MAGNI GERHOHI

PRÆPOSITI REICHERSPERGENSIS

ORD. CAN. REG. S. AUG.

COMMENTARIUS

IN

PSALMOS

ET

CANTICA FERIALIA.

MAGNI GERHOHI
SECULO XII.
PRÆPOSITI REICHERSPERGENSIS
ORD. CAN. REG. S. AUG.

COMMENTARIUS AUREUS
IN
PSALMOS
ET
CANTICA FERIALIA,

Quo præter amplam luculentamque Divini hujus libri expositionem magna quoque pars historiæ controversiarumque illorum temporum continetur.

Accesserunt, ubi ille deficit, supplementa necessaria ex nondum edito in eosdem Psalmos Commentario Viri eodem seculo longè Celeberrimi

HONORII AUGUSTODUNENSIS
ORD. S. BEN.

Prodeunt nunc omnia primùm tum junctim cum reliquis *Thesauri Anecdotorum Novissimi* tomis, quorum hic *Quintus* est, tum etiam separatim,
EX MSS. CODD. REICHERSPERG. ET MELLICENS.

Cum Indicibus necessariis publici juris facta,

OPERA ET STVDIO

RR. PP. BERNARDI PEZ BENEDICTINI ET BIBLIOTHECARII MELLIC.
ET
FELICIS MARIÆ WIRTENBERGER
ORD. SERV. B. MARIÆ VIRG. CONCIONATORIS.

AUGUSTÆ VINDELICORUM & GRÆCII,
Sumptibus FRATRUM *VEITH*, Anno M DCCXXVIII.

Eugenii III. P. M. Epistola ad Gerhohum Praeposit. Reichersperg.

Eugenius Episcopus, Servus Servorum DEI, dilecto filio G. Reichersperpergensi Præposito, salutem & Apostolicam benedictionem.

*SCripta * devotionis tuæ benignè recepimus, & fervorem tuæ religionis ex eorum inspectione manifestè cognovimus. Concaluit cor tuum intra te, & in meditatione tua exardescit ignis: ignitum quoque eloquium tuum vehementer. Super hoc itaque, quod contra pessimas novitates, commotiones quoque, quæ contra Ecclesiam DEI oriuntur, te zelo charitatis exardescere cognoverimus, paterno affectu gaudemus, & devotionem tuam in Domino collaudamus. Verùm quia bonum est incipere, sed multò melius consummare: dilectionem tuam in Domino commonemus, ut in bono proposito firmiter perseveres. Quia nos personam tuam, tanquam litteratum & religiosum virum paterna charitate diligimus: Et, in quibus secundùm DEUM possumus, honorare & manutenere volumus. Data Sutrii XVII. Kal. Junii.*

* *Id est:* Commentarium in Psalmum LXIV. *seu* Librum de corrupto Ecclesiæ statu, *à Cl. Baluzio editum.*

AD

REVERENDISSIMUM, PERILLUSTR.
ac AMPLISS.

D. D.

HERCULANUM,

CELEBERRIMÆ ac FLORENTISSIMÆ
IN BAIOARIA

CANONIÆ REICHERSPERGENSIS
ORD. CAN. REG. S. AUG.

PRÆPOSITUM VIGILANTISS.
&c. &c.

SACRÆ ANTIQUITATIS ET BONARUM
LITTERARUM AMANTISSIMUM,

DISSERTATIO PRÆVIA

DE

Vita & Scriptis Ven. GERHOHI, *ejusdem*
Monasterii Antistitis.

NOvem præterpropter anni sunt, Reverendissime, Perillustris ac Amplissime Præsul, cùm à me litteris confidenter appellatus, lectissimos octo membraneos codices, quibus luculenta, & Viris Eruditis hactenus perditè desiderata Sanctissimi juxta ac Doctissimi sex fere abhinc seculis Antecessoris tui Gerhohi Opera inedita continebantur, singulari benignitate humanitateque transmissos meæ fidei & diligentiæ committere haudquaquam dedignatus es. Quos quidem mox ut vidimus (ecquis enim tantum triumphum cum quàm plurimis rerum gnaris non illico communicet?) non potuimus non e vestigio adeò sapientem, in sacratiores Musas facilem liberalemque Præsulem prolixis in cœlum laudibus ferre, eumque toti Orbi litterario effusè gratulari, ut qui nobiliora pretiosioraque veteris litteraturæ monumenta & arcaniora insignis Bibliothecæ suæ cimelia luci publicæ & usui communi exponenda tam promptè ac alacriter cederet, contra quàm non paucis in more positum est, qui, ut meliores veterum Scriptorum reliquias maximo Ecclesiæ commodo Studiosorum hominum manibus vel tantisper indulgeant, ne Pericleis quidem clamoribus & servilibus precibus sese inflecti patiuntur.

Porro ut expectationi tuæ, Reverendissime Fautor, quàm primùm satisfacerem, cùm ego eo tempore edendis aliis vehementer intentus ac obrutus essem, statim amicos circumspexi,, qui si non ad omnia simul his voluminibus conclusa Gerhohi opuscula, saltem ad princeps illius in Psalmos Opus exscribendum typisque evulgandum sese fortiter accingerent. Nec mihi diu laborandum fuit. Namque pulcherrimam hanc provinciam illico Vir ex celebri Ordine Servorum B. Mariæ V. doctissimus A. R. P. Felix Maria Würtenberger, Conventûs Bellicollensis seu Schönbüchlensis non ita procul Mellicio tum dignissimus Prior, sibi strenuè depoposcit, eamque tanto studio & contentione, etiam in afflicta valetudine administravit, ut intra biennii fere spatium universum hoc opus exarando, castigando, illustrando typisque accommodando confecerit. Ac prodiisset ejus unius operâ jam tum splendidus hic Gerhohi Commentarius, nisi optimæ egregii viri voluntati morositas hominum & varietas malignitas-

que

que temporum intercessissent. Quæ etiam incommoda in caussa fuerunt, cur, cùm postea à me longiùs ille disjunctus decumanos suos labores mihi ex integro recensendos & in lucem emittendos sponte sua cessisset, tot annos intra privata scrinia premendi fuerint, exspectantes scilicet cœlum paulò serenius & tempora bonis litteris faventiora. Quæ cùm benè fortunante Deo nunc illuxisse videantur, en adest, Amplissime Præsul, nova facie novaque luce Gerhohus tuus, longiores tenebras dedignatur, in theatrum, quo dudum dignissimus erat, provolat, &, quod ornamentorum maximum est, in Augustissimo nomine Cæsarum Maximi & Sapientissimi Caroli VI. apparet.

Cæterùm dubio locus nullus est, quin hic benignitatis tuæ fructus Religiosissimum tuum animum maximopere delectaturus sit, facilèque inducturus, ut credas, benevolentiam tuam in hominem fuisse collatam, qui alienæ quàm propriæ laudis cupidior eorum nihil prætermittere voluit, quæ ad ornandam Gerhohi memoriam & amplificandam apud posteros gloriam spectare videbantur. Quæ ut ampliùs constent, duo hic mihi agenda pro more censeo. Primum est, ut de vita & rebus à Gerhoho cum laude gestis uberiùs disseratur: alterum, ut non unius solummodo in Psalmos Commentarii, sed & omnium, quotquot equidem hactenus detegere potui, Scriptorum Gerhohi recensionem accuratiùs instituam. Quæ utraque si rectè exsecutus fuero, liquido patebit, me nomen *Magni* non adulandi aut Herois mei præter meritum ornandi studio, sed jure sanè optimo Gerhoho adscripsisse.

Jam verò ad primum quod attinet, non equidem difficile foret, ex ipsis Gerhohi Operibus, quæ tum in præcedentibus *Thesauri* mei voluminibus edidi, tum in præsenti & consecuturis edam, longè accuratiorem, rebusque singularibus locupletiorem Gerhohianæ vitæ historiam contexere, quàm apud Doctissimum Matthæum Raderum S. J. extet. Verùm cum promptam voluntatem angustiæ temporis excludant, eruditum Lectorem rogatum velim, ut in Raderiana Commentatione, saltem scite ac eleganter conscripta, tantisper acquiescat, dum id, quod innui, aut a me, cùm amplius vacaverit, aut ab alio quocunque exsecutioni mandetur. En igitur elogium Gerhohi a Radero in volumine altero *Bavariæ Sanctæ* conscriptum, resectis tamen nonnullis,

quæ Lectorem odiosius morentur, nec cum rebus Gerhohi necessariò conjuncta sunt.

„Illustre sanè & primæ notæ est hoc Reicherspergensis „Asceterii Sidus, cujus hodieque fulgor ingenii in libris & „literarum monumentis non est extinctus, quem sanctitatis „quoque fama & splendor virtutis magis accendunt. Pollin„ga Boiariæ primæ vicus, Cœnobio nobilis, haud procul opi„do Weilhaimiano, nobis Gerhohum edidit. Majus ille pa„triæ decus, quàm patria illius: quod sæpe usu venit. Ne„sciretur Stagira, si Aristotelem non tulisset alumnum. Na„tus est anno cIↃ. XCIII. mortuus anno cIↃ. C. LXIX. cum „annum ageret LXXVI. Nec est, quod Gretserum in edi„ta Gerhohi vita carpas, ubi pro cIↃXCIV. trajectis nume„ris, fœdo XX. annorum errore, legitur cIↃ. C. XIV. fœ„dum operarum vel librarii sphalma est, non Gretseri. Pro „IV. tamen legendum arbitror III.

„Elementa liberalium disciplinarum in patrio solo cogno„vit, deditque gustum indolis in ipsis propè cunabulis, cùm „ostendit, quàm capax amplumque pectus ad thesauros eru„ditionis hauriendos adferret, cùm æquales discendi celeri„tate longè præcucurrit, quibus tamen in puerili astutia & „ingenii calliditate facilè cedebat, quando eximio se animi „candore, qui vel maximè amabilem reddit illam ætatem, „morumque simplicitate plerisque omnibus commendabat. „Jam ex ephebis excessurus, cùm sextum decimum annum „esset ingressus, imò fortasse jam egressus, fœdissima psoræ „scabie (quæ pueritiæ potissimum est infesta) caput asper„sus, & à contubernalibus velut catharma horrebatur, & „simul infamis morbi verecundia torquebatur, ut taceam cru„ciatum doloresque, quibus assiduè affligebatur. Sed ab„stersa tandem clemente cœlo fœda capitis impetigine rece„ptaque valetudine Gerhohus simul animum mentemque „ab omni impura Veneris contagione segregavit, totumque „se castimoniæ, quæ plurimum ad complectenda sapientiæ „studia valet, addixit.

„Fruxinum inde & Mospurgum, nota Boiariæ opida „profectus, omne tempus DEO & Musis consecravit. Et „cùm id temporis apud Saxonas Hildeshaimii juventus literis „optimè excoleretur, ibi quoque Gerhohus triennium in „cultu ingenii posuit, haud paullò doctior in patriam rever-

sus

sus. Etiam famam non mediocrem eruditionis sibi conci-,,
liârat, cùm Augustam Vindelicorum accersitus principi,,
Gymnasio, quod tum doctore carebat, præficitur. Erat,,
Gerhoho facies liberalis, frons serena, gratus oris aspectus,,
genæ prima lanugine florentes, totus corporis habitus, si-,,
ne cultu, natura ipsa ad gratiam compositus, mores emen-,,
dati. Quæ omnia naturæ ornamenta & præsidia com-,,
mendabat ingenii felicitas & existimatio eruditionis, quæ,,
fecerunt, ut Hermannus Pontifex Augustanus oculos ad,,
Gerhohum adjiceret, illumque in consilium sacrorum Pa-,,
trum adsciscerett. Versabatur id loci Gerhohus inter Ec-,,
clesiæ Diaconos nondum Sacerdotii honore insignitus;,,
quo tempore Henricus Imperator, quem Romani IV.,,
Germani V. numerant, & Pontifex Paschalis ultimis in-,,
ter se odiis dissidebant, & Hermannus Pontifex Augusta-,,
nus à Cæsare adversùs Pontificem stabat, à quo malis da-,,
mnatisque artibus ad infulam est provectus. Trahere &,,
Gerhohum in partes studuerat, sed is nulla vi vel auctori-,,
tate seu Cæsaris seu Hermanni se passus est à vero tramite,,
abduci, quin & à societate se Episcopi, quem Baronius pseu-,,
doëpiscopum appellat, primo clam cœpit abstinere, dein,,
palam etiam causam Pontificis propugnare, quoad reddita,,
per Callistum anno cIↃ.C. XXII. pace Imperator in sinum,,
Ecclesiæ receptus est, & qui diris execrationibus devoti,,
erant, vinculis anathematis exsoluti. Hermannum quoque,,
cum Pontifice in gratiam rediisse tradit auctor: *His*, inquit,,
ut dictum est, finitis & sedatis, jam dictus Episcopus in gra-,,
tiam Romanæ Ecclesiæ, ipso (Gerhoho) *mediante, rece-*,,
ptus est. Ita gratus et acceptus erat jam tunc ipsi Romano,,
Pontifici et toti Curiæ Romanæ......

At enim Gerhohus jam diu ad severioris vitæ disciplinam,,
aspirabat, & in contubernium se religiosorum virorum abde-,,
re cupiebat, cùm parentum fratrumque cura impetum ejus,,
& studium pietatis moraretur, quibus priùs consultum vo-,,
lebat, quàm omnium rerum humanarum cogitationem ab-,,
jiceret. Persuasos ergo, ut ipsi quoque certiorem breviorem,,
que ad cælum viam quærerent, utrumque parentem Raiten-,,
buchensi cœnobio, quod fœminarum olim & virorum du-,,
plex fuit, cum geminis fratribus inclusit, quos ipse mox se-,,
cutus, exemplo vitæ, doctrinæ & pietatis ad constantiam,,
laborem, excubias & vigilias, assiduasque virtutes excitavit.,,
Est

„Est Raitenbuech coenobium pervetus in Boiaria superio-„re, inter Etalense & Pollinganum situm, à Guelfone IV. pri-„mo Boiariæ ex ea stirpe Principe, anno cIↄ. LXXXV. con-„ditum. Huc cùm Gerhohus vitæ religiosæ studio venisset, „acceptus est ingenti omnium lætitia veluti Sol novus domi-„cilium illustraturus. Posuit cultum sacrum, ut sacratiorem „indueret; amplas & opimas Sacerdotii conditiones rejecit, ut „in modico cultu, sobrio parcóque victu expeditius iter coe-„leste ingrederetur: opes humanas, honores, infulas etiam, „quas poterat sperare, paupertati, despicientiæ, humilitati vi-„tæ posthabuit, ut olim ditior, clarior, illustriorque apud Su-„peros appareret. Ubi rudimentum religionis posuit, tiroci-„niumque exegit, in leges Ordinis more majorum conceptis „verbis juravit. Sed non rarò fiebat, ut adolescentuli in sacra „Religiosorum contubernia admissi jurarent ex præscripto „se S. Dominici, Francisci, Basilii, Benedicti, Bernardi, alio-„rumque Patrum victuros, cùm præscriptas vivendi ratio-„nes nunquam aut legissent, aut vidissent, aut cognovissent.* „Quod eò magis demirandum est in Gerhoho, cùm is & lite-„ris probè tinctus esset, & sapientiæ laude floreret. Nam post-„eaquam nomen inter D. Augustini sodales professus est, tum „primùm quæsivit, quæ esset norma, ad quam sibi omnes vi-„tæ actiones ex D. Augustini sententia & lege essent exigen-„dæ. Sed nusquam nec Raitenbuechii nec in aliis ejusdem in-„stituti vicinis Phrontisteriis poterant ullæ, quas vocant, Re-„gulæ inveniri.

„Equidem cùm hæc in Reicherspergensi volumine since-„rè perscripta viderem, primùm damnavi temporum & ho-„minum id loci viventium socordiam, qui vota susciperent, „suamque fidem Deo conceptis verbis astringerent, se has il-„lasve horum Patrum vel illorum leges secuturos, & interim „eas ipsas leges nescirent, inibi etiam ignoratas, nec conscri-„ptas, nec exhibitas iis, qui ad eas nomen profiteri debebant. „Nam audi, quid vetustissimus Annalium Reichersperqensi-„um conditor de Gerhoho profitente testetur: *Nec enim sa-„tiabatur illis diebus dulcedine illa mirabili, quam inveniebat „legendo in Excerpto de dictis Sanctorum de vita Canonica, „quo & eatenus pro regula usi fuerant fratres sui, sed „exquirebat omni animadversione, quomodo sibi vivendum „esset secundùm regulam S. Patris nostri Augustini; vel quæ „esset illa regula, secundùm quam vivere professus fuerat.*

Nihil

* *Miramur, & vehementer dolemus, Viro probo ac erudito ista excidisse, in quibus tot ferè errata, ne dicamus falsa, quot verba esse ignorat nemo, qui in Monastica historia à seculo XII. usque ad proximiora tempora vel mediocriter versatus sit.*

Nihil enim sufficere pro regula visum est ei, quod illa non es-„
set, quam professus fuerat. Quæ regula tamen tunc in illis „
locis non inveniebatur, sed nec in aliis ejusdem professionis... „
Pro qua re necessarium duxit, Romanum adire Pontificem, „
cum quibusdam fratribus de claustro; quatenus regulam, „
quam unà cum omnibus communiter fuerat professus, clau-„
stro illi, cui erat obligatus, stabiliret, quod & factum est. „

Enimvero ubi me collegi, animadverti ea fuisse tempo-„
ra, quibus plerique religiosorum virorum leges non ceris, „
tabulis, membranis chartisve inscriptas circumferebant, „
sed in usu, tractatione, mente, cordibus, moribus, & „
exercitatione habebant, ùt olim Ecclesia Christiana, prius-„
quam sacri Evangelii præcones sua præcepta in literas re-„
ferrent. Sic quippe idem auctor paullò suprà de Gerhoho: „
Tum verò quanto ardore ac studio iter communis vitæ arri-„
puerit, quantoque zelo rectitudinis accensus vixerit, testis „
est ei omnis illa Ecclesia Raitenbuechensis, testes sunt ei omnes „
longè vel propè positi, ad quos fama sanctæ conversationis „
ejus pervenit, testes sunt, inquam, qualiter exardescere „
cœperit zelus ejus initio conversionis suæ; ita videlicet, ut „
ex instantia orationum & lectionum Divinarum in tantum „
eloquium Domini inflammaverit eum, ut & eloquium ejus „
ignitum fieret vehementer, & verbum ejus, sicut de Helia „
scriptum est, tanquam facula arderet. Unde Confratres „
suos non solùm dictis, sed & exemplis ad servandas bonas „
consuetudines *arctioris vitæ*, & instituta Sanctorum Patrum „
sine intermissione provocabat. Quin etiam arguebat, obse-„
crabat, increpabat, secundùm Apostoli præceptum, in omni-„
bus seipsum præbens exemplum, in vigiliis multis, in fre-„
quenti meditatione ac lectione Sacrarum Scripturarum, in „
multa patientia, in castitate, atque in omni exercitatione „
bonarum virtutum, postremò in universa morum honestate „
præclarum se reddebat. Unde etiam ab omnibus bonis ac re-„
ligiosis valde amabatur. Domitor etiam corporis sui ita ve-„
hementissimus extitit, ut à necessariis quoque cibis sumendis „
aliquantò immoderatiùs abstineret, adeò ut absumptis inedia „
carnibus, cutis ferè ossibus cohæreret. Ardebat itaque to-„
tus incomparabiliter per inextinguibilem sanctissimæ dile-„
ctionis ignem ad DEUM, & per infatigabile animi ejus stu-„
dium ad communis vitæ decorem. Hæc auctor Reichersper-„
gensis de Gerhoho. Cæte-

„Cæterùm quemadmodum ædiles & architecti, quamvis ex oculorum conjectu, quam altum, latum rectumque „sit opus, quoquo modo ex usu visuque judicant, si tamen ipsum moliri ædificium, turrim, moenia, parietes „velint, perpendiculum adhibent, ad cujus angulos & rectam lineam surgens opus quotidie, imò singulis prope horis examinant: ita nisi vivendi norma tabulis comprehensa, „labente sensim disciplina, exhibeatur, paullatim à vero rectoque in pravum declinat. Et hoc fuit, quod Gerhohus „urgebat, cùm cæteris religiosior, ex iis, quæ sparsim in „Patrum monumentis cognôrat, de communi statueret, „quæ priscorum fuisset disciplina religiosorum. Quam cùm „segniores negarent, illumque urgerent, ut omnia, quæ „doceret, auctoritate stabiliret (jam enim in usum & consuetudinem quædam, utì fit, irrepserant, quæ ipsi non „videbantur ex lege, norma, veterumque Patrum auctoritate fieri) Romam profectus ibi de veris religionis suæ legibus inquisivit, cumque secum attulisset, quod quæsierat, „non mediocriter cessantium animos offendit. Quanquam „enim nihil pro imperio gereret, sed factis ipsis à genere vivendi negligentiorum declinaret, idipsum tamen ferre non „poterant, & luce virtutum ejus velut noctuæ & vespertiliones perstringebantur, & emendatam ipsius vitam omni ratione sequendam, amandam, & ambabus manibus amplectendam, suæ vitæ interpretabantur reprehensionem & castigationem. Nec hactenus stetit illorum improbitas: sed cùm „vitia domesticorum non laudaret; desidiam, otium, intempestiva colloquia, & malos denique mores odisset, coepit ipse „dissimilibus odio esse, vexari, exagitari, imò vitâ nonnunquam periclitari.

„Cùm interim fama virtutibus ejus excitata gratissimos „per omnem Germaniam spargeret odores, quibus afflatus „Chuno Reginoburgensis Pontifex (quem primum hoc nomine habuêre antistitem) Gerhohum ab communi sodalitii „Raitenbuechensis in socium laborum petiit, cujus in provincia lustranda, & Pontificatu administrando consiliis uteretur, „quem & impetravit, & sacris Sacerdotii honoribus initiavit. „Quanquam nec ibi magna quies Gerhohum secuta est, cùm „res communes Conradus turbaret. Designato a Proceribus „Imperii Germanici Lothario Saxonum Regulo, viro inclito in

Regem

Regem Romanorum, Conradus Friderici Ducis Suevorum ,,
qui Fridericum Ahenobarbum Imperatorem procreavit, ger-,,
manus, regnum affectavit, profectúsque Mediolanum ibi Rex,,
consalutatus ab Archiepiscopo regium insigne suscepit. Chu-,,
no Reginoburgicus Pontifex, & cum illo Gerhohus ab Con-,,
radi factione abhorrens justum Principem Regem Lothari-,,
um secuti sunt. Quod Conradus peræ grè ferens utrumque,,
ultimis odiis insectatus, etiam vitæ illorum insidias non rarò,,
posuit: præsertim Gerhohum sæpiùs ad necem quæsivit,,,
quod ipsum in publica celebritate & supplicatione ad popu-,,
lum, tyrannum proclamâsset: quæ causa fuit, ut parœciam,,
Chamensem, quam ab Chunòne procurandam acceperat, ad,,
quam cœnobium condere statuerat, propter factiosos &,,
Conradi fautores, qui ultimas illi minas intenderant, coactus,,
fuerit destituere. ,,

Inter hæc Chunone anno cIↃ.C.XXX. Reginoburgi de-,,
functo, Conradus Salisburgensis Pontifex, vir optimus & san-,,
ctissimus Gerhohum in tutelam suscepit, suoque nomine non,,
semel in Urbem ad summum Pontificem Legatum misit, qui,,
res inibi feliciter sui Præsulis transegit. Multum enim pro-,,
pter singularem virtutem & eruditionem gratià apud curiam,,
Romanam valebat. Interea temporis Reichenspergii Cœno-,,
bii Præses ad vitæ metam procurrens facem alteri ferendam,,
reliquit. Conradus Pontifex Salisburgensis non alium aptio-,,
rem ad regendum id Monasterium (quod Juvaviensis antisti-,,
tis auctoritatem ditionemque respiciebat) Gerhoho ratus, il-,,
lum ipsum anno cIↃ.C.XXXII. eò destinavit, quam ipse sa-,,
cram præfecturam per annos omnino septem & triginta cum,,
summo Reipublicæ bono administravit, auxit, ornavit, quan-,,
do pietas & religio, constantiaque & virtus in usum fructum-,,
que totius Germaniæ redundavit. Ille Principes, ille Reges,,
& Imperatores, ille Præsules & Antistites, ille summum & am-,,
plissimum Orbis Christiani Consilium Patrum Romæ Purpu-,,
ratorum, ille Patrem ipsum & Rectorem nominis Christiani,,
ausus est summa cum libertate, contemptis omnibus vitæ pe-,,
riculis, sicubi usus fuit, adhortari, monere, verbis etiam,,
castigare. ,,

Quæ dicendi scribendique libertas cum virtute & religio-,,
ne conjuncta tantam illi auctoritatem peperit,, ut virtutem,,
ejus Galli mirarentur, Boëmi prædicarent, Pannones suscipe-,,

 rent,,

„rent, Græci denique adorarent, Pontifices colerent, Cardina-„les venerarentur. Ita tabulæ Reicherspergicæ testantur: *Igi-„tur*, inquiunt, *in regimine positus qualem se exhibuerit, quali-„terque a Deo confortatus in omnibus postmodum Ecclesiæ tri-„bulationibus nunquam ei defuerit, sed veritatem constanter co-„ram regibus & principibus non sine vitæ suæ periculo sæpissi-„mè confessus sit ac tuitus, ei tota Germania lumine doctrinæ ejus „& ipsa illustrata, & fervore Spiritus ejus super multis excessi-„bus & abusionibus redarguta. Testes sunt ei omnes hi, inter „quos conversari vel quibus commanere ei aliquamdiu contigit. „Maximè autem sanctum fratrum ejus & sororum novit colle-„gium, quàm sanctè, quamque irreprehensibiliter inter eos jam „per quadraginta ferè annos vitam duxerit. Noverunt omnes, „quàm quietus in vacando lectionibus & orationibus extiterit; „quàm nullas horas à pietatis exercitiis vacuas habuerit. Nam „corporalis exercitatio ad modicum utilis esse ei cum Apostolo vi-„sa est, nisi cum Monasterii necessitas poposcisset. Quin etiam „usque in exteras terras lampas cordis & oris ejus radiavit. Non „Francia, non Boëmia, non Ungaria, sed neque Græcia, gra-„tiæ, quæ de corde & ore ejus radiant, expertes factæ sunt. Tan-„tanamque gratia diffusa erat in labiis ejus, ut his ipsis, quos „arguebat, gratus existeret. Unde & Romani Pontifices, Domi-„nique Cardinales semper eum, licèt in multis arguentem se di-„lexerunt. Non reges ac potentes pertimuit, quò minùs nuncia-„ret eis id, quod justum & salutare fuit, cum se opportunitas id „faciendi obtulisset. Magnates, mediocres, ac populares, sive in „publicis Ecclesiæ conventibus, sive in privatis colloquiis ad „oris ejus dulcia & salutaria verba pendebant. Sic namque Di-„vino Spiritu adeo potatus fuit, ut pæne semper & indeficienter „flumina de ventre ejus fluerent aquæ vivæ sive loquentis sive „scribentis aliquid ad utilitatem & eruditionem proximorum.*

„Et mox infra: *Quàm notus & gratus quàmque acceptus „fuerit ipse beatus Summis Romanis Pontificibus, qui suo tem-„pore Romanæ Sedi præsederunt, Callisto Papæ primùm supe-„riùs commemorato, & deinde singulis successoribus suis usque „ad Papam Alexandrum; quamque venerabiliter ipsi Roma-„ni Pontifices fervorem religionis suæ & studium atque doctri-„nam, nec non et scripta sua susceperint, collaudaverint et ap-„probaverint: quam etiam celerem effectum consecutus semper „fuerit in omnibus negotiis suis, quotiescunque Romanam Cu-*

riam

riam interpellare necesse habuit, aut per seipsum, aut per nun-„ cios, sive per solas literas suas pro qualibuscunque causis, te-„ stantur literæ Apostolicæ, nec non & literæ Dominorum Cardi-„ nalium frequenter aut pro eo ad alios missæ, aut ad eum speciali-„ ter destinatæ : vel quas ipse per se ab Urbe sæpius veniens de„ causa sua vel aliorum detulit, quarum omnium exemplaria ad-„ huc inveniuntur. Quantum etiam ipsi Romani Pontifices pro„ ipsius reverentia & dilectione, ad petitionem ejus ipsum locum,„ quem regebat, Cœnobium videlicet Reicherspergense, sub sua„ & B. Petri protectione susceptum, honoraverint, & manu te-„ nuerint, & sæpe contra graves inimicos & infestatores defen-„ derint, qualémque libertatem & justitiam ipsi loco concesserint„ & firmaverint in perpetuum sua auctoritate, indicant privile-„ gia Papæ Innocentii et Papæ Eugenii eidem loco ejus industriâ„ elaborata ac impetrata. Hos posthæc piè imitati Pontifices„ Salzburgensis Chunradus senior et Eberhardus ejus successor;„ nec non et Principes regni, Duces videlicet et Comites, quique„ pro suo jure plurimis privilegiis eundem locum munierunt. Si-„ militer et alii Pontifices, scilicet Babenbergensis, Pataviensis,„ Frisingensis, prædia et possessiones eidem loco aut per se ipsos„ aut per alios in suis Episcopatibus collata, suis privilegiis eidem„ Cœnobio firmaverunt. Novissimè etiam ipse dominus Impera-„ tor Fridericus ipsum Reicherspergense cœnobium cum omni-„ bus eò pertinentibus in suam imperialis majestatis et omnium„ successorum suorum regum et imperatorum tutelam suscepit, et„ privilegio suo antiquam et primitivam libertatem confirmavit„ interventu Episcoporum Eberhardi Bambergensis atque„ Hartmanni Brixinensis, secundùm postulationem hujus sæpe„ dicti patris.„

Sed hos ingentes Viri præstantissimi spiritus vis incredibi-„ lis ab intimo animo profecta alebat, vim à coelo accepit, quæ„ illius egregiis conatibus defuit nunquam. At enim parùm pru-„ denter agit, qui foris Rempublicam juvat, domi perdit, cùm„ natura Magistra sibi quemque primum, suisque, deinde aliis„ consulere doceat. Non egit hoc Gerhohus, cujus omnis actio„ ratioque vivendi & docendi ab officina domesticæ virtutis &„ disciplinæ profluxit. Hoc primum egit, ut subjectorum suo-„ rum & domesticorum mores a veterum Patrum norma de-„ generantes languentesq; ad pristinum vigorem revocaret, e-„ lementa vitiorum eraderet, incisos passim virtutis nervos red-„

„integraret, & denique novam suo contubernio faciem formamque vivendi induceret. Itaque idem mitis & benignus „esse in obsequentes, promptos, verecundos, & religiosæ vitæ „observantes: tristis & severus in delinquentes, refractarios, „contumaces; quam tamen severitatem ita mansuetudine & „charitate temperabat, uti cernerent viderentque omnes & salutem cujusque singillatim, & communem omnium illi maximè esse cordi, qua ratione efficiebat, ut non ægrè ferrent, qui „castigabantur, sed amarent passim omnes.

„Corrigendi porrò modus erat efficacissimus, quem ipse „vitæ exemplo præibat. Adeo mores ipsius domesticis erant „pro legibus. Inde factum, ut domestica disciplina sancita domique emendati mores sese foris ostenderent, hominesque „paullatim in sui contemplationem inducerent, novam & innocentem vivendi rationem juxtà laudantium & admirantium. Quæ domesticorum religio, Nobilium, Principum & „Pontificum invitavit liberalitatem, uti non solùm sarta tecta „Cœnobii instaurarent, amplificarentque (malè enim materiatam, angustam & ruinosam Gerhohus domum est ingressus) sed ex nobilitate complures ipsi nomen religioni darent, „secumque opes non exiguas inferrent, quibus ædes illa brevi „magnopere auxit. Adjecit & novum Gerhohus Virginum „sacrarum domicilium, in quo nobilissimæ tenerrimæque „Virgines cælesti se Sponso æternùm proprias dedicârunt. „Tam fœcunda fuit Gerhohi virtus & facundia.

„Interibi dum ipse domum ædificat, disciplinam restituit, „novos religionis colonos adsciscit, manum quoque non passus „est cessare, quæ ab erudito & excellente ejus ingenio multa „præclara pietatis, religionis & doctrinæ plenissima opera & „monumenta extorsit. Meditatus est in sanctissima regii Vatis Psalmorum odaria, volumina octo, quæ hodieque præter „duo, quæ interciderunt, leguntur. Certavit calamo adversùs „sectatores Abaiolardi. Alia misit Othoni nobili historico Fruxinensi, Ahenobarbi patruo, fratri Conradi Regis: alia ad alios „tum Principes, tum Pontifices, ex quibus nihil perennavit „præter explanationes ad carmina Davidis, Librum de Antichristo; de Virgine in cœlum assumta; de Fide; Vigilia noctis „quarta; de Divini Spiritus ordine donorum. Ultimis annis „magnopere laboravit, uti dissidia Imperatoris Friderici I. & „Pontificis Alexandri III. componeret, eaque de re ad eosdem

varias

varias lucubrationes miſſitavit. Ipſe tamen ſemper meliori,, ſaniorique parti ſe adjunxit, ac poſt ingentes labores & fructus,, ex illis copioſè perceptos, nocte media, quæ S. Joan. Baptiſtæ,, diem, quo prolixè ad populum dixerat, ſecuta eſt, cùm biduo,, antè Sacra Chriſtiana percepiſſet, anno clↃ. C. LXIX. a. d. V.,, Calend. Quintil. ad ſocietatem beatorum evolavit.,,

Corpus biduo pòſt ad S. Crucis, quam vivus ſemper in cor-,, de geſtabat, aram funeratum. Imago Gerhohi Reicherſpergii,, hoc adſcriptum hodie elogium præfert: *Anno Domini clↃ. C.,, XXXII. Dominus Gerhohus SS. Theologiæ Doctor inſignis, ter-,, tius hujus loci Præpoſitus creatur. Hic in corrigendis Magna-,, tum moribus laboravit, ac monaſterii Sanctimonialium B. Vir-,, ginis extitit fundator.* Jejunas falſasque Aventini calumnias,,, quibus Gerhohum, ùt ipſe appellat, inquinare conatur, tanti,, non facio, ut apponendas ſcripto meo putem, ab Gretſero no-,, ſtro dudum retuſas & obtritas. Tu Dive, quem ſupplices vene-,, ramur, ardentem & duplicem, quem poſſediſſe videris, Eliæ,, ſpiritum in nobis languentem aut certè ſeneſcentem excita &,, inſtaura, ut hebeſcentem Chriſtianæ virtutis aciem exacuamus.

Hactenus Raderus de vita & rebus geſtis Gerhohi, cujus lucubrationes cùm ſub finem jejuniùs ac parciùs, quàm tanti Viri de Eccleſia merita ferant, annumeret: operæ pretium me facturum exiſtimavi, ſi nunc ordine ſingulas, quæ quidem in notiam meam venerunt, curatiùs diſtinctiusque recenſerem, quod ſuprà me facturum recepi. Igitur ingenii monumenta, quæ Gerhohus reliquit, ſequentia ſunt:

I. *Syntagma de Henrico IV. & V. Impp. & Gregorio VII. Summo Pontifice*, quod teſte Caſimiro Oudino Commentar. de Scriptor. Eccleſ. T. II. col. 1427. *diverſis conſtans Opuſculis cum refutatione Alogiarum Annæ Comnenæ in Alexiade edendum curavit Jacobus Gretſerus Soc. Ieſ. Theologus, Ingolſtadii in 4. anno* 1611. *apud Angermariam.* Vehementer dolet, ad manum non eſſe hoc Opus, dum iſta ſcribo, nec Oudinum *varia* illa *Opuſcula* recenſuiſſe. Hôc enim modô aliquid certius ſtatui poſſet de mox recenſendis, quorum fortè aliqua ab illis prioribus diverſa non ſunt.

II. *Commentarius in Pſalmum LXIV.* ſive *de corrupto Eccleſiæ ſtatu ad Eugenium III. Papam*, quem Eruditiſſimus Stephanus Baluzius ex Codice Bibliothecæ Colbertinæ, in quo inſcribitur *Tractatus de negotiis Eccleſiaſticis*, primus in lucem cum inſigni elogio extulit *Libro V. Miſcellaneorum* a pag. 63. ad 237. idque anno 1700. Eundem, cùm ab reliquo in Pſalmos Commentario abeſſe non poſſet, hic ex integro recudendum curavi.

III. *Tractatus adverſus Simoniacos ad S. Bernardum Abbatem Claravallenſem.* Hunc licèt acephalum ex MS. Cod. Monaſterii Dunenſis prelo digniſſimum cenſuit & publicavit Clariſſimus & indefeſſus P. Edmundus Martene è Congregatione S. Mauri Benedictinus *Tomo V. Novi Theſauri Anecdotorum* à col. 1457.

IV. *De Gloria & Honore Filii Hominis ad Hartmannum Epiſcopum Brixinenſem & Eberhardum Archiep. Salzburgenſem Liber.* Extat Tom. I. hujus *Theſauri* Par-

te II. a col. 165. Hujus operis sub titulo *Libelli de Glorificatione Filii Hominis* etiam meminit Chronographus Reicherspergensis ad annum MCLXIX.

V. *Liber contra duas hæreses sui temporis ad Godefridum Abbatem Admontensem.* Opus excusum habes citato *Thesauri* loco a col. 283. estque *Prologus galeatus*, ut ipse vocat, in Commentarium in Psalmos. Godefridus hic is ipse est, cujus præstantissimas Homilias in Dominicas & Festa duobus in fol. Tomis nuperrimè publicavi.

VI. *BB. Berengeri & Wirntonis Abbatum Formbacensium in Baioaria Ord. S. Ben. Vitæ.* Prodierunt in eodem *Thesauri* mei Tomo Parte III. a col. 399.

VII. *Liber de ædificio DEI*, seu de studio & cura disciplinæ Ecclesiasticæ *ad Chunonem Episcopum Ratisbonensem.* Eum editum habes Thesauri Tom. II. Part. II. a col. 223.

VIII. *Dialogus de differentia Clerici Secularis a Regulari ad Innocentium II. P. M.* Evulgatus est ibidem a col. 437.

IX. *De Investigatione Antichristi & Schismate Libri II. ad Eberhardum Archiep. Salzburgensem.* Hos ex Codice Reicherspergensi prelo paravit Adm. Reverendus P. Reinerus Reitter, doctissimus sodalis meus, typis mandandos in aliquo sequentium *Thesauri* voluminum. Raderus unius duntaxat *Libri de Antichristo* meminit, ut qui Opus ipsum nunquam inspexerit: sed re vera duo sunt.

X. *Dialogus adversus errores Græcorum*, cujus mentionem sub nomine *Dialogi inter Græcos & Latinos* facit suprà laudatus Chronographus Reicherspergensis. Prodibit proximè unà cum Libris de Antichristo, quorum alteri in eodem Codice insertus est.

XI. *De Ordine donorum Spiritus Sancti.* Perennat in Codice Reicherspergensi, signato Num. 52. unde Opus unà cum duobus sequentibus prelo maturum habeo industriâ & diligentiâ præstantissimi Viri, Ven. P. Leopoldi Wydemanni, Vicarii Cartusiæ Gemnicensis.

XII. *Dialogus de Quarta Vigilia noctis & periculis Schismatis.*

XIII. *Liber de Fide in illud Proverbiorum.* Mulierem fortem quis inveniet, *ad Heinricum Presb. Cardinalem tit. SS. Nerei & Achillei.* Prius Opusculum memorat Raderus, posterius Chronographus Reicherspergensis, qui *Libellum de Fide rogatu Domini Heinrici Card. Presbyteri* à Gerhoho scriptum esse loco citato testatur.

XIV. *Libellus de Assumptione Sanctæ Dei Genitricis Mariæ*, etiam Radero laudatus. Hoc Opusculum nobis servavit coævus ferè Codex celebris Monasterii Mariæcellensis in Austria, ex quo illud Vir Cl. & Eruditissimus Jo. Fridericus Schannatus, Historiographus Fuldensis, dum mecum hic aliquamdiu ageret, eruere gravatus non est, suo loco edendum.

XV. *Commentarius in Canonem Missæ.* Ita Martinus Canonicus & Bibliothecarius Claustroneoburgensis in Catalogo librorum Monasterii sui, ad finem seculi XIV. confecto, quem olim ex Codice Bibliothecæ Canoniæ Sanct-Dorotheanæ Wiennensis exscripsi. Sed non memini hoc Gerhohi Opus videre me in Bibliothecæ Claustroneoburgensis codicibus, duodecim fere abhinc annis à me perlustratis.

XVI. *Opuscula ad Papam Alexandrum* (III.) *& ad Dominos Cardinales & ad Episcopum Babenbergensem Eberhardum de Glorificatione Filii Hominis.* Ita Chronographus Reicherspergensis, *Opuscula*, ni fallor, nominans diffusiores ad prædictos Ecclesiarum Antistites *Epistolas*, quas ex Codice Admontensi præter *Librum ad Adrianum* P. Adm. Rev. & Doctiss. P. Godefridus Depisch, Sodalis noster exscripsit, & Tomo VI. *Thesauri* publicandas reliquit. Porrò iisdem Opusculis meritò accenseas prolixam Gerhohi Epistolam ad Eberhardum Ep. Babenberg. *Quomodo secundùm S. Hilarium glorificaturus Filium major, glorificatus autem Filius minor non sit* &c. quam typis expressam habes Tom. I. ejusdem Thesauri Part. II. a col. 315.

XVII. *Liber de Novitatibus hujus temporis ad Adrianum IV. P. M.* Hunc ipse Gerhohus initio Libri *de Gloria & Honore Filii hominis* agnoscit sic scribens: *Similiter Adriano Papæ, cùm esset Beneventi agens illic de concordia inter se ad Siculum Tyrannum, præsentatus est Libellus ad ipsum dictatus, in quo Novitates hujus temporis magna ex parte congessi, atque ab illo responsum petii, quo vel approbaret vel improbaret, quæ sensi & sentio, paratus illi per omnia consentire; quia nunquam in doctrina fidei à Sancta Romana Ecclesia dissentire volo* &c. Opus brevi legent Eruditi ex num. præcedente adducto codice, quem Cl. & præstantissimo P. Sigismundo Mänich, Bibliothecario & Superiori Admontensi, indefesso adjutori meo, debeo.

XVIII. *Scripta ad Anastasium IV. P. M.* de quibus iterùm ipse Gerhohus cit. Libro: *Post Eugenium*

genium verò non est inventus similis illi in Ecclesia Romana Pontifex, qui scriptis meis ità benignè arrideret, quique oleum superfunderet ac thus poneret: quia qui ei postea successerunt, non ita me habuerunt notum, ùt ille. Attamen scripta mea quasi similam diligentissimè tritam Papæ Anastasio misi, quibus ille non respondit, qua de causa, non judico. Jam verò hæc Gerhohi *scripta* ejusdem fuisse argumenti, cujus est *Liber ad Adrianum*, scilicet de gloria & honore Hominis in Deum assumpti, & de emendatione morum Ecclesiasticorum, nullum est dubium. In his enim totus ubique est Gerhohus. Interim incertum habeo, ubi hæc *scripta* delitescant.

XIX. *Plurima scripta ad Episcopum Pragensem Danielem.* Hæc Gerhoho totidem verbis tribuit Chronographus Reicherspergensis. Verùm eorum nihil hactenus in Germanicis bibliothecis repertum est.

XX. *Opusculum contra discipulos Petri Abailardi ad Episcopum Frisingensem Ottonem, fratrem Regis Chuonradi, & ad ipsos Frisingenses diversa Opuscula & scripta teste, eodem Chronographo.* Quæ omnia excidisse videntur. Saltem in Frisingensis Ecclesiæ vicinorumque Monasteriorum codicibus, quos evolvi, nullum horum vestigium deprehendi.

XXI. *Epistolarum volumina duo*: Sic enim scribit idem auctor: *quantum esurierit & sitierit justitiam, denique quomodo vel qualiter, aut quantum dilexerit omnem justitiam, & omnem viam iniquitatis odio habuerit, legentibus & scire volentibus patet in diversis opusculis suis, quæ scripsit ad Papam Innocentium & ad Papam Eugenium, & ad Dominos Cardinales, & in aliis Opusculis ad diversos scriptis: Similiter & in Epistolis suis patet, quas ad diversos diversis temporibus scripsit, quæ etiam ferè omnes adhuc inveniuntur in registro & epistolario suo libro in duobus voluminibus.* Hujus infiniti ad Historiam Ecclesiasticam thesauri cùm cupidissimus essem, dedi quidem literas ad te, Reverendissime ac Amplissime Præsul: sed nihil amplius horum voluminum Reicherspergii superesse, cum ingenti dolore intellexi. Ast fortè velut ex inferis ad lucem redibit eorum nonnihil, si non solùm omnes anguli & foruli bibliothecæ, sed etiam archivii iterum iterumque excutientur. Una epistolarum Gerhohi, quæ est *de erroribus Folmari* Præpositi Trieffensteinensis, excusa extat *Tom. XIII. Bibliothec. SS. PP. pag.* 346. *edit. Coloniensis.* Alias quatuor vide sis Tom. I. *Thesauri mei Part. II. a col.* 329. ubi, nescio quomodo, irrepsit & epistolium *A.* id est: *Adami* Abbatis non *Egensis*, ut equidem disertè habet Codex Reicherspergensis, sed *Ebracensis* seu *Eboracensis*, ad Gerhohum, dudum jam edita in eadem Bibliotheca & alibi. Plures Gerhohi Epistolas proferam Tomo sequente, sed quæ nequaquam dignitatem & nomen duorum voluminum, quæ adeò avidè desiderant omnes, exæquent.

XXII. Chronicon Monasterii Reicherspergensis, typis impressum primùm Monachii in 4. anno. 1611. curâ Cel. Viri Christophori Gevvoldi postea recusum a Cl. V. Petro Ludevvig volum. II. *Scriptorum Rerum Germanicarum* à col. 129. Primus hoc opus Gerhoho tribuisse videtur Aventinus, qui inter eos, quibus in condendo Annalium Boiorum Libro VI. se usum fuisse testatur, laudat *Magnum* (ita puto Aventinum pro more sui seculi vetus Theodiscum nomen *Gerhohi*, cujus posterior pars *Magnum* seu *sublime* sonat, Latinè reddidisse) Richobergensem, Flaminem Augustinianum, qui sub Imperatore Hainrico Sexto Cæsare Augusto Chronica scripserit. Aventinum secuti sunt Casimirus Oudinus in Supplemento Bellarmini *de Scriptorib. Eccles.* pag. 459. & Gottfrid. Olearius *Biblioth. Script. Eccles.* Tom. I. pag. 283. quorum prior tamen erratum agnovit *Comment. de Script. Eccl.* T. II. col. 1428. ubi ex anno MCLXXVIII. ad quem Chronicon Reicherspergense attingit, colligit, Gerhohum, anno MCLXIX. demortuum, ejus auctorem esse non posse. Sed restat corrigendus adhuc alius ejusdem Oudini error in Gerhoho admissus, dum ita in Commentario scribit: *Nullus, quem cognoscam, Nomenclatorum, illius Gerhohi meminit, præter Carolum Dufrenium du Cange in Indice Scriptorum, quem præmisit Glossario mediæ & infimæ Latinitatis, columna* 102. *& Gerardum Joannem Vossium Lib. III. de Historicis Latinis part.* 4. *cap.* 6. *pag.* 769. *ultimæ editionis, quem tamen malè ad annum* 1080. *assignat.* Verùm non hi Nomenclatores soli Gerhohum celebrârunt, sed etiam Aubertus Miræus in *Auctar. de Script. Eccl.* cap. 328. & Ludov. Elies Du Pin, qui tamen Gerhohum malè Monachum ex Canonico Reg. facit, in *Nova Biblioth. Script. Eccles.* Tom. IX. pag. 186. qui ambo non potuerunt non probè cogniti esse Oudino. Ad ipsum Chronicon Reicherspergense quod attinet, nec in eo nec uspiam alibi ullum extat certum vestigium, unde cognoscas Gerhohum præ alio quocunque Canonico Reichers-

per-

pergensi hujus Operis auctorem esse. Certè si id genuinus Gerhohi foetus esset, id haudquaquam dissimulâsset Chronographus, quicunque demum is sit, in Gerhohianorum Operum recensione, in qua licèt non omnia, paulò tamen majoris momenti, cujusmodi Chronicon istud esse nemo negaverit, satis accuratè annumerat. Sed ad certiora revertor.

XXIII. *Commentarius in Psalmos.* Hoc ipsum Opus est, quod nunc in manibus tuis versatur, erutum ex Reicherspergensibus Codicibus, initio hujus Dissertationis pro merito laudatis. Sunt Commentarii hujus universim nunc septem manu exarata volumina, nec duo ut Raderus tradit, sed unum duntaxat intercidit, quod ut recuperarem, nullam non operam, sed nequicquam dedi. In iis enarrationes Psalmorum hoc ordine se consequuntur.

Primum volumen in 4. majori, ut vocant, signatum Num. 47. continet expositionem viginti priorum Psalmorum unà cum Prologo Galeato seu Libro de duabus hæresibus, de quo suprà Num. V.

Secundum, notatum Num. 48. complectitur explicationem Psalmi XXI. & novem consequentium.

Tertium, Num. 49. à tergo inscriptum, exhibet expositionem Psalmi XXXI. reliquorumque usque ad XLIV.

Quartum, quod interpretationem Psalmi LXIV. eorumque, qui in L. desinunt, continebat, nunc Reicherspergæ nusquam comparet, estque illud ipsum, quod amissum paulo ante ingemui.

Quintum, Num. 50. insignitum, expositiones Psalmorum à LI. orditur, & finit in LXIV.

Sextum, Num. 51. notatum, incipit cum enarratione Psalmi LXV. & desinit cum interpretatione LXXIV.

Septimum, quod Num. 52. præfert, retinet explanationem Psalmi LXXV. sequentiumque usque ad Psalmum CXVIII. Quocirca notandum, prolixiores pro more ac elegantiores Gerhohi expositiones, hoc Septimo volumine contentas, ultra Psalmum LXXVII. non progredi. Eò enim cùm Vir Sanctus attigisset, coorta tempestas schismatis pulcherrimi Operis filum intercepit. Qua de re ita in procemio expositionis Psalmi LXXVIII. loquitur Gerhohus: *Psalmo LXXVII. expleto sequens, videlicet LXXVIII. esset exponendus, nisi quòd jam nox illa imminet, in qua nemo potest operari. Saltu ergo facto abhinc usque ad Psalmum CXVIII. quem antehac, prout Deo favente potuimus, exposuimus continuando tunc expositionem usque in finem Psalterii, nunc imminente potestate tenebrarum cogimur cessare ab expositione. Sed ne medios Psalmos intactos præterisse videamur per negligentiam, en reddimus causam. Spiritalis Antiochus jam regnat, cujus Tyrannicâ violentiâ sic Ecclesia opprimitur, sic templum DEI violatur & profanatur atque polluitur, ingravescente nimis periculo schismatis, ut magna sit materia canendi vel potiùs lamentandi & flendi secundum verba hujus Psalmi: Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum.* Hæc Gerhohus, qui nullum, ut dixi, Psalmum à LXXVI. usque ad CXVIII. ex integro ac ad Versum edisserit, sed singulorum duntaxat titulos ex Augustino potissimùm, ac unum itemque alterum Versum ex Gregorio Magno explicat, ampliorem ex ingenio suo omnium explicationem opportuniori tempori reservans, quod tamen nunquam nactus fuisse videtur. Itaque nos, ne perenni atque continua omnium & singulorum Psalmorum enarratione Lectorem fraudaremus, deprompt is his ex Augustino & Gregorio laciniis ineditam hactenus Honorii Augustodunensis, de quo late actum in Differt. prævia in Tom. II. hujus *Thesauri*, expositionem ex Codicibus Mellicensibus, rem exsequente Cl. P. Felice Maria, suffecimus, indidem etiam septem Psalmorum expletâ lacunâ, quorum explanatio cum quarto Gerhohi volumine deperiit.

Octavum denique volumen, signatum Num. 53. continet diffusam iterum, & ad primum Gerhohi institutum exactam omnium Psalmorum à CXVIII. usque ad ultimum interpretationem. Sequuntur in eodem volumine *Canticorum* quoque quæ *Ferialia* dicunt, expositiones, quæ cùm Gerhohum auctorem habeant, à Commentario in Psalmos nequaquam separandæ videbantur. Hæc de membraneis & ipsi Gerhoho coævis Codicibus, ex quibus præsens in Psalmos Commentarius exprom ptus est.

Jam verò interiorem hujus Operis præstantiam quod spectat, ea tantò major est, quantò plura singularia affert, tam quæ ad formandos è veterum præscriptis Christianorum ac præprimis

mis

nis Ecclesiasticorum mores, quàm quæ ad illustrandam diversorum temporum, præcipuè Seculi XI. & XII historiam, tam denique quæ ad penitiùs noscendas fidei ac doctrinæ, quæ eruditos eorum temporum viros maximè exercebant, controversias pertinent. Nimirum propositum Viro Sancto fuit in hoc genere B. Augustinum imitari, qui multa egregia Ecclesiasticæ doctrinæ, disciplinæ, historiæque monumenta suis itidem in Psalmos enarrationibus intertexuit & ad posteritatem transmisit. Audiendus hac de re ipse Gerhohus in Psalmi X. versum III. *Jam nunc ignoscant nobis Magistri litterati, si nos verba Psalmorum ita coaptemus nostri temporis cursui, sicut B. Augustinus ex latere semper notavit in expositione Psalmorum sui temporis cursum. Si enim omnium temporum hæretici* arcum suum, *id est*, Sanctam Scripturam ad suum *errorem* intenderunt, *& illi, qui nunc sunt hæretici, Simoniaci & Nicolaitæ, non desinunt* arcum suum *secundùm suum sensum detorquere Scripturas depravando: quare non liceat nobis uti eisdem Scripturis ad eorum prava sensa confutanda, non quasi arcu violenter in transversum curvato, sed quasi gladio ancipiti & bis acuto? Neque enim conamur Scripturas à suo sensu deflectere, sed, quod datum nobis fuerit, in gloriam dantis loquimur, non nostra scripta Magistrorum magnorum scriptis conferendo vel præferendo, sed illorum pio desiderio satisfacere cupiendo, qui hoc opus à nobis exigunt, quasi de uberrimis pascuis Pastoris David quandam refectionem, & consolatorium quoddam ferculum, justitiæ sale conditum, quod esurientibus & sitientibus justitiam, ut magis dulce sit & sapidum, non extorquemus de Psalmis violenter alienum sensum, sed consona Patribus dicendo, & nostri temporis hæreses interdum refellendo ultroneum & sponte occurrentem sensum tenemus.* Hucusque Gerhohus, qui hac ratione id feliciter consecutus est, ut ejus Commentarius non mera primorum ac antiquiorum Scriptorum expilatio, quod ferè omnibus medii ævi auctoribus familiare est, sed opus penè novum ac singulare videri posset. Reprehenderunt quidem hoc nomine Gerhohum adversarii, sed eos egregiè rejecit in Ps. XXXVIII. v. 4. *Æmuli mei*, ait, *nolentes, immò & dedignantes credere, quòd istiusmodi ardeam igne, moventur contra me addentes igni fervoris ignem doloris unde non solùm caluit, sed igne gemino* concalescit cor meum intra me, *dum peccat aliquis, ac penè scandalizatur in me, quòd scribo, quòd in Psalmorum Tractatu ex dictis Patrum quædam colligens, aliquid supererogo, præsumptioni deputans & vanagloriæ. Verumtamen quomodocunque volunt, præsentes de nobis judicent, futuri clementiùs judicabunt. Dum enim vivimus, ait vir illustris B. Hieronymus, & vase fragili continemur, videntur amicorum prodesse studia, & nocere æmulorum opprobria. Postquam autem reversa fuerit terra in terram suam, & tam nos, qui scribimus, quàm eos, qui de nobis judicant, pallida mors subtraxerit, & alia venerit generatio, primisque cadentibus foliis virens sylva succreverit, tunc sine nominum dignitate sola judicantur ingenia, nec considerat, qui lecturus est, cujus, sed quale sit, quod lecturus est, sive ille Episcopus, sive laicus, Imperator & Dominus, miles & servus, aut in purpura & serico, aut in vilissimo panno jaceat: non honorum diversitate, sed operum merito judicabitur.*

Enimverò nihil ardentiùs operosiùsve in hoc Commentario egisse videtur Gerhohus, quàm ut contra recentiores sui temporis scholas *gloriam & honorem Hominis in Deum assumpti & in Deum nati* tueretur. Imò Chronographus Reicherspergensis hoc ipsum Psalmos explanandi occasionem & ansam Ger-

 hoho

hoho præbuiſſe apertè tradit: *Pro defenſione*, inquit, *ſententiâ de gloria Hominis in DEUM aſſumpti & in DEUM nati, in qua diverſos & graves contradictores atque impugnatores per omnem vitam ſuam à juventute habuit, ſcripſit diverſa Opuſcula & epiſtolas. Primùm hac de cauſa, auctoritate Romanorum Pontificum & Dominorum Cardinalium, & aliorum plurimorum Patrum, qui videbantur columnæ eſſe in Eccleſia eo tempore, fecit Expoſitionem Pſalmorum in octo voluminibus.* Secundùm hanc ſententiam Gerhohus conſtantiſſimè ſtatuit, propter perfectiſſimam, intimam & arctiſſimam Verbi Divini cum natura humana unionem eidem humanæ in Chriſto naturæ ſaltem pleraque competere & communicata eſſe per gratiam & unionem, quæ Divinæ in eodem Chriſto naturæ conveniunt per eſſentiam, ſalva tamen utriusque naturæ eſſentia, longiſſimeque relegata utrarumque naturarum confuſione, ùt videre eſt in quàm plurimis hujus Commentarii locis, præſertim ad Pſal. XV. verſ. 6. & Pſal. XXXV. verſ. 10. & ſeqq ac ex profeſſo in toto ferè Libro de Gloria & Honore Filii hominis, reliquiſque propè omnibus Opuſculis ac epiſtolis de hoc argumento conſcriptis, Eutychete etiam nominatim non ſemel rejecto atque damnato. Verùm quidquid caverit Gerhohus, evitare non potuit cenſuram Stevartii, clariſſimi Theologi, qui referente Pinio *Nov. Biblioth.* Tom. IX pag. 186. exiſtimavit Gerhohum, dum unum extremum, Neſtorianiſmi, refutat, ad alterum, id eſt, Eutychianiſmum delapſum fuiſſe. Certè aſpera & vehementer dura ſunt, quæ de humana Chriſti natura in Pſal. VIII. v. 2. LVI. 4. & XIII. 1. & alibi paſſim commentatur & ſcribit.

Cæterùm ſi Gerhohus in quæſtione ſubtiliſſima & perplexiſſima longiùs fortaſſis æſtu diſputationis abreptus fuit, veniam apud rerum ac temporum gnaros facilè merebitur. Certè ſeculo XII res hæc in Germania, ubi maximè pugna fervebat, multis etiam doctis ac inſigniter eruditis Epiſcopis tam difficilis viſa fuit, ut in quam partem ſe dederent, ignorarent. Quin nec Roma, quid illico decerneret, ſatis promptum & explicatum habebat. Cùm enim Gerhohus longo cum Eberhardo, doctiſſimo Babenbergenſi Epiſcopo certamine defunctus, controverſiam ad Alexandrum II. P. M detuliſſet, ſuamque ſententiam, quam certiſſimam habebat, Apoſtolico calculo confirmandam definiendamque ſperaret, Pontifex tantum à litis definitione abfuit, ut rem relinquens in medio, etiam utrique contendentium præceperit, ne deinceps ulli ad populum de hac quæſtione ſermones haberentur, utpote ex quibus plus perturbationis quàm commodi in eundem redundaturum eſſet. Edemus in VI. qui jam ſudat ſub prelo, Tomo tam Gerhohi quàm Eberhardi & Alexandri epiſtolas, ne quis putet, me non ſatis explorata hoc loco in medium afferre. Demum quæcunque fuerit Gerhohi de gloria humanæ in Chriſto naturæ ſententia, is certè nunquam Catholicus eſſe deſiit, ut qui *nunquam in doctrina fidei à Sancta Romana Eccleſia diſſentire voluerit*, quod ſuprà vidimus ex ejus Libro de Gloria & Honore Filii hominis. Denique obſervatione digniſſima ſunt, quæ idem Gerhohus in Præfatione ad expoſitionem Pſalmi LXIV. de ſua opinione teſtatur: *Erat quidem nobis*, inquit, *propoſitum*

in præsenti adbreviare nunc Tractatum Romano Pontifici (Eugenio III) tunc destinatum ac præsentatum & ejus approbatione roboratum. Sed quia sententia nostra de glorificatione in DEI Filio humanæ substantiæ à quibusdam contradicitur, quam ea intentione atque consilio Eugenio Papæ in hoc Tractatu proposuimus, ut ejus in hac vel tenenda vel non tenenda judicium teneremus, quamquam Romanos Pontifices antiquos in eadem sententia nobis consentaneos haberemus, coacti sumus totum nunc offerre lectori pensandum, quod tunc obtulimus Romano Pontifici dijudicandum, ut, quia ille gratum & ratum habuit, quod in hoc tractatu à nobis affirmatur, omne os obstruatur contraria docentium, & roboretur fides hominum Hominem in DEO glorificantium, immò à Patre summo summè glorificatum venerantium, & adoratione, qua solus DEUS est adorandus, adorantium &c. Ex quibus liquet, Gerhohum cum tot Pontificibus Romanis, ejus doctrinam, licèt privatim duntaxat collaudantibus & approbantibus, à Catholica veritate aut declinâsse nunquam, aut certè declinâsse sine culpa.

Sed de vita & Scriptis Gerhohi jam satis. Tuum nunc erit, Reverendissime, Perillustris ac Amplissime Præsul, me cum eodem ad gratiosum sinum tuum benignè admittere, ac, si qua alia Gerhohiana adhuc possides, iis meum Thesaurum locupletare. Quod cùm clementer feceris, non solùm me, sed totam Rempublicam Litterariam tibi quàm maximè obstrictam ac devinctam habebis. Interea DEUS ter Opt Max. tuum religiosissimum regimen omnigenis bonis & commodis sospitet ac fortunet!

Visio Gerhoho divinitus oblata de Commentario suo in Psalmos.

Libet hic in gratiarum actione recordari cujusdam visionis aquam de vita æterna salientem repræsentantis. Frater quidam simplicis & innocentis vitæ diu castigatus in sancta conversatione, visus est videre sibi cœlum apertum. Et ecce globus igneus miræ magnitudinis auro candenti & liquescenti similis apparuit in cœlo, & in circuitu ejus multitudo Sanctorum claritate admirabili fulgentium. Et subitò quasi unum de paradisi fluminibus ex ipso globo in terram cœpit fluere tantæ puritatis, ut auro liquido videretur consimilis. Hoc est, ut arbitror, quod præ manibus habemus, quia juxta Sanctuarium S. Michaëlis, ubi scribere, atque in Psalmis meditando sedere solemus, descendere visus est idem fluvius. Et quia fluminis impetus lætificat civitatem Dei, frater miserante Deo me aliquotiens lætificatum per hujus fluminis impetum compellentem me ad scribendum. Unde jam post magnum diuturnæ intercapedinis spatium, quo in Urbe Roma commoratus, & in eundo ac redeundo multum fatigatus & aliis Ecclesiasticis atque claustralibus occupationibus præpeditus diu à scribendo vacavi, nunc Apostolica fretus benedictione reversus, iterum resumo calamum Divinam rogans clementiam, ut voluntaria oris mei beneplacita faciat sibi, eademque sic me concedat scribere, quatenus in eis aqua illa solummodò sapiat, quæ de vita æterna in vitam æternam saliens lectores benivolos eò, quò currit, unâ secum pertrahat, ne aliquis illorum cadat in puteum interitus, qui paratus est Diabolo & Angelis ejus atque Anti-Christo & sequacibus ejus.

Hæc ipse de se Gerhohus, ex quibus unà constare potest, quo jure Commentarium hunc *Aureum* inscripserim.

TRACTA-

TRACTATUS IN PSALMOS
PARS PRIMA.
INCIPIT EPISTOLA GERHOHI AD EBERHARDUM ARCHIEPISCOPUM SALZBURGENSEM.

BEseleel filius Uri, filii Hur de tribu Juda juncto sibi Oliab filio Achisamech de tribu Dan repletus intellectu, & sapientia fabrefecit tabernaculum testimonii Domino jubente, ac populo Israël adjuvante. *Viri enim cum mulieribus præbuerunt armillas, & inaures, annulos, & dextralia, omne vas aureum in donaria Domini separatum est. Si quis habuit hyacinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, byssum, & pilos caprarum, argenti, & æris metalla, obtulerunt Domino, lignaque setim in varios usus. Sed & mulieres doctæ dederunt, quæ neverant, dederunt hyacinthum, purpuram, & vermiculum, ac byssum, & pilos caprarum sponte propria cuncta tribuentes. Principes verò obtulerunt lapides onychinos, & gemmas. Omnes viri, & mulieres mente devota obtulerunt donaria, ut fierent opera, quæ jusserat Dominus.* Porro non Beseleel, qui tabernaculum, & utensilia ejus operatus est, sui operis dedicator, aut sanctificator esse poterat, quia Pontifex non fuit. Moyses autem qui officio functus Archiepiscopi, consecrare potuit etiam fratrem suum Aaron in Pontificem, tabernaculum quod ipse non fecerat sanctificare, ac dedicare idoneus erat, qui & erexit illud, unxitque, ac sanctificavit cum omnibus vasis suis. Quorsum istud? Ut Tu Eberharde Præsul sanctæ Juvaviensis Ecclesiæ promptum exhibeas Te ad considerandum, quod ego licèt minimus in tribu Juda, veritatem scilicet confitentium particeps, tamen confessionis eorum devotus feci DEO jubente: *Quia DEUS charitas est*, quæ mihi hoc opus injunxit, cujus Te Archiepiscopum cupio esse dedicatorem. Nempe Viri, & mulieres in hoc faciendo me juverunt, quia Principes ante me Psalmorum expositores, quasi lapides Onychinos, & gemmas

Exod. 38. 22. & 23.

Exod. 35. 22. & seqq.

1. Jo. 4. 8.

mas pretiosas mihi præbuerunt, sententias videlicet summo artificio politas, & quasi opere gemmario sculptas, quas meo dictamini sic inserui, ut nunc verba eorum cum sensu, nunc sensum eorum verbis meis intexens de meo nihil apposuerim, quod non aptè cohæreat his, quæ Principes orthodoxi præbuerunt, qui Psalmos, aliasque Scripturas divinitus inspiratas ante me tractaverunt: Horum ego pusillus vestigia sequendo cum Ruth Moabitide spicas lego, quæ illorum plena falce metentium potuerunt superesse manibus, grandes acervos in horrea Domini convehentibus. Mecum verò bene agitur, si mihi, aliisque famelicis id ipsum, quod esurio esurientibus, & petentibus, vel spicas ab antiquis messoribus derelictas dabit Dominus messis fricare, atque inde grana electa elicere, vel micas de mensa Divitum Dominorum cadentes colligere, ut liberemur à fame, quæ oppressura est Ægyptios non inventuros cibum; nisi veniant ad verum Joseph, se, suaque dedentes in servitutem Regiam. Accipe igitur hunc spicarum fasciculum, primam videlicet partem expositionis in Psalterium. In quo, si videbuntur aliquæ spicæ quasi ob novitatem virentes, nec eas in sacrificio Dominus reprobat, qui de talibus in lege mandat: ut igne torreantur à Sacerdote, qui elevat hujusmodi fasciculum coram Domino. Et Tu ergo Sacerdos legitime, si quid, ut putatur, novum in scriptis meis repereris, noli statim repudiare, sed igne Sancti Spiritûs adhibito, priùs inter me, ac Te, aliosque fideles fiat inde familiaris collatio, & si opus fuerit aliqua talis consequenter emendatio, quæ viriditatem spicarum sic torreat; ut grana in eis latentia non destruat. Sic Beatus Augustinus in libris Retractationum fecisse legitur, ubi opus esse putabatur. Magni ergo Viri exemplo edoctus, nolo sic in verba mea jurari; ut non patiar inde aliquid retractari. Quin potiùs ego ipse illud retractabo, si quid in eis reperietur, quod sano sensui repugnans esse judicabitur, ab his duntaxat judicibus, quorum simplex, & bene purgatus est oculus, qualium Tù Eberharde Præsul mihi appares præcipuus: Cujus oculi sunt oculi Columbarum. Nolo ego nigris corvorum oculis opus meum ingerere, quorum rostra parata sunt ad laniandum, quia nesciunt oscula Columbarum. Tuis autem columbinis oculis credo placiturum quidquid videris, & probabis rationi, & veritati consentaneum, cui etiam non dubito gratum fore gemitum, vel cantum columbinum in Expositione Psalmorum crebrò interpositum secundum desideria fidelium istud opus petentium, quibus negare non audeo quidquid possum in Domino.

MAGISTER AD DISCIPULOS.

Apostolus Joannes rogatus ab Episcopis Asiæ, aliarumque Rectoribus Ecclesiarum conscribere de Divinitate Christi Evangelium, non consensit rogantibus, nisi oratione, ac jejunio per triduum satagerent à Deo sibi obtinere, ut ipse digna mereretur scribere. Si tantus Apostolus Christi specialis dilectus non præsumpsit majora se non adjutus jejunio, & oratione: Quid mirum, si ego inter peccatores magnus, inter Sanctos minimus, vel nullus, vix, aut nullatenus audeo facere quod rogatis? Attamen, quoniam omnia possibilia credenti, non credo impossibile adjuvan-

juvante vera fide, ut satisfiat spei, ac Dilectioni vestræ; sperantibus vobis, ac desiderantibus unà mecum tale de Psalmis pabulum, quo satietur in bonis desiderium nostrum. Nam & hoc ipsum in Psalmo promittitur, ubi dicitur: *Benedic anima mea Domino: & omnia, quæ intra me sunt, nomini sancto ejus. Benedic anima mea Domino: & noli oblivisci omnes retributiones ejus. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis: qui sanat omnes infirmitates tuas. Qui redimit de interitu vitam tuam: qui coronat te in misericordia, & miserationibus. Qui replet in bonis desiderium tuum.* *Ps. 102. 1. & sqq.*

Itaque ut Ipse repleat in bonis desiderium vestrum, & nostrum, aliorumque fidelium, quorum fortè ad notitiam est opus nostrum deventurum: Vos in oratione Dominica, ubi dicitis: *Panem nostrum quotidianum*, sive *supersubstantialem da nobis hodie*, hoc ipsum tenete in desiderio, ut *panis quotidianus* & *supersubstantialis*, quem quotidiana Psalmodia, & supersubstantialis Psalmodiæ intelligentia continet, nobis ad sapiendum, & erogandum sufficienter abundet. Est enim sancta Psalmodia quasi arca fœderis circumtecta ex omni parte auro purissimo, & mundissimo. Est in ea spiritualis intelligentia quasi urna aurea habens Manna, id est, panem de cœlo datum, habentem omne delectamentum, & omnem saporem suavitatis. Et sicut quondam arca fœderis habens manna, non erat coram populo extra sancta, vel conspicienda, vel tangenda nisi prius hyacinthinis velaminibus, & aliis teguminibus obvoluta; sic mihi videtur Psalmodia, sonare in Ecclesia coram populo sub multo figurarum velamento, quod non penitus est abstrahendum, nisi intra Sancta Sanctorum, ubi facie ad faciem videbitur DEUS Deorum. Tunc enim cessantibus figuris omnibus clarebit, & apparebit veritas, ubi absque figurarum velaminibus omnis spiritus laudabit Dominum. *Luc. 11. 2. Matth. 6. 11.*

Nunc interim nobiscum benè agitur, si in bonis ita replebitur nostrum desiderium, ut satisfiat nobis ad repellendum vitæ istius tædium per nectaream Psalmorum intelligentiam, quam DEO favente apprehendere optamus Patrum vestigiis inhærendo, atque illorum sententias colligendo; neque his aliquid interserendo, nisi quod eorum fidei consonet, quodque legentium fidem, spem, & charitatem ædificet. Si quis tamen legere dignabitur, quod mihi servorum suorum ultimo Divina pietas revelare dignata fuerit ex parte cognoscendum, ex parte prophetandum, ad hujus vitæ fastidium relevandum, æternæque vitæ inflammandum desiderium, ubi est, & excitandum ubi necdum est, quoadusque veniat, quod perfectum est, evacuato, quod ex parte est. Cùm enim gloria Dei non ex parte, sed tota manifestabitur: tunc, ut ait Psalmista: *satiabor*, si nunc esurio, & sitio justitiam, & Dei gloriam. Sed hæc satietas reservanda est in Patriam. Et nobiscum benè agitur in via, si nobis in delectamento Psalmodiæ satietas erit viatica, & itineraria, qualis data est Eliæ ambulaturo in unius cibi fortitudine quadraginta diebus, & quadraginta noctibus usque ad montem Dei Horeb. *Quadraginta diebus & quadraginta noctibus* designat vitæ istius tempus laboriosum, in quo deficiente nostra fortitudine opus habemus illius cibi fortitudine, cujus fortitudo cùm nescit deficere, non desinit reficere, atque confortare. In illius ergo cibi fortitudine claudus ego, ac debilis aggrediar diætam propositi mihi itineris, non in mea, quæ nulla est; sed in cibi confidens fortitudine, qui potest infirma nostra sufficienter confortare. Amen. *1. Cor. 13. 10. Ps. 16. 15. 3. Reg. 19. 8.*

PRO-

PROOEMIUM.

Ps. 103, 34. Prov. 18, 10. *JUcundum sit* Tibi *eloquium meum* O Trinitas sancta! suavis sit Tibi laudatio mea *turris fortissima nomen Domini*, nomen Trinæ Unitatis, & Unius summæ Trinitatis enuntiativum, Nomen Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Cujus laudi, cujus honori, & gloriæ in hoc præsenti opere propositum nobis est, intentionem nostram dedicare, pastum quærendo in pascuis Pastoris David, qui primus, & præcipuus omnium Prophetarum gloriosum Sanctæ Trinitatis nomen evidenter enuntiavit. Cujus trino sapore in Psalmis ter quinquagenis ipse Pastor egregius oves rationales pavit, & pascet usque in finem sæculi. Ipse est enim, de quo in laudibus Patrum dicitur: Eccl. 47 10. &c. *De omni corde suo laudavit Dominum, & dilexit Deum, qui fecit illum, & dedit illi contra inimicos potentiam, & stare fecit cantores contra altare, & in sono eorum dulces fecit modos, & dedit in celebrationibus decus, & ornavit tempora usque ad consummationem vitæ.* Verè hic Pastor egregius dando *in celebrationibus decus ornavit tempora usque ad consummationem*, in quibus celebrationibus, dum suavitate musica conditi resonant Psalmi ejus, tempora perornantur usque ad consummationem. Quia temporalis occupatio in talibus celebrationibus introductio est in æternitatem, quam credimus esse omnium temporum finem, & consummationem; & ita oves pascuæ hujus ingredientes, & egredientes inveniunt pascua, dum & hic ingressi ovile fidei habent suavem delectationem temporalis Psalmodiæ: Et egressis de corporalis vitæ angustia in æternitatis pratum latissimum flores immarcescibilis bonitatis abundabunt in pastum sempiternum cernentes unum trinum Deum, cujus in hac vita pascit nomen dulcissimum Quod (ut præfati sumus) primus omnium Prophetarum luculenter edixit Pastor iste insignis, quem pavisse oves patris, & sacra historia clarissimè narravit, & ipsemet canit verbis hujuscemodi: Ps 77. 70. *Et elegit David servum suum, & sustulit eum de gregibus ovium, de post fœtantes accepit eum.*

Apud istum Pastorem quod in pascuis uberrimis est sapidissimum, gloriosum videlicet Sanctæ Trinitatis nomen, primum claris (ut præfati sumus) personarum distinctionibus enituit. Quia ipse primus Deum Patrem, Deum Filium, Deum Spiritum Sanctum expressit; quod Moyses non fecerat, qui Deum Creatorem licèt significâsset genuisse Filium, qui Ps. 32, 9. est hoc verbum, quo *dixit, & facta sunt* omnia: Tamen nec gignentem Deum, nec genitum Verbum clarè Patris, ac Filii nomine, vel Genitoris, aut Geniti vocabulo manifestavit: sed crasso velamine faciem suam tangendo Deum & principium in significatione Patris, & Filii posuit sic dicens: Gen. 1, 1. *In principio creavit Deus cœlum, & terram.* Pro eo, ut dicere potuisset: Gen. 1, 2. *in Filio suo fecit Pater cælum, & terram.* Dicendo autem: *Spiritus Dei ferebatur super aquas.* Tertiam personam penè manifestaverat; sed quia non dixit: *Spiritus Deus*, vel *Spiritus Sanctus*, relictum est in ambiguo & sub velamine faciei ejus, quis esset ille *Dei Spiritus.* Nam quidam ingeniosi arbitrantes clarè se vidisse faciem Moysi, putabant illic aërem istum significatum nomine *Spiritus*: Ps. 10, 7. Quia & aër dicitur spiritus; ut illic *spiritus procellarum.* Et Spiritus talis naturali elementorum ordinatione fertur super aquas.

Ita

Ita nimirum propter homines carnales illius temporis velabatur tunc nomen Sanctæ Trinitatis in Moyse Qui licèt aliquando nomen Dei Trinum insinuaverit replicando illud tertiò, ut illic: *Deus Abraham, Deus Isaac,* Exod. 3.
Deus Jacob misit me: Tamen Relativa nomina, Personas Tres distinguentia 15.
sub velamine vultûs sui continuit. Sed apud istum David (quod nos maximè delectare, ac pascere debet) invenimus manifestius expressum fidei nostræ pabulum, videlicet Sanctæ Trinitatis mysterium. Quomodo manifestius expressum? Nimirum non solum sicut apud Moysen triplicato substantiali nomine, quod est Deus, exempli gratiâ cum dicit: *Benedicat nos* Psal. 67.
Deus, Deus noster, Benedicat nos Deus: Verùm etiam expressis relativis nomi- vers. ult.
nibus, quæ sunt Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus.

Ait enim in ipso loquens Christus: *Dixit Dominus ad me: Filius meus es* Ps. 2. 7.
Tu, subauditur: *naturâ*, non adoptione. Sequitur enim: *Ego hodie genui Te.* Quòd dicit *hodie:* sic intelligimus, ac si diceret: *in æternitate, in immutabilitate.* Sicut enim illi est esse, & non fuisse, aut futurum esse, unde & ad Moysen dixit: *Ego sum, qui sum.* Et ad Judæos: *Antequam* (inquit) *Abraham fieret, ego* Exod. 3.
sum: Sic in genitura ejus neque *heri*, neque *cras* admittit intellectus fidei no- 14.
stræ, sed solum *hodie.* Quod deinde sequitur: Dominum Patrem dixisse: *Po-* Jo. 8. 58.
stula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos ter- Ps. 2. 8.
ræ, constat esse dictum pro humilitate nostræ naturæ. Quia secundùm hanc servi formam, & illi congruit, & nobis necessarium fuit Patrem postulare, id est: pati pro nostra salute. Nihil enim aliud intelligere volumus hic in verbo *postulationis*, nisi obedientiam, cujus summa est Sacramentum, sive Sacrificium Sacrosanctæ ejus Passionis. Itidem in alio Psalmo, cùm dicit idem Deus Pater loquens in visione Sanctis suis, quorum se unum esse gratulabatur David: *Ipse invocabit me, Pater meus es tu. Et ego primogenitum po-* Psal. 88.
nam illum excelsum pro Regibus terræ. Cùm, inquam, hoc dicit, & Relativa ex- 27. & 28.
primit nomina *Patris*, & *Filii*, & utramque exprimit naturam unici *Filii*. Nam secundùm naturam Divinam ipse ait: *Invocabit me, Pater meus es tu;* Et secundum humanam: *Deus meus, & susceptor salutis meæ es tu.* Juxta hunc sensum ait: Iste *primogenitus* jam excelsus præ Regibus terræ factus, id est: jam à mortuis suscitatus, jam ad dexteram Majestatis in excelsis æterna ses- Joan. 20.
sione sessurus: *Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum, Deum meum, &* 17.
Deum vestrum.

Spiritum Sanctum idem David primus nominavit dicens: *Ne projicias me* Psal. 50.
à facie tua, & Spiritum Sanctum tuum ne auferas à me. Nam eatenus scribeba- 13.
tur *Spiritus Dei*, sive *Spiritus Domini.* Hic autem, quod sonorius est: *Spiritum Sanctum* primus nominavit. Itaque Relativa nomina sanctæ Trinitatis, quæ sunt *Pater*, & *Filius*, & *Spiritus Sanctus*, hic evidenter edixit, quæ ante ipsum nec Moyses, nec alius sic evidenter expressit. Ad istum repromissio facta est cum juramento, sicut ad Abraham, beati seminis, quod est Christus, quod nasciturus esset de semine ejus: & cantans misericordias Domini dixit ex ore ipsius Domini: *Semel juravi in Sancto meo, si David men-* Psal. 88.
tiar, semen ejus in æternum manebit. Unde venerabiliter attendendum est; 36.
quia beata Trinitas, quæ sese Abrahæ exhibuit in tribus Angelis pro confirmatione promissionis, sive pro magnitudine, & dignitate promissi: Ipsa se penè expressit in tribus verbis ad David in promissione ejusdem seminis, id est, Christi: Hæc dicit Dominus exercituum: *Requiem dabo tibi ab omnibus* 2. Reg. 7.
inimicis tuis, prædicitque tibi Dominus: quòd faciat domum tibi Dominus. In istis 11.

)()(x)(nam-

namque verbis initio tantæ promissionis, quæ intelligitur ex subsequenti-
2. Reg. 7. bus, dum dicit: *Cumque completi fuerint dies tui, & dormieris cum Patribus tuis,*
12. & sq. *suscitabo semen tuum post te, quod egredietur de utero tuo, & firmabo regnum ejus usque in sempiternum. Ego ero ei in Patrem, & ipse ædificabit domum nomini meo. Et stabiliam thronum regni ejus usque in sempiternum. Ego ero ei in Patrem, & ipse erit mihi in filium.* In istis, inquam, verbis patenter se ostendit per distinctionem personarum una Divinitas, summæ, & individuæ Trinitatis. Quis enim, vel quæ persona hæc dicit: *& requiem dabo tibi ab omnibus inimicis tuis,* nisi Persona Patris? Sequitur namque, & dicit post modicum: *Ego ero ei in Patrem, & ipse erit mihi in*
Luc. 1, 70. *Filium.* Ergo Persona illa, de qua dicit Dominus Pater: *Prædicitque tibi Dominus.* Ipsa est Dominus Spiritus Sanctus, qui per os Sanctorum Prophetarum prædixit, quemadmodum & Zacharias dicit: *Sicut locutus est per os Sanctorum, qui à sæculo sunt Prophetarum ejus.* Nam de quo protinus ait, quòd *Faciat domum tibi Dominus,* Ipsa persona est Dominus Filius. *Non tres Domini, sed unus est Dominus.* Quantum potuit, vel debuit Sacra hæc Scriptura Sacramentum hoc, & futuris servavit, & illis, qui tunc erant, dum ipsa conderetur, abscondit hominibus: quia distinctionem Trium Personarum portare non poterant; si eis palàm prædicaretur.

Quanta verò putas juxta vocem Evangelicam in isto habet Pater? Di-
Joan. 16, 14. & 15. xit enim Filius: *Cùm venerit Paraclitus Spiritus veritatis, ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.* Statimque subjunxit: *Omnia quæ habet Pater mea, sunt Propterea dixi, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.* Quanta ergo putas in isto habet Pater, quanta de isto accepit Spiritus Sanctus, & annuntiavit Apostolis, ut clarificetur Filius Dei? Delectat valde: quia postquam ascendit in cœlum Christus Filius Dei; etiam antequam procederet Spiritus Sanctus apparens in linguis igneis, primum quod protulit, de isto
Act. 1, 20 accepit, & Petro annuntiavit, ut diceret: *Scriptum est in libro Psalmorum: Fiat habitatio eorum deserta, & non sit, qui habitet in ea: & Episcopatum ejus accipiat alter.* Jam enim factum fuerat, quòd Evangelista Joannes narravit dicens:
Joan. 20, 22. *Hæc cum dixisset, insufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum.* Quodque
Luc. 24, 45. Lucas ejusdem diei vesperæ gesta scribens dixit inter cætera: *Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas.*

Ut autem impleti sunt dies Pentecostes, & procedens Spiritus Sanctus
Actor. 2, 3. & 4. à throno majestatis *sedit super singulos eorum tanquam ignis; apparuerunt enim illis dispertitæ linguæ tanquam ignis, & repleti sunt omnes Spiritu Sancto; & cœperunt loqui variis linguis; prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis,* ut, inquam,
Ibid. v. 6. hæc vox facta est, & hac voce facta *convenit multitudo mente confusa*: Nonne quod Spiritus Sanctus per os Petri Apostoli protulit, de isto accepit? Præmisso namque testimonio Prophetæ Joëlis, quòd non essent ebrii, sicut putabant illi, qui ridentes dicebant: *quia multo pleni sunt isti,* protinus data propositione de Resurrectione Domini nostri JEsu Christi, rationem hanc in-
Actor. 2, 25. & sq. tulit: *David enim dicit in eum: Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, ne commovear. Propter hoc lætatum est cor meum, & exultavit lingua mea, insuper, & caro mea requiescet in spe. Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem. Notas mihi fecisti vias vitæ, & replebis me jucunditate cum facie tua. Viri fratres, liceat*

ceat audenter dicere ad vos de Patriarcha David: quoniam defunctus est, & sepultus: & sepulchrum ejus est apud nos usque in hodiernum diem. Propterea igitur cùm esset, & sciret: quia jurejurando jurasset illi Deus de fructu lumbi ejus sedere super sedem ejus: providens locutus est de Resurrectione Christi; quia nec derelictus est in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem. Hunc JEsum resuscitavit Deus, cujus nos testes sumus. Dextera igitur Dei exaltatus, & promissione Spiritûs Sancti acceptâ à Patre, effudit hunc, quem vos videtis, & auditis. Non enim David ascendit in cœlum: dixit enim ipse: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Hoc, ut supra jam dictum est, valde delectat, quod, cùm dicere volumus; quia Pater multa in isto habet, quæ Filius, quæ Filii sunt, sicut & cætera omnia: Omnes enim Scripturæ in Filium tendunt) prima, quæ Spiritus Sanctus protulit per os Petri Apostoli ipso die, quo datus est, perpendimus, quia de isto accepit, in quo Deus Pater testimonia fidelia quàm plurima Filio suo thesaurizavit. *Act. 2, 25. & seqq.*

Si verò quis movetur, cur istum Pastorem quasi præcipuum Prophetarum, vel primum inter cæteros, imò præ cæteris honoremus, hoc animadvertat, quòd Prophetæ, non pro qualibet futurorum prænuntiatione Prophetæ dicti sint, sed pro eo maximè, quòd de regno Dei, de regno Christi, & Ecclesiæ sublimiter elocuti sunt, Prophetæ dici meruerunt. Siquidem Moyses, aut Josue, sive Samuel, qui ante Prophetas fuerunt; nihil de regno Dei, nihil, vel parùm de pœnis inferni, nihil, vel parùm de judicio, quo & justi salvandi, & impii damnandi sunt, palam verbis dixerunt; non quòd ista nescirent, sed quod Carnales nimiùm terræque amatores ista non reciperent. At verò Prophetæ de hujusmodi magnificè sunt elocuti. Primus David verbi gratia: *Quoniam*, inquit, *non est in morte, qui memor sit tui. In inferno autem quis confitebitur tibi?* Hic primus regnum Christi verbis intelligibilibus cecinit; verbis quoque Personæ ejus patientis, sive resurgentis usus est. Prophetarum igitur primus est, licèt & ante hunc Beatum Job de resurrectione carnis locutum esse apertè, nemo (sit) qui dubitet. *Psal. 6, 6.*

Hic jam res ipsa satis opportunè suggerit, ut quæramus: ut quid sermo Domini, Spiritus Domini de virtutibus locuturus futuri sæculi Regem sibi, per quem loqueretur, elegit? Imò cur illum, per quem primùm loqui disposuerat de animarum salute, vel vitâ æterna, Regem esse voluit? Nec enim idcirco, quia Rex erat, illum elegit, & per illum loqui voluit; sed quia illum elegerat, & ad hoc officium præparaverat, idcirco Regem illum esse voluit. Cur ergo sic egit, cur sic venit Verbum Domini, cur de tribunalibus primitus audiri voluit, cur de regali solio primas voces emisit? Nimirum propter duritiam nostram, propter vanitatem, & superbiam nostram. Diligenter advertamus, causamque ex nobis esse, vel fuisse jam scienter fateamur. Totum mundi hujus auditorium Deo obsurduerat, & in audienda vanitate superbiebat; omnis homo vivens universa vanitas erat. Ludo vanitatis intenta populosa carnis lascivia, vitæ æternæ seria mortis imminentis negotia scire dedignabatur, audire non poterat. Videmus jam senem, & decrepitum mundum adhuc ex parte maxima lascivientem matura prædicationis Evangelicæ fastidire verba, sicque sani sermonis auditu velut sarcina, aut massa gravari arenarum. Ridentur nonnunquam publicè Prædicatores, nisi caveant, quod & præceptum est dicente sibi Domino: Nolite

margaritas vestras mittere ante porcos. Quantò magis cùm adhuc recens, & vividus luxu juventutis efferretur, personam qualemcunque verbum Domini prædicantem audire dedignaretur? Ergo peregrinum erat huic mundo verbum Domini, non aliter attentos, aut benevolos habiturum divites sæculi, nisi orationem suam inciperet ex ore Regis divitis, Regis magni, Regis manu fortis, & victoriosi, qualis erat iste David.

Sed & hoc parum erat, ut potens persona jam dicto Dei verbo auctoritatem sua pararet potentiâ. Dulcedine opus erat: quatenus alienis ab illo animis per sensus corporis necessaria insinuaretur benevolentia. Procuravit & hoc artifex mirabilis salutis humanæ avidus Spiritus Domini. Eum, quem præparabat ministrum verbi Divini, puerum cytharœdum esse voluit, ut deinde paulatim proficientem ordinatè Psalmistam faceret; ut negotium salutis animarum mixta dulcedine musicâ, & canendo prophetaret, & prophetando caneret. Ut, inquam, & verba metricis pedibus currendo, & tinnulæ Psalterii chordæ persultando sensim per aures ad animum pervenirent, fidemque, spem, & charitatem Dei dulciter insererent. Erat autem instrumentum ejus in modum Deltæ compositum, interiùs convavum, de foris pellibus mortuorum animalium coopertum, habens decem chordas, desuper sonans. Quæ singula nobis aliquid mysticant. Concavitas interior terrenis facultatibus designat nos fore evacuandos,
Ps. 111, 9. quemadmodum dicit: *Dispersit, dedit pauperibus; justitia ejus manet in sæculum sæculi.* Mortuorum animalium induviæ nos ipsos cum vitiis, & concupi-
Col. 3, 5. scentiis debere mortificari juxta illud Apostoli: *Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram.* Decachordi positio, Decalogi est observatio. Soni desuper emissio, cælestium tantùm est appetitio, solius Dei dilectio, ut
Phil. 3, 20. idem Apostolus: *nostra autem*, inquit, *conversatio in cælis est.* Sonus fidium ipsa est prolatio vocum. Discretio digitorum pluralitas est Spiritus Sancti donorum, quorum etiam motio quorumlibet justorum est operatio. Neque hoc vacat à mysterio, quod, ut diximus, in modum Deltæ Græcæ litteræ, Psalterium, illud musicum instrumentum erat triangulatum. Sed est in hoc non solùm Summæ Trinitatis mysterium, quod Psalmi resonant, sed etiam virtutum præcipuarum quædam trinitas insinuatur, qua summæ Trinitati sumus reconciliandi.

Tria enim sunt, per quæ ducitur homo ad similitudinem Dei juxta pro-
Gen. 1, 26. positum ejus dicentis: *faciamus hominem ad imaginem & ad similitudinem nostram.* Hæc Tria sunt Fides, Spes, & Charitas. Nam ad imaginem Dei homo creatus est in eo, quòd rationabilis est. Porro ad ejusdem Creatricis Trinitatis pervenit similitudinem habendo tria hæc, Fidem, Spem, & Charitatem. A quibus primus homo excidens amisit gloriam similitudinis Dei tali ordine, ut non admitteret Charitatem, non teneret Spem, non haberet Fidem. Primùm namque exigebatur ab eo Charitas Dei in eo, quòd cunctis animantibus eum Deus dissimilem fecit: & quia non inveniebatur ei
Gen. 2, 18. adjutor similis ejus. *Faciamus*, ait, *adjutorium simile sui*, videlicet ad propagandam sobolem tam multam, tantæ beatitudinis, ut essent similes Ange-
Gen. 2, 15. lis. *Tulitque eum, & posuit in Paradiso voluptatis.* Pro tantis beneficiis nullum rependit officium Charitatis, nullam vocem gratiarum actionis. Deinde
Ibid. v. 17. Spes ab illo exigebatur in illa positione præcepti: *Ex omni ligno Paradisi comede, de ligno autem scientiæ boni, & mali ne comedas.* Sperare enim debuit ut homo

mo rationalis, ut diceret: Si tanta Deus contulit gratis; nonne si præceptum observavero, majora dabit? At ille non in Domino speravit, sed sibimet placens quasi liber, & sic Deus esse voluit. Nisi enim tunc tumorem intus habuisset, foris tentatus tam facilè non cederet. Fides ab illo exigebatur: *In quocunque die comederis ex eo, morte morieris.* At ille dicto huic Fidem non adhibuit, imò serpenti magis credidit dicenti: *Nequaquam morte morieris*; & voci malè credulæ mulieris plùs, quàm voci Dei obedivit. Itaque vetus ille Adam à Charitate, Spe, & Fide excidens, se, & posteritatem suam defraudavit, & longè fecit à similitudine Beatæ Trinitatis. Econtra novus Adam reciprocis gradibus, per Fidem, Spem, & Charitatem nos reformavit ad eandem similitudinem Dei. Et *omnis Scriptura divinitus inspirata* ad hoc tendit, præcipuè verò Psalterium ipsum ter quinquaginta Psalmorum trimodum Fidei, Spei, & Charitatis prædicat, ac decantat Jubilæum. A quibus virtutibus (ut jam dictum est) primus homo excidit, primùm Charitate, deinde Spe, ac postremo Fide perdita, sine quibus nullus filiorum ejus salutem recuperat, reciprocato tamen ordine, id est: primùm Fide, deinde Spe, postremo charitate possessa. Hæc autem fides in uno homine, hæc spes in uno eodemque, hæc charitas ergà unum eundemque hominem Christum possidenda. Et prima quidem pars, id est, quinquaginta Psalmi, septem periochis recapitulando, quod credere debeamus, prædicat. Secunda autem pars itidem quinquaginta Psalmorum septem nihilominus periochis recursando spem corroborat. Tertia quoque pars quinquaginta Psalmorum charitatem septies recapitulando benedictionibus, & laudibus conjubilat.

ibid. 1, 18. *Gen. 3, 4.* *2. Tim. 3, 16.*

Cùm autem soleant in initiis librorum plura inquiri, quatuor hic non otiosè quæruntur: *Materia, Intentio, Modus tractandi, Titulus libri.* De quibus breviter dicimus: *Materia* libri est integer Christus, id est, caput cum omnibus membris. *Intentio* est: ipsa membra provocari ad conformationem capitis; ita ut singula membra tali capiti sint convenientia: quia forma corporis est portentosa & monstruosa, si à capite disconveniunt membra, verbi gratià: si caput apparet virilis ætatis, & manus, vel pedes apparent infantilia, vel puerilia membra. Unde Apostolus quoque monet nos crescere *in mensuram ætatis plenitudinis Christi*, Christus autem in capite libri hujus insinuatur vir maturus, ubi dicitur: *Beatus vir.* Viri ergo hujus maturitati sumus commensurandi, prout requirit aptitudo cujuscunque membri: ut v. g. qui sunt in Christi corpore magno, quod est Ecclesia, vel manus benè operando, vel oculi contemplando, vel pedes in via mandatorum ejus currendo, sint in mensura ætatis hujus Beati Viri, cui nihil convenit puerile in toto suo corpore, nisi fortè in membro aliquo crescente, vel crescere incipiente, sed *ad mensuram ætatis plenitudinis Christi* se in anteriora extendente. Tales enim parvuli sunt in Christi corpore ferendi, & lacte Psalmorum, seu aliarum Scripturarum Sanctarum pascendi, & nutriendi: usq; dum perveniant in *mensuram ætatis plenitudinis Christi*, quo si nolunt pervenire, sed perseverant in pueritia, pueri centum annorum nullatenus pertinent ad istum Beatum virum, qui non acquiescit consilio impiorum, ut vel unum talem puerum in Scripturis maledictum sustineat in suo corpore, quod est benedictum. Notandum vero, quòd non dicitur: *in mensura Christi*, sed *in mensura ætatis plenitudinis Christi.* Quæ est autem Christi plenitudo

Eph. 4, 13. *Psal. 1.*

Joan. 1, 14. nisi de qua dicitur: *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre, plenum gratiâ, & veritate.* Ergo plenitudo gratiæ, & veritatis in Christo habet ætatem, quia ipse Christus ætate, sapientia, & gratia coram Deo, & hominibus profecit ad virilem antiquitatem, & maturitatem, dum pervenisse creditur usque ad antiquum dierum sic fortis, & sapiens etiam in natura humana, quæ sola in eo profecit, ut antiquo Dierum Deo Patre impotentior, & infirmior non sit: qui etiam viam hujus vitæ ita viriliter cucurrit, ut in consilio impiorum non abierit à rectitudine, nec steterit in via peccatorum, nec sederit in cathedra pestilentiæ. Conformantur autem illi, qui pro mensura gratiæ singula membra formantis, & Capiti configurantis, & ipsi libenter, & diligenter cavent, ne abeant in consilio impiorum. Etsi abierint, ut iste David abiit in consilio peregrini ad se venientis, & adulterium pariter, & homicidium persuadentis; tamen eundem David imitantur non stando, non perseverando in via peccatorum: sed requirunt velociter pœnitentiæ remedium, ne morantes in peccato incipiant sedere in cathedra pestilentiæ. In qua etiamsi cœperint sedere, etiam quatriduani in corruptela pestilentiæ fœtere; adhuc illi Beato Viro, qui non abiit, qui non stetit, qui non sedit in peccato, est possibile tales quoque de sepulchro fœtentis conscientiæ ad lucem confessionis vocare dicendo: *Veni foras*, id est: Confitere quod introrsus occultas. Et sic eidem Viro, qui vita est, conformantur etiam, qui de morte quatriduana reviviscantur: & eidem Viro, qui via est, conformantur, qui ad iter justitiæ revocantur: Et eidem Viro qui veritas est, conformantur, à quibus peccata sua veraciter accusantur. Sed tamen tantò est quisque vicinior beatitudini, quantò breviùs abiit, stetit, vel sedit in peccato. Ille autem solus vir est summè beatus, qui nunquam abiit, stetit, vel sedit in peccato, utpote conceptus absque peccato. Huic tali nos conformari summa est Psalmorum intentio tractantium de Christo, & ejus Corpore toto.

Modus verò tractandi Mikticon est: sunt enim tres modi tractandi: *Exagematicus*, *Dramaticus*, & *Mikticon*, id est mixtus: *Exagematicus* est, ubi solus auctor loquitur, & nullus alius, nisi priùs ab ipso auctore, vel scriptore commemoratus, ut in quinque libris Moysi, ubi Moyses
Gen. 17, 19. loquitur, & quilibet illic locuturus priùs ab ipso commemoratur, ut illic: *Dixit Dominus ad*
Gen. 27, 6. *Abraham: Ecce Sara uxor tua pariet tibi filium*, Item: *Dixit* Rebecca *Jacob filio suo: audivi Patrem tuum* &c. *Dramaticon* verò est genus loquendi, vel scribendi, ubi derepente sine introductionis commemoratione loquuntur diversæ personæ, ac nihil auctor in sua persona, ut in Canticis Canticorum locutiones miscentur nunc Sponsi, nunc Sponsæ, nunc adolescentularum, & aliarum personarum; & illic nihil auctor loquitur in sua persona, qui tamen loquitur totum in personis aliorum. *Mikticon*, id est: mixtum, de utroque genere dicendi est, quando nunc auctor in sua persona loquitur, nunc personæ introductæ, ut in Apocalypsi, & in Boëtio de
Apoc. 1, 9. Consolatione. Nam & Joannes in sua persona loquitur: *Ego Joannes Frater vester, & particeps in tribulatione*, ac cætera talia suæ soli personæ congruentia: & loquuntur illic septem tonitrua, septem tubæ, atque aliæ diversæ personæ, licèt inter scribendum commemoratæ, tamen in ipsa Joannis visione subitò illatæ, subitò auditæ, vel visæ. Genus *Exagematicum* convenit historiographis currens plano stilo per res gestas, quarum penes auctorem esse debet indubitata veritas, & penes auditorem sive lectorem facilis credulitas. Genus *Dramaticum* variis personis contextum convenit carminibus nuptialibus, ut sunt Cantica Canticorum, Hoc etiam in Comœdiis, vel Tragœdiis agendis observatum est à sæcularibus auctoribus: Quia hoc genus loquendi magis commodum videbatur vel tristitiæ, vel lætitiæ, vel alterius qualitatis animi movendis affectionibus. *Mixtum* verò genus investigationi secretorum est aptius, & magis valet ad persuadendum id, quod rationabiliter est credendum. Unde illo genere usi sunt non solùm Sapientes mundi, dum secreta investigarent, ut habemus in Timæo Platonis, & in libro Consolationis Boetii: sed & Prophetæ usi sunt eodem genere, dum credenda persuaderent aliqua mirabilia, & ad credendum difficilia. Hoc loquendi, seu scribendi modo contextum est Psalterium.
Psal. 80, 3. Rex enim David Psalmorum dictator, & eximius cytharista, cui fuit *psalterium jucundum*
Paralip. *cum cythara*, dum prospere regnaret, volens cultum Dei magnificare, elegit quatuor millia vi-
cap. 15, 19. rorum, qui non solum voce, sed & musicis instrumentis Psalmos canerent, quibus præposuit
cap. 23, 5. *Asaph, Idithun, Heman, Ethan* vel filios *Core*, qui Psalmos personabant tribus modis: vel
cap. 25, 1. humana voce, vel musicis instrumentis, vel communiter utroque modo, & hoc dupliciter: vel post vocem instrumento, vel post instrumentum voce. Unde, & nomina eorum, ut honorem de ministerio sumerent, titulis interferuntur, maximè per significationem rerum. Ipse quoque David cum ipsis Cantoribus cytharam percutiebat in Domo Domini, & laudes Deo canebat,
Psal. 50, 1. nonnulla interferendo in sua propria persona, ut est illud: *Miserere mei Deus secundùm magnam misericordiam tuam.* Psalmus verò est instrumenti sonus. Canticum humanæ vocis cantus in laudem Dei. Psalmi Canticum, cùm post instrumentum vox: Cantici Psalmus, cùm post vocem instrumentum.

Nonnullis autem videtur, quòd secundùm diversos Psalmos ipse modus tractandi varietur. Et hoc ita credi suadet varietas Psalmorum. Nam in aliquibus frequentantur Cantica dramatis, quæ sunt propria nuptialis carminis, aut lamentationis. Pro nuptialis carminis exemplo est Psal-

Psalmus: ***Eructavit cor meum verbum bonum.*** Solæ quippe introductæ personæ illic loquuntur, & in Sponsi, ac Sponsæ laudibus currit totus Psalmus. Lamentationis carmen est Psalmus: *Super flumina Babylonis illic sedimus, & flevimus.* In quo nihil ex Auctoris persona dicitur, sed lamentabilis flentium conquestio per introductas personas exprimitur. Et hujusmodi Psalmi per solas introductas personas contexti possunt assignari *Dramatico* generi. De *Mixto verò genere* sit exemplum Psalmus: ***Qui habitat in adjutorio altissimi, in protectione Dei cœli commorabitur.*** Nam & primum versum dicit ipse Auctor Propheta, ultimum verò Deus Pater. Cui enim nisi Deo Patri conveniret dicere de homine in se sperante: ***Quoniam in me speravit liberabo eum, & protegam eum, quoniam cognovit nomen meum. Clamabit ad me, & ego exaudiam eum; cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum. Longitudine dierum replebo eum, & ostendam illi salutare meum?*** In Psalmis verò, in quibus texitur historia, de tertio tractandi modo nobis ostenditur forma, sicut est: *Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia ejus* &c. Quantalibet autem varietate Psalmi vel tunc canerentur, vel modò canantur; quomodocunq; ipsæ canentes, aut loquentes in Psalmis personæ varientur, hoc nobis est observandum, ut Psalmorum affectui nostrum in psallendo jungamus affectum. Si enim hoc in comœdiis, & tragœdiis observatum placuit, ut, qui verba gaudentis, vel etiam lugentis in theatricis nugis repræsentaret, ipse gaudentis, aut lugentis affectum simularet: Quantò magis nos in veri Christi laudibus non simulatoriè, sed vera devotione conformari debemus illorum affectionibus, quorum verba resonamus; ut videlicet cum David pœnitente, nos quoq; veraciter pœnitentes dicamus: *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam?* Cum eodem gaudente, nos quoque gaudentes dicamus: *Exaltabo te Deus meus Rex?* Cùm ipso admirante admiremur dicendo: *Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra!* Cum ipso sperante, nos quoq; sperantes dicamus: *In te Domine speravi?* Solus enim David multas in se personas, multarum personarum affectiones repræsentavit, dum omnibus omnia factus, illum non solùm præcinuit, sed etiam præfiguravit, qui nunc solus psallit in bene, ac sapienter psallentibus, juxta quod ipse loquitur ad Patrem: ***Confitebor tibi in populis Domine, psallam tibi in gentibus.***

Psal. 44.
Psal. 136.
Psal. 90.
Psal. 106.
Psal. 50.
Psal. 144.
Psal. 8.
Psal. 30.
Ps. 56, 10.

Hic est verus David solus Psalmista in omnibus, qui psallunt *sapienter*, id est sapiendo Psalmorum affectus. Quia igitur in affectibus pietatis est omnis virtus psallendi, & orandi; enumeremus aliquot ex ipsis, & exemplis demonstremus: ut quia enumerare non possumus (infiniti enim sunt affectus) quod tamen in omnibus laudabile sit, & Deo acceptum, ex quibusdam conjiciamus. Est affectus ***Dilectionis***, cùm fortè mens, vel videns, vel reminiscens id, quod amat, subito amoris igne corripitur. Est affectus ***Admirationis***, cùm aliquid novum, & admirabile contemplans in stuporem excitatur. Est affectus ***Congratulationis***, cùm acceptabile aliquid, & beneplacitum videns quadam hilaritate perfunditur. Est affectus *Humilitatis*, quando ex consideratione infirmitatis suæ ab elatione sua sponte comprimitur. Est affectus *Mœroris*, quando ex consideratione malorum suorum quodammodo contabescens infirmatur. Est affectus *Timoris*, quando ex consideratione imminentium pœnarum concutitur. Est affectus *Indignationis*, quando in odium adversariorum ex ipsa iniquitatis eorum malignitate inflammatur. Est affectus ***Zeli***, quando ex mœrore tristitiæ ad desiderium ultionis accenditur. Est affectus ***bonæ Præsumptionis***, quando ex nova aliqua, & singulari fiducia ad vindicandum plùs solito quispiam animatur.

De istis affectibus primi tres ad illud præcipuè genus Scripturarum pertinent, in quo fit laudatio: quia scilicet ex commemoratione bonitatis surgit affectus *Dilectionis*. Ex commemoratione potentiæ, & Fortitudinis surgit affectus *Admirationis*. Ex commemoratione alicujus prosperi eventus, & facti felicis surgit affectus *Congratulationis*. Tres sequentes ad illud genus pertinent, in quo fit commemoratio infelicitatis, & miseriæ; quia videlicet affectus *Humilitatis* surgit ex commemoratione propriæ infirmitatis. Affectus *Doloris* surgit ex commemoratione malorum præsentium, vel ex recordatione præteritorum. Affectus *Timoris* ex prævisione futurorum. Tres ultimi affectus illi magis generi Scripturarum congruunt, quo fit invectio, & accusatio in adversarios, videlicet, qua nequitiam illorum indignamur, contra injuriam zelamus propter malitiam eorum plus de Dei misericordia præsumimus. Exempla singulorum sunt hæc: Ex affectu ***Dilectionis*** canitur Psalmus: ***Diligam*** te Domine. Ex affectu ***Admirationis*** canitur Psalmus: *Domine Dominus noster, quàm admirabile* &c. Ex affectu ***Congratulationis*** canitur Psalmus: *Omnes gentes plaudite.* Et in his omnibus est laudatio. Ex affectu *Humilitatis* canitur Psalmus: *Usquequo Domine oblivisceris.* Ex affectu *Timoris* canitur Psalmus: *Domine, ne in furore.* Et in his omnibus mixta est querelæ deprecatio. Ex affectu *Indignationis* canitur Psalmus: ***Quid gloriaris in malitia.*** Ex affectu ***Zeli*** canitur Psalmus: *Deus ultionum.* Ex affectu ***bonæ Præsumptionis*** canitur Psalmus: *Judica me Domine, quoniam ego in innocentia mea.*

Psal. 17.
Psal. 8.
Psal. 46.
Psal. 30.
Psal. 6.
Psal. 51.
Psal. 93.
Psal. 25.

Sciendum est, hanc proprietatem in omnibus Psalmis non esse, ut per totam seriem unus affectus extendatur; sed sæpe de alio affectu transitur in alium secundùm quod mentes orantium diversis modis affici solent. Hoc autem, qualiter per singulos Psalmos cognosci possit, explanare non vacat. Volumus tamen hoc in aliquibus exempli causa demonstrare. Fortè cogitare cœpi,

quan-

quanta sit felicitas esse cum Deo, quanta nunc sit miseria vivere in hoc sæculo, quanta demum
calamitas semper cruciari in inferno, & ex hac meditatione magna subito amore cælestis patriæ
Psal. 1. attractus ipso affectu ducente in hæc verba decurro: *Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum* &c. Cujus Psalmi totam summam, si secundùm intimum compunctionis sensum inquirimus, quid aliud, nisi hoc ubique dicentem invenimus: Felices, qui nunquam à Deo recesserunt! felices, qui semper cum Deo permanserunt! felices, qui in ejus obsequio fideles, & devoti persistunt? Nam infelices, & miseri illi sunt, qui se ab illo elongaverunt, & cum illo perseverare noluerunt, vel qui priùs ad illum non redierunt. Gratias illi, quantùm perstiti: Confusio mihi, quantum discessi. Nunc autem, quantùm prope sum, elongare me nolo: quantùm longè, redire cupio. Utinam ad illum perveniam, utinam ab illo nunquam recedam! Adjuva me Domine Deus meus! Affectus igitur iste Dilectionis est surgens ex laudatione. Item exemplum alterius.
Cogitavi mecum, quanta esset potentia Dei, ac deinde admirari cœpi vesaniam hominum, qui tamen voluntati ejus obviare non pertimescunt. Ex hac itaq; admiratione compulsus sum exclaPsal. 2. mare, & dicere: *Quare fremuerunt gentes?* &c. *Admiratio* mixta *Indignationi*, quia vesaniam admiramur, *Præsumptioni* indignamur, vel certè in nobismetipsis, dum foris assultus vitiorum contrarios, & importunos aspicimus, & intrinsecus de Dei adjutorio præsumimus, ipsam tentatio-
ibidem. num nostrarum molestiam cum quadam indignatione arguimus dicentes: *Quare fremuerunt gentes?* Est & summa totius Psalmi ad hoc tendens, ut per Dei potentiam confirmati Insolentes adversitates contemnamus, & tantò nos adversariis nostris fortiores, quanto Deo viciniores sumus, præsumamus. Et hic est affectus *Admirationis Indignationi* mixtus ex laudatione surgens.

Sequentis Psalmi series non secundùm unum affectum texitur, sed sæpè de affectu in affectum transit. v.g.
In angustiis constitutus quodammodo me à Deó derelictum video, & ex affectu *Doloris* in hæc verba prorumpo:
Psal. 3. *Domine, quid multiplicati sunt* &c? *Multi dicunt* &c. Rursum ex affectu *Doloris*, vel ex affectu *Bonæ Præsumptionis* recurrens ajo: *Tu autem Domine susceptor meus es* &c. ut & *Mœrorem* per *Fiduciam* relevem, & *Fiduciam* per *Mœrorem* castigem. Et quis omnes virtutes Psalmorum, quis illas ignitas compunctiones Sanctorum affectuum enumerare potest, quibus in oratione accenditur animus, & gratissimum Deo sacrificium in ara cordis adoletur?

Restat, ut inter psallendum nos conemur formare animum secundùm sensus, & affectus Psalmorum. Bea-
Psal. 31. tificemus amicos Domini nostri, *quorum remissa sunt peccata*, qui sunt *Immaculati, qui scrutantur testimonia ejus.*
Psal. 118. Beatificemus *omnes, qui timent Dominum*, cupientes nos admitti inter consortium eorum. Item ostendamus ei,
Psal. 127. & in Psalmis recitemus nostram miseriam, inimicorum nostrorum Dæmonum, & hominum nequitiam, quærentes, & desiderantes consolationem, & defensionem ipsius contra eam. Laudemus inter hæc ejus potentiam, sapientiam, & misericordiam, ut cùm in Psalmis jubilamus ei, & nos ejus memores, & ipse in bono dignetur esse memor nostri. Hæc dicta sint non solùm de modo tractandi Materiam Psalmorum, sed etiam de modo psallendi ad nostræ mentis exercitium, & invocandum super nos Divinæ consolationis auxilium. Si enim Elisæus Propheta fecit sibi adduci Psalten, ut psallendi modulatione invocato Spiritu Domini super se faceret miraculum ad re-
4. Reg. 3. focillandum exercitum sitis nimietate fatigatum; quantum nos debemus confidere in Psalmorum virtute, cùm ecce nunc in Ecclesia per multa Religiosa Cœnobia juvenes, & virgines, senes cum junioribus laudant in Psalmis, & hymnis nomen Domini Sabaoth, id est, exercituum in procinctu positorum, quibus in Psalmodia Divinum quæritur auxilium contra potestates malignorum spirituum, & hominum?

Nunc de *Titulo* dicamus. Volunt quidam, primum Psalmum esse totius Psalterii Titulum, & quasi præfationem, quod non est improbabile. Quia quid est proprium Tituli? videlicet, ut contineat, & ostendat nomen Auctoris, & materiam subsequentis operis. Hoc in primo Psalmo invenimus, quia *Beatus* ille *Vir*, de quo scriptum est in capite libri istius, ipse est Auctor Psalmorum, & ipse idem cum toto suo corpore est *Materia* Psalmorum: & ideo ipse, cùm sit *Titulus*, rectè caret Titulo, vel quia plenè de *Beato Viro* agit, de quo sequentes Psalmi partim dicunt, & ex parte prophetant. Vel quia Esdras, qui Psalmorum titulos posuit, Psalmósq; ordinavit, non ausus fuit huic Psalmo titulum ponere, videns in sequenti Christum de hoc Psalmo dixisse, & quasi Titulum ejus posuisse, ubi ait: *In capite libri scriptum est de me.* Neq; verò decens est hunc Psalmum habere Titulum, qui est
Hebr. 10, 7. caput, & Titulus aliorum Psalmorum. Singuli verò Psalmi suis propriis titulis inveniuntur prænotati, ut in sequentibus patebit.

Nomen Libri est vel *Liber Hymnorum*, vel *Liber Soliloquiorum*. Hymnus est laus Dei cum cantico. Et benè dicitur *Liber Hymnorum*, in quo sunt multæ laudes, & cantiones Divinorum mysteriorum. Vel *Liber Soliloquiorum*, quia à solo Spiritu S. administrata est homini absque humano magisterio hæc Prophetia.

Prophetia verò est aspiratio Divina, quæ eventus rerum vel per facta vel per dicta immobili veritate prænuntiat. Multis autem modis hæc gratia data est. Vel per operationem hominum, ut fuit Arca Noë, & Sacrificium Abrahæ, & transitus maris rubri. Vel per nativitates, ut Esau, & Jacob, qui futura significabant. Vel per Angelos, sicut locuti sunt Abrahæ, Loth, & aliis. Vel per visiones, sicut Esaiæ, Ezechieli, & cæteris. Vel per somnia, sicut Salomoni, & Danieli. Vel per nubem, & vocem de cœlo, ut Moysi, vel adhuc aliis modis. David autem nul-
1. Reg. 16, lo horum, sed cœlesti aspiratione intus edoctus Spiritu in eo loquente completus est, ut in libro Regum: *Dire-*
13. *ctus est Spiritus Domini in David.* Et Dominus: *Si David in spiritu vocat eum Dominum, quomodo Filius ejus est.* Spi-
Matth. 22, ritus autem Sanctus sic datus est Prophetis, ut aliquando pro peccatis recederet, & placatus rediret. Et sicut ait
45. Petrus: *Non voluntate humana allata est aliquando Prophetia, sed Spiritu S. inspirati sæpe locuti sunt Sancti Dei homi-*
2. Petr. 1, *nes.* Non sunt autem munere Prophetiæ alieni, quibus data est facultas benè intelligendi, vel interpretandi
21. Scripturas, vel sapienter in Ecclesia pronuntiandi eas, prout se habet ipsius Psalmodiæ varietas. Agit enim aliquando simul de toto, id est, Christo, & Ecclesia, aliquando de singulis, id est, Christo, vel Ecclesia. De Christo au-
Ps. 109, 3. tem tribus modis. Aliquandò enim de Divinitate, ut ibi: *Tecum Principium.* Aliquando de humanitate propriè,
Ps. 20, 3. ut ibi: *Desiderium cordis eis tribuisti ei.* Aliquando transsumptione, dicendo de eo, quod solis convenit mem-
Ps. 21, 2. bris; ut ibi: *Longè à salute mea verba delictorum meorum.* De Ecclesia duobus modis. Aliquando secundùm perfectos, aliquando secundùm imperfectos. De perditis autem aliquando inserit propter bonos.

PSALMUS

PSALMUS I.

VERS. I. *Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedit.*

VERS. II. *Sed in lege Domini voluntas ejus die ac nocte.*

Quid nobis hæc prima vox Psalterii prædicat, nisi quia Christus sine peccato est? Sine peccato, inquam, quod credere, cujus rei fidem nos habere oportet. Conceptus, & natus est de Virgine MARIA. Hic est unus, &
Cant. 5. 10. solus *electus ex millibus,* cui conveniat præconium Psalmi hujus. Quis enim præter illum unum talis, ac tantus vir? Et quidem, si de peccatis actualibus agitur (ut de Sanctis interim taceam maximis, atque notissimis) quis dinumerare possit multitudinem parvulorum innocentium, qui non *abierunt in consilio impiorum, & in via peccatorum non steterunt, & in cathedra pestilentiæ non sederunt?* Sed si Originale recogites peccatum, nullus omnino est præter hunc unum.
1. Cor. 15. 45. Nam *in Adam*, ait Apostolus, *omnes peccaverunt.* Hic ergo ille *Vir, Vir* verè *Beatus,* cujus Conceptio, & Nativitas extitit secundùm operationem *Spiritûs Sancti*, quod pulchrè insinuatur per hoc dictum.

VERS. III. *Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum.*

Pluraliter namque *decursus* aquarum divisiones intelligimus gratiarum spiritualium, quæ omnes simul in istum Deificum hominem, sive *Beatum virum* ab ipso Conceptionis initio diffusæ sunt. At in alios homines, quicunque illo digni sunt, nequaquam sic, vel tanta plenitudine, sed longè, & incomparabiliter minùs donis divisivis datæ, sive distributæ sunt. Sed in hujus Conceptione tanta virtus Altissimi obumbravit

A Virgini, id est, Spiritus Sanctus, qui in principio ferebatur super aquas, fovendo eas, ut in eis esset spiritualis illa fœcunditas, qua nunc in eis fit regeneratio, quorum fuit vitiosa generatio: Is, inquam, idem ipse Spiritus Virgini dedit fœcunditatem, non abstulit integritatem, formans in ea novum hominem, cujus conceptio, quia tota facta est sub umbra virtutis Altissimi, tanquam sub umbra volucris ovum integrum suo calore ac fotu fœcundantis, tota fuit munda, sicut mater fuit integra. Ipsa enim Virgo integra quasi ovum est integrum, quod in Sancto Evangelio est Scorpioni oppositum dicente Domino: *Aut si petierit ovum, nunquid* Luca 11. 12.
porriget illi Scorpionem. Scorpio blanditur in facie, sed lædit per caudam arcuato vulnere.
B Sic Diabolus in serpente loquens ad Evam invenenavit eam veneno superbiæ, & incontinentiæ, ut in omni sua posteritate tanquam in cauda scorpionis inveniatur causa mortis usque ad Mariam Spiritu Sancto protectam, & obumbratam, quæ licèt ipsa in peccatis more aliorum hominum fuerit concepta *: tamen velut *hortus* Cant. 4. 12.
conclusus, & *fons signatus* actualibus peccatis fuit inaccessibilis. Atque ipsa culpa originalis, sicut deficit fumus præ claritate solis, & sicut cera consumitur à facie ignis, in ea defecit, & consumpta est illuminante pariter, & inflammante illam Spiritu Sancto, id est, amore Divino, amore Dei Patris, quo perfusa, & confota concepit integra; sicut in ovo integro avis concipitur agente alterius avis calore, vel sicut
C vermis concipitur de pura terra per solis calorem: Sic Virgo integra, & pura concepit operante in ea cœlesti amore Dei Patris; qui humilitatem ejus respiciens, & castitatem diligens eructavit Verbum bonum in ipsius mentem, & uterum, & sui amoris calore non per carnalem, sed spiritualem delectationem elicuit ab ejus carne carnem sementivam suo semini, suo videlicèt Verbo in Virginem (ut diximus) eructato, uniens illam rationali anima divinitus creata mediante cum tanta unionis virtute, ut homo in Virgine per Dei Patris amorem conceptus, in ipsa conceptione fieret Deus, non amittens humanæ naturæ veritatem, sed indutus Divinitatis virtutem, & fortitudinem juxta illud:

* De hac Gerhohi opinione, nunc ferè antiquata, idem volo observatum, quod in Dissert. ad Homilias Ven. Godefridi Abbatis Admont. num. XVI. superiùs monui.

Psal. 92. 1. illud: *Indutus est Dominus fortitudinem, & præcinxit se virtute.* A

Non est autem indutus Divina fortitudine, & virtute tanquam accidentali, & separabili forma, sed ita præ filiis hominum speciosus forma divina (quæ aliud non est, quàm ipsa Divinitas) præfulsit, & præfulget: ut ipsa Divinitas homini taliter concepto sit forma substantialis, imò plusquam substantialis. Nam in connexione naturali substantiarum, & substantialium formarum, vel differentiarum v. g. hominis, & rationalitatis, velut ignis, & caloris, non enuntiantur formæ de substantiis, nisi nominibus adjectivis: v. g. cum dicitur: Homo *rationalis*, ignis *calidus*, nix *frigida*, & aqua *humida*. Cum autem hominem de Virgine natum dicimus *Deum*: non ei hoc nomen facimus adjectivum, sed omnino intelligimus illi substantivum: esse B *Deum*, esse *Vitam*, & *Veritatem*. Unde interrogati de homine illo, quantùm ad personam, quis ille sit? rectè respondemus: Ipse est Filius Dei, idemque Filius hominis. Et interrogati quantùm ad essentiam, quid ipse sit, rectè respondemus: Ipse est totus Deus, totus homo, totus omnipotens, & essentialiter bonus, ac sapiens, quæ omnia substantivè de illo sunt enuntiata: quia tota substantia illius hominis est, & verè Divina, & verè Humana; utpotè operante Sancto Spiritu, tota de Deo, tota de homine generata. Sicut enim in humanis generationibus maris, & fœminæ filius totus est utriusque Filius, V. g. Isaac non solius Abrahæ, nec solius Saræ, sed utriusque filius est: ita & Christus non solius Dei Patris, nec solius Virginis Matris, sed utriusque filius est. Ultrò fortasse acquiescit C auditor, quòd Isaac, qui ex sanguinibus Patris, & Matris, & ex voluntate, id est, amore carnis, id est, fœminæ, & ex voluntate, id est, amore viri natus est, utriusque etiam, scilicèt viri, & fœminæ sit filius tanquam ex amborum sanguinibus conceptus, & natus. Verùm quia Christus *non ex sanguinibus, neque ex voluntate*, vel amore *viri* est natus, sed de solo fœmineo sanguine, vel carne, sine virilis sanguinis, vel carnis admixtione, rectè fortasse videtur Filius fœminæ dici propriè, quia substantiam carnis traxit de sola illius carne. Quomodò autem hic filius fœminæ Virginis etiam dicatur Filius Dei Patris, non facilè capit intellectus, cùm videatur homo ille de homine tantùm, non etiam de Deo generatus, in quantum est homo. In hoc errore fuit Nestorius hæreticus, qui nimiùm D dividens hominem à Deo Christum dispertivit in duos filios, assignans soli Matri Virgini solius hominis generationem; unde ipsam Matrem Domini prohibuit dici *Theotócon*; id est, Dei Genitricem: quia solam illi assignavit hominis nativitatem. Nos autem credimus, propter quod & loquimur, fœminam genuisse hominem Divinum, imò veraciùs Hominem-Deum.

Joan. 1. 13. (margin)

Matth. 1. 20. *Quod enim* etiam ex ejus carne acceptum, *in ea* conceptum, & *natum est, de Spiritu Sancto est*, de amore Dei Patris est: & ideo Dei Patris Filius non est solùm Verbum à Deo acceptum, & in ea conceptum, sed etiam illud semen, quod ex ea acceptum, in ea conceptum, & natum est.

Si enim, ut naturalibus utamur exemplis, Isaac ex sanguinibus, & ex voluntate viri, & ex voluntate carnis natus, non dimidius, sed totus est Abrahæ filius; non dimidius, sed totus est etiam Saræ filius, quia de utriusque amore totus est conceptus: Utique & Christus totus est fœminæ filius, & totus Dei Patris Filius, quia de utriusque amore est totus conceptus, & natus, *neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo*, & ex voluntate, vel amore tantùm Divino. *Joan. 1. 13.* Ideo enim voluntatem, & amorem virginis non dicimus *Voluntatem carnis*: quia voluntas ejus, qua dictis Angeli consensit, non carnalis, sed divina, & spiritualis fuit. Imò unus cum Deo Spiritus fuit Apostolo dicente: *Qui adhæret Domino, unus Spiritus est.* *1. Cor. 6. 17.* Et ideo, *quod in ea natum est, de Spiritu Sancto est.* *Matth. 1. 20.* Fœmina enim Deum amans, divino amore flagrans ab illo semen, id est Verbum æternum accepit, & concepit. Deus, ut erat permansit, & homo esse cœpit; immortale, ut erat, permansit, & mortalitati subjacuit. Namque in ista conceptione Deus non defecit, sed homo profecit; cujus humana substantia non unà cum Verbo à Deo Patre accepta, sed unà cum illo concepta est operante Dei Patris amore: ut & Divinum semen, id est, Verbum Virgo acciperet pariter & conciperet, atque humanam carnem unà cum illo Divino semine unitam conciperet, quam de nullo amatore accepit, sed de Divino amore concepit. Igitur homo iste rectè ipsius Dei Patris dicendus est Filius, de cujus amore totus est conceptus, & Deus rectè dicitur fœminæ Filius, quæ illum à Deo amatore suo accepit, & concepit sine pudore, ac peperit sine dolore verum Deum, verum hominem: ita ut propriè *homo* de *Deo*, & *Deus* de *homine* prædicetur, & dicatur *Deus-Homo*, & *Homo-Deus*. Quoniam asserente Leone Papa in Sermone de Passione Domini sic Deus assumpsit hominem, & homo assumptus est in Deum, ut nihil assumpto Divinum, nihil assumenti deesset humanum.

Huic Homini, huic *Beato Viro*, de amore Divino concepto, & nato, rectè promittitur similitudo ligni plantati *secus decursus aquarum*, quod intelligimus lignum vitæ in paradiso positum, ubi fons ascendebat è terra, & irrigabat paradisum *decursibus aquarum*, id est quatuor fluminum, in quo ligno erat fructus, vitæ indissolubilis effectivus, à cujus esu tunc homo est exclusus propter gustatum vetiti ligni mortiferum fructum. Lignum istud vitale in medio paradisi est æterna DEI Sapientia in medio rationalis creaturæ posita, quæ Angelorum, & hominum quasi tenens medietatem utrisque se fecit accessibilem, utrisque obtulit sui fructûs æternam dulcedinem, *secus decursus aquarum*, id est, omnium suavitatum, & gratiarum irrigantium rationalem, ac spiritualem paradisum. Sed rationalis natura prævaricans mandatum ab hoc ligno seclusa, & in exilium detrusa est; ita ut ei Divinæ Sapientiæ dulcedo per se ipsam

non

non sit accessibilis, quia interpositus est gladius versatilis. Quia igitur homo non potuit ad eam accedere, dignata est ipsa Sapientia venire ad hominem assumendo verum, & purum hominem, cui contulit omnem suæ utilitatis, & dulcedinis virtutem, ut, quomodo Sapientia lignum vitæ est Angelis beatis, ita *Beatus vir*, Sapientiæ unitus, lignum vitæ sit pariter & Angelis, & hominibus. Quomodo Sapientiæ fructus beatis Angelis est beatitudinis effectivus: ita fructus corporis, & sanguinis Christi vitam, & beatitudinem conferat sui participibus. Corpus enim Christi est beata terra, de qua fons ascendit per quatuor fluminum, id est quatuor Evangeliorum, aliarumque aquarum, id est multarum gratiarum ubertatem, irrigans paradisum, id est, Ecclesiam. Vel certè ipsa terra, quam non operabatur homo, est Virgo MARIA, de qua fons ascendit, quando Christum peperit, fontem vivum, qui dicit: *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat.* (*Joan. 7. 37.*) Qui fons inde dividitur per quatuor fluminum capita, id est, quatuor Evangelia, vel quatuor Sacramenta, videlicèt: *Incarnationis*, quæ in hoc primo Psalmo insinuatur: *Passionis*, quæ in secundo manifestatur, ubi dicitur: *Quare fremuerunt gentes: Resurrectionis* & *Ascensionis*, de quibus in tertio Psalmo agitur, ubi dicitur: *Ego dormivi* &c. Nam quòd dicit: *Exurrexi, quoniam Dominus suscepit me*, resurrectionem indicat. Quòd autem dicit: *Gloria mea exaltans caput meum*, suæ Ascensionis est indicativum. Quomodo verò istis quatuor fluminibus terra irrigata fructificet, Quartus Psalmus edocet: *A fructu*, inquiens, *frumenti, vini, & olei sui multiplicati sunt.* Nonne ergo verissimè dictum est: Quia *iste Beatus vir, tanquam lignum plantatum secus decursus aquarum dabit fructum suum?*

Sed dicis mihi: Si ipse est lignum vitæ, quare non statim efficiuntur immortales, qui gustant fructum ejus, qui comedunt corpus, & sanguinem ipsius? Hîc notandum: Quia *dabit fructum suum in tempore suo.* Si enim tu manendo in peccatis mortalibus intempestivè accedis, & comedis corpus ipsius, non ille *dabit*, sed tu rapis, & ideo judicium comedis. Si autem de præteritis peccatis doles, & de futuris libenter caves, ille *dabit fructum suum*, cibum vivificum, sed *in tempore suo*: Quia & hic animam ex fide vivificat secundùm quod scriptum est: *Justus ex fide vivit.* (*Rom. 1. 17.*) Et item *in tempore suo*, id est in die novissimo, corpus vivificabit, pariterque cum anima beatificabit. Est ergo ipse *tanquam lignum vitæ plantatum secus decursus aquarum.* Sed cum dicitur *tanquam lignum*, non ita putes tibi manifestari similitudinem, ut hæc similitudo non habeat veritatem. Est enim in hac similitudine verbum caro factum, non semiplenum, sed omninò *plenum gratia, & veritate.* Esset autem semiplenum; si solum verbum verbum esset vivificum. Nunc autem, quia caro ejus æquè ut divinitas est vivificatrix indissimili efficacia, totus Christus est lignum vitæ; imò ipsa vita, sicut ipse ait: *Ego sum via, & veritas, & vita.* Et ideo: quia caro ejus vivificat sicut spiritus, ipsa caro est spiritus; quia *spiritus est, qui vivificat.* (*Joan. 6. 63.*) Nec est illud absurdum, ut corpus de Spiritu Sancto conceptum dicamus esse spiritum. Si enim quod natum est de carne, caro est, ut quisque nostrum: & quod natum est de Spiritu, Spiritus est, ut animæ ex aqua, & Spiritu renatæ: Utique corpus, quod in ea natum est de Spiritu Sancto, quæ concepit de Spiritu Sancto, spiritus est, quia de spiritu natum est, & nihilominus caro est, quia de vera carne virginei corporis natum est. Et hoc est mirabile in oculis nostris, quòd eadem res est caro, & spiritus; sed non est mirabile in oculis fidei, quia omnia possibilia credenti. Alioquin verum non esset quod dicitur: *Factus est primus homo in animam viventem*, secundus homo *in spiritum vivificantem.* (*1. Corinth. 15. 45.*) Quòd dicitur: *In animam viventem*, sonat magnam paupertatem, quia nec ipse per se vivere, nec alios potuit vivificare. Quòd autem dicitur: *In spiritum vivificantem*, tantam sonat gratiæ, & veritatis plenitudinem, ut quomodo spiritus DEUS per se vivit, & Angelos vivificat: ita homo factus *in spiritum vivificantem* valeat per se vivere, atque in se credentes vivificare. Vivit autem iste homo *per se*, non *à se*; quia *sicut Pater habet vitam* in se manentem; *sic dedit & filio vitam* in se manentem. (*Joan. 5. 26.*) Et sicut Pater suscitat mortuos, & vivificat, sic & Filius; atque ut expressiùs dicam: Filii quoque corpus, quos vult, vivificat, sicut Filius dicit: *Omnia, quæ habet Pater, mea sunt*, (*Joan. 10. 15.*) id est æternitas, omnipotentia, immortalitas, & cætera Divinitatis præconia: Sic homo in DEUM assumptus verè dicere potest: *Omnia, quæ habet* mea Divinitas, *mea sunt*, ut est vivificandi efficacia, & omnium virtutum veritas, qua ita impletum est corpus natum de Virgine, ut sit plenum gratiâ, & veritate; non veritatis, vel tantùm inani similitudine.

Unde cum dicitur iste *Beatus vir tanquam lignum plantatum secus decursus aquarum*, in similitudinis promisso plena plenæ veritatis est significatio, ut illic: *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti.* (*Joh. 1. 14.*) Et Joannes agnum vidit *tanquam occisum.* (*Apoc. 5. 6.*) Non enim ideo dicitur *quasi unigenitus*, ut non sit intelligendus verè *unigenitus*; nec ideo dicitur *tanquam occisus*, ut sit intelligendum non verè occisus. Ita & hic homo dicitur *tanquam lignum* vitæ, quod est sapientia, in quo non tam similitudo, quàm veritatis notanda est plenitudo. Quia idem ipse est virtus, & sapientia Patris, qui est filius Virginis Matris; idem ipse factus est *in spiritum vivificantem*, (*1. Corinth. 15. 45.*) qui factus est ex semine David secundùm carnem, unus Emanuel in naturis duabus, sed non in dignitatibus duabus. Unus gigas geminæ substantiæ, sed non geminæ gloriæ: quia una dignitas, una gloria est utriusque in Christo naturæ, maximè postquàm de hoc mundo ad Patrem vadens illam claritatem suæ carnis obtinuit, quam ipse in Divinitate habuit priusquàm mundus fieret apud Patrem. (*Jo. 17. 15.*) Et habuit quidem istam Divinitatis claritatem ab hora conceptionis. Verùm

propter nos homines obscurè, & in peccatis natos *exinanivit se formam servi accipiens*; quia mortalis existere dignatus fuit is, qui morti nihil debuit. Sed post mortis triumphum DEUS Pater sponte humiliatum sic exaltavit, ut cui in conceptione dederat veritatem nominis, *quod est super omne nomen*, per Resurrectionis, & Ascensionis gloriam daret ipsum *nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine JESU omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur: quia Dominus JESUS Christus in gloria est DEI Patris.* Nam sicut puer David secretò imprimis unctus est in Regem, ac deinde post multa pericula superata Regis etiam nomen accepit: Sic & Christus in Virginis utero accepit regnum æternum dicente Angelo: *Regnabit in domo Jacob in æternum*, quod est regnum super omne regnum. Sed in hoc regno tunc primò est nominatus, cum interfecto spirituali Goliâ, & Saule, id est, morte, mortificata humanitas ejus fulsit in divina gloria, de qua dicitur: *Gloriâ, & honore coronâsti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum.* Nec est inconveniens, quòd homo in æternum regnans, æternus Rex nominatur: quia homo quidem habuit initium, sed regni ejus non est finis, aut initium; cum illud constet, quòd homo iste, qui non semper fuit homo, fuit DEUS æternaliter, & semper. Hoc etiam in rebus usitatis non est inusitatum, ut enuntietur prædicatum de subjecto in hunc modum. Si enim homo manens quod erat, scilicet homo, incipit esse aliquid, quod priùs non erat. v. g. Episcopus, benè & verè dicimus: Episcopus iste suxit ubera matris, vel nutricis, quamvis tunc Episcopus non fuerit, quando matris ubera suxit. Si autem homo aliquid esse inciperet, ita ut homo esse desineret, sicut uxor Loth statua salis esse cœpit, & homo esse desiit: non esset recta prædicatio, vel conveniens enuntiatio, si quis diceret: hæc statua comedit, hic lapis suxit ubera matris. Quia homo in lapidem, vel statuam commutatus, illud esse desiit, quod fuit, quando comedit, quando matris ubera suxit. Igitur cum DEUS DEI Filius esse homo cœpit, manens, quod erat, Pontifex factus officium sacrificandi habere cœpit, quod in divinitate sua non habuit, cui nimirum in sua divina essentia nec sacrificium, nec templum præstò fuit. Sed ut dixi, manens quod erat, videlicet DEUS, & Rex æternus cœpit esse, quod non erat, factus homo, factus Pontifex in se habens & sacrificium, quod offerret, & templum, in quo suam, & Patris, ac Spiritûs Sancti Divinitatem placaret: Factus, inquam, homo, & Pontifex, quod erat, esse non desiit. Et ideo rectè, ac propriè de homine DEO, de Pontifice pariter, & Rege dici convenit, quòd iste homo, iste Pontifex mundum creavit, & ante mundum regnavit: quamvis tunc homo in re non fuerit, quando vel mundum creavit, vel ante mundum regnavit, sed erat tamen iste Pontifex tunc Rex, & in regno ejus non est ulla transmutatio, *aut vicissitudinis obumbratio.* Similiter in essentia ejus non est ulla *transmutatio, aut vicissitudinis obumbratio.* Quamquàm in actibus, aut passionibus illius Personæ aliqua notetur transmutatio, & vicissitudo. Atque ideo in his necessaria est determinatio, qua notetur, quid secundùm quod dicatur. Verbi gratia: Quòd Lazarum mortuum flevit, actio Christi secundùm humanitatem fuit: quòd in cruce pendens mortuus est, Passio ejusdem secundùm humanitatem fuit. Quòd autem Lazarum suscitavit, quòdque ipse à morte resurrexit, actio ejus secundùm Divinitatem fuit: totus tamen Christus hoc totum fecit, & passus est, quod non secundùm totum se passus est: sicut homo totus dicitur tristis, quamvis tristitia sit in anima sola; totus videns, licèt visio sit in solis oculis. Nec est figurativa locutio, cum dicit homo: ego video; quasi totum sit positum pro parte, quia totus homo per solos oculos intelligit, & sentit se totum videre. Similiter cum diceret Christus: *Ante Abraham ego sum*, sensit totus ipse homo DEUM se ante Abraham fuisse, imò magis *esse*: quia futurum, & præteritum removetur à divinitatis essentia, cui omnia sunt præsentia. Unde non dixit: *ante Abrahàm ego fui*, nec dixit: *ante Abraham fuit mea divinitas*, sed *ego sum*, inquit; quia suum etiam humanum suæ Divinitati præsens fuit. Lege Hieronymum ad Paulam, & Eustochium de assumptione Sanctæ Mariæ, & cum illic inveneris hominem in Christo DEO coæternum, sic habeto eum *tanquam lignum* divinitati *complantatum secus decursus aquarum*, ut scias ipsum hominem salva humana essentia esse in divinitatis omnimoda gloria, & omnipotentia. Nam & prædictus Hieronymus vir illustris exponens istum Psalmum nihil affirmat intelligendum per istud *lignum*, nisi ipsum Christum; & ut hoc magis habeat pondus promissionis, quòd *Beato Viro* hujus *ligni* similitudo promittitur, cum similitudo soleat esse inter diversa: ipsum Beatum Virum exponit non esse intelligendum Christum, sed quemlibet electorum, ut expressius intelligatur *lignum* illud esse Christum, cujus aliqua similitudo promittitur cuilibet electorum; ne si Christo, qui Summus est, similitudo promittatur ligni quantumlibet pretiosi, videatur summitati ejus derogari.

Alii verò tractatores Catholici, & magni videntes nullum hominem præter unum, & solum Christum posse inveniri, qui *non abierit*, & *steterit*, & *sederit* in peccato originali; firmiter affirmant solum Christum hîc *Beatum Virum* prædicari. Nos ergo vitantes utrobique absurditatem, & per *Beatum Virum* intelligimus Christum, & per *lignum*, sapientiam æternam; cui Beatus iste Vir qualiter sit complantatus, novit Spiritus Sanctus artifex hujus plantationis, Fons aquarum decurrentium de isto ligno ad irrigandum paradisum Ecclesiæ, in quo paradiso diu nos tenuit unius principalis ligni contemplatio, gustantibus & videntibus nobis, quia bona est negotiatio ejus. Et ideo negotioso, & prolixo tractatu eorum sensum in capite libri hujus

*Vide Tom. I. Thesauri Anecdot. Noviss. Part. II. ubi Opusculum hoc edidimus.

hujus reprobavimus, * qui hominem DEO unitum dicunt non esse DEUM propriè dicendum, sed figurativè: quasi totum nominetur pro parte: Cùm etsi actionum, vel passionum in Christo sit differentia (ùt prædictum est,) tamen divinitatis nulla est differentia; sed quàm propriè Verbum DEUS dicitur, quàm propriè Pater DEUS dicitur; tam propriè homo in DEUM assumptus DEUS dicitur. Quandoquidem non diversa, sed eadem divinitas de Patre hominem Deificante, & de homine Deificato, imò DEO facto, & in DEUM nato prædicatur, cùm dicitur *Homo-DEUS*, & cùm dicitur Pater DEUS. Verùm quia decurrendo *juxta decursus aquarum viventium* fortasse nimis evagati sumus, dum circa lignum *secus decursus aquarum plantatum* libuit nos deambulare; nunc retrahendo pedem ab ardua semita quæstionis hujus, quam in * Opere de glorificatione filii hominis plenius, prout præstante Domino potuimus, pertractavimus, nunc ad propositum redeamus.

* Hoc Opus itidem Tom. citato habes.

Proposuimus enim demonstrare breviter in hoc Psalmo Sacro-Sanctam Domini, & DEI nostri JESU Christi humanitatem, quòd absque peccato fuerit tam originali, quàm actuali, & hoc perficere nunc sufficit ternis oppositionibus istis. *Non abiit in consilio impiorum, sed in lege Domini Voluntas ejus. In via peccatorum non stetit*, sed *in lege Domini meditabitur die, ac nocte. In cathedra pestilentiæ non sedit*, sed *est*, vel *erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo.* Jam ergo duo opposita demonstremus consilia, quorum isti terni effectus valde contrarii sunt. Quod *consilium impiorum*, in quo *abiit*, id est, à DEO recessit ille non *Beatus vir*, ille vetus Adam? Nimirum hoc, ut, qui erat *pulvis*, præsumeret velle, ut esset sicut DEUS. Quod econtra *consilium* piorum, in quo firmus persistens *non abiit*, id est, à DEO non recessit iste *Beatus vir*, iste novus Adam? Nimirum, ut, qui naturâ erat DEUS, in pulverem nostrum descendere dignaretur. Illud fuit consilium spiritûs diaboli: Istud autem consilium Spiritûs DEI. Inde oppositiones istæ, quas diximus ternæ sunt; quia ille secundùm illud consilium abiit, & istius *voluntas* secundùm istud consilium *fuit in lege Domini*. Imò, & sicut Apostolus dicit, *sub lege factus est*, cùm esset Dominus legis. Gal. 4. 4. Ille *in via peccatorum stetit*; malam quippe cogitationem ambitionis opere demonstravit. Iste *in lege Domini die, ac nocte meditatus est*, ut quod præfigurabatur per legales cæremonias, v. g. Paschalis agni, & vituli, ac cæterorum hujusmodi, veritate suæ passionis impleret. Ille *in cathedra pestilentiæ sedit*, id est: pestilentiam mortis utriusque scilicet animæ, & corporis, posteris suis hæreditariam dereliquit. Iste autem ùt *lignum* fructuosum hunc *fructum in tempore suo* dedit, ut comedentes carnem, & sanguinem ejus ab illius cibi vetiti reatu simus liberati. Hic igitur primus Psalmus fidem Incarnationis Christi personat, quod scilicet in primo Adam iste secundus neque *abierit, neque steterit, neque sederit*: eò quòd de Virgine con-

A. ceptus, & natus sit. Unde & liber est à peccato originali. Cætera Psalmi, quæ sequuntur: *Sed in lege Domini voluntas ejus* &c. actualem ejus justitiam commendant. Itaque credentes in eum tam ab originali, quàm & ab actualibus peccatis rectè liberamur, ut simus *justi*, quorum *Dominus iter noverit*, nam *iter impiorum peribit*, id est, qui huic *Beato viro* contradicendo permanent increduli, cujus tamen verbis dignum est firmissimè credi. Quia

Folium ejus non defluet, id est, verbum ejus non erit irritum, sed est cælum, & terra durabilius; ut ipse ait: *Cælum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt*. Matth. 24. 35. Promisit pauperibus Spiritu regnum cœlorum. Promisit lugentibus peccata sua & aliorum conso-B. lationem. Promisit misericordibus misericordiam. Promisit & aliis aliter sibi obedientibus alia beatitudinis præmia, quæ verbis quasi foliis *fructus* teguntur, & custodiuntur, & in nullo falsa inveniuntur. Unde hoc? Quia scilicet non alius promisit, & alius promissa complebit, quod non esset promittere, sed prædicere. Imò ipse, qui promisit, promissa complebit, quemadmodum in Propheta dicit: *Et quomodo descendit imber, & nix de cælo, & illuc ultrà non revertitur, sed inebriat terram, & germinare eam facit: sic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo, non revertetur vacuum, sed faciet quecunque volui, & prosperabitur in his, ad quæ misi illud.* Is. 55. 10. & 11.

Prosperabitur, inquit, quia *Omnia,* C. *quæcunque faciet, prosperabuntur.* Petrus, cùm esset junior, cingebat se, ut esset paratus cum Christo & in carcerem & in mortem ire, sed non est *prosperatus in faciendo*, quia quotiens de se præsumpsit, totiens negare permissus est. Et nos quamdiu ad aliquod bonum peragendum nostris viribus nimis innitendo conabimur, non *prosperamur*, sed cùm eruditi adversis casibus frustra conari desinimus, & manus in orationibus, aut eleemosynis extendimus, ut ille nos cingat sua virtute, vel cinctorio fidei, per quam sunt omnia possibilia credenti: tunc ipse Christus, qui benè operantibus bona promisit per seipsum in nobis dignatur facere, quod ipse nobis præcepit facere, quodque nos absque illo non potuimus facere, D. atque tunc in nobis *prosperè* procedit, & regnat, quoniam non quæ nos facimus, sed *quæcunque* ipse *faciet, prosperabuntur*, etiamsi adversa videbuntur. Novit hoc Beatus Pater Augustinus, qui sic oravit: Domine, da quod jubes, & jube quod vis. Novit hoc Paulus Apostolus, qui dixit: *Scimus, quoniam diligentibus DEUM omnia cooperantur in bonum, his, qui secundum propositum vocati sunt sancti. Nam quos præscivit, & prædestinavit; quos autem prædestinavit, hos, & vocavit; & quos vocavit, hos & justificavit; quos autem justificavit, illos & magnificavit.* Rom. 8. 28. & seq. Si ergo didiceris homo, quòd tu temetipsum non potuisti prædestinare, nec prædestinatum potuisti temetipsum vocare, nec te vocatum potuisti, aut poteris justificare, aut magnificare;

Quid tibi restat, nisi ad illum manus extendere, qui solus in his faciendis *prosperabitur*? Et cùm ipse in te salutis opus agere cœperit, *Honora Dominum*, non te ipsum, *de tua substantia*, de opibus tuis, non à te tibi acquisitis, sed ab ipso tibi datis. Honora Dominum *de primitiis frugum tuarum*. Quid sunt Primitiæ, & quid sunt fruges? Fruges tuæ sunt æternæ beatitudinis præmia tibi reposita, & promissa: sed antecedunt primitiæ meritorum istas fruges præmiorum. Ergo de primitiis tuis illum honora, recognoscens & attribuens illi merita, & opera bona, quæ in te operatur, & tecum, dum te sui operis dignatur facere consortem, qui bonorum tuorum non indiget, cum quo benè tecum operante tu sic operaris, sicut manus tua tecum operatur, quæ sine te nihil potest. Expressiùs dico: sicut tu operaris cum instrumento tuo, & instrumentum tuum, quod manu tenes, operatur tecum: sic utitur DEUS te instrumento, quando tu operaris aliquid boni cum eo. Sicut enim artifex ferrarius primò vel malleum, vel aliud instrumentum operatur, deindè per instrumentum operatur, & instrumentum cooperatur: sic DEUS primò bonam voluntatem libero arbitrio inspirat, & postea bonæ voluntati aspirat, ut operetur, sibique illam, & per illam operanti cooperetur. Hæc dicendo liberum arbitrium non destruimus, sed instruimus, ut sciat se sine DEO nihil posse: sicut palmes nihil potest, nisi manens in vite: sicut manus nihil potest nisi in corporis unitate: sicut nihil operatur quodlibet instrumentum, nisi moveatur per artificis manum. Sic enim prædicamus humanæ rationis arbitrium esse liberum, ut pariter attestemur, esse illi necessarium liberari amplius.

Prov. 3.9.

A.

B.

C.

D.

Sunt enim tres libertates in scripturis notatæ, quibus omnibus indigent animæ in DEO, & cum DEO beatificandæ. Est libertas *à necessitate*, *&* est libertas *à peccato*, & est libertas *à miseria*, quæ est pœna peccati. Ex prima libertate, quæ est *à necessitate*, liberum arbitrium dicitur *liberum*: quia nulla necessitate, aut fatali, aut naturali, aut accidentali ullo modo cogitur, vel prohibetur, quin sit liberum ad omne, quod vult, volendum, sive bonum, sive malum. Verumtamen si habet super se aut peccati, aut pœnæ gravamen, necessariam habet ipsum liberum arbitrium geminam libertatem, seu liberationem; videlicet *à peccato*, & *miseria*, ut ei sit libertas vera. De qua Dominus in Evangelio: *Si* (inquit) *filius vos liberaverit, verè liberi eritis*. Nam prima libertas *à necessitate* nobis est ex DEO Patre nos creante. Sed quoniam hac libertate homo est abusus, liber quidem permansit, ac semper permanet *à necessitate*, sed nisi Filius eum liberet *à peccato*, *& miseria*, non erit verè, ac plenè liber: quia una hominis libertas prægravatur à servitute gemina, *peccati*, scilicet, ac *miseriæ*. Quorum neutro per se potest carere: Quia inter hominem peccatorem, ac miserum, & DEUM justum, ac beatum tantæ sunt inimicitiæ; ut homo peccator ad justum, miser ad beatum nullatenus possit propinquare propter iniquitatis, & miseriæ chaos magnum inter ista contraria firmatum. Sed ut peccatores miseri reconciliari possent justitiæ, ac beatitudini, venit in medium Christus mediator DEI, & hominum: & quia unius Mediator non est, utriusque partis congruentiam suscepit retentans justitiam, & assumens miseriam, ut peccatori misero per miseriam sponte susceptam congrueret: & per justitiam DEO Patri cohæreret, atque sic hominem liberaret non solùm *à miseria*, sed etiam *à peccato* per eam obedientiam, qua ipse tulit *miseriam* sine peccato. Et ideo constat, quòd nisi Filius nos liberaverit à jugo *peccati*, & *miseriæ*, verè liberi non erimus; quamvis ex creatrice gratia Patris *à necessitate* semper liberi simus: & ideo cùm per Christum liberantem nos à *peccato*, & *à miseria* facimus bona opera, ipse facit hæc in nobis, & omnia, quæ ipse facit in notis, *prosperabuntur* nobis, non quærentibus nobis nostram, sed DEI gloriam.

Joan. 8.36.

Non sic impii, non sic. VERS. IV.

Quia non cohærent DEO per humilitatem.

Sed tanquam pulvis, quem projicit ventus à facie terræ.

Disperguntur per elationem, & gloriam inanem *à facie terræ*, id est, Ecclesiæ per humorem gratiæ Christi consolidatæ, cujus gratiæ humore carentes vento superbiæ, quæ petit alta & inflat, *projiciuntur à facie terræ*, videlicet stabilitatis æternæ, quæ *terra viventium* dicitur: quia ùt hæc *terra* morientium nutrit, & continet hominem exteriorem mortalem; ita illa interiorem, & immortalem. Et quia *ventus* eos *projicit*: ideo

Non resurgunt impii in judicio. VERS. V.

Id est: tollitur, & denegatur eis, quod superbi ambiunt, id est: *ut judicent*, ut sedeant judices *in judicio*, in quo soli pauperes, & humiles *Judices* erunt, & *judicabunt*, qui cum Petro dicere possunt: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.* Quibus & Dominus in Petro respondet: *Cùm sederit Filius hominis in sede Majestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israël.* Matth. 19. 27. & 28.

Vel, *non resurgunt impii in judicio* judicandi; quia qui non credunt, jam judicati sunt. Vel *impii* blasphemi in Spiritum Sanctum *non resurgunt in judicio*, ut per confessionem, & pœnitentiam *judicent*, atque accusent se ipsos. Nam *si nosmetipsos judicaremus*, ait Paulus Apostolus, *non utique judicaremur*. Vel: *non resurgunt in judicio*, *quo* DEUS *judicat* arguendo, & corripiendo *impios*, & *peccatores* in hoc mundo, ut non cum hoc mundo damnentur, qui saltem per flagella emendabiles inveniantur. Nam, dicente Apostolo, cùm *judicamur, à Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur. Judicari* à Domino in hoc mundo, ut non damnentur cum hoc mundo, sanctis est optabile. Undè

Joan. 3. 18.

Rom. 11. 31.

1. Cor. 11. 32.

Psal. 42. 1. Unde quilibet illorum dicit: *Judica me Deus, & discerne causam meam.* Sed in hoc *judicio resurgunt* prima *resurrectione*, qui se flagella DEI meruisse dolent, & ampliùs timent, & libenter
Matth. 6. 12. 13. cavent dicentes de præterito: *Dimitte nobis debita nostra*; & de futuro: *Ne nos inducas in tentationem.* Qui autem sunt *impii*, vel penitus infideles, ut pagani, vel Christiani à Christo Apostatici obstinati, *non resurgunt* hac prima *resurrectione*.

Neque peccatores in consilio justorum.

Sicut in principio Psalmi *Beatum* prædicavit *virum, qui non abiit in consilio impiorum*: sic nunc infelices ostendit peccatores, *qui non resurgunt in consilio justorum*. Contraria sibi B sunt ista *consilia*. Nam *consilium impiorum* (ut prælibatum est) fuit superbire *pulverem*, & extolli ad DEI similitudinem. *Consilium justorum* est, non alta sapere, sed humilibus consentire, & humiliari sub potenti manu DEI, & meminisse hominem, quia *pulvis* est, & in *pulverem* revertitur. Item *consilium justorum* est, non solùm facere præceptum, sed adjicere aliquid per *consilium*, ut Apostolus de Virginibus in-
1. ad Cor. 7. quit: *Præceptum Domini non habeo, consilium*
Matt. 19. 21. *autem do.* Et Dominus in Evangelio: *Si vis* (inquit) *perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus.* In tali *consilio non resurgunt peccatores*, qui vix, aut nullatenus etiam solis præceptis obedire acquiescunt.

Alia translatio habet: *In concilio justorum*, C & huic Hebraica veritas concordat, quæ sic habet: Neque *peccatores in congregatione justorum.* Justis enim est anima una, & cor unum in DEO, maximè his, qui unanimes habitant
Psal. 132. in domo, & cantant: *Ecce, quàm bonum, & quàm jucundum, habitare fratres in unum.* Sed *in* tali *congregatione peccatores* pertinaciter *peccantes non resurgunt*, quia sic in unum congregatis aut nullatenus, aut fallaciter adjungun-
Psal. 40. 7. tur. Et si ingreditur talis, vana loquitur cor ejus, congregat iniquitatem sibi. Congregat illic iniquitatem, ubi deponere deberet priùs congregata, & tandem societate bonorum gravatus ingreditur, vel mente, vel corpore foras,
Ibid. 8. & loquitur in ipsum vanitatis, & iniquitatis augmentum. Sciendum est, hic non agi de D quolibet impio, vel *peccatore*. Nam testante Apostolo Christus pro *impiis* mortuus est, & ipse venit quærere, & salvum facere, quod perierat, & non venit vocare justos, sed *peccatores* ad pœnitentiam. Unde certum est *impios* multos, & *peccatores in congregatione justorum resurgere.* Sed hîc agitur de *peccatoribus* induratis ad similitudinem Pharaonis, quibus nulla verbera, nulla signa prosunt propter duritiam cordis obstinatam, & DEO notam.

VERS. VI. *Quoniam novit Dominus*, qui sunt ejus, & *novit viam justorum*, nec latet ipsum *via impiorum*. Novit *viam justorum* per approbationem, sicut dicit Moysi: A *Novi te ex nomine.* Dicit autem impiis: *Nescio* Exod. 33. 12.
vos: & ideo *Iter impiorum peribit.* Matt. 25. 12.
Via justorum, & iter impiorum ponitur hic pro desiderio eorum. Nam sicut *via*, vel *iter* tendit ad destinatum aliquem locum: sic desiderium bonum, vel malum tenditur, & extenditur ad aliquid obtinendum. Si tepidè aliquid desideratur, quasi tardè ambulat, vel repit in suo motu spiritus. Cùm autem desiderium vehemens efficitur, cursus animi velox est ad comprehendendum, quod concupiscit. Et revera exceptis parvulis, & valde fatuis omnes currunt, quia omnes concupiscunt, sive bonum,
sive malum. *Omnes quidem currunt, sed unus* 1. Cor. 9. 24.
accipit bravium. Omnes *justi* reputantur pro uno, quia eorum omnium desiderium est in uno, & ad unum in uno DEO sibi propitiando, ad unum DEUM contemplandum, & vivendum, atque ideo *Viam*, id est, desiderium *justorum Dominus novit*, id est, approbat largus ad dandum, quod quisque *justorum* desiderat. Sed *iter impiorum peribit*, quia non ad unum tendit, sed in diversa tenditur, & dissipatur. Et in hoc *iter* eorum *peribit*: quia quisque illorum concupita, & malè acquisita, vel malè habita, tunc non habebit, cùm evigila-
bit juxta illud: *Dormierunt somnum suum, &* Psal. 75. 6.
nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis. In hac vita somniant, quando phantasias temporalium divitiarum cum desiderio habendi versant. V. g. in corde suo cogitationum somniis, vel domos pulchras ædificant, vel epulas deliciosas ruminant, vel rixas dictant, vel pretiosa, & speciosa hujus mundi non in re, sed in phantasia tractant: etiam cùm orant exteriùs, ita somniant interiùs, ut nunc aliis dominari, vel magistrare, nunc aliorum dominium, vel magisterium repudiare se putent somniantibus omnino similes: quia versant in corde solas rerum formas, & imagines non eas abdicando, & dividendo, ut Sancti & *justi*, sed amando, & cum eis fornicando ut *impii*.
Dicente namque Domino: *Si quis viderit mu-* Matth. 5. 28.
lierem, id est: mundi hujus speciositatem *ad concupiscendam eam, jam mœchatus est eam in corde suo.* Polluitur etiam cum ea velut in somno nocturno, in qua pollutione nulla spes prolis est, quando eam complectitur in cogitationis delectationem, sed non habebit in re. Si autem res concupita ei proveniret, aliqua spes prolis inde proveniret, vel malæ prolis, si indè
malè faceret; vel bonæ prolis, si de mammona Luc. 16. 9.
iniquitatis faceret sibi amicos, qui eum reciperent in æterna tabernacula. Nunc ergo quia in *itinere* pravorum, & mundanorum desideriorum ita moriuntur, ut neque hîc, neque in futuro desideriis eorum satisfiat; *iter* eorum *peribit*: sicut illius divitis in inferno *iter*, id est, desiderium, *periit*, quando guttam aquæ desideratam obtinere non potuit: sed *viam* Lazari, desiderium scilicet illius *noverat Dominus*, quod erat illius desiderium. Consulamus Evange-
lium. Dicente namque Abraham: *Nunc au-* Luc. 16. 25.
tem hic consolatur, tu verò cruciaris, manifestè

 colli-

colligitur: quod in sua miseria, & ægritudine Lazari desiderium habuit consolationis, quam & obtinuit; & ideò *iter* ipsius non *periit*: quia desiderando consolationem pervenit ad consolationem. Ideò in Evangelio dicitur: *Væ vobis divitibus, quia habebitis consolationem vestram*; propterea quod ista consolatione præditi non desiderant aliam, quam ideo Lazarus fortiter desideravit, fortique desiderio ad eam cucurrit, & pervenit; quia stimulis paupertatis, & ægritudinis, ac nimiæ desolationis cogebatur semper; ac vehementer desiderare abundantiam consolationis. Ita puto, cùm videbitur desolationis abominatio in diebus Antichristi, fortissimo consolationis desiderio urgente illos desolationis flagello current electi, donec *occurrant in virum perfectum, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedit.*

Luc. 6. 24.

Eph. 4. 13.

Impius in DEUM, *peccator*, in se, *pestilens* in proximum dicitur. Hæc tria verba: *Abiit, stetit, sedit,* tracta sunt à similitudine exulantium, qui dum sunt *in via*, faciliùs revocantur. Cùm jam in exilio stant difficiliùs. Demum difficillimè, cùm ibi Magistri, & Domini effecti *Cathedras* tenent. Hinc est, quòd novissima tempora magis erunt periculosa, quando mali homines *ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus*, quorum tandem *iter peribit*: quia contra eorum desideria *cathedris* eorum subversis regnabit ille *Beatus vir, qui non abiit &c.*

2. Tim. 4. 3.

Solet hic Psalmus in veneratione Martyris, aut Confessoris, vel multorum Sanctorum decantari, pro eo, quòd in eis invenitur magna conformitas *Beati viri, qui non abiit.* Nam & ipsi *non abierunt in consilio impiorum*, vel dæmonum, vel hominum, vel carnalium suggestionum per consensionem, *& in via peccatorum non steterunt* per actionem peccati, *& in cathedra pestilentiæ non sederunt* per defensionem. Sic Adam *abiit*, cùm persuasioni diaboli, & Evæ consensit, *stetit*, cùm pomum momordit. *sedit*, cùm se excusavit. Aliter. *Abiit* Adam cùm à Deo recessit, *stetit*, cùm delectatus est peccato, *sedit*, cùm in superbia confirmatus redire per se non potuit, nisi per istum liberatus, qui nihil horum habuit.

Sed in lege Domini voluntas ejus. Voluntas alia *sine lege*, & alia *sub lege*, & alia *in lege.* Secundùm diversos status loquitur Apostolus de semetipso. Nam secundùm primum statum dicit: *Vivebam ego ipse aliquando sine lege.* Secundùm medium statum dicit: *Condelector ego legi DEI secundùm interiorem hominem. Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivum me ducentem in lege peccati*, & mortis. De tertio statu dicit: *Vivo autem jam non ego, vivit verò in me Christus.* Ante Moysen *sine lege* fuit mundus, qui autem per Moysen datam *legem* susceperunt, ipse *sub lege fuerunt.* Et *lex quidem per Moysen data est, gratia, & veritas per JESUM Christum facta est.* Unde qui ejus gratiam receperunt, non servi *sub lege*, sed filii gratiæ fuerunt. *Quotquot enim receperunt eum, dedit eis potestatem filios DEI fieri.* Filii vero non sunt *sub lege* sicut servi, qui timent legem transgredi, & vellent, si auderent, sed *voluntas* filiorum est *in lege*, quia non discrepat à lege. Pueri adhuc parvuli, quamdiu nullâ concupiscentiâ tentantur, *sine lege* sunt. Adolescentes autem, qui tentantur, & peccare non audent, *sub lege* sunt. Qui verò tentantur, & non peccant, non quia non audent, sed quia nolunt sordes vitiorum, & amant pulchritudinem virtutum, ipsorum voluntas non *sub lege*, sed *in lege Domini* est. Et sunt isti filii, non servi. *Quod si filii, & heredes, heredes quidem DEI, coheredes autem Christi.* Illi autem, qui concupiscentiâ tentantur, & tentari gaudent, & peccare audent, filii sunt gehennæ: sed fieri possunt filii gratiæ tentationibus reluctando, easque superando. Quantò enim eas victoriosiùs vincunt, tantò propinquiores luci fiunt, & omninò desinunt esse filii tenebrarum, eruntque filii lucis in Domino, si tentati nullatenùs peccato consentiunt eò tendentes non consentiendo tentationi, ubi vivant non sentiendo tentationem. Hæc autem pax non est hujus vitæ tentationibus plenæ: quia tentatio est vita hominis super terram, sed hîc tentationibus non consentiendo futuram vitam inquirimus, in qua tentationes non sentiamus. In hac verò vita etiam Sancti, qui per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam, tentati sunt. Sed quia *in lege*, non *sub lege* fuit *voluntas* eorum, quia non coacti, sed *voluntariè* tenuerunt suam devotionem, non sunt inducti in tentationem, sed ad tentationem ducti, à lege DEI non poterant separari: & ubi non poterant eam operibus ostendere: tamen *in lege* ipsa *meditabantur die, ac nocte* versantes in oratione, quod non poterant in actione.

Rom. 7. 9.

Rom. 7. 22. 23.

Gal. 2. 20.

Joan. 1. 17.

Joan. 1. 12.

Rom. 8. 17.

Quia verò talis *voluntas*, & talis meditatio, vel oratio cassari non potuit, erant etiam *tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo.* Nam ad similitudinem Christi veritatem contestantis, & ob hanc morientis, & ipsi fructum confessionis, & Martyrii, vel occulti, vel manifesti fecerunt. *Et folium eorum non defluxit*, quia in dictis eorum veritas fuit. *Et omnia quæcunque faciebant prosperabantur*, quia *diligentibus DEUM omnia cooperabantur in bonum.* Unde separati sunt ab *impiis, quos projicit ventus à facie terræ*, qui *non resurgunt in judicio*, quorum *iter peribit*, & inventi sunt *in consilio, & congregatione justorum*, quorum *viam novit Dominus.* Unde in fine Psalmi nos inopes eorum saluti, & beatitudini congaudentes in gratiarum actione pro illis in Domino glorificatis, in supplicatione pro nobis in eodem Domino glorificandis cordibus exultando, & capita nostra humiliando canimus:

Rom. 8. 28.

Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto.

Contra pestem Arianam ista laus Trinitatis à Patribus in Nicæno Concilio collectis fuit deprompta: quia ille iniquus, & iniquitatis filius

filius negavit *Patri*, *& Filio*, *& Spiritui Sancto* A esse gloriam coæqualem; prædicans *Filium Patre* minorem, & *Spiritum Sanctum* ambobus minorem. Quo contra canit Ecclesia Catholica: *Gloria Patri, & Filio*, *& Spiritui Sancto.* Primitus dicebatur: *Gloria Patri*, *& Filio & Spiritui Sancto in sæcula sæculorum.* Sed Beatus Hieronymus eandem glorificationem adauxit interponendo: *sicut erat in principio*, *& nunc*, *& semper*. Idem Beatus per epistolam obtinuit apud Damasum Papam, ut ex Apostolica institutione laus eadem recitaretur in fine Psalmorum, quod etiam ita solet observari, nisi cùm ratio exigit eandem glorificationem intermitti; sicut & *Gloria in excelsis* interdum solet prætermitti. Quod autem crebriùs Psalmodiæ, quàm aliis Scripturarum recitationibus interseritur *Gloria Patri*, *& Filio*, B *& Spiritui Sancto*, non credimus in consuetudinem venisse absque divina dispositione. Nam quia gloriosum Trinitatis nomen, ùt in Procœmio diximus, primò in Psalmis evidenter declaratum est, quòd sub velamine vultûs Moysi usque ad istum David fuit absconditum: Rectè idem nomen gratiosum, & pretiosum subnectitur in fine Psalmorum tanquam finalis intentionis eorum significativum. Quis est enim finis, ad quem tendunt, qui Sapienter psallunt, nisi glorificatio *Patris*, qui nos mirabiliter creavit ex nihilo? Et *Filii*, qui nos mirabiliùs redemit à Diaboli, & peccati Dominio vel servitio? Et *Spiritus Sancti*, qui essentiæ nostræ fabricam, quam *Pater* de nihilo ædificavit, *Filius* destructam reædificavit, illuminat, ac perornat? Il- C luminat scientiâ veritatis, perornat amore virtutis, ut simus in laudem *Gloriæ* ipsius cui psallimus.

Est etiam alia in hoc utilitas, quòd in fine Psalmorum, in fine Responsoriorum de Psalmis, aut aliis libris exceptorum commemoratur sancta *Proverb. 18. 10.* Trinitas. Quia cùm dicat Salomon: *Turris fortissima nomen Domini: ad ipsam fugit justus*, *& exaltabitur*, cùm fortè, aut sapienter psallendo colligimus bonæ spei thesaurum, aut negligenter psallendo amisimus illum, nonne habemus necessarium tutum aliquod refugium, quo vel thesaurum collectum in tuto reservemus, vel amissum per gratiam recuperemus? *Turris*, autem *fortissima nomen Domini*; *ad ipsam fugit justus*, ait ipse Salomon. Sed nos divina dispensatione semota legis austeritate, jam in D tempore pietatis, & gratiæ audemus dicere: *Matth. 12. 42.* plus Salomone, quia *plusquàm Salomon hic*: Dixit ille de hac *turre fortissima*, *quæ est nomen Domini* Trinum, & Unum, quod ad *eam fugiat justus*. Dicimus nos, quòd ad ipsam fugiendum est justo, & injusto; justo, ut justificetur amplius: injusto, ut mutetur totus: atque ideo, sive sapienter, sive, quod avertat DEUS, negligenter psallamus, tutum est, ut ad istam turrim fortissimam confugiamus commemorantes nomen sanctæ Trinitatis in gratiarum actione pro benè cogitatis, dictis, & factis, in confessione, ac pœnitentia pro malis cogitationibus dictis, & factis. Nam quia de cogitatione generatur sermo, de cogitatione pariter, & à sermone procedit actionis pulchritudo: in hoc ipso quædam est æternæ Trinitatis apta similitudo, & eidem ex hoc debetur *gloria*, & gratiarum áctio, si in nobis bona cogitatio præcessit in cordis credulitate ad justitiam, & de hac oris confessio processit ad salutem, de utroque autem perfecta operatio. Sic enim, & in fide cordis benè cogitantis *gloria* est *Patri*: & in sermone bono *gloria* est *Filio*, Verbo scilicet incarnato, DEI æternæ sapientiæ, quæ de ore altissimi processit: & in bonis operibus glorificatur *Spiritus Sanctus.* Quia *hæc omnia operatur unus atque idem Spiritus dividens singulis prout vult.* *1. Cor. 12. 11.*

Et revera benè nobiscum agitur, si non solùm in Psalmis, sed & in omnibus motibus nostris nihil fiat, nisi ad *gloriam* summæ Trinitatis clarificandam in nobis. Sed *quis sapiens*, *& custodiet hæc.* Et *delicta quis intelligit*? Quis mortalium dinumerare valeat, quanta inter Psallendum vana cogitantur? Solus *Dominus scit cogitationes hominum*, *quoniam vanæ sunt.* Utinam vana, quæ cogitantur, saltem in fine Psalmorum hoc flabello sanctæ Trinitatis abigantur! utinam sic ea, in cogitatione sentiamus, ut eis non consentiamus! utinam sic nos tangant, ut nullatenus moveant! Hoc est enim quod orantes dicimus: *Non veniat mihi pes superbiæ*, *& manus peccatoris non moveat me.* Quosdam sic movet manus ista, ut ad psallendum stare, vel sedere non valeant, & non solùm corde, sed & corpore vagentur foris aliter, quàm conveniat. Utinam ergo vel sic in nobis cogitationes vanæ grassentur, ut nobis non dominentur: quia *si mei non fuerint dominati* motus cogitationum inutiles, & vani, *tunc immaculatus ero*, *& emundabor à delicto maximo*, quod est malarum cogitationum industriosa consensio! Ad quid verò hæc infortunia cogitationum commemoravimus, nisi ut finitis Psalmis, vel actibus aliis *in turri fortissima*, *quæ est nomen Domini*, non solum quæramus firmum tutamentum, *ubi nec ærugo*, *nec tinea*, *nec fur* diminuere valeat nostrum depositum, sed quæramus in ea medicamentum contra delicta cogitationum, locutionum, & actionum sufficienter salvatorium? Hoc modo si bene cogitatum, dictum, & actum sit, *Gloria* sit *Patri*, *& Filio*, *& Spiritui Sancto*, ex quo hæc omnia, per quem hæc omnia, in quo hæc omnia. Si verò minùs benè cogitatum, dictum, & actum est, ubi abundavit iniquitas, superabundet gratia, ut de majori medela Trinitati medicanti sit major *gloria*.

Psal 106. 43. *Psalm. 18. 13.* *Psalm. 93. 11.* *Psal. 35. 12.* *Psal. 18 14.* *Matt. 18. 6. 20.*

Item prædictus Salomon volens nunquam esse hominem absque societate, sive meditatione sermonis DEI, dixit: *Melius est esse duos, quàm unum, habent enim emolumentum societatis suæ. Væ soli*, *quia cùm ceciderit, non habet sublevantem. Et si dormierint duo*, *fovebuntur mutuò*, *unus quomodo calefiet*? *Et si quispiam prævaluerit contra unum*, *duo resistunt ei.* Statimque subjunxit: *Funiculus triplex difficilè rumpitur.* In eo sanè, quòd laudat, & commendat societatem, & societatis emolumentum duobus pariter dormientibus, & se mutuò foventibus, quid aliud insinuatur, quid aliud suadetur, nisi ut mens rationalis nunquam sola maneat, sed semper cum verbo DEI delicietur in thalamo cordis, non *Eccles. 4. 9. & seq.*

 sine

fine magno utilitatis emolumento, quia si quis *praevaluerit contra unum, duo resistunt ei*: si quis tentationum assultus contra solum hominem est praevaliturus, & eidem homini sermo DEI fuerit junctus in sancta fide, ac meditatione, *duo*, id est, homo, & DEI sermo resistunt ei, qui si solum hominem inveniret, utique illi *praevaleret*, sicut peregrinus ille David praevaluit, quando eum solum in solario invenit. Hic duo pariter dormiendo *fovebuntur mutuò*: nam *unus*, id est, homo solus, *quomodo calefiet? Fovebuntur mutuò* sermo DEI, & homo: quia calet, & calefacit sermo DEI hominem secum dormientem, secum in secreta meditatione quiescentem, & per se calescere non valentem. Sed quis mortalium in iniquitatibus conceptus invenitur,
Joan. 8, 29 qui nunquam solus reliquatur? solus Filius Virginis dicere potuit: *Qui me misit, mecum est, & non reliquit me solum; quia quae placita sunt ei, facio semper.* Si nos ex dono ipsius aliquando
Cant. 2, 9. cogitamus, quae placita sunt ei, nunquid in hoc semper perseveramus? Nonne *dilectus* noster *similis est capreae, hinnuloque cervorum*, nunc in silva secretorum suorum latitans, nunc per
Joan. 3, 8. campos revelationum se manifestans: Nonne *spiritus ubi vult, spirat, & vocem ejus audis, sed nescis, unde veniat, aut quo vadat?* Quis ergo ita continuato contemplationis somno dormit cum eo, ut non ad horam recedat ab eo? licèt enim dicat de
Joan. 14, 23. dilectore suo: *Ego, & Pater veniemus, & mansionem apud eum faciemus*: Tamen secundùm fidei & charitatis radicem in ipsis permanens, juxta quendam modum ab eis recedit, eosque ad horam suae infirmitatis relinquit, sicut reliquit Petrum, & David dilectores suos. Quid ergo est agendum sic relictis, nisi ut anchora spei eorum connexa sit ad illum funiculum triplicem, *qui difficile rumpitur*, qui funiculus non est aliud nisi Trinus, & Unus DEUS, cujus nomen super nos invocamus, quotiens canimus: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto?*

Contingit aliquando, ut Israëliticus Dux & Judex Gedeon, id est, quilibet spiritualis in Oratione pugnator, contra phalanges vitiorum toto exercitu suo, toto videlicet exercitio suae spiritualis meditationis privetur: Sed confisus tandem in triumphali nomine sanctae Trinitatis triumphat in solis trecentis, medicatus vel adjutus per invocationem, & per nomen sanctae Trinitatis, aut etiam per salutiferum, & victoriosum signum sanctae crucis, cujus mysterium fulget in trecentis: Quia sicut per V. litteram notamus *quinque* & per X. litteram notamus *decem*: Sic Hebraei per T. litteram notant *trecentos*, & haec littera speciem crucis ex-
Gen. 14. primit. In cujus etiam virtute Abraham Patriarcha contra quatuor reges triumphavit cum trecentis & ter senis vernaculis procedens ad bellum contra innumerabilem exercitum quatuor regum, *quinque* reges cum Loth fratruele suo captivantium. Nota est hujus pugnae historia; Quaeramus mysteria. Abraham Patriarcha spiritus est fidelis. Fratruelis est ejus illi cohaerens vita sensualis, quae quinque sensibus velut quinque regibus fungitur, & quisque illorum sensuum quasi rex comitantem se habet exercitum, v. g. visus habet exercitum imaginum scilicet, seu phantasiarum turbas, quas per oculos hausit: quia rerum, quas forinsecus videmus, imagines, & similitudines intrinsecus in campo memoriae retinemus. Similiter auditus in eodem campo suum habet exercitum, videlicet quasdam repraesentationes verborum, & vocum, quae intraverunt per auditum. Sic etiam de tactu, de gustu, & de olfactu sentimus in nobis quasdam phantasias per horum sensuum januas intrâsse, quae omnes cum ipsa sensualitate deberent manere in vicinitate Abrahae, in eo scilicet, ut non vagarentur à rationis tramite. Verùm à quatuor mundanis passionibus, id est, cupiditate injusta, timiditate iniqua, gaudio perverso, tristitia hujus saeculi plerumque ita captivatur sensualis vita cum suis phantasmatibus etiam nobis orantibus, ut hoc nimiùm serò animadvertat interdum per tristem recordationis nuntium spiritus ipse fidelis, in eo Abrahae fideli consimilis, quod ipse in talibus non habet sensum approbationis. Imitatur ergo etiam in hoc spiritus fidelis fidelem Abraham, ut per invocationem sanctae Trinitatis, vel per signum sanctae crucis persequatur praedam, & requirat eam: Quia interdum subtiliùs, & affectuosiùs perficitur oratio, & laudatio; cùm dolentes de praeterito attentiùs muniunt se nomine Trinitatis, & signo crucis, quando *multiplicatae sunt infirmitates eorum*, & ipsi postea accelerant. Psal. 15, 4.

Item in ipsis electis talis infirmitas non est ad mortem, sed pro *gloria* DEI, pro *gloria* Medici, ut glorificetur DEUS Medicus per eam; sicut glorificatus est *Filius* DEI per mortem Lazari quatriduanam. Fiet autem glorificatio ista tantò magnificentiùs, quantò Martha, & Maria rogant attentiùs. Dilectio DEI est in nobis Maria. Dilectio Proximi est Martha. Vel Fides Divinitatis est Maria: Fides temporalis in Christo Dispensationis est Martha. Quarum sororum voce dicitur: *Domine, si hic fuisses, non esset mortuus Frater meus.* Si hic fuisses, Joan. 12.
non esset mortuus Psalmus absque intentione cantatus. Sed nunc scio, quia quaecunque volueris, erunt. Quia talium devotione promerente resurgent Psalmi, qui nobis quasi mortui fuerunt; Quando sine attentione nostra per os nostrum transierunt. Dicit enim Christus: *Ego sum Resurrectio, & vita*: Resurrectio videlicet eorum, pro quibus Martha, & Maria intercedit. Vita ipsarum sororum, quae non morientur; quia charitas nunquam excidet, quae geminato affectu in DEUM & proximum geminarum sororum similitudinem habet. Ubi verò haec gemina charitas non est; *sine mortuos*, ait Dominus, *sepelire mortuos suos*, Matth. 8, 22.
Quia sine charitate fides etiam, quae montes transfert, mortua est: Quantò magis Psalmodia? Quod autem in illa, de qua loquimur glorificatione interponitur:

Sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in saecula saeculorum Amen. Sic apertè intelligere possumus, ut *principium* referamus ad aeternitatis aevum, in

quo

quo prædestinata est *Patri*, *& Filio*, *& Spiritui* *Sancto* plena *gloria* in domo sua, quæ est Ecclesia. Omnis enim domus fabricatur ab aliquo. Et Moyses quidem, licèt famulus esset in domo non sua: Tamen quia erat fidelis administrator
2.Cor.3.7. ejus, ita fuit in *gloria*, ut propter *gloriam vultus ejus Filii Israël non possent intendere in faciem ejus*. Quanto magis erit in *gloria* glorificandus in domo sua, à familia sua Dominus domûs, & fabricator ejus? Plena est quidem omnis terra *gloria* ejus. Imo pleni sunt cœli, & terra *gloria* ejus, quæ *gloria*, quoniam latet, optamus, ut manifestetur in mundo, *sicut erat in principio* prædestinata plenissime. Manifestetur, inquam, *nunc*, id est, quamdiu dicitur *nunc*. *Et semper & in sæcula sæculorum*, id est, in perpetuum. Quod caret initio, & fine, dicitur æternum; sicut est illud *principium*: in quo prædestinata sunt omnia, de quo velut fonte currunt omnia, quæ *nunc*, *& semper*, *& in sæcula sæculorum* currendo tendunt ad idem *principium* quasi ad fontem suum. Et hæc habent esse perpetuum, non æternum sicut ipsum *principium*, quod est *Amen* id est, veritas. Et ponitur in fine tanquam signaculum nunquam corrumpendum; sicut & *principium* est incorruptibile, cui insunt omnium rerum primordiales causæ. Sic certè rerum earundem finalis terminus, qui est *Amen*, id est, veritas (cum destruetur omnis falsitas) erit, & apparebit incorruptibilis, atque hoc ipsum nos optamus in glorificatione summæ Trinitatis *Amen*. Dicendo enim *Gloria Patri*, *& Filio*, *& Spiritui Sancto*, subaudiendum est: ita sit *nunc*, *& semper*, *& in sæcula sæculorum Amen*: id est, in prædestinationis executione, & adimpletione, *sicut erat in principio*, id est, in ipsa prædestinatione, ac rerum præordinatione. *Principium* rerum est illa sapientia, in qua vidit DEUS, quod esset bonum. Finis rerum est illa veritas, in qua tandem dicetur: *& factum est ita*,
Genesis1. Utrumque in Moyse legimus: Quia *& vidit* DEUS, *quod esset bonum*, & ait: *Fiat* hoc, vel hoc, *& factum est ita*. Quòd vidit, pertinet ad sapientiam prædestinantem; quod ait, ut fieret, & *factum est ita*, pertinet ad veritatem operantem. *Vidit* sapienter, quod fieri *bonum* esset. Dixit potenter, & veraciter, ut fieret, *& factum est ita*. Quòd dicitur: *factum est ita*, partim est historia, partim Prophetia. Verbi gratia, quòd dixit: *fiant luminaria in firmamento cœli*, & addidit: *factum est ita*, quantum ad ista luminaria visibilia, solem scilicet, ac lunam spectat, vera est historia: Quantum verò pertinet ad futurum, vera est Prophetia, quæ tunc plenè apparebit adimpleta, quando consummatis omnibus Fulgebunt justi sicut sol, & quando sicut *stella differt à stella in claritate*, 1.Cor.15.
sic erit *resurrectio mortuorum*: tunc revera dici 41.42.
poterit: *Et factum est ita*. Quo facto in æternum dicetur *Amen*: quia cognoscetur ab omnibus, DEUM in sua prædestinatione servasse veritatem. Sic intelligendo etiam de cæteris, quæ DEUS præordinavit *in principio*, & consummabit in finem manifestata suæ prædestinationis veritate, rectè optamus in glorificatione sanctæ Trinitatis, ut *principio* finis fiat consimilis; quo pacto dicetur *Amen* in laudem, & glorificationem DEI obviante sibi in electis misericordia, & veritate, *Misericordia*, quæ fuit in prædestinatione: *Veritate*, quæ in ejusdem prædestinationis patebit adimpletione. Tunc perfecta erit armilla, & circulus in idipsum con- Job.40.
ductus in maxilla, & naribus Leviathan; quando *principio* prædestinationis jungetur finis, & consummatio adimpletionis: quod fieri optamus, cùm *Gloria Patri* eo sensu, quo dictum est, canimus commemorando illic *principium*, & *Amen*, id est, prædestinationem, & finem fine carentem. Hoc licèt à paucis dicatur intelligenter, à multis dicitur fideliter: quia pauci intelligunt, sed multi credunt verum esse quod canunt, videlicet, quod Alpha & Omega, *principium* & *finis* est *gloriæ* indissimilis.

PSALMUS II.

Quare fremuerunt Gentes?

Sicut primus Psalmus fidem continet Incarnationis: ita consequenter hic secundus fidem continet Passionis. Dicitur tamen
Act.13.33. hic Psalmus in Actibus Apostolorum primus: Vel quia præcedens Psalmus non tam pro Psalmo, quàm pro Psalmorum titulo est habendus: Vel quia eorum Psalmorum est primus, quibus tituli sunt præpositi. Est autem hujus Psalmi titulus.

Psalmus David. *Psalmus* dicitur ille sonus, qui in Musico instrumento, quod dicitur Psalterium, fit motu manus, & chordarum, & significat bonam operationem. *Canticum*, quod fit mentis exultatione, significat cœlestem jucunditatem. Unde Psalmus ille, qui incipit morando in bona operatione, & aliquid dicit in exultatione speciali, dicitur *Psalmi canticum*. Cùm autem incipit ab exultatione morando ibi, & finit in opere bono parum tangendo, dicitur *Cantici Psalmus*. Cùm autem est de sola operatione, tunc est *Psalmus*. Cùm de exultatione, tunc est *Canticum*. In hoc ergo titulo nomen habemus *Psalmi*, non *Cantici*, quia nihil hîc inseritur, de exultatione spirituali: sed agens de Christi passione incipit ab admiratione, terribileque judicium tangit in fine dicens: *Cùm exarserit in breviira ejus*. Quia ergo in sua passione Christus ipse manibus propriis in cruce psallendo bonum opus Redemptionis nostræ operatus est: rectè hic *Psalmus* continens passionem veri *David*, dicitur *Psalmus David*.

Est etiam *Psalmus David* cujusque imitatoris ejus, qui ei paratus est commori, & fremitus bestiales, vel in se carnalium perturbationum, vel contra se impiorum sævientium mavult ferre dolendo quasi passionem, quàm eisdem consentiendo habere hujus mundi delectationem. Primum de Christo exponamus hanc Prophetæ admirationem.

VERSUS I. *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania.*

Res quippe digna est admiratione, quòd
Cant. 5. 10. iste *dilectus* est *candidus & rubicundus. Candidus* in sancta, & munda conceptione, seu etiam in sua illa conversatione, quam præcedens Psalmus prædicat: „ *Rubicundus* illa passione, quam hic sequens Psalmus denuntiat. *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania.* Dixit enim quodam loco Judæis, & quod illis dixit, omnibus & *gentibus & po-*
Joan. 8. 46. *pulis* dixit & dicit: *quis ex vobis arguet me de peccato? si veritatem dico, quare non creditis mihi?* Quid aliud sibi vult percontatio ista: *quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania:* Idcirco taliter hunc *Psalmum* Secundum primo, vel præcedenti conjungimus, quia juxta propositum, & hominem sine peccato fuisse conceptum, vel natum, atque conversatum Christum Dei filium in illo primo agnoscimus: & in isto secundo causam, cur passus fuerit, quam *gentes, & populi meditantes inania* non cognoverunt, expositam intelligimus. Et in hoc est
Esaiæ 53, 12. mirabile, quod *cum iniquis reputatus est* in passione, quia constat de ipsius munda conceptione, & sancta conversatione. Talis quoque admi-
Cant. 5. 10. ratio est in Isaia de dilecto isto *candido, & ru-*
Esa. 63. 1. *bicundo,* ubi dicitur: *Quis est iste, qui venit de Edom tinctis vestibus de Bosra? iste formosus in stola sua gradiens in multitudine fortitudinis suæ.* Ad hanc percontationem respondet ipse Dilectus candidus, candorem suæ vitæ insinuans hoc
Ibid. modo: *Ego, qui loquor justitiam, & propugnator sum ad salvandum,* quod idem est, ac si dixisset: *Ego sum Beatus Vir, qui non abii in consilio impiorum, & in Via peccatorum non steti, & in cathedra pestilentiæ non sedi, sed in lege Domini voluntas mea, & in lege ejus meditabor die, ac nocte, & sum lignum vitæ plantatum secus decursus aquarum dans fructum in tempore, & folium meum non defluet, & omnia, quæcunque facio, prosperabuntur.* Quod deinde in Isaia dici-
Es. 63. 2. tur: *Quare ergo rubrum est indumentum tuum, & vestimentum tuum sicut calcantium in torcula-*
Es. 53. 12. *ri?* id est: *quare passus, & cum iniquis reputatus es,* cùm tu loquaris justitiam? Consonat huic admirationi, qua nunc dicitur: *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania?* Admiratus est Propheta, & nos pariter admiremur, atque ipsis veritatis inimicis indigne-
Joan. 8. 46. mur, quibus ipse dixit: *Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi.* Revera hoc est mirabile, cùm idcirco dignum sit loquentibus credi, si veritatem loquuntur: vos ideo non creditis, quia veritas dicitur vobis. *Quare fremuerunt gentes?* Non miramur de Scribis, & Pharisæis, quorum sæpe increpavit avaritiam, quod illi eum persecuti sunt. *Quare* autem
Matt. 20. 19. *fremuerunt gentes?* Traditus est enim *gentibus ad illudendum, & crucifigendum, & conspuendum, flagellandum, & occidendum. Gentibus* ipse non prædicavit, nec peccata eorum increpavit. *Quare ergo fremuerunt* adversùs eum ùt bestiæ sine ratione *gentiles,* Pilati, & Herodis milites: *po-*

A *puli* autem Judæorum turbæ videlicet quasi ex consilio, & ratione *meditati sunt inania* cupientes, & cogitantes in morte illum detinere, & in sepulchro clausum custodire, atque hoc modo efficere, ne mundus post eum abiret, ne Romani venirent, & tollerent ipsorum & locum, & gentem? Hæc *meditati sunt inaniter,* quia ipse contra eorum consilium & à morte revixit, & de sepulchro surrexit, & in mundo præordinatis testibus apparuit, mundusque jam totus post eum abiit. *Ita defecerunt scrutantes scrutinia, & meditantes inania,* ut eorum consilium sit versum incontrarium. Dixerunt enim: *Si dimittimus eum sic, venient Romani,* Joan. 11. 48.
& tollent nostrum locum, & gentem. Et si eum dimisissent, Romani non venissent in vindictam
B sanguinis justi; sed quia eum non dimiserunt, ideo Romani venerunt, & civitatem dissipaverunt. Quia pueri stulti verum Eliseum in loco calvariæ quasi calvum irriserunt: ideo duo ursi, duo Principes Romani Titus, & Vespasianus de sylva gentilis populi venerunt, & pueros irrisores Christi discerpserunt. Ergo *meditati sunt inania,* & frustrà: quia res non ita processerunt, ut ipsi disposuerunt. Ipsi enim cogitaverunt de vero Joseph malum, vendendo ipsum, sed DEUS vertit illud in bonum, faciendo illum Dominum totius terræ Ægypti. Ipsi pejores Philisteis rerum Samsonem in inferno clausum teneri voluerunt, sed ipse media nocte portas inferni tulit, & in monte Divinæ
C celsitudinis evexit hominem, dans *illi nomen, quod* Philip. 2. 9.
est super omne nomen, non quòd ipse homo accepit, sed idem ipse Deus cum DEO Patre hoc suæ humanitati dedit. Ipsi pejores Saulo meditati sunt verum David configere ad parietem damnando illum quasi blasphemum, & peccatorem, sed ipse de medio tulit parietem inimicitiarum, *delens, quod adversum nos erat, chiro* Coloss. 2. 14.
graphum. Lancea tamen eorum *casso vulnere* 1. Reg. 19. 10.
pervenit ad *parietem:* quia non ùt voluerunt, extinxerunt JESUM, & tamen ipsi homicidæ thesaurizaverunt sibi malum dicendo: *Sanguis* Matt. 27. 25.
ejus super nos, & super filios nostros. Ipsi revera satellites Babylonici Regis, id est, Diaboli, fornacem succenderunt, quando Pilatum inflammaverunt, dicentes: *Si hunc dimittis, non es* Joan. 19. v. 12
D *amicus Cæsaris.* At ille revera magni consilii Angelus ita in fornacem Passionis descendit, ut faceret *medium fornacis quasi ventum roris flan-* Dan. 3. 50.
tem, non solum sibimetipsi, sed etiam suis pueris pro nomine Trinitatis, vel ante se passis, vel post se passuris. Ita semper Christus, unde putabatur annihilari, inde consuevit exaltari, & magnificari. Ergo *meditati sunt inania, suisq́,* destinationibus contraria, quæ tamen divinis consiliis inveniuntur consona, & cooperantia.

Gentium quidem *fremitus, & populorum meditatio* fuit *inanis,* utpote minorum, & quod volebant, auctoritate propria nec incipere audentium. Sed ut pararetur illis minoribus auctoritas, & audacia, Herodes & Pilatus tunc temporis Tetrarchæ ac *Reges* Judaicæ *terræ* VERSUS II.
astiterunt, vel sibi mutuò assensu favendo,
vel

vel minoribus audaciam tribuendo contra Chri-
Luc.23.v.11. stum, quem & *Herodes sprevit cum exercitu suo,*
Matt.27. & *Pilatus flagellatum tradidit* voluntati pessimorum. Atque ut major videretur in damnatione illius justi sanguinis auctoritas, non solum *Reges* prædicti *astiterunt* cum mora, & deliberatione stabiles in sententia, sed etiam *Principes* Annas & Caiphas *Convenerunt in unum* consilium, in *unum* perversitatis assensum, *Adversus Dominum* Patrem, *Et adversus Christum eius*, quia qui contradicunt Filio, & Patri: qui missum inhonorant, & mittentem. Ita *convenerunt in unum adversus* Patrem, & Filium dicentes:

VERSUS III. *Dirumpamus vincula*, id est præcepta *Eorum*, Patris, & Filii, vel Christi, & Apostolorum, *& projiciamus à nobis jugum*, id est, legem *ipsorum*. Onus eorum licet leve, & jugum eorum licèt suave, non est nobis suave. *Projiciamus* ergo *à nobis jugum ipsorum.* Miserunt enim lega-
Luc.19.14. tionem post Christum dicentes: *Nolumus hunc*
Matt.21.v.38. *regnare super nos.* Dixerunt inter se: *Hic est heres, venite, occidamus eum, & habebimus hereditatem ejus.*

Aliter. Illi infideles *Reges, & Principes convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum ejus.* At nos, qui scientes Sanctum nomen omnino negare non possumus, *dirumpamus vincula eorum,* respuamus consilia *eorum & projiciamus à nobis jugum ipsorum.* vel *jugum* antiquæ legis, & paternarum, vel potiùs Pharisaicarum traditionum, atque Dominium *eorum*, sunt enim contemnendi, & irridendi non solùm hominibus, sed & DEO, quia parùm
Esa. 7. *illis est molestos esse hominibus,* cùm sint *molesti & DEO.*

VERSUS IV. Hinc apparet, quia ipse altissimus, *Qui habitat in cœlis*, id est in bonis angelis, & sanctis hominibus, *irridebit eos*, custodes eorum juxta sepulchrum terrendo, & eis ignorantibus resurgendo: & ipse *Dominus subsannabit eos*, quasi naso indignationem spirante, quando Apostolorum sagacitate, ac discretione satagente cœpit mundus credere in
Act.3.v.13. eum, quem illi negaverant *ante faciem Pilati, judicante illo dimitti.* Vel *irridet eos* in præsenti exterminato loco, & gente illorum per exercitum Romanum, & *subsannabit* in judicio
Matt.19.28. futuro, quando filii eorum, id est: Apostoli erunt judices eorum condemnando duodecim tribus Israël, quia ipsis credentibus illæ credere noluerunt. Dixisti tu Pilate Judex impie ad Judicem Christum, cùm staret ante te, ac
Joan.19.10. taceret: *Mihi non loqueris? Nescis, quia potestatem habeo dimittere te, & potestatem habeo crucifigere te?* Miratus, & indignatus fuisti: quòd
Isaia 53.7. *quasi agnus coram tondente,* sic coram te flagellante ille agnus verus *non aperuit os suum* ad tuum placitum. Sed expecta paulisper, expecta, donec videas illum venientem in nubibus cum potestate magna, & majestate:

Tunc loquetur ad te, tunc sine dubio, quando eum videbit omnis caro, omnis oculus, etiam illi, qui eum pupugerunt: VERSUS V. *Tunc*, inquam, *loquetur* ad te, & *ad eos in ira sua*, id est, in vindicta justa, quæ, ipso manente in sua imperturbabili tranquillitate, videtur impiis *ira*. Sicut enim sol iste visibilis manens in sua qualitate impermutabilis, videtur tamen oculis pridem sanis, & postea sauciatis in asperitate, mutatus: ita sol justitiæ in semetipso semper idem ipse videtur hominibus pejoratis exasperari ad *iram*, cùm ipse in tranquillitate judicet, & cum magna reverentia disponat omnia. Et illis quidem, qui ab eo puniuntur, videtur ipse in vindicando *iratus*, percutere inimicos *in ira*, & *furore*. In *ira*, quantum ad præsentem vindictam, *in furore* quantum ad æterna. Sed ipse hoc facit non quasi iratus, aut furens, cùm sit omni perturbatione carens; immò ipse *Rex* justus justitia exigente punit impios, quantum ad hoc regale officium constitutus est à DEO. Ex abundanti est, quod nos eum contestemur *constitutum Regem*. Ætatem habet iste *Beatus Vir*, ipse de se loquatur. Audiamus, quid dicat:

Ego autem (inquit) *constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum eius prædicans præceptum ejus.* VERSUS VI.

Ego, contra quem *fremuerunt*, quem *regnare* noluerunt: Ego, inquit, in humanitate mea *constitutus sum Rex.* Nam in divinitate mea sum æternus *Rex* omnium sæculorum. Homo tamen Spiritu Sancto perunctus in *Regem* 1.Reg.9.1.
non de lenticula sicut Saul, & Jehu, sed de cornu sicut David, & Salomon Regalem potestatem accepi. 4.Reg.9.1.6. 1.Reg.16.13. 3.Reg.1.39. Primitus in secreto uteri virginalis, ut David in domo Patris: deinde in specie columbæ Spiritu Sancto descendente, ac manente super me, Matt.3.v.16. *constitutus sum Rex super Sion montem Sanctum ejus*, super populum DEI peculiarem, qui est *Sion* propter speculationes Prophetarum: *Mons* propter Davidicum Regnum: *Sanctus* propter Leviticum Sacerdotium. In illa *constitutione* Spiritu Sancto super me manente, eò quòd unxerit me manifesta voce Patris audita:

Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui TE. VERS. VII.

Dixit enim: *Hic est Filius meus dilectus,* ut sup. v. seq. *in quo mihi complacui.* Hoc etiam in monte vox de nube sonuit, ubi mihi transfigurato Moyses, & Elias affuit præsentibus electis discipulis. Ubi cùm iterum dixisset Dominus ad me: *Hic* Luc.9.v.35. *est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui*, additum est: *ipsum audite.* Non dictum est: *ipsos*

ipsos audite; ne posset putari, quod Moyses, A
& Helias essent constituti Reges super *Sion
montem Sanctum ejus*, sed de me solo dictum est:
Hic est Filius meus dilectus, ipsum audite, id est,
ipsi obedite, hunc Regem vestrum, ac Præceptorem
recognoscite. Ego enim sum Propheta, de
quo ipse Moyses, qui tunc mecum erat in mon-
Deut. c. 18. 15. te, olim prædixerat: *Prophetam vobis suscitabit
Dominus de fratribus vestris, ipsum audietis tanquam
me, & erit omnis anima, qua non audierit
Prophetam illum, exterminabitur de populo suo.*
Ergo rectè Moysi consonans vox Paterna *dixit*
de me: *ipsum audite*. Eidem quoque in David
Patre meo secundùm carnem consonando
ipse Pater *Dominus dixit ad me: Filius meus es tu,
eo hodie genui te. Filius*, inquit, meus es tu,
non adoptivus, quales non genui, sed adoptavi.
Psal. 109. *Filius meus* naturalis *es tu*, is, quem ego ex utero
ante Luciferum *genui*; non præterito aliquo
tempore, sed *hodie*, id est, in æternitate semper
mihi præsente, sicut apud homines in tempore
semper præsens est *hodie*: quia dum dicitur *hodie*,
id est, omni tempore, præsens est *hodie* habens
hanc similitudinem cum æternitate, quòd
& ipsa semper præsens est, sed longè simpliciùs,
quàm dies hodiernus, quia in die hodierno
est aliquid præteritum, & aliquid futurum:
In æternitate verò nihil futurum, nihil
est præteritum, sed est in ea simplex, & æternum
quoddam, non tempus, sed ævum hodiernum.

De hoc æterno hodierno *Dominus dixit ad
me: Ego hodie genui te*, Paulus Apostolus meus C
loquens de me in Actibus Apostolorum dixit ad
Act. 13. 33. Judæos: *Et nos vobis annuntiamus ea, qua ad
Patres nostros repromissio facta est, quoniam hanc
DEUS adimplevit filiis nostris resuscitans JESUM,
sicut & in Psalmo primo scriptum est: Filius
meus es tu: ego hodie genui te.* Secundùm
Pauli sensum potest intelligi dies Resurrectionis
meæ per *hodie*, in quo primogenitus ex mortuis
multis fratribus aperui viam regenerationis,
id est, resurrectionis: Ego, ùt dixi, primogenitus,
id est, primus à mortuis resuscitatus in
hac *hodierna* Resurrectionis meæ die sum ego
Rom. 8. 29. primogenitus in multis fratribus, In æternitatis
autem *hodierno* sum ego unigenitus, *& sicut*
Psalm 101. 8. *passer solitarius*: quia in hac genitura nullus est
mihi socius. Ideo & Dominus, qui me unigenitum
habet, & primogenitum, vel tanquam D
primogenito, vel tanquam unigenito dicit mihi:
ego hodie genui te. Hac ergo Patris testificatione
commendatus, *Ego constitutus sum Rex ab eo super
Sion montem Sanctum ejus prædicans præceptum
Joan. 16. 15. ejus. Præceptum* Charitatis, quod est *præceptum
ejus*, & meum: quia *omnia, quacunque habet
Pater, mea sunt.* Unde *prædicans præceptum*
Joan. 15. v. 12. *eius* dixi confidenter: Hoc est præceptum *meum,
ut diligatis invicem.* Hoc præceptum docui
super Sion montem sanctum eius, docens
Matt. 15. 24. Apostolos, & non gentes, quia *non sum missus,
nisi ad oves, qua perierunt, domus Israël.*
Ut autem etiam usque ad gentes Regnum
meum dilataretur, ipse, qui me *hodie*, id est,
æternaliter, *genuit, dixit mihi*:

Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam. VERSUS VIII.

Ad hanc Patris dictionem ego Patri *obediens* Philip. 2. 8.
usque ad mortem postulavi ab eo, ut *daret* mihi
gentes. Postulavi enim in monte oliveti non
solùm pro his, quos dederat mihi, pro Apostolis
scilicet; sed etiam pro his, qui credituri
erant per verbum eorum, & ita *postulavi*
eos mihi dari, *ut omnes unum sint*, tam Joan. 17. 21.
Apostoli, quàm gentiles eorum verbis creduli.
Ita ego unitas, ego lapis angularis pro unione,
& conjunctione duorum parietum *postulavi*, ut
fideles mei tam ex gentibus, quàm ex Judæis
unum sint; sicut *ego, & Pater unum sumus.* Joan. 10. 30.
Postulavi hoc, ut dixi, orans in monte Oliveti
sanguineo sudore meo decurrente in terram.
B *Postulavi* hoc idem pendens, & moriens in cruce,
offerens in ara crucis me ipsum hostiam
non solùm vivam, sed & vivificam. Nam idcirco
illic sanguis de latere meo exivit cum
aqua, ut sanguinis mei sacrificio & Pater DEUS
placaretur, & homo reus vivificaretur; dum
ex adjunctione sanguinis mei sacri, & sacrificati
& aqua sanctificaretur, ac fœcundaretur in
virtutem baptismatis, & populus per aquam
sanctificatus, per aquam renatus, vitâ æterna
frueretur. Vita enim æterna eorum, qui per
baptismum in morte mea mihi consepulti sunt;
propterea, ut quomodo ego à mortuis resurrexi
per gloriam Patris, ita & ipsi in novitate vitæ
ambulent: Vita, inquam, eorum æternaliter
viventium, est illud semen, quod in Esaia mihi
est promissum in pretiosæ mortis meæ præmium
sempiternum. Dicitur enim illic de me: *Si posuerit* Esaia. 53. v. 10.
*pro peccato animam suam, videbit semen
Congævum, & voluntas Domini in manu ejus dirigetur.*

Ipsa igitur mea crucifixio grandis fuit postulatio Hebr. 5. 7.
exaudienda pro sua reverentia. Ipsa
mors mea non tantum postulatio, sed & fortis
erat exactio ad obtinendum promissum mihi
semen longævum, ad voluntatem Domini bonam
in manu mea dirigendam, ad possidendam
hereditatem mihi promissam dicente Patre in
hoc ipso Psalmo: *Postula à me, & dabo tibi gentes
hereditatem tuam,*

& possessionem tuam terminos terra.

Præceptum erat Patris, & mandatum charitativum,
quòd Pater mihi dixit: *Postula à me.*
Et sicut mandatum dedit mihi Pater, sic feci,
sic *postulavi*, obediens illi usque ad mortem.
Ecce agnus, qui coram tondente se obmutuit, Esaia 53. 7.
nec aperuit os suum, quomodo in Psalmo nunc
aperit os suum per proprium palatum demonstrans
non sine causa se inter flagella detonsum,
vel in cruce immolatum; cùm hæc ipsa immolatio
fuerit ista postulatio, de qua *dixit* Pater:
*Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem
tuam, & possessionem tuam terminos terra. Hereditas*
dicitur ab *Hero*, qui in ea libera potestate
dominatur. *Hereditas* autem tunc possidetur,
quando non negligitur, sed colitur, ut
fructificet,

Matth. 21. 43. fructificet. Ideo à Judæis ablatum est regnum, & datum est *genti facienti fructus ejus*, quia *gentes possessio* sunt ejus, qui *possedit*, & fecit, & creavit eas. Creavit de nihilo, fecit de limo ad imaginem suam. *Possedit* sanguine suo redemptas per gratiam suam; sicut & populum Judaicum similiter creavit de nihilo, fecit de limo ad imaginem suam; *possedit* ex Ægypto liberatum sanguine agni Paschalis. Unde eidem populo tantis beneficiis ingrato per Moysen dicitur: Deut. 32. 6. *Haccine reddis Domino popule stulte, & insipiens? Nunquid non ipse est Pater tuus, qui possedit* te, & fecit, & creavit te?

Si ergo ille populus antiquus redarguitur tanquam stultus, & insipiens, qui fuit ingratus, & reddidit mala DEO pro tantis beneficiis; quantò magis nos redarguendi sumus, si tantam neglexerimus salutem, quæ non sanguine bruti animalis, sed pretioso sanguine agni tollentis peccata mundi est acquisita nobis *gentibus*, nobis Ethnicis, qui eramus longè à DEI *possessione*, sed facti sumus propè in sanguine Christi? Cui *Postulanti* à Patre sumus dati, non ut ipse nos negligenter teneat, sed diligenter colendo *possideat* in populum sibi acceptabilem, Tit. c. 2. 14. sectatorem bonorum operum, bonorum fructuum, prout decet talem taliter *postulatam*, taliter datam hereditatem: ut & Patri promittenti, ac *danti*, *atque* Filio *postulanti* sit inde gloria. Quia non esset gloriosum à tanto promissore, tanto postulatori aliquando hereditatem sterilem *dari*, maximè in præmium tantæ postulationis, tantæ obedientiæ.

Audito autem jam totiens verbo, sive mandato, quo dixit: *Postula à me*, modum quoque, sive qualitatem postulationis attenti debemus nosse. Quomodo nisi moriendo *postulavit?* Humilitas procul dubio sacrosanctæ ejus passionis postulatio fuit, sacrificium fuit, præter quod aliud holocaustum, & pro peccato DEUS noluit. Est ergo sensus: Idcirco Ego Beatus vir, qui morti nihil debui, quia peccatum non feci, mortis debitum solvi, quando *fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania*, quando *astiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum, adversus Dominum, & adversus* me *Christum ejus:* idcirco, inquam, tacui, semper silui, patiens fui, qui poteram usquequaque dicere, quod semel Joan. c. 18. 6. dixi: *Ego sum; & abierunt retrorsum, & ceciderunt* retrorsum, quia *Dominus* Pater *dixit ad me: postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* Ad hanc Patris dictionem, cùm multa consonent, illud quoque pertinet, quod Isaias, sicut jam supradictum est, inter cætera dixit: Esaiæ 53. 10. *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum, & voluntas Domini in manu ejus dirigetur.* Unde autem mors ejus tanti esset, aut tantum valeret, nisi idem homo, qui in sæculo natus est, DEUS ante sæcula existeret? Propterea dicturus Pater: *Postula à me*, præmisit: *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Ac si diceret: Quia *Filius meus es tu*, quem *ego hodie*, id est, in æternitate *genui:* Idcirco audenter *postula*, quod vis: quia quicquid *postulaveris*, impetrabis. *Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam. Postula*, inquam, *& dabo tibi gentes.* Tum quia tu *Filius meus es*, qui *postulas:* tum quia hereditas tua est, quam *postulas*. Etenim per duas res, id est, per Filii humiliter postulantis gratiam, & legitimi heredis justitiam, impossibile est me justum, & bonum non flecti. Cæterum, quæ sequuntur usque ad finem Psalmi, summa hæc est, quam dixit: *Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum.* Joan. c. 12. 32. Item dixit: *Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra.* Matth. 28. 18. Potestas utique Judiciaria à dextris, & à sinistris, quæ designatur hoc brevi versiculo.

Reges eos in virga ferrea, tanquam vas figuli confringes eos.

VERSUS IX. Patrem æternum coæterno Filio suo sic dicere non est aliud, quàm *Regem* illum *constituere*, sicut superiùs ipse Filius dixit: *Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus.* Dicit ergo: *Reges eos*, id est: Regna super eos, non tyranniza. Regna, sed *in virga ferrea, virga* inflexibili, ita ut sit *Virga directionis, Virga Regni tui.* Psal. 44. 7. Et quia tu ab æterno dilexisti justitiam tuorum fidelium in æterna prædestinatione, nunc in ipsius prædestinationis exhibitione *reges eos in virga ferrea* castigando eos fortissima disciplina.

Rursum quia tu ab æterno semper odisti iniquitatem inimicorum tuorum, *tanquam vas figuli confringes eos.* Ita enim positus es *in ruinam, & resurrectionem multorum in Israël*, ut & Luc. c. 2. 34. illos *regas*, quibus positus es in resurrectionem, & illos *confringas*, quibus positus es in ruinam. Sanè confractio vasorum fictilium juxta sensum Propheticum bifariàm distinguitur. Nam & Jeremias in domo figuli vidit vas fictile *confringi*, atque ad placitum figuli aliud vas ex eadem testa formari. Jerem. 19. 11. Et Isaias Propheta vas fictile prædixit ita *confringendum*, ut non remaneat fragmentum testæ, in qua portetur igniculus. Esaiæ c. 30. 14. Est ergo confractio ad emendationem, & est confractio ad irrevocabilem damnationem. Nam testa mollis confracta denuo potest reparari, ùt Jeremiæ demonstratum est in domo figuli. Testa verò indurata potest quidem *confringi*, sed impossibile est illam in vas alterum formari. Sic Pharao induratus decem plagis contritus, & confractus est, nec tamen emendatus, aut in vas alterum formatus. *Moyses* autem, *& Aaron in Sacerdotibus ejus, & Samuel inter eos, qui invocabant nomen ejus*, Psal. 98. 6. quasi molle lutum inter verbera invocabant Dominum, *& ipse exaudiebat eos: In columna nubis loquebatur ad eos. Custodiebant testimonia ejus, & præceptum, quod dedit illis. Domine DEUS noster, tu exaudiebas eos, tu propitius fuisti eis, & ulciscens in omnes adinventiones eorum.* Psal. 98. 7. & 8. Ulciscente igitur te, Domine, *confracti* sunt, quia propitius fuisti eis, formati

mati sunt in vas alterum. Sic, sic potestatem habet figulus non solùm aliud vas in honorem, aliud in contumeliam facere; sed & factum, & *confractum* in vas alterum formare, prout convenit suæ justitiæ, ac misericordiæ. Nam ubi testa sic est indurata, ut sit iniquitas penitus obstinata, non convenit justitiæ ac misericordiæ divinæ nisi testam pertinaciter duram penitus *confringere*, ut non remaneat fragmentum ad hauriendum aquam, ad obtinendam inter flammas gehennæ guttam aquæ, aut in quo portetur igniculus ad mitigandum infernale frigus, quoniam ab aquis nivium transeunt ad calorem nimium: & ideò in calore nimio *fletus*, & in frigore nimio *stridor dentium* prædicitur talibus in Evangelio, qui torquendi erunt frigore atque calore nimio in inferno, ubi tarda, nimiumque sera erit pœnitentia. Ideo

Rom. 9. 21.

Matth. 8. 12.

VERS. X.

Nunc Reges intelligite:

2. Corinth. 6. 2.

Quia nunc *tempus acceptabile*, *nunc dies salutis*, in qua omni petenti dabitur, & omni pulsanti aperietur. Nimiùm serò petivit ille dives in inferno guttam aquæ, quam in hac vita neglexit petere. Ideo *nunc Reges intelligite Regem constitutum super Sion montem sanctum terminos terræ in possessionem* & regnum accepisse. *Nunc intelligite*, dum tempus est acceptabile: *intelligite*, id est, per vosmetipsos animadvertite.

Quod si non potestis, *Erudimini* ab aliis vos, *Qui judicatis terram*. Et licet vos sitis Reges, vel habendo in hoc mundo regalem potestatem, vel corpus nostrum; tamen *Regis* altissimi a DEO Patre *constituti* vos recognoscite servos esse, ideoque servite illi.

VERS. XI.

Servite Domino in timore,

Non servili, sed filiali, qui est initium sapientiæ. Servite, inquam: sed ne servitus vestra sit misera, & onerosa, *Exultate ei*, non in lascivia, ne in temeritatem eatur, dum de misericordia ejus nimiùm speratur: sed *cum tremore* mentis. *Exultate cum tremore* corporis, quia timor ad mentem, tremor ad corpus pertinet: & est natura corporis humani, ut quantò fuerit in loco altiore, tantò majore concutiatur *tremore*, quamdiu inde cadere putatur possibile. Ideo vos *Reges*, vel mundani, vel spiritales in alto rerum culmine positi, *exultate* quidem in Domino de vestra exaltatione, sed *cum tremore*, ne fortè cùm alios regatis, cùm aliis prædicetis, ipsi reprobi efficiamini. Tremor iste fuit in Paulo Apostolo, qui dixit: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne fortè cùm aliis prædicaverim, ipse reprobus*

1. Corinth. 9. 27.

A. *efficiar*. Ideo & vos *Reges* tanquam Apostolum imitantes

Apprehendite disciplinam:

VERS. XII.

Castigate corpus vestrum, & in servitutem redigite. *Disciplinam*, licèt fugitivam, vos *apprehendite*, disciplinam flagellantis DEI *apprehendite*, & gratam habete: *quem enim diligit Dominus, corripit*. Huic *disciplinæ* subjacete, non contra stimulum calcitrando, sed veniam, & clementiam precando.

Proverb. 3. 12.

B.

Ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via justa

præcisi de Christo, qui est *via*, ideo justa, quia est non solùm *via*, sed & *veritas*. *Via* exemplo: *Veritas* in promisso. Ideo *via justa*, quia in *via* præceptorum, vel exemplorum ducitur usque ad effectus promissionum, in quibus promittitur æterna beatitudo, in qua idem Christus, qui est nunc *via* in exemplo, veritas in promisso, erit vita beata in præmio.

Joan. 14. 4.

Beati omnes, qui confidunt in eo.

VERS. XIII.

Beati, non *qui confidunt* in proprio merito, sed *qui confidunt in eo* scientes eum veracem in promisso, veracem in verbo suo, quo promisit, *ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam*, & evadat pœnam æternam super incredulos venturam, *Cùm exarserit*, cùm plenè inflammata fuerit *Ira ejus*. Quod licèt videatur tardum, tamen erit *In brevi*, vel quia velociter, & festinus veniet, & non tardabit, quoniam *juxta est dies perditionis, & adesse festinant tempora*: Vel quia judicium fiet *in brevi*, dum non singuli hominum, vel singula operum sigillatim, & separatim, sed simul omnia ducuntur in judicium *in momento, in ictu oculi, in novissima tuba*. Tunc revera miseri erunt, qui non credunt in Christum, & *beati omnes, qui confidunt in eo*.

C. Joan. 3. 15.

Deu. 32. 35.

D. 1. Corinth. 15. 52.

Gloria Patri, *Filium hodie*, id est, æternaliter *gignenti*, eumque Regem *constituenti*, atque *postulationem* ejus tanquam Pontificis exaudienti. *Gloria Filio* Patrem pro nobis postulanti, & *gentes in hereditatem* usque ad *terminos terræ possidenti*. *Gloria Spiritui Sancto*, qui est illa beatitudo, qua *Beati omnes, qui confidunt in eo*. Non dicitur *in eis*, sed *in eo*: quia Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus est unus DEUS.

PSAL-

PSALMUS III.

Domine, quid multiplicati sunt, qui tribulant me?

Psalmi hujus titulus est:

Psalmus David, cùm fugeret à facie Absalonis Filii sui.

Mos est Prophetiæ ab historia incipere interdum, sed inde transire ad mysterium. Titulus Psalmi hujus hoc innuit, quia David illum cantavit, *cùm fugeret à facie Absalon filii sui* admirans, quòd ita multiplicati erant inimici ejus, ut & *filius* ejus eum persequeretur, & toto corde pene universus Israël ipsum *Absalon* B sequeretur. Quod autem sequitur: *Ego dormivi, & somnum cepi, & exurrexi*; si velis ad litteram accipere, nullum habet saporem. Quid enim ponderis est in sensu, quid utilitatis est in auditu verbi hujus: *Ego dormivi, & somnum cepi*, si ad litteram intelligatur, *David* Regem *dormivisse*, ac postea *surrexisse*? Verùm de Christo intellectum, Dominicæ Passionis, Mortis, & Resurrectionis prædicat mysterium, sicut patebit in sequentibus. Et ideo non historico tantùm, sed & mystico sensu accipiendus est hic titulus hoc modo: *Psalmus David, id est, operatio veri David manu fortis, & desiderabilis Regis JESU Christi continetur hic.* Illa videlicet operatio, in qua laboravit, *cùm fugeret à facie* C *Absalon*, id est, Judæ traditoris, qui assimilatur *Absaloni*, & propter significationem nominis, & propter similitudinem mortis. Absalon quippe interpretatur *Patris pax*, quod nomen tam Judæ, quàm *Absaloni* convenit. Nam & ille Absalon, qui persecutus est Patrem, diu simulaverat pacem: & Judas velut Absalon, qui per pacem didicit facere bellum, osculando, ac pacem simulando tradidit Dominum JESUM Christum, patrem discipulorum suorum, de quibus dicit: *Nunquid possunt filii sponsi jejunare, quàm diu cum illis est sponsus?* (Matth. 8. 15.)

Igitur uterque Absalon Patrem persequens persecutione consimili rectè meruit perire morte D consimili. Periit enim *Absalon* suspendio derelictus à mula, prout quoque suspendio Judas derelictus à Synagoga. Dicentibus enim Principibus ad Judam crimen suum confitentem: *Quid ad nos? Tu videris*: (Matth. 27. 4.) Ipse derelictus est ab illis detestantibus & ipsum, & pretium quoque sanguinis ab ipso projectum, nec ab illis receptum. Dixerunt enim de triginta argenteis: *Non licet eos mittere in corbonam, quia pretium sanguinis est. Fugit utique à facie filii sui David*, videlicet & Christus, qui est manu fortis contra inimicos, & desiderabilis amicis suis. Et *David* quidem fugit corporaliter: Christus autem, & corporaliter, & spiritualiter. Nam A corporaliter fugit à cænaculo, ne superveniens Judas occideret eum in occulto, qui voluit capi, & mori in aperto. Fugit in montem oliveti, ut oratio ejus illic expleretur, antequam caperetur, & ligaretur. Fugit inde in hortum trans torrentem Cedron, ubi comprehendi voluit, peccata illius expiaturus, qui de horto deliciarum culpa sua fuerat ejectus. Fuga verò spirituali tunc fugerat à facie *Absalon*, à facie, id est, à mente traditoris, quando illum in peccato suo derelinquens dixit: *Quod facis, fac citiùs. Tunc introivit in illum Sathanas.* (Joan. 13. v. 27.) Perquisito nunc sensu tituli, perquiramus favente DEI gratiâ textum Psalmi.

Notandum verò: quòd præmisso primo Psalmo de fide incarnationis, & secundo de fide passionis, consequenter hic agit de fide resurrectionis, & ascensionis. Et videtur hic tractari de Passione, ùt in Psalmo præmisso, sed non ita est: quia Passionis quidem fit commemoratio, ubi dicitur: *Domine, quid multiplicati sunt, qui tribulant me?* Sed Principalis narratio, & gratiarum actio est de gloria resurrectionis, & ascensionis. Nam postquam fremuerunt gentes, & populi gentiles, & Judæi, usque dum interimerent eum, lætati sunt, & multipliciter quasi vicissim gloriati sunt, ipsam ejus mortem pro magno tenentes experimento, quòd non fuisset à DEO, quòd fuisset seductor, & idcirco periisset nomen ejus, & nulla esset in DEO salus ejus. At ille, & tunc mortuus, post triduum loquebatur, & nunc usque vivens loquitur ea, quæ continet sequens Psalmus: *Domine, quid multiplicati sunt, qui tribulant me? Multi insurgunt adversum me. Multi dicunt animæ meæ, non est salus ipsi in DEO ejus. Tu autem, Domine, susceptor meus es, gloria mea, & exaltans caput meum. Voce mea ad Dominum clamavi, & exaudivit me de monte sancto suo. Ego dormivi, & soporatus sum, & exurrexi.* Quis nisi dormiens dormitione peccati, & soporatus alto sopore fallaciæ non agnoscit hanc vocem resurgentis, hæc esse verba resurrectionis? Filius ergo ad Patrem loquitur:

VERS. II. *Domine*, inquiens, *quid multiplicati sunt, qui tribulant me?*

Multi erant, qui me tribulaverant in mea persona, quod eis non sufficit. Nam etiam postquam dormitione mortis *dormivi*, & resuscitatus à morte *surrexi*, adhuc *multiplicati sunt, qui tribulant me* persequendo me in Apostolis, & aliis membris meis. Amatores, & veneratores nominis mei pauci sunt, & simplices: persecutores verò *multi* sunt, & multiplices. Adeo *multi*, ut etiam de numero discipulorum sint *multiplicati*: quia & Judas, & alii

multi discipulorum abierunt, & cottidie abeunt A retrorsum. Et ideo admirans dico: *Quid*, hoc est, in quantum, quàm multum *sunt multiplicati, qui tribulant me*, sicut *David* servus meus, ac Pater meus fidelis tribulatus est, quando filius suus eum persecutus est?

Adhuc admirans de *multitudine* ipsorum dico: *Multi insurgunt adversum me.* Sicut enim contra Dominum suum *David* multi insurrexerunt, qui Absaloni adhæserunt: Sic & illi, qui traditoris Judæ consilium susceperunt, vel etiam qui Anti-Christo adhærebunt, *multi sunt*. Alii corpus meum necare; alii nomen meum negare audent. Et utique *multi sunt*. Nam & illi *multi* fuerunt, qui me, & Martyres B meos occiderunt, & illi *multi* fuerunt, & sunt, qui nomen Divinitatis mihi negârunt, quorum præcipuus fuit Arius, cujus quasi alterius Achitophelis consilium est infatuatum, quando meliore, ac saniore consilio Catholicorum nomen Divinitatis in me sic est glorificatum, ut hoc mihi non accidentale, vel adoptivum sit credendum:

Psal. 81. 6. sicut diis multis, quibus dicitur: *Ego dixi, Dii estis, & filii excelsi omnes*, sed omnino substantiale, utpote homini, qui neque ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex DEO natus sum, ac proinde DEUS naturalis ego sum, non DEUS fal-

Psalm. 134. 17. & 18. sus, ùt Dii gentium, qui *oculos habent, & non videbunt, aures habent, & non audient, neque enim est spiritus in ore ipsorum*. Non DEUS C adoptivus, ùt illi, quibus donata est participatio: non plenitudo Divinitatis; sed omnino DEUS naturalis ego sum, cui Divinitatis non participatio, sed plenitudo donata est, quando Verbum caro factum est, quando idem Verbum Divino amore in Virgine conceptum, & natum est, manens quod erat, & factum quod non erat. Unde contra *multos tribulantes* dico:

VERS. IV. *Tu autem, Domine, susceptor meus.*

Luc. 1. 55. In sancta conceptione. *Suscepisti* enim me puerum tuum recordatus misericordiæ tuæ, sicut locutus es ad Patres nostros Abraham, & semini ejus in sæcula. *Suscepisti me* puerum tuum, ità ut essem puer tuus, filius unigenitus, D ac primogenitus.

Item contra *multos, qui insurgunt adversum me* dico, quia tu es *Gloria mea* resuscitans me à morte, ac dicens mihi: *Ex-*

Psal. 65. 9. *urge Gloria mea.* Ex quo intelligitur, quòd & ego Filius *gloria* sum Patris, & ipse DEUS Pater *gloria mea* est. Si enim *Gloria Patris* est *Filius sapiens*, quantò magis *Gloria* Patris Filius Sapientia, sicut aliàs dicitur: *Ego* Sapientia

Eccl. 24. 6. *ex ore altissimi prodivi primogenita ante omnem creaturam?* Et si *gloria* Filii est Pater sensatus & honorabilis, quantò magis Pater DEUS immortalis? Ergo non vanè dico ego Filius, quòd tu es *gloria* mea DEUS Pater, suscitans me de mortis ignominia: Et contra eos, qui *dicunt, non est salus ipsi in DEO ejus*, tu *Exaltans Caput meum* glorificatione Ascensionis: contra hæreticos, qui me dicunt creaturam, *tu exaltans caput meum*, id est, me, qui sum caput corporis mei, adeò *exaltas*, ut ego non dimidius, sed totus prædicer altissimus altissimi filius.

Ipse quoque David Pater meus, persequente illum *filio suo Absalone*, sustinuit hoc improperium, ut diceretur ei: *non est salus ipsi in DEO ejus*. Verùm *tu exaltasti* eum interempto Absalone, suspenso Achitophel reducens eum in regnum suum. Sed longe gloriosiùs *exaltasti caput meum* in regno meo, & tuo, quod est unum regnum indivisum, in quo supra omnem Principatum, supra omnem creaturam ego secundùm Divinitatem meam altus, & secundùm humanitatem *exaltatus*, jam non ùt Arius voluit, dicendus sum creatura. Propriè namque dicitur creatura, quod antequam aliquid fieret, nihil fuit. Sed ego, antequam aliquid fierem, non nihil fui: quia priusquam homo fierem, DEUS æternus fui, & manens quod eram, factus sum, quod non eram. Propterea non sum inter creaturas computandus, ut voluit Arius. Imò supra omnem creaturam sum venerandus, & unà cum Patre adorandus: quia, & ante omnem creaturam fui secundùm Divinitatem, & super omnem creaturam *exaltatus* sum secundùm humanitatem, scilicet secundùm quod homo sum. Ita Pater tu magnificâsti super omne nomen me Sanctum tuum, dans mihi homini, quod est super omne nomen, *exaltans caput meum:* quia ego *lapis, quem reprobaverunt ædificantes*, sum *Psalm.* 117. 22. factus *in caput anguli*. Porro priusquam sic *exaltarer* in passione humiliatus,

*Voce mea * ad Dominum clamavi.* VERS. V. **Cod.* magna.

Multi *clamant*, sed nec *voce* sua, nec *ad Dominum clamant*. Qui dicit DEO: *Pater noster*, & ipse non vult esse filius, *voce* aliena *clamat*. Qui orando aliud à Domino desiderat, quàm ipsum Dominum, non *clamat ad Dominum*. Sed neque dicendus est *clamare* in oratione, qui orans aliquid non vehementer desiderat, quod orat: quia vehemens desiderium clamor est, vel *ad Dominum*, si bonum est, vel contra Dominum, si est malum. Unde est illud: *Desiderium pauperum exaudivit Dominus*: *Psal.* 9. 16. quia videlicet ipsum desiderium fuit clamor magnus exauditione dignus. Et Moysi tacenti, & desideranti dictum est: *quid clamas* *Exodi* 14. 15. *ad me?* In malo autem turpe desiderium clamor fuit contra Dominum in peccato Sodomorum, & Gomorrhæorum. Ego autem voce *mea ad Dominum clamavi*, quando dixi: *Pa-* *Joan.* 17. 1. *ter, clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te*. Item in cruce: *Pater, in manus tuas commen-* *Luc.* 23. 46. *do spiritum meum.*

Et

Et exaudivit me Pater *de monte sancto suo.*

Luc. 22. Vel de monte oliveti, ubi prolixiùs oravi: Vel de celsitudine misericordiæ suæ, quam significat *mons* oliveti: vel de me ipso, qui
Psal. 67. 16, 18. sum *Mons* oliveti, *Mons DEI*, *Mons pinguis*, *Mons, in quo beneplacitum est DEO habitare in eo.* *Quòd voce mea ad Dominum clamaverim*, ex hoc potest agnosci, quòd ei usque ad mortem obedivi: nam in ejus obedientia

VERS. VI. *Ego dormivi.*

Somno mortis in cruce, & somnum cepi mortuus jacens in sepulchro. Quòd autem clamantem me Dominus Pater exaudiverit, ex hoc potest agnosci, quòd postquam *dormivi*, & *soporatus sum* usque in diem tertium
Psal. 87. 6. *inter mortuos liber*; demum virtute propria *exurrexi* à mortuis, *quoniam Dominus suscepit me*, non qualicunque susceptione, seu ita *susceperat me* in ipsa conceptione Dominus, ut sim Dominus; ita quoque *suscepit me* in resurrectione immortalis, impassibilis, ut & ego ultra sim immortalis, & impassibilis, cui ultra mors non dominetur: quoniam *Dominus* ita *suscepit me*, ut & ego Dominus domi-
Esai 63. 3. ner morti, & illa subjaceat mihi quasi *torcular*, quod ego *calcavi*, mihique subjeci. Licèt enim ego botrus de terra promissionis in vecte crucis portatus, ad horam fuerim in eodem torculari calcatus: tamen & ego *torcular calcavi*; cùm de morte triumphans *resurrexi*: *quoniam Dominus suscepit me.* Quod sequitur:

VERS. VII. *Non timebo millia populi circumdantis me.*

Vox est euntis in cælum sedere à dextris DEI, ubi *millia populi* non possunt nocere vel tangere illum: quæ *millia* vel corpus ipsius in passione, vel corpora Sanctorum *circumdederunt*, sed animam occidere non valentes in circuitu ambulaverunt, & ad mediam vitæ medullam pertingere non potuerunt. Multò magis autem, postquam Christus in cælum ascendit, persecutores ipsius tanquam pessimi Sodo-
Gen. 19. mitæ percussi cœcitate in circuitu ambulant, non valentes invenire ostium, id est, ipsum,
Joan. 10. 9. qui dicit: *Ego sum ostium.* Unde nunc dicit: *Non timebo millia populi circumdantis me.* Quia verò Christus jam constitutus in sua securitate, tamen interpellare non desinit pro membris sui corporis; consequenter sequitur vox interpellantis:

Exurge Domine, salvum me fac.

Id est, meos fac salvos. Quia verò ille ordinatè petit futura beneficia, qui non est ingratus de præteritis, gratiarum actio est, quod sequitur.

VERS. VIII. *Quoniam tu percussisti omnes adversantes mihi sine causa:*

Quia odio habuerunt me gratis. Ista continuatio non retro pendet, sed respicit sequentia. Non enim ideo *salvum facit* Christum, *quoniam percussit adversantes* ei: sed quoniam adversarios mendaces *percussit* pugno veritatis in os falsiloquum, inde *sunt contriti Dentes* eorum, id est: maledica verba in irritum ducta sunt. Vel *dentes* sunt Principes, qui quosdam de numero Sanctorum præcidunt, & malis incorporant. Hujusmodi quoque *dentes* vel salubriter *sunt contriti*, quando prædicantibus Apostolis multa turba Sacerdotum obediebat fidei, vel terribiliter *contriti sunt*, quando venerunt Romani, & tulerunt eorum & locum, & gentem. Venerunt etiam dæmones & tulerunt animas eorum in infernum, juxta illud: *Ignis* Deut. 32. 22, 23, 24, 25, 26.
succensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni novissima, devorabitque terram cum germine suo, & montium fundamenta comburet. Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis. Consumentur fame, & devorabunt eos aves morsu amarissimo. Dentes bestiarum immittam in eos cum furore trahentium super terram, atque serpentium. Foris vastabit eos gladius, & intus pavor, juvenem simul, ac virginem, lactentem cum homine sene. Et dixi: ubinam sunt? cessare faciam ex hominibus memoriam eorum. Ita nimirum *contriti sunt*, ut jam non supersit memoria eorum, quoniam in oblivione sunt ante DEUM. Sed

Domini est salus, & super populum tuum benedictio tua. VERS. IX.

In hoc versiculo mediatoris vice fungitur vel Christus ipse, vel Propheta, vel Psalmista quilibet. Mediator enim unius non est, Unius partis fautor non est. Qui mediator (est) inter duas partes, ambas in unum conciliare studet. Sunt autem duo quædam inter se dissidentia, videlicet populus malus, & bonus Dominus. Unde in hoc fine Psalmi discretus mediator Christus, & ad *populum*, & *ad Dominum* loquitur verba reconciliatoria suadens *populo*, ut credat: quia *Domini est salus*: *Et non* Act. 4. 12.
est in alio aliquo salus. Et orans Patrem *Dominum*, ut *super populum* sit *benedictio* sua. Si autem Propheta, vel Psalmista quilibet hîc loquitur, & ipse quasi mediator dicit *populo*: Vos omnes, quicunque salvari vultis, hoc habetote certum, quia non liberi arbitrii, non fatalis necessitatis, non virtutis humanæ, sed *Domini est salus. Domini* Patris, *Domini* Filii, *Domini* Spiritûs Sancti. Unius trini, & simplicis *Domini est salus.* Unde vos omnes Ægyptii, omnes homines, qui fame laboratis, *ite* Gen. 41. 55.
ad Joseph verum *Dominum* Ægypti, quoniam ipsius *Domini est salus. Neque enim datum est* Act. 4. 12.
nomen aliud sub cœlo vobis hominibus, in quo oporteat vos salvari. Ad ipsum ite, qui venundatus est in hanc Ægyptum propter *salutem* hominum, eidem nunc exaltato, ut sit *Dominus* Ægypti, vos date omnia, quæ habetis, ne fame pereatis. Rogate illum, ut emat vos, & assumat in servitutem Regiam, præbeatque

 frumen-

frumentum, non solùm ad vescendum, sed A etiam ad seminandum. Dicite illi: *Salus nostra in manu tua est, Domine. Respiciat super nos misericordia tua, ut securi serviamus* tibi. Hæc dicta sint ad persuadendum *populo*, quod *Domini est salus.* Gen. 47. 25.

Nunc ad *Dominum* conversus iste mediator suppliciter orans dicat: O *Domine, super populum tuum* sit *benedictio tua.* Nàm & hoc summus mediator Christus interpellans apud Patrem credendus est ineffabilibus verbis & precibus dicere, atque obtinere: ut *super populum*, pro quo ipse venundatus est, sit Patris *benedictio.*

Et pium est ex persona David, vel cujuslibet psallentis in his verbis hoc optari, ut *super populum* Domini sit *benedictio* Domini. Ali- B ter Homo DEUM, atque aliter DEUS hominem benedicit. Homo DEO, vel DEUM benedicit, cùm illum in suis operibus, vel virtutibus justè, vel misericorditer agentem laudat, magnificat, superexaltat: non quòd DEO laus hominis aliquid magnificentiæ conferat, sed quòd homo inde magnus, & justus fiat, si divinæ justitiæ, vel misericordiæ concordat, non illi obmurmurans aliquando, sed eam semper laudando, & magnificando. Porrò cum DEUS hominem benedicit, vel à malo mutat, vel in bonis ampliat. *Benedictio* mutationis illa fuit, Gen. 32. 8. quia dictum est ad Jacob: *Nequaquam ultra vocaberis Jacob; sed Israël erit nomen tuum. Benedictio* ampliationis illa fuit, qua dictum est Gen. 1. 28. primis parentibus ante peccatum: *Crescite, & C multiplicamini, & replete terram.* Item ad Gen. 22. 17. 18. Abraham: *Multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli, & sicut arenam, quæ est in littore maris* (ait DEUS) *& in semine tuo benedicentur omnes* Gen. 17. 1. & 6. *tribus terræ.* Item: *ambula coram me, & esto perfectus, faciamq́, te crescere vehementissimè.* Gen. 13. 17. Item: *Surge perambula terram, quoniam tibi daturus sum eam, & semini tuo post te.* Omnia hæc sonant *benedictionem* ampliationis in bono. Dicamus ergo tibi DEUS noster, cujus in manu *salus* nostra est, ut *super populum tuum* sit *benedictio tua*, qua *benedictione* divinitus operante à malis mutetur, & in bonis amplietur, atque Joan. 6. consumetur. Tu *benedixisti* quinque panes in deserto, & ex hac benedictione tanta eis accessit ampliatio, ut quinque millibus homi- D num inde satiatis major superesset quantitas fragmentorum, quàm fuisset ipsorum panum. Tu benedixisti panem, & vinum, atque tua *benedictione* convertisti ea in tui corporis, atque sanguinis ineffabile sacramentum, in quo distributio visibilis non multiplicat numerum in fragmentis, quoniam in omnibus, quæ videntur, particulis est unus indivisibilis panis major cœlo, & in terra, major omnibus creaturis, quia ipse est corpus creatoris. Magna quidem intelligitur vir- Psal. 148. 5. tus divinæ dictionis, quæ contulit rebus esse: *Ipse enim dixit, & facta sunt.* Sed non minùs magna est virtus divinæ *benedictionis*, quæ confert rebus beatum esse. Ipse enim *benedicit* materialem terræ fructum in altari, & per hunc *benedictum* fructum beatificantur, quotquot reci-

piunt eum. *Quotquot* enim *receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Hic est *benedictus* fructus ventris virginei, cujus *benedictionem populo* DEI optamus, dicentes: O Domine, *super populum tuum* sit *benedictio tua*, mutans à malo, consummans in bono, Amen. Joan. 1. 12.

Est alia lectio Psalmi hujus, in qua loquitur integer Christus cum suis, & in suis membris persecutionem patientibus. Nam quilibet persecutor ipse est Absalon permaximè, si pacem simulat, quoadusque persequendi aptum tempus inveniat, sicut fecit Absalon. *Multi* talium *dicunt animæ meæ: non est salus illi in DEO ejus.* Anima mea, vel totius corporis Ecclesiæ ordo est Patrum orthodoxorum, quorum vigore animatur corpus Ecclesiæ. Sed *multi dicunt* huic *animæ meæ: non est salus illi in DEO ejus.* Aliter enim non sperarent deleri posse Sanctam Ecclesiam latè pullulantem, nisi hoc crederent, quod huic *animæ meæ non sit salus in DEO.*

Tu autem Domine susceptor meus es in Christo, in quo *suscepta est* natura mea per verbum in unitatem personæ. Tu es etiam *gloria mea*, quia *suscepta est* in identitatem *gloriæ*, ita ut rectè *omnis lingua confiteatur: quia Dominus JESUS Christus in gloria est DEI Patris.* Tu es Philipp. 2. 11. etiam *exaltans caput meum*, id est, ipsum Christum *constituens* in dextera tua *super omnia* Psal. 8. 7. *opera manuum tuarum.* Te igitur, Pater clementissime, suscipiente, glorificante, & exaltante naturam meam in Christo *Voce mea clamavi:* quia *vox*, & oratio Christi *vox mea* fuit. *Clamavi ad te Dominum, & exaudisti me de monte Sancto* tuo, id est, de Christo, in quo & *dormivi* complantatus similitudini mortis ejus, & *soporatus sum* consepultus cum illo per Baptismum in mortem: *& exurrexi, ut quomodo* Rom. 6. 4. & 5. *surrexit* ipse, *ita & nos in novitate vitæ ambulemus, quoniam* ipse *Dominus suscepit me.*

Unde *non timebo millia populi circumdantis*, quæ *millia* ut non timeam: *Exurge Domine, salvum me fac, DEUS meus. Exurge* ad me *salvandum*, qui dudum *surrexisti* à morte ad vivendum. *Exurge Domine, salvum me fac*, quod quamdiu non facis, mihi *dormis*, mihi *soporatus es. Exurge* mihi nunc in salutem, & in adjutorium, & in defensionem, atque in *dentium* carnes meas lacerantium contritionem, quoniam & aliis tuis membris jam dudum, ac sæpè *surrexisti dentesque contrivisti* eorum, qui devorabant plebem tuam sicut escam panis. Hoc omnes una mecum orate, ut qui *surrexit* sibi ad regnandum, *surgat* semper ad semper *salvandum populum* suum, quoniam solius ipsius *Domini est salus*, nec *est* in alio aliquo *salus.* Et quia id credit populus ad fidem vocatus. O Domine, *super populum tuum* sit *benedictio tua* conferens illi talia opera, pro quibus audire debeat in judicio tuo: *Venite Benedicti Patris mei.* Matth. 25. 34. *Benedictio* tua, Christe, non discrepat à *Benedictione* Patris. Unde *benedictos* Patris tui, ante constitutionem mundi præordinatos, tu apparens in mundo *benedixisti*, quando in cœlum Luc. 24. ascen-

Psal. 84. 1. 2. ascendens elevatis manibus *benedixisti, Domine, terram tuam*, discipulos tuos, ea *benedictione*, qua *remisisti iniquitatem plebis tuæ*, *operuisti omnia peccata eorum*. Et nunc, Domine, *super populum tuum benedictio tua* maneat, quæ peccata præterita remittat, & operiat, atque à futuris custodiendo *benedictis* tuis discipulis, ipsum *populum* ex eorum fide regeneratum, conformare non desistat, ita ut non super solos discipulos tuos, sed etiam super universum *populum tuum* sit *benedictio* tua.

Item est alia lectio, secundùm quam simul sunt in homine uno *David* & *Absalon*, Christus & Judas. Dictum est ad Rebeccam. Gen. 25. 23. *Duæ gentes in utero tuo, & duo populi ex utero tuo dividentur, sed major serviet minori.* Populus minor est mens, vel animus condelectatus legi DEI, qui etsi videatur solus, tamen quasi *David* pro decem millibus computatur, in quibus decem millibus quasi minor populus dominatur populo majori, id est, carnalium, concupiscentiarum tumultuosæ multitudini, quando mens legi DEI condelectata non consentit pravæ suggestioni, & malis cogitationum motibus, qui aliquando *multiplicati* ultra modum *dicunt* menti, licèt fideli: *non est salus ipsi in DEO ejus*. Nam ex multiplicatione tentationum surrepente interdum salutis desperatione dicitur *animæ meæ: non est salus ipsi in DEO ejus. Tu autem, Domine, susceptor meus es, gloria mea*: neque enim de mea virtute glorior, sciens, quòd de sua virtute gloriantes tu humilias. *Tu* ergo *es gloria mea*: *Tu exaltans caput meum*, id est, Christum, vel animum divinis intentum. Quod ex hoc agnosco, quia inter tentationes non consensi pravæ suggestioni, sed *voce mea ad Dominum clamavi* urgentibus me tentationibus, & ipse *exaudivit me* vel removendo, vel temperando vim tentationum, sub quibus ad horam *dormivi, & soporatus sum*, videlicet factus immemor DEI & mei, oblitus veritatis tanquam inter somnia cogitationum phantasticarum. Sed visitante me divina gratia excitatus & in me reversus *exurrexi*, & in reliquiis cogitationum feci diem festum, diem resurrectionis, abdicando suggestiones mortis. Ita *exurrexi, quia Dominus suscepit me* more Medici. Ideo *non timebo millia populi*, millia turbarum, id est, cogitationum turbidarum, *quoniam Dominus suscepit me*, animum divinis intentum, *suscepit me* in suæ voluntatis consensu: ideoque interdum, quod in cogitationibus vanis operor, non intelligo; quoniam, quod odi malum, hoc in cogitationibus ago; sed tamen non ego, mens, vel ratio illud operor. Quod perinde apparet: quia nec intelligo, nec animadverto, dum in cogitatione illud operor. Unde *quod habitat in me peccatum*, suum sine me facit Rom. 7. 17. actum, quem actum non approbans ego animus quasi *David fugio à facie Absalonis*, & ex-exercituum ejus, qui velut suspendio interimitur, quando pravæ suggestioni consensus rationis denegatur. Persequitur verò illum exercitus *David*, quando bonæ, ac sanctæ cogitationes de consensu mentis venientes fugant vanas, & noxias cogitationes. Quæ ne aliquando prævaleant *exurge, Domine, salvum me fac, DEUS meus*, custodiens imposterum: *Quoniam* in tentationibus jam superatis *percussisti omnes adversantes mihi sinè causa, dentes peccatorum contrivisti*. Sed inde non glorietur victrix ratio, quòd victa est mala tentatio: quoniam *Domini est* hæc *salus*. *Domini est* hæc victoria mentis peccatorum suggestionibus resistentis, & quasi *à facie Absalonis fugientis*, quam mentem cum suo exercitu, cum suorum castrorum, id est, rationabilium meditationum acie ordinata populum DEI esse cognoscimus. Unde huic tali *populo benedictionem Domini* optamus dicentes: *O Domine, super populum tuum* sit *benedictio tua*.

In pluribus Psalmis inveniri potest hæc lectio triformis, quam in hoc Psalmo consideravimus, quam triformitatem nos alicubi tangendo in multis prætermittimus, quo volentibus per se meditari in Psalmis, & in expositis meditandi viam aperiamus, & in non expositis exercitium relinquamus. Sicut in primo Psalmo diximus, quòd licèt principaliter de Christi agat munditia & justitia, tamen canitur etiam in commemoratione Sanctorum ipsius: Ita licet in præsenti Psalmo, & aliis multis Psalmis talem sensum concipere, qui Sancto cuilibet valeat convenire, quod per singula vitamus assignare, timentes fatigari lectorem nimia prolixitate.

Ille autem, qui clavem habet David, qui eundem David nimia obscuritate clausum, cui vult, aperit, & claudit, & nemo aperit, sic dignetur adesse nostræ diligentiæ in expositione præsenti, ut thesauros meditationum sanctarum, quarum est in Psalmis abyssus multa, & copia inexhausta, saltem sic demonstremus, quomodo in agro Evangelico demonstratur thesaurus absconditus. Licèt enim non totus thesaurus effodiatur, dum in agro absconditus demonstratur: Tamen dum in agro latere thesaurus cognoscitur, præ gaudio illius ager comparatur. Sic aspirante Sancti Spiritûs gratia, quæ est clavis David, non intendimus totum agri hujus thesaurum effodere, quia hoc est impossibile, ut clarè videatur, quod est invisibile: comprehendatur, quod est incomprehensibile: Sed gloriosam summæ Trinitatis faciem, prout se ipsa dignabitur manifestare, libenter ostendemus per singulos Psalmos ad gloriam ipsius, non quod in omnibus Psalmis manifestè sint expressæ tres æternæ Deitatis personæ. Sicut enim in hydriis, quæ positæ fuerant ad purificationem Judæorum, divisa fuit capacitas metretarum capientibus singulis *metretas binas, vel ternas*: ita in Psalmis, qui Joh. 2. 6. positi sunt ad purificationem Christianorum, diversa est manifestatio Personarum, cùm in Psalmis aliquibus duæ Personæ, in aliquibus verò inveniantur tres Personæ Deitatis unius, vel

vel per effectus, vel per nomina sua expressæ, ac designatæ.

Dicamus ergo in fine præsentis Psalmi: *Gloria Patri*, qui *exaltans caput meum*, id est, Christum in eo ipso glorificatur, quòd ab eo tale *caput* super omnia *exaltatur*. *Gloria Filio*, qui *dormivit*, & *soporatus est*, & *exurrexit*. *Gloria Spiritui Sancto*, qui est illa *salus*, & illa *benedictio*, de qua dicitur: *Domini est salus, & super populum tuum benedictio tua.* Nam sicut illa DEI dictio, quia dixit, & facta sunt omnia, DEI verbum DEI filius est: Sic illa DEI *benedictio*, qua sanctificantur creata, Spiritus Sanctus est.

PSALMUS IV.

CUm invocarem, exaudivit me DEUS.

Titulus Hujus Psalmi est:

VERS. I. *In finem, Psalmus Cantici David.* (a)

Finis duobus modis dicitur: Pro consumptione, quando aliquid deficit. Pro consummatione, quando aliquid perficitur. *Finis* est panis consumpti ipse defectus ejus. *Finis* est belli consummati gloriosa victoria. Sic in titulis Psalmorum accipitur *Finis*. Unde ubi nos habemus, *in finem*, in Hebræo habetur *Victori*. Psalmus ergo iste attitulatur *in finem*, sive in victoriam, quia de operatione hic agitur consummativa, & victoriosa Magni Regis David, qui post suam in cœlos ascensionem in præmisso Psalmo tractatam Spiritum Paraclitum dedit Apostolis, quo confirmati sunt, & lætificati. Unde hodie dicitur *Psalmus Cantici*. Nam Psalmus, qui fit motibus digitorum, discretionem, & operationem significat donorum Sancti Spiritus, qui super Apostolos apparuit, eosque confirmavit. *Canticum* verò, quod fit per vocem, significat mentis exultationem, qua interius lætificati sunt ita, ut ex tunc nemo tolleret ab eis gaudium eorum. Tribus igitur Psalmis prioribus, ubi per Ordinem Incarnationis, Passionis, Resurrectionis, & Ascensionis Christi Propheticus Spiritus testificatus est fidem, quarto jam Psalmo de acceptione Sancti Spiritus Apostolica gratulatur Ecclesia dicens:

VERS. II. *Cùm invocarem, exaudivit me DEUS justitiæ meæ, in tribulatione dilatâsti mihi.*

Nonne voces istæ conveniunt rei gestæ, & voci illius diei, quo Spiritus Sanctus de cœlo veniens discipulos Domini lætificavit* orantes, ita ut dicere congruat conventui illi, & omni Ecclesiæ sequenti: *In tribulatione dilatâsti mihi, cùm invocarem, cùm* orarem? *Omnes enim erant perseverantes unanimes in oratione cum mulieribus, & Matre Domini JESU* Maria, & fratribus ejus. Dicit ergo Ecclesia illa unanimis: *Cùm invocarem, exaudivit me DEUS.* Act. 1. 42. Ascenderat in cœlum, subtraxitque mihi desiderabilem sui vultûs aspectum, sed promiserat Spiritum Paraclitum, atque ideo, ut justificaretur in sermonibus suis, essetque mihi *DEUS justitiæ*, verax promissor, *exaudivit me*, cùm illum non solùm quasi absentem *advocarem* ad me, sed *invocarem* intrà me: tunc *exaudivit me DEUS justitiæ meæ.* Nam inter ipsum promittentem, & me suis promissis credentem servatur *justitia* sua, & *mea*; dum & ipse in sermonibus suis justificatur dando, quod promisit: & quia *justus ex fide vivit*, Rom. 1. 17. mihi quoque credenti *DEUS* auctor est justitiæ meæ, pro qua *exaudivit me.* Nisi enim credidissem, nisi credendo *justitiam* non operum, sed fidei tenuissem, non *exaudisset me DEUS justitiæ meæ*, nec esset *justitia mea justitia* dicenda, quæ promisso veritatis esset incredula. Nunc autem credentem *exaudivit me DEUS justitiæ meæ*, quem quia jam præsentem intra me habeo, ad ipsum verba convertens, atque illi gratias agens dico:

In tribulatione dilatâsti mihi. Nonne ita contigit illis, in quos venit Spiritus Sanctus, ut sonat ista vox Spiritus Prophetici: *In tribulatione dilatâsti mihi?* Eatenus quippe non latum, imò valde angustum fuerat eorum & cor, & os. Quomodo angustum cor? Homines erant sine litteris, & idiotæ. Quomodo angustum os? Unius habebant rusticitatem linguæ Hebraicæ, ita ut loquentes ex idiomate suæ locutionis statim fierent manifesti, quòd essent Galilæi. Qui sic angusti cordis, & angusti fuerant oris, ita dilatati sunt, ut & Scripturas intelligerent, & loquerentur linguis

(a) Juxta vulgatam: *in finem in carminibus. Psalmus* David. Hieronymus *Victori in Canticis Psalmus David* legit. Græcus verò habet: εἰς τὸ τέλος ἐν ὕμνοις ψαλμὸς τῷ δαυίδ.

lingnis, & quod maximum est, non in pace, A
Act. 5. 41. sed *in tribulatione. Ibant* enim *Apostoli gaudentes à conspectu Concilii, quoniam digni habiti sunt, pro nomine JESU contumeliam pati.* Magna, & mira *dilatatio* eorum, qui unanimiter perseverantes in oratione secundùm istam vocem Propheticam: *Miserere mei, & exaudi orationem meam,* sic *exauditi* fuerant, ut in corde Scripturas, in ore linguas, in utroque adepti constantiam loquerentur Magistratibus, dicerent tam plebi, quàm Magistratibus:

VERS. III. *Filii hominum usquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* B

Scitote, quoniam mirificavit Dominus Sanctum. Quid enim aliud sapiunt verba illa:
Act. 3. *Viri Israëlitæ, DEUS Patrum nostrorum glorificavit filium suum JESUM, quem vos quidem tradidistis, & negâstis ante faciem Pilati, judicante illo dimitti. Vos autem Sanctum, & Justum negâstis, & petîstis virum homicidam donari vobis; auctorem verò vitæ interfecistis, quem DEUS suscitavit à mortuis, cujus nos testes sumus, & in fide nominis ejus, hunc quem vos vidistis, & nostis, confirmavit nomen ejus, & fides, quæ per eum est, dedit integram sanitatem* C *istam in conspectu omnium vestrûm. Et nunc fratres scio, quia per ignorantiam fecistis, sicut & Principes vestri. DEUS autem, quæ prænuntiavit per os Prophetarum pati Christum suum, sic implevit. Pœnitemini igitur, & convertimini, ut deleantur peccata vestra.* Et quàm pulchrè, quod hic scriptum est in Psalmo: *Irascimini, & nolite peccare,* & quod illic dicit Apostolus Petrus: *pœnitemini, ut deleantur vestra peccata,* unum idemque significat, quod hîc scriptum est: *Ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Quàm rectè illud redarguitur *mendacium,* quod jam ante illum diem, quo prædicare cœperunt Apostoli, divulgatum erat apud Judæos, *mendacium,* inquam, quod quæsierant, & emerant datâ mi-
Matth. 28. 12. & 13. litibus *pecuniâ copiosâ,* ut dicerent: *Quia discipuli ejus venerunt nocte, & furati sunt eum nobis dormientibus? Mendacium* si ultrò, & gratis offerretur, dignum, & justum esset, ut respueretur, nec reciperetur. Nunc autem pecuniâ datâ militibus *quæsîstis mendacium* diligendo vanitatem, & odiendo veritatem. Dilexistis locum, & gentem, dilexistis terrenam prosperitatem, caducam, & vanam felicitatem, & ne hanc amitteretis, *quæsîstis mendacium,* & *mendacium* posuistis spem vestram, atque *mendacio* protecti videbamini vobis tuti. Sed nos veritatem vobis annuntiamus dicendo: D

VERS. IV. *Et scitote, quoniam mirificavit Dominus Sanctum suum.*

Verùm *Diapsalma* hîc interpositum notat, & conjunctiunculam non ad ante dicta continuandam. Nam ubi nos habemus *Diapsalma,* Hebræi habent *Sela,* quod interpretatur *semper;* & est confirmatio præcedentium, vel sequentium. Solebat autem, cùm Psalmi ante arcam cantarentur, in hujusmodi locis fieri quædam verborum intercisio, ut quasi suâ, & singulari laude intelligerentur sequentia, aliud, quàm præcedentia continere, Unde Septuaginta Interpretes sensum magìs attendentes, quàm verba, pro eo, quod est *Sela,* noluerunt transferre *semper,* sed posuerunt *Diapsalma.* Quo verbo significatur verborum divisio. Et certum est, ubi Diapsalma ponitur, rerum aut personarum fieri mutationem, ùt hic post increpationem *mendacii* Christus proponitur in veritate mirificatus, & glorificatus. Intelligendum est in hoc *Diapsalmate* Prophetam vidisse ineffabilia, quibus pergit, & continuat effabilia, dicendo: *Et scitote, quoniam mirificavit Dominus Sanctum suum,* per quem *Sanctum* sic *mirificatum* atque interpellantem pro me *Dominus* Pater *exaudivit me, cùm clamavero ad eum* in futuro, sicut jam in præterito, *cùm invocarem* eum, *exaudivit me.* Quia ergo paratus est *exaudire* maximè pœnitentes, vos

Irascimini vobismetipsis de peccatis VERSUS V. præteritis dolendo: *& nolite* ulteriùs *peccare* imposterum vobis cavendo. Vel *Irascimini,* quod est humanum, sed *nolite peccare,* iram vestram perducendo ad actum: quia venialis est ira, quæ non ducitur ad actum, & hic motus iræ non est in potestate nostra, quia surgit interdum sine voluntate nostra, sed juvante gratia DEI à nobis potest frænari: Et ideò, quod prohiberi non potest, permittitur; quod autem potest cohiberi, penitus interdicitur, cùm dicit: *nolite peccare* in opere, licèt ira surgat in *cordibus vestris, & in cubilibus vestris.* Vos Judæi in iracundia terræ loquentes, terrenaque commoda perdere timentes crucifixistis Christum, & adhuc *irascimini* testibus veritatis amando *mendacium:* sed *nolite peccare, nolite* in *mendacio* perseverare. Potiùs de his, *quæ dicitis in cordibus vestris,* id est, quæ intus cogitatis *compungimini,* & de his, quæ volvitis *in cubilibus vestris,* vel lectulis vestris, vel in volutabris carnis, item compungimini stimulis pœnitentiæ.

Aliter: *Quæ dicitis* ore lectitando Moysen & Prophetas, *dicite* quoque *in cordibus vestris,* & inter legendum, seu canendum *in cubilibus vestris compungimini,* ne ultra conqueratur de vobis Dominus dicens: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me.* Matth. 15. 8. Diapsalma hîc interpositum notat à veteri vita per pœnitentiam transeundum in novam. In qua

Sacri-

VERS. VI. *Sacrificate sacrificium justitiæ*, non vetus, sed novum, non in sanguine taurorum vel agnorum, sed in spiritu contribulato.

Et sperate in Domino, non in vestro merito. Sed quia in multis est futurorum bonorum diffidentia, *multi dicunt, quis ostendit nobis bona*, quibus nos Apostoli respondemus: Quia

VERS. VII. *Signatum est super nos lumen vultus tui.*

Signatum per signum crucis, per sigillum veritatis, impressum *cordibus vestris*, ut in nobis tanquam in drachma Evangelica splendeat imago veritatis.

Aliter ad glorificationem Sanctæ Trinitatis legi potest iste versiculus: *Signatum est super nos lumen vultûs tui, Domine, Dedisti lætitiam in corde meo.* Dominus enim, cui hæc dicuntur: *Signatum est super nos lumen vultûs tui*, ipse est Pater. *Vultus* Domini, ipse est Filius. *Lumen vultûs* Domini, ipse est Spiritus Sanctus Patris, & Filii. Filius idcirco rectè dicitur *vultus* DEI Patris: quia sicut in *vultu* alicujus hominis affectio lætitiæ, vel mœroris potest percipi: sic per Filium voluntas DEI Patris mundo innotuit. *Lumen vultûs* Domini idcirco rectè intelligimus Spiritum Sanctum Patris, & Filii: quia sicut *lumen* alicujus rei valde lucentis viam, & prospectum pandit corporalibus oculis, verbi gratiâ, sicut claritas solis depulsa caligine noctis nobis efficit diem: sic Spiritus Sanctus depulsis ignorantiæ tenebris docet nos omnem veritatem: quia per ipsum, & Filium scimus & Patrem, & ipsum cognoscimus ex utroque procedentem. Quis, quando, & ubi *signavit super nos* hoc *lumen vultûs tui, Domine?* Dominus JESUS Christus, quando adhuc latebat *vultus* tuus in illa humanitate, ut crucifigi posset. Nisi enim latuisset, nisi se
Joan. 18. 6. continuisset, & cessasset dicere: *Ego sum*, omnes abirent retrorsum, & caderent in terram, nec possent comprehendere eum. Dominus, inquam, noster JESUS Christus, cùm adhuc lateret in carne ejus *vultus tuus, signaturum* se promisit *super nos* hoc *lumen vultus tui*, & continuò *signavit*, ut verè Pontifex summus pro jure officii sui, cujus est *signare* non solam frontem corporis, verùm etiam frontem animæ credentis. Dixit enim ipsa nocte, qua tradebatur.
Joan. 15. 26. *Mittam vobis* Paraclitum *Spiritum veritatis, qui à Patre procedit.* Et multa hujusmodi ad distinctionem pertinentia trium personarum Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, & deinde ipsa, qua resurrexit die, stans in medio discipulorum præmissô bonô pacis nuntiô, quam fecerat inter DEUM, & homines, insufflavit,
Joan. 20. 22. & dixit: *Accipite Spiritum Sanctum*, scilicet in remissionem peccatorum; sequitur enim: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Et die Pentecostes misit eundem Spiritum in divi-A sione gratiarum multis coruscantibus miraculis.

Ita *signatum* habentes *super se lumen vultus tui, Domine*, cœperunt eadem die vocare alios, & adducere, ut signaretur super eos id ipsum *lumen* per ipsorum ministerium, & manuum impositionem. Eadem quippe die, qua receperunt sermonem, baptizati sunt in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, & appositæ sunt in illa die animæ circiter tria millia, qui omnes unà cùm Apostolis dicere potuerunt: *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine, dedisti lætitiam in corde meo.* O utinam (quoniam de singulis dictis non possumus effodere thesaurum in eis absconditum, excedit quippe hoc possibilitatem nostram) saltem unius dicti hujus sensum penetrare liceat, quod dixit: *dedisti lætitiam in corde meo!* sed quis penetrare possit, nisi qui eandem *lætitiam* accepit? Hoc interim scire, & dicere possumus: quia *lætitia* hæc Spiritus Sanctus est. Planè Spiritus Sanctus sicut *lumen vultûs* Domini, sic rectè dicitur & est *lætitia* Patris, & Filii. Ubi Spiritus Sanctus inhabitat, illic sempiterna, & inenarrabilis est lætitia, nec aliud, quàm ipse est *lætitia*, quam importat. David ipse, per quem hæc ipsa dicta sunt, *lætitiam* ipsam expertus fuerat. Etenim pleno eam cornu acceperat, sicut scriptum est: *Imple*, ait Domi- 1. Reg. 16. 2.
minus ad Samuelem, *cornu tuum oleo, & veni, ut mittam te ad Isai Bethlehemitem. Providi enim in filiis ejus mihi Regem. Tulit ergo Samuel cor-* ibid. v. 13.
nu olei, & unxit eum in medio fratrum ejus, & directus est Spiritus Domini in David à die illa & in reliquum. Verumtamen ad horam sibi *lætitiam* hanc diminuit, & ut verbis utar Apostoli dicentis: *Et nolite contristare Spiritum San-* Ephes. 4. 30.
ctum DEI, tunc Spiritum Sanctum ipse contristavit, quando in Uriam Hethæum peccavit. Quod sciens ipse, & sentiens, *redde*, inquit, Psal. 50. 14.
mihi lætitiam salutaris tui. Sciunt enim sancti homines, quorum pectora sunt habitacula Spiritus Sancti, quomodo fiat illud, quod Apostolus fieri non vult, dicens: *Et nolite contristare* Ephes. 4. 30.
Spiritum Sanctum DEI, in quo signati estis in diem Redemptionis. Est enim quidam tactus ejusdem Spiritûs Sancti, quo interdum sensibiliter hominem tangit, dum vult eum suscitare ad optandum, ut non negligat gratiam, quam ipse contulit illi. Qui si mente quieta tunc incedit, aut in secreto secum est, sive somno indulgens pro tempore sive pervigil, blandum & suavissimum tactum illum persentit tanquam familiarem appellationem præsentis amici. Quod si aliter est, si verbi gratiâ festuca irruens mentis oraculum turbavit, & pro hoc nondum satisfecit, tunc ille tactus & tardior accedit, & asperior est sensu, ita ut dicere conscientia non dubitet: Ecce contristatus est Spiritus Sanctus DEI. Quanto magis contristatus fuerat Spiritus Domini, & dicere habebat David: *Redde mihi lætitiam salutaris tui*, propterea ibidem Ps. 50.
quia venit peregrinus, scilicet Diabolus à regno, & civitate DEI longè alienus, ad divitem David, & ille *parcens sumere de ovibus, & bobus* 2. Reg. 12. 4.
suis

suis, ut exhiberet convivium peregrino illi, tulit ovem viri pauperis, & preparavit cibos homini, qui venerat ad se? Sed quia ipse, secundùm quod scriptum est: *Irascimini, & nolite peccare*, sibimetipsi fuit per pœnitentiam iratus, & noluit ulteriùs peccare, non quòd vivere posset in hoc sæculo sine omni peccato, sed quòd vivere decrevisset sine peccandi proposito in DEI servitio; *Spiritus* ejus *contribulatus* fuit *sacrificium justitiæ*, per quod ita recuperavit, & rehabuit munus divinæ *lætitiæ*, ut posset in gratiarum actione Deo dicere: *Dedisti lætitiam in corde meo.* Dedisti primum, posteà reddidisti secundum, quod oravi dicens: *Redde mihi lætitiam salutaris* tui.

Psal. 50.

Et vide, quàm pulchrè credentes à non credentibus Spiritus Propheticus distinxit in B ipso modo locutionis. Nam de non credentibus dixit: *Multi dicunt: quis ostendit nobis bona?* De multitudine verò credentium quandam unionem factam insinuans cùm dixisset: *Signatum est super nos lumen vultûs tui Domine*, protinùs, uti maluit singulari numero dicens ex persona istorum: *Dedisti lætitiam in corde meo.* Et rectè, quia multitudinis credentium erat cor unum, & anima una, quam videlicet unitatem cordis, & animæ illud quoque adverbium interpositum pulchrè exprimit: *Quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me.* Ita namque Spiritus Sanctus de *Multis* efficit unum. Qui autem hunc non habent, multis, immò, & contra semetipsos sensibus diversis, & in plerisque per sectas contra- C rias divisi sunt. Quid ergo est, quòd præmisso: *In pace in idipsum dormiam, & requiescam*, causam sive rationem istam subjungit: *Quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me*, nisi ac si diceret idcirco: quia nunc studeo singularitati, sive unitati huic, de qua & Apostolus dicit: *Sicut enim in uno corpore multa membra habemus; Omnia autem membra non eundem actum habent: ita Multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Habentes autem donationes secundùm gratiam, qua data est nobis, differentes, sive Prophetiam secundùm rationem fidei, sive ministerium in ministrando, sive qui docet in doctrina, qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in simplicitate, qui præest in sollici-* D *tudine, qui miseretur in hilaritate: Dilectio sine simulatione: odientes malum, adhærentes bono: charitate fraternitatis invicem diligentes: honore invicem prævenientes: sollicitudine non pigri, spiritu ferventes, Domino servientes, spe gaudentes: in tribulatione patientes: orationi instantes: Necessitatibus Sanctorum communicantes: hospitalitatem sectantes. Benedicite persequentibus vos, benedicite, & nolite maledicere. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus: Idipsum invicem sapientes: Non alta sapientes, sed humilibus consentientes?* Quam unitatem facit unus Spiritus, & una fides. Idcirco, inquam, illuc me spero perventurum, ubi *dormiam, & requiescam in* tanta *pace*, quanta intelligi vult dictio hæc, quam dixi: *In idipsum.* Pro hu-

Rom. 12. 4.-16.

A jusmodi sensu variatur modus locutionis secundùm varietatem singularis, & pluralis numeri, ut cùm pluraliter dixerit: *Signatum est super nos lumen vultûs tui Domine:* statim singulari dictione dicat: *Dedisti lætitiam in corde meo.* Rursumque cùm dixerit pluraliter: *A fructu frumenti, vini & olei sui multiplicati sunt*, statim ex persona universæ multitudinis eorum, quorum est, vel esse debet cor unum, & anima una, sive unus spiritus, & una fides, statim, inquam, singulariter dixit: *In pace in idipsum dormiam & requiescam.*

Potest quidem de reprobis, sive terrenis dictum intelligi:

A fructu frumenti, & vini, & olei sui multiplicati sunt, ut sit sensus vituperationis, quòd gratulentur ejusmodi: quia *multiplicati sunt* à terrenis divitiis. Sed nihilominus econtra venerabiliter accipitur, quòd ex eo *multiplicati sint* boni, quòd Christus tanquam granum *frumenti* cadens interram mortuum fuit, & duo data Spiritûs Sancti dedit, de quibus jam sæpè dictum est, tanquam *fructum vini, & olei.* VERS. VIII.

Hæc unitas, sive singularitas, quæ in isto Psalmo, & in plerisque cæterorum loquitur, ipsa est, quam postulabat ipse Dominus Christus ipsa nocte, qua tradebatur. *Pater sancte:* inquit, *serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum sicut & nos.* Item *non pro his autem*, ait, *rogo tantùm, sed & pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me; ut omnes unum sint, sicut tu Pater, in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint, &c.* quæ ita finivit: *Ut dilectio, qua dilexisti me, in ipsis sit, & ego in ipsis.* Quam videlicet dilectionem non aliud, quàm Spiritum Sanctum oportet intelligi. Cum Apostolis, in quorum persona cantatus est hic Psalmus, nos quoque Apostolica doctrina informati voces nostras jungamus, illud permaximè optantes, ut

Joan. 17. 11. Ib. v. 20. 21. Ibid. v. 26.

In pace in idipsum dormiamus & cum ipsis requiescamus in tribulatione dilatati, non angustiati, *lumine vultûs* Domini *consignati. lætitia cordis* exhilarati *à fructu frumenti, vini, & olei multiplicati. Frumenti* quod cadens in terram mortuum est, & multum *fructum* attulit: *Vini* quòd lætificet cor hominis: *Olei* per quod exhilaratur facies, quo fuit unctus David: quod est oleum effusum per verum David, cujus unctione sumus Christiani *in pace in idipsum* convocati. *A fructu enim frumenti, & vini, & olei* Apostoli & discipuli Christi sunt *multiplicati*, quando propter verbum Dei in Hebræa lingua Christo interfecto, & discipulis fugatis mortificatum, sed in omnibus linguis *multiplicatum* per donum Sancti Spiritûs geminum, *vino & oleo* significatum, credidit multitudo virorum, ac mulierum una die ad tria millia virorum, alia die ad quinque millia virorum, qui omnes cum mulieribus VERS. IX.

Act. 2. 41. Et ibid. 4. 4.

D & par-

& parvulis suis *vino* Sancti Spiritûs inebriati & *oleo* ejusdem Spiritûs in frontibus animarum *consignati*, *in pace in idipsum* dormiendo, & quiescendo consummati sunt in unum, quia *erat* eis *cor unum*, *& anima una* in Domino,
Act. 4. 32. *nec quisquam eorum*, *quæ possidebat*, *aliquid suum esse dicebat*. Tanta virtus erat *vini* sive musti, quo dicebantur pleni: tanta virtus erat *olei*, quo in Reges, ac Sacerdotes erant uncti, ut eis postea in persecutione dispersis dicat Petrus
1. Pet. 2. 9. Apostolus: *Vos estis genus electum*, *Regale Sacerdotium*, *gens sancta*, *populus acquisitionis*, *ut virtutes annuncietis ejus*, *qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum*. Ex quibus verbis Petri Apostoli animadverti potest, huic A populo acquisitionis, licèt in persecutione, quâ occisus est Proto-Martyr Stephanus, disperso per regiones Ponti, Galatiæ, Bithyniæ, ac Samariæ, permansisse cor unum: tam fortiter *vino*, seu musto deebriati *obdormierunt in pace in idipsum*, ut persecutionis violentia posset illis excutere somnum dulcissimum. Dicat ergo unusquisque nostrûm ex intimo cordis desiderio: *In pace in idipsum dormiam*, *& requiescam*.

Gloria Patri Domino: *Gloria Filio vultui ejus*: *Gloria lumini vultûs ejus*, quod est *Spiritus* Paraclitus.

PSALMUS V.

Verba mea auribus percipe Domine.

Titulus Psalmi hujus est:

VERS. 1. *In finem pro ea, quæ hæreditatem consequitur.*

Gen. 16. 15. Legitur in Genesi, quod Abraham de an-
Ibid. 21. 2. cilla Agar genuit Ismaëlem, & de libera Sara genuit Isaac. Ismaël autem major natu persequebatur Isaac, propter quod ejecta est ancilla cum filio, & libera cum suo filio *consecuta*
Gen. 25. 6. *est hæreditatem*. *Filiis autem concubinarum* Abraham *largitus est munera*. Sed Isaac possedit paternam hæreditatem, paternam fidem; ut is, qui dictus est *Deus Abraham*, sit etiam dictus *Deus Isaac*. Iste Isaac cum Rebecca uxore sua nobili habens *hæreditatem*, hæreditariam videlicet Patris Abrahæ fidem, transmisit, & commisit eam filio suo Jacob. Unde idem, qui dictus est *Deus Abraham*, *Deus Isaac*, dictus est etiam *Deus Jacob*. Ab hac hæreditate projectus est Esau, licèt nobilis esset secundùm carnem, propter voracitatem, & mentis ignobilitatem. *Jacob autem genuit Judam*, *& fratres ejus*,
Matth. 1. 2. & 3. quibus eandem fidei reliquit *hæreditatem*, cujus in figura distributa est eis terra promissionis in hæreditariam possessionem. *Judas autem genuit Phares*, *& Zaram*. *Phares autem genuit Aminadab*, & sic cæteri fideles Patres genuerunt filios fideles, & nobiles paternæ fidei hæredes usque ad *Joseph Virum Mariæ*, *de qua natus est JESUS* verus Isaac filius nobilis, cui sociata est Rebecca, sancta videlicet Apostolica Ecclesia, de qua in Psalmo antecedente actum est, cujus legitimus filius est omnis Catholicus Apostolicæ fidei, ac doctrinæ sectator, & amator. Cui tanquam dilecto filio Isaac, & Rebeccæ vestimentorum fragrantia testatur deberi hæ-
Gen. 27. 29. reditariam illam benedictionem, ut *incurventur ante* illum *filii matris* suæ, & sit *Dominus fratrum* suorum, quibus non est fragrantia vestimentorum, quibus non est odor agri pleni, quum inanes, & solo nomine sunt Christiani:

B *Quoniam non est in ore eorum veritas*, *cor eorum vanum est*, *linguis suis dolosè agebant*.

Sed quomodo Ismaël, & Esau, qui erant secundùm carnem, persequebantur Isaac, & Jacob, qui erant secundùm Spiritum: ita & nunc. Nam filii concubinarum, quibus benignus Pater largitus est munera temporalia, bonis, & malis communia, filiique carnales venationibus fugitivarum sæculi cupiditatum nimis occupati filiis nobilibus, filiis benedictis cupiunt in hoc mundo imperare, ac dominari, seu principari, cùm sint expertes illius fidei, cujus pro ardore Petrus Apostolus accepit Ecclesiæ, ac totius orbis principatum, cujus pro constantia Senatus Apostolorum Princeps orbis terrarum factus est. Atque utinam cum dominationis prin-
C cipatu habere vellent fidem, Principatus istius hæreditatem legitimam, *ut esset in ore eorum veritas*, *& cor eorum non esset vanum*. Sed quia dividunt, quod Deus conjunxit, similes inveniuntur Israëlitis, qui nobilem Joseph in servitutem redegerunt, sed fidem ejus tenere noluerunt. Similes *quoque* sunt Idumæis, qui terram promissionis populo Dei auferre moliti sunt in tempore Josaphat Regis Juda, sed fidem illam recipere noluerunt, per quam filii Israël in eandem terram intraverant. Solummodo super Sanctos volunt principari, sed factis abnegant fidem, quæ sola digna est principari: propter quam dicti sunt Patriarchæ, id est Principes Patrum, sive principales Patres, qui erant præcipuè in ea pollentes, ut Abraham, Isaac, & Jacob: propter quam
D (ut prænotatum est) Senatus Apostolorum constitutus est Princeps orbis terrarum, judicaturus mundum totum, cùm suæ fidei debitum plenariè habebit principatum.

Nunc verò, dum iniquè principantur, qui non habent fidei veritatem, oratio necessaria est contra eam turbam, quæ iniquè rapit *hæreditatem*, Judiciariam videlicet potestatem solis fidelibus debitam & hæreditariam, & *pro ea*, non turba, sed paucitate fidelium, *quæ consequetur hæreditatem*, id est, principatum & judiciariam potestatem, per quam comparebit clarè,

clarè, *quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.* Non modò apparet, sed *manè*, cùm *astabo tibi, & videbo*, quod nunc videre non valeo, dum videris velle hanc iniquitatem, ut super justos habeant injusti potestatem. Injustos dico Judæos Christi sanguine pollutos, Paganos idolatriæ deditos, hæreticos non habentes fidei veritatem, falsos Christianos non habentes veram charitatem. Quotiescunque aliqui talium habuerunt super fideles judiciariam potestatem, gravata est Ecclesia illa, cujus est *hæreditas* ipsa judiciaria potestas. Sic Judæi habentes judiciariam potestatem condemnaverunt ipsum caput Ecclesiæ Christum judicante Pilato illum dimittendum. Stephanum quoque plenum gratia, & fortitudine statuerunt in Concilio, & testibus contra illum auditis quasi legitimo judicio condemnaverunt illum. Apostolos etiam in conspectu Concilii sui contumeliam passos de finibus suis ejecerunt, & Paulum Apostolum Romanis tradiderunt. Postquàm agentes Judæi *secundùm multitudinem impietatum* suarum *expulsi sunt*, & ejecti de pervasa *hæreditate*, de præsumpta judiciaria potestate, Sanctâ interim Ecclesiâ Psalmum, quem versamur, canente atque orante pro confirmanda fide, *quæ* sola *hæreditatem* consequi digna est, adhuc premebatur eadem Ecclesia judiciis injustis & violentis Paganorum Principum usque ad Imperatorem Constantinum, qui primus ex Imperatoribus manifestè legitimum principatum est adeptus. Nam ante ipsum Philippus Imperator occultè fuerat Christianus effectus anno ab urbe condita millesimo, qui prædicatione Origenis conversus pauco tempore post conversionem vixisse perhibetur. Sed Ecclesia (ut diximus) usque ad Constantinum non sensit fidele imperium. Tunc est exaudita de Paganis tyrannis Ecclesia: quoniam & illi ejecti sunt à judiciaria potestate, *secundùm multitudinem impietatum* suarum expulsi à pervasa hæreditate.

Act. 6. & 7.

Successerunt illis in nequitia Imperatores Hæretici Constantius Constantini filius, Julianus Apostata, & Arianorum amicus, Catholicorum verò inimicus, Valens Imperator totus Arianus; Reges Gothorum penè omnes Ariani, quorum temporibus ita potentes contra fidem Catholicam fuerunt hæretici, ut Athanasius vir per omnia Catholicus ab eis in exilium pelleretur, & nullus Catholicus Episcopus in cathedra sua sedere permitteretur. Nonne tunc Sancta Ecclesia necessariò cantavit præsentis Psalmi versiculum: *Decidant à cogitationibus suis: secundùm multitudinem impietatum eorum expelle eos, quoniam irritaverunt te Domine.* Illis ergo secundùm *multitudinem impietatum* suarum expulsis de Sancta Ecclesia, de potestate judiciaria, successerunt illis in nequitia falsi Christiani, quorum præcipui sunt Judices Ecclesiastici, & sæculares, qui fidem verbis confitentur, factis autem negant. Sejunguntur quidem ab hæreticis, quia fidem Catholicam confitentur, sed non junguntur Catholicis, quia eam negant in opere. Qui siquando accipiunt in Ecclesia judiciariam potestatem, gravant fideles tantò deteriùs, quantò interiùs: & necessariò pro talibus expellendis clamatur ab ea, & *pro ea, quæ consequetur hæreditatem*, ut ab illis auferat DEUS judiciariam potestatem, quorum pernimia multitudine, quia valde vexatur Ecclesia circa *finem*, Psalmus hic rectè intitulatur *in finem*, quia multoties liberata Ecclesia nondum *consecuta est* liberationis *finem*, vel consummationem. Talem *finem* jam nunc optando psallamus *in finem*, & dicamus, immò psallat Ecclesia Mater illibata, & dicat:

Verba mea auribus percipe Domine. VERS. II.

O Domine qui *dominaris potestati maris, motum autem fluctuum ejus tu mitigas.* *Psal. 80. 10.* *O Domine* dominantium, quia tu dominaris super omne Dominium Judæorum, tyrannorum, hæreticorum, falsorum Christianorum, *Verba mea auribus percipe.* Aures tuæ sunt potentia, & clementia, qua potes, & vis misereri. *Auribus* istis *percipe verba mea*, ut secundùm quod vis, & potes, ab alienis me liberes.

Intellige clamorem meum; quia *verba mea* non carent *clamore*, dum vehementia est in orationis intentione. Sic famulus tuus Moyses clamavit, licèt orans in silentio, quia oravit cum liberationis magno desiderio, videns appropinquare currus Pharaonis cum exercitibus, vidensque anxiari populum DEI timentem captivari, & occidi. Valida tunc Moysi attentio fuit *Clamor Domine* in conspectu tuo. Sic modo imminente, & irruente super me sponsam tuam falsorum fratrum exercitu, anxietas mea fit *clamor*, quem tu *intelligas*. Nota in his verbis esse transsumptionem à similitudine humana. Cùm enim in DEO non sit differentia inter ejus *aurem*, & cor, tamen hic distinctè ait: *Auribus percipe verba*, & *intellige clamorem* quasi corde.

Intende quasi mentis quodam studio *voci orationis*: *voci*, quæ non est murmurationis contra te, contra tua judicia, sed est *orationis* pro impetranda liberatione tua *Rex meus* Christe Fili Dei vivi, *& Deus meus.* VERS. III. Tria nomina posuit in hac trina *oratione*. Primò *Dominum*, quem intelligimus Patrem: deinde *Regem*, quem intelligimus Christum: Postremò *Deum*, quem intelligimus Spiritum Sanctum. Tribus loquens non dicit pluraliter: *Auribus percipite verba mea, intelligite clamorem meum, intendite voci orationis meæ.* Sed *percipe, intellige, intende* dicit singulariter, quia non tres *Domini*, vel tres *Reges*, vel tres *Dii* sunt, cùm quisque trium sit *Dominus, Rex, Deus*, sed tres unum sunt, unus *Dominus*,

unus *Rex*, unus *DEUS*. Nec Pater seorsim dominatur absque Filio, & Spiritu Sancto, nec Filius regnat seorsum sine Patre ac Spiritu Sancto, nec Spiritus Sanctus deificat Sanctos Angelos, & bonos homines absque Patre, ac Filio. Nam quorum est indivisa essentia, eorum est indivisum dominium, & regnum: & Deitas trium est indivisibilis, quia nullius accidentis omnino est susceptibilis, nec aliquid est in rebus, quod valeat dividi, nisi quod per accidentia potest variari. Cum magno itaque ardore sancti desiderii *Dominus*, *Rex*, *DEUS* invocatur, cùm Sancta Ecclesia iniquo dominio, perverso regno illius gravatur,
2. Thess. 2. 3. qui cùm sit *homo peccati*, *filius perditionis*, tamen sedet in templo DEI; *ostendens se tanquam*
Ibidem v. 4. *sit Deus*. Imò, *& extollitur supra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur*, non sub DEO, sed contra DEUM dominari, & regnare audens in Ecclesia, quæ templum DEI est.

Nota distinctionem, ac partes Psalmi hujus. Primò namque orat *pro* illa *hæreditate* trinâ oratione ad trinum DEUM, sicut præsignatum est. Deinde asserit se exauditam ibi: *Quoniam ad te orabo*. Posteà dicit æmulam excludendam ibi: *Neque habitabit*. Quartò orat auxilium in conflictu, ne impediatur ab inimicis in via ibi: *Domine deduc me*. Quintò prænuntiat, quæ pœna malis ibi: *Judica illos DEUS*, & quod præmium est justis ibi: *& lætentur*.

Notandum est in trina, quam præmittit, oratione, cùm tria nomina ponat, videlicet: *Dominum*, *Regem*, *Deum*. *Dominum* nominat absolutè, *Regem* verò ac *Deum* nominans apponit pronomen possessivum dicendo: *Rex meus*, *& Deus meus*. Cùm enim sit unus *Dominus* omnium tam bonorum quàm malorum, sic est unus Judex vivorum & mortuorum, non erat huic nomini aliquid apponendum, quo significatur ejus Dominatio in omni generatione, & generatione indissimiliter veneranda, & metuenda. *Rex* autem specialiter est Judæorum, id est confitentium nomini ejus, eo-
Psal. 22. 2. rum, qui dicere possunt: *Dominus regit me, & nihil mihi deerit*. Regit enim flexibiles, & tanquam vas figuli frangit inflexibiles. Item specialiter dicitur *Deus* eorum, quibus pro sua fide hoc est hæreditarium, ut ipse *Deus* eorum sit, non solùm in vita præsenti perseverans adjutorium, sed etiam post hanc vitam beatificans præmium, quando *ipsi populus ejus erunt, & ipse*
Apocal. 21. 3. *Deus cum eis erit eorum Deus*. Dicat ergò Ecclesia: *Intende voci meæ Rex meus, & Deus meus*, qui & in præsenti vita me regis, & nihil mihi deerit, & in futura deificabis & beatificabis non alio præmio, nisi te ipso. Tu *Rex meus intende voci meæ*, *intende* desiderio meo æstuanti pro tuo regimine, ut tu solus regnes in me, & non regnet peccatum in meo mortali corpore. Tu solus *Rex* habearis in toto mundo, & sit regnum tuum regnum omnium sæculorum, sic implendo universum mundum, sicut lapis ab-
Dan. 2. 35. scissus absque manibus, & *factus est mons magnus* implens totum mundum priùs contrito auro, argento, ære, ferro, ac testa regnorum veritati contrariorum. Tu *Deus meus intende voci meæ*, *intende* mihi cordis voce hoc oranti, ut tu *Deus meus* solus *Deus* habearis in mundo, & ille fiat de medio, tollatur de medio, qui cùm sit homo peccati, vult se coli pro Deo, immò extollitur supra omne quod dicitur *Deus*, aut quod colitur, super astra Dei exaltando solium, super Sanctos, & electos tuos agens dominium, sedens in monte Testamenti, dum quasi ex auctoritate Veteris & Novi Testamenti sibi vult serviri & obediri, & à Sanctis hominibus, quibus tu solus es Deus, & ideò licèt secundùm te, ac propter te sit obediendum Dominis Regibus, Episcopis *non tantùm bonis, & modestis, sed etiam* 1. Pet. 2. 18.
discolis, tamen contra te nulli est obediendum. Immò si quis contra te, & tuos Apostolos evangelizat, hunc Apostolus tuus in tuo spiritu loquens in tua virtute judicans anathematizat. Sic oravi, & sic *orabo ad te* non ad tua obtinenda: quia *in finem* tendit Psalmodia mea *pro hæreditate consequenda*, quæ non est aliud, quàm tu ipse, quem *Regem*, & Deum habere est hæredem Dei esse, & cohæredem Christi, ac proinde nullius indigere: quia tu *Rex meus*, *& Deus meus* plenissimè sufficis omni te habenti *Regem & Deum*.

VERS. IV. *Quoniam* sic *ad te* ipsum consequendum *orabo*, tu *exaudies vocem meam*, non expectato meridie, sed *manè*, id est, incipiente in me luce justitiæ, quando *nox* peccati Rom. 13. 12.
præcessit, *dies autem* justificationis appropinquavit.

Aliter: *Exaudies* me, id est: intelligere me facies esse *exauditam manè* finita hujus mundi nocte in claro adventu tuo, quando pro meo desiderio solos fideles, solos amatores fidei videbo judices esse hujus mundi, & ipsius quoque diaboli, sicut Apostolus tuus loquitur. An 1. Cor. 6. 3.
nescitis, quoniam & angelos judicabimus? Tunc in illo *manè*, in illa inchoativa claritate futuræ in æternum serenitatis, & serenæ semperque lucentis æternitatis, quando lux perpetua lucebit Sanctis tuis Domine.

VERS. V. In illo *Manè* Judices illi, perfectissimi contemptores mundi, sedebunt super sedes Luc. 22. 30.
duodecim judicantes mundum justè, à quo judicati sunt injustè. Sed ego Ecclesia pro majori portione *astabo* ad dexteram judicanda. *Et* tunc *videbo*, quod modo non video, & non videns credo, *quoniam non Deus volens iniquitatem tu es*. Videris nunc velle *iniquitatem*, quia sustines in Ecclesia tua, in regno tuo iniquos Judices: sed *manè*, cùm soli perfecti erunt Judices, tunc *astabo*, *& videbo*, *quoniam non DEUS volens iniquitatem tu es*.

VERS. VI. *Neque habitabit juxta te malignus* voluntate nocendi plenus: neque *injusti*, quibus dices: *Esurivi*, *& non* Matth. 25. 42.
dedistis

dedistis mihi manducare, permanebunt ante oculos tuos. Statim enim, ut tu dices: *discedite à me maledicti in ignem æternum, non permanebunt ante oculos tuos*, quia *ibunt in supplicium æternum*. Verè *non DEUS volens iniquitatem tu es.*

ibid. v. præc.

ibid. v. 46.

VERS. VII. Quoniam *odisti omnes, qui operantur iniquitatem.*

Psal. 44. 8. *Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem. Odisti omnes, qui operantur iniquitatem*: non eos, *qui operati sunt*, & jam pœnitet eos, verùm eos, qui *operantur* industriosè, qui *corrupti sunt in studiis suis*, quia studiosè peccant, & peccatum sic amant, ut velint aut libenter peccare, aut impunè peccâsse. Pœnitentes autem, qui nec volunt peccare, nec impunè peccâsse (puniunt enim peccata sua in se) non sunt *maligni*, quia nolunt peccare, nec *injusti*, quia nolunt peccatum suum præteritum remanere impunitum, nec jam *operantur iniquitatem*, sed æquitatem, puniendo in se suam *iniquitatem*, nec *loquuntur mendacium* excusando peccatum suum, sed *loquuntur* veritatem confitendo suam iniquitatem.

Psal. 13. 1.

Tu autem justus Judex *perdes omnes, qui loquuntur mendacium* defendendo, vel excusando peccatum suum, vel etiam fallendo proximum suum, aliud habendo in ore, aliud in corde, vel, quod est pejus, mendaciis omnibus contradicendo veritatis testimonio, quod expressum est in scripturis veritatis, quod hæreticorum est proprium. Tu *perdes* non *omnes, qui locuti sunt mendacium*, sed *qui loquuntur mendacium*: *qui* habent in ore, vel corde *mendacium*, non qui aliquando habuerunt, sed *in ore eorum non est inventum mendacium.*

Apoc. 14. 5.

Sunt, qui putant, aliqua de causa utile *mendacium*, & sanctis aliquando concessum dicere falsum exemplò Jacob, qui se mentitus est esse primogenitum filium Esau. Quibus respondemus, non esse *mendacium*, quando in dicto aut facto significatur verum. Jacob autem spiritu Prophetiæ illuminatus, dictis & factis figurativis præsignavit veritatem de reprobatione Judaici, & electione gentilis populi. Unde non fuit *mendacium*, quod dixit, & fecit: quia veritatem significavit.

Similiter per *mendacia* obstetricum in Ægypto, quæ laudantur, putant aliqui aliquando magnam utilitatem valere ad excusationem alicujus *mendacii*. Sed animadvertendum est, eas remuneratas, & laudatas pro beneficio parvulis Hebræorum exhibito, non pro mendacio, quod Pharaoni fecerunt, non quia parvulos Hebræorum, sed quia se interfici timuerunt, quibus si non accidisset *mendacium*, longè ampliùs fuisset remuneratum beneficium. Martyres quippe fuissent effectæ, si veritate indicatâ pro salvatione infantum Hebræorum à Pharaone fuissent interfectæ. Non itaque illis per *mendacium* accessit, sed multum decessit in præmio, quod illis parabatur non pro *mendacio*, sed pro beneficio.

Facta, & dicta Rahab meretricis nuntios Josue abscondentis, & eos *mendacio* protegentis

A conferre possumus cum dictis, & factis Propheticis Jacob, quæ supra memoravimus. Nam & ipsa licet mentiens veritatem præfiguravit, & significavit, quam nunc Ecclesia de gentili populo conversa in se completa, & adhuc implenda recognoscit, quæ nuntios veri JEsu recepit, eosque in solario memoriæ, vel mentis suæ abscondit. Quos illa verissimè ad JEsum reversos dicit, licèt eos habeat apud se absconditos: quia sancti Apostoli primi salutis nostræ nuntii sic reversi ad Christum regnant cum illo, ut nobis adsint fideli patrocinio. Magna ergo veritas præsignificata est in verbis Rahab meretricis nuntios à se abiisse dicentis, & eos apud se retinentis. Nam & Apostoli à nobis (ut diximus) recesserunt, & ta-

B men sunt nobiscum per corpora sua, quæ in pace sepulta sunt nobiscum, per suæ conversationis exemplum, per suæ fidei compendiosum symbolum, per scripta doctrinarum suarum, per præsentiam suorum beneficiorum. Absit ergo, ut illis dictis assignemus mendacium, in quibus magnum fuit veritatis præconium.

Item de illo facto Evangelico, ubi se Dominus finxit longiùs ire, putant aliqui etiam perfectis licere falsum aliquod fingere. Quod non ita est. Nihil enim falsum Dominus finxit, sed quia *fingere* dicimus *componere, unde, & compositores luti dicuntur figuli*: *Talem se finxit, & composuit discipulis exterius, qualis apud illos erat interiùs.* Nihil egit veritas pro duplicitate, sed per omnia suam tenuit simplicitatem, talem se discipulis exhibendo, videlicet peregrinum & longius iturum, qualis erat in cordibus ipso-

S. Gregorius Magnus Hom. 23. in Evang.

C rum, quibus illud & amor fecerat propinquum, & diffidentia ignotum. Et revera nisi illum invitassent, non eis fuisset in fractione panis recognitus, sed permansisset incognitus, & hoc esset *recessisse longiùs.* Imitemur ergo veritatem, teneamus per omnia simplicitatem, & si nos fingamus, vel componamus ad aliquid faciendum, verbi gratiâ ad longiùs eundum, nisi nobis in via fuerit oblatum hospitium, ita sit, ut fingimus: quia tali fictione mendaces non erimus, quando illud, quod fingimus, in voluntate habemus, nisi fortè interveniat eventus, vel quem præcogitamus, vel alius impræmeditatus, quo interveniente liberè mutamus consilium, nec tamen

D incurrimus *mendacium*, quod in sola duplicitate cordis invenitur, quando in corde, & corde quis loquitur, unde audiens decipiatur.

Taliter quis mentiens rectè *perdetur*, quoniam à veritate, quæ habet solidum esse, divertit ad *mendacium*, quod est inane figmentum, non habens existentis rei fundamentum. Unde in Apocalypsi *mendacium* dicitur *Puteus abyssi*, hoc est puteus carens fundo: quia, ut diximus: *mendacium* caret fundamentô, & ideo in perditionem demergetur, nec ab ullo fundamento fulcietur, cujus in ore *mendacium* invenietur. Unde legitur de sanctis: *in ore ipsorum non est inventum mendacium*; *sine macula sunt ante thronum DEI. In ore*, inquit, *ipsorum non est inventum mendacium*, & si fuit aliquando in ore ipsorum, tamen non est illic inventum, quod aut charitas operuit, ut *mendacium* obstetricum

Apocal. 9. 2.

Apocal. 14. 5.

 in

in Ægypto, & *mendacium* Rahab meretricis, aut significatio veritatis excusavit, ut *mendacium* Jacob, aut certè pœnitentia expurgavit, ut *mendacium* Petri Apostoli post mendacium flentis amarè. Quorum verò in ore invenitur mendacium, timeant quod dicitur: *Perdes omnes qui loquuntur mendacium.* Licet tamen sanctis verum tacere, ac celare, quibus non licet falsum dicere. Nam & ipse Dominus *multa*, inquit, *habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò.* Ut autem lucidiùs videatur, quàm cautè ab omni *mendacio* sit cavendum, de Beati Patris Augustini sententiis quædam hìc excerpta ponemus, quibus, etsi tædiosum lectorem fortè gravemus, tamen studioso lectori de quæstionibus *mendaciorum* satisfieri credimus, & cupimus.

Joan. 16. 12.

Augustinus in libro de *Mendacio*: * *Primum est capitale mendacium, longèque fugiendum, quod fit in doctrina Religionis, ad quod mendacium nulla conditione quisquam debet adduci. Secundum, ut aliquem lædat injustè, quod tale est, ut nulli prosit, & obsit alicui. Tertium, quod ita prodest alteri, ut obsit alteri, quamvis non ad immunditiam obsit corporalem. Quartum sola mentiendi, fallendique libidine, quod mirum mendacium est. Quintum, quod fit ad placendum cupiditate de suaviloquio. His omnibus penitus evitatis, atque rejectis, sequitur Sextum genus, quod nulli obest, & prodest alicui in temporalium rerum commodo: velut si quispiam pecuniam alicujus injustè tollendam sciens ubi sit, nescire se mentiatur. Septimum, quod nulli obest, & prodest alicui ad tuendam vitam, velut si nolens hominem quæsitum prodere mentiatur. Octavum est genus mendacii, quod & nulli obest, & ad hoc prodest, ut ab immunditia corporali aliquem tueatur.*

* Cap. 14.

*Non * igitur mentiendum est in doctrina pietatis, quod magnum scelus est, & primum genus est detestabilis mendacii. Non est mentiendum secundo genere, quia nulli facienda est injuria. Non est mentiendum tertio genere: quia nulli cum alterius injuria consulendum est. Non est mentiendum quarto genere propter mendacii libidinem, quæ per se ipsam vitiosa est. Non est mentiendum quinto genere: quia nec ipsa veritas sine placendi hominibus enuntianda est: quantò minùs mendacium, quod per se ipsum, quia mendacium est, utique turpe est. Non est mentiendum sexto genere. Neque enim rectè etiam testimonii veritas pro cujusquam temporali commodo, ac salute corrumpitur. Ad sempiternam verò salutem nullus est ducendus opitulante mendacio. Neque septimo genere mentiendum est: non enim cujusquam commoditas, aut salus temporalis veritati præferenda est. Neque octavo genere mentiendum est: quia & in bonis castitas animi pudicitia corporali, & in malis id, quod ipsi facimus, eo, quod fieri sinimus, majus est.*

* Ib. Cap. 21.

In his autem octo generibus tantò quisque minùs peccat, cùm mentitur, quantò emergit ad octavum. Tantò ampliùs, quantò mergitur ad primum. Quisquis autem esse aliquod genus mendacii, quod peccatum non sit, putaverit, decipiet se ipsum turpiter, cùm honestum se deceptorem arbitratur aliorum.

Idem: * *Mendacium est falsa significatio cum voluntate fallendi* Item: * *Faciat homo etiam pro temporali hominum salute, quod potest, cùm autem ad hoc ventum fuerit, ut tali saluti consulere non peccando non possit, jam se existimet non habere, quod faciat, quando id reliquum esse perspexerit, quod non rectè faciat.*

* Lib. contra Mendac. cap 12.
* Ibid. c. 17.

Idem de verbis Apostoli: *Cum verò humilitatis causâ mentiris, etsi non eras peccator, antequam mentireris, mentiendo efficeris, quod evitaras. Veritas in te non est, nisi te ita dixeris peccatorem, ut etiam esse cognoscas. Veritas autem ipsa est, ut, quod es, dicas. Nam quomodo est humilitas, ubi regnat falsitas?*

Idem in quinto Psalmo: *Ne quis arbitretur perfectum, & spiritualem hominem pro ista temporali vita, in cujus morte non occiditur anima sive sua, sive alterius, debere mentiri. Sed quoniam aliud est mentiri, aliud est verum occultare (siquidem aliud est falsum dicere, aliud verum tacere) si quis forte vel ad istam visibilem mortem non vult hominem prodere, paratus esse debet verum occultare, non falsum dicere, ut neque prodat, neque mentiatur, nec occidat animam suam pro corpore alterius.*

Idem: * *Duo sunt genera mendaciorum, in quibus non magna culpa est, sed tamen non sine culpa: cum aut jocamur, aut pro utilitate proximi mentimur. Illud primum in jocando, ideo non est perniciosum, quia non fallit. Novit enim ille, cui dicitur, joci causâ esse dictum. Secundum autem ideo mitius est, quia retinet nonnullam benevolentiam. Illud verò in quo non est duplex cor, neque mendacium quidem dicendum est, tanquam verbi gratiâ si cui gladius commodetur, & promittit se redditurum, cùm ille, qui commodavit poposcerit, & si fortè gladium suum repetat, furens, manifestum est, non esse reddendum, ne vel se occidat, vel alios, donec ei sanitas restituatur. Hic ideo non est duplex cor, quia ille, cui commodatus est gladius, cùm promittebat se redditurum poscenti, non cogitabat furentem posse repetere. Manifestum est, non esse culpandum aliquando verum tacere. Falsum autem dicere non invenitur concessum sanctis.*

* In hunc Ps. num. 7.

Idem de eodem: * *Nemo sanè mentiens judicandus est, qui dicit falsum, quod putat verum, quando (quantum in ipso est) non fallit ipse, sed fallitur. Non itaque mendacii, sed temeritatis arguendus est, qui falsa incautus credit, ac pro veris habet, potiusque è contrario, quantum in ipso est, ille mentitur, qui dicit verum, quod putat falsum. Quan-*

* In Enchirid. cap. 18.

Quantum enim ad animum ejus attinet, quia non, quod sentit, hoc dicit, non verum dicit, quamvis verum invenitur esse, quod dicit: nec ullo modo liber est à mendacio, qui ore nesciens verum loquitur, sciens autem voluntate mentitur.

* Ibid. post pauca. Idem: * *In ipsarum consideratione rerum, quæ dicuntur, tantum interest, qua in re quisque fallatur, sive mentiatur, ut cùm falli, quàm mentiri minus sit malum, quantùm pertinet ad hominis voluntatem, tamen longè sit tolerabilius in his, quæ à religione sunt sejuncta, mentiri, quàm in his, sine quorum fide, vel notitia DEUS coli non potest, falli.*

* Ibid. cap. 22. Idem: * *Homo non solùm quando scit ipse, quod verum sit, sed & quando ipse errat, & fallitur, sicut homo, hoc debet loqui, quod animo gerit, sive illud verum sit, sive putetur, & non sit. Omnis autem, qui mentitur, contra id, quod animo sentit, loquitur voluntate fallendi.*

Officiosa verò *mendacia*, quæ fiunt non voluntate fallendi, sed consulendi, nec fiunt pro malitia, sed pro benevolentia, dicit quidam * non nimis execrabilia: quia qui nonnisi sic mentiuntur, merebuntur, ut ajunt, aliquando ab omni *mendacio* liberari. Verumtamen etiam in his consuetudo mentiendi est valde periculosa, quia facilè inducit ad nequiora mendacia. Est ergo tutissimum Christiano ab omni penitùs abstinere, atque cavere *mendacio*, propter illud, quod scribitur: *perdes omnes, qui loquuntur mendacium.* Novi ego quandam Virginem DEO devotam, quæ, cùm pro quadam ancilla illa, quam domina sua verberibus castigare voluit, sic intercessisset, ut verbis suis benigna *mendacia* quædam interfereret, nocte insecutâ vidit Beatam Felicitatem septem filiorum matrem, se in visione duriter increpantem pro factis *mendaciis* quantumvis levibus. Cui & hoc vehementer ad pœnitentiam indixit, ut sicut corpus ab omni genere fornicationum, sic animam custodiret ab omni genere mendaciorum, eò quòd *mendacium*, per quod prima fœmina fuit corrupta, in mente sic animas castas devirginaret, sicut fornicatio Corpus. Non hæc visio inter vana somnia deputanda est, quia veritati scriptæ satis concordat, cujus testimonio constat, nunquam fuisse pecuali corruptioni obnoxia corpora humana, si à Patre mendacii non fuissent falsitate corrupti Parentes nostri. Sed quia homo, cùm in honore esset, veritatem non intellexit, nec veritati adhæsit, quando *mendacium* serpentis recepit, post mentem falsitate corruptam corruptioni quoque carnali subditus, *comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Unde Apostolus, cùm nos ad castitatem informaret, ait: *State ergo succincti lumbos vestros in veritate*, quia videlicet veritatis *justitia cingulum lumborum, & fides* veritatis *cinctorium* est *renum*, quo nimirum cingulo, sive cinctorio veritatis per *mendacium* serpenti creditum peAnitùs amisso, parentes nostri ad mutuam turpitudinem pecualiter concitati fecerunt sibi perizomata de foliis fragilibus: & eos adhuc imitatur genus humanum de ipsis propagatum, quotiens turpia sua tegit falsitate verborum inanium veritatis fructu carentium.

(* S. August. in hunc Psalm. num. 7. — Ps. 48. 13. — Ephes. 6. 14. — Esai. 11. 5.)

Christus autem ait: *Ego sum via, veritas, & vita*; ut si volumus illi adhærere, caveamus erronea diverticula, quæ ducunt per avia. Caveamus *mendacia*, quibus non est veritas amica. Caveamus à morte peccatorum pessima, ut vivamus rectâ, & verâ vitâ. Subtilizent quantùm volunt, qui *mendacia* quædam excusabilia dicunt: Apostoli Pauli sinceram doctrinam fermentare non possunt, qui cùm B dixisset: *Renovamini spiritu mentis vestræ, & induite novum hominem, qui secundùm DEUM creatus est in justitia, & sanctitate veritatis*, consequenter adjunxit: *Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo*: quasi dixisset: Hæc est justitia, & sanctitas veritatis, ut veritatem & corde teneatis, & ore loquamini: *quoniam*, ait, *sumus invicem membra.* Nunquid Paulus præcipiens, ut veritatem loquamur, indulget *mendacia* jocosa, vel quæ videntur benigna? Minimè. Nam si acciderint hujusmodi *mendacia* viro veritatis amico, potiùs fletu, & pœnitentiâ sunt abolenda, quàm excusanda, vel defendenda. Licèt enim venialia videantur talia *mendacia*, tamen si defendantur fieri C absque omni culpa, & in ipsa horum defensione talis contrahitur culpa, & tale fit *mendacium*, de quo verissimè dici conveniat: *perdes omnes, qui loquuntur mendacium*: quia inter cætera *mendacia* magis est execrabile *mendacium*, quando *ad excusandas excusationes in peccatis* mendaciter excusatur, vel defenditur *mendacium*, vel aliud indubitabile peccatum Propheticis, Apostolicis, & Evangelicis doctrinis prohibitum. Propheta namque dicit: *Maledictum, & Mendacium, & homicidium inundaverunt, & sanguis sanguinem tetigit.* Ecce, qui *mendacium* & homicidium conjunxit, æqualiter utrumque detestatus est. Qualiter verò litteræ Apostolicæ mendacium prohibeant, sufficiant, quæ jam diximus.

(Joan. 14. 6. — Ephes. 4. 23. 24. — ibid. v. seq. — Ibid. — Ps. 140. 4. — Ose. 4. 2.)

D Dominus verò in Evangelio sic docet loqui simplicem veritatem, ut *sit omnis sermo* noster, *est, est, non, non*: quod ita decorum simpliciter observatur, si, cùm affirmatio est in corde, sit etiam in ore; quia hoc est geminum *est*, cùm, quod in corde est, id etiam in ore est. Item si negatio in corde, sit etiam in ore, per *non*, & *non* expressa, ne pariter *est*, & *non* sint apud nos repugnantia sibi, dum os contradicit cordi. Dominus enim JESUS Christus non erat *est*, & *non*, sed *est* in illo fuit: quia foris loquebatur, quod intùs habuit. *Non sic impii, non sic.* Unde ab illo sunt reprobati, ubi dicit: *Quomodo potestis bona loqui, cùm sitis mali?* Item: *Quid*, ait,

(Matth. 5. 37. — Ps. 1. 5. — Matth. 12. 34.)

ait, *vocatis me Domine, Domine, & non facitis, quæ dico.* Sufficiant nunc ista contra *mendacium* veritatis testimonia. Persequamur cætera.

VERS. VIII. *Virum sanguinum*, id est, homicidam, quem supra diximus injustum, & virum *Dolosum, qui* videlicet, cùm sit iniquus, *Loquitur mendacium*, quo simulat se bonum, hunc talem *abominabitur*, id est exhæreditabit, *Dominus*, quia cùm esset *Vir sanguinum, & dolosus*, malo & infelici omine se quasi hæredem honorari voluit in regimine super Ecclesiam præsumpto, ideo erit abominabilis propter malum omen. Vel *abominabitur* eum *Dominus*, B cùm nec inter homines erit illi locus, qui se in templo DEI non solùm supra homines extulit, sed & *supra omne, quod dicitur DEUS, aut quod colitur.* Propria est enim hæc descriptio Anti-Christi, & cujusque sui membri, *Vir sanguinum, & dolosus*: quia post manifestos tyrannos, ac Martyrum tortores Tyrannorum satellites, qui erant *Viri sanguinum*, maligni, iniqui, *operantes iniquitatem*, & post hæreticos *loquentes mendacium*, de quibus jam dictum est, iste *Vir sanguinum, & dolosus* ex tyrannorum violentia *vir sanguinum*, & hæreticorum fraudulentia *dolosus* rectè intelligitur Anti-Christus. *Et nunc Anti Christi multi sunt*, ait Joannes Apostolus, intendens ad horam novissimam, quam si tempore suo Joannes dixit imminere pro nimia ejus vicinitate: multò magis nos eam nunc imminere cernimus, qui Anti-Christos multos videmus *Viros sanguinum* propter violentiam tyrannicam, *& dolosos* propter fraudulentiam hæreticam, & Simoniacam, qua gemina impietate sic abutuntur Christi *hæreditate*, ut etsi non verbis, tamen rebus dicant: *hæreditate possideamus sanctuarium DEI*: quia non aliter possident, ac vendunt Ecclesias, quàm si eorum sit propria *hæreditas*, confidentes in sua pariter & violentia, & fraudulentia, quòd contra eos nulla valeat potestas judiciaria. Sed tamen *Dominus abominabitur* talem *Virum sanguinum*, & dolosum, ejiciens illum quandoque de sua *hæreditate*, ac destruens illum illustratione sui adventus.

2. Thess. 2. 4.

1. Joh. 2. 18.

Psal. 82. 13.

Notanda est hic differentia nominum, & verborum gradatim sui sensûs pondere, reatûs, & damnationis augmenta exprimentium. Primum posuit *Malignos* in sua videlicet voluntate nocivos. Deinde posuit *injustos* opere malo propter utilitatem suam nocivos. Deinde *operantes iniquitatem*, id est: in opere malo non tam suam utilitatem, quàm ipsam diligentes iniquitatem. Post notavit hæreticos pro suo *mendacio* perdendos. Ad ultimum posuit *virum sanguinum, & dolosum*. Et *malignus* quidem non *habitabit juxta te DEUS*, & potest tamen videri A quasi à longè, ut visus est ille dives in inferno ab Abraham, & ille *vidit Abraham à longè, & Lazarum in sinu ejus.* Iniqui autem *non permanebunt ante oculos tuos* vel tuorum, quia tolletur impius ne videat gloriam DEI. *Odisti* etiam *omnes qui operantur iniquitatem*: Quia tu es *Rex* justus, qui dilexisti semper justitiam, & *odisti iniquitatem*, quam quia illi dilexerunt, animas suas proprias oderunt: & ideo in odio tuo *DEUS permanebunt.* Et illos quidem satis acriter *odisti*, acriùs autem, & terribiliùs *perdes* hæreticos, & *omnes, qui loquuntur mendacium.* Sed *Virum sanguinum, & dolosum, Virum* Divinæ charitati, & veritati omnino contrarium *Dominus* non solùm *odit*, & *perdit*, sed etiam *abominabitur*, & in æternum detestabitur. Luc. 16. 23.

Ego autem sponsa tua, redempta tua, columba tua non excludar ab *hæreditate*, sed *Introibo in domum tuam* cum nobili prole mea: *Introibo* non qualicunque introitu, sed, quali solet introduci sponsa legitima *in domum* viri sui, ut sit *hæreditatis* compos ipsa cum filiis legitimis nunquam à domo ejicienda, sicut ejicitur ancilla, & filius ejus: Verùm in ea sic maneat, ut etiam cuncta cellaria *domûs* hujus possideat una cum sponso suo Rege sempiterno, de quo dicit nunc in spe, tunc autem C dicere poterit in re: *Introduxit me Rex in cellaria sua*: quia deliciis cellariorum istorum fruetur æternaliter in sponso, & per sponsum suum. Igitur *ego* sponsa *introibo*, non quidem in justitia operum meorum, sed *in multitudine misericordiæ tuæ Rex meus, & DEUS meus*: quia misericorditer prævenisti, ut bona vellem, & *misericordia tua* subsecuta est me, ne à bona voluntate, quam à te sponso meo concepi, deficerem, sed semper de die in diem proficerem vel bona devotè operando, vel ea cùm operari non possem, devotiùs amando etiam in aliis, quorum opera præcellebant operibus meis. Ideo *tua domus* exspecto, & spero introitum. Cant. 1. 3.

D Sed nunc ante januam quasi excubando, *Adorabo ad templum sanctum tuum.* Sic quondam Judæi, ubicunque terrarum erant, versùs templum tuum visibile orabant, & adorabant. Sic *ego* invisibile sanctuarium, invisibile templum, videlicet hominem super omnia exaltatum, ac tota divinitatis plenitudine dedicatum in superna Jerusalem venerabor adorando, non solùm ad DEUM, qui est in ipso templo, sed *adorabo ad* ipsum *templum. Adorabo*, ipsum *templum*, quia in homine illo, in *templo* illo sic habitat DEUS, ut sit Homo-DEUS. *Adorabo* igitur *ad* illud *templum sanctum* desiderando, sanctificari per ipsum, in ipso, ad ipsum: sicut sanctificantur sacerdotes in *templo*, ad

ad *templum* per Pontificem. Sed quia in hoc A templo, qui est Pontifex, ipse est & *templum*; *adorabo ad templum Sanctum* sanctificari optans in ipso, per ipsum, ad ipsum. Verùm quia multa sunt impedimenta, multæ sunt inimicorum insidiæ circa viam, quæ ducit *ad templum*.

VERS. IX. *Domine*, tu ipse, qui es *templum*, *Rex meus, & Deus meus*, *deduc me in justitia tua*, quæ differt à justitia hominum: quia hominum justitia est reddere bona pro bonis, & mala pro malis. Tua verò est *justitia* primitus pro malis reddere bona, pro quibus bonis reddas bona meliora, & majora; Verbi gratiâ pro peccatis reddis pœnitentiam, pro ipsa pœnitentia malorum reddis opera virtutum, pro quibus tandem dabis te ipsum. *Deduc* ergo *me in* hac *tua justitia propter inimicos meos*, & tuos, quorum quia mihi tecum sunt communes inimicitiæ, sit mihi contra eorum violentias, & insidias tutamen deductionis tuæ in via *justitiæ tuæ*. A quibus ne aliquando patiar vera opprobria, *Dirige in conspectu tuo*, qui non falleris, *viam meam*, conversationem meam, ut non sit torta, sed in via rectitudinis directa.

Aliqui libri habent: *Dirige in conspectu meo viam tuam*, id est: *Dirige in conspectu meo*, in mea conscientia, ubi vituperatores mei non vident *viam tuam*, dilectionem veram, per quam venis ad homines juxta promissum tuum, quo dicis: *Si quis diliget me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* (Joan. c. 14. 23.) Ita *deduc me in justitia tua*, & *dirige in conspectu tuo viam meam*, vel *in conspectu meo viam tuam*. Et si hoc non facis, eò quòd amicus meus sis, tamen propter improbitates inimicorum meorum, & tuorum, *propter inimicos meos* hoc facere non differas, neque deducere, ac dirigere non desistas attendendo maledictiones, & detractiones eorum iniquas, & falsas.

VERS. X. *Quoniam non est in ore eorum veritas.*

Nolunt loqui bona de me, quæ sciunt vera, & loquuntur mala, quæ nesciunt vera. Et hoc non mirum, quòd in ore habent *mendacium*, quia *Cor eorum vanum*, id est, terrenum *est*, sub sole est, sub quo *vanitas vanitatum* est, (Eccles. 1. 2.) & non in *sole justitiæ*, in quo *fulgebunt justi sicut sol*, (Matt. 13. 43.) quorum *cor* non *est vanum*, sed omnino cœleste, sapiens non ea, quæ sub sole sunt, sed quæ sursum sunt, ubi Christus est *sol justitiæ in dextera DEI* Patris. (Coloss. 3. 1. Malach. 4. 2.) *In ore ipsorum non est veritas*, in *corde* illorum *est* vanitas. Quid dicam de gutture, quod est in *oris & cordis* medietate?

VERS. XI. *Sepulchrum patens est guttur eorum.*

Quia & voraces sunt, *quorum Deus venter est*: (Philip. 3. 19.) & fœtor mortis exhalat inde, cùm propter voracitatem adulatores effecti *linguis suis dolosè agebant*. *Agebant* nimirùm dolosè non solo vocis molimine, sed actione dolum intendunt.

Judica illos DEUS. Non opto illis damnationis judicium, sed prævidens illud futurum prædico. Non opto; vel etiam orans dico: *Judica illos Deus* in præsenti ad salutem. *Judica*, & discerne *illos* de gente non sancta.

Decidant à cogitationibus suis, propriâ conscientia eos accusante, propriis *cogitationibus* suis eos arguentibus. Vel decidant à cogitationibus suis, ut mala, quæ cogitant, ad effe- B ctus malitiæ perducere non valeant.

Secundùm multitudinem impietatum eorum expelle eos, quoniam irritaverunt te, Domine.

Tu *secundùm multitudinem impietatum* suarum *expulisti* quondam Judæos ab *hereditate* pervasa tollens eis regnum, & sacerdotium, & locum, & gentem propter sanguinem Prophetarum, & tuum quoque sanguinem, de quo dixerant: *Sanguis ejus super nos, & super filios nostros.* (Matth. 27. 25.) Unde justô judiciô tuô venit super eos *omnis sanguis justus à sanguine Abel usque ad sanguinem Zachariæ*, (Ibid. 23. 35.) ut meritò *Expellerentur* à pervasa, & injustè possessa *hæreditate*, dum abuterentur judiciaria potestate: de qua *sunt expulsi*, ut jam sedeant *sine* C *Rege*, sine Sacerdote, ùt scriptum est in Osea, (Osé. 3. 4.) sinè templo, sine sacrificio. Tu *secundùm multitudinem impietatum* suarum *expulisti* quondam de *templo* manufacto Heliodorum à *Seleuco Rege* Asiæ missum *ad spoliandum ærarium*: (2. Machab. 5. 18.) hunc ab Angelicis ministris flagellatum cum suis satellitibus de Sanctuario tuo manufacto ejecisti exauditîs precibûs Oniæ Sacerdotis. Et ecce, plusquam Onias hic. Et Heliodorum quidem alienigenam gentilitatis errore involutum, ac proinde utcunque per ignorantiam excusabilem breviter flagellâsti, ac postea sanâsti per Oniæ Sacerdotis intercessionem. Sed Oziam Regem Juda temerario ausu in Sanctuario Domini thurificantem percussisti lepræ insanabili plaga, propterea, D quòd cùm Rex esset, officio Sacerdotum, quod ei non licuit, se præsumptuosè ingessit. Ob hoc igitur percussus lepra in fronte ab Azaria Pontifice à Sanctuario Dei ejectus, etiam Regni administratione privatus habitavit seorsum juxta legem leprosorum. (2. Paral. 26. 20.) Et ecce plusquàm Azarias hîc. Filios Aaron Nadab, & Abiu offerentes in Sanctuario ignem alienum, & ob hoc ultione divina interfectos exportari fecit Moyses de Sanctuario. (Levit. 10. 4.) Et ecce plùs quàm Moyses hîc. Etenim tu, magne Pontifex Jesu, tu Sacerdos magnus, qui *in tempore iracundiæ factus es reconciliatio*, (Eccl. 44. 17.) præsentialiter habitas in templo tuo, in Sanctuario tuo, quod est universalis Ecclesia toto terrarum orbe diffusa: & coram tuis oculis cuncta cernentibus multi spoliant Sanctuarium auferentes inde victualia pauperum tuorum multò nequius quàm Heliodorus.

E Multi

Multi Laici, ac laicæ conversationis homines, & laicali etiam communione indigni, sive litterati, sive illiterati altaris ministerio se applicant multò præsumptuosiùs, quàm Ozias Rex Juda. Multi etiam de filiis Aaron, de tribu Levitica, cui non est possessio in terris concessa, quia vivere debent sub Regula Apostolica, maximè, qui eam sunt professi, tamen cupiditatis mundanæ ignem portant in suorum cordium thuribulis, aut, quod pejus est, ignem turpissimæ libidinis, & sic accedunt altare, audentes tractare Sanctum Sanctorum, cùm sint ipsi ministri turpitudinum. Quid ergo his, eorumque similibus est optandum à nobis, nisi ut *decidant* non solùm ab actionibus, sed & à *cogitationibus suis* per humilitatem verè pœnitentem?

Si autem ipsi voluntariè obstinati, semperque resistentes Spiritui Sancto nolunt emendari, TU Domine JESU, qui major es Moyse, ac Sanctis omnibus, facto de resticulis flagello, *secundùm multitudinem impietatum eorum expelle eos* de Sanctuario tuo, de sancta *hereditate* Principatûs Ecclesiastici. *Ejice ancillam*, & filios ejus, (Gen. 21, 10.) ut filius liberæ, ac filiorum ejus cognoscatur *hereditas* esse, de qua in titulo Psalmi hujus est mentio, circa quam etiam totius Psalmi hujus versatur intentio. *Expelle eos*, non quoniam peccaverunt, quod est humanum, sed *quoniam irritaverunt te*, Domine, peccata sua pertinaciter amando ac defendendo, aliosque ad peccandum perniciosè animando, quod omnino diabolicum est.

Alia translatio habet: *Amaricaverunt te, Domine*, quod est peccatum gravissimum. Cùm enim tu sis panis de cœlo descendens, dulcis, & habens omne delectamentum, omnemque saporem suavitatis, tamen ipsi *te amaricaverunt*: quia comedentes peccatorum uvam acerbam, dentes suos ita stupidos fecerunt, ut tua dulcedo sit eis amara. Item cùm tu sis lux æterna serenis animorum oculis jucunda, ipsi *Te* sibi *amaricaverunt*, quando lippitudinem peccatorum per obstinatam pertinaciam sibimetipsis irremediabilem fecerunt. Tu ergo potentiæ, sapientiæ, ac benignitatis tuæ radios expandendo à summo cœlorum usque ad hæc infima terrenorum perlustranda fulgore tuo illos voluntariè, atque (Matth. 25, 30.) obstinatè lippientes *expelle in tenebras exteriores*, ubi sit eis *fletus, & stridor dentium secundùm multitudinem impietatum eorum*, in quibus impietatibus *irritaverunt*, vel *amaricaverunt te, Domine*. Hoc tamen optamus, ut eis expulsis in tenebras exteriores, ubi est fletus, etiam in hac vita excommunicatis & flentibus peccata sua sit hic expulsio & fletus pœnitentialis, ne in inferno sit pœnalis.

VERS. XII. *Et lætentur omnes, qui sperant in te, Domine.*

Post retributiones malorum de adepta *hereditate* supponit, quæ est præmium bonorum, ut sicut pœna terret, præmia invitent, quasi dicatur. Illi *decidant*, & humilientur, aut si humiliari nolunt, expellantur. Econtra *lætentur omnes, qui sperant in te. Lætentur*, inquam, non in affluentia temporalium divitiarum, quibus etsi affluant, non est cor apponendum: *sed lætentur in æternum, qui sperant in æternum* solo æternorum desiderio flagrantes. Hæc lætitia sine dubio eis est futura, & permansura in gaudio mentium, quod eis erit ita copiosum, ut etiam in corporibus eorum ad incorruptionis beatitudinem translatis perficiatur exultatio, quia *in æternum exultabunt*. Et hoc inde: quoniam *habitabis in eis* tanquam in templo; & inde, quia te totius exultationis fontem in se habebunt, erit eis æterna non solùm exultatio, sed & in ipsa exultatione corporis, & in lætitia cordis erit eis jucunda, & secura gloriatio, propterea, quia gaudium eorum nemo tollet ab eis.

Et inde cum magna securitate *gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum*. Hoc scilicet *nomen tuum*, quo tu diceris eorum *hereditas*. Gloriosum hoc *nomen* non tibi Angelus, aut homo imposuit, sed tu ipse tibi hoc *nomen* posuisti, quando Moysi famulo tuo amica locutione dixisti: Filiis Levi non dabis *hereditatem* in terra. *Ego enim ero Hereditas* eorum. (Num. 18, 20.) In hoc igitur *nomine*, in hujus *nominis* veritate solida velut in fundo hereditario spem suam collocantes modò, & rem tenentes in futuro *gloriabuntur in te omnes, qui diligunt* hoc *nomen tuum*, quo tu *Rex, & Deus* omnium fons inexhaustus beatitudinum diceris *Hereditas* eorum, in cujus æternis frugibus, & fructibus vitæ, quæ nunc est, & futuræ beatitudo consistit, quoniam hæc *hereditatis terra dedit fructum suum*, Sanctum videlicet Spiritum, (Psal. 84. v. ult.) qui & in præsenti vita gratis justificat, & in æterna gratis beatificat, gratiam pro gratia dans heredibus, gratiæ filiis videlicet illius, *qua hereditatem consequetur*, quando & injustus, qui dixit, *ut delinquat in semetipso*, (Psal. 35. 2.) maledicetur dicente talibus Judice: *Ite maledicti in ignem æternum*: & justus gratis per gratiam justificatus benedicetur eodem Judice dicente: *Venite, Benedicti Patris mei percipite Regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi*. (Matth. 25. 34.) Tunc, ùt supra dictum est, in illo judicio, in illa æternæ claritatis aurora, in illo *Manè astabo tibi, Rex meus, & DEUS meus, &* tunc *videbo: quoniam non DEUS volens iniquitatem tu es*. Nec tibi placet injustos principari super justos:

Quoniam illic maledices injusto, & *benedices justo* ex fide potiùs veritatis, (VERS. XIII.) quàm ex operibus legis justificato; atque ut justificaretur gratuita voluntate, *voluntate* tuæ bonitatis adjuto, quæ illum, antequam justificaretur, misericordiâ præveniente prædestinavit, vocavit, & postquam illa operante justificatus est, misericordia subsequente ita custodivit, atque undique munivit, ut esset illi ipsa *voluntas tua bona scutum*, & corona: *Scutum* in pugna, corona de victoria. Igitur Prædestinatricis

tricis, vocatricis, justificatricis, ac magnificatricis A gratiæ filii dicant in æterna gratiarum actione: *Domine, ut scuto bonæ voluntatis tuæ coronâsti nos.* Corona enim circulus est floridus, aut aureus in idipsum reductus, in quo principium fini conjungitur, ut quod longum erat, rotundetur, & corona consummetur. Sed in litterali sensu corona non est scutum: in spirituali autem sensu versiculi hujus *scutum*, & corona idem esse intelligitur, cùm dicitur: *Domine, ut scuto bonæ voluntatis tuæ coronâsti nos.*

Ex quo animadvertimus, quàm invictus in suo proposito est omnipotens Deus, qui secundùm propositum *voluntatis* suæ naturaliter *bonæ* salutem electorum ab æterna prædestinatione inchoavit, eosque vocando, justificando, ac magnificando quasi longam lineam floribus virtutum texuit, B aut ex auro charitatis geminæ fabricavit, nec ante desistit ab opere, quàm æternitati prædestinationis æternitatem conjugat beatitudinis electorum, quod est cujusdam longitudinis circumductio in idipsum, ut primo jungatur extremum. Nec fit distinctio, aut varietas inter primum, & Rom. 8. 29. ultimum: *Quos enim præscivit, hos*, & non alios *prædestinavit conformes fieri imaginis Filii. Quos autem prædestinavit, hos* omnes, licèt non solos *vocavit: Quos* autem *vocavit, hos*, etsi non omnes, tamen solos, & non alios *justificavit. Et quos justificavit, hos* & solos, & omnes, ac non alios *magnificavit*, non aliter, quàm æternaliter prædestinavit, ut sicut prædestinatum fuit ab æterno, ita & magnificatio, seu beatificatio electorum permaneat in æternum, sitque una & eadem æternitas, una & eadem æternitatis bonitas non solùm causale ac primordiale principium, sed & finalis consummatio C beatitudinis electorum, ut omnino æterna sit corona eorum ab æterno inchoata, & consummata in æternum per longum vocationis, & justificationis ambitum circumflexa, & tandem indissolubili æternitatis nodo in idipsum contexta.

Job. 40. 21. Hæc est *armilla* Divinæ operationis, qua *perforata* est *maxilla Leviathan.* Hic est indissolubilis *circulus* positus *in naribus ejus*, quo ligatus trahitur ille fatuus, ut, velit nolit, imò penitus nolens, tamen indefessus cooperetur etiam ipse beatorum testificationibus, volens quidem eos impedire, sed, ùt diximus nolens cogitur eis in salutem servire. Malleus ipse, ac faber universæ terræ, per quem fabricatur corona electorum, quæ corona sine dubio per ipsum fabrum, sive malleum D destrueretur, ac dissiparetur, nisi quòd ipsa corona *bonæ Dei voluntatis* nunc protegit electos, ùt scutum inter bella tentationum, coronandos tandem post bella omnium periculorum. Per hoc igitur inexpugnabile *scutum* liberati ac defensi, per hanc indissipabilem coronam laureati Hebr. 11. 33. omnes, *qui per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam, adepti sunt repromissiones*, persolvant in æternum æternas gratiarum actiones dicendo liberatori suo: *Domine, ut scuto bonæ voluntatis tuæ coronâsti nos.*

Nos quoque peccatores inter pericula tentationum eodem *scuto* indigentes, eandem coronam ex Divina promissione per *bonam* DEI *voluntatem* expetentes, licèt in nobis timore, ac tremore pavescamus; tamen Sanctis jam coronatis in eorum præcipuè natalitiis congaudeamus, eorumque triumpho congratulantes dicamus: *Scuto bonæ voluntatis tuæ coronâsti eos, Domine.* In festo etiam unius Martyris, vel Confessoris congratulantes illi dicamus: * *Lætentur omnes, qui sperant in te, Domine, quoniam tu benedixisti justo, scuto bonæ voluntatis tuæ coronâsti eum.* Non me derideat quisquam lecturus ista, quasi cantilenarum levitatibus intentum. Ego enim hæc non scribo seu legenda ingero austeris, ac doctis magistris, qui vocantur ab hominibus Rabbi, sed mihi famelico, meisque similibus maximè hoc ipsum opus petentibus, aut legere dignantibus in pascuis uberrimis pastoris David conquiro pastum, etiam in sapore Antiphonarum de Psalmis excerptum, seu etiam Responsoriorum, & aliorum canticorum, quæ de Psalmis excepta, ut sapiant jucundius, & dulcius, nos illis musicæ suavitatis notulas interdum supernotamus; quoniam & ipse primus enunciator Psalmorum pastor David Musica suavitate per Cantores, per Psalterium jucundum cum cythara perque alia musica Instrumenta verborum temperavit austeritatem. *In fine* hujus Psalmi recommemorando principium, ubi trina præmittitur Oratio in Trinitatis nomine, Trinitati eidem referimus gratias dicendo:

Gloria Patri cui dictum est: *Verba mea auribus percipe Domine.* Gloria Filio, cui dictum est: *Intellige clamorem meum,* Gloria Spiritui Sancto, cui dictum est: *Intende voci orationis meæ.* In hoc autem *Gloria* est *Patri*, quod *Verba* orantis Ecclesiæ *auribus percipit*: quia licèt sit antiquus dierum tamen clarè audit multùm dissimilis Diis gentium, qui *aures habent*, & Psal. 113. *non audiunt.* In hoc est *Gloria Filio*, quòd ipse, licèt à Judæis homo nondum habens quinquaginta annos denegetur Abraham vidisse, visusque fuerit insanire dicens: *Ante Abraham ego sum*; Joan. 8. 57. tamen ipse *clamorem intelligit* Ecclesiæ, qui clamor cœpit à sanguine Abel clamantis de terra, & durat usque ad illud *mane*, est quo dicitur: *Manè astabo tibi. Gloria Sancti Spiritus* est, quòd ipse *intendit voci* orantis Ecclesiæ, quæ dicit: *Manè exaudies vocem meam.* In quo *manè* quis gloriabitur castum se habere cor? Clarescente namque Judicii die cœlum, & terra pavebit. Nam & ipsæ *Virtutes cœlorum movebuntur.* Sequitur ergo sex Matt. 24. 29. tus Psalmus Pœnitentialis, in quo prævenimus faciem Judicis orando non solum pro nobismetipsis, verùm etiam pro inimicis nostris.

* *Huic Versui addita in Codice sunt notulæ quædam antiqua Musicæ, quas utpote in aliis quoque codicibus passim obvias consultò prætermisimus.*

PSALMUS VI.

DOMINE, ne in furore tuo ar- A
guas me.

Titulus hujus Psalmi est:

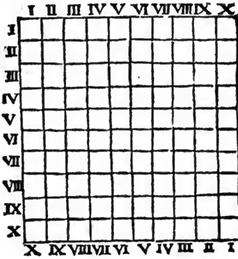
VERSUS 1. *In finem, Psalmus David pro Octava.*

Octava est adventus Domini, quem quidam ideo dixerunt *octavam*, quia venturus est Dominus post septem millia annorum, ùt ajunt; omnia sed nulli hoc tempus notum est. Potius dies judicii dicitur *octavus*, quia hujus mundi tempora septem dierum repetitione volvuntur. Ille autem dies *octavus* volubilitati septem dierum suppositus nullam habet varietatem: quia tunc omnia mutabilia certam accipient
Agg. 2.7. stabilitatem juxta illud: *Adhuc semel, & ego commovebo* non solùm *terram*, sed & *cœlum*, dicit Dominus. Quod Capitulum versans A-
Hebr. 12. 27. postolus: Cùm, inquit, *semel dicit, significat mobilium translationem tamquam factorum, ut maneant ea, quæ sunt immobilia.*

Itaque regnum immobile suscipientes juxta consilium ejusdem Apostoli praeparemus nos in occursum illius diei, illius lucis *octavæ*, in qua regnum DEI apparebit immobile, cujus immobilitas pulchrè per octonarium significatur, qui est primus numerus cubicus & solidus quadratus, quod notum est Arithmeticis, & facilè dignoscitur, si à binario ipse octonarius constituatur hoc modo: bis bini faciunt quadraturam talem

qualis in quatuor punctis conspicitur. Dicamus ergo bis binì bis, aut quatuor punctis in plano substratis alia quatuor supposita intelligantur, per quem in modum tesseræ quatuor latera, & octo anguli figurantur æqualis dimensionis, in qua non sit latus aliud aliò brevius, aut longius: quia numerus iste octonarius per binarium est undique solidus, & quadratus. Et hæc ipsa quadratura solida, & perfecta in aliis multis numeris occurrit. Verbi gratiâ in millenario, quia decies decem talis est quadratura, qualis in hac figura * conspicitur. Sed in latere marginali distinctius apparet,

B quomodo per decies decem quadratura formatur, cui ex omni latere denarius adaptatur. Huic tali quadratæ figuræ, si adhuc decies aliæ tales tam latæ supponantur, quod in pictura demonstrari non potest, ita ut dicatur decies decem, decies millenarius perficitur, qui denarius quadratus æquilater numerus cubicus, & solidus invenitur. Sed hæc talis tam solida quadratura, cùm sit in multis numeris, primitùs occurrit in octonario: quia hic primus per binarium formatus æquilater numerus, ùt demonstratum est, cubicus quadratus, & solidùs invenitur. „ Hujusmodi autem quadratum corpus non est volubile, sed similiter cubat in quolibet suo latere. Unde hic numerus & cubicus, & æquilater dicitur, per cujus involubilitatem perfectio Resurrectionis exprimitur, quæ die
C *octava* post septimanam Passionis Dominicæ in corpore Christi, & his, qui cum eo surrexerunt, peracta est, & post omnem septimanam nostræ passionis, quæ est omne tempus volubile per septem dies in nobis, imò & in omnibus Christi membris est perficienda. In qua omnis animarum, & corporum natura in Christo resurgentium, & illi occurrentium in virum perfectum solidabitur in octonarium ulteriùs non volubilem, sed omnino cubicum, & æquilaterem. Dicuntur enim numeri æquilateres, qui ex omni latere sunt æquales, ut bis bini bis, id est, octo.

Aliquorum verò numerorum est parte altera longior forma: ut bis bini ter, id est, sex. Talis tam inæqualis formæ sumus in hac septem dierum volubilitate, in qua *omnis creatura* sex diebus facta *in-* Rom. 8. 22. & 23.
D *gemiscit, & parturit usque adhuc. Non solùm autem illa, sed & nos ipsi*, ait Apostolus, *primitias spiritûs habentes, & ipsi intra nos gemimus redemptionem corporis nostri expectantes, quoniam & ipsa creatura* Rom. 8. 21.
liberabitur à servitute corruptionis in libertatem gloriæ Filiorum Dei. Hæc est autem Gloria Christi membris promissa, ut sint sicut Angeli Dei post resurre-
ctionem & immutationem: *Omnes enim resurgemus,* 1. Corinth. 15. 51.
sed non omnes immutabimur. Mortui quidem omnes resurgent

* *Omisso minutiori Schemate, posteriorem ex margine in ipsum contextum intulimus.*

resurgent incorrupti, hoc est, in omnibus membris suis integri, sed non omnes immutabuntur: quia soli electi, quia in hac vita sunt ab infidelitate ad fidei fidelitatem, à malignitate ad benignitatem permutati, tunc mutabuntur ad immutabilem, beatitudinis æternæ stabilitatem & immobilitatem, in qua corporis & animæ in unum compacta natura, cujus nunc est parte altera longior forma, quia infirmior est caro, quàm anima, & in ipsis electis, in quibus etsi Spiritus promptus est, caro tamen est infirma, ipsa, inquam, corporis, & animæ natura tunc erit omnino solida, & quasi cubica nulli deinceps volubilitati obnoxia: quoniam caro tunc non minùs erit impassibilis & incorruptibilis, quàm anima, quum non dimidia, sed tota creatura humana in electis liberabitur à servitute corruptionis, & tota nobilitabitur in *libertate Gloriæ Filiorum DEI.*

Et nos, ait Apostolus, *immutabimur.* Quomodo? certè per octo graduum ascensum, quibus ascenditur in ædificium Ezechieli demonstratum. Qui sunt illi octo gradus? Gradus nimirum octo bea-
Matth. 5. 3. & 4. titudinum: Quoniam *beati pauperes spiritu* habebunt *regnum cœlorum. Beati mites possidebunt terram* Paradisiacam, & plusquam Paradisiacam, quando fiet *voluntas Dei sicut in cœlo, & in terra.*
Matth. 6. 11. & 5. Beati lugentes, tunc planè consolabuntur. Beati esurientes, & sitientes justitiam justitiæ dulcedine tunc saturabuntur. *Beati misericordes* tunc
Matth. 5. 8. & seqq. *misericordiam consequentur. Beati mundicordes* tunc *Deum videbunt. Beati pacifici* tunc *filii Dei vocabuntur. Beati qui* nunc *persecutionem patiuntur propter justitiam*, tunc in regno cœlorum coronabuntur
2. Timot. 4. 8. *coronâ justitiæ, quam reddet illis Dominus in illa die justus Judex*, qui eos in illa die *octava* circumcidet non manu facta circumcisione auferens ab eis præputium totius corruptionis, à quibus hîc ablata est per Baptismum vel aliud remedium corruptio iniquitatis. Hanc circumcisionem die *octava*, die novissima consummanda præfiguravit illa dies *octava*, in qua lex præcepit filiis Israël masculos suos circumcidere. In hac die octava caro Christi, & cum eo resurgentium est ab omni corruptione circumcisa, & purgata, quod ipsum expectatur futurum in tota Ecclesia, quæ per octo gradus provecta, & hic circumcisa persecutionis cultrò in gradu *octavo*, tunc erit ampliùs circumcidenda, & purganda in die *octavo*, quando electis erit corporum suorum non solùm de morte resurrectio, sed etiam de mortalitatis corruptione plena immutatio, quasi plena circumcisio.

Adhuc aliter octo graduum erit ascensus, quia natura humana quinque limitibus distincta est. Habet enim esse cum lapidibus & aliis corporibus vitalis vigoris expertibus: habet vivere cum arboribus, & cæteris vigorem crescendi habentibus: habet & sentire cum animalibus: habet ratiocinari supra irrationabilia animalia sub angelis: habet agnitam veritatem intelligere cum angelis. Illis quinque limitibus quasi quibusdam gradibus natura humana in resurrectione provehetur, quia cùm immutabuntur electi, corpus naturale absor-
1. Corinth. 15. 43. & 44. bebitur à vita, non, ut non sit, sed, ut vita sua inferius aut infirmius non sit. Cùm quod *seminatum* *fuit animale, surget spirituale*, quod *seminatum est in infirmitate, surget in virtute.* Similiter ipsa corporis vita in suum superius glorificabitur, videlicet in sensum non jam animalem, sed omnino spiritualem. Sensus autem tunc spiritualis, non tunc erit sub ratione, uti nunc est ipse sensus quinque partitus aliquotiens rationi contrarius, ita ut ei sapiat interdum aliquid voluptuosum rationi penitus insipidum & contrarium: sicut rationi pro veritate sapit martyrium vel quodlibet atrox tormentum, quod penitus horret infirmitas quinque sensuum. Tunc autem inter sensum, & rationem tanta erit sentiendi, & consentiendi unio in electis, cùm totus homo erit spiritus vel spiritualis, ut nulla unquam interveniat contrarietas, vel diversitas: quoniam in tota natura humana regnabit unitas; cùm impletum fuerit, quod Christus oravit pro electis videlicet, ut sint Joan. 17. 23.
consummati in unum. Quod ut perficiatur parum est corpus vitæ, vitam sensui, sensum rationi adunari, nisi humana ratio Angelorum sanctorum adjuvetur intellectu, ut sint sicut Angeli Dei homines beati, nullumque sit ultra divortium inter angelicum, & humanum de veritate intellectum.

Istis quinque ascensionum gradibus, quibus agitur, ut sit homo totus angelicus, hoc sine dubio Joan. 6. 45.
adjicietur, quod veritas promisit dicens: *Erunt omnes docibiles Dei.* Nam *Spiritus veritatis docebit* Joan. 16. 13.
eos *omnem veritatem*, & Filius manifestabit se ipsum dilectis, & Pater diliget eos. Atque hoc erit eis illuminari die octava, cùm quinquepartita humana natura Trinitatis manifesta visione beatificabitur: quia Spiritus Sanctus docens omnem veritatem introducet ad Filii (qui est veritas) visionem, Filius manifestando se ipsum, in semetipso manifestabit & Patrem: quoniam ipse in Patre, ac Pater in ipso est. Igitur naturæ humanæ quinque distinctis limitibus, quasi quinque virginibus sapientibus intromissis ad jucundam visionem trium Personarum tenetur dies *octavus*: quia quinque ac tres octo sunt, quamquam tres Deitatis Personæ unum sint, Imò & illæ quinque Virgines introibunt ad nuptias, & erunt una sponsa sponso Christo ita conjuncta, ut sint duo non solùm in carne una, sed & in uno spiritu: quoniam *qui ad-* 1. Cor. 6. 17.
hæret Domino, ait Apostolus, *unus Spiritus est.*

Istarum nuptiarum janua claudetur fatuis quinque Virginibus: quia impiorum neque intellectus, neque ratio, neque sensus, neque vita, neque corpus admittetur intra nuptiales delicias, quarum præparatoria est vera charitas, quæ significatur, per oleum. Quia sicut oleum supernatat cunctis liquoribus: ita charitas antefertur cunctis virtu- 1. Cor. 13. 1, 2, 3, 4.
tibus. *Nam si linguis hominum loquar, & Angelorum*, ait Apostolus, *Charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens: & si habuero Prophetiam, & noverim mysteria omnia, & habuero omnem fidem, ita ut montes transferam: Charitatem autem non habuero, nihil sum: Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum, ita ut ardeam: Charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* Ac ne quisquam fallatur, ne aliqua fatua virgo putans habere se oleum charitatis in vase

cordis

cordis sui : Manifesta ponit Apostolus indicia, quibus agnosci potest charitas vera & sincera, & non ficta. *Charitas*, ait, *patiens est, benigna est.* Patiens videlicet inter adversa, quæ patitur à malis: *benigna est* ad reddendum bona pro malis, etiam ipsis malis, & inimicis. *Charitas non æmulatur*, id est: non invidet bonis alterius, *non* de sua felicitate *inflatur, non agit perperam*, id est, perversè contra judicium propriæ conscientiæ. *Non est ambitiosa*, id est, aliis præponi non desiderat. *Non quærit, quæ sua sunt*, quia communia propriis, non propria communibus anteponit. *Non irritatur, non cogitat malum*, fortis scilicet non solum ad non vindicandas, sed etiam ad non commemorandas injurias suas. *Non gaudet super iniquitatem* alterius, *congaudet autem veritati*, id est, justitiæ. Pro qua veritate, sive justitia si mala temporalia ingruunt ; *Omnia suffert*: & quamvis non omnia Spiritui credat, tamen probatum habens aliquem spiritum, quod ex Deo sit, eidem de Scripturis loquenti *omnia credit*, & de futuris promittenti promissa *omnia sperat*, quæ si differuntur, *omnia sustinet*. *Charitas nunquam excidet*: quoniam *aquæ multæ non* Cant. 8. 7. *poterunt extinguere charitatem, neque flumina obruent illam* : quia nunquam vertetur in odium, quod per veram charitatem fuit aliquando dilectum.

Talis charitas est oleum illud Evangelicum, per quod lampades ardent in præsenti vita, & multo magis in adventu Sponsi, qui tum quinque Virgines introducet in illud nuptiale triclinium, ubi architriclinus est unus ac trinus DEUS, ubi trium personarum una est ipse Sponsus, ibi tribus dilectione mediante adunatis cum quinque perficietur ille octonarius perfectus cubicus & solidus quadratus, ab omni volubilitate alienus, cujus in consideratione dies resurrectionis omnium, & beatificationis non omnium Virginum, sed quinque solummodò sapientum charitatis oleo abundantium dicitur dies *octava*.

Sed quia tunc non solùm hoc habet multùm dulcedinis, quod dicitur: *intraverunt cum eo ad* Matth. 25. 10. *nuptias*, sed hoc habet multùm terroris, & amaritudinis, quod dicitur : *clausa est janua*, & quod dicitur fatuis Virginibus: *Nescio vos*: pro ipsa die *octava* solicitus *David* pœnitens, ut quilibet homo timens ut *David*, cantabiles habet justificationes hujus Psalmi Pœnitentialis, ut in quinario fatuarum Virginum non resideat, sed usque ad octonarium sapientum pertingat, quò nullus pertinget, nisi aut per veram innocentiam ut infantes baptizati, qui in innocentia moriuntur, aut per veram poenitentiam, de qua in septem Psalmis Pœnitentialibus agitur, quorum iste *Psalmus* est primus intitulatus pro die *octava*, quæ fortasse propter jam dictas rationes dicitur *octava*. Vel sicut quidam hujus Psalmi tractatores volunt, ideo dicitur *octava*, quia superponitur septenario pertinenti ad corpus, & ad animam hoc modo: Duæ vitæ sunt, una pertinet ad corpus, ad veterem scilicet hominem, cui & Vetus Testamentum datum est, in quo regnavit mors: Altera pertinet ad animam in Christo innovatam. Ad corpus autem pertinet quaternarius, quia & ex quatuor constat elementis, & quatuor afficitur qualitatibus, sicca, humida, calida, frigida, & quatuor ministratur temporibus, verno, æstate, autumno, hyeme. Ad animam verò pertinet ternarius, scilicet diligere DEUM ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota virtute. Peractis igitur his, quæ ad corpus pertinent, actionem & exercitium animæ per trinam dilectionem quasi septenario numero veniet *octavus* dies judicii, ubi cuique pro meritis reddetur. Unde timens *David*, id est, quilibet pœnitens, vel tota Ecclesia semetipsam exercens in pœnitentia, sicut pœnitens *David* orat in hoc Psalmo, qui intitulatur *Psalmus*, quoniam ad benè operandum invitat; & attribuitur *David*, id est, pœnitenti Ecclesiæ tendenti in finem, id est, in Christum, qui est *Principium, & finis*, id est, Apocal. 1. 8. inchoatio & consummatio ad justitiam omni credenti, & justam solicitudinem habenti pro *octava*, quam timet, id est, pro die judicii.

Est autem iste *Psalmus* primus pœnitentialium *Psalmorum*, qui sunt septem propterea, quoniam potest deleri per pœnitentiam veram, quicquid delinquitur in sæculi septimana, quæ septem diebus volvitur, in qua etiam labor pœnitentium durat : & propterea quum septem sunt præcipuè modi remissionis propositi, scilicet primò Baptismus: secundò Martyrium: Tertiò Eleemosyna: Quartò, quod aliis peccata dimittimus; Quintò, quod cæteros ab errore convertimus: Sextò gemitus pro peccatis : Septimò, Communio corporis, & sanguinis Domini. Agitur autem hìc de pœnitente, & loquitur Ecclesia in persona peccatoris gravibus peccatis implicati, ut nullus de misericordia desperet, si pœnituerit. Secundùm verò formam omnium Pœnitentialium incipit ab amaritudine pœnitentiæ, & finit in certitudine veniæ. Primò est exordium, in quo captat benevolentiam. Ut autem sciatur, quod sit exordium, quod habemus in multis initiis Psalmorum, de distinctionibus Rhetoricæ Orationis aliquid dicendum est.

Nam licèt Rhetorica sæcularis scientia sit, tamen ipsa cùm cæteris liberalibus artibus velut quædam famula Dominam suam, Divinam videlicet sapientiam in Sanctis Scripturis ita comitatur, ut siquis eam animadvertere voluerit, & potuerit, omnes Rhetoricos colores in ea invenire possit. Similiter cæteræ artes liberales Grammatica, Dialectica, Arithmetica, Musica, Astronomia, Geometria, sive Practicæ, id est, activæ laboranti collaborant quasi ancillares famulæ, sive Theoriæ, id est Divinæ contemplationi solemnizanti & vacanti assident quasi honestæ pedissequæ. Quod quia de singulis artibus ostendere ad præsens non vacat, nunc de Rhetorica oratione pauca dicamus, cujus multas proprietates in *Psalmis* habemus.

Rhetoricæ orationis sex partes sunt. Exordium, narratio, partitio, confirmatio, confutatio, conclusio. Exordium est, ubi ante narrationem captatur auditoris benevolentia, docilitas, attentio. Narratio est, ubi causa narratur, circa quam tota Oratio versatur. Partitio est, ubi caussa distinguitur in partes. Confirmatio est, ubi pars, quæ placet,

cet, confirmatur. Confutatio, ubi pars, quæ non A placet, reprehenditur. Conclusio est artificiosus terminus Orationis.

Dividitur autem Exordium in principium, & insinuationem. Principium est, brevis captatio benevolentiæ, vel attentionis. Insinuatio est longa per ambages circumducta captatio benevolentiæ, attentionis, vel docilitatis. Principio, id est, brevi captatione utuntur Prophetæ, cùm narraturi præmittunt: *Hæc dicit dominus.* Per hæc enim pauca verba redditur sensatus auditor attentus, & benevolus: quoniam attentè, ac libenter audiendum est, quod Propheta non de Spiritu proprio, sed de Spiritu Divino loquitur. Simi- B liter Diaconi Evangelicam narrationem pronuntiaturi cùm præmittunt: *In illo tempore dixit Dominus JESUS discipulis suis*, benevolentiam, & attentionem eorum breviter captant, qui audientes Evangelium cupiunt esse de numero discipulorum. Porrò cùm præmissæ captationi attentionis, & benevolentiæ addunt: *parabolam*, vel *similitudinem hanc*, docilem reddunt auditorem ad subsequentem narrationem, ne, quod narratur, historicè dictum, seu factum credatur. Exemplum posuimus de principio, quo utendum est in illo causarum genere, cui auditor facilè potest acquiescere.

Verùm si Auditoris animus ab acquiescendi facilitate videtur elongatus, insinuatio est necessaria, qua paulatim longa, & morosa cir- C cumlocutione ipse animus auditoris præparetur ad recipiendam narrationis persuasionem. Quod cùm in multis ostendi valeat unum Evangelii capitulum ponamus pro exemplo, in quo plenaria invenitur distinctio sex partium Rhetoricæ orationis quas præsignavimus.

Luc. 7. 36. & deinceps. *Rogabat Jesum quidam Pharisæus, ut manducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisæi discubuit. Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix, ut cognovit, quod accubuisset in domo Pharisæi, attulit alabastrum unguenti, & stans retro secus pedes ejus, lachrymis rigabat pedes ejus, & capillis suis tersit. Videns autem Pharisæus, qui vocaverat eum, ait intra se: Hic si esset* D *Propheta, sciret utique, quæ, & qualis est mulier, quæ tangit eum: quia peccatrix est.*

Attendamus nunc Simonem Auditorem, & Dominum nostrum Jesum Christum plusquam Rhetoricum Oratorem, qui cognoscens animum Auditoris à misericordia, & compassione nimis alienum, antequam narrationem ingrederetur, præmisit Exordium per insinuationem hoc modo: *Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister dic. Duo debitores erant cuidam fæneratori. Unus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta. Non habentibus autem illis, unde redderent, donavit utrique. Quis ergo eum plus diligit? Respondit: Æstimo; quia is, cui plus donavit. Dicit illi: Rectè judicâsti.*

Ecce quàm longa insinuatio, quàm longa indevoti Auditoris præparatio! Quàm statim sequitur narratio dicente Domino: *Vides hanc mulierem?* Præsentia quippe officiosæ, ac pœnitentis mulieris erat materia, circa quam versabatur tota hæc Oratio, cujus jam audivimus membrum, quod dicitur Exordium per longam insinuationem. Audivimus & membrum, quod intelligimus esse brevem narrationem. Audiamus nunc membrum, quod dicitur Partitio, quæ sub antithetis posita est hoc modo:

Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: Hæc autem lachrymis rigavit pedes meos, & capillis suis tersit. Osculum mihi non dedisti, hæc autem, ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos. Oleo caput meum non unxisti, hæc autem unguento unxit pedes meos.

Ecce quàm cauta partitio, quàm rationabilis distinctio! quâ diligenter consideratâ, quid confutandum, quid confirmandum sit, facilè dignoscitur. Unde statim confirmatio sequitur dicente oratore, interpellatore, & Advocato pœnitentis mulieris.

Propter quod dico tibi: remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.

Confutatio est, quod sequitur: *Cui autem minùs dimittitur, minùs diligit.* In qua confutatione hic sapiens & mansuetus orator parcit auditori, cujus partem confutat loquens de illo quasi de alio minùs diligente, minùsque indulgentiam quærente.

Tandem subjungitur Conclusio, id est, artificiosus terminus orationis, cùm dicitur ad mulierem pœnitentem: *Fides tua te salvam fecit: Vade in pace.* Fides etenim salvam eam fecit, quæ se à Salvatore salvari posse non dubitavit. Nonne tibi videtur hæc mulier, etsi non verbis, affectu tamen cordis, & effectu extrinsecæ obsequelæ *Psalmum* Pœnitentialem complevisse, præsertim cùm *Psalmus* ad operationem spectet, quia in Psalterio decachordo digitorum sive manuum artificiosa moderatio facit *Psalmum*? Quod autem fuit psalterium istius mulieris humillimæ sapienter psallentis, nisi ipse Christus? Tetigit namque benè psallens fœmina non solùm exteriùs psalterium istud manibus: Verùm quòd multò ampliùs profecit ad salutem, interiùs per fidem, credendo illum Salvatorem, qui posset salvare talem quoque peccatricem, quæ neque bonam conscientiam, neque bonam haberet famam. Talis est Ecclesia de gentibus collecta, talis est etiam peccator, seu peccatrix, cujus est polluta non solùm conscientia, sed & fama. Quid igitur huic restat, nisi ut ex intima fide ad Salvatorem confugiens dicat?

Domine, ne in furore tuo arguas me. VERS. II

Primò ponit exordium, in quo capiat benevolentiam per potestatem Judicis, per infirmitatem suam, per consuetudinem parcendi: quia vult non à mortuis, sed à vivis rogari. Secundò narrat suas

as ærumnas, ut cognoſcatur afflictus, ibi: *laboravi*. Tertiò ſequitur correctio, cùm ſe ſequeſtrat à malis ibi: *diſcedite à me*. Quartò jam liberatus exultans orat pro inimicis, ut convertantur, ibi: *Erubeſcant*. Intentione verò incitat ad pœnitentiam. Clamat ergo: *Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me*. Ut ex Græco exemplari colligitur, *Furor*, & *ira* idem ſunt. Unde & in Latinis exemplaribus de Græco translatis variè dicitur, alicubi priùs *furor*, poſt *ira*, uti nos cantamus: alicubi priùs *ira*, poſt furor, ùt in Reſponſorio de Romanis exemplaribus tracto canimus: *Domine, ne in ira tua arguas me, neque in furore tuo corripias me*. Eſt autem *ira* vel *furor* indignatio gravis, per quam futurum judicium

Soph. 1. 15. accipitur. Unde in Propheta legitur. *Dies illa dies iræ*. Et Apoſtolus impœnitenti pec-

Rom. 2. 5. catori dicit: Tu *autem ſecundùm duritiam tuam, & impœnitens cor tuum theſaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis juſti judicii DEI*.

Rom. 1. 17. Item: *Revelatur enim ira DEI de cælo ſuper omnem impietatem hominum eorum, qui veritatem Dei in injuſtitia detinent*.

Argui verò, & *corripi* diverſa ſunt. Nam *argui* gravius eſt, quaſi accuſari, unde damnatio timetur. *Corripi* verò minus eſt, id eſt, emendari, vel erudiri. *Arguuntur* autem in judicio, qui ſunt ſine charitatis fundamento: hi enim damnantur omnino. *Corripiuntur* verò, id eſt, emendantur, & purgantur, qui fundamentum

1. Cor. 3. 12. quidem habuerunt, ſed ſuper illud ædificaverunt *ligna, fœnum, ſtipulam*, quæ dum igne judiciali conſumuntur, ipſi per ignem ſalvabuntur. Quidam namque habentes charitatem, ſuperædificant aurum ſapientiæ in ſecreta cordis contemplatione: argentum verò eloquentiæ in proximorum ædificatione, ac lapides pretioſos in exemplorum fulgida exhibitione, dum quæ docent verbo, moribus, & operibus oſtendunt in exemplo. Iſtorum ædificium non habebit in igne detrimentum. Sunt autem, qui ſuperædificant eidem charitatis fundamento ſtipulam ſæcularium cogitationum, fœnum ſæcularium locutionum, ligna ſæcularium, non tamen criminalium actionum. Et ſicut ab igne citò conſumitur lignum, citius fœnum, citiſſimè ſtipula, ſic in igne purgatorio differenter, & diſſimiliter puniuntur, & delebuntur facta, dicta, & cogitata mala purgabilia in his, qui habent fundamentum charitatis. Nam his, qui hoc fundamento carent, ignis judicialis non erit ad purgationem, ſed ad damnationem.

Hebr. 10. 31. Peccator igitur pœnitens, & ſciens, quòd *horrendum eſt incidere in manus Dei viventis*, non vult ibi neque *argui* ad damnationem, neque corripi ad emendationem. Unde orans dicit: *Domine, ne in furore tuo, & in ira tua*, id eſt, in futuro judicio, ne *arguas*, id eſt, convincas me damnandum: neque etiam, quod minus eſt, *corripias me* caſtigandum, quod minus eſt: ſed potiùs hìc ſana, hìc emplaſtrum gratiæ tuæ adhibe, hìc medelam, quam noſti expedire, impende. Sana hìc ſuavitatis, & miſerationis tuæ unctione, dum tempus eſt gratiæ, ne tunc damnandus, vel etiam ſanandus inveniar dura uſtione, dum tempus erit *furoris* & *iræ*: Non quod in te ſit *furoris* aut *iræ* ulla commotio, ſed quod ipſa, quæ tunc erit ultio eam ſuſtinentibus, ita erit inſupportabilis, ac ſi procedat ex *ira*, vel *furore* Judicis. *Tu autem*, Domine, ait ſapiens, *in tranquillitate judicas, & cum magna reverentia diſponis omnia*. Sap. 12. 18.

Aliter: *Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me*. *Furor* etſi gravis, tamen in judice ſenſato brevis eſt commotio. *Ira* verò cùm eſt juſta in judice juſto, erit longa, niſi cùm eam breviat pœnitentia, & miſericordia. Poteſt ergo per *furorem* intelligi commotio Judicis, quæ in die *octava* etſi gravis, tamen etiam brevis videbitur: quia ſententia judicialis tunc ſinè mora quaſi cum furore dabitur, cùm impiis dicetur: *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum*. *Ira* verò ejuſdem judicis, per quam detinebuntur ſinè fine in æterno ſupplicio, idcirco erit longa, quia eam non breviabit ulla pœnitentia, vel miſericordia: Non quòd impiorum tunc nulla ſit pœnitentia, ſed quia erit nimiùm tarda, & ideo minimè fructuoſa: Non quòd Judicis æterni non ſit æterna miſericordia, ſed quòd hæc eadem miſericordia non immiſericordibus, ſed miſericordibus erit impendenda, juxta illud: *Beati miſericordes; quoniam ipſi miſericordiam conſequentur*. Matt. 5. 7. Idcirco dum tempus eſt pœnitentiæ fructuoſæ, dicit pœnitens *octavam* diem timens: *Domine, ne in furore tuo corripias me, neque in ira tua arguas me* per æterna ſupplicia, neque etiam, quod minus & brevius eſt, *in furore tuo corripias me*, in ipſa die *octava* dicendo mihi: *Serve male, & piger, quare pecuniam meam non dediſti* ad menſam. Matth. 25. 26. Vel: *De ore tuo te judico, ſerve nequam*. Vel: *Serve nequam, omne debitum dimiſi tibi, quoniam rogâſti me. Nonne ergo oportuit & te miſereri conſervi tui, ſicut & ego tui miſertus ſum*? Matt. 18. 33. Antequam veniat illa dies *octava*, illa dies *iræ*, dies *furoris*, *dies calamitatis, & miſeriæ*. Soph. 1. 15.

VERSUS III. *Miſerere mei, Domine, quoniam infirmus ſum* pariter ex languore peccati, & ex languore miſeriæ, quæ eſt pœna peccati. Unde quia multiplex & magna eſt mea infirmitas, multiplex & magna mihi neceſſaria eſt medicina, per quam ſaner non ſolum exteriùs in carne languida, ſed etiam interiùs in oſſibus, id eſt, in ipſius animæ rationalis naturalibus viribus non parùm, vel ex parte, ſed in toto, & per totum conturbatis: *quoniam conturbata ſunt* omnia *oſſa mea*, id eſt, vires, ac virtutes animæ, ita ut non poſſit carnem regere ſua rationali, id eſt, oſſea fortitudine, ſed quaſi caro molleſcit ipſum robur animæ. Unde dico:

VERSUS IV. *Et anima mea turbata eſt valde*. Ecce, confiteor! Ecce, vulnera oſtendo tibi clementi, & omnipotenti, & ſapienti Medico!

Sed

Sed tu Domine, qui per clementiam A vis, per omnipotentiam potes, per sapientiam scis medicare, ac sanare infirmos, *Usquequo* differs clamantem audire, infirmantem sanare? Innuit se hic pœnitens diu luctatum contra vitia, cùm ei tam longa est medicinæ mora. Non est autem crudelitas dilatio DEI, sed ut persuadeat animæ, quòd in magna mala se præcipitavit, nec breviter ac leviter orans exaudiri poterit. Nondum enim tam perfectè orat, ut ei DEUS omnium exauditor dicat: adhuc loquente te dicam, adsum. Orantem aliquantulum differt, ut cùm exauditus fuerit, de cætero magis caveat sibi, & ut ostendatur, quæ pœna sit non conversis, si tanta difficultas est conversis. Unde est illud: *Si justus*
1. Pet. 4. 18. *vix salvabitur, impius & peccator ubi parebunt.*

Aliter: *Sana me Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea*, id est, mens mea *conturbata* est B ad pœnitentiam: & *anima mea*, id est, etiam sensualitas *turbata est valde* reluctans consuetudini pravæ diu inolitæ, atque vix coaptando se disciplinæ multùm insolitæ. *Et tu Domine usquequo?* Usque quo differs, quin sanes?

VERS. V. *Convertere Domine*, non differas,
Zach. 1. 3. sed mihi converso *convertere* juxta illud: *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos.* Vel quia perfectæ conversioni nostræ semper est paratus, videtur dici *Convertere*, id est: fac me inverti. Sentit enim convertendi difficultatem. Unde ait: *& eripe animam meam* in conversione multis impeditam. Vel *Convertere* à vindicta, & ita *eripe animam meam* ligatam peccatis, & dando virtutes *salvum me fac* non *propter* merita C mea, quia justa est peccati damnatio, sed *propter misericordiam tuam.*

VERS. VI. *Quoniam non est in morte, qui memor sit tui.*

Ideo hic festino per confessionem sanari: *quoniam* post *mortem* in terra oblivionis *non est*, *qui memor sit tui. Et in inferno* post judicium *quis confitebitur tibi?* Nullus. Nam ante judicium potuit dives *in inferno* sepultus aliqua luce videre Lazarum in requie, cujus comparatione coactus est confiteri sua mala: sed post judicium in profundioribus tenebris nullam DEI lucem videbunt, cui confiteantur. Vel *mortem* dicit contemptum divinæ legis eò, quòd ducit ad *mortem*: *Infernum* verò cæcitatem animi, quæ D post hujusmodi *mortem* ita eos involvit, ut dentur in reprobum sensum. Horum autem neuter *confitetur.* Ab his nititur liberari, qui dicit:

Laboravi in gemitu meo.

Gemit, dum videt, quæ mala fecit, quæque pro his mala promeruit. Et tanquam parum profuerit *gemitus* absque lachrymis, addit: *Lavabo per singulas noctes lectum meum* plorans in *lecto meo per noctes.* Vel *lavabo lectum*, id est, corpus *per singulas noctes, per singulas* iniquitates. Et si non possum dinumerare horas, & momenta *noctium*: tamen summam *confitebor* iniquitatem *singularum*. Potest etiam dici *lectus*, in quo æger animus quiescit, voluptas carnis, & delectatio sæculi quam *lachrymis lavat*, qui se ab illa conatur extrahere. *Lachrymis meis stratum meum rigabo.* *Stratum* est idem quod *lectus*. Vel potest dici *stratum* cumulus peccatorum, quasi de multo stramine congestus palearum. Unde hoc *stratum lachrymis rigat*, & *rigando* in stercus vertit, ut futuræ fertilitati proficiat. *Per noctes* verò, quæ, cùm diebus alternantur, significat, quòd quasi alternatim patitur *noctes*, cùm carne servit legi peccati: & dies sentit, cùm mente servit legi DEI. Ut ergo nox convertatur in diem, *per singulas noctes*, id est, per singulos lapsus *lavat lectum*, id est, conscientiam, in qua sani aliquando laboribus mundi lassati requiescunt: ægri autem in eodem *lecto* torquentur, sicut ille *puer*, de quo dictum est: *Jacet in* Mat. 8. 6.
domo paralyticus, & malè torquetur. Lavabo lectum conscientiæ, atque *rigabo stratum*, id est, sensualitatem. Hanc *rigabo* quasi hortum, ut resoluto *lachrymarum* imbre arida sensualitatis novam virtutum germinet messem.

Turbatus est à furore oculus meus. VERS. VIII.

Furor DEI fuit contra veterem hominem Protoplastum usque adeo magnus, ut peccati, ac pœnæ morbus ab illo posteris ejus sit factus hæreditarius excepto solo Christo, qui conceptus est de Spiritu Sancto. *Furor* DEI est etiam in præsenti, cùm dat peccatores in reprobum sensum: *Furor* in futuro, cùm puniet. Ab utroque *furore* dicit *oculum turbatum*; quasi dicat: *Lavabo lectum, rigabo stratum*: quia cùm attendo, quæ in primis parentibus fecisti, quæ etiam in futuro minaris, quæ etiam in præsenti facis, *Oculus meus*, ratio mea, sive animus meus *turbatus est à furore* tuo propter judicium, quod incipit hic, ubi sunt interiores tenebræ cum aliqua luce, ubi *est turbatus oculus*, non extinctus. Tunc autem erunt impii in summa cæcitate, cùm penitus extra DEUM ubique præsentem sicut cæcus extra lucem sibi præsentem erunt, missi videlicet in tenebras exteriores. Nunc autem non cæcatus ex toto, sed *turbatus est oculus meus*, & ideò timeo, timensque refugio ad te illuminatorem meum, ne socier impiis omnino cæcandis, omnis lucis visione privandis, & in tenebras exteriores mittendis. Meritò enim nunc *turbatus* majores pœnas timeo: quia *Inveteravi inter omnes inimicos meos.* Inveteravi, membrum veteris hominis factus: *inter inimicos meos*, id est, vitia, dæmones, homines malos: & non tantùm inter quosdam, sed *inter omnes*: quia omnibus consensi, ex omnibus vetustatem contraxi. Flebilis narratio! Nunc autem, quia tantus pœnitentiæ labor non est inanis, ne quis de gravitate peccatorum desperet, exauditum se significans subdit:

Discedite à me omnes, qui operamini iniquitatem. VERS. IX.

Correctus ab illis separat se, quorum collegio & societate peccavit. Vel est prophetia, quòd ita in judicio in die *octavo* illis dicetur: discedite à me omnes, qui operamini iniquitatem. Judice hoc dicente, consentiente quolibet justo, & pœnitente.

Notandum: quod non dicit in illa die *octava*; *qui operati estis iniquitatem*, sed *qui operamini*: quia, videlicet *iniquitas* eorum non erit præterita, quam nulla delevit condigna pœnitentia. Unde in Evangelio etiam eos, qui in nomine suo prophetarunt, & virtutes multas fecerunt, sed absque pœnitentia peccatorum de hac vita recesserunt, ipse Judex pronuntiat in die *octavo* damnandos, &

 operarios

operarios *iniquitatis* nominandos. Si ergo illic A censentur *iniquitatis* operarii, ubi ligatis manibus, & pedibus, in tenebras exteriores missi ulteriùs non poterunt *operari*, & propter solam voluntatis malitiam tunc permanebunt à societate bonorum in æternum separati: non est mirum, si nunc impiis prava, & turpia manifestè operantibus dicit homo per pœnitentiam justificatus: *discedite à me omnes, qui operamini iniquitatem*; tanquam dicat: nolo vestrarum amicitiarum societatem. Si non loco, tamen affectu fugio vestram iniquitatem, ne videamini mihi placere, si manens vobiscum non ostendam vos mihi displicere. Nolo immundum tangere per occultam *iniquitatis* consensionem: volo à societate malorum exire per aptam *iniquitatis* redargutionem. *Discedite à me*: Nolo ultra B socius vester esse, nolo pro iniquitatibus alienis damnari, cui DEUS concessit à propriis per lachrymas lavari.

Quoniam exaudivit Dominus vocem fletus mei. *Vocem* dico intimam cordis compunctionem, qualis fuit in corde Mariæ flentis, & nihil dicentis ore, sed altè clamantis pia cordis compunctione: *Exaudivit Dominus deprecationem meam* pro auferendis à me peccatis: & orationem meam pro impetrandis virtutibus suscepit, quasi acceptabilem oblationem. Repetitio crebra ex affectu nimio procedit, quia pro exauditione gaudenti non sufficit semel dicere: *exaudivit Dominus vocem fletus* C *mei*, sed addit:

VERS X. *Exaudivit Dominus deprecationem meam*, & adjungit:

Dominus orationem meam suscepit.

Ter ponit, *Dominus*, quia Sanctam Trinitatem precibus suis affuisse ostendit.

Exordium *Psalmi* triste fuit, ubi sub timore *furoris*, & *ira* benevolentiam Judicis captavit. Narratio erat flebilis, ubi se *inter omnes inimicos inveteratum* narravit. Partitio cauta, ubi se ab impiorum societate separavit. Confirmatio rationabilis, ubi se indicans *exauditum* tertiò eundem sensum repetivit, ut trina repetitio esset non solùm suæ exauditionis confirmatio, sed etiam devota gratiarum actio ad Sanctam Trinitatem. Nunc tandem sequitur adversariæ partis confutatio, cùm dicit:

Erubescant, & conturbentur vehementer omnes inimici mei. VERS. XI.

Prædicit, quod futurum sit inimicis, qui hìc *erubescere* nolunt, qui conversos etiam irrident, & *erubescere* faciunt. Reddit ergo eis talionem, & dicit: *erubescant* in futuro de malis, quæ fecerunt, qui non solùm in se mala fecerunt, sed & in aliis bona irriserunt. *Conturbentur*, Sap. 5. 4. dicentes: *nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam. Ecce, quomodo computati sunt inter filios DEI, & inter Sanctos sors illorum est. Conturbentur* non parùm, sed *vehementer* sicut peccaverunt *vehementer* ex odio vehementi *omnes inimici mei*, qui volunt mala mihi. Hæc dicta sint ad confutationem adversariorum ex consensu divinæ justitiæ.

Verumtamen ego misericordiam consecutus ex intuitu miseriæ magis oro, ut antequam *erubescant, & conturbentur* in divino judicio, quod erit in die *octavo*, dum tempus est miserendi, *convertantur* per veram pœnitentiam cordis contriti ad justitiam, *& erubescant* per veram confessionem oris ad salutem, sicut & ego conversus erubui. *Convertantur*, ne illuc eant, quò tendebant, *& erubescant* recordatione malorum, ut per verecundiæ stimulum cogantur conversi redire ad Salvatorem, ne illum habeant Judicem, & damnatorem in die *octava*, quæ veniet *valde velociter* super impios ad conversionem tardos: Quia cùm dixerint, pax, & securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus. Itaque oro in *Psalmi* hujus postrema conclusione, ut antequam superveniat eis repentinus interitus, ipsi prius *convertantur*, & erubescant *valde velociter*. Talis oratio in fine *Psalmi* posita est artificiosus terminus eorum, quæ præmissa sunt in exordio, narratione, partitione, confirmatione, confutatione. Unde quod hìc in fine dictum est, jure tenemus pro totius Psalmi conclusione, qua Judex quasi conclusus tenetur, ut sic pro inimicorum salute oranti sit propitius, qui nunquam damnare potest eum, qui pro ipso diligit *Inimicos*, & libenter exorat pro adversantibus & calumniantibus, & libenter benefacit his, qui oderunt eum.

D *Gloria Patri* Domino, *qui exaudivit vocem fletus mei. Gloria Filio* Domino, qui *exaudivit deprecationem meam. Gloria Spiritui Sancto* Domino, qui orationem meam suscepit.

PSAL-

PSALMUS VII.

Domine DEUS meus, in te speravi. A

Septimò Psalmo reditur ad caput, id est, ad fidei nostræ principium, ad Christi Passionem, orantis in eadem Passione, per quam nos salvari credimus. Intentio namque Prophetæ est in hoc Psalmo introducere Christum secundùm humanam naturam Verbo sibi unito loquentem, & orantem, ut liberet illum, nequando prævaleant ei maligni, & ut à morte resuscitet illum: & deinde ostendentem sub quadam concessione improborum damnationem, & justorum gloriam ex Resurrectione sua proventuram, & etiam ex ipsis malignantibus posse quosdam consequi veniam, B si conversi agerent pœnitentiam.

Titulus hujus *Psalmi* est:

VERS. I. *In finem Psalmus David, quem cantavit Domino pro verbis Chusi filii Jemini.*

De sensu tituli hujus Magni Patres dissentiunt. Nam Beatus Augustinus, cui consensit Cassiodorus, affirmat, in hoc titulo tangi historiam, quæ legitur in secundo libro Regum, ubi habemus manifestè nomen *Chusi*, qui cùm David fugiens Absalonem filium suum de civitate exiret, consilio ipsius *David* cessit in partem Absalom, ut quæ filius moliretur in Patrem, exploraret, & renuntia- C ret. Dedit autem Achitophel hoc consilium, ut Absalon permitteret Patrem suum improvisum occidi. Hoc autem mutatum est consilio *Christi*, qui & consilium Achitophel infatuavit, & ipsi *David* secretò mandavit, ut de campestribus fugeret, & se, suosque servaret. *Pro verbis* hujus *Chusi*, quibus & consilium Achitophel infatuavit, & quæ Regi *David* mandavit, putant hunc *Psalmum* cantandum à David, sub altiori tamen intellectu assignantes ad allegoriam, quæ dicta sunt secundùm historiam.

Chusi enim interpretatur silentium. *Gemini* dexter. *Achitophel* ruina fratris. *Absalon* Patris pax. Igitur ut mysticum sensum parumper tangamus, *Absalon*, quod interpre- D tatur Patris pax, Absalon, inquam, filius & hostis in mysterio est Judas Apostolus & Diabolus, falsa Patris & Magistri pax, quem osculo, pacis signo, tradidit, in quem Sathanas introivit, cùm esset unus de duodecim, sicut idem Sathanas agitavit Absalonem contra Patrem, cùm esset Patri dilectus. Proinde & pœna ipsius justitiæ amatorem multum delectat: Quia judicio DEI mente captus se suspendit, in quo non jam mysterii profundum, sed ipsa rei gestæ superficies Judam, & Absalon in pœna demonstrat esse pariles. Nam & iste pendens quercu, mula, cui sedebat, pertranseunte desertus dignas protinus sagittas, id est æternæ mortis sententias in anima suscepit. Et ne parùm putes, quòd unus Absalon unius Judæ formam prætulerit, Achitophel quoque consiliarius ejus suo suspendio interiit, qui secundùm sui nominis proprietatem *Fratris ruinam*, id est, mortem *David* meditatus in pravo consilio, infatuatus est, consilio salubri *Chusi*.

Chusi autem, quod interpretatur *silentium*, tam nomine, quàm facto significat Apostolum Petrum. Sicut enim ille Chusi exterius adhæsit Absaloni, & visus est abnegare *David*, cujus tamen in corde amicus intimus fuit: Sic Apostolus Petrus malorum societati ad horam conjunctus Christum verum *David* negavit ore, cujus tamen amicus permansit in corde, quemadmodum à magnis Patribus ante nos dictum est. Constantia ipsius aliquantulum turbatâ, cum cœpisset mergi passionis Dominicæ tempestate sæviente, sed dextera Divini respectus illum conservante, Charitas Petri non excidit: quia Christus illi non venerat in odium vel in tædium, quamquam à Confessione ipsius tenuerit silentium. Per hunc ergo alterum *Chusi*, videlicet per Apostolum Petrum consilium Judæ, ac Judæorum infatuatum est: Quia Christi nomen, quod extinguere voluerant, per ipsum dilatatum est cooperantibus illi Apostolis, qui etiam per nomen *Chusi* aptè designantur: quia omnes relictô Christô fugientes, & se discipulos ejus non profitentes, amicitiam & dilectionem ipsius in silentio tenuerunt. Et licèt in silentio suo tacerent ab aperta Christi confessione: Tamen verba orationis, & boni consilii erant in tacita Resurrectionis expectatione, quæ nimirum in corde Petri erat ferventior, postquam de negatione amarè fleverat. Sanè amarè flentis Petri pœnitentia in *Psalmo* præmisso non incongruè intelligitur, expressa: Quoniam & ipse oraverat pro *octavo*, pro die videlicet Resurrectionis, ne Domino, quem negaverat, resurgente ipse de negatione sua corriperetur, & argueretur in furore, aut ira. *Usque* adeò verò suscepta est ejus pœnitentia, ut Angelo Resurrectionis teste illum specialiter nominante, ac Domino illi singulariter apparente, id est, die *octava*, in die Dominica, omnis tristitia ejus in lætitiam fuerit conversa, quod & cæteris Apostolis contigit, quibus ipse Christus in cœna sua dixerat: *Mundus* quidem *gaudebit, vos* Joan. 16. 20. *autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Chusi* autem, sive Petrus Apostolus, sive totus Apostolorum cœtus intelligatur, ut assignatum est, benè dicitur *Filius Jemini*, id est, *filius dexteræ*, ne propter fugam, & silentium in passione putentur ad sinistram deputati esse.

Verumtamen quia iste *Chusi*, *filius Jemini* dicitur in titulo, & *Chusi*, de quo in historia Regum legitur, *filius Arachi*, non *filius Jemini* appellatur; Beatus Hieronymus, cui consentit Remigius, magìs asserit hunc *Psalmum* prætitulatum nomine alterius *Chusi*, qui de tribu Benjamin fuisse intelligatur. Ait enim ipse Beatus Hieronymus: Plerique eruditissimi Viri arbitrantur hunc Psalmum tunc esse *cantatum*, quando *Chusi filius* Arachi, amicus David, destruxit consilium Achitophel, & ad eum nuntios misit, ut

ut de eremo fugeret. Verùm sciendum, est eos graviter errare. Primùm, quòd nomen *Chusi* ibi scriptum est per Samech, hîc per Sin. Deinde quòd ille *Filius Arachi* dicitur, hic *Filius Jemini*. Præterea *David*, qui præceperat Joab, & 2.Reg.18.12. cæteris Ducibus dicens: *Parcite puero Absalon*, nunquam de morte filii loqueretur ita dicens: *Concepit dolorem, & peperit iniquitatem. Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foveam, quam fecit*, maximè qui morte ejus audita ejulans clamavit: *Fili mi, Fili mi Absalon*! Nec etiam hîc ibid.v.ult. vocaret leonem, quem ibi vocaverat puerum quasi ex ignorantia peccantem. Sciendum itaque, *Chusi* interpretari Æthiopem, & totum Psalmum contra Saul esse conscriptum, in cujus persona potest interpretari totus, qui propter tetros mores dicitur Æthiops. Qui & benè dicitur: *Filius Jemini*, qui fuisse de tribu Benjamin in libro Regum legitur ita: *Et erat vir de* tribu *Benjamin, & nomen ejus Cis, & huic filius*: nomen 1.Reg.9.1. ejus *Saul*. Per Semei quoque, qui erat de familia Saul, idem probatur, quem *David* vocat *filium Jemini*.

Mysticè *Chusi* Æthiops significat diabolum. Nec est contrarium, quòd dicitur *Filius Jemini*, id est, *dextera*. Creatus enim est Filius DEI, deinde vitio factus est Æthiops. Quod *Chusi* sit Æthiops, indicat Aquila transferens: *pro verbis* Æthiopis. Ubi Symmachus *proverbis Chusi*. Contra Æthiopem loquitur Christus ad Patrem, in quo consentit Augustinus. Ait enim: Potest & hic Psalmus in persona Christi intelligi, si quæ humiliter dicta sunt, ad humilitatem nostram referantur. Quòd autem ad ipsius Christi personam referatur, innuit etiam illud, quod in titulo legitur: *In finem*: *Finis enim Christus ad justitiam omni credenti*. Cùm ergo dicit: *in finem*, Rom.10.4. ab historia removet, & mittit ad Christum. *Psalmus*, quia bonam continet operationem, qui attribuitur *David*, id est, Christo. Vel attribuitur *David*, id est, pœnitenti Ecclesiæ, ac per ipsam pænitentiam justificatæ jam, atque translatæ de injustitia *in finem*, id est, Christum, qui est justitia. Sicut enim in Psalmo præcedenti loquebatur pœnitens anxiatus: Ita in hoc Psalmo potest idem intelligi loquens jam de venia certificatus, ac per eam sic justificatus, ut possit confidenter dicere: *Judica me, Domine, secundùm justitiam meam, & secundùm innocentiam meam super me.* Item: *Justum adjutorium meum à Domino, qui salvos facit rectos corde.* Pro inimicis quoque hic talis *David* respiciens in *octavam* dixit in Oratione: *Convertantur, & erubescant valde velociter.* Sed nunc respiciens quosdam ex inimicis, pro quibus oraverat, ita inconvertibiles, ut eis convenire valeat nomen Æthiopis, qui non mutat suæ pellis nigredinem, petit non jam pro tali inimico, sed prophetat contra ipsum dicens: *Convertetur dolor ejus in caput ejus, & in verticem ipsius iniquitas ejus descendet.* Quare? *Quia concepit dolorem, & peperit iniquitatem.* Quâ causâ præmissâ justa invenitur contra conceptorem doloris, & machinatorem iniquitatis Prophetia, vel imprecatio doloris, maximè, quia impœnitens per nomen Æthiopis intelligitur, qui à sua nigredine penitus est inconvertibilis. Unde est illud in libro Regum de Banaja præcipuo inter fortes David, qui interfecit *virum Ægyptium, dignum spectaculo.* Per Virum Ægyptium vel Æthiopem intelligitur Semei nequissimus, qui pro eo, quod maledixit *David*, jubente Salomone interfectus est à 2.Reg.23.21. Banaja filio Joiadæ. Sic ergo iste Semei *filius Jemini*, cùm esset genere Israëlita, propter hoc dicitur Ægyptius, quod à nigredine suæ impietatis non fuit immutatus. Ita vel Saul impius persecutor *David*, vel quilibet Antichristus inconvertibilis, & inemendabilis persecutor Christi, qui est verus *David*, potest vocari *Æthiops*, quòd intelligitur per *Chusi*, quando scribitur per litteram Sin. Sive igitur contra ipsum Anti-Christum, sive contra quodlibet illius obstinatum membrum rectè orat Christus in se, vel in suis membris, ut non veniat in potestatem talis Æthiopis, neque capiatur dentibus talis leonis.

Primò igitur utens principio, id est, brevi captatione in exordio suo Dominum DEUM invocat, per quem liberari orat prætendens meritum. Secundò petit Resurrectionis Dominicæ adjutorium, ibi: *Exurge Domine in ira tua.* Tertiò de futuro judicio commemorans agit de occultis, ibi: *Dominus judicat populos.* Quartò de manifestis in futuro: *DEUS Judex justus, fortis.* Quintò sequitur conclusio læta de confessione laudis, ibi: *Confitebor Domino secundùm justitiam ejus, & psallam nomini Domini altissimi.* Ad hanc laudem intendit provocare per verba *Chusi*, sive silentii, sive Æthiopis: quia quolibet modo interpreter nomen *Chusi*, tamen vehementia, & nequitia persecutionis notatur contra Christum grassata, & tandem in caput ipsius persecutoris eam concipientis, & machinantis tota conversa, ubi dicitur: *Convertetur dolor ejus in caput ejus, & in verticem ipsius iniquitas ejus descendet*, sicut contigit Achitophel, Absaloni, Sauli, Semei, & multis aliis persecutoribus *David*.

Multò ampliùs autem, atque districtiùs hoc in persecutoribus veri *David* cognoscimus adimpletum, & adimplendum, & ideo totum, quod in hoc *Psalmo* de verbis *Chusi* habemus, in confessione quidem laudis est concludendum: Sed ut ad laudandam justitiam Judicis animus fiat concitatior, de vehementia persecutionis est præmittendum. Dicat ergo *David*, dicat Christus ad Patrem, dicat Christianus in persecutione positus clamando ad Christum contra Diabolum, contra impugnans aliquod grande genus tentationis, vel persecutionis, contra ipsum Anti-Christum, vel quodlibet ipsius membrum pessimum, qualis fuit Julianus Apostata, quo apud Persas interempto: *quoniam dolor ejus conversus est in caput ejus*, non solùm in Ecclesiis Christianorum, sed & in theatris gentilium personuit confessio laudantium justum, & victoriosum Christum. Dicebant enim: *Maximè fatue, maximè fatue, ubi sunt vaticinia tua? Vicit DEUS & Christus ejus.* Dicat nunc *David* justus, id est, Christus, dicat *David* peccator, sed per pœnitentiam sanatus, & justificatus, ac propter justitiam ab injusto persecutore graviter gravatus.

Domine omnium per potentiam, qui VERS.II. dominaris ubique, *DEUS* omnium per creationem, *Meus* per dilectionem: quia ipsi, qui te diligunt, *populus tuus erunt, & tu ipse DEUS eris cum eis eorum DEUS*, ita quasi pro- Apoc.21.3. prius eorum, ut temetipsum habeant, & nunc adjuto-

adjutorem, auctorem, conservatorem merito- A rum bonorum, & in futuro te habeant summam præmiorum, ita ut sis *DEUS* eorum. Tu *Domine DEUS meus*: DEUS Abraham, Isaac, & Jacob te diligentium: *DEUS & meus*, quia te diligo, te totius justi laboris mei præmium expecto.

In te speravi, non in mea virtute. *Salvum me fac.* Tu factor omnium fecisti me, ut aliquid essem, ut essem homo nobilis creatura. *Salvum me fac*, ut si beata creatura tua. Illa fuit vetus creatura, qua me fecisti, ut essem homo. Ita sit nova creatura, qua voluntariè genuisti nos verbô veritatis, ut simus initium aliquod creaturæ tuæ creati & facti non solùm, ut homines simus, sed ut salvi simus.

Ex omnibus persequentibus. Ego cùm non essem, non me potui facere, ut essem. Similiter cùm nondum sim *salvus ex omnibus* me persequentibus, non possum ego *me salvum facere*: Tu ergo, qui ex eo, quòd *Dominus* es, potes: ex eo, quod *DEUS* es, nôsti: Ex eo, quòd *meus* es, voluntatem bonam erga me habere credendus es: *In te speravi.*

Ecce hic in tribus nominibus unius *Domini, DEI, Mei* unitatis trinitas insinuatur, qua in pascuis uberrimis pastoris *David* pia fidei aviditas ampliùs delectatur, & pasci desiderat. Nam cùm dico: *Domine, DEUS, Meus*, trinum, & unum invoco, in quo tria unum significo, videlicet potentiam, sapientiam bonitatem. Qui enim *Dominus* dicitur, ipse potens Dominator intelligitur. Cùm dicitur *DEUS*, intelligitur sapiens, vel potiùs ipsa sapientia, quod evidentius apparet in Græca ethymologia. Theòs enim, quod Græcè dictum, sonat apud nos DEUS, à verbo *Theorò*, id est, video, tractum est. Unde Theoria dicitur: id est, visio, sive contemplatio: & in hoc est virtus theoricæ vitæ, ut fiat ratio humana particeps æternæ sapientiæ, quæ non est aliud, quàm ipse *DEI* filius. Unde licèt propriè substantialiter, & æqualiter sit Pater *DEUS*, filius *DEUS*, Spiritus Sanctus DEUS: Tamen hoc nomen DEUS in Latino, vel Theòs in Græco, quod theoriam æternæ sapientiæ insinuat, specialiter quodammodo filio assignatur; cùm DEUS per hoc nomen, quod est, DEUS, invocatur: quia per hoc nomen ipse omnia scire, & videre notatur. Similiter licèt propriè, substantialiter, & æqualiter Pater *Dominus*, Filius *Dominus*, Spiritus Sanctus *Dominus* prædicetur: tamen quoniam à Patre Creatore, ac Dominatore omnium habet Filius, & Spiritus Sanctus æquale cum ipso Patre Dominium, ab ipsius Patris Dominio indivisum, specialiter quodammodo Patri Dominium assignatur, cùm Dominus per hoc nomen, quod est *DEUS*, invocatur. Item licèt æqualiter totius Trinitatis
Joan.14.9. visione sit homo bonus beatificandus, quia *qui videt me*, ait Filius, *videt & Patrem*: Tamen ipsa hominis beatificatio specialiter pertinet ad ipsam DEI bonitatem, quæ non est aliud, quàm Spiritus Sanctus, qui cùm sit *DEUS*, & *DEI* donum, bonus homo ex tali DEI dono DEUM suum dicit specialiter, qui est omnium DEUS generaliter.

Dicit ergo iste confidenter *Domine; DEUS Meus*, in quo habitat hoc *DEI* donum, quod est bonitas DEI, & est ipse DEUS: quia Spiritus Sanctus à Patre, ac Filio datus, non est à dante separatus. *Domine* Pater, *DEUS* Filius Patris, Meus Paraclitus, tu Sancte Spiritus in Baptismo mihi datus. *Domine DEUS*; cui est posse, nosse. *Domine*, cui est potentia, quæ non vincitur, quia omnibus bonis, & malis ipsa dominatur. DEUS, cui est sapientia, quæ non fallitur: quia ipsa omnia bona, & mala videt, nec à malis ipsa videtur. Tu *Domine DEUS* per bonitatem tuam *Meus*, qua bonitate sola bona vis, & mala non vis. *In te speravi*: quia cùm possis omnia, scias omnia bona & mala, vis tamen, & diligis non mala & bona, sed sola bona, ideò *in te speravi*, quod per te à malis omnibus, quæ tibi non placent, valeam liberari. Neque enim contra tuam voluntatem stare possunt mala, quæ omnino tu non vis esse, nisi quantum ea esse bonum est. Cùm
B enim tu sis naturaliter bonus, malos esse non sineres, nisi malos esse bonum videres propter bona, quæ de malis tu benè operaris in salutem electorum, quorum bonitatem adauges etiam de malitia eorum, qui eos persequuntur: sed tandem liberas bonos à malis persequentibus. Ideo in te speravi; quia ex eo, quòd te *Dominum DEUM meum* recognovi, hanc potentiam, hanc sapientiam, hanc bonitatem tibi Trino, & Uni, *DEO meo* esse animadverti, ut possis, scias, & velis *in te sperantes liberare*. Tu ergo *salvum me fac* ex omnibus persequentibus me, *& libera me*:
Si vos Filius liberaverit, verè liberi eritis, ait veritas: *Joan.8.36.*
Et item alibi: *Veritas*, ait, *liberabit vos*. Ut ergo *ibid.32.*
verè liber permaneam, tu Omnipotens, & optima veritas, cui non prævalet falsitas, *libera me*, ut ve-
C rè liber sim ex omnibus persequentibus me.

Ne quando rapiat persecutor Diabolus, VERSUS III.
vel homo *ut leo animam meam*. Et si rapit ex concessione tua substantiam meam, ut Beati Job: *Ne quando rapiat animam meam leo*, qui *rugiens* *1.Pet.5.8.*
circuit quærens, quem devoret; vel impius homo, qui est *ut leo*, videlicet similis ipsi *leoni* Diabolo.

Sciendum est, quòd cùm homo vitiis permittitur, Diabolus pugnat in illis: liberatus autem ab illis, à Diabolo quoque liber est. Propria verba ponit. Nam *Domini* est *liberare*, ac salvare; *leonis* est *rapere*. *Libera me Domine*, *dum non est qui redimat, neque qui salvum faciat*; quasi dicat: sine te Redemptore, ac Salvatore, qui pretium redemptionis dedi-
D sti, & gratiam salvationis largiris, *non est, qui redimat, neque qui salvum faciat*. Ideò si tu non salvas, ille perdit. Si tu non *liberas*, & *redimis*, ille rapit.

Domine Deus meus, si feci istud. VERSUS IV.
Jucundum Trini DEI nomen repetit dicendo: *Domine, DEUS, Meus*, & subjungit innocentiæ suæ meritum, & est ordo: *Domine DEUS meus, si feci istud*. Si prior mala inferens *feci*, & effeci mihi *istud*, quod patior ego *David, persequente me* Absalone, consulente contra me Achitophel, secundùm quod mihi est intimatum ex *verbis Chusi*. Vel: *si effeci mihi illud*, quod me persequitur Saul, qui dicitur *Chusi*: id est, æthiops, & quod mihi maledicit Semei, vir moribus Æthiops, & Ægyptius; *tunc decidam meritò ab inimicis meis*, maximè *si est iniquitas in manibus meis*. Nam fortasse fuit aliqua *iniquitas* in

in manibus meis, per quam *feci*, & effeci *istud*, quod A nunc moliuntur inimici mei contra me: sed quia pœnitentiam *feci*, quia Pœnitentialem *Psalmum pro octava* jam præmisi: non *est* hæc *iniquitas* nunc *in manibus meis*: etiamsi fuit, jam non *est*. Unde confidenter dico: *si est iniquitas in manibus meis*, &

VERS. V. *Si reddidi retribuentibus mihi mala decidam merito.*

Confido enim, quòd jam non *est iniquitas in manibus meis*, quam aut vitavi per cautelam innocentiæ, aut ablui de *manibus meis* per lachrymas pœnitentiæ. Confido etiam de merito patientiæ, quia non solum prior mala non intuli, sed nec *reddidi retribuentibus mihi mala*. Quod dicit: *decidam inanis*, non est oratio vel mali casus imprecatio, sed concessiva Prophetia indicans, quod con- B veniat se vindicantibus. Hi cenim, dum se in retribuendo mala erigunt per vindictam, *decidunt* victi à sua ira repleti malitia, *inanes* à gratia, qui si vincerent propriam iram postponendo vindictam, essent fortiores, & meliores expugnatoribus urbium.

Nota, quòd non dicit: *si reddidi* facientibus *mihi mala*, sed ait: *retribuentibus*, Magna quidem est patientia, *si* ab his, quibus bona non fecit, *mala* sustinuit: sed major est, *si* ab his, quibus fecit bona, mala sustinet, & non reddit *mala* pro *malis* etiam his inimicis, qui retribuunt illi mala pro bonis.

Tales inimici *David* fuerunt Absalon, Achitophel, quorum consilia, & machinamenta infatuata & cassata sunt *verbis Chusi*. Talis inimicus ejus fuerat ante istos ipse Saul, cui, ùt prædictum est, convenit nomen *Chusi*. Ampliùs autem verus David Christus tales inimicos habuit Judæos, quibus ipse ait: *multa bona opera operatus sum vobis*. Et ipsi *retribuendo mala* pro bonis usque ad mortem persecuti sunt eum instigante Diabolo, pessimo Æthiope, cooperante Juda nihilo minùs Diabolo, & Æthiope, contra quos erat Christus homo ad suam, & Patris, ac Spiritus Sancti Divinitatem. Tales inimicos adhuc Sancta Ecclesia, & omnis, qui vult piè vivere in Christo, tales inimicitias patitur ab Antichristo, vel quolibet ejus membro, cui potest coaptari nomen *Chusi*, id est Æthiops, Illis autem, qui patiuntur, congruit nomen alterius Chusi, quod interpretatur *silentium*, tunc maximè, cùm videntes opprimi veritatem, quæ Christus est, non habent auctoritatem, vel confidentiam, sive locum loquendi super tecta in publico, quibus tamen in cubiculis per orationes, & secretas collationes non desunt *verba Chusi*, id est, *verba* silentii, pro quibus *verbis in finem*, id est in Christum relatis contexitur *Psalmus* iste *David* manu fortis, & insuperabilis Regis contra fortem *leonem*, de quo jam dictum est: *Ne quando rapiat ut leo animam meam*, & de quo adhuc dicit:

Joh. 10. 32.

2. Tim. 3. 12.

Matth. 10. 27.

VERS. VI. *Persequatur inimicus animam meam.*

Quasi dicat: Supra concessi, ut *si* sum culpabilis contra inimicos meos, *decidam meritò inanis*. Nunc etiam, quod graviùs est, concedo, videlicèt, ut singularis inimicus Diabolus *persequatur animam meam* prava suggerendo, *& comprehendat* ad consensum pertrahendo, *& conculcet* per opus pravum *vitam meam*, sensualitatem videlicet, qua vivo, *conculcet in terra*, ut sapiendo, & amando terrena fiat *terra*, ùt serpens, cui dictum est: terram *manducabis*, eam manducet, sibique incorporet. *Et gloriam meam*, id est, rationalem mentem, cui *gloria* imaginis, & similitudinis DEI est impressa, quia ipsa ratio ad imaginem DEI facta est. Item *gloriam meam in pulverem deducat*, *in pulverem* redigat, ut ipsa *gloria mea*, ipsa ratio mea fiat *pulvis*, *quem projicit ventus* tentationis *à facie terræ*.

Genes. 3. 14.

VERS. VII. *Exurge Domine in ira tua.*

Precatur hic fidelis *Chusi*, verba gratiâ, Petrus, vel alius Apostolus in silentio ante Resurrectionem, ut acceleretur ipsa Resurrectio: vel etiam quilibet fidelis contristatus, & oppressus, ùt post passionem & ante resurrectionem fuit Beatus Petrus, ipse hîc petit accelerari sibi Dominicam resurrectionem. Dormit enim Christus, & quodammodo mortuus ac sepultus est miseris, qui vel ipsi dicuntur *Chusi*, id est silentium, quando non habent loquendæ veritatis, & exequendæ charitatis apud se ferventis auctoritatem & locum; vel ipsi opprimuntur *verbis Chusi*, hoc est, Æthiopis, exemplo Saulis humilem *David* persequentis, & exemplo Semei *Filii Jemini* maledicentis *Davidi*, econtra benefacienti, & benedicenti. Talibus taliter oppressis dormit Christus, cùm eos non consolatur, dum eis abscondit faciem suæ clementiæ. Resurgit autem, dum eis apparens in multis argumentis, consolatur eos per suæ miserationis evidentiam erga homines, & per manifestam iram suam contra hominum vitia, & errores. Igitur vel silens *Chusi*, vel oppressus aliquis per *verba Chusi Æthiopis* optet sibi C Christum resurgere, ita dicens: *Exurge Domine in ira tua*, id est, manifestare in tua justa vindicta irascendo peccatis, non hominibus, *& exaltare*, id est, magnificeris, & glorificeris *in finibus inimicorum meorum*.

Non dico *in finibus* hominum prosperantium, ut eorum prosperitas *finem* accipiat; sed *in finibus inimicorum* Te Deum meum, consolatorem meum rogo sic exaltari, ut desinant inimicari mihi, & sit *finis* inimicantium, non *finis* prosperantium Sit *finis inimicorum*, ut desinant esse *inimici*, & sint parati ad exequendum, & implendum præceptum charitatis, quod mandâsti, cùm & in lege dixisti: *Diliges amicum tuum*. Et in Evangelio: *Diligite inimicos vestros*. Item alibi dixisti: *mandatũ novum do vobis, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos*. Item: *Hoc est præceptum meũ, D ut diligatis invicem*. Ad hoc præceptum decet, implendum: quia non sufficit humana infirmitas, Tu *Domine DEUS meus, Domine* omni potentatui dominans, *DEUS* in sapientia, quæ tu ipse, es cuncta ordinans, *Meus*, quia te ipsum dedisti mihi, quando charitatis donum tu *DEUS* charitas dedisti; & ideo tu omnium *Dominus* per potentiam; Omnium *DEUS* per providentiam; Tu es *Meus* per indultam mihi dilectionem tuam. *Charitas* enim *Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis*: Et ipse spiritus amor est, per quem *DEUS* omnium *DEUS meus* est, ait Ecclesia Spiritu sancto repleta, cujus est *vox ista*: *Deus, Deus meus ad te de luce vigilo*. Item: *Deus meus, ne sileas à me*. Item: *Deus meus, in auxilium meum respice*. Ac multa talia in Scripturis inveniuntur, ubi *Deus* generaliter omnium propter Charitatis donum

Levit. 19. 18.

Matth. 5. 44.

Joan. 13. 34.

ibid. 15. 12.

Rom. 5. 5.

Psal. 62. 2.

Psal. 27. 1.

Psal. 70. 12.

solis

solis electis indultum dicitur specialiter DEUS A eorum. Igitur quilibet electus charitatis donum usque ad inimicos diligendos per gratiam divinam consecutus, ipse confidenter dicat: *Domine DEUS meus*, qui charitatis præceptum dedisti.

Exurge in præcepto, quod mandasti.

Non enim quasi nos priores dileximus te, sed
Rom.5.5. quoniam tu prior dilexisti nos, ideo *charitas tua diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.* Itaque cùm tu nos te dilecturos prior dilexisti, tu ipse *in præcepto, quod mandasti, exurrexisti*, quia per dilectionem tuam nos prævenientem *præceptum* tuum à nobis fecisti servari, qui & tuæ dilectionis exemplum prior ostendisti, & ipsius dilectionis cordibus nostris infudisti affectum, quem ut perducas ad effectum fructuosum nobis, tibi gloriosum; *Exurge in* B *præcepto, quod mandasti*, ita ut adimpleas in nobis, & consummes omnino *præceptum, quod mandâsti*, quodque in nobis utcunque inchoâsti, & inchoando pariter, & consummando ipsum *præceptum*, quod mandasti, prior diligas inimicos, & facias eos tuos, & meos amicos fieri, atque in hac amicitia consummari, & conservari. Tu in carne tua mortuus victâ morte surrexisti à
Rom.6.9. mortuis, & jam non morieris, nec mors tibi ultra dominabitur. Similiter surge *in præcepto, quod mandasti*, ut victis inimicitiis tu in te, ac tuis tanta dilectione diligaris non solum à nobis, verùm etiam ab his, qui adhuc inimici sunt, & amici futuri sunt, ut jam charitas ista non excidat, & odium ei ultra non dominetur, non prævaleat, ut vincamur à malo, sed vincamus in bono malum. Itaque sicut surrexisti in carne ad C tempus mortua, ita *exurge in præcepto* charitatis in impiis mortuo. *Surge* insuperabili potitus resurrectionis triumpho,

VERS. VIII. *Et Synagoga populorum circumdabit te.*

Synagoga, id est, congregatio *populorum* te
Hebr.1.v.12. diligentium, *circumdabit te* quasi vestis, *& velut amictum mutabis eos, & mutabuntur*, cùm tibi circumdabuntur.

VERS. IX. *Et propter hanc Synagogam* trahendam *in altum* tu *regredere in altum*, ubi eras priùs. Nam quasi nudus de *alto* in hunc mundum venisti. Exiisti enim à Patre altissimo, & in hunc mundum venisti: quia in omnem creaturam venisti, quando in homine, qui est D omnis creatura, omnem creaturam assumpsisti, & omni creaturæ prædicari fecisti Evangelium, cui credens, & obediens in homine omnis creatura facta est quasi vestis tua. Unde tu, qui quasi nudus exiisti à Patre, in mundo induisti tunicam desuper contextam, sanctam videlicet Ecclesiam, quæ non est *Synagoga* unius Judaici populi, sed *Synagoga populorum*: quia in omnem terram exivit Evangelium colligens in unitatem fidei, spei, ac dilectionis diversarum gentium diversorum *populorum Synagogam*, quæ est plenitudo gentium. Propter hanc in imis colligendam *surge in præcepto, quod mandâsti. Et propter hanc* ad summa trahendam *in altum regredere.* Tu in carne tua semel mortua semel surrexisti, semel ascendisti: sed in tuis, vel peccato mortuis, vel pœnitentia mortificatis resurgis assidua & continua resurrectione, dum te operante peccatores convertuntur, & tibi commortificati pœnitentes Paschali resurrectionis habitu induuntur, ita ut sit *aspectus* eorum *sicut fulgur, & sicut nix.* Matth.24. 3.

Aliter exponitur hæc littera, ut sint verba ipsius *David* Christi mortem prænoscentis, & de resurrectionis triumpho loquentis hoc modo: *Exurge Domine in ira tua*, id est, exerce iram tuam, hanc scilicet, *in finibus inimicorum meorum. Exaltare*, id est, efficere *altus*, ut non intelligant iram tuam super se, & ita excæcati te crucifigant, & *in præcepto, quod mandâsti*, apparens humilis *exaltare*, id est: altus esto; ut quare sis humilis, non intelligant, & ita excæcatis tua humilitate Judæis, transeuntibus discipulis ad gentes *Synagoga*, id est, non pauci, sed congregatio *populorum*, id est, gentium *circumdabit te* fide.

Et iterum *propter hanc in altum regredere*, *propter hanc* habentem nomen tuum, nomen Christianum, sed hoc ipsum nomen factis negantem Matth.24. 12.
regredere in altum, desine intelligi. Hoc circa *finem* contingет, cùm *frigescet charitas multorum*, Luc.18.8.
ut verè possit dici: *Cùm venerit filius hominis, putas, inveniet fidem super terram?*

Dominus judicat populos.

Hoc secundùm utrumque sensum sequitur. Nam post Ascensionem, post universalem sui corporis resurrectionem, in qua *omnes resurgemus* 1.Cor.15. 51.
(ait Apostolus) *sed non omnes immutabimur*, post ipsorum electorum immutationem, post ipsius Judicis *in alto* manifestationem ipse Dominus *judicat populos. Judicabit* enim vivos, & mortuos. Similiter post excæcationem Christianorum falsorum veniet de cœlo Christus, *veniet, & non silebit*, sed judicabit populos. Psal.49.3.

Judica me, Domine, secundùm justitiam meam.

Judicium fiducialiter petit, qui faciem judicis præoccupat in confessione ac pœnitentia, & cui tædio est jam ipsa in carne conversatio, & cui de indulta venia testimonium dat sua jam in cœlis conversatio, sua in cœlestibus potiùs quàm in terrestribus occupata meditatio. Ordo bonus, Cùm enim in superiore *Psalmo* infirmus vocatus, & compunctus ad pœnitentiam dixisset: *Salvum me fac propter misericordiam tuam* judicium justitiæ timens, modò quoniam vocatus servavit mandatum patientiæ, seu charitatis usque ad dilectionem inimicorum, jam non timens judicium audet orare: *Judica me, Domine, secundùm justitiam meam*, quæ est in bonis conservatis, *& secundùm innocentiam* in malis evitatis, *quæ justitia, & innocentia* non est mihi à me, sed *super me desursum descendens à Patre luminum.* Jacob.1. 17

Consummetur nequitia peccatorum. VERS. X.

Quidam Codices habent *consummetur*, & est sensus; *Consummetur*, id est: Compleatur usque ad Apoc.22. 11.
summum *nequitia peccatorum*: ut *qui in sordibus est, sordescat adhuc*: Et quia crescente malorum invidiâ crescunt

rum, consequenter adjungit: *Diriges justum.* A Ut sicut is, qui in sordibus est, sordescit adhuc: sic *justus* justificetur adhuc.

Sed quoniam hoc nescitur propter hypocrisin, quis dirigatur *justus* in sua fide ad *justitiam*, ut justificetur, adhuc, & quis consummetur in sua *nequitia*; *Dominus* autem *judicans* omnia, ipse scit, rectè subjungit: *Scrutans corda, & renes Deus.* Per *corda* cogitationes, per *renes* declarationes accipiuntur: quia in *renibus* est generandi voluptas: In *corde* generandi, vel aliud quid agendi voluntas. Ideo per *corda* cogitantium voluntates, per *renes* autem earundem voluntatum significantur finales intentiones, in quibus homo cogitans, & cogitationes generans delectatur. *Deus* autem *scrutatur corda*, id est, intelligit, quo B animo fiant cogitationes, & opera, & *renes*, id est quo fine delectent.

Secundùm Hebraicam verò veritatem legendum est: *Consumetur nequitia*, ut intelligatur, *nequitiam consumi*, non consummari. *DEUS*

Deut.4.24. enim *ignis consumens est*. Unde nunc dicitur: *consumetur nequitia peccatorum*, & ita consumptis peccatis de peccatore fit *justus*, *& tu diriges justum*. Pluraliter dixit de *peccatoribus*: *Consumetur nequitia peccatorum*, & adjecit singulariter: *diriges justum*, vel quia multi sunt *peccatores*, *Justi* verò pauci: vel quia de multis *peccatoribus* consumptâ per ignem charitatis eorum nequitiâ fit unus *justus* occurrentibûs omnibus *justis* in unum *justum* virum perfectum in mensura ætatis plenitudinis Christi. Ergo tu *diriges justum scrutans corda, & renes DEUS*, id est, cogitationes, C & intentiones. Cùm autem cogitationes, & intentiones sunt in Domino, non solùm dirigit *justum*, sed & adjuvat. Unde subdit:

VERS. XI. *Justum adjutorium meum à Domino.*

Duo sunt officia medicinæ. Sanare morbum, & sanitatem servare. Secundùm primum dixit infirmus in præcedenti Psalmo: *quoniam infirmus sum, sana me Domine.* Secundùm alterum dicit jam sanatus, & per pœnitentiam confortatus: *Justum adjutorium meum à Domino.* Illic sinè meritis petit miser misericordiam: hic autem, quia *mala retribuentibus* non *reddidit*, *justum adjutorium* exposcit *à Domino*, D *qui salvos facit rectos corde.* Non adjungit nunc de *renibus*, ùt supra: quoniam si cogitatio recta est, & delectatio; sed non convertitur. Quoniam in multis est recta delectatio, sed non recta cogitatio. Omnes enim homines delectat beatitudo, sed non omnes *dirigit* ad eam recta cogitatio. Multos enim abducit error devius, qui cupientes beari, beatitudinem quærunt in rebus fallacibus. Qui autem quærunt beatificari per gaudium, quod est de sola veritate, isti sunt *recti corde*: sicut illi habent cor perversum, qui beatificari se putant per mendacium, quod veritati est oppositum. Solus autem

Psal.115.11. DEUS verax, *& omnis homo mendax.* Malus verò Angelus, Princeps mundi hujus, mendax est, & Pater mendacii. In solis ergo DEI promissis constituendus est finis, & consummatio beatitudinis, ad quam consequendam non est via recta, nisi per ipsius DEI præcepta, in quorum rectitudine quisquis purè intendit ambulare, etsi nondum rectus est coram hominibus actione publica, quia fortasse in actu non potest ostendere, quod habet in corde: Tamen jam est *rectus corde* pro sola voluntatis rectitudine. Sed hoc hominibus est absconditum, nisi procedat in actum, nec proximus inde multùm juvatur, quòd in sola voluntate bona est intentio. Unde ut per bonam intentionem *rectus corde* perveniat ad bonam actionem, *justum adjutorium* petit *à Domino, qui salvos facit rectos corde.*

Deus judex justus, fortis, & patiens. VERS. XII.

Dixerat superiùs: *Dominus judicat populos.* Nunc ad commendationem judiciorum ejus addit de justitia *Judicis*, & fortitudine, & longanimitate, metu futuri judicii terrens *Chusi* Æthiopem, id est, quemlibet in peccatis suis obstinatum; & consolans quemlibet à peccatis suis emendatum. Cui ad consolationis certitudinem de se jam posuit exemplum dicens: *Justum adjutorium meum à Domino, qui salvos facit rectos corde*, ut quilibet *rectus corde* sui exemplo speret *justum adjutorium.* Quasi dicat: Mihi à pravitate mea emendato per pœnitentiam, mihi diligenti non solum amicos in DEO, sed etiam inimicos propter DEUM, est in promptu *justum adjutorium.* Idipsum DEI *adjutorium* confidenter sperare potestis vos omnes, qui conversi fueritis: quia *DEUS Judex justus, fortis, & patiens* non *irascetur* vobis *per singulos dies.* Quod ut acriùs, & vehementiùs enuntiet sub interrogatione dicit: *Nunquid irascetur per singulos dies?* subauditur: *conversis.* Sed vos Æthiopes, qui nomine *Chusi* estis in titulo *Psalmi* hujus denotati, hoc sciatis: quòd

Nisi conversi fueritis, ipse *Judex justus, fortis, & patiens* vobis *irascetur*, qui VERS. XIII. *Conversis* non *irascetur.* In Græco significantiùs est pro *irascetur*: *adducetis iram*: quia non in ipso est *ira*, qua punit, sed in Angelis *ira*, per quos punit, qui non propter justitiam, qua non gaudent, sed propter malitiam pænâ hominum delectantur: quia hominibûs illuc vocatîs, unde ipsi ceciderunt vehementer invidendo sunt irati. Et ideò quotiens permittuntur homines punire, pro animositate *iræ* suæ DEUS videtur *iratus*, qui tamen etiam per Angelos *ira* operatur in tranquillitate. Cùm autem sic refrænantur illi spiritus *irati*, ut non admittantur ad puniendum, nisi quantum attinet ad exercitium, sicut *Angelus Sathanæ* colaphizans 2.Cor.12.7. Paulum Apostolum, sicut Sathan fatigans Beatum Job, non debet ullo modo videri *DEUS iratus*: quia quod permittit, permittit, propitius, non *iratus*, quamquam his, qui talia patiuntur, videatur *iratus*.

Ipse

Ipse autem neque sic irascendo suis electis
2. Cor. 12. 9. *irascetur per singulos dies. Irascetur* tamen tamdiu,
1. Jo. 4. 18. donec *virtus in infirmitate* perficiatur, quæ dum fuerit perfecta, sicut *charitas perfecta foras mittit timorem:* sic virtus perfecta foras mittet, ac lon-
2. Cor. 12. 8. gè fugabit angelum Sathanæ. Unde licèt Apostolus ter Dominum rogans non fuerit exauditus, cùm adhùc in eo esset virtutis tanta teneritudo, ut nisi angelus Sathanæ illum colaphizâsset, magnitudo revelationum extollere illum potuisset: Nullatenus tamen est credendum: *per singulos dies* vitæ suæ tantum Apostolum sub talibus colaphis jacuisse depressum. *Nunquid* enim *irascetur per singulos dies DEUS Judex justus, fortis, & patiens?* Nunquid potuit, vel debuit vasi electionis per vias iræ ad plenum polito *justus Judex* ultra molestus esse per talem stimulum carnis, per talem angelum Sathanæ, quem non immisit, nisi pro virtute, id est, pro humilitate, virtutum regina, perficienda? Nec mirum, quòd Apostolo adhuc adolescenti potuit subesse fomes aliquantulum superbiendi pro magnitudine revelationum. Sic enim ipse de se
1. Cor. 13. 11. fatetur dicens: *Cùm essem parvulus, loquebar ut parvulus: quando autem factus sum vir, evacuavi, quæ erant parvuli.* Concedendum est ergo *justo Judici*, qui non *irascitur per singulos dies*, ut per illos *dies*, quibus Apostolus adhùc parvulus ad superbiæ ruinam fuit pronus, castigaret, & humiliaret illum per angelum Sathanæ, per stimulum carnis velut *iratus*: sed *nunquid irasci*, nunquid per angelum iræ molestus esse debuit *per singulos dies* eidem Apostolo, quando jam factus vir evacuaverat, quæ erant parvuli? Absit hoc ab illo *Judice*, de quo jure psallimus & canimus: *DEUS Judex justus, fortis, & patiens, nunquid irascetur per singulos dies?*

Non me irrideat quisquam, velut cantilenis deditum, sed accipiat excusationem meam, quam & jam supra posui, ubi similiter notulas quasdam in Ecclesia usitatas *Psalmorum* textui superposui, & interposui, quod ipsum fortasse adhùc faciam frequentiùs eâ æstimatione, quòd ea, quæ scribo, magnis Doctoribus non ingero, quibus nostra omnia fastidiosa esse timeo, cùm tamen eis nihil Deo favente inveniatur insertum, quod à Sanctorum Patrum sensu, & à charitatis ædificatione sit alienum. Licèt enim ante nos Magni Patres Apostolum de stimulo carnis, de angelo Sathanæ auferendo non fuisse à Domino exauditum non semel, sed tertiò rogantem asseruerunt: non tamen eisdem Patribus est contrarium, quòd nos eundem Apostolum jam ab extollentiæ morbo sanatum, quando erat perfectus vir, credimus, & confidenter asserimus ab illo angelo Sathanæ penitus liberatum, quem constat, non ob aliud fuisse colaphizatum, nisi ut vir-
2. Cor. 12. 9. tus humilitatis in infirmitate perficeretur. Putasne Apostolum divinitùs edoctum: quia propterea ter postulans non fuit exauditus, quòd virtus in infirmitate in colaphorum tali assiduitate perficienda erat, statim cessâsse à precibus? Non ego puto, illum tunc à precibus cessâsse, sed preces mutâsse, atque id vehementer, & indesinenter orâsse, ut virtus humilitatis in se ita perficeretur, ne talis angelus ad illum colaphizandum esset necessarius. Quisquis Apostolum hoc negat frequenter orâsse, neget illum, si potest, Orationem Dominicam non frequentâsse, dicat illum aliter, quàm docuit, fecisse, qui *sine* 1. Thess. 5. 17.
intermissione orare præcepit. Cùm igitur constet, Apostolum frequenter orâsse, ut nomen Dei in eo sanctificaretur, ut regnum Dei illi adveniret, in quo regno Angelus Sathanæ nihil suum habet, ut *fieret voluntas Dei sicut in cœlo, & in terra*, qua voluntate in cœlo, id est, in animo cœlestia desiderante, & in terra carnis humanæ perfecta nec extollitur animus, quantalibet fuerit magnitudine revelationum glorificatus, nec ipsi carni stimulus est necessarius, qui eam colaphizet, quasi rebellem Spiritui. Postremò cùm se rogaverit liberari à malo, nec induci in tentationem: quis negare audeat, in hoc ejus exauditam indesinentem orationem, ut inhabitante in se virtute Christi liber esset à colaphis, quibus edomita fuerat ejus insolentia, donec in eo esset virtus perfecta? *Nunquid* enim *Deus judex justus, fortis, & patiens irascetur*, vel *iram adducet per singulos dies?*

At tamen vos Æthiopes nomine *Chusi* denotati hoc scitote: Quòd hic *justus Judex fortis, & patiens* durantibus vobis in malitia *irascetur per singulos dies*: quia *nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit*, imo jam *vibravit:* quia sic futurum præfixit contra vos. *Gladius* est Christus, qui in primo adventu vagina humilitatis tectus secundò coruscabit, lumen suis, terror impiis. Igitur *gladium suum* verbum præacutum, romphæam bis acutam de ore suo procedentem *justus Judex vibrabit*, quando semetipsum in sua claritate manifestabit, qua claritate justos ab injustis ita distinguet, sicut sol clarè lucens oculos aquilinos ab oculis vespertilionum, & bubonum distinguet illos delectando, istos in tenebras exteriores agitando.

Dicendo autem: *Nisi conversi fueritis*, etiam ipsis impiissimis innuit spem veniæ repositam si *conversi fueritis*. Audite igitur impii, audiat omnis *Chusi*, audiant omnes in peccatis suis nigri, audite cuncti Æthiopes: quia *nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit.* Et licèt sit *patiens*, tamen ne per ejus patientiam sitis remissi: Hoc scitote, quòd non est ejus remissa patientia, quoniam *arcum suum* jam *tetendit*. *Arcus* est Scriptura, in qua sicut lignum chordâ, ita Veteris Testamenti duritia Novi Testamenti gratiâ domatur & flectitur. Hunc arcum *paravit*, quando ipsam Scripturam per ora Prophetarum, & Apostolorum condidit, & tetendit, quando eandem Scripturam, & rerum evidentiâ, & expositorum diligentiâ intelligibilem fecit.

Et in eo *arcu paravit*, id est, di- VERS. XIV.
sposuit *vasa mortis*, id est obscura quædam loca, unde non Deo impellente, sed culpa sua merente hæreticis fiat mors animæ, non intelligentibus veritatem Scripturæ, ut inde quasi ventilabro agitatæ Scripturarum sententiæ fulgescant velut sagittæ, in quarum luce imus *in splendore ful-* Hab. 3. 11.
gurantis hastæ, si ardenter agnoscendæ veritatis, &

tenendæ virtutis amore. Etenim *sagittas suas* non tepidis, non pigris, sed *ardentibus effecit*, *ardentibus* igne, quem Dominus misit in terram, & voluit vehementer ardere.
Luc. 12. 49. *Ignem*, inquit, nisi *in terram, & quid volo, nisi ut* ardeat? His est percussa, quæ dicit in Canticis: *Vulnerata charitate ego sum.*

Vel ipsi Apostoli sunt & *vasa mortis*, & *sagitta ardentes*, vel ardentibus juxta illud: *Aliis*
2. Cor. 2. 16. sumus *odor vitæ in vitam, aliis odor mortis in mortem.*

Aliter. *Deus Judex justus, fortis, & patiens &c.* In tribus namque dictionibus adjectivis, quibus laudatur *Judex Deus*, & dicitur: *Justus, Fortis*, & *Patiens*, intimatio videtur esse totius Sanctæ Trinitatis in judicio operantis. Nam *justum*, quem dicit ipse, Veritas DEUS Filius est, ad quem principaliter ac specialiter respicit facere
Joan. 5. 22. judicium, dicente ipso: *Neque enim Pater judicat quemquam; sed omne judicium dedit Filio.* Unde
Job. 23. 7. & vir Sanctus: *Nolo*, inquit, *multâ fortitudine contendat mecum, nec magnitudinis suæ mole me premat, æquitatem proponat contra me*: quasi dicat: nolo, ut Pater ad me ad judicandum veniat, utpote nihil habens de meo, sed solummodo metuendus de suo, ac proindè magnitudinis suæ mole me premat. Sed quid? *Æquitatem proponat contra me*, id est, Filium mittat ad judicandum me, habentem de meo, quod homo est, & de suo, quod DEUS est. Ad quod etiam & illud perti-
Exod. 20. 19. net, quod illi ad Moysen: *Loquere*, inquiunt, *tu nobis, & audiemus te, non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur.* Igitur *Deus Judex justus* & æquus ipse DEUS Filius est. *Deus* autem *Fortis* ipse DEUS Pater est totius creaturæ conditor, & Dominus. DEUS verò *Patiens* & benignus ipse DEUS Spiritus est. Neque verò solus Filius *Justus*, sed & Pater, & Spiritus Sanctus unus cum eodem Filio *Justus* est: sicut Pater non solus *Fortis*, sed unus cum eo Filius & Spiritus Sanctus est *Fortis*. Nec solus Spiritus Sanctus *patiens* & benignus, sed unius ejusdemque cum eo Pater, & Filius patientiæ, ac benignitatis est. Et cùm Filius specialiter *Deus Judex justus* sit; tamen nec Pater in judicio deerit: nam & Filius in Patre, ac Pater in Filio est, qui nimirum Filius totam fortitudinem Patris naturæ jure possedit, ut quos justè voluerit, eos continuò vel salvare, vel damnare possit. Ante judicium verò patientia, quæ Spiritûs Sancti opus & officium
Rom. 2. 4. est, prærogatur. Unde est illud: *An ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?*

Tribus ergo adjectivis dictionibus, quibus magnificatur *Judex Deus*, & dicitur *Justus, Fortis*, & *Patiens*, tria competenter subordinantur membra in eo, quod subjunctum est: *Nunquid irascetur per singulos dies? nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit* &c. Nam quia *patiens* est, ideò non *irascitur per singulos dies*; quia *fortis* est, *gladium suum vibravit*; quia *justus, arcum suum tetendit, & paravit illum, & in eo paravit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit.* Proindè bonus *Chusi* videns patientiam Dei peccatores ad pœnitentiam adducentem, longanimitate spei non deficiat, nec malus *Chusi* thesaurizare sibi iram in
A die iræ, & revelationis justi judicii præsumat, sed sicut uterque *Chusi*, quia non solùm *patiens*, sed & *fortis* est, qui *gladium* tam *forti* manu *vibrare* valeat, ut ejus fortitudini nemo impunè resistat. Ac ne fortitudo Dei nimia peccatorem, seu justum terreat, ut dicat: *Nolo multâ fortitudine, contendat mecum*: sciat uterque, quia non solùm *fortis*, sed & *justus* est, ita ut justum cum impio non perdat, sed tanquam doctus sagittarius *arcum tendens & parans*, Scripturæ Sanctæ fortitudinem cum lenitate temperans, ita ut nôrit non solùm humerum recedentem, superbiæ pulmonem, & avaritiæ stomachum, ac cætera vitiorum membra distringere: sed creaturam in Christo novam conservare.

Ecce parturiit injustitiam. VERS. XV.

B Dixit hic in proximo de *Judice justo*, quòd *gladium suum vibravit, arcum tetendit, & paravit illum.* Sed ne putemus *Judicem*, qui tranquillus est de se, sine causa præcedente proferre, unde puniantur iniqui: Ostendit, quòd Deus non excogitat, unde puniat, sed judicio æquitatis ordinat, ut quæ fuerunt oblectamenta peccati, sint instrumenta Deo punienti: quasi quærat aliquis, & dicat: Unde est, quòd *gladium vibravit, arcumque hunc tetendit justus Judex?* Respondetur: Ecce in evidenti est causa. Nam iniquus ille *Chusi* Æthiops, cui quasi naturalis effecta est peccati nigredo, primùm diabolo suggerente *concepit dolorem*, id est, amorem temporalium, quorum amor ideò dicitur dolor, quia cùm sint amissibilia, & necessariò à suis amatoribus au-
C ferenda, cum tanto majore amittuntur *dolore*, quantò majore concupita & habita sunt amore. Unde illorum amor verè dicitur *dolor*: quia finis habendi eam, non est nisi *dolor*. Neque enim aliud in inferno facit impiis de temporalium amissione *dolorem*, nisi quòd etiam in ipso inferno eorum intra se habent amorem, quæ tunc habere non poterunt: sicut ille dives in inferno epularum desiderio ardens, neque guttam aquæ habere potuit, quia micas pauperi esurienti, cùm satur esset, non dedit. Rectè itaque de illo divite dici potest, quia in hac vita *concepit dolorem*, non in sui qualitate, sed in semine. Amor quippe semen *doloris* est, cùm illa res amatur, quæ teneri non potest, & auferri potest invito. Sic dicitur fœmina concepisse hominem, non quòd semen ab ea conceptum statim sit homo: sed quia fiet
D homo, si permanserit in utero. Ita etiam, qui diabolo suggerente in mentis utero concepit rerum temporalium amorem, si perseveraverit, vertetur in *dolorem*, quando res, quæ amatur, ab invito eripitur. Hinc est, quòd Sancti temporalium contemptores carebunt eis absque *dolore*, quia non habent ea hic in amore, sed in necessitate: gaudentque, cùm fuerint exempti ab ipsa necessitate, inhæsuri solius veritatis visioni, quæ illis non poterit auferri, quia eam in mundo amaverunt, & extra mundum, supra mundum in solo Christo, qui veritas est, quæsierunt. Qua contempta iniquus *Chusi* concipiendo temporalium amorem, concepit in semine infernalem *dolorem*. Nam ecce *parturiit injustitiam*, ut injustè auferat ab altero, quod perversè amat: & hoc

hoc est indè, quia *concepit dolorem*, quem *parturit* moliendo aliquid iniquum, & *peperit* producendo ad actum, sicut est furti, rapinæ, vel mœchiæ actus, qui est ipsius diaboli filius, utpote conceptus de semine ipsius, quod est amor mundanus. Quid autem intellexerit in verbo *conceptionis*, diffinit ex affectu dicens:

VERS. XVI. *Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foveam, quam fecit.*

Lacus est terrena cupiditas. *Lacus* profundus carens fundo: quia quantò ampliùs acquiruntur concupita, tantò ampliùs concupiscuntur acquirenda, ut sit cupiditas infinita, & profunda. Hunc *lacum* sibi *aperuit* iniquus concipiendo ex habendi delectatione fraudis inchoationem, vel turpitudinis machinationem: & *effodit eum*, dum institit operi: & *incidit* pariendo, id est, opus perficiendo: *in foveam quam fecit*: quia verbi gratiâ, dum fraudator pecuniæ cupit decipere alium, prior & pejùs damno læditur innocentiæ, quàm ille pecuniæ. Cur ergo *Judex* tanquam crudelis habeatur, cùm iniquus non nisi propriorum operum funibus constringatur? Non enim alieno dolore, aut aliena iniquitate gravabitur in judicio, sed potius

VERS. XVII. *Convertetur dolor ejus*, quem *concepit*, *in caput ejus, & in verticem ipsius iniquitas ejus descendet.*

Caput est mens, in qua est *vertex* ratio. *Dolor* autem, quem impius *concepit*, & *iniquitas*, quam *peperit*, *convertuntur in caput, & verticem*, quando peccandi libido suffocat mentem, & rationem, & totus homo efficitur servus peccati dominantis menti, & rationi. In futuro autem *dolor*, & *iniquitas* super verticem, quasi de alto judicio Dei cum impetu magno *descendet*, ut pœnaliter conterat.

Ego autem parvulus *David*, id est, humilis pœnitens liberatus à *verbis*, & consiliis *Chusi* Æthiopis, vel adjutus *verbis*, & consiliis alterius *Chusi* mihi condolentis, & saltem in silentio me diligentis.

VER. XVIII. *Confitebor Domino secundùm justitiam ejus.*

Læta est hæc totius *Psalmi* conclusio, in qua sonat non peccatorum, sed laudis confessio jucunda, decoraque laudatio, dicente justo per fidem, & pœnitentiam justificato: *Confitebor Domino secundùm justitiam ejus*, qua malos malè perdit, & vineam suam locans aliis agricolis *justum adjutorium justus* justè justificatis impendit, non humanâ, sed divinâ justitiâ, qua gratis prærogat merita, ut justè superaddat præmia dans gratiam pro gratia. *Confitebor* ore pronuntians devotionem, quam habeo in corde, & *psallam* opere, ut sit *Psalmus* in finem, *nomini Domini altissimi*, qui ex hoc ipso est laudum confessione dignus, quòd est altissimus.

Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto Domino, Deo, Meo, de cujus *nomine* trino *Psalmi* splendet *inchoatio*, cujus etiam *nomini* persolvitur confessio *in fine Psalmi*, ubi commemoratur *nomen Domini altissimi*.

PSALMUS VIII.

Domine Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in universa terra.

Psalmi hujus titulus talis est:

VERS. I. *In finem Psalmus David pro torcularibus.*

Sæpe in Scripturis eadem res variis ostenditur similitudinibus. Nam Ecclesia, quæ alibi per aream, hic per *torcular* eâdem ratione accipitur. Sicut enim in area grana à paleis: ita in *torculari* vinum dividitur à vinaceis, quæ tamen est necessarium simul & nasci, & crescere, atque ad maturitatem venire. Ita nimirum in Sancta Ecclesia boni cum malis permixti opere ministrorum Dei secernuntur aliquando spiritualiter, cùm docentur boni, ne malis consentiant; aliquando & corporaliter, cùm in sua malitia pertinaces impios excommunicationis ventilabrum foras ejicit, ne contagione pestifera plurimos perdant.

Parcendum quippe interdum esse malis propter bonos ipse Christus insinuat, ubi tractans de parabola zizaniorum docet ea sufferenda propter triticum. Sed in hac sufferentia, illud est notandum, quod dicitur: *Sinite utraque crescere.* Matth. 13. 29. 30. Quamdiù enim crescentibus zizaniis pariter & triticum crescere non impeditur, consultò aliquando utrisque parcitur; ne fortè simul cum zizaniis eradicetur & triticum. Verùm si ita exuberant zizania, ut suffocent frumentum, jam non illis est parcendum: quia in eorum sufferentia tritici nullum est incrementum, sed detrimentum; quando videlicet sola zizania nituntur agrum dominicum, id est, hunc mundum sic occupare, ut nec *hortus conclusus* valeat ab eis esse tutus, qui Cant. 4. 12. clavibus divinæ auctoritatis est obseratus dicente Domino: *Nolite tangere Christos meos, & in Prophetis meis nolite malignari.* Malis ergo in Eccle- 1. Paral. 16. 22. sia contra bonos malignantibus, neque hoc ipsum, quòd tolerantur, tolerantibus, non est causa, cur parcatur, maximè si Ecclesia contra tales conqueritur, sicut conquesta est Sara contra filium ancillæ in conspectu Patris Abrahæ. Notandum verò, quòd hic filius ancillæ unà cum filio liberæ tamdiù sinebatur in domo paterna crescere, donec inventa est iniquitas in eo tanta, ut persequeretur filium liberæ. Persecutione verò propalatâ dixit mater libera: *Ejice ancillam, & filium ejus.* Idem tamen Isaac à do-

à domestica persecutione liberatus, à Palæstinis alienigenis multa mala est perpessus, qui successibus ejus felicibus invidentes, puteos, quos foderat, obruerunt, atque illum de loco ad locum fugere compulerunt. Ex quo animadvertimus, quia hostes domesticos, videlicèt malos Christianos, cùm potest Mater Ecclesia, debet etiam à bonis corporaliter separare, qui tamen boni à Paganis, & excommunicatis compelluntur aliquando iræ ipsorum loco dare. Sic interdùm bonis malos persequentibus, & eos de Sancta Ecclesia pellentibus, interdùm verò iisdem bonis malorum persecutionem sustinentibus in *torculari* Dominico vini & acinorum, olei & amurcarum fit separatio, nunc particulariter, sed in futuro fiet hoc
Mat. 25. 34. universaliter, dicente Judice ad pios: *Venite bene-*
Ibid. v. 41. *dicti Patris mei*: & ad impios: *Ite maledicti in* B
ignem æternum.

In quo judicio, quoniam *revelabunt cœli*
Job. 20. 27. *iniquitatem* impiorum, *& terra adversùs eos consurget*, rectè in hoc *Psalmo pro torcularibus conscripto*, & de cœlis dicitur: *Quoniam videbo cœlos opera digitorum tuorum*, & de terra: *Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra.* Cœli enim sunt illi Sancti per-
Sap. 3. 8. fectissimi, qui cum Domino *judicabunt nationes, & dominabuntur populis in magna constantia* stan-
Ibid. c. 5. 1. tes *adversùs eos, qui se* in *torcularibus* angustiaverunt. Illi autem terra bona, & fructifera intelliguntur, qui pro fructibus eleemosynarum in ju-
Mat. 25. 35. dicio salvabuntur dicente Domino: *Esurivi, & dedistis mihi manducare &c.*

Aliter. Ecclesia dicitur *torcular*, quia in ea C verbum divinum sono & intellectu, figuris & earum significatis, quasi vinaceo & vino, quasi amurcâ & oleo compositum est: quod cum eodem sono fertur ad aures, aut etiam per litterarum, seu picturarum, vel etiam totius mundanæ fabricæ figuras ingeritur visui, & ita ipsum verbum visu, vel auditu comprehensum, quasi in *torculari* discernitur: dum soni auditi, & figuræ conspectæ foris manent, intellectus verò ad interiora manans, & in lacu memoriæ diligenter exceptus inde transit ad habitum mentis, & morum disciplinam quasi in
Cant. 2. 4. cellam vinariam, de qua dicit Sponsa: *Introduxit me Rex in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem.* In hoc sensu pro *torcularibus* rectè dicitur *admirabile esse nomen Domini in universa terra*: quia *nomen*, & laudem fabricatoris mirabiliter D magnificat & terrena creatura, quæ sui magnitudine creatoris omnipotentiam, sui statûs & motûs ordinatissimâ dispositione sempiternam sapientiam, suorum fructuum utilitate bonitatem æternam demonstrat. Et in his tribus, videlicet omnipotentia, sapientia, bonitate, trinus Deus insinuatur, cujus *admirabile nomen in universa terra* prædicatur. Et hujus nominis dulcedo per visibilem creaturam intellecta, quasi oleum expressum de amurca ita beatas mentes delectat, ut jucundum sit eis cantare: *Domine Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in universa terra*, quæ videlicet quasi quædam pagina nigris litteris conscripta sapientem inspectorem ad illius vini mittit saporem, quod cor hominis lætificat, & illud oleum repræsentat, de

A quo dicitur: *Oleum effusum nomen tuum.* Quod Cant. 1. 3.
nomen est admirabile in universa terra: quia *mi-* Psal. 32. 5.
sericordiâ Domini plena est terra. Cùm autem cœlos cœlorumque virtutes aspicimus *opera digitorum* Dei, & *lunam*, ac *stellas*, quasi paginam legimus aureis conscriptam litteris insinuantem, quòd *Domini magnificentia* super suam celsitudinem *est elevata.* Unde Joannes unus cœlorum rationabilium, *qui*, inquit, *post me venit, ante me fa-* Joan. 1. 27.
ctus est, cujus non sum dignus, ut solvam ejus corrigiam calceamenti. Me oportet minui, illum Joan. 3. 30.
autem crescere. Hoc dixit homo, quo *inter na-* Mat. 11. 11.
tos mulierum non surrexit major. Angelus etiam Princeps militiæ cœlestis, quo inter Angelos non est major, suo nomine indicat, quòd minor sit illo, cujus *magnificentia super cœlos est elevata.* Dicitur enim Michaël, quod interpretatur, *quis ut Deus.* Et David: *Quis*, inquit, *in nubibus* Psal. 88. 7.
æquabitur Domino. Et Petrus Princeps Apostolorum noluit erectus crucifigi, ne videretur Domino suo crucifixo assimilari. Solus ille, qui voluit esse similis altissimo, cum suis complicibus non habet locum in *cœlo*, sed in infimo inferno, à cujus consortio, vel ab acino acidissimo, velut ab amurca spurcissima longè separati, & eliquati sancti homines, & Angeli per *torcular* judicii divini laudant *admirabile nomen Domini*, cujus *magnificentia super cœlos est elevata*.

Aliter. Ecclesia dicitur *torcular*: quia sæpe in ea, velut in *torculari* per prelum Martyrii bonorum corpora in terris remanent quasi acinum & amurca: animæ verò in requiem emanant æternorum cellariorum, quibus tandem in resurrectione adjungentur & ipsa corpora per *torcularia* passionum ita purificata, ut & ipsa unà cum suis animabus digna sint recipi in æterna tabernacula, in æterna cellaria, de quibus dicitur: *In domo Patris mei mansiones multæ sunt.* Joan. 14. 2.
Pro torcularibus ergo, id est, pro Ecclesiis instituendis vel institutis psallitur *in finem*, id est, in consummationem, ut videlicet claritas *lunæ*, ac *stellarum* puritas, & serenitas cœlorum, quam Propheta conspexit in libro æternæ prædestinationis, inveniatur in Ecclesia consummata *in finem*, id est, in Christum. *Finis enim legis Chri-* Rom. 10. 4.
stus ad justitiam omni credenti. Propterea demonstrativus est hic Psalmus ad Christi commendationem, de cujus *gloria & honore* loquens intendit auditores exhortari, ut eidem Christo voluntariè subjiciantur, cui etiam, qui nolunt subjici, subjacent inviti.

Ut autem potenter intelligatur, cur hunc *Psalmum* dicimus demonstrativum, vel quemlibet alium Psalmum, qui est de simili genere causarum, paulò altiùs dicendum est de causarum generibus in arte quidem Rhetorica distinctis, verumtamen nonnisi de arte artium, divina scilicet sapientia descendentibus, & in hoc Psalmorum libro distinctè suas facies ostendentibus. Tria enim sunt genera causarum, deliberativum, demonstrativum, judiciale, quæ quidem conveniunt per intensiones, & depulsiones: quia in omnibus causarum generibus, & alii sunt, qui intendunt, & alii sunt, qui econtra depellunt, id est,

contra

contra se dicta refellunt. Sed tamen tria hæc genera causarum suis qualitatibus inter se differunt: quia genus deliberativum de futuro agit, tendens ad persuadendum utile, & dissuadendum inutile, currens totum sub intensione, ac depulsione: quia qui suadet, intendit: qui dissuadet, ipse depellit, quod alter suasit.

Similiter demonstrativum genus causæ sub intensione laudantis, & depulsione vituperantis tendit ad honestum aliquid commendandum, & inhonestum vituperandum, agens de præsenti, maximè cùm aliquis in honorem dignitatis alicujus eligendus, laude aut vituperiò dignus ostenditur.

Judiciale genus causæ agit de præterito, tendens ad justum, & injustum, quando accusator intendit aliquem pro facto jam præterito jure damnandum, & defensor studio depulsionis aut negat factum, aut concedens factum, negat illud jure puniendum.

De genere deliberativo est illud, quod in Psalmo duodecimo dicitur: *Quamdiu ponam consilia in anima mea, dolorem in corde meo per diem.* Loquitur enim de futuro, deliberans in consilio illud eligere, quod constiterit utile. De genere Judiciali est illud, quod in Psalmo nonagesimo tertio dicitur: *Exaltare, qui judicas terram, redde retributionem superbis.* Agit enim de præterito, accusans malorum superbiam, docens eam jure puniendam. De genere demonstrativo est iste *Psalmus*: agit enim de Rege magno *gloria, & honore coronato* ante oculos omnium, quasi præsente atque conspicuo, cui voluntariè subjici probat honestum, nolle autem subjici ostendit inhonestum, cùm velint, nolint, inimici ejus non possint effugere imperium, cujus *pedibus omnia subjecta* demonstrantur, sive quæ illi famulantur intentione, & actione, sive quæ illi adversantur sola intentione, famulantia tamen velint nolint actione vel passione.

Habet autem ista demonstratio argumentationis perfectæ, & absolutissimæ formam, quinque partibus expletam secundum artem Rhetoricam. Absolutissima namque apud Rhetores & perfectissima argumentatio est, quæ in quinque partes distributa est. Prima pars est propositio. Secunda ratio. Tertia rationis confirmatio. Quarta exornatio. Quinta conclusio, sive complexio posita in orationis termino, seu concordans principio.

Propositio est, quod dicit hic magnus Orator, magni Regis demonstrator: *Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra.* Illo namque versiculo Propheta summatim ostendit, quid sit, quod probare intendit. Proponitur enim his dictis Rex magnus, & *admirabilis.*

Ratio est, quod sequitur: *Quoniam elevata est magnificentia tua super cælos. Ex ore infantium, & lactentium perfecisti laudem propter inimicos tuos, ut destruas inimicum, & ultorem.* His enim dictis ratio redditur, quare iste Rex *admirabilis* non in una *terrarum* parte, sed *in universa terra* Dominator Dominus annuntietur.

Rationis confirmatio est, quod sequitur: *Quoniam videbo cælos tuos, opera digitorum tuorum, lunam, & stellas, quæ tu fundâsti.* Per hæc dicta ratio confirmatur: quia quod ratione persuasum est ad credendum, videlicet *elevatum esse* Christum supra *cælos cælorum*, hoc etiam visu comprobatur, si *cælorum*, id est, Apostolorum, *lunæ*, id est, Ecclesiæ, *stellarum*, id est, minorum Sanctorum pulchritudo consideratur, quæ post Christi supra *cælos* elevationem cœpit fulgere misso per illum Sancti Spiritûs igne, ac lumine ad illuminationem *cælorum, lunæ*, ac *stellarum* spiritualium.

Splendida verò totius orationis exornatio est in eo, quod dicitur: *Quid est homo, quod memor es ejus, aut filius hominis, quoniam visitas eum? Minuisti eum paulò minùs ab angelis, gloria, & honore coronasti eum, & constituisti eum super*
B *opera manuum tuarum. Omnia subjecisti sub pedibus ejus, oves, & boves universas: insuper & pecora campi, volucres cæli, & pisces maris, qui perambulant semitas maris.* Illis enim versiculis insigniter honestavit, & locupletavit rem copioso ornatu pietatis, admirando magnitudinem Divinæ dignationis: quomodo *hominem* tam longè invidiâ Diaboli ab æternitate dejectum tantopere requisierit.

Tandem postrema pars argumentationis, quæ est conclusio sive complexio dicitur, in qua etiam reditur ad principium, ita subjungitur: *Domine Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in universa terra*: quasi dicat peritus Orator spiritus Propheticus, quod in principio argumentationis, ratione, rationis confirmatione,
C & exornatione verum esse patuit. Unde revertens ad propositionem, talem facio complexionem, sive conclusionem, quæ nullius hæretici sophistica deceptione valeat infirmari: quia repetitio confirmatio est. Nunc redeamus ad totius *Psalmi* continuam expositionem. Incipit ergo Propheta à laude ita dicens:

Domine omnium per potentiam, *Dominus noster* id est, rationalis creaturæ per cultum, *quàm admirabile est nomen tuum in universa terra!* quàm infinitæ admirationis, & laudis celebritate dignum est *nomen tuum*, per quod in carne manifestatum, in mundo creditum, & assumptum in *gloria*, Tu VERS. II.
D qui eras *notus* tantùm *in Judæa DEUS*, nunc es nominatus, celebris, & inclytus *in universa terra*, non in Judæa tantùm, ut dicunt Judæi, nec in Africa sola, ut ajunt Donatistæ. Ps. 75. 2.

Supponit autem rationem, quare sit *admirabile*, quasi dicat: Ideo dico *nomen tuum admirabile*: *Quoniam magnificentia tua*, id est, Filius tuus, vel humanitas ipsius, per quam tu es magnificatus, *elevata est* loco *super cælos*, quando ascendit quadragesima post resurrectionem die. *Elevata est* etiam glorificatione *super cælos*, id est, *super* omnes *cælorum* virtutes, *super* omnes rationales creaturas usque ad altissimam DEI Patris confessionem: quia, ut ait Apostolus, *consedit in dextera sedis magnitudinis* DEI homo assumptus in DEUM, æquè omnipotens Hebr. 1. 3.

potens per omnipotentiam, quam ex tempore accepit, sicut est Pater omnipotens per omnipotentiam, quam ex æterno habuit: æquè altissimus DEUS per altitudinem & divinitatem, quam ex tempore accepit, sicut est Pater altissimus DEUS per altitudinem & Divinitatem, quam ex æterno semper habuit. Neque enim aliquid DEUS Pater habuit, quod homini filio suo non dederit.
Luc. 10. 22. Unde ipse ait: *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo*: ac si dicat: In eo, quod mihi tradidit, ut sit Pater meus, in eo mihi tradidit *omnia*, quæ habet, non solùm ut omnia creata *subjecta sint pedibus meis*, sed etiam, ut *omnia* quæ ipse habet ex naturâ sua divina, verbi gratiâ: omnipotentiam, æternitatem, & cætera talia, ego quoque habeam, ita videlicet, ut sicut ipse est omnipotens & æternus DEUS, ego quoque accepta æterna Divinitate sim DEUS omnipotens, æternus, non quòd semper homo fuerim, sed quòd semper DEUS fuerim, ea Divinitate, qua non solùm ante Abraham, sed & ante Adam ego sum. Non dixit Christus: *ante Abraham ego fui*; quia Divinitatis non est fuisse, sed esse. Neque dixit: *ante Abraham pars essentiæ mea fuit*. * Non enim pars Christi Verbum est, sed ipse Christus Verbum est, totus Verbum, sicut totus Deus, non dimidia pars Christi Verbum, & dimidia pars homo, sed totus Christus Verbum, & totus Christus homo: quia idem ipse DEUS & homo. Intelligis, quod dico? si non intelligis, crede tantùm. Credi potest, si intelligi non potest. Verum est tamen: quia Christus idem ipse DEUS, & homo fuit, nec tertia pars Verbum fuit, nec aliquid ex carne, & anima, & Verbo quasi ex partibus compositum totum fuit: quia totum ipsum Verbum fuit. Divinitas enim pars non fuit, ut ex ipsa totum esset majus ipsa, nec in ipsa pars fuit, ut in ipsa esset aliquid minus ipsa. In humanitate sola partes invenimus, & totum ex partibus constat. Nam homo quiddam totum est, duabus partibus constans, animâ, & corpore. Hoc totum DEUS assumpsit: huic toti totam divinitatem dedit, & de hoc toto tota divinitas prædicatur, ita ut homo totus propriè DEUS dicatur. Unde Beatus Augustinus libro septimo de Trinitate ait: *Christus in forma DEI æqualis est Patri: in forma servi mediator DEI & hominum. Quia verò forma DEI accepit formam servi, utrumque DEUS, & utrumque dicitur homo, sed utrumque DEUS propter accipientem DEUM, & utrumque homo propter acceptum hominem. Neque enim illa susceptione alterum eorum est mutatum in alterum, nec Divinitas quippe in creaturam mutata est, ut desisteret esse Divinitas, nec Creatura in Divinitatem, ut desisteret esse creatura.*

* Sententia Hugonis de S. Victore.

Ambrosius autem in libro, quem de Trinitate scribit, ita dicit: *Dicimus igitur factum esse hominem, & ad hominem hoc esset referendum. Denique & alibi habemus: Qui factus est ei ex semine David secundùm carnem. Secundùm carnem utique David factus est ex semine. DEUS autem ante sæcula ex DEO natus est. Nec tamen factum esse semper ad creationem refertur. Scriptum est enim: Domine refugium tu factus es nobis.* Et paulò post: *Ergo si factum esse frequenter ad aliquid,*

Rom. 1. 3.
Psalm. 89. 1.

Anon ad naturam refertur, etiam creatum non semper ad creaturam refertur. Unde intelligimus illud, quod de Incarnatione Domini scriptum est: Dominus creavit me principium viarum suarum in opera sua, illud significare, quòd ad redimenda opera Patris Dominus JESUS ex virgine sit creatus. Item in eodem: *Paulus*, inquit, *prohibet me creaturæ servire, & Christo admonet serviendum. Non ergo creatura Christus: Paulus, inquit, servus JEsu Christi. Et bonus servus, qui Dominum recognoscit, ipse creaturæ servire nos prohibet. Quemadmodum ergo Christo ipse serviret, si Christum creaturam putaret? Video ergo quomodo Christum & factum, & creatum secundùm aliquid affirmat, quem tamen creaturam esse negat.* Idem quoque in eodem libro Christum non adoptivum, sed naturalem filium esse testatur dicens: *Per adoptionem nos filii dicimur, ille per veritatem naturæ. Quomodo ergo ex nihilo, qui ex nihilo omnia fecit?* Rom. 1. 1.

Ita oportet secundùm testimonia scripturarum fidei vestigia formare, ut rectæ credulitati sinceræ confessionis puritatem adjungamus, atque in Christo non solùm increatam naturam Divinam, sed & creatam naturam humanam corde credamus, & ore confiteamur *super cælos cælorumque* virtutes altissimam, nec jam inter creaturas computandam, sed super omnes creaturas adorandam eadem adoratione, qua DEUS Pater adoratur. In sancta enim Synodo Ephesina sub anathemate interdictum legimus, ne humanitatem Christi Verbo DEI quis dicat *coadorandam*, quam Sancti Patres in eadem Synodo prædicant *adorandam* simplici adoratione, qua non homo à Verbo distinguatur, sed ex duabus, & in duabus naturis unus Emmanuel super omnia Deus benedictus colatur.

Hujus *magnificentia est elevata super cælos*, id est, super scripturas, quoniam omnium linguarum, & scripturarum eloquia excedit elevatio humanitatis in altissimam gloriam summæ divinitatis: & tamen hujus *magnificentiæ* laus ex *ore infantium & lactentium perficitur*, quando quod credimus confitemur, nec tamen illud effari valemus: quia est ineffabile. Unde sequitur:

Ex ore infantium, & lactentium perfecisti laudem. VERS. III.

Lactentium dicit non ætate, sed simplicitate, sicut Petrus ait: *Quasi modo geniti infantes*, quibus Apostolus *lac* simplicis doctrinæ dedit, *non escam*: Ex his Dominus, non dico, facit, sed *perficit laudem*: quia non consuleretur humano generi, nisi in Ecclesiis cum perfectis minimi nutrirentur. Hi præfigurabantur per Hebræorum pueros, qui Dominum venientem ad passionem laudabant. Unde Dominus ibi utitur hoc exemplo dicens: *Non legistis: quia ex ore infantium, & lactentium perfecisti laudem?* Dicuntur & *infantes* Apostoli: quia *stulta mundi elegit Deus*, ut confunderet sapientes. Unde perfectior *laus*, quam *non caro, & sanguis revelavit, sed Pater, qui in cælis est*: quia ad eam non humana sapientia, sed divina gratia accendit propter *inimicos* gratiæ, hæreticos, Philosophos destruendos. Unde cum dixisset *ex ore infantium, & lactentium perfecisti* laudem,

2. Petr. 2. 2.
Matth. 21. 16.
1. Cor. 1. 27.
Matth. 16. 17.

laudem adjecit *propter inimicos tuos*, subauditur *destruendos*. Unde supponit:

Ut destruas inimicum, & ultorem.

Philosophi sunt *inimici* crucis Christi, quibus DEUS abscondit, quæ parvulis revelavit. Hic *inimicus destruitur*, cùm Sanctus quilibet veraciùs in cruce Domini nostri JESU gloriatur, quàm Philosophus aliquis potuerit unquam gloriari in sapientia hujus mundi. Quomodo enim quis glorietur in illa sapientia, quam stultam fecit, & ostendit DEUS? Aut quomodo non est gloriandum in cruce Domini nostri JESU Christi, per quem sanctis crucifigitur mundus, & ipsi crucifiguntur mundo? *Ultorem* sive *defensorem* vocat hæreticum, qui in eo, quòd est *ultor* & *defensor*, est etiam *inimicus*. Impugnat enim fidem, quam videtur defendere. Similiter Philosophus, cùm dicatur amator sapientiæ & *defensor*, potiùs est *inimicus*: quoniam dimisso filio DEI, qui est virtus, & sapientia, suadet, ut elementa colantur. Judæus etiam est *inimicus* veritatis & *ultor* suæ legis ac *defensor* paternarum traditionum. Quosdam tales *destruit* frangendo, dum nolunt flecti: quosdam *destruit* flectendo, quia ipsi acquiescunt flectenti, ut Saulus *inimicus & ultor*, qui divinâ manu tactus dixit: *Domine, quid me vis facere?* (Act. 9. 6.) Judas autem *inimicus* Christi *& ultor* sui damni, quod in effusione pretiosi unguenti super caput JESU visus est habuisse, quia noluit flecti, fractus est, *& crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera ejus.* (Act. 1. 18.) Similiter Arius Hæresiarcha, quia noluit flecti acquiescendo Catholicæ fidei & veritati, fractus est *& effusa sunt omnia viscera ejus.*

Quid in hac demonstrativa oratione his dictis laudatur, nisi Christus insuperabilis imperii Rex, ac semper magnificus triumphator contra omnem *inimicum* veritatis, *& defensorem* sui erroris? Quia omnem *inimicum, & defensorem destruere* potens hic solus dignus est imperio, dignus *gloriâ, & honore coronari, & constitui super opera manuum* Patris; imò dignus est, ut jam *gloriâ, & honore coronatus, & super omnia constitutus* Rex magnificus agnoscatur, & ei ab omnibus gentibus, tribubus, populis & linguis devotè serviatur, cui servire est regnare. Hic est filius hominis, quem vidit Daniel in nubibus cœli: quia ipse est in sanctis Angelis, & hominibus, qui per nubes intelliguntur. Et datum est, inquit, ei regnum, & honor, *& omnes populi, tribus, & linguæ servient* ei. (Dan. 7. 14.) Sequitur:

VERS IV.

Quoniam videbo cœlos tuos, opera digitorum tuorum, lunam, & stellas, quæ tu fundasti.

Audivimus Oratoris hujus demonstrativam propositionem, ubi dictum est: *Domine Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in universa terra!* Audivimus etiam propositionis rationem, ubi dictum est: *Quoniam elevata est magnificentia tua super cœlos. Ex ore infantium, & lactentium perfecisti laudem propter inimicos tuos, ut destruas inimicum & ultorem.* Nunc audiamus rationis confirmationem, cùm dicitur: *Quo-*A*niam videbo cœlos tuos.* Id est enim, ac si dicatur: Verè *super cœlos elevata est magnificentia tua: quoniam* nisi tu sol justitiæ, splendor Paternæ gloriæ, sol, qui cognovisti occasum tuum, post ipsum tuæ mortis occasum, denuo per Resurrectionem fuisses *elevatus*, neque *luna* stetisset in ordine suo, neque stellæ vicissent noctem ignorantiæ. Nunc autem *quoniam* per Resurrectionem, & Ascensionem *elevatus est* sol, *& luna* stetit in ordine suo, *videbo* ego *cœlos* tuo splendore illustratos, *videbo* Prophetas priùs obscuros, nunc autem claros. *Videbo* Apostolus priùs in tua morte contristatos, postea verò *gaudentes in conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine JESU contumeliam pati.* (Act. 5. 41.) Hinc ego certum habeo, quod *elevata est magnificentia tua super cœlos: quoniam videbo cœlos*, id est, Apostolos, *opera digitorum tuorum*: quo-B niam spiritus tuus, qui per *digitum* sive *digitos* intelligitur, ipse confirmavit, & ornavit *cœlos* in igneis linguis veniendo super illos, & per illos *cœlos* operante gratia tua *luna* id est: Ecclesia est fundata cum *stellis* in claritate differentibus, id est, cum electis quibusdam divisiva gratiarum munera obtinentibus. Aliter. Verè tu *Dominus noster perfecisti laudem.* Nam per scripturas eam *perfecisti.* Et verè per scripturas, quia eas ita illuminasti, quòd ego *videbo*, id est, intelligam perspicuè contemplando *cœlos* id est, ipsas scripturas ex quibus incipit *laus*, cùm non expositæ, sed involutæ pronuntiantur. Perficitur autem ea laus, cùm per expositiones explicantur, & usque ad capacitatem *infantium* inclinantur.

Vel: Verè *destrues inimicos: quoniam* ab C humilitate historicæ fidei incipiens, scilicet quòd natus, passus, mortuus, & sepultus es: Per hæc, & cætera similia infirma confirmatus in fide *videbo cœlos*, id est, in robur sublimis intelligentiæ provectus, quasi per lutum de sputo Dominici oris factum illuminatus *videbo*, quòd *cœli* enarrantes gloriam tuam sunt *Opera digitorum tuorum.* Per *digitum* intelligitur Spiritus sanctus, quo lex scripta est. (Exod. 8. 19.) Pluraliter autem dicit *digitorum*, ut operationem Trinitatis insinuet: sicut alibi dicitur: *appendit tribus digitis molem terræ.* (Isa. 40. 12.) Vel propter multas, & diversas gratias, quas idem spiritus dividit singulis, prout vult. (1. Cor. 12. 11.)

Aliter. Verè dixi: *ex ore infantium*, quoniam in spiritu *videbo cœlos tuos*, id est, Apostolos, quòd ex industria humana nihil sapiunt, sed D quicquid erunt, à gratia erunt. Unde omnes virtutes hujusmodi *Cœlorum sunt opera digitorum tuorum. Videbo & lunam*, universalem scilicet Ecclesiam, quæ quare per *lunam* accipiatur, in Psalmo decimo exponetur. *Videbo* etiam *stellas*, id est singulas Ecclesias per loca, & munera distinctas, quas tu, non illi, *fundasti.* Neque enim Petrus, vel cæteri Apostoli Ecclesias *fundaverunt*, sed tu, qui dixisti, *super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.* (Matth. 16. 18.) Ædificanti domum, & in altum fodienti, ac ponenti fundamenta supra Petram, tibi homini sapienti, tibi homini-DEO Petrus, aut alius gratiæ minister, ut sapiens architectus fundamenta ponendo ministrat, sed non nisi de tuo tibi ministrat, ideo tu solus Ecclesias *fundasti*, quia in te solo consistit stabilitas,

tas, & auctoritas fundamenti. Unde Apostolus A tuus Paulus, qui ut sapiens architectus fundamenta ponens plus omnibus laboravit, ipse de se humilia sentiens dicit: *Non ego autem, sed gratia DEI mecum.* 1.Cor.15.10.

VERS. V. *Quid est homo, quod memor es ejus?*

Hoc ad exornationem dicitur sub admiratione, ut verè clarescat *nomen Domini* esse *admirabile*; sicut dicitur & in prima Psalmi hujus propositione, & in extrema ejus complexione: quasi dicatur: Verè *nomen tuum Domine in universa terra est admirabile*: quia cùm sit *elevata magnificentia tua super cœlos*, tamen misericordia tua respicit bonos, & malos, imò respicit & requirit malos, ut faciat bonos. *Memor es hominis*, ut de *homine* faciat *filium hominis*, ut de vetere faciat novum, & hoc est *mirabile*. *Quid est* enim *homo*, *quòd memor es* ejus? cujus est pretii per se *homo*, ut tu *Domine Deus noster* debeas *esse memor ejus*? *aut quid est filius hominis quoniam visitas eum?* *Homo est* putredo, & *filius hominis* vermis. *Homo est* lutum, & *filius hominis* vas luteum. Et tu tamen *es memor hominis*, & *visitas filium hominis*. Revera hoc est *mirabile*. Non dicit: *quid est homo, & filius hominis*: sed *quid est homo, aut filius hominis?* qua disjunctione significatur differentia inter *hominem*, & *filium hominis*. Omnis enim *filius hominis, homo*, sed non omnis *homo filius hominis*. Adam namque *homo*, & non *filius hominis*.

Hominis ergo nomine significatur quicunque portat imaginem terreni, ex quo parturiente pœnitentiali dolore nascitur novus, qui portat imaginem cœlestis. *Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cœlo cœlestis: qualis terrenus tales & tereni.* Unde hortatur Apostolus, ut, sicut portavimus imaginem terreni, *portemus & imaginem cœlestis*. Portavimus namque imaginem terreni eidem inobedienti similes effecti per inobedientiam: portemus ergo imaginem cœlestis eidem obedienti similes effecti per obedientiam. Quisquis portat imaginem veteris, ipse in hoc *Psalmo* dicitur *homo*: qui verò portat imaginem cœlestis, ipse hic dicitur *Filius hominis*, quem quasi familiarem tu *Domine, Dominus noster* visitas, & respicis quasi proximum. Nam veteris quasi longè positi *es memor*, dum in hac vita subsistit, antequam descendat in infernum, ubi sunt *vulnerati dormientes in sepulchris, quorum non es memor amplius*: quia non *cognoscentur in tenebris mirabilia tua, & justitia tua in terra oblivionis*. Verumtamen hic *memor es hominis* temporalia conferendo. Nam *homines, & jumenta salvabis Domine, quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam.* Veterem *hominem* salvas ea salute, qua salvas etiam jumenta: novum autem, qui dicitur *Filius hominis* propè respicis, & *visitas*, dum interiùs lumine vultùs tui faciem ejus illustras. Unde cùm dicitur: *quid est homo*, depressivè legendum est, ac si dicatur: quàm vilis res *est homo*! Et ideo est *mirabile*, quòd tu *Domine Dominus noster memor es ejus*. Cùm verò dicitur: *Quid est filius hominis*? exaltativè legendum est, ac si dicatur: quam pretiosa res *est filius hominis*! Quod inde apparet; quoniam tu *Domine Dominus noster visitas eum*. Principali visitatione *filius hominis visitatus est*, cùm *Verbum caro factum est*, cùm Deus factus est *homo*, de quo propter infirmitatem carnis rectè dicitur: Joan. 1.14.

1.Cor.15.47. & seqq.

Ps.87.6.

Ibid. v. 13.

Ps.35.7.8.

Minuisti eum paulò minùs ab angelis. VERS. VI.

Et *hominem* quidem peccato & miseria plenum, *hominem* veterem, multùm *minuisti ab angelis* peccato & miseria carentibus: Istum verò novum *hominem*, qui peccatum non fecit, *minuisti paulò minùs*: quia cùm per justitiæ virtutem superior sit *angelis*, tamen propter mortalitatis infirmitatem, qua carent *angeli*, minor fuit *angelis paulò minùs*, id est, ad modicum tempus, videlicet usque ad mortem. Sed post mortis triumphum destructo per ejus mortem eo, qui habebat mortis imperium, B *gloria* Resurrectionis, & *honore* ascensionis *coronasti eum*: carnis quoque tanta clarificatione, ut quod in eo erat corpus infirmitatis, nunc sit corpus claritatis ad similitudinem solaris corporis: Unde, quem Redemptorem suscepimus in corpore infirmitatis, ipsum *Salvatorem expectamus Dominum Jesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Tunc justi fulgebunt sicut sol*: fulgebunt quoque sanctorum corpora sicut solare corpus Christi, quod fulgore suo illustrat omnia. Sicut enim ita regnat plenitudo ignis ætherei in solari corpore, ut inde calorem, & splendorem habeat mundus totus: sic in Christi corpore corporaliter inhabitans omnis plenitudo Divinitatis illuminat veritatis agnitionem, inflammat virtutis amore cœlum, & terram, id est, cœlestem, & terrestrem Ecclesiam. Igitur *gloria, & honore coronatus est filius hominis* per clarificationem Resurrectionis, & Ascensionis. Nam corpus, quod erat in Christo inferius, quando *paulo minus ab angelis* erat minoratus, hoc ascendit de æternæ Divinitatis, & claritatis tantam summitatem, ut rectè dicatur: *Filius hominis gloria, & honore* Deitatis *coronatus*. Corona enim dicitur: cùm circulus aureus in se ipsum est reductus, ita ut aurea lamina in se ipsam reducta non habeat finem: quia finis principio junctus imitatur infinitatem per interminabilem rotunditatis æqualitatem. Similiter, & plusquam similiter, quia humana in Christo substantia usque ad summam Divinitatis gloriam est evecta, divinitate humanitatem non consumente in finem defectionis, sed consummante in finem perfectionis, ut perfectus *homo*, idemque perfectus Deus quasi rotundæ atque interminabilis *gloria* sit. Quippe D *filius hominis gloria, & honore* dicitur coronatus, quando assumptus homo in *gloria, & honore* Divinitati assimenti est identatus. Unde licèt in veritate Christus sit factus ex semine David secundùm carnem, tamen non jam connumerandus est inter opera Divina, sed adorandus *super* omnia *opera manuum* Patris. Sequitur enim: Phil.3.21. Matth.13.43. C

Et constituisti eum super opera manuum tuarum, etiam *super angelorum* summos choros, à quibus *minuisti eum, & super omnia*, quæ sub te sunt. Cùm autem dicit: *omnia*, nihil non subjectum dimisit. VERS VII.

Omnia

VERS. VIII. *Omnia*, inquit, *subjecisti sub pedibus ejus.*

Per *pedes* intelligitur Christi humanitas, sicut per caput ejus Divinitas. *Omnia* ergo *subjecta sunt* non solùm capiti, sed etiam *pedibus ejus*. Unde ipse *homo* jam *gloria* Resurrectionis *coronatus*
Matth. 28. 18. dicit: *Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra*: quia in cœlo, & terra *subjecta sunt* illi *omnia*. Quæ *omnia*? Bona scilicet, & mala.

Oves & boves universas, insuper, & pecora campi. Mittit nos ad mysticum intellectum, cùm relictis altioribus ponit ima. Per *oves* accipit innocentes: per *boves* Prælatos, qui verbo Dei arant terrenos, ut fructificent. Per *oves* etiam intelliguntur *angeli* ex eo, quod legitur, quòd relictis nonaginta novem, quæ sunt
Luc. 15. 4. *angeli*, venit quærere *ovem* centesimam, id est, hominem. Et est sensus: *oves* id est, angelos cœlestes in cœlo vacantes, *& boves*, id est, Evangelistas in terra laborantes *subjecisti*: *insuper*, *& pecora campi*, id est, non solùm bonos illi *subjecisti*, sed & malos, qui sunt in *torcularibus* permixti bonis, ut vinacea vino, & amurca oleo, sunt enim *pecora campi*, quia vivunt in carne, satisfacere semper cupientes ventri, & carnali concupiscentiæ in lata, & spatiosa via, quæ ducit ad *campos* desideriorum terrestrium, vitantes arduam, & angustam viam, quæ ducit ad pascua justitiæ, quæ est sicut montes
Gen. 4. 8. Dei. Inde etiam Abel occiditur in *campo*. Hi sunt,
Luc. 14. 20. qui dicunt: *Uxorem duxi, & ideò non possum venire.*

Subjecisti etiam *pedibus* ejusdem filii hominis
VERS. IX. *Volucres cœli*, id est, superbos, qui, ut eleventur super cæteros in hoc mundo, acquisitionibus terrenis inhiant, quibus acquisitis velut alis quibusdam se in cœlum posse volare putant, cùm reliquos homines comparatione sui pauperes & ingloriosquasi longè sub se positos despiciunt. Hi sunt qui dicunt: *villam emi*, & ideò non possum venire.
Luc 14. 18. *Subjecisti* etiam *pisces maris*, id est, curiosos, *qui perambulant semitas maris*, in profundo sæculi hujus quærentes temporalia, quæ quasi *semita maris* evanescunt. Hi sunt curiosi scrutatores vitæ alienæ, ac desidiosi correctores vitæ propriæ. Vel etiam in hoc *semitas maris perambulant*, quòd libros Poetarum, seu Philosophorum sæcularium legendo in his velut in *semitis maris perambulant*, in quibus laquei & retia errorum
Prov. 1. 17. vix caveri poterunt. *Frustra* autem *jacitur rete ante oculos pennatorum*: quia sancti non ut *pisces* in *semitis maris*, non in tenebrosis viis scientiarum sæcularium vagantur, sed in sereno cœlo, cœlestium scientiarum pulchritudine delectati altè volant, & laqueos errorum longè prævidentes contemplatione supervolant: vel etiam pœnitente rostro dilaniant, si quando in eis ad modicum tenentur, ut Petrus negatione trina irretitus, qui quando amarè pœnitens flevit, vel etiam quando confessione amoris tertiò repetita trinam negationem expiavit, quasi acuto rostro laqueos, quibus tenebatur, contrivit. Unde sancti pœnitentes per indulgentiam
Ps. 123. 7. soluti dicunt. *Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium. Laqueus contritus est, & nos liberati sumus.* *Pisces* verò laqueis, aut retibus implicati tanquam cœcitate profunda comprehensi magis, ac magis implicantur, dum semper ad profundiora se immergere conantur. Hujusmodi homines non veniunt ad lucem confessionis: quia *omnis, qui malè agit, odit lucem, ut non arguantur opera ejus.* Joan. 3. 20. Hi sunt qui dicunt: *Juga boum emi quinque, & eo probare illa.* Luc. 14. 19. In his tribus culpis, voluptate scilicet, superbia, & curiositate concluduntur omnia vitia, quæ Joannes Apostolus enumerat: scilicet *concupiscentia carnis*, ambitio scilicet sæculi, quæ est *superbia*, & *concupiscentia oculorum*, per quos curiositas maximè prævalet. 1. Joan. 2. 16.

Aliter. *Pecora campi* sunt homines carnales, & pecuales, sive animales, in quibus hoc solùm culpatur: quia non percipiunt ea, quæ sunt spiritûs Dei. Percipiuntur autem hæc duobus modis, fide scilicet, qua spiritualia creduntur: intellectu, quo eadem cernuntur, non quidem perfectè, sed per speculum, & in ænigmate. Hæc spiritualia *non percipit homo animalis*, quia non sapit *ea quæ sursum sunt*. 1. Cor. 2. 14. *Volucres* autem *cœli* spirituales nequitiæ sunt in cœlestibus, id est, in aere, qui cœlum dicitur, positi, quibus non sufficit ad culpam, quòd ea non percipiunt, aut sapiunt, quæ sunt spiritûs Dei. Persequuntur enim per se, ac per malos homines ea, quæ sunt spiritûs Dei. Et ideo ipsi homines, qui dæmonibus associantur propter diabolicam nequitiam & superbiam, & ipsi *volucres cœli* appellantur, maximè si spirituales non solùm non diligunt, sed & persequuntur. Qui autem non aperta persecutione, sed occultè insidiando quasi *pisces* in silentio ambulantes, contra bonos amaricantur, ipsi non incongruè pisces *maris* vocantur. Verumtamen in hoc *mari* magno, quamquam sint *reptilia*, *quorum non est numerus*, *omnia subjecta sunt* soli Ps. 103. 25. Dominio illius, cui & in prima Psalmi hujus propositione, atque in finali ejus conclusione, seu complexione dicitur:

Domine Dominus, noster quàm admirabile est nomen tuum in universa terra! VERS. In fine hujus demonstrativæ orationis per conclusionem, seu complexionem recurrit ad principium, per hoc insinuans, quòd bona operatio, à qua dicitur *Psalmus*, ad eum referenda est, à quo procedit, qui est *Alpha, & Omega, Principium, & finis*, inchoator, & consummator totius boni operis. Apoc. 1. 8.

Gloria Patri, qui *omnia subjecit Filio hominis*: *Gloria* ipsi *Filio*, qui cùm esset *filius* Dei, dignatus est *filius hominis* fieri, dignatus est *ab angelis minorari*, & nunc est *gloria, & honore coronatus* quasi Pontifex, & Rex, ut nos ipse Pontifex, humanitatis linea mitra infulatus, ipse Rex, aurea Divinitatis corona ornatus ita sanctificet, atque gubernet, sicut talem Pontificem & Regem decet: *Gloria Spiritui Sancto*, qui per *digitos* intelligitur, de quibus in Psalmo isto dictum est: *Videbo cœlos opera digitorum tuorum.* Gloria uni, ac Trino DEO, cui & in principio, & *in fine Psalmi* dicitur: *Domine Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in universa terra.*

PSALMUS IX.

Confitebor tibi Domine in toto corde meo.

Hic Psalmus inscribitur sic :

VERS. I. *In finem pro occultis filii, Psalmus David.*

Et est sensus : Iste Psalmus attribuendus est, *David*, id est, manu forti, & desiderabili & perfectæ Ecclesiæ tendenti *in finem*, id est, in Christum, ut ei sit conformis. *Pro occultis filii*, id est consideratione *occultorum* judiciorum, quæ ad *filium* pertinent sicut scriptum est : *Pater non judicat quemquam, sed omne judicium dedit Filio*, qui Joh. 5. 22. antonomasticè Filius dicitur, sicut idem testatur : *si filius vos liberaverit, verè liberi eritis.* Intentio Joan. 8. 36. Prophetæ est in hoc *Psalmo* introducere perfectam Ecclesiam de occultis judiciis gratias DEO omnibus modis agentem, & per hoc minora membra instruentem, ut nihil casu fortuito, sed justo DEI judicio omnia in mundo credantur fieri. Quod divinum judicium licet contingat interdum esse *occultum*, nunquam continget esse injustum. Verbi gratiâ : In primo Christi adventu quidam eum tantum hominem esse putaverunt, pauci verò, id est, electi Deum & hominem intellexerunt : sicut adhuc aliqui etiam Christiani Deum-hominem, vel hominem Deum esse non intelligunt, quod DEI *occulto* judicio factum est, & fit, videlicet, ut & tunc quibusdam pateret, alios lateret, & nunc aliquibus pateat, & alios lateat : *quod verbum caro factum est*, quod Homo-DEUS est. Item de secundo adventu quidam male sani dubitant, quique autem fideles ut certum exspectant : quod similiter justo judicio DEI fit, justo, inquam, sed *occulto*, quo quidam eliguntur, quidam relinquuntur juxta illud : *Duo in agro, unus assumetur, & alter relinquetur. Duo in pistrino, unus assumetur, & alter relinquetur. Duo in lecto, unus assumetur, & alter relinquetur.* Math. 24. 40. Matth. 24. 41. Luc. 17. 34.

Et potest quidem interdum aliquo indicio cognosci etiam in hac vita, qui sint assumendi, & qui relinquendi in Divino judicio, quo bonorum, & malorum plenaria fiet separatio : Quo tamen die, vel qua hora futurum sit ipsum Judicium, omnes æqualiter ignorant, quia non est nostrum *nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate.* Act. 1. 7. Usque adeò est hoc tempus *occultum* inter cætera *occulta filii*, ut etiam ipse *Filius* dicat Marc. 13. 32. se non nosse, qua hora sit venturus. Non quòd sibimet hoc ignoret, cui Petrus dicit fidelissimè : *Domine tu omnia scis, tu omnia nosti*, sed quòd Apostolis de die illa sciscitantibus inventus est velut ignorans *Filius*. Sicut enim DEUS dicitur nobis cognoscere, quando nos facit cognoscere ; verbi gratia, cùm dicit Abrahæ : *nunc cognovi, quòd timeas Dominum*, pro eo, ut diceret : quod mihi Gen. 22. 12. semper notum fuit, nunc te cognoscere feci : sic *filius* DEI nobis dicitur ignorare, quod nos facit ignorare, non quòd ipse aliquid ignoret, cùm sint omnia nuda, & aperta oculis ejus, cùm sit ipse sapientia attingens *à fine, usque ad finem fortiter, & disponat omnia suaviter.* Sap. 8. 1. Si ergo ipse *filius* Dei sapientia disponit omnia : ergo disponit *occulta* novissimæ diei tempora : nec disponere posset, si hæc ignoraret. Sed tamen hæc nobis ignorat, & angelis : quia nec hominibus, nec angelis manifestat, qua hora sit venturus, ut semper expectetur, quasi proximus. Etiamsi angeli horam illam sibi sciunt, nobis nesciunt, quia nobis eam non ostendunt, quia ipsi *occulta Filii* tanquam servi, vel amici consecretales custodiunt.

Quare autem quidam salventur, quidam reprobentur, cùm omnes ex eodem parente veniant, *occulto* DEI judicio fit, quod similiter omnibus ignotum est. Illud etiam, quòd in præsenti sæculo mali exaltantur, & boni deprimuntur, *occulto*, & justo DEI judicio fit. *Occulto* quidem malis, bonis autem ex parte magna manifesto. Præterea quòd filius perditionis circa finem sæculi tantopere supra Ecclesiam se extollet, eamque tanta persecutionum acerbitate affliget, *occulto* & justo Dei judicio fiet. In quibus omnibus gentes, & malè intelligentes errant, & Deum blasphemant : perfecta verò Ecclesia non solum DEUM non blasphemat, sed in omnibus eum totis viribus attentè laudat dicens :

Confitebor tibi Domine in toto corde meo, narrabo omnia mirabilia tua. VERS. II.

Duobus igitur præcedentibus *Psalmis* concinentibus recapitulatam Passionis, & Resurrectionis fidem, quæ necessaria est ad æternam salutem, rectè hic subsequitur, in quo *occulta* ejusdem *filii* judicia confitendo sancta Ecclesia miratur secundùm sensum Apostoli dicentis : *O altitudo divitiarum, sapientiæ, & scientiæ DEI, quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus.* Rom. 11. 33. Dixit enim hæc de cæcitate, quæ ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret. Quæ videlicet cæcitas *occulto* nimirum judicio statim contigit, ubi Christus juxta præcedentem *Psalmum* gloria, & honore coronatus est. Ordo bonus. Nam cùm in *Psalmo* proximo sit præmissa Regis, ac Pontificis Christi gloria & honore coronati confirmativa demonstratio, & rationabilis collaudatio : in isto sequitur cum ejusdem Christi laude Antichristi confutatio per demonstrationem suæ impietatis, & inhonestatis, pro qua sic est ipse Antichristus cum suis membris gloria, & honore privandus, sicut Christus pro sua pietate, & honestate nunc in se ipso est gloria, & honore coronatus, & in suis membris partim coronatus, partim adhuc honorandus & coronandus. Unde sicut in natali cujusque Martyris ad laudem Christi replicamus : *Gloria & honore coronasti eum* : ita exaltatione cujusque impiissimi, quando *laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur*, non incongruè ad confutationem antichristi dicimus : *Exurge Domine, non confortetur homo.* Item : *Contere brachium peccatoris & maligni* &c. quæ in hoc Psalmo ad confutationem Antichristi sunt inserta, sicut patebit in continua Psalmi expositione, quæ hoc modo distinguitur.

Primò

Primò Propheta lætus psallit, quia cultura Diaboli adventu Christi destituitur, & ipse Christus regnat, judicat, adjuvat. Secundò admonet fideles, ut psallant, prætendens beneficia præsentis temporis, & futuri, ubi dicit: *Psallite Domino, qui habitat in Sion* &c. Tertiò inducit de Antichristo invocans auxilium Christi contra ipsum, ubi dicit: *Exurge Domine, non confortetur homo* &c.

Ait ergo: *O Domine*, quidam videntes affligi æquè bonos ac malos, ignorantes, cur fiat, detrahant tibi putantes, quæ divina fiunt administratione, casuum temeritate contingere. Sed ego, qui cerno *occultas* causas, quibus hoc justè facis, *confitebor tibi*, id est, laudabo te *in toto corde meo*. Alii in parte cordis laudant, qui quædam opera Domini approbant, quædam blasphemant: Sed ego *in toto corde meo confitebor*, qui omnia rectè & disponi, & fieri sentio. *Narrabo* etiam aliis non nostra opera, sed *omnia* opera *tua* esse *mirabilia*, nunquam reprehensibilia. Cùm quidam mirentur exteriora facta, ut Lazarum suscitatum in corpore, non verò mirantur Paulum suscitatum in mente, quod est *mirabilius*. Mirantur quædam, sed non *omnia*. Ego verò *omnia*, visibilia & invisibilia generaliter, quorum scilicet quæcunque *narrabo*, *narrabo* esse *mirabilia*. Et hæc *narrando* aliis apud me

VERS. III. *Lætabor*, non in laudem hominum, non in terreno quæstu, sed *in te*, hoc est, in *occultis Filii*,

Ps. 4.7. ubi lumine vultûs tui sumus signati. Optans etiam, ut hæc lætitia semper crescat, *exultabo*.

Aliter: *Lætabor* mente, *& exultabo* corporis alacritate. Vel *Lætabor* in anima juxta illud:

Luc. 1.47. *Magnificat anima mea Dominum*: & *exultabo* in spiritu, ita ut confidenter possim dicere: *Magnificat anima mea Dominum, & exultavit spiritus meus in Deo salutari meo*. Et quia hæc lætitia, & exultatio regnans intùs in anima quinque sensus vegetante, & in spiritu cogitationes bonas & malas examinante, debet etiam exteriùs apparere ad ædificationem

Matth. 5.16. proximorum, ut videntes *opera nostra bona glorificent Patrem* nostrum, *qui est in cœlis*, *non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo Domine gloriam* to-

Ps. 113. 1. tius boni operis assignando: *Psallam nomini tuo altissime*. Non solùm interiùs *lætabor*, *& exultabo*, sed etiam foris psallam in opere dans gloriam *nomini tuo*, quod solùm in hac vita cognoscitur. O *altissime*, qui pro tui *altissima* celsitudine longè remotus es à mortalium cognitione, sicut tu

Exod. 33.20. ipse dicis Moysi: *Non enim videbit me homo, & vivere potest*. Confitebor itaque gaudens, & exultans, non in tuæ substantiæ cognitione, sed in tuorum operum consideratione maximè delectatus in eo, quòd contra diabolum pro nobis certando victor appares.

VERS. IV. *In convertendo inimicum meum retrorsum.*

Solebat enim præcedere, cùm totus penè mundus eum sequeretur. Nunc autem nondum quidem ablatus est, sed foras missus, & post tergum tuorum detrusus, velut alter Pharao veros Hebræos à se recedentes *retrò* insequitur, & persequitur. Vel etiam ita *conversus est retro*, ut A ipse spiritualis Pharao cum toto suo exercitu, qui priùs fugabat, nunc fugiat sic dicendo: *fugiamus* Exod. 14.25. *Israelem, Dominus enim pugnat pro eis*. Justi autem victricem manum tuam laudantes in *occultis Filii* tutum habent refugium, quia inter ipsos, & *inimicum* Pharaonem, seu exercitum ejus est mare rubrum, videlicet sanguinis Christi, mysterium *occultis* virtutibus plenum, per quas *infirmabuntur, & peribunt à facie tua* omnes inimici. Quomodo *infirmabuntur*? quia videlicet portæ inferi non prævalebunt adversùs Ecclesiam.

Videntur quidem aliquamdiu invalescere; sicut invalescebant voces eorum, qui clamabant: *crucifige, crucifige eum*: sed non prævalebunt, sicut Luc. 23.21.

B nec illi prævaluerunt, quia quod voluerant, non perfecerunt. Neque enim crucifigendo Christum depresserunt, sicut voluerunt, sed magis exaltaverunt, sicut ipse prædixerat Christus dicens: *Cùm exaltaveritis Filium hominis, tunc cognoscetis*, Matth. 8.28.

quia ego sum. Item: *Sicut exaltatus est serpens in* Joan. 3.14.

eremo: ita exaltari oportet filium hominis. Et Ib. c. 12.32.

ego, si exaltatus fuero à terra, omnia, inquit, *traham ad me ipsum*. Sicut ergo illi tunc sunt *infirmati*, cùm velut *sagitta parvulorum facta sunt pla-* Ps. 63. 9.

gæ eorum non valentes extinguere Christum solem æternum, qui etsi per plagas eorum descendit ad mortis occasum, tamen sua virtute per Resurrectionis triumphum reversus est ad orientem: *ascen-* Ps. 67. 34.

dit enim super cœlos cœlorum *ad orientem*: sic & modò *infirmabuntur* impii: quia cùm velint justos deprimere, & Ecclesiam Dei conculcare, ipsi ma-

C gis deprimuntur, & sub pedibus conculcabuntur, nunc particulariter, sed in futuro judicio universaliter.

Et peribunt, vel quia impii conversi non erunt *impii*, sicut periit Saulus, cùm cœpit esse Paulus: sicut perierunt, qui sanguinem Christi fuderunt sæviendo, & eundem sanguinem postea in remissionem peccatorum biberunt in eum credendo. Vel *peribunt* sicut Judas *periit*, *ut abiret in locum suum*. Act. 1.18.

Peribunt à facie tua, id est, à memoria *tua*: quia omnium iniquitatum eorum non recordaberis. Vel *sicut fluit cera à facie ignis*, sic *peribunt à facie tua*: Ezech. 18.22.

quia tu Deus noster *ignis consumens es*. Sic perierat Ps. 67.3.

ille, qui dixit: *Vivo autem jam non ego*. Ideò *infir-* Deut. 4.24.

mabuntur, & peribunt à facie tua dæmones, & mali homines: Galat. 2.20.

D *Quoniam fecisti judicium meum, & causam meam.* VERS. V.

Ego enim reus homo seductus à Diabolo per peccatum inobedientiæ, offensum habens Deum, duobus indigui, videlicet *Judicio* adversùs Diabolum seductorem, Propitiatione ad Deum creatorem. Et tu mediator DEI, & hominum Christe JESU *fecisti judicium meum* adversùs Diabolum vincendo illum, sicut ille me vicerat, fallendo ipsum divinitatis hamo, sicut ipse me fefellit, reddendo illi pœnam, quam in seductione mea promeruit. Et tu idem propitiator *fecisti causam meam* apud Patrem interpellans pro me, ac reconcilians me per tuam obedientiam pro me illi exhibitam: sic *fecisti causam meam*.

Joh. 12, 31. De *judicio* tu dixisti: nunc *judicium est mundi, nunc princeps mundi ejicietur foras.* Justo enim *judicio* ille foras erat mittendus, qui hominem de paradiso foras in hujus mundi miserias ejecerat, ut
Matth. 7. 2. in qua mensura mensus est, remetiretur ei. Sed hoc justo *judicio* fieri non posset, nisi quomodo vicerat hominem, sic ab homine vinceretur. Sed quis illum vincere posset, qui DEUS non esset? Homo ceciderat in conflictu adhuc non mortalis, & quomodo nunc staret, ac triumpharet, factus mortalis, & fragilis? similiter angelus ceciderat nemine tentante, & quomodo nunc staret in fortissimo certamine? solus homo debuit, sed solus Deus potuit contra diabolum triumphare, justaque vicissitudine ipsum victorem revincere, ut justo *judicio* foras ejiceretur, qui licèt non justè intraverit, sed fraude velut serpens irrepserit in Dominium supra genus humanum: tamen quia homo propter voluntarium consensum justè patiebatur, & injustum ejus dominium justum fieri oportuit *judicium*, ut foras non ejiceretur, nisi priùs ab homine vinceretur; Ergo tu Christe *fecisti judicium meum*, pro me in mea vice superando illum, primitus in deserto tentationes ejus vincendo, deinde per mortem tuam ipsum, qui habebat mortis imperium, destruendo.

Fecisti etiam *causam meam* Patri tuo tantam persolvendo humilitatem & obedientiam pro me, ut superbiam & inobedientiam meam remittere deberet, qui tantam *causam* remittendi eam haberet, quanta non erat causa irascendi. Licèt enim
Rom. 5. 19. verum sit, quòd *sicut per unius hominis inobedientiam peccatores constituti sunt multi, ita & per unius*
D. 15. *obedientiam justi constituentur multi*: tamen *non sicut delictum, ita & donum.* Delictum enim de paradiso dejecit humanam naturam: donum verò in Christo supra cœlos cœlorumque virtutes exaltavit eam. In qua exaltatione *sedisti* o Christe ad dexteram Patris, & *sedes super thronum, qui* licèt sis judicatus injustè, tamen tu *judicas justitiam* & æquitatem, nunc particulariter, sed in *judicio* tuo extremo universaliter, quando omnes impii *peribunt à facie tua*: *quoniam fecisti judicium meum, & causam meam.*

Hoc etiam potest referri ad personam Patris hoc modo: Verè o Pater inimici tui peribunt: *quoniam fecisti judicium meum*, id est *judicium*, quo judicatus est Christus, *fecisti meum*, id est mihi utile. Sic nautæ ventum sibi utilem dicunt suum. *Et causam* pro qua damnabatur, *fecisti meam*, id est, mihi utilem. Nam quòd ipse vera loquens damnatus est pro veritate, quasi blasphemus, eò quod *Filium* Dei se dixit, multum per omnem modum utile fuit mihi damnato propter mendacium à serpente protoplasto persuasum. Inde autem tanta utilitas processit, quod tu *sedisti super thronum*, id est, super animam Christi: quoniam tu Deus eras in Christo, mundum reconcilians tibi, *qui judicas justitiam*, sive ut alia translatio habet: *judicas æquitatem.*

Est autem *æquitas*, ut sicut per unius delictum omnes homines venerunt in condemnationem: ita per unius *justitiam* omnes veniant in justificationem, nisi qui repellunt medicinam sibi paratam, & omnibus hominibus oblatam. Unde nulla est habenda solicitudo, quòd alicui salvari cupienti desit gratia, sed ne quis desit gratiæ Dei, monet Apostolus, & in Apostolo Christus, cui nunc dicitur, qui *judicas æquitatem*; quasi dicatur: non approbas hanc iniquitatem, ut salvetur aliquis contra suæ impietatis obstinatam voluntatem. Licèt enim aliquando de invito facias voluntarium: tamen te *judicante justitiam* & *æquitatem* voluntariè obstinatus in malitia impius, tua salvatione semper indignus, tua increpatione tandem exterminabitur, sicut sæpè sunt exterminati, qui erant in malitia sua pertinaces, & obstinati. Tu enim Spiritu sancto de cœlis misso postquam *sedisti super thronum*, sublimatus ad æterni Patris consessum, eodem Spiritu per Apostolos mundum arguente, *de peccato, & de justitia, & de judicio.* Joan. 16. 8.

Increpasti gentes, & periit impius. VERS VI.

Verbi gratiâ per Apostolos, & Exorcistas increpatis gentibus *periit impius* diabolus de cœlo, de cœlesti cultura, quæ in idolis illi exhibebatur, depulsus extra fines *gentium* tibi Christe credentium. Cùm de perfectione doceres Apostolos tuos, prohibuisti eos in crastinum esse solicitos pro terrenis, addens: *Hæc enim omnia gentes inquirunt.* Ergo qui Matth. 6. 32. discipulatum, seu disciplinam sunt aggressi nihil proprium possidendi, si hæc inquirunt, quæ & gentes inquirunt, ipsi utique inter *gentes*, vel *gentiles* deputandi erunt. Hujusmodi *gentes* in Anania, & Act. 5. Saphira *increpasti* per Apostolum Petrum, & *periit* impius Ananias cum uxore sibi consentanea, & suæ fraudis conscia. Sic *peribit* omnis *impius* per Spiritum sanctum *increpatus* de simili fraude rerum Ecclesiasticarum, vel etiam de Apostasia post aliquod sanctum propositum aggressum, & postea dimissum.

Aliter. *Increpasti gentes* per Apostolos, & alios veritatis præcones, & *periit impius*: quia destructa impietate factus est pius. Adeò *periit*, quòd *nomen eorum*, scilicet impiorum *delesti in æternum.* Cùm enim priùs dicerentur vasa iræ, nunc *deleto* isto *nomine* dicuntur vasa misericordiæ, non ad horam, sed *in æternum*, quod *æternum* est *in sæculum sæculi.* Nam *sæculum sæculi* quædam descriptio est æterni. Habent alii libri *in sæculum, & in sæculum sæculi.* Per *sæculum* ergo intelligitur omne spatium temporum decurrentium & recurrentium velut in quendam circuitum. Ex ipsa enim temporum vicissitudine non ex toto deficit, sed sic transit, ut redeat, unde per ipsam sui recursûs identitatem quodammodo imitatur æternitatem: sed tamen propter sui mutabilitatem recedit ab æternitate. *Sæculum sæculi* est ipsa æternitas, quæ *sæculum sæculi* dicitur, quia post præsens istud *sæculum* secutura est. In hoc *sæculo sæculi* peribit omnis virtus diaboli. Nam ipsius

Inimici defecerunt frameæ in finem. VERS. VII.

Id est, in Christum allisæ. Sicut enim *frameæ* destruuntur, quæ ad perram solidam alliduntur: sic *defecerunt frameæ*, id est, omnis impietatis, & rebellionis machinæ *in finem*, id est, in Christum allisæ. Vel circa *finem* præsentis & peregrinantis Ecclesiæ *defecerunt*, id est, absque dubio deficient omnes *inimici*, id est, Anti-Christi persequentis *frameæ*, quando

quando illum Christus, qui est *finis* infinitus, destruet illustratione adventûs sui.

Et civitates destruxisti.

Hoc non semel etiam ad litteram factum est. Nam & olim Babylonia pro eo, quòd populum Dei captivum tenuit, & afflixit, Persis, & Medis eam expugnantibus *destructa est*, & priùs Gomorrha, & Sodoma, cæteræque finitimæ *civitates destructæ sunt*, quia immunditiis, & nequitiis deservierunt. Et Hierosolymorum *civitas* non semel *destructa est* propter legis divinæ transgressionem, quam & olim Nabuzardan

4. Reg. 25. Princeps coquorum *destruxit*, & Antiochus Epiphanes magna ex parte *destruens* templum in ea per idolatriam polluit, & profanavit, atque novissimè propter interfectionem Christi, & discipulorum ejus Romanus eam *destruxit* exercitus. Ipsa etiam civitas Roma in sæcularibus Regum ædificiis ita cernitur *destructa*, ut non tam *civitas*, quàm civitatis ruina esse appareat, pro eo, quòd contra Sanctos Apostolos, & Ecclesiam tyrannizans crudelia edicta per omnes imperii sui fines misit. Verumtamen ex meritis Apostolorum, & Martyrum, quorum sanguine *civitas* illa est purpurata, licèt in sæculari altitudine *sit destructa* & humiliata, tamen spiritualis potestas victoriosâ excellentiâ omnibus mundi hujus civitatibus est prælata, non auctoritate humanâ,

Matth. 16. 18. sed divinâ, dicente Domino ad Petrum: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam.*

Spiritualiter etiam *civitates destruuntur*, cùm *forti armato* diabolo *custodienti* atrium suum fortior supervenit, & universa illius arma *destruit*. Quod fieri cernimus, quando priùs Deo rebellis aliquis homo, vel aliquis populus veritati, quam impugnavit per inobedientiam, se humiliter subdit per obedientiam; tunc universa

Esai 2. 4. iniquitatis arma *destruuntur*, *& conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces*, ut de armis paratis ad nocendum fiant instrumenta virtutum. Tunc membra, quæ fuerunt arma iniquitatis, fiunt arma pietatis. Tunc cadunt propugnacula defensionum priùs erecta contra Deum, & locus ille fit quasi terra cultilis, qui

Matt. 21. 2. priùs videbatur inexpugnabilis. *Ite*, ait Dominus, *in castellum, quod contra vos est.* Castellum igitur Christo, & discipulis ejus contrarium, discipulis introeuntibus *destruitur*, quando per veritatis annuntiationem vel homo, vel populus aliquis Deo rebellis cadit sive ad salutem sui prostratus, ut Saulus, sive ad perniciem sui ut Saul Rex iniquus, & multi tyranni sic *perierunt* cum edictis, quæ contra Dei Ecclesiam fecerunt. Unde sequitur:

Periit memoria eorum cum sonitu.

Periit jam *sonitus* persecutionis, & successit annuntiatio pacis. *Periit* etiam *memoria* persecutorum *cum sonitu* ipsorum: quia sicut sonitus vocis velociter transit, nec prolatus aliquo modo

A subsistit: sic & pariter cum sonitu transeunte velociter transierunt. Vel *periit memoria eorum cum sonitu*, id est: cum fragore magno, ad similitudinem vastæ arboris cum sonitu fragoris de alto ad ima ruentis. Vel *periit memoria eorum* apud Deum obliviscente Deo, quod erant impii, sicut per Prophetam dicit: *Et peccatorum eorum non recordabor ampliùs.* Item in Psalmo decimo quinto dicit: *Nec memor ero nominum eorum per labia mea. Periit* namque *memoria eorum cum sonitu* bonæ confessionis, id est, per sonitum, quo peccata sua non jam defenderunt, sed accusaverunt. Ita perierunt impii, sive humiliati, sive fracti. Sed Jer. 31. 34.

Dominus in æternum permanet. VERS. VIII.

B Frustra igitur adversùs Deum impii fremuerunt, qui eos judicabit. Jam enim in occulto *paravit in judicio*, quo judicatus est, *thronum suum*, id est, judiciariam potestatem per patientiam, qua cœlum acquisivit.

Et ipse, qui judicatus est iniquè, tandem judicio manifesto *judicabit orbem terræ in æquitate* meritis digna reddendo. VERS. IX.

Quod dixit, adhùc repetit dicens: *judicabit populos in justitia.* Repetitio sermonis certitudinem, & velocitatem significat adimpletionis: sicut repetitum somnium Pharaonis interpretante Joseph significabat velocitatem,

C ac certitudinem adimpletionis. Ergo citò judicabit, citò aream suam ventilabit, & à paleis grana separabit. Sed quia judicium illud præcedit mora quantulacunque, ne interim noceat inimicus retrò conversus, & nondum ex toto contritus.

Dominus est factus refugium VERS. X.

ad vitanda mala. Cui? *Pauperi*, qui nihil transitorium amat. Magnum est ipsum Judicem esse *refugium*, atque tutorem. *Adjutor* etiam est ad agenda bona. Quando? *In opportunitatibus.* Qualiter? Permittens eum aliquamdiu esse *in tribulationibus.* Non enim opportunè homo convertitur ab hoc sæculo, nisi

D hujus sæculi voluptatibus dolores misceantur. Inde enim gratius auxilium, quo gravius periculum.

Et ideo ô Domine *sperent in te*, non in se, aut in sæculo, *qui noverunt nomen tuum. Nomen* scitur, cùm ille, cujus est *nomen*, cognoscitur. Designans autem Dominus *nomen* suum ait: *Ego sum, qui sum, & qui est, misit me ad vos*, id est, immutabilis, cujus est esse super omnia, non transire inter omnia. Nam & Angeli transierunt à statu, in quo esse cœperunt, & homo *fugit velut umbra, & nunquam in eodem statu permanet*, atque omnia, quæ sub sole sunt, vana, & transitoria sunt. Solus igitur ille est, qui est, VERS XI. Exod. 3. 14. Job. 14. 2.

cui

cui nulla mutabilitas potest accidere. Illi ergo noverunt ejus *nomen*, qui mutabilia contemnentes devotè serviunt illi soli, *qui est*. Tales itaque *sperent in te*, ô Domine, *qui es*, & non frustrabuntur: *Quoniam* etsi videantur ad horam derelicti, tamen non ex toto, non in tempore opportuno *derelinquis quærentes te*, non temporalia.

VERS. XIII. *Psallite Domino, qui habitat in Sion.*

Hucusque Propheta laudavit Deum, quia inimicus factus est retro, impii conversi, Dominus refugium pauperi. Nunc addit de persequentium vindicta, quæ necdum dixerat determinatè, & de beneficiis, quæ confert bonis in præsenti. Pro hujusmodi fideles provocat ad psallendum, quasi dicat: Vos quærentes se non relinquit: Ergo *psallite Domino, qui habitat in Sion*. *Sion* interpretatur *Speculatio*, & significat præsentem Ecclesiam, quæ per speculum, & in ænigmate quasi de longè speculatur aliquid de Divinitate. *Jerusalem* visio pacis dicitur, quæ significat futuram Ecclesiam, quæ facie ad faciem videbit pacem, id est, Christum, qui est pax nostra solvens inimicitias inter Deum, & hominem. De hac *Sion* itur ad illam Jerusalem, sed non nisi Dominus habitet in hac, & perducat ad illam. Ergo *psallite Domino, qui habitat in Sion*, psallite benè operando, & postea *annuntiate*: priùs benè facite, ac deinde benè docete, sicut legitis: quia *cœpit Jesus facere, & docere*. (Act. 1. 1.) Nam cujus vita despicitur, restat, ut & prædicatio contemnatur. Ideo prius *psallite Domino, qui habitat in Sion*. Tenete (Psal. 80. 3.) *Psalterium jucundum cum cythara. Sumite Psalmum, & date tympanum*, ut in Psalmo sit bona operatio, & in cythara vel tympano sit carnis mortificatio.

Et sic præparati ad evangelizandum verbum Dei *annuntiate inter gentes studia ejus*. *Annuntiate*, quibus studiis vel ipse requirat salutem gentium, in omni gente se timentium, vel etiam quibus studiis ipse sit quærendus, qui nos prior quærit, ut nos illum posteà quæramus. Quærit enim ipse Pastor ovem perditam, ut ipsa ovis reducta in ovile, pastorem deinceps quærat, semperque illi adhærere cupiat. Multi excusant se per non datam sibi facultatem benè operandi, verbi gratiâ: non habentes, unde faciant eleemosynam, non valentes jejunare propter infirmitatem suam, sed nemo excusari potest à studiis: quia studere potest omnis homo pro viribus sibi à Deo concessis. Et est interdum studium vehementissimum sine manifesto effectu operum. Sic studet omnis negotiator ditari, & tamen non omnis negotiator ditatur pro magnitudine sui studii in terrenis lucris. Si autem pro divinis lucris vehemens habeatur studium, etiamsi in hac vita non proveniat ad manifestum effectum, dummodo studium non relaxetur; sinè dubio in vita æterna effectus consequetur. Studeamus igitur in hac vita castificari, etsi contingat per stimulum carnis nos fatigari, tantummodo studium castitatis non deponamus, & sine dubio vel in hac vita, vel certè in futura castitatis corona ornabimur. Similiter studeamus in cæteris virtutibus. Et licèt studiis nostris aliquamdiu effectus denegetur, tamen à studendo non cessemus, & sine dubio vel in hac, vel in futura vita, quod quærimus, apprehendemus. *Omnis* enim *qui petit, accipit, & qui quærit, invenit, & pulsanti* tandem *aperietur*, si à pulsando non cessetur, & si in petendo, quærendo, pulsando, studium pro posse habeatur. (Matth. 7. 8.)

Qui autem negligit benè studere in studiis bonis, sine dubio mancipabitur studiis pravis, de quibus dicitur: *Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studiis suis*. (Psal. 13. 1.) Studet penè omnis homo qualicunque studio. Sed vos qui psallitis, *annuntiate studia* condigna Psalmis vestris. Dicitis fortasse: Jam sæpè nuntiata sunt hæc studia, & occisi sunt annuntiantes talia: sic & nos fortasse occidemur, si hominibus annuntiamus, quæ nolunt audire. Ad hoc respondeo: quia si taliter occidemini, mors vestra non erit sine fructu, sicut & mors piorum Sanctorum habet fructum, quo fructu in æternum fruentur coram Domino.

Quoniam requirens sanguinem eorum recordatus est. VERS. XIII.

Requirens in judicio *sanguinem eorum*, quem videbatur oblivioni tradidisse, *recordatus est* occisos glorificare, & occisores perdere. Et ne putes Deum ita recordatum, quasi penitus oblitum, subdit:

Non est oblitus clamorem pauperum.

Videtur quidem oblitus Deus, cùm diu differt facere, quod facturus est. Infirmorum affectui hoc videtur, propter quos etiam ipse Deus *recordari* dicitur: quia scriptura sæpe secundùm infirmantium affectus loquitur.

Miserere mei Domine, vide humilitatem meam. VERS. XIV.

Exemplum se ipsum Propheta proponit in studiis bonis, in studiosis precibus: quia de studiis est locutus: ut quisque illius exemplo studeat optare, quod optat; & sic optare, sicut ipse optat in oratione studiosa dicens: *Miserere mei Domine, vide humilitatem meam*. *Miserere* intrinseco misericordiæ affectu, *vide* forinseco, & manifesto miserationis effectu. Aspectus tuus auxilium est. *Vide* igitur *humilitatem meam*. Vide quantùm sim humiliatus, quanta sit humiliatio mea de inimicis meis. Nam quanta sit humilitas mea, potest pensari de inimicis meis, qui sunt exaltati de mea humilitate, & humiliatione. Sicut enim Christo usque ad mortem humiliato, & in humili sepulchro jacente gloriati sunt inimici ejus, & exaltati quasi victores, & superiores: Ita nunc depauperatis, aut etiam occisis fidelibus gloriatur in exaltatione sua hic mundus. Gloriantur inimici super fideles in hoc mundo exaltati. Sed tu *Domine vide humilitatem meam de inimicis meis*. Tu

Qui

VERS. XV. *Qui exaltas me de portis mortis.*

Inimicos meos in elatione sua non tu *exaltas*, sed exaltari permittis non supra, sed intra *portas mortis*: me verò ab illis humiliatum tu *exaltas de portis mortis*, id est, de cupiditatibus, quibus itur ad mortem, quarum delectatio non jam *porta mortis*, sed ipsa *mors est*. Cupiditas enim, quæ ante voluptatem quinque sensuum præcedit, quasi per quinque vias ad portas deducit, & introducit ad mortem. Delectatio verò eorundem quinque sensuum, quæ in ipsa voluptate est, consummata mors est. Unde
1. Tim. 5. 6. dicitur : Vidua *quæ est in deliciis, vivens mortua est*: quia videlicèt ipsa deliciarum delectatio spiritualis vitæ interfectio est. Sed tu Deus meus *exaltas me de portis mortis*, id est, de cupiditatibus, quibus itur ad mortem, id est, ad ipsam carnalem delectationem.

Ut annuntiem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion.

Sion antiqua est Ecclesia Christi adventum in Patriarchis, & Prophetis de longè speculata. *Filia Sion* Testamenti Novi est Ecclesia, quæ nutrita uberibus prioris Ecclesiæ similis illi est in fide velut filia Matri suæ. Portæ hujus *filiæ Sion* sunt auditores verbi Dei benevoli, dociles, & attenti, quibus, & per quos benè laudes Domini annuntiantur, dum non porcis verbi divini margaritas calcantibus, aut canibus verbo Dei oblatrantibus sanctum datur, sed auditoribus devotis, auditoribus maximè his, qui sint idonei & alios docere, ut per eos quasi per *portas* intrent in Ecclesiam, id est, in Sanctorum communionem, qui ab illis audiunt sermonem.

Aliter. *Portæ mortis* sunt corporei sensus, à quibus exaltantur, qui quærunt, non quæ videntur, sed quæ non videntur. Et *Portæ Filiæ Sion* sunt Sacramenta legis, & initia fidei, quæ pulsantibus aperiuntur, ut perveniant ad occulta
1. Cor. 2. 9. Filii intelligenda, quæ *oculus non vidit, nec auris audivit*.

Aliter. *Portæ mortis* sunt vel maligni homines, vel dæmones, qui aliquos introducunt, vel intromittunt ad mortem. *Portæ Filiæ Sion* sunt Angeli Ecclesiarum visibiliter, aut invisibiliter in mini-
Ps. 137. 1. sterium salutis humanæ à Deo missi. Cùm ergo in conspectu Angelorum psallimus, vel in silentio audientibus Angelis invisibilibus, vel apertè audientibus Angelis visibilibus, id est, hominibus in Angelorum consortio deputatis, tunc *in portis filiæ Sion* annuntiamus laudes Domini. Et quia tu Deus Pater per occulta Filii tui *exaltas me de portis mortis*, ideò

VERS. XVI. *Exultabo in salutari tuo.*

In eo exultabo, quòd Filius tuus per occulta salutis mysteria salutaris est mihi, & propitius, qui terribilis, & insuavis est gentibus interitum animarum, vel corporum facientibus. Et ideò *infixæ sunt* ipsæ *gentes in interitu, quem fecerunt*, quando aut aliquos à fide avertentes in anima interfecerunt, aut aliquos in fide solidatos corporalibus tormentis interemerunt, vel etiam substantias eorum ad interitum perduxerunt. In hoc interitu ipsæ gentes infixæ sunt: quia unicuique sua propria iniquitas est pœna, & catena, dum suorum peccatorum funibus constringitur iniquus. Unde sequitur:

In laqueo isto, quem absconderunt, comprehensus est pes eorum.

Laqueus occultus est dolosa cogitatio: *pes* animæ est amor, qui si pravus est, dicitur cupiditas: si rectus est, dicitur & est charitas. Eo pede per quosdam passus desideriorum anima movetur quasi ad locum, quò tendit, id est, ad delectationem bonam, vel malam: Quò si pervenerit, lætatur: si non pervenerit, contristatur: vel si hoc adeptum perdiderit, ampliùs dolet, quàm si nunquam habuerit. Ergo in *laqueo, quem absconderunt*, id est, in fraudulento consilio *pes*, id est, amor *comprehensus* tenetur: quia eum delectatio carnalis adeò ligat, ut si conetur abscedere, dolor non sinat. Hæc sunt *occulta filii*. Hæc sunt secreta judicia Dei, quæ in hac vita cognoscuntur à paucis. Verùm in futuro adventu Judicis, qui ut fulgur adveniet,

Cognoscetur Dominus judicia faciens. VERS. XVII.

Tunc ab omnibus cognoscetur Judex *judicia faciens*. Tunc videbitur, quod modò latet, quomodo *in operibus manuum suarum comprehensus est peccator*, per quæ *opera* secernuntur hic à bonis affectu, in futuro autem secernuntur etiam pœnis exterioribus, quando separati à justis mittentur in tenebras exteriores, ubi erit fletus, & stridor dentium.

Nota, quòd non aliundè, nisi ab ipsis peccatoribus procedit pœnarum qualitas, aut quantitas, quibus punientur, quando in tenebras exteriores mittentur. In tantum enim tunc invitos involvent exteriores tenebræ pœnarum, in quantum nunc eos volentes delectant interiores tenebræ culparum.

Hìc interponitur canticum diapsalmatis propter occultam lætitiam separationis, quæ fit inter bonos, & malos.

Convertantur peccatores in infernum. VER. XVIII.

Quasi dicat: *Peccatores, qui comprehensi sunt in operibus suis*, quorum pes est illaqueatus in laqueo, quem absconderunt, quia nolunt converti ad Deum in hac vita, *convertantur* saltem tardâ pœnitentiâ, ut Judas, qui dixit: *Peccavi tradens sanguinem justum*. Talis conver- Matt. 27. 4.
sio non erit de inferno ad Deum, sed *in infernum*, ne semper peccare sit liberum, ne semper teneantur delectatione mortifera.

Omnes gentes, quæ obliviscuntur Deum, quæ sicut non probaverunt Deum habere

habere in notitia, *tradidit illas Deus in reprobum sensum, ut faciant, quæ non conveniunt*, & ut
Rom. 1. 28. sint *infixæ in interitu quem fecerunt*, & pes earum sit *in laqueo*. Sed ne semper exultent in rebus pessimis, tandem concedo, & judicio Divino consentiens volo & opto, ut *convertantur peccatores*, ne gaudeant in voluptate, saltem in inferno. Dictum est hoc manifestè, ne se alibi putent mittendos, ne locum expectent in cœlo, quibus locus paratus est in inferno, in quem tandem abibunt, sicut Judas festinavit se ipsum la-
Act. 1. 25. queo suspendere, *ut abiret in locum suum*, & derelinqueret alteri Episcopatum à se indignè occupatum. Sic fiet reliquis Judæ similibus. Neque hoc in longum differtur.

VERS. XIX. *Quoniam non in finem oblivio erit pauperis.*

Etsi videatur esse quædam *oblivio pauperis*, dum florent mali divitiis: tamen *non in finem oblivio erit pauperis*. Ante *finem*, ante omnimodam pauperis defectionem recordabitur Dominus *pauperis* in sua paupertate patientiam habentis, quoniam *patientia pauperum non peribit in finem*. Hæc *patientia* permaxima est causa divinæ miserationis: quia si pauper in sua paupertate impatiens fuerit, vel tardum, vel nullum Dei solatium de sua paupertate habebit: quia quantumlibet fuerit exarata bona terra, tamen fructum non afferet nisi in
Luc. 8. 15. sola *patientia*, sine qua nec proprias possidebi-
Luc. 21. 19. mus animas Domino dicente: *In patientia vestra possidebitis animas vestras.*

Est autem triformis *patientia* nobis necessaria. Primò ad Deum, ne inter flagella ipsius tædio affecti murmuremus, cui non aliud inter flagella sua, nisi preces, & laudes atque peccatorum confessiones debemus. Preces, ut parcat: laudes, quia in hac vita castigat omnem filium, quem recipit: Peccatorum confessiones, quibus eadem flagella meruimus. Deinde ad proximum, ne ab illius pace per impatientiam discedamus, neque illo nos odiente ad odium provocari valeamus. Postremò etiam ad ipsum Diabolum patientia nobis est necessaria, qui dum nos per carnis delectationes infestat, necessaria nobis est patientia, ne vel per impatientiam libidinis illi consentiamus, vel per intemperatam temperantiam corpus ita perdamus, ut non sit idoneum ad Dei servitium. Nonnulli per impatientiam libidinis etiam post castitatis votum redierunt ad sæculum sive occultè sive manifestè. Nonnulli per impatientiam intemperatæ temperantiæ semetipsos manibus propriis castraverunt, aut jejuniis vigiliisque pernimiis ad talem ægritudinem pervenerunt, in qua patientiam servare non potuerunt, atque ita per impatientiam devenerunt ad majorem impatientiam. Possideamus igitur animas nostras in omnimoda *patientia*: quoniam *patientia pauperum non peribit in finem.*

VERS. XX. *Exurge Domine, non confortetur homo.*

Loquendo de fine sæculi venit in memoriam crudelitas Antichristi circa finem sæculi regnaturi. Unde quasi territus exclamat: *Exurge Domine.*

Hìc notandum est, quòd sicut superior Psalmus continet Rhetoricam argumentationem Prophetæ confirmantis, confirmat enim admirabile esse in universa terra nomen Domini: sic iste Psalmus continet argumentationem confutantis. Ibi confirmavit hominis novi exaltationem super cœlos, ex ore infantium, & lactentium laudatam: Hìc autem confucat inimicum hominem peccati, filium perditionis, ut ait Aposto-
lus: *qui extollitur supra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur.* Nam sicut illic à primo versu: *Domine Dominus noster*, usque ad eundem versiculum in fine repetitum perfecta est confirmantis argumentatio, quæ distributa est in quinque partes, id est propositionem, rationem, rationis confirmationem, exornationem, complexionem, de quibus partibus illic dictum est: sic nunc ab isto versu, quo dicit: *Exurge Domine, non confortetur homo*, usque ad eum: quo ait: *Exurge Domine Deus, exaltetur manus tua*, item si ritè perpendas, perfecta quinque partium confutantis argumentatio est. Proponit enim dicens: *Exurge Domine, non confortetur homo, judicentur gentes in conspectu tuo. Constitue Domine legislatorem super eos, ut sciant gentes, quoniam homines sunt*, quibus dictis hoc summatim se intendere ostendit, ut persuadeat judici Deo Patri, vel Christo, ne robur Antichristi & suorum sinat stare vel ampliari contra Ecclesiam. Sequitur: *Ut quid Domine recessisti longe? despicis in opportunitatibus, in tribulatione. Dum superbit impius, incenditur pauper, comprehenduntur in consiliis quibus cogitant.* Hæc dicendo rationem reddit, quare contra fortem illum hominem, Antichristum scilicet, fortior Christus debeat exurgere, viresque illius reprimere. Ideo videlicet: quia est opportunum adjutorium afflictis piis & superbientibus impiis. Rationis confirmatio est, quod subjungitur: *Quoniam laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur.* Confirmat enim non sine causa impium superbire contra pauperem: quoniam unde arguendus esset peccator, inde per linguas adulantium laudatur ipse peccator in desideriis animæ suæ: & iniquus inde *benedicitur*, unde maledici deberet, si esset, qui inter *impium, & pauperem* rectè judicaret. Quæ deinde sequuntur ab eo loco: *Exacerbavit Dominum peccator*, usque: *Oblitus est Deus, avertit faciem suam, ne videat in finem*: splendidâ exornatione causam totam exaggerando, & amplificando, dum nequitias Antichristi enumerant, clementiam Dei provocant ad subveniendum pauperibus, quos premit ille iniquus, ille perditionis filius, qui dicit in corde suo: *Oblitus est Deus, avertit faciem suam, ne videat in finem.* Sequitur deinde complexio, quæ in fine argumentationis repetit id ipsum, quod proposuit in principio. Ibi dixit: *Exurge Domine, non confortetur homo.* Hìc dicit repetendo id ipsum: *Exurge Domine Deus, exaltetur manus* 2. Thess. 2. 4.

manus tua, ne obliviscaris pauperum. His A ergo prælibatis, & ad formam Rhetoricæ argumentationis breviter assignatis. Nunc redeamus ad continuam expositionem litteræ.

Exurge Domine, non confortetur homo, quasi dicat: Ego dixi: *Patientia pauperum non peribit in finem.* Sed quia fragiles tui pauperes non possunt ferre nimiam violentiam Antichristi, ne fortè per immoderatam crudelitatem ipsius patientia pauperum pereat, *exurge Domine, non confortetur* super pauperes tuos ille homo, qui cùm sit homo, & non simpliciter homo, sed, ut ait Apostolus tuus: *Homo peccati, filius perditionis*, tamen sedens in templo tuo, quod est Ecclesia, ostendet se tanquam sit Deus, imò etiam extolletur supra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur. Sed ta- B men quia ipse homo, & non Deus, neque naturalis ut Christus, nec adoptivus ut verus & Catholicus Christianus, tu Christe, qui naturalis Deus es, quique adoptivos Deos fecisti, quos inter membra tua numerari voluisti, *exurge* contra istum non Deum, sed hominem purum, vel potiùs impurum. *Exurge Domine*, id est

Ps. 109. 2. contra illum surgens *dominare in medio inimicorum tuorum.* Exurge Domine, ac Dominium tuum exerce, ne vacet illi homini spurcissimo in Ecclesia tua diu dominari. *Non confortetur homo*, non sit illi ulla fortitudo contra pauperes tuos: quia non Deus, ut ipse fingit, sed purus, vel potius impurus homo est.

Ego quidem rogo, ut *non confortetur* ille *homo*, sed tamen acquiescens dispositioni tuæ Deus, consentio illum in tantum elevari, ut C non prævaleat, sed aliquantulum invalescat. Sicut invalescebant voces crucifigentium te: sic volo invalescere illum, ut *judicentur gentes* per eum. Judicati sunt Judæi per Barnabam latronem, quando datâ illis optione Christum reprobaverunt, & latronem elegerunt. *Judicentur* etiam *gentes* per Antichristum, quod fieri videmus, quando in eligendo aliquo Pontifice vel Romæ, vel alterius civitatis pauci clamant virum bonum, & multi clamant aliquem Barrabæ latroni consimilem. Quod in ipso capite malorum Antichristo tantò fiet magnificentiùs, quantò ipse putabitur non homo, sed Deus propter hypocrisim suam, qua palliabit nequitiam suam. Ergo tamdiu, & in tantum elevetur, ut per ipsum dijudicentur, qui sunt gentes, licèt nomen Christianum habeant, quod in hoc ipso abnegant, quòd hominem Christo D contrarium dominari, & super Ecclesiam exaltari approbant. Ideò justum judicium est, ô Domine Jesu Christe, ut per illum *judicentur in conspectu tuo*, ubi pauci Sancti vident in occultis tuis. Hoc modo *judicentur*, quia te, & tuam legem noluerunt.

VERS. XXI. *Constitue Domine super eos legislatorem.*

Illum videlicet filium perditionis, pravæ legis latorem, constitue non inter eos Principem, sed super eos oppressorem, ut saltem vexatio det intellectum auditui, & *sciant gentes* experimento rerum edoctæ, *quoniam homines sunt.* Quia enim Filium hominis dimiserunt, & hominem peccati super se posuerunt, jure debent cognoscere filios hominum pertinentes ad sanctam novitatem se non esse, sed homines veteres homini seni stulto & infatuato comparandos & consimiles, qualem senem Deus odit. Nam testante sapientia tria sunt, quæ odit Deus. *Pauperem superbum, divitem mendacem, senem fatuum, & insensatum.* Eccli. 25. 4. Huic seni homines consimiles non possunt vocari filii hominum, sed sunt vocandi homines veteres fatui, & insensati senes deliri, & in reprobum sensum traditi. *Sciant* ergo *gentes* Antichristo adhærentes, *quoniam homines sunt*, ut hoc scientes cito innoventur per pœnitentiam, & qui nunquam voluerunt pœnitere, jam non habeant excusationem de peccato suo, sed inexcusabiliter pereant cum præambulo suo traditore Juda, qui sciens quid esset, & quid fecisset; manifestè ait: *Peccavi tradens sanguinem justum.* Matt. 27. 4. Scivit ille se hominem peccatorem, sic sciant & isti: *Quoniam homines sunt.* Sic impius Antiochus contra Deum elatus, cùm tandem plagâ divinâ tactus in suis visceribus putrescens torqueretur, & fœtore illius exercitus ejus gravaretur, per momenta singula doloribus ejus augmenta capientibus, ad extremum cognovit se hominem esse Deo inferiorem. Dixit enim dolore coarctatus: *Justum est hominem Deo subdi, & mortalem non parta Deo sentire.* 2. Machab. 9. 12. Similiter cùm Judæi negatores, & necatores Christi, sicut in Actibus Apostolorum legitur Herodi acclamâssent fausta quædam, in quibus erant voces non hominis, sed Dei. Verbi gratiâ: *Rex in æternum vive*, aut aliquid tale: quia Act. 12. 22. laudes Deo soli debitas sibi mortali audiens acclamatas, non dedit honorem Deo, percussit eum Angelus Dei, & scaturiens vermibus expiravit, ferturque dixisse jam proximus morti: Ecce Deus vester. Sic ab illo ipso sunt irrisi, qui homini mortali acclamaverunt voces, & laudes Dei: quia videlicet ille fatuus vexatione tandem eruditus benè scivit se hominem esse, non Deum. Cogebant quoque laudatores ejus scire se homines, id est mendaces, non Deos, id est veraces. Cùm enim scriptum sit: omnis homo mendax, solus autem Deus verax, omnes veraces jam supra homines Deo veraci inhærentes Dii rectè vocantur, & soli mendaces propriè homines vocantur: quia omnis homo mendax. A talibus hominibus, à talibus mendacibus laudandus est Antichristus. *Sciant* ergo isti, *quoniam homines sunt.* Sciat & ipse ad similitudinem Antiochi, vel Herodis plagatus, quoniam homo est. Cogatur ipse hoc scire sicut & illi: quia homo mendax est. Coarctante illum conscientiâ, sicut præconem suum Judam, compellatur id confiteri: quia peccavit in eo, quòd se Deo prætulit, aut ab aliis præferri consensit, dixit ille: *Peccavi tradens sanguinem justum.* Dicat iste: *Peccavi*, conculcans, & faciens, conculcari eundem *sanguinem justum.* Sciant gentes ipsum tibi Christe præferentes, *quoniam homines sunt*,

sunt, quoniam vani, & mendaces sunt. Illi qui te Christe occiderunt, bonum malum dixerunt, quando te, qui pertransisti apud eos benefaciendo, malefactorem clamaverunt. Isti qui Antichristum, vel quemlibet ministrum ipsius malefacere consuetum, & paratum, tibi anteponunt, aut Ecclesiæ superponunt in aliqua dignitatis cathedra, quando eum laudibus extollunt, malum bonum dicunt. Sed uterque attestante Scriptura abominabilis est apud te. Videlicet, qui bonum malum, & qui malum dicit bonum contra suæ conscientiæ testimonium; præcipuè illius, quem falsò laudat, seu vituperat vita contradicente. Igitur utrique, scilicet, qui malos laudant, & bonos vituperant ipsa veritatis evidentia clarescente, sciant: quoniam vani, & mendaces ipsi sunt, cùm sint homines illi homini concorporales, de quo scriptum est: homo vanitati similis factus est, & de cujus consimilibus dictum est: *Universa vanitas omnis homo vivens*, & omnis homo mendax. Hujus vanitatis, & mendacii opprobrium soli homines illi evadunt, qui homini illi velut membra inhærebunt, qui cùm sit homo, tamen veraciter dixit: *Ego sum veritas.* Veritati enim contraria est vanitas, & falsitas, atque ideò à vanitate, & mendacio liberantur, qui homini illi, qui est veritas, incorporantur. A cujus corpore quoniam recesserunt multi solo nomine Christiano sibi retento, *sciant, quoniam homines sunt*, id est, vani, & falsi, tam in laudando malum, quàm in vituperando bonum, permaximè cùm per laudes falsas in cathedris Moysi, immò in cathedra Christi, super Sanctam Ecclesiam sublimant indignum, vel per vituperia falsa dignum depellunt à dignitate, ne fortè illo principante minùs liceat illis insanire. *Sciant* ergo isti tales: *quoniam homines sunt*, quoniam vanitati similes, aut etiam ipsa vanitas effecti sunt, nec dissimulare, vel occultare, seu quolibet modo palliare ultra valeant sua mendacia vanissima pro Antichristo contra Christum prolata ipsis scientibus, & fateri coactis, atque omnibus agnoscentibus, *quoniam homines sunt.*

(Eccli. 11, 33. — Psal. 38. 6. — Joan. 14. 6.)

In hoc loco Diapsalma interpositum notat Prophetæ orantis lætam jubilationem, propter illam, quam sperat, exauditionem jam partim præmissæ, & adhuc partim dicendæ orationis, quàm à quæstione vel conquestione sic incipit:

Psalmus X. secundùm Hebræos. *

* Hic titulus deest apud Gerhohum.

VERS. I. *Ut quid Domine recessisti longè?*

Nimietate namque malorum permotus quasi voce gementium, & conquerentium quærit: *Ut quid Domine recessisti longè?* Mox quasi subitò intellexerit, solvit. Ideò videlicet *recessisti*: quia *despicis in opportunitatibus, in tribulatione.* Licèt enim tu non recedas, qui ubique es, tamen dum non succurris in tribulatione, dum differs auxilium, videtur gentibus, quòd longè recesseris, quòd tuos despicias, nullamque de illis curam habeas. Verùm non ita est: quia tibi *de omnibus cura est.* Sed sicut tu adjutor in opportunitatibus adjuvas tuos opportunè in tribulatione: sic etiam interdum *despicis*, imò despicere videris eos in *opportunitatibus in tribulatione*, quam sicut mitigas opportunè: sic etiam aggravari permittis opportunè, hoc scilicet consilio, ut cùm in tribulatione anxiantur, magis magisque adventûs tui desiderio incendantur: hoc est, quod sequitur:

(Sap. 12. 13.)

VERS. II. *Dum superbit impius, incenditur pauper.*

Incenditur planè tam dolore, quàm amore. Dolore, propter mala, quæ videt: amore ac desiderio bonorum, quæ non videt. *Incenditur* etiam, velut aurum in fornace, in qua, dum cremantur ligna, purgatur aurum. Sicut necesse fuit hæreses venire, ut veritas ampliùs quæreretur, probaretur, ac probata magis amaretur: sic etiam necessarium & opportunum est aliquando impios exaltari, ut eorum tyrannide sævientе quærantur boni etiam ab ipsis malis, qui *comprehenduntur in consiliis, quibus cogitant* alios comprehendere. Quæ autem ista sint consilia contra pios excogitata, in quibus comprehendentur impii, latiùs exponuntur ab his usque: *Exurge Domine Deus, exaltetur manus tua.* Prius enim quasi tempestas permaxima describitur, ut quasi periclitante nave Dominus excitetur per hæc verba: *Exurge Domine.* Nunc videamus tempestatum flumina flatibus perversorum consiliorum partim jam concitata, partim adversùs Ecclesiam adhùc concitanda. Quasi enim ventus contrarius est illud, quòd *laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur.* Si enim in desideriis pravis peccator argueretur, & iniquus propter iniquitates apertas malediceretur, & excommunicaretur, fortasse humiliaretur: sicut humiliatus est impius Achab redargutus ab Helia. Nunc autem

Quoniam laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur. VERS. III.

Inde est, quòd fluctus feri maris contra navem Petro commissam despumantes extolluntur. Nam ipse impiorum præcipuus Antichristus, vel quilibet minister ipsius insignis tollitur tanquam sit Deus, quando *laudatur in desideriis animæ suæ*, & ipse cùm sit *peccator*, qui deberet

ret Deum sibi placare per pœnitentiam, exacerbavit eum per impœnitentiam, & arrogantiam, hoc est, quod sequitur:

VERS. IV. *Exacerbavit Dominum peccator.*

Unde verò apparet, *exacerbatum esse Dominum?* Inde scilicet, quòd *secundùm multitudinem iræ suæ non quæret* peccatorem exacerbantem se ille pastor, qui requirit ovem errantem, sed non *exacerbantem se. Peccator* verò *exacerbans* Deum, & provocans contra se multitudinem iræ Dei, sic privatur lumine veritatis, ut & ipse longè sit à Deo, & Deus longè sit ab eo: quia

VERS. V. *Non est DEUS in conspectu ejus.*

Deum non recognoscit: Deum, quasi nusquam sit, contemnit. Ideo *inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore* vitæ suæ, vel *in omni tempore*, id est omnium temporum iniquitate. Sicut enim super Judæos, Christi ac discipulorum ejus interfectores, omnis sanguis justus venit effusus super terram à sanguine Abel justi usque ad sanguinem Zachariæ: sic super Antichristum Sanctis omnibus inimicum venient inquinationes omnium retroactorum temporum: & ideo *inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore.*

Auferuntur judicia tua à facie ejus.

Putans enim quòd tu Judex vivorum, & mortuorum non judices de humanis actibus: judicii tui non frænabitur timore; atque ideo sine respectu Domini super se dominantis ipse, tanquam sit summus, *omnium inimicorum suorum dominabitur* partim per violentias, partim per artes magicas, & malas.

VERS. VI. *Dixit enim in corde suo: non movebor* dominando *à generatione in generationem sine malo.*

Id est, sine malis artibus. Hoc *dicit in corde.* Nam in ore simulat se bonum, & malis artibus inimicum: sicut Saul Rex impius, & superbus propter comparandam sibi famam bonam simulavit se malis artibus inimicum, eradens magos, & ariolos de terra. Qui tamen quàm fuerit confidens in eisdem pravis artibus, per hoc patefecit, quòd in arcto positus pythonissam consuluit, & de vitulo illius comedit, qui vitulus creditur dæmonibus fuisse immolatus, atque ideo pariter & arte magicâ & idolatriâ inquinatus, cùm se per mala ista putavit promovendum à *generatione in generationem* crudele odium habens contra David, & ejus generationem, celerem suæ dominationis invenit finem.

1. *Reg.* 28. 8.

Aliter. *Dixit in corde suo, non movebor*, id est, non inquietabor, sed ero *à generatione in generationem sine malo*, sine infortunio, sine inquietudine. Ita sibimetipsi prophetat, & promittit prospera: sed Ecclesiæ Dei promittit, ac minatur aspera ille homo peccati.

Cujus maledictione os plenum est, & amaritudine, & dolo. VERS. VII.

Os ipsius contra bonos *plenum est maledictione*: quia maledicit eis, & male loquitur de eis: *Et amaritudine*, quia minatur eis: *Et dolo*, quia interdum blanditur eis. Sed cùm Sanctis blanditur, tunc licèt in lingua sonet jucunda promissio, tamen *sub lingua*, id est, in corde ipsius est *labor, & dolor*: quia illud cogitat, qualiter il is *laborem, & dolorem* inferat: *laborem* affligendo: dolorem occidendo.

Aliter. *Sub lingua ejus labor, & dolor.* Hoc est, ita periculosa est lingua ejus, quòd *labor, & dolor* Sanctorum, qui est in cruciatu corporum, comparatus pessimæ ipsius linguæ *sub lingua ejus est*, id est, minus periculi habet, quàm *lingua ejus*, cujus noxia dolositas non facilè deprehenditur: quia cum mora multa præcogitat, quàm astutè malitiam suam exerceat. Nam

Sedet in insidiis cum divitibus in occultis, ut interficiat innocentem. VERS. VIII.

Sedet cum mora pertractans consilia, *in insidiis* ut latro, *cum divitibus* ut tyrannus ostentando eos, quos ipse ditavit: *In occultis*, ut non facilè valeat deprehendi, quid inter ambigua occultè conquisita sit eligendum. Hoc totum facit, *ut interficiat innocentem*, hoc est, ut faciat nocentem. Aliud est enim interficere hominem, aliud est interficere innocentem. Nam ille interficit hominem, qui corpus torquet usque ad animæ separationem. Sed ille interficit innocentem, qui auferens ab eo innocentiam suam facit eum nocentem. Illa fuit persecutio tyrannorum tempore Martyrum, ut occiderentur homines Regum voluntati consentire nolentes. Ista est persecutio Antichristi, ut occidantur innocentes. Quamquam & in tempore Martyrum fuerit interfectio innocentum in his, qui terrore suppliciorum negantes Christum de innocentibus facti sunt nocentes. At tamen quoniam Antichristus magis animas, quàm corpora quærit interficere, ad hoc *sedere* dicitur *in insidiis, ut interficiat innocentem.*

Oculi ejus in pauperem respiciunt. VERS. IX.

Vel quia fingit se misericordem erga quemlibet *pauperem* spiritu: quia tales cùm non valet persequendo, quasi eorum miseriæ miserendo attrahit sibi. Vel etiam *respiciunt in pauperem*: quia intendunt pauperare quemlibet sibi non consentientem. Dum enim foris *oculi ejus* vel quasi benignè, vel reverà malignè, ac torvè *respi-*

ciunt in pauperem, ipse per malam intentionem A **insidiatur in abscondito, quasi leo in spelunca sua.** Prima persecutio contra Ecclesiam violenta erat, quando Martyres agebantur tormentis ut sacrificarent idolis. Altera fraudulenta per Hæreticos, & falsos fratres. Novissima per Antichristum, & ejus ministros erit pariter & fraudulenta & violenta. Unde ipse Antichristus comparatur *leoni insidianti in spelunca.* Per *leonem* vis: per *speluncam* dolus intelligitur. Multi tales jam sub nomine Regum, vel etiam Pontificum præcesserunt, qui contra Ecclesiæ puritatem violentiâ pariter, & fraudulentiâ suâ nequiter egerunt. Multi etiam tales adhuc sequentur usque in finem sæculi. Sed quis eorum sit præcipuus nomine Antichristi specialiter notatus, cùm ex tempore Apostolo- B rum teste Joanne sint Antichristi multi, penitus ignoratur, donec illustratione Dominici adven-
2. Thess. 2. 8. tus reveletur ille iniquus, *quem ipse Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione adventûs sui.* Beatus est pauper ille, qui non capitur insidiis ejus, quibus non caremus nos, in quos fines sæculorum devenerunt: quia cottidie operando mysterium iniquitatis **insidiatur, ut rapiat pauperem.** Repetit verbum de insidiis, ut & nos magis cautos reddat, & intentionem insidiantis exponat, quæ est, *ut rapiat pauperem.* In hoc autem intelli- C gendus est **rapere pauperem, dum attrahit eum** ad sui perversi principatûs consensum. Quomodo attrahitur?

VERS. X. **In laqueo suo**, id est, in dolo suo: vel in sua munificentia dolosa, & laqueosa **humiliabit eum.** Sicut enim virginem dicitur humiliâsse, qui eam corrupit: sic Antichristus dicitur pauperes humiliare, quos dolo, aut muneribus potuerit corrumpere. Cùm verò non potuerit eos ita corrumpere, ut pravitati ejus velint consentire, dominium suæ crudelitatis exercet contra eos. In quo tamen non proficiet: quia **cùm dominatus fuerit pauperum, inclinabit se, & cadet.** *Inclinabit se* in otium securitatis. Verùm cùm sic inclinatus in lecto quietis putat se requiescere, repentino interitu D *cadet*: quia cùm ipse, ac sui complices dixerint: pax, & securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus, & non effugient. Quod illi continget justo judicio.

VERS. XI. **Dixit enim in corde suo: Oblitus est Deus** & salvare pauperes, & me punire. **Avertit faciem suam, ne videat** me, vel illos usque **in finem** sæculi. Vel quia terra est ultimum elementum in fine mundanæ fabricæ quasi pro fundamento positum, negat Deum videre *in finem*, ita ut videat res humanas, quæ in terra fiunt, in quibus nihil agitur, nisi ordinante ipso, qui omnia videt. Sed quia ipse videns omnia non videtur ab hominibus, hoc secretum inter *occulta filii* deputatur, quod solis, & paucis electis revelatur: Quibus in tot periculorum tempestate nihil restat nisi Christum precibus excitare, qui solus potest mala tanta sedare imperando ventis, & Matt. 8. 26.
mari, ut fiat tranquillitas magna. Unde sequitur:

Exurge Domine, citò excita, & manifesta potentiam tuam. **Exaltetur manus tua**, ut fortiùs percutiat, cornuaque peccatorum confringat, & pauperes eripiat. **Ne obliviscaris pauperum**, sicut mali putant, qui dicunt: *Avertit faciem suam, ne videat in finem.* Jam verò de suæ orationis exauditione certus insultat impiis Deum irritantibus. Hoc est, quod sequitur: VERS. XII. Psal. 74. 11.

Ut quid irritavit impius Deum? VERS. XIII.

Quid ei profuit *irritâsse Deum?* Quem reverà irritavit, non tam in eo, quòd peccavit, quàm in eo, quòd suis peccatis impunitatem promisit ex Dei negligentia, quem putavit, non curare facta humana. **Dixit enim in corde suo**, hoc scilicet: Deus **non requiret** facta singula vel bona, vel mala. Hoc ille dixit cogitans, te non videre occulta sua. Sed tu Deus

Vides ut tradas, id est, qualiter *tradas* **eos**, id est, Antichristum, & suos complices **in manus tuas**, id est, in vindictas tuas. Hoc vides, & ad judicium te præparas: **Quoniam tu laborem, & dolorem consideras.** Illum videlicet laborem, & dolorem, de quo supra dictum est: *Sub lingua ejus labor & dolor.* VERS. XIV.

Aliter Augustinus: *Solent*, inquit, *homines non sumere vindictas, timentes laborare, vel irasci, quod sentientes alii audaciùs peccant in eos. Sic iste impius dixit in corde suo de Deo: Deus non requiret: quia non posset tot & tanta punire, quin laboraret & irasceretur, & sic dolore pariter & labore fatigaretur.* Quod quia videtur ita esse, dum Deus tamdiu sustinet mala, convertit se Propheta ad Deum, quasi conveniat eum super hoc. * *Eget autem sensus iste pronuntiatione, in qua si erratum fuerit, obscuratur.* Ait ergo: O Domine, *impius dicit in corde suo: Deus non requiret.* Et ego dico: *Videsne* solummodo, & non requires, aut judicabis illa, quæ facit propter hoc, quod tibi imponitur, nolle te laborare in judicando mala tot, & tanta? An ideo *vides* & sustines, quia *consideras laborem* tuum & iram sive *dolorem* tuum, nolens in tantum laborare, *ut tradas eos in manus tuas?* Manus Dei vocantur aliquando Angeli Apostatici. Unde in Job dicit Sathan Domino: *Mitte manum tuam, & tange os ejus, & carnem.* Hæc dicendo Sathan se ipsum intellexit manum Dei, per quam vasa multa fabricantur, & quædam * S. August. Enarr. in Ps. IX. ad hunc locum. Job. 2. 5.

dam ex his limantur, ut fulgeant, quædam conteruntur, ut intereant. Unde in Isaia *malleus terræ* sub nomine Nabuchodonosor, id est, Sathan dicitur:
Isai. 54. 16. Et Dominus de illo dicit: *Ego creavi fabrum sufflantem prunas*: quia ipso velut fabro, seu malleo, vel etiam sua manu Dominus omnipotens utitur ad fabricandum, seu conterendum, vel etiam limandum quodcunque vas, prout ipse internoscit, quid cuique vasi conveniat. Cùm hoc ita sit, nunquid o Domine, qui habes angelos bonos quasi manum dexteram, & angelos malos quasi manum sinistram, tibi est laboriosum? aut nunquid videns inimicos tuos multiplicatos in hoc *laborem & dolorem* tibi esse consideras, *ut tradas eos in manus tuas?* ut tradas eos angelis tortoribus in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die judicii? Nunquid tibi laboriosum est mittere in eos iram B indignationis tuæ, indignationem, & iram, & tribulationem, immissionem per angelos malos, ut aut illi emendentur; aut si emendari noluerint Ægyptii cum suo Pharaone, cum Antichristo scilicet flagellati, saltem liberentur Hebræi, id est, veri Christiani? Absit hoc à te DEUS exercituum, qui habes multos exercitus angelorum, quasi manum validam, ut quasi rem tibi laboriosam prætermittas, aut in longum differas vindicare pauperum tuorum injurias, & oppressiones. Regem Ægypti Pharaonem domuisti per quosdam tuos exercitus tuæ voluntati famulantes, videlicet per exercitus non leonum, aut ursorum, sed muscarum, cyniphum, locustarum, bruchorum, & vesicarum turgentium. C Neque hoc faciendo laborasti, sed solo verbo id
Ps. 104. 34. factum est: quia tuus famulus Moyses *dixit*, *& venit locusta, & bruchus, cujus non erat numerus.* Atque hoc tali exercitu Rex magnus cum suo exercitu est flagellatus, tandemque undis tibi famulantibus in mari rubro est mersus, & populus tuus est liberatus. Herodes quoque, cùm scaturiret vermibus, ipso exercitu vermium superatus est, & humiliatus, ut se mortalem cognosceret, laudesque Divinas à populo stulto sibi acclamatas tandem repudiaret. Nunquid o DEUS exercituum, cui sic famulantur exercitus innumeri, *tu laborem & dolorem consideras, ut tradas eos in manus tuas?* Captivatâ quondam arca tua inimicos tuos percussisti in posteriora, & agris eorum ebullientibus mures, per ipsorum murium exercitus tu DEUS D exercituum perfecisti contra eos gloriosum triumphum. Absit ergo, tibi esse *laborem*, ut vindices tibi derelictum quemlibet pauperem, qui præter te non haberet protegentem. Nam in afflictionibus divitum consolatores multi, sed soli **Tibi derelictus est pauper**, qui propter te derelinquens omnia, factus est *pauper*, & ita *pauper*, ut sit orphanus ac pupillus, cui mundus pater est mortuus: quia paternas, ac maternas consolationes in mundo non invenit, quem propter te mundus odio habet. Huic tali pauperi, tali **orphano**, tali pupillo **tu eris adjutor.**

Igitur noli ultra modum judicia tua differre, cui subest, cùm volueris, posse. Cui famulatur orbis terrarum pugnans pro te contra insensatos. Noli, noli tuos pauperes auxilio, & solatio tuo destituere, ne fortè paupertate, ac desolatione cogente, cùm vident abominationem desolationis contra se stantem, id est, perseverantem in loco sancto, principante videlicet non consolatore, sed Ecclesiarum, & pauperum desolatore in loco sancto, ne inquam tali desolatione cogente pauperes tui frangantur, & inimicis tuis & suis nimiùm supplicare cogantur. Festina in adjutorium eorum, &

Contere brachium, id est fortitudinem **peccatoris & maligni.** *Peccatoris* dico, propter iniquam violentiam. *Maligni* propter dolum. Vel *peccatoris* in se: *Maligni* in alios. Vel *peccatoris* in actu peccandi: *Maligni* in affectu perseverandi. Fuit Petrus Apostolus ad horam peccator, & Christi negator, sed non fuit *peccator malignus*. Unde non est *brachium* ejus *contritum*, sed per veram pœnitentiam ita confirmatum, ut eidem brachio portæ inferi non prævaleant. Judas verò mercator pessimus, *peccator* fuit *malignus*. Unde jure *contritus*, *&* confractus *crepuit medius*, *& diffusa sunt* in terra *omnia viscera ejus*. Ita o DEUS! parce quidem *peccatori* non *maligno*: sed *contere brachium peccatoris maligni*. VERS. XV. Matth. 16. 18. Act. 1. 18.

Ecce oravi, & non incassum preces fudi! Nam DEO volente, ac preces pauperum suorum exaudiente, judicium, quod opto, non differetur. Sed **quæretur peccatum illius** judiciaria examinatione. *Quæretur* quod, & quale, & quantum sit peccatum illius, ut de illo judicetur. **Et** ita impius judicatus **non invenietur.** Sic factum est olim, quando Pharao judicatus, nec ad sepulturam inventus est. Sic impia Jezabel de alto præcipitata cum præcipiente Jehu fuisset quæsita, non est inventa: summas manuum, & calvariam canibus eam devorantibus residuum invenerunt, sed ipsam non invenerunt. Sic in Senatu Romano, licèt gentilitatis errore adhuc implicito, quæsitum est peccatum Neronis, & ipse non inventus: quia, ut fertur, cùm se audisset à Senatu judicatum & damnatum, qui priùs timebatur ab omnibus, ipse timens omnes ad sylvarum latebras fugit, & ultra non comparuit, quia periit sive à lupis devoratus, sive, ùt quidam putant, fame interemptus. Similiter itaque o DEUS! *Contere brachium* Antichristi: *quæratur peccatum illius*, *& non inveniatur.*

Et certè sic erit. *Quæretur peccatum illius*, & peccato diligenter exquisito ipse peccator *non invenietur*: quoniam vel conversus desinet esse peccator, vel damnatus in suæ damnationis altitudine *non invenietur ampliùs*. Licèt enim ipse Antichristus omnino perdendus, nec per veram pœnitentiam convertendus credatur: tamen de ipsius complicibus magna pars convertetur, & in suis peccatis *non invenietur.*

Aliter: Quoniam dum superbit impius, incenditur pauper, & per hoc purificatur, quæretur peccatum illius, an sit adhuc necessarium ad

ad purgandos bonos. Quibus omnibus tunc purgatis *non invenietur* ipsum *peccatum* necessarium ad purgandos bonos: sicut quando ferrum est planum, non est necessaria lima. Hoc ergo solùm restat, ut de medio fiat, nec in medio Ecclesiæ inveniatur, sed in carcerem promeritæ damnationis retrusus ita sit, quasi non sit: justo nimirum judicio, quia ipse Christum voluit esse quasi non esset, sic volens in Ecclesia regnare, quasi destructo regno Christi regnum ipsius deberet in æternum perseverare. Quod longè aliter eveniet. Nam ipse Antichristus est Bestia, quæ fuit, & non est. Christus autem est Rex omnium sæculorum, cujus regnum, & imperium sinè initio erat, & sinè fine permanet. Unde sequitur:

VERS. XVI. *Dominus regnabit in æternum, & in sæculum sæculi.*

Regnabit in æternum, quia regnum ejus principio & fine caret. Sed quia regnum ejus nondum clarè apparet, nondum positis omnibus inimicis ejus in imo, ut sint scabellum pedum ejus, regnabit manifestè *in sæculum*, quod subsecutivum est *sæculi* præsentis, in quo sæculo sæculi subjacebunt illi omnes ipsius inimici scabellum pedum ejus effecti.

Sed vos *gentes*, Antichristi complices, *peribitis de terra illius*, quæ est terra viventium, quoniam pauperes, & mites habebunt eam: quia Matth. 5.4.

VERS. XVII. *Desiderium* ipsorum *pauperum*, quo cupiebant diem Domini, *exaudivit Dominus, præparationem cordis eorum audivit auris tua*, id est, cor paratum servire tibi audivit auris tua, id est, potentia tua. Hoc est autem *desiderium pauperum*, ut ad victoriam perveniat judicium tuum Deus Judex justè, cujus justitiæ, ac misericordiæ competit

VERS. XVIII. *Judicare pupillo, & humili, ut non apponat ultra magnificare se homo super terram.*

Principalis *pupillus* fuit in hoc mundo JESUS Christus filius tuus, habens in terra matrem sinè Patre, sicut in cœlo te Patrem habuit sinè matre. Huic tali *pupillo* in conspectu matris flagellato, colaphizato, ac morte turpissima condemnato, judicium quæritur, ut videlicet justo judicio à te Patre judex vivorum & mortuorum constitutus appareat justè judicans, qui est judicatus injustè. Sic Pater juste, quem mundus non cognovit, filio tuo, in hoc mundo pupillo, judicium postulamus, ut mater ejus, eademque sponsa ipsius Ecclesia, quæ illum quasi pupillum humilem patre carentem dolet exhæredatum, imò à malis colonis extra vineam sibi hæreditariam projectum, & interfectum, ipsa eum videat resuscitatum, vidensque, ac tenens illum secundum multitudinem dolorum in corde suo consolationibus copiosis lætificet.

Multitudo dolorum fuit in corde Dominæ A nostræ Sanctæ Mariæ, cum filium suum dilectissimum in hoc mundo pupillum, & humilem vidit crucifixum: Stabat enim juxta crucem cum discipulo dilecto. Sed tristitia ejus versa est in gaudium, quando eum vidit gloriâ, & honore de triumpho mortis coronatum. Sic nimirum benè judicatum est *pupillo, & humili*, quando mater ejus & discipuli pro illius exhæredatione ac morte contristati plenè sunt lætificati. Qui enim putabatur exhæredatus, ipse confirmatâ sibi hæreditate post resurrectionem dixit: *Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra.* Quasi diceret: Inimici mei suspendentes me in cruce cœlo, terrâ (quantum in ipsis erat) me privaverunt, dum me pupillum humilem injustè judicaverunt. Sed justè judi- Matth. 28. 18.
B cante mihi DEO meo, Patre meo, *data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra*, ita *ut non apponat ultra magnificare se homo super terram.*

Homo Pilatus *magnificavit se super terram*: quia terra mea caro mea data erat in manus impii, unde magnificando se dixit ad me: *Nescis, quia potestatem habeo dimittere te, & potestatem habeo crucifigere te?* Sed morte per victoriam resurrectionis triumphata *non apposuit ultra magnificare se homo* Pilatus vel Judæus *super terram*, id est, carnem meam: quia data est mihi omnis potestas in cœlo super angelos, in terra super homines. Tunc discipulorum pauperum desiderio satisfactum est, quia benè judicatum est pupillo, & humili, *ut non apponat ultra magnificare se homo super terram*, nimis exaltatam super omnes cœlos, quando Christus, qui usque ad mortem se humiliando descendit, ipse etiam C ascendit super omnes cœlos, ut adimpleret omnia. Joh. 19. 10.

Sed quia Titulus Psalmi hujus est *in Finem pro occultis Filii*, passio verò ejus, qua in carne passus est, fuit aperta passio: de occultis ejusdem filii passionibus prolongatis in finem, quibus crucifigitur Christus in suis membris usque in finem sæculi, videtur aliquid dicendum, ut agnoscatur *desiderium pauperum*, de talibus passionibus judicium & consolationes desiderantium. Quæ passus est Christus in sua persona, textus Evangeliorum continet: sed quæ passus est, & patitur in suis membris, quis enarrare, quis conscribere valeat? Verumtamen summatim adjuvante ipso conabimur perstringere Sacramentum Passionis suæ tripartitæ, quam ipse primitus in se, deinde quasi reliquias assi piscis ejusdem trimodæ Passionis calicem transmisit Ecclesiæ suæ.

D Passus est enim primò illos ministros mortis, *qui quærebant animam pueri*, qui propter ipsum interficiendum pueros multos occiderunt Herode jubente, cujus Filius Herodes in necem ipsius Christi consensit complendo mensuram patrum suorum. Unde super eos justo judicio venit omnis sanguis justus, qui effusus erat, à sanguine Abel justi usque ad sanguinem Zachariæ. Talis Passio Christi in morte Innocentium inchoata, sed in morte ipsius est consummata. *Cùm enim accepisset JESUS acetum dixit: consummatum est, & inclinato capite tradidit spiritum.* Tunc stabant juxta crucem JESU mater ejus, & Joannes, hoc habentes desiderium, ut Matth. 2. Joh. 19. 30.

DEUS

DEUS Pater *judicaret pupillo, & humili* suspenso in cruce. Et *desiderium pauperum* illorum *exaudivit Dominus.* Nam *ecce velum templi scissum est, & terra mota est, & petræ scissæ sunt, & monumenta aperta sunt*, & tenebræ à sexta hora usque in horam nonam in universo mundo manentes mortuo Christo recesserunt. Quibus miraculis visis non *apposuit* ultra *homo* carnifex *magnificare se super* terrenam Christi substantiam clamante centurione: *Verè Filius DEI erat iste.* Milites quoque sepulchri ejus custodes non poterant se *magnificare super* hanc *terram*: quia fulgureo angeli aspectu pariterque terræmotu desursum, & deorsum territi *facti sunt velut mortui.* Sic nimirum justè judicatum est *pupillo, & humili* propter pupillos & humiles mortuo, & sepulto: *Ut non apponeret magnificare se homo super terram* ad tempus in manus impiorum traditam, in quantum ipse voluit, qui mari vectem & ostia posuit, & dixit: *bucusque venies, & hic confringes tumentes fluctus tuos.* Non ergo se marina impietatis procella ultra exaltare vel *magnificare super terram* potuit, quam ille destinavit, qui calicem Passionis suæ, ac suorum fecit mensurabilem, & tolerabilem. Si enim fidelis est DEUS, qui non patitur suos tentari supra id, quod possunt, sed faciet cum tentatione etiam proventum, ut possint sustinere: multò magis est credendum in sua propria Passione illum sic mensurasse vires Matris, & Discipulorum suorum, ut possent sustinere consolante illos & miraculorum ostensione & citò maturata resurrectione, qua ille pupillus humilis agnitus est esse Altissimus Filius Altissimi Patris.

Matth. 27. 51.
Ibid. v. 54.
Ib. 28. v. 4.
Job. 38. 11.
1. Cor. 10. 13.

Passus est etiam idem *pupillus, & humilis* falsos testes verborum ipsius depravatores, quorum primi fuerunt contribules ejus, qui ejus doctrinam subsannaverunt pro eo, quod Matrem, & cognatos ejus cognoverunt. Novissimi fuerunt illi, de quibus in Evangelio scribitur: Et *cùm multi falsi testes accessissent, novissimè* accesserunt *duo falsi testes* dicentes: *Hic dixit: possum destruere templum, & post triduum reædificare. Et non erat conveniens testimonium* eorum. Neque enim ille sic dixerat, sed: *solvite*, inquit, *templum, & ego in tribus diebus excitabo illud.* Ipse quoque ut falsus testis est punitus: quia Patrem suum dicebat DEUM, nec receptum est ab eo illud veritatis verum testimonium, sed receptum est eorum falsum testimonium, qui dixerunt eum seductorem, malefactorem. *Si non esset*, inquiunt, *hic malefactor, non tibi tradidissemus eum.* Sicut igitur carnifices primus, & secundus Herodes, atque Pilatus cum suis cooperatoribus Judæis, atque militibus Christum crucifigentibus compleverunt mensuram carnificum, atque lanistarum, interficiendo in Christo corpus visibile: sic falsi testes prænotati compleverunt mensuram falsitatis & mendaciorum proferendo, & persuadendo falsum testimonium contra Christum DEI verbum æternum, de quo dicitur: *In principio erat Verbum.* Hoc Verbum caro factum non est falsificatum, sicut voluerunt isti falsi testes: imò

Matth. 26. 60. & seq.
Marc. 14. 59.
Joh. 2. 19.
Joan. 18. 30.
Joh. 1. 1.

A permansit, ac permanet verum. Unde sicut Christus licèt occisus adhuc vivit: sic licèt falso testimonio confutatus adhuc permanet verax & veritas juxta istud: *In æternum Domine permanet verbum tuum in cœlo*, in sæculum sæculi *veritas tua.* Sed quia hæc gemina carnificum & falsorum testium tortura, Christo illata, per ipsius resurrectionem, perque resurgentis manifestationem in multis argumentis veritatis per dies quadraginta sic est cassata, ut Christus & vivus, & verus, ac fidelis testis credatur, *ita ut non apponat ultra magnificare se homo* carnifex *super terram*, ad cœlos in Christo exaltatam, nec etiam *apponat ultra magnificare se homo* falsiloquus *super terram*, scilicet super veritatem solidam cœlis enarrantibus in mundo creditam: De occultis ejusdem filii Passionibus juxta hujus Psalmi titulum dicendum est aliquid. Nam prædictæ duæ Passiones à carnificibus, & falsis testibus Christo illatæ manifestæ fuerunt, quibus inimici vitam mortificare, veritatem falsificare voluerunt, sed non prævaluerunt.

Ps. 118. 89.

B

Est autem Christus *via, veritas, & vita.* *Via* in exemplis & sacramentis. *Veritas* in doctrina, & promissis. *Vita* in præmiis geminis geminarum stolarum, videlicet corporis, & animæ. Ipsum ergo Christum vitam persecuti sunt interfectores. Ipsum veritatem persecuti sunt falsi testes. Ipsum viam persecuti sunt exemplorum ejus contemptores, & sacramentorum ejus conculcatores. Et hæc tertia passio *in occultis Filii* fuit, quam nunc latiùs prosequimur, quia de *occultis filii* Psalmus iste agit. Notum est ex Evangelica traditione, quia usque ad annum ætatis tricesimum Christus in privata conversatione subditus erat Parentibus, & legalibus constitutionibus, dans formam, præostendens viam humilitatis, qua debeat homo peccator subdi patribus, & sacramentalibus legis Divinæ constitutionibus, cùm DEUS factus homo sine peccato, tamen suis Parentibus obedientiam exhibuit, & sacramenta legis antiquæ in circumcisione, in sui ad templum oblatione, in trium solemnitatum celebratione obedienter servavit. Novæ quoque legis, cujus lator ipse est, in se sacramenta suscepit baptizatus in Jordane. Multò verò magis eadem sacramenta confirmavit in sua Passione, resurrectione, & ascensione. Pharisæi autem, ait Evangelista, consilium DEI spreverunt, in eo videlicet, quòd Baptismum neque Joannis, neque Christi receperunt. Sed & illi consilium DEI spreverunt, qui contra sacramentum corporis, & sanguinis ejus murmuraverunt litigantes atque dicentes: *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum, & sanguinem suum ad bibendum?* Et hi tales cùm priùs viderentur esse de numero discipulorum, tamen abierunt retrorsum dicentes: *Durus est hic sermo, quis potest eum audire?* Multò verò ampliùs consilium DEI sprevit impius Judas, qui in cœna Domini, sacramentotenus pedes ablutus, totus permansit lutosus, longè

Joan. 14. 6.
C
D
Joan. 6. 53.
Ibid. v. 61.

longè à numero eorum seclusus, de quibus ipse A Christus inibi dixit: *Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Et vos*, inquit, *mundi estis, sed non omnes.* Hic tu Judas mercator pessime, Hypocrita nequam fuisti notatus, in immunditia tua permanens etiam inter sacramenta emundationis, & purificationis. Tu panem Domini manducasti, sed panem Dominum longè à te alienasti. Tu ablutionem pedum suscepisti, sed juxta illud: *Qui in sordibus est, sordescat adhuc*, in sordibus tuis permansisti. Atque utinam tu solus in sordibus tuis permansisses, nec eas ad posteros tuos transmisisses! Nunc autem videmus, & dolemus mercatores pessimos, hypocritas, hæreticos, & Simoniacos Divinis interesse sacramentis, nec tamen purgari à suis immunditiis. Et quidem B sacramenta veritatis & vitæ via sunt ad ipsam vitam, & veritatem, quia nullus transibit ad terram promissionis, nisi per mare rubrum sacri Baptismatis, nullus in deserto hujus mundi vivus ad vitam tendit æternam, nisi panem Angelorum habeat viaticum, quem qui sumere non curat, ipse Christum in suo sacramento conculcat. Qui autem indignè sumit, ipse *reus corporis, & sanguinis Domini* ipsum corpus Domini potius (quantum in ipso est) rapit more canum, quibus non est sanctum Domini committendum, quamvis illud accipiat more fidelium, qui corpus Christi accipiunt omni acceptione dignum illud judicantes, & manducando Christi corpus fiunt Christi corpus: fiunt, quod accipiunt, quia non vanè ipsum dicentem au- C diunt: *Accipite, & comedite: Hoc est corpus meum. Accipite, & bibite: Hic est sanguis meus. Accipite*, inquit, id est, omni acceptione dignum judicate, ac proinde cum veneratione *manducate*, & *bibite* sacramentum, quod vobis est via, seu viaticum ad veritatem, & vitam. Sicut ergo Christus honoratur à fidelibus in suis sacramentis: ita sine dubio ipse conculcatur, & patitur ab impiis in ejusdem sacramentis, quorum pessimus fuit Judas mercator, pessimus contemptor Christi Sacramentorum, in quibus ipse, quantum in ipso erat, occidit Christum, dum in ablutione pedum suorum nec est mundatus, nec ad humilitatem provocatus, dum de manu Domini buccellam accipiens, bonum non benè sumendo intrà convivium vitæ mortuus perman- D sit, imò mortuus exivit, vel potius quasi morticinum cadaver, ac fœtidum foras projectus est. Nam continuò post buccellam introivit in illum Sathanas mortis præpositus, per quem usque ad laqueum est agitatus, morte condigna peremptus, qui Sacramenta vitæ, quantum in ipso fuit, cassavit, in quibus ipsi Christo Passiones multas intulit manifestè illi adhærendo, sed in occultis exempla, & sacramenta ipsius contemnendo, & quantum in ipso fuit cassando.

Joan. 13. 10.

Apoc. 22. 11.

1. Cor. 11. 27.

Matth. 26. 26.

Sic ipse Christus tripliciter passus, à carnificibus, à falsis testibus, à Sacramentorum suorum contemptoribus, ipse, inquam, Christus piscis tripliciter assus reliquias de hac triplici assatura sua dedit suis discipulis, & in his toti Ecclesiæ suæ, quæ est corpus ejus.

Hæc itaque complantata similitudini Passionis Christi passa est innumera tormenta carnificum à tempore Neronis, qui primus universalem Ecclesiæ indixit persecutionem usque ad Imperatoris Constantini conversionem. Cujus in tempore abundante per omnes Ecclesias tranquillitate, ac pace, dum increpatis à Christo ventis, & mari facta esset tranquillitas magna, dum dicerent: pax & securitas, tunc repentinus supervenit interitus falsorum testium, quorum permaximus fuit Arius Hæresiarches, contra cujus pestiferam doctrinam, dum hinc inde confligitur, maxima tempestate navis Ecclesiæ periclitata est, ita ut in errorem inducerentur multi etiam, qui videbantur electi. Tunc multiplicatis falsis testibus super numerum testium veridicorum Constantio Ariano Rege eosdem paucos in exilium agente, ac peste Ariana omnes Ecclesias occidentales, & orientales inficiente invalescebant voces eorum, qui contra fidem Catholicam in Ariminensi concilio convenerunt, in quo fidem Niceni concilii proscripserunt, & in Athanasii Catholici Pontificis damnationem subscripserunt. Accessit huic falsitatis veneno aliorum falsorum testium innumera multitudo, quorum alii Christum purum hominem, & non DEUM esse, alii verò DEUM illum esse, nec verè hominem, sed hominis phantasma induisse affirmabant. Alii ante Mariam illum non fuisse. Alii de non extantibus ante mundum cœpisse illum dogmatizabant. Alii per Mariam quasi per fistulam illum transisse. Alii de Maria totam substantiam suam habere Christum ore impio docebant, & alia multa falsitatis testimonia multi falsi testes garriebant, quibus Christum, etsi non in carne necabant, tamen secundùm quod ipse veritas est, ipsum negabant. Et utique parum vel nihil distat in scelere necare illum, atque negare. Imò certè minus est illum necare, quàm negare. Nam qui necat illum, non tamen consequitur, ut Patrem necet. Sed qui negat illum DEI Patris omnipotentis omnipotentem filium, consequitur necessariò, ut & Patrem neget negando illum ejus filium, de quo ipse testatus est: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* Verùm contra hoc Patris testimonium invalescebant voces falsorum testium, Christum DEI virtutem, & DEI sapientiam negantium, à quibus negato Christo negata est ejus Ecclesia: quia Synagoga Sathanæ finxit se tunc Ecclesiam, & veram Ecclesiam in paucitate electorum tunc servatam negavit Ecclesiam esse divino consilio providente, ut vera & Catholica Ecclesia Christo conformaretur in similitudine quoque hujusce passionis, quam à testibus falsis tulit ante faciem Pilati negatus, & postea passus est ab hæreticis illum negantibus.

Matth. 17. 5.

Tandem cunctis errorum nebulis radio veritatis per Catholicos Doctores fugatis, & fide Catholica in toto terrarum orbe clarescente, in tertia nunc Passione sancta Ecclesia Christo compatitur, qui in suis sacramentis Judam proditorem, & mercatorem passus adhuc multos Judas, multos mercatores, multos immundos patitur, quorum quidem pedes abluuntur sacra-

Sacramentotenus, dum Sacramenta Christi tractant, vel eis participant, sed ipsi permanent in sordibus immunditiæ suæ cum Juda mercatore pessimo mercatores & ipsi pessimi: quia Sacramenta DEI ministrando quærunt, quæ sua sunt, non quæ JESU Christi, regnante in eis avaritia, *quæ est idolorum servitus*, de qua gignitur Simonia, cujus multa in nostro tempore superabundant exempla. Sicut enim quondam tyrannizante Jezabel & filia ejus Athalia Prophetæ Domini sunt occisi, & altaria suffossa: ita nunc regnante avaritia, & filia ejus Simonia Prophetæ veritatis occiduntur, dum veritatem loqui non sinuntur, & altaria suffodiuntur, quæ Simoniacis Clericis à Simoniacis Episcopis committuntur Reliquiæ tamen virorum electorum, quos reliquit sibi Dominus, ac servavit, ne curvarent genua sua ante Mammon, quem colit avaritia & Simonia, in sua puritate consistunt, & Christo in suis Sacramentis injurias patienti compatiuntur. Et quidam eorum cum Helia zelantes justitiam ad deserta loca fugere compelluntur, quibus in spelunca carnis positis, aut etiam de spelunca per contemplationem egressis, nisi veniret sibilus auræ lenis, nulla esset consolatio, dum in quolibet loco Sancto abominatio desolationis cernitur stare, dum Principales, ac Matrices Ecclesiæ subjacent avaritiæ, ac Simoniæ.

Col. 3. 5. — *3. Reg. 19. 18.*

Hæc est causa commotionis & spiritus conterentis petras, & ignis omnia vastantis, ùt revelatum est Heliæ: quia propter Simoniam, & avaritiam conteruntur petræ, id est, qui videntur fortes esse, & totus orbis est in commotione, & ignis cupiditatis, aut ignis visibilis vindex malorum invalescit. Sed quia nihil consolationis habet Ecclesia in his manifestis, cùm neque in spiritu conterente petras, neque in commotione, neque in igne sit Dominus, orat atque suspirat ipsa Ecclesia *pro occultis Filii*. Propter quod dicitur Heliæ: *Post ignem sibilus auræ lenis, & ibi Dominus*, ibi consolatio, ibi recreatio, *in occultis Filii*, in sibilo lenis auræ indubitanter exspectetur: quia secundus Christi adventus, licèt fiat impiis terrificus, tamen electis erit quasi sibilus auræ lenis. Tunc *desiderium pauperis exaudiet Dominus, præparationem cordis eorum audiet auris tua* DEUS! Tunc juxta *desiderium pauperum sic judicabis pupillo, & humili, ut non apponat ultra magnificare se homo super terram.*

3. Reg. 19. 11.

Et quidem jam ex parte *desiderium pauperum exaudivit Dominus judicans pupillo, & humili, ut non apponat ultra magnificare se homo* carnifex *super terram*: quia interfectis Martyribus, & Spiritibus eorum in cœlum receptis ita per innumera miracula glorificata sunt eorum terrena corpora, *ut non apponat ultra magnificare se homo* carnifex super illa: factique sunt ipsi Martyres Christi convivæ non solùm in reliquiis assi piscis, verùm etiam in favo mellis: quia per societatem Passionis Christi, gloriæ quoque illius ita sunt consociati, *ut non apponat ultra magnificare se homo super terram*, id est, super corpora eorum in pace sepulta, miraculis coruscа, dæmonibus terribilia, infirmos medicantia, & multimodâ virtute radiantia, & illam gloriam expectantia, in qua & nos *expectamus Dominum JESUM, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ*. In diebus quippe Martyrum juxta vaticinium Isaiæ *jugum oneris* ablatum, & *Sceptrum exactoris ita est superatum sicut in die Madian.* Sicut enim Gedeon pugnans contra Madian sonantibus tubis, fractis lagenis, coruscantibus lampadibus conterruit hostes, ut in fugam verterentur: ita Christus pugnans contra hujus mundi Principem sonantibus Apostolicis testimoniis, cùm *in omnem terram exivit sonus eorum*, & fractis Martyrum corporibus, & exinde miraculis coruscantibus hostes Ecclesiæ vertit in fugam, ita *ut non apponeret ultra magnificare se homo super terram*, id est, super corpora Sanctorum juxta desiderium pauperum in pace sepulta, miraculis innumeris coruscantia, sicut in die Madian lampades coruscabant, quibus castra Madian sunt fugata, & illis fugatis pax super Israël firmata est, & *desiderium pauperum exauditum est*: quia Sceptrum exactoris superatum est sicut in die Madian.

Philipp. 3. 20. 21. — *Esai. 9. 4.* — *Rom. 10. 18.*

Longè hoc prævidens Isaias Propheta promisit Ecclesiæ hanc pacem dicens: *Et erit in die illa, cùm requiem dederit tibi DEUS à labore tuo, & à concussione tua, & à servitute dura, qua ante servîsti, sumes parabolam istam contra Regem Babylonis, & dices: quomodo cessavit exactor, quievit tributum? Contrivit Dominus baculum impiorum, virgam dominantium, cadentem populos indignatione plagâ insanabili, subjicientem in furore gentes, persequentem crudeliter. Conquievit, & siluit omnis terra, gavisa est, & exultavit. Abietes quoque lætatæ sunt super te, & Cedri Libani.* Verè namque abietes, & cedri Libani lætabuntur, quando persecutionibus Eccesiæ cessantibus conquievit, & siluit omnis terra, id est, omnis Ecclesia, in qua erant Sancti minores velut abietes, & majores quasi cedri, qui omnes firmata Ecclesiarum pace sunt lætificati. Non solùm verò in Martyrum glorificatione *desiderium pauperum exaudivit Dominus*, sed etiam in Sanctis Confessoribus gloriosus apparet Dominus, quos similes *fecit in gloria Sanctorum, & in verbis* eorum *monstra* hæreticorum *placavit. Glorificavit* illos *in conspectu Regum*, & dedit illis coronam gloriæ. Statuit illis testamentum sempiternum, & dedit illis Sacerdotium magnum, & beatificavit illos in gloriâ in tantum, *ut non apponat ultra magnificare se homo* hæreticus, falsus testis *super terram*, id est, super solidam, & fœcundam eorum doctrinam. Cantemus ergo in veneratione Martyrum, & Confessorum, & jubilemus dicendo: *Desiderium pauperum exaudivit DEUS.* Nam juxta *desiderium* paupe-

Cap. 14. 3. 4. 5. 6. 7. 8. — *Eccl. 45. 2.*

pauperum sic *judicavit pupillo, & humili* Martyri vel Confessori, *ut non apponat ultra magnificare se homo super terram* virtutum floribus, & fructibus fœcundam, dum & per Martyrum corpora fiunt miracula gloriosa, & per Confessorum doctrinam in bonis moribus, & operibus fructificant fidelium corda.

Sed adhuc æstuat in corde pauperum vehementissimum desiderium necdùm plenè, ac sufficienter exauditum. Nam Judas mercator pessimus cum suis complicibus avaris, & Simoniacis adhuc se magnificat super terram, super Sanctam videlicet Ecclesiam pro Sacramentorum indifferenti similitudine, quæ tam à Simoniacis, quàm à Catholicis in tanta fiunt identitate, ut in errorem inducantur, si fieri potest, & electi æstimentque ab omnibus indifferenter accipienda Christi Sacramenta. Sed pauperum desiderium jam ex parte super hoc malo exterminando exauditum est: quia manifestè Simoniacæ, & incestuosorum Clericorum à sede Apostolica interdicta sunt officia. Non autem usque adeò convaluit hæc interdictio, *ut non apponat ultrà magnificare se homo super terram:* quia licèt interdicti, tamen gloriantur super Ecclesiam Simoniaci & Nicolaitæ pessimi pro similitudine
Exod. 7. 11. signorum Sacramentalium. Sic in Ægypto Jannes, & Mambres magnificabant se contra Moysen & Aaron pro similitudine signorum: sed postquam digitum DEI contra se operantem in signis Moysi, & Aaron persenserunt, *non apposuerunt ultra magnificare se super terram,* super DEI populum. Sic, sic, O Domine DEUS fac manifestum, quod in officiis interdictis digitus tuus, Spiritus Sanctus, nullam salutem, nullam virtutem operatur, qui in officiis Catholicorum salutem & virtutem operatur: hoc ita manifesta judicans *pupillo & humili,* cuilibet Catholico, ut veritate hujus rei patefacta *non apponat ultra magnificare se homo super terram,* non apponat ultra Simoniacus, vel Nicolaita incestuosus magnificare se super terram, super Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam, licèt in paucis reliquiis coarctatam, tamen adhuc fructiferam: quia licèt abundante iniquitate charitas multorum refrigescens pæne defecerit, attamen in paucis electis desiderium illud flagrat, quod creditur exaudiendum propitiante DEO: & præparationes cordis eorum vehementer æstuant, quoadusque judicetur pupillo, & humili Catholico, tali nimirum judicio, *ut non apponat ultra magnificare se homo* mercator pessimus *super terram,* id est, super Ecclesiam, vel etiam, super terrenam possessionem, & acquisitionem suam, quæ, cùm sit pretium sanguinis Christi, oblata videlicèt Ecclesiasticis in sustentationem DEO ministrantium, & aliorum Christi pauperum, sine dubio constat, quòd in sepulturam peregrinorum, in qua requiescant Christi pauperes in hoc mundo peregrini, eadem possessio est expendenda, atque talibus est inde requies providenda. Fieri hoc potest in aliquibus per talem pœnitentiam Simoniacorum, qualem habuit Judas, qui pœnitentiâ ductus retulit triginta argenteos, quos deinde legimus in sepulturam peregrinorum expensos. Sic pænitentia Judæ licèt ipsi non fuerit fructuosa, tamen peregrinis fructuosa fuit & utilis, dum non apposuit ipse Judas ultra magnificare se super terram, super agrum sanguinis comparatum triginta argenteis, pretiô videlicèt pretiosi sanguinis in sepulturam peregrinorum.

Vidimus nos oculis nostris quosdam Episcopos à Simoniacis Regibus investitos, qui pœnitentia seu vera seu falsa ducti retulerunt pretium sanguinis, id est, ipsum Episcopatum ad Domnum Apostolicum, abrenuntiantes tali administrationi, ad quam non erant Canonicè promoti. Qua satisfactione utcunque purgati per Dominum Apostolicum denuò jussi administrare temporalia & spiritualia Episcopatuum bona, ita de ipsis procuraverunt agrum in sepulturam peregrinorum, ut essent studiosi ædificatores, & ditatores cœnobiorum in sepulturam, & requiem peregrinorum Christi pauperum. Sed est hujusmodi seu verè, seu fictè pœnitentium tantilla paucitas in tanto numero Simoniacorum, & aliorum Judæ mercatori similium super terram se magnificantium, ut meritò anhelet pauperum desiderium, ferveantque præparationes cordis eorum vehementer hoc desiderantium, quatenus amplietur numerus pœnitentium, dignos pœnitentiæ fructus afferentium in sepulturam peregrinorum, nec inveniatur *homo, qui apponat ultra magnificare se super terram;* dum & verè pœnitentes, verè humiliati salvantur, & fictè pœnitentes cum Juda Mercatore pessimo strangulantur effusis in terram visceribus eorum, patefactis videlicèt secretis, immunditiis eorum, suspensisque ipsis inter terram & cœlum, ut careant utroque, terrestri videlicèt ac cœlesti honore, qui contra DEUM se præsumunt super terram magnificare. Factum est illud ex parte permodica: sed desiderium pauperum, & præparatio cordis eorum in hoc se vehementer extendit, ut sicut carnificibus humiliatis, & hæreticis confutatis *non apponit homo ultra magnificare se super terram,* id est, super Martyrum carnem claris miraculis honestatam, & super confessorum doctrinam testimoniis veritatis coruscam: sic mercatoribus pessimis, & immundis cum Juda mercatore à cœna Domini, à mensa Dominicorum Sacramentorum exeuntibus, & quod faciunt, citò facientibus, pretium videlicet sanguinis projicientibus, ac peccatum suum confitentibus *non apponat ultra* ullus talis *homo magnificare se super terram,* id est, super aliquam dignitatem Ecclesiasticam. Sint autem soli, & omnes illi magnifici in Ecclesia, de quibus dicit Apostolus, *quos DEUS præscivit, & prædestinavit conformes fieri imaginis filii sui.* *Rom. 8. 29. & seqq.* *Quos autem* (ùt nunc ita dicamus) vel Sacerdotes, vel Episcopos vel in alia dignitate insignes fieri *prædestinavit, hos* & divina, seu canonica vocatione *vocavit,* ùt Ambrosium, Martinum, similesque illorum: *Et quos ita vocavit, hos etiam justificavit:* quia eos justos judices, & ju-

stè

ſtè viventes in ſuis dignitatibus exhibuit. Quos A autem ſic per merita *juſtificavit*, *illos etiam* præmiis magnificavit. Quos juſtificavit, ut viverent laudabiliter, illos & magnificavit, ut alios regerent auctorabiliter. Non ergo talium quisquam ſe ſuper terram magnificavit, ſed magnificante ſe DEO ſemetipſum humiliavit.

Rectè igitur æſtuat *deſiderium pauperum* pro multiplicandis talibus. Rectè *præparatio cordis eorum* eſt, ut eiſdem Rectoribus gubernetur Eccleſia Chriſti, per quos operis ſui vicarios idem Chriſtus reliquit: qui ſi conſtituantur Principes ſuper omnem terram, tunc deſiderium pauperum ita exauditum erit, *ut non apponat ultra magnificare ſe homo ſuper terram.* Sed licet B hoc in manifeſto ultimi examinis judicio ſit univerſaliter complendum, quando humiliabitur omnis, qui ſe magnificavit ſuper terram, *ita ut non apponat ultra magnificare ſe homo ſuper terram*; tamen per occultos Chriſti adventus, quibus ipſe quotidie ſuam viſitat, & examinat Eccleſiam deponens potentes de ſede, & exaltando humiles, conſtituens eos Principes ſuper omnem terram, valde jucundatur deſiderium pauperum, dum ſecundùm præparationem cordis eorum, quod exſpectatur in univerſitate futurum imminente judicio manifeſto, nunc magna ex parte fit cottidie in occultis judiciis Filii; pro quibus *occultis Filii* ſecundùm titulum Pſalmi hujus Eccleſia ſuſpirante, *deſiderium paupe-* C *rum* ſuorum ita *exaudiat Dominus, ut non apponat ultra magnificare ſe homo ſuper terram.*

In Hebræo titulus hujus Pſalmi talis eſt: *Victori ſuper mortem filii.* Talis intitulatio multùm concordat ſenſui noſtro: quia victoriam *ſuper mortem filii* teſtamur. Nam de morte, qua in carne mortuus fuit, *victor* ſurrexit, & jam vivit, & vita hominum cum eo ſurrexit. Item de morte, qua falſi teſtes illum oppreſſerunt, quando illum quaſi falſum teſtem confutaverunt, ipſe victor ſurrexit, & veritatis teſtes multiplicavit, qui eſſent ei teſtes in Jeruſalem, & in omni Judæa, & Samaria, & usque ad D ultimum terræ. Similiter de morte, qua illum in ſuis Sacramentis mortificaverunt, qui ejus carnem, & ſanguinem quaſi mortui cadaveris æſtimaverunt, ipſe victor convaluit, quando ipſe in tantum carni, & ſanguini diſſimilem ſe oſtendit, ut Sacramentum carnis, & ſanguinis ejus communicantibus in fide ſit Spiritus vivi-
Joan. 6, 63. ficans juxta illud: *Si ergo videritis Filium hominis aſcendentem, ubi erat priùs, Spiritus eſt, qui vivificat, caro non prodeſt quicquam.* Caro enim carnaliter æſtimata non prodeſt quicquam. Sed quia Caro Chriſti vivificat, quod eſt opus & officium Spiritûs, ipſa ſecundùm virtutem ſuæ operationis rectè creditur & dicitur eſſe Spiritus: quia facit, quod facere non poteſt niſi ſummus & vivificator Spiritus. Vivificat enim Sanctam Eccleſiam, & in die judicii ſic vivam exhibebit illam, *ut non apponat ultra magnificare ſe homo ſuper eam.* Nec eſt incredibile, quod credendum ſuademus, ut videlicet caro verbi credatur Spiritus. Si enim, Apoſtolo aſſerente, *qui* 1. Cor. 6, 17.
adhæret Domino, unus Spiritus eſt: multò excellentiùs ac diviniùs caro, quæ in DEI Verbo adhæſit Spiritui ſummo, ſummus & unus cum eo Spiritus eſt, ita valens vivificare Sanctam Eccleſiam, *ut non apponat ultrà magnificare ſe* carnalis *homo ſuper* illam.

In Hebræo ſic habetur: *Deſiderium pauperum audivit Dominus: præparâſti cor eorum, ut audiat auris tua, & judices pupillum, & oppreſſum, & nequaquam ultra ſuperbiet homo de terra.* Hebraica ergo veritas ſavet noſtro intellectui, qui deſideriis pauperum, & præparationi cordis eorum ita ſatis fieri optamus, ut juſtô judiciô exaltetur pupillus, & oppreſſus Chriſtus, vel Chriſtianus, ita ut *nequaquam ultra ſuperbiat homo de terra.* Homo de terra eſt Anti-Chriſtus. Nam *primus homo de terra terre-* 1. Cor. 15, 47. & ſeq.
nus, ſecundus homo de cœlo cœleſtis. Qualis terrenus, tales terreni, & qualis cœleſtis, tales cœleſtes. Qui de cœlo venit, ſuper omnes eſt. Unde conveniens eſt, conſequens eſt, neceſſarium eſt, ut contra illum nequaquam ultra ſuperbiat homo de terra, homo totus terrenus, ac proinde homini cœleſti, qui de cœlo venit, omnino contrarius, unde & dicitur Anti-Chriſtus, id eſt, Chriſto contrarius, quem beati pauperes Spiritu ſic humiliari deſiderant ſecundùm præparationem cordis eorum, *ut non apponat ultra magnificare ſe* ille *homo ſuper terram.*

Gloria Patri, qui occulta generatione Filium genuit. *Gloria Filio*, qui occultis judiciis Eccleſiam ſuam ſanctificat & regit: Qui etiam de tripartita Paſſione ſua poſt mortem victor exiſtens Eccleſiæ quoque ſuæ, quæ eſt corpus ejus, de ipſa trimoda paſſione victoriam donat. *Gloria Spiritui Sancto*, qui pro occultis Filii manifeſtandis, vel pro mortis ejus victoria triformiter conſummanda *deſiderium pauperum* gemitibus inenarrabilibus inflammans exaudibile illud facit. Amen.

PSALMUS X.

IN *Domino confido.*

Titulus talis est:

VERS. I. *In Finem, Psalmus David.*

Quid sit *in finem*, quid *Psalmus*, & qualiter *David* sit intelligendus, patet in Psalmis præcedentibus. Agitur autem hìc invectivè contra hæreticos, qui callidè insidiantur simplicitati Ecclesiasticæ, super quos, quia peccatores sunt, quia *ignis* concupiscentiæ, & *sulphur* malorum operum *pars calicis* eorum fuerunt, & hæc eos inebriaverunt: Idcirco Dominus pluit laqueos, ut per Scripturam Sacram multipliciter illaqueentur, imò malè intelligant, malè interpretentur. Intentio est nos hortari, ut hæreticis resistamus in confidentia Dominicæ Auctoritatis. Modus tractandi est bipartitus. Primò dicit, qualiter Hæretici bonos nituntur in suam trahere pravitatem. Secundò exponit, quid utrique parti Dominus faciat, qui, & *super peccatores pluit laqueos*, & *oculi ejus in pauperem respiciunt.* Ordo præposterus est, cùm antequam narret, quid dicant sibi Hæretici, respondet dicens:

VERS. II. *In Domino confido; quomodo dicitis animæ meæ: transmigra in montem sicut passer.*

Ex hac nempe responsione intelligitur, quid dicant hæretici viro Catholico, quem videlicèt *transmigrare* suadent *in montem*, id est, in eminentiam sententiarum suarum. Quibus quid sit respondendum, Psalmi docet exordium, quod tale est: *In Domino confido.* Et ideo quantaslibet maledictiones & suasiones malas contra me proferatis, ego benedictionem pro hoc spero: Quia *confido in Domino.* Scriptum est enim:
Jerem. 17.7. & seqq. *Benedictus vir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus. Erit* enim *quasi lignum, quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas, & non timebit, cùm venerit æstus. Et erit folium ejus viride, & in tempore siccitatis non erit solicitum, nec aliquando desinet facere fructum.* Hæc est benedictio viri, qui *in Domino confidit.* Et ego sperans ita esse benedictus, *in Domino confido.* Vos autem estis homines. Quamdiu enim zelus, & contentio est inter vos, nonne homines estis, nonne carnales estis? Nonne cùm sitis homines carnales, animales, zelum, & contentionem inter vos habentes, minimè convenit, ut in vobis, aut sententiis vestris confidamus, & sententiam Domini
Matth 23.2. 3. relinquamus? Dominus dicit: *Super Cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisæi; omnia ergo quæ dixerint, servate, & facite*; quæ autem faciunt, *nolite facere.* Igitur licèt sitis homines, licèt sitis carnales, libenter vos audirem, libenter vo-

A obedirem, si sederetis in Cathedra Moysi docendo legitimè, licèt non vivendo legitimè. Nunc autem quia sedetis in Cathedra pestilentiæ, beatus vir, qui non abiit in consilio vestro, & in via vestra non stat, & in cathedra vestra non sedet, sed confidit in Domino, & in lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die, ac nocte, & erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo, nec aliquando desinet facere fructum juxta Hieremiæ vaticinium prælibatum. Cathedras vendentium columbas Dominus evertit, & mensas nummulariorum dejecit. Matth. 21. 12.
B Cùm igitur videam vos esse venditores columbarum, qui mensas Domini, id est, altaria Christi facitis vobis mensas nummulariorum: *quomodo dicitis animæ meæ*, ut ante cathedram vestram reverenter stando, & mensis vestris communicando recedam à Domino, in quo confido? Dominus est, qui mihi dicit per Apostolum suum Paulum: *Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum; magis autem redarguite.* Vos Eph. 5. 11.
autem suadetis mihi ab hac sententia Domini migrare, atque omnibus mensis indifferenter communicare tam hæreticorum, Simoniacorum, quàm Sacerdotum Catholicorum. Et licèt ego confidens in Domino ostendam rationabile mandatum Romanorum Pontificum in Cathedra Petri & Moysi sedentium, cunctas missas manifestè
C incestuosorum & Simoniacorum Clericorum terribiliter quasi peccatum ariolandi proscribentium, & eas audire prohibentium: tamen vos *dicitis animæ meæ: transmigra in montem*, id est, in eminentiam sententiarum nostrarum. Tene sententiam litteratorum Virorum, Magistrorum insignium, subtiliter astruentium, omnibus missis indifferenter communicandum, quamdiu quilibet Episcopus tolerat in parochia sua Sacerdotem quantumlibet manifestè incestuosum, & Simoniacum. Christus in Petro, & Petrus in suo Vicario dicit mihi: Noli tales audire, noli talium officia interdicta recipere. Sed dicit mihi aliquis Magister litteratus, quasi favente sibi Patre Augustino, quòd nulli Sacramento facienda est
D injuria. Injuriam verò Sacramento fieri putant, si propter ministrum reprobum contemnatur inviolabile Sacramentum, quod licèt malè ministrantibus non conferat salutem; tamen in simplicitate communicantibus obtinet suam virtutem Quare igitur non attendunt, quod idem Pater dicit: *Tamdiu peccatum cujusque toleratur in Ecclesia, donec aut accusatorem inveniat, aut pravam opinionem pertinaci animositate defendat.* Pertinaci verò animositate, non tam pravam opinionem, quàm pravam conversationem Simoniaci & Nicolaitæ incestuosi defendentes, quia non erant ulteriùs tolerandi, canonicè sunt interdicti. Et de manifestis quidem est hæc sententia: Secretorum autem cognitor, & Judex

dex DEUS est. Sed vos hæretici à Romana Ecclesia multum dissoni ad vestram Cathedram, super quam in templo DEI sedetis extollendo vos
2. Thess. 2. 4. *supra omne, quod dicitur DEUS, aut quod colitur,* me provocatis, ut innitar montuosæ magnitudini vestræ auctoritatis tolerans omnia, quæ vos toleratis, dissimulans, quæ dissimulatis, communicans missis interdictis, quibus vos communicatis. At ego *in Domino confido*, & sicut nolo confidere in homine, in alicujus hominis auctoritate: ita nolo fiduciam ponere, ut à Domino
Jerem. 17. 5. & 6. recedam: quia scriptum est: *Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & à Domino recedit cor ejus: erit enim quasi myrica in deserto, & non videbit, cùm venerit bonum, sed habitabit in siccitate, in deserto, in terra salsuginis, & inhabitabili.* Propter hoc nolo in homine confidere, ita ut rècedat cor meum à Christi auctoritate. Sed vos *dicitis animæ meæ*, utique ad animam meam dirigitur vestra suasio: quia humiliatis tyrannis, & per triumphos Martyrum crudelitate illorum superata, qua interficiebantur corpora, vos hæretici non corpora, sed animas quæritis interficere. Unde *dicitis animæ meæ*, quam interficere quæritis: *Transmigra in montem*, id est, in nostram auctoritatem. Vel *transmigra in montem*, id est, in Christum, qui est apud nos. Hoc dicitis, quasi vos soli Christum habeatis. *Dicitis*, inquam, *transmigra* sicut avis: quia si hoc fecero, ero sicut avis instabilis. Vel *sicut passer*, id est, sicut spiritualis habens pennas virtutum. Sic loquendo, & me passerem nominando auribus prurientes in cor sagittas mittitis.

VERS. III. *Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum suum paraverunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde.*

Hæc dicendo facit Apostrophen convertendo se ad fideles ab hæreticis infidelibus, quos post unam, & secundam correptionem vitandos
Tit. 3. 10. docet Apostolus. Quasi enim una fuit correptio, quod dixerat: *In Domino confido*. Secunda, quod adjunxit: *Quomodo dicitis animæ meæ: transmigra in montem sicut passer.* Nunc ab illis propriò judiciò condemnatis, & industriosè mala sua defendentibus, ac per hoc animas audientium sagittantibus avertendo se loquitur fidelibus præmuniens eos, ut sibi caveant. *Quoniam*, inquit, *ecce peccatores, intenderunt arcum suum.* Ecce in manifesto manifesti peccatores, manifesti Simoniaci, & Nicolaitæ pro manifestis criminibus interdicti: Ecce ipsi peccatores, & abundantes in sæculo obtinuerunt divitias corporales, & spirituales! Nam possident Ecclesias, & sciunt Scripturas, & ideò de ipsis Scripturis veteris, & novi testamenti fecerunt, & *intenderunt arcum* ad se detorquendo, & flectendo sensum earum juxta errorem suum. Quia enim Psalmus iste intitulatur *in finem*, non est absurdum vel hunc vel alios Psalmos *in finem* intitulatos ita interpretari, ut nos, *in quos fines sæculorum devenerunt*, 1. Cor. 10. 11.
his, quæ nunc circa finem mundi fiunt, coaptemus Verba Psalmorum, non ùt hæretici de suo sensu in nostrum sensum, sed ultroneam exponendo consensionem, quæ invenitur & in verbis Psalmorum, & in eventibus nostrorum temporum. Sic Pater Augustinus Doctor Augustus & eximius tractando Psalmos in homiliis multa inde notavit apta eventibus temporum suorum. In suis quippe temporibus licèt multi hæretici exiissent à nobis, qui non erant ex nobis, ùt Ariani, Donatistæ, ac cæteri, quos idem Pater vitandos docuit: Tamen Judas mercator pessimus & homo immundus adhuc intus erat, propter quem cùm discipulis dixisset Dominus: jam *vos mundi estis*, addidit: *sed non omnes. Sciebat* Joan. 13. 10. & 11.
enim quisnam esset traditurus eum: propterea dixit: non estis mundi omnes. Igitur iste mercator pessimus, & immundus in tempore Martyrum, & Sanctorum Confessorum nondum exierat foras, quoniam dies erat. Sed postquam per manifesta Pontificum decreta denotatus est, quòd ipse, qui intingit manum in paropside, Christi traditor est, continuò introeunte in illum Sathana *exivit foras* de occultis latebris ad manifestas nundinas. Erat autem nox, quando exivit: quia tenebris invalescentibus vix agnoscebatur esse mercator pessimus, qui Ecclesias, & Ecclesiastica vendidit vel emit. Vix etiam agnoscebatur homo immundus, qui in Sacerdotio uxorem, vel concubinam habuit. Sed nunc ecce à tempore junioris Nicolai per ipsum Nicolaum, per Leonem nonum, per Alexandrum secundum, per Gregorium septimum, perque alios Romanos Pontifices Christus traditorem suum hominem immundum in Simoniacis, & Nicolaitis foras projecit. Unde sicut Judas postquam foras exivit, in nullo Apostolico ministerio discipulis est conjunctus; imò interfectoribus Christi sociatus est: Ita nimirum post manifestam manifestæ Simoniæ, vel incontinentiæ damnationem Simoniaci vel Nicolaitæ per interdictorum officiorum celebrationem Christum denuo crucifigunt, & quantum in ipsis est, interficiunt. Quia igitur officia sua celebrant per inobedientiam, quæ teste Samuele scelus est Idolatriæ, 1. Reg. 15. 23.
sicut Idolatriam censemus cavendam eorum in interdictis officiis participationem: quoniam & hoc est à sede Apostolica interdictum, ut nullus Christianus præsumat audire Missas eorum, ubi eorum Simonia, incontinentia, & inobedientia manifestè scitur.

Eant nunc magni Magistri Scholarum, qui in tractatu Psalmi hujus introducunt Beatum Augustinum, volentes probare per illum indifferenter audiendas esse Missas omnium Sacerdotum. Eant, inquam, & videant, cui tempori conveniat, quod ille Beatus Pater dicit. Nam in expositione versiculi hujus: *Quoniam quæ perfecisti, destruxerunt, justus autem quid fecit?* Secundùm sensum ipsius Beati Augustini dicitur: *Si hæretici offenderunt, justus autem, id est, Christus, quid fecit vobis? Nonne ipse pacem reliquit nobis? nonne Judam patienter toleravit?*

Nonne furem & traditorem, quem etiam Diabolum nominavit, prædicatorem cum discipulis fecit, ut ostenderet per tales posse dona DEI ad eos, qui fide accipiunt, pervenire, etiamsi talis sit, per quem accipiunt, qualis fuit Judas? Benè laudamus hunc sensum B. Augustini suo adaptatum tempori. Loquitur enim ille de Juda necdum foras projecto, necdum laquei sui nexu strangulato. Et nos juxta doctrinam hanc fures, latrones, & immundos in Sacramentorum communione, vel celebratione intra Ecclesiam toleramus propter pacem, quam nobis reliquit Christus. At postquam viderimus propter talia scelera Judam interdictionis laqueò suspensum ab officio, & diffusa fuerint in terram viscera ejus, manifestatis videlicet turpitudinibus ejus, ex tunc velut morticinium & immundum, ac fœtidum cadaver devitantes officia talium, nihil facimus contra B. Augustinum: quin potius imitamur illum, qui à Donatistis & Circumcellionibus aliisque sui temporis hæreticis exclusis diligenter abstinuit, neque illis in Sacramentorum celebrationibus communicavit, qui tamen Sacramenta Baptismatis, & ordinationis per eos data in redeuntibus ad Ecclesiam rata recognovit: propterea scilicet, quòd eadem vel manus impositione, vel Catholicæ pacis receptione sanabantur in his, qui ab hæresi ad Ecclesiam revertebantur.

Jam nunc ignoscant nobis Magistri litterati, si nos verba Psalmorum ita coaptemus nostri temporis cursui, sicut B. Augustinus ex latere semper notavit in expositione Psalmorum sui temporis cursum. Si enim omnium temporum hæretici *arcum suum*, id est, Sanctam Scripturam ad suum errorem *intenderunt*, & illi, qui nunc sunt hæretici, Simoniaci & Nicolaitæ non desinunt *arcum suum* secundùm suum sensum detorquere Scripturas depravando; quare non liceat nobis uti eisdem Scripturis ad eorum prava sensa confutanda, non quasi arcu violenter in transversum curvato, sed quasi gladio ancipiti, & bis acutò? Neque enim conamur Scripturas à suo sensu deflectere, sed, quod datum nobis fuerit, in gloriam dantis loquimur, non nostra scripta Magistrorum magnorum scriptis conferendo vel præferendo, sed illorum pio desiderio satisfacere cupiendo, qui hoc opus à nobis exigunt quasi de uberrimis pascuis Pastoris David quandam refectionem, & consolatorium quoddam ferculum, justitiæ sale conditum, quod esurientibus, & sitientibus justitiam, ut magis dulce sit, & sapidum, non extorquemus de Psalmis violenter alienum sensum, sed consona Patribus dicendo, & nostri temporis hæreses interdum refellendo ultroneum, & sponte occurrentem sensum tenemus. Hæretici autem *intenderunt arcum*, id est, Scripturam. Nam cùm alii simpliciter intelligentes habeant eam quasi arcum remissum: hæretici eam dicuntur *intendere*, cùm pro sua æstimatione subtiliorem in eo sententiam habuerint. *Paraverunt sagittas suas in pharetra.* De ipsis namque Scripturis paraverunt venenata & intoxicata verba in *pharetra*, id est, in corde suo tenebroso: *ut sagittent rectos corde in obscuro*, id est, in Sylvestri condenso latronum more ipsi latitantes, ut de ipso cordis nequissimi condenso, in quo sunt latibula ferarum, in quo vulpes foveas habent & volucres cæli nidos, latrocinia exerceant; & inde *sagittent rectos corde*, id est, voluntate. Nam sicut homines malæ voluntatis habent cor distortum: sic homines bonæ voluntatis ipsi sunt homines *recti cordis*.

Atque ut ad nostri temporis hæreticos respiciamus, nonne ipsi *Peccatores* pro manifesta Simonia vel incontinentia interdicti, quando se præparant ad officia interdicta celebranda, verbi gratiâ ad Missam canendum, nonne, inquam, tunc sub nomine Missæ *arcum intendunt*, unde sagittas intoxicatas mittunt? Si enim arbor in Paradiso interdicta fructibus suis comedentes intoxicavit, non quòd arbor fuerit mala per naturam, sed per inobedientiam: quanto magis isti per inobedientiam cantantes per inobedientiam sibi communicantibus propter geminam inobedientiam in suis officiis propinant mortem, non vitam? Cùm enim de talibus dicat Dominus: *Maledicam benedictionibus vestris, & benedicam maledictionibus vestris:* Nonne pro sagittis maledictionum sunt habenda verba eorum, cùm in suis interdictis Missis benedicunt populum? Nonne ipsa Missa interdicta est quasi *pharetra* sagittis intoxicatis plena? Hinc est, quòd Papa Innocentius in Epistola ad Alexandrum Antiochenum Episcopum dicit inter cætera: *Ordinati ab hæreticis, vulneratum per illam manûs impositionem caput habent. Ubi autem vulnus infixum est, Medicina est adhibenda, qua possit recipere sanitatem; quæ sanitas post vulnus secuta sine cicatrice esse non poterit.* Nonne sic loquendo iste Romanus Pontifex hæreticorum ordinationem quasi *pharetram*, sive *arcum*, unde vulnera timentur, docet cavenda?

Malach. 2. 2.

Causa 1. q. 1. c. Ventum est.

Sed quia hæc dicta videntur de Arianis aliisque illius temporis hæreticis, videamus, an contra nostrorum temporum hæreticos Nicolaitas videlicèt, atque Simoniacos tale aliquid à Sedis Apostolicæ alta specula dicatur, per quod eorum arcus, & pharetra doceatur intentare vulnera. Nicolaus Papa Junior Synodo præsidens in Ecclesia Constantiniana tanquam speculator constitutus in alta specula videns venientem gladium, pharetram, & arcum, curat omnem Christianum reddere cautum, & præmunitum contra vulnera Simoniacorum, dicens inter cætera: *Erga Simoniacos nullam misericordiam in dignitate servanda habendam decernimus, sed juxta Canonum sanctionem, & Sanctorum Patrum decreta eos omnino damnamus.* Item: *De cætero, siquis imposterùm ab eo, quem Simoniacum esse non dubitat, se consecrari permiserit, & consecrator, & consecratus non disparem damnationis sententiam subeant, sed uterque depositus pœni-*

pœnitentiam agat, & privatus à propria dignitate persistat. Item Speculator insignis Urbanus Papa secundus in alta specula stans Herimanno Metensi Episcopo clamat: *Vendentes, & ementes honores Ecclesiasticos, & Sacerdotes, Diaconos, & Subdiaconos, conjugatosq;, quamdiu in suo errore permanserint, nullam suæ ordinationis potestatem habere permittas.* Alexander Papa secundus Speculator egregius ita dicit: *Præcipiendo mandamus, ut nullus missas audiat Presbyteri, quem scit indubitanter concubinam habere, vel subintroductam mulierem. Nam hujusmodi probrum, sive Diaconum, sive Subdiaconum Sancta Synodus officiò privavit, & omnes, qui in canonica sunt, uxores non habeant, & si duxerint, deponantur. Ut Ecclesia, & altaria non vendantur, nec emantur, & qui amodò vendiderint, vel emerint anathemati subjacebunt. Ut Ecclesia per pretium, vel à Simoniacis consecrata denuo consecrentur. Ut Presbyteri à tempore Nicolai Papæ usque nunc & deinceps scienter ordinati à Simoniacis sciant se esse depositos.* Gregorius autem septimus quasi Angelus tubâ cecinit, quia gladium non tam venientem, quàm imminentem vidit. Dicit igitur: *Siqui sunt Presbyteri, vel Diaconi, vel Subdiaconi, qui in crimine fornicationis jaceant, interdicimus eis ex DEI parte omnipotentis, & Sancti Petri Authoritate Ecclesiæ introitum, usque dum pœniteant, & emendent. Si qui verò in peccato suo perseverare maluerint, nullus vestrûm eorum audire præsumat officium: Quia benedictio eorum vertitur in maledictionem, & oratio in peccatum Domino testante per Prophetam: Maledicam*, inquit, *benedictionibus vestris. Qui verò huic saluberrimo præcepto obedire noluerint, idolatriæ peccatum incurrunt, Samuele teste, & beato Gregorio instruente: Peccatum ariolandi est non obedire, & scelus idolatriæ nolle acquiescere. Peccatum igitur Paganitatis incurrit, quisquis, dum Christianum se asserit, sedi Apostolicæ obedire contemnit.* Vox speculatorum in præmissis decretis altè insonuit, ut omnis, qui audiat interdicta officia, quasi pharetram, & arcum, quasi vasa mortis vitare studeat.

1. Reg. 15. 23.

Verumtamen ipsi maledicti, & interdicti per sua interdicta officia *intendunt arcum, parant sagittas, ut sagittent in obscuro*, id est, in ambiguo, & *obscuro* iniquitatis mysterio aliquatenus palliato impietatis, & turpitudinis negotio. Quem sagittent? *Rectos corde, rectos* voluntate. Non potest, inquiunt, pollui Verbum DEI, non potest impediri gratia DEI, quin suos effectus operetur, etiam per Ministros Judæ traditori similes. Acquiescimus planè ista dicentibus, verùm ita, sicut supra determinavimus, ubi inter Judam, & Judam differentiam ostendimus. Nam, ùt præostensum est, Judæ traditori inter Apostolos tolerato, in suis officiis nusquam derogatum est. Similiter Simoniacis, & fornicatoribus Clericis adhuc in suo ministerio toleratis, videlicèt antequam præceptis Apostolicis interdicerentur, nusquam derogatum est in suis officiis. At nunc, postquam revelaverunt cœli iniquitatem Judæ, & terra adversùs eum consurrexit, postquam Mercator pessimus ab officio suspensus quodammodo, crepuit medius, & diffusa sunt in terra viscera ejus: ipsius ac similium ejus interdicta officia sunt vitanda secundùm præmissa Patrum Decretalia mandata. Igitur etsi arcum suum intendant, ac parent sagittas, etsi officia sua interdicta nobis ingerant: nos annuente DEO scutum Apostolicæ auctoritatis prætendemus, & sagittas eorum ad cor nostrum pervenire non sinemus. Et hoc illi scientes nos evitant, & *sagittant in obscuro*, id est, in tenebroso sensu, propter carnales & imperitos obscurato, insidiando videlicet simplici popello.

Alia translatio habet: *In obscura luna*, quo dicto significantur infirma, & obscura Ecclesiæ membra. Per *lunam* quippe figuratur Ecclesia, ut in octavo Psalmo notatum est, & hic pleniùs explanandum est. Sunt enim duæ opiniones de Luna, quarum quæ vera est, aut non omnino, aut difficile sciri potest. Alii dicunt eam lumen proprium habere, sed globum ejus dimidium lucere, dimidium obscurum esse. Dum autem partem, quæ lucet, paulatim ad terram vertit, ut videri possit, corniculata apparet, & sic crescit, donec pars illa tota videatur. Et dum iterum convertitur, obscura pars incipit apparere, donec tota nobis iterum auferatur. Hæc est Ecclesia, quæ ex spirituali parte lucet, ex carnali obscura est. Et spiritualis pars modò apparet hominibus, modò latet in conscientia soli DEO nota, & solo corpore videtur.

Alii dicunt, quòd non habet lumen, nisi à sole: sed quando propinqua est illi, eam partem habet ad nos, qua non videtur ab eo, & ideò non lucet: sed cùm recedit, illustratur ab ea parte, quam habet ad nos, donec sole occidente plena surgat ab oriente. Cùm autem ex alia parte soli cœpit appropinquare, superior pars illustratur, inferior obscuratur. Hoc iterum convenit Ecclesiæ, quæ lumen non habet, nisi à sole justitiæ. Forsitan, quæ de luna dicta sunt, aliquibus nimis obscura videbuntur. Quæ si non placent, satis est incrementa lunæ, & detrimenta attendere, quæ cùm deficit, ut renovetur, sic quoque significat Ecclesiam, quæ cùm moriendo defecerit: resuscitabitur. Hucusque dictum est, qualiter per lunam significatur Ecclesia. Nunc dicendum est, qualiter per eandem significetur obscura, in qua hæretici sagittant.

Luna tribus modis obscuratur, vel cùm menstruis cursibus finitur nondum apparens nova, vel cùm nubilo interpolatur: vel in eclipsi, cùm apparet cruenta. Similiter Ecclesia fuit obscurata adhuc nova, dum in initio fidei nondum terris major effulsit. Item cùm nebulis blasphemorum vituperatur, obscura est, vel cùm cædibus Martyrum est cruenta. In hac obscuritate sagittant hæretici, quia sciunt hæc tempora decipiendis infirmis accommoda. Illis autem subversis arbitrantur etiam sibi attrahere rectos corde.

Vel Ministri Ecclesiæ dum peccant, dicuntur *obscura luna*, in qua hæretici sagittant, cùm per tales ministrari Ecclesiæ Sacramenta improperant, per quod quosdam infirmos decipiunt, cùm ministrorum merita attendere suggerunt. Sed nihil timendum ei, qui confidit in Domino; timeat,

timeat, qui confidit in homine. Tanta est enim A virtus consecrationis, ut impediri non valeat à malis ministris, dummodò fiat per illos consecratio, non dissecratio. Quamdiu enim quis, Ecclesia non contradicente, habens consecrandi officium exercet illud, ipse consecrat, id est, simul sacrat, simul videlicet cum Ecclesia, cui à Christo consecrationis potestas est indulta. Si verò fuerit excommunicatus, vel officiò privatus judiciò Judicis sui, hoc est: vel Episcopi, vel Archi Episcopi, vel Primatis, vel Domini Apostolici, cujus est judicare de omni Ecclesia, de omni persona, si non reconciliatus interdictum sibi agit officium, non consecrat iste, sed dissecrat. Et ideo, qui tale officium habet acceptum, non confidit in Domino, sed in homine, qui hominem à Domino separatum putat aliquid posse, B cùm ipse Dominus dicat: *Sine me nihil potestis facere.* (Joan. 15. 5.) *Sicut* enim *palmes non potest ferre fructum, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis.* Qui autem per qualemcunque ministrum suscipit ministerium non interdictum, ipse confidit in Domino, quem honorat in ministro, licèt indigno, verumtamen dignitatis officium habente sine legitima contradictione. Sancta enim Ecclesia partim regnans in cælis, partim peregrinans in terris, illic fulget ùt sol, hic variatur interdum lucens, interdum obscura sicut *luna.* Et est quidem in bonis Prælatis *luna* plena, *luna* Paschalis, luna perfecta, per quam nox hujus temporis illuminatur sicut dies æternitatis, per quam vespera Sabbathi lucescit in prima Sabbathi, & sicut in Isaia legimus: est *lux* hujus *luna sicut lux solis?* (Isai. 30. 26.) quia fulget non solùm C ex dignitate officiorum, sed, quod excellentius est, etiam ex dignitate meritorum, & quasi respiciendo solem per diametrum, & per directum ab eo mutuavit lumen plenum: sicut speculum suscipit hominis vultum plenum, quando anteponitur hominis vultui per directum. Ubi autem sola dignitas est officiorum sine dignitate meritorum, *luna* est *obscura.* Verumtamen est luna, longè quidem sub sole posita, sed super terram exaltata propter dignitatis eminentiam, à qua si fuerit deposita, cùm adhæret caudæ Draconis tertiam partem stellarum trahentis, & hoc modo amittit eminentiam quoque dignitatis, jam nec luna dicenda, nec in amissæ dignitatis vel interdictæ officiis recipienda est.

Nec moveat aliquem, quod reprobum mi- D nistrum pro dignitate officii dicimus honorandum, licèt carentem dignitate meritorum. Sicut enim totus penè honor meritorum dilatus est in futurum dicente Scriptura: *ne laudaveris hominem in vita sua:* (Eccl. 11. 30.) Sic officiorum dignitatibus in præsenti vita est honor suus exhibendus. Unde contingit plerumque in præsenti Ecclesia, ut in hoc mundo sine honore sint Sancti, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus est mundus, ut ei præsideant in Ecclesiasticis vel mundanis dignitatibus, & illi per dignitates exaltentur in hoc mundo, quibus dignus est mundus. In futuro autem judicio talis erit commutatio, ut fiant *novissimi primi, & primi novissimi:* (Matth. 19. 30.) quia qui meritis carentes in dignitatibus & honoribus præsentis vitæ fuerant primi, tunc erunt novissimi:

& qui merita dignitatum habentes habebantur in hac vita novissimi & quasi dignitatibus indigni, tunc erunt primi. Cùm enim divina gratia dona sua distinguat in merita & præmia, exceptis infantibus & aliis, qui mereri nihil possunt: in omnibus mereri valentibus juxta meritorum gradus erit honor in futuro exhibendus. Testatur hoc Evangelium, ubi servo bono dicenti: *Domine, mna tua fecit quinque mnas,* (Luc. 19. 18. & 19.) Dominus respondet: *Et tu esto super quinque civitates.* Item alteri dicenti: *Domine, mna tua fecit decem mnas,* respondetur: *Et tu esto super decem civitates.* Secundùm solas ergo, ùt dictum est, meritorum distinctiones erit in futuro distinctio præmiorum, & honorum.

Hæc tamen collatio meritorum præsentium & futurorum honorum non secundùm quantitatem, sed secundùm qualitatem pensanda est. Nam de quantitate constat, quod meritorum quantitatem quantitas præmiorum & honorum futurorum inæstimabiliter superat: Quia *non sunt condigna passiones hujus temporis ad superventuram gloriam, quæ revelabitur in nobis,* (Rom. 8. 18.) ùt Apostolus ait, quando *supra modum* æternæ *gloria pondus* operabitur *in nobis illud, quod* nunc *est momentaneum, & leve tribulationis,* (2. Corinth. 4. 17.) per quam, ùt ait Petrus, modicum nunc oportet tribulari, *ut probatio fidei vestra multò* sit *pretiosior auro, quod per ignem probatur,* (1. Pet. 1. 7.) quo igne futurorum dignitatum solis dignis dignè conferendarum nunc fabricatur corona etiam de hac ipsa tortura, quam inde habent boni, quòd indignis dignitates conferuntur in hoc mundo, quæ solis dignis essent conferendæ, nisi quòd illis meliores dignitates in cœlo sint repositæ. Cùm autem per dignitates præsentes aliquando crescant, aliquando verò decrescant merita futurorum bonorum, & illud raro, istud verò frequenter contingat: Sancti viri, quibus permaxima est cura de augmento meriti, quod crescere solet in loco humili, & quibus est maximus timor de meritorum detrimento, quod evenire solet in loco alto, magis cupiunt in loco humili salvari, quàm in alto periclitari. Unde non fictè, sed ex toto corde fugiunt honores in hoc mundo, quamquam tamen ipse honor benè administratus, & dignitas dignè habita interdum proficiat ad meritorum augmentum. Sed quia hoc fit multùm raro, honor quidem suscipiendus est cum timore per obedientiam, si Dominus dixerit, *Amice, ascende superiùs,* (Luc. 14. 10.) nunquam tamen appetendus: Et quando aliquis Episcopatum desiderans, non honorem, sed *bonum opus desiderat,* (1. Tim. 3. 1.) illam tamen regulam à Sanctis depromptam custodiat, ut virtutibus pollens ad honorem accedat coactus, virtutibus carens nec coactus. Cùm enim affirmante Apostolo non sibi quisquam sumat honorem, *sed qui vocatur à DEO tanquam Aaron:* (Hebr. 5. 4.) Et si homo virtuosus ipse sibi sumat honorem, quantum ad sensum proprium, honor ejus non erit honor, quantum ad sensum Apostolicum, sed erit ipse *obscura luna,* in cujus obscuritate latrones vigilant, *ut sagittent in obscuro rectos corde.* Nam lunâ pleniter lucente non audent latrones exire. Si autem homo

homo carens virtutibus etiam nolens & aliis cogentibus fuerit ad honores promotus, quia non divina, sed humana coactione provectus est; multò magis ille velut *obscura luna prabet* aptitudinem latronibus, *ut sagittent in obscuro rectos corde.* Hæc obscuritas ideo illis eveniet justo judicio tuo, Domine, in quo confido, quoniam te non probaverunt habere in dilectione, & in notitia. Ideo traditi sunt in reprobum sensum, ut faciant, quæ non conveniunt: & hi, qui tales elegerunt, atque sibi præponi voluerunt, quia te venientem in nomine Patris non susceperunt, neque te in tuis minimis honorare studuerunt: Ideò alios tibi contrarios elegerunt, & sibi eos præposuerunt justô judiciô tuô cœcati, & obscuratum cor habentes, in obscuro suo sagittati, atque Anti-Christo, contrario tuo subjugati tanquam & ipsi contrarii. Contrarii namque tibi sunt, B

VERS IV. ## *Quoniam quæ perfecisti, destruxerunt.*

Psal. 8. 4. Tu *ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem* tuam. Hanc laudem illi destruxerunt. Quando Scribæ ac Pharisæi de morte tua tractantes te lapidem electum reprobaverunt: Pueri Hebræorum velut infantes, & lactentes ignari quid agerent, ramos palmarum pro signo victoriæ, ac regalis triumphi præferentes tibi laudes

Matth. 21. 9. regales cecinerunt: *Benedictus, qui venit in nomine Domini. Osanna Filio David. Benedictum quod venit regnum Patris nostri David, Osanna in Excelsis.* Hæc illis infantibus, & lactentibus in lau- C dem tuam clamantibus, tu, qui eos tuo spiritu ad hæc dicenda excitâsti, ex ore illorum infantium perfecisti laudis tuæ divina præconia. Sed *quæ tu perfecisti*, hæc isti *destruxerunt*: quia & te ipsum in tua carne crucifixerunt, & te in tuis membris, in tuis minimis persequendo vituperaverunt, & inimicos tuos laudaverunt, eosque suis laudibus in regalem, sive sacerdotalem dignitatem sublimaverunt. Et hoc semper nituntur efficere, ne tu lauderis, ne tu sublimeris in tuis minimis, ne tu sacerdotium, vel regnum in tuis minimis administres, voluntque, ut tu semper sub Principibus Sacerdotum Anna & Caipha, & sub Judicibus Herode ac Pilato similibus jaceas oppressus, tanquam tu non sis Rex atque Pontifex, cui soli (quia in nomine Domi- D ni venisti) est honor debitus ab omnibus reverenter impendendus. Tu etiam ex ore Apostolorum quodammodo infantium (quia piscatores & simplices erant) perfecisti laudem, quando laudaverunt, & elegerunt Stephanum virum plenum fide, & Spiritu Sancto formam dantes electionis in dignitatibus Ecclesiasticis, ut hi potissimùm eligerentur, & laudarentur, qui fide, ac Spiritu Sancto pleni invenirentur. Sed hæc tua instituta, *quæ* tu ex ore Apostolorum *perfecisti*, isti *destruxerunt*, qui carni, & sanguini, qui Regnum DEI non possidebit, pro nobilitate mundi, seu alia terrena causa laudes acclamaverunt, eos promovendo ad honores, qui Annæ & Caiphæ, vel Herodi ac

A Pilato sunt consimiles. Ita illi, *quæ tu perfecisti, destruxerunt* laudando, quæ tu non laudas.

Justus autem quid fecit?

Nunquid *justus*, in Domino confidens injustis Dei laudem destruentibus consensit? Absit. *Quid* ergo *fecit*, quando iniquos vidit prævalere in alicujus impii promotione, seu falsitatis assertione? *Quid*, inquam, *fecit* ille *injustus*, qui noluit injustum laudando, vel pro muneribus justificando injustus fieri? Qui cùm nollet assentiri falsitati quasi veritati, ut permaneret justus, *quid fecit*? Audi, quid fecerit. Corde credidit ad justitiam, & ore confessus est ad salutem. Hoc scilicet, quòd propter malos in Ecclesia principantes, propter falsitatem erectam & veritatem oppressam ipse Dominus non dimittit Ecclesiam suam. Deserit quidem illorum domum, quibus dicit: *Ecce relinquetur vobis domus* Matth. 23. 38. & 39.
vestra deserta. Non me videbitis amodo, donec dicatis: Benedictus, qui venit in nomine Domini: hoc est: Non me videbitis, non me clementem, seu propitium habebitis, donec in laudando me vel meos illis laudibus consona dicatis, quas vos destruxistis, quando impium pro muneribus laudâstis, & quas ego perfeci ex ore infantium, & lactentium mihi cum palmis occurrentium, & dicentium: *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Qui huic laudi non consentiunt, quique illam destruunt, quantum est in se, quia nolunt illum exaltari, vel in Pontificem, aut Regem benedici, *qui venit in nomine Domini*, *domus eorum relinquetur deserta*, quia regnante in ea Simonia, & immunditia, fugit inde Sancti Spiritûs gratia. Verumtamen

Dominus in templo sancto suo, VERS. V.

in Sanctis videlicet, quos ipse sibi templum facit. *Dominus in cœlo*, quod cœlum est *Sedes ejus.* Anima enim justi sedes est sapientiæ, & ipsa sapientia, quæ Deus est, dicit: *Cœlum mihi sedes est.* In magnis itaque Sanctis Act. 7. 49.
tanquam *in templo suo*, tanquam *in cœlo* Dominus ipse sedet. Atque inde *oculi ejus in pauperem respiciunt*, id est, in quemlibet fidelem *templo*, & *cœlo* inferiorem. Hoc dicit justus, hoc ita esse credit justus, & inde multa ei consolatio, quando per favores malorum exaltatur injustus. Scit enim, quia quantumcunque mali exaltentur & multiplicentur, tamen *Dominus* est *in templo sancto suo, Dominus in cœlo*, sicut jam expositum est.

Aliter: Vos, qui destruxistis laudem, quam ex ore infantium perfecit Dominus, noluistis, nec adhuc vultis justos commendare, quia fortasse vos offenderunt, & offendunt justi, quibus displicent opera vestra injusta, quibus, dum non communicant, magis autem redarguunt justi, fiunt vobis molesti, dum fortasse modum excedunt vos increpando. Sed ille unus justus, qui singulariter est justus, ipse videlicet Christus, quid

fecit,

fecit, quid vobis mali unquam intulit? In quo iram vestram contra se procuravit, ut ea destruatis, quæ ipse perfecit? In quo meruit, ut exaltetis inimicos ejus contra ipsum ad hoc studendo semper, ut sedeat inimicus ejus *in templo sancto ejus* ostendens se, tanquam sit Deus? Verumtamen velitis, nolitis, *Dominus in templo sancto suo*: *Dominus in cælo*. Sicut verum est, quòd *Dominus est in templo*, verbum in carne: sic verum est, quod *Dominus*, id est, homo in Deum assumptus, est *in cælo*, unde non potestis eum deponere, licèt in templo ejus, quod est præsens Ecclesia, possitis Antichristum vel quemlibet ejus ministrum exaltare ad oppressionem pauperum. Sed cùm *Dominus* protector pauperum jam sit *in cælo*, sitque illic *sedes ejus* (jam quippè sedet illic super Cherubim & super thronos judicans æquitatem) inde *oculi ejus in pauperem respiciunt*. De illa invisibili æternitatis aula, in qua disponuntur omnia ista temporalia, Dominus JESUS, cujus laudem vos destruxistis, in pauperem respicit. Cùm enim in hoc mundo nihil fiat, quod inde non aut
Matth. 28. 18. sinatur aut jubeatur à Christo, cui *data est omnis potestas in cælo, & in terra*, oculi ejus ita in pauperem à vobis oppressum respiciunt, ut nihil in hoc mundo sinat fieri, nisi quod
Rom. 8. 28. bonum est cuilibet suo pauperi. *Omnia enim cooperantur in bonum his, qui secundùm propositum vocati sunt Sancti*. Vocati scilicet vocatione
Matth. 11. 28. ipsius Christi dicentis: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.*
Ibid. v. 29. *Tollite jugum meum super vos, & discite à me; quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris.* In his pauperes ita vocatos à Christo, qui sedet *in templo sancto suo*, qui sedet, id est, regnat, & judicat in cœlo, semper oculi misericordiæ ipsius respiciunt.

Aliter: Tu DEUS Pater *ex ore infantium, & lactentium* perfecisti laudem Christi Filii tui. Sed *qua tu perfecisti*, illi *destruxerunt*, qui eum blasphemaverunt, conspuerunt, crucifixerunt, vel etiam quemlibet ipsius discipulum injustè oppresserunt. Parum est illis destruere vel destruxisse, quæ tu perfecisti: ædificant enim, & in quantum in ipsis est, perficiunt, quæ tu destruxisti. Nam tu ideo *ex ore infantium*, & lactentium perfecisti laudem regalem super filium tuum nostrum Salvatorem, ut illo regnante nosque salvante *de-*
Psal. 8. 3. *struas inimicum, & ultorem*, seu defensorem, *inimicum* tuæ legis, *defensorem* suæ legis, *inimicum* justitiæ, *defensorem* suæ injustitiæ atque *ultorem*, ultiones videlicèt exercentem semper mala intentione, licèt interdum justitiæ invitus militet sua ultione. Talem *inimicum*, talem *defensorem*, seu *ultorem* tu Deus Pater *destruis*, quando filio tuo Pontificatum & regnum defendis. At isti eundem inimicum ædificant, magnificant, & exaltant, qui eum in Pontificem, vel regem exaltandum clamant, vel ordinabiliter prædicant exaltatum, quem constat esse inimicum tuæ justæ legis, & defensorem suæ injustæ legis.

Justus autem quid fecit?

Audistis omnes, qui aures audiendi habetis, quomodo insaniunt mali ædificatores lapidem illum reprobando, quem Deus Pater aptavit Psal. 117. 22.
superponendum *in caput anguli*, & supponendum in fundamento, ut ipse, qui descendit, & ascendit, impleat omnia: Audîstis, quomodo hunc lapidem nituntur destruere dissipando leges ejus, & construendo suas leges iniquas. Et quidem injusti sic fecerunt: *Justus autem* DEUS Pater *quid* fecit? Nunquid & ipse lapidem hunc dejecit, & à se projecit? Absit. Immo ipse *Dominus* omnium est *in templo suo*, ipse Dominus Pater est in Domino Filio, sicut ipse Filius dicit: *Ego in Patre, & Pater in me est*. Etiam cùm hoc Joan. 14. 10.
templum à Domino perfectum per impias manus Judæorum destrueretur, nihilominus tamen *Dominus* erat *in templo suo*: quia licèt anima Christi deseruerit carnem per mortis degustationem: tamen Divinitas Patris, & Verbi, & Spiritûs Sancti plenitudinem suæ inhabitationis nec ab anima, nec à carne Christi detraxit: quia homo Deus factus in Deum natus, non adoptatus ante mortem in morte ac post mortem Deus permansit, ac semper permanet, quia *Dominus* ita est *in hoc templo suo*, ut ipsum templum sit Dominus. *Dominus* ita est *in* hoc *cælo* suo, in homine videlicet concepto, & nato cœlitus, ut ipsum cælum sit Dominus. *In* hoc *cælo sedes* est *Domini*: quia in ipso inhabitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter. Unde

Oculi Domini hunc *pauperem*,

id est, Christum propter nos, & inter nos egenum non de longè vident, sed de prope *in* illum *respiciunt*, neque unquam suæ dilectionis intuitum illi claudunt: quia ipse unigenitus est in sinu Patris, nullaque tunica ullius culpæ vel creaturæ mediante semper videtur à Patre, ac videt Patrem per ipsum cuncta disponentem. Istum singulariter propter nos *pauperem* singularem, Filium hominis, Filium Virginis, oculis apertis, & nunquam claudendis videt Dominus.

Sed *palpebræ ejus interrogant filios hominum*:

Filios hominum, qui de vetustate antiquorum innovati dicuntur eorum filii, palpebræ Dei interrogant. Habet enim Dominus in obscuris Scripturarum locis quasi oculos clausos, in manifestis autem apertos. Hæc igitur opertio, & apertio lucis in Scripturis dicuntur *palpebræ* Dei, quæ filios hominum *interrogant*, id est, probant, quia exercentur in obscuris, & non inflantur in manifestis. Item Opertio palpebrarum est, quando hæresis aliqua invalescit: Apertio verò, quando veritas patescit. Vel palpebras suas Dominus claudit, quando iniquos & filios tenebrarum principari sinit, quando peccata, vel peccatorum pœnas abundare permittit: Aperit autem easdem palpebras, quando bonos in sancta Ecclesia exaltat, quando peccata & peccatorum pœnas respectu gratiæ suæ fugans facit, ut tristitia electorum vertatur in gaudium, & nox, ut dies illuminetur. Sic interdum claudendo, interdum aperiendo suas palpebras.

Interrogat justum, & impium: VERS VI.

Quia

quia per tales alternationes & *justus* probatur, & *impius* reprobatur, quando *justus* nec in adversis frangitur, neque in prosperis extollitur vel corrumpitur: impius autem & in adversis contra DEUM murmurat, & in prosperis non DEUM, sed se magnificat, atque in voluptatibus dilatat. Sic etiam in passione ipsius Christi palpebrîs ejus clausîs per mortem mundus quidem gaudebat, discipuli autem contristabantur, & per id probabantur. In resurrectione quoque palpebrîs, & clarescente in Christo luce immortalitatis impii sunt contristati, & tristitia discipulorum conversa est in gaudium. Et Petro in passione palpebræ Christi clausæ fuerunt, quando negavit: sed apertîs palpebrîs respexit Dominus Petrum, & flevit amarè. Similiter adhuc *palpebræ ejus interrogant filios hominum.* Et non solùm interrogat bonos, quos dicimus
Joan. 1. 9. *filios hominum*, sed universaliter *interrogat omnem hominem venientem in hunc mundum, justum, & impium:* quia *lux* ejus palpebrîs apertîs etiam *in tenebris lucet*, sed *tenebræ*, id est, mentes tenebris, & peccatis amicæ illam *non comprehendunt*, non amplectuntur, non diligunt: quia nec se ipsas diligunt, quod ex eo constat, quoniam
Psal. 10. 6. diligunt iniquitatem. *Qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam,* quia per *iniquitatem*, quæ diligitur, anima perditur.

In Hebraica veritate sic legitur: *Dominus in templo sancto suo, Dominus, in cœlo thronus ejus. Oculi ejus vident, palpebræ ejus probat filios hominum. Dominus justum probat, impium autem, & diligentem iniquitatem odit anima ejus.* Sensus litteræ hujus est apertus, nisi fortè illud videatur obscurum, quòd *impium* dicitur *animam Domini odisse*, cùm Dominus, qui totus est spiritus, non habet animam, *neque* in ipsum cadat
Sap. 12. 18. odium, cui verissimè dicitur: *Tu autem*, Domine, *in tranquillitate judicas, & cum magna reverentia disponis* omnia. Sed iste usus loquendi de Domino non est rarus, ut dicatur habere iram vel furorem vel odium, non quòd perturbatio talis ei accidat, sed quia impius, qui torquetur, hoc putat, quòd Dominus contra se iram vel furorem habeat, cùm ipse in tranquillitate faciat, quod facit, quando in impiis non quod ipse fecit, sed quod ipsi fecerunt, punit. Ni-
Sap. 11. 25. hil enim odit eorum, quæ ipse tam in impiis, quàm in piis fecit. Sed quia ipse est bonitas æterna, cui malitia est contraria, quam ipse non fecit, sed homo & Angelus, qui à bonitate defecerunt, suo defectu eam fecerunt, punit, & odit illam Deus naturaliter bonus, & *odit* eam *anima ejus*, id est, intentio ejus. Anima enim Dei pro intentione, sicut brachium ejus pro fortitudine accipitur, cùm Deus omnino simplex neque animam neque brachium habeat, vel cætera membra humana, seu affectiones humanas. Est enim simplex divinitatis essentia, cui tamen transsumptivè assignantur verba humana per membra & affectiones, quas significant, humanas exprimentia, vel potiùs obscurè innuentia efficacias divinas: Verbi gratiâ, per oculos Dei significatur, quod nihil eum latet: per manum, quod cuncta operatur, & sic per cætera humana verba, & membra divina innuitur efficacia. Benè ergo dictum est in Hebraica veritate: *Dominus justum probat; impium autem, & diligentem iniquitatem odit anima ejus.* Ideo

Pluit super peccatores laqueos. VERS. VII.

Apostoli & Prophetæ sunt nubes, quæ imbre verbi Dei animas irrigant. Sed de his nubibus Dominus *pluit* imbrem temporaneum, & serotinum super bonos. *Pluit* etiam inde *super peccatores laqueos*, id est, verba illaqueantia, ut per Scripturam sacram multipliciter illaqueentur malè illas intelligendo, malè interpretando. Quare hoc? Ideò scilicet: quia *Ignis, & sulphur, & spiritus procellarum, sunt pars calicis eorum.* *Ignis* concupiscentiæ, *sulphur* malorum operum, *Spiritus procellarum*, tempestas videlicet pœnarum infernalium sunt *pars calicis eorum.* Vel *spiritus procellarum* est in turbidis eorum contentionibus. Unde justô judiciô Dei illaqueantur in suis expositionibus laqueis errorum inextricabilibus. Et hæc omnia mala sunt *pars calicis eorum*, pars illius pœnæ, quæ illis datur per *calicem*, id est, per mensuram. Nam tota quantitas, & numerositas tormentorum, quæ mali accipient per calicem justæ mensuræ, non posset verbis comprehendi: ideo de parte calicis hìc dicitur. Verumtamen totus calix in Apocalypsi quodammodo significatur, cùm de meretrice Babylonia dicitur: *Quantum* dilatavit *se*, Apocal. 18. 7.
& in deliciis fuit, tantum date ei tormentum, & luctum. Tantum quippe se Babylon meretrix in deliciis suis dilatavit, ut, si semper vivere liceret, semper peccare liberet. Ideo justa mensura, justo calice, dabitur illi æterna pœna, & his, qui cum ea meretricantur. Sed nunc interim sunt *pars calicis eorum ignis, & sulphur, & spiritus procellarum.*

Quoniam justus Dominus, qui nec VERS. VIII

fine

sine mensura competentis calicis permittit suos A fideles tentari, nec impios vel hîc, vel in inferno cruciari: *quoniam justus Dominus* principaliter ac singulariter: *& justitias* pluraliter dispositas *dilexit*, non solùm in mensura bonorum præmiorum, sed etiam in mensura malorum tormentorum. Unde rectè illum justum Judicem prædicamus: Quoniam in omnibus, quæ ad probandos pios & torquendos impios disponit, *æquitatem vidit vultus ejus.* Vultus ejus est filius ejus, per quem innotescit: quia est justus, hic *vultus æquitatem* videt per approbationem ipsius æquitatis. Sicut autem per Dei vultum intelligitur Filius: ita per visionem vultûs potest intelligi Spiritus Sanctus, qui significatur alibi per septem oculos agti.

Gloria Patri talem vultum habenti: *Gloria Filio*, ipsi Patris vultui: *Gloria Spiritui Sancto*, quo quasi per visionem Filii, in quo videt Pater, illuminantur omnes electi. Amen. Glorietur Dominus, quod sit noster Dominus, & nos boni servi ejus, non servi peccati. Glorietur vultus ejus, quod in nobis tanquam in claro speculo sit expressus. Glorietur visio ejus, quod illuminemur lumine ipsius. Pleni sint cæli, & terra ista Trinitatis gloria, & gloriatione. Gloria est in prædestinatione, gloriatio in prædestinationis executione, & consummatione, Amen.

PSALMUS XI.

Salvum me fac, Domine.

Titulus est:

VERS. I. *In finem Psalmus David pro octava.*

Quæ sit *octava*, in Psalmo sexto dictum est. Ibi peccator timuit *octavam*. Hîc petit illam David pænitens & Propheta, ut destruatur iniquitas sæculi, & veritas futuræ promissionis appareat. Primò à sæculo petit liberari, & salvari. Secundò inducit Deum promittentem consolationem per filium, ubi dicit: *Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus.* Intentio est ab hujus sæculi vanitatibus revocare ad eloquia Dei casta, in quibus est salus.

Potest per David, qui in hoc *Psalmo* psallit *in finem pro octava*, competenter tota Ecclesia hîc accipi, tam in his, qui Christi adventum præcesserunt, quàm in his, qui sequuntur. Nam & præcedens Ecclesia, quæ Christi adventum expectabat, salvationis futuræ desideriô accensa illud orabat, quod nunc per adventum Christi præsens Ecclesia completum sciens adhuc tamen suspirat & orat, ut salutis opus, quod universaliter fecit mittendo D Salvatorem totius mundi, perficiat in singulis necdum plenè salvatis, velut etiam ad salutem quidem prædestinatis, sed adhuc à salute alienis. Sicut enim in corpore, quamdiu vel unum membrum non est sanum, totum corpus optat medicum: sic in cœlo Ecclesia licèt Salvator advenerit, multosque jam salvaverit, tamen usque ad *octavam* clamat Ecclesia salvationem sibi necessariam. Ait enim:

VERS. II. *Salvum me fac, Domine*, vel sicut in Hebræo legitur: *Salva me Domine*: *quoniam defecit Sanctus.*

Primò ipse Adam sanctus innocens & B mundus à te creatus *defecit*, qui fuit creatus, ut ad consortium sanctorum Angelorum proficeret: Ipse *defecit* usque adeò, ut sit *comparatus jumentis insipientibus.* Psal. 48. 13. In cujus defectu totum corruit humanum genus, in quo, ut ait Apostolus, *omnes peccaverunt*, videlicet, qui Rom. 3. 23. de illo per concupiscentiam generati sunt & generantur, in quo & nos peccavimus, quorum originale peccatum, quod est mors animæ, cum corporis mortalitate de illo traximus omnes. Unde octavam desideramus dicendo singuli: *Salvum me fac, Domine*, ut in octava careamus non solùm pessima morte animæ, sed etiam corporis mortalitate, in quibus dua- C bus pestilentiis defecit Adam ad id creatus, ut esset sanctus. Deinde per multitudinem peccatorum actualium in tota posteritate illius *diminutæ sunt veritates à filiis hominum.*

Non dico, quòd diminutæ sint veritates *filiis hominum*, vel *in filiis hominum*, sed *à filiis hominum*: Quoniam ab ipsis est culpa diminutionis, non à Deo, *qui solem veritatis facit oriri super bonos & malos, & pluit* veritatis do- Matth. 5. 45. ctrinam *super justos, & injustos.* Illi verò avertendo se à veritate ad vanitatem, diminuunt veritates diligendo vanitates. Tu quidem Deus æterna, & incorrupta es veritas, quæ diminui non potest in se: Sed sicut ab una facie multæ sunt imagines in speculis multis: Ita de te una veritate multæ sunt veritates, quia multæ animæ illustrantur veritatis amore, in tantum, ut nemo velit falli in cognoscenda veritate, sed quia nolentes falli, volunt tamen fallere; *diminutæ sunt veritates à filiis hominum.* Qui si nec fallerentur, nec fallerent, utique veritati plenæ adhærerent sine ipsius veritatis diminutione. Nunc autem diminuta in illis veritate intendunt fallere, quod inde patet: quia

VERS. III. *Vana*, id est, falsa *locuti sunt unusquisque* non ad alienum, sed etiam

ad

ad proximum, ad amicum, ad cognatum. A
Est tamen *proximus* homini homo quilibet, si facit misericordiam in illum. Unde magis noster est *proximus*, qui fecit misericordiam in nos, homo JESUS Christus. Et tamen neque huic proximo veritatem servamus, qui fidem in Baptismo illi promissam violamus, quam etsi verbis fateantur multi in corde, vel actibus negant habentes *labia dolosa*, *labia* garrula, *dolosa*, & deceptoria. Nam per hæc *labia* locuti sunt *in corde*, *& corde*, id est, multiplici, vel duplici corde, aliud prætendentes, aliud intendentes, cùm sint intra se duplices & multiplices, tamen sunt in malo concordes. *Diminutæ*, inquam, non penitus extinctæ, quia de veritatis scintilla est hoc ipsum, quod nolunt falli, quam scintillam in se nolunt extingui, sed à B
lumine suo sic imminuunt eam, ut ad proximum non extendant flammam suam, quem fallunt, & à quo falli nolunt.

VERS. IV. *Disperdat Dominus universa labia dolosa.*

Disperdat, hoc est, dissipet, & perdat non homines, *sed labia dolosa universa.* Perdat *labia*, ut non loquantur: perdat *dolosa*, ut non fallant: perdat *universa*, ne sit eis in malo unanimitas, & concordia. Primò *disperdat* in eis universitatem, ne habeant multitudinem in malo unanimem: deinde perdat *labia*, ut non habeant loquacitatem. Postremò perdat in *labiis dolosis* ipsam dolositatem, ut habeant simplicem, & bonam voluntatem. *Disperdat* etiam *Dominus linguam* C
magniloquam, id est, superbam hæreticorum, Philosophorum & hypocritarum,

VERS. V. *Qui* in suo magniloquio *dixerunt: linguam nostram magnificabimus.*

Et si quis à nobis eorum, quæ dicimus, quæret auctoritatem, nos ipsi pro auctoritate volentes haberi dicemus: *Labia nostra à nobis sunt*, id est, ipsi, qui sumus Magistri, pro auctoritate sumus habendi, etiamsi *labia nostra à nobis sunt*, nec aliunde auctoritatem trahunt. Nam *Quis noster Dominus est?* id est: quis noster Magister? Sic Prophetæ loquentes ad
4. Reg. 2. 3. Helisæum dixerunt: Nescis, *quia hodie Dominus* D
tollet à te Dominum tuum? Heliam Helisæi Magistrum vocabant ejus Dominum. Sed isti magniloqui, dum nolunt esse discipuli veritatis, Magistri errorum fiunt, & nullum super se Magistrum vel Dominum respiciunt. Unde & dicunt: *Quis noster Dominus est?* Nullius magisterio, nullius regulæ nos patiemur subjici, qui sumus ipsi Domini, & Magistri magni. In desolatione tanta, iniquitate abundante ubique, & refrigescente charitate, quæ nobis consolatio, nisi quòd hìc sensum Apostoli subintelligimus:
Rom. 5. 18. *Sicut*, inquit, *per unius delictum in omnes homines in condemnationem: sic & per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ?* De quo videlicet uno subinde *Psalmus* iste loquitur.

Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus. VERS. VI.

Dominus Pater dicit hoc: *Nunc exurgam*, qui visus sum dormire: *nunc exurgam*, nunc evigilabo, nunc in evidentia rerum hoc manifestabo, quòd ego curam habeo de miseria pauperum. Nam *propter miseriam inopum*, qui & in se miseri sunt, & ab alio non habent opem, *& propter gemitum pauperum*, quibus divitiæ virtutum, vel etiam necessaria corporum desunt, & ideò non contra me murmurant, sed ad me gemunt, *nunc exurgam*, non quòd ego in mea persona visibilis appaream, sed contra *labia dolosa* ego ponam *eloquia casta*: contra *miseriam inopum* ego ponam *argentum igne examinatum*. Et hæc *eloquia casta*, & argentum probatum *ponam in salutari.*

Ut autem ipse JESUS ipse salutaris non doceat, antequam faciat, sed de illo possit veraciter dici: quia *cœpit JESUS facere, & docere*, Act. 1. 1.
primò *fiducialiter agam in eo.* Nam sicut ipse dicit: *Pater in me manens ipse facit* Joan. 14. 10.
opera: ita ego *fiducialiter agam in eo*, tanquam in brachio meo: ejiciam vendentes, & ementes de templo ita fiducialiter, cum tanta fiducia, ut ipsi admirentur dicentes: *In qua potestate hac* Luc. 20. 7.
facis? Illuminabo cæcos, & sanabo claudos in templo, & ex tunc erit ipse salutaris meus *cot-* Ibid. 19. 47.
tidie docens in templo, usque ad consummationem obedientiæ docens erit in templo dans *eloquia casta* contra labia dolosa. In admiratione, ac veneratione talium eloquiorum dicit Propheta; dicamus & nos cum Propheta:

Eloquia Domini eloquia casta. VERS. VII.

Nam revera *eloquia Domini* sunt *casta*, id est, sine corruptione simulationis, contra illud, quod supra conquesti sumus dicentes: *Vana locuti sunt unusquisque*: & sunt *argentum igne examinatum*, quia probata sunt in fornace tribulationis.

In Hebræo habetur: *Ponam in salutari auxilium eorum. Eloquia Domini eloquia munda, argentum igne probatum, separatum à terra, colatum septuplum.* Quibus dictis manifestatur, quòd *propter miseriam inopum, & gemitum pauperum* inter *labia dolosa* gementium DEus Pater in Christo ponit auxilium per *eloquia casta, & munda*, per *argentum igne probatum, purgatum*, vel *colatum septuplum, purgatum terra*, id est, *à terra*, ut nihil terrenitatis habeat, non terrena, sed cælestia promittat.

Purgatum septuplum, id est, perfectè. Vel *septuplum* secundùm septem dona virtutum, & septem gradus beatitudinum, de quibus in *eloquiis castis*, in *eloquiis* Evangelicis dicitur: Beati pauperes; beati mites; beati qui lugent; beati qui esuriunt; beati misericordes; beati

beati pacifici. Igne verò tribulationis, quem A continet *octava* beatitudo in beatis, qui persecutionem patiuntur propter justitiam, ipsum eloquiorum Dei *argentum purgatur septuplum*: Quia septempliciter per singulas septem virtutes purgantur, qui *eloquiis Domini castis* informantur. Vel purgantur septuplum per septem illas adversitates, quas enumerans Apostolus

Rom.8.35. ait: *Quis nos separabit à charitate Christi, tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, periculum, an gladius?* Hoc persecutionis igne probantur *pauperes Spiritu*, si verè sint *pauperes Spiritu*. Eodem modo *mites, lugentes, justitiam esurientes, misericordes*, & *pacifici* probantur in persecutionis camino tanquam vasa testea vel aurea. Nam si in igne tribulationis per impatientiam fracti dissiliunt, vasa testea esse probantur: B Si autem in patientia possident animas suas in tribulatione, aurea vasa sunt, vel de argento purgato septuplum. Ut autem patenter appareat, quanta est utilitas in hoc *argento*, in his eloquiis castis, Propheta loquitur ad Dominum, & nos cum illo dicamus:

VERS. VIII. *Tu, Domine, servabis nos.*

Tu salutaris noster, quem nobis dedit Pater, in quo posita sunt *eloquia casta*, per hæc ipsa *eloquia* nobis intimata, & à nobis credita *servabis nos*, ne simus in defectu, in quo *defecit Sanctus*. Innovabis etenim nos à vetustate, quam de illo contraximus, ut per te justificati, & in vita regenerati salvi simus, ut in principio *Psalmi* petivimus.

Et custodies nos à generatione hac, C

Marc.8.38. generatione vetusta, generatione adultera, quæ non recipit *eloquia casta*, generatione hominum, in quibus *diminutæ sunt veritates*, ab hac generatione *custodies nos* perducendo *in æternum*, in asylum æternitatis, ubi nullus accessus erit impiis. Quare? quoniam

VERS. IX. *In circuitu impii ambulant.*

Et hæc erit magna discretio, quòd *nos custodies*, illos non, in quibus *diminutæ sunt veritates*, in quibus regnant vanitates. Detenti enim in vanitatibus rerum temporalium *ambulant in circuitu*, id est: in cupiditate rerum temporalium & cum tempore volubilium, quæ ideò dicuntur *circuitus*, quia septem dierum repetitione tanquam rota volvuntur, & ideo ad stabilitatem *octavæ*, de qua hic *Psalmus* agit, non perveniunt: quia volubilia sequuntur, & cum rota volubilis mundi volvuntur. De hac rota dicit Salomon in Proverbiis: *Ventilator impiorum Rex sapiens, mittit illis rotam malorum.* Prov.20.26.
Et in alio Psalmo dicitur: *Deus meus pone illos ut rotam.* Psal.82.14.

Vel *ambulant in circuitu* sicut asinus, qui trahit molam, & tandem suspendetur hæc mola asinaria in collo eorum, & demergentur in profundum inferni: Quoniam maluerunt cum Diabolo patre mendacii *labiis dolosis* mendacia molere, quàm cum *salutari fiducialiter agente fiducialiter*, & *fideliter agere*. Ita O Domine! Te justè judicante peribunt impii. Et quid erit de *filiis hominum*? Adam, & Eva erant homines, non *filii hominum*. Ad hos homines pertinent, qui in eorum vetustate permanent: Sed qui per Christum regenerantur, & innovantur, *filii hominum* rectè vocantur. Hos *Filios hominum* tu, Domine, *multiplicasti* non in temporalibus, sed sicut stellas cœli secundùm promissionem, quæ facta est Abrahæ. Et hoc *secundùm altitudinem tuam*, cùm de virtute in virtutem crescere facis eos usque ad contemplandam speciem tuæ celsitudinis, tuæ altitudinis.

Aliter: O Domine, multis in circuitu ambulantibus pauci stant in rectitudine, & ideò miramur de tanta hominum multitudine, quorum pauci salvantur, & multi pereunt, quare omnes creati sint? Solutio tamen quæstionis, vel admirationis hujus hæc est: quoniam *tu, Domine, secundùm altitudinem tuam*, secundùm altum, profundùmque consilium *multiplicâsti filios hominum*. De hoc alto consilio non tam disserendum, quàm cum Apostolo exclamandum: *O Altitudo divitiarum, sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus!* Rom.11.33.

Gloria Patri, *Domino*, cui dicitur in principio *Psalmi*: *Salvum me fac Domine*: *Gloria Filio*, de quo dicit Pater: *Ponam in salutari, fiducialiter agam in eo*: *Gloria Spiritui Sancto*, Spiritui septiformi, quo purificante *argentum igne examinatum*, *probatum terræ* est *purgatum septuplum.*

PSAL-

PSALMUS XII.

VERS. I. U*Squequo Domine oblivisceris me in finem.*

Titulus Psalmi hujus ex ante dictis patet, qui talis est:

In Finem Psalmus David.

In hoc Psalmo ostenditur, quanto charitatis ardore antiqui Sancti Incarnationem Christi desideraverunt, per quam futuram Redemptionem intelligebant: quanto etiam desiderio Sancti, qui in hoc tempore affliguntur, cupiunt secundum adventum. In prima parte de dilatione conqueritur dicens: *usquequo Domine oblivisceris me, in finem?* In secunda parte petit illuminari, ut in præsenti vita immunis permaneat & liber ab omni crimine dicens: *Respice, & exaudi me, Domine DEus meus. Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte.* In Tertia parte se confidens exauditum gratias agit misericordiæ Dei, ubi dicit: *Ego autem in misericordia tua speravi,* & votô se obligat, quòd in ipsa gratiarum actione in Domino exultans ei cantare ac psallere in æternum sit paratus. Dicit enim: *Exultabit cor meum in salutari tuo; cantabo Domino, qui bona tribuit mihi, & psallam nomini Domini altissimi.* Intentio ejus est, nos, & alios invitare ad idem desiderium.

Loquens autem Propheta in persona illorum, qui fuerunt ante Incarnationem, dolet, quòd tamdiu exspectat primum adventum: vel in persona Sanctorum hujus temporis loquens de dilatione secundi adventûs conqueritur.

Aptè autem iste Psalmus concinit præcedenti. Nam cùm ibi dixerit: *Tu Domine servabis nos, & custodies,* id ipsum obnixiùs Christum rogat hic *Psalmus*, ut videlicet non solùm in præsenti nos ab omni crimine custodiat, sed & post hujus vitæ defectum in se ipso exultare concedat in æternum. Dicit ergo David Propheta, vel quilibet cum David sentiens mundi hujus mala nonnisi per *finem*, qui Christus est, auferenda; dicit, inquam, psallens *in finem*, toto videlicet suo desiderio extensus *in finem*, id est, in Christum: *O Domine avertis faciem tuam à me:* quia non das animæ meæ tuæ faciei inspectionem, tui filii, qui est facies tua, subtrahens manifestam cognitionem. Et *usquequo* erit hoc? Nunquid oblitus es mei? Tu dicis in alio Prophe-
Isai. 49. 15. ta: *Nunquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui.* Hoc dicis omni homini in te credenti, & in utero fi-
Rom. 10. 10. dei formato, dum corde credit ad justitiam, atque in lucem nato, dum ore te DEum confitetur ad salutem. Et ego credo *in finem*, id est, in Christum, quem confiteor, non solum esse illud principium, in quo principio creavit DEUS
Ps. 118. 96. Pater cælum, & terram, sed etiam *omnis con-*
Apoc. 1. 8. *summationis finem*, sicut ipse dicit: *ego sum Al-*

A *pha, & Omega, principium, & finis.* Ipse Principium, & fons omnium, de quo sunt omnia: Ipse *Finis* omnium, ad quem facta sunt omnia: quoniam sicut *omnia facta sunt per ipsum*, sic Joan. 1. 3.
omnia facta sunt ad ipsum, qui erat invisibilis, manifestandum. Sicut enim ad manifestandum suum ingenium facit homo ædificium egregium; sic ad manifestandum filium suum, Verbum tuum, Regem æternum glorificandum fecisti exercitus Angelorum, & hominum. Unde cùm sit ipse *finis* & consummatio omnium, specialius tamen est finis, & consummatio Angelorum & hominum, quos consummat in unam domum
B *factus* ipse *in caput anguli* tanquam *lapis angula-* Ps. 117. 22.
ris consummans totum ædificium, quod factum Ephes. 2. 20.
est per ipsum, & ad ipsum, per ipsum principium, & ad ipsum finem. Et ego scio me ab ipso esse. Nisi enim ab illo essem, non essem. Hoc est enim commune omnibus bonis, & malis, videlicet esse ab illo, sive per illum. Sed non omnes tendunt ad illum quasi ad finem sui cursûs: quoniam culpîs exigentibûs quorundam sic obliviscitur, ut neque in pariete sanctorum Angelorum, neque in pariete sanctorum hominum coaptet eos ad se fundamentum, vel ad se angularem lapidem summum. In hac oblivione timeo me esse in hac terra oblivionis inter eos,
quorum non es memor ampliùs, & ipsi de manu Psal. 87. 6.
C *tua repulsi sunt*: quoniam nondum video cursus mei *finem*. In superiori Psalmo diximus, quòd *in circuitu impii ambulant*, & ideò cursus non inveniunt *finem*, neque quærunt finem. Ego autem quærens *finem* & consummationem, & timens in oblivione derelinqui, ac diu differri dico tibi DEus meus.

Usquequo Domine oblivisceris me, subaudi: perducere *in finem*, ut sim tua domus *in finem* consummata *in summo an-* Ephes. 2. 20.
gulari lapide Christo JEsu, qui est *finis* infinitus? Vel, *usquequo Domine oblivisceris me* faciens, quasi non cures de me? Nunquid usque in finem secundi adventus, quando intelligetur Christus, qui est Initium, *& finis:* vel *usque* ad Incarnatio
D nem filii, quando *venit plenitudo temporis*, quæ Gal. 4. 4.
plenitudo est quidam *finis*, & quædam consummatio. Nonne ante *finem* saltem prærogabis consilia, quibus dirigar *in finem*? Quæro enim consilia certa, consilia fixa desursum descendentia. Si enim *omne datum optimum, & omne do-* Jacob. 1. 17.
num perfectum desursum est descendens à Te *Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio:* ergo & consilium *optimum, & perfectum desursum est à* Te *Patre luminum, apud quem sicut non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio,* ita nec in consilio tuo perfecto & optimo est *aliqua transmutatio, seu vicissitudinis obumbratio.* Tam perfectum, & optimum quæro consilium in anima mea, & non invenio illud ibi: quia non est ibi. Sursum est

apud

apud Te Patrem luminum, & non est in anima A mea, in qua dum quæro consilium optimum, & perfectum, pro uno illo perfecto multa occurrunt imperfecta, in quibus est magna transmutatio & vicissitudinis obumbratio, dum consilia consiliis muto frequenter, non inveniens perfectum consilium. Ita unum optimum non habens consilium, multa imperfecta consilia pono in anima, pono, depono, & iterum repono consilia in anima mea. Multa dispono, quia unum non invenio, quo invento ulterius alio non indigerem consilio. Et jam diu hoc feci. Sed quamdiu erit apud me ista consiliorum transmutatio & vicissitudinis obumbratio?

VERS. II. *Quamdiu ponam consilia* tam incerta *in anima mea?*

Anxius optimum, & finale *consilium* quæro, & non invenio. *Pono* tamen qualecunque *consilium* ad mitigandum anxietatis affectum, & non invenio certum solatium: quia fixum non habeo *consilium.* Et ideò sæpe muto *consilia* in corde meo, quia non efficitur, quod cupio. Si enim *consilium* aliquod esset efficax, non esset necesse ponere aliud. In hoc magnus, & insatiabilis ardor animi mei se refocillat, cùm tot *consilia* excogitat, ut possit invenire unum, quod desiderat, & tamen non videt: nec propter hoc lassatur, quin desideret, certus, quòd quandoque petens accipiet, quærens inveniet, & perseveranter pulsanti aperietur, si non eò, quòd amicus sit, tamen propter improbitatem. Verùm, C quia spes pertrahitur, crescit desiderium in dolorem: quoniam sicut cor desiderantis exhilaratur & jucundatur, cùm occurrit aliquod *consilium*, per quod speratur posse impleri desiderium: sic profectò, quando *consilium* illud inefficax invenitur, desiderium in dolorem convertitur. Unde per *consiliorum* crebras mutationes crebros habens in corde meo dolores, anxiè clamo: *Quamdiu ponam consilia in anima mea!* Et callatis *consiliis*, quamdiu ponam *dolorem in corde meo per diem?*

Nunquid *per diem*, id est, cottidie vexabor hac transmutatione? Vel certè *per diem*, id est, per omne tempus vitæ hujus, quod est quædam D

Sophon. 1. 15. *dies iræ, dies calamitatis, & miseriæ, dies magna, & amara*, postremæ diei prænuntia, variantur mihi consilia. Unde vellem hanc diem volubilium temporum transilire *in finem*, id est, in æter-

Jacob. 1. 17. nitatem, ubi nulla consiliorum *transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio* est, ubi adversarius nullus est, ubi inimicus non admittitur intra diem æternitatis, qui nunc infestat per diem temporalis volubilitatis, & interdum exaltatur super me.

Luc. 11. 21. Nam & ante Incarnationem Christi quasi *fortis armatus* custodiens *atrium suum* possedit pene totum hunc mundum paucis in fide Christi adventum ejus expectantibus, & nunc multiplicatis in Ecclesia falsis fratribus, paucis in veritate ac sinceritate ambulantibus, atque carnalibus affectionibus intentionem spiritualem in me ipso assiduè præfocantibus, exaltatur inimicus meus super me. Et hoc malum Domine, usquequo durabit?

Usquequò exaltabitur inimicus meus super me? VERS. III.

Multotiens dico: usquequo! quoniam magnis doloribus, & anxietatibus æstuo, quasi oblivioni traditus à te Domino meo, cui dico: *usquequò avertis faciem tuam à me: usquequò exaltabitur inimicus meus super me?*

Respice, & exaudi me, Domine DEUS meus. VERS. IV.

Tu, qui avertisti faciem, nunc *respice:* qui B oblitus videbaris mei, nunc *exaudi me* pro meis & pro me orantem, ut mittas eum, quem missurus es.

Illumina oculos meos, ne unquam ex propria desidia *obdormiam in morte*, id est, in aliqua mortali culpa, *oculis* mentis, vel etiam totius Ecclesiæ *oculis*, id est: Prælatis carnalium delectationum somnô gravatis, & tenebratis. Dico, *ne obdormiam* per me propria mea ignavia, neque vincar aliena malitia.

Ne quando dicat inimicus meus Diabolus: *prævalui adversus eum.* VERS. V.

Hoc dicit inimicus bonorum omnium, si viderit casum meum. Et non solus ipse inde gaudebit, sed & omnes ministri ejus, *qui tribulant me, exultabunt, si motus fuero* de stabilitate fidei. Atque ideo tu Deus meus non solum propter me debes *illuminare oculos meos*, sed etiam propter hoc, ne gaudeat de me *inimicus meus* & tuus cum suis ministris *me tribulantibus*, & ruinam meam desiderantibus.

Ego autem in misericordia tua VERS. VI. *speravi:* non de mea virtute præsumpsi. Idipsum enim, quod non moveor, non mihi adscribo: quoniam jam moverer superbia, si mihi tribuerem, quod est ex gratuita gratia tua, cujus diem desidero, desiderans exulto, & sicut Abraham, qui diem tuum, diem filii tui futurum *vidit,* Joan. 8. 56. *& gavisus est*, exultans, ut eum videret in re, quem viderat in fide: ita *exultabit cor meum in salutari tuo*, quasi habens jam, quæ desidero: quia certissimè futurum credo, quod desidero.

Cantabo Domino, qui bona in re futura, jam in spe certissima *tribuit mihi.* Tanta est enim virtus fidei, ut ei sit præteritum, quod in tempore adhuc est futurum. *Cantabo* in contemplatione: psallam in opere. *Cantabo, & psallam*, id est, cum gaudio gratias agam *nomini Domini altissimi.* Si ergo fidelis Prophe-

Propheta sic desideravit, si sic famulatus est A CHRISTO futuro: qua devotione famulandum, *cantandum*, & *psallendum* est jam suscepto? Dicat ergo quisque nostrûm, qui in Sacramento Altaris jam suscepit Christum: *Cantabo Domino, qui bona tribuit mihi, & psallam nomini Altissimi.*

Gloria Patri, à quo desideratur *Angelus magni consilii* inter dubia *consilia*: *Gloria Filio*, Consiliario, de quo dicitur: *exultabo in salutari tuo*: *Gloria Spiritui Sancto*, qui est lumen *illuminans oculos* humanos, *ne unquam obdormiam in morte.*

AMEN.

PSALMUS XIII.

Dixit insipiens in corde suo, non est Deus.

TITULUS.

VERS. I. *In finem Psalmus David.*

Patet.

Iste Psalmus voces nobis administrat adversùs omnem *insipientem*, qui dicit in corde suo, sive ille Judæus, sive ille sit hæreticus: *Non est Deus*; subauditur: hic homo Jesus Christus. Agit enim de profunda Judæorum nequitia: quia quem Sancti Patres, eorum Patriarchæ scilicet & Prophetæ nimiô desideriô dari sibi optaverunt, quemque vocibûs præcedentis Psalmi anxiè optaverunt, hi præsentialiter in carne videntes non solùm dicta, & facta ejus respuerunt, sed & ipsum morti tradiderunt. Agit etiam de temporali, & singulari eorum contritione, & futura postmodum æterna damnatione, nec non de Sanctorum gloriosa, & admirabili remuneratione. Primò autem, quia facies illa, quam in præcedenti Psalmo desiderabat Propheta venire, hìc ostenditur venisse. Increpat ejus contemptores, qui faciem illam diu optatam non receperunt. Nam, ùt ait
Joan. 1, 11. Evangelista: *In propria venit, & sui eum non receperunt.* Secundò autem comminatur eis judicium, ubi dicitur: *Nonne cognoscent omnes, qui operantur iniquitatem?* Tertiò prædicitur ex eis reliquiarum conversio, ubi dicitur: *Quis dabit ex Sion salutare Israël.* Nunc textum videamus.

Dixit insipiens in corde suo, non est DEUS.

Christus desideratus est à Patriarchis, & Prophetis tanquam Deus, Dei Filius, tanquam homo-Deus, unus Emmanuel. Sed postquam in carne mortali apparuit, Judæus *insipiens*, non sapiens ea, quæ sursum sunt, in corde suo dixit, id est: cogitavit: *Non est Deus* homo iste
Matth. 13. 55 *Fabri filius*, cujus Patrem, & Matrem novimus. Hoc, inquam, *in corde suo dixit*, non sicut Petrus ab ostiaria requisitus, qui negavit Christum ore, non *corde*, infirmitate, non impietate, quod esset malum sanabile: Sed prorsus *corde* simul, & ore locutus est impietate, non infirmitate, tumore, non timore: *Non est Deus* iste, non Dei, sed *Fabri filius* est iste.

Jam vero, etsi aliquando Divinitatis nomine honoravit Jesum in facie, ùt est illud: *Magister* bone, *quid faciendo vitam æternam possidebo?* Luc. 10. 25. ore illud, non *corde dixit* planè sibimetipsi contrarius dicens bonum, quem negabat Deum. Etenim æquipollentia sunt esse aliquem substantialiter bonum, & esse Deum. Unde & Dominus ad illum: *Quid me*, inquit, *dicis bonum? Nemo bonus, nisi unus DEUS*: ac si dixisset: Quid me dicis ore bonum, quem *corde* negas Deum? Matth. 19. 17. sicut ergo unus iste legis alumnus, sic totus penè Judaicus populus Divinitatem Jesu negavit *corde*, etiam cùm eum Magistri, vel Boni aut Prophetæ magni honoravit nomine. Unde & de ipso à Domino per Prophetam dicitur: *Populus hìc labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me.* Marc. 7. 6. Sic planè, sic impius, & *insipiens* Judæus *dixit in corde suo*: *Non est Deus.* *Dixit*, inquam *insipiens*, ac sapere nolens: *Non est Deus*, qui *utinam saperet, & intelligeret, ac novissima provideret.* Deut. 32. 29.

Vel *insipiens* Gentilis *dixit* non de Christo tantum, sed absolutè: quia *DEUS non est.* At hoc non verbis, sed tamen *in corde suo dixit.* Neque enim ipsi sacrilegi Philosophi, qui falsa de DEO sentiunt, ausi sunt dicere: *Non est Deus*, vel nusquam *est Deus*, vel nihil *est DEUS*: quia nullùs hoc audet dicere, etiamsi ausus fuerit cogitare.

Venerabilis tamen Pater Dionysius Pauli Apostoli discipulus in libro de Divinis nominibus manifestè dicit, quoniam *DEUS nihil est*, quod dicendo non est credendum *insipiens* fuisse sapientis Apostoli discipulus: quia non sensu Judaico, vel sensu Gentili hoc est locutus. Judæus enim est, qui verum Deum confitetur, sed ei pro temporalibus servit. Huic nisi abundent ea, pro quibus DEUM colit, continuò DEUM esse diffidit, quem colit. Unde Judæi antiqui promissionibûs

 & ex-

& exhibitionibûs bonorum temporalium ad hoc sunt lactati, ut *Deum esse* crederent, à quo recedentes flagellabantur, & cui adhærentes ditabantur. Propterea & Christum *Deum non esse* crediderunt, & *in corde suo dixerunt: non est Deus,* quia disputavit contra eorum duritiam, docuitque paupertatem sectandam. De genere talium Judæorum sunt multi habentes nomen Christianum, servientes videlicet Deo pro acquisitione rerum temporalium. Hi omnes Christum pauperem *in corde suo,* quasi *non Deus sit,* repudiant: quoniam potius Mammonæ, quàm ipsi deliberant servire, cùm non possint utrique
Matth.6.24. pariter servire, sicut ipse ait: *Non potestis Deo servire, & Mammonæ.* Pagani autem in hoc differunt à Judæis, quod à Diis falsis & multis temporalia quærunt, non à Deo vero & uno, sicut Judæi. Unde cùm & ipsis non arridet felicitas temporalis, *in corde suo* Deos suos blasphemant, & eis virtutem Divinitatis esse negant, verbi gratiâ dicentes: *Non est Deus* Neptunus, qui mare mihi non placavit, sed se invocantem naufragare permisit. *Non est Deus* Jupiter, qui mihi se invocanti non dat pluvias optatas. Ita *insipiens* Paganus *in corde suo* dicit: *Non est Deus.* Atque hoc sapienter diceret, si de quolibet suorum Deorum illud sentiret, & non etiam de Deo nostro, Deo vero, illud affirmaret. Quia enim videt Christianis evenire adversa interdum plusquam Paganis, dicit in corde suo: *Non est Deus* Christianorum Deus.

Neque autem cum Judæis, neque cum Paganis creditur sensisse Sanctus Pater Dionysius: quippe qui in suis scriptis Christum confitetur Deum, & affirmat ipsum Deum superessentialem, id est, non inter omnia, sed super omnia existentem, atque in hoc sensu eum *nihil* nominat: quoniam quod aliquid est, locum habet inter omnia. Deus verò est super omnia, nec propriè dicitur esse aliquid: quia nec propriè dici potest substantia, cùm non sit susceptibilis accidentium, neque ullo modo dicitur accidens. Quod autem neque substantia, neque accidens est, nihil dici potest, eo sensu, quo intelliguntur omnia existentia esse vel substantia, vel de novem prædicamentis accidentium aliqua res. Est autem Deus ultra, & supra omnes res, ex quo omnia, per quem omnia in quo omnia, & ad quem omnia. Sed ipse *nihil est* inter omnia, cùm super omnia, quæ intelligi possunt, in se ipso manens regat omnia.

Hujus Filius est Christus ex Deo Deus, ex æterno æternus, ex omnipotente omnipotens, licèt non ex natura humana, tamen in natura humana Deus non inter omnia, sed ùt Apostolus ait,
Rom.9.5. *super omnia Deus Benedictus.* Etenim natura humana, quæ in illo tota est Deificata, jam sicut æterna Patris Divinitas est super omnia, neque locali motu appropinquat, quando vel in Sacramento Baptismi hic est, qui baptizat, vel in Sacramento Altaris hic est, qui se ipsum sacrificat, quique verus David fertur suis manibûs per

A manum Sacerdotis operantibûs, neq; ullatenus jam subjacet sive localibus motibus, sive aliis mutabilibus accidentibus: imò in throno altissimo Filius Dei homo sedens, id est, regnans, & judicans omnia cum Patre, prout vult, se ipsum præsentat ubique non mobili discursione, vel suarum manuum, aut pedum locali protensione, sed omnino totali, & Divina præsentatione, prout vult. Sicut enim *Spiritus, ubi vult, spirat, & nescis, unde veniat, aut quo vadat,* sic homo iste, *qui natus est ex Spiritu.* Igitur cùm in Sancto Altari cernitur in specie panis, & vini Christus Deus, non dicat aliquis insipiens vel Judaico vel Pagano sensu: hic *non est Deus,* cùm sit ipse Deus; non solùm in natura Verbi æternus Deus, sed & in natu- Joan. 3. 8.
B ra humana summè Deificata in Deum æternum, conceptus, & natus, ita ut cibus carnis, ac potus sanguinis ejus vitam æternam in se, licèt non à se habeat, eamque participantibus conferat, sed habet sine mensura. Confert autem *secundùm mensuram donationis* suæ. Propter hoc eum colunt, & amant veri Christiani: & quia Deum se credunt suscipere in se in panis ac vini specie, imperfecti non audent, perfecti autem nolunt corruptionibus terrenarum delectationum subjacere, ne Deus offendatur, quem habent in se, quemque Deum esse sciunt, & ipsum diligunt sivè adversis castigantem, sivè prosperis consolantem. Qui autem cum Paganis, vel Judæis non superna, sed terrena sapiunt; hi & in adversis franguntur, & in prosperis corripiuntur. Quia enim *Deum* Ephes.4.7.
C *non probaverunt habere in notitia,* neque illi sacrificant mentes, & corpora sua, *tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant, quæ non conveniunt* cultoribus veri Dei. Licèt enim singulariter dixerim de uno *insipiente: Dixit insipiens,* tamen ita sunt multiplicati sub nomine Christiano Judæi & Pagani, ut pluraliter de illis dicere possim: Rom. 1. 28.

Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt. *Corrupti* per passiones carnalium desideriorum: *& abominabiles* facti per aversiones mentium ab amore Dei ad amorem istius mundi. Ita sunt *corrupti, & abominabiles facti* non à peccatis capti, vel superati, sed in ipsis peccatis ad peccandum ultronei & studiosi. Unde non immeritò
D judicante Deo sunt *abominabiles facti,* non tam in peccatis, quàm *in studiis corrupti* adeò, quòd ex numero talium *insipientium non est, qui faciat bonum, non est,* dico, *usque ad unum:* quia nec unus inter eos invenitur, qui Deo dicat ex corde: *Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me.* Psal.118.66.

Vel generaliter dico: *non est, qui faciat bonum,* non est aliquis bonus in tota multitudine hominum usque ad unum. *Nemo* enim *bonus, nisi solus Deus.* Et *utique* Deus est Christus, qui sicut est essentialiter Deus, ita est bonus, non accidentali dono, sed essentiali bono, plenè Deus, plenè bonus.

&

& solus bonus: quia nemo bonus, nisi solus Deus. Licèt enim sint Angeli, sive homines boni ejus participatione, nulli tamen sunt boni ejus comparatione: sicut luna lucet solaris luminis participatione, non autem lucet in ejusdem solis comparatione. In eo autem, quòd *insipientes corrupti abominabiles*, & mali sunt, exercentes mala *studia*, non eos excusat ignorantia: quia

VERS. II. *Dominus de cœlo prospexit.*

Sol verus terram illuminavit primò per Prophetas, deinde per ipsum & per Apostolos, Rom. 1. 20. immò & *invisibilia ejus, per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque virtus ejus, & Divinitas ita, ut sint inexcusabiles* tam Gentiles, quàm Judæi: quia cùm & Judæi per Scripturam, & Gentiles per creaturam cognovissent DEUM, non sicut DEUM glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed erraverunt in cogitationibus suis, vel sicut supra dictum est, *in studiis suis* omnino inexcusabilibus: quia *Dominus prospexit de cœlo* mittens Filium suum. Ex symb. Nicæno. Vel ipse Filius *Dominus de cœlo prospexit*, quando *descendit de cœlis, & incarnatus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine. Prospexit* etiam *de cœlis*, quando legem dedit Judæis, ordinatam per Angelos cœlestes in manu mediatoris. *Prospexit* quoque *de cœlis*, id est, de animabus sanctis, quorum *doctrinâ fulget Ecclesia, ùt sole luna. Prospexit*, dico, *de cœlis super filios hominum*, super Judæos scilicet, qui honoratiùs comparatione hominum, id est, Gentilium dicuntur *Filii hominum* propter cultum unius Dei.

Ad hoc sanè *prospexit*, *ut videat*, id est, videre ipsos homines faciat: quia nihil eum latet in se, sed dicitur videre, vel cognoscere, cùm nos facit cognoscere, ut ad Abraham: Genes. 22. 12. *nunc*, ait, *cognovi, quod timeas Dominum*, pro eo, ut diceret: nunc te cognoscere feci. *Prospexit* igitur, *ut videat*, id est, videre nos faciat: *si est intelligens* aliquis intellectu & ingenio supernaturali lumine illustrato Deum esse hominem illum, qui verba Dei loquitur, id est: Joan. 10. 30. loquitur verba soli Deo convenientia, ùt: *Ego* Ibid. 8. 12. *& Pater unum sumus.* Item: *Ego sum lux mundi,* Ibid. 14. 6. *ego sum veritas, ego sum Principium, qui & loquor* Ibid. 8. 25. *vobis.* Si hæc verba Dei loquens fuisset mentitus, ut ille mendax, & pater mendacii, qui dixerat: Deus ego sum, & in cathedra Dei sedi, Isai. 14. 14. *& similis ero Altissimo*, si, inquam, ùt ille verba Dei loquens mentitus est, quia nec Deus est, nec similis est Altissimo: ita quoque iste fuisset mentitus, non fuisset per Divina miracula Deus clarificatus, immò sicut ille, ita etiam iste fuisset de alto sui cordis in infernum præcipitatus. Nunc autem sic loquenti obedivit creatura sicut creatori, quando ex aqua vinum fecit, & de quinque panibus quinque millia saturavit, quando cœco nato lumen dedit. Habebat igitur geminum, & legitimum testimonium. *Nam ego sum, inquit, qui testimonium perhibeo* Joan. 8. 18. *de me ipso, & testimonium perhibet de me, qui misit me Pater*, ut in ore duorum testium staret hoc verbum, quo affirmatur esse DEUS, qui verba Dei loquitur, quod est unum testem habere: & in quo Pater opera Divina operatur, quod est, alterum testem habere. *Pater* Joan. 14. 10. enim, ait, *in me manens ipse facit opera.* Et ipse in Patre, atque cum Patre, etiam adhuc mortalis, claruit Deus ex operibus Divinis: ampliùs autem post mortis obedientiam exaltatus, ut sedeat cum Principibus, immò supra o- Philip. 2. 9. mnes Curiæ cœlestis Principatus unà cum Deo Patre non solùm in Divinitate, sed in humanitate quoque sua solium gloriæ Divinæ tenenti, nunc ei, qui se Deum, Veritatem, & Principium dixit, omne genu flectitur cœlestium, terrestrium, & infernorum. Tanta gloria, & honore nunquam fuisset coronatus, nisi Deum se fatendo verum dixisset.

Solet namque DEUS altissimus vehementer punire, si quis, cùm non sit, fatetur, se Deum esse, ùt Diabolus in cœlo, & Antichristus in templo Dei sedens ostendens se tanquam sit Deus. Et ille quidem per Michaëlem de- Apoc. 19. 20. jectus cogitur cognoscere, se Altissimo similem non esse; Antichristus verò Spiritu oris Domini percutietur, & sic interemptus Deo minor esse cognoscetur. Christus autem Filium Dei se nominans, & gloriatus Patrem se habere Joan. 10. 36. Deum, atque se ipsum probans esse Deum, quia verum locutus est, pro veritatis testimonio interfectus ex Divina sua virtute resurrexit, & *ascendit ad cœlos, & sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis*, data sibi omni potestate in cœlo, & in terra. Et hujus potestatis multa ostendit experimenta per sui nominis confessores tanta in mundo faciens miracula, ut valdè sit mirandum, si quis illum non credit esse Deum, & si quis *insipiens dicit in corde suo: non est Deus.* Homo, qui & in sua persona Divina opera fecit, & per servos suos majora fecit, juxta quod ipse promiserat sic dicens: *Qui* Joan. 14. 12. *credit in me, opera, quæ ego facio, & ipse faciet, & majora horum faciet.* Quod cùm ita sit evidens, mirum est, quòd inter *insipientes* Judæos, & Paganos non est *intelligens* per se hunc Deum esse, *aut requirens* ab alio docente hunc *Deum*, quem dicta, & opera confirmant esse Deum. Insuper etiam concordes in falsitate

Omnes tam Judæi, quàm Gentiles, *declinaverunt* à vero Deo, & *simul inutiles facti sunt* ad simulacra multa, prout ducebantur, euntes. In tantùm *facti sunt inutiles omnes*, quòd *non est, qui faciat bonum, non est usque ad unum*, sicut supra est expositum. Vel *usque ad unum*, id est, usque dum per- VERS. III.

perveniant ad unitatem. *Sepulchrum patens est guttur eorum.* A

Isti tres versus non sunt in Hebræo, quos tamen Apostolus in Epistola ad Romanos inducit contra Judæos ad eorum confutationem, quos more authentici Doctoris ad confirmandam sententiam suam non ex uno, sed ex diversis locis Scripturæ collegit, quem imitata Ecclesia adhuc utitur Psalmo, prout ipse ordinavit: quia illum non minoris auctoritatis, quàm Psalmistam esse intelligit. *Psalmus* tamen iste in sequentibus repetitus, eos non habet.

In his autem exponitur, qualiter illi, qui *declinaverunt*, sint *inutiles* aliis. Verè namque sunt *inutiles*. Nam *guttur eorum* est *sepulchrum*, de quo fœtor malæ persuasionis exhalans multos corrumpit, *patens* ad voracitatem B semper & loquacitatem: quoniam voracitati amica, & conjuncta solet esse loquacitas. Unde divitis in inferno memoratur arsisse lingua, Tacetur de gula: quia inter superfluas epulas, cùm utroque modo peccetur, videlicèt in voracitate & loquacitate, plus interdum peccatur loquacitate. Et ideo *linguis suis dolosè agebant.* Nam voracibus, & loquacibus comes est adulatio.

Vel *sepulchrum patens est guttur eorum:* quoniam quasi mortuos devorant, quos morum suorum fœtore corrumpunt: & *sub labiis eorum*, id est, in corde est *venenum aspidum*, quod est pejus cæterîs venenîs, quia C insanabile. Aspis autem aures obturat, ne vocem incantatoris audiat, & venenum perdat. Similiter & isti aures cordis obturant, cùm non curant præcepta legis, ne contumacis nequitiæ perdant venenum, qui adeò sunt venenosi, ut reddant pro bonis mala. Nec mirum, si dant, unde abundant, & unde pleni sunt.

Quorum os maledictione, & amaritudine plenum est.

Maledictione, id est, blasphemiis, & opprobiis: quia dicunt Salvatori: *Dæmonium habet, & homo vorax, & potator vini.* Et *amaritudine*, id est, minis *plenum est os* eorum. Matth. 11. 18. & 19.

Pedes eorum, id est, affectiones sunt *veloces*, quia faciunt inconsultè. Vel *veloces*, id D est, præcipites, & expediti *ad effundendum sanguinem* Christi, & suorum. Et ideo *contritio, & infelicitas in viis eorum.* Omnes enim *viæ* malorum plenæ sunt laboribus, & miseria. *Et* hoc ideò, quia *viam pacis non cognoverunt*, de qua Dominus ait: *Jugum meum suave est.* Vel quantum ad Judæos: *Contritio, & infelicitas in viis eorum*; quoniam in hac vita, quæ *via* est ad futura vel bona vel mala, *contriti* sunt per Titum & Vespasianum, & morte infelici descenderunt in infernum. Matth. 11. 30.

Rectè *via* impiorum dicitur *contritio*: quia simul & terit & teritur. Dicitur etiam *infelicitas*: quoniam in eorum contritione nulla est eis utilitas, ùt Sanctis Martyribus, qui de *contritione* præsenti ascenderunt in cælum. Impii verò præsentibûs malîs *contriti* vadunt in infernum, unde ideo non revertuntur: quia *viam pacis*, id est, Christum *non cognoverunt*. Sicut autem piis *initium sapientiæ timor DOMINI* est Eccli. 1. 16. inchoativa causa bonorum: sic istis impiis inchoativa causa malorum, quòd *non est timor Dei ante oculos eorum*, quos oculos claudunt, ne veritatem videant, quam tamen, velint, nolint, cognoscent. Nam Spiritus dicit Ecclesiis.

Nonne cognoscent omnes, qui operantur iniquitatem? VERS. IV.

Nonne cognoscent saltem in tormentis, cùm sola vexatio dabit intellectum auditui? Nonne tunc *agnoscent* veritatem, *qui* nunc velut oculîs clausîs *operantur iniquitatem*, hanc scilicet, quòd *devorant plebem meam* seducendo? Aut etiam in hoc devorant plebem meam, *sicut escam panis*: quia ministeriô suô abutuntur propter sectanda lucra suorum commodorum à plebe mea, non ad salutem hominum vel gloriam DEI. Et hoc est eis ita suave, sicut *esca panis*. Esca pulmentorum, si fuerit cottidiana, vertitur in fastidium: panis autem cibus, cùm sit cottidianus, caret fastidiô, & sapit magis assueto, quàm insueto palato. Similiter & isti, sive spiritualiter, sive sæculariter principantes in *plebe mea*, quam *devorant sicut escam panis*, gaudent lucrîs cottidianîs, in quibus absque fastidio delectantur, nec sentiunt iniquitatis hamum sub tali *esca* occultatum, quo hamo propterea capientur, & strangulabuntur: quia

Dominum non invocaverunt. VERS. V.

Non enim verè *Dominum invocant* in sui cordis hospitium, qui amant peccatum, qui amant non amanda, & timent non timenda, sicut isti:

Illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor, cùm dicerent: *si dimittimus* Joan. 11. 48. *eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent nostrum locum, & gentem.* Hæc dicentes *illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor*: quoniam vel in corde non timuerunt, sed se timere simulaverunt, ut *plebem*, quàm *devorabant*, concitarent ad *timorem*: Vel si verè timuerunt, *non timenda timuerunt.* Sed tandem cognoscent:

Quoniam Dominus in generatione justa est. VERS. VI.

Cùm enim dicet in judicio Dominus impiis: *Esurivi, & non dedistis mihi manducare*, il- Matth. 25. 42. lique respondent: *ubi te vidimus, & non ministravimus tibi?* respondebit ille: *Quamdiu non fecistis uni de minimis meis, nec mihi fecistis.* Ib. v. 45.

Hæc

Ibid. v. 45. Hæc tunc dicente Judice, *nonne cognoscent omnes, qui nunc operantur iniquitatem: quoniam Dominus in generatione justa* & in plebe *est* minimorum suorum, quibus ipse promisit regnum cœlorum
Matth. 5. 3. dicens: *Beati pauperes Spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum?*

Dominus est in generatione justa. Sed ô miseri vos Judæi! non solùm *generationem justam* sprevistis, sed & *consilium inopis* Christi *confudistis,* id est: recipere sprevistis, & contempsistis humilem adventum Christi, quando venit dare *consilium,* qui venturus est facere judicium, quem vos ideò contempsistis: *quoniam Dominus spes ejus est.* Hoc subsannando dixistis, quando in cruce pendenti
Matt. 27. 43. clamâstis: *Confidit in Deo, liberet nunc eum, si vult. Dixit enim, quia Filius Dei sum.* Sic dicendo vos eum confudistis. Et quia confundendo inopem repulistis *salutarem,*

VERS. VII. *Quis veniens ex Sion dabit salutare Israël,* si non ille, cujus vos *inopis consilium confudistis?* subauditur: *nullus.* Nam ille, quem vos *confudistis,* & occidistis, primogenitus simul, & unigenitus Patris est, nec habet alium, quem mittat vobis salutarem. Unde
Zachar. 12. 10. oportet, uti doleatis super eum, *sicut doleri solet in morte primogeniti* simul & unigeniti sic dicendo: *Quis dabit ex Sion salutare Israel?* Non alius quidem veniet in nomine suo, & illum recipietis, vel certè jam, dum psallimus, recepistis. Multi enim Antichristi fuerunt, inter quos ille forsan singularis ferus jam præteriit, quem vos in nomine suo venientem recipietis, vel recepistis. Sed ille non de *Sion salutaris*, sed de Babylonia præpositus mortis est. De Babylonia, inquam, materiali, seu potius tropica,
1. Petr. 5. 13. ùt est civitas Roma, dicente Petro: *Salutat vos Ecclesia in Babylone collecta,* quo nomine Romam tropicè denotavit. Non, inquam, de Jerusalem, sed de Babylonia est: non de monte Sion, sed de abysso est bestia ascendens, utpote Julianus Apostata, vester seductor & amicus, vel alius similis ei, qui vobis salutem dare nec volet, nec valet. Iste verò, quem inopem confudistis, & si valet, non volet. *Quis ergo ex Sion dabit Salutare Israel,* videlicet carnali? Subauditur *nullus.* Nam de spirituali Israële, & reliquiis convertendis prophanando subjungit:

Cùm converterit Dominus captivitatem Sion, exultabit Jacob, & lætabitur Israël. Consilium, inquit, *inopis confudistis, quoniam Dominus spes ejus est. Confudistis,* inquam, sic dicendo: *Confidit in Deo, liberet eum nunc, si vult. Dixit enim: quia Filius Dei sum.* Et ipse tamen, quem sic dicendo *Matth. 27. 43.*
confudistis, salvabit reliquias ex vobis, quod & ego David prophetans opto, & dico, & cuilibet sapienter psallenti hoc ipsum dicendum suggero, ut salutem reliquiarum Israël desiderans pariter mecum dicat: *Quis dabit ex Sion salutare Israël? Quis ex Sion* procedens *dabit salutare,* id est, salutem Israëli, nisi ille, quem humilem spreverunt? Nullus alius dabit salutem, sed ille dabit se *salutare Israel.* Et ideò *cùm* ipse *averterit captivitatem plebis suæ,* cùm damnabit Diabolum captivatorem *plebis suæ,* tunc *exultabit Jacob,* id est, *luctator,* per quem significantur activi; *& lætabitur Israel, vir videns* DEUM, per quem significantur contemplativi.

Nota, quoniam hoc est testimonium, quod de Isaia sumptum ponit Apostolus dicens: *Veniet ex Sion, qui avertat impietatem ab Jacob.* Sed *Is. 59. 20. Rom. 11. 26.*
cùm David prior fuerit Isaia, de hoc *Psalmo* sumpta videri potest Isaiæ Prophetia de *plebe* Judæorum in reliquiis convertenda.

Gloria Patri Domino, qui de *cælo prospexit,* quando Filium misit: *Gloria Filio* Domino, qui de cœlo missus in *generatione justa* est. *Gloria Spiritui Sancto,* quo regnante, justificante, ac sanctificante illa *generatio justa* est, in qua DEUS est.
AMEN.

PSALMUS XIV.

VERS. I. *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo.*

TITULUS:

Psalmus David.

Patet.

Agitur hîc de unitate præsentis Ecclesiæ, & de futura quiete. In præsenti enim Ecclesia corporalis cohabitatio malorum cum bonis non permittit scire, qui verè sunt in unitate Ecclesiæ. Quidam enim licèt indigni sint, tamen jactant se esse de Ecclesia. Retundens ergo Propheta præsumptionem illorum, quasi Sacerdos adstans ante DEUM interrogat, qui verè militent in præsenti Ecclesia, & qui sint in æterna beatitudine quieturi: & accipit responsum plenæ diffinitionis, per quam quisque benè potest cognoscere, an sit de Ecclesia. Ponit enim decem insignia morum ornamenta, in figuram decalogi distincta. Horum quædam perfectis, quædam imperfectis, omnia soli Christo conveniunt, quæ singula suis locis occurrentia distinguentur. Modus tractandi est sub interrogatione, ac responsione. Ac prima pars habet interrogationem, secunda responsionem.

Potest etiam intelligi, quòd ipse Christus verus *David* loquatur hic diffinitè ostendens, qui sub

sub nomine *Jacob*, vel *Israel* gloriam sint adeptu- A ri. Quia ergo in fine præcedentis Psalmi dictum est: *cùm averterit Dominus captivitatem plebis suæ, exultabit Jacob, & lætabitur Israel*, ne quilibet ad hanc Beatitudinem solam sibi fidem sufficere, inaniter arbitretur. Definitè vult ostendere, qui horum nominum significationem tenentes ad gloriam sint perventuri, quod interrogativè ponit, non quòd in hac re dubitationem tollat. Est autem *Psalmus* iste propriè instructorius morum.

Quasi ergo stans ante Sancta Sanctorum, ante summæ Trinitatis Oraculum Christus mediator Dei, & hominum sic interrogat, seu Propheta, vel etiam quilibet Sanctus id ipsum quærens dicit: *O Domine*, ante faciem tuam sto, & B de oraculo tuo veritatis responsa peto. Video enim in Ecclesiam tuam plurimos intrare, sed non est evidens, quis in ea sit servus, qui non manet in domo in æternum, & quis filius, qui maneat in æternum. Quæro igitur:

Quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo.

Tabernacula sunt militantium, in quibus manemus, dum in hac vita sumus, quæ est militia hominis peregrinantis, & in procinctu laborantis. Unde non quæro, quis requiescat in tabernaculis, in quibus est habitatio mili- C tantium, & laborantium; sed quæro: *quis habitet in tabernaculo, & quis requiescat in monte Sancto tuo*? Video multos in *tabernaculum tuum* intrare suscepto Christianitatis, aut arctioris Religionis militari vexillo, sed exeunt aliqui à nobis, quia non sunt ex nobis etiam ante mortem suam. Plures autem à nobis auferentur ab Angelis messoribus per mortem suam. Hi non dicendi sunt *in tabernaculo tuo* quasi milites tui *habitare*, sed quasi hostes latitare. *Quis ergo habitabit in tabernaculo tuo* miles probatus, & *quis requiescet* quasi miles emeritus *in monte sancto tuo?* Nam requies, quæ non est plena *in tabernaculo tuo*, ipsa est plena & perfecta *in monte sancto tuo*. Sicut enim Arca fœderis primitus erat in tabernaculo, quod ei fecerat Moy- D ses, & ferebatur de loco ad locum cum ipso tabernaculo, sed posteà collocata est per Salomonem in templo tuo in monte Sion, in *monte sancto tuo*; ita quælibet anima fidelis quasi Arca fœderis in præsenti Ecclesia, velut *in tabernaculo* fertur, de quo tabernaculo ad Jerusalem quæ sursum est, quasi *ad montem sanctum* transfertur, & ibi requiescet: quoniam nemo illic in agone contendet, unde & dicitur Jerusalem *visio pacis*: quia nulla erit illic actio, sed sola pacis visio. *Ezech. 13.16*

Audivimus cautam interrogationem: audiamus cautissimam, & sufficientissimam responsionem. Respondet DEUS Pater Filio suo vero *David*, seu etiam Prophetæ *David*, seu cuilibet Fideli per jam dicta verba interroganti. Tu interrogas: *Quis habitet in tabernaculo, & quis requiescat in monte Sancto meo*. Et ego dico tibi: quòd ille inhabitabit, & requiescet,

Qui ingreditur sine macula: VERSUS II.

Cui scilicet per Baptismum ingredienti aufertur peccati originalis *macula*, quod est primum decus militiæ Christianæ: Deinde locô secundô, ut actualis in eo sit justitia, non est illi vacandum, sed operandum; quia tunc erit acceptus, si absque *macula* ingressus, vel ùt dictum est, in Ecclesiam, vel in alicujus dignitatis ministerium, quod sine ambitionis *macula* illi est collatum, *operatur justitiam*. De quatuor virtutibus cardinalibus, quæ sunt prudentia, justitia, temperantia, fortitudo, solam hîc pono justitiam dicendo: *Qui operatur justitiam*, sciens omnes quatuor comprehendi per hanc solam præ cæteris egregiam: quia qui solam *justitiam* operatur, ipse prudens, ipse temperans, & fortis comprobatur. Quod non ita convertitur: quia inveniri potest homo prudens, id est, malum à bono discernens, & temperans à deliciis, & fortis in adversis absque justitia, qua reddat omnibus debita. Sed si hanc *justitiam operatur*, prudens, temperans, & fortis non dubitatur. Tertiô locô sequitur.

Qui loquitur veritatem in corde suo. VERS. III.

Hoc est pars *operationis justitiæ*, ut neque scienter dissentiat, neque ore disponet à veritate, sed sit sermo ejus: *est, est, non, non*, ita scilicet, ut, si est affirmatio in corde, sit affirmatio in ore, quod intelligitur per *est, est*: & si est negatio in corde, sit negatio in ore, quod intelligitur per *non, non*. Quartô locô sequitur: *Matth. 5.37.*

Qui non egit dolum in lingua sua.

Quod videtur idem esse, cum præsenti, sed differt: quoniam potest aliquis veritatem dicere dolosè aliquid addendo, vel diminuendo. Prohibetur itaque *hic dolositas linguæ*, sicut supra commendata est *veritas* in corde, & ore.

In Hebræo manifesta est differentia. Nam illic dicitur: *Qui non est facilis in lingua sua*. Quibus dictis prohibetur loquacitas, & multiloquium, quæ prohibitio multum convenit ad cavendum mendacium. Et est ordo bonus, ut post prohibitum mendacium consequenter prohibeatur multiloquium, quod nisi caveatur, lingua facilis ad loquendum facile in mendacium prolabitur. Unde jure commendatur: *qui non est facilis in lingua sua*. Post hos gradus justitiæ sequitur quintô locô:

Nec fecit proximo suo malum,

id est: non fecit alii homini, quod sibi nollet fieri. Omni enim homini proximus est alter homo: & ideò debet quisque alteri, quod sibi rectè cupit, fieri. Sequitur sextô locô:

Et

Et opprobrium non accepit adversus proximos suos, id est: non fuit illi acceptum, si audivit improperium adversus proximum. Septimô locô sequitur:

VERS. IV. *Ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus.*

Primò ipse Diabolus *malignus* cum suasionibus, & suggestionibus malis *deductus est in conspectu ejus ad nihilum*: quia ei non consensit, sed parvulos cogitatus ab illo venientes ad petram allisit, atque *ad nihilum redegit*. Verbi gratiâ suggessit ei *malignus* fornicationem. *Deducta est* hæc suggestio *ad nihilum*: quia se servavit castum, firmiter opponens Diabolo castitatis propositum solidum, quasi petram, in qua collisit ejus nequitiam.

Similiter *malignus* homo *ad nihilum deductus est in conspectu ejus*: quia pro nihilo habuit eum, quem intellexit *malignum*. Vel si fuit judex caussæ alicujus inter malignum & alium timentem Dominum, *in conspectu ejus*, in judicio ejus, *ad nihilum deductus est malignus*. Verbi gratiâ: si latro fuit deprehensus ad futura latrocinia intentus & *malignus*, illo judicante *ad nihilum deductus est*, quoniam vel suspendio, vel alia pœna impeditus est à malignitate sua: *Timentes autem Dominum*, sive carendo malitia innocentes, sive etiam deposita malignitate veraciter pœnitentes *glorificat*: quia tales in judicio suo non deprimit, sed exaltat. Similiter, si fuit Judex Ecclesiasticus, *in conspectu ejus*, in judicio ejus, aliquis de *malignitate* convictus aut confessus, *ad nihilum deductus est*; quoniam illo judicante honore privatus, & competenti pœnâ humiliatus est, ita ut *malignitas* ejus deveniret *ad nihilum*, cùm non posset pervenire ad effectum: *Timentes autem Dominum glorificat*, quia tales honorat, & honore dignos judicat. Item si de aliquo in Principatum vel dignitatem promovendo, cum illo vel coram illo tractabatur, & inter ipsos promovendos aliquis erat *malignus*, ambitione dignitatis inflatus, ille *ad nihilum deductus est in conspectu ejus*, quoniam dignitate indignus est ab illo judicatus, & sic annihilatus: *Timentes autem Dominum glorificat*, quia tales dignitate dignos judicat.

Aliter: *Qui ingreditur sine macula, & operatur justitiam, qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua, nec fecit proximo suo malum, & opprobrium non accepit adversus proximos suos, & ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus.* Jam per superbiam de occasione tot virtutum tentari potest. At ille, ne habitas virtutes perdat, non se de meritis extollit, sed incertus de fine suo, & de judicio Divino semper *timet Dominum*, & de sibi collatis virtutibus non in tumore se ipsum jactat, sed *in timore Dominum glorificat*. Secundùm A hunc sensum pluralis Nominativus pro singulari positus est, aut verbum singulare pro plurali. Aut enim sic dicendum est: *Timens Dominum glorificat*, vel: *Timentes Dominum glorificant*. Sequitur octavô locô:

Qui jurat proximo suo, & non decipit. VERS. V.

Hic de votis agi videtur, in quibus homo perfectus *jurat*, id est, firmiter promittit obedientiam proximo suo, alteri videlicet homini propter Deum, *& non decipit*, id est, votum suum non facit irritum. Contingere potest homini fideli, ut *juret*, & jurans decipiatur: quoniam in voto vel juramento suo posteà deprehendit, quod vovendum vel jurandum non fuit; quodque servari ad salutem non expedit. Hic B deceptus est, & non decepit, & ideo licet in melius commutari, quod vovit sive juravit. Hæc ipsa tamen commutatio non propriô arbitriô, sed Patrum sapientum facienda est consiliô. Tunc autem jurans homo deciperet, si malum juraret; sicut Herodes, qui sciens Herodiadem Joanni Baptistæ inimicam, sciensque stultam esse ipsius filiam & matri consentaneam, fecit juramentum incautum & deceptorium talibus fœminis obligando se ipsum sine dubio aut malignâ cæcitate, qua *noluit intelligere, ut benè ageret*, Psal. 35. 4. aut malignissima fraude, ut opportunitatem perficiendæ crudelitatis inveniret, quod videtur innuere Sanctus Evangelista dicens: *Et cùm dies opportunus advenisset.* Marc. 6. 21. Similiter si quis sciens aliquem esse improvidum & stultum, atque huic C subjectionis & obedientiæ facit juramentum, id est, votum, *hic jurat proximo, & decipit proximum*, ut aliquid putet esse se, cùm nihil sit; multò magis verò decipit semetipsum, qui sibimetipsi cæcum posuit oculum.

Nona hæc virtus parvæ laudis videtur, ubi dicitur: *Qui pecuniam suam non dedit ad usuram.* Licèt enim spiritualis pecunia sit ad *usuram* danda, ut duo talenta faciant alia duo, & quinque alia quinque, & una mna faciat decem mnas: tamen temporalem pecuniam dare *ad usuram* coram Deo & hominibus est vituperabile. Neque illud cavere videretur ita multùm laudabile, ut post morum octo insignia præmissa nono gradu videatur dignum, non esse u- D surarium, cum & hoc in supradictis inveniatur exclusum, ubi dicitur: *Nec fecit proximo suo malum.* Nam proximo suo magnum *malum facit*, qui usuris illum anxiat. Ut ergo iste morum gradus nonô locô dignus habeatur, de usura cavendum sic dicatur, ut eam non accipere sit multùm laudabile. Ponamus ergo, ut aliquis homo probus & probatus in prædictis octo morum & justitiæ ornatibus jam dignitate dignus ad hoc in Ecclesia promoveatur, ut spiritualia, vel bona temporalia bona dispensare debeat in Ecclesia. Huic virtus ista est valde necessaria, ut in bonis, quæ dispensat, laudis vel quæstûs temporalis usuram non quærat. Et si offeruntur ultro à devotis & fidelibus

libus licita munera non quæsita, decimus, & ultimus gradus est perfectionis; ut *munera super innocentes non accipiat.*

Videtur quidem, & est, magnæ perfectionis *munera* penitus non accipere, sicut Propheta Beatum Virum describens ait: *Qui projicit avaritiam ex calumnia, & excutit manus suas ab omni munere.* Sed absit, ut quemquam putemus perfectiorem Christo, qui munera sibi à fidelibus oblata suscepit, & Apostolis quoque hujus rei exemplum reliquit. Nam & illi, cùm essent perfectionis & Religionis non solùm ministri, sed etiam Magistri exemplo Christi *munera* non solùm licenter, sed etiam laudabiliter acceperunt: Hoc nimirum summò studiò præcaventes, ne aliqua *munera super innocentes acciperent.* Unde cùm Simon magus felle amaritudinis plenus pecuniam sanctis Apostolis offerret, ut miraculorum potestatem *super innocentes acciperet*, Petrus Apostolus *excutiens manus* à tali *munere*: *Pecunia*, inquit, *tua tecum sit in perditione: quoniam donum Dei existimâsti pecuniâ possideri.* Igitur etsi homini privato vel Eremitæ sit conveniens justitiæ hujus perfectio, ut *excutiat manus suas* ab omni *munere*: tamen dispensatori, vel dispensatoris alicujus cooperatori satis est licitum, & est laude dignum, si *munera* in usus pauperum, quos curat, necessaria sic accipiat, ut ea *super innocentes accipere* caveat, ne videlicet propter *munera* nocentum fiat oppressor *innocentium*, vel ne magìs honoret nocentem sibi munificum, quam *innocentem* egenum, præ omnibus pestibus fugiendo Simoniam dando gratìs, quod accepit gratìs, dando dignis, licèt nihil dantibus, negando indignis, licet *munera* dantibus, vel promittentibus. Sic Procurator pauperum petit etiam interdum licenter eleemosynam exemplò Pauli Apostoli, qui multas collectas fecit pauperibus, quibûs tamen collectîs non fuit ipse ditatus, neque in adulatione vel avaritiæ occasione, ut ipse fatetur, fuit aliquando propter Eleemosynas, neque *munera super innocentes accepit*, quæ tantum propter *Innocentes* & pauperes *accepit*, atque interdum sic requisivit, ut diceret: *Qui parcè seminat, parcè & metet, & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Unusquisque prout destinavit in corde suo, non ex tristitia, aut necessitate. Hilarem enim datorem diligit Deus.* In his verbis Apostoli aptè potest notari, quòd illa Eleemosyna est acceptabilis oblatio, quæ datur non ex tristitia, vel ex necessitate, sed ex hilaritate. Unde hujus sæculi divites, qui filios suos aut filias offerunt ad Religiosa Cœnobia, si quid cum eis offertur, prout unusquisque destinavit in corde suo, non ex tristitia, vel necessitate, sed ex hilaritate, multum est acceptabile. Si quid autem in vitis extorquetur, non tam est oblatio, quam ablatio nominanda.

Veruntamen est aliquando invitis extorquendum, quod non inviti promiserunt: nec peccat, qui hoc requirit, sed qui requisitionis ei necessitatem imponit. Cautè sibi quidam Cœnobiorum Procuratores in hoc student providere, nihil quidem in talibus exigentes, verumtamen ultroneas oblationes cum infantibus recipientes cum tali cautela, ne gravetur Ecclesia, quod & Paulus Apostolus monet præcaveri in viduis recipiendis, ut veris viduis possit Ecclesia sufficere, dum vitat non veras recipere, illas maximè, quæ sunt curiosæ simul & luxuriosæ, quibusque à filiis & filiabus vel nepotibus provideri possunt necessaria, ut non gravetur Ecclesia. Propter hoc terret Apostolus filios, & alios consanguineos viduarum neglectores dicens: *Qui suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* Similiter nos possumus dicere: Quòd Parentes divites, qui filios suos nolunt curare, sed se cupientes exonerare student Ecclesiam gravare, fidem negaverunt, & sunt deteriores infidelibus: quia illi suis filiis, & filiabus provident necessaria pro facultate sua: Isti autem, ut sæculares filios ditent, eorum quos offerunt nullam, vel parvam curam habent.

Verumtamen propter eorum parcitatem non debent spirituales viri suam honestatem negligere, ut *munera super innocentes accipere* quærant. Nam infantes utique sunt *innocentes*, & debent suscipi, quanti poterunt competenter servari. In quorum susceptione illud est cavendum, ne *munera super innocentes accipiantur*, id est, ne plus *munera* cum ipsis innocentibus oblata sint accepta, quàm ipsi *innocentes*, de qualibus dicitur: *finite parvulos venire ad me, talium est enim regnum cœlorum.* Qui sic *innocentes* accipit, non peccat, si *munera* cum *innocentibus accipit*, non *super innocentes*: quia non tantùm diligit *munera*, quantùm *innocentes*; quod in hoc satis probatur, si de parvitate munerum non causatur indisciplinatè, licèt de infidelitate parentum sit dolendum, & hoc sanè providendum, ne ultra modum gravetur Ecclesia. Hîs, quæ diximus diligenter pensatîs, clarè potest agnosci, quòd non modica, sed magna virtus est in dispensatore prudente, ac fideli, *quem constituit Dominus super familiam suam*; si munera sic accipiat, ut ea *super innocentes* nunquam *accipiat*.

Omnia ista decem virtutum & morum præclara insignia principaliter, & plenè inveniuntur in Christo: secundariò inveniuntur in quolibet perfecto Christiano secundùm mensuram donationis Christi. Nam ipse solus *ingressus est* in hunc mundum *sine macula* Originalis culpæ, sine qua macula nullus hominum præter ipsum venit in hunc mundum: ipse *operatus est justitiam*, qui factus nobis, ùt ait Apostolus, *sapientia, & justitia, & sanctificatio,* &

Margin references: Esa. 33. 15. — Act. 8. 20. — 1. Cor. 16. 1. — 2. Cor. 9. 6. — 2. Cor. 9. 7. — 1. Tim. 5. 8. — Marc. 10. 14 — Luc. 12. 42. — 1. Cor. 1. 30.

& redemptio: ipse *locutus est veritatem*, quia ipse est veritas, & ipse se loquitur, quando dicit: *Ego sum via, & veritas, & vita:* Ipse *dolum non egit in lingua sua* subtrahens aliquid auditoribus, ad quod annuntiandum missus fuit, sed omnia, quæcunque audivit à Patre, discipulis & amicis suis notificanda, nota fecit eis. *Nec fecit proximo suo*, Judæo consanguineo suo, vel Judæ discipulo suo *malum*, pro quo *malo* sibi illato persequerentur illum. *Et opprobrium non accepit adversùs* eosdem *proximos suos*, quibus, etsi aliquotiens crimina sua improperavit, verbi gratiâ sic dicendo: *Væ vobis Scribæ & Pharisæi, qui decimatis mentham, & anethum, & omne olus, qui circuitis mare, & aridam, ut faciatis unum proselytum. Qui tulistis clavem scientiæ:* Tamen hoc minimè habuit acceptum, quòd in eis aliquid erat dignum exprobratione. *Ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus* diabolus tentans illum in deserto, quem *deduxit ad nihilum*, quando ei tentanti Scripturæ auctoritatem opposuit, per quam confutato ad ultimum dixit: *Vade Sathanas. Timentes autem Dominum glorificavit:* quia non superbos, præsumptuosos in Apostolos & Ecclesiarum magistros elegit, sed pauperes & mites, *Dominum timentes* ita *glorificavit*, ut eos *constitueret Principes super omnem terram. Juravit*, hoc est: firmissimè promisit *proximo suo* Petro Apostolo, qui ipsi angulari lapidi est in fundamento Ecclesiæ proximus: *Juravit*, inquam, id est: constanter promisit *illi proximo: Tibi dabo claves regni cœlorum, & quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis.* Sic *juravit proximo suo, & non decepit eum:* quia quod magnificè promisit, magnificè implevit constituens eum, totumque Senatum Apostolorum, ut sit Princeps orbis terrarum, rectorque regnorum, in quibus regnis, quod ligat, ligatum est, & quod solvit, solutum. Hæc potestas est ei data super terram, id est, super Ecclesiam. Nam de his, qui foris sunt, quique in hoc ipso, quòd foris sunt, & non credunt, jam judicati sunt, Apostolus docet, non esse Apostolis judicandum; sed de his, qui sunt intus, judicat Apostolorum Senatus, & præcipuè Apostolorum Princeps Beatus Petrus, quia specialiter præ cæteris Apostolis ipse fuit petræ *proximus*, à qua dictus est Petrus. Unde audire meruit: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam.* Sic *juravit proximo suo* Christus, *& non decepit eum:* quia promissio ejus impleta est ex magna parte, & impletur cottidie usque in finem sæculi cum tanta efficacia contra portas inferorum triumphante Sanctâ Ecclesiâ, ut ipsis Principibus inferi dicatur: *Tollite portas Principes vestras.* Vos Principes inferni tollite portas vestras, *tollite* à facie Principis Apostolorum *portas vestras*, *tollite* Simoniam, & Simoniacos, *tollite* alia perversa & perversos, per quæ patet introitus in infernum. Has *portas tollite* de medio Ecclesiæ, ut *eleventur portæ æternales*, per quas *introeat Rex gloriæ. Qui pecuniam suam non dedit ad usuram.* Imo Judæ pecuniam ad erogandum pauperibus dedit. Et *munera* quidem *accepit* Magorum trium & aliorum fidelium, sed *non* contra *innocentes accepit*, pro quibus ipse animam suam posuit. Jam ad præmissam interrogationem completâ responsione *Psalmus* ita concludit:

Joan. 14. 6. — Matt. 23. 23. — Luc. 11. 42. — Matt. 23. 15. — Luc. 11. 52. — Matth. 4. 10. — Psal. 44. 17. — Matt. 16. 19. — Matt. 16. 18. — Psal. 23. 7.

Qui facit hæc, non movebitur in æternum.

Sicut *non omnis, qui dicit* Christo: *Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem Patris* ejus: ita non omnis, qui cantat hæc, *habitabit in tabernaculo* meo, vel *requiescet in monte Sancto* meo, dicit Dominus interrogatus ab ipso filio, vel Propheta, seu alio quolibet Sancto. *Qui* ergo *facit hæc* in tota vita præsenti, ex quo *ingreditur sine macula* vel in Ecclesiam vel in altiorem sanctimoniæ observantiam, seu etiam vocatus absque ambitionis *macula ingreditur* in locum prælationis, qui, inquam, sic vel sic *ingressus absque macula facit hæc* in tempore præsenti, dum dicitur hodie, ipse in futuro æternitatis ævo *non movebitur*, sed *requiescet in monte Sancto tuo Domine* Deus in æternum, quoniam requies ejus nunquam perturbabitur, nec habebit finem. *Qui facit hæc.* Facit autem hæc non solùm, qui semel cœptam servat innocentiam, sed & qui eam perditam requirit per veram pœnitentiam. Non solùm enim *Beatus* est *vir, qui non abiit in consilio impiorum*, sed etiam sunt *Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.*

Matth. 7. 21. — Psal. 1. — Psal. 31. 1.

Gloria Patri Domino, qui interrogatus bene hic respondit, gradusque meritorum exposuit, quibus ad requiem æternam, & immobilem perveniri potest: Gloria Filio, qui per eosdem gradus ascendit, & sic exaltatus *in montem Sanctum* omnia trahit ad se ipsum, sua videlicet membra: quippe ipse mons magnus implens mundum, ut sua civitas super hunc montem posita in ipso valeat requiescere. Gloria Spiritui Sancto, qui est *requies* vera, & plena *requiescentibus* in Christo, monte Sancto, & excelso. Hujus trini Dei Gloria *pleni sint cœli, & terra*
Amen.

PSALMUS XV.

C*Onserva me Domine, quoniam speravi in te.*

Ab hoc Psalmo Tertia jam Periocha incipit, in quo recapitulatio fit fundamenti ejus, quod fidei maximè necessarium est, quod Passionis Christi mysterium est. Inscribitur autem sic:

VERS. I. *Tituli inscriptio ipsi David.*

Et sciendum est, in hoc Psalmo illud idem debere intelligi, licèt aliis & amplioribus verbis dicatur, quod in titulo Crucis scriptum fuisse perhibetur. Legitur enim in Evangelio, quòd crucifixo Domino Pilatus ei hunc *titulum* superposuit: *Jesus Nazarenus Rex Judæorum*, cui titulo, cùm multi Judæorum contradicerent, legitur respondisse Pilatus: *Quod scripsi, scripsi.* Ibi, quamvis per nescientem, significabat Spiritus Sanctus, quia *titulus* in cruce tanquam in arcu triumphali positus de regno Christi esset inviolabilis: quia regnum Christi per Passionis victoriam acquisitum non destrueretur in æternum. Esdras igitur de illius *Tituli inscriptione*, quam per Spiritum Sanctum intelligebat futuram, rectè commemorat in hoc Psalmo, qui agit de regno Christi, quod erat *Tituli inscriptione* Pilatus significaturus, & est sensus: Regnum Christi, de quo hìc agitur, quod *inscriptione tituli* significatur, attribuitur *David*, non illi Filio Jesse, de cujus titulo nulla narrat historia, sed *Ipsi*, id est, vero *David*, qui per illum intelligitur, Christo scilicet. Ipse enim hic ostenditur esse Rex Judæorum verorum, id est, *confitentium* in omni lingua, dum omnis lingua confitebitur: *quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris.* Unde non in una lingua titulus ille scriptus est, sed Hebraicè, Græcè, ac Latinè, hoc significante Spiritu Sancto, quoniam non in Judæa tantùm, sed per totum Imperium Romanum, quod tunc viguit sapientia Græcorum & fortitudine Latinorum, esset regnum Christi dilatandum in hoc mundo per ejus Passionem, qui regnavit semper in cœlo per suam Divinitatem.

Joan. 19. 19. — *Philip. 2. 11.*

Ipse Rex noster in forma servi loquitur in hoc Psalmo primò secundùm hominem petens conservari, & omnia, quæ pertulit, ad gloriam hæreditatis suæ dicit esse perducta. Secundò agit gratias Patri, pro dato sibi intellectu, & pro perseverantia, & pro resurrectione, & confessione in dextera Dei: ubi dicit: *Benedicam Domino, qui tribuit mihi intellectum.* Intentio est, hortari membra Christi ad conregnandum capiti.

Psalmus iste secundus est eorum, qui breviter de Passione, & Resurrectione agunt. Primus fuit: *Domine quid multiplicati sunt.* A quo differt iste: quoniam ibi latè de adversariis, qualiter impugnent, & vincantur: Hic de bonis latè, qualiter glorificentur, agit Propheta in persona Christi. Narrat itaque nobis Christus, qualiter primum oravit, & ait: Ego in ara crucis quasi victima positus, qui sum *Jesus Nazarenus Rex Judæorum*: Ego idem Sacerdos magnus offerens me ipsum in ara crucis, ubi sacrificavi, & sanctificavi me ipsum pro meis, ut & ipsi sancti sint in veritate: Ego dignus exaudiri pro mea reverentia in cruce oravi, & toto cordis affectu clamavi, & dixi Domino Patri:

Conserva me Domine.

O *Domine* Pater *conserva me*, hominem inter pericula. Vel *conserva me*, id est, meos, pro quibus immolor. *Conserva* eos in nomine tuo, *quos dedisti mihi, cùm essem cum eis, ego servabam eos. Nunc autem* per viam obedientiæ *ad te venio*, factus obediens tibi usque ad mortem, mortem autem crucis, pro meis quos dedisti mihi. *Non rogo, ut tollas eos de mundo, sed ut serves eos à malo.* Ideo dico: *Conserva* eos. *Non pro eis* autem *rogo tantùm, quos dedisti mihi* in carne manenti discipulos, *sed & pro his, qui credituri sunt per verbum eorum in me.* In his omnibus *conserva me*, qui *sum via, veritas, & vita. Conserva* in eis me viam, ut non errent: me veritatem, ut neque fallant neque fallantur: me vitam, ut etiamsi mortui fuerint, vivant, etiamsi mortui fuerint aliquo peccato, non sit eis hoc peccatum ad mortem: sed omnis qui vivit, & credit in me vitam, non moriatur in æternum, etsi moritur ad tempus, non moriatur in æternum. Ita Pater *conserva me*, qui sum Resurrectio, & Vita, ut etiam, si quis ex meis mortuus fuerit, per pœnitentiam resurgat, & vivat in æternum. Ut ergo nullus ex meis pereat, *conserva me Domine*, id est, conserva meos.

Joan. 17. 11. & seq.

Et hoc faciens dando gratiam pro gratia: *Quoniam* tuâ præventus gratiâ *speravi in te*, atque meos feci *sperare in te*, quod est magnum donum gratiæ tuæ, pro qua gratia quasi pro bono merito illam gratiam quæro, ut conserves me, id est, meos. Nam tui erant, & mihi eos dedisti, & sermonem tuum servaverunt, & crediderunt: quia à te exivi, atque ideò secundùm doctrinam meam in te speraverunt. Ego enim inter cætera dixeram eis: *Ipse pater amat vos, quia vos me amâstis, & credidistis: quoniam à Deo exivi.* Ideo Pater speraverunt in te, quoniam ego minoratus ab Angelis prædicavi te esse me majorem, & esse Deum meum.

Joan. 16. 27.

Dixi enim tibi *Domino* Patri meo: VERS. II.

Deus meus es tu.

Atque hoc dicens verum dixi, quia sum homo creatus à te, licèt ego idem Deus sim natus ex te. Igitur ego non secundùm quod factor omnium sed secundùm quod factus sum, *dixi Domino Patri:*

Patri: *Deus meus es tu.* Quod inde patet: A

Quoniam bonorum meorum non eges.

Rom. 11. 33. Tu enim naturaliter dives, cui est *altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ* Divinæ, in te habens omnia bona, *bonorum meorum* non indiges: quia non exspectas bonis meis, vel bonis meorum fieri beatus, sicut ego secundùm hominem exspecto beari, & ditari tuis bonis, quibus indigeo ego pauper in cruce pendens, quibus indigent etiam pauperes mei.

In Hebræo habetur: *Deus meus es tu, quoniam benè mihi non est sine te.* Rectè hoc dicit homo in Deum assumptus, cui non benè sine Deo: quia benè illi est in Deo Patre suo, in quo Deo, Deus est ipse. Rectè nihilominùs hoc dicit
Job. 14. 1. *homo natus de muliere brevi vivens tempore repletus multis miseriis*, cui est malè sine Deo, nec unquam erit illi benè, nisi Deo, qui summum bonum est, adhæreat. Tam nobilis est enim natura humana & Angelica, ut nonnisi cum summo, & in summo bono possit ei esse benè. Cui summo bono dicit: *Deus meus es tu, quoniam benè mihi non est sine te.* Erubescite vos Pelagiani Hæretici, qui dicitis, homines humanâ virtute per liberum arbitrium sine adjutorio gratiæ aliquid boni esse. Filius Dei, secundùm quod est homo, cuncta sua bona Deo Patri assignat. Et nos itaque sensum Christi habeamus dicentes Deo: *Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*, vel: *Quoniam benè mihi non est sine te.* Ego Filius hoc totum toto cordis affectu dixi Domino Patri, & ipse Pater exaudivit me, quod patet in effectu: quia

VERS. III. *Mirificavit omnes voluntates meas.*

Licèt una mihi sit voluntas unà cum Patre meo in Divinitate, quæ voluntas non est multiplex, aut variabilis, tamen ego adhùc mortalis in humanis affectionibus multas *voluntates* habui, quoniam multotiens volui congregare filios Jerusalem, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & illa noluit. Ego multotiens volui, & illa noluit. Ideo inter eos miracula feci, & prædicavi, ut quasi ad vocem gallinæ pullos de gente mea colligerem. Sed quia illa noluit, voluntatibus meis ad horam defuit effectus. At postquàm resurrexi, & in D cœlum ascendi, atque Spiritum Sanctum misi, non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo, *Sanctis* videlicet, *qui sunt in terra ejus*, qui in mundanis fluctibus laborantes anchoram spei suæ fixerunt *in terra*, de qua dici-
Matth. 5. 5. tur: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram*, sicut Apostoli videntes terram, id est, carnem in me super cœlos exaltatam, *in* illa *terra* fuerunt, quia in me speraverunt se vel membra mea illuc exaltanda, quò in me capite
1. Cor. 15. 20. præcesserunt *primitiæ dormientium*: *Sanctis*, inquam, talibus *mirificavit omnes voluntates meas* incipiendo *in eis*: quia ipsos meos Apostolos pridem infirmos & idiotas misso Paraclito confortavit, & illustravit, atque ita *omnes voluntates meas in eis mirificavit*, hoc est: mirabiliter adimplevit. Ego adhuc mortalis, antequam in cruce pro eis orâssem, de tarditate intelligentiæ sæpe increpaveram eos, verbi gratiâ dicens Petro: *Vade retrò* Marc. 8. 33.
me Sathanas, non enim sapis, quæ Dei sunt. Item filiis Zebedæi: *Nescitis quid petatis.* Et: Matth. 20. 22.
Nescitis, cujus spiritus estis. Et aliàs dixi omnibus: *Adhuc & vos sine intellectu estis.* Matth. 15. 16.
Et: *Tanto tempore vobiscum sum, & non cognovistis me?* In talibus dictis *voluntates meæ* poterant cognosci, quibus volui Apostolos illuminari. Sed loquendo, & docendo *in eis* B parum profeci. At postquàm in cruce oravi eos conservari à Patre, ipse Pater *mirificavit omnes voluntates meas* eisdem Sanctis meis, pro quibus oraveram, primò *in eis* perficiens *voluntates meas*, deinde per eos in aliis Sanctis, *qui sunt in terra ejus*, in Sancta videlicèt Ecclesia: quoniam primò ipsi Apostoli per virtutem Resurrectionis, & gloriam Ascensionis, atque per adventum Spiritûs Sancti acceperunt notitiam scripturarum, & omnium linguarum, & qui priùs fuerant infirmi, convaluerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello. Deinde per illos multi filii civitatis Jerusalem sunt congregati, quos ego congregare volui sub alas gratiæ, ac deinde aliis Judæis repellentibus verbum meum, & propter hoc ipsis C discipulis meis transeuntibus ad gentes evangelizare regnum Dei, *mirificatæ sunt omnes voluntates meæ*, quas *voluntates* de conversione gentium *multifariam, multisque modis loquens* Hebr. 1. 1.
in Prophetis prænuntiavi, sed *novissimè diebus istis* per me ipsum insinuavi. Dixi enim de prodigo filio ad Patrem reverso, per quem significatur gentium conversio. Dixi aliàs: *Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui invitati erant, non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus* Matth. 22.
viarum, & quoscunque inveneritis, vocate ad v. 8. & 9.
nuptias. Item in alia parabola dictum est servo: *Exi citò in plateas, & vicos civita-* Luc. 14. v.
tis. Item: *Exi in vias & sepes, & pauperes,* 21. & 23.
ac debiles, cæcos, & claudos compelle intrare. Talibus dictis voluntates meas per Evangelium insinuavi de conversione Judæorum & Gentium. Unde quando ad crucem veni, ubi sub titulo Psalmi hujus oraturus fui, non solam asinam feci mihi adduci, sed pullum Matth. 21. 2.
cum ea: quoniam non solùm de Synagoga, sed etiam de gentili triumphato populo eram collecturus electos, quos assimilarem equitatui meo in curribus Pharaonis conterendis, & in aquis Baptismi submergendis tanquam in mari rubro: quia eas emisi de latere meo cum sanguine sub tituli hujus inscriptione: *Jesus Nazarenus Rex Judæorum.* Quo titulo Rex ego sum publicatus omnium confitentium, omnium corde credentium ad justitiam, & ore confitentium ad salutem, quòd ego,

quem Judæi negaverunt, cujus etiam *tituli inscriptionem* corrumpere voluerunt, rectè sum titulatus *Jesus*, id est, Salvator: *Nazarenus*, id est, Sanctus: *Rex Judæorum*, non illorum, qui me negaverunt, & adhùc negant, sed confitentium me coram hominibus, ut & ego illos confitear coram Patre meo: quia isti sunt, quos ego ex omnibus nationibus volui congregari sub alas brachiorum meorum expansorum in cruce. Nam quòd brachia mea in ligno Crucis expansa, sint pro alis habenda, olim significavi, quando inter Sancta Sanctorum duo Cherubim collocari feci alis expansis, in quarum expansione forma Crucis exprimitur. Similiter quando Esaias vidit me *super solium excelsum, & elevatum*, quia exaltatus in cruce omnia eram tracturus ad me per meos Apostolos mihi concrucifixos, vidit quoque Seraphim cum sex alis in modum Crucis figuratis, per quod manifestè significabatur, quoniam per ipsos Apostolos igne Sancti Spiritûs inflammatos, & mihi crucifixo configuratos totus mundus meo sanguine redemptus, esset alis brachiorum meorum sub Crucis mysterio protegendus, & sursum vehendus.

Exod. 25. & 37.
Esai. 6. 1.
Ibid. v. 2.

In his ergo *Sanctis* meis *mirificavit omnes voluntates meas*, qui abnegaverunt voluntates suas, ideò quia suæ *voluntates* visæ sunt eis fœdæ ac despicabiles: meæ verò miræ, atque laudabiles, quas ita *mirificavit*, ut non solùm ardeant in affectu sanctorum desideriorum, sed etiam luceant in effectu bonorum & mirabilium operum. Quo autem ordine *voluntates* meæ sint in *Sanctis* meis *mirificatæ*, ne quis ignoret, dicam: Quia prius, quàm veniret fides justificans & *mirificans eos*, per jugum legis

VER. IV.

Multiplicatæ sunt infirmitates eorum.

Vel etiam per meam doctrinam Evangelicam *sunt multiplicatæ infirmitates eorum*: quia multas infirmitates suas, quas anteà ignoraverunt, per meam doctrinam cognoverunt. Unde cùm dicerem eis: *Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte*, secundùm quod ego dixi, *multiplicatæ sunt infirmitates eorum*: præcipuè Petri Apostoli: quia de sua fortitudine præsumpsit, *multiplicata est infirmitas*. Quod ideo est permissum, ut velociùs currerent ad me Medicum, quod ita factum est.

Matt. 26. 31.

Nam cognitis propriis infirmitatibus *posteà acceleraverunt* cum festinatione quærentes medicinam sanandis infirmitatibus congruam. Petrus Apostolus, cujus maximè infirmitas fuit multiplicata, festinanter *egressus foras flevit amarè*. Cujus exemplo adhùc peccator quilibet foras egreditur, quando peccatum, quod intus occultaverat, manifestat foris per confessionem. Vel egreditur foras, quando quasi ex atrio Caiphæ, de malorum separatur societate, non solùm cordis affectione, sed conversationis manifestâ dissimilitudine, admirantibus malis, quod eis non concurritur à bonis in eandem luxuriæ confusionem. Nescit tarda molimina vehemens pœnitentia: ideò *acceleraverunt*, quotquot Medicum receperunt, verbi gratiâ: Zachæus post multiplicatas infirmitates quærens inde Jesum verum Medicum non tardè ambulavit, sed *præcurrens ascendit in arborem sicomorum, ut videret illum*: & cùm audisset eum in domo sua mansurum, non tardè, sed *festinans descendit, & excepit illum gaudens*. Similiter Matthæus Publicanus, cùm diceret ei Medicus: *Sequere me*, festinanter *secutus est eum*. Et alii multi, qui suas infirmitates multiplicatas cognoverunt, festinanter illum susceperunt, & suscipiunt. Et *quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri*, & priorum infirmitatum opprobria penitùs oblivisci, *qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt*: quia non pro nobilitate sanguinum eliguntur ad hoc, ut filii Dei vocentur, & priora nomina eorum non sint in memoria coram Deo. Ideò dicit:

Matt. 26. 75.
Luc. 19. 4.
Ibid. v. 5.
Matth. 9. 9.
Joan. 1. 12.

Non congregabo conventicula eorum de sanguinibus.

Id est, congregabo quidem eos in unum, sed non *de sanguinibus*; quoniam non ex sanguinibus, sed ex Deo Patre meo per spiritum regenerantem nati sunt, ut filii Dei, & fratres mei vocentur.

Nec memor ero nominum eorum per labia mea.

Nominum illorum, quæ priùs habuerunt, quando filii iræ, filii mortis, filii gehennæ nominati sunt, ulteriùs *non ero memor per labia mea*, per quæ *memor* ero ad mala eorum, quibus in judicio dicam *per labia mea: Discedite à me operarii iniquitatis*. Item: *Serve nequam omne debitum dimisi tibi, nonne ergo oportuit & te misereri conservi tui, sicut & ego tui misertus sum?* Item: Serve male, & piger: *Quare non dedisti pecuniam meam ad mensam?* Talium *nominum non ero memor per labia mea* erga eos, qui eadem nomina pridem habuerunt, si *posteà acceleraverunt*, ut ea deponerent per pœnitentiam & melioris vitæ diligentiam.

Luc. 13. 27.
Matt. 18. 32.
Luc. 19. 23.

Aliter: *Non congregabo conventicula eorum de sanguinibus*: quia congregabo quidem de multitudine damnandorum *in conventicula* paucorum electorum, sed non legali ritu hoc fiet *de sanguinibus* vitulorum, agnorum, & hircorum, sed per proprium, & unicum sanguinem meum ego semel ingressus in Sancta Sanctorum *congregabo conventicula eorum*, dicamque pusillo gregi talium *conventiculorum*: *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri meo dare vobis regnum. Nec memor ero nominum eorum per labia mea* propria, vel *per labia mea*, id est, per Apostolos & Prophetas, quibus tanquam labiis meis loquendo *nomina* impœnitentium eis improperabo. Vel *per labia mea*, quæ sunt duo Testamenta, quæ conso-

Luc. 12. 32.

consonanter loquendo impœnitentes damnant; A pœnitentium verò priora nomina obliviscuntur, nec illos damnant. Vel: *Non memor ero nominum eorum per labia mea*; sicut quondam cùm dicere solebam in designatione unius populi: *Hæc dices filiis Israel*, vel in designatione unius tribûs jussi, vel de tribu Juda Reges, vel de tribu Levi Sacerdotes fieri. Aliquando etiam in designatione unius personæ fui *memor nominum*, ut, quando juravi *David* servo meo, & quando feci jusjurandum ad Abraham. Nunc autem non est acceptio *nominum* hujusmodi apud me: quia non sum personarum acceptor, sed in omni gente, qui suas *infirmitates* cognoverunt, & *posteà acceleraverunt* venire ad me, accepti sunt mihi. *Nec memor ero nominum eorum* priorum: quia tanta est mutatio *eorum*, ut dicantur singuli *eorum*.

VERS. V. *Dominus pars hæreditatis meæ*, Id est, ipse *Dominus* est *hæreditas* mea, *&* pars *calicis mei*, id est, *calix* meorum: quia cùm alii terrenas, & temporales eligunt *partes*, *pars* Sanctorum DEUS. Cùm alii bibunt mortiferas voluptates, potus Sanctorum DEUS, qui per hujus *calicis* ebrietatem vetera studia obliviscuntur. Et ideo ego Judex vivorum, & mortuorum obliviscar *nominum eorum*.

Dico etiam ego Filius in cruce exaltatus, & ob hoc *hæreditate* magna donatus (quia ibi Ps. 7. 8. *postulavi Patrem* meum, *& dedit mihi gentes in hæreditatem*) de hac *hæreditate* dico: Quia *Dominus pars hæreditatis meæ*. *Dominus*, qui priùs erat *pars* Levitarum, ipse nunc est *pars* totius *hæreditatis meæ*: *&* est *pars calicis mei*, id est eorum, qui sunt *hæreditas* mea, quam colo, & *calix meus*, quem bibo, mihique incorporo. Vel ipse *Dominus* est *pars*, id est, remuneratio *calicis mei*, id est Passionis meæ.

Tu es, qui restitues hæreditatem meam mihi. *Hæreditas* namque mea per peccatum fuit perdita. Sed *tu es*, tu habes verum esse, *tu es*, qui es, qui dicis: Exod. 3. 14. *ego sum qui sum*: cætera currunt, & fluunt, tu stabiliter *es*, qui propitiatus mea Passione restitues *hæreditatem* meam mihi, ut quæ mea fuit in prædestinatione, sit mihi subjacens in possessione. Nam præordinatio prædestinationis fuit quasi quidam funiculus distributionis porrectus ab initio mundi usque ad finem ejus. Et in hoc funiculo distributionis divisa est rationalis creatura tam Angelorum quàm hominum, quorum alii sunt *præclari* per bonitatem, alii tenebrosi, & obscuri per malitiam. Sed

VERS. VI. *Funes ceciderunt mihi in præclaris*. Funiculus dimensionis in æterna præscientia, vel sorte quadam secreta *cecidit* mihi in arvis *præclaris* bonorum Angelorum & hominum. Sed à prædestinata *claritate* perieant homines. Veruntamen per Passionem meam restituta in tali *claritate* apparebit, in quali claritate mihi prædestinata fuit.

Etenim hæreditas mea, licèt ex parte sibimetipsi fuerit obscurata, tamen *præclara est mihi*: quia ego novi, ad quantam *claritatem* sunt præordinati, quos mea Passione requisivi. Etiamsi huic mundo sint quasi purgamenta & omnium peripsema illi, qui sunt *hæreditas* mea: Tamen *hæreditas mea præclara est mihi*.

Aliter. *Tu es*, *qui restitues hæreditatem meam mihi*, id est, *illam claritatem*, *quam habui apud te*, *priusquam mundus fieret*. Hæc Joan. 17. 5. enim *hæreditas*, hæc Divina *claritas* mihi est hæreditaria ex eo, quòd sum Filius tuus. Ab ista *claritate* ad tempus exinanitus, nunc eam quasi debitam reposco, non quidem conferenB dam meæ Divinitati, in qua eam nunquam amisi, sed humanitati, quam in forma servili humiliavi, ut in formam Divinæ *claritatis* meritò esset exaltanda, quæ cùm nihil morti deberet, usque ad mortem est humiliata. Ideò dixi: *Clarifica me Pater apud temetipsum claritate*, *quam habui*, *priusquàm mundus esset*, *apud te*. Clarifica me in humanitate, *claritate*, quam habui semper in Divinitate. Clarifica non utcunque, non inter ordines Angelorum, sed super omnes ordines cœlestium virtutum, apud temetipsum *claritate*, quam habui priùs, quàm mundus esset, *apud te*, non infra te, ut Arius voluit, sed *apud te* in summa coæqualitate gloriæ tuæ.

Nec mirum videatur talem *claritatem* esse mihi hæreditariam. Nam quando sum conceC ptus de Spiritu sancto, de amore videlicet Patris *clarissimi*, tunc *funes ceciderunt mihi in præclaris*, ut essem scilicet legitimus hæres paternæ *claritatis*. Hoc mihi recognoscens Pater ait: *Et clarificavi*, *& iterum clarificabo*; tanquam Joan. 12. 28. diceret: *Clarificavi*, cùm te in Divinitate sempiternum Filium genui, per quem creavi mundum, *claritatis* tuæ magnum indicium: quia magna cognoscitur sapientia, per quam sapienter magna & multa de nihilo sunt facta. *Et iterum clarificabo*, cùm te in humanitatis natura de Spiritu sancto, de amore meo conceptum, & natum recognosco filium meum non adoptatum, sed mei amoris operatione conceptum, & natum, per quem sicut creavi omnia, sic instaurabo omnem creaturam prædicato Evangelio omni creaturæ, ut omnis, qui credit in te, non pereat, sed habeat vitam æternam. D Sic te semel clarificatum iterum clarificabo, dum omnis creatura per te Verbum mirabiliter creata, nihilominus erit per te hominem mirabiliter salvata.

Hæc dicente ad me Patre DEO, constat, quod *funes ceciderunt mihi in præclaris*: quia legitimus hæres sum Paternæ ac Divinæ *claritatis*, utpote Filius DEI naturalis, non solùm summè dives in mea Divinitate, sed & summè beatus in mea humanitate, ita ut tam humanitas, quàm Divinitas mea sit in summa claritate. *Etenim hæreditas mea præclara est mihi*, quæ Ario Hæresiarchæ fuit obscura dicenti, quòd ego essem

minor Patre, cùm ego non solùm secundùm Divinitatem, sed etiam secundùm humanitatem meam sim in summa claritate. Minoratus quidem fui ab Angelis per mortalitatem: sed nunc accepi non Angelicam, sed super-Angelicam, & omnino Divinam immortalitatem, ut licèt in me permanserit integritas humanæ naturæ, tamen hæc eadem natura sit in summa, & omnino Divina *claritate*. *Volo* autem, *ut ubi ego sum, illic sint & ministri mei, ut videant claritatem meam*, & videndo participent eam, atque fruantur illa, sicut corporales oculi videndo *claritatem* solis, fiunt ejusdem claritatis participes, & fruuntur eâ tantò jucundiùs, quantò eam videant clariùs. Hoc totum volo, ut sicut ego sum in claritate, sic à meis mundos & claros cordis oculos habentibus videar in *claritate*: quia *funes ceciderunt mihi in præclaris. Etenim hæreditas mea præclara est mihi*, & hæc per Passionem restituta est mihi. Propterea in gratiarum actione

Joan. 17. 24.

VERS. VII. *Benedicam Dominum, qui tribuit mihi intellectum*, quo intelligam claritatem hæreditatis meæ. Primus *homo*, cùm *in honore esset*, *non intellexit* honorem suum, neque gratias egit largitori honoris, in quo, & ad quem creatus fuit. Ideo tanquam ingratus *comparatus est jumentis insipientibus*, *& similis factus est illis*. Ego autem secundus homo de cœlo cœlestis honorem, & claritatem intelligo collatæ mihi hæreditatis. Ideo *Benedicam Domino, qui tribuit mihi intellectum. Benedicam* etiam pro membris meis, in quibus mihi tribuit intellectum, ut possint intelligere claritatem hæreditatis meæ.

Ps. 48. 13.

Insuper, & usque ad noctem increpuerunt me renes mei. Quia ergo non perfectè Dominum *benedicit*, qui eum de solis prosperis laudat: *Benedico Dominum* de prosperitate *intellectus mihi*, & meis collati, & insuper *benedicam* illum de hoc etiam, quòd *renes mei*, id est, cognati mei, de quorum *renibus* est mihi consanguinitas, *increpuerunt* me dura increpatione passionum, docuerunt me obedientiam, *usque ad noctem*, id est, usque ad mortem.

In Hebræo habetur: *Insuper & noctibus erudierunt me renes mei.* Pro *erudierunt* nos habemus *increpuerunt*: quia per *increpationes* fiunt *eruditiones*, maximè *in noctibus*, id est, in adversitatibus, quibus licèt frangatur homo stultus, tamen eisdem instruitur sensatus.

Aliter: *Me*, id est, meos *increpuerunt renes*, id est, carnales passiones, *usque ad noctem*, id est, usque ad peccandi delectationem. Sed ego

VERS. VIII. *Providebam Dominum coram me semper*, (a) ut neque in me ipso moverer ad impatientiam per *noctem* Passionis, neque mei moverentur ad peccandi consensum industriosum per noctem delectationis carnalis: *quoniam à dextris est mihi* Dominus, & assistit mihi per suum adjutorium, *ne commovear*.

VERS. IX. *Propter hoc lætatum est cor meum* in cogitando: *& exultavit lingua mea* in loquendo. Sicut enim in Evangelio Matthæus testatur: Exultavi in spiritu per cordis lætitiam, & verba exultativa protulit *lingua mea*. Dixi enim: *Confiteor tibi Pater Domine cœli & terræ, quoniam abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis.* Item: *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum, antequam patiar.* Item: *Potestatem habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi eam.* Nemo *tollit eam à me, sed ego ponam eam, & iterum sumo eam.* In talibus dictis *lætabatur cor meum, & exultavit lingua mea.*

Matth. 11. 25. Luc. 22. 15. Joan. 10. 18.

Insuper & caro mea requiescit in spe.

Supra dixeram: *Insuper & usque ad noctem increpuerunt, vel erudierunt me renes mei*: Nunc dico: *Insuper & caro mea requiescet in spe*, ut sicut illud fuit ad cumulum doloris, quòd *increpatus* sum à consanguineis: ita istud sit ad cumulum consolationis, quòd *caro mea requiescit in spe* Resurrectionis, quam tu Pater citò accelerabis.

VERS. X. *Quoniam non derelinques animam meam in inferno*, quæ descendit quidem ad inferna propter electos, qui illic *in tenebris, & in umbra mortis sedent* expectantes liberationem: sed velociter inde redibit solutis doloribus *inferni*, juxta quod impossibile est teneri illam ab eo. Ideo dico: *quoniam non derelinques animam meam in inferno*, quæ animam quoque latronis confitentis, mox cùm ingressa fuerit, secum est habitura in Paradiso. Unde potest fideliter credi, quòd velociter inferni spoliatio, & Paradisi reseratio fiet secundùm nomen à Propheta mihi designatum, cui dictum est: *Voca nomen ejus: velociter spolia detrahe, festina prædari*; Non vanè hoc nomine sum vocatus, quoniam velociter peracta spoliatione inferni tu *non derelinques animam meam in inferno*, quæ cum spoliis multarum animarum ea die, qua de corpore fuerit egressa, erit in Paradiso. Propter hoc sequentem diem Sabbathi sanctus Evangelista vocat magnum diem Sabbathi: quia magnum Sabbathismum celebrabant animæ fideles de inferno liberatæ cum Christi anima, sociatâ illis animâ latronis per virtutem Dominicæ Passionis.

Luc. 1. 79. Isai. 8. 1. Joh. 19. 31.

Nec

(a) Vulgata habet: *Providebam Dominum in conspectu meo semper.*

Nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.

Luca 1. 35. Gabriel Archangelus, cum annuntiaret meam conceptionem, dixit matri meæ: *Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: Ideoque, & quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius DEI.* Sic loquens Angelus corpus meum de Spiritu sancto conceptum vocavit *Sanctum*, non *Sanctificatum*: quoniam illud propriè dicitur *sanctificatum*, cui sanctitas est accidentalis. Cui autem sanctitas est omnino substantialis, non tam sanctificatum, quam *sanctum* rectè dicitur, sicut corpus de Spiritu sancto conceptum, per quod *Sanctum* totius Ecclesiæ corpus est sanctificandum. Hoc *Sanctum tuum* Pater sancte *non dabis videre*, id est, non permittes experiri *corruptionem*. Cùm enim sola Divina virtute valeat servari à *corruptione* putredinis usque ad tempus celeriter perficiendæ Resurrectionis in die tertia secundum scripturas: tamen, licèt ex abundanti, & humana diligentia sancto corpori meo adhibebitur, per quod putrescere prohiberetur, si illud sua conditione more aliorum corporum vergeret ad putredinem. Adhibebitur enim satis de myrrha & aloe, quæ species aromaticæ corpora non sinunt putrescere, quæ inde fuerint condita. Sed & hoc narrabitur in toto mundo, quòd Maria Magdalena prævenit ungere corpus meum in sepulturam de optimo unguento, quod putredinem corporis mei tardaret, si opus esset. Verùm non est opus, quoniam tu citò maturabis Resurrectionem, *nec dabis* corpus meum, *Sanctum tuum* & totius Ecclesiæ sanctificum *videre corruptionem.* Ideò meritò sicut supra dixi: *Benedicam Dominum, qui tribuit mihi intellectum:* quia Tu Pater

Notas mihi fecisti vias vitæ. Notificasti mihi, quòd per obedientiam Passionis, per humilitatem, & proximorum, pro quibus morior, charitatem, vado ad Resurrectionem, & per Resurrectionem ad Ascensionem, & per Ascensionem ad consessum tuum in dextera tua. Ibi *adimplebis me lætitia*, qui A nunc plenus tristitia dico: *tristis est anima mea usque ad mortem*: qui nunc dico meis: *Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis.* Tunc *adimplebor lætitia* in me ipso *cum vultu tuo*, quoniam ego nunc mortalis, tunc immortalis ero *cum vultu tuo*, id est, cum Verbo tuo mihi unito, quod est, *vultus tuus*, quia per illud cognosceris. *Cum* illo *vultu tuo* ego assumptus homo, ego nunc tristis usque ad mortem, posthac lætitiam, & *delectationes* habebo *in dextera tua*, in æterna scilicet claritate tua *usque in finem* fine carentem, *usque in finem*, de quo aliàs dicitur: *Omnis consummationis vidi finem.* Marc. 14. 34. Joh. 16. 22.

Aliter. *Notas fecisti mihi*, id est, meis per mea exempla *vias vitæ*, quibus dixi: *Exemplum dedi vobis, ut & vos ita faciatis.* *Adimplebis me*, B id est, meos, *lætitia cum vultu tuo*, id est, cum me *vultum tuum* viderint vivum post mortis triumphum. Joh. 13. 15.

Vel: *Adimplebis* eos *lætitia*, quando Spiritum sanctum, qui est vera *lætitia*, mittes eis *cum vultu tuo*, cum Filio tuo, qui sum, ego. Mittes enim desolatis discipulis meis Paraclitum in nomine meo, & ita *implebis* eos *lætitia cum vultu tuo.* Ille namque me *vultum tuum* clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit illis. Tandem consummatis in eis *viis vitæ*, *adimpletisque* illis *lætitia*, cum transierint ex hac vita sinistra, misera, & miseriis plena, *delectationes* erunt illis *in dextera tua*, in æternitatis gloria, *usque in finem*, usque ad talem consummationem, ultra quam nihil desiderari potest.

C *Gloria Patri* æterno, qui Filio suo *præclaram hæreditatem restituit*, eumque *adimplet lætitia*: *Gloria Filio*, qui non solùm in se, sed in membris quoque suis *adimpletur lætitia*: *Gloria Spiritui Sancto*, qui est hæc ipsa *lætitia* sempiterna, qua *impletur* Christus, caput sine mensura, & membra cum mensura, videlicet *secundum mensuram Donationis Christi.* Ephes. 4. 7.

PSALMUS XVI.

E*Xaudi Domine Justitiam meam.*

Titulus est:

Oratio ipsi David.

VERS. I. Iste Psalmus & alii quatuor *orationis* nomine intitulantur, quia cùm cæteris Psalmis intermixta sit oratio, in istis sola *oratio* continetur, & si quid orationi aliud interseritur, hoc orationi cooperatur, quæ in his Psalmis principaliter intenditur.

Est autem hæc *Oratio* consonans prioris Psalmi negotio: unde rectè assignatur *Ipsi* vero *Da*- D *vid*, cui & in priore Psalmo assignata est tituli inscriptio. Ipse etenim Christus sicut flendo in morte Lazari charitatem in compassione proximorum nos docuit; sicut fugit, ut inconsideratæ temeritatis nobis auferret audaciam; sicut lavit pedes discipulorum, ut daret humilitatis exemplum: ita oravit, ut nos doceret orare. Intendit enim in hoc Psalmo ipsum caput orare Deum pro se, & suis, ne deficiant. Agit etiam de sui persecutione, & de inimicorum temporali, & perpetua damnatione, nec non de futura cum suis gloriosa, & plenaria satietate. Dicit enim Patri moriens in sua obedientia: Pro-

Probasti cor meum, & visitasti nocte. Igne me examinasti, & non est inventa in me iniquitas. Ut non loquatur os meum opera hominum: propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras. Ac deinceps. *Inimici mei animam meam circumdederunt, adipem suum concluserunt, os eorum locutum est superbiam. Projicientes me nunc circumdederunt me, oculos suos statuerunt declinare in terram. Susceperunt me sicut leo paratus ad prædam, & sicut catulus leonis habitans in abditis.* Et hæc quidem de sui persecutione. De inimicorum verò damnatione: *Exurge,* inquit, *Domine preveni eum* &c. Tandem de sua, suorumque satietate gloriosa sic dicit: *Ego autem cum justitia apparebo conspectui tuo, satiabor, cùm apparuerit gloria tua.*

Prima ergo pars versatur in oratione. Secunda in Dominicæ Passionis narratione. Tertia in damnatione inimicorum. Quarta in glorificatione Christi, & suorum. Veram ergo humanitatis naturam Christus ostendens orat dicens:

Exaudi Domine justitiam meam.

O *Domine*, cui ego in forma servi obedio, quem & in eadem forma Dominum recognosco, tu *exaudi meam justitiam.* Sicut enim per unius inobedientiam peccatores constituti sunt multi: sic decens, & justum est, ut per unius *justitiam*, & obedientiam justi constituantur multi. De quolibet largo eleemosynatore

Ps. 111. 9. dicitur: *Dispersit dedit pauperibus, justitia ejus manet in sæculum sæculi.* Et hæc *justitia* coram DEO exauditur: quia ipsa eleemosyna orat ad Dominum. Multò ergo magis ego, qui pro pauperibus me ipsum DEO eleemosynam facio, & per hoc *justitiam* habeo, exauditione dignam: quia hæc ipsa eleemosyna orat, imò & per justitiam forti exactione requirit misericordiam mihi, & meis exhibendam à te DEO Patre, pro cujus beneplacito & mandato ego feci misericordiam. Misericordibus namque misericordia debetur ex justitia. Et ego sum ille Samaritanus misericors, qui feci *misericordiam* in illum, quem Sacerdos veteris testamenti Aaron præterivit, quoniam eum sanare non potuit in sanguine hircorum, aut vitulorum. Ego autem de meo latere fudi vinum, & oleum in vulnera ejus. Nam sanguis meus oleum est & vinum, de quo dicitur in benedictione Judæ:

Gen 49. 11. *Lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uvæ*

Joan. 15. 1. *pallium suum.* Ego enim *sum vitis vera*, & oliva fructifera, de cujus medicinali sanguine tanquam vino & oleo curatur ille homo, qui descendebat ab Jerusalem in Jericho, & incidit in latrones. Cùm ergo fecerim ego misericordiam in illum, *Exaudi Domine justitiam meam*, ut & ego, qui nunc incidi in latrones, crucifixus à latronibus, inter latrones, mihi & meis consequar misericordiam, quam non quæro injustè, sed ex libra & statera justitiæ. Si enim appendatur calamitas mea in statera cum peccatis, quibus iram merui, hæc ipsa calamitas quasi arena maris gravior apparet peccatis, quæ

A super me tuli, peccatis videlicet mundi totius pro quo patior, & immolor ego Agnus tollens peccata mundi credentis in me, damnans verò peccata mundi non credentis in me. Utinam ergo appendantur ipsa peccata meorum, & calamitas mea in statera justitiæ! Imò quia ego jam pendens agonizo in cruce, cujus duo brachia exprimunt stateram, quæro *justitiam* in conspectu Patris & totius curiæ cœlestis, an calamitas mea non sit satis gravis ad præponderandum peccatis omnium in me credentium. Si attenditur, non solùm quid, sed & quis patior in ista calamitate. Ego Filius DEI patior pro servis, justus pro injustis. Nonne habet odorem tale sacrificium, per quem fœtor peccatorum justè sit abolendus, quem in humano

B genere diffudit primus Adam? Nonne habet clamorem orationis validum tale sacrificium dignè audiendum, & exaudiendum, non solùm ex misericordia, sed etiam ex justitia? si propter hominis iniquitatem pateretur homo solummodo, & non DEUS calamitatem, staret statera lancibus æqualibus, tenens hinc in lance judicii iniquitatem, inde verò in lance misericordiæ calamitatem. Sed quia propter solius hominis iniquitatem ego DEUS-homo patior calamitatem pendens in statera crucis homo justus, carens propriis peccatis, DEUS verus, fons *justitiæ*, *exaudi* tu *Domine justitiam meam*, ut calamitas, quam patior in lance misericordiæ gravior appareat, & quasi arena maris præponderans paucis lapillis, id est, peccatis meorum in lance *justitiæ*, super exaltet in judicio ipsam lancem *justitiæ* cum tanto pondere, ut quicquid pecca-

C torum, & malorum est in lance *justitiæ*, dum eadem lanx in judicio velociter, & vehementer exaltatur, totum excutiatur in profundum maris. Si enim tanti fuit ponderis immolatio agni contra nequitiam Pharaonis, ut ipse Pharao per eam excuteretur in profundum maris: justum est, ut me vero Agno contra nequitiam invisibilis Pharaonis immolato, ipse cum toto exercitu suo excutiatur in profundum inferni, & veri Hebræi ab ejus vexatione omnino sint liberi. Hoc justum est, hoc rationabile est, ut quia prædo avarus tenere voluit hominem innocentem, amittat etiam nocentem, eidem innocenti ad-

D hærere volentem. Si hoc justum est, imò quia justum est, *exaudi Domine justitiam meam.* *Intende deprecationem meam* de malis auferendis: *auribus percipe orationem meam* de bonis conferendis. Vel *deprecationem*, quæ, fit in corde, tu quoque in corde tuo intende; *orationem*, quæ fit ore (unde & dicitur *oratio* quasi *oris ratio*) tu auribus percipe, *orationem* dico prolatam *non in labiis dolosis*, sicut illi orant, qui dicunt: *Domine, Domine*, & non faciunt volun- *Matth. 7. 21.*
tatem Patris, vel qui alios judicant sine misericordia, & ipsi petunt misericordiam.

De

VERS. II. *De vultu tuo judicium meum prodeat: oculi tui videant æquitates.*

Ecce in DEO Patre nominantur aures, oculi, & vultus, cùm sit ipse DEUS incircumscriptus spiritus, neque cor habens intrinsecùs, neque aures, aut oculos extrinsecùs. Sed per hæc verba humana, divina innuitur efficacia: quia is, cui omnis voluntas loquitur, mirabiles habet aures: & quem nullum latet secretum, mirabiles habet oculos. Cùm ergo ei dicitur: *Auribus percipe orationem*, vel: *Oculi tui videant æquitatem*, per *aures*, & *oculos* intelligenda est ipsa Divinitas, cui omne cor patet, & omnis voluntas loquitur, & quem nullum latet secretum. Per *vultum* verò Filius ejus intelligitur, Verbum scilicet, quod erat in principio, & sapientia, per quam facta sunt omnia. De hoc vultu, de hoc verbo, de hac sapientia homo in persona ejusdem Verbi, *Vultus*, & sapientiæ assumptus cuncta sua disponit judicia. Unde & dixit: *Non possum ego à me ipso facere quicquam*, sed *sicut audio, judico*: quia de Verbi sibi insiti oraculo pendebat ipse assumptus homo. Propterea orat Patrem dicens: *De vultu tuo judicium meum prodeat*, id est, *judicium*, quo ego judex vivorum & mortuorum constitutus judicabo, prodeat *de vultu tuo*, de verbo tuo mihi unito, ut in omni meo *judicio* solum & totum illud judicem, quod audio dictante Verbo tuo *judicium* invisibiliter per me hominem exercendum visibiliter: quia tu Pater non judicabis quemquam visibiliter, sed omne *judicium* visibiliter exercendum, dedisti mihi, filio manifestè judicaturo: *quia filius hominis sum.* (Joan 5.30.; Matth. 27. 43.)

Judicium quoque *meum*, quo ego nunc iniquè judicor sub Pontio Pilato, *prodeat de vultu tuo*, ut nihil de me homine fiat, nisi quod beneplacitum est in Verbo tuo mihi unito.

Similiter *judicium*, quo ego judicabor in membris meis ante Reges, & præsides, *de vultu tuo prodeat.* Electi quoque mei, qui sedebunt *super sedes duodecim judicantes duodecim tribus Israel*, vel etiam, qui Angelos judicant & ista sæcularia, quorum unus ait: *Nescitis, quoniam Angelos judicabimus? quantò magis sæcularia*, isti agunt *judicium meum*: quia ego in eis & per eos judico: propter quod rogo, ut etiam tale *judicium meum de vultu tuo prodeat*, ne vultui tuo in aliquo displiceat, sed cognoscat mundus, quia & *judicium*, quo ego justè judico, & *judicium*, quo judicor injustè, *prodiit* in effectus præordinatos *de tuo vultu*, de tua voluntate, de tua voluntaria dispositione, tam ad meam, & meorum glorificationem, quàm ad inimicorum damnationem secundùm regulas æquitatum, quibus redditur omnibus debitum per meum judicium. Et si has æquitates non vult mundus videre; saltem *oculi tui videant æquitates*, diligentissima, & perspicacissima discretio, quæ in te est, *videat æquitates* in hac re, tam in glorificatione mea & meorum, quàm in damnatione & confusione inimicorum. Nihil enim æquius, quàm & illos innocentem damnantes damnari; & innocentem injustè damnatum justè clarificari. (Matth. 19. 28.; 1.Cor. 6.3.)

Aliter. *Non in labiis dolosis judicium meum prodeat*, ut aliud judicem ore, aliud sentiam in corde, vel malum bonum, vel bonum malum dicendo: sed *de vultu tuo*, de ratione sincera & vero intellectu, quem *vultus tuus* approbat, omne *judicium meum* & meorum prodeat. Ne autem fallente rerum obscuritate aliter fiat, *oculi tui videant æquitatem* (sic enim habet quædam translatio.) Igitur hoc oro ego Judex vivorum, & mortuorum, ut & oculi mei, oculi videlicet mentis meæ divina claritate perlucidi videant æquitatem: & oculi mei sancti videlicet rectores Ecclesiarum *videant æquitatem*, ne quando exorbitent B à justitia per cœcitatem. Ne autem videar de jactantia prætendere meam æquitatem, aut inaniter orasse, meam justitiam exaudiri, te scrutatorem cordium testem invoco, quòd ego iniquo judicio damnatus, *& cum iniquis reputatus* iniquitate careo, sicut tu ipse nosti, qui licèt omnia scias, tamen ad majorem veritatis evidentiam Marc. 15.28.

Probasti cor meum, & visitasti nocte. VERS. III.

Quando fur nocturnus cor meum tentans in deserto de gula, de vana gloria, de ambitione sæculi voluit perfodere domum meam, nec potuit. Postea verò multis tribulationibus inter Judæos detrahentes, invidentes, insidiantes, blasphemantes, & postremo crucifigentes tanC quam in fornace aurum per *ignem* Passionis *examinasti me, & non est inventa in me iniquitas*, quia neque per nocturnas diaboli tentationes tractus sum ad illicitam concupiscentiam, neque per manifestam persecutionem provocatus, aut perductus ad impatientiam: & ita *non est inventa in me iniquitas*, licèt multum quæsita. *Venit enim princeps mundi hujus* quærens apud me aliquod suum, sed *in me non* invenit *quicquam*. Permissus tamen est per se, ac per membra sua me tentare, ac tribulare: quia tu Pater per has tentationes *probasti* me sicut aurum, & *visitasti* me sicut ægrotum, qui licèt proprias ægritudines minimè haberem, tamen verè languores meorum portavi, quos te visitante D oportuit sic medicari. Quantùm verò attinet ad meam propriam personam, *non est inventa in me iniquitas*, quod etiam tacente me ità, Joan. 14.30.

Ut non loquatur os meum, tu scis esse verum.

Aliter. *Ut non loquatur os meum Opera hominum*, ac si dicat humana natura in Christo Patri DEO: Ne me putet quispiam assignare mihi, non tibi: homini, non DEO: Carni, non Verbo, quòd immunis sum à peccato, *& non est inventa in me iniquitas*: A tali suspicione me hominem expurgo sic dicens: *ut non loquatur os meum opera hominum.* Nam quòd immunis sum à peccato, quòd nec originalis, nec actualis culpa inventa est in me, non est opus hominum lege naturali filios generantium, nec eos à peccato servare valentium, VERS. IV.

 sed

sed est opus tuum DEI Patris mei, Verbum tuum in uterum Virginis eructantis, & est opus Spiritus sancti amoris tui conceptionem meam ineffabiliter in sensu Virginis super omnem sensum operantis, & est opus verbi ac sapientiæ domum sibi ædificantis, habitaculum animæ & carnis mundissimæ sibi compingentis, eandemque domum à peccatis actualibus immunem conservantis. Hæc, inquam, opera non sunt hominum, sed DEI. Non enim est hominis, ut immaculata sit via ejus, vel ut mundus appareat natus de muliere.

Vel usque adeò *non est inventa in me iniquitas*, ut nec in verbo inveniar culpabilis in tanta custodia custodiens os meum, *ut non loquatur os meum opera hominum*, quæ dici solent ad jactantiam: sed loquor, & magnifico DEI opera pro gloria ipsius dilatanda. Dico
Joan.14.10. enim: *Pater in me manens, ipse facit opera*, quo dicto mihi homini nulla evenit jactantia, sed sola ipsius per hoc magnificatur gloria, qui facit opera.

Similiter *os meum* v. g. Paulus Apostolus diligenter cavet, ut non *loquatur opera hominum*,
1.Cor.15.10. qui cùm dixisset: *plus omnibus laboravi*; ne opus humanum videretur loqui, adjecit: *Non autem ego, sed gratia Dei mecum.* Nam qui gloriatur in se loquens *opera hominum*, quasi bona suâ operetur virtute, hic talis servus est non manens in domo in æternum, servus, inquam, est nesciens, quid faciat in se Dominus ejus. Sed non talis amicus meus Paulus, & quilibet similis ejus benè sciens, quid faciat in se Dominus ejus, *non loquitur opera hominum*,
Isa.26.12. sed DEI, tale quid dicens: *Domine dabis pacem nobis: omnia enim opera nostra operatus es nobis.* Sic sic vitatur jactantia, dum in omni opere bono prædicatur virtus Divina, non humana, sive *per os meum* proprium in loquendo satis disciplinatum, sive *per os meum* qualecunque, videlicet ministrum verbi mei, non suæ, sed DEI gloriæ cupidum, *ut non loquatur opera hominum* jactanter, sed opera DEI ad gloriam DEI humiliter. Rex Babylonis Nabuchodonosor, quia non fuit *os meum*, os Divinum, os veridicum, ideò jactanter locutus
Dan.4.27. est opus humanum dicens: *Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificavi in domum regni, in robore fortitudinis meæ, in gloria decoris mei?* Unde hic talis servus inutilis, & malus nesciens, nec scire, vel dicere curans quid fecerit in se, ac per se Dominus ejus, de domo erat non solùm æternitatis, sed & regni temporalis ejiciendus, quod & factum est. Nam cùm adhuc sermo
Ib. v. 28. & 29. esset in ore Regis, vox de cœlo ruit: *Tibi dicitur Nabuchodonosor Rex: Regnum transiit à te, & ab hominibus te ejicient, donec scias, quòd dominetur excelsus in regno hominum.* Sic superba glorjatio erat humilianda per verba labiorum tuorum, quibus tu cognosceris in regno hominum dominari, *ut non loquatur os meum*, os veridicum, quod est *meum*, qui sum veritas, *non*, inquam, *loquatur os meum opera hominum* *propter verba labiorum tuorum*, A quibus increpas non solùm Nabuchodonosor, sed omnem arrogantem de opere magno se jactantem, quasi aliquod opus bonum, vel magnum sit opus hominum, & non potiùs DEI dominantis in regno hominum, & operantis per homines omne opus bonum, vel magnum, ut fuit Babylonicæ urbis ædificium.

Solum peccatum DEUS non operaris per Angelos vel homines peccantes: quia nec peccatum propriè dicitur opus, sed destructio, vel deformatio Divini operis, ut qui excæcat oculum, destruit, ac deformat opus Divinum. Tu autem Pater in me manens fecisti opus Divinum, quando te operante illuminavi cœcum natum, vel suscitavi Lazarum, seu aliud opus B Divinum feci, sive per me ipsum, sive per aliquem meorum. Talia opera sic prædico per me, vel meos, *ut non loquatur os meum opera hominum*, non assignet humanæ possibilitati aliquod opus utile, vel bonum. Hinc est, quòd Salomon, qui fuit *os meum*, post magnum magni templi ædificium, ne videretur se jactare per illud, quasi per opus humanâ virtute cœptum vel perfectum, dixit inter cætera: *Benedictus Dominus Deus Israel, qui locutus est ore suo ad David patrem meum, & in manibus ejus perfecit.* Item: *Domine Deus Israel non est similis Deus in cœlo desuper, & super terram deorsum, qui custodisti David patri meo, quæ locutus es ei. Ore locutus es, & manibus perfecisti, ut hæc dies probat.* Sic disciplinatum est omne *os meum*, *ut non loquatur opera* tua DEUS Pater quasi *ope*- 3.Reg.8.15. Ib. v. 23 & 24.
C *ra hominum propter verba labiorum tuorum*, quibus increpas angelum & hominem superbum. Multò magis *Ego* singulariter justus, mitis, & humilis corde *propter verba labiorum tuorum*, id est, Prophetarum conservanda & implenda (quia *non veni solvere legem, aut Prophetas*) non solùm cohibui *os meum*, *ut non loqueretur opera hominum*; sed etiam *custodivi vias duras*, *vias* mortalitatis. Propter quod rogo Matth.5.17.

Perfice gressus meos, & meorum *in semitis tuis.* VERS. V.

In semitis æternitatis: ut quia ego à pec- D catis immunis per vias mortalitatis duras *propter verba labiorum tuorum* durè sum afflictus, hæc sit mihi remuneratio, ut *perficiantur gressus* meæ humanitatis *in semitis* tuæ Divinitatis, ita, *ut non moveantur vestigia mea* super solidum æternitatis fundamentum posita. Quod ita demum *perficietur*, si eis, in quibus ego gradior, stabilitas æternitatis conferetur: sicut fluctibus maris, in quibus ambulavi, licèt naturaliter fluidis, tamen per impressiones pedum meorum collata est quædam soliditas, per quam significari potuit æternitatis illa soliditas, quæ conferenda est meis vestigiis in omnibus in hoc fluido temporalitatis & mortalitatis mari magno mihi subjacentibus, &

& vestigia pedum meorum, id est, exemplo-Acto, & verè languores meorum portanti, & rum meorum in se recipientibus. *Perfice* igitur *gressus meos in semitis tuis, ut non moveantur vestigia mea* propria in omnibus meis perfecta soliditate firmata. Vel etiam: *ut non moveantur vestigia mea*, id est, meorum, sicut mota sunt *vestigia* Petri dubitantis.

In Hebræo habetur: *Propter verbum labiorum tuorum ego observavi vias latronis. Sustenta gressus meos in callibus tuis, & non labantur vestigia mea.* Dicat ergo Christus, qui cum iniquis, & latronibus est reputatus: *Ego observavi vias latronis*: quia sicut latro non graditur publica & plana via, sed incedit per saxosa, invia & spinosa: ita ego *propter verba labiorum tuorum* adimplenda non ambulavi secundùm usitatas traditiones scribarum & Pharisæorum, sed per mandatorum tuorum viam ab illis desertam tanquam in solitudine similis latroni ambulavi secundùm eorum judicium, qui me judicaverunt cum latronibus crucifigendum. Imò latrone Barraba dimisso ego quasi latro addictus sum supplicio. Ideò *sustenta gressus meos*, & meorum, *& non labantur vestigia mea*, & meorum.

Aliter: Ego in meis infirmis Petro adhuc timido similibus *custodivi vias duras*; quia talibus in observandis verbis labiorum tuorum videtur difficultas dura. Sed ego pro eis nunc sacrifico me ipsum, ut & ipsi sancti sint in veritate. Non rogo, ut in imperfectione tali tollas eos de mundo, sed sanctifica eos in veritate, ac *perfice gressus meos* in eis non solùm ad gradiendas vias generalium præceptorum, sed etiam, ut rectè ambulent in semitis angustus consiliorum perfectissimorum.

VERS. VI. *Ego clamavi: quoniam exaudisti me DEUS.*

Priùs per minutas tribulationes quasi remissè oravi, & tunc *exaudisti* me Divina opera faciens pro me: ideo certificatus de majori exauditione per magnam Passionem mortis *cum*
Hebr. 5. 7. *clamore valido* preces effudi, certus, quòd *clamorem* hunc exaudires, *quoniam exaudisti me* priùs leniter orantem, ut in resurrectione Lazari. Tunc in suscitatione unius hominis modicè orantem exaudisti. Ego autem sciens, quia
D semper me audis, pro suscitatione totius humani generis à morte animarum per mortem meam *clamavi*, & à morte quoque corporum per meam Resurrectionem omnes homines suscitari clamans oravi, quando mortem animarum moriendo destruxi, & vitam corporum resurgendo reparavi. Quid *clamavi*? hoc scilicet:

Inclina aurem tuam mihi, & exaudi verba mea. De alto videlicet summæ Divinitatis ad lectulum humanæ infirmitatis, in quo languores multorum porto, *inclina aurem tuam* Tu medicus mihi ægro-*exaudi verba mea*, hæc scilicet

Mirifica misericordias tuas. VERS. VII.

Ut me moriente in cruce velum templi scindatur, factoque magno terræ motu totus infernus concutiatur, & captivitas inde abducatur, cui captivitati per me ab inferis liberatæ paradisi portæ sint apertæ, ita ut hodie post Luc. 23. 43.
lateris mei apertionem sint mecum in paradiso sociata illis anima latronis, cui dixi: *Hodie mecum eris in paradiso. Mirifica* etiam in hoc *misericordias tuas*, ut me resurgente multa corpora sanctorum surgant mecum, & in testimonium meæ resurrectionis appareant multis: *Mirifica* etiam in hoc *misericordias tuas*,
B ut discipulos mea morte turbatos citò consoleris per lætitiam, quam eis promisi dicens:
Iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. Joan. 16. 22.
In his omnibus *mirifica misericordias tuas*, quæ magis erunt mirificæ, si tunc aderunt, quando vix creduntur, aut sperantur adesse, quod ita erit. Nam & illi in inferno dicent vel jam pænè desperati: *Advenisti desiderabilis, quem exspectabamus in tenebris, ut educeres hac nocte vinculatos de claustris, te nostra vocabant suspiria, te larga requirebant lamenta. Tu factus es spes desperatis.* Et etiam discipuli velut jam desperati dicent: *Nos autem sperabamus, quòd ipse esset redempturus Israel.* Luc. 24. 21.
In hoc ergo *mirifica misericordias tuas*, ut jam
C naufragantibus circa desperationem consolationis tu exhibeas in meæ Resurrectionis triumphali gaudio mirabiles consolationes, & tale gaudium, quod nemo tollat ab eis. Ita *mirifica* circa meos *misericordias* tuas, antequam in eis tota spes deficiat. Nam qui dicunt: *Sperabamus* verbo præteriti imperfecti temporis utentes, ostendunt se adhuc habere quasdam reliquias bonæ spei. Et ideo priusquam in eis omnino deficiat bona spes, *mirifica* eis *misericordias tuas*, *qui salvos facis sperantes in te.* Noli, noli consolationem differre nimiùm, ne penitus incidant in voraginem desperationis: quia tu non salvas desperantes, sed *sperantes in te.* Non pro his autem ro-
D go tantum, qui me visuri sunt in die Resurrectionis, sed & pro his, qui credituri sunt per testimonium eorùm, & sperabunt in me, ut omnibus illis *mirificentur misericordia tua*: quia tu salvas non solos videntes me, & per hoc te confitentes, atque in te credentes per me contrectatum seu visum, sicut me Thomas videbit, contrectabit, & sic credet: sed *salvos facis* per me *omnes sperantes in te*, ita ut ego veritas veraciter inveniar dixisse: *Beati, qui non viderunt, & crediderunt.* Joan. 20. 29.

VERS VIII. *A resistentibus dextera tua custodi me.*

Verbum tuum mihi homini unitum *dextera tua* est: & huic Verbo, huic *dextera tua resistunt*, qui eidem Verbo tuo nolunt obedire. Ab illis itaque *resistentibus dextera tua custodi me* hominem *ut pupillam oculi*, ita videlicet *custodi*, ut innotescat omni mundo, quòd ego
Joan. 1. 9. assumptus homo in lucem veram, *quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, sum *pupilla oculi* tui: quia sicut pupilla, quamvis parva sit in oculo, tamen per illam dirigitur tota totius oculi visio: sic ego assumptus homo in lucem Divinam, licèt sim parvus in humanitatis conditione, tamen ita sum clarificatus in æterni luminis claritate, ut neminem videas tu Pater, nisi per me *pupillam* tuam, & nemo veniat ad te Pater, nisi per me illuminatus. *Custodi* ergo *me*, *ut* jure debes custodire *pupillam oculi* tui.

Vel *Custodi me*, id est, omnes meos, ut custodis me ipsum, qui sum *pupilla oculi* tui. Volo enim, ut ubi ego sum, illic sint & mei, ut & ipsi pro modo suo clarificati videant claritatem, quam dedisti mihi clarissimæ *pupillæ oculi* tui, quo in principio vidisti cuncta, quæ feceras, & erant valde bona, priusquam emersisset peccati malitia: & nunc in plenitudine temporum eodem oculo, eodem lumine tuo per me *pupillam* humilitate servilis formæ nigram, sed ejusdem luminis unione claram, iterum respicis omnem creaturam tuam, dum per me, ac meos prædicatur Evangelium omni creaturæ. *Custodi* ergo etiam ipsos meos discipulos, per quos lux veritatis diffundenda est, *ut pupillam oculi*. *Custodi* etiam omnes meos illorum doctrina illuminandos *ut pupillam oculi*. *Custodi* eos, ut sicut *pupilla* oculi sint nigri per veram humilitatem, sint clari per veram charitatem. Sic-
1. Joan. 2. 11. ut enim omnis, *qui odit fratrem suum, in tenebris est*: ita omnis, *qui diligit fratrem suum, in lumine est*, & illuminatus est *ut pupilla oculi*. Pro quibus cunctis in cruce nunc orando, vel etiam post crucem & mortem in dextera tua manens interpellando non dico *custodi* meos, sed dico: *Custodi me*. Quamdiu enim unum ex minimis meis non custodis, *me* non custodis: & quamdiu uni ex minimis meis das custodiam sive Angelorum sive hominum angelicorum,
Isa. 62. 6. quos tu *super muros Jerusalem custodes* ponis, mihi das custodiam, & *me* in meis custodis.

Tu me in meis custodisti, quando propter me nasciturum genus Abrahæ non permisisti
Exod. 1. 22. exterminari & annihilari, neque per Pharaonem præcipientem, ut omne masculinum, de quo ego nasciturus credebar suffocaretur in flumine: Neque per Reges Israel odientes & persequentes domum David, cujus ventris fructus ego eram promissus regnaturus, & super solium ejusdem David sessurus. Tua etiam vigil circa me custodia custodiens me *ut pupillam oculi* compescuit Regem Babylonis, ne genus meum penitùs interimeret vel ad adorationem statuæ, quam erexerat compellendo, vel Dan. 3. 6.
interficiendo. Compescuit etiam impium Aman in regno Persarum, ne sicut voluit, penitus interimeret genus meum. Similiter impeditus est Antiochus Rex Græcorum Diabolo inflammante iratus contra genus meum volens illud penitus delere jam jam imminente mea nativitate, quam Diabolus per jam dictos reges, & tyrannos voluit præanticipasse, ut succisa stirpe, de qua eram nasciturus, ego *pupilla oculi tui*, non venirem illuminare totum corpus Ecclesiæ. Sed jam, ut Joannes dilectus meus testatur, *quinque* isti Reges *ceciderunt*, videlicet Ægyptius, Israeliticus, Babylonicus, Persicus, qui & Medus, & novissimus Rex Græcorum cecidit superatus virtute Machabæorum. Unus est Romanus, videlicet Imperator, sub cujus præside Pontio Pilato ego in carne morior, & sub cujus imperii ministris corona Martyrii debetur multis membris meis. Alius, id est, Antichristus, qui non tam corpora, quàm animas meorum quæret occidere, nondum venit, sed venturus est in omni virtute Sathanæ, in prodigiis, & signis mendacibus, ita superbus, ut in templo meo, quod est Ecclesia, sedeat ostendens se tanquam sit DEUS, imò & extolletur supra omne id, quod dicitur DEUS, aut quod colitur, tantasque per mundum nebulas errorum diffundet, ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi, qui sunt quasi *pupilla oculi* mei ad hoc electi, ut non solùm ipsi non errent, sed totum corpus Ecclesiæ contra errorum tenebras illuminent. Hic opus est *custodia* tua Pater, qui me contra omnium transactorum regnorum tyrannides & versutias in meis custodisti *ut pupillam oculi* usque in hanc horam, in qua est potestas tenebrarum, sed permodica: quoniam post mortis brevissimam dormitionem denuo evigilabo ego *pupilla oculi tui*. Imò, quia ego sum *leo de tribu Juda*, vigilantibus oculis dormiam. Nam dum corpus *de torrente* mortis *in via* veloci transitu potatum obdormiet ad similitudinem Noe post ebrietatem dormientis: Ego vigilante spiritu meo in manus tuas Pater commendato, tanquam *pupilla oculi*, satis perspicuè videbo, & discernam inter filios benedicendos, & semen Chanaan propter hoc maledictioni obnoxium, quia non honorat meam nuditatem in hac potestate tenebrarum brevi, & horaria. Sed in illa longa potestate tenebrarum gravius erit periculum, quando regnabit Antichristus in hoc ipso mihi contrarius, quòd sicut ego *pupilla* oculi tui sum lux mundi: ita ille princeps tenebrarum famulantibus illi angelis, rectoribus tenebrarum, & adhærentibus illi omnibus filiis noctis & tenebrarum penè totum excæcabit mundum. Quia ergo in majori necessitate majori opus est adjutorio, & custodia, tunc me Pater *custodi* custodia diligentissima *ut pupillam oculi*, ne Anti-

Christi

Marginal references: Esther c. 6. 2. Machab. 9. Apoc. 17. 10. Apoc. 5. 5.

Christi minister Arius, aut alius aliquis hæreticus me in meis extinguat, ne fidem Divinitatis, qua ego *pupilla oculi* tui plenissimè luceo, in meis diminuat, neve Judæ mercatori pessimo, qui me nunc vendidit, in suis Successoribus potestas
Zach. 11. 13. maneat me vendendi, & *pretium, quo appretiatus sum*, possidendi. Potiùs cogatur peccatum suum confiteri, & pretium amittere, quod sit in sepulturam peregrinorum, qui sunt *pupilla oculi* tui, ut in pretioso hæreditatis æternæ agro per meum sanguinem acquisito mihi consepulti sint, custoditi ut *pupilla oculi* tui ab omni excœcatione Antichristi.

Sub umbra alarum protege me.

Habes enim tu Pater *alas*, duo videlicet Testamenta, quorum in uno promittis cultoribus tuis temporalia bona: in altero autem promittis æterna. *Sub umbra* istarum *alarum protege me*, ut datâ mihi omni potestate in cœlo, & in terra possim conferre meis perfectis dilectoribus & in rebus temporalibus præsentis vitæ subsidium, & in æternis bonis permansurum fructum sempiternorum gaudiorum. In rebus temporalibus non sit quisquam egens inter eos, sed distribuatur unicuique, sicut cuique opus est. In æternorum verò dilectione sit eis cor unum, & anima una, sic læva tua velut ala una sit sub capite, & dextera tua velut ala altera omnem animam amplexetur, quæ voluntatem tuam Pater faciendo, & me verbum tuum concipiendo, & gignendo mihi mater, &
Mat. 12. 50. tibi sponsa efficietur. *Quicunque enim fecerit voluntatem* tuam Pater, *ipse meus frater, soror, & mater est.* Et si mihi Filio tuo mater est: ergo tua sponsa est. Dicat igitur quælibet hu-
Cant. 2. 6. jusmodi mea mater, tua Sponsa: *Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Ita *sub umbra alarum tuarum protege me*, id est, meos, non ut nihil difficultatis in hoc mundo patiantur, sed ne projecti extra *tuas alas* vel per nimiam rerum temporalium indigentiam incidant vel induant avaritiam, quæ est larva quædam & facies impiorum: vel per nimiam æternorum negligentiam refrigescente in meis charitate induant iniquitatis abundantiam quasi larvam quandam, & faciem fœdissimam, quæ est facies impiorum, qui me afflixerunt: quia maximè propter avaritiam Judæi me contra ipsorum avaritiam disputantem crucifixerunt, præcipuè Scribis, & Pharisæis contra me ira-
Joan. 2. 15. scentibus, quòd paulò ante Passionem meam subverti mensas eorum, & cathedras, ejectis eis de templo, & eorum ære in terram effuso.

Similiter in tempore Antichristi refrigescente charitate, atque abundante iniquitate per ipsam iniquitatis & iniquorum abundantiam, tunc affligar in pauperibus meis, qui tunc abundantibus iniquis affligentur nimietate paupertatis, quoniam egentibus, angustiatis, afflictis, quibus dignus non erit mundus, gaudebunt impii facie ad faciem videntes Antichristum, & diligentes ipsum atque ipsius faciem induti: sicut mei quoque dilectores audiunt Aposto-
Galat. 3. 27. lum meum dicentem: Omnes, qui *in Christo baptizati estis, Christum induistis.* Ergo ut in pauperibus meis, meam faciem indutis, ipsa mea facies tanquam in speculis purissimis clarè appareat *sub umbra alarum tuarum*, vel sicut dictum est, vel sub misericordia, & miseratione, quarum alarum altera est in affectu, altera in effectu. *Sub umbra*, inquam, alarum istarum Pater æterne protege illos

A facie impiorum. VERS. IX.

Ne quando impiis conformentur in avaritia, vel aliâ iniquitate. Vel sub umbra alarum dilectionis videlicet, & misericordiæ tuæ. Dilectionis, qua dilexisti eos ante constitutionem mundi: Misericordiæ, qua vocas, & justificas eos in mundo. Custodi meos *à facie*, id est, conformitate impiorum.

Inimici mei animam meam circumdederunt. Nam cùm *facta* essent *Encænia in Jerosolymis, & hyems* esset, & ego ambularem *in porticu Salomonis, circumdederunt* me *Judæi*, & dixerunt mihi: *Quousque animam nostram tollis? Si tu es Christus, dic nobis palam.* Sic loquendo *circumdederunt animam meam* intendentes laqueos, quibus tollerent mihi animam meam. Adduxerunt enim insidiosè milites Cæsaris, ut si ego palam dixissem esse me Christum Regem, quasi Regis Romani contradictor statim caperer, & interficerer. Unde non tunc palam dixi me Christum Regem esse, uti volebant, sed dixi, eos non esse ex ovibus meis, ut Romani milites audientes me pastorem potius quàm Regem designari, desinerent mihi indignari vel insidiari, quando curam meam pastoralem non intelligerent habere potestatem regalem, quod tamen, licèt palam non loquerer, omnino non tacui. Dixi enim: *Nemo potest rapere de manu Patris mei*, & nemo potest rapere de manu mea. Et adjeci: *Sed vos non creditis: quia non estis ex ovibus meis.* Per hæc verba delusis Romanis multa disputavi cum inimicis meis Judæis, contestando eis veritatem, ut facerem benignè, quod illi objecerant malignè. Dixerant enim: *Quousque animam nostram tollis?* Ac si dicerent: quousque nos interficis non loquendo nobis, ut volumus? Ego igitur, sicut dixi, benignè veritatem loquendo ad hoc laboravi, ut Deis tollerem animas, malignitatis adipe incrassatas. At illi

Joan. 10. 22. 23. & 24.

Ibid. v. 28. & 29. Ibid. v. 26.

Adipem suum concluserunt. VERS. X.

Adipem, inquam, *suum*, incrassatum cor suum, impinguatas animas suas veritati obcluserunt, & quasi tauri pingues contra me insultus faciendo adipem suum contra gladium verbi & doctrinæ meæ defenderunt, mihique animam meam tollere conati sunt. At tamen nemo tollit à me animam meam, sed ego pono eam, & iterũ sumo eam. In hac positione animæ meæ *os eorum locutum est superbiam* dicendo: *Vah! qui destruit templum Dei, & in tribus diebus reædificat. Si Rex Israël es descende de cruce*: & in aliis multis contra me *os eorum locutum est superbiam.* Mat. 27. 40.

 Pro-

VERS. XI. *Projicientes me nunc circumdederunt me.*

Mali vinitores, qui anteà servos meos malè tractaverunt, nunc me videntes & cognoscentes
Matt.21.38. hæredem dixerunt: *Hic est hæres, venite occidamus eum*, & nostra erit hæreditas. Hæc inter se dixerunt, & sicut servos meos occiderant, ita nunc, & multò crudeliùs projicientes me extra vineam, crucifigentes extra civitatem, *circumdederunt* quasi ad spectaculum collecti. Et tamen propter nimiam crudelitatem suam, ne videndo meam flagellationem & crucifixionem fortè inclinarentur ad aliquantulam compassionem & miserationem, cùm ego in præsentia eorum flagellarer, conspuerer, colaphizarer, & multis modis cruciarer, *oculos suos statuerunt declinare in terram*, ne inspiciendo miseriam meam saltem ad modicam provocarentur misericordiam.

Vel: *Oculos suos statuerunt declinare in terram.* Hoc solummodo, & maximè intendentes præcavere, ne me vivente amitterent *terram*, & locum, & gentem, atque alios quæstus terrenos, quos in domo Dei negotiando sectabantur contra meam doctrinam, quia frequenter disputaveram contra ipsorum avaritiam. Unde vehementer contra me irati, cùm discipulus me traderet, vel etiam, cùm Pilatus me flagellatum traderet voluntati eorum, aut etiam tradente me te Patre meo, illi

VERS. XII. *Susceperunt me sicut leo paratus ad prædam, & sicut catulus leonis habitans in abditis.*

Leo Diabolus ad escam carnis meæ nimiùm fuit avidus, nesciens, quòd hamo Divinitatis meæ foret capiendus. Principes etiam Judæorum sicut ipse leo, sicut ipse Diabolus, fuerunt avidi mortis meæ nescientes, quòd etiam forent suplantandi, & de terra sua ejiciendi. *Et sicut catulus leonis habitans in abditis.* Caterva dæmonum scilicet cum principali suo leone Diabolo latenter in abditis operando inhiavit morti meæ. Sic populus & ipse quasi *catulus* cooperando Principibus, atque inhians meo sanguini clamavit:
Matt.26.66. *Reus est mortis.* Item: *Crucifige, crucifige eum.*
Luc.23.22.

VERS. XIII. *Exurge Domine, præveni eum, & supplanta eum.*

Domine Deus Pater meus, qui videris omnia hæc mala non attendens quasi dormires,
Psal.77.65. *Exurge excitatus tanquam potens crapulatus à vino*, & percute inimicos tuos in posteriora. *Exurge Domine*, vigila, & vide, quomodo inimicus meus præcurrit, ut præcludat mihi exitum
Matth.27. v.63. & 64. de sepulchro. Dicit enim Pilato: *Domine recordati sumus, quia seductor ille dixit: Post tres dies resurgam. Jube ergo custodiri sepulchrum &c.* Sic timuit inimicus meus, me post tres dies resurrecturum. Sed tu *præveni eum* non post tres dies me resuscitando, sed circa initium diei tertiæ valde manè etiam in media nocte, cùm adhùc tenebræ sint ad monumentum, subitâ & festinatâ resuscitatione inimicum meum *præveni:* & quia ipse contra Deum fortissimum luctatur, tu *supplanta eum.* Luctante quondam tecum Patriarcha Jacob, ut tibi extorqueret benedictionem, tu tetigisti *nervum femoris ejus, & statim emarcuit*: quia Genes.32.25. hoc futurum fuit, ut postquàm in me semine Abrahæ, qui exivi de femore Jacob, verus Israël benediceretur, statim genus Jacob marcesceret, illud videlicet, quod benedictionem non reciperet. Et ecce iste malignus populus non pro benedictione obtinenda, sed contra benedictionem luctatur. Tu ergo *supplanta eum*, ut cadat, ut locum, & gentem, unde superbit, amittat, atque in infernum præcipitatus, qui me in inferno & morte detinere cupit, luat pœnas debitas.

Eripe animam meam ab impio: non derelinquas animam meam in inferno, ut placet impio, sed *eripe ab impio ipsam animam* meam, *frameam tuam* paratam, & acutam ad debellandas aërias potestates.

In Hebræo habetur: Salva animam meam ab impio, qui est gladius tuus. Nam & impius homo vel Diabolus Dei est gladius, uti Rex Babylonis Dei fuit securis, & malleus. Igitur à tali gladio, à tali securi, à tali malleo *salva*, inquit, *animam meam.*

Vel *eripe animam meam frameam tuam*, qua manus tua, verbum tuum, est armatum. Hanc *eripe* ab *impio* Diabolo, & ab omnibus

Inimicis manus tuæ. Atque ne ultra modum superbiendo Ecclesiam meam, quæ est opus manûs tuæ destruant, *ô Domine à paucis de terra divide eos.* Et hoc ne differas in longinquum, sed quid? *Domine* adhùc in vita eorum, dum est locus pœnitendi, cùm etiam de impœnitentibus in hac vita punitis potest exemplum capi ultionis, & judicii tui, *in vita*, inquam, *eorum divide eos de terra*, pro qua obtinenda me crucifixerunt dicentes: *Ne fortè veniant Romani, & tollant nostrum locum, & gentem.* De hac terra divide illos dispergendo per exercitum Romanorum, ut captivi ducantur in omnes gentes. Divide illos, *à paucis*, qui mei electi sunt, priùs disjunctos. Sciendum quippe est, quòd paulò ante tempus destructionis Jerusalem quidam Judæi ad fidem conversi præmoniti sunt à Spiritu Sancto, ut civitatem excederent, & in regnum Agrippæ se transferrent, quod Romanis fœderatum erat, ne cum iniquis perirent. Exaudita est igitur oratio Christi dicentis: *Domine à paucis de terra divide eos*, quoniam *à paucis* electis impii separati de terra sua ejecti sunt *in vita* sua. Licèt enim plurimi eorum fame interempti & gladio interfecti fuerint, captivi tamen *in vita sua* multi abducti sunt. Dicit ergo: *Domine à paucis de terra divide eos in vita eorum.*

VERS. XIV. Joan. 11. 48.

Divide illos etiam de absconditis tuis, ut nonsolùm sint ejecti de terrenis divitiis suis manifestis, sed etiam *de absconditis tuis.* Nempe ipsorum fuit testa-

testamentum & legislatio, & obsequium, & promissa, & eorum fuerunt patres, ex quibus ego Christus secundùm carnem natus sum, & ipsorum erant oblationum, & ceremoniarum *abscondita* mysteria. *De* his omnibus *tuis absconditis in vita eorum divide* illos, ut *sine Rege*, sine Sacerdote magno, sine templo, *sine altari*, *sine sacrificio* sint inter gentes. *Osee. 3. 4.*

Non contra hos autem rogo tantùm, sed & contra eos, qui sunt imitaturi eos in tempore Antichristi, ut & ipsi à paucis electis, qui tunc erunt, separati adhùc *in vita eorum* dividantur *à terra*, id est, excommunicentur ab Ecclesia, vel excludantur à terrenarum rerum copia per Antichristum illis collata, & dividantur *de* tuis *absconditis*, de officiis videlicet Ecclesiasticis, non habituri de Secta sua Episcopum, vel Regem, sed sine Rege, sine Sacerdote, sine templo, sine altari, sine sacrificio sint sicut Judæi.

Aliter. Ideo *Domine à paucis de terra divide eos in vita eorum*, quoniam non per ignorantiam peccaverunt. Nam *de absconditis tuis*, de Scripturarum secretis *adimpletus est venter eorum*, id est, memoria eorum, quæ ventri est consimilis, adimpleta est rerum absconditarum notitiis, velut quibusdam electis cibis. Et tamen insuper

Saturati sunt porcinâ, id est, immunditiâ, quæ significatur in lege per carnem porcinam: *& dimiserunt reliquias suas parvulis suis* dicendo: *Sanguis ejus super nos, & super filios nostros.* *Matt. 27. 25.*

Aliter: *Saturati sunt filiis*, id est, operibus malis, quæ per filios intelliguntur: *Et* cùm saturati essent pœnis meis, *dimiserunt reliquias suas parvulis suis* dicendo: *Sanguis ejus super nos, & super filios nostros.*

Aliter: Ego rogavi eos dividi à terra, quod ita efficaciter adimplebitur, ut primò à Romanis obsessi, & fame coarctati comedant filios suos, & *dimittant reliquias suas parvulis suis.* Hoc narrat Josephus historialiter impletum, dum quædam nobilis fœmina nomine Maria intolerabili fame vexata filium parvulum assatum ex parte comedisset, atque nidorem carnium sentientes alii famelici vehementer in eam irruerunt, ut ei carnes auferrent: Ipsa reliquias earundem carnium humanarum protulit in medium. Qui cùm viderent semiesum parvulum, horrore facinoris perturbati, miseratione pariter, & indignatione repleti sunt.

Aliter: *Saturati sunt filiis*, id est: abundaverunt filiis, & aliis rebus prosperis, neque cogente rerum penuria me interfecerunt contra quæstus avaritiæ disputantem, atque cùm complures haberent filios, vix *reliquia* ipsorum in paucis electis crediderunt, *&* has *reliquias dimiserunt parvulis suis*, id est, humilibus. Nam per Apostolos, qui velut parvæ *reliquiæ* salvati sunt ex gente Judæorum, posteà conversa est multitudo parvulorum, quando unâ die tria millia crediderunt, & aliâ die quinque millia. Propter hujusmodi parvulos non solùm de Judæa, sed etiam de Gentilitate colligendos Ego Jesus, dum caperer ad mortem, dixi: *Sinite hos abire, ut sermo* meus *impleretur*, quem dixi: quoniam *quos dedisti mihi Pater, non perdidi ex eis quemquam.* Et quia in potestate divina fuit sermo meus præcipientis, ut sinerent hos abire, illi non valentes verbo meo contraire dimiserunt eos abire; quod ego ita volui, quia nondum erant ad mihi commoriendum idonei, & multi parvuli per eos erant colligendi ex Judæis & Gentibus. Ideo *dimiserunt reliquias suas*, id est, Apostolos abire, quod provenit in salutem *parvulis suis*, non illis intendentibus hanc salutem, sed me disponente cùm dicerem: *Sinite hos abire.* Propterea, licèt magna utilitas provenerit de mea morte, ac discipulorum dimissione, tamen illi, qui me interfecerunt, & illas reliquias dimiserunt, rei sunt pro mala sua intentione.

Act. 2.
Act. 4.
Joan. 18. 8.
Ibid. v. 9.

Ego autem in justitia apparebo conspectui tuo. VERS. XV.

Ego, quem seductorem clamaverunt, *in justitia apparebo. Ego*, qui non solùm de meis bonis, verùm etiam de ipsorum malis operatus sum salutem in medio terræ, *justus apparebo*, non solùm in salvando *reliquias*, & *parvulos*, id est, paucos humiles, verùm etiam in damnando superbos multos. Justum quippe est, ut deponam *potentes de sede*, & exaltem humiles. Justum est, ut mites discipuli mei possideant terram, & constituantur Principes super omnem terram, atque nihilominùs justum est, ut malos malè perdam de terra illa eos ejiciendo, pro qua obtinenda me interfecerunt. *Ego* igitur in omni meo judicio, quo malos colonos malè perdam, & vineam meam locabo aliis agricolis, *justus apparebo conspectui tuo* Pater juste, quem mundus non cognovit, ego autem cognovi te. Proinde sicut justus prædicaris tu Pater juste, qui exigente justitiâ mundum te non cognoscentem damnas, me autem te cognoscentem & meos liberas, & salvas: Ita *Ego* justi Patris *justus* filius apparebo, eos damnando, qui me tuum Filium cognoscere noluerunt, & salvando illos, qui crediderunt, & cognoverunt: quia à te exivi. *Joan. 17. 8.*
Luc. 1. 52.
Matth. 5. 4.

In Hebræo habetur: *Ego in justitia videbo faciem tuam, implebor, cùm vigilavero, similitudine tuâ.* Quod ita exponi potest: *Ego*, qui nunc mortalis videor tibi Pater dissimilis, *cùm vigilavero* in resurrectione, *implebor similitudine tuâ*: quia justus justi, æternus æterni, omnipotens omnipotentis Patris filius *apparebo conspectui tuo* & tuorum sive Angelorum, qui desiderant in me prospicere, sive hominum sic me videntium, ut videant in me justo Filio te justum Patrem meum. *Beati qui esuriunt & sitiunt* videre, atque gustare hanc *justitiam*, *quoniam ipsi saturabuntur*, & ego *satiabor* in eis, *dum manifestabitur gloria tua*, Deus Pater, in me homine Filio tuo, ita ut omnis lingua confiteatur: quia ego Jesus Christus in gloria tua sum. Tunc *satiabor* in me ipso, *Matth. 5. 6.*
Phil. 2. 11.

ipso, ac meis *gloria tua*, tunc *implebor similitudine tuâ* consummato in me, ac per me in meis antiquo consilio, quo dixisti: *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram.* Nam & ego singulariter in mea persona videns te *adimplebor similitudine tuâ*, cùm inter me, ac te nulla erit gloriæ distantia glorificata plenè, ac summè humanitate meâ. Cùm etiam reformabo corpora meorum in ultima die configurans ea corpori claritatis meæ, tunc *satiabor* in membris meis *gloriâ tuâ*.

Genes. 1. 26.

Gloriam tantam esuriendo, ac sitiendo in fine Psalmi dicant omnes, qui sperant eâdem gloriâ satiari: *Gloria Patri*, cujus *gloria* in Filio *manifestabitur*: *Gloria Filio*, qui eâdem *gloriâ* nunc in sua humanitate *satiatus est*, & in suis membris adhùc *satiabitur*: *Gloria Spiritui Sanctô*, qui est illa satietas gloriæ vel similitudinis Divinæ, quam Christus à Patre accepit non ad mensuram, suisque promisit secundùm mensuram donationis suæ.

PSALMUS XVII.

Diligam te Domine Fortitudo mea.

In hoc Psalmo agit Christus iterum de morte sua, & de resurrectione sua, & quid utilitatis inde provenerit, & per quos, vel quomodo evenerit. Ait etiam de temporali, & æternâ retributione justorum, & de exteriori, & interiori damnatione Judæorum, tandemque de obedientia, & salvatione gentium. Habet autem in titulo sic:

VERS. 1. *In finem puero Domini David, qui locutus est verba cantici hujus in die, qua eripuit eum de manibus inimicorum ejus, & de manu Saul.*

David ipse est Christus verè *manufortis*, verè desiderabilis, ipse est *Puer Domini*. Obedivit enim Domino Patri tanquam puer secundùm formam servi. Huic *in finem*, id est, in omnimodam tendenti perfectionem attribuenda sunt *verba cantici hujus*. In die autem, *qua eripuit eum Dominus de manu inimicorum ejus, & de manu Saul*, quid est, nisi in consideratione illius diei, quâ resurrexit à mortuis ultra jam non moriturus: Suscitando namque illum eripuit Dominus de potestate inimicorum, videlicet Judæorum & Gentium, & de potestate mortis, quæ rectè intelligitur per nomen *Saulis*, quod *petitio* interpretatur. Nam sicut illum contra voluntatem Domini populus petiit in Regem: sic Adam, & Eva contra voluntatem Domini petierunt mortem. Regno autem accepto per peccatum *regnavit mors*, ait Apostolus, *ab Adam usque ad Moysen etiam in eos, qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ*: quia vel infantes erant, & in sola originali culpa mortem incidentes in similitudinem actualis prævaricationis Adæ non venerant, vel justitiæ amatores erant, & ideo non erant in similitudine prævaricationis Adæ, justitiam contemnentes, & peccatum suum defendentes. Ad hoc regnum peccati, & mortis, ad hoc regnum Saulis tyrannizantis destruendum, quia non suffecit Moyses, venit legitimus Rex puer Domini David. Sic factum est in imagine umbræ, atque in ipsa rerum veritate. Regnavit enim Saul usque ad Moysen contemnendum, & quantùm in ipso erat interficiendum. Dixerat Dominus in lege: *Principium gentium Amalec, & in fine perdentur.* (a) Item ad Moysen: *Trade*, inquit, *hoc in auribus Josue, & scribe ob monimentum in libro: Delebo Amalec de sub cælo.* Cùmque secundùm hæc statuta Moysi præciperet Samuel Sauli in verbo Domini, ut deleret Amalec, ipse pepercit Agag Regi Amalecitarum, & optimis gregum. De quo peccato, de hac videlicet Moysi transgressione cùm redargueretur à Samuele, culpam defendit, quâ defensione quasi Moysen occidit: quia omnis, qui defendit injustitiam, quantum in ipso est, ipse occidit justitiam. Post hanc legis, & Moysi transgressionem statim audivit: *Quia projecisti sermonem Domini, projecit te Dominus, ne sis Rex.* Item cùm scidisset pallium Samuelis legem prædicantis, dictum est ei: *Scindet Dominus regnum à te, & dabit illud proximo tuo meliori te.* Sicut ergo litteralis ille Saul reprobatus est post Moysi transgressionem: sic post omnimodam legis transgressionem regno peccati reprobato suscitatus est electus puer Domini verus *David*, quem sic persecuti sunt ministri mortis, quomodo *David* persecuti sunt ministri Saulis. Tandem Saule mortuo, quia mors mortua tunc est, quando Christus mors mortis resurrexit à mortuis (tunc autem plenariè mors mortis perficietur, quando in resurrectione universali tota vis mortis destruetur, nec ulterius aliquis morietur) nihil post hæc omnia restat, nisi diligere illum, qui ante omnia, & super omnia dignus est dilectione. Unde per se, atque pro membris loquens dicit Christus:

1. Reg. 8. 19. — Rom. 5. 14. — Num. 24. 20. — Exod. 17. 14. — 1. Reg. 15. 3. — Ibid. v. 23 — Ibid. v. 28.

Dili-

(a) Vulgata; *Cujus extrema perdentur.*

VERS II. *Diligam te, Domine.*

Cant. 8. 6. Ita *dilectio fortis est ùt mors*: Quia sicut contra mortem nullum valet medicamentum, quin tandem veniat omni homini mortali, quæ tardari quidem potest, averti autem penitus non & potest: ita & vera fortisque ùt mors dilectio, si turbetur, tamen nunquam excidet. Unde indubitantissimè futuri temporis verbò enuntiatur illa dilectionis consummatio, quæ permanebit electis in futuro Saulis, id est, mortis regno destructò. De hujus dilectionis igne inextinguibili hoc intelligitur, quòd per Moysen de igne Altaris dicitur: Ignis iste perpetuus co-

Levit. 6. 12. ram Domino, *quem nutriet Sacerdos manè subjiciens ligna per singulos dies*. Cùm ergo dicit Christus verè Sacerdos magnus: *Diligam te, Domine*, ignis in templo totius Ecclesiæ suscitatur, B cui nutriendo, ne unquam deficiat, commemoratio multarum gratiarum per ipsius Passionem & Resurrectionem exhibitarum, quasi quædam lignorum congeries in cordis ara supponitur. Unde si volumus hoc igne illuminari & inflammari, non nos pigeat immorari meditationibus Psalmi hujus, qui totus est veræ dilectionis quasi quibusdam scintillis plenus, dum talia Dei beneficia & mirabilia in eo commemorantur, per quæ fideles fideliter psallentes ad veram & æternam dilectionem inflammantur.

Christus ergo pro se ac suis de liberatione sua & suorum gratias agens dicit: *Diligam te, Domine*. In illa die, quando Saul morietur, in consideratione videlicet Resurrectionis, qua mortis imperium destruetur, *ego* in me ipso, & in membris meis *diligam te*: *atque* ut hæc dilectio in æternum consummata permaneat, magna mihi dilectionis incitamenta sunt, quæ modò commemoro, scilicet, quòd tu es Dominus meus, & ego

Matth. 12. 18. servus tuus, cui dicis: *Ecce servus meus, quem elegi, posui super eum Spiritum meum.* Ideò tanquam servus electus *diligam te* Dominum meum legitimum. Insuper etiam propter hoc *diligam te, Domine*: Quia cùm ex natura humanæ conditionis essem infirmus, non dedisti mihi *fortitudinem* à te creatam, sed tu ipse mihi es *fortitudo*, & firmamentum. *Fortitudo*, ut ego *Puer tuus David* contra spiritualem Philistæum incircumcisum constanter pugnaturus incederem: *firmamentum*, ne pugnâ inceptâ deficerem, sed firmiter in pugna usque ad victoriam perseverarem, capútque

Eccli. 10. 15. illius amputarem, quod est *initium omnis peccati, superbia*. Ideo *diligam te, Domine, Fortitudo mea*.

VERS. III. *Dominus Firmamentum meum, & refugium meum.*

Cùm enim se jactaret ille Philistæus inimicus meus, & exprobraret agminibus Israël, *neque* mihi convenirent arma Saulis, arma videlicet legis, v. g. Sabbathorum observatio, sacrificiorum carnalium oblatio ad debellandum inimicum Israël, Diabolum, tu mihi fuisti *refugium* in deserto luctanti contra illum, A quando ad suggestiones ejus pessimas, videlicet gulæ, inanis gloriæ, atque avaritiæ ad flumina Scripturarum tuarum refugiens inveni lapides divinæ, ac fortissimæ auctoritatis, quibus illum stravi dicens illi, quod in Deuteronomio scriptum est: *Non in solo pane vivit homo, sed in* Deut. 8. 3. *omni verbo quod procedit de ore Dei.* Item: *Non* Ibid. 6. 16. *tentabis Dominum Deum tuum.* Item: *Dominum* Ibid. v. 13. *Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Tunc reliquit me incircumcisus ille tentator, & ex tunc fui liberatus, & liber ab hujusmodi suggestionibus. Propter hoc *diligam* ego liberatus Te, *Liberator meus.* Liber quidem ex tunc fui à tentatione consummatô jejuniô quadraginta dierum, sed non diu fui ereptus ab ejus persecutione, vel insidiis malorum satellitum ejus Judæorum, contra quos ipse Deus meus, qui in eo, quod homo sum, *Deus meus*, & Creator meus est, factus est *adjutor meus*, ut adversis non cederem, sed ea potenter superarem; *& ideo sperabo in eum*: quia ex collatione præteritorum beneficiorum spes nata est futurorum, ut videlicet victor factus in me ipso, victor quoque sim triumphaturus in quolibet membro, & electo meo, cùm idem, qui est *Deus meus* potens ad me creandum, sit nihilominus potens ad me adjuvandum. *Deus meus, & adjutor meus, & sperabo*, meosque faciam sperare *in eum*, qui est *Protector meus*, ne os comminuant in me Agno Paschali: *& cornu salutis meæ* ipse est, qui me fecit C Rhinocerotem, *cornu* singulare Divinitatis habentem, ac proin non timente venatores, malignos videlicet Angelos & homines, utpote habens Deum Patrem *cornu salutis*, cujus Divina fortitudine contrarium Diabolum, & peccatum potui ventilare, ac dissipare, quod exinde est: quia ipse *Susceptor meus* est, qui me hominem suscepit in suum proprium filium, suscipiens me *Israel puerum suum, recordatus miseri-* Luc. 1. 54. *cordiæ suæ.* Ideò de liberatione, atque victoria mea non me jactabo, sed

Laudans invocabo Dominum. VERS. IV.

Laudans Dominum de transacta victoria, *in-* D *vocabo* eum in adjutorium mihi contra futura mala, vel jam imminentia pericula, quæ non sunt modica. Nam

Circumdederunt me dolores mortis, & torrentes iniquitatis conturbaverunt me. VERS. V.

Cùm duæ sint mortes, altera, qua moritur anima, quæ peccaverit: Altera, qua moritur omnis caro mortalis: Mors animæ *dolores* facit intrinsecos, quando separatur ab anima gaudium, quod est ipse Deus. Mors Corporis *dolores* facit extrinsecos, quando separatur à corpore Spiritus vitalis. Igitur ego alienus à

P morte

morte peccatorum pessima, & intrinseca forin- A secus in carne mortali *dolores mortis* habui, qui *dolores* exteriores mortis me non interius repleverunt, sed exteriùs *circumdederunt*: & quia *de torrente in via bibi, torrentes iniquitatis conturbaverunt me.* Subitus namque ac citò transiturus iniquorum super me impetus, quasi *torrens conturbavit me*, ita ut dicerem: *Nunc anima mea turbata est.* Item: *Tristis est anima mea usque ad mortem*: *Cœpi tædere, ac pavere*, quia *dolores inferni circumdederunt me.* Tristitia namque, ac tædium, seu pavor connumerantur inter pœnas inferni. Sed hæ pœnæ, atque hi

Psal.109.7. *Joan.12.27.* *Matth.26.38.* *Marc. 14.13.*

VERS. VI. *Dolores inferni circumdederunt me* forinsecus, quia securus eram intrinsecùs potestatem habens ponendi animam in infernum B propter liberandos inde meos, & potestatem habens iterum sumendi eam de inferno solutis doloribûs inferni, juxta quod impossibile erat teneri illam ab eo.

Enimvero licèt essem à morte animæ inter mortuos liber, tamen *præoccupaverunt me laquei mortis* in membris meis per peccatum Originale præoccupatis in morte gemina, videlicet corporum & animarum. Propter hos mea passione liberandos.

VERS. VII. *In tribulatione*, in ipsa cruce cum clamore valido preces offerens *invocavi Dominum* dicens: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* sic *ad Deum meum cla-* C *mavi*, quoniam & ipsa mea Passio fuit clamor dignus exauditione. *Et exaudivit de templo Sancto suo vocem meam.* Ego enim eram templum, ego sacrificium, ego Sacerdos: Ideo de me ipso qui templum sum, *exaudivit vocem meam*, *& clamor meus*, qui erat intùs *in conspectu ejus, introivit in aures ejus.* Quod in effectu patuit. Nam clamante me in cruce, *atque* inclinato capite spiritum emittente,

Matth.27.46.

VERS. VIII. *Commota est, & contremuit terra.* Terræ motus enim factus est magnus D quia mortem meam clamabat mundus se sustinere non posse. *Commota est terra, & contremuit*, quia & ipse Centurio terrenus videns hoc miraculum *commotus fuit, & contremuit* dicens: *Vere Filius Dei erat iste*, & alii multi moventes capita, & *percutientes pectora sua* contremuerunt, quorum exempla multi sequentes tam ex Gentibus, quàm ex Judæis per pœnitentiam *commoti sunt*, & *contremuerunt.* Nam etiam potentioribûs agentibûs pœnitentiam *fundamenta montium conturbata sunt* per timorem, & *conturbata sunt* ad pœnitentiam. *Fundamenta montium*, corda videlicet Principum superborum *commota sunt*, *quoniam iratus est eis.* *Septem Montes septem Reges sunt*, ait Angelus in Apocalypsi. Per septem Reges universi hujus mundi Principes intelliguntur, quia septenarius numerus universitatem solet significare. Isti Reges, isti *montes* habent *fundamenta* mobilia, quia super arenam terrenarum concupiscentiarum innitentes necessariò *conturbantur*, quando hæc temporalia, in quibus confidunt, variantur, & manifestata æternitatis veritate nihil esse demonstrantur. Ideo per doctrinam Evangelii Christi *fundamenta montium conturbata sunt, quoniam iratus est eis*, quoniam innotuit eis ira ejus, qui venturus prædicatur judicare vivos, & mortuos, & sæculum per ignem.

Matth 27.54. *Luc. 23. 48.* *Apoc. 17.9.*

Ascendit fumus in ira ejus, & ignis à facie ejus exarsit. VERS. IX.

Fumus lachrymosæ deprecationis & affectuosæ compunctionis tanquam fumus aromatum de cordibus pœnitentium, quasi de thuribulis ascendit in consideratione *iræ* ipsius, & eadem thuribula priùs frigida, & *carbones* priùs nigri & extincti *succensi sunt ab eo*, Quid sunt enim affectiones humanæ ante accessum Divinæ visitationis, nisi quidam carbones frigidi, & nigri? Verbi gratiâ: Timor & Amor in homine ante notitiam Dei sunt affectiones, quia cor humanum vehementer afficiunt, dum timentur non timenda, & amantur non amanda in cœcitate quadam tenebrosa, in qua humanæ affectiones, velut nigri, & extincti carbones minimè lucent: Quia neque lucem veritatis, neque calorem charitatis in se habent. At si accedat eis Deo aspirante agnitio veritatis & dilectio virtutis, tunc timor, qui erat in homine priùs inordinatus, utpote anxius circa non timenda, sic ordinatur, ut non timeat non timenda, & ut hæc multum timeat, inflammatur terrore judicii Divini. Similiter amor, qui erat in homine inordinatè sollicitus circa non amanda, gratiâ Divinâ sic ordinatur, ut amet amanda solummodò, atque ut hæc non tepidè amet, inflammatur desideriô futurorum bonorum in regno cœlorum.

Quod autem de timore, & amore diximus, hoc idem intelligi potest etiam de cæteris humanis affectionibus, quæ velut carbones inflammantur, quando per Dei gratiam benè ordinantur, ut videlicet non sit homini timor, nisi unde timendum est, non sit dolor, nisi unde est dolendum, non sit gaudium, nisi unde gaudendum est. Nam simpliciter timere, amare, dolere, gaudere humanæ sunt affectiones, sed hæ vertuntur in vitia, si gaudetur, unde non est gaudendum. Vertuntur verò in virtutes, si timentur timenda, diliguntur diligenda, doleutur dolenda, gaudentur gaudenda. Unde suboritur earundem humanarum affectionum trimembris divisio. Nam simplices affectiones, quasi adhuc frigidi carbones neque ardent neque lucent. Vitiosæ autem affectiones ardent quidem, sed non lucent: Quoniam ignis vitiorum, etsi facit in affectionibus

nibus calorem, non tamen tollit, sed auget nigredinem. Affectiones verò per Divinam gratiam illuminatæ ardent pariter, & lucent. Inde
Joan. 5.35. dicitur de Johanne Baptista, quia *erat lucerna ardens, & lucens.* Unde hoc, nisi quoniam *ignis à facie* Christi *exarsit* in Joannem ad salutationem mutuam Mariæ & Elisabeth, quando
Luc. 1. 41. igne hoc succensus *exultavit* adhuc *infans in utero*? Sed & tunc *à facie ejus exarsit* in Joanne, quando apud Jordanem vidit Spiritum Sanctum in specie columbæ, vocemque Patris audivit
Matth. 17. 5. dicentis: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Carbo* igitur Joannes ita *succensus est* ab eo, ut per illum *carbonem succensum* postea multi succenderentur, quando Evangelio coruscante Joannis testimonium de Christo est auditum non in Judæa tantùm, sed in toto mundo. Igitur verè, ac benè dicitur in hoc *Psalmo* de *David puero* Domini, quia *carbones succensi sunt* ab eo, sive *carbones* intelligamus humanas affectiones, sive ipsos homines, de quibus benè candentibus ascendit *fumus* aromatum, id est, odor virtutum ad honorem ipsius, cujus *à facie*, cujus à notitia *ignis exarsit*, quo *carbones* multi *sunt succensi*. De hoc *igne* ipse puer Domini dixerat in Evangelio: *Ignem*
Luc. 12. 49. *veni mittere in terram.* Ignem istum voluit, & vult vehementer accendi, ut quisque suorum *flagrans igne isto possit dicere: *Diligam te, Domine, virtus mea &c.* Ideò propter hunc ignem dilatandum

VERS. X.

Inclinavit cælos, & descendit.

Nam cùm in forma Dei esset Rex Angelorum, cœlestiúmque virtutum omnium, primò *inclinavit cælos* mittens ad infirmantis hominis visitationem cœlestes nuntios Michaëlem, Gabrielem. Nam & Michaël venit in adjutorium populo Dei, & Gabrielis ministerium tam in Danielis visionibus, quàm in Evangelio est apertum, & sæpè cœlestes virtutes leguntur inclinatæ ad visitandas hominum infirmitates ante Christi adventum. Unde nunc dicitur: *Inclinavit cælos.* Per cælos enim cælorum virtutes intelliguntur.

Verùm quia per nullum Angelorum potuit fieri humanæ salutis reparatio, tandem ipse *descendit*, quando à summo cælo egressione facta in utero Virginis est incarnatus, & formâ Divinitatis exinanitâ formâ servi est indutus. Non enim descendisse dicitur quasi de loco ad locum: Quoniam in mundo erat, & mundus per ipsum factus est. Sed de alto claritatis paternæ ad susceptionem carnis de matre ad humilitatem perferendæ mortis pro mortuis nobis resuscitandis, ipse Altissimus Altissimi Filius humiliavit semetipsum factus obediens pro nobis usque ad mortem, per quam *descendit* ad inferna: *& ibi erat caligo sub pedibus ejus*, quia illic ambulavit super aspidem & basiliscum conculcans leonem, & draconem, id est, universos Principes tenebrarum. Et *caligo sub pedibus ejus*, etiam sub minimis vestigiis suæ virtutis, & suorum, quos de tenebris infernalibus liberavit.

VERS. XI.

Et ascendit super Cherubin.

Nam qui descendit, ipse est, & qui ascendit super Cherubin, id est, super omnes virtutes cœlorum. Nam parte accepta pro toto, *Cherubin* intelliguntur omnes virtutes beatorum Spirituum, super quos exaltatus ascendit ipse, qui ad inferna descendit.

Vel in ipso inferno, ubi caligo erat sub pedibus ejus, ibi etiam *ascendit super Cherubin*, super electos videlicet illic detentos, in quibus erat plenitudo dilectionis, quæ per *Cherubin* significatur. Nam *Cherubin* dicitur *plenitudo scientiæ*, & plenitudo scientiæ est plenitudo legis, & *plenitudo legis est dilectio.* Tunc ergo Rom. 13.10.
super Cherubin ascendit, quando electis, & dilectis in inferno lux vera Christus infudit se ipsam. Vel etiam quando rediens ab inferis ascendit ad Orientem Sol verus clarè illuminando suos discipulos propter dilectionis plenitudinem rectè Cherubin vocatos.

Aliter: Cùm Cherubin staret ante Paradisum habens flammeum gladium ad prohibendum introitum peccatori, & inobedienti homini, iste homo immunis ab omni peccato consummata per mortem suam obedientia, potenter intravit Paradisum, *& ascendit super Cherubin*: Quia custos Paradisi Angelus reverenter se humiliavit quasi substratorium homini perfectè obedienti, & plenitudinem Divinitatis habenti, qui se opposuit homini inobedienti & Divinitatem perversè ambienti. Humiliavit igitur atque substravit se Cherubin custos Paradisi non locali submissione, quia Spiritus non continetur vel movetur loco sensibiliter, sed spirituali humiliatione recognoscens Paradisi Dominum, qui & ipse potenter intrare, atque omnes electos, inter quos & latro pœnitens fuit, introducere potuit in Paradisum exultationis. Genes. 3.24.

Aliter: *Ascendit super Cherubin & volavit.* Cherubin quippè *plenitudo scientiæ* dicitur, super quæ Dominus ascendisse perhibetur & *volâsse*, quia Majestatis ejus celsitudinem nulla humana scientia comprehendit. *Volavit* ergo *super pennas ventorum*: Quia longè in altum se ab intellectu nostro in Divinitatem rapuit. Quantalibet enim plenitudine scientiæ quis fulgeat, nequaquam tamen apprehendere valet, quomodo factum sit, ut qui extitit, conciperetur, & ante sæcula auctor hominum nasceretur homo in fine sæculorum, Deus caro esset, verbum infans fieret. Unde rectè illic subditur: *Volavit super pennas ventorum.* Qui videlicet transcendit omnes intellectus animarum: Ventorum quippe nomine pro velocitate sua animæ humanæ non inconvenienter accipiuntur.

Aliter: *Inclinavit cælos*, id est, à celsitudine contemplationis ad activum Verbi ministerium *inclinavit cælos*, altissimos videlicet Sanctos, quorum uni dicitur: *Petre, amas me*, cùmque ille diceret: *amo te*, non semel, sed Joan. 21.17.
tertiò,

tertiò, ut intelligeretur magna in eo cœlestis amoris altitudo; continuò de alto ad ima inclinatur, cùm ei dicitur: *Pasce agnos meos.* item etiam alios *inclinavit cœlos*, & ipse prior *descendit*. Unde & dicit: *Exemplum dedi vobis, ut & vos ita faciatis.* Joan. 13.15. *Et caligo sub pedibus ejus*: Quia impii, ac tenebricosi persecutores *pedum ejus*, id est, Apostolorum, ipsi sunt *sub pedibus ejus*: Quia licèt electi videantur ad horam subjacere persequentibus, tamen per ipsos judicandus erit hic mundus. *Et ascendit super Cherubin, & volavit*: Quia suis dilectoribus esse se incomprehensibilem ostendit. *Volavit* etiam per famam velocissimam: Quia ventos, quibus nihil est velocius, superat fama ejus. Nam in Judæa natus, mox in Oriente Magis per stellam novam est revelatus. In cruce moriebatur, & mortis ejus victoria in inferno sentiebatur. *Volavit* etiam in die Ascensionis visibiliter in altum propria virtute levatus in conspectu discipulorum.

VERS. XII. *Et posuit tenebras latibulum suum*, quia *nubes suscepit eum ab oculis eorum*. Act. 1.9. Tunc *posuit tenebras latibulum* suum: Quia quod in ipso visibile fuit, in Sacramenta transivit, in quibus non videtur, sed creditur latere; verbi gratiâ: in specie panis, ac vini species ipsius non patet, sed latet. Unde rectè *posuit tenebras latibulum suum*: Quia in Sacramentis ad intelligendum valde obscuris absconditus est humano intellectui, sed non est absconditus rectæ fidei militantium sibi. Unde subditur: *In circuitu ejus tabernaculum ejus.*

Aliter: *Posuit tenebras latibulum suum*; quia per impios, qui tenebræ, ac filii sunt tenebrarum, latènter operatur, quod vult. Nam & si non serviunt ei voluntate; attamen serviunt necessitate: etsi voluntas ejus non fiat ab eis, fit tamen in eis, & de eis. Sed felicius ei serviunt, qui voluntaria servitute militando ei *tabernaculum ejus* fiunt, de quo dicitur: *In circuitu ejus tabernaculum ejus.* Nam qui militant ei, ipsi & milites, & *tabernaculum ejus* sunt, & ipse in eis est; sicut in figurali tabernaculo, quod dicebatur Sancta Sanctorum, fuit Arca fœderis, in qua erat Manna. Ita nimirum *in circuitu ejus tabernaculum ejus*, quod dicitur Sancta Sanctorum: Quia Ecclesia, in qua est verum Manna, construitur de multitudine Sanctorum, in quibus Arca fœderis Christus conspicitur, verumtamen non clarè in hac militia tabernaculo extensô, quod antecedit columna nubis, id est, obscura doctrina Prophetarum, quamdiu nubes obumbrant ipsum tabernaculum, quia carnales, & corporales phantasiæ obscurant spiritualem intellectum. Propterea dicitur: *Tenebrosa aqua in nubibus aëris*, id est: Obscura scientia est in Prophetis, vel etiam in ipsis Apostolis, qui ut nubes volant, minis tonant, promissis rorant, miraculis coruscant. Propter hæc ipsa miracula dicitur:

VERS. XIII. *Præ fulgore in conspectu ejus nubes transierunt.*

Nubes enim Propheticæ Doctrinæ in Judæa remanserunt, neque crebrîs miraculîs illæ *nubes* fulguraverunt exceptîs miraculîs Heliæ & Helisæi, quorum scripta non habentur. Ideo scripta Prophetarum nulla vel pauca miracula facientium remanserunt in Judæa. Scripta verò Apostolorum pluribûs miraculîs coruscantium præ fulgore non potuerunt latere, vel in angustia Judaicæ plebis remanere: Quia Christus in eis fulsit, qui est lux mundi, *lux illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum.* Joan. 1.9. Ipse verus Sol Justitiæ fulsit in factis & miraculis Apostolorum, qui tam leves, tam candidæ *nubes* fuerunt, ut non solùm ipsæ ab ipso vero sole illuminarentur, sed & per eos radii solaris fulgoris longè latèque diffunderentur. Ideo ipsæ *nubes* clarum splendorem Christi ferentes *præ fulgore ejus transierunt*: Quia in sola Judæa non valentes latere ad Gentes *transierunt*. Inter quas Gentes erant ipsi Apostoli *Grando*, iniquitates objurgando, & *carbones ignis* per ardorem charitatis. Per hoc erant *grando*: Quia per eos

VERS. XIV. *Intonuit de cœlo Dominus*, terribile judicium comminando: Et per hoc erant *carbones ignis*, quia ipse *Altissimus dedit vocem suam*, per eos videlicet, vocem jucunditatis, vocem exultationis in promissionibus jucundis. Propter hoc ipsi Apostoli sunt *Grando, & carbones ignis. Grando* verbum Dei repellentibus Judæis, & Gentibus: *carbones ignis* ad amorem Christi devotis. Et quidem videntur contrariæ propter frigiditatem & calorem *grando* & *carbones ignis*: tamen ista contrarietas propter auditores diversos erat in Apostolis, qui erant *aliis odor vitæ in vitam; aliis odor mortis in mortem.* 2. Cor. 2. 16. Erant *grando*, quæ in montanis rigescit, & in arvo liquescit: Quia Superbos terruerunt, & humiles consolati sunt; illos contuderunt per increpationis duritiam; istos rigaverunt quasi hortum delitiarum per suavem doctrinam, quam quidam repellentes convenerunt in unum adversùs Dominum, & adversùs Christum ejus. Contra hos ipse Christus

Misit sagittas suas, & dissipavit eos.

VERS. XV. Ipsi Apostoli, qui erant *grando*, erant etiam *sagittæ*. Nam *grando* quidem videtur sine ratione cadere: *sagittæ* autem diriguntur quadam rationabili sagacitate, ne in incertum feriant. Sic Apostoli *grandini* sunt assimilati, quoniam stultorum sensui discursus eorum,

eorum videbantur indiscretè fieri. Sed ipsi A erant *Sagittæ* per manum Domini rationabiliter directæ; sicut Paulus Apostolus ostenso sibi per
Act. 16, 9. visionem viro Macedone *directus est in Macedoniam*, & spiritus Domini prohibuit eum ire in Asiam, & cogentibûs Judæîs, ut appellaret Cæsarem, directus est Romam. Taliter ipse Christus contra inimicos suos *misit sagittas, & dissipavit eos*; quomodo per Apostolum Paulum dissipati sunt Pharisæi, & Sadducæi priùs contra veritatem conglobati, *atque* inter gentes per tales *Sagittas* in domo una separati sunt filii à parentibus, & parentes à filiis, & divisa est mater à filia, & filia contra matrem, murus contra sa-
Matth. 10. crum, *& inimici hominis domestici ejus* effecti sunt.
35. & 36. Tales divisiones verus *David*, cui Psalmus iste attitulatur, per hoc effecit, quòd contra impios B in malo priùs consentaneos ipse *misit sagittas*, id est, Evangelistas cum pennis virtutum rectè volantes, *& dissipavit eos*.

Fulgura multiplicavit, & conturbavit eos. *Fulgura* miraculorum *multiplicavit, & conturbavit eos*, sicut in die Madian.
Judic. 7, 21. Quemadmodum namque castra Madian conturbata sunt coruscantibus lampadibus in manibus trecentorum, qui erant cum Gedeone Duce filiorum Israël: sic & multò ampliùs castra impiorum turbavit Christus virtutibûs & prodigiîs atque signîs micantibûs in operationibus eorum, qui sunt consignati per fidem Trinitatis, quæ notatur in trecentis: vel per signaculum crucis, quæ item notatur in trecentis. Nam sicut apud C nos V. littera quinque, X. littera decem, C. centum, I. littera unum significat: sic apud Hebræos per figuram Tau litteræ, quæ apud nos T litteræ formam obtinet, trecenti significantur, & figura crucis exprimitur. Ergo Christus verus *David sagittas suas* in pharetra suæ prædestinationis absconditas misit, id est: misit in mundum universum contra impios, *& dissipavit eos*. *Fulgura* etiam signorum per fidem Trinitatis, & per signum sanctæ Crucis *multiplicavit, & conturbavit eos*. Cùm enim *sagittas* illas emitteret, dedit eis potestatem super omnia dæmonia, & ut languores curarent dicens illis: Infirmos curate, mortuos suscitate, dæmones ejici-
Marc. 16, 17. te. Item: *signa*, inquit, *eos, qui crediderint hæc*
& 18. *sequentur: In nomine meo Dæmonia ejicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent, etsi mortiferum quid biberint, non eis nocebit; super ægros*
Ibid. v. 20. *manus imponent, & benè habebunt. Illi autem* velut *Sagittæ* volantes, velut hastæ fulgurantes divinâ manu dirigente *profecti prædicaverunt ubique Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.*

VERS. XVI. *Apparuerunt fontes aquarum* salientium in vitam æternam, quas aquas ipsi Apostoli de summo fonte Christo bibentes audierant: *Qui biberit* aquam, quam ego do:
Joan. 4. 13, *non sitiet in æternum sed aqua, quam ego dabo ei,*
& 14. *fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.*

Adhuc in carne manente Christo latuerunt isti *fontes aquarum*, sed eô in cælum exaltatô, & Spiritu Sancto super Apostolos effusô, illisque loquentibûs magnalia Dei *apparuerunt fontes aquarum* in cordibus credentium, apparuerunt etiam rivi earundem aquarum in ore loquentium diversîs generibûs linguarum.

Et revelata sunt fundamenta orbis terrarum, id est, scripta Prophetarum, super quorum fidem fundatur *orbis terrarum*, id est, Ecclesia toto terrarum orbe diffusa. Illa *fundamenta* priùs velata, & nimis occultata per Apostolos *revelata sunt*, verbi gratiâ: post effusionem Sancti Spiritûs dicente Petro: *Non enim* *Act.* 2. 15, 16,
sicut vos æstimatis, hi ebrii sunt, cùm sit hora diei 17.
tertia: sed hoc est verbum, *quod dictum est per Joëlem Prophetam: Effundam de spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri, & filiæ vestræ.* Sensus Prophetiæ priùs velatus, per evidentiam rerum est revelatus. Item in electione Matthiæ Apostoli in locum Judæ Apostatæ: *Scri-* *Act.* 1. 20.
ptum est, ait, *in libro Psalmorum: Fiat commoratio eorum deserta, & non sit, qui habitet in ea, & Episcopatum ejus accipiat alius.* Cùm sic Prophetarum dicta factis conferrentur in his, quæ commemorata sunt, & in aliis multis, *tunc revelata sunt fundamenta orbis terrarum.*

Etenim in primordio nascentis Ecclesiæ ante plenariam revelationem istorum fundamentorum plures Judæi contenderunt, quòd *Judæorum DEus tantùm.* Quibus ait Paulus Apostolus: *An Judæorum DEus tantùm? Nonne & Gen-* *Rom.* 3. 29.
tium? imò & Gentium. Sed quis Judæorum gentium saluti invidentium illud concessisset, si per dicta Prophetarum Paulus hoc non probâsset? Ait ergo: *Dico enim Christum JEsum mini-* *Rom.* 15, 8, 9,
strum fuisse circumcisionis propter veritatem Dei 10. 11. & 12.
ad confirmandas promissiones patrum; gentes autem super misericordiam honorare DEum, sicut scriptum est: Lætamini gentes cum plebe ejus. Et iterum: *Laudate omnes gentes Dominum, & magnificent eum omnes populi. Et rursum Isaias ait: Erit radix Jesse, & qui exurget regere gentes, in eum gentes sperabunt.* Cùm igitur talibus Prophetarum vaticiniis concordaret effectus veritatis in conversione gentium ad unius Dei D cultum, liquidò agnoscebatur, quòd Ecclesia de toto terrarum orbe colligenda esset atque fundanda *supra fundamenta Apostolorum & Propheta-* *Ephes.* 2. 20.
rum ipso summo angulari lapide Christo JESU. Sic *revelata sunt fundamenta orbis terrarum.*

Ab increpatione tua, Domine, Per ora prædicantium Apostolorum.

Et quia frustra Doctoris lingua laborat, nisi adsit Spiritus, qui ubi vult, spirat, *revelata sunt* etiam, *ab inspiratione spiritus iræ tuæ*: quoniam cum lingua Doctoris exteriùs increpante operabatur intrinsecùs per gra-

tiam Spiritus iræ tuæ audientium corda humiliando ad timorem, qui est initium sapientiæ, ac nascitur ex consideratione *iræ tuæ*, qua in judicio irasceris eis, qui resistunt veritati. Nam ex quo aliquis veritati scienter resistit, ex tunc ira tua. Ideo *ab inspiratione spiritûs iræ tuæ, spiritûs* videlicet timoris, quo timetur *ira tua*, credibilia facta sunt Prophetarum oracula de sancta Ecclesia per orbem dilatanda, & sic *revelata sunt fundamenta orbis terrarum* per spiritum tuum.

Propter quod Ego Ecclesia de Judæis, & Gentibus collecta gratias ago ei, qui hunc Spiritum promisit, & misit. Nam paulò antequam ascenderet hic puer Domini *David*, cui attitu-
Act.1.8.&9. latur hic Psalmus, dixit discipulis suis: *Accipietis virtutem supervenientis Spiritûs Sancti in vos, & eritis mihi testes in Jerusalem, & in omni Judæa, & Samaria usque ad ultimum terræ. Et cùm hæc dixisset, videntibus illis elevatus est.* Dexterâ igitur Dei exaltatus, & repromissione acceptâ à Patre effudit hoc donum Sancti Spiritûs, quem

VERS. XVII. *Misit de summo* sicut promiserat di-
Joan.15.26. cens: *Cùm venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis.* Igitur *de summo* Patre *misit* Filius promissum Paraclitum. *Et accepit me* Sponsam dilectam, & electam ante tempora sæcularia gloriosam Ecclesiam. *Accepit me*, id est, acceptabilem sibi me fecit per fidem inspiratam de Spiritu suo. *Et assumpsit me* in hæreditatem suam, ut sim cohæres ipsius, & omnes filii mei de Spiritu suo regenerante mihi Sponsæ generati sint hæredes quidem Dei, cohæredes autem ipsius Christi Sponsi mei, qui Spiritum Sanctum *misit de summo, & accepit me, & assumpsit me* *de aquis multis*, id est, de populis multis electam & segregatam, atque de aquis Baptismi sui regeneratam. Vel quia in cibis, & potibus, & variis baptismatibus Pharisaicarum traditionum salus non fuit, *assumpsit me de aquis multis*, de variis scilicet baptismatibus dando unum solum baptisma suum, in quo salus est. Et hoc modo per suum Baptisma, quasi per rubri maris transitum,

VERS. XVIII. *Eripuit me de inimicis meis fortissimis*, de persequentibus me curribus invisibilis Pharaonis, de peccatis scilicet, quæ obruta sunt in Baptismo tamquam in mari rubro. De his *inimicis*, ante Baptismi gratiam perceptam fortissimis contra legem naturalem, & scriptam: quia lex infirmabatur per carnem, ita ut non pos-
Rom.8.3. set de medio tollere inimicitiarum parietem, *ab his*, inquam, *inimicis fortissimis* per Spiritum Sanctum in Baptismo mihi datum *eripuit me*.

Et ab his etiam, *qui oderunt me*, à malignis videlicet Spiritibus eripuit me: quia non solùm currus Pharaonis, qui de rotis peccatorum & vitiorum compacti fuerunt, sed etiam exercitum ejus, qui de malignis Angelis collectus ferebatur in talibus curribus, projecit in mare suffocans eos aquâ & sanguine de latere suo profluente. Idemipse per se ipsum à talibus *inimicis eripuit me:* quia novit mihi vires contra eos defecisse, quos nec per legem naturalem, nec per legem scriptam potui superare.

Quoniam confortati sunt super me in actualibus culpis, *& prævenerunt* me in originali peccato, antequam nascerer in hunc mundum. Imò in primis parentibus meis, antequam intrarem Sabbathismum. Ad hoc enim Deus me creavit, & multiplicavit in parentibus meis, quos benè condidit, & ut multiplicarentur, benedixit dicens: *Crescite, & multiplicamini, & replete terram*; ad hoc, inquam, fa- Genes.1.28.
ctum est hoc in die sexta, ut natura humana & benedicta multiplicatio ejus, consummatâ obedientiâ, in die sexta introïsset in requiem diei septimæ, in qua requievit Deus consummatîs mundi operibûs. At ego in diem Sabbathi non perveni tunc in parentibus meis, quoniam

Prævenerunt me in die afflictionis meæ. VERS. XIX.

Prævenerunt me pariter Serpens, Eva, & Adam: Serpens decipiendo, Eva illius deceptioni credendo, Adam consentiendo. *Prævenerunt me in die afflictionis meæ:* quia ipsa dies conditionis facta est mihi *dies afflictionis*, cùm in ipsis meis parentibus expellerer de Paradiso, & subjicerer maledictioni peccatorum, & iræ Dei dicentis ad Adam: *Maledicta terra in opere tuo;* Genes.3.17.
cùm operatus fueris terram, non dabit fructum & 18.
suum, sed spinas, & tribulos germinabit tibi. Item ad Evam: *Multiplicabo ærumnas & conce-* Ibid. v.16.
ptus tuos &c. sic *prævenerunt me in die afflictionis* intercludentes mihi diem Sabbathi, diem exultationis, quoniam usque ad illum non permanserunt in Paradiso exultationis.

Et factus est Dominus Protector meus, etiam tunc inimicitias constituendo inter fœminam & serpentem, & semen fœminæ ac semen serpentis, atque intercludens mihi viam ligni vitæ, ne, si inde comedissent homines miseri, esset eorum immortalis miseria, & misera immortalitas; quemadmodum Angelorum prævaricantium, qui propter suæ miseræ vitæ immortalitatem non inveniunt reditum ad humilitatem & salutem. Ne itaque mihi similiter contingeret, *factus est Dominus Protector meus* dando mihi tunicas pelliceas, id est, mortalitatem corporum, per quam fieret mihi medicina contra mortem animarum. Et in carcere mortalitatis diu quidem castigavit me, sed tandem in CHRISTO, in homine videli-

videlicet sine peccato pro peccatoribus mortuo, ac sepulto, & usque in infernum humiliato, atque à mortuis resuscitato ipse Deus, qui me in eodem homine *accepit, & assumpsit de aquis multis*, ùt prædictum est, ipsum Dei verbum incarnatum in carne sua jam glorificata, & clarificata, atque in throno paternæ majestatis collocata

VERS. XX. *Eduxit me in latitudinem* æternitatis, de angustia temporalis mortalitatis. Hoc jam factum est in primitiis dormientium, in homine primogenito mortuorum. Unde quasi accepto pignore salutis in capite meo, dico fiducialiter de me novo novi capitis corpore, quòd *Salvum me faciet* configurans corpus humilitatis meæ corpori claritatis suæ. Quod ex B eo concipio, & credo: *quoniam voluit me*, antequam ego vellem. Prior ipse dilexit me, atque voluit me gratuita sua benignitate in multis beneficiis præveniens me, fecitque, ut ego vellem ipsum, qui prior voluit me. Et ideo, quia nunc habeo ad ipsum cum bona voluntate fidem, ex qua justus vivit, hoc spero, quod Dominus, qui hanc fidem justificantem & ex bona voluntate operantem gratis dedit, ipse

Rom. 1. 17.

VERS. XXI. *Retribuet mihi* præmia æterna *secundùm justitiam meam*, quæ est in fide, ac bona voluntate: *& secundùm puritatem manuum mearum*, quæ est in operatione, *retribuet mihi*.

Est autem in hoc loco secundùm rationem fidei Rhetorica oratio argumentosè in quinque partes distincta; videlicet I. Propositionem. II. Rationem. III. Rationis confirmationem. IV. Exornationem. V. Complexionem. Propositio est, ubi dicitur: *Et retribuet mihi Dominus secundùm justitiam meam, & secundùm puritatem manuum mearum retribuet mihi.* Quibùs dictìs hoc proponitur, quòd gemina retributio, videlicet secundùm *justitiam* fidei, & secundùm opera in fide peracta fit à DEO debita. Ratio est, quod subjungitur: *Quia custodivi vias Domini, nec impiè gessi à DEO meo.* Nam in his verbis Ratio redditur, quod rectè ista retributio quasi stola gemina debeatur ei, qui per fidem custodit D vias Domini in voluntate, nec impiè aliquid agens criminaliter offendit in opere. Rationis confirmatio est, quod sequitur: *Quoniam omnia judicia ejus in conspectu meo, & justitias ejus non repuli à me.* Per hæc enim dicta confirmatur & fidei circumspecta bonitas erga DEum, cui dicitur: *Omnia judicia ejus in conspectu meo*, & operationis puritas, cùm dicitur: & *justitias ejus non repuli à me.* Brevis, & splendida est exornatio, quod sequitur: *Et ero immaculatus ab eo, & observabo me ab iniquitate mea.* Nihil enim magis ornat præterita benè dicta & facta, nihil magìs honestat bonum fidei affectum & boni operis effectum, quàm bona & fidelis devotio ad permanendum & in melius proficiendum in benè cœptis, quæ devotio hìc exprimitur, cùm dicitur: A *Et ero immaculatus*; subauditur: in fide, *& observabo me ab iniquitate mea*; subauditur: in opere. Tandem post Propositionem, Rationem, Rationis Confirmationem, Exornationem, sequitur artificiosus Terminus Orationis, dum repetita propositione fit complexio, qua finis Orationis jungitur principio velut insolubili quodam argumentationis vinculo. Sicut enim in principio proposuit, sic & in fine concludit dicens: *Et retribuet mihi Dominus secundùm justitiam meam & secundùm puritatem manuum mearum.* Determinatio est, quod adjicitur: *In conspectu oculorum ejus.* Determinatur enim hìc justitia fidei, & puritas *manuum*, id est, operum talis, qualem non habent hypocritæ, qui omnia opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus, nec est illis cura de illa justitia, & puritate, quæ est *in conspectu oculorum Dei*, quibus oculis placere contendunt electi. Nunc redeamus ad seriem litteræ.

Salvum me faciet in futuro, *quoniam voluit me* in præterito. Vel, *salvum me faciet* vocando & justificando, magnificando, *quoniam voluit me* prædestinando. Hanc nimirum prædestinationem, licèt non ex toto mihi revelet in hac vita, tamen per hoc eam innuit, quòd justitiam fidei contulit nec petenti nec merenti. *Et* ideo scio, & firmiter propono, quòd qui tribuit justitiam fidei, ipse *Dominus retribuit mihi secundùm justitiam meam*, retribuet gratiam pro C gratia, pro fide videlicet pura præstans opera pura: *&* posteà *secundùm puritatem manuum mearum*, id est, operum, *retribuet mihi* beatitudinis æternæ Sabbathismum, in quo non est operandum, sed vacandum & videndum, quàm suavis est Dominus. Inde autem non superba præsumptione, sed humili, & veraci confessione mihi vendico justitiam, & puritatem manuum.

Quia corde credens ad justitiam *custodivi vias Domini* tenendo, & sequendo vestigia ejus, acquiescendo mandatis, & sperando in promissis ejus: *Nec impiè gessi à Deo meo* factis illum negando. Quod si fecissem, nequaquam *puritatem manuum* habuissem. Nunc autem & vias ejus corde ad justitiam credens *custodivi*: VERS. XXII.

Quoniam omnia judicia ejus in conspectu meo: *nec impiè gessi à Deo meo*, quoniam *Justitias ejus non repuli à me.* VERS. XXIII.
Omnia judicia ejus, ex quo in eum credidi, præ oculis habui sciens, quòd universæ viæ ejus misericordia, & veritas, quòd *omnia judicia ejus* justa sunt, quæ licèt non sigillatim potui attendere, tamen ex quo illi firmiter adhæsi, universaliter & generaliter commemoravi, & *in conspectu* mentis judicia ejus quasi scripta semper habui corde credens ad justitiam, quòd ipse secundùm justitiam judiciorum suorum aliquotiens occultorum, sed nunquam injustorum, disponit omnia; sive præmia justorum, sive pœnas impiorum, sive flagella corrigendorum, sive tenta-

tentationes probandorum, sive scandala reprobandorum. *Omnia judicia* Dei in talibus per hoc *in conspectu meo* habui, quòd ex quo sapere potui, ea justa esse credidi: etsi pacem peccatorum videns pedibus cogitationum claudicavi,
Ps. 72.2. dum *penè moti sunt pedes mei, penè effusi sunt gressus mei*, ut aliquantulum hæsitarem quasi dubitans de justitia judiciorum Dei, tamen *in conspectu meo*, in oculis fidei hoc semper scriptum habui, quòd omnia judicia Dei sunt justa, & omnes viæ ejus misericordia, & veritas. Unde licèt pedibus cogitationum aliquoties offenderim,
Ibid. v. 3. quando *zelavi super iniquos pacem peccatorum videns*, tamen *judicia ejus in conspectu meo* habui, & ad eorum rectitudinem gressus meos aut direxi, aut correxi. Direxi per diligentiam, vel distortos per negligentiam correxi per pœnitentiam.

Aliter: *Omnia judicia ejus in conspectu meo*, quoniam consideravi divina judicia tam præsentia, quàm futura, & vidi ea esse justa, vidi in eis esse justitias. Et has *justitias non repuli à me*. Non habui eas molestas, imò placuerunt mihi, & si aliquando easdem justitias impediente fragilitate perfectè non poteram exequi: tamen eas *non repuli* tanquam exosas, etiam cùm graves eas habui tanquam onerosas. Sed etsi hactenus minus perfectè, nec satis rectè ambulavi coram Deo in judiciis, & justitiis ejus, amodò gratia ejus me custodiente cautus manebo.

VERS. XXIV. *Et ero immaculatus cum eo, & observabo me ab iniquitate mea.*

Ero immaculatus, non quòd carere possim in hac vita omni macula, sed quod nulla mihi
Ps. 18. 14. dominetur persuasio dæmonum, qui *si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero: & observabo me ab iniquitate mea* vel eam non faciendo, vel si contra propositum meum acciderit, veloci, & fructuosa pœnitentia eam corrigendo. Et ideo jam non solùm propter charitatis latitudinem, in qua fides per dilectionem operatur, sed etiam propter perseverantiæ longanimitatem.

VERS. XXV. *Retribuet mihi Dominus secundùm justitiam meam, & secundùm puritatem manuum mearum;* quæ justitia fidei & puritas operum est *in conspectu oculorum ejus*. Hanc enim vicissitudinem *justitia* fidei requirit, ut sicut omnia judicia ejus veraciter dixi esse in conspectu meo: sic & *puritas manuum mearum* sit *in conspectu ejus*.

Aliter: *Misit de summo, & accepit me, salvum me faciet, quoniam voluit me*. Ego David puer Domini mortuô Saule, id est, mortuâ morte in resurrectione ab inimicis meis fortissimis liberatus, & de angustia sepulchri eductus in latitudinem regni paterni Advocatus meorum, nunc ago causam eorum, factus propitiatio pro peccatis eorum apud Patrem meum, quem scio, quòd semper me audit in præsenti & in futuro, quod ex præteritis affirmo. Nam antequam ego homo aliquid boni meruissem, ipse Pater summus *misit* Verbum suum de *summo*, id est, de suo corde eructatum, & *assumpsit me* hominem in unitatem personæ Verbi sui, *de aquis multis*, id est, unum electum ex millibus populorum: & in carnis mortalitate conversantem *eripuit me de inimicis meis fortissimis*, quando irruerunt in me fortes phrenetici volentes perdere me Medicum de salute generis humani solicitum. *Et ab his, qui oderunt me*, licèt manus non injecissent in me dicentes: *Nobis non licèt interficere quemquam*, tamen odio Joan. 18. 31.
mortali oderunt me, persuadentes populo, ut Barrabam peterent, me verò perderent. *Quoniam confortati sunt super me*, quando infirmata est virtus mea, quando abscondita est fortitudo mea. *Prævenerunt me*, cùm sponte mori vellem, ut mortem moriendo destruerem, & vitam resurgendo repararem, illi *me prævenerunt* cupientes animam meam tollere à me *in die afflictionis meæ*. *Et factus est Dominus protector meus*; ita ut nemo eam tolleret à me, sed ego eam posui, ego potenter moriens in manus Patris eam commendavi. Illi autem studentes prævenire mortem meam spontaneam, miserunt milites, qui crura mea frangerent, & sic animam meam corpori meo extorquerent. Sed *factus est Dominus Protector meus*, qui & in lege de me Agno Paschali præceperat dicens: *Os non* Joan. 19. 36.
comminuetis ex eo, & nunc ante crurifragium susceperat Spiritum meum. Fregerunt autem crura latronum, unius pœnitentis, alterius impœnitentis. Ad me verò medium eorum cùm venissent, invenerunt me mortuum, & ideo non fregerunt crura mea, hoc significante Spiritu Sancto per non sanctos, quòd sicut titulus victoriæ meæ capiti meo superpositus non esset abolendus, aut corrumpendus juxta desiderium Judæorum: ita per eorum velle non esset comminuenda fortitudo crurum meorum, id est, Apostolorum, per quos portandus eram in omnem terram. Ergo *factus est Dominus protector meus*, & de angusto populo Judæorum fortibus & in infatigibilibus cruribus meis Evangelium meum & me portantibus *eduxit me in latitudinem* gentium, & *salvum me fecit, quoniam voluit me*, id est: quoniam placui ei.

De his antecedentibus meritis obedientiæ meæ quid sequitur? hoc scilicet, quòd *retribuet mihi Dominus secundùm justitiam meam*, ut de me grano uno mortuo multus fructus fiat. *Et secundùm puritatem manuum mearum retribuet mihi*. Nam quia orans, & me ipsum sacrificans in ara crucis puras manus levavi, *secundùm puritatem manuum mearum retribuet mihi* Pater, ut illæ manus expansæ omnia trahant ad me, sicut ego prædixeram dicens: *Ego, si exaltatus* Joan. 12. 32.
fuero à terra, omnia traham ad me ipsum. Quod inde est: *quia ego custodivi vias Domini, nec impiè gessi à DEO meo* sicut Adam, qui positus in Para-

Paradiso, ut operaretur, & custodiret illum, non A
custodivit *vias*, id est, mandata Domini, & *impiè*
gessit à Deo plus obediendo voci serpentis & u-
xoris suæ, quàm Deo. Ego autem *custodivi vias*
Joan. 14. 31. *Domini* servando mandata, & *sicut mandatum de-*
dit mihi Pater, sic fecit; *nec impiè gessi à Deo meo*
acquiescendo Sathanæ promittenti mihi omnia
regna mundi, ut ipsum cadens adorarem, & sic
impiè in Deum meum agerem, quod ego mini-
mè approbavi: *quoniam omnia judicia ejus in*
conspectu meo, & justitias ejus non repuli à me.
Omnia judicia ejus erant in conspectu meo. Unde
Sathanæ tentanti, vel Judæis irritantibus judicia
divina in Scripturis expressa ita competenter ob-
jeci, ut & Sathanas per Scripturas confutatus
Joan. 7. 15. cederet, & dicerent adversarii: *Quomodo hic lit-* B
teras scit, cùm non didicerit? Et justitias ejus non
repuli à me, cùm pro peccatis meorum flagellarer,
justitia Dei exigente, ut nocens homo pœnas de-
bitas non evaderet, nisi innocens homo pœnas
indebitas ferens pro eo vapularet. Ego inno-
cens, & purus homo has *justitias ejus non repu-*
Isai. 50. 6. *li à me*. Retrorsum non abii, sed *corpus meum*
dedi percutientibus, & genas meas vellentibus, fa-
ciem meam non averti ab increpantibus, & conspu-
entibus in me.

Et ero immaculatus cum eo, & observabo
me ab iniquitate mea. Nam Judæi quidem pu-
Isai. 53. 4. tabant me *leprosum, & percussum à Deo, & humi-*
liatum, sed ego *ero immaculatus* ab omni lepra pec-
cati *cum eo*, cum Patre videlicet meo sic justus, ut C
ipse est justus. *Et observabo me ab iniquitate,*
quæ putata est *mea*. Vel *observabo me*, id est, meos
ab iniquitate mea, mihi imposita. Dixerunt e-
Matth. 11. 19. nim, esse me voracem, & potatorem vini, & se-
ductorem. At ego non solùm innocens, &
mundus sum à tali iniquitate, sed etiam *obser-*
vabo me, id est meos *ab iniquitate mea*, mihi vi-
delicet imposita. *Et retribuet mihi Dominus* non
solùm in me ipso Resurrectionis & Ascensionis
gloriam *secundùm justitiam meam, & secundùm*
puritatem manuum mearum: sed etiam in omni-
bus membris meis *retribuet mihi*, ut & ipsi per
me justificentur, & sint puri *secundùm justitiam*
meam, & secundùm puritatem manuum mearum
pro modo suo conformes effecti mihi capiti D
suo, *in conspectu oculorum ejus*, quibus ipse
Apoc. 22. 11. discernit, quos relinquit in sordibus, ut sor-
descant ampliùs; & quos justificet, ut justi-
ficentur ampliùs. In quo judicio tuo, Deus
Pater non eris, judex injustus, ut vel re-
probes eligendum, vel eligas reprobandum.
Sed

VERS. XXVI. *Cùm Sancto Sanctus eris, &*
cum viro innocente innocens eris,
& cum electo electus eris, & cum perverso perver-
teris: quoniam tu populum humilem salvum fa-
cies, & oculos superborum humiliabis. Ne-
igitur te accuset, sed suam superbiam, si
eum nondum sanctificasti, *quoniam tu oculos*
superborum humiliabis. Nemo desperet se pos-
se sanctificari, si vult humiliari, *quoniam tu*
populum humilem salvum facies. Ideo *cum San-*
cto Sanctus eris illum sanctificando ampliùs, qui
per humilitatem, & per humilem peccatorum
suorum pœnitentiam, & confessionem jam San-
ctus esse cœpit. Illi *Sancto*, id est, humili tu
Sanctus videris, non ipse sibi Sanctus videtur,
ideò à te Sanctus habetur, quoniam tu populum
humilem salvum facies, & *cum illò Sancto San-*
ctus eris: quia & tu illum Sanctum facis coope-
rante suo libero arbitrio, & ille tibi Sanctifica-
tori adhærebit, nec à te resiliet per superbiam,
quam si in eo conspiceres, utique illum in super-
bia *perversum* tu amplius perverteres: & sicut il-
le tibi *perversus* appareret, sic tu ei *perversus* vide-
reris: quoniam *cum perverso tu perverteris*, id est,
perversis tu *perversus* videris. Dicunt enim;
non est æqua via Domini; sed *nunquid est æqua via* Ezech. 18. 25.
mea, & non magis viæ vestræ perversæ sunt? Tu hoc
dicis, qui populum humilem peccata sua confiten-
tem salvum facies, & oculos superborum de sua
virtute gloriantium, & de justitia sua præsu-
mentium tu humiliabis, quod faciendo *perver-*
sis perversus videris. At tu *cum Sancto Sanctus*
eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum
electo electus eris: quia qui Sanctus est per hu-
militatem, hic tibi dicit: *Fidelis Dominus in o-* Psal. 144. 13.
mnibus verbis suis, & Sanctus in omnibus operibus
suis. Ita cùm *Sancto Sanctus eris.*

Similiter, qui per humilitatem est *innocens*
verâ innocentiâ, qua nec sibi, nec alteri nocet,
ipse te prædicat innocentem, contestans, quòd
tu es ille Deus, de quo dicit Moyses famulus
tuus: *Deus fidelis, & absque ulla iniquitate*, in Deut. 32. 4.
quo non est iniquitas, justus, & Sanctus Domi-
nus, *justus & rectus*. Ita *cum viro innocente in-*
nocens eris. Et *innocens* prædicaris tu, cujus
tanta est innocentia, ut penitus nemini noceas,
& eos, qui nocent, non sinas nocere impunè,
nec alicui injustè noceri. Talis est enim tua in-
nocentia, ut tu neque noceas, neque nocearis,
nec aliquem vel injustè noceri, vel impunè no-
cere patiaris. Nocentibus igitur, quos punis,
non tu innocens videris, quia in te sæpè refun-
dunt quasi fatalis cujusdam necessitatis culpam,
qua meruerunt puniri, cùm te immutabiliter
omnia præscientem se putant quasi ex necessitate
peccâsse. Similiter illis, quos non injustè no-
ceri permittis, tu non innocens videris interdum,
quia culpant justum judicium tuum. Sed *cum*
viro innocente, qui nec sibi, nec alteri nocet, *in-*
nocens eris, & *innocens* prædicaris.

Et cum electo electus eris. VERSUS XXVII.

Id est ab eo, quem eligis, eligeris, & tu
eligis eligentes te; sicut diligis diligentes te. Nisi Joan. 14. 21.
enim tu prior eligeres, quos præscivisti eligen-
dos, non essent, qui te eligerent. Sed in eo ipso,
quòd de multitudine hominum tam paucos eligis,
perverso perversus videris, & ita quantùm ad suam

Q aliqui-

æstimationem tu *cum perverso perversus eris.* At A
tu Sanctus es, innocens es, rectus, & electus es;

VERSUS XXVIII. *Quoniam tu populum humilem salvum facies, & oculos superborum humiliabis.*

Ut *humilis populus* in te Sancto sit sanctus, in te innocente sit innocens, & electus in te, qui es elector humilium, & electus eisdem humilibus.

Aliter. Sicut ego *David* supra dixi ex persona cujuslibet electi, & perfecti: *Et ero immaculatus cum eo, & observabo me ab iniquitate mea, & retribuet mihi Dominus secundùm justitiam meam, & secundùm puritatem manuum mearum in conspectu oculorum ejus:* ita etiam tu quilibet homo B
adhuc non habens perfectam Sanctitatem; sed tamen habens ejusdem Sanctitatis voluntatem, si adhærebis Christo, qui est Sanctus, innocens, & electus ex millibus, *cum ipso Sancto Sanctus eris, & cum ipso Viro innocente innocens eris, & cum ipso electo electus eris,* ut & tu dicere possis: *Et ero immaculatus cum eo, & observabo me ab iniquitate mea.* Et si adhærebis Diabolo vel Antichristo, cum ipso *perverso perversus eris.* Quod exinde proveniet, quoniam tu Deus Pater *populum humilem* humili Christo adhærentem, & subjacentem *salvum facies: & oculos superborum* eidem Christo rebellium tu *humiliabis, & salvum facies populum humilem;* C

VERSUS XXIX. *Quoniam tu illuminas lucernam meam, Domine*, vel Scripturas verbi tui, quod *verbum* est *lucerna pedibus meis* patefaciendo, vel Prædicatores, qui sunt *lucernæ* ardentes, super candelabrum ponendo, quos ego videns illuminatos etiam pro mea illuminatione rogans dico: *Ps. 118. 104.*

Deus meus illuminas tenebras meas, ut vitiosi affectus mei, qui *tenebræ* sunt, à te *illuminentur*, & in virtutes mutentur, verbi gratiâ: Concupiscentia mea per hoc tenebrosa, quod concupiscit non concupiscenda, sic illuminetur, ut solùm & totum, quod concupiscendum est, concupiscens, ipsa lux nominetur à te, qui dixisti, *de tenebris lucem splendescere.* Similiter ira mea per hoc tenebrosa & *tenebrarum* nomine digna, quòd ipsa indignatur interdum etiam bonis, ita illuminetur, ut salvo amore hominum solis vitiis eorum indignetur zelum justum exercens cum dilectione hominum, & odio vitiorum. Cæteræ quoque affectiones mentis meæ nimiùm tenebrosæ à te Deo meo, qui dixisti de tenebris lucem splendescere, sic illuminentur, ut *totum corpus* meum *lucidum sit, non habens aliquam partem tenebrarum, sed sit lucidum totum, & sicut lucerna fulgoris* illuminatum sit per intentionis meæ *simplicem oculum*, qui si fuerit perfectè *simplex*, & purus, *totum corpus meum lucidum erit*, neque mihi intrinsece illuminato forinseca tentatio prævalere poterit: D *2. Cor. 4. 6.* *Luc. 11. 36.*

Quoniam sic illuminatus *in te*, lux lucis, & fons luminis, *eripiar à tentatione* forinseca, luce fruens intrinseca: *& in Deo meo confortatus transgrediar murum* de duritia peccatorum meorum constructum inter me & ipsum Deum. Etsi non possum destruere ipsum *murum*, tamen Dei ope adjutus, *transgrediar* illum. Nunc inter me ac Deum quasi medius paries est peccatorum meorum dividens me à Deo meo, ita ut ego sim in uno latere muri hujus, cui peccatum adhuc placet, & sit Deus in altero latere, cui idem peccatum displicet. *Prospicit* tamen Deus interdum *per cancellos*, & respicit per fenestras, jungiturque facies mea faciei ejus, dum mihi ex parte displicet, quod & ei displicet, videoque illum per fenestras, ubi paries peccati non continuatur, ubi per compunctionis cancellos lux veritatis ad cor immittitur. Sed hoc mihi non sufficit: peto, ut *transgrediar murum*, & sim totus juxta ipsum, accusans & improbans in me, quod accusat vel improbat ipse in me, solumque ac totum illud mihi placeat, quod ei placet, ut mihi placeat: nec ipse jam per fenestras mihi loquatur, sed *osculetur me osculô oris sui*, præbeatque se mihi fruendum per amorem continuum. Ne autem aliquis æstimet, quòd ejus amor admittat pollutionis maculam, hoc dico, quod sequitur: VERSUS XXX. *Cant. 2. 9.* *Cant. 1, 1.*

Deus meus, impolluta via ejus. VERSUS XXXI.
Impolluta dilectio ejus, qua venit ad me suam Ecclesiam, suam Sponsam, quem cùm amavero, casta sum, cùm tetigero, munda sum, cùm accepero, Virgo sum. Sic *est impolluta via ejus*, & eloquia ejus non sunt turpia, imò turpitudinum omnium purgatoria & consumptoria; sicut ignitus calculus purgavit labia Isaiæ à pollutione. *Is. 6. 7.*

Etenim ipsa *eloquia Domini igne examinata.* Sive unum *eloquium*, unicum DEI Verbum Sancti Spiritûs igne cum natura humana conflatum in unum electrum, non solùm nihil habet in se impuritatis, verùm & purificat omnem animam sibi credulam, sibi consentaneam. Et peccata quidem Deus igne tali consumit, ùt ligna, fœnum, stipulam; sed in se sperantium custodit ædificium: quia illi superædificant aurum, argentum, lapides pretiosos. Aurum Sapientiæ in cogitatione vel contemplatione, argentum eloquentiæ in prædicatione, lapides pretiosos in splendida virtutum operatione. *1. Cor. 3. 12.*

Ideo ipse DEUS *Protector est omnium sperantium in se.* Protector videlicet in *igne* tribulationis, quô *examinata* sunt *eloquia* Dei, quoniam & ipsum Dei Verbum incarnatum fuit in tribulatione, atque Prophetæ, & Apostoli Verbum Dei, Verbum vitæ continentes, & ipsi examinati sunt per *ignem* tribulationum. Similiter usque hodie omnes *examinantur*, qui verbum vitæ continentes ardent Sanctitatis desideriô, lucent verbô, & exemplô.

Sed

Sed bonum habentes fundamentum fidei, spei, & charitatis non superædificant huic fundamento stipulam inanium cogitationum, fœnum carnalium locutionum, lingua mundanarum actionum, nisi fortè ita parùm, ut facilè auferatur per *ignem* purgatorium; Ipsi autem propter nobile fundamentum salvi sint, sic tamen, quasi per ignem evadunt per bonam spem in Deum, qui *Protector est omnium sperantium in se*, atque solus est Deus, nec extra illum est alius.

VERSUS XXXII.

Quoniam quis DEUS præter Dominum, aut quis DEUS præter Deum nostrum?

Quis Deus præter Dominum, cui servimus? Et *præter Deum nostrum*, quem post servitutem possidemus in hæreditatem & in præmium nostrum? Multos Deos fingunt sibi autores idolorum: sed *quis Deus præter Dominum*, qui dominatur in rebus? *aut quis Deus præter Deum nostrum*, Deum Abraham, & omnium filiorum Abrahæ, inter quos computamur & nos per fidem, quem habemus in Deum nostrum? Quòd iste Deus noster sit solus Deus, cognosco non solùm ex generalibus beneficiis, sed etiam ex specialibus mihi *David* collatis, quia ipse est

Gal. 3. 7.

VERSUS XXXIII.

DEUS, qui præcinxit me virtute.

Cùm præcinctus fuissem gladiô Saulis, non potui sic armatus incedere contra Philistæum, sed hîs armîs depositîs *præcinxit me Deus virtute* fidei, quâ crederem *omnia possibilia credenti.*

Marc. 9. 22.

Et posuit immaculatam viam meam, ut dicerem, Philistæo: *Tu venis ad me in gladio, & hasta, & clypeo; ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Israël, quibus exprobrâsti hodie: & dabit te Dominus in manu mea, & percutiam te, & auferam caput tuum à te, & dabo cadavera castrorum Philistiim hodie volatilibus cœli, & bestiis terræ, ut sciat omnis terra, quia non in gladio, nec in hasta salvat Dominus*: & noverit universa Ecclesia hæc, *quia est* Dominus *Deus in Israel* (*ipsius est enim bellum, & tradet vos in manus nostras.* Ut ex his dictis intelligi potest, *via* Philistæi ad me venientis in gladio & hasta cum magna superbia fuit polluta via, & maculata. Sed Deus meus, de quo supra dixi, *impolluta via ejus*, ipse *posuit immaculatam viam meam*, fide mundans cor meum, ut non pro meo, sed pro ipsius honore, in ipsius nomine venirem ad pugnam *per viam immaculatam*, per viam fidei, qua possibile credidi, ut virtute Divina per me parvulum vinceretur, qui contra *Deum*, & agmina ejus extollebatur.

1. Reg. 7. 45, 46, & 47.

VERSUS XXXIV.

Qui perfecit pedes meos tanquam cervorum.

Ut fugiendo Saulem posteà me persequentem sic fugerem per silvestria, & montuosa loca tanquam agilis cervus. *Et super excelsa statuens me*, quando in Rama, quæ Latinè interpretata est *Excelsa, statuens me, præcinxit me.* Illuc enim ad me capiendum & perdendum Satellites, & nuntios miserat Saul? Qui cùm venissent, & cum cuneum Prophetarum vidissent, prophetârunt & ipsi. Cùmque plures nuntii missi fuissent, & omnes Prophetarum cuneo se junxissent, venit tandem & ipse Saul, junctusque Prophetis nudatus prophetavit protegente me Deo meo, qui *super excelsa* in Rama *statuit me.*

1. Reg. 19. 20, 21, & 23.

VERSUS XXXV.

Qui docet manus meas ad prælium.

Et quia præsens mihi est, ad ipsum conversus dico: *Et posuisti ut arcum æreum brachia mea*, quando brachiis meis, velut arcu æreo & fortissimo per fundam stravi Goliam, & manibûs meîs à te doctîs ad prælium caput ejus amputavi propriô gladiô ipsius.

VERSUS XXXVI.

Et dedisti mihi protectionem salutis tuæ contra insidias Saulis multas: *Et dextera tua suscepit me*, quia Divina potentia tua servavit me inter multa pericula, quæ non ad perditionem, sed ad disciplinam sunt mihi à te provisa. *Et* in eisdem periculis *disciplina tua correxit me in finem*, in consummationem scilicet perfectam & finalem. *Et disciplina tua ipsa me docebit*, ut sim quasi discipulus humilis sub ipsius disciplinæ tuæ Magisterio. Tandem Saule mortuo *dilatâsti gressus meos subtus me*, subdens mihi regnum ejus: *& non sunt infirmata vestigia mea* tot persecutionibûs me vexantibûs. Unde permanente, vel etiam adaucta mihi fortitudine post mortem Saulis acceptâ regnandi potestate *persequar inimicos meos.* Persequar latrunculos, qui succenderunt Siceleg, & abduxerunt mihi duas uxores meas & multam prædam. *Persequar, & comprehendam illos, & non convertar, donec deficiant. Confringam illos, nec poterunt stare subtus pedes meos.* Et præcinxisti me virtute ad bellum, subplantâsti insurgentes in me subtus me, & inimicorum dedisti mihi dorsum, *Et odientes me* de domo Saulis *disperdidisti. Clamaverunt, nec erat, qui salvos faceret*: quia mortuo Abner non erat, qui staret pro domo Saulis. *Clamaverunt* tamen *ad Dominum* non habentes Deum alienum, *nec exaudivit eos. Et comminuam eos ut pulverem ante faciem venti, & ut lutum platearum delebo eos.* Etiamsi aliqui de populo Israël contradicent mihi, ùt Seba filius Bochri, qui dixit: quæ nobis pars in David? *Tu eripies me de contradictionibus populi.*

1. Reg. 30. 8.

2. Reg. 3. 6.

Hucusque specialia *David* beneficia in littera *Psalmi* denotata sint. Nam quod sequitur: *Constitues me in caput gentium*, &c. litteralem historiam *David* superexcellens ad verum *David* pertinet. Neque enim ille *David* fuit aliquando constitutus in *caput gentium*, neque fuit Rex gentium, sed solùm Judæorum. Coacti ergo hìc litteralem sensum dimittere, & ad verum David nos transferre, jam dicta *David* specialia beneficia DEO juvante repetamus, & in his Christi mysteria carpamus.

A Dicit ergo Christus verus *Puer Domini David*, cui Psalmus iste intitulatur: *Deus, qui pracinxit me virtute, & posuit immaculatam viam meam.* Deus Pater, meus verè Deus, qui me hominem *pracinxit virtute* Divinitatis. Nisi enim verè DEUS esset, mihi virtutem Divinitatis conferre non potuisset. Nunc autem Verbo suo, virtuti suæ me hominem uniendo *pracinxit me virtute*, ut homo exiguus ita sim fortis, ut est ipse DEUS fortissimus Pater meus, & Deus meus, & virtus mea, & fortitudo mea, cui dixit in principio Psalmi: *Diligam te, Domine, virtus mea*; sive ut alia translatio habet: *Fortitudo mea.* Ipse est ergo *Deus, qui* Divina *virtute pracinxit me, & posuit immaculatam viam meam*, ut sicut impolluta via ejus erat ad antiquam Ecclesiam Sponsam suam, quam castâ dilectione amavit, quoadusque per Virginem de ipsius im-
B polluto amore concipientem, ego Filius ejus de illa Sponsa natus sum, & novam Novi Testamenti Ecclesiam desponsavi mihi Sponsam: sic etiam posuit immaculatam viam meam, ut & ego sine macula conceptus, & natus, atque in hoc mundo conversatus impolluta dilectionis via veniam assiduè ad Sponsam meam, gignentem
Marc. 2. 19. & 20. filios mihi, de quibus dicam: *non possunt jejunare filii* Sponsi, *quamdiu cum illis est Sponsus. Venient dies, cum auferetur ab eis Sponsus, & tunc jejunabunt*, atque sic jejunantes, & ipsi quoque in via immaculata pariter ambulabunt ad honorem DEI Patris mei, qui *posuit immaculatam viam meam*, & meorum, de quibus alias
Psal. 118. 1. dicitur: *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini.*

Qui perfecit pedes meos tanquam cervorum. Cervus spinas, & hiantia loca transilit: sic ego transilivi peccatorum foveas, & spinas,
Genes. 3. 18. de quibus dictum est veteri homini: *Cùm operatus fueris terram, non dabit fructum suum, sed spinas, & tribulos germinabit tibi.* Hujusmodi spinas ego transilivi: quia sine peccatis in hoc mundo conversatus inter mortuos liber fui, & liber ex hoc mundo ad Patrem transivi alta petendo sicut cervus. *Et super excelsa statuens me* ipse Deus
Philip. 2. 9. Pater meus exaltavit me, & donavit mihi nomen, quod est super omne nomen, quantumlibet excelsum, sive Dominationum, sive Thronorum, sive Principatuum cunctarumque Virtutum cœlestium. Vel *pedes meos*, id est, Evangelistas *perfecit tanquam cervorum.* Cervi erant Patriarchæ antiqui, & Prophetæ præcurrentes adventum meum, qui sum hinnulus eorum cervorum. Illi cervi me nasciturum desideraverunt, quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum. Similiter Apostoli & reliqui *pedes mei* antiquorum cervorum filii, desiderant secundum adventum meum, & in ipsis desideriis currunt obviam Sponso, & Sponsæ veloci, & forti agilitate, sicut cervi tendentes ad excelsa, ubi ego sum, & super excelsa statuens me Pater meus.

Qui docet manus meas ad prælium, ut non solùm sim fortis, & potens in prælio contra Goliam antiquum, sed etiam sim cautus, & doctus contra insidias in cunctis meis & meorum operibus, quibus fortis armatus, est expugnandus.

Et tu Pater posuisti ut arcum æreum brachia mea. Prophetas, & Apostolos, qui sunt *brachia mea*, tu *posuisti ut arcum æreum*, ne unquam lassentur à jaculatione verborum salutis. Vel Martyres, qui sunt *brachia mea*, in quibus evidenter apparuit fortitudo mea, tu *posuisti ut arcum æreum*, atque ante Reges, & Præsides fecisti eos emittere acutissima jacula Responsionum, cùm interrogati confiterentur, cùm etiam linguis privati adhuc loquerentur infatigabili fortitudine stantes & constantes in veritatis attestatione. Sic docuisti *manus meas ad prælium, & posuisti ut arcum æreum brachia mea* in tempore Martyrum in procinctu positorum.

Et in tempore pacis *dedisti mihi protectionem salutis tuæ. Dedisti mihi*, id est, meis Confessoribus, in pace viventibus, & in pace morientibus, *dedisti protectionem salutis tuæ*, quibus licèt arrideret prosperitas temporalis quasi blandimentum sinistræ tuæ: tamen in dextera tua, id est, jucunditas æternorum, & futurorum bonorum, quæ sunt *dextera tua, suscepit me*, id est, meos Confessores, meos amatores, meam Ecclesiam, meam Sponsam, ita ut in temporalium contemptu & usu, atque in æternorum dilectione & fructu ornata veraciter dicere posset de me dilecto suo: *Lava ejus* Cant. 8. 3.
sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.

Et si quando inter ipsa prospera contigerunt adversa propter me, id est, meos disciplinandos, disciplina tua non me fregit, sicut aridum lignum, quod si fuerit curvum, frangi potest, corrigi
C non potest: sed quia ego sum viride lignum, de quo dixi in Passione mea: *Si in viridi ligno* Luc. 23. 31.
hæc faciunt, in arido quid fiet? Disciplina tua tunc in morte mea *correxit me* hominem per mortalitatis curvitatem ab immortalitatis rectitudine distantem. *Correxit* planè, quoniam ad immortalitatem provexit me *in finem*, in omnis consummationis finalem perfectionem. Sic etiam membris meis, quoniam ego lignum viride sum in eis, & ipsi sunt in me sicut palmites in vite; *disciplina tua correxit me*, id est, ipsos meos *in finem*, id est, in meam conformitatem, qui sum finis legis ad justitiam, qui *sum Alpha, & Omega,* Apoc. 1. 8.
Principium, & finis. In arido autem ligno mihi non cohærenti, quid fiet? Utique non corrigetur, sed frangetur, & in ignem mittetur. Nam in tribulationis disciplina non flectitur ad pati-
D entiam, vel peccatorum pœnitentiam, sed frangitur ad impatientiam dans quasi sonitum sui fragoris ipsa verba murmurationis in adversis. Ideo tu Pater agricola es, qui omnem palmitem in me virescentem per bonam voluntatem purgabis tribulatione vel tentatione, ut fructum plus afferat, ut fructum afferat in patientia. *Et disciplina tua ipsa me*, id est, meos *docebit*: quia per tribulationem erudiuntur quasi per Virgam disciplinæ, ut vivant disciplinatè secundùm formam doctrinæ sanæ. Ne autem sub hac tribulationum disciplina subreperet anxietatis angustia nimia,

Dilatasti gressus meos, per charitatis latitudinem, dans inter ipsas tribulationes hilaritatem bonorum operum, quibus velut rectis *gressibus* VERS. XXXVII.

bûs itur in cœlum. *Ita dilatâsti gressus meos*, non solùm in me ipso, sed etiam *subtus me*, in membris meis. Vel *subtus me*, id est, etiam in temporalibus, quæ sunt sub sole, id est, sub me. Nam & in his *gressus mei*, & etiam meorum dilatantur, quando mutabilis dispositio temporalium pia intentione in charitatis latitudine refertur ad inquisitionem æternorum. Igitur non impediunt carnales angustiæ: quia latam fecisti charitatem hilariter operantem etiam de his, & in his, quæ *sub me* sunt, mortalibus rebus & membris.

Et non sunt infirmata vestigia mea, id est, itinera mea. Nam sicut fortiter ambulavi in cœlo super aspidem & basiliscum, & conculcavi leonem & draconem, id est, Diabolum venenosum, & rabidum, quando videbam ipsum Sathanam sicut fulgur de cœlo cadere, non valentem viis meis resistere, non valentem caput erigere conculcatum per me: sic *non sunt infirmata vestigia mea* per carnis infirmitatem: quoniam in deserto super ipsius tentatoris caput fortiter calcavi, & adhuc eum calco in membris meis, in quibus licèt infirmis, ego sum fortis, & in Sacramentis meis, quæ *non infirmantur* etiam cùm per infirmos ministros celebrantur, dummodò non sint à Deo damnati, ut desinant esse ministri sicut Simoniaci manifesti. Sint modò ministri habentes ministrationis officium sibi non interdictum, & erunt *firma vestigia* Sacramentorum meorum ad conculcandum serpentem antiquum eadem virtute ac fortitudine, qua calcatus est in cœlo & projectus in terram vincente illum fortitudine mea per Michaëlem: sicut nunc eum vincit fortitudo mea per legitimum & Catholicum Sacerdotium, significatum per Michaëlem stantem ante altare aureum cum thuribulo aureo. (*Apoc. 8. 3.*) In tali Sacerdotio, per altare aureum, & thuribulum aureum designato, *non sunt infirmata vestigia mea*: quia fortia, & victoriosa sunt Sacramenta mea, in quibus imitationis meæ certa inveniuntur vestigia: quoniam habent Sacramenta quandam similitudinem rerum, quarum sunt Sacramenta: ideo sunt in eis veneranda *vestigia mea*, qui sum Veritas. Verbi gratiâ: in specie panis agnoscitur similitudo meæ veritatis, qui sum verus panis Angelorum, qui me comedunt sine velamine Sacramentorum: & hominum, qui me comedunt sub velamine Sacramentorum. Illi me comedunt panem solidum: isti me comedunt per Sacramentum Incarnationis quasi versum in lac. Vel certè per Sacramentum Passionis in sartagine frixum, quando sicut in confrixorio confrixus sum juxta ritum sacrificii legalis, (*Levit. 6. 21.*) quod de simila munda oleo conspersa in sartagine calidum offerebatur. In hujusmodi Sacramento *non sunt infirmata vestigia mea*: quoniam cuilibet me dignè manducanti, etsi non verbis, tamen rebûs dico: Cresce per hujusmodi quasi lacteum seu oleatum cibum, & adhuc perfectiùs manducabis me solidum cibum. Nec tu me mutabis in te sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me. *Non ergo sunt infirmata vestigia mea*, dum quod fragili ministrorum celebratur officio, ita prodest ex fortissimo Divinitatis meæ auxilio, ut sicut Angelis me manducantibus imprimuntur indelebilia vestigia meæ conformitatis: ita fiat etiam hominibus me in Sacramento altaris manducantibus, nec me in se mutantibus, sed in me panem sic transeuntibus, ut & ipsi sint unus panis, unum corpus, in *quo vestigia* meæ conformitatis per opera virtutum expressa inveniantur.

Similiter sentiendum est etiam de cæteris Ecclesiasticis Sacramentis, in quibus *non sunt infirmata vestigia* mea, quamvis eadem vestigia cupiant abolere inimici mei volentes potiùs me sibi, quàm se mihi conformari volentes etiam membra mea mihi per virtutem Sacramentorum incorporata sibi conformari per malitiam, & incorporari per mysterium iniquitatis, quod jam operatur in filiis diffidentiæ. At ego fortissimus gigas geminæ substantiæ, cujus non sunt infirmata vestigia, persequar geminata inimicorum meorum agmina, videlicet malignorum spirituum & malignorum hominum catervas expugnando,

VERSUS XXXVIII.

Persequar inimicos meos, & comprehendam illos.

Contra invisibiles malignorum spirituum suggestiones ego dabo Spiritum Sanctum electis meis, qui suggerat eis omnia, quæcunque dixero eis, & sic per bonas cogitationes in cordibus meorum *persequar* malas, *& comprehendam* illas vivas, *comprehendam* Principes talium gentium, sicut quondam per famulum meum Josue comprehendi quinque Reges alienigenarum, (*Jos. 10. 18. 22. & 26.*) quos in spelunca comprehensos, & aliquamdiu inclusos randem produci fecit Josue atque productos occidit. Sic ego verus Jesus *comprehendam* principales malignantium Spiritus, & in spelunca cordium aliquamdiu castigabo, dum eis effectus malitiarum denegabo, & randem per confusiones foras productos interficiam omnino.

Et non convertar, donec deficiant.

Non convertar ab hoc studio, *donec deficiant*, & omnes vires perdant. Quas ne possint recuperare, *confringam illos* more antiquorum, qui reos primò in cruce suspenderunt, & postea eorum crura fregerunt, ut juxta legis mandatum eadem die sepelirentur, quâ crucifigerentur; quod & factum est in latronibus, qui crucifixi sunt mecum. Sed crura mea non sunt fracta: quia *non sunt infirmata vestigia mea*, Et ideò ego cruribus infatigibilibus *persequar* non solùm (ùt dixi) invisibiles inimicos meos, verùm etiam visibiles, & *comprehendam illos*. Comprehendam astutos in astutia eorum, ut mihi nescientes & nolentes deserviant, & quæ moliuntur contra Evangelium meum, hæc magis ad profectum Evangelii perveniant. *Et non convertar, donec deficiant* vel per pœnitentiam, vel per pœnam, sicut defecit per pœnam inimicus meus Saulus, & factus est Paulus. Ita etiam à cæteris inimicis meis persequendis *non convertar, donec deficiant*. *Confringam illos*, quomodo confracta sunt crura duorum latronum, alterius pœnitentis, alterius impœnitentis,

tentis, me sic disponente, ut alterius per talem A cruciatum in hac vita consummaretur pœnitentia, & alterius hic inciperet pœna in æternum permansura. Sic omnes inimicos meos *confringam*, alios ad salutem per pœnitentiæ contritionem alios impœnitentes ad damnationem.

VERSUS XXXIX.

Confringam illos, nec poterunt stare.

Licèt ad horam resistant, tamen *non poterunt stare*, ac durare contra me; sed *cadent subtus pedes meos*. *Cadent* sive per pœnitentiam, sive per pœnam prostrati. *Cadent subtus pedes meos*, id est, Apostolos, & alios Apostolicos viros, quos ego constituam Principes super B omnem terram. *Confringam* quoque invisibiles inimicos dando virtutem electis meis, ut conterant Sathanam sub pedibus suis. Ita Diabolus, ejusque satellites concupiscentiæ ac libidines aut errores *non poterunt stare*, sed *cadent subtus pedes meos*, etiam infirma membra mea. *Vel subtus pedes meos*, id est, sub virtutes meorum parvulorum, qui virtutibus velut pedibûs speciosis ad me pergentes calcant eisdem pedibûs super serpentes, & super scorpiones, & supra omnem virtutem inimici, & nihil eis nocebit.

VERS. XL.

Et præcinxisti me virtute ad bellum.

Superiùs dixi: *Deus, qui præcinxit me virtute*: nunc iterum velut repetendo id ipsum in C gratiarum actione dico: *Et præcinxisti me virtute ad bellum*: quia sicut *me* in mea persona *præcinxisti virtute*: sic etiam *præcinxisti me* in meis tanta *virtute*, quanta sufficiat eis *ad bellum*, ad quod misi eos dicens: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos*. Item: *Ecce, ego mitto vos sicut agnos inter lupos*. Item: *In mundo pressuram habebitis, sed confidite: ego vici mundum*. Igitur hæc dicendo misi, & animavi eos *ad bellum*. *Et* tu Pater *præcinxisti me*, id est, ipsos meos *ad bellum*, quando misisti eis Paraclitum, per quem dedisti eis gladium Spiritûs, quod est Verbum Dei. Gladio isto super femur suum potenter accincti non timuerunt pericula Mundi.

Luc. 10. 3.
Joan. 16. 33.

Et supplantâsti insurgentes in me subtus me.

Insurgentes in me, id est contra me, ac volentes esse super me, vel super meos, *tu supplantâsti*, D ut essent *subtus me* tam dæmones, quàm homines maligni, qui neque mihi, neque meis prævalere potuerunt, ut de me, aut meis proficerent, quod voluerunt: imò ego prævalui eis in me, ac meis, ut voluntas mea perficeretur aut in ipsis, aut per ipsos & de ipsis? In ipsis voluntas mea perficiebatur, si conversi sunt ad bonum: per ipsos & de ipsis voluntas mea perficiebatur, si perstiterunt in sua malitia: nam per ipsos exercitavi meos pro velle meo. De ipsis tandem factum est, quod volui: quia ligatîs manibûs, & pedibûs missi sunt, quò ego volui, & ita semper *insurgentes in me subtus me sunt*.

VERSUS XLI.

Et inimicos meos dedisti mihi dorsum.

In Hebræo habetur: *Inimicorum meorum dedisti mihi dorsum*, ut videlicèt non audeant mihi resistere, sed, aut humiliter sequuntur me, atque ita sunt *mihi dorsum*: aut fugiunt à me, quorum fugientium *dedisti mihi dorsum*, ut ego eos persequens percutiam dorsa eorum, præcipuè Judæorum, qui me interfecerunt, & dixerunt: *Sanguis ejus super nos, & super filios nostros*. Illis præcipitatis in infernum, & supplantatîs, ita ut *sub me* sint, sub meo videlicet judicio, in meo carcere; adhuc percutio dorsa eorum, id est, posteros & sequaces ipsorum, quibus imprecati sunt sanguinem meum dicendo: *Sanguis ejus super nos, & super filios nostros*. Nam inimici mei erant ipsi Judæi, qui me in ea persona occiderunt, quasi faciem suam ponentes contra faciem meam: illi verò pro dorso eorum computantur, qui eodem Spiritu malitiæ illis concorporati sequuntur eos, me ipsum non videntes, & tamen odientes. *Sed tu inimicorum meorum dedisti mihi dorsum*, gladiîs, & sagittîs meis vulnerandum, quarum sagittarum acutissimæ, atque ultimæ intelligi possunt hæc verba: *Discedite à me, maledicti, in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis ejus.*

Matth. 27. 25.
Matth. 25. 41.

Et odientes me ipsos Judæos *disperdidisti*

per exercitum Romanum Ducibus Tito, & Vespasiano. Non simplici perditione perdidisti eos, sicut olim per Ezechielem Prophetam præsignâsti dicens: *Et tu, Fili hominis, sume tibi gladium acutum radentem pilos, & duc eum super caput tuum, & super barbam tuam, & assumes tibi stateram ponderis, & divide eos. Tertiam partem combures igni in medio civitatis juxta completionem dierum obsidionis, & assumes tertiam partem, & concides gladio in circuitu ejus. Tertiam verò aliam disperges in ventum, & gladium nudabo post eos. Et sumes inde parvum numerum, & ligabis eos in summitate pallii tui.* Sicut præfiguratum, sic etiam adimpletum est. Nam gladius acutus radens pilos Romana potentia fuit, qua radente Judæi carentes vitali spiritu quasi pili superflui abrasi sunt à Patriarcharum ac Prophetarum vivo corpore atque ab ipso vitali eorum capite Christo, cui forinsecus adhæserunt, quamdiu habentes templum Domini ceremonias legis tenuerunt. Civitate autem Sanctâ cum templo destructâ, ita ut non relinqueretur lapis super lapidem, & dispersîs Judæis per omnes gentes tota barba est abrasa, & partim concisa gladiô in civitate per civiles discordias partim combusta est igne conflagrante civitatem cum templo, partim fame interiit, quæ fames fuit gladius eis acrior gladiô Romanorum, partim dispersa est in ventum: & gladius nudatus est post eos, quia interfecti sunt plurimi eorum gladiô ad spectaculum triumphale Cæsaris. Permodica illa particula barbæ, quam Propheta jussus est ligare in summitate pallii sui, est illa

Ezech. 5. 1. 2. & 3.

illa portio reliquiarum, de quibus dicit Isaias:
Isai. 10. 21. *Reliquiæ Israel salvæ fient.* Igitur cùm ita diversis cladibus exceptis reliquis me non odientibus, perirent me odientes Judæi, tu Deus Pater *odientes me disperdidisti.* Putabant illi, quod me negantes te possent habere Deum protectorem, sed non est ità: quoniam omnis, qui negat Filium, nec Patrem habet. At illi stulti propter fiduciam carnis, ac sanguinis Abrahæ perdita fide
Joan. 8. 56. Abrahæ, qui *exultavit, ut videret diem meum,* quem illi non libenter viderunt, & propter pulchrum templum

VERS. XLII. *Clamaverunt, nec erat, qui salvos faceret.*

Licèt enim templum Sanctum habentes dicerent templum Domini, templum Domini est. & in ipso templo à Romanis obsessi clamarent; B tamen quia me Dominum templi projecerant extra templum & extra civitatem crucifigendum, *non erat, qui salvos faceret.* Quomodo enim salvarentur, qui me Salvatorem negaverunt, & Barrabam sibi elegerant: Propemodum simile nefas usque hodie committunt, qui data sibi eligendi optione bonas personas nolunt eligere sibi ad principandum vel episcopandum, sed Barrabæ latroni similes faciunt sibi Episcopos aut Principes, quibus postea vexantibus eos clamant, non est, qui salvos faciat eos: Quemadmodum Judæi electores latronis, reprobatores Salvatoris vexante illos, ùt Josephus refert, intra urbem latrociniô sicariorum, & foris latrociniô Romanorum *clamaverunt, nec erat, qui salvos faceret.* C *Clamaverunt* ad Dominum, cujus occiderant Filium, *nec exaudivit eos.* Qui me Filium negaverunt. *clamaverunt* ad Patrem Dominum, *nec exaudivit eos.* Clamant usque hodie sequaces eorum electores latronum & reprobatores bonorum, *clamant ad Dominum,* cujus oderunt famulos, clamant, *nec exaudit eos.* Et ego Judex virorum, & mortuorum *comminuam eos,* qui dixi tibi Deus Pater: *Odientes me disperdidisti,* ut ostendam, quod, quæ tu Pater facis, hæc & ego Filius tuus similiter facio. Nunc de me dico:

VERS. XLIII. *Et comminuam eos,* te illos disperdente. Quia una est mea, & tua operatio, ego comminuam eos *ut pulverem ante faciem venti.* Ego enim ventilator ejus, ventilabrum in manu ejus est, ego judiciariam potestatem habeo, ego aream meam ventilabo, & purgabo, & congregabo triticum in horreum meum: eos autem, qui se dicunt Judæos, & non sunt, sed sunt Synagoga Sathanæ, vel qui se dicunt Christianos, & non sunt, sed sunt Synagoga Barrabæ, tanquam *pulverem ante faciem venti* projiciam reputando inter gentes idola colentes, de quibus
Isai. 40. 15. & 17. dicitur in Isaia: *Omnes gentes quasi pulvis exiguus, & quasi stilla situlæ, & quasi momentum stateræ, quasi nihilum & inane reputatæ sunt.* Ergo quasi pulverem exiguum, quem ventus dissipat, sic ego per ventilabrum judiciariæ potestatis A dissipabo eos, vel qui Deos falsos, vel me Deum verum falsè colunt.

Ut lutum platearum delebo eos.

Lata via sæculi habet *lutum,* multumque luxuriosis & immundis plena est. Hoc *lutum delebitur,* quia mundus transibit, & concupiscentia ejus. Nec invenietur de luto concupiscentiæ mundanæ, vel de sordibus cænosæ immunditiæ, in qua sues volutant se, vel modicum quid, quia mundus transibit totus, & concupiscentia ejus, & 1. Joan. 2. 17. erit nova terra, & novum cœlum, in quibus justitia habitat, nihilque de luto sordium erit in ea, sed omnino de nova terra, in qua tunc fiet voluntas Dei sicut in cœlo, tolletur lutum omnium immunditiarum. Et tunc ego Judex *ùt lutum platearum delebo eos,* qui amant lutum, quibus, ùt Petrus Apostolus meus ait, convenit illud Proverbium: *Sus lota in volutabro luti.* Peribunt 2. Petr. 2. 22. enim tunc impii cum ipsa impietate per scopam judicii detersi, maximè à plateis Jerusalem, quæ sternentur aurô mundô, nec in eisdem plateis audietur ulteriùs talis contradictio, qualis audita est in terrena Jerusalem civibus ejus mihi contradicentibus, & dicentibus: *non habemus Regem,* Joan. 19. 15. *nisi Cæsarem.* Tu enim Pater meus, & Deus meus.

Eripies me de contradictionibus VERSUS XLIV. *populi* mihi contradicentis, & Barrabam latronem petentis. Et *Constitues me in caput gentium,* ut sim *caput gentium,* Rex gentium & desideratus earum, lapis angularis in caput anguli positus, copulator duorum parietum, id est, fidelium Judæorum & gentium credentium, vel Angelorum Sanctorum & hominum justorum. Ita Pater *constitues me in caput gentium,* sicut ego veritas prædico futurum. Atque propter indubitabilem certitudinem enuntio quasi præteritum. Dico enim, quòd

Populus, quem non cognovi, servivit mihi. VERS. XLV.

Id est, absque dubio serviet mihi populus gentilis, *quem non cognovi,* quem non visitavi corporali præsentia, de quo dixi discipulis meis: *in viam gentium ne abieritis,* quem neque per le- Matth. 10. 5. gem scriptam, neque per Prophetarum Oracula visitavi, cui ego non sum missus, qui non sum D missus nisi *ad oves, quæ perierunt domûs Israel.* Matth. 15. 24. Ille *populus servivit mihi.* Oculis me non vidit, sed per discipulos meos de me audivit, & in *auditu auris obedivit mihi.* Dixi enim discipulis post Resurrectionem: *Euntes in mun-* Marc. 16. 15. *dum universum prædicate Evangelium omni creaturæ.* Hoc ante mortem meam non concessi, quando eis dixeram: *In viam gentium ne abieritis.* Oportuerat enim Judæis, quibus eram promissus & missus, primò annuntiari Verbum salutis propter veritatem Dei ad confirmandas promissiones Patrum, & propter collectionem & conversionem eorum, qui erant filii Patrum & Patriarcharum. Sed hîs electîs, & ad me collectîs.

Filii

VERS. XLVI. *Filii alieni mentiti sunt mihi.*

Filii solo nomine, sed *alieni* perversitate morum, quibus degeneraverant à nobilitate Patrum: *Filii* Patriarcharum secundùm carnem, sed *alieni* propter fidei paternæ abnegationem: *Filii alieni*, quibus dixi: *si Filii Abrahæ estis, opera Abrahæ facite*, sed *quæritis me interficere. hoc Abraham non fecit. Vos ex Patre Diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. Ille fuit homicida ab initio.* Talia dicendo *Filios alienos* designavi, qui *mentiti sunt mihi* dicentes: *Magister, scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces.* Vocabant me Magistrum, cujus noluerunt esse discipuli. Vocabant me Domine Domine, & non fecerunt, quæ dixi. Unde respondi eis inter cætera: *Quomodo potestis bona loqui, cùm sitis mali? Quid autem vocatis me Domine, Domine, & non facitis, quæ dico?* Parùm est quod dico; *Mentiti sunt mihi.* Imò persistentes in odio veritatis, & amore mendacii, mendacium non solùm confinxerunt, sed & multâ pecuniâ emerunt loquentes militibus; *Dicite, quia discipuli ejus furati sunt eum nobis dormientibus.* In confirmationem hujus mendacii persecuti sunt Apostolos meos, veros testes meæ Resurrectionis, & ejecerunt eos de finibus suis. Ita pertinaciter *mentiti sunt*, qui cum Patre suo Diabolo in veritate non stante, & ipsi in veritate non steterunt, qui cum illo homicida & ipsi homicidæ in mea morte facti sunt, ut in mendacio, quod ex patre Diabolo conceperunt, mallent perseverare, quàm ad veritatem per Apostolos meos contestatam redire per pœnitentiam. Ideò, dico; quòd illi *Filii alieni* non solùm *sunt mentiti*, sed in mendacio suo etiam *inveterati sunt.*

(Marg.: Joan. 8. 39. & 40. — v. 44. — Matth. 22. 16. — Ibid. 12. 34. — Luc. 6. 46. — Matth. 28. 13.)

Petrus Apostolus meus, & ipse ad horam fuit mentitus negando se nosse me, sed in mendacio suo non est *inveteratus*, quia post negationem trinam canente gallo exivit foras, & *flevit amarè*, atque postmodum firmus permansit in veritatis contestatione, in qua cùm senuisset, alius eum cinxit, & pro veritate crucifixus (est). Revera senectus venerabilis erat Petri, qui senuit in veritate. *Sed Filii alieni mentiti*, & in mendacio *inveterati* omnino detestandi sunt, & justò judicio per me, atque Apostolos meos derelicti sunt, Paulò Apostolò meò, in quo ego loquebar, dicente: *Vobis oportebat primùm loqui Verbum Dei. Sed quoniam repulistis illud, & indignos vos judicastis vitæ æternæ: Ecce convertimur ad gentes.* Hoc fuit justum judicium, ut illi desertores veritatis desererentur, & verba mea implerentur dicentis: *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.* Neque enim Apostoli priores deseruerunt suos contribules, de quorum perversione multum doluerunt, sed ipsi Apostolos projecerunt & viam veritatis, atque semitam rectitudinis, quam docebant Apostoli, tenere noluerunt, sed transversùm abierunt *Et claudicaverunt à semitis suis. Claudicaverunt* uno pede debiles vetus Testamentum in carnali observantia tenentes, & novum respuentes, litteram

(Marg.: Matth. 26. 75. — Act. 13. 46. — Matth. 23. 38.)

A occidentem sectantes, & spiritum vivificantem non amantes, Dei traditiones negligentes, & suas tenentes, ore Deum Abraham invocantes, & factis illum negantes, Deum Patrem meum Deum suum dicentes, me Filium ejus Deum negantes. Ita *claudicaverunt à semitis suis*, quæ *suæ deberent esse*, à semitis videlicèt veritatis, quæ promissa est *filiis* Abrahæ, quales ipsi deberent esse, & quales essent, si verè filii fideles cum fideli Abraham vellent benedici veritatem confitendo, atque dicendo:

Vivit Dominus, & benedictus Deus meus, & exaltetur Deus salutis meæ. VERSUS XLVII.

B Et illi claudicando fatentur quidem, quòd mortuus sum, sed nolunt de me dicere: *Vivit Dominus.* Quia ergo illi *filii alieni mentiti sunt*, & in mendacio persistunt negantes me vivere: gentium populus, qui aliquando erat populus non meus, & nunc populus meus effectus, *in auditu auris obedivit mihi*, qui aliquando non misericordiam consecutus, nunc autem misericordiam consecutus veritatem recognoscit, ipse sciens me non solummodò mortuum, sed etiam resuscitatum ipse dicat: *Vivit Dominus.* Absque dubio, quem vos Judæi dicitis mortuum, jam vivit, & vita hominum cum eo surrexit. Nam *Christus resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur: quòd enim mortuus est, peccato mortuus est, quod autem vivit,* Rom. 6. 9. & 10.
C *vivit Deo.* Mortuus est ut homo, sed vivit ut Dominus. Mortuus ex nostra mortalitate, sed vivit Dominus in sua Divinitate. Mortuus in forma servi, sed *vivit Dominus* jam totius creaturæ habens dominium. Unde & dixit: *Data est* Matth. 28. 18.
mihi omnis potestas in *cœlo & in terra.* Igitur homo mortuus, & jam resuscitatus accepta potestate dominandi in cœlo & in terra *Vivit Dominus;* vivit non quomodocunque, sed sicut Pater suus, qui solus habet immortalitatem, quam dedit & Filio propter homines homini facto & mortuo. *Sicut enim Pater habet vitam in semetipso, sic dedit &* Joan. 5. 26.
filio vitam habere in semetipso. Vivit Dominus & vivificandi habet potestatem sicut Pater. Sicut enim Pater suscitat, & mortuos vivificat: sic & Filius, quos vult, vivificat. *Vivit Dominus*, & jam non sola Divinitas ejus est vivificatrix mortuorum, sed etiam caro ejus & sanguis, cujus com-
D municatione vivificabuntur etiam corpora in resurrectione. *Vivit* ergo *Dominus*, quod ex effectu patet, quia Ecclesiam suam vivificat.

Vivit Dominus, & benedictus Deus meus, qui est omnium Deus per conditionem generaliter, ipse Deus *meus* est specialiter per vivificationem, & benedictionem, qua me vivificat Ecclesiam suam, ut ex ipsius fide vivam, & benedicit, ut fides mea fructificet. Primis hominibus benedixit dicens: *Crescite, & multiplicamini, & replete terram, & subjicite eam, & dominamini piscibus maris & volatilibus cœli, & bestiis terræ.* Mihi Ecclesiæ Sponsæ suæ, atque meis filiis, maximè illis, quos operis sui vicarios constituit esse Pastores & Rectores minorum, simi-

(Marg.: Genes. 1. 28.)

similiter nunc benedicit, quibus non tam voce quàm rerum efficacia dicit: *Crescite, & multiplicamini.* Crescite in profectu virtutum, & multiplicamini per virtutum exercitia & exempla multos convertendo. Ne sitis pauci. Crescite, ne sitis parvi meritô: multiplicamini, ne sitis pauci numerô. Et replete terram, ita videlicet, ut in toto terrarum orbe dilatemini, & tandem repleatis terram Paradisi, terram promissionis, terram lactis & mellis, terram, de qua ejecti sunt homines maledicti in primis parentibus, & in quam introductus est latro benedictus

Luc. 23. 43. per me *benedictum* dicentem ei: *Amen, dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso.* Hanc terram vos replete, id est: ita vivite in hac terra maledicta, & spinosa, ut hinc exeuntes introëatis in illam terram benedictam, floribus & fructibus æternæ jucunditatis uberrimam. Interim verò, dum estis in terra maledicta, quæ habet bestias, volatilia, & pisces, vos dominamini eis per virtutem benedictionis meæ, qua ego *benedictus* benedixi vos præ cunctis animantibus, quæ mo-

Philip. 3. 20. ventur in terra. Nam vestra *conversatio est in cælis:* ubi me credentes esse dicitis:

Et exaltetur DEUS salutis meæ.

Quod enim vos creditis, hoc & aliis notum fieri optatis. Creditis, propter quod & loquimini, quòd ego DEUS vester sim Altissimus, Altissimi Filius. Unde tu Ecclesia de gentibus collecta, cujus in typo una peccatrix fœ-

Joan. 20. 7. mina volens me tangere audivit: *Noli me tangere: nondum enim ascendi ad Patrem meum,* nunc in alto me tangis: quia me Altissimum apud Patrem altissimum regnare credis. Et ideò dicis: *Exaltetur DEUS salutis meæ. Ille vivus, & benedictus DEUS,* qui est *DEUS salutis meæ,* quia me vivificavit, benedixit, & salvat, ne benedictio ejus in me pereat, *exaltetur,* id est: Altissimus esse cognoscatur. Ipse enim *DEUS salutis meæ,* ipse est Sol justitiæ, de quo Scri-

Malach. 4. 2. ptum est: *Orietur vobis timentibus nomen meum Sol justitiæ, & sanitas in pennis ejus.* Propter hanc sanitatem, quæ est in pennis ejus, in misericordia scilicet ac miseratione ipsius, sub quibus pennis speramus, dicitur *DEUS salutis meæ,* Ecclesiæ videlicet ex gentibus collectæ, quam elegit non ex debito promissionis ùt Israël pue-

Luc. 1. 55. rum suum, quem suscepit, *sicut locutus est Abraham, & semini ejus,* verùm ex magna misericordia & miseratione, in quibus, velut pennis æterni solis est mihi sanitas. Unde opto, ut *exaltetur* iste *DEUS salutis meæ,* ut *exaltetur* iste Sol justitiæ in altitudinem Zodiaci sui, unde faciat per mundum universum dies æstivos, dies

Cant. 2. 11, 12, & 13. longos & claros, in quibus dicamus: *Hyems transiit, imber abiit, & recessit. Flores apparuerunt. Vineæ florentes odorem dederunt.* Quasi depressus apparet iste Sol justitiæ in tempore hiemis imminente persecutionis tempestate. Unde natus in hunc mundum ad perferendas mortalitatis hyemales molestias velut hyeme persecutionis Herodianæ, nec non etiam ad litteram in

Isai. 9. 6. hyemali tempore non altius apparuit; sed *parvulus natus est nobis, & filius datus est nobis.* Primogenitus verò mortuorum resurgens ex mortuis tempus æstivum dedicavit solemnitati suæ Resurrectionis & Ascensionis, & ex tunc in sua persona liber ab hyemis incommoditate adhuc interdum suis in hoc mundo laborantibus, & persecutoribus eorum regnantibus, apparet iste Sol justitiæ, quasi depressus in signis hyemalibus tempestates minitantibus. Propterea vel Ecclesia, vel quælibet fidelis anima tempora optans meliora, diesque Paschales & æstivos desiderans dicit: *Vivit Dominus, & benedictus DEUS meus, & exaltetur DEUS salutis meæ.* Sic ego, qui veni benedictus in nomine Domini, vivus, & benedictus, atque altus prædicabor in Ecclesia, & ego recognoscens mihi has laudes ex DEO Patre datas, illum benedico, atque illi dico:

DEUS, qui das vindictas mihi, & subdis populos sub me, liberator meus de inimicis iracundis. VERSUS XLVIII. & XLIX.

Et ab insurgentibus in me exaltabis me, & à viro iniquo eripies me.

Sicut enim Sancta optat Ecclesia meam exaltationem: Sic tu DEUS Pater perficis eam, *qui das vindictas mihi* contra Dæmones, & Principes eorum fœderatos, qualis fuit Nero & Decius, vel qualis fuit Arius & cæteri hæresiarchæ nulla digni clementia. Et ideo vindicta dura in eos facta est. Et Principibus persecutionum vel errorum justa vindicta mutilatis, tu *subdis populos sub me,* quoniam tu populum humilem salvum facies, & oculos superborum humiliabis per debitas *vindictas,* quas *mihi das:* quia tu non judicas quemquam, sed judicium omne das mihi, *quia Filius DEI sum.* Et ideo per me ho- *Matth.* 27. 43.
minem hominibus propitium sic temperatur *vindicta* mihi à te data, ut soli pertinaces, & in malitia obstinati per terribiles pœnas *vindictæ* subjaceant, *vindicta* sine misericordia: quia ipsi me, ac meos judicaverant sine misericordia. Sed populus humilis ac simplex, licèt etiam ipse meruerit *vindictam,* tamen quia non erat erga meos, & me sine misericordia, sic temperabitur in illum vindicta, ut eum non perdat, sed mihi *subdat.* Et hæc est pia vindicta, dum rebellis mihi subditur te, Pater, operante, qui *subdis populos sub me,* ut super eos *exalter* ego *DEUS salutis de inimicis meis iracundis* liberatus, *& ab insurgentibus in me* exaltatus, *& à viro iniquo* ereptus.

Sicut enim *Chaldæi tres turmas fecerunt,* *Job.* 1. 17.
quando servum meum Job spoliaverunt: ita tres turmæ sunt inimicorum meorum. Una turma sunt Judæi, qui in iracundia terræ loquentes, & terram suam, seu terrenos quæstus amittere nolentes, in ira molesti erant mihi & Apostolis meis, atque repleti sunt zelo iracundiæ, quando (ùt in Actibus Apostolorum legitur) videntes turbas gentium ad audiendum Verbum DEI collectas *repleti sunt zelo, & contradicebant his,* *Act.* 13. 45.
quæ à Paulo dicebantur, blasphemantes. Zelô quippe invidiæ irascitur senior frater, id est, Judæorum populus, de receptione adolescentioris,

 & sem-

& semper invenimus Judæos impios irasci de gentium salute. Unde cùm ego in Evangelio de
*3.Reg.*17.10. gentium salvatione loquerer sub exemplo Heliæ
*4.Reg.*5.14. ad gentilem viduam destinati, & Helisæi Naaman Syrum gentilem curantis, illi odientes gentium salutem repleti sunt irâ hæc audientes: *Inimici* ergo mei *iracundi* sunt Judæi, de quibus constat una turma impugnantium me & Ecclesiam meam. Sed liberatus ego sum: liberabitur & Ecclesia Sponsa mea, corpus meum, *de his inimicis meis iracundis*, propter quod dico in gratiarum actione laudans te DEUM Patrem meum: *Liberator meus de inimicis meis iracundis.*

Altera turma sunt gentiles *Tyranni*, & manifesti persecutores *insurgentes in me*, id est, contra me. Sed ab his tu Pater *exaltabis me* ac meos, quia quantò mirabiliores elationes maris, quantò altiores procellæ diluvii super altissimos montes exundantis me verum Noë in Arca mea pulsant, tantò altius à terra elevant ipsam Arcam, Sanctam videlicet Ecclesiam, in qua tu Pater *exaltabis me ab insurgentibus in me*, tandemque arcâ meâ in altos montes elevatâ, & ibi locatâ deficient procellæ insurgentes in me.

Tertia turma sunt falsi fratres, qui speciem pietatis habentes, virtutem verò ejus abnegantes dicunt se Christianos, & non sunt; sed sunt Synagoga ipsius Antichristi solo nomine Christiani dicti. De hac turma sunt hæretici, atque schismatici, & omnes iniqui & perversi, qui non de Judæorum, vel gentilium turmis venerunt, sed ex nobis exierunt, quia non erant ex nobis. Isti sunt exercitus maledictus Gog, & Magog. Nam per nomen *Gog*, quod interpretatur *Tectum*, significatur agmen Antichristi adhuc *tectum* sub velamine ac specie pietatis in eis, qui nondum exierunt à nobis, & tamen intus tecti, & occultati non sunt ex nobis. Per nomen verò *Magog*, quod interpretatur *Detectum*, significatur agmen ejusdem Antichristi *detectum* & revelatum in his, qui à nobis jam exierunt, quia non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum. Sicut ergo Judæi fuerunt *inimici mei iracundi, & insurgentes in me* malignantes fuerunt Paganorum Principes: ita *vir iniquus* falsus Christianus est, sive adhuc intùs tectus premat Ecclesiæ corpus, ùt malus cibus, qui cùm digeri & membris incorporari non potest, premit pectus, donec per vomitum ejectus fuerit, sive jam foras egressus, & detracto sibi velamine malitiæ detectus Ecclesiæ corpus vexet exteriùs, ùt verbi gratiâ Simoniacus aliquis Episcopus jam convictus & depo-
*Act.*8.10. situs, aut certè alio modo revelatus atque detectus persequitur Ecclesiam, sicut Simon Magus fecit, qui per Apostolum Petrum detectus factus est publicus hostis Ecclesiæ, quam persequi & infestare non cessavit, donec orantibus Apostolis Petro & Paulo Ecclesiam suam Dominus ab illo eripuit. Unde contra illum, & similem illi quemlibet *iniquum virum*, sive tectum sive detectum Dominus orat prophetando, & prophetat orando ad Patrem dicens: *à viro iniquo eripies me.*

Igitur vox exultationis, & salutis in tabernaculis justorum est istud canticum, quod imminente Passione Dominica cantari solet ad introitum Missæ in quarta Feria, quæ Palmas antecedit. Non enim plenè celebrabitur Dominica Palmarum, nisi priùs Ecclesia Sancta obtineat plenum triumphum de omnibus inimicis, qui notantur his paucis verbis, dicente Christo, vel quolibet vero Christiano: *Liberator meus, de gentibus iracundis, ab insurgentibus in me exaltabis me, à viro iniquo eripies me, Domine.* In hoc enim brevi cantico notantur prænotatæ tres turmæ irascentium Judæorum, insurgentium Paganorum, iniquorum Christianorum, sive intus latentium, sive foras projectorum. In Evangelio ejusdem officii tres illas turmas exprimunt Judæi. Cùm enim ambulantem JESUM in Porticu Salomonis circumdederunt ipsi Judæi dicentes: *Quousque animam nostram tollis?* grandem spi- *Joan.*4.24.
rantes in his verbis iram suam, propriam expresserunt nequitiam. Cùm verò *tulerunt lapi- Ibid.*8.59.
des, ut jacerent in eum, persecutores manifestos, paganos Tyrannos præostenderunt. Quando autem speciem pietatis prætendentes dixerunt: *De Ibid.*10.33.
bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia: & quia tu homo cùm sis, facis te ipsum DEUM, planè his verbis virum iniquum depinxerunt, qui sub specie pietatis pietatem impugnans, cùm sit contrarius DEO, tamen fingit se obsequium præstare DEO. Convenienter itaque contra istos tres hostium cuneos non solùm in antedicto cantico ante Sanctum Evangelium, sed etiam in offertorio, cantu post Evangelium prætaxatum clamatur ad Dominum liberatorem de inimicis iracundis, de insurgentibus Paganis, de viro iniquo. Dicitur enim in offertorio: *Eripe me de inimicis meis, DEUS meus, & ab insurgentibus in me libera me Domine.* Hic manifestè notati sunt *inimici* Judæi, qui manibus eum non crucifixerunt, sed genubus tradiderunt, & *insurgentes* Pagani, qui manus injecerunt ipsi & Martyribus ejus. Quia verò *inimici hominis do- Mich.*7.6.
mestici ejus graviùs eum tribulant, contra *virum iniquum* periculosiùs tribulantem canitur versus offertorii talis: *Quia factus es adjutor meus & refugium meum in die tribulationis meæ, libera me.* Per diem namque tribulationis tempus notatur Antichristi, de quo legimus, quod tunc erunt tribulationes, quales non fuerunt, ex quo *Marc.*13.19.
gentes esse cœperunt. Non enim unus Antichristus, sed Antichristi multi sunt, & væ prægnantibus, & nutrientibus est in diebus Antichristorum, qui dicunt se Christianos vel Christos, id est, unctos Reges, & Sacerdotes, & non sunt.
Dies tribulationis dies hæc, ait ad Isaiam Rex Ezechias, & quasi exponens ipsam tribulationis magnitudinem: *venerunt*, inquit, *filii usque ad partum, & virtus non est pariendi.* Ideo, sicut ait *Isa.*37.3.
Dominus, *væ prægnantibus* est in istis diebus, in *Matth.*24.19.
quibus venerunt filii usque ad partum, & virtus non est pariendi, quia etsi sunt, qui veritatem libenter audiant, desunt, qui dicant: ideo virtus pariendi non est, quia Rex Pharao interdicit *Exod.*1.16.
obstetricandi officium, nisi fortè illis obstetricibus, qui omne masculinum interficiant, & sic temporis hujus tribulationem non minuant, sed augeant,

augeant, ut gens Hebræa durè afflicta magis attentè clamet in die tribulationis cum Christo: *Liberator meus de inimicis meis iracundis, & ab insurgentibus in me exaltabis me: A viro iniquo eripies me.*

VERS. L. *Propterea confitebor tibi in nationibus, Domine, & nomini tuo Psalmum dicam.*

Ego Christus propter omnia prænumeratâ beneficia mihi, & membris meis exhibita, vel exhibenda, *confiteor tibi, Pater Domine cæli, & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & revelâsti ea parvulis. Ita, pater, quoniam sic placitum fuit ante te.* Propterea *confitebor tibi* in nationibus, Domine, faciendo ipsas nationes tibi confiteri verbis: & *Psalmum dicam* faciendo illas psallere, id est, operari virtutum opera non suo nomini per famam dilatando, sed *nomini tuo* magnificando, ad cujus magnificationem dicetur à veris adoratoribus in Spiritu & veritate adorantibus & magnificantibus te, Pater. Quid dicetur? Hoc scilicet:

Matth. 11. 25. & 26.

VERS. LI. *Magnificans salutes Regis ejus, & faciens misericordiam Christo suo David, & semini ejus usque in sæculum.*

Quod est dicere: DEUS Pater jure magnificatur à populo suo, à populo Christiano: quoniam ipse est *magnificans salutes Regis ejus*, qui admirabiles, & magnificas facit salutes in populo suo, quas videlicet *salutes* Rex ejus operatur, propter quas etiam *salutes* rectè Salvator nominatur. *Ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum.*

Matth. 1. 21.

Pater autem *salutes* istas *magnificans* ipse est etiam *faciens misericordiam Christo suo David. Christo*, id est, uncto præ consortibus suis oleo lætitiæ Spiritu Sancto & virtute. *David* manu forti contra inimicos, desiderabili suis amicis, est ipse DEUS Pater *faciens misericordiam*: quia nulla merita hominis præcesserunt, ut homo sic in DEUM assumeretur, & sic ungeretur, ut esset adeò manu fortis, ut de manu ejus nemo possit rapere, sicut de manu Patris nemo potest rapere.

Et semini ejus usque in sæculum facit misericordias ipse Pater misericordiarum, *semini* scilicet ejus, de quo promissum est in Propheta: *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum.* Huic *semini* longævo *usque in sæculum*, vel quia durabit Christianitatis cultus usque in finem sæculi, vel quoniam transeunte mundo Verbum Christi, quod est semen ejus, manet in æternum, præsertim in terra bona, huic, inquam, *semini* mansuro *in sæculum* Pater faciet *misericordias in sæculum*, imò in æternum permansuras. Isai. 53. 10.

In Hebræo sic habetur: Propterea *confitebor tibi in gentibus, & nomini tuo cantabo magnificanti salutem regis sui, & facienti misericordiam Christo suo David, & semini ejus usque in æternum.* Cui versiculo sic potest adaptari extrema conclusio, ita ut dicatur Gloria Patri *magnificanti salutem Regis sui, & facienti misericordiam Christo suo David, & semini ejus usque in æternum*: Gloria Filio Regi Christo vero *David*, qui exiit seminare semen suum. Gloria Spiritui Sancto, qui est illa misericordia, quam facit Pater *Christo suo David, & semini ejus usque in sæculum.*

AMEN.

PSALMUS XVIII.

CÆli enarrant gloriam DEI, & opera manuum ejus annuntiant firmamentum.

VERS. I. *In finem Psalmus David.*

Titulus patet. Ordo placet. Tribûs namque Psalmîs præcedentibûs commendatâ Passione & Resurrectione atque Ascensione Christi, quæ salutis nostræ summa est, in qua fidei fundamentum consistit, quid dein actum sit, continuò subsequens hic Psalmus edicit.

VERS. II. *Cæli enarrant gloriam DEI, & opera manuum ejus annuntiat firmamentum.*

Nam *cæli* isti Apostoli sunt, qui cùm priùs fuissent terreni atque infirmi, post Passionem Christi accepto Spiritu Sancto tales effecti sunt, ut rectè dicantur *cæli*, rectè vocentur *firmamentum. Non sunt*, ait, *loquelæ, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum.* Hoc enim illa die Spiritus Sanctus fecit miraculum, ut in ore eorum omnium genera nascerentur linguarum. Talium cœlorum enarratio non in una tantum regione remansit, sed quid? *In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Et quam DEI gloriam cæli isti enarraverunt? *In sole* inquiunt, *posuit tabernaculum suum, & ipse tanquam Sponsus procedens de thalamo suo. Exaltavit ut gigas ad currendam viam suam. A summo cælo egressio ejus, & occursus ejus usque ad summum ejus, nec est, qui se abscondat à calore ejus.* Exinde legem fidei Scriptam digitô DEI, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus collaudans dicit: *Lex Domini immaculata convertens animas* &c. circa finem verò *Psalmi* Propheta, vel quilibet sapienter psallens post gloriosam cælorum collaudationem reversus in se ad suimet considerationem fundit orationem suppliciter, qui comparatione cælorum gloriam DEI enarrantium se recognoscit pulverem ac peccatorem terrenum. Unde dicit: *Delicta quis intelligit?* Et addit: *Ab occultis meis munda me &c.* Nunc summatim perstrictâ serie totius *Psalmi* redeamus ad principium, Dominô favente latiùs expositiuri sensum totius *Psalmi.*

Lex oratoriæ dignitatis est, ut in publico auditorio loquentibus Oratoribus facundis & ad persuadendum

dendum peritis inter loquendum præbeatur summum silentium à circumstante vulgi corona. Verùm consummata oratione, præsertim in demonstrativo genere dicendi, si benè fuerit peroratum, populoque circumstanti persuasum, quod intenditur, sive cùm aliquis dignitate dignus commendatur, vel aliquis indignus confutatur, magnus clamor favorabilis in populo attollitur, quo peritia loquentium Oratorum commendatur. Et sic non solùm diserti Oratores, verùm etiam simplices adstipulatores merentur unam gratiam ergà electam personam, quæ aliis facundè orantibus & persuadentibus, aliis prona voluntate assentientibus & acclamantibus fuerit commendata, quasi digna dignitate aliqua. Nihilominus etiam parem promerentur offensam apud personam indignam à dignitate repulsam B & hi, qui eam loquendo confutaverunt, & hi, qui loquentibus prono clamore assenserunt. Una est amborum, loquentium scilicet & assentientium gratia penes electum Principem; sed honoris nonnulla distantia.

Igitur ut nos vulgares cum cœlestibus Oratoribus Christum Regem in auditorio totius mundi commendantibus eandem gratiam apud ipsum inveniamus, cum parvulo David primùm
Psal. 130. 1. 2. dicat quisque nostrûm: *Domine, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei, neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus super me.* Quod est dicere: Non me præsumo connumerare magnis, & mirabilibus cælis gloriam DEI enarrantibus. At tamen acclamo, assentior, & ipsos magnos Oratores magnifico, gloriamque ab illis mirabiliter, discretè, disertè, laudabiliter, C enarratam per hoc insinuo mihi gratam, & acceptam, quòd ipsos prædicatores prædico dignos laude, dignos cœlorum & firmamenti nomine. Dico enim: *Cæli enarrant gloriam DEI.* Audivimus in magno hujus mundi Oratorio magnos Oratores magnificè loquentes, magnum Regem commendantes, & gloriam ejus narrantes, quibus applaudimus, acquiescimus, quia non est contradicendi ulla facultas, ullúsve locus absconsionis ab evidentia demonstrationis, quæ demonstrativè loquentes, quod prædicant, monstrant. Ipsi enim, qui loquuntur, *cæli* sunt super
Psal. 103. 2. omnem terram extensi: quia *extendens cælum sicut pellem* Fabricator Orbis, eos extendit, quando eos quasi pellem de carne, id est, de carnalibus desideriis & de carnalibus legis obser- D vantiis abstractos cœlestes fecit: imò fecit, ut ipsi essent *cæli*, quorum conversatio sursum esset, quorumque conversatio nunquam erraret, sicut errant erraticæ stellæ sub cœlo positæ. Nam cæli, quantalibet currant velocitate, semper tamen sui cursus tenentes identitatem, nunquam admittunt erroneam varietatem, neque illis infixæ stellæ fiunt aliquando erroneæ, stationariæ, vel retrogradæ, sicut lucifer, qui mane oriebatur, factus est retrogradus cum tertia parte stellarum, quas ille traxit post se in terram. Sed isti *cæli* firmati sunt verbo Domini, quod *enarrant*, non quærentes mundanam, & vanam gloriam, sed *gloriam DEI.* Nam quia solius gloriæ DEI appetitu aguntur isti *cæli* circa orbem

A terræ, ideò *enarrant gloriam DEI*: quia verba, quæ in eis tonant, & signa, quæ in eis coruscant, gloriam DEI non simpliciter *narrant*, sed *enarrant*, id est, perfectè & expressè narrando nuntiant.

Hos cœlos rationabiles, & eloquentes muti cœli præfiguraverunt, qui natô Christô protinus stellam miserunt, per cujus excellentem, & novam claritatem *Gloriam DEI enarrantem* instructi sunt Reges gentium ad gloriam DEI agnoscendam in puero, cujus eadem stella mancipata fuit obsequio. Isti autem *cæli* magnificentiùs per omnes gentes *gloriam DEI enarraverunt*, quando Paulum Apostolum segregatum à cæteris Apostolis ad evangelizandum gentibus ipsi Apostoli miserunt. *Qui enim operatus est Petro in* Galat. 2. 8. B *Apostolatu circumcisionis, operatus est & Paulo inter gentes*, & illæ cognoverunt gratiam, & gloriam DEI: quia per illius clarissimum Evangelium *cæli enarraverunt gloriam DEI.*

Adhuc usque in finem sæculi *cæli enarrant gloriam DEI*: quia eorum doctrinâ fulget Ecclesia, sicut à cælo illuminatur terra, vel potiùs, ùt sole luna illustrata fulget. Si enim per cœlos insensibiles *gloria* Rom. 1. 20. factoris quodammodo *enarratur*, dum *invisibilia DEI per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur:* quantò magis per istos cœlos rationabiles, in quibus Christus habitat Sol justitiæ, de duodecim Apostolis quasi duodecim signis *benedicens* Psal. 64. 12. *coronæ anni benignitatis suæ*, faciensque annum placabilem istud gratiæ tempus, in quo iidem Apostoli quasi duodecim signa solaris circuli ipsumSolem justitiæ repræsentaverunt in toto orbe? C Unus cœlorum istorum gloriam DEI enarrans: *Vidimus*, inquit, *gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti* Joan. 1. 14. *à Patre plenum gratiâ & veritate.* Et alius: *Majore*, inquit, *gloria iste præ Moyse dignus habitus* Hebr. 3. 3. *est, quantò majorem gloriam domûs habet, qui fabricavit eam.* Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo ejus tanquam famulus in testimonium eorum, quæ dicenda erant: Christus verò tanquam filius in domo sua, quæ domus sumus nos. Item alibi ait: *Quòd si ministratio mortis litteris* 2. Cor. 3. 7. 8. & 9. *deformata in lapidibus fuit in gloria, ità ut non possent intendere filii Israel in faciem Moysi propter gloriam vultûs ejus, quæ evacuatur: quomodo non magis ministratio Spiritûs erit in gloria? Quòd si ministratio damnationis in gloria est, multò magis abundat ministerium justitiæ in gloria.* D Item Joannes Evangelista magnificus enarrator gloriæ DEI, cùm enarrâsset ipse gloriam DEI in novo testamento tanquam in uno cæli hemisphærio, lucens de veteri testamento tanquam de altero hemisphærio ad ejusdem gloriæ DEI enarrationem sociavit sibi velut stellam clarissimam Isaiam Prophetam, cujus testimoniis introductis de obcæcatione Judæorum adjecit: *Hæc di-* Joan. 12. 41. *xit Isaias, quando vidit gloriam DEI.* Quam autem DEI gloriam viderat Isaias, quando hæc dixit de Judæis: *Excæca cor populi hujus, & au-* Isai. 6. 10. *res ejus aggrava?* Planè cùm hæc diceret Isaias, vidit gloriam DEI sicut Joannes testatur. Et hæc erat gloria, quia *vidit Dominum sedentem* Ibid. v. 1. & 3. *super solium excelsum & elevatum, & plena erat omnis terra gloriâ ejus, & ea, quæ sub ipso erant,* reple-

replebant templum. Solium excelsum est Angelica natura, cujus inter agmina excellentiora sunt Cherubin atque Throni. Et quis est iste Dominus sedens super solium excelsum, nisi homo DEUS in dextera DEI sedens super Cherubin, & super Thronos, & super omnes virtutes cœlorum, quibus unà cum Patre DEO præsidet in DEUM glorificatus homo? Nonne magna est gloria, quod in hoc excelso throno videmus virum, quem adorat multitudo Angelorum? Solium verò elevatum dicimus Chorum Apostolicum de imo terræ sic elevatum usque ad summorum Angelorum consortium, ut & ipsi Apostoli sint throni cælestes, in quibus Christus sedet judicia sua exercens, ita ut ex Apostolorum doctrina plena sit omnis terra, omnis & tota Ecclesia gloriâ ejus: quia gloriæ ipsius militant B omnia, dum ei omne genu curvatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum, nullo cœlestium nolente, nullo terrestrium vel infernorum valente ullatenus impedire processum & consummationem gloriæ DEI, quam *cæli enarrant* verbis contonando, signis coruscando, gratiâ rorando, dum sicut in Osea legitur: *Cæli exaudient terram, & terra exaudiet triticum & vinum, & hæc exaudient Jezrahel.* Delectat in hoc tempore Dominici Adventus, quod nobis inter scribendum annua celebritate revolvitur, istud commemorare, quòd cæli exaudient terram, dum clamatur per omnem terram, per omnem Ecclesiam ad ipsos cælos. Quid clamatur? Hoc scilicet: *Rorate cæli desuper, & nubes pluant justum, aperiatur terra, & germinet Salvatorem, & justitia oriatur simul.* Multa sunt, in quibus isti *cæli enarrant* C *gloriam* Christi, vel qua ipse Patrem glorificavit super terram, vel qua eum Pater glorificavit seu clarificavit, quod utrumque in Græco Evangelio Joannis per unum verbum significatur δοξάζει. * Glorificavit igitur, seu clarificavit eum Pater apud semetipsum gloriâ, & claritate, quam habuit, priusquam mundus esset: quia eam claritatem, & gloriam in humanitate sua nunc habet, quam in Divinitate habuit, priusquam mundus fieret. Verum quia nos de gloriæ cælestis enarratione vix possumus cælos enarrantes intelligere propter gloriam vultûs Christi, quæ non evacuatur, etiamsi à nobis non intelligatur, quasi lassatis oculis præ claritate vultûs Christi paululum declinato intuitu nostrô videamus *opera manuum ejus*, quæ familiari alloquio *annuntiat firmamentum.* D

Ose 2. 21. & 22.

Isai. 45. 8.

** Cod. doxaste Latinis elementis.*

Joan. 17. 5.

Non solùm enim *cæli enarrant gloriam DEI*, sed, *& opera manuum ejus annuntiat firmamentum. Firmamentum* sunt idem, qui *cæli*: Nam *verbô Domini ipsi cæli firmati sunt*: & nomen firmamenti accipiunt, quia *fortes facti sunt in bello, & castra verterunt exterorum* opera manuum DEI annuntiando in toto mundo. Si enim solam gloriam DEI enarrâssent, verbi gratiâ: Dicendo: *In principio erat verbum*, & cætera talia, nullos vel paucos in mundo contradictores habuissent pro enarratione cœlestis gloriæ DEI. Sed quia *opera manuum ejus* fuerunt per eos annuntianda, præcipuè singulare opus manuum ejus, quod operatus est in cruce, quando expansis in ipsa A cruce manibus omnia traxit ad se, necessaria illis fuit Sancti Spiritûs confirmatio, ut non erubescerent Evangelium Christi in his operibus manuum ejus, in quibus *Judæis* erat *scandalum, gentibus autem stultitia.* Sed *beatus est*, ait, ipse Christus, *qui non fuerit scandalizatus in me.* Atque stultum DEI sapientius hominibus, & infirmum DEI fortius hominibus esse affirmat *firmamentum*, cujus firmamenti vox est quasi *vox tonitrui in rota*, ubi dicitur: *An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Christus?* Item, *quando* (ait) *infirmor, tunc fortior sum & potens.* Istud *firmamentum* in circuitu ab Jerusalem usque ad Illyricum replevit Evangelicæ vocis tonitruò mundum circuactione forti admodum firmamenti firmiter currentis in circuitu mundi cursu mirabili & intardabili, quamquam erraticæ stellæ videantur eidem cursui fortiter obniti, sicut notum est Computistis astruentibus cursum Planetarum ab Occidente per Orientem ad Occidentem, & cursum firmamenti ab Oriente per Occidentem rursus ad Orientem. Talis fuit cursus Pauli Apostoli currentis ad similitudinem firmamenti, quoniam à DEO missus, non ab hominibus, neque per hominem, sed per revelationem JESU Christi ad ipsum DEUM redire festinavit cupiens *dissolvi, & esse cum Christo*, cursu consummato quasi per Occidentem, id est, per temporalium administrationem, & ad Orientem, id est, ad æternæ lucis contemplationem. At ejus cursui videbantur obniti ministri Sathanæ transfigurantes se in Angelos lucis, Pseudo-Apostoli, & falsi fratres, qui de occiduo mundo erant, & de mundo loquebantur, & ad mundum currebant, quia mundus eos audiebat, qui tamen quasi per Orientem cucurrerunt ad Occidentem: quia per spiritualium officiorum administrationem intenderunt mundanorum acquisitionem. Nihilominus tamen Paulus, cæterique Apostoli cursu consummato & fide servata digni habiti sunt non solùm nomine cælorum, sed etiam nomine *firmamenti*: quia non solùm ad enarrandam gloriam DEI Spiritûs Sancti illustratione sunt perfecti & ipsi cæli & omnis ornatus eorum, sed etiam ad enarranda opera manuum ejusdem Sancti Spiritus fortitudine ita sunt confirmati, ut non erubescerent Evangelium DEI, etiam in his operibus DEI annuntiandis, quæ videbantur mundo quasi deliramenta. Igitur perfecti sunt cæli, & omnis ornatus eorum ad enarrandam gloriam DEI, & vocavit DEUS cælum firmamentum, quando infirma elegit, & confirmavit, ut confunderet fortia. Sit ergo auditor omnis docilis & benivolus & attentus istis cælis, gloriam DEI enarrantibus, & firmamento huic opera manuum ejus annuntianti: quoniam talis enarratio, & annuntiatio fit cum discretione, præcipuè dum non omnibus omnia narrantur, vel annuntiantur, sed potiùs habitâ rerum distinctione.

Psal. 32. 6.

Hebr. 11. 34.

1. Cor. 1. 23.

Matth. 11. 6.

Psal. 76. 19.

2. Cor. 13. 3.

2. Cor. 12. 10.

Philip. 1. 23.

Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam. VERS. III.

Dies enim *diei eructat verbum*, quando sapientiam loquendo inter perfectos ipsi *cæli enarrant gloriam DEI* quodammodo in superiori hemisphæ-

misphærio Solem clarum & altum demonstrantes, ut inter loquentes & audientes quasi inter cælum illuminans & terram illuminatam sit clara dies. *Et nox nocti indicat scientiam*, quando lac præbendo parvulis opera manuum DEI annuntiat firmamentum, quasi ad inferius hemisphærium declinando Solem, ut exhibeat noctem, in qua per altissimi & clarissimi Solis cognitam inclinationem & humiliationem parvuli & humiles accipiant *scientiam*, & quasi nox per noctem, erudiatur, dum per humilem & mitem Christum humilibus & mitibus dicitur: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* Et *dies* quidem *verbum* Sapientiæ, *verbum* bonum *eructat*, quando lux vera Christus planè illuminat Ecclesiæ Doctores, ut & ipsi tanquam dies faciant lucem suam lucere coram hominibus, ut glorificetur DEUS: vel quando ipsi dies effecti & perfecti aliis perfectis de plenitudine Sapientiæ bonum *verbum* quasi eructando potiùs quàm differendo manifestant. *Nox* autem *nocti indicat scientiam* quando simplices & minùs perfecti considerant Christum in natura humana secundùm formam servi non habentem speciem neque decorem solarem, sed quasi lunarem pallorem, cujus candore cooperante miraculorum & operum quasi luce stellari, etsi non æterna omnibus manifestatur Sapientia, tamen cautè indicatur *scientia* humanæ in Christo conversationis, quæ summa disciplina morum est in terris. *Dies diei eructat verbum*, id est: Sapientiam de gloria Christi, in qua Patri est æqualis. *Nox nocti indicat scientiam* de temporali conversatione, ac dispensatione ipsius, in qua erat homo similis nobis passibilis, nostræ nocti sua nocte, nostræ infirmitati sua infirmitate conformatus, nisi quòd noctem nostram tenebrosus turbo peccatorum originalium & actualium possedit, sua verò nox, ut dies illuminata est, quia omnis ejus humana infirmitas in virtutem Divinam, & contumelia temporalis in gloriam transivit æternam. Non enim sua, sed nostra necessitate exigente, non pro sua, sed pro nostra iniquitate abolenda factus est nobis infirmis infirmus, ut nos infirmos lucrifaceret. Unde nox infirmitatis ejus fuit illuminatio in deliciis ejus. Si enim ante sæcularia tempora *delectabatur per singulos dies ludens in orbe terrarum* per suam præscientiam, *delicias* reputans *esse cum Filiis hominum:* quantò magis ipsa nocte, ipsa infantuli infirmitate, qua natus est nobis habitantibus in regione umbræ mortis, exortâ luce nox ipsa nativitatis ejus fuit magna illuminatio in deliciis ejus, tunc præsentialiter ludens in orbe terrarum vocando gentes per stellam orbi toti conspicuam? Illâ nativitate Sole verô positô sub nube carnis humanæ *dies diei eructabat verbum*, quando claritas DEI circumfulsit pastores per legem illuminatos loquente ad eos Angelo: *Ecce, evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus in civitate David.* *Et nox indicabat nocti scientiam*, quando non loquendo, sed indiciô suæ novitatis & claritatis indicando scientiam stella Magos in gentilitatis tenebroso errore positos instruxit, & usque ad præsepe Domini perduxit. Tunc die diei eructante verbum, id est, Angelô evangelizante pastoribus gaudium magnum, *cognovit bos possessorem suum*, id est, Judaicus populus Dominum suum, & nocte indicante scientiam nocti, dum per mutum signum erudiuntur Magi, *cognovit asinus præsepe Domini sui:* quia gentilis populus, licèt comparatus immundo animali, tamen in suis tunc primitiis adductus est ad præsepe Domini sui.

Matth. 11, 29. | Proverb. 8. 30, & 31. | Luc. 2, 10, & 11. | Isai. 1, 3.

Ampliùs autem adhuc *dies diei eructat verbum*, quando perfectus Doctor, qui est Angelus Domini exercituum, perfectis auditoribus evangelizat gaudium magnum, Christum Regem Salvatorem mundi ostendens esse in civitate David, id est, in Sancta Ecclesia, licèt Sacramentorum quasi pannis involutum, tamen verè adorandum & unà cùm Patre DEO DEUM glorificandum, sicut pastoribus Angelus dixit: *Gloria in altissimis DEO.* Et sicut puerô visô *reversi sunt* ipsi *pastores glorificantes DEUM in omnibus, quæ audierant, & viderant, sicut dictum est ad illos. Et nox nocti indicat scientiam*, quando idem perfectus Doctor factus infirmis infirmus, minùs capaces, quos non potest erudire in verbo, erudit exemplô, ut, quibus non potest eructare verbum Sapientiæ quasi *dies diei*, sicut Angelus pastoribus, quos claritas DEI circumfulsit, eis demonstraret conversationem lucidam velut Stellam claram præbentem eis ducatum viæ usque ad puerum. Cui sicut pastores non obtulerunt nisi hostiam jubilationis & glorificationis in signum perfectorum, qui exteriora non habentes offerunt in semetipsis hostiam laudis: ita eidem *obtulerunt* Magi *aurum, thus, & myrrham* in signum eorum, qui adhuc nescientes DEUM cum Angelis & pastoribus glorificare, student eum tamen cum religiosis Magis adorare, ac muneribus exterioribus honorare, quamquam eadem munera, videlicet aurum, thus, & myrrha significent munera interiora, quæ offert Sancta Ecclesia dans myrrham per Martyres, & thus per Confessores, aurum per Catholicos Principes: vel myrrham per jejunia & abstinentias aliasque castigationes carnis, thus per orationis incensum, per sanctum desiderium aliasque devotiones mentis, aurum per charitatis opera, quorum præcipuum est eleemosyna, illic thesaurizanda, ubi eam nec fures effodere, nec ærugo possit exterminare. Hujus rei discretam *scientiam nox nocti indicat*, quando exemplo trium Magorum talia quis offerens exemplo suô alios ædificat. Sed *dies diei eructat verbum*, quando exemplô Angelorum *Gloria in excelsis* canitur, & exemplô Pastorum DEUS caro factus, & pannis involutus laudatur & glorificatur, atque dum hoc exemplô illuminantur alii, annuntiant & ipsi de die in diem salutare DEI, ut dum semper de die in diem dies diei eructat verbum, nullus omnino sit locus tenebrarum, nisi in inferno, ubi nullus confitebitur DEO.

Luc. 2, 14. | Ibid. v. 20. | Matth. 2, 11.

Delectat

Delectat hæc ruminare appropinquante, atque jam inter scribendum instante Natali festivitate Christi, in qua cum Angelis, & pastoribus
Isa. 9. 6. DEUM laudantibus & glorificantibus *puer natus nobis, & filius datus nobis*, glorificatur à perfectis laudatoribus, cum quibus & nostras voces, ut admitti jubeat, fideliter optemus, atque ipsum exemplo trium Magorum humiliter adoremus, ut participes efficiamur illius magni gaudii nos reliquiæ gentium, quod habuerunt primitiæ Judæorum, & gentium. Nam & pastoribus ab Angelo evangelizatum est gaudium ma-
Matth. 2. 10. gnum, & Magi *videntes stellam gavisi sunt gaudiô magnô valde.* Ecce perspeximus, & manus nostræ contrectaverunt de hoc verbo vitæ, quod dies diei eructat cum summa discretione. Non enim omnia omnibus, sed clari claris sapientiam, quæ est in fructu æternorum, & iidem ipsi facti *nox* tenebrosis *indicant scientiam*, quæ est in cursu temporalium. Hoc autem cùm fiat multùm discretè, fit etiam valde mirificè, ac magnificè. Mirificè, quia

VERS. IV. *Non sunt loquelæ* in diversis generibus linguarum, *neque sermones* in diversitate idiomatum uniuscujusque linguæ, *quorum non audiantur voces eorum*, ita ut ex omni natione, quæ sub cœlo est, admirantes di-
Act. 2, 7. & 8. cant aliqui: *Nonne omnes isti, qui loquuntur, Galilæi sunt, & quomodo nos unusquisque linguam nostram audivimus, in qua nati sumus?* Et cùm sic audiuntur isti cæli enarrantes gloriam DEI mirificè in uno templo seu cænaculo, audiuntur nihilominus magnificè in toto Mundo. Equidem

VERS. V. *In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.*

Primò ipsi Apostoli uno cænaculo inclusi
Ibid. v. 4. *cœperunt loqui* magnalia DEI *variis linguis, prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis.* Et præceptum fuit eis, ne loquerentur in nomine isto, sed Verbum DEI non fuit alligatum, nec potuit includi Apostolorum doctrina, sed *in omnem terram exivit sonus eorum* per ipsos, & per eorum discipulos auditô Evangeliô in toto mundo, tam per sonitum famæ, quàm per verba doctrinæ.
Ibid. v. 2. Primò quidem *factus est repentè de cælo sonus tanquam advenientis Spiritûs vehementis*, & posteà visæ sunt linguæ dispertitæ tanquam ignis: quia sic processurum erat Evangelium, ut præcurrente sonô famæ tanquam Spiritûs vehementis postea linguæ dispertitæ per omnes diversitates humanæ loquelæ tanquam ignis illuminarent & inflammarent audientium & credentium corda sonitu famæ attonita, & instructa per *verba* rationabilia, quæ *in fines orbis terræ* venerunt, quia etiam ultimos terrarum angulos penetraverunt & repleverunt. Et revera grande fuit miraculum, quod ad dilatandum Verbum DEI tunc unus homo loquebatur variis linguis: nunc autem grandius, & utilius est miraculum, quod jam dilatatô DEI Verbô una Ecclesia Catholica & Apostolica in se habet varias linguas, ita ut in uno corpore unius & totius Ecclesiæ *omnis lingua con-* *Philip. 2. 11.*
fiteatur, quia Dominus JESUS Christus in gloria est DEI Patris. Quæ sunt autem verba, quæ in fines orbis terræ venerunt? Verba videlicet Sanctorum ita dicentium:

In Sole posuit tabernaculum suum VERS. VI.
per mysterium Incarnationis assumendo carnis tabernaculum, *& ipse tanquam Sponsus procedens de thalamo suo* natus est de Virgine. Posteà *exultavit ut gigas ad currendam viam* perficiendo in triginta tribus annis cursum suæ obedientiæ, quo per Passionem suam consummato de morte surrexit, & ascendit in cælum, unde venerat: quoniam *à summo cælo egressio ejus usque ad summum ejus.* Inde venturus est judicare vivos & mortuos, & sæculum per ignem, *nec est qui se abscondat à calore ejus.* Ista sunt verba in toto mundo audita, istud est Evangelium per omnes linguas enuntiatum.

Sed audiamus attentius ea, quæ summatim perstricta sunt. Audiamus Apostolos tanquam summi Regis milites ejusdem sui Regis contra Diabolum pugnaturi adventum Evangelizantes & victoriam prædicantes. Dicunt enim: Rex noster adveniens Christus pro nobis pugnaturus *in Sole posuit tabernaculum suum*: quia carnis assumptæ *tabernaculum posuit in Sole*, id est, in Maria Virgine, quæ sol non inconvenienter dicitur, eo quòd sola inter mulieres singulari benedictione resplendeat, siquidem nec primam similem visa est, nec habere sequentem: Sicut sol iste materialis dicitur, eò quòd solus lucere videatur. Quæ quidem *Stella maris* dicitur, sed concipiendo & gestando in se Solem justitiæ digna est etiam ipsa Solis nomine, ita ut rectè ipsam omni laude dignissimam prædicantes in ejus ve-
neratione dicamus: *Quæ est ista, quæ ascendit* *Cant. 6. 9.*
sicut aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol. In hoc *Sole posuit tabernaculum suum:* Quia ipse DEUS, DEI Verbum, DEI æterna Sapientia, splendor paternæ gloriæ, qui ignem æthereum pridem latissimè diffusum quarto die collegit atque adunavit in Solare corpus, inde quasi de fonte radios emissurum per mundum universum: etiam seipsum ignem divinum, & immensum quasi coarctavit in corpus humanum seu maternum seu proprium de Matre Virgine sumptum, in quo cùm inhabitet omnis plenitudo Divinitatis corporaliter, sicut plenitudo ignisætherei manet in Solari corpore, certè ipsius Divinum corpus corpus est Solare, in quo velut *in Sole* ipse ignis æternus *posuit tabernaculum suum*, id est, ipsum tale corpus fecit sibi esse tabernaculum.

Etiam illo modo *posuit in Sole tabernaculum suum:* quia carnis lucernam non ad hoc accendit, ut in abscondito poneret, sed super candelabrum, *in Sole*, id est, in manifesto. Voluit enim videri ab omnibus militare habitaculum Divinitatis, quæ prius latenter *erat in mundo,*
& mundus eam non cognovit. Sed ad hoc taber- *Joan. 1. 10.*
naculum

naculum suum posuit in sole, id est, in manifesto ut cùm in militando pugnaret contra Diabolum, grande foret spectaculum Angelis & hominibus in alterutra parte fœderatis. Et ideo tabernaculô suô jam præparatô noluit intus latere, sed processit in publicum. Qualiter? *Tanquam Sponsus procedens de thalamo suo.*

Tanquam, in hoc loco non tam similitudinem
Apoc. 5. 6. quàm veritatem significat, sicut ibi: *Et vidi*
Joan. 1. 14. *agnum tanquam occisum.* Et *vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre.* *Quasi*, quod est adverbium similitudinis, hic significativum est veritatis, quia verè unigenitus est à Patre. Similiter verè Sponsus processit de matre. Per verbum quod enuntiat *processionem*, cuncti, qui audiunt, ad spectaculum vocantur: quia solet vocari processio, quando aliqua venerabilis & spectabilis persona cum longa præcedentium & subsequentium pompa reverenter & decenter secundùm habitum suæ dignitatis, verbi gratiâ Pontificalibus aut regalibus ornamentis induta, de loco ad locum vadit multis venerantibus ac spectantibus talem processionem. Verùm si Sponsus præ multis hominibus forma speciosus procedens de thalamo suo secum ducendo Sponsam valde speciosam inter ipsa nuptiarum solemnia se in publico manifestaret, quanta putas vox exultationis & sonus epulantis multitudinis illi applauderet?
Cant. 1. 15. Ita nimirum DEI filius *pulcher, & decorus*, cujus *lectulus floridus* erat virginis uterus, de hoc ipso utero, de hoc ipso lectulo florido *tanquam de thalamo* suo processit clausô pudicitiæ signaculô: *tanquam Sponsus de thalamo suo* processit, qui ad conjungendam sibi Ecclesiam incarnatus DEUS de incorrupto utero Virginis exivit. Hanc Sponsam speciosam quasi manu apprehenderat per carnem, quam ipse DEUS, DEI Verbum sibi unierat in ipso suo thalamo, ubi eam osculatus est osculo oris sui adimpletô ejus desi-
Cant. 1. 1. deriô, quo dixerat eadem Sponsa: *Osculetur me osculô oris sui.* Processionem istam sponsi longa pompa præcessit paranymphorum, videlicet Patriarcharum & Prophetarum: longa nihilominus pompa subsequitur amicorum Sponsi, qui stant
Joan. 3. 29. & audiunt, & gaudent propter vocem Sponsi, ex quibus omnibus ipsa, quæ Sponsa dicitur, constat Ecclesia. Cùm ergo sic Sponsus iste pro-
Psal. 41. 5. cessit *in voce exultationis & confessionis, sonus epulantis* Angelicæ multitudinis auditus est. Nam ubi Angelus unus hanc ipsam processio-
Luc. 2. 13. nem pastoribus nuntiavit, *subitò facta est cum Angelo multitudo militiæ cælestis* exercitus *laudantium, & dicentium*: *Gloria in excelsis DEO.* Atque ut hominibus bonis unà cum Angelis esset communis exultatio, adjunctum est: *Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Quid deinde? In tanta exultantium Angelorum, & hominum jucunditate ipse quoque Sponsus *exultavit ut gigas ad currendam viam suam.* Nam statim in ipsa Natalis sui nocte cucurrit per indicium stellæ, quæ ipso nato mox apparuit, cucurrit, inquam, usque ad extrema terrarum credulos faciens Magos in Oriente positos, quòd natus esset Rex Judæorum, adimpletâ Prophetiâ, quam

A olim prædixerat Balaam ipsorum Propheta: *Orie-* Num. 24. 17.
tur, inquit, *stella ex Jacob, & consurget homo* & 18.
de Israël, & confringet omnes Duces Moab, & erit Idumæa possessio ejus. Currunt ergo cum muneribus Magi ad regales nuptias: *Turbatur* Matth. 2. 3.
Herodes Rex, & omnis Jerosolyma cum illo, quo sæviente in infantes, currendo in Ægyptum, & inde post obitum Herodis recurrendo iste gigas cursum suum præsignavit, quo derelictô ad tempus Judæorum populô cursurus erat in totius mundi hujus Ægyptum, tandem reversurus ad reliquias Judæorum post Herodis obitum, post mortem videlicet Antichristi.

Multi currentes in stadio vitæ temporalis
B nesciunt, unde veniant, aut quo vadant, ideò cum tædio, & tristitia currunt, quia finem sui Eccle. 9. 12.
cursus nesciunt. Sed iste Sponsus plenus amore, iste gigas plenus fortitudine, plenus gratiâ, & veritate, gratiâ videlicet amoris & veritate fortitudinis, sciens, quòd à DEO exivit, & ad DEUM vadit, nullatenus dubitans, unde iret, aut quò iret, non erat tristis neque turbulentus, sed *exultavit ad currendam viam suam*, viam temporalis dispensationis, viam obedientiæ, qua *cucurrit ut gigas* fortis, imperturbabilis, irrevocabilis, insuperabilis ex potentia Divinitatis. Namque ipse geminæ gigas substantiæ, licèt sit mortuus ex humanitatis voluntaria infirmitate, tamen surrexit & vivit ex Divinitate. Etsi ad horam fuit *tristis anima* ejus *usque ad mortem*, Matth. 26. 38.
C tamen in Spiritu suo *exultavit ad currendam viam suam* eò, undè venerat. Nam

A summo cœlo, id est, à Patre, DEO VERS. VII.
altissimo, fuit *egressio ejus*, quando exivit à Patre, & venit in mundum, *& occursus ejus usque ad summum ejus*, quando iterum reliquit mundum vadens ad Patrem. Ideo sciens, quia venit hora ejus, ut transiret ex hoc mundo ad Patrem, rectè oravit dicens: *Clarifica* Joan. 17. 5.
me, Pater, apud temetipsum claritate, quam habui, priusquam mundus esset apud te. Angelos & homines, quos Pater in Filio clarificavit, sub semetipso clarificat. Ipsum verò Filium suum in Divinitatis forma semper clarum, sed in forma servi non habentem speciem neque decorem in sua Passione sic Pater clarificavit gloriâ
D Resurrectionis & Ascensionis, ut jam non sub ipso, sed apud *semetipsum* sit non solùm in Divinitate clarus, sed etiam in humanitate assumpta clarificatus eadem claritate, quam verbum habuit, priusquam mundus fieret, apud ipsum, non sub ipso: quia non minor est jam assumptæ humanitatis, quàm assumentis Verbi apud Patrem claritas, imò prorsus eadem: quin iste gigas, licèt sit geminæ jam substantiæ, manente in eo essentiali discretione assumentis & assumptæ naturæ, tamen est unius, & indivisæ claritatis apud Patrem summum, quia *occursus ejus usque ad summum ejus.* Summam siquidem gloriam, quam in Divinitate semper habuit, suæ quoque humanitati, * plenissimè obtinuit non sub Patre, sed apud Patrem. Unde illi fideliter hymnizat Ecclesia dicens: Egressus

---

* *Addit alia manus fortè non nihil recentior*: scilicet homini assumpto.

Egressus ejus à Patre, regressus ejus ad Patrem, excursus usque ad inferos, recorsus ad sedem Dei. Sedes Dei non intelligitur corporea seu visibilis, sed judicandi, & regnandi potestas invisibilis, in qua homo Deus factus Deo Patri est effectus æqualis. Unde homo Deo creditur consedere, id est, conregnare in dextera sedis magnitudinis cùm honore indivisæ potestatis & æqualitatis, propter quam significandam regressus ejus ad Patrem dicitur *occursus*: quoniam qui sunt æquales invicem, sibi solent occurrere servata ad invicem honoris æqualitate.

Quid ad hæc dicis, antique serpens, invidiose, multùm invidens gloriæ Filii Dei? Tu per Arium Hæreticum blasphemâsti, non eum Patri æqualem, nec in Divinitate. Disce nunc per Hilarium virum totum Catholicum, cujus verba tibi objecturus sum, Filium Patri æqualem in sua quoque jam glorificata humanitate. Si tormentô invidiæ cruciabaris, cùm Filius Patri prædicabatur æqualis in sua æterna divinitate: multò amplius te nunc mordet invidia, cùm idem Filius Patri summo prædicatur æqualis in sua jam glorificata humanitate, in qua licèt ad tempus fuerit minoratus ab Angelis, nunc prælatus est *Angelis, tantò melior illis effectus, quantò differentius præ illis nomen hæreditavit.* Audi ergo, draco maligne, unde torquearis, audi evidentia testimonia gloriam filii hominis, quam tu per hæreticos imminuis, magnificantia. Audi, inquam, Hilarium non à carne & sanguine, sed à Patre, qui est in cælis, filium glorificante edoctum in libro de Sancta Trinitate nono super hæc verba dicentem: Nunc honorificatus est filius hominis, & Deus honorificatus est in eo, *si Deus honorificatus est in eo, & Deus honorificavit eum in se, & Deus protinus honorificavit eum. Primam, inquam, dicti Dominici significationem non ambiguam existimo, cùm ait:* Nunc honorificatus est Filius hominis. *Gloria enim omnis non Verbo acquirebatur, sed carni, id est, non natura* Dei, sed nati hominis dispensationi. Hoc verò, quod sequitur, quid significet, interrogo:* & Deus honorificatus est in eo. *Honorificatum enim in eo Deum audio, & quid istud sit secundùm intelligentiam tuam, hæretice, ignoro.* Deus in eo honorificatus est, in Filio utique hominis. *Et quæro, an Filius hominis idem sit & Filius DEI? Et cùm non aliud* sit hominis, neque aliud Filius Dei* (Verbum enim *caro factum est*) *& cùm qui Filius Dei, ipse & hominis sit Filius; requiro, quis in hoc filio hominis, qui & Filius Dei est, glorificatus sit Deus? Et quia in Filio hominis, qui & Filius Dei est, glorificatus est Deus: videamus, quid sit hoc, quod tertiò subditur: Si Deus glorificatus est in eo, & Deus glorificavit eum in se, quod istud, rogo, Sacramenti mysterium est? Deus in Filio hominis glorificato glorificatum Deum glorificat in sese. In filio hominis gloria Dei est, & gloria Dei * gloria filii hominis. Deus glorificat in sese; homo utique non per se glorificatur. Neque rursum, qui in homine glorificatur Deus, licèt gloriam accipiat, non tamen aliud ipse, quàm Deus est. At verò cùm glorificato Filio hominis glorificans Deum Deus glorificat in sese; invenio naturæ gloriam in gloriam naturæ naturam glorificantis assumi. Non enim se Deus glorificat, sed glorificatur * in homine Deum glorificans in sese. Quod autem glorificat in se se, licèt non in se glorificet, tamen in natura sua gloriam, *gloriam glorificati assumit. Et cùm glorificans Deum Deus, quia glorificatus in homine sit, glorificat in sese eum, quem glorificavit Deum in se inesse demonstrat, cùm eum glorificat in sese.* Idem in libro tertio: *Nunc autem quid est, quod apud Patrem glorificationis expectat? Nempe hoc, quod habuit apud eum, priusquàm mundus esset. Habuit plenitudinem Divinitatis, atque habet: namque Filius Dei est. Sed qui erat Dei Filius, & hominis esse cæperat Filius. Erat enim Verbum caro factum. Non amiserat, quod erat, sed cœperat esse, quod non erat. Non de suo destiterat, sed quod nostrum est, acceperat. Profectum ei, quod acceperat, ejus claritatis expostulat, unde non destitit.* Idem in nono: *Glorificaturus Filium Pater major est: glorificatus in Patre Filius minor non est. Aut quomodo minor est, qui in gloria Dei Patris est? aut nunquid Pater major non est? Major utique Pater est, dum Pater est: sed Filius, dum Filius est, minor non est. Nativitas Filii Patrem constituit majorem; minorem verò esse Filium nativitatis natura non patitur. Major Pater est, dum gloriam assumpto homini rogatur, ut reddat: Filius minor non est, dum gloriam resumit apud Patrem.* Item Leo Papa Magnus in Sermone de Passione Domini: *Ita Deus univit sibi hominem, ut nihil assumenti humanum, nihil assumpto deesset Dominum.* Item in Sermone de Ascensione Domini: *Post Passionem ruptis mortis vinculis, quæ vim suam in eum, qui peccati erat nescius, in edendo perdiderat, Infirmitas in virtutem, mortalitas in æternitatem, contumelia transivit in gloriam, quam Dominus JEsus Christus in multis, manifestisque documentis multorum declaravit aspectui, donec triumphum victoriæ quem reportavit à mortuis, inferret & cælis.* Item Ambrosius in Lucam: *Licèt cæteri Apostoli sciant, Petrus tamen respondit præ cæteris: Tu es Christus Filius Dei vivi. Complexus est itaque omnia, qui & naturam, & nomen expressit, in quo summa virtutum est.* Item post pauca: *Scivit Petrus, quòd in Filio Dei omnia sint; omnia enim dedit Pater Filio. Si omnia dedit, æternitatem, quam habet, dedit, Majestatemque transfudit.* Ita veritatis testimonia quasi acuta jacula te, Ari, confodiunt, qui licèt in inferno sepultus ecce fœtes, & adhuc reliquias tui fœtoris patimur in novis hæreticis detrahentibus gloriæ Christi, tanquam ipse non totus, sed dimidius sit in gloria Dei Patris, qui totus est Filius Dei Patris. Si, ùt Bonosus hæreticus blasphemavit, homo assumptus esset filius adoptionis, & verbum solummodò assumens esset Filius naturalis, posset videri Christus differenter Filius differentis esse gloriæ apud Patrem. Nunc autem quia totus Christus est Filius Dei non adoptatus, sed natus, consequenter intelligitur, & si intelligi non potest, rectè creditur totus Christus esse in gloria Dei Patris, cujus est Filius naturalis; quia eum Pater non solùm ante sæcula æternaliter genuit, sed in fine quoque sæculorum ipsum Verbum suum in cor Virginis eructando, suoque amore, suo scilicet Spiritu operante, uterum ejus imprægnando eam fecit Matrem ipsius ejusdem Filii, cujus ipse Pater est, & qui totus, non dimidius Filius ejus est: Unde rectè omnis lingua confiteatur, quia ipse Dominus JEsu totus in gloria est Dei Patris. Apud ipsum Patrem nunc sedet in throno gratiæ, ac pietatis, posthac sessurus in sede Majestatis Judiciariæ: Nunc paratus est ignoscere quasi Pontifex infulatus:

Hebr. 1. 4.

*edit. non nativitati Dei.

*edit. alius.

Joan. 1. 14.

*edit. & gloria Dei in gloria Fil.

*edit. sed glorificatum in hom. Deum glorificat in sese.

*edit. tamen

naturæ suæ gloriam naturam glorificans assumit.

Matth. 16. 61.

latus: tunc paratus erit judicare quasi Rex coronatus.

Nec est, qui se abscondat à calore ejus. Nunc enim sedens in throno gratiæ misit ignem in terram, quem vult accendi vehementer. Orantibus namque Apostolis cum mulieribus & Matre Jesu, atque cum fiducia accedentibus ad thronum gratiæ, ut gratiam invenirent, & misericordiam
Act. 2. v. 2. & 3. consequerentur in auxilio opportuno, *factus est repentè de cælo sonus advenientis spiritûs vehementis, & replevit totam domum, ubi erant sedentes, & apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanquam ignis.* Nec est, qui se abscondat à calore hujus ignis. Nam sicut ignis, qui comburit sylvam, & sicut flamma comburens montes: Ita ignis iste semel emissus in sylvam generis humani eandem sylvam ex ea parte comburit, redigitque in campos sylvæ, ubi sylvæ hujus terra est bona: sed ubi terra mala est, eandem sylvam bestiis relinquit habitandam, ut in ea sint cubilia draconum, latibula ferarum, ut in ea vulpes foveas habeant & volucres cæli nidos, dum vitiis, & malignis Spiritibus Mundus in maligno positus est plenus, qui tandem in fine ardebit cum ipso Diabolo, & Angelis, ejus urente invidas mentes malignorum tam Angelorum quàm hominum eodem isto igne, quo ardebunt Sancti ùt lucernæ, imò tunc fulgebunt justi sicut sol in regno Patris eorum. Et hoc erit magnum tormentum invidis inimicis eorum, qui quoniam noluerunt hîc ardere per justitiæ amorem, justîs tunc in gloria lucentibûs ardebunt per invidiæ tormentum, nunquam illis ex tunc mitigandum: quia sicut ignis divini amoris in hac vita perfectè accensus in electis æternaliter durabit: Sic per eundem ignem Sanctîs lucentibûs verâ scientiâ, & ardentibùs verâ sapientiâ, quando & nox nocti indicat scientiam, & dies diei eructat sapientiam, reproborum in hac vita suscitata invidiæ flamma, si ante mortem non fuerit pœnitendo extincta, sine fine ardebit. Idem namque ignis, qui Sanctos liquefacit quasi aurum, impios durescere facit quasi lutum.

Nec est qui se abscondat à calore ejus? Quin ardeat, aut bonum diligendo, aut bono invidendo, sed utriusque ardoris calor in hac vita inchoatur, & in futura consummabitur. Nam de
Isai. 31. 9. bonis dictum est: Hæc dicit Dominus, *cujus ignis est ignis in Sion, & caminus ejus in Jerusalem.* Per ignem in Sion peregrinantis Ecclesiæ parva & inchoata charitas insinuatur. Per caminum in Jerusalem consummatus ejusdem Charitatis ignis notatur. Qui camino ardenti comparatur, intra quem nihil frigidum, nihil tepidum reperitur, sed solus in eo ignis dominatur, cui quicquid immittitur, in ignem vertitur. Ex opposito autem de impiis
Psal. 20. 10 dicitur: *Pones eos ùt clibanum ignis in tempore vultûs tui.* Nam in quibus amor mali & odium boni cœperit ardere in hac vita, dum aliis in bonum, aliis in malum Sancti Spiritûs lucet ignis, ipsi tales mortui post mortem quidem ardebunt sicut tædæ ignis accensæ; sed in resurrectione resumptis corporibus ponet eos Deus ùt clibanum ignis in tempore vultûs sui, quando etiam Sancti erunt quasi caminus ignis consummato in eis amore Christi, qui misit ejusdem amoris ignem in terram, *nec est, qui se abscondat à calore ejus.* Etenim sicut *lux vera* Christus *Joan. 1. 9.*
illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum lucendo etiam in tenebris, licèt eam tenebrosæ mentes impiorum non comprehendant: Sic idem Christus, cùm sit splendor gloriæ, quo glorificabuntur & gloriabuntur in eo, qui sperant in eum, suo calore tangit omnem hominem venientem in hunc mundum, etiam frigidas mentes impiorum provocans ad amorem suum, *nec est, qui se abscondat à calore ejus*, quin *Matth. 5. 45.*
ipse Sol justitiæ oriatur super bonos, & malos. Verùm sicut ipsum in tenebris lucentem tenebræ non comprehendunt, quia lumen veritatis à se repellunt: Ita ipsum benignas mentes amore sui calefacientem, & usque ad impias mentes extendentem radios amoris, ipsæ mentes impiæ non recipiunt. Quotquot autem recipiunt eum, dat eis potestatem Filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine *Joan. 1. 12.*
ejus recipiendo & tenendo legem ejus digito Dei scriptam, Spiritu Sancto enuntiatam, qui ideo in linguis igneis apparuit: Quia legem per ipsum Dei digitum scriptam venit exponere operando in Apostolis, ut essent idonei ministri novi testamenti, non litterâ, sed spiritu. Littera enim occidens fuit quasi lex maculata; Spiritus autem vivificans est verè

Lex Domini immaculata: Quia se recipientes de maculatis imaculatos facit. *VERS. VIII.*
Littera occidens fuit gravis & opprimens animas ostendendo mandatum, per quod revixit & ampliùs viguit peccatum, dum quisque legis alumnus nitebatur in vetitum; Spiritus autem vivificans, id est, non solùm sciri, sed & amari faciens bona facienda, ipse est *lex Domini* suavis *convertens animas* anteà perversas, quibus, dum per Spiritum Sanctum charitas infunditur, omne, quod in eis erat perversum, convertitur in bonum, & fit de aqua vinum, quando mens pridem frigida, & insipida in lapidea cordis hydria quasi fervorem & saporem vini accipiendo taliter efficitur, ut ab ipso architriclino, id est, à Spiritu Sancto laudetur, atque Sponsus, qui de thalamo suo procedens nuptias celebrat, pro tali vino jucundetur, & glorietur, quòd etiam in fine nuptialis convivii propinetur vinum bonum.

Littera occidens fuit *testimonium Domini*, sed non per omnia *fidele.* Unde per Ezechielem dicit Dominus: *Et ego dedi eis præcepta non bona.* Nempe *Ezech. 20. 25.*
in tabulis lapideis erant quidem præcepta bona, Charitatem Dei & proximi commendantia, sed post reatum vituli, quem adoraverant, superaddita sunt illis præcepta non bona multarum ceremoniarum, & grave *jugum* diversarum observationum, *quod* *Act. 15. 10.*
neque nos, ait Petrus Apostolus, *neque parentes nostri portare potuimus.* Unde non per omnia *fidele testimonium* fuit, quod non solùm bona, sed etiam non bona præcepta continuit.

Lex autem Spiritûs vivificantis *testimonium Domini fidele est:* Quia nihil omnino præcipit, nisi quod servatum juvat & expedit. Vel in eo vetus lex non erat *testimonium fidele*; quia sui observatoribus promisit bona instabilia & caduca. Lex autem nova per Spiritum Sanctum data *testimonium Domini est fidele*: Quia sui observatoribus promittit bona æterna in æternum permansura in cælis fideliter conservata, ubi fures infideles non possunt

possunt illud auferre, quos inde repellit verbum Domini fidele. Vocatur autem idem testamentum & lex, & *testimonium*. *Lex*, in quantùm aliquid jubet fieri, vel non fieri: *testimonium*, in quantum repromittit præmium servanti mandatum, vel etiam comminatur supplicium non servanti præceptum. In hoc igitur novum testamentum est *Lex Domini immaculata*: quia præcipit sola salubria: In hoc verò testimonium *Domini fidele* dicitur novum testamentum: quia præmium, quod permittit, est in æternum. Igitur benè dicitur: *Testimonium Domini fidele*.

Sapientiam præstans parvulis:

Quia æternorum bonorum promissio non sapit elatis, & magnis in hoc mundo, sed solis parvulis, id est, humilibus, quos æternorum, & futurorum bonorum sapore dignos judicat Spiritus Sanctus, qui *superbis resistit, humilibus autem dat gratiam*. (*Jacob. 4. 6.*) In eo autem, quòd superbi repelluntur, & humiles admittuntur ad *sapientiam* & saporem æternorum bonorum, quæ Deus abscondit sapientibus, & prudentibus, revelans parvulis.

VERS. IX. *Justitiæ Domini* sunt *rectæ, lætificantes corda.*

Rectæ, quantum ad repulsam superborum. *Lætificantes* quantum ad susceptionem parvulorum. Ne autem quis valeat excusari per ignorantiam, si per justitias Domini rectas in superbia sua contristabitur, & non in humilitate lætificabitur, *præceptum Domini illuminans oculos.* (*Exod. 34. 33.*) Non enim sicut Moyses posuit velamen super faciem suam, cùm daret præceptum obscurum, non, inquam, sic fecit Christus novæ legis lator, sed *absque* figuris, & ænigmatibus loquens: *hoc est* (ait) *præceptum meum, ut diligatis invicem*. (*Joan. 15. 12.*) Item: *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem*. (*Ibid. 13. 34.*) Lucidi hujus præcepti observatio facit parvulos, quia *charitas non inflatur: lætificat corda*, quia *charitas non irritatur & congaudet veritati: illuminat oculos* per fidem rectam, & spem firmam, *quia charitas omnia credit, omnia sperat*. (*1. Cor. 13. 4. 5. & seqq.*) Et licèt illud *præceptum Domini lucidum*, quòd charitatem lucidè commendat, per ipsam charitatem foras mittat servilem timorem, tamen individuus comes ejusdem charitatis erit.

VERS. X. & XI. *Timor Domini sanctus permanens in sæculum sæculi.*

Nam timor servilis, qui pœnam habet, quoniam pœnam timet, consummatâ charitate omnino deficiet. Sed timor filialis, quo pœnæ non timetur illatio, sed gratiæ jam collatæ vel minoratio vel omnimoda subtractio, tandem gratia consummata & confirmata erit sine pœna, atque ut ità dictum sit, erit timor sine timore cum summa & in summa securitate ac suavitate *permanens in sæculum sæculi* adjunctus charitati permanenti, quæ in Deo in æternum permanet: quia semel radicata, & firmiter fundata nunquam excidet; ideoque timor castus illi adjunctus in æternum permanet. Timor mundi facit timidos, & injustos; *Timor* autem *Domini Sanctus* facit hominem timoratum & justum, sicut *Simeon* Senex legitur fuisse *homo justus & timoratus*. (*Luc. 2. 25.*)

Ideo sic justis, & timoratis *judicia Domini vera* sunt, quæ iniquis interdum placent & interdum displicent, quasi non omnia sint *vera*. Hæc timore sancto timoratis & justificatis omnino per omnia placent: quia sunt *vera* ipsa *judicia* Domini, sive cùm parcit, sive cùm punit, sive parcat bonis, sive malis, sive puniat bonos, sive malos, sive cùm *indurat quem vult*, sive cùm prout vult, miseretur cui fuerit misertus, sicut Moyses dicit: *Miseror, cui voluero, & clemens ero, in quem mihi placuerit*. (*Rom. 9. 18.* *Exod. 33. 19.*) Omnia hæc, & similia judicia possunt quidem esse occulta, sed non possunt esse injusta, quæ tamē aliquando videntur injustis injusta. Sed quos *timor Domini Sanctus* repleverit, quosque *præceptum Domini lucidum illuminans oculos* illuminabit, his *judicia Domini vera* sunt rationabilia & laudabilia, *justificata in semetipsa*, vel sicut in Hebræo habetur: *in semetipsis*: quoniam ad justificationem sui non indigent auctoritatibus vel testimoniis extraneis, quæ causam & virtutem justitiæ habent in semetipsis. Hinc non minùs Ecclesiasticè, quam Scholasticè ait quidam versificator:

Quidquid in orbe fecêre homines Deus ordinat æquè.
Saulus, Job, Paulus, cæcus modò natus, Herodes.
Corrigit hunc probat hunc, juvat hunc, levat hunc, necat illum.

Eisdem justis & timoratis ipsa judicia *Domini propter* veritatem, & justitiam, quæ in eis est chara, atque

Desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multùm. VERS. XI.

Verè multùm *desiderabilia super aurum multum, & super lapidem multùm pretiosum*. *Desiderabilia*, inquam, *super aurum, & lapidem pretiosum multum*, id est, super omnem concupiscentiam oculorum, super omne, quod visui pulchrum est, super omnia visui corporeo delectabilia, quæ per partem sunt omnia significata, per *aurum* videlicet, *& lapidem pretiosum multum*, quæ inter cætera oculis concupiscibilia sunt magìs pretiosa & speciosa, super quæ omnia judicia Domini sunt magìs pretiosa, magísque speciosa.

Et sunt dulciora super mel, & favum.

Cùm *omne, quod in mundo est*, ut ait Joannes, *aut sit concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ* sive ambitio sæculi. (*1. Joh. 2. 16.*) Talis est inter hæc omnia repugnantiæ contrarietas, ut ea, quæ oculos delectant famulantes & intentos mundanæ curiositati, verbi gratiâ: Colores pulchri, & rari minimè delectent gustum, odoratum & tactum, qui tres sensus famulantur concupiscentiæ carnis, & auditum, qui solus de quinque sensibus inani gloriæ, quæ est superbia vitæ, famulatur. Rursum gustandi dulcedo, qualiter est in melle ac favo, & odorandi suavitas, qualis est in lecto meretricis cubile suum myrrhâ & aloë respergentis, & tangendi delectatio, qualis est in fornica-

tionis turpi negotio, minimè delectant visum vel auditum, quæ à talibus ipsa quoque natura sejunxit: quia nemo potest videre vel audire, quæ sit dulcedo gustûs in edendo, quæ suavitas odoratûs in olfaciendo, quæ delectatio tactûs in fornicando. Est quidem impudicus oculus impudici cordis nuntius & impudici tactûs prænuntius, sed tamen ab ipsa tangendi delectatione prorsus alienus. Et revera per impudicitiam visûs fugit castitas ipsa de moribus, etiam intactis ab immunda violatione corporibûs, nisi ab impudica oculorum defixione caveatur: sed tamen ipsa immundæ violationis delectatio non in videndo, sed in tangendo est. Item popularis auræ favor solis pruientibus auribus delectabilis, dum quisquam laudatur vel jam prælatus, vel adhuc præferendus cæteris in aliqua emiuentia seu Ecclesiasticæ seu mundanæ dignitatis solummodò auditum demulcet, sensibûs aliîs, id est, visu, gustu, odoratu, & tactu nihil utilitatis, nihil suavitatis in eo sentientibûs, in quo demulcetur auditus.

Sed judicia Domini vera, justificata in semetipsis ità sunt omnibus in hoc mundo pulchris, & pretiosîs desiderabiliora, ut pariter sint omnibûs in hoc mundo dulcibûs dulciora, & omnibûs mundi hujus dignitatibûs digniora. Per *mel, & favum* parte acceptâ pro toto intelligitur omne, quod concupiscentiæ carnis est jucundum, sicut per aurum, & lapidem pretiosum intelligitur omne, quod pertinet ad concupiscentiam oculorum. Figura hæc Synecdoche dicitur, ubi pars pro toto ponitur. Quod autem hæc ipsa judicia desiderabilia, & dulcia sint, & dignitatibus mundi hujus digniora, inde colligi- C tur, quòd in custodiendis illis est retributio multa, sive ùt in Hebræo legitur: *Fructus multus.*

In custodiendo auro, & lapide pretioso nullus est fructus: quia qui custodit, & amat divitias, fructus non capiet ex eis, dum eas anxiè custodiens ùt servus, largè non distribuens ùt Dominus, manet ab earum utilitate vacuus, quantîslibet divitiîs fuerit plenus. De concupiscentia verò carnis arguens Apostolus quosdam: *quem*, inquit, *fructum habuistis tunc in his, in quibus nunc erubescitis?* subauditur: nullum. Et revera nullum in his habent fructum, sed magnum damnum, qui usque in hujus vitæ finem in talibus amant voluptatem. *Nam finis illorum mors est. Nunc verò liberati à peccato, servi autem facti Deo, habetis*, inquit, *fructum vestrum in sanctificatione, finem verò vitam æternam.* In dignitatibus ambitis à Deo nullus est fructus; ùt omnis ambitiosus tamquam palmes infructuosus, nisi pœnitentiâ purgetur, sit abscindendus, & in ignem mittendus.

Rom.6.21, & 22.

Cùm autem cuncta, sive pulchra, sive dulcia, sivè gloriosa concupiscentiam oculorum & concupiscentiam carnis ambitionémque sæculi nutrientia sint infructuosa, ubi pro illis habendis vel non amittendis contemnuntur *judicia Domini vera justificata:* si custodiantur *judicia Domini vera*, per ipsa *judicia Domini vera* omnibus pulchris, dulcibus & gloriosis prælata fit omnino fructuosus vel eorum usus, quantum ad imperfectos, vel eorum contemptus, quantùm ad perfectos, vel eorum pariter usus & contemptus, quantum ad perfectis- A simos. Nam imperfecti & non valde boni hominis est per custodiam judiciorum Domini uti divitiis in eleemosynarum largitate erga pauperes Christi. Perfectio valde boni est per eadem judicia custodita contemptis divitiîs fieri pauperem Christi. Ille utens divitiis ædificat libenter templum Domino: iste contemnens divitias fit templum Domini. Ille concupiscentiam carnis restringens à fornicatione, relaxans in filiorum procreatione multiplicat hæredes prædii sui: At iste concupiscentiam omnino in se mortificando efficitur quidem hæres Dei, cohæres autem Christi. Ille temporalibus utendo facit sibi *amicos de mammona iniquitatis, qui eum recipiant in æterna tabernacula*: Iste contemnens temporalia, & omni aviditate concupiscens æterna talis fit, qui non solùm æternâ tabernacula possideat, sed & alios in eadem recipere valeat. Iste per conjugium legitimum procreat filios carnales, benè in hoc faciendo, si adaptat eos Divino servitio: Iste melius faciendo in Christo Jesu per Evangelium generando filios tamdiu eos parturit, quoadusque formetur Christus in eis. Ille per custodiam judiciorum Domini Sanctorum pauperum est piissimus consolator: Iste per eadem judicia custodita Sanctæ paupertatis est ardentissimus amator. Ille dignitates dignè administrando per custodiam judiciorum Domini servus servorum Dei efficitur, qui dignus dignè aliis præficitur: Iste nihilominus dignitate dignus est, sed tamen pro custodiendis judiciis Domini libenter caret in hac vita omni dignitate momentanea propter judicia Domini durius agenda, cum prælatis quàm cum subjectis: quia cui plùs committitur, plus ab eo exigitur: Vel quia de numero illorum est, quibus dignus non est mundus, ideo libenter dignitate caret in hoc mundo, qui prælatô dignô dignus non est. Et ideo quacunque judiciorum Domini dictante sententia is, qui dignus est, libenter dignitate careat: quia se dignum non æstimat: ipsâ dignitate libenter carendo dignior efficitur, quàm is, qui in dignitate libenter præficitur aliis, quem hoc ipsum efficit indignum, si, ut aliis præficeretur, ultroneum, nimisque spontaneum præbuit assensum, cùm ista sit Patrum Orthodoxorum doctrina, ut pollens virtutibûs coactus accedat, carens autem virtutibûs, nec coactus consentiat promoveri, maximè ad aliquam dignitatem, quæ temporalem spondet commoditatem. Nam si persecutionum temporalium incommoda Ecclesiam turbarent, atque pro vitandis incommodis hujusmodi, omnes probi officium prælationis fugerent, tunc utique, si quis de Martyrii corona in Spiritu Sancto certificatus Episcopatum desideraret, cupiens in periculoso tempore vexillum fidei cæteris anteferre, hic Episcopatum desiderans, bonum opus desideraret. Quod, quia paucis in hac vita contingit, ut videlicet *judicia Domini vera*, verè super se intelligendo cum Paulo Apostolo dicere valeant: *Certus sum, quia neque mors neque vita neque altitudo neque profundum neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei*: Reliquum est, ut & qui habent in hoc mundo dignitates, tanquam non habentes sint, bonis per humilitatem socii, malis per auctoritatem Prælati: & qui non habent, nunquam eas in hoc mundo habere ament, sed cùm Petro Apostolo Christum

Luc.16.9.

Rom.8.38. & 39.

2.Cor.6.10.

Christum ament, ament se amare illum, & amari ab illo, quibus perfectè amantibus Christum, si ab ipso præcipiuntur pascere agnos, & oves ejus, noverint sibi non dominandi, sed ministrandi officium impositum, ut sint servi servorum Dei.

Quo tamen servitio accrescit perfectis major perfectio, si dignè agentes dignitatis ministerium pariter servant ejusdem dignitatis & in corde contemptum & in opere ministerium, honore etiam coram hominibus Prælati subditorum, timore coram Deo substrati pedibus eorum. Hoc perfectissimæ perfectionis culmen tunc Prælatus demum attinget, cùm se existimat non potestate dominandi, sed charitate serviendi felicem disciplinam libens habendo, metuendus imponendo, plùs à discipulis appetens amari quàm timeri, quamvis utrumque sit necessarium propter diversas qualitates discipulorum, quorum cùm quidam sint inquieti, quidam pusillanimes, ipse per timorem corripiat inquietos, per amorem consoletur pusillanimes, & patiens sit ad omnes. Taliter administrando dignitatem usque in finem, qui dignus dignè accessit, magìs dignus in ipsa dignitate factus de præsenti dignitatis laborioso ministerio assumetur in æternæ dignitatis quietem dicente sibi Domino: *Euge serve bone, & fidelis: quia in pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini tui.* Matth. 25. 23.

Sed hujus plenitudine gaudii, nec illo privabitur, qui dignitate dignus per *judicia Domini vera, justificata in semetipsis* in hac vita permansit in loco humili sive sub digno sive sub indigno Prælato, dignus in se permanendo, dignitate tamen libenter carendo, si tamen dignitatis officium, quod visibiliter non administravit, suis indefessis orationibus adjuvit. Duo erant viri perfecti, Moyses, & Josue; sed imminente bello Amalecitarum Josue ad pugnam dirigitur, Moyses in monte oravit. Et factum est miraculum grande, ut Moyse manus in orationibus levante vinceret Josue, quibus ab oratione remissis victoria versâ vice Amalecitis cessit, atque tam diu hæc alternatio fuit, quoadusque Moyses manus in oratione levatas non remittendo perseveranter oravit. Sic victo Amalech triumphavit Israël Moyse orante, Josue pugnante. Cui horum putas magis est assignanda hæc victoria? Certè Josue corporaliter plus laborârat: quia Moysen sedentem suppositus lapis sustentabat, atque Aaron & Hur sustollendo brachia orantis Moysi non sinebant illum graviter fatigari. At verò Josue positus in ancipiti bellorum certamine in grandi fuit corporis labore. Verumtamen quia vincendi virtus non ei erat, nisi quantum oratione Moysi fuit adjutus, absque dubio in hoc negotio aut amborum fuit par fructus, aut certè major fructus Moysi, qui orando vires præbuit pugnanti. Similiter nunc in Ecclesia duo sunt viri perfecti, quorum alter in Episcopatum electus quasi ad pugnam destinatur: alter sibi vivens ac Deo vacans privatus relinquitur solis discipulis aut sociis contentus, qui tanquam Aaron & Hur non illum ab oratione impediant, sed ad hanc magis expediant, fulciente (Exod. 16. 11.)

A illum lapide Christo, super quem cum Moyse quiescit, cùm Jacob dormit, superposito capite, id est, mente, lapidi eidem. Esto, ut ille in ministerio dignitatis injunctæ laboret fortiter, & iste pro eo laborante oret instanter, ambôbus hoc modo agentibûs, imò altero agente, altero vacante per alterius laborem, per alterius orationem fortiter currat Verbum Dei, & perveniat ad victoriam judicium studiô duorum. Nonne uterque istorum auditurus est in fine Dominum sibi dicentem: *Euge serve bone, & fidelis &c.* Audis, quia bonitas & fidelitas remuneratur: labor verò nec commemoratur. Quid ergo est, ais, quod Apostolus dicit? *Unusquisque propriam mercedem recipiet secundùm suum laborem.* Ad hæc inquam: Nonne considerandum est in eo, 1. Cor. 3. 8.

B qui orat pro laborante, quod laborantis laborem facit suum per bonitatem & fidelitatem, qua suis orationibus juvat laborantem? Ideo audit: *Euge serve bone, & fidelis*: ideo quasi bono, & fideli servo *quinque talenta* in sanctificatione suorum quinque sensuum custodienti, & alia quinque orando pro aliis lucranti etiam illud talentum insuper dabitur, quod à pigro & malo servo tolletur, quando digni subjecti indignus Prælatus ipsa dignitate, qua indignè honoratus fuerat, privabitur per *judicia Domini vera justificata in semetipsis.*

Etenim judicia Domini vera hoc exigunt, ut bonus discipulus, qui malum Prælatum habuit, & ipse bonus perseverans pro illo malo, ut bonus fieret, oravit, ac satis egit, quantum in ipso

C fuit, nec sui prælati negligentia sibi esset aliquatenus imputanda: Hoc, inquam, exigunt *judicia Domini vera*, ut à Prælato tali tanquam à servo pigro, & malo talentum collatæ dignitatis in ultimo certamine tollatur, & huic tribuatur, qui sua quinque talenta multiplicavit, sanctè videlicet in se ipso vivendo, & aliis, ut sanctè viverent, satagendo, sive in Prædicatione pugnans cum Josue, sive in monte vacans, & orans cum Moyse. Nam sicut strenuus Prædicator, ita & strenuus Orator talentum sibi creditum duplicat & multiplicat, nec alter alteri est præferendus secundùm differentiam laboris, sed secundùm differentiam dilectionis & affectionis, quæ sicut major fuit in Moyse orante, quàm in Josue pugnante, quod apparuit ex evidentia pugnæ, cujus non dimidia, sed tota victoria pendebat ex oratione Moy-

D si. Sic & adhuc potest fieri, ut major sit affectio & dilectio in Deum secretè orantis pro convertendis populis, quàm publicè prædicantis & laborantis pro eisdem convertendis. Quòd si par fuerit affectio amborum, parem suæ affectionis poterunt fructum in præmio sperare & ille Prælatus & iste subjectus. Ille *vox tonitrui in rota* orbis terræ: Iste vox clamantis in solitudine cordis, uterque velut Seraphim DEUM laudantes, & alter ad alterum clamantes: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth.* Seraphim namque interpretatur *ardentes*, vel *incendentes*, & utique ardent in oratione, qui orant ex affectione vel dilectionis pro dilectîs Prælatîs, vel compassionis pro eîsdem tribulatîs, vel certè miserationis pro malîs Prælatîs commutandis, ac populô (Psal. 76. 19.; Isa. 6. 3.)

pulo liberando ab eorum iniquo Dominio, & A malæ prælationis periculoso periculo. Qui sic orant ex affectu, ipsi sunt Seraphim ardentes. At illi sunt Seraphim *incendentes*, quibus non sufficit intus ardere per orationes, nisi & alios incendant prædicando & exhortando, arguendo, obsecrando, increpando opportunè, importunè, prout eis datus fuerit locus & tempus audientiæ, collata eis vel parva vel magna dignitate cum nomine & officio Sacerdotii, quo fungentes rectè vocantur Angeli: quia scriptum est: *Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore ejus: quia Angelus Domini exercituum est.* Malach. 2. 7.

Angelorum tamen nomine omnes recti censendi sunt, qui in quocunque gradu, in quacunque conditione positi Angelicam vitam student imitari: quia enim Angeli neque nubunt neque nubuntur, omnes, tam fœminæ, quàm viri continentiæ, seu quod pretiosissimum & omnino angelicum est, virginali pudicitiæ studentes angelicæ dignitatis nomine honorabuntur, etiamsi nunquam in hac vita prælationis vel Sacerdotii sortiuntur officium. Unde consequens est, multas personas in devoto fœmineo sexu multis Episcopis inter Angelos plus honorari, quæ plùs illis angelicam vitam student imitari. Nam & Maria Virgo inde meruit familiariter affatum Angeli, quia studuit angelicam vitam sectari. Quam etiam Angelus magni consilii propter hoc sibi in matrem elegit, quia humilitatem ipsius talem respexit, qualem nec inter Angelos, nec inter homines unquam invenit, quæ nec C primam similem visa est, nec habere sequentem. Matth. 22. 30.

Gloria igitur in *altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*, quòd sine dignitatis periculoso nomine, sine prælationis cura periclitationis plena, per *judicia* ipsius *Domini vera justificata in semetipsis* possunt ad Angelorum consortium, ad Seraphim, qui summi Angeli sunt, participium pervenire omnes homines bonæ voluntatis, maximè qui sunt angelicæ castitatis, & humilitatis, tantò incedentes via tutiore, quantò expeditiori ab omni prælationis implicamento, quod sæpè supplantavit, etiam viros præcipuos: quia qui in alto vadit, facilè cadit. Luc. 2. 14.

Dicis itaque mihi: quando dignitatis cura est periculosior, tantò eam dignè administrans est pretiosior. Verum est: sed memor esto exempli Moysi & Josue, memor esto illius pugnæ, in cujus victoria plus attributum est oranti, quàm pugnanti, & cognosces administratorem dignum dignitatis alicujus adjuvari aliorum precibus, D quibus ipse licèt sit prælatus honore coram hominibus, tamen si sapit, si non est exaltatum cor ejus, neque elati sunt oculi ejus, timore coram Deo substernit se pedibus eorum, quorum oratione ac meritò credit seu cognoscit se navigantem vel naufragantem non incidisse in perditionis profundum.

Iterum dicis mihi: ex eo ipso magnus est magisque commendandus, quòd in alto positus ita humiliter sentit, ut se coram DEO substernat, etiam sub minimos, ut sit quasi cardo substratus ostio ex eorum numero, de quibus dicitur: *Domini enim sunt cardines terræ, & posuit super eos orbem.* Respondeo: quia magna revera est humilitas in alto non alta sapere, sed humilibus consentire. Sed sicut laudabilior est in hoc mundo exaltati & honorificati hominis humilitas, quia non cedit superbiæ lenociniis, dum charitas non inflatur, quantàlibet ventositate honoris & gloriæ tentetur: sic laudabilior est hominis in hoc mundo neglecti & despecti ad Deum charitas, dum non irritatur, quantislibet etiam vilissimorum hominum conculcationibus prematur. Illius tentatur per honores humilitas, ut infletur, arbitrando se adsumptum ad dignitatem, quia Deus sciat illum aliis digniorem: Istius tentatur charitas per contemptum hominum, ut irritetur & indignetur se dignitatibûs & honoribûs carere, quibûs multos videt exaltatos indigniores se. Sicut ergo B in illo est laudabile, quod charitas non inflatur: sic in isto est laudabile, quòd charitas non irritatur. Commendabilis est illius humilitas immobilis inter elationis lenocinia multa: Commendabilis est istius charitas imperturbabilis inter multa irritamenta despectionis & abjectionis; Parum est illam non inflari honoribûs, quin imò tantò amplius coram Deo humiliatur, quantò propensiùs inter homines honoratur, timens per honores momentaneos impediri sibi honores æternos. Parùm est huic non irritari despectionibus, imò, quantò ampliùs in hoc mundo abjicitur & despicitur, tantò ampliùs gloriatur in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem sibi mundum, & se mundo crucifixum intelligit, quando se mundum despicere seque à mundo despici persentit. 1. Reg. 2. 8.

Hi sunt duo Seraphim, quæ salvo sacratiore intellectu vidit Isaias ad alterutrum clamantes *Sanctus, Sanctus, Sanctus*, quoniam uterque in altero trinum Deum glorificat, uterque in alterius comparatione se humilians alterum superiorem arbitratur, & ab altero in altero nomen Dei sanctificatur. Hi sunt duo Cherubin, qui se mutuò respiciunt versis vultibûs in propitiatorium: quoniam uterque Divinæ propitiationi attribuit, quod in altero venerabile persentit. Hi sunt duæ olivæ, & duo candelabra in conspectu Domini terræ stantia, stationes videlicet suas custodientia. Unde dicit quilibet eorum in Amos:* *Super custodiam meam stabo, & figam gradum super munitionem, & contemplabor, ut videam, quid dicatur mihi, & quid respondeam ad arguentem me.* Custodit ille se, ne honoribus infletur: custodit iste se, ne despectionibus irritetur, Custodit ille se per humilitatem in gradu honoris, quem non ipse sibi assumpsit, neque enim quisquam talium sibi sumit honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron, sicut & Christus non semetipsum clarificavit, ut Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum de cœlo: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite.* Custodit iste se per charitatem in loco plano & humili, quem ipse selegit cum Psalmista dicens: *Elegi abjectus esse in domo Dei mei magis, quàm habitare in tabernaculis peccatorum.* Nam in hoc ipso est magna differentia duorum perfectorum, quòd alter eligitur ad stationem custodiæ suæ in alto: alter elegit custodiam suæ stationis in plano. Nam si vel ille semetipsum per ambitionem volens gereret in altum, vel iste ab alto nolens & indignans deprimeretur in planum concupiscens locum *Habac. 2. 1. Matth. 17. 5. Psal. 83. 11.

locum altum: non illis conveniret nomen perfecto- A rum, sed alter eorum esset membrum Anti-Christi, qui extollitur ita, ut in templo Deî sedeat ostendens se, tanquam sit Deus: alter esset membrum Diaboli, qui concupiscens regnare in cælo, nolens depositus jacet in inferno. Anti-Christus gloriatur se in hoc mundo altum haberi: Diabolus indignatur se in inferno detineri. Propterea membra sunt Anti-Christi, qui per inanem gloriam sunt inflati: & membra Diaboli sunt, qui de sua in hoc mundo humiliatione per indignationem & iram tabescunt.

Job. 11. 12. De illo scriptum est: *Vir vanus in superbia erigitur*; Isai. 9. 20. de isto scriptum est: *Et aspiciet ad dexteram, & esuriet, & ad sinistram, & irascetur, & maledicet Deo* Proverb. 30. 13. *suo, & Regi suo.* Item de illo scriptum est: *Generatio, cujus excelsi sunt oculi, & palpebra in altum subrecta*; Psal. 111. 10. de isto scriptum est: *Peccator videbit, & irascetur, dentibus suis fremet, & tabescet*: videlicet quando se in comparatione aliorum despectum videt, præ nimia ira tabescet. Aliquando etiam ipsi Deo irascitur, quòd ab illo nimis vel paupertate, vel ægritudine, seu alio gravamine prematur, quódque aliîs indignîs loca dignitatum tenentibûs ipse jaceat quasi nullus. At tamen sive in alto superbientibus, sive in imo irascentibus & tabescentibus una vera & perfecta est medicina, si amare, ac laudare studeant *judicia Domini vera, justificata in semetipsa*, id est, in semetipsis. Accusativus enim casus pro Ablativo est positus ab interprete, quod colligimus ex Hebraica veritate, in qua sic legitur:

Timor Domini mundus perseverans in sæcula: Judicia Domini vera, justificata in semetipsis, desiderabilia super aurum, & lapidem pretiosum multum, & dulciora super mel, & favum redundantem. Planè redundantem in Divinis judiciis dulcedinem nos ecce per gratiam Dei gustamus aliquantisper in hoc ipso tractatu eorundem judiciorum, quæ ruminando illud ex misericordia Divina sapimus, quod in omnibus suis judiciis Dominus pariter est amandus & timendus, illo nimirum timore, de quo hîc dicitur: *Timor Domini mundus perseverans in sæcula.* Nam hic timor mixtus amori, si replet humanum pectus, per omnia judicia Divina illud accendit sive ad laudandum sive ad adorandum. Ad laudandum, quando ipsa judicia nobis sunt suavia; ad adorandum, quando videntur gravia. In laudibus debet esse gratiarum actio pro gratuito judiciorum Dei erga nos beneficio: In oratione debet esse deprecatio, & observatio, ut *judicia Domini vera & justicata in semetipsis, desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum in semetipsis, & dulciora super mel & favum* redundantem *in semetipsis*, id, quod sunt *in semetipsis*, etiam sint nobis in nobis.

Contingit enim aliquando, ut res dulces *in* Ezech. 18. 2. *semetipsis* non sint dulces aliis. Verbi gratiâ: *Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum* patres imitantium *obstupuerunt*. Ideo panis in se ipso dulcis non sapuit amaricatis dentibus, neque ipsis dulcis fuit, qui tamen in se ipso dulcis permansit. Christus, qui est panis vivus habens omne delectamentum, & omnem saporem in se, non hunc saporem habuit in palato Judæorum, quibus ideo non sapuit ejus delectamentum, quia erant in peccatis propriis & suorum parentum, qui comederant uvam acerbam prævaricando mandatum per gustum ligni vetiti, & dentes filiorum obstupuerunt, qui legem naturalem, seu scriptam transgredientes, & vetita facientes eosdem Patres imitati sunt. Ideo eorum dentibus fastidiosus erat panis in se ipso dulcis, & suavis. Et lux diurna Solis in se ipsa desiderabilis, & suavis est, attamen oculis ægris odiosa est, & gravis ad videndum. Similiter *Judicia Domini vera & justificata in semetipsis, desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum in semetipsis & dulciora super mel & favum in semetipsis*, tamen neque vera, neque justificata, neque desiderabilia, neque dulcia sunt non veris, non justificatis, vilissimis & amaris cordibus, quibus in suis judiciis non placet ipse Deus. Sed *quàm bonus, Israël, Deus his, qui recto* Psal. 72. 1. B *sunt corde*! quàm suavis est panis palato sano! quàm suavis & amabilis est lux oculis à lippitudine ac cœcitate sanatis! *Quàm magna multitu-* Psal. 30. 20. & 21. *do dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti* in tuis judiciis, quàm *perfecisti eis, qui sperant in te*! Igitur *sperent in te* omnes, *qui noverunt* & dili- Psal. 9. 11. gunt *nomen tuum*. Sperent in tuis judiciis dulcedinem sibi conservatam, quam perfecisti eis, qui sperant in te. Ruminemus nunc aliquantulum saltem de micis judiciorum istorum super mel, & favum in sua dulcedine redundantium.

Si Deus omnibus omnia daret sine judiciis agens, omnia confunderet. Verbi gratiâ: Si omnes homines fecisset in hoc mundo æquè divites, nullus alterius ope indigeret, nec esset utilitas in divitiis, quibûs nullus benè posset facere, C sibique inde mercedem parare. Similiter, si omnes homines essent pariter egeni, nullus posset alteri subvenire, & hæc esset confusio tædiosa: quia nec dives gaudere posset in divitiis, quas conspiceret abundare omnibus, nec pauper juvaretur ab aliquo; quia omnes gravaret æqualiter magnitudo inopiæ. Nunc autem per ineffabilem dulcedinem judiciorum Dei benè ordinantur cuncta, dum alii divites, alii sunt pauperes, ut & illi, si volunt, possint justificari per opera misericordiæ pauperes consolando, & isti, si volunt, nihilominus possint justificari per patientiam in sua miseria, consolationem habentes tantummodò ex divitum misericordia: quæ si eis non fuerit exhibita, erit eis in futuro amplior corona, & ipsorum divitum inexcusabilis culpa, & ideò pœna justissima.

D Sed dicis mihi: Cùm utroque modo sit Deo possibile me justificare, mallem ego justificari per opera misericordiæ, quàm per patientiam miseriæ. Itane tibi perverso Deus perversus videtur, ut ipse sciens omnia, non attendat, quid cui expediat? *Qui plantavit aurem nonne audiet*, quid in- Psal. 93. 9. tentio tua clamet? *Qui finxit oculum, nonne considerat*, quid cuique magis expediat, sive ut fiat laudabilis in bono, sive ut fiat inexcusabilis in malo? Certè ipse novit decipientem, & eum, qui decipitur. Si tu te ipsum decipis, & putas tibi salubre, si abundes in divitiis, quibûs benefacias aliis, meliùs ille te cognoscit, qui te judicavit ex miseria sive probandum per patientiam, sive reprobandum per impatientiam. Nonne ipse dicit: *Qui in modico iniquus est, & in majore* Luc. 16. 10. *iniquus*

iniquus est? Sed ipse tibi reliquit aliquid modicum, in quo æquitatis tuæ capiat experimentum. Sicut enim dives habet nummum tibi fortasse necessarium: Sic tu habes bonum verbum, per quod orando juvare potes divitem. Esto largus in eo, quod habes. Nam Paulo Apostolo affirmante *voluntas prompta accepta est ex eo, quod habet, & non ex eo, quod non habet.* Unde si renuit benè operari ex eo, quod habet, falsò blanditur sibi, se benè operaturam, si haberet, quod non habet: quia vera est illa veritatis sententia, qua dicit: *qui in modico infidelis est, & in majore iniquus est.* Hoc *per judicia Domini vera* deprehensum est in te, quòd tu in modico agens iniquè, in majore similiter ageres iniquè. Ideò te maluit iniquè agere in modico, quàm in magno, ut peccans in modicis quotidie purgeris in camino paupertatis, & Lazaro illi socieris, qui recepit mala in vita sua, quia erant modica mala. Positus quippe in cippo infirmitatis homo ulceribus plenus, non potuit facere vel saltem intendere mala magna: parvis tamen ipse non caruit, pro quibus in hac vita retributionem accepit, quia erant ita modica, ut purgari potuissent per dura præsentis vitæ. Sed dives ille, qui ei micas non dedit, recepit bona in vita sua: quia bona ejus adeo erant modica, ut recompensari valerent per sola temporalia bona. Via enim divitum lubrica est, & anfractuosa, ut etiamsi velint interdum rectè incedere, non facilè possint. Via pauperum dura est & stricta velut inter sepes duas coarctata. Unde in Evangelio *compelli* dicuntur, qui in viis, & sepibus inveniuntur, angustiati videlicet ex uno latere per unam sepem, quæ dicitur miseria, dum per se pauperes sunt: Ex altero latere, per alteram sepem quæ dicitur inopia, dum nullius ope sublevantur. In hoc ergo *judicia Domini vera* sunt, *justificata, desiderabilia, & dulcia in semetipsis*: quod multi positi sunt in paupertatis via sicca & stricta; pauci verò in divitiarum via lubrica, & anfractuosa.

1. Cor. 8. 12.

Luc. 16. 25.

Luc. 14. 24.

Similiter via Prælationis ardua est multùm, ex utroque latere habens præcipitium, à dextris, & à sinistris. A dextris per gloriam; à sinistris per ignobilitatem. Item à sinistris per infamiam? à dextris per bonam famam. Multi nimiùm cavendo præcipitium gloriæ ac bonæ famæ ceciderunt in ignobilitatis ac malæ famæ cœnosam foveam. Rursum alii nimis cavendo ignobilitatem & malam famam præcipitati sunt in ruinam gloriæ inanis per bonam famam. Utrobique autem cavere periculum valde paucorum est, ac nimis difficile. Sed via subjectionis plana est, hinc inde munita Prælatis, non tantùm bonis & modestis, sed etiam discolis. Boni, & modesti stant à dextris, ut eos amemus in Christo: Discoli sunt à sinistris, ut eos toleremus propter Christum, sic tamen bonos diligendo, ut eorum, si qua sunt mala quantumvis tolerabilia non diligamus: Sic malos tolerando, ut eorum, si qua sunt bona, quantumvis parva, non ita parvipendamus, quin ea inter multa & magna mala, qui in eis odimus, diligamus. Iterum hoc est planum, si cum dilectione hominum & odio vitiorum sic in eis veneramur dignitatum officia, & officiis congrua facta, ut caveamus contraria. Sed & siquid in eos peccamus, ipsis dominantibus, & nobis dominium eorum portantibus in hac vita pœnas damus, illis autem servatur in futurum sæpissimè, quod in subjectos agunt iniquè. Unde laudanda sunt *Judicia Domini vera, justificata in semetipsis*, quòd paucos ponunt in via Prælationis ardua & periculosa, multos verò ponunt in via subjectionis plana, hinc inde munita.

Dic ergo tu mihi, qui cum statûs tui qualitate rixaris, qui super hoc indignaris, quòd te contempto alios exaltari & honorari cernis, tè viliores & indigniores, ut tu cognoscis, vel credis. Dic mihi, quæso, quid velles facere, si te contingeret illis rejectis præesse? Scio, quia cogitas vel benè, vel malè principari. Si malè: gratias age Deo, quòd sublata tibi est malè dominandi occasio. Si benè; Haud illud credo, nisi ostendas experimentum fideliter agendo in illo modico, quod accepisti. Unde credam te fideliter acturum, si acceperis multum? Si hoc experimentum videbo, beatum te judico de modico, etiamsi nihil magnum accipias, unde majus bonum facias.

Perfectiorem te dicis velle servare in Prælatione, Quare igitur hanc non servas in subjectione? An ignoras, quòd *inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista*, qui non baptizavit, nisi in aqua. Tu autem Sacerdos qualiscunque Minister es Baptismi melioris, quem dat Christus per te non in aqua solùm, sed in aqua & sanguine ac Spiritu Sancto. Ille in officio parvo tantus factus est, ut inter natos mulierum non esset major illo; qui cùm esset legitimus hæres legalis Sacerdotii natus de vice Abia, qui de Sacerdotali fuit prosapia, tamen sub Principibus Sacerdotum iniquis Anna & Caipha Sacerdotiô tunc occupatô quasi plebalis fuit in eremo nullo trahente seu eligente illum ad Sacerdotium, quod ex merito, ac generatione fuit ei debitum. Sic ergo, & tu, *si vis perfectus esse, vende, quæ habes, & da pauperibus, &* Christum *sequere* hoc sentiendo in te, *quod & in Christo Jesu, qui cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, & habitu inventus ut homo*, non ex auro coronatus, aut Pontifex infulatus in habitu dignitatis, sed in *habitu* simplici *inventus* est, *ut homo.* Meliùs tibi est, ut ejus exemplô inveniaris in habitu simplicis hominis, quàm in exemplo Caiphæ in habitu Pontificis. Si te culmen perfectionis delectat, ad hanc perge via planiore absque dignitatis compede humiliando te ipsum, sicut & Christus humiliavit se ipsum. Ita esto sub judicibus malis tu bonus, quomodo & ipse sub judicibus pessimis fuit optimus. Quòd si hac plana via non vis ire ad perfectionis palmam, vanè tibi arrogas, ut per arduam, & scrobosam Prælationis viam sis idoneus currere, qui necdum in plano didicisti ambulare. Sed benedictus Dominus, & benedicta *judicia ejus vera, justificata in semetipsis*, qui nos affectantes alta non relinquit nobismetipsis, & posuit nobis in plano viam tantæ perfectionis, quantam accipiunt benè currentes in arduis viis.

Matth. 11. 11.

Matth. 19. 21.

Philipp. 2. v. 5. 6. & 7.

Duo fratres fuerunt, Jacobus, & Joannes; ambo à Domino audierunt: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* Ajunt: *Possumus.* Et ille: *Calicem* (ait) *meum bibetis*, Passionem videlicèt suam significans, cui uterque fuit communicaturus, quamvis

Matth. 20. 22. & 23.

uterque

uterque non legatur per Martyrium transiisse ad A regnum: quia Herodes quidem *occidit Jacobum fratrem Joannis gladiô*, sed Joannes in pace quievit: Ubi ergo calicem Domini bibit? Nempe non moriendo per passionem, sed compatiendo morienti Christo. Stabat enim juxta crucem cum Matre Domini, ubi sicut animam Matris morienti Filio Deo pertransivit gladius: ita dilecti, & diligentis Discipuli animam creditur gladius pertransiisse Magistro suo dilecto, & diligente in conspectu ejus pendente ac moriente. Si te perfectionis amatorem delectat bibere calicem Domini, non te præsumas idoneum martyrio cum Jacobo, nec temerè te objicias Tyranno, aut mortis atroci supplicio, nisi fortè ab alio cingaris & ducaris quò non vis, Deo disponente, qui te potest in tormentis confortare, ac sine dubio dabit patiendi constan- B tiam, si pateris propter justitiam. Sed cùm persecutor non cingit, paratum quidem cor habeas ad martyrium, si Domino ita de te fuerit complacitum: Verumtamen sta juxta crucem Domini cum Matre, & cum Joanne, ut priùs Christo complantatus per dilectionem, & compassionem fias idoneus ad passionem. Cujus passionis calicem si Dominus transferet à te, sicut eum transtulit à Joanne, in nullo corona minuetur: quia remunerabitur tuæ dilectionis affectus comprobatus per effectum compassionis, quòd erat paratus ad effectum passionis.

Act. 12. 2.

Simili modo, si te perfectionis amatorem delectat multis prodesse in Prælatione, non te præsumas idoneum tali officio, nec temerè te ingeras tanto ministerio, nisi fortè ab alio cingaris, quò C non vis, Christo disponente, qui te potest suâ dispositione Prælatum confortare, ac sine dubio confortabit & conservabit ad multorum utilitatem, si tuam comprobat humilitatem sinceram & devotionem veram ad parandam Domino plebem perfectam. Sed si te neque Clerus eligit, neque populus petit, neque major Auctoritas, cui resistere non debeas, cingit, paratum quidem cor habeas ad serviendum Domino, qualicunque ipse dignetur ministeriô. Verumtamen & tu sta juxta crucem Domini, ut prius discas humiliari, quàm affectes exaltari. Quòd si tu fueris perfectè humiliatus & Charitatis alumnus, etsi nunquam habeas magisterium Prælationis, dummodò permaneas discipulus veritatis, Domino transferente à te calicem Prælationis habebis coronam tantam pro affectu comprobatæ in te dilectionis & humilitatis, quantam fuisses habiturus pro effectu bonæ Prælationis, D maximè, si tu positus in monte conversationis altæ cum Moyse adjuvas orando pugnantes in campo cum Josue: si tu sciens illos affligi per alicujus tribulationis passionem sociaris eis per compassionem flendo cum flentibus, gaudendo cum gaudentibus, id ipsum invicem sentiendo, non alta sapiendo, sed humilibus consentiendo. Si autem tibi vitam privatam vel pauperem sub magisterio vel divitum dominio agenti, vita magistrorum, seu divitum per hoc videtur magis pretiosa, & propterea tibi expetenda ipsa Prælatio, quia in ea major tentatio, majorque certaminis occasio: & propterea quærenda rerum copia, quia pretiosior est abstinentia in ipsa rerum affluentia, quàm indigentia: multum erras, qui contra impetum fluminis navigare cupis ingratus Deo, qui te non alta sapientem, sed humiliora petentem paratus est juvare per decursum fluminis dirigendo navem tuam usque ad perfectam charitatis & humilitatis mansionem, ad quam contra impetum fluminis conando vix & cum summa difficultate itur per divitias & Prælationes propter magnas & innumeras tentationes, quæ quasi procellæ spumantes multas divitum & honoratorum demerserunt naves in profundum, ità ut ex nimia tentationum assiduitate contemnerent eisdem se maculatos esse, quod erat eos decidisse in profundum: quia scriptum est: *Peccator, cùm venerit in profundum, contemnet.* Proverb. 18. 3.

Sed dicis fortasse in corde tuo: nollem ego tentationes contemnere, sed contra eas contendere, sciens, quòd unaquæque virtus tantò magis est pretiosa, quantò fuerit vehementiùs pulsata & probata per sua contraria. O insipide, cui non sapiunt *judicia Domini vera, justificata, desiderabilia & dulcia in semetipsis*, vel *in semetipsa*: quoniam in semetipsa redundat eorum vera justitia & desiderabilis dulcedo. Sicut enim lumen solis in semetipsum redundat, propter quod semper lumine suo abundat; sicut exundationes maris in semet redundant, propter quod semper abundant: sic *Judicia Domini vera justificata* redundant *in semetipsa*, propter quod semper in eis abundat veritas & justitia & desiderabilis dulcedo, etiamsi tibi non sapiat. Quàm magna multitudo dulcedinis abundat in eis! Unde (ut supra memoratum est) in Hebræo dicuntur *dulciora super mel & favum redundantem*: quia videlicet sicut abyssus maris per venas terrarum in fontes & flumina exundat, & omnibus fluminibus redeuntibus in mare, ipsum de se, & in se abundat: sic *Judicia Domini vera justificata in semetipsa* exundationes, quas in fontes & flumina gratiarum foras mittunt, in semetipsa recolligunt, unde à suæ veritatis, justitiæ, ac dulcedinis abundantia non deficiunt. Quod tu insipide non sapis, qui contra eorum dispositionem tentationes periculosas judicas appetendas, quas *Judicia Domini vera, justificata in semetipsa* censent fugiendas, servata nimirum in ejusdem judiciis tanta dulcedine, ut interdum virtus carens tentatione sit pretiosior virtute in tentationibus luctante. Quis enim sapiens, & gustans judicia Domini vera, non hoc sapiat in eis, quòd pretiosior fuit castitas Mariæ Virginis, quæ carnis incentiva non sentiens casto Domini amore flagravit, quàm castitas Pauli Apostoli, qui stimulum carnis tolerando viriliter contra eundem pugnavit? Item fortasse tu videns in facie judicas mundi hujus contemptum in illo pretiosiorem, qui habuit multa, quæ dimitteret, quorumque delectatione ad mundi amorem teneri potuisset. Deus autem videns in corde judicat in hac re pensandum potiùs affectum, quàm censum. Pretiosum quippe fuit, quòd Matthæus Apostolus multa dimisit, sed tamen per judicia Domini vera eidem præpositus est Petrus, qui parum dimisit, imò, ut verbis utamur Sanctorum Patrum, ille piscator multùm reliquit, qui sibi nihil retinuit: multùm reliquit, qui

 cum

cum re possessa etiam concupiscentiis renuntiavit: A multùm reliquit, qui confidenter dicere potuit:
Matth.19. 27. *Ecce, nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.* Unde tibi Petre tam grandis fiducia, ut tu, qui pauper eras, cibos manu, & arte quæsieras, constanter diceres: *Ecce, nos reliquimus omnia*? Scio te reliquisse omnia tuæ piscationis instrumenta, scio Matthæum reliquisse multò majora, & tamen illo tacente tu loqueris, & dicis: *Ecce, nos reliquimus omnia.* Et cùm vobis duodecim, qui relictis omnibus Christum secuti estis, destinantur sedes duodecim, te Petre video in Apostolicæ dignitatis vertice ante alios residere. Quare hoc, nisi quia *Judicia Domini vera, justificata in semetipsa* tuum pensaverunt affectum potiùs, quàm censum? Simili modo adhuc per *Judicia Domini vera* pensatur in singulis quantitas potiùs affectionis & intimæ devotionis, quàm forinsecæ B operationis, ut nihil simus solliciti, etiamsi non poterimus per magnas divitias vel dignitates ostendere forinsecus boni & magni operis effectum, dummodò intrinsecus magnum Deo exhibeamus amoris affectum.

Sed dicit aliquis: Ergo possumus parificari meritis Apostolorum solummodo habentes magnum fidei, & dilectionis affectum, non operis effectum. Ad hæc, inquam: Perfectus Dei amor nunquam est otiosus. Operatur enim magna, si est; si verò renuit operari, amor non est. Ideo qui videntur habere bonitatis affectum, nisi habeant & effectum temporibus, locis, & officiis suis congruum, comprobantur nec affectum habere, quem se putant, vel ab aliis putantur habere. Verbi gratiâ: Alia fuerunt loca, tempora, & C officia Prophetarum, alia Sanctorum Apostolorum, alia Martyrum, alia Confessorum, alia Pastorum, atque Doctorum, alia verò Pastoribus, & Doctoribus obedientium, & obedire debentium
Ephes.4.10, 11, 12, & 13. Unde ait Apostolus: *Qui descendit, ipse est, & qui ascendit super omnes cælos, ut adimpleret omnia; Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Evangelistas, alios autem Pastores, & Doctores ad consummationem Sanctorum in opus ministerii, in ædificationem Corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis Filii Dei, in Virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi.* In consummationem, inquit, Sanctorum: quia sicut Sancta Sanctorum visibiliter consummata sunt per Moysen: sic nunc Ecclesia consummatur per Christum, in quo plebs fidelis dicitur simpliciter sancta, portio autem Domini, hæ- D reditas videlicet ejus, de qua ipse dicit: *Etenim hæreditas mea præclara est mihi,* cujus etiam hæreditatis pars, & hæreditas est ipse Dominus, quæ in contemptoribus perfectis mundi hujus intelligitur: Hæreditas (inquam) ista præclara dicitur *Sancta Sanctorum.* In ædificatione hujus tabernaculi, quod, sicuti distinximus, in plebe fideli, & subjecta, dicitur *sancta*, & in bonis prælatis dicitur *Sancta Sanctorum*, posuit Christus Apostolos suo tempore, quibus contemporanei fuerunt quidam Prophetæ habentes gratiam linguarum, & interpretationem sermonum, & revelationes mysteriorum, & futurorum, quorum unus fuit Agabus, qui famem magnam nuntiavit futuram, quæ facta est sub Claudio. Evangelistæ quoque Apostolorum contemporanei fuerunt, sed suis locis, & officiis distincti fuerunt, & in omnibus illis unus Dei amor operabatur, unus, & idem flagrabat amoris Divini affectus, sed in diversos refulsit effectus pro distinctione locorum, dum *qui operatus est Petro in Apostolatum, circumcisionis, operatus est* Paulo Apostolo *inter gentes*: Galat.2.8.
pro diversitate quoque officiorum, dùm verbum Dei, quod Apostoli primi annuntiaverunt, Prophetæ post ipsos, & secundùm ipsos latiùs exposuerunt. Evangelistæ autem non solummodo voce prædicaverunt, sed & scribendo Evangelizaverunt. Deinde Pastores & Doctores mundum repleverunt, quorum singuli suis locis præfuerunt & profuerunt, habentes, ùt in Job legitur, cum Job.38.36.
gallo intelligentiam, per quam noverunt servare tempora, quibus & semetipsos aliis propriis concitarent benè operando, & aliis propinquantem diem præcinerent benè loquendo & docendo. Unde rectè Pastores, & Doctores dicti sunt. Pastores, quia exemplô bonæ operationis ducunt oves ad pascua vitæ, sicut de bono Pastore legitur: *Et* Joan.10.4.
cùm proprias oves emiserit, ante eas vadit, & oves illum sequuntur. Igitur ante oves ire per exempla bona, boni est Pastoris. Et quia cœpit Jesus facere, & docere, cùm & ipse, quæ facit opere, docet verbô, habet pariter officium Pastoris, & Doctoris. Ovium autem quod erit officium? Utique post Pastorem suum disciplinatè ire, Doctori suo fideliter obedire, ita ut alienum non sequantur, sed fugiant ab eo, qui non debent recipere vocem alienorum. Alienum dico à Pastoris officio & nomine, qui non pascit exemplorum dulci pane. Alienum dico à Doctoris officio & nomine, qui assimilatur cani muto non valenti latrare. Vox autem alienorum doctrina Hæreticorum est, & aliorum prava docentium.

Fuerunt quoque ante adventum Christi Prophetæ, quorum fuit officium ventura Christi mysteria obscurè prænuntiare, quæ Apostoli completa in Christo annuntiaverunt præterita manifestè, quibus juxta suæ distinctionis modum cooperabantur voces Prophetarum sibi contemporaneorum in Ecclesia, ùt Paulus ait, per partes loquentium, & dijudicantium. *Propheta,* ait, 1.Cor.14. 29.
duo, aut tres loquantur per partes, *& cæteri dijudicent.* Ergo aliud fuit officium Prophetarum adventum Christi præcedentium, aliud Prophetarum sequentium. Nam de illis dicitur: *tenebrosa aqua in nubibus aëris,* id est, obscura scientia in Ps.17.12.
Prophetis. Per novos autem Prophetas occulta cordium revelabantur, dum Scripturæ sacræ ab eis luculenter exponebantur. Unde ait Apostolus: *Si omnes prophetent, intret autem quis infidelis, vel idiota, convincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus, occulta cordis ejus manifesta fient, & ita cadens in faciem* suam *adorabit Deum pronuntians*, quòd Ibid.24. & 25.
verè in nobis *Deus sit.* Sic Beatorum Martyrum & Confessorum, sicut erant tempora diversa, ita quoque fuerunt officia distincta, quoniam ad illos imminente persecutionis bello pertinuit mori patienter, cùm viverent libenter, cupientes cum Paulo *dissolvi, & esse cum Christo*, sed quia Philipp.1. 23.
manere illos in carne fuit necessarium propter alios, quemadmodum fuit Martyribus mori lucrum, quia per mortis sacræ compendium citò pervenerunt ad Christum: Ita Confessoribus beatis ad libenter moriendum pro Christo paratis, & ad patienter vivendum pro eodem Christo in

in carne vinculatis & incarceratis vivere Christus A fuit in causa. Pastoribus quoque atque Doctoribus istorum novissimorum temporum non contemnendum vel parvum incumbit officium. Nam sicut in ædificatione corporis Christi, quod est Ecclesia, tabernaculum existens, quod dicitur *Sancta Sancti* Apostoli fundamenta extiterunt, & ipsi super suam atque Prophetarum doctrinam plantaverunt & fundaverunt Ecclesiam sanguine suo: ita Doctores, atque Pastores destinati sunt ad consummationem eorundem Sanctorum, quæ super fundamentum Apostolorum & Prophetarum sunt fundata divina gratia operante, & ipsorum Apostolorum studio cooperante. Non autem consummatio istius tabernaculi, veri, quod fixit Deus, & non homo, à fundamenti pulchritudine aliquatenus discrepare debet: quia de illo tabernaculo, quod in umbra B
Num. 4. 17. dicebatur *Sancta Sanctorum*, scriptum est: *Quomodo erigetur ita & deponetur*, & tectum tabernaculi tam in fronte occidentali, quàm in fronte orientali duplicatum fuit, servata utriusque frontis consimilitudine. Per quæ Mystica dicta, & facta fuit præfiguratum, quòd Ecclesiæ tam extrema consummatio, quæ fit per Pastores & Doctores, quàm primitiva fundatio, quæ facta est per Apostolos & Prophetas, in eadem perfectione debet esse consimilis; licèt Apostolorum gratiæ nullorum Sanctorum illos præcedentium vel subsequentium gratia fuerit coæqualis.

Luc. 10. 23. & 24. Ipsis enim dixit veritas: *Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis. Multi Reges, & Prophetæ voluerunt videre, quæ videtis, & non viderunt, & audire, quæ auditis, & non audierunt*. In ista beatitudine Baptista Joanne non fuit aliquis major inter natos mulierum, quia & ipsius beati oculi viderunt unà cum Apostolis, quod non est conces-
Luc. 1. 48. sum multis Regibus & justis. *Beatam* verò *dicent omnes generationes Virginem Matrem*, cujus Beatissimi oculi viderunt videntem se Filium suum ho-
Genes. 16. 13. minem Deum. Et potuit illa dicere: *Tu Deus, qui vidisti me*, quod olim dictum est apud puteum nomine *viventis & videntis* ab ancilla Saræ Agar, cui ancillæ non injuriosè comparatur hæc Domina mundi
Luc. ibid. dicens: *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ*, quæque genuit ipsum, qui est puteus vivens & videns.
Joan. 7. 37. Unde & dicit: *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat*. Illi veteri ancillæ monstravit Angelus puteum nomine viventis & videntis. Huic novæ ancillæ nuntiavit Angelus Gabriel Christum fontem vivum. Illa conceperat de semine Abrahæ: ista conD cepit semen Divinum, id est, Verbum Dei Patris,
Act. 3. 25. quod in ea incarnatum dicitur semen *Abrahæ in quo benedicentur omnes tribus terræ*. Propterea nec prima similem visa est, nec habere sequentem. Item
Luc. 22. 28. 29. & 30. alibi dicitur Apostolis: *Vos estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis, & ego dispono vobis, sicut deposuit mihi Pater meus regnum, ut edatis, & bibatis, super mensam meam in regno meo, ut sedeatis super thronos duodecim judicantes duodecim tribus Israël*.

Igitur salvô privilegiô incomparabilis dignitatis Beatissimæ Virginis Mariæ, quæ ipsa quoque fugientibus Apostolis permansit cum Filio, in tentationibus suis, & Joanne Baptista decenter honorato, qui erat magnus coram Domino, Sanctis Apostolis nulli sancti coæquantur; quia in illis major fuit dilectionis affectus, & operationis effectus; quia Divinæ charitatis *unguentum in* Psal. 132. 3.
capite Aaron, licet inde usque *in oram vestimentorum ejus descendens* extrema Ecclesiæ membra beatificet, viciniùs & pleniùs venit *in barbam, barbam* videlicet *Aaron*, id est, Christi magni Sacerdotis, cui Apostoli quasi barba inhæserunt, & quasi duodecim lapides in ornamento pectoris ejus fulserunt.

Noli ergo tu quicunque, quantumcunque Sanctus, quantumcunque tibi sit amoris in Deum pius affectus, affectare divitias, quas habere non potes: quia Sanctos Apostolos non potes æquare, neque in amoris affectu, neque in operis effectu. Primi Dominum secuti, posteris viam paraverunt. In acie veri *David* Sanctæ Trinitatis vexillum annuntiando fidem Catholicam primi portaverunt. Unde sicut de quibusdam fortibus David legitur, quòd fortes quidem fuerunt, *sed usque ad tres pri-* 2. Reg. 23. 1
mos non pervenerunt: sic de omnibus fortibus in acie veri David post Apostolos ordinatis possumus dicere, quòd fortes quidem extiterunt Martyres, Confessores, Pastores, atque Doctores Catholici, & Apostolici viri, sed usque ad tres primos non pervenerunt: quoniam Sancti Apostoli primi Sanctæ Trinitatis annuntiatores aliis fortibus erant fortiores, non sua fortitudine, sed illa, de qua di- Psal. 32. 6.
citur: *Verbô Domini cæli firmati sunt, & Spiritu oris ejus omnis virtus eorum*. Post Apostolos ergo in toto exercitu manu fortis & desiderabilis regis Christi Domini nostri, quando fit collatio inter duos perfectos, quibus est idem Divini amoris affectus, nihil impedit coæqualitatem dispar & dissimilis effeC ctus: quia in ipsa Divinæ charitatis unitate ac simplicitate velut in centro indivisibili conveniunt corda eorum quasi lineæ directæ ab uno puncto medio in circulum eidem puncto circumductum, quem pariter tangere non possunt: quoniam ab ipso puncto in divisum tendunt. Sic aliqui viri, in quibus charitas perfecta: foras jam misit servilem timorem, qui non emittitur, nisi per ipsius charitatis perfectionem, habent quidem in Deo cor unum & animam unam, sed non exercent operationem unam: quia, ùt superiùs perstrinximus, alia est operatio Apostoli, alia Prophetæ, alia Evangelistæ, alia Martyris, alia Confessoris, alia Pastoris, & Doctoris, alia Pastori, & Doctori obedientiam debentis.

Inter quos omnes post eos fortes, quos verus *David* præ cæteris habuit & haberi voluit ac docuit, quibuscunque bonis est idem bonitatis affectus. Licèt alter eorum sit Martyr, alter Confessor, seu alter dives, alter pauper; sive alter Prælatus, alter subditus, dummodo, ùt dictum est, habeant comparem dilectionis affectum, non distinguuntur propter dissimilem effectum, quin sint æqualiter beati apud Deum illa beatitudine, de qua dicitur: *Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum* Matth. 5. 8.
videbunt. Nimirum par cordis munditia, coæqualis claritas in oculo cordis, non immeritò habebit æqualitatem Divinæ visionis omnes electos beatificantis. Unde in hac munditia impares dispariter & differenter beatificabuntur: pares autem non dissociabuntur; licèt alter eorum ducatur ad

Martyrium, alter non; quia in alterius passione A alter habet, si eam novit, ita fortem compassionem, ut gladius, qui hujus carnem pertransit, ipsius pertranseat animam: quia pro illo, vel cum illo, si traheretur ad supplicium, paratus esset ponere animam, plenus videlicet & perfectus illa dilectione, in qua docet Apostolus animas pro fratribus ponere, sicut & Christus nos diligendo animam suam posuit pro nobis. Item, si alter duorum perfectorum est Pastor, alter grege hujus Pastoris est agnus masculus, anniculus, vel una de ovibus perfectis,
Cant.6.5. quæ sunt *omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est in eis*, atque contingat persecutio, in qua hic talis Pastor pro talibus agnis vel ovibus exigatur ponere animam suam: Revera in tali Pastore tales agni talesque oves patiuntur, & est fortasse in aliqua ovium fortior, & acutior gladius com- B passionis, quam in Pastorem sæviens gladius ipsius corporalis passionis. Item si duorum perfectorum, alter dives, & alter est pauper, & se mutuò recognoscunt, dum talis pauper à tali divite confovetur, in eorum justitia quædam
Matth.10.41. identitas efficietur dicente Domino: *Qui recipit justum in nomine justi, mercedem justi accipiet.* Non dicit mercedem de justo, sed *mercedem*, inquit, *justi accipiet.* Item si duorum perfectorum alter, ut etiam suprà exemplificavimus, est in procinctu prædicationis cum Josue quasi pugnans in campo per gladium spiritûs, quod est verbum Dei, & alter illum diligens pro eo agonizat in oratione, quasi manibûs, id est, Operationum exercitiîs, non lassatis ad exemplum Moysi orantis in monte: propter boni affectûs identitatem recipient præmiorum æqualitatem, nec separa- C buntur propter affectuum diversitatem. Fuit namque uterque talium paratus ad alterius officium, sed suam distinctionem servantes illi exhibent honorem & famulatum discretum, qui
1.Tim.3.15. in Ecclesia sua, quæ, ùt Apostolus ait, est columna Dei viventis, alterum posuit quasi basem argenteam pondus columnæ portantem, alterum quasi capitellum nihilominus argenteum sive aureum posuit in alto ejusdem columnæ ornamentum.

Hic sustentatur, ut in alto conspiciatur;
Hic sustentat onus, nec minus inde bonus.
Ambo lucentes, ambo virtute calentes,
Ardor eis parilis, flammaque dissimilis.
Huic vox verborum, vox huic desideriorum,
Diversus clamor sit licèt, unus amor.

Quod cùm ita sit, nulla est omninò causa, D pro qua rationabiliter subditus perfectus locum Prælationis ambire debeat, imò plures causæ sunt, pro quibus perfectus Prælatus locum subjectionis concupiscere valeat, licèt non audeat quærere solutionem post legitimam sui alligationem. Nam qui præest in sollicitudine, anxiatus est pro se ac sibi commisso grege. Qui autem huic anxiato miseretur in hilaritate juvans illum vel prece, vel aliâ ope, liber est ab anxietate, nisi quantùm anxiatur per compassionem, ut attentiùs pro illo anxiato fundat orationem, sicut & Christus propter nos est anxiatus, cùm esset in se ipso ab omni anxietate liber. Unde illi congruit titulus Psalmi centesimi primi, qui talis est: *Oratio pauperis, cùm anxiaretur, & effuderit preces coram Domino.* Sicut ergo ille, cùm esset inter mortuos liber, ad hoc anxiebatur, ut effunderet preces pro aliis coram Domino: ita boni & fideles ab hujusmodi sollicitudinibus liberi, pro his tamen, qui præsunt in sollicitudine, ipsi quoque solliciti fundunt preces coram Domino, videlicet in secreto cordis, ubi solus Dominus videt atque audit, quid desideret Spiritus: Quoniam secundùm Deum postulat pro Sanctis gemitibus inenarrabilibus. Quòd si *postulat Spiritus gemitibûs inenarrabilibûs* pro Sanctis, ut videlicet sanctificentur adhuc, Rom.8.26.
& sancti permaneant, maximè, qui ad hoc præpositi sunt aliis, ut Sanctitatis præbeant exempla & documenta: quantò magìs gemitibûs inenarrabilibûs bonorum Spiritus concitatur ad postulandum pro Sanctis emundandis, quando juxta Jeremiæ lamentationem viderit *gentes ingressas Sanctuarium* Domini, *de quibus præceperat, ne intrarent Ecclesiam* suam, tunc gemitibûs Thren.1.10.
inenarrabilibûs bonorum Spiritus, lingua licèt interdum silente, clamat assiduè ac penè continuè cum Psalmista: *Deus, venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum.* Vel Psal.78.1.
cùm Daniele dicit: *Exaudi,* Domine, *preces servi tui, illumina faciem tuam super Sanctuarium tuum, quod desertum est.* Sic bonorum cordium bonus non Dan.9.17.
frigescit, aut quiescit affectus, quando aut præsunt in sollicitudine, aut Prælatis miserentur in hilaritate orando pro Sanctis, ut sanctiores fiant: pro non Sanctis, ut à Sanctuario Dei excludantur, & sic anticipante illos misericordiâ Dei corrigantur, Nam post querelam gemituosam de pollutione templi sancti sequitur, quod dicunt boni pro semetipsis, & pro inimicis suis: Domine, *ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum, citò anticipent nos misericordiæ tuæ, quia pauperes facti sumus* &c. Sic in consummatione Sanctorum, & Psal.78.8.
tabernaculi veri, quod fixit Deus, & non homo, dum alius quidem sic, alius autem sic in via Dei ambulat, & alio sic affecto, alio aliter affecto per *judicia Domini vera justificata* locus aptus, aptumque officium distribuitur, mirabiliter perficitur & exteriùs tabernaculum, quod dicitur *Sancta*, & post velamentum interius tabernaculum, quod dicitur *Sancta Sanctorum*.

Tabernaculum exterius, quod dicitur *Sancta*, inter cætera ornamenta candelabrum habet aureum septem lucernarum cum emunctoriis suis nihilominus aureis. Cùm ergo candelabri & emunctoriorum ejus sit una materia (de auro quippè mundissimo utraque sunt fabricata) officia tamen, & formæ utrorúmque plurimum differunt; de quorum differentia non est modò dicendum per singula, solùm hoc in præsenti sufficiat notare salvo intellectu sacratiore, quòd in activa vita, quæ dicitur sancta, præcipuè quantum attinet ad Ecclesiastica ministeria, in quibus est occupatio sancta, dum alius verbô & exemplô quasi aureum candelabrum lucet, alii verò in illius cooperatione minora gerunt officia, velut candelabri quædam emunctoria in uno Charitatis affectu, puro, & mundo æqualiter, sed per *judicia Domini vera* distributo pro diversis officiis inæqualiter propter unius charitatis velut auream puritatem possidebunt unam beatitudinis charitatem: neque inter tales cœli stellas altera differt ab altera in claritate pro

pro diversitate minorum & majorum officiorum, A seu affectuum, sed pro differentia majorum, & minorum affectuum. Contingit autem sæpè, ut majora officia cum minoris charitatis affectu, & minora officia cum majori affectu peragantur. Verbi gratiâ: Cùm ad tuam benedictionem, seu Missæ celebrationem locum idiotæ supplens aliquis respondet *Amen*. Distinctio est interdum grandis inter devotionem & devotionem benedicentis, & *Amen* respondentis. Atque in Deo per *judicia Domini vera* distinctio fit retributionum pro differentia devotionum, ita ut interdum fiant novissimi primi, & primi novissimi.

Similiter in contemplativa vita, quæ dicitur *Sancta Sanctorum*, quantùm spectat ad otium sanctissimum sanctissimæ quietis in secreta conversatione Sanctorum, cui oppansum est carnis vela- B mentum, ne pateat aspectibus hominum, duo Cherubin sunt posita mutuò se respicientia versis vultibus in propitiatorium. In quo considerandum est, quòd ambo Cherubin locali positione à se invicem distabant, sed materia, & forma concordabant, cùm utraque de auro purissimo essent fabricata, & utraque alas æqualiter expandendo æqualiter quoque in propitiatorium vultibus pronis intenderent: per quod innuitur, quòd Sanctorum secreta conversatio & contemplatio multis modis variatur, tanquam si localiter distinguatur: sed in Christi amore identatur, qui est verum propitiatorium: quia, ùt ait Apostolus:
1. Joan. 2. 1. *ipse est propitiatio pro peccatis nostris.* Unde licèt alterum virum Sanctum in secreto cordis vult intra velum, intra Sancta Sanctorum zelus Domûs Dei comedat, & alterum Divinæ dulcedinis amor C demulceat: neutri tamen faciendum est præjudicium, quòd vel ille in zelo suo charitatem non habeat, vel iste in amore Divinitatis careat æmulatione ac zelo rectitudinis: Quoniam ambo tendunt in propitiatorium, dum uterque orando
Num. 25. 7. placat judicium divinum. Ille quasi Phinees iram Domini zelo suo placat: Iste quasi Moyses mansuetissimus pro eadem ira placanda in monte vel jejunat vel orat versis vultibus in propitiatorium: Quia uterque Deum cupit hominibus etiam impiis pium fore ac propitium, tam ille zelando, quàm iste orando. Neque enim orans absque zelo est; alioquin reprobaretur orationis ejus sacrificium, quod non esset sale conditum, cùm in omni sacrificio sal offerri sit præceptum: Neque zelans, qui offert Sacrificium in sartagine per æmulationis ignem decoctum & calidum juxta legis mandatum, si rectè offert, non inde separabit compassionis & misericordiæ oleum, quod tali sacrificio addi præceptum est; alioquin sacrificium ejus Deo non erit acceptum, quod contra legem sine oleo est oblatum.

Quid verò consequitur ex ista consideratione judiciorum divinorum, quæ in consummatione Sanctorum tam diversè diversos ordinant, ut alium sic, alium verò sic disponant, nisi ut non sit schisma in corpore totius Ecclesiæ, dum cuncta membra sub una complectuntur divinorum judiciorum dissertissima ordinatione, sed alter alterum æstimet superiorem se vel nunc esse vel futurum esse pro humilitatis & charitatis affectione diversa, quæ solius Domini secretis, & justis judiciis pensatur; non secundùm extrinseca officia majora, vel minora, sed secundùm intrinseca humilitatis & charitatis fundamenta suis locis & suis officiis & effectibus vel coram Deo tantùm, vel etiam coram hominibus probata? Quæ nimirum probatio ita fit, ùt aliquando charitas magna in magnis, aliquando parva in parvis, aliquando magna in parvis, aliquando parva in magnis comprobetur, ac sibimetipsi notificetur. Nam Deus non indiget experimentis in hujusmodi agnoscendis.

Verumtamen ut ipsius *judicia justificata in semetipsis*, etiam in rebus extrinsecis appareant *justificata*, interdum quædam disponit experimenta, quibus, quæ sibi sunt nota, etiam hominibus & Angelis fiant nota sive per parva sive per magna experimenta retegendo, quæ prius erant occulta. Verbi gratiâ: in magnis magna est charitas comprobata, quando Petro Apostolo dicenti tertiò ad Christum: *Amo te*, illi quoque tertiò dictum est; Joan. 21. v. 15, 16, & 17.
Pasce agnos meos, sive oves meas, ut videlicet per magnum pastoralis curæ officium fieret magnæ charitatis pariter judicium & exercitium. In parvis parva charitas comprobata est, quando Adam concesso sibi omni fructu lignorum Paradisi & uno solo ligno interdicto, postposito amore Dei ad ejusdem ligni vetitum cibum comedendum suadentem sibi audivit fœminam, plus obediendo voci ejus quàm voci Dei, neque se in parva re continuit, quia scilicet parvus illi amor in Deum fuit. In parvis magna charitas comprobata est, quando viduæ offerenti duo minuta in gazophylacium plùs Luc. 21. 3.
placuit ejus oblatio quàm divitum plura & majora offerentium. Ibidem quoque in magnis parva charitas comparuit: Quia divitum licèt magna oblatio, tamen ex eo fuit, quòd eis abundavit. Vel certè lucidius in magnis comprobatur charitas esse parva sive nulla, quando in magno Dei dantis beneficio apparet accipientis ingratitudo, sicut Angelus in cælo positus ac cæteris Angelis pulchrior factus factori suo fuit ingratus, neque ad amorem dantis tanto beneficio est provocatus. Hunc imitantur multi ex Divina largitate super alios homines vel spiritualibus vel temporalibus donis in hoc mundo ditati, & sola charitate carentes largitori bonorum omnium sunt ingrati non servientes inde conservis, quod acceperunt non pro se, sed pro illis. Non solùm autem per magna, & parva Dei beneficia, sed etiam per magna & parva Dei flagella Divina judicia inveniuntur justificata in his, quos vel salvant pro magna charitate, vel da- D mnant pro parva in Deum charitate. Per magna enim flagella probatus est Beatus Job, magnam habuisse charitatem, de qua scriptum est: *Charitas* 1. Cor. 13. 4.
patiens est: cùm non est factus impatiens vel ad Deum, ut à laudibus cessaret, & murmuraret, vel ad Diabolum, ut ei flagellum suum quoquomodo assignaret, quod soli Deo assignavit dicens: *Do-* Job. 1. 21.
minus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ità factum est: Sit nomen Domini benedictum: Vel ad uxorem, & amicos malè suadentes, & importunè ipsi loquentes, ut eis impatienter responderet. Per parvum flagellum Petri Apostoli adhuc parva charitas apparuit, quando ad unius ancillæ vocem negavit veritatem, quam sociam sibi semper habet charitas, de qua scriptum est: *Non gaudet super iniquitate, congaudet autem* 1. Cor. 13. 6.
veritati.

veritati. Per parvum flagellum comparuit magna A charitas Regis David, quando pro suo peccato modica increpatione per Prophetam Nathan correptus continuo ad pœnitentiam ductus dixit : *2.Reg.12.13.* *Peccavi Domino.* Per magnum flagellum compa- *2.Paral.26.19.* ruit charitas parva in Rege Ozia, qui propter suam præsumptionem percussus leprâ non legitur pœnituisse, sed in sua stultitia permansisse; quod ex eo innuitur: quia usque ad diem mortis separatus permansit, neque illo vivente, sed mortuo gloria Dei Prophetæ Isaiæ revelata fuit. Unde *Isai 6.1.* dicit: *In anno, quo mortuus est Rex Ozias, vidi Dominum sedentem super solium excelsum* &c.

Id ipsum de humilitatis experientia dicere possumus, quia est, qui multùm extollitur etiam de parvis Dei donis: & est, qui parùm extollitur etiam de magnis Dei donis. Qui autem parum B de parvis, & multùm de magnis extolluntur, sine numero sunt, & in his omnibus pro sua extollentia humiliandis *Judicia Domini vera* sunt, *& justificata:* quia justò judicio Dei *omnis, qui se exaltat,* *Luc.14.11.* *humiliabitur.* Iterum est, qui multum humiliatur etiam in magno dono, vel honore sibi divinitus, vel humanitus collato: & est, qui parùm humiliatur, etiam cùm parum ipse honoratur. Mediorum verò non est numerus, in quibus est medius humilitatis modus. Et in his omnibus pro modo suæ humilitatis exaltandis *Judicia Domini vera, & justificata* sunt *in semetipsis.* Ut autem justificata sint, etiam in experimentis extrinsecis, comprobatur aliquando humilitas magna in magnis, aliquando parva in magnis, aliquando magna in parvis, & parva in parvis experimentis. Magna humilitas Regis *David* comprobata est in magnis: C quia magna fuit humilitatis tentatio cæteris fratribûs despectîs in Regem eligi, ora leonum frangere, ursorum brachia dissipare, timendum cunctis Goliath sternere, Saule tandem interempto super universum Israël regnare. Cui quoniam in istis magnis magna humilitas fuit, post hæc *2.Reg.6.22.* omnia dixit: *Ludam, & vilior fiam, & ero humilis in oculis meis.* Hoc dixit ad Michol Filiam Saulis, cùm ab ea despiceretur, eò quòd ludens & saltans ante arcam Domini quasi unus de scurris videretur. In Saule autem parvitas humilitatis comprobata fuit in ejusdem Regni Israelitici honoribus magnis dicente ad eum Domino: *Nonne cùm parvus es-* *1.Reg.15.17.* *ses in oculis tuis, caput in tribubus Israël dedi te?* *1.Reg.13.1.* *Filius* enim *unius anni erat Saul* (ait Scriptura) *cùm regnare cœpisset, & duobùs annis regnavit,* quod D est dicere: Simplex & humilis erat, cùm regnare cœpisset, & in hac humili simplicitate duobùs annís regnavit. Parva quippe ipsius humilitas inter magnos regni honores diu stare non valens citò emarcuit. Magna humilitas comprobatur in parvis, quando humili ac dignæ personæ vile ac parvum quiddam injungitur, seu despectabile officium, & ipsa inde non indignatur, nec se digniore officio dignam apud se arbitratur, etiamsi apud Deum digna dignioribus habeatur. Sic probata est humilitas Isaiæ Prophetæ, cui præceptum est, *Isai 20.2.* ut *nudus & discalceatus* iret portentum Filiis Israël, & ipse humiliter obedivit. Sic probata est humilitas Ezechielis Prophetæ, cui præceptum *Ezech.4.12.* est, panem, quô vescendus erat, stercoribus humanîs cooperire, quod præceptum tantus Propheta non superbè recusavit, sed humiliter excusavit Præceptori suo indicans esse sibi durum, si contra consuetudinem suam introiret in os ejus aliquid coinquinatum & immundum. Tali tam humili excusatione obtinuit, ut hoc ipsum præceptum fieret magis tolerabile pro stercore hominum permissô sibi fimô boum. In parvis parva humilitas comparuit, quando Naaman Syrus ab Helisæo *4.Reg.5.10.* Propheta jussus lavari septies in Jordane abiit indignans. Cui dixerunt servi ejus: *Etiamsi rem* *Ibid.v.13.* *grandem dixisset tibi Propheta, certè facere debueras.* Quibûs verbîs curatus, & de parva humilitate ad majorem provocatus est.

Cùm ergo talibûs experimentîs extrinsecùs apparent judicia intrinsecæ charitatis vel humilitatis, pro quibus maximè virtutibus patet regni cœlorum introitus: *Judicia Domini vera justificata* sunt non tantùm *in semetipsis,* sed etiam in humanis, & Angelicis conscientiis. Quando autem nulla penitus apparent extrinseca humilitatis, & charitatis indicia, tunc *Judicia Domini,* alios propter parvam seu nullam humilitatem & charitatem habitam repellentia, alios verò propter magnam charitatem & humilitatem colligentia *justificata* sunt *in semetipsis,* etiamsi eorum justificatio sit abscondita hominibus & Angelis: quia *judicia Domini vera,* etsi possunt esse occulta, nullô modô possunt esse injusta: Ideoque *desiderabilia sunt super aurum, & lapidem pretiosum multùm, & dulciora super mel & favum* non omni populo, sed cuilibet servo tuo, Domine Deus.

Etenim servus tuus custodit ea. VERS.XII.

Etiamsi *servus tuus* est aurum vel lapis pretiosus omni charitatis & humilitatis virtute purus & solidatus, vel, si est *mel* & favus, totus in melle mentis, & in favo carnis suæ jucundus: ipse tamen *super aurum, & lapidem pretiosum multùm,* id est, plusquàm semetipsum, vel alium Sanctum sibi consimilem *desiderabilia* judicat judicia tua, & super *mel, & favum,* id est, plusquàm semetipsum vel alium sibi consimilem diligit judiciorum tuorum dulcedinem. Et hoc facit non sine causa: quia *in custodiendis illis est retributio multa,* & fructus multus. Non solùm post eorum custodiam sperat *servus tuus retributionem,* sed etiam nunc in hac vita *in custodiendis illis retributio multa,* & fructus multus, cui omnis hujus mundi fructus non est comparandus. *Quem* enim, ait Apostolus, *fructum* *Rom 6.21.* *habuistis tunc in his, in quibus nunc erubescitis?* *& 22.* *Nunc verò liberati à peccato, servi autem facti Deo habetis fructum vestrum in justificatione, finem verò vitam æternam.* Igitur Sanctificatio vitæ præsentis fructus multus est in custodiendis divinis judiciis: vita verò æterna fructus est post illa custodita, si tamen sine magnis & mortalibus delictis perseveratur in eorum custodia. Dico autem nunc *delicta mortalia,* quæ si non fuerint ante mortem expiata, post mortem erunt inexpiabilia. Quædam verò sunt etiam post mortem

tem expiabilia, licèt in hac vita specialiter non fuerint recognita, vel saltem intellecta. Cùm enim nulla delicta lateant intellectum Divinum, plurima latent intellectus humanos etiam Sanctorum virorum. Nam

VERS. XIII. *Delicta quis intelligit.*

Peccatum propriè dicitur, quando aliquid fit, quod interdicitur. *Delictum* verò, quando illud non fit, quod debet fieri, & præceptum est fieri. Faciliùs ergo peccatum intelligitur: quia hoc humana perpetratur actione præcedente mala intentione. *Delicta verò quis intelliget?* aut quis ea intelligere poterit, quando etiam dormiendo & vacando ea multiplicat, quisquis à faciendis cessat? Unde nolo exspectare, donec intelligam *delicta* mea, quia mihi non sunt B intelligibilia: etsi tibi Deus meus omnia sunt intelligibilia, mihi sunt occulta. Nolo; inquam, exspectare, vel differre postulationem veniæ, usque dum videam *delicta* mea, quæ mihi sunt occulta, sed dico: *ab occultis meis munda me, Domine.*

VERS. XIV. *Et ab alienis parce servo tuo.*

Ego *David*, vel ego quilibet similis *David*
Psal. 50. 7. pœnitenti recognosco, quia *in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me Mater mea.* Hæc sunt *occulta mea* peccata, videlicèt originalia, quæ quasi per occulta judiciorum Dei canalia de primis parentibus per medios parentes venerunt in me, atque occultè latent in me, in mea natura, quasi naturalia, quibus postea C supervenerunt actualia quasi accidentalia & *aliena.* Propter originalia dico: *ab occultis meis munda me Domine.* Propter actualia dico: *Ab alienis parce servo tuo.*

Aliter: Peccata, quæ in mea sunt conscientia, & de mea intentione procedentia, ipsa sunt *occulta mea:* quæ verò alieno suasu hominis vel Diaboli commisi, eo respectu sunt mihi *aliena,* quòd aliunde sunt invecta. In *meis occultis* assimilatus sum Diabolo, qui peccavit in corde suo superbiendo nullo suadente, in peccato suo ruit, nullò impellente. In *alienis* meis assimilatus Protoplasto, qui peccavit alio suadente, atque in peccatum ruit suasore post suasionis consensum trahente. Ideo dico: *Ab occultis meis munda me Domine*, ne similis inveniar Diabolo seductori: *& ab alienis parce servo* D *tuo*, ne similis inveniar veteri homini seducto. *Ab occultis meis munda me, Domine*, ne veniat mihi pes superbiæ: *& ab alienis parce servo tuo* ne manus peccatoris moveat me.

O Domine, totus contremisco præ timore
2. Reg. 3. 14. occultorum meorum! Ego *David* Rex quamdiu fui afflictus persequente me Saule, propriam uxorem, quam desponsavi mihi centum præputiis Philistinorum, retinere non potui, quoniam Pater Saul mihi eam abstulit, atque alteri tradidit. Hoc patienter sustinui, hanc injutiam cum longanimitate portavi, quoadusque tandem Saule mortuo rehabui uxorem meam. Sensi tamen gravem esse hanc injuriam, si quis tolleret homini uxorem propriam. Sensi & hanc inju-

A riam tunc patiens, nunquam eam à me alicui faciendam credidi. Adeo fuit occulta in me hæc disciplina, ut ego tunc minimè crederem, quòd uxorem alienam alicui tollere deberem. Sed & ipsum Saulem super hoc peccato, atque virum, cui tradita fuit uxor mea, judicavi acriùs fortasse, quàm deberem, nesciens, quòd in simile vel majus peccatum casurus essem: quia non intellexi occulta libidinis incitamenta intra me tunc abscondita, sicut ignis absconditur aliquando sub favilla, donec accedente ac flante vento suscitatur ignis, qui latuit. Sic nimirum intra me occulta libidinis & crudelitatis atque infidelitatis incentiva latuerunt quoadúsque alieni venerunt, & forinsecus flando intrinsecùs occultatos ignes excitaverunt, & prodierunt. An non fuit alienus ille peregrinus, tentator videlicet malignus, qui venit ad me petens sibi convivium fieri, non de ovibus meis, sed de ove aliena, de uxore Uriæ Hethæi? Sic ab alienis, à peregrino videlicèt illo intus tentante, & ab alienæ uxoris pulchra specie forinsecus alliciente *impulsos, & eversus sum, ut caderem,* & nisi quia *Psal. 117. 13.*
Dominus suscepit me, qui nec in peccatis deseruit me, sed per pœnitentiam reduxit me ad se, cum alieno illo, cum peregrino illo, exclusus, & alienus permansissem à societate Sanctorum propter crimen adulterii, quod quasi convivium peregrino & alieno illi exhibui, & propter crudelitatem homicidii, quo infideliter peracto sanguine homicidali peregrinum illum potavi. Tunc prostratus in tanti peccati foveam per insolentiam pacis, & prosperitatis hoc recognovi, quòd judicia Domini vera, & justificata fuerint, quæ me diu sub Saulis persecutione oppressum tenuerunt, quando adhuc *occulta mea* me ipsum latuerunt, sed judiciis Dei manifesta fuerunt, quibus etiam nunc manifesta sunt *occulta mea*, quæ licèt non videam, cogor tamen, ut ea timeam. Ideo timens de cætero latebras occultorum meorum, vel insidias latronum, vel inimicitias domesticorum hostium, timens quoque accessus *alienorum* sive hominum, sive dæmonum tentantium ex toto corde rogans dico: *Ab occultis meis munda me, Domine, & ab alienis parce servo tuo.*

Multò magis ego, quilibet peccatore similis *David* fragili & peccatori, sed non simul eidem *David* manu forti necesse habeo dicere: *Ab occultis meis munda me, & ab alienis parce servo tuo.* Servos tuos magnos considero, & eorum *occulta* per alienos patefacta intueor, atque inde *occulta mea* magis formidare compellor. Servus tuus Pro- *3. Reg. 13. 4. 6. & 9.*
pheta, qui venit de Juda missus ad Regem Jeroboam, Regem ipsum sacrificantem idolis fortiter increpavit, brachium ejusdem Regis arefactum potenti miraculo restituit, munera ejus contempsit, atque ùt jussus fuerat, impransus recessit. Quæ putas in corde ipsius Prophetæ fuerint *occulta*, nisi quædam elationis incentiva de benefactis latenter conflata? Sed hæc *occulta* non patuerunt, donec *alieni* accesserunt, & forinsecus flatus adhibuerunt. *Alienus* quippe Spiritus mendacii, *alienus* etiam fuit spiritu mendacii plenus Propheta, qui *3. Reg. 13. 24.*
bonum Prophetam de via reduxit, & seduxit, ut vetitum cibum comederet, ac propter hanc inobedien-

dientiam leoni daretur interficiendus; verumtamen non ab eo devorandus: quia videlicet peccatum, quod in occultis per elationem contraxit, quòdque foris per manifestam inobedientiam adauxit, morte fuit expiatum.

In quo nimirum facto diligenter est notandum, quòd nisi priùs intùs tumuisset, foris tentatus non tam facilè cessisset: sicut & Pater noster Adam nisi prius aviditate Deitatis intùs tumuisset, pomum illud non tam avidè momordisset, per cujus esum fuit ipsi & Evæ promissum, ut essent sicut Dii scientes bonum, & malum. Sic nemo vincitur *ab alienis* foris tentantibus, qui priùs non fuerit victus *ab occultis* suis intrinsecùs illi insidiantibus. Ideo dico: *Ab occultis meis munda me, Domine, & ab alienis parce servo tuo.* Servus tuus Petrus Apostolus, quando dixit: *Etsi omnes scandalizati fuerint, ego nunquam scandalizabor*, jam intus *ab occultis* hostibus in corde suo latrocinantibus vastabatur per Spiritum præsumptionis, cujus tamen præsumptionis intus latuit ignis, donec alieni foris accesserunt, & flaverunt. Sacerdotis ancilla, & in illa spiritus malignus afflatu suo prodiderunt, quantæ præsumptionis prunæ, simul cum charitatis refrigescentis algore tunc in corde Petri fuerunt, quando stabat juxta prunas cum ministris alienis calefaciens se. Certè nisi respiciente se Domino easdem prunas largo & amaro fletu restinxisset Petrus Apostolus, à Christo alienatus cum alienis remansisset, quibus alienis remansisset, quibus alienis ipse non tam facilè cessisset, si non priùs ab occultis præsumptionis tentationibus fuisset superatus. O Domine! ille fuit miles castrorum tuorum eximius, & ego in ejus comparatione sum pulvis exiguus: et si ille latenter ab occultis vastatus, atque ab alienis patenter fuit superatus, quò ego miser fugiam *ab occultis meis, & ab alienis*, nisi ad te, Domine, ad quem & Petrus tandem fugit, postquam ab occultis suis, & ab alienis læsum se persensit. At ego *ab occultis meis, & ab alienis* plùs Petro læsus, etiam sensum doloris perdidi, neque amarè possum flere sicut ille insidiantibûs mihi adhuc multîs occultîs meîs & alienîs. Ne tamen, omnino jaceam in inferno, in quo nullus confitebitur tibi: Ecce confiteor tibi, quia multa mala vulnera passus ab *occultis meis, & ab alienis*, adhuc pejora timeo, atque ideo ad te confugiens tibi dico cum *David* pœnitente, & cum Petro flente: *Ab occultis meis munda me, Domine, & ab alienis parce servo tuo. Parce*, inquam, *ab alienis*, non ut mihi non adversentur, sed ut mei non dominentur. Concedo, ut adversentur, sed rogo, ne mihi dominentur, adversentur ad meam exercitationem, ad gloriosam gloriosi certaminis in bona victoria consummationem, non dominentur mihi, ut eorum voluntas mala de me aliquomodo efficiatur. Non abnuo eorum bella interdum sentire, sed abnuo eorum dominationi super me consentire Ideo, Domine, sic ab *alienis parce servo tuo*, ut nunquam subdar eorum dominio, quibus potiùs ego in tua virtute dominabor, si ab occultis meis perfectè mundabor. Ideo priùs dico: *Ab occultis meis munda me, Domine,* ac dein subjungo: *Ab alienis parce servo tuo*: *Servo*, inquam, *tuo*: quia tibi nunc servio tua judicia custodiendo. *Etenim servus tuus custodit ea*; & ideò ego eadem custodiendo *servus tuus ero*. Tuis judiciis non recalcitrabo, sed ea semper laudabo dicens: in omni tuo judicio *justus es, Domine, & rectum judicium tuum. Parce* igitur mihi *servo tuo, parce* sub judiciorum tuorum justissimo flagello posito mihi *servo tuo*, cui licèt sapiat judiciorum tuorum veritas, tamen eadem veritas mihi *servo tuo* est magna severitas, nisi misericordia superexaltet judicium: mihi *servo tuo*, qui pondus judiciorum tuorum timeo in lance justitiæ de mea iniquitate, nisi ex altera parte in lance misericordiæ præponderans gratia superexaltet lancē justitiæ. Utinam mihi *servo tuo* cuncta peccata mea, quæ de *occultis meis*, & de *alienis* contraxi, appendantur in statera, & tu parcens mihi in profundum maris excutias ea, præponderante illis omnibus tua pietate mihi parcente, ac me ulteriùs defendente ab eorum dominatione! Scio enim, quia

Matt.26.31.

Psal. 118. 137.

Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero. Neque mihi macula ex illis inhærebit, si mihi eorum tentationes in me sentienti, sed eisdem non consentienti libertas plena permanebit ab eorum dominatione, quamquam non plena fiat libertas ab eorum infestatione viventibus in carne. Tamen hoc mihi magnum libertatis bonum erit, quod, *si mei non fuerint dominati* hostes mei occulti seu alieni. *Tunc immaculatus ero, & emundabor à delicto maximo*, id est, à superbia. Nam voluntaria cordis ad iniquitatem consensio fieri non potest absque *delicto maximo*, quod est apostatare à Deo, quòd *est initium omnis peccati superbia*, quæ à Deo recedentibus prima fuit seductrix, & ad Deum redeuntibus ultima est reluctatrix capiens vires etiam de rectè factis. Cùm igitur ab hac *emundabor* ego *servus tuus, tunc immaculatus ero, & emundabor à delicto maximo.*

Eccli.10.15.

VERSUS XV.

Et erunt, ut complaceant eloquia oris mei, & meditatio cordis mei in conspectu tuo.

Domine, secundùm hæc variè dicta ego servus tuus aut notum facio dicens: *Et erunt, ut complaceant eloquia oris mei, & meditatio cordis mei in conspectu tuo semper*, aut notum non facio per promissionem, sed opto per orationem, ut sint placentes sermones oris mei, & *meditatio cordis mei in conspectu tuo.* Cupio enim, ut per ostium, quod Christus est, ingrediens, & egrediens pascua inveniam in eo, quòd *meditatio cordis mei* sit *in conspectu* Divino *semper*. Egrediens verò per oris mei apertionem pascua inveniam in eo, *ut complaceant eloquia oris mei.* Sive ut sint placentes sermones oris mei, talia sint *eloquia oris mei, ut complaceant* auribus Dei. Tales non finit ad horam, sed *semper meditationes cordis mei*, ut acceptæ sint *conspectui* Dei *semper*, id est, absque intermissione.

Ad hoc votum plenè, ac dignè persolvendum, *Domine*, tu sis *adjutor meus, & redemptor meus. Adjutor* in bonis consummandis:

dis: *Redemptor* à malis. *Adjutor*, ut quod vovi & optavi, dignè perficiam: *Redemptor*, ne sub peccato venundatus iterum peccati servus fiam, sed per te *Redemptor* ab occultis, & ab alienis redemptus ab eis amodo liber maneam in tuo servitio, Domine meus: in tuo adjutorio, *Adjutor meus*: in tuæ liberationis libertate, *Redemptor meus*, qui formam servi suscepisti, ut me servum tuum faceres: Cujus virtus infirmata est, ut me infimum adjuvares: qui temetipsum pretium dedisti, ut me redimeres, qui eram servus peccati, oppressus in peccato, venundatus sub peccato. Nunc autem gloria tibi, Domine *Adjutor meus & Redemptor meus*, cujus adjutorio & redemptione cupio firmari & servari in tua servitute. *Domine Adjutor meus* tendentis ad te: quia *Redemptor* pridem factus es, ut tenderem. Nolo enim vel initium vel consummationem cur-

A sus mei ad te mihimet ipsi assignare, ne iterum superbia fallente incipiam apostatare à te. Teredimente liberatus à malis cœpi bonum velle: te adjuvante intendo ad bonum finem currendo pervenire, sciens tamen, quòd neque mei *volentis* est, ut quod volo perficiam, neque mei *currentis* est, Rom. 9. 16
ut quo curro, perveniam: *sed tui miserentis est*, ut sic velim & curram, ne frustra velim aut curram, *Domine Adjutor meus, & Redemptor meus.*

Gloria Patri, qui est illud summum cæli, de quo in hoc Psalmo dictum est: *A summo cælo egressio ejus.* *Gloria Filio* per Incarnationem egressio, per Resurrectionem & Ascensionem regressio *usque ad summum ejus*, à quo fuerat egressus. *Gloria Spiritui Sancto* calori & amori Patris & Filii sempiterno, de quo dicitur: *Nec est,*
B *qui se abscondat a calore ejus.*

PSALMUS XIX.

E*xaudiat te Dominus in die tribulationis.*

VERS. I. *In finem Psalmus David.*

Titulus patet.

Materia Psalmi hujus est Passio Domini nostri JEsu Christi secundùm Joannem, quo narrante ipse Dominus noster JEsus Christus prolixiùs oravit in monte Oliveti *in die tribulationis*, cùm jam traditus à Juda, & jam capiendus esset ab inimicis, tunc in agonia factus pro nobis anxiatus est,
Luc. 22. 44. *& factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram*, quando (ùt Joannes refert) *sub-*
Joan. 17. *levatis oculis in cælum dixit: Pater, venit hora, clarifica filium tuum, ut & Filius tuus clarificet te. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne, quod dedisti ei, det eis vitam æternam. Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti JEsum Christum. Ego te clarificavi super terram, opus consummavi, quod dedisti mihi, ut faciam. Et nunc clarifica me tu Pater apud temetipsum claritate, quam habui priùs, quàm mundus esset, apud te. Manifestavi nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo: Tui erant, & mihi eos dedisti: & sermonem tuum servaverunt. Nunc cognoverunt, quia omnia quæ dedisti mihi, abs te sunt: quia verba, quæ dedisti mihi, dedi eis: & ipsi acceperunt, & cognoverunt verè, quia à te exivi, & crediderunt, quia tu me misisti. Ego pro eis rogo: non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi: quia tui sunt: & mea omnia tua sunt, & tua mea sunt: & clarificatus sum in eis. Et jam non sum in mundo, & hi in mundo sunt, & ego ad te venio. Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut & nos. Cùm essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi custodivi: & nemo ex eis periit, nisi filius perditionis, ut Scriptura impleatur. Nunc autem ad te venio: & hæc loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletum in semetipsis. Ego dedi eis sermonem tuum, & mundus eos odio habuit, quia non sunt de mundo, sicut & ego non sum de mundo. Non rogo, ut tollas eos de mundo, sed ut serves eos à malo. De mundo non sunt, sicut & ego non sum de*
C *mundo. Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est. Sicut tu me misisti in mundum, & ego misi eos in mundum. Et pro eis ego sanctifico me ipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate. Non pro eis autem rogo tantùm, sed & pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me. Ut omnes unum sint, sicut & tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint: ut credat mundus, quia tu me misisti. Et ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis, ut sint unum, sicut & nos unum sumus. Ego in eis, & tu in me: ut sint consummati in unum: & cognoscat mundus, quia tu me misisti & dilexisti eos, sicut & me dilexisti. Pater, quos dedisti mihi, volo, ut ubi ego sum, & illi sint mecum: ut videant claritatem meam, quam dedisti mihi: quia dilexisti me ante constitutionem mundi. Pater juste, mundus*
D *te non cognovit: ego autem te cognovi: & hi cognoverunt, quia tu me misisti. Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam, ut dilectio, qua dilexisti me, in ipsis sit, & ego in ipsis.*

Totum, quod hujus orationis verbis ante Passionem postulatur, ipsius Passionis, & sanguinis clamore valido vehementiùs à Deo Patre perquiritur & exigitur. Si enim sanguis Abel clamavit ad DEUM: multò magis Christi Sanguis ad Patrem clamavit, non ùt ille postulando vindictam, sed inimicis etiam suis, qui ipsum sanguinem ejus fuderunt, quærens indulgentiam dicente ipso Filio ad Patrem. Pa- Luc. 23. 34.
ter ignosce illis; quia nesciunt, quid faciunt.

Unde ab hoc Psalmo quarta periocha jam incipit: A quia manifestè agitur hîc de summa fidei causa, videlicet sicut jam dictum est, de Passione Christi per Ecclesiam suam ante crucem orantis, & in crucis ara se ipsum sacrificantis. Cujus holocausti odorem Propheta præsentiens, & orationem ejus longè præaudiens non dubitando, sed benevolè optando dicebat:

VERS. II. *Exaudiat te Dominus in die tribulationis.*

Et nos jam sedenti à dextris Dei, & interpellanti pro nobis dicimus cum Propheta, dicimus cum antiquis Sanctis, & dicere non cessamus usque in finem sæculi: *Exaudiat te Dominus in die tribulationis*, non quia hoc necessarium ad illius exauditionem sciamus, sed ex nimio desiderio nostras orationes tanquam elementa muta vocali & B clamosæ illi orationi associamus. Quomodo enim, in Grammatica per se nihil sonant muta elementa nisi cum vocalibus juncta, unde mutæ, vel semivocales litteræ dicuntur consonantes, id est, pariter sonantes, quia videlicet per se junctæ sine vocalibus non sonant, sed vocalibus junctæ illis consonant: Ita omnium Sanctorum orationes quasi mutæ & nihil sonantes in conspectu Dei Patris in curia cælesti non possent audiri: nisi Verbum caro factum, verbum totum vocale ac plùs, quàm vocale inveniretur in humanis orationibus vel intermixtum consonantibus. Ideò Christum pro nobis orantem & interpellantem non dubitantes exauditum & semper exaudiendum pro sua Re- C verentia, jungimus illi oranti orationum nostrarum votiva desideria dicentes cum Propheta: *Exaudiat te Dominus in die tribulationis.*

Orationem tuam, Christe, quam fecisti *in die tribulationis*, in die Passionis tuæ, Dominus noster Pater tuus *exaudiat*. Similiter interpellationes, quas nunc facis in cælo, Dominus *exaudiat*. Scimus autem, quod & præscivit Propheta, quia jam oratio tua exaudita est in eo, quod *salvum fecit Dominus Christum suum* de morte suscitando, & ad dexteram suam collocando: sed quamdiu ex minimis tuis unus tribulatur, *in die tribulationis* tuæ oratur tam ab Ecclesia in tribulationibus clamante, quàm à te in cælo pro ea interpellante. Ideò ego David Propheta, vel ego quilibet Psalmista in hoc *Psalmo* tendente *in finem*, id est, in consummationem juxta præmissam ipsius intitulationem pe- D to, ut finaliter, & consummativè Dominus Pater *exaudiat te*, Christe, *in die* hujus *tribulationis*, quæ tibi quidem versa est in diem exultationis, Christe, cui canimus in die Resurrectionis. *Hac est dies, quam fecit Dominus, exultemus, & lætemur in ea*: sed nobis minimis tuis est adhuc *dies tribulationis*. Unde nobis pernecessaria est pro nobis exauditio tuæ orationis. Ideò dicimus: *Exaudiat te Dominus in die tribulationis.* In eo scilicet *exaudiat te* sursum in cælis, ut Protegat te in membris tuis deorsum in terris. *Protegat te*, id est, omnes tuos nomen Dei Jacob. *DEus Jacob*, qui illum benedixit minorem, fratre ipsius majore supplantato & reprobato, ipse *protegat te*, id est, tuos de gentili populo ad benedictionem per Apostolorum maternam pietatem quasi Rebeccam vocatos.

Protegat te, ne vel extraneus hostis quasi Laban persequens interimat te in tuis minimis, vel quod magis formidandum est, ne is, qui frater & inimicus ùt Esau, te interficiat in tuis minimis, Jacob minori filio assimilatis, atque ipsius Jacob exemplo simplicibus & simpliciter in tabernaculo Ecclesiæ cum Matre, id est, cum Apostolica Ecclesiam morantibus, fratre Seniore occupato in venationibus. In his ergo simplicibus consimilibus Jacob *te*, Christe. *protegat nomen Dei Jacob*: ne fortè veniens Esau malus frater, falsus Christianus, percutiat matrem cum filiis, percutiat Liam, sive Rachelem, destruendo videlicet bonæ actionis & sanctæ contemplationis virtutem cum filiis, id est, cum earum fructibus.

Veniens quippe Jacob de Syria cum uxoribus duabus & earum famulabus atque filiis multisque gregibus valde timuit Esau fratrem suum. Propter quod oravit & dixit: *Domine, qui dixisti mihi: revertere in terram nativitatis tuæ, erue me de manu fratris mei, quia valde eum timeo, ne fortè veniens percutiat matrem cum filiis.* Gen. 32. 9. & 11. Quantò magis tu, Domine Jesu Christe, in populo gentiũ collecta multitudine fidelium, de quibus instituta est activa & contemplativa vita quasi matres multorum filiorum, quibus abundant greges morum simplicium quasi greges ovium, nunc in cælo credendus es pro talibus orare: ne fortè ùt dictum est, malus frater percutiat matrem cum filiis ac turmis gregium distinctè gradientium. Nunc ergo te sic orantem, te uxores, ac filios, gregesque habentem *protegat nomen Dei* Jacob, ut sicut ille Jacob non est læsus à fratre suo malo, nec in se, nec in uxoribus, nec in filiis, nec in famulabus, & earum filiis, neque in gregibus: ita quoque tu per *nomen Dei Jacob*, quod nomen in te est, quia tu es *Deus Jacob*, quodque super tuos invocatum est, nunc protegaris ab Esau, qui, ùt Scriptura loquitur, tibi occurrit cum quadringentis viris. Viri quadringenti sunt, qui Decalogum legis profitentur, sed Genes. 33. 1. sola temporalia per custodiam legis quærunt. Nam quadragies decem, vel quadraginta decies sunt quadringenti, & in denario lex notatur, quæ in decem præceptis constat. In quaternario temporalia significantur, quæ cum quatuor temporibus variantur. Quadringenti ergo viri comites Esau fratris carnalis, omnes illi sunt, qui Antichristo adhærent, sive ipsius contemporanei sint, sive illum præcedant, vel sequantur: quia illum in eo comitantur, quòd per legis professionem temporalia lucra sectantur. Hi cum Esau occurrunt Jacob revertenti in terram nativitatis: quia tales unà cum Antichristo contrarii sunt Christo cum suis redeunti, & suos ducenti in terram nativitatis suæ, ad terram videlicet repromissionis, ad terram lactis, & mellis, frumenti, vini & olei, terram videlicet paradisi, de hac terra incolatus miserrimi. Sed O Christe! O Jacob sancte pastor ovium! qui valde amas Liam filios bonos gignentem, sed plus amas Rachelem clarè videntem, te unà cum omni prole tua, cùm gregibus tuis, atque omni supellectili ad te pertinente *protegat nomen Dei Jacob*!

Mittat

VERS. III.

Mittat tibi auxilium de Sancto, & de Sion tueatur te.

Tibi, hoc est, omnibus tuis, *mittat auxilium de Sancto*, id est, de te ipso. Vel tibi homini in die tribulationis oranti, & pro tuis agonizanti mittat Pater æternus auxilium *de Sancto*, id est, de Verbo tibi homini unito. Vel *de Sancto* totius Trinitatis interno secreto.

Aliter: *Tibi*, hoc est, cuilibet pusillo tuo nondum sancto, mittat Pater tuus auxilium *de Sancto*, & perfecto aliquo fideli tuo, ut nunquam deficiat in Ecclesia vir Sanctus, per quem capiat auxilium non Sanctus. Vel *Tibi*, hoc est, corpori tuo in terra peregrinanti *mittat auxilium de Sancto* illo tuo corpore, quod in te ipso & electis tuis jam tecum regnantibus regnat in cælo.

Et de Sion tueatur te. *Te* in tuis Sanctis pusillis minimè idoneis ad contemplationem Dominus Pater tueatur *de Sion*, id est, de speculatione illorum, qui sunt alti, & contemplativi, significati per montem *Sion*, quod nomen *speculatio* interpretatur: quia per montem Sion alta vita speculativa seu contemplativa notatur, unde contra omnes errores Deo protegente sancta Ecclesia tuta est. Video autem in die tribulationis tuæ diversa Ecclesiæ tuæ, seu corporis tui pericula, & ideo *auxilium* rogo contra singula.

Primò quasi vir sanguinarius Esau te verum *Jacob* sic persequetur in tyrannis à Nerone usque ad Diocletianum, ut per interfectionem corporum quærat extinguere nomen tuum. Contra hunc talem Esau & omnes ejus complices interfectores corporum *protegat te nomen Dei Jacob*. Hic est enim equus rufus, & sedenti super illum diabolo, ut in Apocalypsi dicit Joannes, *datus est gladius magnus*. (Apoc. 6. 4.) Contra istum gladium *protegat te nomen Dei Jacob*, ne fortè interficiat matrem cum filiis, ut jam supra dictum est: Et si corpora Sanctorum interficiat iste gladius magnus, animas tamen non interficiat separando eas à Deo.

Secundum periculum turba est hæreticorum, qui in Apocalypsi designati sunt per equum nigrum, *& qui sedebat super eum habebat stateram*: (ibid. v. 5.) quoniam à statera processit mendacium contra veritatis testimonium, quando Angelis & Apostolis contestantibus gloriam Christi resuscitati à mortuis data est copiosa pecunia militibus, ut mendaciô suô mendacium firmarent Judæorum dicentium, non surrexisse Christum de sepulchro, sed furtô ablatum illis dormientibus. Ideo, qui sedebat super equum istum, habebat stateram: quia pro mendacio dedit, & dari persuasit Diabolus, Pater mendacii, copiosam pecuniam. Vel ideo in manu sua stateram habuit: quia per Arium nigrum suum equum totum, albo equo, id est, Ecclesiæ Catholicæ oppositum, præsumpsit inter Patrem & Filium staterâ dolosâ introducere quasi pondus diversum. Contra hunc talem trutinatorem & alios complices ejus hæreticos, verbi gratiâ Macedonium non benè trutinantem Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, quia Patrem dicebat Filio majorem, Spiritum Sanctum Filio minorem, penè usque ad tempora Gregorii Papæ, Magni Doctoris, Ecclesia dimicavit per

A Sanctos contemplatores veritatis. Unde dicitur: *Mittat tibi auxilium de Sancto, & de Sion tueatur te*, quod est dicere: Viri non sancti, neque contemplativi mendacia sua callidè seminando, & tres personas vel Divinitatem & Humanitatem Christi malè trutinando repugnabunt veritati, quos ego *David* Propheta longè prævidens, vel ego quilibet Christianus jam instare, aut venisse videns, orationis clypeum contra illos petendo, & tibi, Christe, oranti orationem meam jungo dicens: *Mittat tibi auxilium de Sancto, & de Sion tueatur te*. Deus Pater mittat auxilium *tibi*, Christe, *tibi* veritati contra mendacium de sancto Apostolorum cœtu, ut contra stateram Judæorum, qui pecuniâ suâ emerunt mendacium, virtute magnâ reddant Apostoli testimonium Resurrectionis B JEsu Christi Domini nostri: & contra stateram sive Arii sive Macedonii sive alterius hæresiarchæ non rectè sentientis & docentis de Patris & Filii & Spiritûs Sancti naturali coæqualitate, sive de hominis assumpti in DEum vera Divinitate, sive de Verbi incarnati vera Humanitate. *De Sion tueatur te*: De Patribus Orthodoxis in speculatione veritatis magnis & altis tanquam de monte Sion *tueatur te*, id est, membra tua simplicia Deus Pater tuus, Pater veritatis contra Patrem mendacii Diabolum, qui in statera dolosa per doctrinam hæreticorum pondus & pondus, majus & minus ostentat, dum aut Filium Patre minorem, aut Spiritum Sanctum Patre ac Filio posteriorem sive minorem blasphemat, vel dum gloriam hominis assumpti, & gloriam Verbi assumentis malè trutinando in Christo prædicat diversa propter di- C versa Deitatis & humanitatis naturam, vel propter unam Deitatis & humanitatis gloriam duas in Christo naturas confundit in unam; cùm sic *omnis lingua confiteatur: quia Dominus noster JEsus Christus in* una simplici *est gloria Dei Patris*, ut (Philip. 2. 11.) tamen cauta fides distinguat naturam Divinitatis à natura humanitatis in una Christi persona, cui post Resurrectionis & Ascensionis glorificationem clarificato in ea claritate, quam habuit, priusquam mundus fieret, nunc est una, & individua gloria, una & individua claritas, quam habuit, priusquam mundus fieret. Sed Pater mendacii, qui sedet super equum nigrum, cum statera sua glorificatæ humanitatis & glorificantis Divinitatis in Christo variat pondera, quasi altera gloria humanitati sit collata, quàm ea, quæ fuit Verbo apud Patrem, priusquam mundus fieret. Cùm verò D ex Evangelicæ veritatis testimonio constet, gloriam, sive claritatem, quam habet Verbum apud Patrem, non dimidiam, sed totam esse homini assumpto collatam, esset astutia iniqui trutinatoris, & *omnis lingua confiteatur, quia Dominus noster JEsus Christus* non dimidius, sed totus *in gloria est Dei Patris*. Sic *de Sion exivit lex, & verbum Domini de Jerusalem*, quando speculatores veritatis, & (Isai. 2. 3.) amatores Catholicæ pacis, Ambrosius, Hilarius, Leo Magnus, quorum testimonia in præcedenti Psalmo intexuimus, cum reliquis Orthodoxis Patribus hæreticos, atque schismaticos confutando una Patris & Filii & Spiritus Sancti gloriam prædicaverunt, & unam in Christo Deitatis & humanitatis gloriam sive claritatem docuerunt.

 Subse-

Apoc. 6. 8. Subsecutus est igitur equus tertius, *equus* A *pallidus* falsorum Christianorum, neque sanguine gaudentium sicut equus rufus, neque in statera dolosa veritatem fidei ventilantium sicut sessor equi nigri, sed veritatem fidei ore confitentium, factis autem negantium. Unde habent pallorem quasi medium & mixtum colorem inter album equum veritatis, & nigrum falsitatis. Si enim penitus albi essent, omnino Catholici essent: si penitus nigri, haberentur manifesti hæretici. Nunc autem pallidi quasi mixto & medio colore sunt fucati: quia *inimici hominis domestici ejus*, ex eo, quòd inimici sunt, habent aliquid nigredini vicinum: ex eo verò, quòd domestici sunt, habent aliquid albedini assimilatum. Talium cœtus est *equus pallidus, & qui sedet super illum, nomen illi mors, & datum* B *est illi interficere gladiò, fame, morte, bestiis terra.* Per tales quippe Diabolus, cui nomen est mors, exerit gladium etiam materialem contra pios, licèt non sit ei datus gladius ita magnus, uti in manifestis Ecclesiæ persecutoribus Neroni vel Decio vel alteri tali, qui significati sunt in specie rufi equi, tamen gladio materiali ferit interdum falsus Christianus verum. Vel gladio illo, de quo dicitur: *Filii hominum dentes eorum arma, & sagitta, & lingua eorum gladius acutus.* Corripiunt enim bonos mores, confabulationes pessimæ.

Matth. 10. 36.

Psal. 56. 5.

Interficiunt etiam fame, non tam panis, aut alterius cibi corporalis, quàm fame audiendi verbum Dei, quoniam *à veritate quidem auditum avertentes, & ad fabulas convertentes coacervabunt sibi Magistros prurientes auribus*, quibus Magistris cathedras Doctorum, & Pastorum in Ecclesia C Dei tenentibus neque populum docentibus aut pascentibus erit fames magna, qualis fuit quondam temporibus Heliæ: quia propter tales Magistros clausô cælô non erit ros, aut pluvia minoris vel majoris doctrinæ, ac deficiente ubique pane cogitur Helias in desertum fugere, ubi pascant eum corvi, atque in Sarephtam Sidoniæ ad mulierem viduam. Da mihi aliquem Heliam in tali tempore, certè videbis eum fugari, atque ad hoc angariari, ut à corvis pastum expectet, vix inveniens peccatorem de peccato suo pœnitentem, quæ pœnitentia Heliæ cibus est, quasi à corvis allatus. Pascit quoque illum vidua, quælibet videlicet anima paupercula duo crucis colligens ligna. Sed persequitur eum Jezabel dives, & impia fœmina, imò impiorum copiosa turba, quæ velut una meretrix cum Diabolo fornicata D in Apocalypsi dicitur *mater fornicationum.* Certè hac Jezabel meretrice magna quemlibet parvum similem Heliæ persequente, fit, ut hic victu etiam corporis aliquando egeat, ita ut ei fit in gratiam, si etiam corvus, id est, homo sæcularis illi eleemosynam præbet. Scio hominem hujusmodi, qui penuria panis cogente coactus est etiam apud alienigenas panem petere Jezabele illum persequente, sessore hujus pallidi equi eum per famem castigante ac debita victualia illi negante.

2. Tim. 4. 3. & 4.

3. Reg. 17. 3. & 9.

Apoc. 17. 5.

Sed quia datum est illi interficere, non solum gladio & fame, sed & morte, id est, mortifera peste, sedenti videlicet in cathedra pestilentiæ, ac bestiis terræ, quis contra istum pallidum equum, ejusque sessorem virtute humana posset subsistere? In principio deceptionis diabolicæ serpens unus erat callidior cunctis animantibus & bestiis terræ. Hunc ingressus Diabolus venenô deceptionis corrupit omne humanum genus. Nunc autem diem Diabolus habet multas bestias terræ more serpentium repentes intra paradisum Ecclesiæ sanctæ vel sanctæ cœnobialis quoque vitæ, quibus venena sua diffundentibus primò corrumpitur humana sensualitas velut Eva in infirmioribus, deinde in pluribus etiam fortioribus corrumpitur animus, infirmorum pravitati consentaneus effectus, dum pravitatem carnalis immunditiæ vel approbat, vel non dignè castigat, perditâque virilis justitiæ censurâ in una persona carnis & spiritûs, vel in Ecclesia seu congregatione carnalium & spiritualium fit una nequitia vel immunditia, quasi muliere ac viro per bestias malas invenenatis. Nam per bestias valde nequissimi & callidissimi sunt intelligendi. Per fœminam quilibet molles & seductiles. Per viros talibus fœminis conjugatos, fortes intelligimus ipsis mollibus consentaneos, qua continuatione bestiarum ad dæmones, fœminarum ad bestias, virorum ad fœminas longus funis peccatorum contexitur, quo etiam fortis interdum Samson deceptus à muliere ligatur & cæcatur, dum quilibet ante virtuosus pravorum multitudini & consuetudini aliquando efficitur consentaneus. Jud. 16. 21.

Cùm ergo tot modis noceat sessor equi pallidi, interficiendo videlicet gladiô, fame, morte, ac bestiis terræ, quo remedio contra eum erit utendum, quibus armis contra eum erit pugnandum? Certamina Martyrum non admittit: quoniam idolorum culturam nulli penitus manifestè ingerit, ùt sessor equi rufi fecit. Testimoniis, & doctrinis Confessorum non est arguendus hic sessor, & agitator fratrum falsorum: quia per ora licèt falsidica confitentur se nôsse Deum, clamando vocibûs fidem, quam impugnant moribûs. Quid erit, Rex Christe, in die tribulationis hujus de tuo corpore sub talium multitudine periclitante? Quando te verum *Jacob* in tuo corpore, in tua persona persecutus est Edom, protexit te nomen Dei Jacob. Nam quando Herodes iratus quærebat animam tuam, qui erat moribus & genere terrenus Edom, quia natus ex patre Idumæo & matre Arabica narratur, & fuit iratus tibi vero Jacob, sicut ille antiquus Edom, quærens te occidere, tunc protexit te verum Jacob nomen Dei Jacob. Etenim sicut mater Rebecca filio suo Jacob fugam consuluit, ne occideretur: sic Mater nostra, quæ sursum est, libera, circa te adhuc puerum sollicita consuluit, ut fugeres in Ægyptum. Nam ecce Angelus Domini unus de ministris supernæ Matris *apparuit Joseph in somnis dicens: Surge, & accipe puerum & Matrem ejus, & fuge in Ægyptum, & esto ibi, usque dum dicam tibi: Futurum est enim, ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum.* Et tunc quidem *vox in Rama audita est* Rachelis, tuæ dilectæ uxoris filios suos plorantis. Verumtamen protegente nomine Dei Jacob te virum suum verum Jacob, licèt *nolueris consolari* pro filiis, *quia non sunt*, consolatio tandem ejus perficietur, cùm tota Prophetia Jeremiæ adimplebitur de Rachele, ac filiis ejus. Nam postquam dictum est à Jeremia: *vox in Rama audita*

Genes. 27. 43.

Matth. 2. 13.

Ibid. v. 18.

Jer. 31. 15.

audita est, planctus, & ululatus multus, Rachel plorans filios suos, & noluit consolari, quia non sunt, statim consolatoria verba sequuntur dicente Propheta:
Ibid. v. 16. & 17. *Hæc dicit Dominus: quiescat vox tua à ploratu, & oculi tui à lachrymis: quia est merces operi tuo, ait Dominus. Et revertentur de terra inimici, & est spes novissimis tuis, ait Dominus, & revertentur filii tui ad terminos suos.* Ergo sicut ex Prophetia hac patet, Rachel speciosa, quæ temporalem consolationem noluit de morte filiorum, qua morte factum est, ut non sint, ipsa consolationem æternam suscepit de Resurrectione filiorum, qua resurrectione fiet, ut iidem filii verè sint. Unde & dicitur: *Revertentur filii tui ad terminos suos, & est spes novissimis tuis.*

Talem consolationis reprobationem, & rursum consolationis receptionem sancta Ecclesia per hoc imitatur, quòd in die occisionis Innocentum *Gloria in excelsis*, atque *Te DEum laudamus*, quæ sunt Cantica lætitiæ, prætermittit quasi nolens consolari de filiis, quia non sunt, qui per mortem quodammodo ad non esse venerunt. Sed in Octava eorundem Innocentum resumit Cantica lætitiæ: quia per Octavam Resurrectio commemoratur, qua Resurrectione fiet, ut filii Rachel, qui modò non sunt, verè sint. Licèt enim sub Altare DEI nunc sint animæ occisorum Rachelis filiorum: tamen quamdiu corpora eorum non vivunt, ipsi toti quodammodo non sunt, sed exspectant plenum, & integrum esse totius suæ essentiæ in generali resurrectione, de qua dicitur in Propheta: *Revertentur filii tui ad terminos suos, & est spes novissimis tuis.*

Accepta igitur solidissima spe resurrectionis quiescat vox Ecclesiæ à ploratu de filiis occisis, atque hodiernam diem octavam Innocentum occisorum celebret cum lætitia. Nam ecce, dum hæc scribimus, dies nobis illucescit Octava parvulorum Deo, sicut credimus, ordinante, ut ex eo sapiat jucundiùs, quod de Innocentum Octava dicimus: quia hodie, dum de Octava tractatur, ipsa quoque Octava eorum celebratur. Unde optimus hodierna die augeri totius Ecclesiæ speciosæ Rachelis consolationem & Regis Idumæi confusionem. Te autem, Christe, supplantatorem Principis mundi hujus *protegat nomen Dei Jacob* in tuis membris, sicut protexit te in te ipso à persecutione Idumæi Regis Herodis. Et hæc oratio Prophetæ jam (Deo gratias) exaudita est: quia in tempore Martyrum, licèt filii Rachelis occisi fuerunt, non tamen est occisa Mater cum filiis protegente Deo Jacob ipsam Rachelem uxorem Jacob, sanctam videlicet Ecclesiam Catholicam, in sibi ablatis filiis magis fœcundam.
Genes. 37. v. 33. Sicut enim olim filius Rachelis Joseph, cùm à bestia devoratus, & de terra penitus ablatus diceretur, ipse dominabatur in tota terra Ægypti,
Genes. 41. 50. & genuit illic Ephraim, & Manassem, seminaria videlicet multorum populorum: Ita etiam Beati Martyres, quando credebantur ablati de terra, ipsi per miracula dominari cœperunt in tota terra Ægypti, per ambitum videlicet mundi totius, præcipuè Martyrum Princeps ipse Christus magìs dominabatur occisus, quàm vivus. Ante
Matth. 28. 18. mortem quippe in sola notus Judæa, post mortem quid dicit? *Data est mihi omnis, inquit, potestas in cælo, & in terra.* Igitur ut dictum est: exaudita est plenè oratio Psalmistæ dicentis: *Protegat te nomen Dei Jacob.*

Etiam illud, quod dicitur: *Mittat tibi auxilium de Sancto, & de Sion tueatur te*, satis exauditum est, O Christe. Nam in tua persona mendacibus Pharisæis veritatem doctrinæ tuæ persequentibus misit tibi Deus Pater auxilium de Sancto. Cùm enim tu esses vivum Dei templum, in quo Divinitas erat quasi Sanctuarium: de hoc Sanctuario, de hoc Oraculo sancto tibi homini humanitùs loquenti, administrata sunt congruentissima responsa contra falsitatis argumenta maligna. Verbi gratiâ: cùm tibi dicerent insidiatores maligni: *Magister, scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces. Licèt censum dare Cæsari, an non?* Tibi continuò venit *auxilium de Sancto* Divinitatis Oraculo, ut congruentissimè respondendo diceres: *Ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium. Et ait illis JEsus: cujus est imago hæc, & superscriptio? Dicunt ei: Cæsaris. Tunc ait illis: Reddite ergo, quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo.* Item *de Sion* tuentem te Patrem veneramur, quotiens responsa illa dignè admiramur, quæ de speculatione Scripturarum decentissimè sumpsisti. Verbi gratiâ, cùm dixisti: Nonne *scriptum est in lege vestra: quia duorum hominum testimonium verum est?* Item scriptum est: *Quia Domus mea Domus Orationis est.* Similiter ubicunque res exposcebat, *de Sion*, id est, de speculatione veteris testamenti congruentissima testimonia respondisti. Et in temporibus hæreticorum contra falsitatis impetum *de Sancto*, cuilibet Confessoris ingenio divinitus illustrato misit DEus Pater *auxilium, & de Sion* te roboravit, quando ipsis Confessoribus tuæque veritatis assertoribus congrua testimonia de speculatione Scripturarum copiosè administravit. Sic enim legitur in Hebræo: *Mittat tibi auxilium de Sancto, & de Sion roboret te.*

Matth. 22. 16. & deinceps. | Joan. 8. 17. | Luc. 19. 46.

Patet ergo: quia in tua persona sedens in equo albo, videlicet factus eques unito tibi personaliter homine assumpto victoriosè militâsti contra equum rufum deludens Herodem tua evasione, ac fuga, deludens Pilatum tua Resurrectione. Nihilominus victoriosè militâsti contra equum nigrum deludens veritatis adversarios responsis cautissimis & sapientissimis. Item in membris tuis per Martyres equo rufo & sessori ejus illusisti, per Confessores equo nigro & sessori ejus vires ademisti.

Quid autem feceris contra equum pallidum, aut quid nobis insinues faciendum, quia Sessori ejus nomen est mors, tantò diligentiùs est perspiciendum, quantò iste conflictus contra equum pallidum & sessorem ejus minatur vulnera mortifera, quia nomen sessoris dicitur Mors, eò quòd mortem sicut supra dictum est, inferat non unô modô, sed multis modis, gladiô videlicet materiali & spirituali, fame verbi Dei ac debiti stipendii, morte corporis & animæ, bestiis terræ, sive spiritibus malignis illi famulantibus, vel etiam bestiis terræ sub humana specie bestialem ferocitatem, serpentinam tortuositatem contegentibus, & bestiæ, quæ in paradiso fuit callidior cunctis animantibus in Sancta Ecclesia officium gerentibus, ùt superius præta-

prætaxavimus. Talem bestiam, talem equum pallidum animadvertimus fuisse Judam sub specie Apostoli inimicum & Apostatam sub officio ministerii Christi ministrum diaboli, sub nomine discipuli proditorem Christi. Hunc neque constantia veritatis in doctrina Christi, quam audivit, neque constantia patientiæ in passione Christi, quam vidit, quoquomodo ad bonum provocavit, sed sola virtus cœnæ mysticæ illum exterminavit. Cùm enim accepisset buccellam, qua proditor designabatur, continuò exit, sicut refert Hilarius Doctor, non admissus communioni Sacramentorum cœlestium, quæ post illius exitum Dominus celebravit, postquam cœnavit, postquam vetus Pascha consummavit. Sic enim in expositione super Matthæum dicit Sanctus Hilarius: *Postquam Judas proditor indicatur, sine quo Pascha accepto calice & fracto pane conficitur, dignus enim æternorum Sacramentorum non fuerat communione. Nam discessisse statim hinc intelligitur, quòd cum turbis reversus ostenditur. Neque sanè cum Deo bibere poterat, qui non erat bibiturus in regno, cùm universos istum bibentes ex vitis istius fructu secum posteà bibituros polliceretur.* Hæc dicente Sancto Hilario, licèt aliter ab aliis inde sentiatur, sine dubio ex Evangelistis colligitur, Matthæo, Marco, & Joanne, Sacrificio novi testamenti non interfuisse Judam, licèt aliter videatur habere textus Evangelii secundùm Lucam. Verùm nunc de consensu Evangelistarum non disputatur, sed hoc investigatur, quomodo equus pallidus, qualis fuit Judas, inimicus domesticus, cum suo Sessore fit expugnandus, & exterminandus de Societate verorum Christi discipulorum, quem neque doctrina veritatis verbô, neque constantia Passionis exemplô inclinare potest ad consensum boni, quod etiam cognitum non habet gratum. Videamus, quid contra talem Dominus fecerit.

Humiliter illi cum discipulis cæteris pedes lavit, charitativè illi suæ cœnæ convivium indulsit, sed sacramento corporis, ac sanguinis sui eum exclusit, à quo etiam nunc similes illius excludit, quorum nonnulli, quamquam sacramentotenus communicent mystico cibo Altaris, jejuni tamen permanent ab illo delectamento vivifici panis, de quo dictum est: Panem dedisti nobis *habentem omne delectamentum, & omnem saporem suavitatis.* (Sap. 16. 20.) At tamen, si dignè præparemur ad hujus panis fractionem, lavando pedes non solummodò amicorum, sed etiam inimicorum, parati servare præceptum Scripturæ dicentis: *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum, si sitit, potum da illi*, (Rom. 12. 20.) atque cùm ipsis malis taliter agendo, qualiter cum Juda egit Christus, tandem nolentes corrigi separemus, in quantum possumus, & debemus: Fiet procul dubio ipsorum impiorum talis exterminatio, qualis facta est Judæ, qui *abiens laqueô se suspendit, & suspensus crepuit medius, & diffusa sunt* in terram *viscera ejus* (Matth. 27. 5. Act. 1. 18.) per virtutem sacrificii salutaris, quo semetipsum Christus obtulit primùm in specie panis & vini holocaustum charitatis igne incensum; deinde in ara crucis iterum holocaustum non solùm charitatis, sed & passionis igne totum incensum. Sicut enim sacrificium Paschalis Agni diversos effectus operabatur Israëlitis, & Ægyptiis, illis videlicet liberationem, istis vastationem perficiens, diversis diversos effectus, liberationis scilicet, & vastationis, quod fieri non potuerat omnibûs præcurrentibûs plagîs: Ita nunc perfecta liberatio bonorum, & perfecta humiliatio malorum, quæ non potuit fieri Martyrum præliis & Confessorum certaminibus, per mysticam sacræ hostiæ immolationem creditur fieri, maximè si eam celebraturi teneamus vestigia Christi tàm in bonorum sancta dilectione, quàm in malorum cauta æmulatione. Quod, ut clareat evidentiùs, de utroque ipsius Christi exempla videamus.

Et de dilectione quidem sufficiat nobis testimonium Sancti Evangelistæ dicentis: *Cùm dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* (Joan. 13. 1.) Dilexit planè tanta & tali dilectione, qua major non est. Majorem enim dilectionem nemo habet, quàm ut animam suam ponat pro amicis suis. Et in ultima cœna totus penè sermo ejus de commendatione solius dilectionis fuit, cùjus in semetipso exempla præponens dixit: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.* (Joan. 15. 12.) Quanta verò ipsius fuerit æmulatio circa falsum discipulum, vel intus convertendum, vel foras mittendum, priusquam distribueret sui corporis, ac sanguinis ineffabile sacramentum, (quod his tantùm censuit participandum in ministerio, qui essent bibituri eum in regno) cauta indiget considerationе: quia res necessaria est non solùm ad cognoscendum, sed etiam ad imitandum, si ritè volumus accedere ad idem Sacramentum celebrandum. Dixit aliàs ipse Christus ad æmulationem emendationis fraternæ suos instruens: *Si peccaverit in te frater tuus, argue eum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus es fratrem tuum.* (Matth. 18. 15, 16. & 17.) Quòd *si te non audierit, adhibe tecum unum, vel duos testes. Quod si nec illos audierit, dic Ecclesiæ. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus.* Ecce descripta est æmulationis fraternæ studiosa, & cauta diligentia erga falsum fratrem à quolibet bono fratre instanter exercenda, quoadusque vel convertatur, vel si converti noluerit, tandem sicut Ethnicus habeatur, neque Sacramentis divinis communicare permittatur.

Hoc idem non contentus docuisse verbô, ipse Christus docuit exemplô. Nam celebraturus novum Pascha, priùs celebrans vetus Pascha, cujus celebratio novi Paschæ fuit quædam præparatio, in hac ipsa præparatione tanta æmulatione movebatur erga falsum discipulum, ut eum primò corriperet inter se & ipsum solum, deinde adhibitis testibûs. Dixit enim: *Desideriô desideravi hoc Pascha manducare vobiscum, antequam patiar. Verumtamen manus me tradentis mecum est in mensa.* (Luc. 22. 15. & 21.) Item: *Amen,* inquit, *dico vobis, quia unus vestrûm me traditurus est.* (Matth. 26. 21.) Sic loquendo arguit Christus traditorem suum intra se, & ipsum solum: quia non poterat aliquis intelligere præter ipsum reum, cujus tangeretur culpa & conscientia per hujusmodi verba. Postea, ut in ore duorum testium staret hujus redargutionis verbum, Petro innuente discipulus ille, quem diligebat JEsus, qui & recubuit in cœna super pectus ejus, ipse aliquantulum suppressa voce dixit: *Domine, quis est, qui tradet te?* (Joan. 13. 25. & 26.) Cui dixit Dominus: *Hic est, cui ego intinctum panem porrexero. Et cùm intinxisset* buccellam, *dedit Judæ.* Ecce, iterum redargutus est sub duobus testibus, videlicet

cet Petro, & Joanne. Postremò singillatim dicentibus discipulis: *Nunquid ego sum, Domine?* (*Matth.26. 22, & 25.*) Judas quoque ausus est dicere: *Nunquid ego sum Rabbi?* Cui respondit Dominus: *Tu dicis: & filius quidem hominis vadit, sicut definitum est de illo. Væ autem homini, per quem tradetur.* (*Ibid. v.24.*) Hæc dicente Dominô Apostolica Ecclesia teste redargutus est manifestè, atque inter Ethnicos & publicanos deputatus est. Quid enim erat dicere: *tu dicis*, nisi, ac si diceretur: Tu, qui tibi conscius es hujus sceleris, veritatem de te ipso dicis? Et quid erat dicere: *Væ homini, per quem filius hominis tradetur*, nisi ipsum traditorem excommunicare? Ne autem tali exemplô videatur aliquis excommunicandus propter meditatum & nondum perpetratum scelus, hoc est notandum, quòd non dixit: *Væ homini, qui hoc facere disposuit*; sed: *væ homini, per quem filius hominis tradetur*, ut videlicet se tunc intelligeret sub maledictô excommunicationis positum, si meditatum facinus perduceret ad effectum. Si enim ante factum scelus fuisset excommunicatus, osculo ipsius Christi non fuisset admissus. Ultima verò admonitio Christi fuit, quod imminente jam sceleris actu dixit: *Juda, osculô filium hominis tradis?* (*Luc.22.48. Matth.26.50.*) Item: *Amice! ad quid venisti?* scelere autem jam peractô statim postius fuit sub maledictô, neque ulterius ei fuit ulla cum discipulis Christi communio, qui etiam, ùt supra dictum, & à Sanctô Hilario contestatum est, per hoc intelligitur ante distributionem corporis Christi foras exiisse, quod statim finitâ cœnâ, & parvô intervallô interpositô cum turbis reversus ostenditur.

Ecce, ostendimus documenta, & exempla non solùm dilectionis erga bonos habendæ, sed etiam ferventis æmulationis erga malos exercendæ, præcipuè Sacerdotibus in præparatione celebrandorum Sacramentorum diligenter intentis. Hæc enim Christi exempla illis imitantibûs erit acceptabile illorum & sacrificium & holocaustum: Sacrificium dignè in memoria Dei habendum, & holocaustum pingue redundans videlicet adipe & pinguedine dilectionis geminæ ad DEum primò, qui sacrificio tali honoratur, deinde ad proximum, qui tali sacrificio, & holocausto adjuvatur, vel ut citiùs convertatur, vel certè ut citiùs à malitia sua præpediatur, ne diu peccans ampliora supplicia thesaurizet sibi in die iræ & revelationis justi judicii Dei. Sed quia hic primò in expositione Psalmorum nobis occurrit simul nomen *Sacrificii & holocausti*, quæ inter hæc duo sit differentia, dicendum, ac de his aliquantò latiùs disserendum est.

Sacrificium in lege dicebatur illa victima, cujus pars in altari per ignem sanctum cremabatur, & pars inde separabatur, videlicet armus dexter, & pectusculum, *armus separationis, & pectusculum elevationis* (*Exod.29.26.*), quæ duo cedebant in esum Sacerdotis ipsam victimam sacrificantis, ut videlicet ipso cibo suo doceretur, qualiter ipse vivere, vel qualiter alios instruere deberet. Maximè autem propter Sacerdotes nostri temporis hæc scripta sunt, in quos fines sæculorum devenerunt, qui sive in secreta confessione, sive in publica eruditione tractando varias personas sub disciplina Christiana positas quasi ad templum Domini oblatas de aliquibus faciunt sacrificium, de aliquibus holocaustum.

Nam *holocaustum* dicitur totum incensum, quando nihil de victima separatur, sed tota in altari crematur. *Holocaustum est virgo cogitans, quæ Domini sunt, ut sit sancta, & corpore, & spiritu* (*1.Cor.7.34.*) in Christo JEsu Domino nostro: quia nihil in tali holocausto separatur, sed totum igne divini amoris crematur in odorem suavissimum. *Qui autem cum uxore est, cogitat, quæ sunt hujus mundi, & divisus est*, partim scilicet intentus, quomodo placeat Deo, & partim sollicitus, quomodo placeat uxori. Talis homo à Sacerdote, vel Confessore suo Deo in sacrificium offertur: quia ex parte Divini amoris igne crematur, & pars ejus inde separatur: neque tamen pro parte inde separata *Sacrificium* contemnitur, quia non frustra hæc pars *armus dexter separationis, & pectusculum elevationis* nominatur. Per *armum* dextrum hoc significatur, qui & *separatus* dicitur, quòd ipsa quoque talis hominis actio, qua servit uxori, vel huic mundo, separata esse debet à mundo in maligno posito, & sic modificari, ut per eam connumerari valeat his, qui à dextris Judicis ab ipso Judice sunt audituri: *Esurivi, & dedistis mihi manducare, sitivi, & dedistis mihi bibere &c.* (*Matth.25. 35.*) Illi namque, qui toti servitio divino prorsus mancipati *Holocaustum* fiunt, in judicio non stabunt, sed sedebunt juxta Sanctos Apostolos, quia illic sedebunt sedes in judicio, sedes super domum David. Qui autem *Sacrificium* fiunt, ipsi nunc Sacerdotem summum in suis pauperibus pascunt, non solùm per armum dextrum, per armum separationis, sed etiam per *pectusculum elevationis*, quo significatur hilaritas bonæ voluntatis, in qua *hilarem datorem diligit DEus.* (*2.Cor.9.7.*) Nam si porrigat quis pauperi eleemosynam ex tristitia, vel ex necessitate, non jungit armo dextro pectusculum elevationis: quia tristitia pectus premit in ima, quod hilaritate levatur ad suprema.

Aliter. Armus dexter, & separationis datur in cibum Sacerdoti, ut agnoscat sic se debere operari nesciente sinistra, quid faciat ejus dextra; ne actio ipsius inveniatur populi actionibus associata, quæ per excellentiam debet ab eis esse separata. Datur quoque illi pectusculum elevationis, ut semper in pectore ipsius maneat virtus ac celsitudo supernæ contemplationis, ne inaniter dicat: *Sursum corda habemus ad Dominum*, sed cum Apostolo dicere valeat: *Nostra autem conversatio in cælis est.* (*Phil.3.20.*)

Aliter. Quòd armus dexter, & separationis, atque pectusculum elevationis in altari non crematur igne Sanctô, significat in sacrificio Domini separationem tunc necessariam, quando Sacrificatorem scandalizat, vel dextera manus quasi armus dexter, propter hoc ipsum separatione vel excommunicatione forinseca dignus, quia latenter fuit separatus, etiam cùm videretur intra corpus Ecclesiæ. De talibus multi exierunt à nobis, sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum. Pectusculum verò elevationis intelligi potest is, de quo in Evangelio dicitur: *Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & projice abs te.* (*Matth.5.29.*) Nisi enim intumesceret pectus in elatione, non scandalizaret vel scandalizaretur intellectus in contemplatione. Propterea sicut in lege pectusculum elevationis à sacro igne separa-

separatur, per quod superbia Deo & hominibus odibilis condemnatur: ita in Evangelio dexter oculus cùm scandalizat, jubetur erui, & projici, per quod prava intelligentia condemnatur, quæ superbiæ comes est, & ideò pariter cum illa damnabilis, & à sacro altaris igne separanda est. Ubi autem in cœtu fidelium nullum est membrum separatione dignum, revera ibi fit *Holocaustum* tantò *pinguius*, quantò erit ipse fidelis populus meritò & numerô magis adauctus, & quasi adipe bonæ voluntatis, & pinguedine devotæ operationis repletus. Utriusque rei exemplum in sancto Evangelio invenimus. Nam in cœna Domini, sicut prætaxatum est, erat armus dexter per officium, sed sinister per meritum Judas mercator pessimus, jam spiritu separatus ab Apostolis: qui & oculus dexter fuit, sed scandalizans, dexter per similitudinem boni, scandalizans per intentionem malitiæ, & nequitiæ. Ideo ipse summus Pontifex, utì præostensum est, ut suum legitimè perficeret sacrificium, separavit illic armum separationis, licèt dextrum, licèt in officio suo valde utilem visum. Nam cùm funderetur unguentum pretiosum ante Passionem super caput Christi, & ipse Judas diceret: Matth.26.8. & 9. *ut quid perditio hæc? poterat enim istud venundari multò, & dari pauperibus.* Cæteri discipuli consenserunt verbis ejus tanquam bonis, & utilibus. At agnitor ejus nequitiæ JEsus armum illum falsò dextrum, verè sinistrum, & oculum scandalizantem separavit, & reliquos discipulos in sacrificio mystico sanctificavit, sicut in oratione sua dixit: Joan.17.19. *Et pro eis ego sanctifico me ipsum, ut sint & ipsi sancti in veritate.* Quod dicit: *Sanctifico me ipsum,* idem est, ac si diceret: Sanctifico me ipsum, decîdens videlicet quoddam membrum meum, ut sint & ipsi sanctificati, vel sanctificati in veritate, remota videlicet falsorum fratrum deceptoria vanitate. Sic sanctifico, vel sacrifico me ipsum faciens de me ipso sacrificium vespertinum pro meis omnibus, ut sint & ipsi sanctificati, à falsis videlicet fratribus omnino separati, & *Sacrificium* acceptabile facti in veritate sinè falsitatis intermixtione: quia nisi priùs fiant *sacrificium* separatione malorum, non posset fieri *Holocaustum*. In Passione igitur Domini, ejus discipuli facti sunt *Sacrificium* separatis à consortio eorum propter scandalum crucis quibúsdam falsîs discipulis.

Verùm eisdem in Resurrectionis fide consolidatis, & suppleto numero Apostolorum per electionem Matthiæ, cùm pariter fuissent in cœnaculo ex numero discipulorum usque ad centum viginti, quorum nullus erat falsus discipulus, 2.2.&3. *factus est repentè de cœlo sonus advenientis spiritûs vehementis, & replevit totam domum, ubi erant sedentes, & apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanquam ignis.* Per hunc ignem, cujus viderunt in linguis igneis quandam significationem, facta sunt eorum corda flammantia, quæ in unum conflata *Holocaustum* nullius erant ex tunc susceptibiles divisionis: 4.32. quia *erat eis cor unum, & anima una in DEO.* Neque verò macrum fuit illud *Holocaustum*, sed valde pingue abundans eadem pinguedine, quâ vitulus ille saginatus, qui pro ipsis fuerat immolatus, & *Holocaustum* factus. Cùm enim singulæ ipsius actiones & passiones in- A fra triginta tres annos pro *Sacrificiis* multis computandæ sint, ultima ipsius immolatio vel in cœna, ubi se ipsum in specie panis ac vini remoto Juda obtulit ac discipulis dedit; vel in monte Oliveti, ubi se orando mactavit, quando pavere, ac tædere cœpit coram discipulis, & *factus est sudor ejus quasi guttæ sanguinis decurrentis in terram*, Luc.22.44. vel in ara crucis, ubi mortem nostram moriendo destruxit, pro magno ac pingui habenda est *Holocausto* hæc ipsa ejus ultima, ùt dictum est, immolatio. Qui si pro paucis fuisset immolatus, nequaquam vitulus esset saginatus. Propter hoc orans in monte Oliveti, cùm pro discipulis oràsset, ne illis tantummodo salvatìs ipse vitulus victimalis, quasi macilentus videtur, per quem tam prava populorum portio salvaretur, adjecit: *Non* Joan.17.20. & 21. B *pro his autem rogo tantum, sed & pro his, qui credituri sunt per verbum eorum, ut sint omnes unum, sicut & nos unum sumus.* Ecce quàm saginatus vitulus, quàm multùm incarnatus, quàm pinguis, quàm corpulentus, quàm magnis & multis membris per charitatis adipem dilatatus, qui non solùm pro discipulis immolavit se ipsum, sed etiam pro omnibus crediturîs per verbum eorum. Intra quorum consortium *non æstimator meritorum, sed veniæ largitor* admittit multitudinem gentium per paucos discipulos credentium. *Ego*, inquit, *pro* Ibid. v.9. *eis rogo, non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi: quia tui sunt.* Ecce, quomodo hic Sacerdos & hostia factus inter medios ignes *Holocausti* memor fuit sacrificii, separando videlicet mundum incredulum in maligno positum ab his, qui cre- C dituri erant per verbum discipulorum. Sed quia de lege *Sacrificii*, quantum nunc attinet, satis dictum est. De pinguedine *Holocausti* hujus, cujus odor suavissimus est, aliquid adhuc juvante ipso, de quo loquimur, dicendum est.

In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Joan.1.1. *DEum, & DEus erat Verbum: hoc erat in principio apud DEum.* Sicut sapientia vel ars aliqua magna latens est apud ingeniosum animum: sic apud Patrem ingenitum fuit hoc Verbum unigenitum. Et sicut foras exit sapientia per opera secundùm ipsam sapienter disposita, & fit quodammodo visibilis, quæ fuit invisibilis, verbi gratiâ: si ars musica latuit in corde sapienti, & secundùm ipsam artem fiant musica instrumenta magna, & multa, jam quasi visibilis facta est musica, quæ prius erat invisibilis apud animum, sed exivit per opus mi- D rificum, non tamen relinquens animum: Ita Verbum erat in principio apud Deum: sed ut exiret foras, juxta quod scriptum est: ambulavit verbum, & exivit in campis, *omnia per ipsum facta sunt.* Ibid. v.3. Sicut ergo Musica subtilis in ingenio mentis quodammodo grossescit & crassescit in instrumentis musicis, ut possit videri, palpari, & audiri, atque ab imperitis dulciter sentiri: sic subtile Dei Verbum per ea, quæ in ipso & per ipsum facta sunt, quodammodo grossum deprehenditur, quando, ùt Apostolus ait, *invisibilia* Rom.1.20. *Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.* Sempiterna quoque virtus ejus etiam ab impiis ita sentitur, ut sint inexcusabiles. Item: sicut subtilis ars musica de ingenio fertur in pergamenum, quando ipsius artis musicæ conscribuntur subtiles regulæ in parvis & in magnis

magnis instrumentis musicis observandæ in mensura, & numero, & pondere, sicut patet in Organis, ubi discreta est mensura fistularum, & variatur numerus, ac pondus earum secundùm artis exemplar invisibile, quod est in mente: ita subtile Dei Verbum de corde Patris per scripturas veritatis expressùm regulas continet, secundùm quas omnis creatura, specialiùs autem tota Ecclesia, vel quælibet fidelis anima sic modificari debet, ut ejus mensura, numerus, & pondus eisdem regulis veritatis concordet sensibiliter & visibiliter, quas in eodem Verbo dictavit Pater apud se invisibiliter, & exhibuit per creaturam & scripturam visibiliter & subtiliter videndas & legendas, atque in omni operum humanorum mensura & numero, ac pondere tenendas, ut ipsius Verbi æterni subtilitas velut quadam grossitudine operum secundùm ipsam dispositorum quasi pinguis appareat, maxime cùm quis inde facit holocaustum Deo attribuendo totum, quod invenitur benè gestum, servatâ Verbi Dei regulâ in mensura, & numero, & pondere. Nam si aliquid in humanis actionibus ab hac regula discrepat, necesse est primò *sacrificium fieri*, ut quod perperam gestum est, homo sibi attribuat per sacrificium pœnitentiæ, solumque, ac totum bonum Deo, totius & solius boni auctori ad ultimum offerat in *holocaustum*.

Ne autem conveniens *pinguedo* tali *Holocausto* deesset, parum erat Verbo æternaliter à Patre genito sic exiisse per opera, & scripturas. Plus exivit in sua misericordia, quando semen Abrahæ apprehendit. Imo quando ipsum Dei Verbum, ipsum Dei semen, quo germinante facta sunt omnia visibilia & invisibilia de nihilo, fieri voluit semen Abrahæ, cujus rei exhilaratus promissione ipse pater Abraham, quando tres vidit, & unum adoravit, *cucurrit ad armentum, & tulit inde vitulum tenerrimum*, coxit azyma, & fecit convivium. (Genes. 18. 7.) Nimirùm sagax Patriarcha prævidit Verbum Dei de carne sua incarnandum, ut esset vitulus tenerrimus, ad manducandum suavissimus, prævidit eum plenum gratia & veritate, quasi adipe & pinguedine: Ideò exultavit, ut videret diem ejus, quem se vidisse gratulatur Joannes dicens: *Et verbum caro factum est, & habitavit in nobis, & vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre plenum gratiâ, & veritate.* (Joan. 1. 14.) *Et de plenitudine ejus*, inquit Joannes Baptista, *nos omnes accepimus.* (Ibid. v. 16.) Quod ergo Joannes vocat plenitudinem, nos vocare possumus pinguedinem, quoniam tunc membra vel corpora dicuntur pinguia, quando sunt plena. Cùm verò pinguedine vel carnibus fuerint exhausta, neque plena, neque pinguia dicuntur, sed macilenta. Ideò omnes, *quotquot eum receperunt*, quibus & ipse *dedit potestatem filios Dei fieri*, (Ibid. v. 12.) suspirant post ipsum quasi macilenti, quasi famelici, quasi fame in regione longinqua vehementer confecti, & nos cum ipsis fœda squalentes macie suspiramus, donec omnes occurramus in virum perfectum, *in mensuram ætatis plenitudinis Christi.* (Ephes. 4. 13.)

Hoc autem duobus modis erit perficiendum, videlicet separatione malorum, & completione omnium bonorum singulis membris corpori Christi competentium secundùm mensuram ætatis plenitudinis Christi. Separatio malorum fit per *Sacrificium*. Completio, & consummatio bonorum fit per *holocaustum*. Propterea gementes in medio malorum nos intùs torquentium, & extra prementium, quia in nobismetipsis non habemus Deo acceptabile *Sacrificium*, recurrimus ad unicum ac singulare sacrificium, quod Christus in semetipso Patri obtulit, quando ipse bonus inter malos vixit Sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, quorum nullatenùs communicavit impietatibus, imo increpando impios factus est eis etiam gravis ad videndum. Inter hos illum vivere magnum fuit *sacrificium* sempiternâ memoriâ dignum. Unde tibi Christe dicimus:

VERS. IV. *Memor sit Dominus omnis sacrificii tui*, ut per tuum vivere inter malos absque malorum contagio nos liberemur ab omni malo: Et *holocaustum* tuæ immolationis in cœna tua, in monte Oliveti, in ara crucis *pingue fiat* nobis, ut *pinguedo* dulcis, & dulcedo ejus *pinguis* ita nos reficiat, ut nihil nobis desit in ulla gratia exspectantibus revelationem tuam, simusque, uti tu in monte Oliveti rogâsti, consummati in unum, sicut tu, & Pater unum estis, & dilectio, qua dilexisti nos, in nobis sit, & tu in nobis.

Exaudivit quidem te Dominus orantem illìc contra manifestos persecutores & apertos hæreticos: adhùc verò necessarium est, ut *exaudiat te in die tribulationis* orantem contra falsos discipulos Judæ proditori & mercatori pessimo comparandos. Nam contra persecutores Herodi consimiles petisti conservari tuos in corpore corruptibili, sed in nomine tuo, & in nomine Patris tui, ut ad negationem tui nominis per tormenta non possent compelli. *Et exaudivit te Dominus in die tribulationis*: quia te in tuis Martyribus *protexit nomen Dei Jacob*, ne tu verus Jacob Rachele uxore tuâ filios suos, & tuos plorante cum ipsa & in ipsa esses absque consolatione. Nam illa Rachel, sicut supradictum & expositum est, primò quidem noluit consolari consideratione morientium filiorum, sed benè acquievit consolari consideratione futurorum bonorum, inter quæ bona præcipuum valde consolatorium bonum est filiorum Rachelis resurrectio. Quanquam & hoc sit magna consolatio Rachelis & Jacob de filiis occisis, quòd licèt cum Joseph filio Rachelis in cisternam veterem, id est, in mortis foveam sint projecti, licèt videantur à fera pessima devorati, utpote à pessimis torto-

tortoribus interfecti : tamen dominantur in tota A terra Ægypti, & obediunt eis, & Spiritus maligni, qui sunt Ægyptii. Ergo te Christe verum Jacob exaudita oratione tua *protexit nomen Dei Jacob* servans tuos Martyres in nomine tuo.

Similiter orâsti pro tuis Confessoribus, qui erant impugnandi multis erroribus. Hos tu specialiter respexisti, cùm in oratione tua di-

Joan. 17. v. 1. 2. & 3. xisti : *Pater clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te, sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne, quod dedisti ei, det eis vitam æternam. Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti, JEsum Christum.* Sic te Christe orantem *in die tribulationis* generaliter quidem pro tuis omnibus, sed specialiter pro Confessoribus exaudivit Dominus. Nam per eorum do- B ctrinam te Filium suum Pater clarificavit: quia dedit eis illuminantem illos, & clarificantem te Spiritum Sanctum, qui te clarificando de tuo accepit, & annuntiavit eis, ac docuit eos, ut hæreticis te blasphemantibus illi te glorificarent, & in gloria Patris esse docerent. Et quia tu Verbum Dei es, in hoc etiam te clarificaverunt, quòd Scripturam priùs obscuram clarè intellexerunt, & clarè docentes exposuerunt, atque ita Verbum Dei, quod tu es clarificaverunt, remotoque figurarum denso velamine faciem Moysi claram demonstraverunt ex consortio sermonis Dei, qui sermo tu es Christe Fili Dei, qui cum Moyse & Helia loquens in monte resplenduisti ut Sol, nec illi duo poterant splendere in comparatione tui, licèt clarificati fuis- C sent ex tui splendoris participatione. Ideo discipuli tui, qui erant ibi, levantes oculos, qui tres in principio viderant, in fine visionis neminem viderunt, nisi solum JESUM: quia sicut dictum est, quod clarum est in tui splendoris participatione, non est clarum in tuæ claritatis comparatione. Ideò sicut stellarum claritas in comparatione solis evacuatur: ita gloria vultûs Moysi evacuatur propter excellentem gloriam tuæ claritatis. Hujus claritatis omninò expertes cœci hæreti, ô Pater Christi! non cognoverunt te solum verum Deum, & quem misisti Jesum Christum. Sed Sancti Confessores, & viri Catholici verè non solùm fide crediderunt, sed etiam intellectu cognoverunt te, & quem misisti Jesum Christum, esse solum verum Deum. Quod etiam clarissimis doctrinis D ostendendo, & hæreticorum tenebras fugando ipsum Filium tuum clarificaverunt. Imo tu Pater in eis Filium tuum clarificâsti, sicut ab eo rogatus fuisti, quando ille orans in die tribulationis dixit: *Pater clarifica Filium tuum.* Tunc misisti ei auxilium de Sancto, & de Sion tuebaris eum : quia de Sancto Spiritu corda Sanctorum replente, ac de Sion, id est, de speculatione Scripturæ triumphatum est per Sanctos Confessores contra omnes hæreticæ pravitatis infestationes, & tu Christe clarificatus es Filius Dei esse in summa gloria Dei Patris, nihil minus habens claritatis in tua jam clarificata humanitate, quàm in tua clarificante Divinitate, in qua non minus es clarus ipso Patre te clarificante, ut agnoscamus confitendam nobis unitatem claritatis, non solùm in tribus personis unius Deitatis, verùm etiam in duabus unius Christi naturis. Licèt enim assumens Divinitas verbi assumptam humanitatem clarificaverit, tamen non aliam claritatem illi dedit, vel à Patre impetravit ipsum Verbum Dei, quàm eam, in qua ipsum Verbum fuerat apud Patrem, priusquam mundus fieret.

Restat nunc Domine Jesu Christe, ut ad plenam tuæ orationis exauditionem *sit memor* Deus Pater *omnis sacrificii tui*, quod ei obtulisti *Joan 17. 15.* manendo in mundo servans te à malo, sicut etiam tuis optâsti dicens ad Patrem : *Non rogo,* *1. Cor. 5. 13.* *ut tollas eos de mundo, sed ut serves eos à malo.* Sicut etiam Apostolus tuus docuit dicens : *Auferte malum ex vobismetipsis*, quod licèt ita congruè intelligatur, ut malum, id est, malitiam auferamus à nobismetipsis, quando eam non possumus tollere ab aliis : tamen sermo Græcus, in quo scripsit Apostolus, ut auferamus à nobismetipsis malum, significat hominem malum per masculinum Accusativum. Quomodo autem hunc malum debeamus tollere à nobismetipsis, ut sacrificium nostrum Deo sit acceptum, superius exemplo Christi satis est demonstratum: qui à semetipso Judam abstulit, quando veteris Paschæ obtulit sacrificium, quo se, suosque præparavit ad novi Paschæ holocaustum. Et nos quidem diversa tempora distinximus, persecutorum, & hæreticorum, atque falsorum Christianorum, propter distinctiones Martyrum, Confessorum, atque bonorum, seu Christianorum verorum in hoc tempore sub malis periclitantium. Sed nec in tempore Martyrum, vel Confessorum defuerunt falsi Christiani, licèt magno ventilabro Martyriorum & confessionum ventilaretur area Dominica, & vix latere tunc potuisset fraus maligna, qua nunc plena est eadem area, tanquam sola palea replente granaria cuncta. Neque nunc desunt Martyres vel Confessores, licèt rari, quia non offertur modò Sanctis palma Martyrii vel corona confessionis, uti quondam, quando Rex gloriosus Martyrum, corona confitentium, vicit in Martyribus parcendo Confessoribus. *2. Cor. 11. 26.* Est autem nunc pugna minus gloriosa, nec tamen minus periculosa, quando Ecclesia vexatur *periculis ex genere, periculis in falsis fratribus*, quæ quondam vexabatur *periculis ex gentibus.* Unde quamdiu in terra peregrinatur Ecclesia, necesse habet orare contra omnem persecutorem ad te Christe, ut protegat te nomen Dei Jacob, & contra omnem hæreticum, ut mittat tibi Deus Pater *auxilium de Sancto, & de Sion tueatur te.* Sed nos maximè, in quos fines sæculi devenerunt, quos bonorum Christianorum inopia, & malorum coangustat copia, necessitate urgente oportet clamare ad te Christe, ut *me-*

mor

mor sit DEUS Pater *omnis sacrificii tui, & holocaustum tuum pingue fiat.*

Itaque præceptis salutaribus moniti, & divinâ institutione adhùc formati oramus, tibique ô Christe! oranti, & sacrificanti, atque holocaustum pingue offerenti favemus, & dicimus: *Memor sit omnis sacrificii tui* DEUS Pater, *& holocaustum tuum pingue fiat. Memor sit omnis sacrificii tui*, ut omne malum à nobismetipsis auferamus prout debemus: & *holocaustum tuum pingue fiat* nobis, ut omne bonum in nobismetipsis habeamus, quo indigemus, & omnem bonum diligamus, ita ut cor unum & animam unam cum eo habeamus. *Memor sit omnis sacrificii tui*, ut declinemus à malo: *& holocaustum tuum* nobis *pingue fiat*, ut faciamus bonum. *Memor sit omnis sacrificii tui*, ut sint lumbi nostri præcincti, ab omni videlicet concupiscentia mala restricti, dum fit justitia cingulum lumborum nostrorum, & fides cinctorium renum nostrorum: *Et holocaustum tuum pingue fiat* nobis, ut lucernæ ardentes in manibus nostris nunquam extinguantur pinguedine hujus holocausti semper abundante in pastum ignis in testa carnis nostræ. *Memor sit omnis sacrificii tui*, ut
Psal. 108. 8. exeat foras omnis Judas, & *fiant dies ejus pauci*: *& holocaustum tuum pingue fiat*, ut Episcopatum ejus accipiat alter, qui sit meritorum virtute divinâ electione dignus, ut Mathias. *Memor sit omnis sacrificii tui*, ut exeant à nobis, qui non sunt ex nobis: *Et holocaustum tuum pingue fiat*, ut locum eorum tales domestici suppleant, qui cor unum, & animam unam in Deo habentes nunquam ab invicem dissentiant, sed id ipsum dicant & sapiant: *Memor sit omnis sacrificii tui*, ut omnis filius prodigus, qui dissipavit substantiam suam vivendo luxuriosè, in se reversus,
Luc. 15. v. 18. & 19. dicat: *Surgam, & ibo ad Patrem meum, & dicam ei: Pater peccavi in cælum, & coram te, jam non sum dignus vocari filius tuus. Fac me sicut unum ex mercenariis tuis.* Hoc totum proponat quasi victimam DEO Patri offerendam. Sed non recipiatur hæc victima in holocaustum: quia tale propositum ex parte approbandum, & ex parte separandum, & improbandum est, hoc scilicet, quòd cogitat fieri mercenarius, qui erat filius. Suscipiat ergo Deus Pater hoc sacrificium recognoscendo filium, sed inde separet quasi armum dextrum, quod spectat ad mercenarium.

Non enim parva distantia est inter servum, & mercenarium, & filium. Servus est, qui solo timore pœnarum servat mandatum. Mercenarius est, quem non delectat servitium, sed præmium servitii. Filius est, quem etiam sine respectu præmiorum delectat servare Patris mandatum. Mercenarius dicit in corde suo: Meus cibus est, quod finito labore sum percepturus in præmio. Filius verò quid dicit? Meus, inquit, cibus est, ut faciam voluntatem Patris mei. Illum cibat, & delectat, quod in præmio laboris expectat. Istum cibat, & delectat hoc ipsum, quòd secundùm voluntatem Patris laborat. Servus adducitur in servitium per fidem, qua credens bona bonis, & mala malis futura. Plus timet sibi mala, quàm speret sibi bona futura: quia necdum est ei bona conscientia, de qua possit sibi sperare bona futura: & ideò timens mala servit sub virga. De servo autem fit mercenarius, quando jam decrescente timore malorum spes nascitur bonorum futurorum propter bonam conscientiam, qua quis conscius est de peccato præterito dolore, ac de futuro libenter cavet. In tali statu fuit iste prodigus filius, cùm voluit esse mercenarius. At Patre illi offerente osculum dilectionis plenum signum, per ipsam dilectionem subitò exuit habitum mercenarii, & indutus est habitum filii, stolam videlicet primam, & accepit annulum Pontificale signum, vituloque saginato refectus pinguis est effectus filius, neque usquam comparuit mercenarius. Ita Domine quilibet prodigus reversus ad Patrem suscipiatur, ut filius, & separetur mercenarius, ut filii reversio fiat sacrificium, de quo aliquid separetur & aliquid sanctificetur. Qui voluit esse mercenarius, crescat in amore Patris, ut sit filius. Et est quidem quasi armus dexter servire Deo in spe futurorum bonorum. Sed proficiente amore filiali separabitur iste armus, cùm de mercenario fit filius; qui cum Christo, & in Christo dicere valeat: *Meus cibus est*, mea delectatio est, *ut faciam voluntatem Patris* mei. *Joan.* 4. 34.
Memor sit ergo *Dominus* ô Christe *omnis sacrificii tui*, ut quilibet filius adhùc in regione longinqua positus, saltem fame cogente, saltem pro mercede festinet redire ad Patrem. Sed cùm pervenerit, & mercenarii deposuerit affectum, tunc *holocaustum tuum pingue fiat*, ut vitulo saginato plenè refectus, qui fame defecerat, sine fictione dicere valeat: *Meus cibus est, ut faciam voluntatem Patris mei.* Mercenarium exuendo sacrificium tibi offerat filium induendo, ipse totus jam factus filius, holocaustum fiat, siliquas porcorum cibum fastidiendo sacrificium offerat: epulari autem, & gaudere cum Patre assuescens ipse totus filiali amore succensus holocaustum fiat. Et hoc holocaustum sit pingue, de ipsius scilicet vituli saginati conditum pinguedine.

Memor sit omnis sacrificii tui, ut simus inter virgines à corruptione hujus mundi caventes, de quibus virginibus fiet sacrificium: quia partim excluduntur, partim admittuntur, dum fatuas nescit Sponsus, qui pleno amore conjungetur sapientibus. Ut ergo non cum fatuis pinguedine olei carentibus excludamur, *holocaustum tuum* nobis *pingue fiat*, neque deficiente oleo lampades nostræ extinguantur, sed sufficiente ipsius olei pinguedine non solùm in lampadibus manifestorum operum, sed etiam in vasis occultarum conscientiarum pingue tibi offeramus holocaustum, & septem lampades ardentes ante thronum tibi exhibeamus, in quarum luce non ad ho-

ad horam temporalis favoris, sed ad perfectum diem æternæ beatitudinis gaudeamus.

Memor sit omnis sacrificii tui, ut sint multi divites partim sua sibi retinentes, partim tibi offerentes ad pauperum tuorum consolationem. *Et holocaustum tuum pingue fiat*, ut pauperum spiritu sit tanta multitudo & sanctitas, quam tu dignè valeas exaudire, non solùm pro salute divitum benè illis facientium vel pauperum illis compatientium & benè volentium, sed etiam pro conversione aliorum divitum illis malefacientium, vel pauperum illis invidentium, atque ita in cordibus tuorum pauperum tibi fiat magnum holocaustum, cùm in eorum cordibus nec inimicus homo separatur, quin ei bonum cupiatur & petatur per ignem charitatis, qua diligunt amicos in te tanquam tua membra, inimicos propter te, ut fiant membra tua.

Memor sit omnis sacrificii tui, ut perfecta sit abrenuntiatio, qua in Baptismi susceptione vel in sanctioris propositi arctiori voto abrenuntiavimus diabolo, & omnibus operibus ejus ac pompis. *Et holocaustum tuum pingue fiat*, ut affectuosa, & effectuosa sit professio, qua confessi sumus nos credere in Deum Patrem Omnipotentem Creatorem cœli, & terræ, & in Jesum Christum, filium ejus unicum, Dominum nostrum: qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine, passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus: descendit ad inferos: tertiâ die resurrexit à mortuis; ascendit ad cœlos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis: inde venturus est judicare vivos, & mortuos. Credo in Spiritum Sanctum, Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, vitam æternam Amen. In hoc etiam *holocaustum tuum pingue fiat*, ut professionem arctioris vitæ, quam sumus aggressi, plenè observemus cum dilectione tanquam spiritualis pulchritudinis amatores, & bono Christi odore de bona conversatione flagrantes, non sicut servi sub lege, sed sicut liberi sub gratia constituti vivamus.

Memor sit omnis sacrificii tui, ut istas tres petitiones plenè audiat, & exaudiat: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: & ne nos inducas in tentationem; sed libera nos à malo.* Per has namque tres petitiones Dominicæ Orationis Deo *sacrificium* præparamus, dum debita nostra & tentationes & omnia mala separari à nobis optamus. Holocaustum verò præparamus, cùm in quatuor petitionibus dicimus: *Pater noster, qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum, adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua sicut in cœlo, & in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Ut ergo in his quatuor petitionibus pro te Christe plenè audiamur, & exaudiamur: *Holocaustum tuum* nobis *pingue fiat.* Non vacat modo pensare holocausti hujus pinguedinem, per singulas istas petitiones. At tamen de pane cottidiano vel supersubstantiali, quem petimus, istud credendum suademus, quòd hic est panis, de quo dictum est in benedictione Aser benedicente Patre Jacob filios suos. Dixit enim: *Aser pinguis panis ejus, & præbebit delicias Regibus.* Gen. 49. 20. Meritò hic pinguis panis præbebit delicias Regibus, cùm habeat in se omne delectamentum, & omnem saporem suavitatis, & omnem illam pinguedinem, de qua Pater Isaac dixit ad Jacob: *Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiam.* Gen. 27. 28. Item ad eundem: *Ecce*, inquit, *odor filii mei, sicut odor agri pleni, quem benedixit Dominus.* Ibid. v. 27. Agri hujus pleni tota plenitudo est in pane isto, qui dicitur supersubstantialis, & cottidianus. Supersubstantialis, secundùm quod pascit Angelos in cœlo: cottidianus, quia panem Angelorum manducat homo sub cœlo. Supersubstantialis, quia perfectos roborat, quia cor hominis confirmat, quia sanum fidei palatum delectat, ne perfecti deficiant: cottidianus, quia ore perfectorum diligenter masticatus, vel etiam in corpore Matris Ecclesiæ lac factus infirmos nutrit & alit, ut cottidie proficiant. Supersubstantialis est, quia suspendit mentis altam contemplationem, ut ipsis mentibus excedant, & excessus crebros habeant Deo, dum, quod in excessu mentis capiunt, supersubstantiale dulcedinis edulium soli DEO est notum: Cottidianus est, quia eosdem Sanctos facit esse sobrios hominibus & condescendibiles etiam in cottidianis contractibus & confabulationibus humanæ conversationis. Unde in hoc pane supersubstantiali, & cottidiano hoc ipsum dulciter sapit, quòd in Oratione Dominica unus Evangelista videlicet Matthæus vocat eum *panem supersubstantialem*; Matt. 6. 11. Alter, id est, Lucas vocat eum *panem cottidianum.* Luc. 11. 3. Verè in utroque nomine magna pinguedo, magna significatur dulcedo. Supersubstantialis panis pascit Mariam, ut eam delectet sedere ad ejusdem panis mensam sine intermissione, quantalibet sit occupatio sororis Marthæ. Cottidianus idem panis pascit Martham confortando eam, ut alacriter satagat circa frequens ministerium, libenter pascens pastorem suum in suis pauperibus, maximè, qui vacant verbo vel docendo, ut Christus, vel auscultando ut Maria, de quo verbo cottidiana est fortitudo ipsi Marthæ laboranti, & Mariæ sorori ejus supersubstantialis dulcedo vacanti. Per hunc panem sic pinguem, sic plenum totius bonæ pinguedinis & dulcedinis omniumque deliciarum Rex Christus *holocaustum* sit nobis pingue, ut in Sacrosancta hujus panis fractione ac ruminatione delectati, & saginati plenè gaudeamus, & gaudium nostrum nemo tollat à nobis, nemo perturbet, sed integrum perseveret semper. Ita Domine *holocaustum tuum pingue fiat*, non ad horam faciens nobis exultationem, sed *semper.*

Hoc enim loco, ubi Septuaginta posuerunt *Diapsalma*, Hebræi habent *Sela*, id est: *Semper.*

Semper. In utraque lingua veritas est expressa. Nam & in hoc loco velut finita die tribulationis materia Psalmi distinguitur, & de tristitia Passionis ad lætitiam Resurrectionis fit quidam transitus. Unde congruè hic interponitur Diapsalma. Hebræi autem, qui habent in hoc loco *Sela*, quod interpretatur *semper*, licèt propter velamen suæ faciei superpositum non videant æternitatis lucem, quæ per *semper* significatur: tamen ipsi cæci aliis videntibus lumen ingerunt per hoc Adverbium Psalmis crebrò interpositum, quod sicut prædictum est, æternitatis est significativum, cujus interpositio congrua est in hoc loco subjuncta, holocausto in æternum flagraturo, illo sacerdote illud offerente secundùm ordinem Mechisedech, qui non ut Aaron temporale sacerdotium, sed sicut Melchisedech sempiternum habet sacerdotium. Unde, & salvare in perpetuum potest accedens* per semetipsum ad DEUM, semper vivens ad interpellandum pro suis, offerens videlicet holocaustum pro humana salute hominem assumptum, & totum Divinitatis ignem incensum, quod holocaustum in conspectu Dei Patris est pingue *semper*.

* *Ita Cod.*

Et quidem tu Christe Sacerdos magne *in tempore iracundiæ factus es reconciliatio*, quando in die tribulationis obtulisti sacrificium & holocaustum, de quo jam, prout te donante potuimus, aliqua diximus, ex quibus plura conjicienda sunt. Sed ex tunc finito tribulationis die non solùm tibi, sed etiam his, quos de inferno liberasti, quorum multa corpora surrexerunt, & introierunt in sanctam civitatem, in cœlestem Jerusalem, successit ipsi diei tribulationis & Passionis læta dies Resurrectionis. Igitur exultemus, & lætemur in ea percurrendo sequentia Psalmi, quæ ad ipsam diem exultationis cuncta referuntur: cùm tibi nunc sedenti ad dexteram Patris corda fidelium tuorum per sancta desideria conjunguntur, ipsis, non quæ super terram, sed quæ sursum sunt sapientibus, ubi tu jam in te ipso dives cum Patre multis bonis indiges in tuo corpore adhuc in terris peregrinante. Inter multa quibus indiges plurimùm, vel maximè indiges operariis in messe tua multa. Igitur te Domine suppliciter exoramus, ut gregem tuum pastor æterne non deseras: sed per beatos, & bonos operarios continua protectione custodias, ut eisdem rectoribus usque in finem gubernetur, quos operis tui Vicarios eidem contulisti præesse pastores. Hoc tibi gratum, & tuo cordi beneplacitum credimus. Et ideo cum Angelis, & Archangelis, cum Thronis, & Dominationibus, cumque omni militia cœlestis exercitus tuo cordi favemus, & dicimus: (*Eccl. 44. 17.*)

VERS. V.

Tribuat tibi secundum cor tuum, & omne consilium tuum confirmet.

Tibi Christe nunc sedenti ad dexteram Patris *tribuat* ipse Pater in messem tuam tales operarios, qui sint *secundùm cor tuum.* Fuit quondam Saul Rex prælatus populo tuo non *secundùm cor tuum*, sed secundùm cor populi electus, & bonus, quo amoto regnavit Rex David non secundùm cor populi, sed *secundùm cor tuum* electus & bonus, & inventus in numero sanctorum secundùm cor tuum. Unde & dicis: *Inveni David servum meum, & oleo sancto meo unxi eum.* Item: *Inveni David secundùm cor meum.* Similiter itaque nunc oramus, tibique in dextra Patris interpellanti nostra vota sociamus, rogando Patrem, ut omnes operarios, omnes principes, omnes pastores, qui secundum cor populi sunt electi & boni, dum peccatis exigentibus per tales flagellandus est populus, aut facias esse tales, qui sint non secundùm cor populi, sed *secundùm cor tuum*, aut illis amotis tales in principatu tam sæculari, B quàm Ecclesiastico constituas principes super omnem terram, qui non secundùm cor populi sint immemores nominis tui, sed pro Patribus Ecclesiæ nati filii, & principes constituti super omnem terram, sint memores nominis tui *secundùm cor tuum*, & per quos DEUS Pater *omne consilium tuum confirmet*: videlicet, ut plenitudo gentium tota intret, & sic omnis Israel salvus fiat. Vel certè, ut suscitato per omnia regna, super omnes oves pascuæ tuæ David Rege, David Pastore, qui eas pascat in innocentia cordis sui, & in intellectibus manuum suarum deducat eas, ipsæ oves tuæ sint omnes gemellis fœtibus, & sterilis non sit inter eas: dum non erunt fideles tui contenti servare præceptum quasi unum fœtum, sed addunt C præcepto consilium: quia parum erit eis non pejerare, quod est præceptum, sed addunt non omnino jurare, quod est consilium. Parum erit non occidere, quod est præceptum, sed ponunt suas animas pro fratribus, ut ipsi pro fratribus parati sint occidi, quod est consilium. Parum erit eis non rapere, seu furari aliena, quod est præceptum, sed vendunt omnia sua, & dant pauperibus, & sequuntur te Christe, quod est consilium tuum. Tu enim non præcipiendo, sed consulendo dixisti cuidam diviti: *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & veni, sequere me, & habebis thesaurum in cœlo.* Istud consilium tuum ex parte jam est impletum, sed adhuc in multis restat implendum. Ut igitur *omne* D *consilium tuum confirmetur*, ut sint omnes greges tonsarum ovium ascendentium de lavacro gemellis fœtibus, gemellis fructibus præceptorum & consiliorum fœcundæ, atque sic omne consilium tuum confirmetur: Tu qui de post fœtantes accepisti David servum tuum pascere Jacob servum tuum & Israel hæreditatem tuam, nunc multiplica in Ecclesia super imperfectos vel activos, qui per *Jacob* significantur, & super contemplativos & perfectos, qui per nomen Israel notantur, tales pastores & tales Reges, qui sicut David *secundùm cor tuum* regant, & pascant populum tuum & oves pascuæ tuæ.

Ps. 88. 21.

Matth. 19. 21.

Item: Quia tu verus Josue, tu verè JESUS dictus non ita nuncupativè sicut ille antiquus Josue, sed substantivè & effectivè, sicut

Angelus exponens rationem hujus nominis tui, quod est JESUS, ait: *Ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum:* Quia, inquam, tu verè JESUS dictus populum tuum es introducturus in veram repromissionis terram lacte & melle manantem, neque hoc facies absque adjutore Caleph, dum gratiam invisibilem das per ministrum quemlibet visibilem, *DEUS Pater tribuat tibi secundùm cor tuum* dispensatores mysteriorum, quibus ita verè conveniat nomen Caleph, quod interpretatur *quasi cor*, dum sint ipsi *secundùm cor tuum*, sicut verè tibi convenit nomen JESUS, eò quòd salvum facias populum tuum à peccatis eorum. Sic *omne consilium tuum confirmetur*, dum per te JESUM salus invisibiliter detur, & per quemlibet Ministrum tuum sacramenta salutis visibiliter administrentur quasi per Caleph socium tibi dilectum, qui secundùm virtutem nominis Caleph tibi invisibiliter operanti cooperetur visibiliter *secundùm cor tuum*, & non cum his, quorum cadavera prosternuntur in deserto extra terram promissionis, moriatur, sed tecum o JESU! in terra promissionis æternis deliciis, frumenti vini & olei perfruatur.

Matth. 1. 21.

Aliter. Salvatio prædestinatorum taliter perficitur, ut Jesus principaliter operetur *salutem in medio terræ*, id est, in corde, quod medium locum tenet in corpore, sed ipsi Salvatori salutem humanam operanti liberum arbitrium cooperatur, si secundùm cor ipsius JESU disponatur, & inveniatur dignum nomine Caleph, quod, ut dictum est, interpretatur *quasi cor*. Et Jesus quidem quasi princeps, & in principatu major Moyse introductor est in terram promissionis, attamen quærit comitatum, qui sit secundùm cor suum, nostrum videlicet liberum arbitrium sibi volens esse consentaneum. Sicut enim ex omnibus, qui in exitu Israel de Ægypto baptizati sunt in nube & in mari, soli duo, Josue scilicet & Caleph introierunt in terram promissionis: ita nunc ex omnibus baptizatis duo tantùm ingrediuntur in regnum cœlorum, id est: ipse Jesus propter nos in Jordane vel in proprio suo sanguine baptizatus, & populus fidelis per Baptismum ei illi consepultus, atque illius voluntati & cordi per omnia consentaneus, ut secundùm cor Christi se habens in voluntario consensu liberi arbitrii Caleph rectè possit appellari. Tunc autem nostrum liberum arbitrium erit quasi cor Dei, cùm rectè discernit, eligit, diligit. Discernit videlicet à malo bonum: eligit ipsum bonum apprehendendum: diligit apprehensum. Discernit, quæ sit voluntas Dei bona: eligit eam, quæ sit beneplacens: diligit eam, quæ sit perfecta. Propterea inquit Apostolus: *Nolite fieri imprudentes, sed intelligentes, quæ sit voluntas Dei beneplacens, & perfecta*, ut videlicet bona voluntas discernatur, ne quid ei malitiæ admisceatur: Beneplacens eligatur, ne aliquid ei, quod non debet, præferatur: perfecta diligatur, ne unquam in fastidium vertatur. Neque enim unquam fastidium habebit illius rei dilectio, in qua cautè à cæteris rebus discernenda non erratur, & in qua eligenda benè deliberatur. Hinc est, quòd hujus mundi amatoribus ipse mundus tandem vertetur in fastidium: quia non fuit cautè deliberatum, cùm suo Creatori prætulerunt mundum creatum. Qui autem Christum discernunt & eligunt sibi diligendum, tandem in ejus dilectione penitus nullum sentient fastidium, quando cor eorum fuerit omnino secundùm ipsum.

Ps. 73. 12.

Eph. 5. 17.

Nam in proficientibus, & necdum ex toto cor suum ad ipsum vertentibus, ipse Christus aliquantulum condescendit secundùm cor eorum eis exhibendo seipsum. Sic in die Resurrectionis, cùm adhuc tenebræ essent ad monumentum, in corde Mariæ non credentis illum resurrexisse, dubitanti cordi se conformans non in specie nota, sed quasi hortulanus illi apparuit. Aliis item amantibus, & dubitantibus apparuit quasi peregrinus, videlicet secundùm cor eorum ipsis dispositus. At postquam cor Mariæ confirmatum est in fide secundùm cor Christi, omne consilium Christi confirmatum est in ea. Similiter postquam discipuli pridem *stulti & tardi corde ad credendum*, cor ardens habuerunt secundùm cor Christi, *cognoverunt* Dominum *in fractione panis*. Item discipuli ejus indiscretè piscantes, neque inter dexteram, & sinistram discernentes, viderunt illum in littore quasi hominem ignotum. At postquam secundùm cor Christi ad ejus imperium miserunt rete in dexteram navigii, continuò ex ipso effectu piscationis Dominum maris cognoverunt, & secundùm cor ipsius cor suum illi exhibuerunt. Unde finito illic prandio, cùm diceret Petro tertiò: *amas me*, ipse quoque tertiò secundùm cor ipsius respondit illi: *amo te*. Ecce cor Petri quasi cor Christi se habendo exhibet nobis in comitatu Jesu quasi alterum Caleph, cui & dicit ipse Jesus: *Tu me sequere*, tanquam dicat: quasi alter Caleph tu me sequere verum Josue, tu me comitare, tu mihi cooperator esto, ut per Jordanem Baptismi populus fidelis introducatur in terram promissionis. Quod ut ita fieret, rectè orando prophetavit, & prophetando fideliter oravit Propheta David sic dicens tibi Christe: *Tribuat tibi secundùm cor tuum, & omne consilium tuum confirmet.* Subauditur: *DEUS Pater.*

Joan. 20. 15.

Luc. 24. 25.

Joan. 21. 4.

Ibid. v. 17.

Ibid. v. 22.

Et nos postquam hoc magna ex parte impletum cognovimus, tamen in nobis & aliis adhuc sentimus magnam discrepantiam cordis nostri humani à corde Christi, in quo sunt omnes thesauri divinorum consiliorum absconditi, cui omnino sic nos expedit conformari per fidem cum Maria, per cordis ardorem cum discipulis illum in fractione panis cognoscentibus, per amorem sincerum cum Petro, ut manifesta sit nobis in nobis ipsius resurrectio, in qua facta est corporis & spiritûs perfecta coadunatio. Non putemus cum Maria Christum in monumento quærente ipsum necdum ad æqualitatem

Patris

Patris ascendisse, vel corpus ejus esse absque spiritu suo. Rursum cum discipulis, qui existimabant *se spiritum videre*, non putemus Christum carnem & ossa non habere, cùm ipse dicat sponsæ suæ, sanctæ scilicet Ecclesiæ: *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea.* Sic omnino cor nostrum sit ardens in nobis, dum loquitur nobis in via, & aperit nobis scripturas, neque inter cor nostrum, & cor Christi aliqua inveniatur damnabilis & noxia nobis diversitas. Quia verò nobis in nobis, vel ex nobis nulla est virtus ad hæc perficienda in nobis, *fiduciam talem habemus per Christum ad Deum, non quòd simus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex DEO est*, qui etsi nobis propter nos nihil boni debet, quibus nonnisi pœnas debet: tamen hoc Filio suo debet, ut ipse homines illi conformet, qui & obediens ei factus, & homini mortuo ipse mortuus est conformatus. Propterea non rogamus rem tantam dari nobis pro meritis nostris, sed rogamus o Christe, ut Deus Pater *tribuat tibi secundùm* quod meruisti, & *secundùm cor tuum* sic disponi nostrum liberum arbitrium, ut quasi Caleph comitetur te Jesum ad confirmandum in nobis non solùm omne præceptum tuum, sed etiam *omne consilium tuum.* Dicimus ergo: *Tribuat tibi secundùm cor tuum* esse cor nostrum: *& omne consilium tuum confirmet*, ne unquam consiliis tuis divinis affectus humanus recalcitraret, sed cor nostrum per liberum arbitrium *secundùm cor tuum* gradiatur quoadusque in vera promissionis terra lacte, ac melle sempiternæ dulcedinis tecum perfruatur. Ibi

Luc. 23. 37.
Genes. 2. 23.
2. Cor. 3. 4. 5.

VERS. VI. *Lætabimur in salutari tuo, & in nomine DEI nostri magnificabimur.*

Ibi o Pater, o Genitor Salvatoris! in terra promissionis constituti post omnem diem tribulationis, in die solemnitatis & lætitiæ *lætabimur in salutari tuo.* Ego David Propheta, & omnis fidelis Psalmista, & omnis fidelium caterva Caleph nomine digna, imò dignatione divina hoc nomen sortita ibi *lætabimur*, non in nostro merito, sed *in salutari tuo* Pater æterne.

Et in nomine DEI nostri magnificabimur. Nam quos prædestinavit ante tempora sæcularia, hos & vocat, & justificat in tempore opportuno, in tempore accepto, eosdem quoque magnificabit post omnia tempora in æternitatis gloria semper mansura. Hæc dixi conversus ad Patrem. Iterum conversus ad Filium dico:

VERS. VII. *Impleat Dominus omnes petitiones tuas.*

O Fili DEI vivi Christe, qui pro nobis interpellas apud Patrem dignus exauditione pro tua reverentia, tibi pro nobis postulanti nostras preces jungimus, ac dicimus: *Impleat Dominus* Pater *omnes petitiones tuas.* Tu es enim nunc Advocatus noster: futurum est, ut sis Judex noster. Sed antequam nos judices, antequam nos ad judicium voces, *impleat* Deus Pater in nobis *omnes petitiones tuas*, quas tu Pontifex ingressus in sancta sanctorum, id est, in ipsum cœlum, ut appareas vultui DEI pro nobis, per hoc ipsum fundis pro nobis, quòd appares vultui DEI pro nobis. Nam tuæ illic humanitatis in Divina gloria jugis apparitio, jugis est petitio pro his in cœlum intrà sancta sanctorum colligendis, qui sunt membra tua, per hoc participes tuæ Divinitatis, quòd tu particeps factus es humanitatis. Itaque o magne Pontifex, qui penetrasti cœlos, qui intrà sancta sanctorum, intrà secreta cœlorum tuæ humanitatis exhibitione *petitiones* facis pro salute hominum, pro glorificatione membrorum tuorum, nos tibi petenti petitiones nostras jungimus, & dicimus: *Impleat Dominus omnes petitiones tuas.* Et non dubitandum est ullo modo exaudiri talem Pontificem in diebus suis DEO placentem: quia etiam longè ante ipsius tempora ego *David* Propheta in diebus meis

Nunc cognovi, quoniam salvum fecit Dominus Christum suum.

Nunc cognovi per Spiritum Prophetiæ, *quoniam* DEUS Pater *Christum* Filium suum Spiritu Sancto & virtute unctum non dico *salvum faciet*, quasi futurum illud mihi sit ambiguum, sed *salvum fecit*: quia immobiliter in præscientia Divina est præteritum, quod adhuc in temporibus est futurum de salvatione totius Christi, id est, capitis, & omnium suorum membrorum, in quibus pro prædestinatione jam *salvum fecit Dominus* Pater *Christum suum.* Sed ut ipsa prædestinatio in effectu appareat, & totum corpus ejus in his quoque membris, in quibus adhuc super terram infirmatur, salvum fiat,

Exaudiet illum de cœlo sancto suo.

Qui exaudivit enim in carne mortali sub cœlo, & sub angelis minoratum, nunc multò magis *exaudiet illum de cœlo sancto suo* in carne immortali super Angelos glorificatum. Qui exaudivit Jesum Sacerdotem magnum in veste sordida orantem, sicut in Zacharia legitur: Nunc multò magis *exaudiet illum* talibus mutatoriis indutum, & talibus coronis coronatum, de qualibus illic dicitur: *Ecce abstuli à te iniquitatem tuam, & indui te mutatoriis.* Item: Et factum est verbum Domini ad me dicens: *Sume à transmigratione Holdai, & à Tobia, & ab Idaia, & venies tu in die illa, & intrabis domum Josiæ filii Sophoniæ, qui venerunt de Babylone, & sumes argentum, & aurum, & facies coronas, & pones in capite Jesu filii Josedech Sacerdotis magni, & loqueris ad eum dicens: Hæc ait Dominus exercituum dicens: Ecce vir oriens nomen ejus.* Hic per nomen *orientis* intelligimus gloriam Christi resurgentis post occasum suæ mortis, quando natura humana in Christo, licèt non fuerit in alteram naturam commutata, tamen mutatoriis Divinæ claritatis est induta, & gloriâ Divini splendoris coronata. Ergo nunc mutatoriis indutum, & coro-

Zach. 3. 4.
Ib. 6. v. 10. 11. & 12.

coronis aureis coronatum *exaudiet illum de cœlo* A *sancto suo*, qui eum priùs exaudivit spineâ coronâ coronatum, & nostris peccatis coinquinatum, sicut in Isaia dicitur: *Torcular calcavi solus, & de gentibus non est vir mecum. Calcavi eos in furore meo, & aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea, & omnia indumenta mea inquinavi.* Si ergo in die tribulationis habens vestimenta sordida, sicut sunt vestimenta calcantium in torculari, tamen *exauditus est pro sua reverentia*: quantò magis nunc *formosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis suæ* dignus est exauditione. Propterea vel ego David Propheta, vel ego quilibet fidelis Psalmista sine dubio affirmo: quòd DEUS Pater Domini nostri JESU Christi, qui eum exaudivit in die tribulationis, nunc exaudivit & semper *exaudiet illum de cœlo suo*, imò de sinu suo: quia *unigenitus est in sinu Patris*, ait Joannes, *ipse enarravit*, videlicet: non aliud enarravit foris, quàm quòd in sinu suo discit, in quo etiam sinu tanquam de vicino petit, quod suis membris expedire novit, ubi *exaudiet* DEUS Pater *de cœlo suo sancto*, id est: de sinu sancto suo, de cœlesti videlicet secreto, ubi inter ipsum, & Patrem nullius vestimenti est interpositio: quia *ego* (ait) *& Pater unum sumus.*

Isa. 63. 3. *Hebr. 5. 7.* *Joan. 1. 18.* *Joh. 10. 30.*

Exaudiet ergo *illum de cœlo sancto suo in fortitudine salutis dexteræ suæ*: sic enim in Hebræo legitur pro eo, quod nos habemus:

In potentatibus salus dexteræ ejus.

Exaudietur planè in obtinenda fortitudine salutis dexteræ suæ, quia *salus dexteræ ejus* est C *in potentatibus*. Scriptum est enim: *Longitudo dierum in dextera ejus, & in sinistra illius divitiæ & gloria.* Ergo longitudo dierum est æternitas octo beatitudinum. Et ideo *in potentatibus*, sive *in fortitudine* prædicatur esse *salus dexteræ ejus*: quia nunquam deficiet longitudo & fortitudo & potentatus illius salutis, illorum dierum, illius beatitudinis, quæ est in dextera ejus, in potiori manu ejus, qua distribuit, & largitur æterna bona. Sed in sinistra illius, qua tribuit divitias temporales & gloriam dignitatum præsentium, est quidem quantulacunque *salus*, in qua tamen salute non est potentatus, aut fortitudo, seu longitudo, sed magna infirmitas, magna instabilitas, magna brevitas & brevis jucunditas. Ideo pro hac salute suis obtinenda non orat Christus, quamvis eam tribuat interdum suis fidelibus, quibus de sinistra sua largitur temporalia bona interdum; semper autem de *dextera* sua largitur eis æterna, in quibus est potentatus & fortitudo salutis, pro qua suis obtinenda ipse nunc orat in cœlis. Nos quoque, qui membra ipsius dicimur, ad eandem æternam salutem petendam semper intenti esse debemus, ne cum impiis, quibus placent sola sinistra, sinistri efficiamur, & in hoc mundo ita cum eis extollamur, ut unà cum eis corruamus. Nam

Prov. 3. 16.

VERS. VIII. *Hi in curribus, & hi in equis.*

Majores *in curribus*, minores *in equis* feruntur: quia mos erat antiquitus, ut quando post victoriam exhibebatur triumphus, majores laureati ferrentur *in curribus*, minores autem pariter ovantes ferrentur *in equis* plebe occurrente cum ramis palmarum, & vocibus magnis celebrante triumphale festum. Unde nunc pro majoribus dignitatibus ponuntur *currus*, pro minoribus *equi*, cùm dicitur: *Hi in curribus, & hi in equis.*

Aliter: *Hi in curribus* vanarum dignitatum, & inanis gloriæ gloriantur: *& hi in equis* cervicosæ superbiæ aut fluxæ luxuriæ feruntur cum Pharaone, & exercitu ejus. B *Nos autem* cum Moyse quasi pedestres ab hujusmodi fugiendo cum ipso Moyse cantamus, & alios ad cantandum provocamus dicendo: *Cantemus Domino, gloriose enim honorificatus est.* Talia dicentes DEUM de præteritis bonis laudamus, & *In nomine Domini DEI nostri invocabimus* adjutorium Divinum ad consequenda futura bona, quæ sunt in dextera. Nam qui sinistris inhiabant, & pro retinendis dicebant: *Expedit nobis, ut unus moriatur homo, ne fortè veniant Romani, & tollant nostrum locum, & gentem*;

Exod. 15. 1. *Joan. 18. 14.* *Ib. 11. 48.*

Ipsi obligati sunt, & ceciderunt, VERS. IX.

locum & gentem amiserunt: ipsi & omnes eorum consimiles temporalia, & sinistra bona æternis, ac dextris præponentes, etsi videantur sibi stare in alto rerum culmine, tamen *ceciderunt* obligati funibus peccatorum suorum. *Nos autem*, qui temporalia contemnendo sola æterna desideramus, qui utendo temporalibus, æternis frui cupimus, *Nos*, inquam, gentiles, qui lapides fuimus de lapidibus suscitati, *surreximus, & erecti sumus*, ut simus filii Abrahæ, quorum similitudo illi ostensa est non in terra, sed in cœlo dicente ad eum Domino: *Suscipe cœlum, & numera stellas, si potes.* Suspexit ille, qui sibi dici audivit: *sic* D *erit semen tuum.* Et nos igitur cum Patre nostro Abraham sursum aspiciendo, & terrena despiciendo, *surreximus, & erecti sumus.*

Gen. 15. 5.

Domine salvum fac Regem, & exaudi nos in die, qua invocaverimus te. VERS. X.

Sumus quidem erecti, sed quia nec nostra virtute surreximus, neque stare per nos possumus, o Domine Pater *Salvum fac* Regem in suis membris, quem jam salvasti in semetipso. *Salvum fac* illum in nobis adhuc infirmis, qui eum salvasti in multis militibus ipsi Regi nostro viriliter militantibus: *& exaudi nos* per illum Pontificem pro nobis interpellantem *in die, qua invocaveri-*

verimus te, à te ipso petentes te ipsum, quod est invocare te. Nam qui aliud à te desiderant, illud invocant, quod desiderant. Nos autem cupimus & per Christum Regem salvari *in potentatibus salutis dexteræ ejus*, & per ipsum Pontificem exaudiri *in die, qua invocaverimus te. In die*, in lucida exspectatione ac desiderio claro illius promissionis, quam ipse Pontifex nobis posuit dicens: *Si quis diligit me, sermonem meum*
Joan.14.23. *servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. In* hujus promissionis *die* ac luce quandocunque *invocaverimus te*, per ipsum exaudi nos, qui apud Te interpellat pro nobis JEsus Christus Dominus noster, qui tecum vivit, & regnat DEUS in unitate Spiritûs sancti per omnia sæcula sæculorum Amen.

Gloria Patri Filium pro nobis interpellantem exaudienti: *Gloria Filio* salutari, in quo lætabimur, sicut in Psalmo isto dictum est: *lætabimur in salutari* ejus: *Gloria Spiritui Sancto*, qui est hæc ipsa lætitia, qua *lætabimur in salutari* DEI Patris.

PSALMUS XX.

DOmine in virtute tua lætabitur Rex.

VERS. I.

In Finem Psalmus David.

Titulus *Psalmi* patet. Ordo placet. Cùm enim Psalmo præcedenti fuerit materia sacerdotalis Christi supplicatio in Passione, ac Pontificalis interpellatio in Patris confessione, paucis interpositis de Regali ejus potentia circa finem ubi dictum est: *Domine salvum fac Regem*: Nunc in isto sequenti Psalmo quasi è converso principalis materia est ejus Regalis potentia, cui pauca interponuntur de sacerdotali clementia. Igitur misericordiam, & judicium cantant hi duo Psalmi, & in eorum contextu misericordia, & veritas obviant sibi ordine decentissimo, dum priùs propitiator Pontifex in throno gratiæ clementer omnes invitat ad se, ac postea gratiam contemnentibus quasi Rex magnam ostendit potentiam, & virtutem: ut quos hoc non demulcet ad pietatem, quòd ipse est propitiatio pro peccatis totius mundi, hoc saltem à sua impietate deterreat, quòd ipse est invictæ virtutis auctor, & insuperabilis imperii Rex, ac semper magnificus triumphator, qui adversæ dominationis vires reprimit, qui inimici rugientis propria virtute sævitiam superat, qui hostiles nequitias potenter expugnat, cujus virtuti, & fortitudini penitus nemo potest resistere: quia necessarium est, inevitabile est, atque ita inevitabiliter prærordinatum est, ut ei omne genu flectatur volentium & nolentium, cœlestium, terrestrium, & infernorum.

Unde rectè attitulatur hic *Psalmus David* manuforti: quoniam sicut de fortitudine *David* legitur, quòd *octingentos interfecit impetu uno*,
2.Reg.23.8. quo facto, seu dicto mystico significatur magna *David* manufortis fortitudo: sic de isto vero *David* sanissimè creditur, quòd innumerabiles exercitus dæmonum interfecit, & superavit impetu uno, quando in impetu magni terræmotûs eo moriente in cruce, atque animâ ejus ad infernum descendente ceciderunt ante faciem ejus portæ infernales fugatis earum custodibus. Cùm enim ipse Rex gloriæ Christus infernum debellaturus intraret, & chorus Angelicus ante faciem ejus portas principum tolli præciperet, atque multum populum de inferno eriperet, suæque Resurrectionis participes faceret: in hoc ipso plagam mortis accepit Diabolus cum suis satellitibus, quòd ereptis de manu inferni multis hominibus, quorum saluti valde invidet ille inimicus, ipsum & suos torquet invidia vehementiùs, & atrociùs. Etiam tunc noster *David* quasi octingentos interfecit impetu uno, quando in impetu magno terræmotus factus est magnus ipso resurgente, atque sepulchri *custodes facti sunt velut mortui*: Matth 28.4.
per quod significat, omnes inimicos ipsius deputatos æternæ morti, præcipuè illos, qui vellent eum semper in sepulchro jacere nec regnare. Postremo tandem judicio in impetu uno, *in momento, in ictu oculi, in novissima tuba* quasi 1.Cor.15.52.
octingentos interficiet, quando his, qui à sinistris erunt, sic dicet: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis ejus.* Matth 25. 41.
Ex tunc sublata omni tristitia de regno ejus *Domine in virtute tua lætabitur Rex, & super salutare tuum exultabit vehementer.*

Potest iste *Psalmus* pro quolibet Rege Catholico decenter cantari, sicut & præcedens pro quolibet sacerdote Catholico. Siquidem Reges Catholici, si benè regnant, membra sunt Regis hujus, de quo agit hic *Psalmus*. Et sacerdotes ejusdem Regis & sacerdotis membra debent esse, de quo agitur in Psalmo præcedente. Sed nos de capite Regum, & sacerdotum, & omnium, quibus dicit Petrus Apostolus: *Vos estis genus electum, Regale sacerdotium*, nunc agendo, in nomine Domini Psalmi hujus ingrediamur pulcherrimam domum, 1.Pet.2.9.
cujus in Prooemio pulchrum vestibulum vidimus; cujusque bonum titulum in fronte domûs conscriptum legimus, in quo titulo non solùm cognoscitur Dominus Domûs per nomen *David*, sed & consummatio ipsius domûs innuitur, cùm *Psalmus* iste conspicitur intitulatus *in finem*, qua nimirum titulatione instruimur ad hunc *finem*, ad hanc omnis con-

consummationis perfectionem directam Psalmi hujus intentionem, ut regno Christi consummato, & inimicis ejus humiliatis fiat plenè, quod in fine Psalmi dicitur: *Cantabimus & psallemus virtutes tuas.* Ibi circa finem Psalmi *virtutes* commemorantur pluraliter propter divisiones
1.Cor.12.11. gratiarum, quas dividit spiritus prout vult, quibus vult. In principio verò Psalmi de singulari *virtute* Regis agitur, qui solus in plena virtute DEI Patris gloriatur: quia ipse DEI virtus & DEI sapientia rectè nominatur, quem solum ex millibus electum glorificamus in hoc Psalmo ita dicendo:

VERS. II.

Domine in virtute tua lætabitur Rex, & super salutare tuum exultabit vehementer.

O *Domine* DEUS Pater! Idem Rex, & Sacerdos filius tuus, quem talem Pontificem habemus, ut possit compati infirmitatibus nostris, tentatus per omnia pro similitudine absque peccato, Idem planè propter nos homines homo similis nobis, passibilis in infirmitate nostra, est etiam *in virtute tua* tibi omnino coæqualis. Ideo,
Thren.1.14. qui ex nostra fragilitate dicit: *infirmata est virtus mea*, ipse idem *in virtute tua lætabitur.* Si enim sancti ejus per ipsum convaluerunt de infirmitate, ac fortes facti sunt in bello: quantò magis ipse, postquam resuscitatus à morte convaluit de infirmitate, fortis & potens in prælio
Matth. 28. 18. factus, *in virtute tua lætabitur* sic dicendo: *Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra. Et super salutare tuum exultabit vehementer* ad-
Marc.16. 16. dendo: *Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ, qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit.* Hoc fidei verbum per os Filii tui Salvatoris nostri enuntiatum dicente illo, *qui crediderit, salvus erit*, hoc, inquam, salutare verbum, quod prædicat, salvum futurum, qui crediderit & baptizatus fuerit, magnæ illi exultationis causa fuit, qui super hoc verbo delicias habuit, priusquam mun-
Prov. 8. 30. 31. dus fieret, quando delectabatur *per singulos dies ludens in orbe terrarum, & deliciæ* ipsius *esse cum filiis hominum.* Si tunc in deliciis præscientiæ vehementer exultavit: quantò magis nunc exultat, atque in æternum exultare non desinit, cùm per fidem, & baptismum perficitur ejus cohabitatio cum hominibus, & consummantur deliciæ, quas habet in eo, quòd eum delectat esse cum hominibus, ut ante constitutionem mundi desideravit? Unde cohabitans cum homi-
Luc.22.15. nibus homo factus ex magno affectu dixit: *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum.*
Deut.32. 11. Nam *sicut aquila provocans ad volandum pullos suos*, ad hoc super eos volitat, ut eos ad volan-
Matth. 23. 37. dum provocet: vel *quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas* cum magno desiderio: sic ipse homo propter homines factus magno afficiebatur desiderio desiderans esse cum hominibus & desiderans homines esse secum. Propter-
Joan.17.24. eà dixit: *Volo, ut ubi ego sum, & illi sint mecum.* Et tu DEUS Pater Christi

Desiderium cordis ejus tribuisti ei, VERS. III. & IV.

ut factus homo esset cum hominibus, *& voluntate labiorum ejus non fraudasti eum* dicentem: *Volo, ut ubi ego sum, & illi sint mecum.* Verè *desiderium cordis tribuisti ei*, ut sit cum hominibus, *quoniam* in sua conceptione, ubi homo conceptus est, ibi *prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis*, ut peccatum originale, quo fuimus omnes præventi concipientibus nos matribus in peccatis, longè abesset à Virgine Matre concipiente in benedictione, quam deprompsit Angelus ad eam dicendo: *Ave gratia plena Dominus tecum,* Luc.1.28.
Benedicta tu in mulieribus. Sic o DEUS Pater!
B mittendo Angelum ad Virginem concepturam tuum Filium *prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis*, ut nihil traheret in se de radice amaritudinis, taliter assumens humanam naturam, ut excluderet culpam tam radicalem sive originalem, quàm actualem. Nam Spiritus sanctus superveniens in Virginem tulit ab ea peccatum originale, & virtus Altissimi obumbrans ei puram, & tutam conservavit eam ab omni peccato actuali, & fœcundans eam tali conceptione, ut Mater benedicta conciperet ac gigneret benedictum filium, quem tu Pater *prævenisti in benedictionibus dulcedinis* dando ei desiderium sui cordis, ut esset sine peccato plenus omnium benedictionum jucunditate & exultatione, quam
C jucunditatem & exultationem tu Pater in ipsa conceptione thesaurizasti super eum, & nomine æterno hæreditasti eum, dans ei nomen, quod est super omne nomen dicente Angelo: *Ecce concipies & paries filium, & vocabis nomen ejus Jesum. Hic erit Magnus, & Filius Altissimi vocabitur.* Super hoc nomen, quod est Jesus, non est nomen altius: quia hic Jesus est una persona Trinitatis, in qua nihil est prius aut posterius, nihil majus aut minus, nihil superius aut inferius. Unius verò personæ in altissima Trinitate nomen est Jesus & filius Altissimi. Per hujus nominis dulcedinem *prævenisti eum in benedictionibus*, quibus ipse prædicatur: *Benedictus, qui venit in nomine Domini*, ut in eo secundùm desiderium sui cordis benedicantur omnes tribus terræ. Hoc *desiderium cordis ejus*
D *tribuisti ei*, quia nunc in semine Abrahæ, quod est Christus, benedicuntur omnes tribus terræ, dum prædicatur Evangelium omni creaturæ, per quod ex omnibus nationibus terrarum colliguntur aliqui ad fidem ipsius Christi. Patet ergo: quòd *desiderium cordis ejus* Filio tuo Deus Pater per hoc *tribuisti*, quòd in *benedictionibus dulcedinis illum prævenisti.*

Luc. 1. 31. & 32. (margin)

Matth.21.9. (margin)

Quòd autem *voluntate labiorum ejus non fraudasti eum* dicentem: *volo, ut ubi ego sum, & illi sint mecum*, per hoc patet, quòd *posuisti in capite ejus coronam de lapide pretioso.* Primitivam scilicet Ecclesiam conjungendo illi or-

ornata quasi *coronam* de omni *lapide pretioso*: quia duodecim Apostoli quasi duodecim lapides pretiosi tanquam coronam capitis, quod est Christus, ornant primitivam Ecclesiam. Insuper & alii lapides pretiosi caput Ecclesiæ Christum in principio nascentis Ecclesiæ ornaverunt, qui, ubi Christus erat, & ipsi fuerunt. Unde & dicunt: *Nostra autem conversatio in cœlis est. Unde & expectamus Dominum nostrum JESUM, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ.* Propter istam claritatem omnis lapis pretiosus & clarus in corona capitis prædicatur, cujus capitis claritati cùm totum corpus Ecclesiæ configurabitur de toto terrarum orbe coadunatum, illic erit ipsum corpus, ubi est caput, in æterna scilicet claritate: quia *non fraudabitur voluntate labiorum suorum* qui dixit: *Pater volo, ut ubi ego sum, & illi sint mecum, ut videant claritatem meam, quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante constitutionem mundi. Posuisti* ergo *in capite ejus coronam de* omni *lapide pretioso*, non solùm in primitiva Ecclesia, sed & in universa Ecclesia per circulum terræ dilatata mirificè fabricatam de costa ipsius per Passionem ejus, & clarificatam in quibusdam lapidibus jam facta Resurrectione, in quibusdam certissima Resurrectionis expectatione constante. Nam & *multa corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexerunt* cum eo, quibus illi consurgentibus ipse refulsit ornatus ex eorum claritate tanquam *de* omni *lapide pretioso*. Et quando in fine corpora omnium sanctorum seminata in infirmitate resurgent in gloria, tunc omnis Ecclesia, velut quædam grandis *corona* capiti Christo coadunata *de* omni *lapide pretioso* erit fulgida in vita æterna.

Phil. 3. 20. & 21. — Joan. 17. 24. — Matth. 27. 52. — 1. Cor. 15. 43.

VERS. V. *Vitam* enim *petiit à te. Vitam* scilicet æternam *petiit* sibimet, & suis membris, ubi dixit: *Pater clarifica filium tuum*, subauditur in Resurrectione. *Ut & filius tuus ita clarificet te*, subauditur: in suorum membrorum Resurrectione, quam Filius tuus ita perficiet, *sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne, quod dedisti ei, det eis vitam æternam*. Sic *vitam petiit à te*, sibi, & suis, *& tu tribuisti ei*, non qualemcunque vitam, sed vitam longævam, vitam æternam, dans ei *Longitudinem dierum in sæculum sæculi.* Dies quippe Nativitatis ejus in hunc mundum quasi breves fuerunt: quia dies vitæ mortalis in illo finem habuerunt. Sed dies Resurrectionis ejus *longi* sunt carentes fine: quia *resurgens ex mortuis jam non moritur, & mors illi ultra non dominabitur. Quòd enim mortuus est, peccato mortuus est*, ut moreretur peccatum, *quòd autem vivit, vivit DEO*, ut perpetuetur homo: quia mortem nostram moriendo destruxit, & vitam resurgendo reparavit. Quem Tu Pater à mortuis resuscitando *dedisti ei longitudinem dierum*, non solùm ut ipse vivat in æternum, sed etiam, ut conresurgentes illi vivant in animabus per fidem *in sæculum*, id est, per longa ista tempora hujus sæculi usque in finem temporum, & dein *in sæculum sæculi* vivant post Resurrectionem tam in corporibus quàm in animabus absque omni termino vivendi, absque omni timore moriendi, usque *in sæculum sæculi*, id est, in æternum.

Joan. 17. 1. — Rom. 6. 9. & 10.

VERS. VI. *Magna est gloria ejus in salutari tuo, gloriam, & magnum decorem impones super eum.*

Vita ejus, in qua dedisti ei longitudinem dierum, non solùm erit longa, sed etiam erit gloriosa non parùm, sed multùm: quia *magna* erit *gloria ejus*, id est, hominis assumpti, & à morte suscitati *in salutari tuo*, id est, in Verbo tuo, dum non dispar erit gloria Verbi assumentis, & hominis assumpti atque in DEUM glorificati.

Gloriam, & magnum decorem impones super eum. Revera *super eum* tanquam super immobile fundamentum *impones gloriam, & magnum decorem*, id est, Ecclesiam gloriosam non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi. Cujus gloria hæc est, de qua Paulus ait: *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Decorem* verò habet in operatione manifesta & honesta. Vel *gloria* erit in virtutibus: *decor in miraculis.* Et hoc erit sinè defectu, quoniam illa benedictio, qua dictum est primis hominibus: *crescite, & multiplicamini, & replete terram, & subjicite eam*, nunc in Christo implebitur, dum ipse granum in terra mortuum sic multiplicabitur, ut ei & suis membris omnis terra subjiciatur.

2. Cor. 1. 12. — Genes. 1. 28.

VERS. VII. *Quoniam dabis eum in benedictionem in sæculum sæculi.*

Ut videlicet crescat & multiplicetur *in sæculum sæculi*, hoc est, in æternum. Vel *dabis eum in benedictionem*, quæ promissa est Abrahæ, ut in ipso benedicantur omnes tribus terræ. Tandem *lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo. Lætificabis eum* in suis membris, cùm dicetur cuique suorum: *Intra in gaudium Domini tui*, quod gaudium erit *cum vultu tuo*, id est, cum ipso Filio tuo, qui est *vultus tuus.*

Matth. 25. 21.

VERS. VIII. *Quoniam Rex sperat in Domino, & in misericordia Altissimi non commovebitur.*

Primus homo de terra terrenus in paradiso positus in misericordia Dei non stetit, sed motus est per superbiam. Secundus autem homo de cœlo cœlestis in cœlo positus, *in misericordia Altissimi* DEI Patris factus est & ipse *Altissimus*: ideo *non commovebitur, quoniam* ipse *Rex sperat in Domino.* Cùm adhuc ipse viveret, in carne speravit in Domino, nihil præsumens de humana virtute. Nunc etiam sperat in membris suis, quos facit sperare in Domino,

 non

non in viribus humanis: Ideo *in misericordia Altissimi non commovebitur*, neque veniet illi pes superbiæ, neque manus peccatoris movebit eum vel suos in misericordia ipsius constabilitos.

Aliter: *In misericordia Altissimi non commovebitur.* Habet iste Rex aliud tempus misericordiæ atque aliud iræ. Tempus misericordiæ est, quamdiu nunc sedet in throno gratiæ pius Pontifex, propitiator pro peccatis totius mundi, suscipiens confessiones & pœnitentias omnium, qui accedunt ad thronum gratiæ,

Hebr.4.16. de quo ait Apostolus: *Accedamus cum fiducia ad thronum gratiæ, ut misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.* Super hunc thronum gratiæ sedet nunc ante Judicium paratus recipere, ut diximus, confessiones & pœnitentias omnium hominum. Futurum est autem, ut sedeat in sede majestatis suæ trementibus in conspectu ejus cœlis cœlorumque virtutibus. Et tunc nullius pœnitentia, utpote nimis tarda recipietur, sed justo judicio unusquisque judicabitur. Tunc apparebit quasi Rex iratus, & commotus inimicis suis in justitia Altissimi. Nunc verò *in misericordia Altissimi* super thronum gratiæ sedens *non commovebitur*, sed expectat patienter & clementer conversiones & pœnitentias hominum. Tempus utrumque distinguens Apostolus cuilibet homini peccanti ait: *Ignoras, quoniam benignitas*

Rom. 2. 4 & 5. *DEI ad pœnitentiam te adducit? Tu autem secundùm duritiam tuam, & impœnitens cor tuum thesaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis justi judicii DEI.* Nunc ergo, ut Apostolus ait: Benignitas DEI ad pœnitentiam provocat, & adducit. Hæc benignitas quasi manus Divinæ propitiationis plena medicamentis, plena salutiferis unguentis in hac magna totius mundi infirmaria infirmis & ægrotantibus plena, offert omnibus larga pietatis medicamina secundùm divitias gratiæ Divinæ, qua pluit super justos, & injustos. Hanc manum pœnitentes, & confitentes peccatores inveniunt, & ab illa salubres medicinas accipiunt. Superbi verò, & arrogantes peccatores hanc manum non inveniunt, neque medicinas ab illa quærunt. Veniet *dies iræ, dies calamitatis, & miseriæ*, dies

Sophon.1.15. magna, & amara valde; quando hæc manus, quæ modo est lenissima contactu suavissimo, nunc tractans vulnera & ulcera pœnitentium, contra impœnitentes armabitur gladio acutissimo, gladio bis acuto. Tunc in splendore fulgurantis hastæ, judicialis scilicet sententiæ, non erit, qui se possit abscondere: quia dextra judicis vindicantis tunc inveniet omnes, qui eum oderunt, quique medicinas ipsius recipere noluerunt. Quod considerans Propheta nunc dicit:

VERS. IX. *Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inveniat omnes, qui te oderunt.*

Nos quoque cum Propheta & Psalmista psallendo ex medulla cordis dicamus: O Rex Altissime, qui nunc in misericordia non commoveris, qui nunc omnibus medicinam porrigis, *ut inveniatur manus tua* lenissima *omnibus inimicis tuis*, ut ex inimicis fiant amici manu tua nunc medicante. Nisi enim nunc inveniant eam lenem, sentient quandoque tuam manum graviter ferientem. Nam *dextera tua inveniet omnes qui te oderunt*, quique illam, cùm poterant, invenire noluerunt. Dicimus itaque orando: *Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis.* Non autem orando, sed judicio tuo justo concordando addimus: *Dextera tua inveniat omnes, qui te oderunt.* Summo quidem desiderio petimus, ut *manus tua* Pontificalis oleum infirmorum consecrans nunc *inveniatur omnibus inimicis tuis*, ut ab illa manu eodem oleo perungan-

B tur & sanentur. Si verò illi pertinaci animositate non admittunt hujus manûs impositionem & unctionem, justo Judicio tuo acquiescimus, ut ipsa *dextera tua* manus gladio sententiæ judicialis armata tandem *inveniat omnes, qui te oderunt.* Non enim sine causa gladium portat manus tua Regalis, quemadmodum non sine causa chrisma & oleum sanctum, sive oleum infirmorum sancta manus tua Pontificalis.

Aliter: Quidam sic ad Dominum convertuntur, ut cum Zachæo quærant videre Jesum, Luc.19.4.
& pio desiderio quasi præcurrentes ipsum ascendant in arborem Sycomorum, ut videant illum. Quidam verò non quærunt Jesum, sed cum Saulo persequuntur illum cœcati per ignorantiam, dum nesciunt, quòd membra Christi persequen-

C do persequuntur Christum ipsum. Pro utrisque hic oratur, cùm dicitur: *Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis*, illis scilicet, in quibus desiderium bonitatis tua præveniente gratia suscitatum, te quærit cum Zachæo Jesum, id est Salvatorem, timens te Judicem: Et *omnes qui* te oderunt, qui te cum Saulo in tuis persequuntur, *dextera tua* nunc *inveniat*, salubri fortitudine ostendens illis, quòd eis *durum est contra* tuæ justitiæ Act 9.5.
stimulum calcitrare. Si enim te odientes inimici tui non te inveniunt modò salvantem, neque invenientur à te salvante. Tandem te invenient judicantem, & tu judicans invenies eos examinando sæculum per ignem. In quo igne

Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui. VERS. X.

D *In tempore* vultûs tui, id est, vultuositatis tuæ, quando vultus tuus, nunc propitius, apparebit terribilis. *Pones eos ut clibanum ignis*, ut toti ardeant intrinsecùs: atque ut etiam ardeant extrinsecus, *Dominus in ira sua conturbabit eos, & devorabit eos ignis.*

Sciendum est, quòd omnes reprobi, qui ex anima simul & carne peccaverunt, illic in anima pariter & carne cruciabuntur. *Clibanus* namque intrinsecùs ardet: is verò, qui ab *igne* devoratur, ab exteriori incipit parte concremari. Ut ergo sacra eloquia ardere & exteriùs & interiùs reprobos demonstrarent, eos & ab igne devorari, & sicut clibanum poni testantur, ut per ignem crucientur in corpore, & per dolorem ardeant in mente. *In tempore* itaque *vultûs* Domini

Domini injusti omnes & *ut clibanus* ponuntur, & A ab igne devorantur, quia apparente Judice cùm à visione illius eorum multitudo repellitur, & intùs per tardam pœnitentiam ardet conscientia, & foris carnem cruciat gehenna.

VERS. XI. *Fructum eorum de terra perdes, & semen eorum à filiis hominum.*

Et hoc facies ô Judex juste! in tempore vultûs tui, ut inimici tui terreni primò Judæi, ac deinde omnes eorum consimiles terrena plus, quàm te diligentes, & *fructus* terrenos perdant, & fructus cœlestes non inveniant, quia *fructum eorum de terra* quæsitum *perdes.* Vel *perdes fructum eorum de terra* promissionis, ut in ea fructum beatitudinis non inveniant, de quo fructu in Ev- B

Matth. 5. 4. angelio dicis: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.* Judæi autem non solum *de terra* temporalis promissionis, sed etiam *de terra* æternæ promissionis exterminabuntur, & *semen eorum*, id est, omnis prosperitas eorum, non quæ per carnis successionem, sed per impietatis imitationem est posteritas, *& semen eorum* perdetur *à filiis hominum* damnata, & excommunicata, penitùsque projecta de consortio filiorum hominum, id est, omnium Sanctorum, qui non tam homines, quàm *filii hominum* dicuntur, quoniam à vetustate illorum innovati inveniuntur, qui non erant filii hominum, sed homines tantùm, scilicet Adam, & Eva. Sancti autem, qui Filium hominis diligunt, atque inter ejus membra computati sunt, rectè dicuntur *filii hominum*: quia C vetustatem primorum hominum exuerunt, & novitatem filii hominis induerunt. Sine dubio à talibus *filiis hominum* separabitur *semen* impiorum Judæorum, & hoc fiet justo judicio.

VERS. XII. *Quoniam declinaverunt in te*

Joan. 10. 20. *mala* dicendo: *Dæmonium habet, & insanit,*

Ibid. 11. 48. *quid eum auditis?* Item: *Si dimittimus eum sic, venient Romani, & tollent nostrum locum & gentem.* Qui adhùc sunt imitatores & semen eorum, & ipsi *declinant in te mala* sua, & in se declinant bona tua. Nam de bonis tuis extolluntur tanquam sint sua, & tanquam ea non accе-

1. Cor. 4. 7. perint, cùm talibus dicat Apostolus tuus: *Quid enim habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Sua verò *mala* D *in te declinant*: quia inde non se, sed te accusant, quasi per tuam inevitabilem præscientiam constringantur ad facienda mala. Dicunt enim:

Rom. 9. 18. *Deus, cui vult, miseretur, & quem vult indurat, & voluntati ejus quis resistet?* Hoc dicunt quasi de voluntate Dei bona emergant mala hominum. Sic *declinaverunt in te mala* hæretici: Mathematici asserentes fatali necessitate, aut stellarum dispositione actus humanos ordinari. Sic *declinârunt in te mala sua* etiam primi homines, cùm

Genes. 3. v. 12. & 13. dixit Adam: *Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi, & comedi.* Et Eva: *Serpens,* inquit, *decepit me, & comedi.* Talia dicendo culpam suam in te, qui totius & solius boni es auctor, callidè refuderunt, ut quasi tu culpabilis videreris, qui talem mulierem viro dedisti, postquàm illum decipiendum vidisti, & talem serpentem in Paradiso loqui permisisti, cujus loquelâ mulierem seducendam prænovisti.

Adhùc multi sunt imitatores istorum, qui exemplo Adæ prætendunt carnis à Deo creatæ, quasi mulieris suæ fragilitatem, aut ipsius Diaboli tentantis tanquam serpentis astutiam declinantes hoc modo sua mala in Deum Creatorem carnis, & spiritûs illius, qui peccando factus est Diabolus. Omnium talium hominum sua mala in te auctor boni declinantium pessimi erant Judæi, qui *declinaverunt in te mala* non ex ignorantia, sed ex industria cogitantes consilia callida quidem, sed frivola, quoniam *cogitaverunt consilia, quæ non poterunt stabilire.* Collegerunt enim Concilium, & dicebant: *Quid facimus: quia hic homo multa signa facit? si dimittimus eum sic, omnes credent in eum.* *Cogitaverunt* ergo *consilia* in illo Concilio, quibus impedirent, ne omnes crederent in te Christe. Sed non poterunt ista *consilia stabilire.* Joan. 11. v. 47. & 48.

Quoniam pones eos dorsum, VERS. XIII.

id est: ita obcæcabis eos, ut sint quasi *dorsum,* Luc. 2. 32.
& non videant te *lumen ad revelationem gentium* præparatum ante faciem omnium populorum. Obscurabuntur namque oculi eorum, & *dorsum* eorum semper incurvabitur. Imo ipsi erunt curvum *dorsum*: *quoniam pones eos dorsum* curvum primitus obscuratis oculis eorum, id est, Doctoribus eorum cœcatis præ invidia & odio veritatis. Si enim omnis, *qui fratrem suum odit, in tenebris est, & tenebræ obcæcaverunt oculos ejus;* 1. Joan. 2. v. 9. & 11.
quantò magis in tenebris fuerunt, & tenebræ illos obcæcaverunt, qui te Christe optimum fratrem oderunt, sicut tu dixisti: *Si non venissem, &* Joan. 15. v. 22. & 24.
locutus fuissem eis, peccatum non haberent: nunc autem, & viderunt, & oderunt & me, & Patrem meum. Ideo *pones eos dorsum* ne videant lumen, quod parâsti ante faciem omnium populorum.

Sed tamen, quia reliquiæ Israël salvæ fient, *in reliquiis tuis præparabis vultum eorum. Vultus eorum* fuit clarè oculatus in Patriarchis, & Prophetis. Istum *vultum præparabis*, & repræsentabis *in reliquiis* eorum, quando per Heliam, & Enoch convertentur corda filiorum ad Patres eorum, ut quasi pura, & clara specula concipiant vultum eorum, qui vultus erit conspicuus in ipsorum Judæorum *reliquiis, tuis* effectis, ut in Apostolis, aliisque discipulis ex Judæorum gente conversis clarè splenduit vultus oculatus & formosus usque adeò, ut totum corpus eorum esset oculis plenum *in circuitu, & intus*: quin & dorsa eorum *plena sunt oculis*: Apocal. 4. 8.
quoniam & ipsi sunt de beatis illis *reliquiis*, in quibus tu Christe *præparabis vultum* luminosum, qualis erat vultus Moysi splendidus effectus ex Exod. 34. 29.
consortio sermonis Dei; si enim illius vultus inde fuit clarificatus, quòd ad horam locutus est ei Deus: quantò magis tu Deo homo factus, tu Verbum caro factum per tuæ diuturnæ collocutionis consor-

consortium clarificâsti vultus Apostolorum, & discipulorum tuorum, qui erant reliquiæ tuæ de tanto populo tibi relictæ, sicut ad Heliam dicis: *Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curvaverunt genu ante Baal.* In hujusmodi *reliquiis*, qui non curvant genu ante Baal; vel ante Mammon, vel ante Belphegor, vel ante Antichristum, seu aliud idolum, *praparas*, & illustras *vultum* priorum Patrum, convertens ad eos corda filiorum, quod ex parte factum est, & quod adhùc restat faciendum, perficietur Christe in virtute tua. Unde ad conclusionem totius Psalmi dicimus:

3 Reg. 19. 18.

VERS. XIV. *Exaltare Domine in virtute tua, cantabimus, & psallemus virtutes tuas.*

Psal. 103. v. 20. & 21. Tu es ille *Sol*, qui *cognovit occasum suum*, quique occasu tuo *posuisti tenebras, & facta est nox.* In ipsa nocte pertransierunt *omnes bestiæ sylvæ, catuli leonum rugientes, ut rapiant, & quærant à Deo escam sibi.* Sic mortuo Joseph in Ægypto, in quo tu splenduisti sol justitiæ, surrexit Rex novus quasi bestia sylvæ, qui ignorabat Joseph, & hæc bestia cum catulis suis, cum exactoribus pessimis afflixit populum tuum. Sed exaltato te Sole justitiæ in famulo tuo Moyse, illæ bestiæ in cubilibus suis collocatæ, imo in infernum præcipitatæ sunt, *abyssi operuerunt eas, descenderunt in profundum quasi lapis.* Alii quoque Salvatores ac propugnatores fuerunt in populo tuo, sicut Josue, Athoniel, * Barach, Jepte, Gedeon, Samson, Samuel, David Rex, & alii boni Reges, atque cuncti fortes electi ex fortissimis Israël, quibus occumbentibus ô Sol justitiæ! tuus in eis fuit occasus, & facta est nox tenebrosa, in qua pertransierunt bestiæ sylvæ. Sed rursum bonis justitiæ cultoribus in eorum locum succedentibus tu Sol justitiæ tanquam in Oriente splenduisti, quoad usque iterùm ad Occasum tibi cognitum vergendo, noctem fieri permisisti. In talibus noctibus jam bestiæ omnes pertransierunt usque ad novissimam bestiam, quæ est Antichristus. Bestiæ illæ, quas Daniel vidit pugnantes inter se, quarum prima fuit leo, secunda ursus, tertia pardus, quarta sine nomine cæteris crudelior in suis noctibus pertransierunt: quia Regnum Babylonicum, quod per leonem: regnum Persicum, sive Medicum, quod per ursum: regnum Græcorum, quod per pardum: regnum Romanum, quod per bestiam quartam notatur, suis noctibus regnaverunt, & tibi Sol justitiæ nunc regnanti cesserunt: quia milites tui, Martyres & Confessores triumphalibus titulis regni tui mundum repleverunt. Et quia tales tui milites occubuerunt, atque in loca eorum falsi fratres Antichristi satellites intraverunt, ecce iterùm facta est nox, in qua pertranseunt bestiæ sylvæ, bestiæ crudeles non corporibus, sed animabus insidiantes, ut interficiant innocentes faciendo eas nocentes, & dum malis, quæ ubique fiunt, saltem tacendo consentaneos faciunt, quibus ora obcludunt, miro modo serviunt istæ bestiæ homicidia multa perpetrando sine sanguinis effusione.

Exod. 15. 5.

* Vulg. Othoniel.

Dan. 7. 3.

Igitur ut nox iniquitatis, in qua pertranseunt istæ bestiæ, omnino destruatur, & dies illucescat, *exaltare Domine* in virtute tua. *Exaltare* ô Sol justitiæ, altus & clarus appare *in virtute tua.* Faciem tuam vidit Joannes in Apocalypsi claram, sicut sol lucet, in virtute suâ, quam virtutem tuam desiderantes dicimus tibi: *Exaltare Domine in virtute tua.* Quando in monte coram discipulis tuis transfiguratus es, tunc resplenduit facies tua sicut sol. Et ecce nunc es in monte Paternæ celsitudinis: resplendeat ergo in toto mundo tua facies ut sol, ut per te solem justitiæ sit ubique dies justitiæ. Apoc. 1. 16.

Redde tuam faciem, videant ut sæcula lumen.
Redde diem, qui nos te moriente fugit.
Legibus inferni oppressis super astra micantem,
Laudent ritè Deum lux, polus, arva, fretum.
Fiat festa dies toto venerabilis ævo:
Cedant lætitiæ, nubila tristitiæ.
Sitque dies pura, sit lux nunquam nocitura.
Noxia nox pereat, lumine cuncta eluant.
Cedant bestiolæ, quæ currunt nocte nocentes.
Ambulet in luce lux homo luce duce.

Hæc omnia bona, ut maturè compleantur, *exaltare Domine in virtute tua.* Nam qui in virtute Michaëlis contrivisti draconem, qui quasi Rex magnus per tuos milites Angelos & homines contrivisti multos inimicos, tu solus in tua propria virtute cum Antichristo es congressurus, tu solus, qui veritas es, falsitatem falsorum fratrum, & Pseudo-Christianorum expugnaturus es. Tu verus David cum Philistæo isto congressurus es, quem & interficies non gladio materiali, sed spiritu oris tui, & percuties terram virga oris tui, & spiritu labiorum tuorum interficies impium, & destrues eum illustratione adventûs tui. Nam priusquam tu Sol justitiæ sic exalteris, & sic altus appareas, ut in sede Majestatis tuæ finale judicium exerceas, præcedet quædam claritas matutina quasi aurora valde rutilans, & in hac illustratione adventûs tui credimus Antichristum cum suis Pseudo-Christianis destruendum clarissimæ veritati quibusdam Pseudo-Christianis acquiescentibus, & aliis obmutescentibus, quia omninò manifestatâ veritate non erit contradicendi locus, sed omnis iniquitas opilabit os suum, & aperientur ora te veraciter laudantium Domine Deus noster.

Inter quos & nos *cantabimus, & psallemus virtutes tuas. Cantabimus* in contemplatione: *Psallemus* in operatione. *Cantabimus* cordis & oris jubilatione: *Psallemus* artificiosâ motione digitorum & manuum in Psalterio decachordo decem præcepta legis in opere servantes. Atque de tali cantatione vel psalmodia non nostras virtutes ostentantes, *cantabimus, & psallemus virtutes tuas.* Quando enim judicia tua perfectè manifestabuntur, per quæ mendacia Pseudo-Christianorum destruentur, tunc sicut Joannes dilectus tuus

Apoc. 15. v. 3. & 4. tuus prophetavit: *Cantabimus, & psallemus virtutes tuas* ita dicendo: *Magna & mirabilia opera tua Domine Deus omnipotens, justa, & vera via tua Rex sæculorum. Quis non timebit te Domine, & magnificabit nomen tuum, quia solus pius: quoniam omnes gentes venient, & adorabunt in conspectu tuo, quoniam judicia tua manifesta sunt.* Sic misericordia, & veritas præcedent faciem tuam, & beatus populus, qui tunc sciens jubilationem cantabit, & psallet *virtutes tuas*, non suas. Et nos te donante, qui talia priùs, quàm fiant, optamus, postquàm fient, *cantabimus, & psallemus virtutes tuas.*

Gloria Patri, qui Filium suum hominem factum *prævenit in benedictionibus dulcedinis*: *Gloria Filio prævento in benedictionibus dulcedinis*: *Gloria Spiritui Sancto*, qui est illa dulcedo, in qua Pater benedixit hominem Verbo sua unitum. *Gloria Patri*, Filium suum exaltanti: *Gloria Filio* exaltato in virtute sua: *Gloria Spiritui Sancto*, qui est illa virtus, in qua Christus est exaltatus in Resurrectione & Ascensione, atque adhùc est exaltandus in judiciorum suorum clarâ manifestatione, quæ manifestatio dies erit festa & manifesta. Sed hanc præcedit susceptio matutina, de qua favente Deo tractabitur in sequenti Psalmo, & in sequenti Parte.

FINIS primæ Partis.

PROLOGUS
IN
SECUNDAM PARTEM
TRACTATUS
IN PSALMOS,
AD
EBERHARDUM,
ARCHIEPISCOPUM SALTZBURGENSEM,
ET
GOTESCALCHUM,
EPISCOPUM FRISINGENSEM.

Viginti Psalmis jam in prima Parte exactis, alteram Partem requiritis á me avidi convivæ. Tu Eberharde Archipræsul Juvaviensis Ecclesiæ, ac tu Dei serve Gotescalche nomen tuum condecorans ex rei veritate. Sicut enim competit Angelo Ecclesiæ Juvaviensis velle juvari eos, quos juvat sive delectat hæc nostra, imò Sanctorum Patrum dicta in unum congesta ruminare: sic Dei servo (ita enim sonat in Latino vulgari nomen Gotescalchus) congruit, quòd servata hujus nominis proprietate se libenter exercet in his meditandis juxta illud : Servus autem tuus exercebatur in tuis justificationibus. *Atque ut modum scias exercitii talis, adjecit*: Nam & testimonia tua meditatio mea est. *Igitur hæc testimoniorum Dei meditatio, in qua versatur hoc opus, benè convenit cuilibet servo Dei. Et rectè servos Dei delectat, quorum unus, cùm nuper ea, quæ scripsimus, legisset, psallendo sapienter dixit aliquid tale*: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua *Domine*, super mel, *& favum* ori meo. *Hoc jam, vel simile quid in psalmodia sua dixerat ad Dominum. Postea verò conspectui meo præsens ad me conversus, tuum inquit opus debet nominari favus. Puto autem: quia sensit in eo aliquid illius dulcedinis, de qua dicitur Sponsæ in Canticis Canticorum*: Favus distillans labia tua Sponsa. *Item*: Mel, & lac sub lingua tua. *Sic sic oculi columbarum felle amaritudinis carentium nôrunt eligere grana candida, etiam in pauperis hominis area, nec inde ea judicant viliora, quòd is, qui ea seminat, vel triturat, argento, & auro non abundat. Propemodum talis pauper ego sum, qui, quod scribo, vel dicto, non judico aurum, vel argentum, benè arbitrans mecum agi, sicut in Proœmio primæ Partis dixi, si mea qualiacunque scripta comparabuntur lignis in domum Domini comportatis ad illum ignem nutriendum, quem Dominus Jesus misit in terram, & voluit vehementer accendi.*

Psal. 118. v. 23. & 24.

Ibid. v. 103.

Cant. 4. 11.

Procul ergo sit ille ignis alienus, qui oblatus est in seditione Chore, hæretici videlicet sensûs, cui ne ulla scintilla scriptis nostris inseratur, ubicunque novum ædificium facimus, tabulatum Sanctarum auctoritatum circumponimus. Ubicunque novum puteum fodimus, Paternarum sententiarum forti operimento illum (sicut in lege præcipitur) operimus. Unde miror quendam nostri operis lectorem sic ruisse in præceps, & incidisse in puteum, ut vix retrahendus esset longo fune auctoritatum Sanctarum, quarum plures in scripto ad Abbatem Admuntensem contexuimus, quod quasi galeam in capite illius partis posuimus, aliisque in partibus circa principium propterea nos commemoramus, ut qui eas legere voluerit, ad primæ Partis galeatum caput recurrat, atque inde cæteras quoque Partes, quarum hæc Secunda est, communitas animadvertat.*

* Librum de duabus Hæresibus innuit, editum Tom. I. Part. II. Thesauri Novissimi Anecdotorum.

PSAL-

PSALMUS XXI.

DEUS, DEUS meus, respice in me.

Psalmi hujus Titulus est:

VERS. I. *In finem pro susceptione matutina Psalmus David.*

Et est sensus: Iste *Psalmus* attribuendus est vero *David*, Christo videlicet verè manuforti, & verè desiderabili. Manuforti contra inimicos: Desiderabili per gloriosam Resurrectionem, de quibus in hoc *Psalmo* plenè, ac manifestè agitur in commemoratione ipsius veri *David* tendentis *in finem*, id est: in victoriam, quæ *finis* est cursus obedientiæ ejus. Unde ubicunque Septuaginta Interpretes posuerunt in titulis: *In finem David*, Hebraica veritas habet *Victori David*, per quod innuitur, quia consummatio victoriæ *finis* est pugnæ totius, ad quam sicut ad finalem causam refertur, quicquid iste David manufortis & desiderabilis, aut fortiter agendum verbô & exemplô demonstrat, aut sapienter desiderandum suis promissionibûs manifestat.

Pro Assumptione matutina, id est, pro Resurrectione, quæ facta est valde manè, cùm adhuc tenebræ essent, agitur in hoc *Psalmo*. Dictum est hoc de Resurrectione, ad similitudinem Solis. Quia sicut eô paulatim ascendente lux diurna vires assumit, nimirum *matutina* luce, sive aurora præcurrente, & oculos hominum ad aspectum solis præparante: sic & Christo resurgente paulatim mentes discipulorum, & per eos multorum infidelium illuminatæ sunt. Nam
Luc. 24. 2. & 4. quòd Sanctæ illæ mulieres primò à *monumento* vident *lapidem revolutum*, in quo corpus JESU non inveniunt, quòd deinde Angelicas visiones aspiciunt, à quibus fidem Resurrectionis astruentibus concipiunt, quòd subinde ipse Dominus JESUS uni illarum dein apparuit, quòd post hæc
Ibid. v. 13. uni virorum, videlicet Petro, deinde duobus in villam euntibus visus est, quòd harum apparitionum ad discipulos fama præcucurrit à cordibus eorum tristitiæ & infidelitatis detegens nebulam: totum hoc veræ lucis aurora extitit, paulatim, ùt sapientiam decuit, rutilæ Resurrectionis mœstis mentibus inferens gaudia. Quòd verò subinde ipse victor mortis in medio discipulorum videndus, & palpandus apparuit, quòd sensum illis, ut Scripturas intelligerent, aperuit, quòd tandem Paraclitum eis de cælo misit, qui eos in omnem veritatem induxit, replens corda ipsorum gaudiô, quòd nemo ab eis tollere posset: Hoc jam non aurora, seu *matutinum*, sed luminis æterni, ac veri Solis, quantum in hac vita conspicabilis est, plena visio extitit.

Ubi nos habemus: *Pro Assumptione*, vel *susceptione matutina*. Hebraica veritas habet *Pro cerva matutina*, per quod iterum significatur Dominica Resurrectio. Sicut enim *cervarum & cervorum* natura est, ut in tempore *matutino* sint magis alacres & agiles, quoniam tunc feruntur naturali quadam jucunditate provocante saltus majores dare, atque alta libenter conscendere: sic Dominus noster JESUS Christus à morte suscitatus cum alacritate ac jucunditate conscendit ad alta diruptis mortalitatis retibus, quibûs propter nos liberandos ad tempus fuerat irretitus, sed in *matutino* diluculo à morte suscitatus quasi *cervus* à retibus liberatus velociter cucurrit non contentus intra claustra Judaicæ angustiæ remanere, sed usque in fines orbis terræ currendo per latitudines gentium satis declaravit, se ipsum esse illum *cervum*, de quo Patriarcha Jacob filios suos benedicens ita dixit: *Nephtalim cervus emissus, & dans eloquia pulchritudinis.* Gen. 49. 21. Nephtalim quippe interpretatur *latitudo*. Quis est iste Nephtalim *cervus* emissus, nisi Dominus noster JESUS Christus de angustia sepulchri emissus? Qui dedit eloquia pulchritudinis in ipsa die Resurrectionis, quando incipiens à Moyse, & omnibus Prophetis interpretabatur discipulis Scripturas, quæ de ipso erant, & quando *aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas.* Luc. 24. 45. Iste *cervus* emissus etiam discipulos suos quasi cervos de angustis Judæorum terminis emisit cursuros alacriter in omnem terram, & in fines orbis terræ, quando ait ad illos: *Euntes in mundum universum.* Marc. 16. 15. & 16. Atque ut illi quoque darent eloquia pulchritudinis, adjunxit: *Prædicate Evangelium omni creaturæ, qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit.* Ecce quomodo iste *cervus* emissus desiderat ad fontes aquarum Baptismi fonte patefacto non in Judæa tantùm, sed in toto mundo! De hoc fonte, qui renascuntur, etiam ipsi *cervi* emissi rectè dicuntur, emissi videlicet de retibus omnium peccatorum, quæ velut universus exercitus Pharaonis absorbentur tanquam in mari rubro in Sacro-Sancto Baptismo & sanguinis Christi Sacramento. Nam per Baptismatis intinctionem, & sanguinis Christi participationem retia peccatorum dirumpuntur, & quasi *cervi* emissi de retibus agiles efficiuntur, qui Christo *cervo* emisso configurantur: quæ configuratio nunc inchoatur, dum vetus homo exuitur, & novus per fidem, & bonam conversationem induitur.

Sed *in finem pro assumptione*, vel *cerva matutina* hic *Psalmus* intitulatur, ut *in fine*, quando per universalem resurrectionem omnibûs resurgentibûs electi soli immutabuntur, illud consummandum credatur, ut tota tunc Ecclesia

clesia sit quasi *cerva matutina* emissa de universis retibus, non solùm culparum, sed & pœnarum. Unde in pluribus Codicibus habetur genere fœminino: *Pro cerva matutina*, quo nomine satis aptè significatur universa Ecclesia Christo *cervo* emisso configuranda.

Potest etiam per *cervam matutinam* significari humana in Christo natura, quæ quasi fœmina in tempore mortalitatis magnam propter nos habuit fragilitatem, sed nunc in diebus æternitatis magnam habet fœcunditatem. Sicut enim granum frumenti ante sui mortificationem
Joan. 12. 24. & 25. solum manet, sed ubi cadens in terram mortuum fuerit, multum fructum facit: Sic ista *cerva*, humana scilicet Christi natura, licèt à peccatis propriis libera, tamen peccatîs nostrîs onerata, quia DEUS posuit in ea iniquitates omnium nostrûm, & sola tulit peccata multorum, atque retibûs humanæ mortalitatis & fragilitatis usque ad mortem circumvoluta magnam habuit infirmitatem, & fuit quasi *cerva* solitaria: Sed in Resurrectione quasi *cerva* emissa, & fortis effecta magnam cœpit habere fœcunditatem, tantam generans *cervorum* multitudinem, de qua
Psal. 28. 9. rectè dicatur: *Vox Domini præparantis cervos, & revelabit condensa*, ut eisdem *cervis* pateat via plana currentibus ad alta montium, de quibus di-
Psal. 103. 18. citur: *Montes excelsi cervis; petra refugium herinaciis.* Nonne quasi *cervus* emissus Petrus Apostolus cucurrit, & eloquia pulchritudinis dedit, quando à carcere carnis liberatus dixit: *Nunc*
Act. 12. 11. *scio verè, quia misit Dominus Angelum suum* &c? Multò magis verò nunc à carcere carnis liberatus dat pulchritudinis eloquia in conspectu DEI orans pro Sancta Ecclesia. Vel certè in suis vicariis Apostolicæ Sedis Pontificibus, & aliis pastoribus Catholicis per doctrinam sanam dat eloquia pulchritudinis in tota universali Ecclesia super petram, de qua Petrus denominatur, fundata.
Ibid. 16. 23. Item Paulus Apostolus laborans in Evangelio usque ad vincula quasi malè operans fuit inclusus quantum ad carnis materiam, quæ velut infirma
2. Tim. 2. 9. *cerva* erat vinculata. Sed quia *verbum DEI non est alligatum*, & ipsa ejus vincula venerunt ad profectum Evangelii, quasi *cervus* emissus dat
Act. 18, 28. eloquia pulchritudinis, dum Paulus in ore omnium Sacerdotum jura dat præceptorum, docens crucifixum, nec esse alium præter Christum DEUM cum Patre, qui regnat, & Sancto Spiritu, cujus testis Paulus.

Omnes etiam Doctores Catholici quasi *cervi matutini*, *Psalmi* hujus titulô notantur, qui intra Sanctam Ecclesiam per pascua uberrima spatiantes more *cervorum* dare saltus intelligentiæ noverunt, atque contemplationis montes intrepidè conscendere, & sic populis eloquia pulchritudinis dare, ut quod in altitudine contemplationis sublevati didicerint, hoc inferiùs positis strenuè ministrent. Hæc de titulo dicta sufficiant.

Materia hujus Psalmi est Passio & Resurrectio Domini, de qua materia tractat hoc modo: Passionem Domini adhuc in suo tempore futuram *David* Propheta contexuit quasi præteritam Historiam transumpta Christi persona in suam personam, ut, cùm David Propheta loqui videatur, Christus in eo, & per eum loquatur de sua propria Passione ac Resurrectione. De Passione quidem, ùt dictum est, quasi præterita: Verbi gratiâ cùm dicit: *Foderunt manus meas, & pedes meos &c.* De Resurrectione autem agit per verba futuri temporis, ubi dicit: *Narrabo nomen tuum fratribus meis, in medio Ecclesiæ laudabo te* &c.

Intentio est hortari auditores ad commoriendum & conresurgendum Christo; nisi enim commoriamur, non conresurgemus; nisi compatiamur, non conregnabimus. Si autem complantati facti fuerimus similitudini mortis Christi, simul & Resurrectionis erimus. Audiamus ergo primò ipsum Christum in hoc *Psalmo* loquentem, deinde quemlibet ipsius morti, & resurrectioni complantari cupientem. Quòd enim propriè Christus loquatur in hoc Psalmo, ipse Agnus DEI, qui magni libri septem signacula solvit, non utcunque, sed viva voce aperuit. Apoc. 5. 5.
Nam continuò Spiritum traditurus exclamavit dicens: *DEUS meus, DEUS meus, quare me dereliquisti?* Paulus quoque Apostolus in Epistola ad Hebræos de Christo loquens: *Propter quam* (inquit) *causam non confunditur fratres eos vocare dicens: Nuntiabo nomen tuum fratribus meis, in medio Ecclesiæ laudabo te.* Unde manifestè claret Christo patienti, & in cruce pendenti assignandum, quod hîc dicitur: *DEUS,* Hebr. 2. 11. 12.
DEUS meus, respice in me, quare me dereliquisti? & eidem resurgenti, atque pulchritudinis eloquia danti convenire, quod hic dicitur: *Narrabo nomen tuum fratribus meis in medio Ecclesiæ laudabo te.* Dicat ergo ipse Christus in cruce suspensus clamans voce magna, verè magna, non propter sonum altisonum transitorium, qui aures Judæorum & militum crucifigentium tangens corda eorum non tetigit, sed propter magnum clamoris hujus affectum, qui à fine usque ad finem *attingit fortiter, & disponit omnia suaviter.* Sap. 8. 1.
Christus enim sacrificium se offerens pro tota Ecclesia, quæ attingit usque ad fines orbis terræ, conqueritur se *derelictum* esse, tanquam dicat: quamdiu ex minimis meis unus est *derelictus, O DEUS meus!* ego *me derelictum* sentio. Ideo dico: *DEUS* omnium generaliter, sed *DEUS meus* specialiter. *DEUS meus*: quia cùm in forma DEI essem, non rapinam arbitratus sum esse me æqualem tibi, sed memetipsum exinanivi *formam servi accipiens, & habitu inventus ùt homo.* Iterum *DEUS meus*: Philip. 2. 6.
quia cùm essem innocens & sanctus homo, non exaltavi, sed humiliavi me ipsum, *factus* tibi Pater *obediens usque ad mortem, mortem autem crucis*, in qua nunc pendens pro meis omnibus Ibid. v. 8.
clamo: *Hely, Hely, lamma-zabacthani*; hoc est: Matth. 27. 46.

DEUS meus, DEUS meus, ut quid dereliquisti me? VERS. II.

Respice

Respice in me, non est in Hebræo, sed interpositum est à Septuaginta, & valet ad exprimendum sensum geminatæ invocationis, qua dicitur: *DEUS meus, DEUS meus*, quasi dicatur, O *DEUS*, qui despexisti hominem propter inobedientiam primæ prævaricationis, quâ homo sub te DEO dedignabatur esse, affectans tibi similis fieri, tu nunc *respice* pro gemina mea humiliatione, quia videlicet cùm essem DEUS, factus sum homo, ut tu esses *DEUS meus*.

Item cùm essem homo nihil debens morti tamen obediens tibi, qui es *DEUS meus*, humiliavi me usque ad mortem, mortem autem crucis. Ideo ego bis humiliatus, semel ad nascendum & vivendum in carne, secundò ad moriendum in carne, bis dico: *DEUS meus, DEUS meus*, ut & tu respectu gemino *respicias in me*: Semel, ut me ipsum resuscites in *susceptione matutina* de morte simpla, scilicet solius carnis: secundò, ut resuscites membra mea de morte gemina corporum & animarum, priùs destruens mortem animarum per mei corporis mortem, deinde corporum vitam reparando per meam Resurrectionem: quia mortem animarum me moriente destrui cupio, & corporum vitam me resurgente reparari desidero, ita ut quàm citò ego moriar in ista cruce, atque de latere meo fluente aqua & sanguine materia existet fabricandæ mihi Sponsæ, statim vivant animæ credentes in me, statim fideles animæ, sive super terram, sive in inferno positæ sentiant sibi apertam esse januam vitæ. Ad cujus rei argumentum fidelis anima latronis confitentis hodie mecum sit in Paradiso, atque me in corpore surgente primogenito mortuorum statim sit aperta janua resurrectionis mortuorum, ad cujus rei argumentum surgant mecum multa corpora Sanctorum. *Luc. 23. 43.*

Sed cum hoc citò sit venturum, tamen quædam prædestinatorum animæ aliquamdiu tardabunt credere, sicut discipulus meus Thomas, & alii discipuli mei, quibus in die meæ Ascensionis exprobraturus sum incredulitatem illorum, & duritiam cordis: quia his, qui viderunt me resurrexisse, non credent, nisi & ipsi me videant & palpent.

Item plura corpora meorum non resurgent ante diem extremum. Propterea dico: *ut quid dereliquisti me? longe à salute mea*, id est: *Quare dereliquisti* meos *longè* tardari *à salute mea*? Dicet enim aliquis eorum: *Nisi videro in manibus ejus fixuram clavorum, & mittam manum meam in latus ejus, non credam.* Sed hujusmodi verba sunt *Verba delictorum*, non sunt *verba* fidei vel justitiæ dicentium, se velle videre, ut credant, cùm debeant credere, ut videant. Propterea in uno incredulo increpavi tales, & dixi: *Nisi signa, & prodigia videritis, non creditis.* Tales sunt Judæi, qui signa petunt nolentes credere invisibilia, nisi quæ possunt conjicere per signa visibilia. Tales etiam sunt Græci, qui sapientiam quærunt nolentes credere, nisi quod humana ratione possunt comprehendere, talia dicentes in corde, qualia dicit unus Thomas corde pariter, & ore; id est: *nisi videro, non credam.* Judæus dicit: nisi videro per signa, quod credere debeam, non credam. Græcus dicit: nisi videro per rationem, quod credendum sit, non credam. Etenim quisque talium tumens inani Philosophia vult humana ratione comprehendere, quod pia mens vivacitate fidei nititur apprehendere. Propterea volventes apud se *verba delictorum*, *longè* sunt *à salute*: quia *longè* sunt à fide. Sed quia delicta illorum super me tuli ego agnus tollens peccata mundi, *delicta* illorum dico *delicta mea*, ut justitia mea fiat justitia illorum. Huic sensui consonat, quod dicit Apostulus: *Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur justitia DEI in ipso.* Et in Isaia dictum est: *Verè languores nostros ipse portavit, & Dominus posuit in eo iniquitates omnium nostrorum.*

Joan. 20. 25. *Joan. 4. 48.* *2. Cor. 5. 21.* *Isa. 53. 4. & 6.*

Potest etiam sic legi versus iste, ut sit quæstio, quod dicitur: *DEUS meus, DEUS meus, ut quid me dereliquisti?* Quæstionis autem solutio est, quod sequitur: *Longè à salute mea verba delictorum meorum.* Quasi dicatur: *DEUS* omnium, & specialiter *DEUS meus*, qui *me* nunquam *derelinquis*, ut à te separer per iniquitatem (unde aliàs dixi: *qui me misit, mecum est, & non reliquit me solum: quia quæ placita sunt ei, facio semper*) *Quare* me dereliquisti ad peccati supplicium, quem nunquam *dereliquisti* ad peccandum? Sed hujus quæstionis ego ipse intelligo solutionem. Nam rogavi quidem, ut transferretur à me calix iste, sed *meorum delicta* hoc exigebant, ut paterer. *Verba* justitiæ meæ clamabant, ut non paterer, per ora quoque judicis iniqui sic dicentis: *Ego non invenio causam in homine isto.* Item: *Ego nullam causam mortis invenio in illo.* Item per uxorem Judicis resonabant *verba* justitiæ meæ dicente illa: *Nihil tibi, & justo illi; multa enim passa sum per visum propter eum.* Sed *Verba delictorum*, quæ meos premebant, hoc exigebant, ut ego unus homo pro populo morerer, & non tota gens periret. Propter hæc, & hujusmodi *verba delictorum meorum* ego sum factus *longè à salute mea.* Cùm enim hæc *salus mea* sit, ut tu me semper audias & *exaudias* (Unde aliàs dixi: *Ego enim sciebam, quia semper me audis*) tamen propter *delicta meorum* ferro meæ Passionis desecanda, & propter *verba delictorum meorum* scripta stilò ferreò in ungue adamantino penitus abolenda, ego velut hircus pro peccato *delictorum meorum* necessariò immolabor *longè* factus *à salute mea*, qui non *exaudior* more solito de calice Passionis à me transferendo. *Peccatum Judæ* (ait Propheta) *scriptum est in ungue adamantino stilò ferreò.* Adamantis duritiam dicunt Physici nullatenus posse molliri, nisi in sanguine hirci. Peccatum ergo in ungue adaman-

Joan. 8. 29. *Luc. 23. 14.* *Ibid. v. 22.* *Matth. 27. 19.* *Joh. 11. 42.* *Hiere. 17. 1.*

tino scriptum *Verba delictorum meorum* profundè A impressa in ungue adamantino abolenda sunt meo sanguine, qui sum hircus pro peccatoribus immolandus.

Propter hæc *verba delictorum* meorum *DEUS meus clamantem* me *per diem & noctem non exaudies*, ut à Passione liberes, ut calicem istum transferas: quoniam nimirum per sanguinem calicis hujus abolendum est Chirographum *verbis delictorum* plenum, & tam forti Scriptura conscriptum in ungue adamantino, ut ablui vel deleri non possit sine sanguine meo, qui velut hircus immolabor pro peccatoribus multis, & velut agnus pro innocentibus & justis. Ideò neque *per diem clamans exaudior, neque per noctem*, quoniam neque justi & Prophetæ, qui quasi *dies* luxerunt in mundo, neque peccatores nocti comparabiles B poterant salvari sine calicis mei antidoto medicinali contra venenum peccati. Ideo dum *clamabo per diem*, si possibile sit saltem justos & Prophetas absque calicis mei antidoto salvari, non bibam calicem, tu *non exaudies*. Multò minus, dum *clamo nocte*, respectu *delictorum meorum exaudies* me, quoniam *verba delictorum meorum* vis deleri per sanguinem calicis, quem das mihi, Pater, sciens non esse possibile, ut aliquis sive justus, ùt Joannes Baptista, sive injustus, ùt latro, salvetur sine mea Passione. Hoc tu scis, & me scire facis, ideò *non ad insipientiam meam* fit, quòd *non exaudior* ad removendum calicem, qui omnimodis *exaudior* ad removendam æternam damnationem eorum, pro quibus bibo ipsum calicem, vel qui dignè biberint eundem calicem. Si enim cuilibet famulo meo tertiò roganti re- C
2. Cor. 12. 9. spondebis, mi Pater: *Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur*, atque ita *non ad insipientiam* fit, quod *non exauditur*, quando eruditur, quare *non exaudiatur*: multò magis mihi unigenito Filio tuo, qui sum coæterna tibi Sapientia, nulla in hac re surrepit *insipientia*, quòd *non exaudior* preces fundens in infirmitate pro meis infirmis, ut eorum virtus perficiatur in infirmitate mea. Si enim ego pro fortitudine mea ad mortem accederem sine pavore, nulla præmissa oratione, posthac membra mea infirma, quibus imminente morte pavere ac tædere in natura est, non in potestate ùt mihi, possent frangi desperatione, quasi non pertinentes ad me. Sed cùm legerint, vel audierint, quoniam
Joan. 10. 18. ego, licèt *potestatem* habens *ponendi animam meam* D *& iterum sumendi eam*, tamen instante horâ mortis pavere, ac tædere cœpi: Virtus eorum in infirmitate mea perficietur, quoniam spes & fiducia eorum confortabitur, quòd licèt habentes pavorem, tamen pertineat ad me, qui prior volui pro eis confortandis pavere ac tædere.

Similiter in alia præter mortem dura obedientia, si famuli mei pavere ac tædere incipiunt, virtus eorum perficietur in infirmitate, si paventes non murmurent contra Dominum, sed exemplo meo in pavore futurarum tentationum rogent se liberari à tentationibus. Propterea cùm ego tertiò rogarem, discipulos quoque diligenter excitavi ad similiter orandum. Dixi enim: *Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.* *Non* ergo est *ad insipientiam mihi*, quòd *exauditus non fui*, cùm in mea infirmitate virtus meorum perficiatur, disponente mea propria sapientia, ut quòd contra me insanit aliorum *insipientia*, fit meorum instructio, ut sciant quòd virtus in infirmitate perficitur, quotiens aliquis meorum *non exauditur* ad voluntatem, qui tamen *exauditur* ad salutem. Sancta enim Ecclesia persecutionis suæ tempore fide stat, desiderio clamat: sed dolet, se quasi non respiciendo contemni, dum sua videt in tribulationibus vota differri, sive *clamet per diem* cupiens retinere prosperitatem, sive *clamet per noctem* cupiens removere adversitatem. Alto namque consilio Omnipotens DEUS, cùm Sancti ejus adversariorum persecutionibus comprimuntur, cúmque assiduis precibus, ut liberentur, *clamant*, differre solet voces petentium, ut merita patientium crescant, quatenus eò magis *exaudiantur* ad meritum, qui citiùs *non exaudiuntur* ad votum. Dicit ergo Psalmista: Matth. 26. 41.

DEUS meus clamabo per diem, nec exaudies. VERS. III. Atque ipsa utilitas de exaudiendi mora mox subditur, cùm protinus subinfertur: *& non ad insipientiam mihi.* Ad multiplicandam itaque Sanctorum sapientiam proficit, quòd postulata tardè percipiunt, ut ex dilatione crescat desiderium, ex desiderio intellectus augeatur. Intellectus verò, cùm extenditur, ei in DEUM ardentior affectus aperitur. Affectus autem ad promerenda cœlestia tantò fit capax, quantò fuerit exspectando longanimis. Sed tamen inter hæc Sanctam patientiam dolor urget ad vocem, & cùm dilati proficiunt, metuunt, ne deficientes vacui rebus despecti reprobentur. Sed quia virtus in infirmitate perficitur, & propterea *in nobismetipsis responsum mortis habemus, ut non simus fidentes in nobis, sed in DEO, qui suscitat mortuos.* 2. Cor. 1. 9. *Nemo* * *cùm tardiùs exauditur, credat, quòd à superna cura negligatur. Sepè enim nostra desideria, quia celeriter non fiunt, exaudiuntur, & quod impleri concitè petimus, ex ipsius melius tarditate prosperatur. Sæpè vox nostra eò perficitur, quò differtur, & cùm superficietenus petitio nostra negligitur, vota nostra altiùs in cogitationum radice complentur, & sicut semina messium gelu pressa solidantur, & quò ad superficiem tardiùs exeunt, eò ad frugem multiplicatiora consurgunt. Desideria itaque justa dilatione extenduntur, ut proficiant, & ad hoc, quod percepturi sunt, convalescant, exercitantur in certamine, ut majoribus cumulentur præmiis in tribulatione. Labor protrahitur pugna, ut crescat corona victoria. Suos ergo Dominus, cùm velociter non exaudit, quo repellere creditur, trahit. Internus quippe est Medicus, & peccatorum in nobis contagia, quæ inesse medullitus reprobat, secat. Abscindit virus putredinis ferro tribulationis, & quo voces ægri audire dissimulat, eo ægritudinis finem procurat. Hinc est ergo, quod Propheta ait: Clamabo per diem, & non exaudies, & nocte, & non*

* S. Greg. M. Lib. XXVI. Moral. cap. 19.

non ad insipientiam mihi. Ac si diceret: Nequaquam mihi ad insipientiam proficit, quòd die, ac nocte clamantem non continuò me audis: quia unde me in temporali tribulatione quasi deseris, inde ad æternam sapientiam plus erudis. Hinc etiam dicit alibi: Adjutor in opportunitatibus, in tribulatione. Psal. 9. 10. *In tribulatione quippe dicturus opportunitatem præmisit: quia sæpè in tribulatione conterimur, & tamen opportunum nondum est, ut ad desiderium* ereptionis adjuvemur.*

* Edit. ut desiderio.

In Hebræo sic habetur: *Longè à salute mea verba rugitûs mei. DEUS meus clamabo per diem, & non exaudies, & nocte, nec est silentium mihi. Rugitus* est propriè vox leonis, qui cùm se viderit in retibus vel in cavea comprehensum, solet magnum dare *rugitum.* Sic leo de tribu Juda in retibus peccatorum nostrorum comprehensus magnos dedit *rugitus clamans* in cruce: *DEUS meus, DEUS meus, quare me dereliquisti?* Job. 39. 1. Similiter de rugitu *cervarum* legitur in Job, quoniam incurvantur, ut pariant, & *rugitus* emittunt. Ideo hæc *cerva matutina* usque ad crucis opprobrium incurvata, ut pariat multitudinem *cervorum* ac cervarum, quosdam *rugitus* dedit, cùm laniantibûs eam canibûs clamavit dicens in magno *rugitu: DEUS meus, DEUS meus, ùt quid dereliquisti me?* Aliarum quoque *cervarum* cervos ac cervas parturientium, donec formetur Christus in eis, magnus est in orationibus ac desideriis rugitus quodammodo cum Christo dicentium: *DEUS meus, DEUS meus, quare me dereliquisti?* Pro quibus omnibus tandem exaudiendis ipse in cruce clamavit. Sed quia *non* ibi *est exauditus* ad obtinendam vel protegendam salutem vitæ temporalis, rectè dicit: *Longè à salute mea* sunt *verba rugitûs mei: DEUS meus, clamabo per diem, & non exaudies,* quasi dicat: In eo sunt *longè à salute verba rugitus mei* quia *non exaudiuntur* vel in die ad obtinendam temporalem prosperitatem, vel in *nocte* ad repellendam tribulationem. Et tamen *non est mihi silentium:* quia scio me tandem *exaudiendum* in *rugitu meo.* Nam ego quidem catulus leonis jam captus & morsus inferni sum factus, jam velut alter Jonas in ventre ceti deglutitus, jam velut Samson ligatus, rasus, imò sicut ovis tonsus videor ab his, qui me flagellaverunt, & vestibûs meîs denudaverunt atque in cruce suspenderunt.

VERS. IV.

Tu autem in Sancto habitas, laus Israël.

Tu habitas in cælo *Sancto* tuo, de quo in præcedenti Psalmo dictum est, *exaudiet illum de cælo Sancto suo in potentatibus* salutis *dexteræ ejus.* Atque ideo hîc *non exaudior* petens à me transferri calicem Passionis, quoniam non est in hac petitione salus dexteræ, sed condescensio infirmorum, & ideò videor quidem à te *derelictus. Tu autem habitas* in me *Sancto* tuo, nec dabis me Sanctum tuum videre corruptionem, sed facies me videre non solùm in mea carne, sed etiam in corporibus & animabus meorum gloriam incorruptionis. Nam licèt ego quasi alter Job sedeam nunc in sterquilinio mortalitatis, testâ Passionis meæ saniem carnis radens: tamen futurum est, ut in carne mea videam incorruptionem & immortalitatem incorruptionis & immortalitatis æternam & divinam claritatem, quam ostendam his, pro quibus nunc patior: *quia volo, ut ubi ego sum, & illi sint mecum, ut videant claritatem meam,* Joan. 17. 24. & videant carnem meam clarificatam ea claritate, *quam habui, priusquàm mundus esset, apud te.* In illa claritate videntibus me Filium tuum in te Patre meo, ac te Patrem in me Filio tuo, tu Pater eris *Laus Israël* omnis viri videntis te DEUM in me DEO unà cum Spiritu Sancto DEO unum DEUM, à cujus facie fugit Adam primus per inobedientiam. Sed ego secundus Adam, ego verus *Israël* factus nunc obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, ante faciem gloriosæ Trinitatis, ante faciem Patris in me manentis & Verbi mihi uniti, & Spiritûs Sancti, cujus igne ad præsens holocaustum fio, præsentiam meam nunc exhibeo per obedientiam, culpam videlicet illius expiando, qui fugit à DEO in Paradiso confusus per inobedientiam. Ille tacuit à *laude,* sed ego recognosco, & confiteor, quia *tu habitas in Sancto, laus Israël.* Unde in hac *die* malorum non ero immemor bonorum, in hac *die,* qua me *non exaudis* pro transferendo calice Passionis, miserationum tuarum recordabor, in quibus *exaudiendo* populum *Israël* fuisti laus *Israël.* Nam

VERS. V. & VI.

In te speraverunt patres nostri: speraverunt, & liberâsti eos. Ad te clamaverunt, & salvi facti sunt: in te speraverunt, & non sunt confusi.

Patres nostri, quando in Ægypto affligebantur, *in te speraverunt,* & tu multîs plagîs Exod. 12. 28. percutiendo Ægyptum, tandem per immolationem agni Paschalis meam hanc Passionem figurantis mirabiliter *liberâsti eos. Pater* Abraham Genes. 11. 31. *in te speravit, & tu* de Ur Chaldæorum *liberasti eum.* Isaac Patriarcha *in te speravit, & tu* Ibid. 26. 16. de Palæstinis invidentibus ei *liberâsti eum.* Jacob qui & *Israel* dictus est, *speravit in te laus Israël,* Ibid. 31. 17. *& tu* de manu Laban, & fratris Esau persequentis *liberâsti eum.* Moyses, & Aaron *speraverunt* Ibid. 28. 9. *in te* persequentibûs eos Ægyptiîs juxta littus ru- Exod. 14. 22. bri maris, *& tu* per mare rubrum viam pandens *liberâsti eos.* Multi alii *Patres in te speraverunt, & liberâsti eos,* qui per fidem vicerunt regna, ùt Moyses & Aaron vicerunt per fidem Regnum Ægyptiacum. Helias, & Helisæus per fidem 3. Reg. 18. 39. vicerunt Israëliticum, exterminando inde culturam idolorum. Daniel, & tres pueri per fidem Dan. 3. 95. vicerunt Regnum Babylonicum. Mardochæus, Esther. 17. 10. & Regina Hester per fidem vicerunt Regnum Persarum & Medorum. Fortes Machabæi per 2. Machab. 15. 27. fidem vicerunt Regnum Græcorum. Isti, & multi eorum consimiles, atque minores *in te speraverunt, & liberâsti eos.* Alii tamen distenti sunt non suscipientes redemptionem, ut meliorem invenirent resurrectionem, quorum præcipuus ego sum, qui nunc ecce distentus sum in cruce non inveniens redemptionem, seu libera-

tionem,

tionem, ut meliorem inveniam Resurrectionem non mihi soli resurrecturo primogenito mortuorum, sed etiam omnibus mihi conresurrecturis, qui mihi patienti compatientur, morienti commorientur, quique unà mecum in hoc mundo despicientur, atque mites, & humiles invenientur, qui exemplô meô, cùm maledicuntur, non maledicunt, cùm patiuntur, non comminantur. Cùm enim possem adhibitis, & exhibitis mihi (modò si vellem) plùs, quàm duodecim legionibus Angelorum gloriosiùs pugnare, quàm fideles mei,
*Hebr.*11.34. *qui castra verterunt exterorum*, tamen ecce non pugno contra Imperium Romanum, vel ejus ministrum Pilatum, ut mansuetudinis, & humilitatis
*Genes.*14.15. præbeam exemplum. Patriarcha fidelis Abraham cum trecentis octodecim vernaculis quatuor Re-
*Jos.*10. 10. ges una die protrivit. Josue Dux Israel stante sole ad Gabaon quinque Reges pugnando supera-
*Jud.*7.22. vit. Gedeon in trecentis viris multa millia hosti-
*Ibid.*15.15. um fugavit. Samson in mandibula asini stravit mille viros. Et omnes isti fortes non per aliam fidem vicerunt regna, seu fortiter egerunt, nisi quia me venturum crediderunt, & in hac fide fortes atque invincibiles fuerunt.

VERSUS VII. & VIII. *Ego autem sum vermis, & non homo: opprobrium hominum, & abjectio plebis.*

Omnes videntes me deriserunt me, locuti sunt labiis, & moverunt caput.

Ego, inquam, *sum vermis* ita conculcabilis, tanquam *vermis* & quasi tenerrimus ligni vermiculus adeo sum fragilis, ut conculcare me audeat, non dico ipse Romanus Imperator, sed iste minister ejus Pilatus atque subministri illius milites. Isti vilissimi, qui nec vestes meas mihi sinunt Matri astanti & dilecto discipulo vel aliis meis dare, sed ipsi *diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem. Ego autem* in oculis eorum *sum vermis*, imò sum tenerrimus vermiculus ligni, ecce pendens in ligno, qui admoto mihi igne Passionis clamo velut scarabæus de ligno in ignem projecto, qui etiam ita viliter, & contemptibiliter sum conculcatus, tanquam sim *vermis, & non homo.*

Revera tamen in oculis me diligentium *vermis sum, & non homo*: quia sicut *vermis* nascitur de humida terra fœcundante illam solo calore Solis: ita *ego* natus de virginea carne Spiritu Sancto de rore cæli & de calore Solis æterni eam fœcundante, convenienter appellor *vermis, & non homo.* Non quòd non sim *homo*, sed quia sum plùs quàm
*Luc.*1.76. *homo.* Si enim Joannes, cùm esset *Propheta Altissimi* à Patre Zacharia vocatus, & ipse nollet, quia erat Propheta ex utero sanctificatus: tamen quia erat non tantùm Propheta, sed etiam plùs, quàm Propheta interrogatus à Pharisæis, an esset Pro-
*Joan.*1.21. pheta, respondit: *non* sum Propheta: Quantò magis *ego non* simpliciter *homo*, sed plùs, quàm *homo* veraciter dico; quia *sum vermis, & non homo*? Et tamen cùm DEus altissimus *ego* sim, factus sum *opprobrium hominum, & abjectio plebis. Opprobrium hominum* in spinis & colaphis opprobriosis, & *abjectio plebis*, quæ me abjecit petens pro me sibi dari Barrabam latronem. Quod tamen totum *non*

A *ad insipientiam mihi fit.* Quia enim *Patres nostri*, licèt Sancti, tamen puri homines fuerunt, ideo consolationes humanas in tribulatione *speraverunt*, & per has consolationes alias majores & spirituales consolationes *speraverunt*, ideo bis dico, *speraverunt* adjungoque tandem, *& liberâsti eos*, dando primitùs consolationes temporales, ut est victoria contra hostes & copia frugum, & cætera talia in re, promittens per talia multò majores consolationes æternorum bonorum in spe. Sed *ego*, qui *sum vermis, & non homo*, humano & temporali solatio non indigeo sicut illi, qui erant per hæc temporalia solatia nutriendi, ut sperarent æterna. Quidam etiam carnales pro temporalibus tantummodò servientes, hìc per ea sunt remunerati, & æternis, pro quibus non servierant, omnino privati. Hic est sapientia,
B Qui habet intellectum, computet, & inveniet inter Deo servientes tantùm distare, *quantùm distat* *Psal.*102.12.
Ortus ab Occidente. Qui enim pro terrenis Deo servit, servitutis præmiô hic acceptô salvatur, sed ut magis pereat. Qui autem pro æternis militat, stipendiô militiæ in futurum dilatô, hìc punitur, ut alibi gaudeat: puerilem mercedem non curat, ut perfectam suscipiat: parum vel nihil dolet, cùm pro temporalibus orans *non exauditur*, pro quibus etiam sic orat, ut Christum orantem imitetur subjungendo, vel subaudiendo: *verumtamen non sicut ego volo*, sed sicut DEus vult, ita fiat, *Matth.*26. 39.
dummodò quicquid in talibus mihi fiat, *non ad insipientiam mihi* fiat.

Hoc perfectus Dei miles cogitat magis eligens cum Paulo Apostolo, vel etiam cum ipso
C Christo in talibus *non exaudiri*, quàm cum dæmonibus citò ad voluntatem, non ad utilitatem suam *exaudiri*. Nam legio dæmonum petens gregem porcorum citò *est exauditus*. Paulus ter Dominum rogans, ut discederet ab eo stimulus carnis, *non* *2.Cor.*12.8.
est auditus ad voluntatem. Sic & Christus *non est exauditus* ad carnis voluntatem, sed ad utilitatem suorum & necessitatem. Fuerunt enim inter membra Christi, inter electos scilicet ab æterno præordinatos alii tales, quibus competeret per martyrium bibere calicem Passionis, ut eorum sanguine plantaretur Ecclesia, quorum primus erat Beatus *Stephanus gratiâ, & fortitudine plenus*, & *Act.*6. 8.
alii nihilominus Deo chari, quorum præcipuus est Joannes dilectus Christi discipulus, quos à martyrio expediebat liberari, ut eorum doctrinâ rigare-
D tur Ecclesia & illuminaretur. Secundùm horum diversitatem temporum quoque ipsa distincta sunt, ita ut aliud sit tempus belli, & aliud tempus pacis. Nam tempore belli Sancti Martyres calicem Domini biberunt per manifestas passiones, & amici Dei facti sunt. In tempore autem pacis beati Confessores per castitatem & doctrinam Deo servientes calicem Passionis non quidem ablatum à se, sed translatum senserunt, dum cupientes libenter mori, coacti sunt patienter vivere, quod erat eis quædam calicis potatio, dum potum suum cum fletu miscebant, & *carnem suam crucifixerunt cum vitiis, &* *Gal.*5. 24.
concupiscentiis. Non ergo frustra dixit CHRISTUS: *Pater, si fieri potest, transfer à me* *Matth.*26. 39.
calicem hunc: quoniam ubi potuit, & oportuit hoc fieri, Calix iste, ut diximus, non ablatus, sed

sed translatus est. Unde cùm eundem calicem A Petro bibendum porrigeret Christus dicendo: Joan. 21. 19. *Sequere me*, & Petrus de alio condiscipulo cupiens scire, an & ipse deberet eundem calicem eodem modo bibere, audivit sibi Christum dicentem: Ibid. v. 22. *Sic eum volo manere, donec veniam: Quid ad te? tu me sequere.* Sic iste dilectus discipulus calicis translationem creditur obtinuisse per istam Christi orationem, qua dixit Patri: Luc. 22. 42. Si fieri potest, transfer calicem hunc à me. Aliter quoque discipulus audiens, quòd esset ab alio cingendus, & ducendus, quò nollet, sanè potuit animadvertere se pertinere ad illam partem Christi orationis, qua dixerat in Marc. 14. 36. Passione: *Verumtamen non quod ego volo, sed quod tu vis*, & non mea *voluntas*, sed *tua fiat*, Pater.

In nobis quoque peccatoribus patet hujus B orationis bipartitæ differens effectus, dum quarundam passionum, quas mundus intentat, calix à nobis transfertur: quia salvâ DEI gratiâ, & nostrâ salute hoc potest, & decet fieri, & ubi hoc non potest fieri, ab alio cingimur, & ducimur interdum, quò nolumus, dum patimur, quæ pati nollemus, si salvâ DEI gloriâ & gratiâ pacem habere possemus. Attamen, quia Psal. 115. 15. hoc nostro in tempore, licèt *in conspectu Domini sit pretiosa mors Sanctorum* & Martyrum, quibus ministri Antichristi tollere volunt, aut cum justitia vivere, aut cum pace vivere, in altero animarum, in altero corporum saluti insidiantes, tamen in conspectu Ecclesiæ per membrorum truncationes & rerum spoliationes, quas impii contra pios moliuntur, non tam corriguntur animosi mali, quàm perturbantur infirmi boni. C Oramus, Christe, ut tua super nos oratio *exaudiatur*, per quam nobis, & omnibus, quos persequitur Antichristus, detur aut sic manere, sicut mansit Joannes translatô à se calice; aut sic te sequi, sicut te secutus est Petrus bibendo calicem, ut sive vivamus, sive moriamur, tales inveniamur, de quorum vita, & morte Luc. 15. 10. *gaudium* sit non solùm *Angelis* in cælo, qui gaudent *super* quolibet *peccatore pœnitentiam agente*, sed etiam piis Ecclesiæ Matris filiis & filiabus paratis gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus. Et quia tu potum tuum cum fletu nostro temperâsti, quando in temetipso perfusus oleô lætitiæ indefectivæ, tamen bibisti propter nos acetum tristitiæ, cùm tristis erat anima tua usque ad mortem, per hanc ipsam nostræ tristitiæ participa- D tionem, quâ tu verus Isaac risus & gaudium existens Angelorum, factus es consors tristitiæ hominum, da nobis consortium tuæ lætitiæ, & converte luctum nostrum in gaudium, ut tristitiâ nostrâ in lætitiam conversâ gaudium nostrum nemo tollat à nobis, concessâ nobis tanta gratiâ, ut neque nos unquam Spiritum Sanctum in nobis habitantem contristemus, aut contristare velimus, neque de nobis unquam fiat vel piis tristitia, vel impiis lætitia.

Etenim si aliquando *per diem vel noctem clamantes non exaudimur* pro velle nostro, fieri potest, ut hoc ipsum nobis non sit ad tristitiam, dum *non* erit *ad insipientiam*, sicut & Christo Matth. 27. 40. *non* erat *ad insipientiam*, quòd arbitratu Judæorum *non est exauditus*, cùm ei dicerent: *Si Filius DEI es, descende* nunc *de cruce.* Sed tamen *exauditus est* pro sua reverentia, non ad Judæorum insultantium voluntatem, sed ad omnium suorum *salutem*; sive à quibus transferendo calicem sic eos vult manere, sicut mansit Joannes Theologus; sive qui bibent calicem sicut Petrus: Quæ omnia disposita sunt hactenus, & adhuc disponentur secundùm ineffabilem Divinæ providentiæ sapientiam. Unde rectè Christus ipse pendens in cruce dicit: *DEUS meus, clamabo per diem, & non exaudies, & nocte non ad insipientiam mihi.*

Et revera multis visa est in prædicatione crucis magna *insipientia*, cùm ipsius Christi crucifixi prædicaretur omnipotentia, quam vix, aut nullatenus crediderunt, qui crucis infirma insipienter inspexerunt, de quibus dicitur in sequentibus: *Ipsi verò consideraverunt, & conspexerunt me. Nos autem* (ait Apostolus) *prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam: Ipsis autem Judæis atque Græcis vocatis Christum DEI virtutem & DEI sapientiam: quia quod infirmum DEI est, fortius est hominibus, & quod stultum est DEI, sapientius est hominibus.* 1. Cor. 1. 23, 24. & 25. Commemorent Judæi, si placet, suos fratres homines, verbi gratiâ Josue victoriosum, Aoth ambidextrum, Gedeonem tubis militum trecentorum armatum, Samsonem fortissimum, David manu fortem, & alios fortes homines. Nos econtra dicimus cum Paulo Apostolo, quia *infirmum DEI fortius est hominibus.* Revera enim infirmum DEI corpus in cruce fortius est hominibus; quia fortiora fecit omnibus antiquis fortibus. Ibi enim verus Josue introitum terræ promissionis eatenus clausum aperuit, quando Paradisum latroni confitenti, & omnibus se confitentibus patefecit. Ibi Aoth verè ambidexter expansis manibus omnia traxit ad se, uti prædixerat: *Ego* (inquiens) *si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum.* Joan. 12. 32. Ibi verus Gedeon per victoriam crucis, quæ per T litteram signatur, in trecentis gloriosè triumphavit. Ibi Samson verus plures occidit moriendo, quàm priùs vivendo. Ibi verus David leonem & ursum pastorali baculô crucis interfecit liberans oves à diabolo invasas. Ibi contra superbum Goliath Philistæum quinque vulnera, vel quinque lapides in pera pastorali, id est, in corpore mortali verus David manu fortis habuit, sed uno lapide, uno scilicet vulnere superbum illum eatenus insuperabilem stravit per Sacramentum sanguinis & aquæ de latere suo currentis. Ergo verè dictum est contra scandalum Judæorum, quòd *infirmum DEI fortius est hominibus*: quia quicquid fortiter actum in eorum libris legitur, nequaquam dignè illi fortitudini comparatur, quam in infirmitate Christi morientis, & cornua crucis in manibus habentis fuisse constat, quoniam *ibi abscondita est fortitudo ejus. Abscondita* revera, non imminuta, quod inde manifestatur, quia dum ille in cruce moreretur, Habac. 3. 4. *ante faciem ejus* ivit *mors*, & videntes eum portæ mortis contractæ sunt, quod palàm contestabatur terra mota, sol obscuratus, petræ scissæ, monumenta aperta,

aperta, & velum templi scissum à summo usque deorsum. O Judæi, si, ut vestra consuetudo est, signa petitis, ecce signa multa videtis. Unum hoc est præcipuum signum, per quod ex præcepto Moysi debuistis cognoscere illum Prophetam magnum, quia verbum, quodcunque dixit, aut prædixit, effectu non caruit. Dixit Lazaro mortuo in sepulchro jacenti & fœtenti: *Veni foras, & prodiit.* Dixit cæco: *Respice, & vidit.* Dixit leproso: *mundare*, & mundatus est. Dixit paralytico: *Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam*, & surrexit. Prædixit Evangelium suum in toto mundo prædicandum, & ecce, *in omnem terram exivit sonus* Evangelistarum, *& in fines orbis terræ verba eorum.* Prædixit vos de loco vestro ejiciendos, & captivos ducendos in omnes gentes: & ecce dispersi, & captivi estis, neque locum vestrum per Principes Romanos vobis ablatum, magis autem per Principes Apostolorum Ecclesiæ Romanæ sociatum rehabere potestis. Cognoscite itaque, quia *infirmum DEI fortius est hominibus*, de quorum fortitudine vos jactatis, cùm tot signa videatis invictæ fortitudinis completæ per mysterium Sanctæ crucis.

Joan. 11. 43. & 44. — Luc. 18. 42. & 43. — Luc. 5. 24. — Psal. 18. 5. — Luc. 21. 24.

Cognoscite per veritatem Prophetiæ faciem veri Prophetæ, de quo dicit Moyses: *Omnis anima quæ non audierit Prophetam illum, exterminabitur de populo suo.* Et quidem, si alienum DEUM vobis prædicásset, quantalibet signa fecisset, prohibente Moyse vobis audiendus non esset. Dicit enim: *Si surrexit in medio tui Prophetes, aut qui somnium vidisse se dicat, & prædixerit signum atque portentum, & evenerit, quod locutus est, & dixerit tibi: eamus, & sequamur DEOS alienos, quos ignoras, & serviamus eis: non audias Verba Prophetes illius, aut somniatoris, quia tentat vos Dominus DEUS vester, ut palàm fiat, utrum diligatis eum, an non in toto corde & in tota anima vestra. Dominum DEUM vestrum sequimini, & ipsum timete, mandata illius custodite, & vocem ejus audite. Ipsi soli servietis, & ipsi adhærebitis. Propheta autem ille aut fictor somniorum interficietur, quia locutus est, ut vos averteret à Domino DEO vestro, qui eduxit vos de terra Ægypti, & redemit vos de domo servitutis, ut errare te faceret de via, quam tibi præcepit Dominus DEUS tuus, & auferes malum de medio tui.* Item, si DEUM vestrum annuntiásset, & verbum dixisset, quod non fieret, quasi Propheta falsus repudiandus esset, cùm dicat Moyses: *Propheta, qui arrogantiâ depravatus voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi, ut diceret, aut ex nomine alienorum Deorum, interficietur. Quòd si tacita responsione responderis: quomodo possum intelligere verbum, quod non est locutus Dominus? hoc habebis signum: quod in nomine Domini Propheta ille prædixerit, & non evenerit, hoc Dominus non est locutus, sed per tumorem animi sui Propheta confinxit, & idcirco non timebis eum.* Nunc autem, cùm non alienum DEUM nobis annuntiaverit, sed DEUM Abraham, DEUM Isaac, DEUM Jacob, atque in hac testificatione veri DEI vestri omne verbum, quod dixit, efficacia veritatis non caruerit, sicut ecce in dispersione vestra, quam prædixit, patet: quare non auditis Prophetam istum testimonio Moysi vobis commendatum, qui si DEUM, sive Filium DEI se dicens, ùt putatis, mentitus fuisset, nullo modo Prophetam falsum comitata esset efficacia tanta signorum, in quibus, si non fecit opera Patris seu DEI Omnipotentis, nolite credere, illum esse Filium DEI, vel DEUM. Si autem facit, operibus credite, ut cognoscatis, quia in Patre est, & Pater in ipso unus Omnipotens.

Num. 9. 13. — Deut. 13. 1, 2, 3, 4. & 5. — Ibid. 18. 20, 21, & 22.

Hinc est, quòd miracula multa, soli DEO possibilia, fecit non rogando DEUM, ùt Sanctus homo, sed imperando, ùt Deus-Homo, quod nulli conceditur, nisi DEO soli. Moyses vester non imperando, sed ad DEUM clamando fecit, ut divideretur mare rubrum in divisiones. Hic autem Propheta major Moyse imperavit ventis, & mari, & facta est tranquillitas magna. *Imperat ventis*, id est, malignis Spiritibus, *& mari*, id est, procelloso huic sæculo, *& obediunt ei.* Imperavit Romanis, ut tollerent vestrum & locum, & gentem, & obedierunt ei. Imperavit iisdem Romanis, quando voluit, ut à Christianorum persecutione cessarent, & facta est tranquillitas magna. Etsi ad horam permisit, aut permittit in hoc mari suam naviculam, Sanctam videlicet Ecclesiam quassari, tamen sic operatur opera Patris suis, ut sicut in arca Noë Pater suus exundante diluvio octo animas liberavit, ita & ipse per lignum crucis liberet credentes, & in illo spem resurrectionis habentes. Atque ùt breviter, & pleniter dictum sit, *quæcunque Pater facit, hæc & Filius similiter facit.* Verè *similiter*, quia æquè omnipotenter operatur, sicut Pater operatur: & verè quæcunque Pater facit, hæc & Filius: quia neque Pater sine Filio, neque Filius sine Patre quicquam operatur. Quòd cùm in multis agnosci, & probari valeat, sufficiat vobis, o Judæi, qui usque in hodiernum diem negâstis Filium DEI, quòd illo in cruce pendente, atque, ut vobis videbatur, nulla tunc signa faciente affuit Paternæ Majestatis potentia per terræmotum magnum & alia signa evidentia tangens etiam corda gentilium, ut illum crederent esse Filium DEI, cujus mortem clamabat mundus, se sustinere non posse. Inde fuit illa vox Centurionis: *Verè Filius DEI erat iste.* Unde tibi hoc O gentilis Centurio! ut Filium DEI confitereris negante illum Judæo? Unde tibi hoc? Non quia sensisti, quòd infirmum DEI fortius erat hominibus? Hoc inde persensisti, quia mirabilia tanta fieri Christo moriente vidisti: qui licèt reputatus esset tanquam *vermis, & non homo*, factus *opprobrium hominum, & abjectio plebis*, tamen quòd esset Filius omnipotens omnipotentis DEI, claruit ex ipsa potestate moriendi. Nemo enim ab illo animam suam tulit, vel extorsit, sicut animæ latronum crurifragio sunt à corporibus extortæ sed ipse potenter, quando voluit, posuit eam dicendo: *Pater, in manus tuas commendo Spiritum meum*, & iterum potenter sumpsit eam, quando surrexit à mortuis. Sufficiant hæc dicta contra Judæum blasphemantem infirma Dominicæ Passionis, ut aut credat infirmum DEI fortius esse hominibus, aut si non vult manifestæ veritati acquiescere, cogatur obmutescere.

Luc. 8. 25. — Joan. 5. 19. — Matth. 27. 54. — Luc. 23. 46.

Quid autem dicemus gentibus, & maximè Græcis, qui sapientiam quærunt, stultitiam reputantes

tantes, quòd omnipotens cum tanto labore humanum genus redimeret, quod solo verbo liberare posset? *Nos autem*, ait Apostolus, *prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam.* Et quidem contra scandalum Judæorum probatum est, infirmum Dei fortius esse hominibus. Nunc autem contra Gentes crucis arborem velut Sycomorum, quæ ficus fatua dicitur, irridentes, & in ejus fatuitatem offendentes, hoc est probandum, quòd stultum Dei sapientius est hominibus, quòd fatuitas crucis antecellit in vera sapientia cunctos Græciæ sapientes. Et quia multi Græcorum laudantur de sapientia sua, nos de multis dicere non valemus. Unum in præsenti negotio proponamus, quem apud Græcos & Latinos habitum sapientem non ignoramus, Ulyxem illum, quem & Homerus apud Græcos, & Virgilius commendat apud Latinos tanquam sapientem virum, quem & noster Boëtius commendat, quem tota schola Poëtarum clamat virum sapientem, eò, quòd potuit Sirenum voces audire illæsus, quòd Circes poculis & incantationibus non est victus vel deceptus, quòd aliis innumeris laboribus terrâ, marique agitatus permansit invictus, non tam virium potentiâ, quàm ingeniosæ mentis prudentiâ ubique tutus. Hic Polyphemum devoratorem suorum sociorum calliditate aggressus, oculo uno, quem solum dicitur habuisse, tenebrato superavit. Hujus artificioso ingenio fertur actum, ut insignis Troja caperetur magis astutiâ consiliorum, quàm viribus armorum, atque ideo hunc virum sapientem, & ingeniosum theatra sonant Græcorum, & Latinorum.

1. Cor. 1. 23.

Verumtamen si stultitiam crucis tantæ sapientiæ conferamus, tale est, ac si lumen solis tædæ accensæ comparemus. Etiam si non ficta, sed facta crederentur, quæ de illo, quem dicunt sapientem, leguntur: Incomparabiliter majora sunt, quæ per crucis mysterium facta, & non ficta sine dubio creduntur. Credunt illi suis auctoribus & scriptoribus, quibus licuit fingere, ac falsa veris miscere. Credamus & nos auctoribus, & scriptoribus nostris, in quorum testimoniis loquitur Spiritus veritatis absque omni admixtione totius falsitatis. Credunt illi oculum Polyphemi sapientiâ Ulyxis perforatum & cæcatum. Et nos credimus, propter quod & loquimur, nares Leviathan sudibus crucis & clavorum ejus perforatas. Ille socios à Polyphemo devoratos non potuit liberare, licèt potuerit vindicare, unde Boëtius * dicit:

Lib. IV. Consol. Phil. Metro VII.

Flevit amissos Ithacus sodales,
Quos ferus vasto recubans in antro
Mersit immani Polyphemus alvo:
Sed tamen cæco furibundus ore
Gaudium mæstis lachrymis rependit.

Christus autem suos de ore Leviathan eripiens armillâ maxillam ejus perforavit, atque de ventre ceti suos eruiturus fuit in eo tribus diebus & tribus noctibus. Unde cum suis victor illæsus exivit, non tamen sine læsione ipsius ceti eum revomentis, ac multos olim devoratos amittentis. Fuerit illi gloriosum dolo, & astutia cepisse Trojam: peramplius, & perfectius gloriosum est Christo per crucis trophæum devicisse infernum, & suis legibus totum mundum subdidisse, alligato, & foras ejecto forti armato. Talia sine dubio facta non ficta contestantur delubra eversa, & Ecclesiæ Christi fabricatæ in toto mundo: nec soli homines, verùm etiam dæmones de obsessis corporibus clamantes, dum exire per virtutem crucis compelluntur, in testimonium nostræ assertionis adducuntur.

Sive igitur facta, sive ficta dicantur, quæ de sapientibus mundi, qualium præcipuus erat jam commemoratus Ulyxes, contestantur paganorum scripta, quod in crucis mysterio stultum ab illis putatur, in infinitum sapientius est hominibus prudentibus & sapientibus, in quibus Græcia gloriatur, & de quorum sapientia frustra inflatur: quia *stultam fecit Deus sapientiam hujus sæculi*, & perdidit prudentiam prudentum, qui cùm dicerent se sapientes, stulti facti sunt servientes creaturæ potiùs quàm creatori, quod erat maxima stultitia: sicut econtra magna sapientia est in cruce adorare Creatorem & Redemptorem credendo, & confitendo, quòd is, qui crucifixus erat, Deus, ecce per omnia regnat. Hunc nôsse vivere, huic servire regnare est. Hujus onus leve est, hujus jugum ferre suave est, hujus præceptis, & consiliis acquiescere, hujus promissionibus credere salus, vita vera, & magna sapientia est. Quod totum, cùm ita sit, non inane dico ego Christus: *Clamabo per diem, & non exaudies, & nocte, & non ad insipientiam mihi*; quia quòd *vermis, & non homo*, quòd *opprobrium hominum, & abjectio plebis ego sum*, licèt Judæis videatur infirmum, & Græcis, aliisque Gentibus fatuum & stultum: tamen istud infirmum fortius est hominibus, & istud stultum sapientius est hominibus.

1. Cor. 1. 20.

Verùm quia oculis carnalium abscondita est ista fortitudo, & sapientia, *omnes videntes me, deriserunt me, locuti sunt labiis, & moverunt caput.* Sacramentum crucis, cui debuerunt venerationem, exhibuerunt irrisionem. *Deriserunt* in corde, *locuti sunt labiis, & moverunt caput. Moventes* enim *capita sua* dicebant: *Vah qui destruit templum Dei, & in triduo illud reædificat*: speravit in Domino, *liberet nunc eum si vult.*

Matth. 27. v. 39. 40. & 43.

Speravit in Domino, eripiat eum. VERS. IX.

Tanta est in *Psalmo*, & in Evangelio verborum identitas, tanquam si mutuò se respiciant hæc duo Cherubin, Psalmista videlicet, & Evangelista versis vultibus in me propitiatorium, qui in cruce factus sum propitiatio pro peccatis omnium credentium. Dictum est in Evangelio: *Confidit in Deo, liberet nunc eum si vult.* Dictum est hic in Psalmo: *Speravit in Domino, eripiat eum, salvum faciat eum, quoniam vult eum.* Sic dicunt, & licèt nescientes verum dicunt, quia tu verè *salvum facies* me resuscitando à morte, quiam tu *vis* me, tu diligis me, quod ex anteactis potest constare.

VERS. X, XI. *Quoniam tu es, qui extraxisti me de ventre, spes mea ab uberibus matris meæ.*

In te projectus sum ex utero. De ventre matris meæ Deus meus es tu.

Tu es, qui extraxisti me de ventre Virgineo, quem vir non aperuit, qui clausus erat ante partum, & in partu, & post partum clausus permansit. Inde scio, quòd etiam de clauso ac signato sepulchro educes me. *Spes mea ab uberibus matris meæ.* Antequam haberem matrem, tu mihi eras Pater: sed postquàm habui matrem, cujus ubera suxi, tu mihi non solùm Pater extitisti secundùm B genituram, qua me hodie, id est, æternaliter genuisti, sed etiam *spes mea* esse cœpisti, secundùm quod me hominem in veram filiationem suscepisti, non adoptione, sed eâ sanctificatione, de qua dixi Joan. 10. v. 35. & 36. Judæis: *Si illos dixit Deos, ad quos sermo Dei factus est, & non potest solvi scriptura: quem Pater sanctificavit, & misit in mundum, vos dicitis, quia blasphemas, quia dixi: Filius Dei sum.* Ergo ego licèt verus homo, tamen in Deum, Dei filium sanctificatus meritò *spem* habeo in te Patre meo, & Deo meo, qui me ante sæcula genuisti, & nunc, ubi venit plenitudo temporis, in Virgineo matris utero sanctificâsti, matremque ipsam Sanctam conservâsti, ut me lactaret uberibus de cœlo plenis, uberibus Virgineis. Ideo dico tibi Pater: *Spes mea ab uberibus matris meæ*: quia multum boni C licet sperare mihi homini filio talis Matris, ac talis Patris.

In te jactatus sum ex utero, vel *ex utero* Matris Virginis tanquam homo infirmus, tanquam infantulus tenerrimus, & pupillus in hoc mundo natus absque Patre homine, *in te* Patrem, ac Tutorem *sum projectus* per fidem piæ Matris meæ, tibi me attentiùs commendantis. Vel *ex utero* matris meæ Synagogæ *sum projectus*, cujus uterus me non protulit, sed jactavit. Et voluit quidem illa Mater me tanquam abortivum perdere projiciens me: sed ego Psal. 117. 13. *impulsus, & eversus, ut caderem projectus sum in te spes mea ab uberibus matris meæ.* Nam quia de *uberibus* ipsius *matris meæ* Synagogæ car- D nales consuetudines nolui sugere, inde patuit, quòd tu *spes mea* es; qui non caro, sed spiritus; non pater carnalis, sed spiritualis es, de cujus nobilitate spiritali mihi homini filio tuo tanta innata est nobilitas, ut non possem sugere, nisi *ubera* de cœlo plena, ubera vir- Cant. 4. 10. ginea, *ubera vino pulchriora*, fragrantia unguentis optimis. Inde fastidivi carnalia *ubera* carnalium observantiarum, quibus corrupta est Cant. 8. 5. *mater mea*, quibus *violata est genitrix* mea Synagoga. Et illa videns me non sugere ubera Joan. 9. 16. sua, dicebat intra se: Quia *hic homo non est à Deo, qui Sabbathum non custodit*, atque ita me *projecit*, quasi vitâ indignum, quasi hominem desperatum. Verumtamen *tu es spes mea*

A *ab uberibus matris meæ*, & *in te projectus sum ex utero*, & *de ventre matris meæ Deus meus es tu. De ventre matris meæ* Virginis *Deus meus es tu.* Tu quidem *ex utero* tuo ante Luciferum genuisti me, priusquam mundus fieret, priusquam essent ulla tempora, quæ per luciferum, & alia signa siderea distinguerentur, & nunc ubi venit plenitudo temporis, *extraxisti me de ventre matris meæ* Virginis. Vel *extraxisti me de ventre matris meæ* Synagogæ hominem factum ex semine David secundùm carnem. Sed *tu de utero* tuo mihi ante Luciferum genito non *es Deus meus*; in me es Pater meus æternus habens me Filium tibi coæternum. *De ventre* verò *matris meæ Deus meus es tu*, & ego inde sum creatura tua, quòd *de ventre matris meæ* carnem suscipiendo factus sum homo, cui possit accidere tribulatio. Et ideò peto:

Ne discesseris à me, quoniam tribulatio proxima est, & non est, qui adjuvet. VERS. XII.

Homo est, qui tribulet, & non est homo, *qui adjuvet.* Noti mei quasi alieni recesserunt à me: quia etiam discipuli omnes me derelicto fugerunt, &

Circumdederunt me vituli multi, tauri pingues obsederunt me. VERS. XIII.

Vituli multi erant homines populares, lascivi, & petulantes. *Tauri pingues* erant Principes elati, feroces, & divites, ex ipsa divitiarum pinguedine ferociores. *Vituli me circumdederunt*, quando cum gladiis, & fustibus me comprehenderunt quasi latronem, qui cottidie apud eos eram docens in templo, & non me tenuerunt, quia nondum venerat hora mea. Modò autem postquàm venit hora mea & potestas tenebrarum, *vituli* me *circumdantes* corniculis acutis me impetierunt: & *tauri pingues* ita *obsederunt*, ut non pateret mihi locus effugiendi. Cùm enim judicaret Pilatus me corripiendum, & dimittendum, clamaverunt: *Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Omnis, qui se Regem facit, contradicit Cæsari.* Joan. 19. 12. Luc. 23. 2. Item: *Hunc invenimus subvertere gentem nostram, & prohibentem tributa dari Cæsari.* Item: *Nos legem habemus, & secundùm legem debet mori: quia Filium Dei se fecit.* Joan. 19. 7. Talia clamando sic *me obsederunt* hinc inde objicientes falsa testimonia tanquam contra Cæsarem & contra legem peccaverim, ut nulla videretur justa ratio, pro qua judicarer dimittendus ego, ut putabatur, inimicus legis & Regis. Ideò ipsi tanquam fidi æmulatores legis & amici Cæsaris

Aperuerunt super me os suum sicut leo rapiens, & rugiens VERS. XIV. cum feroci aviditate quasi belluæ, quasi leo, vel hyena patulo rictu inhiantes ad me deglutiendum. *Aperuerunt super me os suum* sitientes sanguinem meum. Ideo tanquam *leo rapiens* me com-

me comprehenderunt, & tanquam *leo rugiens* A
Mat. 26.66. clamaverunt: *Reus est mortis. Crucifige, cru-*
Luc. 23. 21. *cifige eum.* Talis clamor non erat vox hominis, imò fuit rugitus *leonis* olim in Pharaone contra me sævientis, quando masculos infantes Hebræorum, de quibus eram nasciturus, præcepit occidi. Et nunc postquàm fui natus, in Herode, tanquam altero Pharaone, sanguinem meum sitiens iterùm infantes masculos occidi præcepit, ut me quoque inter illos occideret. Sed quoniam hactenùs frustati sunt sanguinei rictus hujus *leonis* minimè valentis me devorare, isti modò eidem *leoni* cooperando tanquam ipse Diabolus *aperuerunt super me os suum* cupientes me devorare. Primò voluerunt me ita devorare, ut eis incorporatus essem quasi unus ex illis custodiendo Sabbathum, non attendendo, quòd ego sum Dominus Sabbathi. Volebant etiam, quòd ego servâssem traditiones Patrum, quas ipsi servabant, & servant irritum facientes mandatum Divinum. Nam Deus dixit:
Exod. 20. 12. *Honora patrem tuum, & matrem*: ipsi autem consulentes avaritiæ suæ munus patri vel matri dandum docent ad altare deferendum. Quod cùm ego arguerem, neque illis talia facientibus incorporari vellem, verterunt se ad alind nequitiæ suæ artificium, quo me devorarent. Uude *aperuerunt super me os suum sicut leo rapiens & rugiens.* Tamen quomodocunque *os aperirent*, non potuerunt me devorare vel sibi incorporare: Ideo

VERS. XV.

Sicut aqua vilis *effusus sum* ab eis, *& dispersa sunt omnia ossa mea.*

C Quem enim devorare non potuerunt, conculcare præsumpserunt. Sed volentes me conculcare quasi aquam immundam, lapsi sunt lubricitatis eorum vestigiis: per me autem quasi per *aquam* cœlestem, quasi per imbrem matutinum, & serotinum rigata est bona terra, fœcundata est omnis Ecclesia. Sicut enim *aqua* cùm funditur, abluit, & rigat: sic ego *effu-*
Joan. 19. 34. *sus* ablui sordes, & rigavi mentes. Exivit enim *aqua* de templo corporis mei à latere dextro, & omnes, ad quos pervenit aqua ista, salvi facti sunt. Attamen per eandem *aquam* lubrica facta est via inimicorum, ita ut caderent, & via quoque discipulorum meorum, ita ut stare non possent, sed omnes me reli- D cto fugerent: Ideo dico: *Dispersa sunt omnia ossa mea.* Quando enim ego *sicut aqua effusus sum*, tunc *dispersa sunt omnia ossa mea*: quia tunc in illa nocte scandalizati sunt omnes discipuli mei in me, ita ut Petrus, qui unus fuit de firmioribus *ossibus meis*, ter me negaret. Unde præ nimio doloris igne

Factum est cor meum tanquam cera liquescens in medio ventris mei.

Et ipsi Apostoli, qui erant priùs constantes, quasi *cor meum*, Passionis igne invalescente ab omni fortitudine sua defecerunt *tanquam cera liquescens.* Cùmque sit propria sedes cordis intra septa costarum, ipsi velut molle intestinum non intra fortitudinem costarum mearum fuerunt invicti, ut essent quasi *os ex ossibus meis*, imo quasi caro de carne Genes. 2. 23.
mea *in medio ventris mei*, id est, in consortio infirmorum nullum robur habentium.

Aliter: *Cor meum*, id est, Scriptura priùs dura *tanquam cera liquescens*, & sua liquefactione lumen faciens dissoluta est. Unde me in cruce moriente velum templi scissum est, & patuerunt secreta sanctuarii priùs velata, hoc significante Spiritu Sancto, viam Sanctorum esse propalatam priore tabernaculo non habente statum. Via Sanctorum via est, quæ ducit in- B tra Sancta Sanctorum, Christus scilicet, qui dicit: *Ego sum via.* Sed hæc via priore tabernaculo habente statum palàm non patuit, quia intra velamentum figurarum Christus latuit, verbi gratiâ in figura Paschalis agni, aut vitulæ rufæ, seu hirci pro peccato multitudinis immolati. Hujusmodi figurarum rectè velum scissum est, quando verus agnus pro innocentibus de nocentibus faciendis, verus hircus pro pœnitentibus de impœnitentibus faciendis est immolatus, quando ipse verus *Pontifex per amplius, & perfectius tabernaculum non manufactum,* Hebr. 9. 11.
id est, hujus creationis, neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta æterna redemptione inventa.

Aruit tanquam testa virtus mea, & lingua mea adhæsit faucibus meis.

VERS. XVI.

Ipsi Apostoli mei, quibus erat *Spiri-* Mat. 26. 41.
tus quidem promptus, caro autem infirma, propter infirmitatem carnis *tanquam cera liquescens* erant *in medio ventris mei*, sed propter spiritum promptum *virtus mea, & lingua mea* fuerunt: *virtus mea* per fidem, qua corde crediderunt ad justitiam: *lingua* per confessionem, qua ore confessi sunt ad salutem. Sed hæc *virtus mea* in igne Passionis pariter facta est mollis & dura: mollis *tanquam cera liquescens*, ut per eos lumen fidei dilataretur; dura *tanquam testa*, ut ex ipsis fieret lucerna super candelabrum totius Ecclesiæ ponenda, non sub modio Judaicæ angustiæ. Lucerna quippe lumen est in *testa*, quæ nisi prius in igne duresceret, liquorem pinguedinis in pabulum ignis continere non posset. Est enim caro mortalis & peccatrix quasi mollis *testa*, & lutum vile, quæ nisi desiccata fuerit in his, qui debent crucifigere carnem suam cum vitiis, & concupiscentiis, non potest fieri ministra luminis. Propter quod ego Christus licèt immunis, & totus mundus à peccato, tamen sponte per mortalitatis fragilitatem quasi *testa* mollis existens in Judæa tanquam in domo figuli conclusus, & in agro figuli, sicut constituit mihi Dominus, ipse figulus, projectus, & conculcatus, non eram adhùc paratus *ante fa-* Luc. 2. 31. & 32.
ciem omnium populorum, lumen ad revelationem

 gentium.

gentium. At ubi *aruit tanquam testa virtus mea,* A dum caro mea non ut fœnum in igne Passionis defecit, sed tanquam *testa* in igne fortitudinem accipiendo profecit, continuò ante faciem omnium populorum lumen ad revelationem gentium snm positus ab eo, qui mihi, priusquam in
Isai. 49. 6. carne apparerem, dixerat: *Posui te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ.*

Similiter Apostoli mei, & reliqui discipuli ante Passionem meam quasi mollis *testa* in domo figuli formabantur, dum per doctrinam meam catechisabantur, sed per Passionem, & Resurrectionem meam consolidati apti fuerunt, ut in omnem terram luceret lux eorum coram hominibus. Et sicut ego verus Job sedens in sterquilinio saniem fragilitatis assumptæ abrasi per B *testam* fortitudinis, in qua, cùm volui, animam posui, & iterùm, cùm volui, sumpsi eam: sic & Apostoli mei saniem peccatorum suorum per fidem Passionis & Resurrectionis meæ abraserunt, cùm per dies quadraginta in multis argumentis quasi *testa* firmi de infirmis effecti sunt, & ipsi, qui existentes *lingua mea* per scandalum crucis obmutuerunt (quia tunc
Act. 2. 4. *adhæsit lingua mea faucibus meis*) posteà *cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis.* Attamen, quia ego Christus nunc loquor in Passione constitutus, in qua & ego
Isai. 53. 7. ipse obmutui, & non aperui os meum tanquam agnus coram tondente, atque omnes discipuli non solùm tacuerunt, sed etiam relicto me fugerunt: rectè nunc dico, quòd *virtus* C *mea* priùs probata miraculis *aruit*, id est, viluit tanquam *testa* fragilis: *& lingua mea ad-*
1. Pet. 2. 23. *hæsit faucibus meis*, quia cùm paterer, non comminabar, cùm maledicerer non remaledicebam, atque ita in pulverem mortis deduxisti me Pater, qui dedisti mihi calicem hujus Passionis, in qua *deductus sum* usque *in pulverem mortis* arbitratu Judæorum, qui me putabant nunquam resurrecturum, sed *in pulvere mortis* permansurum. Sed ego longè meliùs dictante meâ pietate *in pulverem mortis deductus sum*: quia per mortem meam ego granum frumenti mortuum ita nunc multiplicor multum fructum afferens, ut etiam inter impios, quos tanquam *pulverem* projicit ventus à facie terræ, fructificem de hoc ipso pulvere suscitans filios Abrahæ, qui sint lucidi, & alti D sicut stellæ cœli. Nec mirum, quòd ego tam de Gentibus, quàm de Judæis colligam regna, & congregabo gentes in sinum Abrahæ, ut sint Filii Abrahæ, quoniam, ut hoc fieret, passus sum primò à Judæis, deinde à Gentibus. De Passione, quam intulerunt Judæi, superiùs dixi: *Circumdederunt me vituli multi, tauri pingues obsederunt me &c.* Quia illis tanquam *vitulis*, & *tauris* debebatur jugum legis. De Passione autem, quam Gentes intulerunt, nunc dico:

VERS. XVII. *Circumdederunt me canes multi, &c.*

Nam & in Evangelio, ubi dixi: *Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere* Marc. 7. 27.
canibus, per *canes* notavi Paganos, idolorum cultores. Et primò quidem *circumdederunt me vituli, & tauri*, minores videlicet ac majores Judæi, quando in domo Annæ atque Caiphæ Pontificum colaphis & alapis & sputis atque blasphemiis totâ nocte illuserunt mihi: Manè autem vinctum tradiderunt me Pilato, & gentibus flagellandum, & illudendum, & conspuendum, & crucifigendum. Unde nunc dico *circumdederunt me canes multi*, agitantes & lacerantes me quasi cervam nondum matutinam, sed adhùc vespertinam cursu temporalitatis fatigatam. Sicut enim fatigatus aliquando ex iti- Joan. 4. 6.
nere sedi super fontem, ut me illic mulier Samaritana & Gentilis inveniret, ac de me fonte vivo aquas in vitam æternam salientes hauriret: sic ego cerva *canibus* istis me agitantibus fatigata sedi, id est, humiliavi me usque ad mortem, mortem autem crucis, totius mundanæ sapientiæ atque carnalis concupiscentiæ puteum sessione meâ premens, ut me de Gentibus Ecclesia collecta inveniret fontem aquarum viventium, quæ de latere meo unà cum sanguine fluxerunt, & omnis, qui biberit de aquis istis, non sitiet ultra, quoniam *fiet in eo fons aquæ salientis in* Joan. 4. 14.
vitam æternam. Non ergo sitiet ultra, quia nihil est ultra sitiendo, & bibendo aquam salientem in vitam æternam. Quid ultra vitam æternam sitire quis potest? Verumtamen Sacramento hujus aquæ regeneratus, & aquâ sapientiæ salutaris potatus vehementer sitiet ipsam vitam æternam, quoadusque perveniat ad ipsam vitam, quam cùm semel acceperit, non sitiet ultra, quia ut dixi, nihil est ultra. Igitur quia multi cervi de veneno antiqui serpentis læsi sentientes in semetipsis incendium grassantis veneni per concupiscentiam peccandi, & hoc incendium non poterant extinguere bibendo aquas mundanæ sapientiæ, seu explendo desideria carnalis concupiscentiæ (quia qui biberit de hujusmodi aquis iterùm sitiet, quando peccandi libido per mundanam sapientiam vel expletionem carnalium desideriorum falsò medicata, & ad tempus mitigata iterum vehementiùs exardescet) recto & sano consilio pietatis ego cerva vespertina inter venatores Judæos & canes gentiles fatigata in me ipso demonstravi aperto latere meo aquas omnibus cervis appetendas, quas qui biberit, non solùm participando Sacramentum Baptismi, sed etiam servando in se virtutem ejusdem Sacramenti totus in anima, & corpore medicabitur, & cerva matutina efficietur. Nam & in hac præsenti vita tanquam cervus rejuvenescet perempto serpente, pilis vitiorum depositis, & superbiæ cornibus eradicatis, & in futuro conformabitur mihi cervæ matutinæ, particeps effectus resurrectionis meæ, quando reformabitur *corpus* humanæ *humilitatis configuratum* Philip. 3. 21.
corpori claritatis meæ.

Sed quia peccata multorum porto, propter quæ tollenda nunc mortalitati subjaceo tanquam cerva lassata, cui per spinas multas via est clausa, propter quod significandum spinea corona capiti

capiti meo fuit imposita: Nunc ecce in lassitudine mea *circumdederunt me canes multi* agitantes me hinc inde, Luc. 23. 7. quoniam à Pilato ad Herodem missus, & rursus ab Herode ad Pilatum sum remissus, nunc in Prætorio, nunc extra Prætorium latratibus eorum, & morsibus fatigatus. Ibid. v. 11. Et quidem *sprevit me* tunc *Herodes cum exercitu suo*, imò cum *canibus* suis. Attamen in necem meam consensit Pilato & canibus ejus, quoniam *amici facti sunt* in pacto mortis contra me, Ibid. v. 12. cùm *antea* fuissent *inimici ad invicem*. Propterea simpliciter non dico: *Circumdederunt me canes*, sed dico: *circumdederunt me canes multi*. Canes videlicet Herodis cum *canibus* Pilati, & quia tunc amici facti convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus me Christum ejus, dico:

Concilium malignantium obsedit me. Non solùm, quando collegerunt Pontifices, & Pharisæi concilium contra me, sed & nunc, quando astiterunt Reges terræ, scilicet Herodes, & Pilatus, & Principes Judæorum convenerunt in unum ad interficiendum me. In isto *concilio malignantium* publicè flagellatus crudelissimè, tandem traditus sum ad mortem crucifigendus à quatuor militibus, qui accepta potestate, ut sibi videbatur, à Pilato; sed quia nec ipse Pilatus potestatem habuisset adversum me ullam, nisi desuper datum fuisset à DEO Patre, illis potestate permissa.

Foderunt manus meas, & pedes meos quatuor clavis affigentes me cruci. Hoc foris exhibentes in opere, quod in eorum pessima intentione fuit: quia per *manuum* fossionem ostenderunt, quòd operibus meis nullam fidem seu reverentiam habuerunt: Per *pedum* fossionem, quòd Apostolos meos laceraverunt, quibus meis *pedibus* calceatis in præparationem Evangelii pacis, meque in toto mundo portaturis clavos tribulationum nimis acutos infixerunt iidem ipsi Judæi, qui me crucifigendum gentibus tradiderunt.

Magis propriè alio verbo uti poteram; verbi gratia dicendo: *Vulneraverunt*, seu *confixerunt manus meas, & pedes meos.* Verùm quia in ista confixione *manuum* ac *pedum* meorum Pater meus Agricola operabatur, Joan. 15. 1. & 2. benè dico: *foderunt manus meas, & pedes meos*: quia *ego sum vitis, & Pater meus Agricola est*, qui sic *omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet* (sicut nunc tulit Judam proditorem) & eum, *qui fert fructum, purgabit, ut fructum plus afferat.* Ideoque me fructuosorum palmitum radicem ipse Pater meus agricola per manus carnificum istorum *fodit* sive *suffodit*, & multa stercora submisit: quia iniquitates omnium meorum in me posuit, & ego solus portavi peccata multorum. Propterea isti carnifices, licèt nescientes, ministri fuerunt Patris mei agricolæ, cujus bonæ intentioni maligna intentione isti ministraverunt, quando *foderunt manus meas, & pedes meos. Foderunt* enim corpus meum quasi hortum feracem fructuum plurimorum, & ego quasi granum frumenti cadens in terram diligenter fossam, imò ego idem ipse granum & terra fructum attuli & affero in patientia. *Ego* Eccl. 24. 23. *quasi vitis benè culta fructificavi suavitatem odoris, & flores mei fructus honoris, & honestatis.* Fructificavi suavitatem pœnitenti & confitenti latroni, cui dixi: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso*: Luc. 23. 43. & Petro, quem respexi, ut amare fleret, fletuumque amaritudine ad suavitatem æternam pertingeret. Flores quoque mei fructus honoris & honestatis erant in Matre virgine ac discipulo virgine astantibus cruci meæ, cùm dicerem ipsi Matri meæ: *Mulier ecce filius tuus*: Joan. 19. 26. ad discipulum autem: *Ecce Mater tua.* Ibid. v. 27.

Reverà istæ duæ personæ assistentes mihi patienti, & fossas *manus* ac *pedes* habenti flores B honoris, & fructus honestatis fuerunt, qui de hac fossura tanquam de optimæ terræ cultura quasi primitiæ quædam laudabiles extiterunt. Subsecuta est autem & subsequetur usque in finem sæculi permaxima seges talium fratrum meorum, de quorum unoquoque dicere possum Matri meæ: *Mulier ecce Filius tuus*: quia omnis homo filius est ejus, qui frater meus est. Et tali fratri meo convenienter ostendens Matrem meam in dolore Passionis meæ parturientem & tristitiam habentem dico illi: *Ecce Mater tua.* Non enim sola tunc Mater mea, sed etiam omnium discipulorum primitiva Ecclesia mihi patienti compatiendo quasi mulier, cùm parit, tristitiam habuit, quando *manuum* ac *pedum* meorum fossiones usque ad corda eorum pervenerunt, & ipsius Virginis Matris animam pertransivit gladius acutissimi doloris. Ideo hæc C prænuntiando eis ita dixeram: *Mulier, cùm parit, tristitiam habet, quia venit hora ejus.* Joan. 16. 21. Hora hæc tristitiæ fuit Matri & Apostolis in mea Passione, quando carnifices, qui visibiliter *foderunt manus meas & pedes meos*, invisibilis doloris causas manifestas in vulneribus meis fecerunt, per quas animam Matris & animas discipulorum *foderunt*.

Magis autem Pater meus agricola terram carnis meæ per tales fossiones excoluit benè utendo malis fossoribus, quorum *unus lancea latus* meum fodiendo *aperuit*, de quo *exivit* Joan. 19. 34. *sanguis, & aqua.* Sanguis in redemptionem vineæ per peccatum venundatæ: Aqua in irrigationem ejusdem eatenus aridæ. Unde D mihi dicit Propheta Zacharias. *Tu quoque in* Zachar. 9. 11. *sanguine testamenti tui emisisti vinctos de lacu, in quo non erat aqua.* Propter hanc aquam vinctis meis necessariam de me Petra educendam per duo ligna crucis, quasi bis fui percussus populis iniquis clamorem talem non jam murmurantibus, sed altisono clamore ingeminantibus: *Tolle, tolle, crucifige, crucifige eum.* Joan. 19. 15. De hac bina percussione in figura præcessit, quòd Moyses, in persona Scribarum & Pharisæorum bis percussit petram, & fluxerunt aquæ, & torrentes innundaverunt. Unde ait quidam tam compositè, quàm verè in suis carminibus:

Bis silicem virgâ Dux percussit atque Propheta:
Ictio bina Ducis, sunt duo ligna crucis.
Fons est de petra populo datus absque metreta,
Larga salus homini corpore de Domini.

Potest etiam per Moysen DEUS Pater intelligi, qui proprio suo filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum sic percutiendum, & fodiendum, ut ipse, qui priùs erat velut sicca petra notus in Judæa non revelata cognitione, sed in figurarum nimis obscuro ænigmate, latiùs emitteret de se fluminis impetum ad lætificandam civitatem de duobus parietibus, Judæorum scilicet & gentium in toto mundo ædificatam & dilatatam. Nam ante apertionem lateris Christus erat *fons* clausus, & *signatus* multarum figurarum signaculis. Vel certè ipse fuit liber ille septem signaculis clausus, quem nullus hominum vel Angelorum dignus fuit aperire, donec ipse agnus, ipse fons, ipse liber aperuit semetipsum priùs aperto in cruce lanceâ militis latere suo dextro, de quo sicut visibiliter exivit elementum aquæ juncto sibi sanguine, sic ex tunc non cessavit exire de ipso invisibilis aquæ sapientiæ, qua soli fideles potantur, qui sanguine ipsius purpurantur, complantati videlicet similitudini mortis ejus. Qui enim sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cùm vitiis, & concupiscentiis. Atque his talibus aqua sapientiæ salutaris, cujus figura, & signum est aqua Baptismalis, dulciter sapit, eosque reficit. Hæc de petra, quæ Christus est, fluere non cessat, quia tam de ipso, quàm de Patre procedit Spiritus Sanctus per aquam lateris Christi significatus, qui inde dividitur in septem rivos, videlicet timoris, pietatis, scientiæ, fortitudinis, consilii, intellectûs, ac sapientiæ. Unde non sine Divina providentia factum est, ut hæc terra *foderetur* clavis & lanceâ, de qua tam larga salus erat emanatura, ut adimpleretur scriptura, quæ dicit: *In die illa erit fons patens domui David in ablutionem peccatoris, & menstruatæ.*

Cant. 4. 12. Apoc. 5. 1. Zachar. 13. 1.

Primam fluminis hujus emanationem sensit latro, cui dictum est: *hodie mecum eris in paradiso.* Senserunt quoque illi fluminis hujus impetum, quos in inferno vinctos habuit lacus, in quo non erat aqua. Quàm citò enim de latere Christi exivit aqua Spiritum Sanctum significans, tam citò ipse Spiritus Sanctus in remissionem peccatorum effusus est in electos in inferno detentos, *factumque est vespere, & manè dies unus.* Nam visibilis effusio aquæ fuit quasi *vespere*, invisibilis effusio Spiritûs Sancti, fuit quasi *manè*: *factumque est vespere, & manè dies unus*, quia uno, eodemque momento & visibilis aquæ facta est effusio temporalis, & invisibilis effusio Sancti Spiritûs æternaliter procedentis à Christi latere dextro, id est, ab ipsius Deitate, quæ illi est eadem cum Patre. Anteà quidem Spiritus iste processerat non solùm, ut mundus conderetur, quando idem *Spiritus ferebatur super aquas*, verùm etiam, ut mundus illuminaretur per sanctas prophetias, & alias divisivas gratias, quando ipse Spiritus ferebatur super mentes humanas more aquarum fluidas.

Luc. 23. 43. Genes. 1. 5. Ibid. v. 2.

Nunc verò primùm cum sacramento aquarum de latere Christi fluentium datus est in remissionem peccatorum, & datur cottidie, cùm aqua eadem lavat corpora per Baptismum, lavante pariter hoc ipso Spiritu baptizatorum animas à sordibus peccatorum.

Lucas Evangelista hujus rei sacramentum animadvertit, ubi Christo crucifixo, & aquâ de latere ipsius effusâ, & tota Passione consummata, jam factâ sepulturâ, quando nullus dubitat vesperam fuisse diei Parasceve, ita dicit: *Et erat dies Parasceve, & Sabbathum illucescebat.* Quid est, quod in ipsa Parasceve horâ vespertinâ dicit, quia Sabbathum illucescebat; cùm in illa vespera secundùm consuetam diei noctisque vicissitudinem non dies illucescere, sed nox inciperet tenebrescere? Nimirum Sanctus Evangelista taliter loquendo insinuat, quòd sanctis animabus in inferno expectatione longa fatigatis Christi Passione consummata, & aqua in remissionem peccatorum de latere ipsius fusâ, *Sabbathum*, id est, *requies* illucescebat: quia baptizatis illis per aquam, & spiritum descendente anima Christi ad illos in vespera diei Parasceve, ipsa vespera lucescebat eis in Sabbathum, id est, in requiem, requiescente pariter cum eis anima latronis, quæ unà cum eis ex tunc fuit in paradiso, sicut ei promissum est dicente Christo: *Hodie mecum eris in paradiso.* Ergo sicut dictum est, factum est vespere & manè dies unus, dies unus Sabbathi, *& erat* sicut Joannes ait, *dies ille magnus dies Sabbathi*, quia in illo cœperunt requiescere ab Abel usque ad latronem confitentem quicunque obierunt in Christi expectatione, ac fide, eatenus quisque talium sitibundus & fatigatus cantaverat: *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te DEUS. Sitivit anima mea ad DEUM fontem vivum, quando veniam, & apparebo ante faciem DEI?* Sed aperto latere Christi per aquam exinde fluentem in virtute Sancti Spiritûs ita sunt refocillati omnes electi, ut non solùm essent in requie paradisi, sed ipsi quoque paradisus essent, de quo dici conveniat: *Plantaverat autem Dominus DEUS paradisum voluptatis à principio, in quo posuit hominem, quem formaverat.* Plantatis quippe à principio multis electis, quos DEUS *de humo* terræ *produxit* tam quam *omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suave*, nunc tandem in sexta ætate, in sexta die ante Sabbathum posuit inter eos hominem speciosum forma præ filiis hominum, ut operaretur, sicut Pater ejus DEUS usque modo operatur, & custodiret hujusmodi paradisum, cujus illum non decebat esse incolam, sed Dominum, vel potiùs iste talis paradisus, talis hortus delitiarum positus est in homine isto secundo Adam: quia ipsius humanitas est illa terra, de qua DEUS produxit, & usque in finem sæculi producere non cessat omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suave, dum in ejus charitate radicati, & fundati omnes electi fiunt ligna fructifera plena illis fructibus, quos enumerans Apo-

Luc. 23. 54. Luc. 23. 43. Ps. 41. 2. & 3. Gen. 2. 8. Ibid. v. 9.

Gal.5.22. Apostolus ait: *Fructus autem spiritûs sunt, Charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, fides, modestia, continentia, castitas.* Nunquam verò istos fructus terra nostra in opere primi Adam spinis & tribulis addicta & maledicta germinaret, si non eam irrigarent aquæ fluentes de Christi latere dextro.

Gratias igitur agamus DEO providenti nostræ saluti per apertionem lateris Christi. Nam sicut in paradiso terreno fons egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandam superficiem terræ: sic de latere dextro fons aquarum viventium in virtute Sancti Spiritûs irrigat universam Ecclesiam. Propterea, licèt ignorantes & malignantes, ministerium salutis operati sunt, qui clavis & lanceâ corpus Christi humanum *foderunt*, quoadusque inde spiritualia & Divina salutis humanæ sacramenta profluxerunt, sanguis in redemptionem, & aqua in emundationem. Nihil enim nobis redimi profuisset, nisi emundari profuisset: quia vasa redempta, si permansissent in immunditia, & sordibus plena, non essent æternæ beatitudinis capacia. Ideo ex Divina dispensatione sicut quondam servi Patriarchæ Isaac *foderunt* in torrente, nec cessaverunt *fodere*, donec repererunt aquam vivam: sic isti, licèt mali servi, tamen Divinæ bonitati servientes, in torrente, quem pertransivit anima Christi usque ad mortem tristis, tamdiu *foderunt manus, pedes*, ac latus, quoadusque in ipso Passionis torrente, inventa est aqua viva vivificatrix, nostræque salutis operatrix operante in ea & cum ea Spiritu Sancto, qui & in principio mundi ferebatur super aquas, & nunc datur per aquas unà cum sanguine redemptionis pretio effusas, ut, sicut dictum est, per sanguinem redempti, per aquas mundati simus capaces beatitudinis æternæ. Gen.26.32.

Quod ergo dicit Christus: *Foderunt manus meas, & pedes meos*, ita est intelligendum, ut militum *fodientium* vel servorum Patris Isaac in torrente *fodientium* totum opus animadvertamus, quoadusque sanguini de corpore ipsius currenti per intellectum & fidei memoriam jungamus aquam vivam de lateris ejus fossura cum sanguine manantem, nostræque salutis effectus operantem non solùm in aquis Baptismi, quibus Ecclesia regeneratur, & mundatur, sed etiam in aquis lachrymarum, quibus pœnitentium, si sicca fuerit confessio, benè rigata erit ampliùs fructuosa. Et quidem latronis confessio in cruce non legitur lachrymas habuisse, sed eam rigaverunt aquæ de latere Christi fusæ, quibus idem latro cum tota præcedentium electorum Ecclesia creditur fuisse baptizatus: nec post hujusmodi Baptismum fuit ultra coinquinatus, utpote confestim in ipso Baptismi sui tempore mortuus, quia cruribus ejus fractis vivere non potuit, & statim latere Christi aperto, sicut diximus, baptizatus cum ipso Christo in paradiso fuit. Petrus autem, cui post idem baptisma diu vivere donatum est, ad uberiorem fructum pœnitentiæ profuit, quòd *recordatus verbi JESU amarè flevit.* Similiter Catechumeni cum emundationis fide vel per se accedentes, vel per alios portati ad Baptismum, si accepto Baptismo ante criminales coinquinationes moriuntur, etiam sine lachrymis aquæ baptismales ad salutem obtinendam sufficiunt. Verùm illis, quibus accepto Baptismo diu est in hoc mundo vivendum, cùm Petro flendum est amarè, vel certè, si cum Lazaro ita fuerint in peccato sepulti, ut eis nulla sit facilitas flendi, aliorum pro illis flentium, pro illis cum Martha, & Maria gementium & intercedentium necessaria est illis devotio, quæ maximè viget in sexu fœmineo, vel cum Martha piis actionibus, vel cum Maria contemplationi dedito sub Christi Magisterio. Sub tali scilicet Magistro, in quo Christus loquatur, sicut locutus est in Paulo Apostolo, qui dicit: *An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Christus.* Non quòd huic magno Gentium Doctori, & Apostolo reliqui Ecclesiarum Magistri sint coæquandi, sed in hoc ei omnes debent assimilari, ut cum ipso Paulo quærant, *non quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi.* 2.Cor.13.3. Phil.2.20.

Ampliùs autem totius universalis Ecclesiæ universales lachrymæ inter pias actiones, & contemplationes fusæ permanentibus in Catholicæ veritatis confessione, & Ecclesiasticæ pacis communione prosunt ad vivificationem & resuscitationem de morte peccatorum, si cum Lazaro audiunt vocationem Christi dicentis ad peccatorem intra sepulchrum conscientiæ latentem: *Veni foras*, id est: Confitere, quod intus habes. Sicsic homini pœnitenti corde ad justitiam, & ore confitenti ad salutem prosunt universalis Ecclesiæ universales lachrymæ, quæ sunt aquæ vivæ per illas aquas vivificatæ, quæ semel fluxerunt visibiliter sed invisibili meatu fluunt jugiter de templo corporis Christi à latere dextro, quod est ipsius Christi vita æterna, sicut latus ejus fuit sinistrum vita mortalis, quæ tamen jam transivit in dexteram, quia totus Christus jam sedet ad dexteram DEI Patris, totus dexter, totus vita, & fons vitæ, de quo per totius Ecclesiæ paradisum quasi de loco voluptatis egrediens *fluminis impetus lætificat civitatem DEI*, quia de torrente voluptatis ejus potantur. Joan.11.43. Ps.45.5.

Locus voluptatis congruè intelligitur, ut prædictum est, vita Christi æterna, cœlestis, & immortalis. Torrens voluptatis intelligitur Spiritus sanctus. Ergo de loco voluptatis egreditur torrens voluptatis ad irrigandum paradisum voluptatis, id est, universam Ecclesiam, vel quamlibet congregationem fidelium Religiosam, vel etiam unam animam in paradiso voluptatis, & horto deliciarum sic assimilatam, ut ei rectè dicatur in Canticis Canticorum: *Quæ est ista, quæ ascendit de deserto deliciis affluens, & innitens super dilectum suum?* Tali animæ vel cœtui talium dicitur in Isaia? *Et eris quasi hortus irriguus, & sicut fons aquarum*, cui Cant.8.5. Isa.58.11.

Ibid v. 14. Cant. 4. 12. & 13. *cui non deficient aquæ*, quia *os Domini locutum est.* Item in Canticis: *Hortus conclusus soror mea, sponsa, hortus conclusus, fons signatus. Emissiones tuæ, paradisus.* Item in Ezechiele post commendationem ligni semper virentis, & per singulos menses fructus afferentis, dum causa redditur hujus indefectivæ fructificationis, adjungitur: Ezech. 47. 12. *quia aquæ ejus egrediuntur de sanctuario.* Ibid. v. 2. Hæ sunt aquæ, quæ ibidem leguntur egredientes de templo à latere dextro irrigantes torrentem spinarum, & intrantes mare mortuum ad vivificationem piscium marinorum: quia Spiritûs Sancti effusio procedens à throno de Christi latere dextro irrigando terram spinis ac tribulis plenam facit de spinis paradisiacos flores, & in hoc mundo velut in mari mortuo vivificat amaros, & morti destinatos homines velut pisces marinos. In litoribus tamen, & in palustribus non vivificantur: quia homines indurati, & obstinati in immunditiis, licèt eadem Sancti Spiritûs inundatione tangantur, dum credunt & contremiscunt per donum Divini timoris, tamen non sanantur, aut vivificantur per donum amoris Divini, quomodo nec dæmones, qui etiam credunt & contremiscunt, sed non diligunt futurum judicium, quod mallent non esse futurum, quia nullam habent fiduciam per illud. Joannes autem dilector, & dilectus Domini de se suique similibus ait: 1. Joan. 4. 17. *In hoc charitas DEI in nobis perfecta est, si fiduciam habemus in diem judicii.* Per hanc fiduciam spe gaudentes in ipso suo gaudio sentiunt impetum fluminis lætificantis civitatem DEI illi, ad quos pervenit aqua ista salutifera, quæ fodientibus militibus de latere Christi exivit.

Non enim solummodo mali milites mala intentione foderunt manus & pedes atque latus Christi, sed & boni milites bona intentione foderunt, & adhuc fodiunt manus Christi, cùm diligenti perquisitione investigant opera manuum ejus. Fodiunt & pedes ipsius vestigiis inhærere studentes. Fodiunt etiam latus ejus dextrum cupientes elicere inde non solùm sanguinem, quo genæ totius Ecclesiæ ornentur; sed etiam aquam necessariam ad irrigandum paradisum de omni ligno pulchro consitum crescente numero electorum. Unde ait egregius miles Petrus Apostolus: 1 Pet. 2. 21. *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia ejus.* Proinde nobis extremis militibus, & qualibuscunque servis veri Patris Isaac fodientibus in hoc Dominicæ Passionis torrente non pigrum fuit, sed visum est necessarium, ut in hac præsenti expositione pedes, manus, & latus Christi non cessaremus fodere, quoadusque inveniremus venam salutaris aquæ currentis de Christi latere dextro.

Nam de pedibus quidem ac manibus Christi exivit sanguis redemptionis: quia per temporalia ejus itinera & facta, quibus Verbi æterna immobilitas est mota, quando ipse bonus Samaritanus iter faciens & appropians vulnerato motus est misericordia divinitus-humana, & humanitus-Divina: Per hæc, inquam, A itinera & facta natura humana est redempta. Sed in lateris ejus rivo sanguineo pariter & flumineo cognoscimus: quia *hic est, qui venit per aquam, & sanguinem JESUS Christus.* 1. Joan. 5. 6. *Non in aqua solùm, vel in sanguine solùm, sed in aqua pariter, & sanguine* redemptionem pariter & mundationem suorum perficiendo. Eramus enim venundati sub peccato, & ideo necessarium fuit redemptionis pretium, quod est pretiosus Christi sanguis. Eramus etiam coinquinati in peccato, & ideo necessaria fuit lavatio, non solùm per aquam visibilem, quomodo & Joannes in aqua baptizans tantùm potuit lavare, sed per aquam pariter visibilem & invisibilem, quomodo solus Christus baptizat per quemB libet ministrum adhibendo aquam visibilem, per se ipsum verò & non per alium adhibendo aquam invisibilem, id. est, Spiritum Sanctum, cujus adesse præsentiam testatur aquæ visibilis elementum, quando eidem elemento accedit verbum, & fit sacramentum. Testatur quoque ipsius præsentiam invisibilem visibilis aqua lachrymarum, quando pœnitentis anima vel pungente divino timore descendit ad irriguum inferius plorans pro suis excessibus, vel amore Divino compungente ascendit ad irriguum superius plorans pro æternorum bonorum longis dilationibus.

Nota est Historia de Axa filia Caleb, quæ à Patre suo petiit *irriguum superius, & inferius.* Jos. 15. C Quam & nos imitari debemus petendo à DEO Patre fontem lachrymarum, vel de timore supplicii, vel de amore regni profluentium, ut habeamus irriguum superius & inferius. Vel certè *irriguum inferius* est effusio lachrymarum visibiliter erumpentium: *Irriguum superius* est invisibilis inundatio Sancti Spiritûs per canale * Divini timoris vel amoris affluens humanis pectoribus. * Ita Cod. Porriguntur verò hæc duo canalia usque ad latus Christi dextrum, ut inde hauriant, quod huc infundant. Cum enim Christus jam sedeat ad dexteram DEI Patris, inde venturus judicare vivos & mortuos, ibi est causa timoris pariter & amoris: quia venturus Judex vel timetur accusante nos conscientia, vel amatur excusante nos bona conscientia.

Ipsa enim conscientia duobus modis accuD sat, & duobus modis excusat. Accusat videlicet, cùm sibi conscia est mens, quòd velit adhuc in futuro peccare, vel peccatum jam factum impunitum remanere, quorum alterum pertinet ad mali volentiam, alterum ad impœnitentiam. Duobus quoque modis eadem conscientia rationabiliter excusat mentem, cùm sibi conscia est mens ipsa, quòd de præterito peccato doleat, & de futuro libenter caveat. Talis dolor cum voluntate ulteriùs cautè vivendi est vera pœnitentia, quam sic definiunt Sancti: Pœnitentia vera est admissa deflere, ac flenda non admittere. Ubi talis est pœnitentia, ibi non remanebunt peccata impunita: quia ipsa pœnitentia dicta est à pœnis, vel à puniendo, quasi *punitentia*, propterea quòd igne doloris punit, & exurit peccator ligna, fœnum, stipulam, id est: acta, cogitata, dicta, vitia.

Totus

Totus enim ordo Judiciarius agitur in corde pœnitentis, ubi conscientia inculpat, ratio judicat, timor ligat, dolor excruciat, suisque punctionibus, & vulnerationibus quasi quendam sanguinem interioris hominis periculo emittit lachrymas, absque dubio aquis illis permixtas & sanctificatas, quæ fluunt à latere Christi dextro: quia inde, *ubi Christus est, in dextera DEI sedens*, usque ad infima ipsius membra procedit Sancti Spiritûs gratia, sive in fonte baptismi operando remissionem peccatorum, sive in fonte lachrymarum perficiendo inferius & superius irriguum. Coloss. 3. 1.

Fodimus ergo pro hujusmodi fonte inveniendo manus, pedes, & præcipuè latus Christi dextrum, verbi gratia, cùm dicimus ad ipsum: Per Nativitatem tuam libera nos Domine. Per Baptismum, & jejunium tuum. Per crucem, & Passionem tuam libera nos Domine, & alia in hunc modum, quibus fit commemoratio temporalium ejus dispensationum. Ampliùs autem transcensis omnibus temporalibus, manuum ejus operibus, ac pedum vestigiis usque ad ipsum latus dextrum, lanceam nostræ orationis vel obsecrationis mittimus, cùm in æternitatis ejus beato amore flagrantes dicimus corde, vel ore: Christe Fili DEI vivi miserere nobis, qui sedes ad dexteram DEI Patris omnipotentis, miserere nobis. Item:

Splendor Paternæ gloriæ
De luce lucem proferens,
Lux lucis, & fons luminis
Dies dierum illuminans,
Verusque sol illabere,
Micans nitore perpeti!
Jubarque Sancti Spiritûs
Infunde nostris sensibus.

In his atque aliis talibus invocationibus, in quibus non temporalem Christi dispensationem, sed æternam, & supercœlestem ipsius Almitatem commemoramus: nimirum latus ejus dextrum tangimus, unde ad nos fluit inundatio Spiritûs Sancti vel per canale timoris ad perficiendum irriguum inferius, vel per canale amoris ad perficiendum irriguum superius. Pretiosius autem dicimus esse arvum superius & inferius irriguum, quàm arentem & incultilem sive sterilem, qualis est terra Synagogæ, quæ non recepit aquam egredientem de templo à latere dextro, imò nec ipsam aquam vidit, quia velamine vultûs Moysi præpedita nescit videre, sed invidere. Sancta verò Ecclesia Catholica & in ea quælibet fidelis persona cum jubilatione cantat: *Vidi aquam egredientem de templo à latere dextro, & omnes, ad quos pervenit aqua ista, salvi facti sunt.* Salvationis hujus efficaciam non intenderunt, qui Christi manus, & pedes, ac latus in cruce foderunt. Sed Maria Magdalena nec errando erravit, quando Christum in horto videns hortulanum esse illum existimavit. Nisi enim prudens hortulanus fuisset, fossores istos non admisisset ad fodiendam terram sui corporis, quos ideo in se permisit fodere, quia novit ipse hortulanus, quantus de illa fossione Joan. 20. 15.

A proventurus esset fructus, qualisque fons de latere ipsius fosso esset processurus. Igitur non solùm narrando suam Passionem, sed & significando ipsius Passionis fructum plurimum, ipse Christus psallentibus fidelibus in persona ipsius congruè dicit: *Foderunt manus meas, & pedes meos.*

Dinumeraverunt omnia ossa mea. VERS. XVIII.

Quoniam in crucis patibulo me distractum sic distenderunt, quomodo voluerunt, ut *ossa mea*, & costas meas curioso visu perlustrarent. Atque ut oculos suos malignos de pœnis meis multùm satiarent, non suffecit eis me pendentem, ac distentum in cruce semel aspexisse, sed *consideraverunt, & conspexerunt me* B* diuturno aspectu. Et ego quidem orabam pro eis. *Ipsi* verò de vanitate in id ipsum, *ipsi* in ipsa vanitate non mutati, sed *ipsi consideraverunt* oculis crudelibus crudelitate flagellationum, & vulnerum carnis meæ satiari non valentibus *consideraverunt, & conspexerunt*, id est, cum desiderio, & diligentia viderunt me verum Samsonem illudendo mihi, nescientes, quòd ego ab eis in loco Calvariæ decalvatus, id est, non sanctus cum sanctis; sed quasi latro cum iniquis reputatus, cùm essem Nazarenus comâ sanctificata conspicuus, plures inimicorum meorum moriendo, quàm vivendo superarem. At illi sicut fatui pueri me verum Helisæum deriserunt qua- C si calvum in loco Calvariæ. Verùm titulus capiti meo comato superpositus contestatur, quòd ego sum Nazarenus cæsarie ita venustus, ut rectè mihi dicat sponsa mea in Canticis Canticorum: *Caput ejus aurum optimum, & coma ejus sicut elatæ palmarum, nigræ quasi corvus. Ipsi* verò tanquam infidelis Dalila suo arbitratu me decalvantes, & non cum sanctis Nazareis, sed cum iniquis latronibus me reputantes *consideraverunt, & conspexerunt* solas contumelias meas exteriores, & quasi fatui pueri mihi vero Hælisæo clamaverunt: *Ascende calve, ascende calve.* Propterea duobus ursis traditi sunt lacerandi, videlicet Romanis Principibus Tito & Vespasiano. Neque hoc sufficit ad vindictam, quòd traditi sunt in manus gladii Romani, sed insuper *partes vulpium*, id est, dæmonum præda D *erunt*, & cum illis in inferno permanebunt. Et ego verus Samson recrescente coma capitis mei per gloriam resurrectionis ultionem tantam capiam ex eis, ut omnes, qui me quasi cæcatum, & decalvatum irridentes *consideraverunt, & conspexerunt*, quique mihi cum subsannatione flectentes genu dixerunt: *Ave Rex Judæorum*, sentiant me fortissimum, qui possum pro velle meo movere non solùm terram, sed & cœlum. In magna enim domo totius mundanæ fabricæ quasi duæ insignes columnæ sunt cœlum & terra, quas ego Samson fortissimus movebo, sicut ecce me moriente apparet in terræ motu magno, & in sole obscurato. Movebo etiam posthac terrenum Imperium Romanum in ultionem injuriarum mearum, & in judicio extremo appa-

* Vulgata: & inspexerunt me
4. Reg. 2. 23.
Cant. 5. 11.
Ps. 62. 11.
Matth. 27. 29.

a pparente me in majestate mea, cùm videritis *Luc.21.27.* me *filium hominis venientem in nube cum potestate magna, & majestate*, tunc movebo non solùm terram, sed etiam cœlum. Nam *virtutes cœlorum movebuntur.* Corruente igitur tunc mundi machina, concussis ejus columnis cœlo & terra, ego Samson fortissimus ad plenum de inimicis meis triumphabo, licèt occisus in mundo. Ipsi verò ignorantes, imo scire nolentes me esse Samsonem Annuntiatione Angelica conceptum, & Nazaræum ab utero consecratum, quasi decalvatum, & omni Sanctitatis præsidio nudatum *consideraverunt, & conspexerunt me*, dinumeratis jam ossibus meis.

Cùm enim priùs miracula faciens multos discipulos, & innumerabiles auditores ego Magister verax habuissem, nunc me puniendo quasi mendacem, quasi blasphemum, & falsum testem *dinumeraverunt*, id est, ad parvissimum numerum auditores meos redegerunt, qui mihi etiam de duodecim electis discipulis unum detraxerunt, & reliquos dispserserunt, ut scriptura *Matth.26. 31.* impleatur dicens: *Percute pastorem, & dispergentur oves gregis.* Postquam autem surrexero, iterum ossa mea dispersa congregabo, & imminuta multiplicabo, & magnificabo. *Ipsi vero* illud non credentes *consideraverunt, & conspexerunt me* quasi ossibus imminutum, & debilitatum. Ego tamen habeo fortissima ossa, de quibus nullum imminuetur; sicut de agno *Joan. 19. 36.* Paschali scriptum est: *os non comminuetis ex eo*, *Num. 9. 12.* & de costa mea per aquam & sanguinem meum ex latere meo fluentem fabricatur mihi Virago Ecclesia de me viro viraginis, de me Christo Christianitatis nomen sortita, mihi in tantum assimilata, ut possim ei veraciter dicere: *Gen.2.23.* *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: hæc vocabitur Virago, quia de viro suo sumpta est.*

Ipsi verò consideraverunt, & conspexerunt me quasi hominem infirmum suis, & suorum ossibus destitutum. Neque enim ultra infirmæ carnis velamentum videre potuerunt, qui me DEUM omnipotentem non credentes velamen vultûs Moysi super cor habuerunt. Solam igitur nuditatem meam *conspexerunt*, & malitiosè *consideraverunt* isti filii maledicti, semen Chanaan & non Juda per omnia imitantes patrem *Gen.9.22.* suum Cham, qui patris Noe dormientis verenda nuda consideravit & deridendo conspexit, cum pater inebriatus in vinea sua dormiret. Et quidem filii boni hanc nuditatem in me rectore arcæ, id est, Ecclesiæ venerantes sacramentorum palliis honestaverunt, & contexerunt: ipsi verò filii mali eandem nuditatem meam sine reverentia cum irrisione *consideraverunt, & conspexerunt*: parùmque fuit illis nuditatem meam despexisse, & malitiosè inspexisse, insuper ad cumulum suæ damnationis

VERS. XIX. *Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem.*

Matth.27. 35. Sicut enim quatuor milites, imò carnifices viles *diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem*: Sic & multò nequiùs eorum sequaces diviserunt sibi scripturas, vel sacramenta, quibus ego vestior. Nam ego DEI Patris Verbum scripturis, & sacramentorum figuris vestior, quæ ab hæreticis dividuntur: Verbi gratiâ, cùm impii Manichæi solum novum testamentum recipiunt, & vetus rejiciunt; Judæi verò econtrà vetus recipiunt in littera, sed novum non recipiunt in spiritu: & alii complures hæretici vestimenta mea sibi dividunt, dum suos errores contrarios quasi de scripturarum auctoritate conantur defendere. Sed tamen tunicam meam desuper contextam per totum, sanctam Ecclesiam dividere vel scindere non possunt. Et licèt charitatem fictam quasi vestem de filis aranearum consutam valeant rescindere odiorum scissuris: tamen charitatem non fictam, quæ vestis est *inconsutilis desuper contexta per totum*, quia contracta non est ex *Joan.19.23.* occasione terrenorum commodorum & infimorum, sed, ut diximus *desuper contexta per totum* inter eos, qui pariter sapiunt, & quærunt ea, quæ sursum sunt, non super terram, illam talem charitatem inter charos inconsutilem, nec ullius divisionis ullo modo susceptibilem, non possunt maligni schismatici dividere, quia desursùm datur, non humana electione, sed sola divina sorte.

Attamen & illi carnifices ministri Pilati scientes caro pretio vendendas vestes meas, quæ fimbriarum attactu fugare solebant languores, *diviserunt sibi vestimenta mea.* Et hæretici, atque schismatici post ipsos imitati eos *diviserunt sibi vestimenta* mea, non solùm scripturas meas tanquam intrà se contrarias dissipando, sed etiam sacramenta mea, quæ ubicunque sunt, eadem sunt, sic diversificando, ut alius diceret: *Ego sum Pauli*, alius: *Ego Apollo*, alius: *1.Cor.1.12.* *Ego verò Cephæ*, alius: *Ego autem* sum *Christi*, tanquam ego in Sacramentis meis ita sim varius, ac divisus, ut per sanctiorem ministrum magis sanctum, & per minùs sanctum vel reprobum ministrum detur minùs sanctum vel reprobabile Sacramentum: Quod nequaquam sic est. Quia, dum quilibet ministrat, sit modò minister, quodcunque per illum ritu Ecclesiastico celebratur sacramentum, me Christo per illum operante manet firmum, nec aliquid differt inter sacramentum, & sacramentum à diversis ministris celebratum, quamvis multùm differat inter ministrum, & ministrum. Etiamsi Minister Catholicè ordinatus fiat hæreticus, & maneat hæreticus occultus, Verbi gratiâ Simoniacus, aut Nicolaita, omninò rata sunt per illum data sacramenta. Si autem fuerit manifestatus, post primam & secundam correptionem, maximè *si Ecclesiam non audierit*, quæ talibus *Matth.18. 17.* omnium sacramentorum celebrationem interdicit, non est audiendus, sed *sicut Ethnicus, & publicanus* habendus, non tamen ideò, quòd sacramenta per illum celebrata non sint sacramenta: sed quia sunt interdicta judicante sancta Romana Ecclesia talium officia esse vitanda, tanquam speciem quidem pietatis habentia, virtutem verò ejus abnegantia. Si quis tamen à talibus

libus fuerit baptizatus, potest in accepto per illos Baptismi sacramento bene salvari, si cùm errores eorum agnoverit, eos improbando Ecclesiam Catholicam audit, quæ talium officia interdicit. Item si quis fuerit à talibus minister Altaris ordinatus nesciens eorum hæreses, ratum est, quod per illos accipit, si eos posteà cognoscens Ecclesiam in vitandis obedienter audit. Qui verò scienter se à Simoniaco permiserit consecrari, pari cum ipso damnatione involvitur.

Hæc dicimus, non quòd sacramenta scindamus, sed quòd *jam quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis*, & non hæreticus *inveniatur.* (1.Cor.4.2.) Cui verò inter istas inquisitiones bonæ conscientiæ testimonium favet, quique se foris exhibet, ut decet ministros Christi, & dispensatores mysteriorum, (Ibid. v.3:) huic potest esse pro minimo, si ab hominibus judicetur, aut ab humano die, cùm neque ipse se ipsum judicet, sed judicium de se illi reservet, qui solus habet plenam scientiam, quæ singulos dijudicet. Quòd ergo sancti Patres hæreticorum, Simoniacorum, & manifestè incontinentium clericorum docent officia vitanda, non est sacramentorum divisio, sed salva integritate sacramentorum lepræ vitatio, & Antichristi abdicatio, qui in hæreticorum sacramentis *speciem pietatis habentibus, virtutem verò ejus abnegantibus* (2.Tim.3. 5.) jam *mysterium operatur iniquitatis*, (2.Thess.2.7.) donec de medio fiat exiens de medio Ecclesiæ per manifestationem nunc occultatæ nequitiæ, quæ nunc later in secreto, ut reveletur in suo tempore.

Interim dividunt sibi hæretici vestimenta Christi atque schismatici, & omnes ministri Antichristi. Cùm enim sint vestimenta Christi species & virtus pietatis, ipsi hæc vestimenta dividunt habendo speciem pietatis in sacramentis & officiis Divinis, virtutem verò abnegant pietatis: quia eadem sacramenta indigni indignis indignè atque interdum simoniacè administrant, quod faciendo eadem sacramenta privant sua virtute: quia malè ministrata neque dantibus, neque accipientibus operantur salutem, & pietatis virtutem, licèt habeant ipsius pietatis quandam speciem. Si quis tamen participando interdictis hæreticorum sacramentis mente Catholicus est, excusante illum ignorantia, & pia intentione, non erit particeps illorum culpæ. Verumtamen hoc non audemus contra Evangelicam veritatem affirmare, quòd de hujusmodi spinis colligat uvas, aut de tribulis ficus: quia in hæreticorum, & schismaticorum, sive omnium excommunicatorum Missis interdictis non credimus esse Christi corpus, sed affirmante Beato Hieronymo corpus *draconis*, quidatus est *in escam populis Æthiopum.*

Non solùm autem perversi milites perversa intentione diviserunt sibi vestimenta Christi. Nam Beatus Matthæus *chlamydem* ponit coccineam, (Matth.27. 28.) quæ charitatem significat, per quam Christus de cœlo ad terram descendit, cujus descensionis quandam scalam in libro generationis ab Abraham usque ad ipsum Christum vidit Jacob in somnis, (Gen.28. 12.) & nos eam videmus, quando initium sancti Evangelii secundùm Matthæum attendimus. Marcus ponit *purpuram*, (Marc.15.17.) quæ regalem designat potentiam, quam demonstrat leonina facies ipsius, & textus Evangelii ejus totus imperiosus. Lucas ponit *vestem albam* (Luc.23. 11.) significativam sacerdotalis munditiæ, quam prædicat in facie vituli sacerdotalis victima, & historia Evangelica per eum contexta. *Vestem purpuream* ponit Joannes Evangelista, (Joan. 19.2.) quia sicut apud Marcum leo rex est bestiarum: sic apud Joannem aquila est rex avium. Sic ergo isti boni milites, ait Christus: *Diviserunt sibi vestimenta mea*, ut alius aliud de me testetur vestimentum virtutis contra malos, qui cum impio Cham nuditatem meam in cruce obdormientis deriserunt.

Et inimici quidem *consideraverunt, & conspexerunt me* delectati nuditate corporis mei humani, quod eis videbatur omni gloria Divinitatis nudatum, sed amici, tam homines, quàm Angeli desiderant in me prospicere delectati pulchritudine vestimentorum meorum sacerdotalium, sive Regalium, quibus non jam mortuum, sed vivum, & vivificum corpus meum vestitum, & ornatum est. Ego enim sum Rex omnium sæculorum, & sacerdos magnus, qui ecce me ipsum in ara crucis immolatum sacrifico, & ideo regali veste quasi ad tempus deposita per id, quòd me ipsum exinanivi, nunc sacerdotali habitu appareo, immo & forma servi suscepta jam torcular calco solus quasi omnium servorum meorum servus, quorum sanguis aspersus est super vestimenta mea. Propterea rubrum est indumentum meum, & vestimenta mea quasi calcantium in torculari, & omnia indumenta mea coinquinavi, & non est species, neque decor in me; species regalis, neque decor sacerdotalis honoris. Unde ab amicis compatientibus, & ab inimicis irridentibus verè dicitur de me: Ecce vidimus eum non habentem speciem, (Isa. 53.2.) neque decorem, aspectus ejus in eo non est. Licèt enim sim *speciosus forma præ filiis hominum*, (Ps.44.3.) tamen viderunt me *despectum, & novissimum virorum, virum dolorum, & scientem* ferre *infirmitatem*: (Isa 53.3.) quia *infirmata est virtus mea* in manibus inimicorum meorum, (Thren.1.14.) & *ibi abscondita est fortitudo* mea, *ubi ante faciem* meam *ivit mors*, (Habac.3.5.) quando mors mortis ego extiti, & morsus inferni velut alter Jonas deglutitus ab inferno me mordente, atque in ventrem sinum trajiciente opinantibus inimicis meis, quòd nunquam de ventre ceti sim reversurus.

Tu autem Domine ne elongaveris auxilium tuum. VERS. XX.

Sic oravi de ventre inferi, de ventre ceti. Exaudisti ergo me Pater non longando auxilium tuum, non longè differens meam resuscitationem, sicut aliorum, quorum resurrectio differtur in longum, scilicet usque in diem extremum, sed tertia die resuscitabis me. Atque nunc interim

Ad defensionem meam conspice,

id est, ad defensionem meorum clementiæ tuæ oculos converte, ne mea morte, ac sepultura consternati per desperationem pereant, illi potissimùm, qui velut anima mea debent regere corpus meum, id est, Ecclesiam meam, qui etiam velut ossa mea debent sustentare carnes meas, id est, carnales & in-

infirmos in corpore meo. Scio enim, quòd milites iniqui destinandi sunt ad frangendum crura, & ossa mea nunc in cruce pendentis, & posthac in publicis persecutionibus ad frangendum electos meos. *Tu autem Domine ad defensionem meam conspice*, sicut in lege scriptum

Joan.19.36. Num.9.12. est de me agno Paschali: *os non comminuetis ex eo.* Custodi ergo, & defende nunc ossa mea & crura, in quorum confractione nulla esset significatio bona: & posthac defende fortiora membra mea, quæ velut crura totum corpus Ecclesiæ sustentatura erunt, quorum uni dixi:

Matth.16.18. *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* In talibus cruribus meis custodi, & defende fortitudinem vel soliditatem meam, non solùm osseam, sed & lapideam:

Cant.5.15. quia ego sum ille, de quo scriptum est: *Crura ejus columnæ marmoreæ, quæ fundatæ sunt super bases aureas.* Pro his cruribus oro, ut non confringantur, etiamsi urgente Passionis, vel tentationis magnitudine concutiantur, sicut fortissimus ex illis ter negando est quassatus, non tamen ex toto confractus: quia etsi constantia ejus turbata, non tamen charitas est aversa, qua me etiam interim dilexit, quando negavit. Unde ad defensionem ejus, & similium ejus tendit hæc oratio mea, ut non deficiat fides ejus, sed ipse conversus confirmet fratres suos infirmiores cum reliquis Apostolis fungendo in Ecclesia, corpore meo, vice crurum, sive columnarum marmorearum. Ista crura, istas columnas inimici volunt confringere. *Tu autem Domine ad defensionem meam conspice*, atque frameam, quam tu ipse contra me suscitasti, amove à me, ut, etsi corpus occidat, animæ nihil noceat. Tu enim dicis in Propheta Za-

Zach. 13.7. charia: *Framea suscitare super pastorem meum, & super virum cohærentem mihi. Percute pastorem, & dispergentur oves gregis.* Ipsa quoque framea, id est, mors ad obediendum parata sic dicit: *Percutiam pastorem, & dispergerentur oves.* Hac framea percussus usque ad separationem corporis, & animæ, ne ipsa mortis framea potestatem ullam habeat in anima mea,

VERS. XXI. *Erue* tu DEUS *à framea animam meam*, ita ut & ego triumphata morte anima mea redeunte ad corpus in æternum victurus resurgam, & hoc Martyribus meis obtineam, ne grassante hac framea in eorum corpora cujusquam illorum lædatur anima, quibus & dixi:

Matth.10.28. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.* Sic *Erue à framea* DEUS *animam meam*, & animas meorum, ut ad læsiones animarum non prævaleat mortis framea, sive aliud quodcunque tormentum. Præcipuè autem sic *erue à framea Deus animam meam*, ut die tertia corpus meum hac framea mortificatum recipiat animam meam. *Animam meam*, & animas meorum *Erue* ab hac *framea*, quæ suscitata, id est, permissa est à te Deus ad occidenda corpora.

Et de manu canis unicam meam.

A Judaicus enim populus contra me latrans *canis* est ratione carens, & sine discretione ganniens; vel etiam Pilatus gentilis, aut Herodes alienigena *canis* est, in cujus manum & potestatem sic datus sum, ut dicere præsumpserit ipse Pilatus: *Nescis, quia potestatem habeo dimittere te, & potestatem habeo crucifigere te?* Cui dixi: *Non haberes in me potestatem, nisi desuper tibi datum fuisset.* Tu ergo DEUS Pater, qui me dedisti in manum talis *canis, erue de manu canis unicam meam*, id est, ipsam animam meam *unicam*, & singularem, solam totius peccati prorsus immunem. Joan.19.10. & 11.

Aliter: Sancti & spirituales viri, per quos regendum est corpus Ecclesiæ, ipsi sunt corpori meo, quod est Ecclesia, quasi anima: quia sine illorum regimine vigere non possunt

B infirma membra mea, & ad hoc tendit *framea*, immo ipse diabolus movens hanc *frameam* secundùm permissionem tuam ad hoc nititur, ut interfectis fortioribus in Ecclesia deficiat Ecclesia spiritualium regimine omnino destituta, & sit quasi mortua non habens vitalia sacramenta, illis deficientibus, in quibus vivit sacramentorum virtus, & per quos vitam, salutemque operatur sacramentorum distributor Spiritus Sanctus. Ne igitur sæviente per tyrannos hac *framea* penitus deficiat Ecclesia mea: *Erue à framea DEUS animam meam*, semper tales in Ecclesia servando, per quos vitalia sacramenta ministrentur in Ecclesia, per quorum doctrinam salutarem vivat Ecclesia, quæ est *unica mea*, quia mihi est unita tanquam palmites

C viti, tanquam corpus capiti, tanquam rivus fonti, fonti vivo, & inexhausto: quia ego sum petra per duo ligna crucis bis percussa, de qua bibunt homines & jumenta, fortiores scilicet, & infirmiores in Ecclesia, quæ in hac die fabricatur de lateris mei costa, suscipiendo videlicet sanguinis & aquæ de latere meo fluentis mundissima & fortissima sacramenta: quorum sacramentorum vitalis virtus, ut nunquam deficiat in Ecclesia, *Erue à framea DEUS animam meam, & de manu canis unicam meam.*

Est etiam canis quilibet hæreticus impugnans *unicam meam*, id est, Ecclesiam unam, volens scindere illam, ne sit una, vel unica. Talis *canis* futurus est Arius funestus, quem

D ego præcognosco *caninis* latratibus, & lacerationibus contra me, & meos sæviturum, & habebit manum robustam talis *canis*, & favebit illi Constantius Augustus, & Julianus impius, atque alii potentes, per quos scindetur *unica mea* illa tunica inconsutilis, nisi quòd ego nunc in ara crucis me ipsum sacrifico, & sanctifico, ut sit & ipsa sancta in veritate, nec unquam scindatur ulla falsitate. Ideo dico: *Erue à framea* tyrannorum *animam meam, & de manu canis* hæretici *unicam meam*: Ne aut per tormenta spiritualis vigor in Ecclesia deficiat, aut per sectas ipsa Ecclesia discissa una & *unica* esse desistat.

Salva

VERS. XXII. *Salva me ex ore leonis, & à cornibus unicornium humilitatem meam.* A

Venit enim Princeps mundi hujus quasi *leo* ad me devorandum, quasi Leviathan ad me deglutiendum propter carnis edulium, sub quo nescit ferrum sive aculeum Divinitatis abscondi-tum ad illudendum ei. *De ore* itaque ipsius *leonis* me, meosque libera, & *salva*, ut, etsi aliquis meorum intret in os ejus, in maxilla ejus perforata exitum inveniat per pœnitentiæ remedium, sicut ecce nunc extrahitur de ore ipsius, qui me negavit Petrus Apostolus, postquàm me respiciente fletu amaro purgatus est. *Os* etiam hujus *leonis* est Pilatus, vel alius Princeps iniquus. Unde salvari opto etiam *ex* hujusmodi *ore leonis*, ne quando meos incorporare sibi valeat. Quos cùm non poterit sibi incorporare, suscitabit *unicornes* ferocissimos ad eos ventilandos ac dissipandos. Ideo tu Deus Pater Omnipotens, cujus omnipotentiæ cornu fortius est omnibus cornibus unicornium, *salva* nunc & semper à *cornibus unicornium humilitatem meam.* Sicut enim unicornis est animal superbissimum, quod dicitur mori præ indignatione, si præter voluntatem teneatur, (dicitur autem *unicornis* ab uno cornu, quod habet in nare) sic Judæi superbissimi sunt quasi *unicornes* terrena tantùm petentes, vel de cultu unius Dei singulariter gloriantes. Sunt etiam *unicornes* quicunque superbi, qui singulariter se erigunt non ferentes consortem. *A cornibus* omnium istorum *unicornium* peto salvari *humilitatem meam*, quæ in me ipso ac meis opposita & contraria est illorum singulari superbiæ: quia nescit humilitas in altum se erigere, sicut erigitur cornu cujusque unicornis; quinimo jacet semper in imo suomet judicio, ut ille qui dixit mihi: *Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum.* (Matth. 8. 8.) Et ille alius, qui dixit: *Veniet fortior post me, cujus non sum dignus, ut solvam corrigiam calceamenti ejus.* (Marc. 1. 7.) Sic humiles erunt, & sunt etiam illi fratres mei, qui nunc in Passione mea percusso me pastore suo in humilitate sua consternati sunt. *Postquam autem surrexero, præcedam eos in Galilæam*, (Matt. 26. 32.) & ibi ô Pater

VERS. XXIII. *Narrabo nomen tuum fratribus meis.*

Ideo *fratribus*: quia humiles sunt inter se fraterno amore concordes. Ideo *meis*, quia diligunt me ac diliguntur à me tanquam mihi conjuncti consanguinitate. Quam consanguinitatem clarè magnificans & commendans vas electionis Paulus, cùm in persona mea præmisisset: *Ecce ego, & pueri mei*, subjunxit: *Quia ergo pueri communicaverunt carni, & sanguini, & ipse similiter participavit eisdem, ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium.* (Ad Hebræos 2. v. 11. 12. 13. & 14.) Unde *non confunditur fratres eos vocare dicens: Nuntiabo nomen tuum fratribus meis.* Ergo ut Propheta meus David prædixit, & Apostolus meus consequenter succinit, ego non solùm secundùm adoptionem, sed etiam secundùm carnis & sanguinis comparticipationem fratres meos recognosco eos, maximè, quibus in cœna mea ultima carnis & sanguinis mei dedi & indulsi communionem. Istis *fratribus meis* repulsis unicornibus ego à morte suscitatus *narrabo nomen tuum* dicens: Ite, *docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti.* (Matt. 28. 19.) Et illi hoc mandato accepto euntes in mundum universum prædicabunt Evangelium omni creaturæ, atque ita dilatabitur nominis tui notitia, non in sola Judæa, sed in orbe universo plantata Ecclesia, & ego Christus *in medio* hujus *Ecclesiæ laudabo te.* Id est, laudari faciam te: Dicam enim non solis ex Judæa collectis, sed in omni gente, qui timent Deum: His ego B per Apostolos meos loquente in eis meo spiritu dicam:

Qui timetis Dominum, laudate eum. VERS. XXIV.

Qui timore casto timorati estis, *laudate eum:* quia sicut humanus, & mundanus timor vituperium parit, cùm timidis, & incredulis regnum Dei clauditur: (Apoc. 21. 8.) sic Divinus, & divinitus inspiratus timor ad laudandum Dominum accendit. Igitur ex omni gente quicunque *timetis Dominum, laudate eum.* Laus ista non in Africa tantum est, ut voluit Donatus: quia ubicunque timetur Deus, ibi & laudatur, & ibi est Ecclesia, quæ est semen Jacob & Israël, cui dico:

C *Universum semen Jacob glorificate eum.* Jacob supplantavit fratrem majorem, & ille major servivit minori. Ergo junior populus majore supplantato benedictus ex omni gente collectus ipse est *universum semen Jacob.* Item quia primogenitus est vetus homo in cunctis per concupiscentiam carnalem conceptis, deinde per gratiam regeneratricem nascitur novus homo, qui velut Jacob in utero Matris gratiæ primogenitum supplantat, cum quo etiam toto vitæ præsentis tempore ita concertat, ut non sine difficultate ipse minor majori servitium sibi debitum extorqueat, & benedictionem præripiat: rectè *universum semen Jacob* intelligitur novus homo in singulis personis contra carnalem vitam, quæ per fratrem pilosum D intelligitur, luctantibus, quoadusque obtineat benedictionem, qua ei tam plenum dominium tribuatur, de quo rectè ad *universum semen Jacob* dicatur: *Esto Dominus fratrum tuorum:* (Genes. 27. 29.) & de quo ad universum semen Esau dicatur à Deo Patre: *Dominum tuum illum constitui, & omnes fratres ejus servituti illius subjugavi.* (Ibid. v. 37.) Hoc autem dominium, quia non erit in hac vita sic perfectum & consummatum, ut persequente fratre majore ac piloso, minor ac lenis frater nullum habeat periculum sub Deo Judice, qui solus novit inter hos fratres, quo quisque illorum certet fine,

Timeat eum omne semen Israël. VERS. XXV.

Quia

Quia enim *terribilis* est *in consiliis super* Psal. 65. 5. *filios hominum*, non solùm universum semen Jacob, quod adhuc est in actionis lucta, sed etiam *omne semen Israël*, quod jam pro gratia contem- Genes. 32.30. plationis gustata dicere potest: *Vidi Dominum de facie ad faciem, & salva facta est anima mea, timeat eum*, qui interdum contemplativos quosdam justo judicio ad carnalem vitam relabi sinit, quod sapienti Salomoni contigit, qui, postquàm vidit Dominum quasi facie ad faciem, 3. Reg. 11. v. 4. & 7. relapsus est ad carnalem turpitudinem. *Depravatum est* enim *cor ejus per mulieres* usque adeo, ut incideret idolatriam, & immolaret in excelsis templo Domini spreto, quod ædificatum fuit per ipsum jubente Domino non alibi sacrificandum, nisi in ipso. Ergo *timeat eum omne semen Israël, & glorificet eum universum semen* B *Jacob.*

Convenientiùs dici videretur, si sic diceretur: *Timeat eum universum semen Jacob, & glorificet eum omne semen Israël.* Sed quia & summis contemplativis necessaria est humilitas, quam operatur spiritus timoris, & infirmis activis contra carnem luctantibus necessaria est consolatio, quam Divinæ pietatis glorificatio infundit, rectè *universum semen Jacob* ad glorificandum Deum provocatur, & *omne semen Israël* per injunctum sibi timorem Domini humiliatur. Quare autem sic est glorificandus Dominus? Propterea scilicet:

Quoniam non sprevit, neque despexit deprecationem pauperis.

Non sprevit, ut omnino abjiceret, *neque despexit*, ut vilem reputaret *deprecationem pauperis*. Spernere est penitus non curare: despicere est quasi de alto cum contemptu aliquid videre, atque inde citò faciem avertere, ac parum inde curare. Dominus autem neque *sprevit*, neque *despexit deprecationem pauperis*, id est, Christi pendentis in cruce, seu etiam cujusque pauperis non de se præsumentis. Jam superiùs dictum est: *Deus, Deus meus respice in me, quare me dereliquisti.* Item: *Clamabo per diem, & non exaudies*: Hic autem ego Christus nobilissimum *semen Jacob, & Israël* Deum Patrem meum Omnipotentem *glorificandum* pariter & D *timendum doceo, quoniam non sprevit, neque despexit deprecationem pauperis.*

Nec avertit faciem suam à me, & cùm clamarem ad eum, exaudivit me.

Ille igitur, cui supra dixi: *Deus meus respice in me, quare me dereliquisti*, nunquam *despexit me, nec avertit faciem suam à me.* Sed quia superiùs hæc dicendo transfiguravi in me verba delictorum meorum, clamavi per diem, & non sum exauditus, ut transferretur calix à me, clamavi per noctem acquiescendo, ut calicem, quem dedit mihi Pater, non ad insipientiam A mihi datum recognoscerem, & biberem. Totum hoc, ut & calicem bibere formidatem, & eumdem non sine dolore carnis & anxietate animæ biberem, pertinuit ad veterem hominem, cujus in me suscepi languores, & dolores. At nunc finità, & consummatà Passione, in qua crucifixus est vetus homo, postquàm accepto Passionis toto aceto dixi: *Consummatum* Joan. 19. 30. *est*, jam erit evidens, *quoniam non sprevit, neque despexit deprecationem* mei *pauperis*: quoniam & calix Passionis transferretur (sicut rogavi) à multis membris meis, à Sanctis scilicet Confessoribus, & aliis compluribus, quos sic volo manere, donec veniam, sicut manet Joannes dilectus discipulus meus: Alii verò, de quorum Passione voluntati Patris consensi, cùm dicerem: *Verumtamen non sicut ego volo, sed* Matt. 26. 39. *sicut tu*, sic me sequentur per vestigia Passionis meæ, sicut ille alius discipulus, cui dixi: *Tu me sequere.* Igitur ex hoc evidens erit, quo- Joan. 21. 22. niam Deus Pater meus *non sprevit, neque despexit deprecationem pauperis, nec avertit faciem suam à me, & cùm clamarem ad eum, exaudivit me.* Ad ipsum itaque conversus in gratiarum actione dico illi:

Apud te laus mea in Ecclesia magna. VERS. XXVI.

Id est: Laudabo te non solùm apud te in secreto contemplationis, sed etiam *in Ecclesia magna* per evidentiam prædicationis. Laudabo C te, id est: Laudari faciam te intus per simplicem fidelium meorum intentionem, & foris in *Ecclesia magna* per orbem terræ dilatata per ipsius bonæ intentionis fructuosam manifestationem, *Sic apud te laus mea* erit in his, qui te in secreto laudant exemplo illius, qui dixit: *Secre-* Isai. 24. 16. *tum meum mihi, secretum meum mihi, & in Ecclesia magna* erit tibi *laus mea* in his, quorum *lux lucet coram hominibus, ut videant opera eorum bona, & glorificent Patrem, qui in cœlis est.* Erit *apud te laus mea* in his, qui apud te intra Matth. 5. 16. Sancta Sanctorum absconditi remanebunt, & sub tuæ pietatis propitiatorio reconditi, sicut Arca testamenti, & quæ in ea erant reposita post velamentum intra Sancta Sanctorum sub propitiatorio erant collocata, & communi hominum aspectui denegata. Et iterum *laus mea* erit *in Ecclesia magna* per eos, quos quasi mensam propositionis, & quasi candelabrum luminis extra velamentum propono cæteris ad nutrimentum, & lucis exemplum. Sic enim per magnam propitiationem meam ego novæ legis lator quosdam fidelium meorum diligo, ut eos nolim amittere suæ quietis dulcissimum secretum, quod est tanquam Sancta Sanctorum: Et iterum aliis dico, quod dixi Petro: *Si dili-* Joan. 21. 15. *gis me, pasce agnos meos.* Uni illi dixi hoc, & in illo pluribus id ipsum est dictum, quos Canonica electio de suo secreto trahet in publicum. Sed de Joanne dixi: *Sic eum volo manere, donec veniam,* Ibid. v. 22. quod ipsum in illo uno de cunctis est dictum, quibus ita deputatum est permanere intra Sancta Sanctorum, *sicut urna aurea habens Manna, & Virga* Hebr. 9. 4. *Aaron*,

Aaron quæ fronduerat, & duæ *tabellæ testamenti* A erant intùs, nec apparebant foris, nec extra Exod. 36.35. Sancta Sanctorum portabantur, nisi velamine hyacinthinarum pellium & aliis operimentis circumtecta esset Arca, in qua erant hæc reposita. Propter hujusmodi fidelium meorum distinctionem, vel etiam propter unius ejusdemque personæ dispertitam diligentiam nunc in secreto contemplandi, nunc in aperto prædicandi, & operandi, ego Christus caput eorum dico tibi Pater: *Apud te laus mea in Ecclesia magna*, non solummodo in Africa, non in Sectæ alicujus angulo coarctata, sed in orbe universo dilatata, *in* hac *Ecclesia* erit laus mea. Etiam eo modo apud te

Vota mea reddam in conspectu timentium eum.

B Sic laus mea perficietur in Ecclesia magna, ut offeram ego Sacerdos magnus, & offerri faciam sacrificium corporis & Rom. 12. 1. sanguinis mei *hostiam vivam, sanctam, placentem* Deo Patri meo. In hoc Sacrificio complebuntur omnia rationabilia *vota mea* & meorum. Quæ *vota* Deo Patri persolventur *in conspectu timentium eum.* Licèt enim hæc abscondita sint à sapientibus & prudentibus hujus sæculi, tamen *in conspectu timentium* eum sic erunt manifesta hujus sacrificii vota sancta, ut per fidem cognoscant & intelligant in specie panis verum corpus meum, quod sicut pro multis traditum est in remissionem peccatorum, sic pro multis cottidie offertur, & comeditur in remissionem peccatorum. Similiter & *in conspectu timentium* eum quod videtur esse vinum, C per fidem cognoscetur esse sanguis meus, qui sicut pro multis est effusus in redemptionem & remissionem peccatorum, sic usque in finem sæculi, dum piè offertur, & bibitur, operatur multis remissionem peccatorum. Et cùm sit unum indifferens hoc sacrificium, tamen differenter in comedentibus, & bibentibus operatur suos effectus. Alii enim comedunt, & saturabuntur, & alii edunt, & non saturabuntur, sed ita humiliabuntur, ut adorent Dominum, alii cadunt in terram casu pernicioso judicium sibi manducando, & bibendo. Sed hæc dissimilitudo non est in ipso uno sacrificio, quod ubicunque est, unum est. Imò diversitas comedentium facit in eis diversitates D effectuum. Sunt enim pauperes quidam ex ipsis, videlicet mundi hujus perfecti contemptores: & sunt quidam eorum divites in hoc mundo ac pingues terræ, qui aut virtutibus abundare se putant, aut etiam divitiis terrenis abundant. Et pauperes quidem esuriunt, & sitiunt justitiam in communione corporis mei: quia justum est, ut membra suo capiti conformentur, & ideo ipsi saturabuntur, quando & hìc per humilitatem, & in futuro per gloriam mihi configurabuntur. Ideo dico, & hæc est mea promissio, qui promittens credentem non fallo,

VER. XXVII. *Edent pauperes, & saturabuntur.*

Divites non *saturabuntur*, quia non esuriunt justitiam: *pauperes* verò esurientes & sitientes justitiam *saturabuntur*, & ex magna saturitate cor eorum eructat verbum bonum laudando non se, vel sua merita, sed Dominum. Istorum pauperum notatur esuries per id, quod dicitur: *laudabunt Dominum, qui requirunt eum*, qui enim *requirunt*, ipsi esuriunt. *Requirunt* autem non terrenas divitias, aut mundi gloriam, sed ipsum *Dominum* cupientes illi servire, cui servire est regnare, ut habendo ipsum *Dominum* ipsi sint in numero fidelium servorum, qui illi soli serviunt, sicut scriptum est: *Dominum Deum* Deut. 6. 13. *tuum adorabis, & illi soli servies.* Quo contra infideles, qui peccatis & huic mundo serviunt, tot sunt Dominorum servi, quot vitiorum super se habent dominium. Tales non *requirunt Dominum*, sed hujus mundi oblectamenta, in quibus habent, & habere cupiunt consolationem suam, quibus & dicitur: *Væ vo-* Luc. 6. 24. *bis divitibus, qui habetis consolationem vestram.* Beati autem pauperes *edent, & saturabuntur, & laudabunt Dominum, qui requirunt eum.* Nam divites quærunt implere arcam terrenis divitiis: pauperes quærunt cor implere de Deo. Propterea licèt moriantur & deficiant in corpore: tamen

Vivent corda eorum in sæculum sæculi.

Divites *vivunt* in hoc sæculo, pauperes autem *vivunt in sæculum* subsecutivum sæculi præsentis. Ergo *vivent in sæculum sæculi*: quoniam transeunte hoc præsenti sæculo, aliud sæculum sequetur, in quo *vivent corda* justorum, in quibus mors secunda non habet potestatem, quia in hoc sæculo acceperunt resurrectionem primam. *Beati* autem sunt, *qui habent partem in* Apoc. 20. 6. *resurrectione prima, quia in his secunda mors potestatem non habet.* Est autem resurrectio prima, in qua per fidem & dilectionem vivere incipiunt corda. Erit posthàc resurrectio secunda, quando in regno cœlorum vivent etiam corpora. Sed illi, quibus est aut fides nulla, aut fides mortua, quoniam in præsenti sæculo non vivunt eorum corda, nullatenùs ad vitam corpora eorum resurgent, sed ad mortis cruciatum sine morte illis permansurum: quia noluerunt in hac vita recipere vitam cordium, quando acceperunt vitæ sacramentum. Quo contra *edent pauperes, & saturabuntur, & laudabunt Dominum qui requirunt eum, vivent corda eorum in sæculum sæculi.* Et quidem Judæi divites, ac superbi, cùm esse debeant hæredes regni secundùm promissiones patrum suorum, non curant accedere ad istud convivium, quo sumitur vita cordium. *Et nuptiæ quidem* illis *paratæ sunt*: sed Matt. 22. 8. *qui invitati erant, non fuerunt digni.* Tamen implebuntur nuptiæ discumbentium, quia Judæis excæcatis intrante plenitudine gentium

Remi-

VER. XXVIII. *Reminiscentur, & convertentur ad Dominum universi fines terræ.*

Qui fuerant obliti, *reminiscentur:* qui fuerant aversi, *convertentur ad Dominum* de universis finibus terræ, neque in sola Judæa notus erit Deus, neque Africâ coarctabitur Ecclesia: *Sed reminiscentur, & convertentur ad Dominum universi fines terræ.*

Et adorabunt in conspectu ejus universæ familiæ gentium. Adorabunt in conspectu ejus, ubi ipse videt, scilicet in conscientiis, ubi *veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu, & veritate.* Vel in conspectu ejus, quo cum ipsi conspiciunt per fidem & dilectionem. Sic adorabunt in spiritu, in quo clamabunt: Abba Pater, ut ipse Spiritus testimonium perhibeat spiritui eorum, quòd sint filii Dei: sic adorabunt in veritate, ut sint verè membra mea, qui sum veritas. Qui enim sunt membra mea in corpore meo, ipsi soli adorant Patrem in veritate: quia ego sum veritas. *Ego,* inquam, *sum via, veritas, & vita.* Via in præceptis, & exemplis: Veritas in promissis: Vita in præmiis. Unde quicunque adorant Patrem aliud ab eo sperando, quàm ego promiserim, ipsi non adorant Patrem in veritate; sed qui currunt in præceptorum meorum via, delectati promissionis meæ veritate, ipsi adorant Patrem in veritate: quia in veritate promisi eis vitam æternam, quæ non est aliud, nisi, ut cognoscant me verum Deum cum Patre ac Spiritu Sancto. Ideo non incassum verissimarum promissionum mearum *reminiscentur, & convertentur ad Dominum universi fines terræ, & adorabunt in conspectu ejus universæ familiæ gentium,* id est, aliqui electi de universis familiis gentium: quia *non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente, qui timet Deum, & operatur justitiam, acceptus est illi.*

Joh. 4. 23. — Rom. 8. 16. — Joan. 14. 6. — Act. 10. 34.

VERS. XXIX. *Quoniam Domini est regnum, & ipse dominabitur gentium.*

Non hominum superborum, sed *Domini est regnum.* Tyranni superbi sic se volebant honorari, tanquam essent in æternum regnaturi. Unde sic solebant salutari, ut diceretur cuique illorum: *Rex in æternum vive,* cùm essent mortales, & minimè vel ad modicum tempus regnarent, sed omnino tyrannizarent. Tales erant Reges Ægypti, Reges Israëlitici, à domo David separati, Reges Assyriorum sive Babyloniorum, Reges Persarum & Medorum, & novissimè Imperatores Romanorum, qui regnum nondum acceperunt, sed potestatem tanquam Reges habere visi sunt, cùm reverà tyranni fuerint. Unum solum erat genus Regale domus David, cui regnum divinâ promissione fuit juratum, & firmatum: Quia *juravit Dominus David veritatem, & non frustrabitur eum, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam.* Hujus de semine suscitatus est Rex in æternum vivens, cujus regnum regnum est omnium sæculorum non in sola Judæa, sed in omnibus gentibus, *quoniam Domini est regnum, & ipse* hoc verum comprobans *dominabitur gentium* colligendo ex omnibus Gentibus non solùm pauperes, qui de sua mensa saturentur, ut supra jam dictum est, sed etiam divites, qui manducent, & adorent, manducent Sacramentotenus, adorent speciétenus, de quibus hic dicitur:

2. Esd. 2. 3. — Ps. 131. 11.

VERS. XXX. *Manducaverunt, & adoraverunt omnes pingues terræ.*

Non enim *pingues terræ,* hujus mundi potentes, ac divites ex divitiis terrenis impinguati, & dilatati à Sacramento Altaris propter potentiam, vel divitias arcendi sunt. Attamen si fuerint denotati manifesto aliquo crimine, ante publicam pœnitentiam non sunt admittendi, ut Catholicus Imperator Theodosius propter homicidia in Thessalonicenses ab eo commissa prohibitus est à Magno Viro Ambrosio non solùm à Sacramento Altaris, verùm etiam ab introitu Ecclesiæ usque ad pœnitentiæ manifestam satisfactionem. Sic & alii *pingues terræ* à Sanctis Patribus pro criminibus manifestis à communione sacra leguntur prohibiti. Ubi autem vel non erant, vel nesciebantur crimina manifesta, ibi unà cum pauperibus *manducaverunt, & adoraverunt omnes pingues terræ.*

Manducant etiam cottidie cum pauperibus ipsi divites, ac *pingues terræ* Corpus Domini: quia propter occulta crimina impii à piis, digni ab indignis inter *pingues terræ* humano judicio discerni non possunt. Undè cùm tales non sunt in criminibus manifestis, propter id solùm, quòd sunt pingues terræ, dispensator Corporis Christi exactores pingues istud Sacramentum exigentes non prohibeat manducare, sed moneat timere: quia occulta iniquitas, quæ judicium humanum subterfugit, utique intrante Rege, ut videat discumbentes, non latebit. Nempe *in conspectu ejus,* qui videt corda & conscientias, in isto convivio alii sedebunt, quibus dicitur: *Vos estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis, & ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus, regnum, ut edatis, & bibatis super mensam meam, & sedeatis super thronos.* Alii verò cadent in terram. Nam

Luc. 22. 28. & 30.

In conspectu ejus cadent omnes, qui descendunt in terram.

Si non *descendissent in terram,* non *caderent* in terram, sed quia *descenderunt* per culpam, *cadent* per pœnam. Quò cadent? In *terram mortis, & miseriæ, ubi nullus ordo, & sempiternus horror inhabitans:* quò ille descendere vitabat, qui sibi per pœnitentiam præcavendo ajebat: *Dimitte me Domine, sine, plangam paululum dolorem meum, antequàm vadam ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine.* Qui autem accessuri ad Al-

Job. 10. v. 20. 21. & 22.

ad Altare Domini priùs nolunt plangere peccata, sed sine planctu in hoc mundo viventes, *descendunt in terram* per nequitiam, vel immunditiam voluntariam, licèt hominibus absconditam, sed oculis Dei nudam: ipsi *in conspectu ejus cadent* in terram tenebrosam, & opertam mortis caligine: quia ligatîs manibûs, & pedibûs inviti mittentur in tenebras exteriores, qui voluntariè descenderunt in tenebras interiores, cùm iis essent odiosa opera lucis, & amantissima opera te-
Jos. 2, 6. nebrarum. Propter quod non ascendunt cum Raab peccatrice. Sed pœnitente in solarium, in superiora domûs, ubi cum nuntiis Jesu faciant sibi pacis & salutis confœderationem, per veram pœnitentiam & conversionem, sed quasi vulpes foveas habent, in quas descendendo, & in quibus latendo magis diligunt tenebras, quàm lucem. *Omnis enim, qui malè agit,* non dico: qui malè aliquando egit & cessavit, sed qui malè a-
Joan. 3, 20. git obstinatè, hic *odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus.*

Etiam illi *descendunt in terram*, qui Sacramentis Christi communicando, vel in eorum celebratione ministrando cupiunt in terrenis acquisitionibus fieri beati spretîs cælestibûs, quod est eis magnus & profundus descensus de cælo in terram, de cœlesti beatitudine ad terrenam.
1. Tim. 6, 6. Existimant enim quæstum pietatem. *Est autem quæstus magnus pietas cum sufficientia.* Cùm igitur quæstum quæstui, terrenum cælesti præfertur in suo desiderio, hæc est illis, ùt dictum est, ad terram de cælo quædam descensio, licèt hominibus abscondita, mihi tamen conspicua, & ma-
Luc. 10. 18. nifesta, qui *videbam Sathanan quasi fulgur de cælo cadentem,* & nunc video multos in administratione vel perceptione Sacramentorum cadentes de cœlo quasi fulgur: quia simulata eorum pietas etiamsi clarè hominibus apparet, in oculis meis & in oculis Patris mei quasi fulgur citissimè disparet, quando lampades Virginum extinguentur etiam in terram descendentium, ut à vendentibus emant assentationis oleum, nec habent illud, quod omnibus liquoribus altè superfertur, quoniam amor cœlestium omnibus terrenarum rerum amoribus in corde electorum supernatat more boni & purissimi olei, quo abundantes oleô non *descendunt in terram.* Pro fæculento terrenæ acquisitionis oleo, quando Sacramentis communicant, vel ministrant. *Ve-*
Psal. 74. 9. *rumtamen fæx* ejusdem olei *est exinanita,* sed *bibent* eam *omnes peccatores terræ, qui descendunt in terram* nunc per avaritiam, & cadent in futuro per manifestam pœnam, quæ licèt hominibus nunc sit occulta, tamen in conspectu ejus est manifesta, qui mihi Filio suo mihi Filio hominis dedit omne judicium vivorum & mortuorum. Propter hoc in gratiarum actione

VERSUS XXXI.

Anima mea illi vivet, & semen meum serviet ipsi.

Anima mea, quæ descendet ad inferna, etsi visa est illis mortua, per quos cum ini-A quis reputatus sum, tamen ipsa *mea anima,* ille videlicèt Spiritus, quem in cruce tradens Patri commendavi dicens: *Pater, in manus tuas commendo Spiritum meum,* ille, inquam, Spiri- *Luc. 23, 46.*
tus inter mortuos liber à morte, *illi vivet*, qui eum quasi bonum depositum in sua manu habet, & mihi eum in Resurrectione reddet cum magno fœnore multarum animarum de inferno ereptarum, & cum anima mea illi viventium. Sicut enim ego resurgens ultra non moriar, & mors mihi ultra non dominabitur: sic etiam multa corpora Sanctorum mecum resurgent, & animæ omnium fidelium ab anima justi Abel usque ad animam latronis, cui dico in cruce: *Hodie mecum eris in Paradiso, illi vivent* mecum *Luc. 23. 43.*
in Paradiso exultationis, cui & anima mea vivit, quæ nescit mortem peccati, nec separatio-B nem pariter insitæ sibi divinitatis, & cùm ipsa separata fuerit à corpore meo mortuo, *illi vivet,* qui eam in manus suas commendatam corpori meo restituet.

Et *semen meum serviet ipsi.* Hoc est, quod mihi in Isaia promissum est, ubi de me sic dictum est: *si posuerit pro peccato animam suam,* *Isai. 53. 10.*
videbit semen longævum, & voluntas Domini in manu ejus dirigetur. Hoc igitur *semen meum* mihi promissum, hoc *semen longævum,* omnibus scilicet, qui per meam Passionem, Resurrectionem & Ascensionem credituri sunt, *serviet ipsi.* Licèt enim non omnes baptizati, hoc est, visi-C biliter, & Sacramentotenus tincti serviant ei, tamen omnes renati, & mihi incorporati, *meumque semen* effecti *servient ei*, & erunt ipsius filii adoptivi: quoniam

VERSUS XXXII.

Annuntiabitur Domino generatio ventura: & annuntiabunt cæli Justitiam ejus populo, qui nascetur, quem fecit Dominus.

Et quidem erunt aliqui indisciplinati, & hæretici, qui hanc *generationem* sibi assignare præsumant, ita ut suum Baptisma Sacramentum dicant, & exinde regeneratos filios nomini suo adscribant, ut verbi gratiâ dicantur aliqui Donatistæ, aliqui Ariani, aliqui Nestoriani, vel Euty-D chiani. Sed hujusmodi Sectis inter se compugnantibus, & deficientibus *annuntiabitur Domino generatio futura*, & dicentur à me Christo Christiani, Filii Dei excelsi, non filii cujusquam Baptistæ: quoniam & ipsi *cæli annuntiabunt justitiam ejus*, quando Apostoli mei docebunt non in homine ponendam fiduciam de Baptismi gratia, ita ut alius dicat: *Ego sum Pauli,* *1. Cor. 1. 12.*
& alius: *ego autem Apollo,* itemque alius: *Ego verò Cephæ*: sed quicunque, vel qualescunque sint Baptistæ, atque administratores, regeneratricis gratiæ, dummodò baptizent legitimè in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, indifferens est ipsum Sacramentum, neque per bonos melius, neque per malos pejus existit. *Annun-*

 tiabitur

tiabitur Domino generatio ventura, quando solius A
divinæ gratiæ fæcunditas per aquam & Spiritum
Filios DEI multiplicabit vel in sancta Ecclesia
regeneratos, vel extra baptizatos, & eidem Ec-
clesiæ reconciliatos, inter quos hæc erit differen-
tia: ut alii ex libera, alii sint nati ex ancilla, qui-
bus tamen unus Pater erit Deus, si Spiritus ejus
erit in cordibus eorum clamans: Abba, Pater.

Aliter: *Annuntiabunt cœli justitiam ejus*, quo-
niam cælestes angeli *annuntiabunt* vel hominibus
justitiam Dei, vel Deo justitiam populi sui, qui et-
iam preces populi offerunt in conspectu Dei non
pro instructione, ut eum doceant, sed pro mi-
Hebr. 1. 14. nisterio. *Sunt enim administratorii Spiritus in mi-
nisterium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt
salutis.* Itaque sive Angeli, sive Apostoli & Evan- B
gelistæ in commune *annuntiabunt justitiam DEI po-
pulo, qui nascetur* ex aqua & spiritu per fidem.

Signanter est notandum, quod dicitur: *po-
pulo qui nascetur*, quia fieri potest, ut aliquis
baptizetur fictus, ut Simon magus, cujus nulla
justitia Domino est annuntiata: quia baptizatus
quidem, sed non est renatus, aut renovatus. *Po-
pulo* autem, *qui nascetur* in novam sobolem, *an-
nuntiabitur justitia.* Etenim cum ego Christus
baptizarer à Joanne, atque hoc ministerium ex-
Matth. 3. 15. pavescens renueret ille, dixi ei: *Sine modò: sic
enim decet nos adimplere omnem justitiam.* Quippe
hoc justum est, ut homo, qui de terra creatus est, &
se ultra cœlos extulit, suum ordinem recogno-
scat, & quoniam aqua est altius elementum, quàm C
terra terrena hominis materia sub aquas ad or-
dinem suum depressa, & humiliata resumat justi-
tiam in me novo Adam sub aquas humiliato, quam
perdidit in primo Adam super cœlos per super-
biam elato. Sic ergo decet nos adimplere o-
mnem justitiam, & ideò passus sum, ut intrarent
aquæ usque ad animam meam, *veníque in altitu-* Psal. 68. 3.
dinem maris, & tempestas demersit me, ut in me
adimpleretur justitia humilitatis. Hanc ipsam
justitiam annuntiabunt cœli, Apostoli videlicet, *popu-
lo, qui nascetur, quem fecit Dominus.* Nascetur ex
aqua, & Spiritu per gratiam regenerantem, ille
populus, *quem fecit Dominus*: fecit primitus de
nihilo, creans, ut esset aliqua creatura, fecit post-
eà per gratiam, ut esset nova creatura. Gra-
tias igitur agat ille populus, quem fecit Dominus
voluntariè gignens eum *verbo veritatis, ut sit ini-
tium aliquod creaturæ ejus.* Jacob. 1. 18.

Gloria Patri populum novum in verbo veri-
tatis gignenti. *Gloria Filio* Sacramentum
hujus generationis in sua passione condenti, & a-
quam regeneratricem de latere suo in cruce fun-
denti. *Gloria Spiritui Sancto* eandem a-
quam suæ virtutis admixtione fœcundanti, ut
nunc in tempore nascatur populus, quem jam an-
te sæcula in prædestinatione fecit Dominus. Duo
nobis Sacramenta in eadem sua Passione condi-
dit, scilicet lavacrum regenerationis, ubi patefa-
cto latere sanguinem, & aquam profudit, & my-
sterium corporis ac sanguinis sui, ubi tenens pa-
nem, & vinum, *hoc est corpus meum: hic est sanguis* Matth. 26. 26. 27.
meus, inquit. Super his continuò perfecta Ecclesia
Psalmô vicesimô secundô gratulatur, & dicit:

PSALMUS XXII.

D*Ominus regit me, & nihil mi-
hi deerit, in loco pascuæ ibi me
collocavit.*

Nam quasi quæreres, cujus in loco pascuæ?
continuo subjunxit: *Super aquam refectionis edu-
cavit me: animam meam convertit.* Et subinde:
*Parâsti in conspectu meo mensam adversus eos, qui tri-
bulant me.* Quænam est aqua refectionis nisi
Baptismus salutaris? super hanc aquam Bapti- D
smatis, quod est fundamentum bonorum operum:
Me, inquit Ecclesia, Dominus educavit, videlicet
lacte prædicationis, & deinde (sic enim rectò or-
dine legendum est) deinde, inquam, *in loco pascuæ
ibi me collocavit*, id est, studere fecit in Scripturis.
Ibi *me regit*, scilicet ne pravè intelligam, *& nihil
mihi deerit*, quod intellectui necessarium sit.
Quæ autem *mensa, quam parâsti*, inquit, *in conspe-
ctu meo adversus eos, qui tribulant me*, nisi corpus, &
sanguis tuus, cujus Sacramentum sub aliis specie-
bus proposuisti intellectui meo, ne inimici præ-
valerent in me? Et quia duplex post hæc datum
est Spiritûs Sancti donum: *impinguâsti*, ait, *in
oleo caput meum, & calix meus inebrians quàm
præclarus est?* Nam primò datô Spiritûs Sancti
quasi oleô suaviter delibuti sunt Apostoli insuf-
flante illo ac dicente: *Accipite Spiritum Sanctum,* Joan. 20. 22. & 23.
& quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.
Secundò autem quasi fœcundo calice inebriati
fortes facti sunt atque diserti, ita ùt diceretur:
Mustô pleni sunt isti. His Sacramentis parata est Act. 2. 13.
terra illa, & ille Orbis Domino, de quo protinus
Psalmus vicesimus tertius sic incipit: *Domini est,* Psal. 23. 1.
terra, & plenitudo ejus. Nam terra hæc, &
iste orbis Ecclesia est, quæ terra, quidem duplici
de caussa dicitur, tum propter stabilitatem, tùm
propter fœcunditatem. Orbis autem propter
perfectionem. Et quia nulli ad habitandum in
æternâ Ecclesiâ sola sufficiunt, quæ supra dicta
sunt, Sacramenta visibilia, sub interrogatione, me-
lius insinuat sic: *Quis ascendet in montem Domini,* Ibid. v. 3.
*aut quis stabit in loco Sancto ejus? Innocens manibus
& mundo corde*, &c. Sed redeamus ad Psalmi vi-
cesimi secundi expositionem.

VERS. 1. *Dominus regit me, & nihil mihi
deerit.* Titulus qui est: *Psalmus David*,
patet. Agit hic Propheta de misericordia &
utilita-

utilitate Passionis Dominicæ, quam in Psalmo præcedenti tractavit: & sicut ibi locutus est in persona ipsius Christi dicens: *DEUS meus, respice in me, quare me dereliquisti?* Sic loquitur hic in persona totius Ecclesiæ, vel cujuslibet electi in Ecclesia referendo gratias pro multimoda misericordia & gratia, quæ de Christi Passione provenit; quarum prima est, quòd *in loco pascuæ* collocatur, qui Sacramentis Dominicæ Passionis imbuitur, dum catechizatur, & Catechumenus efficitur. Secunda, quòd *super aquam refectionis* educatur, quando per aquam Baptismi regeneratur. Tertia, quòd per corporis visibilem ablutionem in Baptismo anima convertitur, ut quæ in Adam fuit aversa, in Christo sit conversa & sancta. Quarta, quòd *super semitas justitiæ* ducitur, ne ipsa Baptismi gratia fiat irrita, si à viis justitiæ aberretur. Quinta, quòd *in umbra mortis non timet mala.* Sexta per *virgam & baculum* data *consolatio*. Septima cœlestis convivii *parata mensa.* Octava *unctio capitis.* Nona *calix inebrians.* Decima *misericordia subsequens*, & usque in finem custodiens. De his decem gratiis tractando intendit per hæc viatica dona gratis collata hortari ad spem cœlestium, & æternorum donorum, quæ oculus non vidit, nec auris audivit, sed intus reposita sunt in domo Domini, de qua dicitur in fine Psalmi, *Et ut inhabitem in domo Domini in longitudinem dierum.*

Psal. 21. 2.

Ergo vel Ecclesia, vel quilibet electus cum David manu fortis per actionem, desiderabilis per contemplationem, in hoc Psalmo, qui est intitulatus *Psalmus David*, recognoscens dona gratiarum per Christi Passionem effusarum, dicit in gratiarum actione: *Dominus regit me, & nihil mihi deerit.*

In Hebræo habetur: *Dominus pascit me, & nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocavit.* Itaque gratias ago ego Ecclesia, vel ego membrum Ecclesiæ, quia *Dominus regit me*, ac pascit regendo, sive regit pascendo ipse Dominus meus, ipse Pastor, & Rex meus: *Dominus*, quia dedit mihi esse creando me: *Pastor* & *Rector*, quia pascendo, & regendo me dat feliciter esse. Pro pastu ergo suo & regimine, quod mihi confert beatum esse, propensiùs ei gratias ago ab eo redemptus, quàm anteà fecerim ab eo creatus. Nisi enim pascendo & regendo conferret mihi benè esse, meliùs mihi esset omnino non esse. Sed nè infeliciter sim, ipse *Dominus*, qui me de nihilo creavit, Pastor mihi: & Rex factus est per id, quòd

VERS. II.

In loco pascuæ, sive in loco viridi collocavit me. Ideo *nihil mihi* deerit, quia & Dominus dives est, qui me pascit, ac regit; & locus pascuæ viridis est, in quo me collocavit. Non ego me ipsum ibi collocavi, sed ille per gratiam prævenientem *collocavit* me ibi, ubi de satietate sum certus: quia sermo Divinus non tantùm incipientes instruit ad fidem, sed etiam credentes nutrit, ut magis ac magis in fide proficiendo, qui jam DEUM ex fide cognoscunt, usque ad contemplandam speciem Divinæ Celsitudinis perducantur, ubi eis erit satietas absque fastidio: quia & desiderium erit in satietate, & satietas in desiderio, ita ut nec satietas indigentiam, nec desiderium admittat fastidium. In talis *pascuæ loco me collocavit*, quando me jam Catechumenum, id est, instructum in scientia Scripturarum fundavit, in quibus invenio lac parvulorum, & panem fortium. Talibus cibis confortatum

Super aquam refectionis educavit me, quando ad gratiam Baptismi me admisit prius quidem catechizatum per fidei Confessionem, & veritatis agnitionem, sed post Baptisma pleniùs inveni in eis *aquam refectionis.* Nam ego Ecclesia, sive in his membris meis, quæ per infantiam Sacramento salis & attactu salivæ introducta sunt *in locum pascuæ*, sive in majoribus membris meis, quæ per ipsam cordis credulitatem instructa & locata sunt *in loco pascuæ*, in ipso *loco pascuæ* non haberem cibum reficientem, nisi venissem *ad aquam refectionis*, *educante*, ac nutricante me velut parvulum gratiâ matre. Ista est aqua fluens à latere templi dextro, & omnes, ad quos pervenit aqua ista, salvi facti sunt. Hæc aqua est fundamentum salutis humanæ, propter quod dico: *Super aquam refectionis educavit me.*

Visibilis enim Baptismi aqua significat aliam aquam invisibilem videlicet Spiritum Sanctum, qui in principio ferebatur super aquas, ut ex aquarum labili & instabili materia suæ virtutis admixtione formaret me unam, vel unicam Ecclesiam in charitate radicatam, & fundatam, quæ charitas non datur, nisi per Spiritum Sanctum. Unde Apostolus utique super aquam refectionis educatus, & fundatus ait: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.* Item suis discipulis, quos ipse super aquam refectionis cooperante Gratia Dei educaverat, fideliter idem Apostolus optat, ut *in charitate radicati, & fundati possint comprehendere, quæ sit latitudo, longitudo, sublimitas, & profundum, scire etiam supereminentem scientiæ charitatem Christi, ut impleantur in omnem plenitudinem Dei.* Si ergo super hanc aquam refectionis educati, & fundati sumus, etsi non solùm visibili aqua loti, sed & invisibili, quæ Spiritus Sanctus est, refecti sumus gustatâ charitate, quam infundit ipse Spiritus, rectè in gratiarum actione dicimus: *Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocavit. Super aquam refectionis educavit me*, quæ animæ humanæ in se nullas bonas vires habenti administrat refectionem fœcundando priùs aridam & sterilem, ut non solùm in se abundanter possideat, sed & aliis pariat refectionem. Taliter ego quilibet quasi *David* per intentionem bonam *desiderabilis*, per bonum opus *manufortis* ad aquam refectionis perductus Deo gratias ago non solùm, quia me sic educavit, vel ut in Hebræo legitur, *enutrivit*, sed quia etiam

Rom. 5. 5.

Ephes. 3. 17, 18, & 19.

VERS. III. *Animam meam convertit.*

Quæ fuit mihi tertia gratia, ut anima mea non esset ab ipso aversa, sed ad ipsum conversa post Baptismum, ut quondam Jordanis conversus est retrorsum ad fontem suum. Pars enim illa Jordanis, quæ à fonte suo divisa est Arcâ Domini transeunte, fluxit in mare mortuum relinquens alveum suum siccum & vacuum: pars autem illa, quæ conversa retrorsum, se tenuit ad fontem suum, crevit in altum, non solùm implendo, sed valde supercrescendo alveum suum. Sic inter ipsos baptizatos alii defluunt in hujus mundi mortiferas amaritudines retinendo solummodò vacuum & inane baptismi Sacramentum: Alii verò conversi ad fontem, sive principium suum crescuntin altum non solummodò ad sufficientiam sui profectus, quod esset proprium adimplere alveum, sed etiam usque ad utilitatis fraternæ dilatationem. Non ergo modica mihi est referenda modica mihi est gratia, nec modica gratiarum actio pro eo, quòd Dominus *animam meam convertit*, quæ certè post Baptismum defluxisset in mare mortuum descendendo per vitia usque in infernum, nisi quia Dominus erat in nobis, qui animam meam ad mala pronissimam sua bonitate à malitia *convertit* bonam in ea seminando cogitationem, & bonam tribuendo atque augendo voluntatem, per quam solam fit acceptabilis animæ conversio, si tempus & facultas benè operandi desit.

Jos. 3. 16.

Sed ut lux animæ conversæ luceat non solùm coram hominibus, ut videant opera bona, & in homine benè operante glorificent Deum, quarta gratia superioribus gratiis additur, cùm *super semitas justitiæ* homo à secreto voluntatis usque ad opus manifestum deducitur.

Videtur quibusdam Ordo gratiarum commutatus, & præposteratus: quia prima gratia tertia, & tertia prima videtur. Nam animam, quæ erat aversa in Adam sicut ovem errantem, Christus pastor primò convertit, deinde conversam abluit in Baptismo, ac tertiò divinum sermonem apponens, quo satietur, in loco pascuæ illam collocat, ut in his pascuis delectabiliter spatiando per semitas justitiæ incedat. Hunc ordinem si tenuisset Psalmista, satis placeret. Sed hic ordo, quem tenuit ideò magis placet: quia licèt sit magna gratia hominem ignorantem ad notitiam veritatis ante Baptismum convertere, vel omnino in ignorantia manentem, nec præ infantia scire valentem Sacramentis Christianæ gratiæ admittere: tamen longè copiosioris benignitatis est illa conversio, qua sic post acceptum Baptismi Sacramentum convertitur homo ad suum principium, ut gratiâ Christi, qui est Arca fœderis, eum conservante non sinatur deorsum fluere in infernum. Propterea ego qualiscunque *David*, id est, humilis ut *David*, vel desiderabilis ut *David*, vel manufortis ùt *David*, vel saltem pœnitens ùt *David*, cui Psalmus iste attitulatur, Deo gratias ago permaximè pro illa conversione animæ meæ, qua eam *convertit* post Baptisma, ut malam voluntatem relinquens haberet bonam.

A Iterum gratias ago illi, qui post acceptam bonam voluntatem *deduxit me super semitas justitiæ*, ut ambularem in opere bono & justo non propter nomen meum dilatandum, sed *propter nomen suum* glorificandum. *Deduxit* enim sola gratuita bonitate me in boni operis processu *super semitas justitiæ*, super semitas angustas, in quibus pauci ambulant, videlicet super duo præcepta charitatis, quæ sunt incipientibus angustæ *semitæ*, proficientibus autem, & dilatato corde currentibus viam mandatorum non jam iter est in semitis angustis, sed *super semitas*. Ideo illi gratias ago, qui me non solùm angusto calle incipientē deduxit in semitis, sed jam ultra inchoationis angustias promotum *deduxit me super semitas justitiæ* in magnam charitatis latitudinem.
B Et hoc fecit non propter meritum meum, sed *propter nomen suum* vulgandum, & glorificandum. Et ut hoc ipsum possit competentiùs fieri per me, dedit mihi quintam gratiam, ut nomen Dei magnificans ejusdem nominis adversarios non timeam.

Nam & si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. VERS. IV.

Illa est verè mors dicenda, per quam privatur anima Deo, qui est vita ipsius. Hæc *mors peccatorum pessima* nimis metuenda est & valde cavenda. Sed hujus mortis quædam est ima- Psal. 33. 22.
C go & *umbra*, per quam privatur corpus vitâ suâ. Est enim inter has duas mortes similitudo talis, qualis est inter corpus, & umbram corporis: quia sicut non vivit anima humana, nisi DEO se inhabitante: sic non vivit corpus humanum nisi anima rationali se inhabitante. Unde sicut corpus in sua morte desertum ab anima non habet sensum, sed putrescit & pulvis efficitur: sic anima per mortem peccati criminalis à Deo deserta perdit suum sensum, & in sua corruptione putrescit, & instabilis efficitur *tanquam pulvis, quem projicit ventus à facie terræ*. Ideò Sancti, qui propter justitiam fuerunt in mortibus frequenter, scientes mortem corporis non esse nisi *umbram mortis*, Deo dicunt: *Humiliâsti nos in loco afflictionis, & cooperuit nos umbra mortis.* Et illis Psal. 1. 4. Psal. 43. 20.
D *habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis*, per quam lucem defensi sunt à morte peccatorum pessima: quia ipsa lux eis orta fuit eorum vita, sicut scriptum est: *Et vita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt*: quia *in medio umbræ mortis* animæ Sanctorum vixerunt, & semper vivunt, qui à fide Christi non recedunt, sicut ipse dicit: *Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet*, hoc est: etiamsi in medio umbræ mortis, in Regione umbræ mortis corporali vitâ privetur: tamen verâ vitâ fruetur, qui credit in me. Nam *ego sum via, veritas, & vita.* Cùm ergò sit metuenda mors, non mortis umbra vel imago, ego David quamvis peccator, tamen pœnitens & credens in te, Christe, qui es vita, *non timebo mala mortis* etiam *in medio umbræ mortis* non timebo mortem,

Isa. 9. 2. Joan. 1. 4. & 5. Joan. 11. 25. Joan. 14. 16.

mortem, id est, Diabolum, *quoniam tu*, qui vita A es, dignaris esse *mecum*. *Nam etsi ambulavero in medio umbræ mortis* inter ministros umbræ mortis, qui corpora occidunt, & inter ministros ipsius mortis hæreticos, vel etiam Dæmones, qui animas occidere quærunt, *non timebo mala, quoniam tu mecum es*, qui vita es, tu mecum es per fidem inhabitando cor meum, tu mecum es per corporis tui atque sanguinis ineffabile Sacramentum, tu mecum es per crucis tuæ signaculum positum super cor meum, ut te cogitem positum in fronte mea, ut te confiteri non erubescam, sed in te vita vera verè vivam corde credens ad justitiam, & ore confitens ad salutem. Etiamsi corporaliter mortuus fuero, & in medio umbræ mortis ad tribunal tuum deducendus ambulavero, *non timebo mala* damnationis æternæ, *quoniam* B *tu mecum* eris tunc per speciem, qui nunc *mecum es* per fidem ex dilectione tui operantem bona & vitantem turpia.

Nec verò metuendum mihi est, quamdiu tu mecum es, quòd vel hìc dormienti, vel illic medio umbræ mortis ambulanti etiam occurrens mihi Princeps tenebrarum prævaleat, siquidem Eccle. 4. 11. & 12. scriptum est: *Si dormierint duo, simul fovebuntur mutuò, & si quis prævaluerit adversùs unum, duo resistent &c.* Sumus enim duo ego anima rationalis, & verbum tuum, Deus: Diabolus autem unus est tuus, & meus inimicus. Unde si opposuerit se ad prævalendum vel hìc in somno quietis aut etiam mortis dormienti, vel illic in medio umbræ mortis ad tribunal tuum properanti, nos duo, tu videlicèt, & ego resistemus ei. Igi- C tur *non timebo mala, quoniam* forte illo, scilicet diabolo, *tu* fortior *mecum es*. Mecum est mors tua pro me suscepta, mecum sunt livores tui, & vulnera, mecum plagæ virgarum & sputa, quæ omnia non pro te ipso, sed pro me pertulisti. *Non timebo* etiam *mala* sententiæ judicialis, *quoniam tu*, qui es Judex meus, *mecum es* Advocatus meus: *Judex meus*, quia peccavi; Advocatus meus, quia pœnitentiam egi, neque ullatenus possem liberari te justo Judice me judicante, nisi defenderer te Advocato patrocinante. Sed quoniam tu mecum es, Advocatus & propitiatio pro peccatis meis, non timebo mala sententiæ judicialis. Unde autem scientiam, vel unde aliquod experimentum capiam hujus gratiæ, quòd tu mecum sis? Inde scilicet, quòd

Virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Neque enim sic fecisti mihi, sicut multis impiis facis, quos in sua nequitia nunc impune lascivientes *virgâ* disciplinæ non tangis, quia reservas eos majoribus, & æternis pœnis. Immo *virga tua*, id est, levis disciplina, quâ parvulos, fragiles & infirmos castigas, me assiduè castigavit, & *baculus tuus*, quo grandiores & fortiores percutis vel grandi afflictione illos humiliando, vel molesta tentatione colaphizando, ne magnitudo & fortitudo eorum extollat eos, me aliquotiens tetigerunt, quoniam propter superbiam, ne illa dominetur mihi, & valde multiplicati sunt, qui tribulant me, atque in concupiscentia carnis, & in concupiscentia A oculorum datus est mihi stimulus carnis meæ angelus Sathanæ, ut me colaphizet. Vellet quidem ille angelus Sathanæ per hujusmodi stimulum deducere me ad pravitatis consensum: sed, si hoc fieret, non essent isti stimuli mihi pro colaphis ad meam humiliationem, sed pro sagittis mortiferis ad meam interfectionem. Si enim vidua *in deliciis vivens mortua est*: multò magis 1. Tim 5. 6. ego mortuus essem, si mortifera carnis delectamenta pro deliciis haberem. Sunt autem (Deo gratias) istiusmodi stimuli carnis mihi magis ad colaphizationem, quàm ad delectationem. propter quod castigo corpus meum per jejunia & abstinentias atque vigilias, quantum valetudo permittit, & gratia tua, Deus, concedit.

B Aliter: *Virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt*: quia cùm oportuit, castigâsti me *Virga* disciplinæ, atque iterum, cùm oportuit sustentâsti *baculô* misericordiæ, ut semper esset mihi materia *misericordiam & judicium* cantandi Psal. 100. 1. tibi, qui me per judicium flagellâsti, ne insolescerem: & per misericordiam sublevâsti, ne sub nimiis verberibus tuis omnino deficerem.

Per amplius autem, & perfectius *Virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt*, ex quo mihi per Scripturas innotuit, quæ sit *virga & baculus*, in quibus est consolatio, non desolatio. Est enim *virga* consolationis, & est *virga* desolationis. Virga desolationis est pœna æterna, de qua dicitur: *Non relinquet Dominus virgam pec-* Ps. 124. 3. *catorum super sortem justorum.* Item virga, sive C baculus desolationis fuit Assur, cui dicitur: *Væ!* Isa. 10. 5. *Assur, virga furoris mei, & baculus indignationis in manu mea ipse est.* Non enim per il- 4. Reg. 15. 29 lum baculum, sive per illam virgam castigatus vel captivatus est Israël ad emendationem, quippe cujus captivitas nunquam est relaxata, sed in Assyrios translatus Israël omnino alienatus est à populo Dei, & à templo Domini. Rex autem Nabuchodonosor, qui tribum Juda capti- 4. Reg. 25. 7. vavit, quasi virga, & baculus consolationis in manu Dei fuit, quia captivitas per illum facta post septuaginta annos relaxata est, & fuit illis ad emendationem, qui super flumina Ba- Ps. 136. 1. bylonis illic sederunt, & fleverunt, cùm recordarentur Sion, & proponerent Jerusalem in principio lætitiæ suæ, nullatenus capti, vel de- D lectati deliciis Babyloniæ. Considerans ergo in Scripturis omnia flagella emendatoria, & per id consolatoria invenio in eis consolationem, quæ antea videbantur esse ad desolationem.

Sic & ipsa mortalitas hominum, & mors corporis inventa est esse ad consolationem, quæ putabatur esse ad desolationem. Si enim homo post peccatum comedisset de ligno vitæ, & viveret in æternum, permansisset in consortio dæmonum, quibus est misera immortalitas & immortalis miseria. Nunc autem, quia de ligno vetito, jam in anima mortuus ab esu ligni vitæ prohibitus est, per corporis mortalitatem, & mortem, talem invenimus consolationem, qualis designata est olim per Moysen. *Projecerunt* enim coram Pharaone Exod. 7. 10. & 12. ac Moyse duo Magi *virgas suas, quæ versæ sunt in*

 dracones.

dracones. Projecit & ipse Moyses virgam suam, quæ similiter *versa est in colubrum*, & devoravit duas virgas magorum, denuóque versa est in suam formam. Quid per colubrum sive draconem significatur nisi mors, quæ suasu, antiqui serpentis intravit in mundum, quámque idem serpens jam factus draco rufus de sanguine masculorum puerorum Hebræorum sanguinolentus quasi virgam furoris exerebat cupiens interfectis masculis omnino delere genus Abrahæ, cujus in semine spes, & promissio fuit reposita salutis & bene-
Genes.22.18. dictionis dicente Deo ad Abraham: *In semine tuo benedicentur omnes tribus terræ.* Benè itaque duæ virgæ magorum Pharaonis versæ sunt in dracones: quia machinante Diabolo intraverunt in mundum duæ mortes, animæ una, corporis altera. Cúmque sic esset creata humana natura, ut floreret immortalitatis geminâ pulchritudine corporis & animæ in modum virgæ speciosæ, jam duæ virgæ in serpentes & dracones inveniuntur versæ: quia grassante antiquæ serpentis veneno regnavit gemina mors in genere humano. Sed noster Moyses novæ legis lator Christus à morte animæ penitus alienus unam solummodò mortem corporis in se admisit, per quam deglutiens duas mortes verissimè se nobis exhibuit *virgam & baculum* consolationis contra duas virgas desolationis. Absorpta est enim utraque mors nostra in ejus victoria, qui mortem animarum nostrarum moriendo destruxit, & vitam corporum nostrorum resurgendo reparavit. O quàm salutaris, & consolatoria fuit mortalitatis & mortis virga, per quam in Christo facta est disciplinatio nostra,
Isai.53.5. sicut Isaias dicit: *Disciplina pacis nostræ super eum, & livore ejus sanati sumus!* Nos peccavimus, & in ipsis peccatis fuimus semper. At ille innocens pro nostris peccatis flagellatus, & usque ad mortem crucis humiliatus, cùm esset virga virtutis, quam emisit Dominus ex Sion, tamen versus est in colubrum, sive serpentem suscipiendo in se mortem peccata nostra punientem. Sed iterum depositâ quasi formâ serpentis absorptâ geminâ morte nostrâ in victoria sua. Hæc virga virtutis per Resurrectionem refloruit, quæ
Psal.27.7. in morte defloruit. Unde & dicitur: *Dominus adjutor meus, & protector meus, & in ipso speravit cor meum, & adjutus sum, & refloruit caro mea.* O quàm fortis est iste *baculus* nostræ consolationis, quo sublevatur, & sustentatur in Christo natura humanæ carnis ultra omnes virtutes cælorum evecta, & in throno altissimo ad dexteram Dei Patris altissimi collocata! Tantus est iste baculus, tanta videlicet est in Christo Resurrectionis virtus.

Immò ipse Christus à morte suscitatus tantus ac talis est *baculus*, ut per eum de pulvere mortis erigendum sit omne genus humanum. Multi enim de his, qui dormiunt in pulvere, evigilabunt.
1.Cor.15.51. Verè multi, quia *omnes quidem resurgemus*, & baculô Resurrectionis Dominicæ sustentati ante tribunal Christi stabimus. *Verùm* quia illic *non omnes immutabimur*, soli David pœnitenti *Psalmus* iste attitulatur: quia soli, qui per virgam Disciplinæ Christo commortui nunc immutantur ad meliorationem, sicut David pœnitens fuit immutatus, ipsi quoque tunc immutabuntur in gloriam, quando ipse Christus nostræ senectutis baculus minimè arundineus, immò totus ferreus & solidus in virga ferrea judicans hunc mundum reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Dicat ergo David pœnitens & humilis, dicat quilibet illi consimilis tibi, Rex Christe, qui in virga Passionis & baculo Resurrectionis tuæ tuorum consolationem divinitus operaris. Dicat nunc Israël, dicat nunc Domus Aaron, cujus virga floruit ad ipsius & nostram consolationem. Dicat quisque nostrûm credens te Jesum Christum verum Regem & Sacerdotem virgas aridas & minimè floridas atque ideo desolatorias ac Sacerdotio repellentem, Tibi, inquam, Rex Christe, virgam Sacerdotalem pariterque regalem gestanti: *Omne genu flectatur, & omnis lingua confiteatur*: & dicat tibi: *Virga* Philipp.2.10. & 11.
tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt: quia in morte tua, qua solus inter mortuos liber fuisti, & in Resurrectione tua, qua non solus resurrexisti, *reposita est hæc spes mea in sinu meo*, ut prosit mihi Job.19.27.
ejusdem tuæ mortis, & resurrectionis communio, per quam post mortem corporis, vel etiam intra ipsum claustrum corporis mortalis liber sim à legibus mortis animâ meâ vivente in te, qui es vita, florente in te, qui es virga florida, & corpore meô quiescente in spe resurrectionis futuræ.

Aliter: *Virga tua*, quâ conteris culpam ab hominibus perpetratam, *& baculus*, quo sustentas naturam à temetipso creatam, *ipsa me consolata sunt.* Nam per mortis virgam finitur culpa: per resurrectionis baculum perpetuatur natura. *Qui enim* Rom.6.7.
mortuus est, ait Apostolus, *justificatus est à peccato*, si tamen mortuus est in Domino: Nam *beati mortui, qui in Domino moriuntur.* Et hæc est mihi consolatio, Apoc.14.13.
quia spero me moriturum, & resurrecturum in te Domino meo, qui, ut in te possim vivere.

Parasti in conspectu meo mensam adversùs eos, qui tribulant me. VERS.V.

Hæc est gratia septima. *Mensa* ista est corpus & sanguis tuus, Christe. Talis *mensa* non est *in conspectu* impiorum & insipientium, qui neque intelligunt, neque credunt verum esse, quòd tu dicis de specie panis: *hoc est corpus meum, quod pro vobis tra-* Luc.22.19.
detur in remissionem peccatorum. Et de specie vini: *Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro vobis,* Matth.26.
& pro multis effundetur in remissionem peccatorum. 28.
Sed hæc *mensa parata* est *in conspectu meo*, dum Sacramenti hujus virtutem & veritatem sensui carnis absconditam fidei oculis conspicio. *Scio* 2.Tim.1.12.
enim, cui credidi, & certus sum corpus tuum, Christe, quod in altari tuo datur, te auctore idipsum esse te asserente, quod virgô peperit, quodque in cruce pependit. Sic enim dicis: *Quod pro vobis tradetur.* Est ergo idipsum, prorsus idipsum.

Sed *dicit insipiens in corde suo, non est* id ipsum. Psal.52.1.
Ego autem dico, quia est idipsum, quod pro nobis est in cruce traditum. Scio enim, cui hoc dicenti credidi, & certus sum: quia Veritas non est locuta mendacium, nec poterat aliquid dici à Veritate, quòd non esset verum. Sed corpus de Virgine natum pro nobis est in cruce oblatum, & traditum. Est igitur, quod in altari offertur corpus omnino idipsum, idipsum nomine, idipsum essentiâ, idipsum efficientiâ seu efficaciâ. Nominis quippe identitas notatur, cùm tu veritas dicis: *Hoc*

Hoc est corpus meum. Et quia corpus quoque tuum Sancta est Ecclesia, quod corpus non est pro nobis traditum in remissionem peccatorum; ut ipsam tui corporis essentiam singularem velut quadam individuali proprietate signares, dixisti: *quod pro vobis tradetur*, quo dicto unici corporis tui pro nobis traditi significatur essentia, cujus hæc est efficacia, seu efficientia, ut ejus traditio, seu oblatio proveniat nobis, & multis in remis-
Psal. 115. 10. sionem peccatorum. *Credidi, propter quod locutus sum*: quia corpus tuum, Christe, sicut prænotavi, est idem ipsum nomine, essentiâ, & efficientiâ. Nam sicut verè nominatur, & est corpus tuum, quod sub Pontio Pilato est crucifixum in medio duorum latronum, ut in medio duorum animalium innotesceres: ita nihilominus verè nominatur, & est corpus tuum, quod nunc offertur in altari Ecclesiastico ritu in Ecclesia celebratis mysteriis tam ab indignè, quàm à dignè ministrantibus, & communicantibus, quorum aliis cum sinistro latrone judicium sibi manducant, & bibunt: Alii cum dextro latrone illud in remissionem peccatorum accipiunt. Sicut enim valuit illi dextro latroni ad remissionem peccatorum, quod in corpore tuo, cùm videret infirmitatem, credidit virtutem: sic modò prodest electis & fidelibus, quòd in eodem corpore tuo, cùm videant speciem panis, credunt Majestatem Divinæ virtutis.

Neque hanc fidem illud imminuit, sed magis appretiat, quòd in eodem corpore non eadem species vel effigies oculis intuentium se manifestat.
Luc. 24. 16. Nam & discipulis in alia effigie apparuit, & *oculi eorum tenebantur, ne eum agnoscerent*, & Mariæ
Joan. 20. 15. Magdalenæ quasi hortulanus apparuit. Martino adhuc Catechumeno in habitu & specie pauperis, quem sua veste contexerat, manifestatus est, sed hoc in somnio: vigilanti autem Petro Alexandrino Patriarchæ, cùm propter assertionem Catholicæ fidei esset in carcere, visus est ipse Christus quasi puer parvulus cum veste discissa: quia tunc per Arium scissa fuit Ecclesia. Inter ipsa etiam Missarum sacra solemnia multis fidelibus, quos enum erare longum est, visus est Christus præsens in alia & alia effigie. Nam aliquibus visus est quasi puer parvulus, aliquibus quasi agnus. Beato autem Gregorio Papæ visus est panis in cruentam carnem versus in forma digiti, quasi noviter de corpore vivo abscissi. Sed per omnem hujusmodi specierum varietatem Corpus Christi, semper id ipsum, suam non mutat identitatem, sed tam nomine, quàm essentia idipsum suam operatur efficaciam, scilicet remissionem peccatorum, in his præcipuè, quorum *in conspectu parata est hæc mensa*, insipientibus abscondita.

Nimirum hoc est, quod legitur in parabolis
Eccli. 31. 19. Salomonis: *Si sederis cœnare ad mensam potentis considerans intellige, quæ apponuntur tibi, & sic emitte manum tuam, sciens, quoniam talia oportet te præparare.* Nam quæ mensa est potentis, nisi unde sumitur corpus, & sanguis ejus, qui pro nobis posuit animam suam? Et quid est ad eam sedere, nisi humiliter accedere? Et quid est considerare, & intelligere, quæ apponuntur tibi, nisi dignè tantam gratiam cogitare? Et quid est A sic mittere manum, ut scias, quia talia oportet te præparare, nisi quod jam dixi? quia sicut *pro nobis* Christus *animam suam posuit, sic & nos debemus animas pro fratribus ponere*? Etiam eô modô præparabis talia, qualia Christus præparavit, si accessurus ad mensam ipsius Christi, tuam voluntatem per omnia ita subponas Divinæ voluntati, ùt ipse suam humanam voluntatem subposuit Divinæ dicendo ad Patrem: *Pater, non mea voluntas, sed tua fiat.* Qui enim sic accesserit ad communionem Dominicæ mensæ, ut suam carnalem voluntatem Divinæ voluntati contrariam velit aliquo modo adhuc fieri, talis non desiderat Christo incorporari, sed si esset possibile, ipsum Christum sibi vellet incorporare, atque ideo *reus est Corporis, & sanguinis Domini.* Reus est mortis Christi, quem B interficit, quantum in ipso est. Quis sapiens, & intelliget hæc? Neque enim ego hæc intelligerem, si non esset parata mensa hæc in conspectu meo. 1. Joan. 3. 16. Luc. 22. 42. 1. Cor. 11. 27.

Nunc autem, quia tu Deus *parâsti in conspectu meo mensam*, video in hac mensa tua grande miraculum, grande spectaculum. Nam sunt, qui in hac *mensa* tua sic tibi incorporantur, ut à sua vita penitus occidantur, & interficiantur, sicut cùm herodio vel accipitri columba incorporatur, ipsa penitus mortificatur: neque enim avis avi incorporari posset manente vita priori. Sunt autem plerique vitam suam priorem nolentes amittere, qui propterea non possunt Christo incorporari, quia nolunt ei morienti commori, nolunt cum eo dicere ad Patrem: *Pater, non mea voluntas, sed tua fiat*: quod si ex corde de veritate dicerent, C utique ipsi suam carnalem vitam Deo immolarent, suamque voluntatem penitus mortificatam Divinæ voluntati adunarent, atque sic transirent in Christi corpus ita ut cum Paulo Apostolo dicere possent: *Vivo autem jam non ego, vivit verò in me Christus.* At illi viri impii dixerunt, & dicunt: *Opprimamus* virum *justum* injustè, & *deglutiamus eum tanquam infernus vivum.* Sciunt enim, quod Christum jam non possunt occidere, ideo volunt vivum deglutire tanquam infernus, tanquam ille cetus, qui deglutivit Jonam vivum non valens mortificare vel sibimetillum incorporare, sed *ille jam non moritur, & mors illi ultra non dominabitur.* Et illi tamen rei facti sunt in cogitationibus suis, qui insipientes, & maligni oderunt sapientiam, & insuper præsumpserunt accedere ad D mensam sapientiæ quasi volentes eam deglutire ac suæ insipientiæ unire, sed illa *ædificavit sibi domum, excidit columnas septem, immolavit victimas suas, miscuit vinum, proposuit mensam suam. Misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem, & ad mœnia civitatis. Si quis est parvulus, veniat ad me, & insipientibus locuta est: Venite, & comedite panem meum, & bibite vinum, quod miscui vobis. Relinquite infantiam, & vivite, & ambulate per vias prudentiæ.* Ecce quomodo sapientia suos convivas vocat ad arcem, & ad mœnia civitatis. Gal. 2. v. 20. Sap. 2. 10. Proverb. 1. 12. Rom. 6. 9. Proverb. 9. 1, 2, 3, 4, 5, & 6.

Arcem vocamus in civitate altissimam turrim cæteris ædificiis celsiorem, qua intelligimus vitam communem in sancta Ecclesia, cujus exemplum præfulget in Apostolis, & eorum discipulis,

Act. 4. 32. scipulis, quibus *erat cor unum* , *& anima una* in A Deo? sive propositum vitæ solitariæ, cujus exemplum patet in Baptista Joanne, potest haberi pro arce. Vocantur ergo ad arcem, id est, ad perfectam, & excellentem conversationem convivaturi cùm sapientia parvuli. Sed de ipsis parvulis, & humilibus aliqui sunt infirmi non valentes ascendere ad arcem: hi vocantur saltem ad mœnia civitatis. Mœnia civitatis minora sunt proposita in sancta Ecclesia, verbi gratiâ, conjugatorum, vel etiam continentium, sed proprietates habentium, quibus infra celsitudinem arcis residere concessum est in convivio sapientiæ, dummodo suam voluntatem voluntati sapientiæ studeant subjicere atque adunare, ut fiat, quod
1. Cor. 6. 17. scriptum est: *Qui adhæret Domino, unus spiritus est.* Notandum verò, quòd insipientibus & ma- B lignis à convivio isto exclusis insipientes humiles vocantur, cùm ipsa sapientia dicat: *Si quis est parvulus, veniat ad me, & insipientibus locuta est: Venite, & comedite panem meum, & bibite vinum, quod miscui vobis.* Ne autem putent sibi licitam esse communionem talis mensæ, nisi priùs relinquant fatuitatem suæ insipientiæ, adjungit: *Relinquite infantiam.* Et quia non sufficit à malis cessare, nisi quis etiam studeat aliquod bonum propositum servare sive in arce civitatis, sive in mœnibus arci vicinis, rectè cùm dixisset: *relinquite infantiam*, adjecit: *Et vivite, & ambulate per vias prudentiæ.* Quia verò insipientibus parvulis ad mensam sapientiæ admissis insipientes maligni, & superbi oderunt sapientiam, neque invitantem audiunt, sed ei magìs contradicunt, C
Proverb. 9. 7. eámque derident, rectè sequitur: *Qui erudit derisorem, ipse sibi facit injuriam: & qui arguit impium, generat maculam sibi. Noli arguere derisorem, ne oderit te.* Et nos itaque à talibus arguendis cessemus, ne illis contra nos rixantibus nobis maculam generemus. Humilibus autem hoc fit à nobis tanquam Deo per nos exhortante persuasum, ne unquam accedant ad Sanctum Sapientiæ convivium, nisi priùs elegerint, vel in arce civitatis, vel intra mœnia ejus certum bonæ conversationis propositum, in quo mortificent velle suum, redigendo illud sub velle Divinum ad nullum penitus actum suam intendendo voluntatem, nisi quem Divinæ voluntati beneplacitum intelligant, vel saltem credant.

Ne autem intellectus eorum, aut credulitas deceptioni pateat, ita ut arbitrentur se obsequium Deo præstare in aliquo actu, qui est contra Deum, scrutandæ sunt Scripturæ veritatis, in quibus liquidò apparet beneplacitum Divinæ voluntatis, quas qui ignorat, ignorabitur; qui autem eas non ignorat, sed contra eas ita facit aliquid, ut sibi hoc non putet nocere, invenenatus est illo antiqui serpentis venenô, quò læsa fuit prima fœmina, nimirum suasu serpentis ita seducta, ut putaret non nocere, sed prodesse, si manducaret vetitum contra Dei præceptum. Qui verò Scripturas intelligens, vel secundùm eas Catholico Doctori credens, contra eas aliquid agere intendit, putans quidem illud nocere, sed non in tantum Deo displicere, ut graviter vindicet in tale quid agentem propter conviventium sodalitatem, A dum quis hominibus morem gerat in his, quæ Deo displicere intelligit, hic perversus, & læsus est illo veneno, quo protoplastus, extabuit, quando voci uxoris plùs, quàm voci Dei obedivit, non quod fecit, credens utile, sed morem gerendo uxori suæ, quàm quia Deus dederat sociam, non arbitratus est grandem culpam, si voci ejus obediret contra vocem Divinam. Non enim fuerat ita seductus in prævaricatione sicut mulier, quæ sibi utile credidit, quod noxium fuit: sed in hoc tamen deceptus est, quia culpam suam in hoc putavit excusabilem, quod noluit conturbare socialem unanimitatem suasioni uxoris contradicendo, quam sociam acceperat à Deo. Unde postmodum redargutus à Deo de peccato suo declinavit *cor* suum *in verba malitiæ* Psal. 140. 4.
B *ad excusandas excusationes in peccatis*, cùm diceret: *Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mi-* Genes. 3. 12.
hi, & comedi. Sic multi sequaces ejus contra Dei voluntatem scienter agunt pro sociali conmanentia eorum, cum quibus vivere disposuerunt, à quibus erat potiùs discedendum, quàm eorum voluntati contra Dei voluntatem cedendum.

Taliter dispositis imò perversis hominum primorum voluntatibûs contra voluntatem Dei, accessit ad confirmationem tantæ malitiæ vetitus ille cibus, quem comedens homo gratis est sub peccato venundatus. Unde ait Propheta: *Gratis venundati estis.* Reverà *gratis* est homo Isa. 52. 3.
venundatus, qui se ipsum perdidit, sed pretium sibi à Diabolo promissum non accepit. Quocirca necessaria est Redemptio, in qua totum se C dare debet homo, ut accipiat pretium sibi à Deo promissum. *Qui* enim, ait Veritas, *perdiderit* Matth. 10.
animam suam propter me, inveniet eam. Quid est 39.
animam suam propter Deum perdere nisi voluntatem carnalem seu animalem sic mortificare, ut firmum sit homini propositum, nunquam aliquid sibi faciendum contra Deum, neque Spiritui erroris plùs, quàm Spiritui veritatis credendo, quod peccatum mulier seducta commisit, neque hominum societati morem gerendo, sicut fecit Adam? Taliter dispositis hominum voluntatibûs, cùm accipitur Christi Corpus, ille benedictus Angelorum panis cor hominis confirmat, illa caro, quæ verè est cibus, fit homini antidotum contra geminum venenum primorum parentum, & bona credulitate mala credulitas expiatur, tanquam si homini sic dicatur: Credidisti D Diabolo, quod non videbas in pomo, ut videlicet illius comestio faceret te similem Deo. Crede nunc Filio Dei, quod non vides, ut videlicet in pane, quem corpus suum nominat, summæ Divinitatis participatio tibi proveniat. Sic enim ait: *Qui man-* Joan. 6. 57.
ducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo. Item: *si quis manducaverit* Ibid. v. 52.
ex hoc pane, vivet in æternum, & panis, quem ego dedero, caro mea est pro mundi vita. Tu igitur homo, qui credidisti Diabolo deceptori pretium Divinitatis fallaciter promittenti, & in tali credulitate cibum vetitum ab illo tibi oblatum comedisti, crede nunc Salvatori communionem suæ Divinitatis tibi promittenti, & in tali credulitate manduca ipsius carnem, & bibe sanguinem. Sed antequam tale antidotum accipias, venenum à serpente conceptum priùs evomere, cognoscendo &

confitendo

confitendo malum esse, quòd voluntatem tuam divinæ voluntati superposuisti, quotiescunque peccasti, vel bonum malum, & malum bonum credendo, sicut Eva seducta: vel malum quidem malum, & bonum, sicut erat, credendo, sed hominibus in hoc morem gerendo, ut contra tuam conscientiam, vel malum vitandum admitteres, vel bonum faciendum omitteres, quod fuit peccatum Adæ, cui omnino est oppositus iste secundus Adam, qui non venit facere voluntatem suam, sed voluntatem ejus qui misit eum.

Hujus corpus quotiescunque manducamus, operæ pretium est audire vocem ejus de excelso: Cibus sum grandium, cresce, & manducabis me, nec tu me mutabis in te, sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me. Revera *hæc est mutatio dexteræ Excelsi*, quia mutatur is, qui comedit, in illum, qui comeditur, cujus permutationis in hoc experimentum capitur, si humana voluntas Divinæ voluntati sic adunatur, ut ipsi Deo in veritate dicat homo: non, quod ego volo, sed quod tu vis, fiat. Qui autem suam carnalem voluntatem contra Divinam voluntatem desiderat adhuc fieri, sive ille sit cum Eva seductus in malam fidem, ut bonum malum, vel malum bonum credat; sive cum Adam deceptus magnum malum minus malum credat fide hac retenta, quòd malum sit malum, sed minus sit malum Deum Altissimum, quàm hominem socium offendere, hic si accedit ad corpus Christi manducandum, & sanguinem ejus bibendum, quia vinum novum in utres veteres mittit, vinum effundetur, & utres pereunt. Effundetur, sed non perdetur. Quomodo enim perire potest, qui *venit salvum facere, quod perierat*? Quomodo perire posset corpus, & sanguis ejus, qui ubique est? Attamen, qui hunc sanguinem uvæ prælo crucis expressum in utres veteres mittunt, rei sanguinis hujus fiunt, quasi eum perdiderint, quia in eis non remansit, quod non periit.

Psal. 77. 11.

Math. 26. 39.

Luc. 19. 10.

Gratias igitur ago tibi Domine, qui regis me qualemcunque famulum tuum David, id est, manu fortem contra tentationes, desiderabilem in virtutibus, vel certè me David pœnitentem, & Psalmum pœnitentialem *Miserere mei Deus* canentem. Gratias, inquam, ago tibi, quia mensam tuam paratam in conspectu meo habeo, dum fidei oculis aspicio, quod mihi voluntatem meam tuæ voluntati substernenti, atque sic in humilitate cordis ad mensam tuam sedenti *panis* tuus, qui *cor hominis confirmat*, magnam virtutem, & fortitudinem, atque tutelam administrat *adversus eos, qui tribulant me*. Nam unde ego vitam, inde illi manducant judicium. Etiam per hoc *Virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt*, quòd post virgam disciplinæ quasi baculum sustentantem *parasti mensam in conspectu meo*, de qua mensa jam non alar lacte sicut parvulus, sed jam exercitatus, & ablactatus cum Isaac habeam grande convivium in die ablactationis meæ accipiendo fortiores, & solidos cibos confortatorios mihi, & consolatorios *adversus eos, qui tribulant me*.

Psal. 103. 16.

Qui sunt *qui tribulant me*? Hi nimirum, quos designat nuntius Job dicens: *Chaldæi fecerunt tres turmas, & invaserunt camelos, & tulerunt eos, nec non & pueros percusserunt gladio.* Chaldæi *feroces* interpretantur, quorum nomine hostes Ecclesiæ rectè notantur, qui in tres turmas distinguuntur. Est namque una turma dæmonum, altera turma malignorum hominum. Tertia turma carnalium passionum. Turmæ istæ diverso modo *tribulant me*. Nam dæmones contra me feroces impugnant invisibiliter immittendo cogitationes noxias. Maligni homines, & ipsi feroces impugnant visibiliter, vel ad sui similitudinem me trahere molientes, vel pro sui dissimilitudine persequentes. Carnales Passiones, quibus *corpus, quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem*, & ipsæ feroces velut bestiæ immansuetæ multotiens *tribulant me*, cùm volo, & non valeo eas ad plenum domare. Contra omnes hujusmodi hostes, *qui tribulant me, parasti in conspectu meo mensam*. Quod & famulus tuus Ambrosius intellexit, qui paratam habens in conspectu suo mensam tuam sic oravit:

Job. 1. 17.

Sap. 9. 15.

Summe Sacerdos & vere Pontifex, qui te obtulisti Deo Patri hostiam puram, & immaculatam in ara crucis pro nobis peccatoribus, qui dedisti nobis carnem tuam ad manducandum, & sanguinem tuum ad bibendum, & posuisti mysterium hoc in virtute Sancti Spiritûs dicens: Hoc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis. Rogo te per sanguinem tuum pretiosum magnæ salutis nostræ pretium, rogoque per hanc miram & ineffabilem charitatem, qua nos miseros sic amare dignatus es, ut lavares nos à peccatis nostris in sanguine tuo: Doce me indignum famulum, quem inter cætera dona tua & ad officium sacerdotale vocare dignatus es nullis meis meritis, sed sola dignatione misericordiæ tuæ: Doce me quæso per Spiritum Sanctum tantum tractare mysterium eâ reverentiâ & amore, ea devotione & timore, quibus oportet, & decet. Fac me per gratiam tuam semper illud de tanto mysterio credere & intelligere, sentire & firmiter retinere, dicere & cogitare, quod tibi placet, & expedit animæ meæ. Intret Spiritus tuus bonus in cor meum, qui sonet ibi sine sono & strepitu verborum, loquatur omnem veritatem tantorum mysteriorum. Profunda quippe sunt nimis, & sacro tecta velamine. Propter magnam clementiam tuam concede mihi missarum solemnia puro corde & munda mente celebrare. Libera cor meum ab immundis & nefandis, vanis & noxiis cogitationibus. Muni me Beatorum Angelorum fidâ, & piâ custodiâ, ut hostes omnium bonorum confusi discedant. Per virtutem tanti mysterii & per manum sancti Angeli tui repelle à me & à cunctis servis tuis durissimum Spiritum superbiæ, & cenodoxiæ, invidiæ, & blasphemiæ, fornicationis, & immunditiæ, dubietatis, & diffidentiæ. Confundantur, qui nos persequuntur, pereant illi, qui cuncta bona perdere festinant. Rex Virginum, amator castitatis, & integritatis Deus cælestis benedictionis tuæ rore extingue in corpore meo totum fomitem ardentis libidinis, ut maneat in me tenor totius castitatis corporis, & animæ. Mortifica in membris meis carnis stimulos, omnesque libidinosas commotiones, & da mihi veram & perpetuam castitatem

stitatem cùm cæteris bonis tuis, quæ tibi placent in veritate, ut sacrificium laudis casto corpore & mundo corde cottidie tibi valeam offerre. Quanta enim cordis contritione & lachrymarum fonte, quanta reverentia & tremore, quanta corporis castitate & animæ puritate istud Divinum, & cœleste sacrificium est celebrandum Domine, ubi caro tua in veritate sumitur, ubi sanguis tuus in veritate bibitur, ubi ima summis conjunguntur, ubi tu es sacerdos, & sacrificium mirabiliter, & ineffabiliter? Quis dignè potest hoc celebrare, nisi tu Deus omnipotens offerentem dignum feceris? Scio, & verè scio, & idipsum bonitati tuæ confiteor, quod non sum dignus accedere ad tantum mysterium propter nimia peccata mea, & infinitas negligentias meas. Sed scio, & veraciter ex toto corde credo, ore confiteor, quia tu potes me facere dignum, qui solus facere potes mundum de immundo conceptum semine, & de peccatoribus justos facis & sanctos. Per hanc omnipotentiam tuam te rogo, concede mihi peccatori hoc cœleste sacrificium celebrare cum timore & tremore, cum lachrymarum fonte, cum lætitia spirituali, & cœlesti gaudio. Sentiat mens mea dulcedinem beatissimæ præsentiæ tuæ, & excubias sanctorum Angelorum tuorum in circuitu meo. Ego memor venerandæ Passionis tuæ, accedo ad altare tuum, licèt peccator, ut offeram tibi sacrificium, quod tu instituisti, & offerri præcepisti in commemoratione tua pro salute nostra. Peto clementiam tuam, ut descendat super panem hunc, & calicem plenitudo tuæ divinitatis: descendat etiam Domine illa Sancti Spiritûs tui invisibilis & incomprehensibilis Majestas, sicut quondam in Patrum hostiis descendebat, qui & oblationes nostras corpus, & sanguinem tuum efficiat, & me indignum sacerdotem doceat tantum tractare mysterium cum cordis & corporis puritate, cum lachrymarum fonte, cum reverentia & tremore, ita ut placidè & benignè suscipias sacrificium de manibus meis ad salutem omnium tam vivorum, quàm defunctorum. Rogo te Domine per ipsum sacrosanctum & vivificum mysterium corporis & sanguinis tui, quo cottidie in Ecclesia tua pascimur, & potamur, abluimur & sanctificamur, atque unius summæ Divinitatis participes efficimur. Da mihi virtutes tuas sanctas, quibus repletus bona conscientia ad altare tuum accedam, ita ut hæc cœlestia sacramenta efficiantur mihi salus & vita. Tu enim dixisti ore tuo sancto, & benedicto: panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Qui manducat me, vivet propter me, & ipse manet in me, & ego in eo. Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi. Si quis manducaverit ex hoc pane vivet in æternum. Panis dulcissime sana palatum cordis mei, ut sentiam suavitatem amoris tui, sana eum ab omni languore, ut nullam præter te sentiam dulcedinem. Panis candidissime habens omne delectamentum, & omnem saporem suavitatis, qui nos semper reficis, & in te nunquam deficis, comedat te cor meum, & dulcedine saporis tui repleantur viscera animæ meæ. Manducat te Angelus pleno ore, manducet te peregrinus homo pro modulo suo, ne deficere possit in via, tali recreetur viatico. Panis sancte, panis vive, panis pulcher, panis munde, qui descendisti de cœlo, & das vitam mundo! veni in cor meum, & munda me ab omni inquinamento carnis, & spiritûs. Intra in animam meam, & sanctifica, sana interius & exterius. Esto tutamen & continua salus corporis & animæ meæ. Repelle à me insidiantes mihi hostes, recedant procul à præsentia pœnitentiæ meæ, ut foris, intusque munitus per te recto tramite ad regnum tuum perveniam, ubi non mysteriis, sicut hoc tempore agitur, sed facie ad faciem te videbimus, cùm tradideris regnum Deo, & Patri, & erit Deus omnia in omnibus. Tunc enim me de te satiabis suavitate mirifica, ita ut neque esuriam, neque sitiam in æternum, Amen.

Hac oratione Magni Ambrosii diligenter perspecta evidenter patet, quomodo tu Deus parasti in conspectu meo mensam adversus eos, qui tribulant me. Videlicet adversus tres turmas Chaldæorum, id est, ferocium, de quibus jam supra dictum est. Cùm enim hoc oratur, & à viro tanto speratur, ut per virtutem tanti mysterii cor sacrificantis, vel communicantis liberetur ab immundis, & nefandis, vanis, & noxiis cogitationibus, & à Spiritu Superbiæ, Cenodoxiæ, invidiæ, aliisque Spiritibus nequam, una turma Chaldæorum ferociter nobis adversantium, scilicet dæmonum, virtute mystica propulsatur. Item cùm orat, ut confundantur, qui nos persequuntur, & pereant, qui nos perdere festinant, altera turma propulsatur, videlicet malignorum hominum, quos optamus confundi ad pœnitentiam, & perire, ita ut desinant esse mali, & deficiant peccatores à terra, & iniqui, ita ut non sint iniqui.

Postremò adversus eos, qui in tertia turma nos tribulant pugnantibus contra Spiritum carnalibus commotionibus, quasi validissimum scutum, tua Deus mensa paratur, in cujus præparatione minister, seu conviva hujus mensæ sic orat: Rex virginum, amator castitatis, & integritatis Deus cœlesti rore benedictionis tuæ extingue in corpore meo totum fomitem ardentis libidinis, ut maneat in me tenor totius castitatis. Mortifica in membris meis carnis stimulos, omnesque libidinosas commotiones, da mihi veram, & perpetuam castitatem.

In congressu primæ turmæ, ubi contra Spiritum durissimum superbiæ oratur, humilitatis fundamentum ponitur, quæ velut radix omnium virtutum primitus in corde plantatur, cùm sacrificii virtute mystica superbiæ Spiritus longè fugatur, fugientibus pariter sex aliis nequam Spiritibus, vel etiam septem aliis nequioribus, quibus omnibus ille dux est elato elationis vexillo prævius. Deinde in congressu turmæ secundæ rectè pro malignorum hominum pœnitentiali confusione oratur, & salubris perditio illis optatur. Nisi enim perdant animam suam in hoc sæculo, in vita æterna non invenient eam. Qua ratione quid agitur, nisi ut supra humilitatis fundamentum consurgat perfectæ charitatis templum pacifico Regi Salomoni condignum, qui facit utraque unum Eph. 2. 14.
destructo

destructo pariete inimicitiarum? Extra hoc templum cassum est omne sacrificium; cassa est omnis oratio, quæ non fit in hoc templo. Nam
1 Cor. 13. 3. testante Apostolo: *etsi tradidero corpus meum, ita ut ardeam* totus factus holocaustum (quo non est majus ullum sacrificium) *charitatem autem non habeam, nihil sum, nihil mihi prodest.* Unde aptissimè sicut Rex Salomon posuit mensam propositionis in templo: sic tu Deus *parasti in conspectu meo mensam* in sanctæ charitatis ædificio, quod dicitur *sancta*, & est extra velum, quo distinguuntur Sancta Sanctorum: quia quantalibet fuerit charitas in præsenti Ecclesia, quæ dicitur *Sancta*, minor est illa charitate, cujus inextinguibilis ignis est intra velum, id est, ultra cœlum, in regno cœlorum intra Sancta Sanctorum, ubi inter diversos ordines Angelorum non est invidia imparis claritatis, quia regnat in omnibus unitas charitatis, *cujus* charitatis aliquantulus *est ignis in Sion*, sed *caminus ejus est in Jerusalem*: quia charitas hic inchoatur, sed in futuro consummabitur. Hic velut extra velum super altare sacratum nutritur ille sanctus ignis juxta præceptum legis dicentis:
Isai. 31. 9.
Levit. 12. 6. *Ignis iste perpetuus erit coram Domino, quem nutriet Sacerdos subjiciens ligna manè per singulos dies.* Nam in præsenti quidem vita ignis charitatis ne deficiat, multis indiget bonorum exemplorum nutrimentis & exhortationum fomentis, quæ sufficienter administrare pertinet ad curam Sacerdotis, qui manducat panes propositionis positos in *Mensa*, quam tu Deus *parasti in conspectu meo adversus eos, qui tribulant me.* In regno autem cœlorum ita regnabit charitatis incendium, ut nullum ei nutrimentum doctrinæ sit ibi necessarium, ubi *nul-*
Jerem. 31. 34. *lus docebit proximum*, nec dicet vir fratri suo: *cognosce Dominum: quia erunt omnes docibiles Dei, & omnes cognoscent Dominum à maximo usque ad minimum.*

Sed ut ad illam consummationem perveniam, video, & videns gaudeo *in conspectu meo mensam paratam* intra charitatis templum, cujus parietes dilatantur usque ad dilectionem eorum, *qui tribulant me.* Ne autem spiritali dilectioni carnalis dilectionis zizania interserantur, sicut accidit Salomoni, cujus jam senis
3. Reg. 11. 4. *cor depravatum est per mulieres*, quibus inclinavit femora sua, contra tertiam turmam necessariæ sunt excubiæ vigilantissimæ, ac fundendæ sunt preces assiduæ, quæ possint in cœlum volare jejuniis & eleemosynis alatæ seu pennatæ.
Math. 17. 20. *Hoc* enim *genus* turmarum chaldaicarum *non ejicitur, nisi in oratione, & jejunio.* Pro hac turma superanda Rex Virginum, amator castitatis rectè oravit ad te Sanctus Ambrosius, & adhuc orabit ad te omnis Sanctus in tempore opportuno, præcipuè ante mensam, quam in conspectu fidelium parasti, ut mortificentur omnes libidinosæ, & illicitæ commotiones in corporibus tuorum, tuæ mensæ communicantium, maximè autem ministrantium, & sit eorum perfecta, & consummata castitas, quam in conspectu tuo perornet humilitas, & charitas: quia tribus istis virtutibus, humilitate scilicet & cha-

A ritate atque castitate summæ Trinitati sumus reconciliandi, Patri altissimo per humilitatem: Filio per charitatem: Spiritui Sancto per carnalium delectationum in membris nostris mortificationem: quia membra nostra non possunt esse Spiritûs Sancti templum, nisi abdicata omni turpitudine carnali. Propterea tu singulare Humilitatis, Charitatis, & Castitatis exemplar Jesu Christe, quando *parasti mensam* adversus eos, qui tribulant me, sic inter cætera dixisti: *Hoc facite in meam commemorationem.* Luc. 22. 19.
Unde & nos memores tuæ Passionis, Resurrectionis, & Ascensionis ad mensam istam accedimus, ut per hæc tria tres virtutes accipiamus, id est: Humilitatem, Charitatem, & castitatem. Nam quia in Passione tua humiliasti te
B ipsum, *factus obediens* Patri *usque ad mortem, mortem autem crucis*, rectè per mysterium, & memoriam tuæ Passionis confidimus nobis dari virtutem veræ humilitatis: quia verò in die Resurrectionis apparens discipulis, Passione tua humiliatis, eisdem infudisti donum tuæ charitatis insufflando & dicendo: *accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis*, rectè inter sacra mysteria commemoramus cum Passione tuam Resurrectionem, ut jungamus humilitati charitatem, cujus ignem tu magne sacerdos in die Resurrectionis tuæ nutrire curasti subjiciens ligna incentiva, quando incipiens à Moyse, & omnibus Prophetis interpretabaris discipulis tuis scripturas, quæ de te ipso erant. Nimirum sic te loquente, ac ligna multa in discipulorum cordibus congerente
Philipp. 2. 8.
Joan. 20. 22. & 23.
Luca 24.
C factus est in eis charitatis ignis copiosus, ita ut dicerent ad invicem: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas?* Itaque sicut tuæ Passionis commemoratio ad humilitatem, sic memoria tuæ Resurrectionis informat ad charitatem, ut videlicet supra humilitatis fundamentum, qua Patri altissimo reconciliamur, *qui in altis habitat, & humilia respicit, & alta à longè cognoscit*, surgat ædificium, seu templum charitatis in confœderationem & gloriam tuam Rex pacifice, magne Salomon, qui factus es nobis ædificator pacis, & lapis angularis, in quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum.
Ibidem v. 32.
Psal. 112. 5.
Psal. 137. 6.

D Sed ne compages istius ædificationis dissolvantur per illisum flumen carnalis dilectionis, & immundæ libidinis, quasi fortissimum loramentum & firmamentum domûs istius, adjungitur castitas mentis, & corporis, quam fidelibus tuis administrat memoriale mysterium tuæ Ascensionis, qua fit, ut ea, quæ sursum sunt, sapiant, ubi tu es in dextera Dei sedens, quæ sursum sunt] quærant, non quæ super terram. Unde gustata supernæ delectationis jucunditate libenter mortificant membra sua, quæ sunt super terram, fornicationem, libidinem, concupiscentiam malam & avaritiam, ne amittant semel acceptam castitatis munditiam. Totum hoc nobis confert sacrosancta Communio Eucharistiæ, si memoriam Passionis, Resurrectionis & Ascensionis
Coloss. 3. 2.

Dominicæ agimus cum devotione mentis in Deum exultantis, & gaudentis per oleum lætitiæ. Unde supra dictis donis tuis O *Domine*, qui *regis me*, ita ut *nihil mihi desit*, adjungis mihi Oleum lætitiæ, per quod valeam in te gaudere. Nam

Impinguasti in oleo caput meum. Quod mihi est octava gratia, in octava die Resurrectionis Dominicæ largiter effusa. Nam post virgam Passionis parata mensa vivi panis, qui coctus est per duo ligna Crucis, quæ cum vidua Sareptena Sancta colligit Ecclesia, per gloriam Resurrectionis *impinguasti* tu Deus Pater *caput meum*, id est, ipsum Christum, qui est caput meum, caput Ecclesiæ. Tunc enim glorificata, & clarificata in Christo assumpta humanitas, quæ in Passione tristis erat *usque* ad mortem, sic est oleo lætitiæ perfusa, ut ultra ei accidere non possit ulla tristitia: quin imò *sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron*, sic de homine in Deum glorificato descendit lætitia in Apostolos ad similitudinem barbæ ipsi capiti conjunctos. *Gavisi sunt* enim *discipuli viso Domino*, & gaudium eorum nemo tulit ab eis, atque inde per illos descendit idem oleum lætitiæ usque in oram vestimenti, usque ad extrema Ecclesiæ membra, inter quæ glorior ego David canendo, & tibi Deo Patri gratias agendo, quòd *impinguasti in oleo caput meum*, id est, mentem meam, vel hominem à Verbo tuo assumptum, qui est caput meum, depulsa illa siccitate, vel ariditate, quam notat Isaias Propheta dicens: *Et ascendit sicut virgultum coram eo, & sicut radix de terra sitienti. Non est ei species, neque decor.* Sic homo de virgine conceptus, & natus de terra virginea tanquam de terra sicca procreatus in sua Passione humilem, ac servilem prætendit habitum non habentem speciem, *neque* decorem propter quod succisus est judicio iniquorum principum quasi lignum aridum, cùm esset ipse lignum viride. Unde & dicitur: *Filiæ Jerusalem nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?* Fuit ergo ipse in rei veritate semper *lignum* viride *secus decursus aquarum plantatum*, de quo in primo Psalmo in capite libri hujus evidenter scriptum est, quòd *folium ejus non defluat*, sed semetipsum exinanivit, ut in sua morte videretur quasi lignum aridum. In Resurrectione autem de Divinitatis suæ pinguissima radice sic refloruit, ut quasi Oliva fructifera materiam luminis, & unguentorum sufficienter administret, qui & in Ascensione Spiritum Sanctum effundendo, & quasi vitis fructificando suavitatem odoris *vinum lætificans cor hominis* abundanter protulit. Et hæc est nona gratia, de qua in gratiarum actione dico:

Psal. 132.2.

Joan. 20. 20.

Isa. 53.2.

Luc. 23. 28. & 31.

Psal. 1.3.

Et calix meus, Spiritus videlicet tuus in me effusus, *inebrians, quàm præclarus est!* *Calix* enim tuus, quia tuus eum das, & *meus*, quia eum mihi das, *quàm præclarus est!* Neque enim sic inebriat, ut sobrietatem auferat, sed eam potiùs adauget clarificando sensus nunc interioris hominis, & posthac etiam exterioris, quando *reformabitur corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis* tuæ. Nunc interim sive calix tuus, sive, ut alia translatio habet: *Poculum tuum inebrians*, ita inebriat, ut oblivionem terrenarum vanitatum bibentibus conferat: quia sicut corpus tuum se dignè comedentes tibi Christe concorporat: sic & sanguis tuus & Spiritus tuus bonus dignè se bibentes tibi conviscerat, & convivificat, ut possit quisque illorum dicere: *Vivo autem jam non ego, vivit verò in me Christus.*

Philip. 3. 21.

Galat. 2. 20.

VERS. VI.

Et misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ.

Hæc est novissima, & decima gratia præcedentium gratiarum præparatrix, & conservatrix. Nam tua Deus misericordia, quæ prævenit *omne datum optimum, & omne donum perfectum* conferendo ad custodiendum, quod contulit, *subsequetur me. Misericordia*, inquam, tua, id est, Spiritus tuus mihi in pignus datus, *subsequetur me*, non ad horam, sed *omnibus diebus vitæ meæ*, vitæ mortalis, inhabitando, specialiùs autem interdum visitando, & sua collatione, seu vigilantem, seu dormientem ad opus tuum suscitando. In mortali namque carne, dum vivo, diligentissima, & perseveranti custodia indigeo, ne deficiam in via, sed & hic benè curram, & taliter cursum consummando, & fidem servando ad bravium veniam *ut inhabitem* in futuro sine fine *in domo Domini*: *in domo* non manufacta, sed æterna in cœlis: non ad horam, sed *in longitudine dierum* æternaliter. Ista finalis causa de omnibus Superioribus pendet. Ad hoc enim supra dicta concessa sunt, *ut inhabitem in domo Domini in longitudinem dierum*, de servo adoptatus in filium. Nam servus non manet in domo in æternum; filius autem manet in æternum.

Jacob. 1. 17.

Gloria Patri, qui oleo lætitiæ perunxit, & impinguavit caput meum Christum Filium suum. *Gloria Filio*, qui est mons Dei, mons pinguis, impinguatus tanquam saginatus vitulus, quem pius Pater occidit prodigo filio suo reverso. *Gloria Spiritui Sancto*, qui est hæc pinguedo, vel oleum, quo Patre ungente impinguatus est homo Christus Jesus, qui etiam Spiritus *calix meus inebrians, quàm præclarus est*. Gloria horum Trium uni æternitati, quæ est illa longitudo dierum, qua Spiritus Propheticus concludit *Psalmum* istum.

PSAL-

PSALMUS XXIII.

Domini est terra, & plenitudo ejus.

Titulus est:

VERS. I. *Psalmus David in primam Sabbathi.*

Gentiles à nominibus septem Planetarum dies appellabant, Primum diem in hebdomada vocantes Diem Solis: secundum diem Lunæ: tertium Martis: quartum diem Mercurii: Quintum diem Jovis: Sextum diem Veneris: Septimum diem Saturni. Talibus nominibus honorabant septem Planetas; vel potiùs sua æstimatione magnos quosdam homines, quibus ut Divinitatis honorem conferrent, falsa opinione nomina eorum transferebant in planetas, de quarum cursu, ortu, & occasu putabant fata humanæ vitæ pendere, ut verbi gratia, qui oriente Marte nasceretur, bellicosus, qui oriente Venere, luxuriosus existeret, & sic etiam de reliquis planetis aliquid in se traherent, quicunque illis orientibus, vel occidentibus aliquid agere inciperent.

Sed hujus erroris Paganam superstitionem Christiana Religio penitus abominata diebus hebdomadæ formavit sic nomina, ut prima dies Dominica dicatur, seu prima feria, deinde per ordinem secunda feria, id est secunda dies à feria: Tertia feria: Quarta feria: Quinta feria: Sexta feria: Septima feria, vel *Sabbathum* dicatur. Vel etiam propterea *Feriarum* apud nos dies nomine vocantur, quòd semper Christianis est feriandum, & vacandum à servili opere, quod est peccatum.

Hebræi verò propter dignitatem *Sabbathi* omnes alios dies appellabant nomine *Sabbathi*, & qui primus erat post Sabbathum, dicebatur prima Sabbathi, id est, prima dies post Sabbathum. Alius secunda Sabbathi, & deinceps per ordinem, tertia Sabbathi, quarta Sabbathi, quinta Sabbathi, sexta Sabbathi. Sabbathum. In prima Sabbathi factus est mundus, & lux facta est, ac divisa à tenebris, ut res pridem confusæ clarescerent per lucem ex distinctione formarum. Sic in Resurrectione Christus depositis tenebris mortalitatis clarificatus est, & homo redemptus ablata peccatorum caligine reformatus est, atque sic novus orbis fundatus est.

De hac clarificatione Redemptoris, & redempti hominis restauratione, deque totius Ecclesiæ fundatione agit hic Psalmus ordine congruenti. Nam peracta Christi Passione, ac de latere ipsius aqua Resurrectionis effusa, sicut in duobus præcedentibus Psalmis tractatum est, consequenter occurrit agendum, quomodo per Dominicæ Resurrectionis triumphum fundata sit Ecclesia in orbe terrarum. Loquitur autem ad similitudinem præconis, qui post triumphum prædicat esse terram victori dicens: *Domini est terra, & plenitudo ejus.* In ultimis verò versibus patet intentio, in quibus monet victorem cum triumpho suscipere.

Distinguitur autem hic Psalmus in tres partes. Primò totum Orbem Domini esse dicit, ut sicut nullus ab ejus imperio est exceptus, ita nec à fide seu à fidelitate sit alienus. Secundò determinat, quibus virtutibus debeant pollere, qui adscribi volunt in ejus curia, & militare in ejus militia. De cujus curiæ, seu militiæ disciplina ibi fit quæstio, ubi dicitur: *Quis ascendet in montem Domini?* Tertiò adversarios increpat, & quasi præco viam parat Domino, præcipiens ad introitum victoris de medio tolli *portas*, ante victoriam ei & suis clausas. Ergo sive Propheta, sive devotus Psalmista de Resurrectionis triumpho lætus, humanum genus, quod varia superstitione laborat, alloquitur, & ait:

Domini est terra, & plenitudo ejus.

Jure humano dicit quisque possessor agrorum, vinearum, domorum: Iste ager meus est, hæc vinea, vel hæc domus mea est, & propter hoc fiunt bella, & lites, atque contentiones, dum quisque suam possessionem dilatare cupit. Similiter jure fori dicit quisque suum, pro quo in foro dedit pretium. Sed jure Divino *Domini est terra, & plenitudo ejus*, non solùm in parte, sed in universitate: quia *Orbis terrarum* ejus est, *& universi, qui habitant in eo.*

Verè suus est *orbis terrarum*, non ab alio sibi datus, sed ab ipso creatus. Et quidem diabolus ejusdem orbis pervasor iniquus duxerat hunc ipsum Dominum *Orbis terrarum* in montem excelsum, & ostendit illi omnia regna dicens: Hæc omnia *mibi tradita sunt, & cui volo, do illa.* Luc. 4. 6.
Verè cùm hæc diceret ille Pater mendacii, ex propriis locutus est: *quia mendax est, & pater ejus* mendacii, quod ipse sibi confinxit. Sed Dominus noster Jesus Christus, *cùm in forma Dei esset*, & jure Divinæ suæ majestatis omnia suo dominio etiam ante mortis obedientiam vendicare potuisset, (*Non enim rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo* etiam ante mortis triumphum) tamen *semetipsum exinanivit formam servi* exhibens in se, in *habitu* servili *inventus ut homo.* In quo tandem habitu consummata obedientia obedientiæ præmium *orbem terrarum* gloria, & honore coronandus accipere dignus erat, homo præsertim, qui ut talem honorem possideret, non naturæ in se humanæ proprium, sed gratiæ recognovit. Unde nec per se, nec per Joan. 8. 44. Phil. 2. 6. & 7.

 discipu-

discipulos hoc publicari voluit ante mortis obedientiam, quod sua esset *terra, & plenitudo ejus*, cùm illud justè potuisset ex eo, quod totus Deus naturaliter Deo natus etiam in humana natura extitit, propter cujus paternitatem verè
Matth. 11. 27. dixit: *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo*, id est: omnia mihi dedit hoc dando, ut Pater meus ipse sit non adoptivè, sed naturaliter, quia me genuit proprium Filium suum, non adopta-
Phil. 2. 8. & 9. vit ut alienum. Attamen *humiliavit se ipsum* in terra ipse Dominus cœli *usque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltavit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum.* Sic ergo exaltatus, licèt verè potuerit, non tamen dixit, vel dicere voluit: *mea est & terra, plenitudo ejus, orbis terrarum, & universi qui habitant in eo*: Sed ita potentiæ suæ dominationem enuntiavit, ut pariter & manifestaret veritatem, & servaret, atque doceret humilitatem.
Matth. 28. 18. *Data est*, inquit, *mihi omnis potestas in cœlo, & in terra*, in quo dicto non sonat potestatis falsa, & jactabunda gloriatio, sed vera, & h milis gratiarum actio, ut & tu quilibet homo ; urus, qui nihil habes, quod non accepisti, non glorieris vel de non acceptis quasi acceperis, vel de acceptis, quasi non acceperis, ne in regionem dissimilitudinis exulans à Christo illi con-
Ezech. 29. 3. formeris, qui dixit in Propheta: *Meus est fluvius, ego feci me ipsum.* Item in Evangelio secundùm Lucam regna orbis terræ ostendens in momento
Luc. 4. 6. temporis: *mihi*, inquit, *tradita sunt hæc, & cui volo, do illa.* Qui hæc dixit, gloriabatur de non acceptis quasi acceperit, imò quod pejus est, de raptis, quasi ea non rapuerit. Minister
Joan. 19. 10. illius erat Pilatus, qui dixit: *Nescis: quia potestatem habeo dimittere te, & potestatem habeo crucifigere te?* Gloriabatur namque de acceptis, quasi non acceptis. Sed revocatur ab hoc typo jactantiæ per humilitatis magistrum sibi dicen-
Ibid. v. 11. tem: *Non haberes in me potestatem ullam, nisi tibi esset datum desuper.* Poterat quoque diabolum redarguisse dicens: Non tibi tradita sunt regna orbis terræ, neque tu, cui volueris, ea
Dan. 4. 14. dare poteris; sed sicut legitur in Daniele: *Dominatur excelsus in regno hominum, & cui voluerit, dabit illud.* Sic de mendacio mendax ille redargui poterat. Sed qui venit homines docere, ac dæmones condemnare, in Pilato vanam gloriationem sana doctrina coercuit, in
Matth. 4. 10. diabolo falsam condemnavit dicens: *vade Sathanas.* Cavenda est ergo hujusmodi gloriatio, ne quisquam se cum diabolo jactet de aliquo bono non suo tanquam suo, sive de accepto, tanquam illud non acceperit, ut Pilatus, cùm nec ipse Dominus Jesus Christus, cui per naturam suæ Divinitatis erant omnia subjecta, voluerit ante peractum obedientiæ meritum sibi omnem potestatem assignare, vel etiam postquam data est ei omnis potestas omnium propter obedientiæ meritum, sic de se ipso loqui voluerit, quasi ea per se habuerit.

Et habuit quidem à die conceptionis homo virginis Filius, idemque Dei filius omnia per se, sed non à se, sicut nec existit à se, sed à Patre generante, omniaque per hanc ipsam generationem

A dante. Propter hoc omnia, quæ habet, omnia, quæ potest, refert ad gloriam & gratiarum actionem dantis omnia Patris, ubicunque ipse de se, vel de sua potestate loquitur. Sed illius discipuli sic honorificantes ipsum filium, sicut ipse honorificavit Patrem, confidenter illum Dominum totius orbis prædicant, quem dicentem audierant: *Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra.* Ergo illum pervasorem, qui falsò dixerat in Evangelio, tradita sibi omnia, & in Ezechiele: *Meus*, inquit, *est fluvius*, illum, inquam, pervasorem per omnes terras missi Apostoli de templis idolorum, & de latibulis cordium infidelium fide introducta potenter ejiciunt, atque illum de mundo in infernum fugantes dicunt ei: Vade Sathanas, vel fuge immunde Spiritus de tota Ecclesia in toto terrarum orbe diffusa,
B fuge de possessione pervasa: fuge tu draco magne de fluvio humani generis, quem tu falsò tuum esse gloriaris: fuge de aquis dulcibus, quia fontes aquarum sanctificati sunt Christo apparente in gloria: & sicut in Evangelio tibi est concessum intrare in porcos, id est, in homines immundos, cum quibus præcipitandus es in mare fugatus de orbe terrarum in abyssum cum omni tua legione, ut te in profundum cum tuis demerso ille solus dominetur & regnet in terra sicut in cœlo, cujus est possessio legitima per Passionis triumphum acquisita omnis *terra, & plenitudo ejus.* Nam & antequam pateretur, ipsius erat *terra & plenitudo ejus* utpote ab illo, & per illum creata, quoniam omnia per ipsum facta sunt, & quando in mundum venit, in propria venit. At postquam vexilla regis prodierunt fulgente ubi-
C que crucis mysterio, & quatuor illius cornibus per quatuor mundi partes extensis, duplici ex jure ipsius triumphantis *Domini est terra, & plenitudo ejus, orbis terrarum, & universi qui habitant in eo.*

Ad literam pervasoris ejectio de terra, in qua illi exhibebatur quasi religio Divina per multa idola, per hoc apparet, quòd crescente in mundo Christiana Religione destructa sunt delubra, constructæ verò, & multiplicatæ sunt Ecclesiæ: nec licet jam diabolo alicubi dominari, nisi quantùm in porcis illi concessis ad hoc sinitur grassari, ut pariter cum illis præcipitetur in abyssum.

Sed in hoc magis de terra ejectus est ille serpens antiquus, quòd tu *Domine benedixisti terram tuam*, Psal. 84. 2.
terram virginalem, terram fructiferam, cui dictum
D est ab Angelo: *Benedicta tu in mulieribus.* Reverà Luc. 1. 28.
Domini est terra ista benedicta, *& plenitudo ejus*, de qua plenitudine illi dicitur: *Ave Maria gratia plena.* Et singulari quidem benedictionis privilegio dilecta possessio *Domini est* ista *terra, & plenitudo ejus*, sed universali quodam jure postulans à Deo Patre accepit in *hæreditatem* suam *gentes, & possessionem* suam *terminos terræ.* Unde jure dicimus: *Domini* Psal. 2. 8.
est terra, & plenitudo ejus: quia Sancta Ecclesia non jam terra vacua & inanis sub aquis latet Paganismi, quam Dominus possessor ejus de profundo exaltavit, & super flumina præparavit congregatis aquis, quæ sub cœlo sunt, in locum unum, ut appareat arida, & sit terra fructifera. Nam sicut ad litteram aquæ in principio terram totam operientes depressæ sunt in subterraneos recessus terrarum, ut super maria fundatus, & exaltatus appareret orbis terrarum, & traderet fructum suum; sic post

Resurre-

Resurrectionem Domini nostri Jesu Christi ex A mortuis effuso desursum Spiritu Sancto, qui & in principio ferebatur super aquas, Ecclesia est exaltata, quæ rectè dicitur *orbis terrarum. Orbis* propter perfectionem, *terrarum* propter diversorum fructuum ubertatem. Etenim sicut in orbe terrarum inde fit copia divitiarum, quòd cùm alia sit terra ferax frumenti, alia vini, alia olei, alia gemmarum, & alia metalli pretiosi, seu raræ vestis, invicem sibi terræ communicant, & fructus, quos habent, singulæ, possident omnes in communione: sic in spiritalibus de singulorum virtutibus fit communis omnium fructus, quando *unusquisque, sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrando, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei* satagit, verbi gratia: *si quis loquitur quasi sermones Dei, si quis ministrat tanquam ex virtute, quam administrat Deus, ut in omnibus honorificetur Deus*, cujus *est terra, & plenitudo ejus*, cujus est *orbis terrarum, & universi qui habitant in eo.* (1. Pet. 4. 10. & 11.)

B

Divinus Evangelista Lucas hoc ipsum notando, quòd *Domini est terra, & plenitudo ejus, orbis terrarum, & universi qui habitant in eo,* rectè in ejus Nativitate indicat *edictum* exiisse à *Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis. Hæc descriptio prima facta est* à nascente Domino, cujus est *terra, & plenitudo ejus, orbis terrarum, & universi, qui habitant in eo. Hæc*, inquam, *descriptio* tunc *prima facta à præside Syriæ Cyrino*, quoniam nunquam antea tanta pax fuit, C ut totus orbis describi potuisset, tali descriptione, sub qua irent omnes, ut profiterentur. Vix enim partibus orbis terræ imperabant Reges vel tyranni ante adventum Christi. Sed illo veniente in mundum descriptio, & professio fit omnium ad unius regis imperium, quia Christus est unus Imperator & Rex omnium sæculorum, cui rectè assignatur descriptio & professio omnium, quoniam electos ex omnibus gentibus ipse calamus scribæ velociter scribentis assignat in libro suo ad vitam, qui eum nunc profitentur usque ad mortem. Dicant igitur Apostoli, dicant omnes, & profiteantur electi, quoniam *Domini est terra, & plenitudo ejus, orbis terrarum, & universi qui habitant in eo. Domini est* D *terra* fructifera, cujus fructus in virtutibus est: & *plenitudo ejus*, quia non est terra inanis & vacua, quæ Domino eam colente frugibus est plena. (Luc. 2. 1. 2.)

In hanc terram multi veniunt, sed non manent in ea, quoniam ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Sed novit Dominus, qui sunt ejus, illi scilicet, qui habitant in ea terra, quæ non est inanis & vacua, quæ intelligitur sancta Ecclesia in orbe terrarum dilatata. In hac illi soli habitant, qui fidem factis probant. Nam quasi exules in ea sunt, qui fidei, quam fatentur, contradicunt operibus. Meritò autem hæc *terra Domini est*, & istius terræ, orbis cum suis habitatoribus *Domini est.*

VERS. II. *Quia ipse super maria fundavit eum congregans sicut in utre aquas maris.* (Psal. 132. 7.) Quasi enim in utre coarctatur mare, cùm suis cinctum littoribus, vectibus, & ostio clausum non operiat terram *super mare fundatam*, & *super flumina* præparatam. Dum enim flumina descendunt in mare, stat fixus, & immobiliter fundatus orbis terræ. Sic & multò magis Ecclesia *super maria* cupiditatum sæcularium fundata, & *super flumina* tentationum est præparata, quæ superando cupiditates & tentationes ad æternitatem tendit, ad quam Dominus *præparavit eam.* Præparator est enim Dominus regni cœlorum & eorum, qui sunt venturi in illud. Propterea dicet in fine, quando jam parata erunt omnia: *Venite ad nuptias*: quia *ecce* jam *parata sunt omnia.* Item: *Venite Benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est.* (Matth. 22. 4. Ibid. 25. 34.)

VERS. III. *Quis ascendet in montem Domini?* O Apostoli, qui nunciatis, & demonstratis orbem terræ super maria fundatum, & super flumina præparatum, qui sic loquentes nobis miseris in mari adhuc naufragantibus ostenditis orbem terræ habentem littus altum, littus æternæ stabilitatis, & soliditatis, dicite nobis: *Quis ascendet in montem Domini?* quis de alto maris ascendet in altum excelsi hujus littoris, quod littus est mons Domini? Et Propheta Isaias de monte hoc loquens, *erit*, inquit, *in novissimis diebus mons Domini præparatus in vertice montium, & elevabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi, & dicent: Venite ascendamus in montem Domini, & ad domum Dei Jacob.* Multi ergo dicent: Ascendamus: Sed *quis* de omnibus *ascendit in montem Domini?* Multi dicent: *Domine, Domine*: sed quis intrabit in regnum cœlorum? *Multi sunt vocati*: sed qui sunt electi? Multi quasi magno nisu conantur, ut ascendant: sed quis ascendendo perseverabit in finem? *Aut quis stabit in loco Sancto ejus*, ut non recedat retrorsum? (Isa. 2. 2. & 3. Matth. 7. 21. Ibid. 20. 16.)

VERS. IV. *Innocens manibus, & mundo corde.* Vultis scire, quis ascendat? *Innocens manibus, & mundo corde*, id est, qui nullis nocet operibus, *& mundo corde* cavet etiam in cogitatione peccare, nolens quemquam lædere. Neque hoc illi sufficit, quòd alterum nec lædit opere, nec lædere intendit corde ipse *innocens manibus, & mundo corde*, sed cognoscens veram esse innocentiam, quæ nec sibi nec alteri nocet, etiam sibimet ipsi vivit utiliter.

Qui non accepit in vano animam suam. Qui habens oculos non eis utitur ad videndum, in vanum habet eos. Ita homo, qui habens animam rationalem ratione non utitur, sed vivit irrationabiliter, hic *in vanum accepit animam suam*; nec talis *ascendet in montem Domini*: sed is, *qui non accepit in vanum animam suam*, cujus ut pectus est rationabile, ita quoque obsequium est rationabile. quoniam bene utitur, & nunquam abutitur ratione; aut si abusus ea fuerit, satisfacit rationabili emendatione.

Aliter: *Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, & omnia vanitas.* Cumque diligenter enumerasset omnia, (Eccle. 1. 2.)

quæ

quæ sub cœlo sunt concupiscibilia, sicut sunt A mundi hujus divitiæ ac delitiæ atque honores gloriæ temporalis, ad hunc finem loquendi pervenit, ut omnibus istis tanquam vanitatibus transcensis, atque spretis, quia non est eis verum ac solidum, sive constans *esse*, judicet non esse aliud, verum *esse* hominis, nisi ut Deum timeat
Ibid. 12. 13. & mandata ejus custodiat. *Deum*, inquit, *time*, *& mandata ejus custodi*, *hoc est omnis homo*. Si ergo in hoc, vel ex hoc est omnis homo, quòd Deum timet, & mandata ejus observat, qui Deum non timet, & mandata ejus negligit, ipse non est homo, immo nec dicendus est *esse*, qui non habet verum esse. Hic talis quasi evanescens cum hujus mundi transitoria vanitate longè separatur ab æternitatis beata soliditate. Opposita quippe sunt inter se *vanum* & *solidum*, *vanitas* B & *veritas*, *instabilitas* & *stabilitas*, & quisque hominum talis efficitur, quale est illud, quod ab eo præcipuè quæritur, & diligitur. Qui ergo ista *vana* & transitoria potissimùm diligit, cum ipsis *vanis* evanescit. Qui autem per timorem, & dilectionem atque custodiam legis adhæret Domino, unus Spiritus est, & quantò magis inhæret veritati, quæ Deus est, obediendo ejus præceptis & credendo promissis, tantò fit longè à *vanitate* fallaci, illi dissimilis, cui sua *vanitas* im-
Psal. 51. 9. ptoperatur, cùm ei dicitur: *Ecce homo*, *qui non posuit Deum adjutorem suum*, *sed speravit in multitudine divitiarum suarum*, *& prævaluit in vanitate sua*.

Rectè divitiis *vanitatem* copulat, quia *esse* illarum penitus est instabile ac *vanum*. Sed est C homo, qui in hoc *vano accipit animam suam*; & est homo, *qui non accepit in* hoc *vano animam suam*.
Luc. 16. 19. *Dives* ille, qui *epulabatur cottidie splendidè*, *accepit*, & acceptabilem habuit *animam suam*, id est, vitam suam *in* hoc *vano* divitiarum, & delitiarum: sed ipse hoc *vanum* non intellexit *vanum* esse, donec sepultus est in infernum nihil secum ferens de suis divitiis, nisi vanam memoriam delitiarum præteritarum, & ex eo cruciabatur: quia erat omnino præteritum, quod ipse dilexerat
Isa. 28. 19. quasi mansurum. Tunc *vexatio sola intellectum dedit auditui* ejus, quàm *vanum* fuit, in quo *animam suam accepit*, in quo illi acceptabile fuit *animam suam* oblectare, vel *animam suam*, id est,
Matth. 10. 39. vitam suam expendere. *Quisquis* igitur in hoc *vano invenit animam suam*, *perdet eam*, *& qui perdiderit animam suam* in hoc *vano*, *in vitam* D
Joan. 12. 25. *æternam custodit eam*. Quis est, qui invenit *animam suam* in hoc mundo vanitatibus pleno, nisi qui facit voluntatem suam in eo? Et rursum quis est, qui perdit *animam suam* in hoc mundo penitus *vano*, nisi qui mortificat voluntatem propriam, dum *non accipit* illam *in vano*?

Diligenter animadvertendum est, quod dicitur: *Qui non accepit in vano animam sum*. Sic enim creata fuit anima hominis, anima rationalis, ut Divinam indueret æternitatem. Sed postquam Adam nudus ab immortalitatis gloria, indutus est pelliceâ tunicâ quæ utique vestis est vana, quoniam vetustati, & instabilitati est obnoxia, multi sunt ejus posteri, qui in hoc vano indumento *accipiunt animam suam* non odientes eam, quæ carnalis est, *maculatam* tunicam, sicut Apostolus Judas do- *Epist. Jud.* v. 8. & 19.
cet, quoniam delectabile, ac nimis acceptabile illis est in hac tunica paulare, atque in ejus mollitie *animam suam*, id est, animalem, & carnalem voluntatem suam oblectare.

Quo contra quidam, sicut Apostolus Judas *Ibid.* v. 23.
docet, oderunt, *quæ carnalis est*, *maculatam tunicam*, qui sicut Abraham exultando, ut videant diem Christi, Christum induendo exuunt eam: quia non potest ullo modo superindui stola veritatis & immortalitatis, nisi exuta primùm tunica vanitatis, & mortalitatis. Vel sicut Lazarus in eadem tunica doloribus, & ulceribus, ac paupertate gravati, & si necessitate urgente cupiunt saturari de micis, hoc est, de superfluis mensæ divitis, non tamen cum divite quoquam cupiunt vivere in deliciis. In Abraham divite commendatur æternæ lucis desiderium cum longa patientia, qui proinde magis fuit condemnabilis, quia cùm ei affluerent divitiæ, noluit eis cor apponere, noluit in *vanitate* divitiarum *accipere animam suam*, superando scilicet *vanum* vanitatum desiderium, per vehementius desiderium, quo diem Christi ardebat, in quo animam suam cupiebat inveniri abnegatam sibimetipsi. At in paupere Lazaro commendatur hujus præsentis vitæ tædium cum bona patientia, quam sic tenuit in pauperte sua, ut non concupisceret nisi vix necessaria miseræ vitæ solatia, videlicet aliorum superflua sua credens necessaria: neque his concupitis peccavit, qui nec res alienas desideravit: quia divitum superflua pauperum sunt necessaria. Fuit ergo pretiosa in conspectu Domini mors Abrahæ divitis, qui potuit mortificare in divitiis animam suam, non indulgens ei vana divitiarum oblectamenta, quia *non accepit in vano animam suam*, & si aliquando anima sua, id est, animalis, & sensualis cupiditas ei allusit, ipse eam non accepit, sed eam repudiando quasi meretricem, quasi filiam Babylonis miseram non eam habuit acceptam & charam: atque ideo tam ipsam, quàm parvulos ejus allisit ad petram, cujus diem desiderando exultavit, in quo desiderio *accepit animam suam*, cui videlicet indulsit libenter omnia, quæ valere illi possent ad excitandum vel ampliandum tale tam sanctum desiderium.

Si ergo filii Abrahæ sumus, opera Abrahæ faciamus. Non accipiamus in vano animam nostram, subtrahamus illi vanitatis oblectamenta, & ingeramus ei veritatis hortamenta, & si vanum quid acciderit, si vanitatis delectatio veritatis delectationem in anima nostra superaverit, ut sæpè contigit etiam electis, dum aut illicita commiserunt, aut in rebus licitis nimietate quadam veritatis & justitiæ metas excesserunt, saltem post factum non sit nobis acceptum, non sic accipiamus in vano animam nostram, ut permanendo in vanitate non veniamus ad veritatis lucem, in qua luce arguenda sunt opera vana, & castiganda est anima vanitatem volens amplexata tanquam adulterino amore polluta.

Quæ autem vanitati subjecta est non volens, dum necessitate cogente utitur vanis istis temporalibus *propter eum*, *qui eam subjecit in spe*, *li-* *Rom.* 8. 21.
berabitur quandoque *à servitute* vanitatis & *corruptio-*

corruptionis in libertatem gloriæ filiorum DEI. Quare? quia subjecta est non volens, & propter eum, qui eam subjecit, portat vana, quæ non vult, ut apprehendat vera bona, quæ vult: nec talis anima sibimetipsi est accepta in vanitate, cui subjecta est non volens, sed in veritate promissoris veraciter promittentis vera bona, ante quorum lucem vanum est nobis surgere, qui sedere, id est, humiliari adhuc jubemur sub jugo obedientiæ propter eum, qui subjecit nos. Ita sedenti Abrahæ apparuit Dominus, quia respexit inter divitias, humiliatum cor ipsius. Apparuit autem sedenti *ad ostium tabernaculi*, quod est hospitium exulantis, & sedenti *in convalle Mambre*, id est, in magna & perspicua humilitate. *Mambre* namque interpretatur *perspicuum*: quia videlicet in perspicuæ veritatis humilitate tanquam in Convalle Mambre jucundum est sedere filiis Abrahæ, ne quando surgant & extollantur de vanæ hujus mundanæ prosperitatis arrisione, quæ maximè contemnenda est in ipso fervore diei suæ his, qui exultant cum Abraham, ut videant diem Christi, qui in ipso fervore diei sedenti Abrahæ apparuit, suumque diem illi præostendit.

Gen. 18. 1.

Ad hujusmodi verò sessionem perfectæ humilitatis interdum valde proficit cum Lazaro in hoc mundo affligi paupertate, vel corporis infirmitate. Nam licèt Sanctus Job divitiis benè utendo laudabilis extiterit, laudatusque sit à Domino: tamen divitiarum amissione atque corporis infirmitate ad majorem profecit humilitatem, ita ut is, qui anteà non legitur in terra sedisse, tunc sederet in sterquilinio. Unde rectè illi duplicata est consolatio sic vehementer humiliato. Non enim dubium est ipsas divitias homini simplici & recto ac timenti DEUM fuisse ad hujus vitæ consolationem, non ad corruptionem. Sed non fuisset geminata hæc talis consolatio, nisi humilis, & patiens amissis divitiis inflicto sibi vulnere pessimo sedisset in sterquilinio. Sic nimirum & Lazarus dupliciter consolatus, cui sanè in hoc magna fuisset consolatio illic requiescere, ubi requievit Abraham. Sed in hoc amplior, & quasi duplex erat consolatio, quòd dives Abraham pauperem Lazarum quasi pius pater dulcem filiolum fovebat in sinu suo. Ideo non incongruè quidem sanctis censu divitibus, & spiritu pauperibus, ut fuit Abraham, qui cùm dives esset, & cum Domino loqueretur, tamen se pulverem æstimavit, convenit illa promissio: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Sed Lazari similibus, qui usque ad mortem fuit ægrotus & mendicus, illa promissio consolationis congruit, quam in Isaia Spiritus Sanctus edixit hujusmodi pauperibus nullam consolationem habentibus in hoc mundo. *Ad ubera*, inquit, *portabimini, & super genua blandientur vobis.* Qui blandientur? Et quibus blandientur? nimirum sancti divites blandientur sanctis pauperibus Lazari similibus. Imò ipse DEUS blandietur talibus, quia ipse dicit: *Sicut mater consolatur filios suos, ita consolabor vos.* An non

Matth. 5. 3.

Isai. 66. 12.

Ibid. v. 13.

Aerit hæc magna, & infinita consolatio, quòd quasi mater dulci filiolo blandiens post materna ubera ipse DEUS propria manu *absterget omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, sed neque ullus dolor, quia prima abierunt?* Licèt ergo magnus fuerit Pater Abraham, *qui non accepit in vano animam suam*, dives, & sine persecutionibus defunctus: tamen illo major fuit afflictus David, ac per multas tribulationes probatus. Unde Beatus Evangelista Matthæus ante Abraham posuit David in libro generationis JESU Christi *Filii David, Filii Abraham.* Ordo præposterus, sed necessario commutatus, dum sanctus afflictus valde non afflicto est prælatus, qui & promissionem quasi duplicis consolationis acBcepit non solùm promittente, sed & jurante illi Domino filium de ipso nasciturum pariter & regnaturum, qui Abrahæ promissus est homo *nasciturus*, nec tamen ei dictus est Rex futurus. Hujus magnæ promissionis consolationem pauper, & afflictus David in eo promeruit: quia *non accepit in vano animam suam.* Quippe nihil vanum vel intendit ex deliberatione faciendùm, vel approbavit præter deliberationem factum. Nam contra deliberationem & intentionem suam à tentatore præoccupatus evanuit, quando in Uriam Hetæum peccavit. Sed *non accepit in vano animam suam*, quam de hoc ipso graviter humiliavit, & usque ad cordis contritionem omnimodis afflixit, quòd in vano libiCdinis illicitæ oblectamento delectata evanuerat ad tempus, quoadusque ad eum veniret Nathan Propheta enuntians ei veritatem contra peccati perpetratam vanitatem. Audita igitur David veritate nequaquam sibimetipsi complacuit in sua vanitate, sed odiens peccati seductoriam vanitatem accepit, & acceptam habuit Prophetæ increpantis veritatem & severitatem. Propterea pœnitens de sua vanitate gaudet in DEI veritate dicens illi: *Ecce enim veritatem dilexisti.* Sic à vanitatis laqueo liberatus, & veritati per concordiam adunatus *ascendit in montem Domini* quasi penitus *innocens manibus, & mundo corde*: quia non illi post pœnitentiam imputabatur, quòd anteà fuerat nocens manibus per homicidium, & immundo corde per adulterium. Tantum ei ad salutem valuit, quòd *non accepit in* D*vano animam suam*, quòd plus dilexit redargutionis & increpationis veritatem, quàm si quis ei obtulisset adulationis vanitatem. Denique sic orat alibi optans correptionis veritatem, detestans adulationis vanitatem, ubi dicit: *Corripiet me justus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Dicat ergo David securus, quod in semetipso fuerat expertus, quoniam *ascendet in montem Domini* etiam post peccata perpetrata, *qui non accepit in vano animam suam*, qui plus diligit veritatem, quàm vanitatem, in qua veritate fundatus non solùm in conversatione, sed etiam in locutione sua studet esse justus.

Apoc. 21. 4.

Matth. 1. 1.

Psal. 50. 8.

Psal. 140. 5.

Ee Nec

Nec juravit in dolo proximo suo.

Etsi aliquando cogente necessitate juravit, *non juravit in dolo.* Cùm enim nihil omnino jurare laudabile sit, verum jurare tolerabile, falsum jurare damnabile: sicut nunquam falsum permittimur jurare, sic interdum sinimur verum jurare cogente videlicet grandi necessitate, non ut aliquem in errorem inducamus, sed ut errorem perniciosum juramento vero tollamus. Non igitur offendit in verbo, *nec juravit in dolo proximo* suo, qui diligenter studuit evitare causas ac necessitudines jurare cogentes, ut verbi gratia in lege jurare compellitur, qui depositum perdidit, quòd manum non extenderit in rem proximi. Et si talis necessitas jurandi, vel major emersit, sine dolo juravit. Ut autem falsum aliquo modo, seu verum ad aliquem decipiendum & lædendum juraret, compelli non potuit: atque ideo iste *vir perfectus est, qui non offendit in verbo*, & huic debetur benedictio; sicut econtra illi maledictio, qui dicit *malum bonum, & bonum malum, dulce amarum, & amarum dulce*, cui scriptura imprecatur væ, quod ponitur pro æterna damnatione: sed qui non offendit in verbo carens videlicet mendacio & dolo, (*Jac. 3. 2.*) (*Isa. 5. 20.*)

VERS. V.

Hic accipiet benedictionem à Domino, & misericordiam à DEO salutari suo.

Erit enim inter illos, quibus dicetur: *Venite benedicti Patris mei.* Si cum Abraham suscepit hospitio Angelos, id est, bonos nuntios, in quibus & Christum suscepit, quem in suis honoravit. At si cum paupere Lazaro ipse indiguit hospitio, & alio quolibet solatio, cùm esset esuriens, vel sitiens, nudus, vel hospes, infirmus, vel in carcere, dignè connumerabitur illis minimis, de quibus dicetur: *Quamdiu fecistis uni de his minimis meis, mihi fecistis.* Et ita sive inter judicandos bonos sive inter judicantes *hic accipiet* benedictionem à Domino. Multo ampliùs verò ille pauper & minimus, qui sua erogando pauperibus pauper effectus, *à Domino accipiet benedictionem.* Unde sicut ante nos dictum est: Presbyter, qui sua vel pauperibus erogavit, vel Ecclesiæ rebus adjunxit, & se in numero pauperum paupertatis amore constituit, etsi multa postmodum in Ecclesiasticis facultatibus accipiat, unde & minimis Christi serviat, & ipse inter minimos minimus vivat, non fraudabitur benedictione, sed hic talis duplicia, in terra scilicet viventium possidens bona, cum bonis ministris minimorum laudabitur, & inter ipsos minimos coronabitur. Propterea in festis Martyrum, qui *minimi* fuerunt, quique ad utilitatem, & ædificationem aliorum non solùm sua expenderunt, sed superimpenderunt semetipsos pauperes ipsi & pauperum ministri: quia interdum nec unde viverent, habuerunt, nec vivere permissi per eam charitatem, qua majorem nemo habet, pro fratribus suis animas ponere non dubitaverunt: In festis, (*Matth. 25. 34.*) (*Ibid. v. 40.*) (*Joan. 15. 13.*)

Ainquam, talium Christi minimorum, & minimis Christi ministrantium dicimus hujus Psalmi versiculum de quolibet illorum: *Hic accipiet benedictionem à Domino, & misericordiam à Deo salutari suo.* Similiter & in festis Confessorum, quibus propter minimos Christi vivere à DEO concessum est, rectè de quolibet illorum canit Ecclesia hunc Psalmum dicens de uno quolibet ipsorum: *Hic accipiet benedictionem à Domino, & misericordiam à DEO salutari suo.* Et dicit de multis:

Hæc est generatio quærentium eum, quærentium faciem DEI Jacob. VERS. VI.

Sed ne putes hanc benedictionem provenire de meritis absque gratia, vel de gratia sine meritis, nota, quòd & merita requiruntur, ubi dictum est: *Innocens manibus, & mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo*: Et misericordia DEI ostenditur esse causa tam meritorum, quàm præmiorum, cùm dicitur: *Hic accipiet benedictionem à Domino, & misericordiam à DEO salutari suo.* Ponitur autem post magna merita major meritis DEI misericordia, ut quantalibet fuerint merita tua, scias te indigere misericordiâ Divinâ. Rursum ne putes meritis humanis misericordiam DEI præveniri, audi, quod dicitur: *Hæc est generatio quærentium eum, quærentium faciem DEI Jacob.* Si ergo *voluntariè genuit nos verbo veritatis* DEUS; non quia eramus initium, sed, *ut simus initium aliquod creaturæ ejus*, ut simus *generatio quærentium* eum, scias misericordiæ, & gratiæ ejus adscribendum, quòd aliquibus reprobatis aliquos elegit, sicut Jacob elegit, Esau autem odio habuit, cùm necdum aliquid boni fecissent aut mali, quando alter est electus, alter projectus. Ideo quantalibet subsequantur merita, præventionem gratiæ debet *hæc generatio quærentium DEUM* pariter *quærere*, & cognoscere *faciem DEI Jacob*: quia videlicet sicut gratuita bonitate, cùm necdum aliquid fecisset boni vel mali, præventus est Jacob: sic per gratiam prædestinationis, & electionis præventa est omnis *hæc generatio quærentium faciem DEI Jacob.* Neque enim merita sunt bona, nisi de gratia præveniente & subsequente: præveniente, ut fiant: subsequente, ne pereant. (*Jac. 1. 18.*) (*Rom. 9. 13.*)

Et licèt *omnis generatio quærentium Deum* quærat *faciem DEI Jacob*, specialiùs tamen, & excellentiùs illi quærunt & inveniunt *faciem DEI Jacob*, qui sicut *Jacob* simplex cum matre habitavit, ejusque pio consilio benedictionem à Patre obtinuit, pro qua fratris Esau persecutionem sustinens exulavit, atque in exilio suo per patientiam servitutis officiosæ duas uxores & multarum greges ovium acquisivit, & postremò ipse Patriarcha Patriarcharum, pater plenus dierum, appositus est ad patres suos: ita ipsi *quærendo faciem DEI Jacob* sectantur exempla virtutum *Jacob*, sim-

simpliciter habitantes in Ecclesia, cujus pio Act.12.5. favore benedicuntur à DEO Patre, sicut Petrus Apostolus, cùm servaretur in carcere, & oratio fieret ab Ecclesia ad DEUM pro eo, *benedictionem accepit, & misericordiam à DEO* Ibid.v.11. *salutari suo*, ita ut diceret: *Nunc scio verè, quia misit DEUS Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Judæorum.* Ex tunc Petrus ad salvandas gentes persequente Judaico populo, carnali Esau, directus instantiâ prædicationis quasi duas uxores acquisivit: quia Magistros Ecclesiarum ad virtutem eximiam contemplationis & actionis informavit, per quos multos greges ovium ipse Pastor ovium pascit sedulò peragens officium sibi Joan.20.15. à principe Pastorum injunctum, ubi ei ter- 16. & 17. tiò dictum est: *Petre amas me? pasce agnos* vel *oves meas.*

Post Petrum Apostolum in hac generatione quærentium faciem DEI Jacob nonnulli similiter imitantur Jacob, & ipsi oves & agnos pascendo, persecutionem fratris carnalis ferendo, Patriarchas, id est, electos filios per Evangelium gignendo, & tandem beato fine cum Patribus quiescendo. Convenienter igitur in talis cujusque Patris beata requietione psallens Ecclesia dicit: *Hic accipiet benedictionem à Domino, & misericordiam à DEO salutari suo.* Et ne putetur parvus esse numerus talium, de singulari transitus fit ad pluralem, cùm dicitur: *Hæc est generatio quærentium Dominum, quærentium faciem DEI Jacob.*

Diapsalma, hic interpositum, à dictis dicenda distinguit satis congruè, quia hoc loco mutantur, & variantur loquentium personæ. Contestata enim Christi Resurrectione ac declarata Christiana Religione portæ mortis præcipiuntur auferri: Primò verbis Angelorum, qui DEUM descendentem ad inferos prævenerunt. Nam cùm Rex gloriæ Christus infernum debellaturus intraret, & Chorus Angelicus ante faciem ejus portas principum tolli præciperet, illic primùm auditæ sunt voces imperiosæ di-

VERS. VII. centium:

Tollite portas principes vestras.

Quibusdam justitiæ rationibus fortibus veluti ferreis vectibus *portas vestras* obfirmare solebatis, quamdiu conscriptum contra hominem chirographum recitabatis, firmissimè astruendo, quòd vestræ potestati, vestroque dominio jure subjaceret homo cum omni suâ posteritate: qui cùm liber fuisset, sponte consenserat ad suscipiendum jugum peccatorum, quo jugo trahendus esset in infernum. Sed ecce vectes ferrei confringuntur, quia rationes vestræ licèt fortes, Rom.6.19. quasi ferrei vectes fortioribus rationibus destruuntur, cùm verissimè dicitur: *sicut per unius hominis inobedientiam peccatores constituti sunt multi: sic & per unius hominis obedientiam justi constituentur multi.* Et ipsi homines liberati, qui vestro imperio contradicunt, verissimè di- Rom.5.8.9. & 10. cunt: *Cùm adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. Multò magis igitur justificati*

A *nunc, in sanguine ipsius salvi erimus ab ira per ipsum. Si enim, cùm inimici essemus, reconciliati sumus DEO per mortem filii ejus: multò magis reconciliati salvi erimus in vita ipsius.* Habuistis quidem vos Principes mali quasi *portas* æreas, & vectes ferreos, quando peccatum *regnavit ab Adam usque ad Moysen, etiam in* Ibid.v.14. *eos, qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ, qui erat forma futuri:* sed postquam venit, qui erat futurus, nunc dignum est, ut *confiteantur Domino misericordiæ ejus, &* Ps.106.16. *mirabilia ejus filiis hominum, quia contrivit portas æreas, & vectes ferreos confregit*, dum & peccati regnum destruxit, & regnum justitiæ suscitavit, sicut olim promiserat dicens: *Ecce* Jer.23.5. *dies veniunt, dicit Dominus, & suscitabo David* B *germen justum, & regnabit Rex, & sapiens erit, & faciet judicium, & justitiam in terra.* Ecce hoc est *judicium*, ut Princeps mundi ejiciatur foras de templis, & cordibus, quæ incubat: & hæc est *justitia*, ut sicut per unius hominis peccatum posteri ejus venerunt in damnationem: sic per unius hominis justitiam, quicunque illi per fidem incorporantur, à damnatione sint liberi, tam illi, qui eum venturum fideliter exspectaverunt, quàm qui eum in carne præsentem receperunt. *Quotquot enim receperunt eum,* Joan.1.12. *dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Et quotquot eum recipient usque in finem sæculi, dabit eis *potestatem filios DEI fieri*, cùm priùs fuerint filii prævaricatoris Adæ, per quem peccantem C portæ mortis erectæ sunt, per quem etiam sua peccata excusantem, & defensantem eædem portæ quasi vectibus ferreis firmatæ sunt. Sed quia iste secundus Adam nec peccavit, neque tamen, cùm falsò accusaretur ante Pilatum, semetipsum excusavit, portæ mortis confractæ ceciderunt, vectes ferrei contriti sunt.

Igitur o Principes infernales, quorum suasu passus est innocens injustè, amittere debetis etiam eos, quos videbamini quasi ex justitia possidere. *Tollite* itaque *portas vestras*, tollite, quas videbamini habere justitiæ causas, obmutescite illo veniente, in quo *princeps* vester *non habet quicquam.* Et vos *æter-* Joan.14.30. *nales portæ*, videlicet Fides, Spes, & Charitas, *elevamini.* Quasi enim depressæ fuistis in profundum vos *æternales portæ* illis in in- D ferno detentis, ac penè desperatis, qui nunc ecce cantant nostro, & illorum Domino advenienti: *Advenisti desiderabilis, quem exspectabamus in tenebris, ut educeres hac nocte vinculatos de claustris: te nostra vocabant suspiria, te larga requirebant lamenta: tu factus es spes desperatis.* Utique desperati, sed non desperantes fuerunt, qui hunc triumphum semper speraverunt, sed ab aliis impiis in inferno pariter positis desperati fuerunt, qui sicut in hoc mundo, sic & in inferno spe salutis humanæ cum diabolo caruerunt. In bonis ergo desperatis vos *portæ æternales*, fides, spes, & charitas fuistis depressæ, cùm credentium, sperantium, diligentium animæ diu derelictæ fuissent in inferno. At

 nunc

nunc *elevamini portæ æternales*, exulta electorum fides, quia ecce venit, quem credidisti venturum, ac proinde, tu Fides jam non eris ultra dicenda fides, quia vides, quod credebas: & cùm tibi Fidei succedit visio speciei, tu per hanc successionem non deprimeris, sed magis elevaris, & consummaris ad similitudinem auroræ, quæ cùm elevatur, consummatur. Jacebas autem tu depressa, quamdiu ea, quæ credenda suasisti, paucis & vix erant credibilia tanta dilatione interposita, ut vix crederentur futura.
Isai.51.17. Sed nunc *elevare, elevare, consurge Jerusalem.* Consurge fides, ut de te fiat visio pacis, & sis tu Jerusalem, quæ fuisti Sion: quæ res futuras demonstrasti per speculum & in ænigmate, nunc eas exhibe in manifesta visione, quia ecce

Introibit Rex gloriæ. O Fides, o porta æternalis, cujus præsentaria visione tu consummaris & elevaris! Et tu o spes electorum portæ æternalis, quoniam habita de bonis æternis tui capaces non fraudabis, nunc elevare ac lætare, quæ in fovea tristitiæ infernalis jacuisti sub tenebris penè detrusa in abyssum desperationis: Elevare, inquam, & lætare: quia ecce *introibit Rex gloriæ* ad visitandos in se sperantes, & tu spes concepta, & habita de promissione adventûs ipsius eris porta æternalis lætitiæ, cùm nihil defuerit æternorum bonorum, quæ sperata & exspectata sunt per te. Ad summum tu Charitas electorum in inferno positorum porta æternalis, quia fide, ac spe deficiente tu nunquam excides in æternum permansura, fuisti aliquomodo depressa, dum quod amasti, esset à te separatum longâ nimis absentiâ. Sed nunc tu porta æternalis elevare, dum nos Chori Angelici ante faciem ejus, quem amas, jubemus tolli portas principum, præparando iter planum ad illius introitum non longè differendum. Nam ecce adest, *& introibit* ipse *Rex gloriæ.*

Aliter: Tu Fides porta æternalis utpote habita de bonis & malis æternis, & tu Spes porta æternalis habita videlicet de solis bonis æternis, & tu Charitas bona æternalis, quæ semel
1.Cor.13.8. benè fundata non excides in æternum: Vos tres *portæ æternales* in sanctis Apostolis, aliisque discipulis Christi nimiùm depressæ fuistis tempestate persecutionis, quoniam etiam fortissimus vestrûm in fide defecisset omnino, nisi Dominus pro illo rogasset, ut non deficeret fides ejus, & illi de numero vestro parvam spem
Luc.24.21. retinuerant, qui dicebant: *Nos autem sperabamus, quòd ipse esset redempturus Israel*, in quibus etiam Charitas abundante tunc iniquitate
Ibid v.25. ita erat frigidata, ut verè dicerentur *stulti & tardi corde.* Sed jam nunc vos *portæ æternales*, fides, spes, & charitas, in Apostolorum cordibus depressæ, sic *elevamini*, ut quilibet eatenus penè incredulus in fide confortatus palpato, & conspecto Christi corpore fideliter di-
Joan.20.28. cat: *Dominus meus, & DEUS meus.* Et spes vestra firma sit, non quòd adhuc redempturus sit Israel: sed quia hic ipse, qui effusione sui

A sanguinis jam redemit Israel priùs venundatum sub peccatis, jam per suam resurrectionem *ere-*
xit cornu salutis vobis in domo David pueri sui, Luc.1.69.
& regnabit in domo Jacob in æternum, & regni Ib.v.32. 33.
ejus non erit finis. Et vos eritis domus Jacob, in qua regnabit in æternum. Ideo vos, qui refrigescente charitate stulti & tardi corde fuistis, nunc recalescente Charitate tales estote, ut verè
dicatis: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis,* Luc.23.32.
dum loqueretur nobis in via, & aperiret nobis scripturas? Ita ergo *elevamini portæ æternales*, quæ in tristitiæ fovea fuistis, ut exultetis & satiemini ab uberibus consolationis vestræ, dum tibi o fides! aderit, quod credidisti, & tibi o spes! dabitur, quod sperasti, & gaudium tuum nemo tollet à te, o charitas! porta æter-
B nalis, *& introibit Rex gloriæ.*

Scimus, quòd iste Rex gloriæ propter nos exivit à Patre, & venit in mundum. Iterum reliquit mundum, & introibit ad Patrem vobis
cernentibus, videntibus enim vobis elevabitur Act.1.9.
ad cœlum. Et vos igitur cum eo elevato *elevamini portæ æternales*, ut in altum tendentes induamini virtute ex alto, & repleamini Spiritu Sancto, qui cùm ad vos introibit, pariter cum eo *introibit* ipse Christus *Rex gloriæ* unà cum
Patre suo, sicut promisit vobis dicens: *Si quis* Joan.14.23.
diligit me, sermones meos servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Quando in aviditate regni
terrestris dixistis ei: *Domine, si in tempore hoc* Act.1.6.
C *restitues regnum Israel*, sperantes terrenos triumphos, quales habuit Rex David, vel pacem magnam, qualem habuit Rex Salomon in regno Israel, tunc Fides, Spes, & Charitas vestra potiùs temporales quàm *æternales portæ* fuerunt, quoniam potiùs ad temporalia, quàm ad æterna bona capienda patuerunt. Sed nunc *elevamini* vos *portæ*, ut sitis *æternales*, ad æterna videlicet, ac superna bona potiùs, quàm ad terrena patentes, *& introibit Rex gloriæ*, cujus introitu non estis dignæ, quamdiu non estis elevatæ. Igitur *elevamini* sursum ad desiderandum, & quærendum regnum cœlorum, quod non est de hoc mundo, sed à summo cœlo egressio ejus, & occursus ejus usque ad summum ejus. *Elevamini*, quoniam elevata est magnificentia regni
D promissi vobis. *Elevamini*, quoniam elevatus est sol, & luna stetit in ordine suo.

Elevamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ. O vos principes inferni, qui malas portas, fidei tamen vel Ecclesiæ minimè prævalituras, erexeratis, quando eos Christo patiente ad diffidentiam ac desperationem, & ad Charitatis oblivionem urgebatis. Vos nunc *tollite has portas vestras*, in vos redundet vestra impietas, *& elevamini* vos *portæ æternales* Fides, Spes, & Charitas ad credenda, speranda, & amanda, quæ sursum sunt, non quæ super terram. *Et introibit Rex gloriæ.* Nos Principes inferni hactenus habuimus dominium in toto mundo tanquam in atrio principis nostri, qui quasi fortis armatus custodivit hoc atrium suum. De hoc atrio quos

quos volebamus, traximus in carcerem nobis A commissum, scilicet in infernum, & clauso isto carcere non erat, qui posset exire, cùm tamen introëuntibus paterent ejus portæ, quæ ingressis erant clausæ. Nos etiam custodes carceris custodiebamus carcerem. Sed ecce Angelicus Chorus adest, & lumen refulget in habitaculo carceris, & dicitur Ecclesiæ apud nos captivatæ, Ecclesiæ Patriarcharum, & aliorum antiquorum justorum, qui quantumlibet fuerint justi, tamen vincti fuerunt catenis duabus, actualium scilicet, & originalium peccatorum, dicitur planè huic tam vinctæ nunc Ecclesiæ: *Surge velociter, elevare, elevare, consurge Jerusalem, solve vincula colli tui.* Et ecce jam ceciderunt catenæ de manibus ejus: computruit *jugum* ejus *à facie olei*, à facie cujusdam Regis oleo B exultationis uncti præ participibus suis. Et nos quidem novimus, quòd multi Reges & Prophetæ, sive justi cupientes hunc Regem gloriæ videre, quem non viderunt, & audire, quem non audierunt, ad nos venientes portas nostras non fregerunt, imò ipsi apud nos catenati manserunt. Venit ad nos David, & Salomon Reges inclyti, & gloriosi, & alii Reges magni, sed catenis duabus catenati, actualibus scilicet atque originalibus peccatis. Iste autem *Rex gloriæ* non solùm venit sine catenis, sed ipse inter mortuos liber etiam solvit alios à catenis. Et

Isai. 51. 17. Ibid. 52. 2. Ibid. 10. 12. 27.

VERS. VIII. *Quis est iste Rex gloriæ*, quo veniente cadunt portæ nostræ? Forsitan iste est, quem multi Reges, & Prophetæ voluerunt videre, & non viderunt. Dicite vos cœlestes Angeli nobis infernalibus angelis: *Quis* sit *iste Rex gloriæ*, qui tam *gloriosè magnificatus est*, qui *equum, & ascensorem*, cunctosque currus nostri Regis, nostri Pharaonis, *projecit in mare*, suffocans, & interficiens nos proprio sanguine cum aqua de latere suo exeunte?

Exod. 15. 1.

Dominus fortis, & potens ipse *Rex gloriæ.* Hoc nos cœlestes Angeli dicimus vobis infernalibus ministris, quòd iste, cujus potentiam vos miramini, *Dominus fortis & potens est*, de quo prædixit Isaias: *Ecce Dominus in fortitudine veniet, & brachium ejus dominabitur.* Venit primò ad terras de cœlo in mansuetudine: sed ecce jam descendit ad inferna cum magna fortitudine *ipse Dominus fortis & potens*, D & brachium ejus hîc dominatur, quo brachio infernus ecce spoliatur. Iste est verè fortis Samson, in loco quidem Calvariæ ab ipsa Dalila, id est, à Synagoga decalvatus & infirmatus, at nunc recrescente cæsarie istius Nazareni, exerente videlicet se ipsius Divinâ fortitudine, quâ videbatur nudatus ac decalvatus in cruce, jam duas columnas magnæ domûs concutit movendo cœlum, & terram, dum & in cœlo sol obscuratur, & terræmotus fit magnus ipso moriente nec non etiam resurgente. *Dominus fortis* iste est, qui verè David *manu fortis* prævaluit in funda, & lapide triumphans in cruce, in qua erat ei pastoralis virga ipsa crux, & pastoralis pera caro ipsius munda, in qua velut quinque lapides quinque suscepit vulnera. Sed de Sacra-

Isai. 40. 10.

mento unius vulneris per aquam, & sanguinem lateris sui prostratus est incircumcisus Princeps vester, ô Principes infernales! ideo iste *Dominus fortis* jure prædicatur, *Et potens in prælio.*

Potens iste deponit potentes de sede, facitque, ut mali potentes potenter tormenta patiantur, & *fecit potentiam in brachio suo dispergendo superbos mente cordis sui, nec est, qui possit resistere* potentiæ, ac *voluntati* suæ: quia *in ditione* ipsius *cuncta sunt posita.* Ergo ipse est *potens in prælio* contra Principem vestrum, & contra vos, qui hactenùs in Ægypto populum ejus tenuistis captivum. Nunc autem consummatâ victoriâ per crucem quasi per virgam Moysi vos omnes Ægyptii cum Principe vestro fugamini, & spoliamini: quia hæc est nox, quæ exspoliat Ægyptios, ditat Hebræos. Et quia nemo potest domum fortis intrare, nisi priùs alligaverit, & superaverit ipsum fortem: ideo iste *fortis, & potens in prælio* primò ligatus est, ut solveret mundi ruentis complices. Attamen vinculis ipsius Princeps vester ligatus, & morte ipsius mortuus est, quia *mors mortua tunc est, quando in ligno mortua vita fuit.* Cùm ergo sitis victi cum Principe vestro, iteratò vobis præcipimus, & dicimus:

Luc. 1. 51. Esth. 13. 9.

Tollite portas Principes vestras. VERS. IX. Et similiter dicimus: *Elevamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ:* C quia iteratio est confirmatio, ut fiat sine mora, quod jubetur iteratâ præceptione, obediente vestro Pharaone cum suis ministris, quorum vos Principes estis, repetitæ jussioni: sicut quondam iterata visio in somno Pharaonis absque mora completa est obediente universâ Ægypto Joseph vendito in eam, sed tunc exaltato super eam. Venditus namque verus Joseph vivit, & ipse dominatur in tota terra Ægypti, non solùm in mundo, sed etiam in inferno. Ex illius ergo auctoritate vobis dicimus: *Tollite portas Principes vestras*, & vobis dicimus *portæ æternales*, quæ sub Ægyptiorum duris oneribus pressæ fuistis, nunc *elevamini*, & exaltamini, quia ultrà non subjacebitis Ægyptiorum dominationi, sed per rubrum mare sanguinis Christi baptizati extinctis, & mersis Ægyptiis egrediemini vos omnes electi à primo justo, usque ad latronem in cruce confitentem. Qui nimirum latro usque ad portas istas, quas tolli præcipimus, appropinquaverat, sed per pœnitentiam elevatæ sunt in eo *portæ æternales*, fides scilicet, qua Deum credidit, quem morientem vidit: Spes, in qua precem fundens dixit: *Domine memento mei, dum veneris in regnum tuum*: Charitas proximi, qua latronem blasphemantem zelavit, & increpavit: Charitas Dei, qua regnum cœleste amavit, in quo sui mentionem fieri optavit. Itaque iste latro è porta inferi & mortis ereptus elevatis in eo portis æternalibus hodie cum Christo erit in paradiso. Et vos quoque omnes eritis cum eo, quorum fides non defecit, quorum spes longanimis extitit, quorum charitas non

Luc. 23. 42.

 exci-

excidit per tot retroacta tempora in exspectatione longissima promissi vobis liberatoris, qui nunc ecce adest.

VERS. X. *Quis est iste Rex gloriæ?*

Sic dicitis, & miramini. Audite, vel potiùs præsentialiter videte, quia magnus est iste, cui Throni, & Dominationes occurrunt, quo

Psal. 67. 2. exurgente *dissipantur inimici ejus, & fugiunt, qui oderunt eum, à facie ejus*, quia fortitudinem ejus ferre non possunt. Est enim *Dominus fortis, & potens in prælio*, est planè etiam *Dominus virtutum.* Primò enim vitia sibi contraria fortiter ac potenter debellando exterminat, posteà ipse *Dominus virtutum* virtutes ædificat & plantat. Primò nunc infernum debellaturus intrat *fortis & potens in* hoc *prælio*: Deinde ipse *Dominus virtutum* virtuosos electos suos de inferno ereptos in paradiso collocabit, ubi absque spinis vitiorum & miseriarum solæ virtutum deliciæ abundabunt illis in horto deliciarum ipso eos glorificante, qui est *Rex gloriæ.*

Cuncta hæc dicta ex personis Angelorum, possunt nihilominùs convenienter dici ex personis Apostolorum, Martyrum, Confessorum, atque Pastorum. Dicant ergo Apostoli, quibus datum est nôsse ministerium regni Dei, dicant Principibus Sacerdotum Principes Ecclesiarum Sancti Apostoli: *Tollite portas Principes vestras.* O Principes populi & seniores, qui claves regni habetis, nec vos intrantes, nec alios intrare sinentes, qui mandatum Dei irritum fecistis propter traditiones vestras, per quod portas cœli clausistis, & portas vestras erexistis, *tollite portas vestras*, auferte traditiones vestras Pharisaicas, & vos *elevamini portæ æternales*, divinæ videlicet sanctiones mandatorum cœlestium, per quorum observantiam introitus patet in regnum cœlorum: *& introibit Rex gloriæ* non jam quærens manu factæ circumcisionis, aut carnalium sacrificiorum observantiam, sed solam Trinitatis gloriam, quæ in portis æternalibus insinuatur, sectandam non ad tempus, ut Sabbathum, vel circumcisio, aliæque carnales observantiæ, quæ cessare debent velut umbræ jam præsente veritatis luce apertis & elevatis portis æternalibus, id est, manifestatis præceptis omnino cœlestibus, & spiritualibus, videlicet de charitate, quæ nunquam excidet, de humilitate, castitate, obedientia aliarumque cœlestium virtutum observantia in æternum permansura, quando erunt homines harum permanentium virtutum sectatores, sicut Angeli Dei intra cœlorum portas æternales æternaliter Deum, & se invicem diligentes, humiles, casti, & obedientes, non ad serviendum laboriosè, sed ad laudandum eum, quem laudant Angeli æternaliter.

Quis est iste Rex gloriæ? Hoc dicimus nos

Joan. 8. 33. Judæi qui *semen Abrahæ sumus, & nemini servivimus unquam*, discipuli Moysi, de quo scimus, quia locutus est ei Deus. Hunc autem, quem vos Apostoli prædicatis *Regem gloriæ*, nescimus unde sit, *Quis* ergo *est iste Rex gloriæ?* vel quomodo iste credendus *Rex gloriæ*, qui sicut latro pependit in cruce? Dicimus ad hæc nos Apostoli: quia *Dominus fortis, & potens in prælio* est iste, quem prædicamus. Prædixit enim vobis, quòd propter incredulitatem vestram cadetis in ore gladii, & captivi estis ducendi in omnes gentes, & erit ira populo huic. Inde est, quòd *videns civitatem* vestram *flevit super illam* dicens: *Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & coangustiabunt te undique, & ad terram prosternent te, & filios tuos, qui in te sunt, & non relinquent in te lapidem super lapidem, eò, quòd non cognovisti tempus visitationis tuæ.* Luc. 19. 41. 43. & 44. Est ergo *Dominus fortis, & potens in prælio*, qui per exercitum Romanorum dissipat sibi populum adversarium nullo valente in prælio resistere, quin fiat, quod prædixit iste *Dominus fortis, & potens in prælio.* Nonne mirabilis est fortitudo, & potentia hujus Domini, qui vos suos debellat inimicos Judæos per alios suos inimicos paganos? Est ergo ipse revera *potens in prælio*, cui militavit intra vos ô Judæi domestica seditio, & extrinseca obsidio, ut non vanos effectus habeat vestra electio, qua seditiosum Barrabam prætulistis Christo, qui est *fortis & potens in* hoc ipso *prælio*, quo tulerunt & locum, & gentem Romani.

Est etiam *Dominus virtutum*, virtutes multiplicando in nobis, qui virtute magnâ reddimus testimonium resurrectionis ejus, & virtutes multas, ac miracula operamur in nomine ejus, cœcos illuminando, leprosos mundando, mortuos suscitando, aliasque sanitates multas dando. Si ergo vos increduli Principes populi quæritis, *quis* sit iste *Rex gloriæ*, quem prædicamus, agnoscite in vestrarum portarum disjectione, in vestræ gentis exterminio per Romanos facto, quia ipse est *Dominus fortis & potens in prælio.* Agnoscite quoque in æternarum portarum elevatione, in Evangelicarum traditionum glorificatione, ac magnificatione, quia ipse est *Dominus virtutum*, qui per suum Evangelium non quærit sanguinem hircorum, aut vitulorum, sed nos cibans carne suâ per proprium sanguinem introducit nos in Sancta Sanctorum, id est, in ipsum cœlum, quo præcursor pro nobis ingressus patefecit nobis & omnibus in se credentibus portas æternales. Unde per has portas ingressi gratias agimus introductori nostro, & dicimus: *Nostra autem conversatio in cœlis est.* Qui ergo sic per misericordiam voluit, & per potentiam potuit portas mortis per vos erectas tollere, ac portas æternales per nos infirmos elevare ad laudem gloriæ suæ, reverà ipse est *Rex gloriæ.*

Nunc ex persona Martyrum sunt repetenda, quæ dicta sunt ex Angelorum, & Apostolorum persona. Dicant nunc Martyres Christi: Vos mundi hujus *Principes tollite portas vestras.* Tollite, & auferte mala edicta, & pravas leges, per quas intrare cogitis homines in infernum, dum Christum verum Deum coli prohibetis, & idola colitis, & coli præcipitis in legibus vestris, quæ nimirum leges sunt portæ inferi nullatenus prævalituræ Sanctæ Ecclesiæ supra petram fundatæ. Igitur *tollite* has *portas vestras* ô *Principes* hujus sæculi, & *elevamini* vos *portæ æternales*, id est, bonæ Principum Catholicorum leges, ac præceptiones Ecclesiasticæ paci faventes. Vos tales *portæ* in altum *elevamini*, ut portis inferi depressis, videlicet malis legibus cassatis, vos bonæ leges ubique teneamini. Cessent leges Neronis, teneantur leges

leges Constantini Catholici Imperatoris. Cessent & pereant prava edicta tyrannorum promulgata contra Christum, & serventur ubique bona statuta Imperatorum. *Et introibit Rex gloriæ*, quoniam expulsis dæmonibus de cordibus, & templis, introibit in corda per fidem, in templa per veram religionem Christus *Rex gloriæ.*

Quis est iste Rex gloriæ? Miramini vos Principes mundi, quis sit iste *Rex gloriæ?* sed nos Martyres & testes hujus *Regis gloriæ* dicimus vobis, quia iste est *Dominus fortis & potens in prælio.* Cùm enim stemus nos Martyres contra vos horrendos Principes *in prælio*, ita fortiter ac potenter per nos triumphat *iste Rex gloriæ*, ut nullo tormentorum genere vos possitis
Rom. 8. 37. nos milites ipsius terrere ac superare, *sed in his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos.* Inde intrepidè contestamur, quia ipse est *fortis & potens in prælio*, qui nos confortat in prælio, cujusque sanctus sanguinis prodigos facit amor milites ejus, dummodo illum liceat cernere dispendio vitæ præsentis. Sicut enim quon-
Jud. 7. 19. dam ille Gedeon in trecentis viris lagenis ac lampadibus armatis cum ipso clamantibus, & tubicinantibus, complodentibus lagenis, lampadibusque coruscantibus vicit castra Madian fortia ac valida nimis: sic Dominus noster iste, quem vos, ô Principes hujus sæculi, miramini, nostro, testium videlicet suorum trecentorum armatus exercitu, Sanctæ Trinitatis numero per fidem insignito, vos ô Principes, superaturus & fugaturus est. Licèt enim corporum nostrorum per vos fragiles confringantur lagenæ: attamen ex lumine miraculorum de nostra morte splendentium, vestrosque oculos percutientium vestra convincitur conscientia, ut manifestæ veritati diu contradicere non valeatis, cui etiam dum in aperto contradicitis, faciem tamen ejus in occulto accipitis, id est, verum Deum Dominum nostrum Jesum Christum negare non potestis. Unde in proximo est, ut in fugam convertamini, impingamini, minuamini. Igitur interrogantibus vobis, ac dicentibus: *Quis est iste Rex gloriæ?* Respondemus vobis confidenter nos testes ejus dicentes: *Dominus fortis, & potens, Dominus potens in prælio.*

Iterum quæritis, & dicitis: *Quis est iste Rex gloriæ?* dum vobis, vestrisque jussis despectis *tolluntur portæ vestræ*, *& elevantur portæ æternales*: Audite, atque hoc sentite in vobis, quod sentimus nos in nobis: quia *ipse est Dominus virtutum*, qui virtutes operatur in nobis non solùm *in prælio* nos virtute suâ confirmando, sed etiam post prælium nobis in pace quiescentibus apud sepulchra nostra sive aliàs per nomina & merita nostra virtutes multas operando. Hujus rei testes sunt etiam ipsi dæmones, quòd *corpora*
Eccl. 44. 14. nostra *in pace sepulta sunt*, & vivunt nomina nostra in æternum, quæ nisi viverent, non eos audita torquerent. Est ergo *iste Rex gloriæ* verè *Dominus virtutum*, qui etiam per nomina nostra operatur signa *virtutum* dæmones torquendo, ac de obsessis corporibus ejiciendo, sive de templis expellendo, & nostras reliquias ibidem collocatas miraculis ac virtutibus clarificando.

Vox Confessorum: *Tollite portas Principes vestras.* Vos Hæresiarchæ, qui noluistis esse discipuli veritatis, & facti estis magistri erroris contra fidem, quæ est porta veritatis, erexistis portas vestras, id est, falsas doctrinas. Nam tu Ari, cujus nomen fœtet omni mundo, seminasti primus in mundo de Filio Dei: erat, quando non erat, tu illum convertibilem prædicasti, tu minorem Patre blasphemasti, atque talia dogmatizando portas mortis erexisti, easque rationibus verisimilibus, & Scripturarum depravatis testimoniis quasi vectibus quibusdam obfirmasti. Similiter, & vos cæteri hæretici contra fidem Catholicam clavibus Petro commissis munitam, portas mortis erexistis, qui veritatem impugnando falsa dogmata fabricastis. At nunc patefacto veritatis lumine in Nicena Synodo, & aliis Orthodoxorum Patrum Conciliis, & Scriptis Omousion, id est, consubstantialem Patri Filium prædicantibus, & omnia falsa dogmata confutantibus, *tollite* vos *Principes*, vos Hæresiarchæ *portas vestras*, id est, pravas doctrinas vestras, vos ipsi damnate, si non vultis damnationi subjacere. Si autem permanebitis in damnatione, vos Principes tenebrarum harum dæmones tollite ad vos in infernum *portas vestras*, id est, malos Doctores, præcipuè Arium, quem turpi morte in secessu evisceratum in infernum trahetis. *Tollite* pariter & alias *portas vestras*, ut nulla supersit hæretica pravitas vel schismatica, quæ non cum auctore suo sit anathemizata, & vobis in uno fasciculo alligata in igne comburenda, ne ulla deinceps hæresis porta vobis pateat.

O tenebrarum Principes, *tollite*, inquam, *portas vestras, & elevamini portæ æternales*, id est, Catholici Doctores cum vestra doctrina vos *elevamini*, post Apostolos in summa auctoritate sitis, & Christus in vobis loquens audiatur, de quo Pater dicit: *Hic est Filius meus dilectus, in* Matt. 17. 5.
quo mihi complacui, ipsum audite. Ipsum ergo in vobis audiant, quicunque salvari volunt, tanquam veraciter *æternales portæ* introitum pandite vos in regnum æternum prædicando Filium Patri æterno coæternum, quod negat Arius, & Spiritum Sanctum Patri ac Filio coæternum, quod negat Macedonius. Isti hæresiarchæ cum suis similibus mendaciorum fabricatoribus tollantur de medio, & sint in inferno. At vos *elevamini portæ æternales*, *& introibit Rex gloriæ.* Hunc Regem gloriæ Donatus coarctare nisus in Africa sola exclusit illum de toto terrarum orbe suâ æstimatione. Similiter alia quælibet Secta dicens de Christo: *Ecce hic, aut ecce* Matt. 13. 21.
illic, in parte illum coarctavit. *Elevamini* econtra vos *portæ æternales*, *& introibit Rex gloriæ.* Imò per vos manifestabitur jam introiisse in Ecclesiam Catholicam toto terrarum orbe diffusam. Unde jure à vobis prædicatur non solùm *Dominus fortis & potens in prælio*, sed etiam *Dominus virtutum*: quia per vestram doctrinam & potenter devicta est pars adversariorum, & lucernæ ardentes in manibus vestris manifestant in vo-

in vobis mirabilia dona *virtutum.* Estis enim castitatis laude Angelici, contemptu mundi sublimes, & multis justitiæ meritis Orthodoxi. Fulget in numero vestro gloriosus Pater Augustinus, Hæreticorum debellator, præcipuus cum suo Doctore Ambrosio quasi duæ olivæ, ac duo candelabra. Hi duo illustrant meridiem per suæ doctrinæ quasi meridianum splendorem. At Hilarius Episcopus cum suo discipulo Martino quasi clarum Vespere lucent in Occidente. Basilius cum suo Gregorio quasi aurora valde rutilans ornant Orientem. Severinus Coloniensis, & Amandus
Cant. 4. 16. Trajectensis in aquilone lucentes dicunt: *Surge aquilo, & veni auster.* Sic per omnes terrarum fines inveniuntur *portæ æternales,* quibus dicitur: *Elevamini portæ æternales*, & introibit Rex gloriæ.

Post Confessorum de fidei assertione triumphum sequitur vox Pastorum, qui rationabiles greges pascere studentes arcent luporum truculentam rabiem à sibi commissis ovilibus. Unde dicunt & malis Principibus: *Tollite portas Principes vestras.* O vos Principes jam non pagani, sed falsi Christiani, qui non manifestè ut Nero vel Decius, impugnatis Ecclesiam, sed lupos, fures, & latrones intromittitis in eam, dum spreta Canonicâ electione non per Christum, qui est ostium ovium, & porta æternalis, sed per Simoniam, quæ est porta infernalis, intruditis sub nomine Episcoporum, Abbatum, Præpositorum, Sacerdotum, Capellanorum, Canonicorum, fures, latrones & lupos rapaces gregi non parcentes, quæ sua sunt, quærentes. Isti sunt non portæ cœli, sed *portæ inferi*: non portæ Dei, sed portæ *vestræ* ô Principes! Unde per has portas vestras non *introibit Rex gloriæ*: quia cùm sint manifesti Simoniaci, Hæretici, Anathemizati, qui Simoniacè per Laicorum Principum violentiam irrumpunt in Ecclesias, nulla Societas luci est ad istas tenebras, nulla conventio Christi est ad Belial, nulla salus est in eorum interdictis Missis. Igitur *tollite portas istas*
Joan. 2. 16. *vestras* ô Principes! *auferte ista hinc*, dicit Dominus, *& nolite facere domum Patris mei domum*
Luc. 19. 46. *negotiationis. Scriptum est* enim: *Quia domus mea domus orationis est* cunctis gentibus: *vos autem fecistis illam speluncam latronum.* Tollite Simoniam, & illos, qui per illam intraverunt. Auferte has portas inferi: quia non prævalebunt adversùs Ecclesiam. Tollite illas, ne vos pariter tollamini cum ipsis portis vestris, quod in diebus nostris ex parte impletum videmus, quia propter hujusmodi Simonias regno privatus est Quartus Henricus, & ipse anathemizatus est cum suis portis infernalibus, & elevatæ sunt portæ æternales, Catholici videlicet Pastores Ecclesiarum canonicè vocati & electi, Sanctoque Spiritu favente consecrati, sine quo Simoniaci fuerunt non tam consecrati, quàm execrati.

Sed quoniam adhuc multæ supersunt portæ infernales: *Tollite* omnino *portas vestras* ô Principes! Associate vos populo Catholico, ut vestro annisu fiat Sacerdotum Canonica electio: & per legitimam promotionem *elevamini* vos *portæ æternales, & introibit Rex gloriæ*: quia per vestra ministeria, & officia Christi aderit præsen-

A tia sanctificans, & purificans Ecclesiam totam, ut non sit aliud nisi domus Dei, & porta cœli habens hunc titulum superliminaribus impressum: *Terribilis est locus iste, hic domus Dei* Genes. 28. 17.
est, & porta cœli, & vocabitur aula Dei. Reverà hic locus terribilis est non solùm dæmonibus, sed etiam sociis dæmonum, ministris immundorum spirituum: quia ubicunque in Ecclesia Dei elevatæ sunt *portæ æternales*, illic non audent propinquare fures. Quis enim ambitiosus audeat Simoniacè offerre pecuniam Pontifici, quem constiterit esse in æmulatione Petri Apostoli dicentis ad Simonem Magum: *Pecu-* Act. 8. 20.
nia tua tecum sit in perditione? Quis Presbyter manifestè incestuosus audeat sibi vendicare officium Sacerdotale præsidente aliquo Episcopo
B tali, qualis Episcopus urbis Romæ Clemens discipulus Petri Apostoli, qui in suis decretis Presbyterum cum propria uxore lapsum prohibet omnino perpetualiter à Sacri Altaris ministerio Sacerdotali, vix indulgens tali, ut januas Ecclesiæ claudat, urceum cum aqua manibus Sacerdotum ferat, & cætera minora gerat officia? Est ergo locus terribilis inordinatè viventibus omnis locus in Ecclesia Dei benè ordinatus, & portis æternalibus munitus.

Etiam claustra Canonicorum, seu Monachorum benè ordinata, & portis æternalibus firmata, nimirum terribilia sunt his, qui nolunt strictè vivere, curiosis, & otiosis, quorum Deus venter est, & quorum studium fabulositas, & vagositas est, quorum cursus per infernales por-
C tas, id est, per pravos Rectores ad infernum tendit, dum eos dissolutè viventes nulla disciplinæ districtio cohibet, vel à suis propriis voluntatibus prohibet. Ut ergo universa Ecclesia sit locus terribilis, & vocetur aula Dei, *tollite* omnes *portas vestras*, omnes consuetudines veritati, & saluti contrarias per vos introductas ô Principes errorum defensores pravitatum. Quòd *si* Luc. 23. 30.
in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? Si in claustris regulariter ordinatis hæc faciunt, in irregularibus conventiculis quid fiet?

Igitur contra universos Principes malitiæ, & nequitiæ donet Dominus efficaciter nos psallere, ac dicere: *Tollite portas Principes vestras, & elevamini portæ æternales.* Non dominetur eis injustitia, sed subdatur semper falsi-
D tas veritati. Et nunc interim dum omnino est impossibile, peccatum non esse, quod est porta inferi, hoc saltem concedatur Ecclesiæ, seu Ecclesiasticæ cuique personæ, ut non regnet peccatum in corpore ejus nunc mortali, quoadusque veniat perfecta pax, qua fiet, ut non solùm non regnet, sed nec sit omnino in corporibus tunc immortalibus, cùm absorpta fuerit mors in victoria, & porta mortis, quod est peccatum, fuerit omnino destructa. Tunc non confundetur Ecclesia, seu Ecclesiastica quælibet persona, *cùm loquetur inimicis suis in porta*, Psal. 126. 5.
quando *nobilis in portis vir ejus* eam prorsus exalta- Prov. 31. 23.
bit *de portis mortis, ut annuntiet omnes lau-* Psal. 9. 15.
dationes ejus in portis Filiæ Sion, in portis Psal. 147. v.
Jerusalem, cui dicitur: *Lauda Jerusalem* 1. & 2.
Domi-

Dominum, lauda Deum tuum, Sion: quoniam confortavit seras portarum tuarum. Tunc nec erunt nec regnabunt in Jerusalem portæ mortis, peccata scilicet. Sed nunc benè agitur, si non regnabunt, si non prævalebunt istæ portæ inferi, dum non possunt ex toto, & omnino tolli.

Interim aperite mihi portas justitiæ vos, qui in turribus estis. Vos, inquam, qui in turribus estis. Vos electi, qui in cœlo regnatis, mihi Ecclesiæ adhuc peregrinanti, mihi, cum Judith inter hostes periclitanti, cum Judith mihi sæpiùs ablutæ in fonte Bethuliæ per lachrymas pœnitentiæ, mihi non in cubilibus, & impudicitiis Holofernis delectatæ, mihi ejusdem Holofernis interfectrici, id est, pravæ libidinis victrici, mih tali seu Ecclesiæ seu personæ vos, qui in turribus estis, aperite portas æternales, ut ingrediens in eas confitear Domino. *Hæc porta Domini, justi intrabunt in eam.* Psal. 117. 20.

Per multas portas pervenitur ad unam portam: quia unum est necessarium. Una hæc porta Virgo est Maria, porta clausa & nulli viro pervia. Sed tamen per eam, licèt clausam, introibunt in regnum cœlorum, quicunque incorporantur ejus filio, qui exivit de illa clauso ejus utero. Inter omnes portas æternales, quibus dicitur: *Elevamini portæ æternales*, hæc magis elevata est, quoniam exaltata est Sancta Dei Genitrix super Choros Angelorum. *Hæc* verè *porta Domini* est, *& justi intrabunt per eam.* Porta hæc æternalis primò per fidem elevata est, quando Angelo credidit perficienda in se, quæ supra humanam possibilitatem erant. Unde de illa dictum est ab Elisabeth: *Beata, quæ credidisti, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt ei à Domino.* Tunc elevata fuit hæc porta æternalis per fidem credendo rem incredibilem, & introivit in eam Rex gloriæ. Nunc elevata est super Choros Angelorum, & regnat in ea Rex gloriæ. Luca 1. 45.

Habemus autem hujus æternalis, & singularis portæ unicum exemplum in Officio Missæ, quæ nimirum & ipsa est porta Domini tunc introitu ejus digna, quando ad similitudinem castissimæ Virginis Mariæ invenitur in ea fides incorrupta, qua creduntur illic fieri, quæ sensui humano sunt incredibilia. Nam idem Corpus, quod in Virgine fuit conceptum, præsentatur in Altari, & sine dubio in omnes dignè participantes ejusdem corporis communione *introibit Rex gloriæ*, ad cujus introitum dignè canitur in principio ipsius Missæ Antiphona, cujus titulus est ad introitum: *Quoniam introibit per eam Rex gloriæ:* si tamen hæc porta sic fuerit elevata, ut dignè per eam valeat intrare ipse Rex gloriæ. Quis enim putet Hæreticos, maximè illos, qui manifestati, & excommunicati, sive interdicti sunt, in suis officiis Christum habere? Apud eos depressa est hæc porta, ideo non *introibit Rex gloriæ* per illam, nisi fortè ad exercendum illic judicium: quia judicium sibi manducant, & bibunt, qui non dijudicantes Corpus Domini communicant indignè. Quantò magis in Missis interdictis judicium, & damnatio sumitur, ubi Deum non ad clementiam, sed ad iram provocat officium, quod contra ejus interdictum præsumitur. Ipse namque suis ministris Ecclesiarum magistris dicit: *Qui vos audit, me audit, qui vos spernit, me spernit.* Igitur Ecclesiarum Magistris, Clericorum in domo Domini negotiantium, & manifestè incestuosorum interdicentibus missas Christus in suis loquens interdixit eas. Et ideo, quia ipso contradicente cantantur, & audiuntur tales Missæ, non sunt istæ Missæ portæ in altum elevatæ, per quas introëat Rex gloriæ, multumque timendum est, ne hujusmodi Missæ sint portæ inferi eas præsumptuosè cantantibus, & audientibus. 1. Cor. 11. 21. Luc. 10. 16.

Notandum verò, quòd aliud est intrare Christum Regem gloriæ; aliud verò eundem intrare Judicem, & vindicem culpæ. Nam ubi intrat ipse Rex gloriæ, ibi regit, & glorificat eos, ad quos intrat. Ubi autem intrat Judex & Deus ultionum, ibi reddit retributionem superbis, quod aliàs optatur, ubi dicitur: *Exaltare, qui judicas terram, redde retributionem superbis.* Benè dicit: *Superbis*: quia non omnis peccator superbus est, sed omnis superbus peccator est. Peccatoribus autem pœnitentibus & humiliatis non retributio, sed indulgentia parata est. Quò contra superbis non indulgentia, sed retributio condigna præparata est. Cùm enim sint omnino temporales, temporalia sola quærentes, non eis aperientur portæ æternales, neque Missæ ipsorum sunt ipsis portæ æternales, quas cantant propter quæstus temporales. At si eas audiret aliquis Catholicus, interdictionis ignarus, propter adipiscenda æterna bona, huic esset Missa talis propter suam fidem bonam porta æternalis. Quantò enim veraciùs in Missa dicitur: *Sursum corda habemus ad Dominum*, tantò altiùs elevatur *porta æternalis, & introibit* Rex gloriæ tantò clementior exauditor omnium, quæ in Missa rogantur, quantò sinceriùs illic non temporalia sed æterna desiderantur. Ubi enim per Missam desiderantur terrena, ibi hæc porta non elevata sursum in cœlum, sed in terram depressa est. Psal. 93. 2.

Ergone peccat Ecclesia Catholica orans in Missa non solùm pro æterna vita, sed etiam pro pace temporali, pro aëris bona temperie, pro frugibus terræ, pro animarum, & corporum non solùm æterna, sed etiam temporali salute, proque omni, qua præsens vita indiget, commoditate? Absit hoc ita æstimare, cùm sanctissimos viros legamus talia rogasse, talesque preces, & orationes apud Altare Domini frequentasse, in quibus non solùm æterna bona optantur, & æterna mala deoptantur, sed & temporalia bona consequenda, & temporalia mala removenda commemorantur. Quid ergo agemus, cùm tales Missas missorum à DEO virorum inefficaces videmus? Nunquid arbitrandum est, vel Sanctos malè petere, vel Deum benè petentes nolle audire? De malè petentibus ait Jacobus Apostolus: *Petitis, & non accipitis, eò quòd malè petatis, ut in concupiscentiis vestris insumatis.* Igitur qui sic temporalia postulant, ut in suis concupiscentiis ea consumant, ei assimilantur, de quo scriptum est: *Et oratio ejus fiat in peccatum*, Jacob. 4. 3. Psal. 108. 7.

quoniam

quoniam ipsa oratio eorum fit peccatum, permaximè, si æternitatis ineffabile Sacramentum inter Sacra Missarum solennia sic celebrant, ut inde temporalia suis concupiscentiis insumenda conquirant. Quo contra Sancti viri primùm quærunt regnum Dei, & hæc omnia credunt sibi adjicienda, quæ valent esse ad necessitatem vitæ præsentis traducendæ, & æternæ apprehendendæ. Unde sive petant illa, sive non petant, dummodo regnum Dei attentè quærant, credendum est ea dari non ad serviendum voluptati, sed ad satisfaciendum necessitati.

Et reverà unusquisque vir perfectus cum fideli Abraham sectando pietatem habentem promissionem vitæ, quæ nunc est, & futuræ, amplectitur quasi uxorem liberam, de qua sibi sperat benedictionem proventuram. Sed cùm illa nobilior uxor tanquam Sara sterilis diu differt parere, spiritus fidelis tanquam Abraham senescit in tam longa dilatione promissæ prolis, atque interim, dum exspectat sibi nasciturum Isaac, id est, *risum* æternum, dolet incolatum suum sibi prolongatum, dicens: *Heu mihi: quia incolatus meus prolongatus est.* (Psal. 119. 5.) In hoc ipso incolatu, quia temporalibus indiget spiritus propter fovendum corpus, vel proprium, vel alienum, nobilis illa promissio æternorum qua primùm nobis quærendum offertur regnum Dei, alteram promissionem, qua dicuntur cætera nobis adjicienda, quasi ancillam suam tradit & sociat spiritui marito, ut ex tali conjugio nascatur Ismaël, quod interpretatur *exauditio DEI*: & interim dum exspectant æterna, in subsidium vitæ præsentis accipiant ista temporalia, quæ petentes cupiunt exaudiri absque dilatione, sicut Agar ancilla Saræ de Abraham concepit sine dilatione Ismaëlem, cujus nomen interpretatur, ut dictum est, *exauditio Dei*, Domina sua interim sterili permanente usque ad senectutem, & penè usque ad sui desperationem. Unde cùm jam nonagenaria se audiret parituram de viro centum annorum, *risit*, & dixit: *Postquam senui, & Dominus meus vetulus est, voluptati operam dabo?* (Genes. 18. 12.) Quantùm putas hæc nonagenaria & sterilis desperasset, si vir suus nec de ancilla prolem genuisset? Posset enim putare virum suum frigidæ naturæ, qui nec de juvencula posset generare qualis fuit Agar, & ideo jam emortuâ vulvâ suâ mulier vetula esset omnino fortasse in diffidentiam prolapsa, ita ut Domino promittenti non crederet se de viro illo concepturam, cujus omnino putaret frigidam esse naturam. Nunc autem, cùm Dominus diceret ad Abraham: Ecce *Sara uxor tua pariet tibi filium, & vocabis eum Isaac.* (Genes. 17. 19.) Sara autem risit, sed de risu redarguta, & pœnitens diffidentiæ laqueum evasit, & credula verbis Domini concepit & peperit filium, filio ancillæ præferendum.

Similiter Spiritus fidelis & perfectus, cùm de promissione cœlestium bonorum speret sibi nasciturum *Isaac*, id est, *risum* æternum, quando hujus promissionis jam videtur emortua vulva præ nimia dilatione gaudii sempiterni, aliquomodo accipit consolationem, & Sara uxor ejus, id est, fides, vel exspectatio æternorum non incidet in desperationem, si de promissione temporalium bonorum nunc interim gignit *Ismaëlem*, id est, *exauditionem*. Et rectè hic filius *Ismaël*, id est, *exauditio* vocatur. Nam Divina ad usque exteriora pertingens auditio ea propriè exauditio, quasi in exterioribus auditio dicitur. Promissa enim sunt talia bona, ubi dictum est: *Omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut agros propter me*, & propter Evangelium, *centuplum accipiet* in hac vita cum persecutionibus, & in futuro *vitam æternam possidebit.* (Matt. 19. 29.) Hoc centuplum Petrus Apostolus in hac vita cum persecutionibus accepit, qui de oblatis pecuniis multa millia hominum communiter sub magisterio suo viventium pavit, ita ut non esset quisquam egens inter eos, cùm priùs ipse cibos manu & arte quærens fuisset pauper & egens, ita tamen, ut sibi esset sufficiens non habens tantas divitias, ut aliorum valeret supplere inopiam. Sed relictis propter Evangelium tantillis, quæ habuit, & omnibus, quæ sibi concupiscere potuit, cùm postmodum propter Christi pauperes pascendos plurimas eleemosynas accepisset, cùmque Paulo Coapostolo suo de pauperibus curam injunxisset, & per illum collectas in gentibus pecunias accepisset, non est fraudatus promissione centupla in hac vita, licèt ærumnis, & persecutionibus plena.

Et quia meliùs est minùs egere, quàm plus habere, Joannes Apostolus in Patmos insula relegatus idem centuplum jucundiùs habuit, quando terrenis consolationibus, & divitiis illic minimè indiguit, non habens illic pauperes, quos pascere deberet, non exspectans illic hospites, quos colligeret, & in se ipso divinis revelationibus, & Angelicis allocutionibus refocillatus nullius terrenæ opis indigeret, utpote jam totus existens in spiritu, cupiensque dissolvi, & esse cum Christo in risu & gaudio sempiterno, quod significat nomen Isaac. Sed cùm ei diceretur ab Angelo, qui ei loquebatur: *Oportet te iterum prophetare populis*, (Apoc. 10. 11.) quasi nobilis ejus uxoris partus, de qua ei fuit Isaac nasciturus, est in longam senectutem ejus dilatus, & quoddammodo supposita est ei ancilla: quia promissio temporalium subsidiorum fuit ei necessaria diu victuro, & Evangelium non solùm prædicaturo, sed etiam scripturo in hoc mundo. Igitur post interfectionem Domitiani resolutus à captivitate Apostolus etiam eo modo centuplum accepit, ut *in omnibus semper omnem sufficientiam habens abundaret in omne opus bonum, sicut scriptum est: Dispersit dedit pauperibus, justitia ejus manet in seculum seculi.* (2. Cor. 9. v. 8. & 9.)

Quòd si Apostoli, & alii viri perfecti cùm geminam promissionem haberent, videlicet præsentium subsidiorum & futurorum bonorum, in una promissione, quæ ad præsentem vitam pertinet, frustrati fuissent, poterat in eis periclitari fides futurorum bonorum, cùm verbum orationis eorum quasi semen frigidum nec ad Ismaëlis generationem sufficeret, nec talium quisquam dicere posset: *Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius* (2. Cor. 1. v. 3. & 4.)

totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, ut possimus & ipsi consolari eos, 2. Cor. 6. 10. *qui in omni pressura sunt.* Item: *Sicut egentes*, inquiunt, sumus, *multos autem locupletantes*, *tanquam nihil habentes, & omnia possidentes.* Nonne cùm hæc dicunt, quasi nato jam Ismaële gloriantur se viri Sancti exauditos esse, tantoque fiducialiùs futuræ beatitudinis præmia exspectant, quantò nunc eorundem præmiorum prævia merita se accepisse certiùs agnoscunt, dum Deus, 2. Cor. 9. 10. *qui administrat semen seminanti*, & panem ad manducandum præstat, sic adauget incrementa frugum justitiæ, ut nihil eis desit in ulla gratia expectantibus revelationem Domini nostri 1. Petr. 1. 8. & 9. Jesu Christi, *in quem nunc non videntes* credunt, posthàc autem videntes exultabunt lætitia inenarrabili *reportantes finem fidei* suæ, *salutem animarum* suarum convivio magno cum Abraham & Isaac delectati tanquam in die ablactationis Isaac, immo jam tunc adulto Isaac, & ejecta tunc ancilla cum filio suo, cùm non erit necessarium Sanctis aliquod temporale vel terrenum subsidium. Hic erit ille dies Christi, veri Isaac, de quo Judæis dicit iste Christus: Joan. 8. 56. *Abraham pater vester exultavit, ut videret diem meum, vidit, & gavisus est.*

Sed ante hunc diem totum solennem pater Abraham orat pro Ismaële dicens ad Dominum: Genes. 17. v. 18. & 20. *Vivat Ismaël coram te*, atque ei Dominus respondet: *Etiam super Ismaël exaudivi te, faciamque illum in gentem magnam, quia semen tuum est.* Nam quilibet perfectus, cujus in hac vita prolongatur incolatus, non solùm æterna desiderat, sed etiam temporalia sibi abundare vult, non ad opus malum, quod esset quasi quædam interfectio Ismaëlis, sed ad opus bonum, quod est vita ipsius coram Deo. Tale desiderium pauperum exaudiens Dominus quasi per effectus rerum dicit fideli suo: *Etiam super Ismaël exaudivi te.* Non otiosè hìc dicitur *etiam*: quoniam principalior est promissio de Isaac, secundaria verò de Ismaële. Quod intelligentes viri perfecti ponunt Jerusalem in principio lætitiæ suæ, semper habentes desiderium principale beatitudinis æternæ, secundarium verò subsidiorum præsentis vitæ.

Sed ad omnia hæc bona obtinenda necessarius est nobis introitus ad nos Regis gloriæ, sine quo neque Angeli boni angelis malis, neque Apostoli Principibus Judaici populi, neque Martyres tyrannis, neque Confessores Hæresiarchis prævalere potuissent, ita ut eis efficaciter & imperiosè dicerent: *Tollite portas Principes vestras.* Rursum non introiisset *iste Rex gloriæ potens in prælio* vel infernum debellaturus, vel tyrannos humiliaturus, vel Hæresiarchas confutaturus, nisi ablatis portis mortis elevatæ fuissent *æternales portæ*, per quas introitus erat ipsi *Regi gloriæ*, *Domino forti*, *Domino virtutum.*

Similiter etiam in hoc tempestuoso tempore tres Principes mali erexerunt portas suas, videlicet Judas fur sacrilegus, & Simon Magus, atque Nicolaus fornicator, nimirum simi-

A les in mysterio iniquitatis tribus illis seditionum Principibus Eleazaro, Joanni, & Simoni, qui tempore obsidionis intestino bello, ac cædibus innumerabilibus civitatem vastantes Jerusalem eam quodammodo suæ tyrannidi subdiviserant. Nam unus ipsorum, videlicet Joannes, superiora civitatis loca, id est arcem & montem templi occupaverat. Alter, id est Simon ambitum civitatis tenuit. Tertius inter hos medius, id est, Eleazarus medium civitatis occupavit. An non etiam nunc videas in hoc extremo consummationis tempore Simonem Magum superiora typicæ Jerusalem, id est, Sanctæ Ecclesiæ culmina, honores videlicet Ecclesiasticos occupantem vendere ac vendentem & ementem occupare? An non extrema, vel ambitum civitatis Dei Judas mercator pessimus

B & fur sacrilegus obtinet in lucris rerum Ecclesiasticarum, sacrilegis pervasoribus decimas ac stipem pauperum sacrilegè profligatâ justitiâ sibi vendicantibus? A quorum sacrilegio nec ipsi Episcopi immunes sunt, qui eadem stipendia pauperum in usus laicos transferunt, vel ab aliis translata non reposcunt. Inter hos medius Nicolaus fornicator locum obtinet, dum in Clero, maximè autem in Sacerdotio fornicantes hinc Pseudo-Episcopos superiores respiciunt: Hinc verò Laicis maximè in mysterio iniquitatis superiores existunt, quibus etiam ad inferos unà cum Pseudo-Episcopis portæ fiunt ipsi Pseudo-Sacerdotes, aut ipsa eorum interdicta Officia & Missæ, quas interdictas interdicti canunt, ad inferos eos unà cum Laicis eorum

C contra interdictum auditoribus quasi quædam portæ transmittunt.

O quantas hæ portæ, vel hi Principes per portas suas ad inferos animas, maximè tempore Henrici quarti, vel quinti transmiserunt, & adhùc transmittere non desinunt! Dicendum, & sæpiùs jam per Pontifices Romanos dictum est istis Principibus: *Tollite portas Principes vestras*, id est, auferte Missas vestras, quas perniciosè cantatis, & cantari facitis, ut per eas, quasi per portas inferi transmittatis eos in infernum, qui tales Missas vel cantant, vel audiunt contra interdictum Romanorum Pontificum, quos justa præcipientes audire debet Ecclesia tanquam ipsum Beatum Petrum. *Tollite* has *portas*: & vos *elevamini portæ æternales*, scilicet Missæ Catholicorum, in quibus

D regnat principaliter æternitatis desiderium, cui adjunguntur preces fideles, & pro statu temporalium ad usum fidelium per hæc temporalia tendentium ad æterna.

Fuerunt quidem inter Apostolos quidam magni primitivæ Ecclesiæ Principes prædictis Principibus valde oppositi, videlicet Simon Petrus, Apostolorum Vertex, damnans Simonem Magum, & Joannes Theologus privilegium virginitatis præmonstrans contra Nicolaum fornicatorem, & Apostolus Paulus plùs omnibus laborans in Evangelio Sanctæ civitatis tenens ambitum, qui in circuitu ab Jerusalem 1. Cor. 15. 10. usque ad Illyricum replevit Evangelium Christi,

Judæ sacrilego per eleemosynarum largitatem contrarius, quas studiosè colligens à gentibus perferre vel transmittere Sanctis in Jerosolymam sollicitus fuit. Et nunc Deus suscitet, ac multiplicet in Ecclesia multos horum Principum suppares meliores, & *æternales portas* pandentes, Divina Sacramenta ritè, ac Deo placitè celebrantes, quales etiam (Deo gratias) nunc portas pandi, & elevari gaudemus, quibus congratulando dicimus: *Elevamini portæ æternales.* Vos, inquam, *Portæ æternales elevamini*, ut non nobis prævaleant portæ inferi, ut non plus valeant Missæ interdictæ ad exacerbandum Deum, quàm vos ad eum placandum. Imò in tantum vos elevamini, ut per illicitas Missas Deus ad iram provocatus, per vos propitietur usque in finem, & per vos portas æternales & elevatas gemina Ecclesiæ proveniat utilitas, dum & per hoc, quòd estis *æternales portæ*, ditantur fideles æternitatis beatitudine, atque per id, quòd estis *elevatæ*, illud etiam elevetur sursum per usum bonum, quod externâ gravitate vergeret in imum, si per vos *portas elevatas* non elevaretur sursum. Per vos nobilis æternorum promissio pariat nobis Isaac, id est, gaudium, sive risum. Per vos etiam in hac vita centuplum præmium accipiendo suscipiamus Ismaëlem, quod interpretatur *exauditio*, ut ex perceptione præsentium munerum firma sit exspectatio futurorum, & præsentibus donis Dei sufficienter adjuti sempiterna fiducialiùs appetamus. Per
Jacob. 1, 17. vos *portas æternales, & elevatas omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum* ad nos descendat *à Patre luminum.* Vos *portas* cœli aperiat Dominus, & pluat nobis per vos manna, ut edamus panem Angelorum, qui est unica refectio animarum, & cibaria mittat nobis in abundantia, etiam ad reficienda corpora, & confortanda in usum bonorum operum.

Sunt verò & aliæ portæ infernales, ac penè innumerabiles innumeras animas ad inferos transmittentes. Tot enim sunt portæ inferi, quot criminalia, vel capitalia peccata mundi in maligno positi. Magna nempe porta, & nimis altè subrecta est superbia, latæ, ac nimis amplæ portæ avaritia & luxuria, ac reliqua ejusmodi vitia capitalia, quibus nostro in tempore alia quædam accessit porta, falsa videlicet pœnitentia, nimirum Pseudo-Sacerdotibus animas decipientibus, & eas, quæ non vivunt, vivificantibus, sicque eas ad inferos sub specie pietatis transmittentibus, ac sub specie medicamenti animas vulnerantibus, imò & falsa præsumptione veniæ occidentibus. Non enim ab eis, sicut in lege præceptum est, *pectusculum*
Lev. 7. 34. *elevationis*, vel *armum dextrum separationis* exigunt, id est: nequaquam ab eis propositum elevatæ ad Deum voluntatis, ac separatæ à sæculo operationis armum dextrum exquirunt, sed odium in corde & concubinas retinentibus, quælibet injusta acquisita vel decimas laicis possidentibus ab officio noxio, à negotio, vel
* f. malitia militia * non recedentibus pœnitentias tradunt, cùm econtra Sanctorum Patrum contestetur auctoritas, non posse quempiam de uno criminali pœnitentiam agere, qui ab alio non recesserit. Qui enim *offendit in uno, reus factus est omnium,* Jacob. 2. 10. non quidem secundùm effectum operis, sed quantùm ad consecutionem attinet salutis.

Sed & pro his portis dicimus, magis autem à Spiritu Sancto per Ecclesiæ Rectores efficaciter dici optamus: *Tollite portas Principes vestras.* O Sacerdotes Principes populi atque utinam boni *tollite portas vestras*, id est, unà cum criminalibus peccatis etiam falsas pœnitentias. *Et elevamini* vos *portæ æternales*, istis portis contrariæ, innocentiâ videlicèt ac vera pœnitentiâ. *Et introibit Rex gloriæ.* Et benedictus Deus, etiam in hoc auditu implevit, ac magis adhuc implebit desiderium nostrum, ut tale, quod contra falsas pœnitentias, unde rectè gaudeamus, audiamus intonari, sicut à Papa Innocentio falsas à veris pœnitentiis distinguente generali Concilio dictum est: *Sanè*, inquit, *quia inter cætera unum est, quod Sanctam Ecclesiam maximè perturbat, falsa videlicèt pœnitentia, confratres nostros Presbyteros monemus, ne falsis pœnitentiis laicorum animas decipi, & in infernum pertrahi patiantur. Falsam autem pœnitentiam esse constat, cùm spretis pluribus de uno solo pœnitentia agitur, aut cùm sic agitur de uno, ut non discedat ab alio. Unde scriptum est: Qui totam legem observat, offendat autem in uno, factus est omnium reus. Videlicet quantùm ad vitam æternam. Sicut enim si peccatis omnibus esset involutus, ita, si in uno tantùm maneat, æterna vita januam non intrabit. Falsa etiam fit pœnitentia, cùm pœnitens ab officio vel curiali vel negotiali non recedit, quod sine peccatis agi nullâ ratione prævalet, aut si in corde odium geretur, aut si officio cuilibet non satisfaciat, aut si offendenti offensus non indulget, aut si arma quis contra justitiam gerat.* Hoc Decretum Innocentii Papæ, si quis eo legitimè utatur, verè *porta æternalis est*, sed adhuc heu! nimiùm per negligentiam depressa, quæ ut elevetur, ac per eam vera pœnitentia in Ecclesia reformetur, quæ & ipsa unà cum Innocentio *portæ æternales* sunt, dicamus singuli, dicamus omnes: *Elevamini portæ æternales.*

Pro omnibus autem portis æternalibus, ut eleventur, *tu Regis alti janua, & porta lucis fulgida* Mater, & Virgo Maria sis nobis adjutrix præcipua, simul orans, ut quotiescunque ad canendas, vel audiendas Missas convenimus, per illas quasi verè pœnitentiales portas & elevatas clementer ad nos *introëat Rex gloriæ* Filius tuus *Dominus fortis, & plenus in prælio*, in quo prælio judicet nocentes nos, & expugnet impugnantes nos sive dæmones sive malignos homines, sive omnes affectiones contrarias honestati virtutum, quas virtutes amat ipse *Dominus virtutum.* Et quia *ipse est Rex gloriæ*, pariter & in hac vita regat Ecclesiam suam gloriosè, atque in futuro consociet eam gloriæ suæ. Quòd si verbum nostræ orationis adeo est invalidum, peccatis nostris exigentibus, qui tales existimus, ut indigni simus exauditione, quam præsignavit Ismaël, & risu, quem præsignavit Isaac, tu porta æternalis, per quam clausam venit in mundum

dum Patris excelsi, veri Abraham, Verbum æternum, semen benedictum, in quo benedicendæ sunt omnes tribus terræ, pro nobis ora, tuisque fortibus orationibus infirmas nostras orationes eleva o Porta elevata, ut per te sit excusabile, quod fecimus, sit impetrabile, quod petimus, sit acceptabile, quod offerimus, neque unquam desit nobis utile solatium exauditionis in impetrandis etiam vitæ hujus miseræ subsidiis, quoadusque nascatur nobis verus Isaac Filius tuus, quo nato in terris & tu nobilis Mater gavisa es, & conridebant tibi vicini tui, scilicet sancti Angeli canentes: *Gloria in excelsis DEO, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* (Luc. 1. 14.) Hic verus Isaac per te nobilem Patris excelsi sponsam nobis in nobis nascatur, crescat, adolescat, maturescat, & ejecto filio ancillæ cum matre sua, cessante videlicet post obitum nostrum temporalium subsidiorum necessitate, ipse totus desiderabilis Isaac nos in hæreditatem solus possideat in manifestatione gloriæ suæ: quia *ipse est Rex gloriæ. Ipse fortis, & potens in prælio* quasi David manu fortis fortissimè, ac potentissimè per gladium bis acutum

A cunctos inimicos suos debellabit in extremo judicio, *Ipse Dominus virtutum* peracto judicio quasi Rex pacificus Salomon pacatum tenebit Imperium inter agmina cœlestium virtutum, quibus consociabit homines amatores virtutum *Ipse Dominus virtutum, Ipse Rex gloriæ,* cui sit gloria nunc, & in sæcula Amen.

Gloria Patri Domino, cujus est mons Domini, de quo dictum est in Psalmo: *Quis ascendet in montem Domini?* Gloria Filio Ipsi monti Domini, qui elevatus in verticem montium, exaltatus videlicet super omnes Choros Angelorum *Fortis est, & potens in prælio,* Dominus virtutum, Rex Gloriæ, Gloria Spiritui Sancto, qui est illa benedictio, & misericordia, de qua dicitur in Psalmo: *Hic* B *accipiet benedictionem à Domino, & misericordiam à DEO salutari suo.* Gloria Patris, & Filii, & Spiritus Sancti æternitati, de qua dicuntur *æternales Portæ,* quæ sunt portis inferi contrariæ.

PSALMUS XXIV.

AD te Domine levavi animam meam.

Titulus:

VERS. I. *In Finem Psalmus David.*

Ordine satis congruo attitulatur hic *Psalmus David* pœnitenti, quia totus oratio est Ecclesiæ pœnitentis. Illi enim, qui appropinquaverunt usque ad portas mortis, & elevatis portis æternalibus, de quibus Psalmo præcedenti actum est, peccata sua recognoverunt, vel adhuc recognoscunt, in hoc Psalmo loquuntur, & petunt sibi *delicta juventutis,* & ignorantias suas non imputari, in quibus deliquerunt vel cum Pharisæis propter mandata hominum irritum faciendo mandatum DEI, vel tyrannis idolatris cedendo, vel hæreticis acquiescendo, vel officia vetita recipiendo, & tales audiendo, de Joan. 10. 8. quibus Dominus dicit: *Quotquot venerunt, fures erant, & latrones, & non audierunt eos oves:* aut etiam in veris Doctoribus & Pastoribus ipsum Luc. 9. 35. non audiendo, de quo vox Paterna: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite.* Quisquis agnoscit se in talibus errasse, ac pœnitet ex corde, vultque de cætero per viam veritatis incedere, huic benè convenit in hoc *Psalmo* dicere: *Vias tuas Domine demonstra mihi, & semitas tuas doce me. Dirige me in veritate tua, & doce me.*

Quasi enim de scholis Diaboli veniens ad scholam Christi cupit doceri, quæ sint elementa exordii sermonis DEI: & sicut pueri erudiendi primò discunt litteras, ut his cognitis per eas majora cognoscant: sic David pœnitens in hoc Psalmo proponit elementa quædam Hebraica discenda in Capitibus Versuum Psalmi hujus, de quibus elementis non est modò dicendum per singula, sed aspirante Deo in Psalmo CXVIII. de his elementis pleniùs tractabitur. Nunc autem C in hoc *Psalmo* & in cæteris Psalmis per elementa Hebraica titulatis hoc dicere contenti simus, quòd hujusmodi Psalmi doctrinales sunt, & ad moralitatem instruunt, quidam perfectè, quidam imperfectè. Perfectè, qui habent omnes litteras Hebraici Alphabeti: minùs perfectè, qui minùs habent de his elementis. In Psalmo isto pauca desunt de his elementis. Nam primus ejus versus in capite apud Hebræos habet *Aleph,* qui etiam apud Latinos habet A, quæ est prima littera. Sic enim incipit: *Ad te Domine,* Non potuit autem in Latina lingua per omnes versus observari Capitalium litterarum concordia. Sed cùm primus versus apud Hebræos incipiat per *Alpha,* secundus per *Beth,* copulemus has duas litteras, & interpretemur eas.

Alpha enim interpretatur *Doctrina: Beth* D domus. Et quæ est *doctrina domûs,* nisi doctrina Ecclesiæ, quam resonat *omnis scriptura divinitus inspirata utilis ad docendum & arguendum?* (2. Tim. 3. 16.) ad docendum, quæ recta sunt: ad arguendum, quæ perperam fiunt. Sed ubi hæc elementa per capitales inceptiones versuum in Hebræo ponuntur seriatim, verbi gratia, ut in lamentationibus Jeremiæ, atque in laude mulieris fortis apud Ecclesiasten, fit hoc planiùs, & pleniùs, quod spectat ad doctrinam domûs Dei, quæ est Ecclesia, quàm aliàs in sancta scriptura. Unde similiter inter Psalmos hi sunt magis

magis doctrinales, qui habent has litteras capitales, quarum prima interpretatur *doctrina*, secunda *domus*: quia in his evidentior doctrina est morum pertinentium ad decorem domûs DEI. Sed de his elementis aliàs pleniùs dicendum est.

Est autem Psalmus iste contra adversa sæculi, quasi oratio populi constituti in Babylone, ubi est expertus pœnitens sua mala post flagella. Proponitur verò aliis hac intentione, ut discant non murmurare, sed orare inter adversa hujus mundi, sicut David pœnitens orat inter adversa ubi dicit: *Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt, de necessitatibus meis erue me.* In prima parte erectus ad Dominum petit doceri vias Domini. In secunda orat pro dimittendis peccatis, ubi dicit: *Reminiscere miserationum tuarum.* In tertia ostendit, quomodo habeantur æterna bona post adversa temporalia, ubi dicit: *Quis est homo, qui timet Dominum, legem statuit ei in via, quam elegit? Anima ejus in bonis demorabitur.* Dicat ergo David pœnitens, dicat peregrina in hoc mundo Ecclesia, dicat & unaquæque pœnitens persona:

Ad te Domine levavi animam meam.

VERS. II. *DEUS meus in te confido, non erubescam.*

Non jam *confido* in traditionibus Pharisæorum; non *confido* in Idolis; non *confido* in hæreticorum sectis, non *confido* in interdictis Simoniacorum, & Nicolaitarum Missis. Sed *In te confido* Domine atque ideò visa elevatione portarum æternalium & ego exemplo talium *Ad te Domine levavi animam meam*: *Animam* eatenus depressam & conculcatam in terra, *levavi*, ea quæ sursum sunt quærendo, & sapiendo. *Ad te Domine.* Ad te apprehendendum, & amplectendum, dicens in anima mea, & in corde
Cant. 3. 2. meo: Dilecte mi *apprehendam te, & ducam te*
Ibid. 1. v. 1. *in domum matris meæ.* Item: *Osculetur me osculo oris sui.* Talia frequenter cogitando *Ad te Domine levavi animam meam.*

DEUS meus in te confido; non erubescam. Primi parentes mei, qui confidendo in semetipsis voluerunt esse *sicut Dii scientes bonum, & malum*, de nuditate sua erubuerunt, quando
D
ipsi facti DEO inobedientes, etiam suæ carnis inobedientiam pertulerunt. Sed jam ego disciplinis eruditus non in me ipso, non in foliorum, id est, verborum vanis tegumentis ut Adam *confido*; sed *in te DEUS meus confido*, qui cùm in forma DEI esses, exinanisti te ipsum pro me redimendo, ut tua de summis inclinatio mea fieret ad summa provectio, ut mortem meam moriendo destrueres, & vitam resurgendo repares. Ideo *in te confido, non erubescam*, sicut erubuit Adam, quando se abscondit à facie tua. Nam ego quærens faciem tuam *Ad te Domine levavi animam meam*, & ideo *confido* sic vestiri, & ornari stolâ gloriæ, stolâ jucunditatis, stolâ candidâ, ut non confundar, nec *erubescam.* Illi meritò *erubuerunt*, & confusi sunt, qui, cùm à te requisiti fuissent ad pœnitentiam, *fugerunt*, & absconderunt se in medio ligni paradisi. Ego venio ad lucem, ut arguantur opera mea, ego ipse ultrò confiteor, & præoccupo faciem tuam in confessione: ideo *confido, non erubescam. Erubescat* Judæus infelix, qui dicit, Christum de Joseph semine esse natum. *Erubescat* Gentilis infidelis, qui dicit Idolo manu facto: *DEUS meus* es tu. *Erubescat* Hæreticus falsidicus manifesta veritate confutatus. *Erubescant* & illi, *quorum DEUS venter est, & gloria in* Phil. 3. 19.
confusione ipsorum, qui terrena sapiunt. Ego autem, qui *in te confido, non erubescam* propria vanitate deceptus:

Neque irrideant me inimici mei VERS. III.
B
sua seductione supplantatum. Ipsi enim inimici dæmones, vel maligni homines, qui ante perpetrationem peccati sunt ipsius peccati persuasores, post perpetrationem fiunt irrisores. Quorum omnium pessimas suggestiones quoniam sperno, & ea, quæ suggerit Spiritus Sanctus, magis eligo: Ideo *in te* (cujus obedio spiritui) *DEUS meus confido, non erubescam, neque irrideant me inimici mei.* Nec mirum, quòd mihi proventuram confido, multis erogatam, & nullis in te confidentibus denegatam gratiam. *Etenim universi, qui sustinent te* ferentes patienter pondus diei, & æstûs præsentis tribulationis, donec venias,
C
non confundentur, neque per se, neque per inimicos. Sustinuit te Beatus Job castigantem, & non est confusus: quia petens parci sibi, tandem clementer est exauditus. Sustinuerunt te Apostoli dormientem in navi sæviente maris tempestate, & non sunt confusi, quoniam tu tandem surgens imperasti ventis, & mari, & facta est tranquillitas magna, & mirati sunt universi. Sustinuerunt te Martyres sancti, & non sunt confusi, sed per multa miracula, vel ante mortem, vel post mortem sunt glorificati. Sustinuerunt te Confessores beati, & non sunt confusi, quia non eis hæretici, sed ipsi hæreticis prævaluerunt. Confusi autem sunt, qui se tuis Apostolis, Martyribus, Confessoribus opposuerunt, quia perficere, quod intenderant, non potuerunt.

Confundantur etiam nunc, *omnes iniqui agentes supervacuè.* VERS. IV.

Confundantur salubri confusione in vera pœnitentia, sustineant commendatoriam disciplinam intrà sanctam Ecclesiam; quam si ferre recusaverint, etiamsi ipsi ab Ecclesia non abscesserint, ab ejus tamen societate projiciantur, ne contagione pestifera plurimos perdant, sed ipsi soli maneant in confusione sua: sicut Achar filius Charmi de tribu Juda propter anathema furtivè commissum tandem proditus in sua nimiùm sera confessione plenus, ac dignus confusione, quia turbaverat Israel, turbatus ac damnatus est lapidante illum universo populo

populo ad præceptum Josue Ducis Israel, qui dixit ad eum: *Quia turbasti nos, exturbet te Dominus in die hac. Lapidavitque eum omnis Israel: & cuncta, quæ illius erant igne consumpta sunt. Congregaverunt quoque super eum acervum magnum lapidum, qui manet usque in præsentem diem. Et aversus est furor Domini ab eis. Vocatumque est nomen loci illius vallis Achor usque hodie.* Rectè turbabatur Achan, cujus nomen interpretatur *turbatio*, & qui suo peccato turbaverat populum Domini. Rectè etiam nunc turbantur, qui eidem Achar in fermento malitiæ & nequitiæ assimilantur, quando ex tali fermento massa tota corrumpitur, quando suæ pestis contagione plures perdere non timent, quando nolunt emendari à sua malitia, nec sufficit eis malitia præterita, sed adhuc agentes iniqua, peccant *supervacuè*, id est absque fructu, & utilitate. Quem enim fructum habent in his, in quibus post factum erubescunt? Certè non solùm non habent fructum alicujus utilitatis ex peccatis suis, verùm permaxima damna incidunt per ipsa, & post ipsa peccata. Nam *finis illorum mors est.* Non ergo illud fit crudeliter, sed misericorditer, quòd hujusmodi contra eos fit oratio, qua optatur, ut *confundantur omnes iniqua agentes supervacuè*, ne diutiùs in impunitate relicti, & ipsi multipliciùs pereant, & alios pravo exemplo perdant. Ut autem ego David pœnitens non peream cum talibus,

Jos. 7. 25. & seq.

Rom. 6. 21.

Vias tuas Domine demonstra mihi, & semitas tuas edoce me.

Vias tuas in activa vita *demonstra mihi* per lucidissima exempla conversationis tuæ in terris: & *semitas tuas doce me* in contemplativa vita, in qua faciem tuam divinam desiderant sancti prospicere in cœlis. Ideo peto mihi *demonstrari vias tuas & semitas tuas me doceri*: quoniam & activa vita *vias* habet planas, etiam *simplicibus* ambulabiles, ideoque facilè *demonstrabiles*, de quibus dicitur: *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini.* Et contemplativa vita *semitas* habet angustas, erroribus proximas, contra quos errores necessarium est me *doceri* per multa veritatis testimonia, de quibus dicitur: *Beati, qui scrutantur testimonia ejus.* Iterum quia ipsæ *via* justitiæ angustæ sunt in ingressu tanquam *semita* nimiùm strictæ, quæ dilatantur in progressu, quando jam ex bona benè vivendi consuetudine non solùm absque angustia, sed etiam cum delectatione curritur *via* mandatorum DEI, & est homini sancto delectabilius jejunare, quàm convivari, flere, quàm ridere, injuriam suam tolerare, quàm vindicare, subesse, quàm præesse bonis, vituperari, quam laudari à non bonis: Opto mihi *demonstrari vias* pariter & *semitas*, ut ad *vias* benè dilatatas curram per *semitas* angustas. Ne autem currens incedam per ambages, fiamque unus illorum, de quibus dicitur: *In circuitu impii ambulant*, ita

Ps. 118. 1.

Ibid. v. 2.

Ps. 11. 9.

VERS. V. *Dirige me in veritate tua*, ut curram directè ad bravium: *& doce me*, ne unquam fallar aliqua veri similitudine alicujus perversæ doctrinæ. *Dirige me* pariter, *& doce me*,

Quia tu es DEUS Salvator meus, & te sustinui tota die.

Duo dixi ad meritum bonum pertinentia, per quæ impetrare opto postulata. Unum est fides, qua credo: *quia tu es DEUS Salvator meus: & non est in alio aliquo mihi spes salutis. Neque enim aliud nomen sub cœlo datum est hominibus*, ait Apostolus tuus Petrus, *in quo nos oporteat salvos fieri*, præter nomen tuum, quod est *JEsus* Græcè, *Salvator* Latinè, *Soter* Hebraicè. * Ideo credo: *quia tu es Deus Salvator meus*, quæ fides unum membrum est bonorum meritorum, qua te credo *Salvatorem.* Alterum membrum bonorum meritorum est illa bonæ conversationis patientia, in qua *te sustinui tota die* portans pondus diei & æstûs, & fui à dextris atque à sinistris per arma justitiæ munitus, dum & inter prospera in temporali prosperitate non posui mihi salutem, sed firmissimè tenui hanc fidem, qua credidi, propter quod & locutus sum aliis; quia *tu es DEUS Salvator meus*, & inter adversa non defeci, neque me ipsum per impatientiam vindicavi, sed te *sustinui tota die* sciens te dixisse: *Mihi vindictam, & ego retribuam*: Ideo te non solùm credidi Salvatorem, sed etiam sustinui retributorem, præcipuè hoc optans, ut cùm universæ viæ tuæ sint misericordia, & veritas, tu potiùs per misericordiam retribuas bona pro malis, quàm per justitiam mala pro malis. Propterea, cùm ego interdum potuissem reddidisse vicissitudinem retribuentibus mihi mala pro bonis, nolui tam durus retributor esse, sed te pium retributorem *sustinui*, & exspectavi *tota die* maledicentibus non remaledicens, percutientes non repercutiens.

Act. 4. 12.

* Ita Cod. Scribere Gerhohus voluit: Jesus Hebraicè, Salvator Latinè, Soter Græcè.

Hebr. 10. 13.

Aliter: *Vias tuas Domine demonstra mihi, & semitas tuas doce me. Dirige me in veritate tua, & doce me.* Tu dicis: *Ego sum via, & veritas, & vita*, quod omnino verum est: quia tu es *via* in exemplis & præceptis, *veritas* in promissis & minis, *vita* in præmiis. Ideo ego cupiens duci per exempla & præcepta tua dico tibi: *Vias tuas Domine demonstra mihi, & semitas tuas doce me*, per *vias* exempla, per *semitas* intelligens præcepta tua. Iterum quia contemptoribus eorumdem exemplorum & præceptorum tuorum veraciter comminaris æterna supplicia, & eorundem servatoribus veraciter promittis æternæ beatitudinis præmia, dico tibi: *Dirige me in veritate tua*, ut mala, quæ veraciter comminaris, evadam, & bona, quæ veraciter promittis, obtineam. Scio enim *vias* exemplorum & *semitas* præceptorum tuorum esse salubres: *quia tu es DEUS Salvator meus.* Scio etiam promissiones tuas aliquando differri, sed nunquam auferri: ideo *sustinui te tota die* certissima exspectatione cum patientia & sustinentia præparans me ad capienda

Joan 14. 6.

pienda promissa tua, quæ nec dubitavi, nec dubito his proventura, quibus ea constat esse promissa. Non enim promisisti omnibus omnia, sed diversis diversa: Verbi gratiâ pauperibus promittis regnum cœlorum, lugentibus consolationem, misericordibus misericordiam.

Et tamen assuetus gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, quando lugebam
1.Reg.15.35. ego David Saulem, quem etiam lugebat Samuel, non accepi consolationem, sed per viginti annos longam sustinui ab illo persecutionem, pervenique ad tantam desolationem, ut vix manus illius evadens, & coactus in exilium non haberem vel unum locum tutum mihi ad latibulum in regno, quod erat mihi per unctionem Samuelis destinatum. Poteram ego in tam longis persecutionibus deposuisse spem regnandi, sed sciens te veracem promissorem, qui mihi David servo tuo jurasti dicens: *usque*
Ps. 88. 4. & 5. *in aeternum præparabo semen tuum, & ædificabo in generationem, & generationem sedem tuam, sustinui tota die*, pondus diei & æstûs portans in tam longa persecutione. Iterum cùm potuissem illum inimicum meum in spelunca deprehensum, vel dormientem inventum interfecisse, non hoc feci, non sic ad regnandum festinavi, ut mitterem manum meam in Christum Domini, sed *te sustinui tota die*, hoc apud me deliberans, ut potiùs in illius persecutione tuam sustinerem castigationem, quàm eo à me interfecto nimiùm festinus regnator fierem, sciens:
Prov. 20. 21. quòd *hæreditas, ad quam festinatur in principio, in novissimo carebit benedictione.*

Similiter ego pœnitens Ecclesia, vel ego quilibet pœnitens in Ecclesia, cùm sub regno Saulis, id est, mortis natus fuissem in peccato, per quod sibi mortem tanquam furibundum regem superduxit homo, tamen accepi per sacrum Baptisma, per oleum sanctum, per Chrisma, per mysticam Eucharistiam talem unctionem, qua destructo in me regno peccati & mortis tanquam regno Saulis regnum David, id est, regnum justitiæ in me debuit convaluisse, & regno peccati prævaluisse. Hac spe regnandi nunc per justitiam manufortem, in futuro per gloriam desiderabilem, tibi Christe filio David verè manuforti, & desiderabili adhæsi per communem Christianitatis observantiam, vel etiam per spiritalis propositi magis religiosam vitam. Sed cùm ita sim destinatus, & unctus in regem, tamen post acceptam regalem in Sacramentis Dominicis unctionem, sentio adhuc in carne mea peccati legem tanquam Saulis tyrannidem, & audio mihi, &
1. Cor. 6. 18. aliis Apostolum tuum dicentem: *fugite fornicationem*, quod idem est, ac si dicat: Fugite Saulis persecutionem. Inter tot peccatorum, & tentationum pericula sæpè insidiata est mihi diffidentia, ut desperarem, me posse evadere, sicut David desperabat se posse evadere, cùm prodentibus, & tradentibus
1. Reg. 23. 19. eum Ziphæis esset undique in modum coronæ circumvallatus à militibus Saulis: tamen *sustinui te tota die* certus de tua promissione, qui

A regnum peccati & mortis moriendo destruxisti, & regnum justitiæ reparasti primitus in corpore tuo, in quo Saulis, id est, mortis potentia sic est abolita, ut mors illi ultra non dominetur: deinde id ipsum fecisti in corpore tuo magno, quod est Ecclesia, quæ nunc partim est resuscitata in animabus, & in illorum corporibus, quorum corpora tecum surrexerunt, & introierunt in sanctam civitatem, & apparuerunt multis.

At ego adhuc Saulis, id est, mortis damnatione premor, qui me multotiens lanceâ suâ nisus est confodere in parietem. Sed quia *sustinui te tota die*, in protectione tua confidens quasi casso vulnere mortifera lancea per-
B lata est in parietem non valente diabolo efficere ulla tentatione, ut anima mea, & vita mea per impatientiam extingueretur, quamquam paties carnis nonnihil mali pateretur, cui tamdiu sentio lanceam mortis infixam, quamdiu *video in membris meis legem contrariam legi mentis meæ.* Rom. 7. 23. Sed hæc lancea in pariete carnis cassum vulnus operatur, quando lex mentis ad consensum legis membrorum non inclinatur: quæ tunc elabitur per fugam, quando à lege peccati, & mortis elongans per intentionem & improbationem dicere potest: *peccatum meum contra me est semper.* Ps. 50. 5.

Hoc autem tunc verè dicitur, quando non ad peccatum, sed contra peccatum dire-
C cta est intentio mentis, primò, ut non fiat: secundò, ut non maneat. Sic Petrus Apostolus contra peccatum direxerat intentionem suæ mentis primò habens propositum, ut Christum non negaret: secundò postquam peccatum accidit, ut per pœnitentiam illud improbaret, atque ideo quasi casso vulnere perlata est lancea mortiferæ iniquitatis in pariete, quia non valuit penitus extinguere in Apostolo Apostolicam fidem, & illam dilectionem, qua Christum etiam in illa hora dilexit, in qua eum ore, non corde negavit. Propter quod non tardè, sed valde citò resipuit, quia ei peccatum suum nec faciendum fuerat in deliberatione, nec factum in approbatione, sed dicere potuit veraciter: *Iniquita-*
D *tem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper.* Postquàm verò te Christe respiciente amarè flendo accepit medicinam veniæ, tunc ex corde potuit psallere: *Quia tu es DEUS Salvator meus, & te sustinui tota die.* Ego Petrus pœnitens, & utrùm pœnitentia mea suscepta esset nesciens, tamen credidi, quòd tu esses *DEUS Salvator meus*, quem negaveram, *& te sustinui tota die* non festinans ad laqueum per impatientiam, vel indignationem, seu nimium dolorem, sicut fecerat Judas, qui te Salvatorem suum esse non credidit, neque te sustinuit, imò videns, quòd damnatus esset ipso tradente, *abiens laqueo se suspendit.* Matth. 27. 5. Cui similis efficitur, qui ante & post peccatum quærit opportunitatem, ut illud perficiat sine impedimentis, sicut

sicut ille quærebat opportunitatem, ut te, Christe, tradéret sine turbis, & post peccatum strangulatur laqueô impœnitentiæ. Sed ego Petrus *sustinui tota die* manens in pœnitentiæ ac luctus magna tristitia portando pondus diei & æstûs ab hora nona Parasceve usque in manè diei Dominicæ resurrectionis. Cùmque sic te sustinerem totâ die Sabbathi, & *vespere Sabbathi, quæ lucescit in prima Sabbathi, venissetque Maria Magdalena, & altera Maria videre sepulchrum*, tunc fides mea, & sustinentia mea dignum accepit fructum, tunc verè mihi penè desperato *gallo canente spes redit*. Mihi ergo *salus refusa est*, *mucro latronis* ac lancea Saulis *reconditur*, *lapso fides reversa est*. Gallus iste mihi nuntius lucis fuit Angelus, qui dixit mulieribus: *Ite, dicite discipulis ejus, & Petro*. Quando enim sic inter discipulos fui designatus ex nomine, tunc, ô Christe! delectabar & recreabar ex illa fide, qua te credideram: *quia tu es Deus Salvator meus*, & complacuit mihi sustinentia, qua *te sustinui tota die* nolens de salute mea penitus desperare.

Ibidem. 28. 1.

Huic Petro pœnitenti ego pœnitens Ecclesia, vel ego quilibet pœnitens in Ecclesia cupio assimilari, ut & ego lancea mortis in carne mea percussus, qua & ille fuerat in lingua te negante vulneratus, tandem experiar fructum fidei, qua ego pœnitens credo, Christe, *quia tu es Deus Salvator meus*. Et licèt ista credens diu sim dilatus, tamen *te sustinui tota die*, *atque* adhuc sustineo, Christe, exspectans hoc præmium sustinentiæ meæ, ac pœnitentiæ diuturnæ, ut me digneris discipulis tuis annumerare, atque certa annuntiatione mihi intimare, ut ex tali nuntio quasi gallo canente spes mihi redeat, mihi ægro salus refundatur, mucro latronis, qui sæpè linguam per loquacitatem, gulam per edacitatem vulnerat, & totum carnis parietem per legem membrorum vulnerare assiduum, & consuetum habet: Mucro, inquam, ille latronis, vel Saulis, id est, mortis gallô canente ita condatur, ut ultra parieti carnis meæ non infigatur, & mihi lapso fides refundatur, non quòd hæc fides in me omnino perierit, pro qua, ne deficeret in Petro, Christus oravit, sed quia hæc fides languida existit, quamdiu eidem fidei Christus non apparet vivus, imò jacet ei quasi mortuus, & sepultus, dum in orationibus invocatus non se præsentat evidentibus miserationum effectibûs. Propter hoc opto mihi fidem refundi, & velut sopitam suscitari, ut mihi mortuus, & sepultus Christus tribûs diebûs & tribûs noctibûs, tribus videlicet tentationum generibûs, immunditiæ, curiositatis, elationis, per prospera & adversa me vexantibûs, nunc tandem resurgat mihi, & appareat vivus, quemadmodum resurgens à mortuis apparuit Petro, apparuit etiam aliis discipulis, *quigavisi sunt visô Dominô*. Exhibuit etiam se non solùm videndum, sed etiam palpandum dicens: *Palpate, & videte, quia Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere*. Quasi enim solum Spiritum, non carnem & ossa videtur habere Christus, quando in solis invisibilibus, & Spiritalibus beneficiis facit nobis diem solennem suæ resurrectionis. Et possent quidem hæc Spiritalia beneficia nos abundanter lætificare, si continuò acceptis illis beneficiis dissolvi & cum Christo esse, quod est optimum, nobis esset concessum. Sed quia vivere in carne bonis hominibus hic fructus est operis, & hoc ipsum necessarium est aliis adhuc meliorandis, nos quibus *vivere Christus est, & mori lucrum*, imò quibus vivere in carne ad hoc est necessarium, ut post multos fructus operum sit nobis mori lucrosum, & non damnosum: necessarium habemus geminum Dominicæ Resurrectionis solatium, videlicet, ut sicut in die Resurrectionis insufflavit Spiritum suum discipulis, & eisdem quoque manus & pedes, & latus, carnem & ossa exhibuit ad videndum & palpandum: sic & nobis quamdiu nos in carne manere necessarium est propter fructum operis, nunquam desinat Spiritum suum insufflare, per quem *flammescat igne charitas, accendat ardor proximos*. Manus quoque ac pedes, & latus, carnem suam & ossa visibiliter & palpabiliter exhibeat per visibilia & palpabilia suæ miserationis beneficia, quibus juvemur ad Paschalia dignè colenda gaudia, consolati & lætificati non solùm invisibilî, sed etiam visibilî ac palpabilî divinæ miserationis præsentia in hac festivitate Dominica, quæ per septem dies præsentis vitæ quasi per integram hebdomadam nobis in albis est celebranda, ita ut nullius turpitudinis, aut nigredinis inhonesta macula in nobis inveniatur.

Joan. 20. 20.

Luc. 24. 39.

Philipp. 1. 21.

Quando in universali resurrectione Dominicæ Resurrectionis tota septimana consummabitur, tunc non indigebunt Sancti visibilibûs, aut palpabilibûs Christi apparitionibûs, imò sicut ipse Christus evanuit ab oculis discipulorum, postquam se præbuerat videndum & palpandum sic tunc evanescent omnia visibilia ipsius beneficia, quia non erunt ulteriùs necessaria. Nunc interim gallo canente, Christóque visibiliter apparente *facti sumus sicut consolati, & tunc repletum est gaudiô os nostrum, & lingua nostra in exultatione*, quando sic evidenter sumus adjuti, ut diceret de nobis inter gentes: *Magnificavit Dominus facere cum eis*, & dictum est à nobis, vel nostris: *Magnificavit Dominus facere nobiscum, facti sumus lætantes.*

Psal. 125. 1. & 2.

Ibidem v. 3.

Ut enim ego scriptor hujus operis respiciam ad mea specialia, nonne mihi gallus benè cantavit, quando multiplicati sunt, qui tribulant me, & insurgentes adversùm me multi dixerunt animæ meæ: *non est salus ipsi in Deo ejus*, quia præjudiciis eorum damnatus fui tanquam schismaticus, & hæreticus, & erat mihi in talium cohabitatione tanquam Petro in atrio Caiphæ magnum frigus ministris Anti-Christi me circumdantibûs, & amicis longè stantibûs? Cùm sic esset mihi nox frigida, & prunæ inimicorum suspectæ mihi fuissent, inter medias tristitias tetræ noctis ecce gallus cantavit, quia Romanus Pontifex persecutionibûs, & causis persecutionum auditis misit mihi litteras consolatorias hunc in modum continentes:

Psal. 3. 3.

*Cœlestinus * Episcopus, Servus servorum, Dilecto Filio* Gerhoho *Richerispergensi Præposito Salutem & Apostolicam Benedictionem.*

Super tribulationibus, & angustiis, quas pro veritatis & justitiæ assertione Dilecti filii nostri G. Diaconi Cardinalis attestatione te sustinere accepimus, Paterna tibi affectione compatimur, & in quibus secundùm Deum possumus, opem tibi, & consilium libenter impendimus. In quibus tantò majorem patientiam te oportet habere, quantò certius est, tuam industriam easdem persecutiones pro defensione justitiæ sustinere. Scis enim, nec novum esse, nec insolitum, quòd juxta Apostolum, qui volunt piè vivere in CHRISTO, persecutionem patiuntur, ab impiis, & dissimilibus, quos Dominus in Evangelio consolatur, beatitudinem æternam illis repromittens, Beati (inquit), qui persecutionem patiuntur propter justitiam. Nos tamen pro debito officii nostri æmulis tuis obviare, & censurâ Ecclesiasticâ eos cohibere volumus. Unde per præsentia tibi scripta mandamus, quatenus proxima Domiminica, qua legitur: Ego sum Pastor bonus, nostro te conspectui repræsentes, ut per te ipsum causâ pleniùs cognitâ quieti, & tranquillitati tuæ providere, & sicut dilecto filio opportunè tibi subvenire valeamus.

Per has litteras evocatus ad sedem Apostolicam veni: sed Papam Cælestinum jam inveni defunctum. Cui successerat Papa Lucius, ** qui suis item consolationibus factus est mihi gallus matutinus, ut in litteris ipsius potest cognosci, quæ sic se habent:

Lucius Episcopus, Servus Servorum Dei,

Venerabilibus Fratribus Chuonrado Salzburgensi Archiepiscopo,

Romano Gurcensi Episcopo Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

Venientem ad Apostolicam Sedem Dilectum Filium nostrum Gerhohum *Richerispergensem Præpositum paterna benignitate suscepimus, & pro Religione, & honestate sua personam ejus honorantes cum gratia Sedis Apostolicæ ad propria remisimus. Ipsum itaque vestræ Fraternitati attentiùs commendantes per præsentia scripta rogamus, quatenus sicut hactenus obtentu solius Religionis & honestatis fecistis, pro Beati Petri, & nostra Reverentia Ipsum de cætero honoretis, & diligatis, & in necessitatibus suis opem sibi, & consilium tribuatis.*

Idem Venerabilis Papa Lucius, cùm adhuc esset Presbyter Cardinalis, extiterat mihi gallus nocturnus, qui de Sede Apostolica miserat mihi nocturnale gallicinium in hunc modum:

De Abusivis, & abominationibus, quæ hoc tempore in Ecclesia Dei fiunt, multa, Reverende Frater, in charta notâsti, & plura notare potuisti: quia peccatis nostris exigentibus multò plura fiunt in hoc periculoso tempore, quàm in diebus Patrum nostrorum. Quæ tantò liberiùs, & crebriùs fiunt, quantò nulli, aut paucissimi sunt, qui ex adverso ascendant, & murum pro domo Israël opponendo stent in prælio in die Domini. Unde credimus Antichristum vel jam venisse, vel in proximo venturum esse, cujus faciem, sicut in Job legitur, præcedit egestas: Egestas siquidem virtutum, & virtuosorum hominum, ut eò liberiùs voluntatem suam faciat, quo ferè nullus est; qui ei contradicat. Inter hoc autem, bone frater, quid tibi agendum sit, non ignorat tua religiositas à cunabulis sacris litteris erudita. Ego autem, hoc mihi video faciendum, & utinam faciam! & hoc tibi consulo tanquam charissimo Fratri, ut abominationes, quæ fiunt, Domini adjutoriò vitemus, & super his, qui faciunt, doleamus: quatenus vir ille vestibus lineis, de quo in Ezechiele legitur, Tau super frontem nostram signet, & non occidamur.

Hæc de specialibus nostris diximus, ne ingrati videamur esse gratuitæ Clementiæ Dei, qui, ut in Job legitur, *dedit gallo intelligentiam* ad faciendam distinctionem inter lucem, & tenebras. Nisi enim per Apostolicæ Sedis Pontifices, vel per quosdam gallos intelligentes fuissem defensus, jam dudum à Simoniacis & Nicolaitis hæreticis fuissem proscriptus. *Job. 38. 36.*

Si autem respicimus ad magnas Antichristi tenebras, in quibus liberè fiebant opera tenebrarum, vendentibus, & ementibus Ecclesiastica & spiritualia his, quibus erat nox amica, & lux odiosa, qui in cubilibus, & impudicitiis exercebant opera tenebrosa: Nonne Gregorius Papa VII. fuit quasi gallus nocturnalis canens in mediis persecutionum tenebris interdicendo investituras laicorum & Missas incestuosorum? Post hunc per successores ejus matutina gallicinia multa sunt secuta diem vicinum annuntiantia tanquam dicant: *Nox præcessit, dies autem appropinquavit: abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis. Sicut in die honestè ambulemus.* Quid nunc restat exspectandum, & desiderandum post hujusmodi gallicinia, nisi ut *mucro latronis condatur, lapsis fides revertatur, lucifer oriatur, caligo poli solvatur, nauta vires colligat, ponti mitescant freta, & omnis errorum chorus viam nocendi deserat?* *Rom. 13. 12.*

Quæ omnia invisibiliter, & æternaliter prædestinata cùm fuerint, etiam visibiliter, & quasi palpabiliter credentibus exhibita. Sicut gavisi sunt discipuli visò Dominò, & exultaverunt eò palpatò post Resurrectionem: sic & nunc exultare possunt fideles, qui antequam fierent, habuerunt hujusmodi consolationum certam exspectationem tanquam exspectando Christi Resurrectionem, & apparitionem, qui suorum fidelium Pastor totiens eis percutitur, quotiens grex ipsius in desolatione dispergitur, sicut scriptum est: *Percutiam Pastorem, & dispergentur oves ejus:* Et totiens eis resurgens præcedit eos in Galilæam, ut ibi eum videant vivum, quem doluerunt percussum, quotiens misericordiâ sua omnia humana merita præcedente se quasi videndum & palpandum exhibet in Galilæa, id est, in *transmigratione perpetrata* (Galilæa namque *transmigratio perpetrata* interpretratur) in qua gregis *Matth. 26. 31.*

* *Cœlestinus II. creatus Anno* 1143. 25. *Septembris; mortuus Anno* 1144. 8. *Martii.*
** *Lucius II. Pontifex creatus Anno* 1144. 12. *Martii; mortuus Anno* 1145. 25. *Febr.*

gregis Dominici post percussionem & Resurrectionem Pastoris perficitur consolatio, quando his, qui de malis ad bona, vel de bonis ad meliora transmigrant, in eadem transmigratione Pastor suis apparet vivus dicens sic: *Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra.* Hoc in tantum dicere, & hoc discipulos suos audire credendum & fatendum est, in quantum sicut in cælo, ita & in terra fit, quod jubet ipse Christus, cui data est omnis potestas in cælo, & in terra. (Matth. 28. 18.)

Quod magnificè Apostoli Sancti sunt experti, quando in orbem terræ missi ad prædicandum Evangelium omni creaturæ, non invenerunt aliquam potestatem in omni creatura, quæ posset impedire, vel tardare ipsos euntes in universum mundum ad prædicandum Evangelium. Nam etsi aliquis eorum ligabatur, ut Petrus ab Herode, Paulus à Nerone, tamen verbum Dei non erat alligatum, sed in omni creatura suum exercebat dominatum. Sicut enim Christus resurgens à mortuis discipulos suos præcesserat in Galilæam: sic transmigratione de Judæis ad gentes perpetratâ quadriga Evangelica boves, quibus trahenda erat, velociter antecessit cum tanta potestate in cælo & in terra, ut & spirituales nequitiæ in cælestibus terrerentur; & de obsessis corporibus, vel templis exire compellerentur, quando *vox tonitrui tui*, Deus *in rota* Evangelicæ quadrigæ personuit etiam in his locis, ubi nullus Apostolorum præsentialiter docuit, & potestates terrenæ virtutibus miraculorum quasi de igneo curru veri Heliæ fulgurantibus cederent, interdum non valentes, interdum non volentes resistere currenti Evangelicæ quadrigæ. Per hujusmodi virtutum evidentias manifestissimas in transmigratione Apostolorum ad gentes facta clarè in Galilæa videbatur Christus tunc potestatem exercens in cælo & in terra suos adjuvando & per cælestia charismata, ita ut nihil illis deesset in ulla gratia, & per visibilia miracula, quibus terra est illuminata, ita ut antea notus in Judæa Deus tantùm, nunc sit notus in toto orbe terrarum. (Psal. 76. 19.)

Meritò ergo in tanta beneficiorum Dei evidentia gavisi sunt discipuli viso Dominô. Meritò & nos contristamur qualescunque discipuli non videntes Dominum, quoniam peccatis nostris exigentibus ita nobis absconditus est, ut divinis & humanis auxiliis destituti anxiemur & ignoremus, quid agere debeamus. Unde rectè cum Sanctis Machabæis dicere possumus: *Congregata sunt gentes in multitudine, ut dimicent contra nos, & ignoramus, quid agere debeamus.* Quando columna ignis in Sanctis Martyribus per noctem persecutionis, & columna nubis in sanctis Confessoribus per diem tranquillitatis per hujusmodi mundi desertum antecessit populum *in exitu Israël de Ægypto domus Jacob de populo barbaro*, in tanta rerum certitudine non poterant ignorare fideles, quid agere deberent vel contra Tyrannos vel contra hæreticos. Nunc Machabæorum sunt pericula multiplicata in Ecclesia, neque de his periculis est evasio certa. Nam sicut *scripsit Rex Antiochus omni Regno suo, ut esset omnis populus unus*: ita nunc satagente Diabolo & Anti-Christo agitur, ut sit omnis populus unus, nec sit distantia inter Sacerdotem & populum, sed sit sicut populus sic & Sacerdos nullâ differentiâ servatâ inter sanctum & non sanctum, verbi gratiâ inter sanctas Catholicorum Sacerdotum Missas non interdictas, & Missas conductitiorum & incestuosorum Sacerdotum interdictas, ac proinde non sanctas. Inter hæc *ignoramus, quid agere debeamus.* Et hæc ignorantia per hoc vehementer augetur, quod neque in interdictis neque in non interdictis Missis Christus triumphator mortis manifestatur, dum neutra pars ab altera superatur. Nam & illi & isti tenent Ecclesias, & illi & isti cantant Missas, & videtur tempus istud illi tempori consimile, quando Christus jacens in sepulchro neque inter Judæos inimicos neque inter discipulos amicos manifestavit suam præsentiam, cùm & inimicis præsens esset ad eos damnandos, & amicis ad eos conservandos. Attamen quia latuit ista ejus præsentia, discipuli ejus ignoraverunt, quid agere deberent stupefacti, & obliti promissionum, quibus audierant Christum resurrecturum. Unde fides eorum Christô mortuô præmortua eôdem suscitatô non fuisset resuscitata, nisi eis apparuisset visibilis & palpabilis caro Christi viventis, & suos discipulos à Judæis inimicis per hoc discernentis, quòd istis insufflavit Spiritum suum, illis non: istis præbuit se videndum & contrectandum, illis non: cum istis comedit & bibit, cum illis non: istis apparuit *in multis argumentis per dies quadraginta*, illis non apparuit: Istigavisi sunt visô Dominô, illi non: Istis ascendens in cœlum benedixit; illis non: Istis de cœlo misit Paraclitum, quo consolante tristitia eorum verteretur in gaudium, illis non. Per hæc omnia, & cætera Divinæ apparitionis argumenta lætificati Apostoli amici Christi, quibus ipse dixerat: *jam non dicam vos servos, sed amicos*; distincti sunt ab inimicis Judæis, cùm amici gauderent præsentiâ & evidentiâ super se apparente miserationum Divinarum, & econtra inimici torquerentur invidiâ privati talibus beneficiis Dei, qualia videbant, & invidebant Apostolis, & aliis Christianis abundare. (1. Machab. 3. 17.) (Psal. 113. 1.) (1. Mach. 1. 43.) (Act. 1. 3.) (Joan. 15. 15.)

Ut ergo similiter fiat distantia inter Anti-Christi ministros, maximè à Romanis Pontificibus interdictos, & Christi ministros sub obedientia Principis Apostolorum, quærentes non quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi, Ego Ecclesia, vel ego Ecclesiastica persona credens de te Christe, *quia tu es Deus Salvator meus, quem sustinui totâ die*, hujus tuæ sepulturæ nimiùm diuturnæ non jam sustinere valens pondus diei, & æstûs, nisi adjuvet tuis miserationibus tuarúmque miserationum claris, visibilibus, & palpabilibus manifestationibus, nunc ad te clamo:

Reminiscere miserationum tuarum, Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt. VERS. VI.

Prætendi quidem superiùs qualicunque mea merita, fidem scilicet, & sustinentiam; fidem, qua credidi, *quia tu es Deus Salvator meus*: sustinentiam, qua *te sustinui tota die*. Sed quia de meritorũ qualitate diffido,

fido, ad misericordiam tuam confugio, ut impetrem per tuam misericordiam, quod non merui per meam justitiam, imò quòd ex toto demeruisse convincor, si delictorum meorum fueris memor, & misericordiæ tuæ immemor. Ideo dico: *Reminiscere miserationum tuarum, Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt.* Scio, quia misericors es in millibus auferens iniquitates & peccata. Deut. 5. 9. Scio, quia justus es *reddens patrum peccata in filiis usque in tertiam, & quartam generationem*: & rursum scio, quia misericors es non in tertiam, & quartam generationum, sed in multa millia generationum. Unde à Sancto Exod. 34. 7. Moyse tibi dicitur in veritate, quia *misericors es in millibus auferens iniquitates, & peccata.* Thren. 5. 7. *Patres nostri peccaverunt* in paradiso, *& non sunt.*

Peccatis namque in animabus mortui, & in corporibus mortales facti transierunt de beato *esse* ad miserum *esse*, quod est quasi non *esse*, ac per hoc *non sunt.* Attamen *nos iniquitates eorum portavimus*, qui eos in tertia & quarta generatione iniquitatum per malam voluntatem, per malum opus, per malam consuetudinem, seu, quod pessimum est, per malorum defensionem imitati sumus. Et tu Pater noster es, cujus amore, Sancto scilicet Spiritu cooperante, sanguine tuo in Baptismo sumus regenerati. Tu Pater noster es, qui Sponsus es filios habens, de quibus dicis: Marc. 2. 19. *Non possunt filii Sponsi jejunare, quamdiu cum illis est Sponsus.* Psal. 33. 12. Tu Pater noster es, qui dicis nobis: *Venite filii, audite me, timorem Domini docebo vos.* Et tu non transiisti de beato *esse* ad miserum vel nullum esse. Imò de hoc mundo, in quo est miserum esse, transiisti ad Patrem, ubi manes in æternum, & præparâsti tuis æternas mansiones, Joan. 14. 3. quibus ipse dixisti: *Si abiero, & preparavero vobis locum, iterum venio, & accipio vos ad me ipsum, ut ubi ego sum, & vos sitis.* Ergo Tu Pater noster es in æterno & beato esse, ubi tuis paras mansiones. Et si portavimus iniquitates patrum nostrorum, qui peccaverunt & non sunt: multo magis est possibile, imò necessarium & inevitabile, O Pater noster, qui es in cœlis, qui unà cùm Patre tuo, & Sancto Spiritu nobis filiis tuis unus Pater es, ut portemus virtutes tuas. Sicut enim sub peccato venundatis nobis imminebat pondus paternæ iniquitatis: ita nunc redemptis nobis loquitur Apostolus tuus dicens: 1. Cor. 6. 20. *Empti estis pretiô magnô, glorificate, & portate Deum* in membris vestris. O quàm differens portatio, qua priùs portavimus peccatum, & qua nunc admonemur portare Deum non solùm in mente, sed etiam in corpore nostro! Portavimus peccatum quasi pondus plumbeum deprimens non deorsum: portemus nunc DEUM non solùm in mente, sed etiam in Joan. 1. 16. corpore. *Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Portemus charitatem non quasi pondus grave, sed quasi pennas columbæ deargentatæ, ut geminis charitatis alis non deorsum gravemur, sed sursum levemur, ubi Christus est Pater noster, cujus nobis filiis ipsius est hæreditaria culpa. Sicut enim ignobilis patris hæreditavimus ignobilitatem per justitiam: sic nobilis patris nunc hæreditavivimus nobilitatem item per justitiam, quæ tamen justitia verè misericordiam osculata est: quia talis justitia non est nisi de misericordia. Licèt enim justum sit, ut pater justus, & nobilis hæreditatem justitiæ ac nobilitatis conferat Filiis: tamen quia eramus naturâ filii iræ, sola misericordia, & miseratio fecit, ut nunc simus gratiæ filii adoptati, scilicet in filialitatem per superabundantem gratiam *miserationum tuarum, Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt.* Ideoque sufficiunt ad abolenda peccata eorum, qui peccaverunt, & non sunt. *Miserationes tuæ* in exhibitione operum, nondico, fuerunt, sed *sunt à sæculo*: qui nunquàm defuerunt, vel defuturæ sunt in sæculo & quia tu es miserator, & misericors miserator in effectu foris conspicuo, misericors in affectu benignitatis intùs abscondito, & tibi naturaliter insito. Sicut tu es, qui es: ita miserationes & misericordiæ tuæ sunt quod sunt. Et sicut *tu idem ipse es, & anni tui non* Psal. 101. *deficient*: 28. Sic miserationes tuæ, *quæ à sæculo sunt*, non sunt mutabiles, & anni eorum non deficient.

Sunt tamen stulti quidam, qui à te sempiterno miseratore quærunt non sempiterna, sed solam temporalem, & brevem misericordiam. Ose. 6. 4. Hos arguit Propheta dicens: *Misericordia vestra quasi nubes matutina, & quasi ros manè pertransiens.* Talem sibi quærebant misericordiam Judæi cupientes in hoc mundo prosperari, & propterea respuerunt Christum, quia non invenerunt eum talis misericordiæ largiorem, qui suis discipulis in hoc mundo non promisit sæcularem Joan. 16. 33. prosperitatem, sed in *mundo*, inquit, *pressuram habebitis.* Item: *Si de mundo essetis, mundus,* Ibid. 15. 19. *quod suum erat, diligeret. Nunc vero quia de mundo non estis, propterea odit vos mundus.* Item: *Et* Matth. 10. 17. *eritis odio omnibus propter nomen meum. Tradent enim vos in conciliis, & in Synagogis flagellabunt vos.* Joan. 11. 48. Sed vos Judæi, qui dixistis: *Ne forte veniant Romani, & tollant nostrum locum & gentem* diligendo pulchrum locum templique pulchritudinem, & copiosam gentis multitudinem, longam beatitudinis misericordiam, quam Christus vobis obtulit commutastis in brevem ac citò transituram. Nam *quasi ros manè pertransiens, & quasi nubes matutina* transierunt vestra desiderabilia, vestra concupiscibilia, quibus vobis abundantibus & manentibus visus est vobis misericors Deus. At quia talem ejus misericordiam proposuistis æternæ misericordiæ ac miserationibus, quæ à sæculo sunt, nec æternam misericordiam invenistis, nec istam brevem misericordiam, quam dilexistis, diu retinere potuistis: quia timor, quem timebatis, evenit vobis, & quod verebamini, accidit, quando venerunt Romani, & tulerunt vestrum locum & gentem, crudelissima vastatione locum vestrum destruendo, ac lapidem super lapidem non relinquendo, & gentem vestram partim occidendo, partim in omnes gentes captivam dispergendo.

At ego Ecclesia, vel ego Ecclesiastica persona misericordias Domini in æternum cantabo, misericordias David fideles in hoc Psalmo David quærens dico tibi, Christe, largitor æternæ misericordiæ: *Reminiscere, miserationum tuarum, Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt.* Neque enim cum sæculo venerunt, neq; cum sæculo recedent, sed ante omnia sæcula fuerunt, & à sæculo in sæculo sunt, & post istud sæculum permanebunt in omnia sæcula

cula

cula sæculorum divitiæ miserationum tuarum, & A misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt. Largiris enim tuis electis, & dilectis dona maxima, & media, & minima.

Maxima sunt, quæ hominibus electis cum Sanctis Angelis communia sunt, ùt est charitas, humilitas, sanctitas, obedientia, sapientia, & in his omnibus perseverantia. In talibus donis in æternum permansuris misericordias tuas, Domine, in æternum cantabo, & misericordias tuas, quæ à sæculo sunt, laudamus. Media verò bona sunt, quæ bonis hominibus cum Angelis & hominibus malis possunt esse communia, ùt est castitas corporalis, quæ plerumque reperitur in malis: Scientia, quæ cùm inflet, constat, quia in cordibus malis æquè ùt in bonis locum habet, sed mala corda inflat; bona propter ædificantem charitatem illic habitantem non inflat. Jejunare, multùm orare, multas B eleemosynas dare, benè scribere, vel aliud aliquod artificium humanum exercere tam bonis, quàm malis est commune. Sed cum istis donis communibus habent Sancti quiddam non commune sibi cum malis donum semper bonum, scilicet benè uti bonis, & malis. Sicut econtra homines pravi habent hoc vitium semper malum, quod est malè uti bonis & malis. Minima verò Dei dona etiam cum pecudibus nobis communia sunt, sicut est sanitas corporalis, quæ fulcitur cibis & potibûs in hominibus æquè ac in pecudibus; vigor verò sensuum, quò pleræque bestiæ; vel pecudes vincunt etiam sanos homines, quia linx, vel dorcas in videndi acumine, canes in olfaciendo, cervi, & capræ in gustando, talpa in palpando, & animalia multa in audiendo præcellunt homines. In corporis etiam amictu quæ- C dam animalia irrationabilia ita per naturam sunt munita & ornata, ut nec Salomon in omni gloria sua coopertus fuerit, sicut unum ex illis. Quænam Regum purpura sic est ornata ùt cauda pavonis?

* *f. cernua.* *Et quæ pennarum candenti lampadis instar*
Lumine demonstras ernica noctis iter.*

Tu non solùm inter aves cæteras candore pennarum præfulges, sed etiam Regum vestibûs auratîs fulgidior es. Multùm solent homines gloriari, si de pelliculis peregrinorum murium griseis, variis, aut albis, vel rubeis operimenta, vel tegumenta illis abundent, in quorum abundantia non est ipsis tam stabilis, ac durabilis ornatus, ùt est ipsis hujusmodi muribus: quia muribus detractæ citò inveterascunt hæ tales pelliculæ, quæ muribus diu durant naturâ servante. In talibus bonis abundantia est misericordia Dei transitoria citò transiens *quasi nubes matutina, & quasi ros manè pertransiens.* D Verumtamen talibûs benè uti magnum donum Dei est: eadem verò contemnere, ac meliorum electione parvipendere majus Dei donum est. Omnino verò talibus non egere, sed eorum penitus oblivisci præ magnitudine sempiterni gaudii, permaximum Dei donum est. Et hoc magnum, majus & maximum donum non est de largo fonte *Miserationum tuarum, Domine, & misericordiarum tuarum*, quæ à sæculo sunt, quoniam sunt, & transibunt cum temporalibus bonis, qui eorum vel usu magni, vel contempta majores, vel oblivione maximi fiunt. Unde

Joh. 17. 15. non rogâsti, Domine, ut tollerentur tui de mundo; sed ut servarentur à malo, quatenus in mundo viventes, & mundi rebûs bonîs, & malîs benè utentes fierent magni, vel eas contemnentes fierent majores: vel eas penitus obliviscentes & conversationem in cælis, & sursum cor habentes essent maximi.

Cùm ergo sic magni, & majores, & maximi essent Apostoli tui, fuerant jam de mundo pro meritis suis transferendi: sed per ipsos magnos voluisti lucrari alios magnos. Unde cum te jubente post *Joan. 21.* Resurrectionem mitterent rete in dexteram navigii, capti sunt centum quinquaginta tres pisces magni, quod erat magna consolatio piscantibus, & visibili effectu probantibus, quòd tu, qui eis dixeras: *Mittite in dexteram navigii rete*, sis Domi- *ibidem v. 6.* nus. Unde hoc miraculo viso Joannes ait Petro: *Dominus est.* Præcesserat enim piscationis magna difficultas, ut apparitio tua, Domine, magis grata fieret, quæ tantum laborem levigaret, quæque centum pisces quasi magnos, quinquaginta quasi majores, & tres quasi maximos in rete unum congregaret. Licet enim sit major numerus temporalibûs bonîs & malis benè utentium, & minor numerus eadem contemnentium, permaximus [illegible] eadem penitus obliviscentium per mentis excessum, & per lenis auræ tenuem sibilum, quem cum Helia sentiunt pauci Sanctorum, qui mente Deo excedunt, & in contemplatione summæ Trinitatis quasi tres pisces maximi capiuntur verbô Domini, quo firmati sunt cæli: Tamen illi, qui sunt numero majores, meritorum qualitate sunt minores, ut videlicet illi centum pisces, qui significant bonos benè utentes mundo, quibus numerô minores, & meritîs majores inveniuntur, qui quasi cum quinquaginta piscibus mundô contemptô celebrant Jubilæum remissioni & festivæ quieti consecratum. Illi verò, qui mente Deo excedunt ex Trinitatis visione, licèt adhuc in carne manentes raptim quidem, & breviter, sed nimiùm dulciter æternæ felicitatis capiunt experimentum, quasi tres pisces numerô paucissimi, sed meritîs maximi sunt. Convenienter autem rete Apostolicum jubente Domino in dexteram navigii missum collegit has tres differentias piscium magnorum centum quinquaginta trium, quoniam ipsi omnibus omnia facti secundùm hanc tripartitam distinctionem piscium, & cum his, qui eadem contemnebant, erant majores, & cum his, qui nunc sobrii sunt hominibus nunc mente Deo excedunt, erant maximi, ac per hoc plenissimè ditati omnibûs thesaurîs *miserationum tuarum, Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt*, quæque post Resurrectionem tuam ad discipulorum tuorum consolationem, & Ecclesiæ totius informationem in jam dicta piscium captione, aliisque argumentis multis per dies quadraginta sunt manifestaræ, atque in die quinquagesimo per adventum Sancti Spiritus consummatæ sunt.

Ego ergo pœnitens Ecclesia, vel ego pœnitens Ecclesiastica persona timens me non esse, Deus, in tua memoria, quia mihi propter tuam mortem & sepulturam lamentanti, & velut in cassum piscanti non sic manifestaris, ut rete prædicationis vel orationis meæ laxatum fiat plenum magnis piscibûs centum quinquaginta tribus. Neque enim ego David, ego pœnitens, ego hunc *Psalmum David* canens, in me ipso tales virtutes habeo, quales in magnis illis piscibus centum quinquaginta tribus præsignatas intelligo, neque Sanctam Ecclesiam talibus personis abundare video, de quorum numero, & merito exprimatur centum quinquaginta trium piscium multitudo, & magnitudo: Sed *paucitas dierum* *Job. 10. 20.*

meorum finitur brevi, quia & ego paucis, aut nullis virtutum fructibus abundo, & paucos virtuosos in reti Ecclesiæ video. Unde propter magnitudines miseriarum specialium, & communium compellor timere, o Christe, ne fortè simus in oblivione coram te. Dicimus ergo cum Jeremia: *Recordare, Domine, quid acciderit nobis; intuere, & respice opprobrium nostrum. Hæreditas nostra versa est ad alienos, domus nostra ad extraneos. Pupilli facti sumus absque Patre, matres nostræ quasi viduæ. Aquam nostram pecuniâ bibimus; & ligna nostra pretiò comparavimus. Cervicibus minabamur, lassis non dabatur requies. Ægypto dedimus manum, & Assyriis, ut saturaremur pane. Patres nostri peccaverunt, & non sunt: & nos portavimus iniquitates eorum. Servi dominati sunt nostri: & non fuit, qui redimeret de manu eorum. In manibus * nostris ferebamus panem nobis, à facie gladii in deserto. Pellis nostra quasi clibanus exusta est à facie tempestatum famis. Mulieres in Sion humiliaverunt, Virgines in civitatibus Juda. Principes manu suspensi sunt, facies senum non erubuerunt. Adolescentibus impudicè abusi sunt: & pueri eorum in ligno corruerunt. Senes in * portis defecerunt, juvenes de choro psallentium. Defecit gaudium cordis nostri, versus est in luctum chorus noster. Cecidit corona capitis nostri, væ nobis quia peccavimus. Propterea mœstum factum est in dolore cor nostrum: ideo contenebrati sunt oculi nostri. Propter montem Sion quia disperiit, vulpes ambulaverunt in eo. Tu autem, Domine, in æternum permanebis, solium tuum in generationem, & generationem. Quare in perpetuum oblivisceris nostri, derelinques nos in longitudine dierum? Converte nos, Domine, ad te, & convertemur: innova dies nostros, sicut à principio. Sed projiciens repulisti nos, iratus es contra nos vehementer.*

Thren. 5. 1. & seqq.

* Vulg. in animabus.

* Vulg. defecerunt de portis.

Huic lamentationi, vel orationi plorantis Jeremiæ adjungo ego pœnitens istud Psalmistæ: *Reminiscere miserationum tuarum, Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt.* Non peto leves, aut breves miserationes, non desidero in piscatione mea capere paucos, aut parvos pisciculos, quando singulare sacrificium corporis, & sanguinis tui offero, Christe, vel quando alias preces fundo in conspectu tuo, & pro acquirendis virtutibus, vel convertendis hominibus oro, & nihil, vel parum apprehendo, nihil restat, nisi tuam consolationem, tuique manifestationem exspectare, qui nunc stas in littore soliditatis æternæ videns tuos laborantes in cassa piscatione, quos interdum quasi despicis: propterea, quòd memor es peccatorum nostrorum, & immemor erga nos miserationum tuarum, quæ à sæculo sunt. Ergo, ut in captura magnorum piscium, id est, magnarum virtutum & magnarum personarum fiat nobis certum & apertum solatium, atque ut tristitia nostra omnino vertatur in gaudium, & gaudium nostrum sit plenum, gaudiumque illud nemo tollat à nobis: *Reminiscere miserationum tuarum, Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt*, neque transeunt cum sæculo, quia te stante in littore solido tecum stat *miserationum tuarum, Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt*, firmitas. Ne autem bona tanta impediantur per meas culpas, diligenter in libro memoriæ tuæ scriptas,

Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris. VERS. VII.

Ego Petrus, cùm essem junior, cingebam me, & ambulabam, ubi volebam: quia de propria virtute præsumebam, ideo quotiens præsumpsi, totiens te negavi. Tertiò præsumpsi, tertiò quoque mori timens te vitam negavi. Et reverà fuit, vel si non fuit, esse potuit hic timor in corde Petri pœnitentis de delicto juventutis, in qua se junior accinxerat, quòd Dominus, qui pridem illi dubitanti, & in mari periclitanti dixerat: *modicæ fidei, quare dubitâsti?* Nunc in illa piscatione, qua Domino apparente ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram plenum magnis piscibus, diceret illi Dominus: modicæ fidei, quare me negâsti? Propterea ipsi Petro pœnitenti & opprobrium negationis timenti coram septem condiscipulis, qui erant socij tunc factæ piscationis, quando in convivio piscis assi & panis nemo discumbentium ausus fuit interrogare ipsum Jesum, quis esset, scientes: *quia Dominus est*, Petro, inquam, illic timenti opprobrium delictorum suorum conveniens fuit sic orâsse: O Domine! qui nunc in tam grandi successu piscationis manifestâsti nobis, quia tu Dominus es, quem ego negavi Dominum & Magistrum, quando negavi me tuum esse discipulum: Tu *delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris.* Recognosco enim, quòd juvenili quadam præsumptione absque Senilis considerationis maturitate, cùm essem junior, cingebam me ad opus, quod erat super me, oblitus proverbii, quo dicitur: *Non glorietur accinctus æque, ut discinctus.* Ego enim cùm essem juvenilis, præsumptionis gladiô accinctus: quô tanquam juvenis audacissimus amputavi auriculam dextram servo, cui nomen erat Malchus, putabam, quòd inter condiscipulos essem fortissimus. At illa omnis mea fortitudo ad unius ancillæ interrogationem penitus evanuit, planéque mihimetipsi tunc evidens factum est, quòd humanæ præsumptionis fortitudo absque Divino adjutorio nihil est. Hoc autem eatenus ignoraveram, quando me ipsum aliquid esse, vel aliquid posse putabam. Sic mihi cum juvenili audacia mixta erat ignorantia. Ergo *delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris*: quia decet, ut sis pronus ad ignoscendum, quod non de impietatis astutia, sed de juvenili quadam ignorantia præsumptum est.

Matth. 14. 31.

Joan. 21. 7.

3. Reg. 20. 11.

Quid ais, Petre? vis peccatum negationis trinæ sic tradi oblivioni, ut Medico tuo nulla sit memoria, vel cura vulnerum tuorum curandorum? Absit, inquis, hoc à me, sed volo & opto peccata mea non esse in recordatione Judicis ad ultionem: valde autem precor, ut sint in memoria Medici ad curationem, vel potiùs

ita

ita fiat peccatorum meorum oblivio coram Domino, ut mei pœnitentis pro eisdem peccatis pia sit coram eo recordatio. Utrumque mihi bonum credo, ideo utrumque petens dico: *Delicta juventutis meæ & ignorantias meas ne memineris*, quod est unum bonum.

Et secundùm misericordiam tuam memento mei tu, propter bonitatem tuam, Domine.

Quod est alterum bonum. Ex eadem consideratione hujus geminæ utilitatis aliàs dicere
Psal.50.11. soleo: *Averte faciem tuam à peccatis meis*, quod est unum bonum: *& ne projicias me à facie tua*, quod est alterum bonum. Sicut ergo rogo ibi faciem Dei averti à peccatis meis, non tamen averti à me ipso, sic & modò precor oblivionem fieri de peccatis meis, non de me ipso propter quod dico: *Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris*, & adjungo: *secundùm misericordiam tuam memento mei tu, propter bonitatem tuam, Domine.*

Atque ut noveritis, quia de utroque hoc bono desiderium pauperum exaudit Dominus solet, & præparationem cordis eorum audit auris eis in talibus: Notate, quomodo præparationem ac desiderium cordis mei audivit, qui me talia cogitantem exaudivit. Factô enim conviviô surrexit Dominus de loco convivii, & ego Petrus trinæ negationis mihi conscius pavidus exspectabam, quid diceret Dominus mihi, quia eram quidem promptus ad sequenda vestigia ipsius, non audens tamen quicquam de me præsumere. Tunc ille oblitus delictorum meorum,
Joan.21.22. sed memor mei dixit mihi: *Tu me sequere*, id est, me imitare, qui cùm essem Deus fortissimus, ad meam tamen Passionem sine omni præsumptione in magnæ humiliatis contritione accessi oratione præmissa, ut si esset voluntas Patris, transferretur à me calix Passionis. Tu ergo, qui me voluisti antecedere in tua juventute, quando cingebas te, & ambulabas, ubi volebas, nunc me sequere, ut tui sequentis humilitas medicinalis curet vulnera tuæ præsumptionis. Et quia desiderium cordis tui est, ut sim penitus immemor delictorum tuorum, sed memor tui, ecce, retribuo tibi bona pro malis. Nam tu, qui me moriente inventus es infirmus præ cæteris, nunc me resuscitato firmior eris cæteris, ut
Luc.22.32. impleatur, quod tibi prædixi: *quia oravi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.*

Verumtamen quia sic soleo exhibere misericordiam, ut nunquam obliviscar justitiam, tu qui me tertiò negâsti, oportet, ut me confitearis tertiò, fiâtque trina ista confessio trinæ tuæ negationis
Joan.21.15, 16, & 17. justa satisfactio. Post confessionem quoque trinam, quia suscepi tuam pœnitentiam, trinam impono tibi obedientiam; bis tibi dicendo: *pasce agnos meos*, & tertiò: *pasce oves meas.* Eadem quippe distinctio, quæ fuit in centum tribus piscibus, nunc intelligitur in agnis & ovibus, quibus omnibus te piscatorem & pastorem propono, ut eos de marinis mundi hujus fluctibus trahas tanquam pisces magnos in dextera navigii captos, atque in pascuis uberrimis pascas tanquàm agnos, & oves ad dexteram statuendos.

O Petre Apostole, quàm felicem te judicare possumus, cùm fructum tuæ pœnitentiæ videmus. Tu enim principaliter in te ipso expertus es, quòd dulcis & rectus Dominus, qui tibi dulciter trinam negationem ignovit, & rectè post trinam sui amoris Confessionem te in Episcopatum totius orbis promovit. Sed quia in tua persona Ecclesiæ pœnitentis, vel cujuscunque hominis pœnitentis forma est præsignata, ea, quæ in hoc *Psalmo* tibi sunt assignata, fac bone pastor, ut nobis ovibus, vel agnis tibi commissis aptè conveniant. Et tu, Christe, qui nos oves pascuæ tuæ tam fideliter tam fideli pastori commisisti pascendos trina pastione in trina piscium vel agnorum sive ovium distinctione, sic nos per illum pasce, ut ex manifesta rerum evidentia, sentiamus exauditas preces Ecclesiæ vel cujuscunque pœnitentis cum David pœnitente, cum Petro pœnitente dicentis: *Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris.*

Juventus enim hìc non tam pro ætate, quàm pro juvenili audacia ponitur, qua sæpè scienter viam justitiæ derelinquendo multa *delicta juventutis* contrahimus. *Ignorantia* verò dicitur, quando malum nescimus esse, quod facimus, vel quando peccatum originale infantes nesciunt esse in se ante Baptismum, vel potiùs illa hìc intelligitur ignorantia, de qua Apostolus dicit: *Quod enim operor, non intelligo*, id est, non approbo. Multas tales ignorantias patimur, quando in edendo, bibendo, loquendo, dormiendo contra intentionis, vel approbationis propositum prolabimur in excessum non tenendo metas licitas in rebus licitis. Tales ignorantias O Deus! ne memineris: quoniam *si iniquitates* tales *observaveris, Domine, quis sustinebit?* delictorum quidem, & ignorantiarum mearum, ne memineris, Domine, secundùm iram tuam, sed *secundùm misericordiam tuam memento mei*, ut dicas mihi, quod dixisti Petro: *tu me sequere.* Dicas, & dicendo facias, ut sequar te. Facias quoque, ut sicut ille sufficienter te amavit, atque amorem suum tertiò confessus est ad abolendam trinam negationem: Sic ego in amoris tui ferventi ardore, atque sincera confessione purgatus ab iniquitate mea dignus inveniar ea pastione, de qua dictum est eidem Petro: *Pasce agnos*, vel *oves meas.* Non peto mihi curam pastoralem committi, sicut commissa est illi, sed hoc peto, ut quibus pastionem debeo, vel quibus unquam sum debiturus, ita eis impendam pastionem sufficientem & necessariam, ne aliquis agnorum tuorum, vel aliqua ovium tuarum contra me justæ querelæ possit vel debeat habere balatum, & pastores mihi superpositi vel superponendi, seu aliis tuis agnis & ovibus præferendi, sic me qualemcunque oviculam tuam tuis humeris ad ovile reportatam, & totum gregem commissum, vel committendum sibi pascant, ut plenariè fiat in Ecclesia illa trina pastio, de quo tertiò dictum est Petro: *pasce agnos meos*, vel *oves meas.* Sit jugis vigilantia in cordibus pastorum quasi una vel prima pastio agnorum & ovium. Sancta verò, & irreprehensibilis conversatio pastorum sit secunda pastio gregum sibi commissorum.

Rom.7.15. *Psal.129.3.*

rum. Contentissima quoque in prædicatione tritici mensura sit pastio tertia.

1. Cor. 7. 29, 30. & 31. Aliter: Prima pastio sic pascat minimos agnellos, ut *qui habent* mundana, *tanquam non habentes sint, & qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur, qui gaudent tanquam non gaudentes, qui flent tanquam non flentes* sint: & quia *præterit figura hujus mundi*, ne ipsi pariter cum ea prætereant, & pereant, mundô sic utantur, ut eo nunquam abutantur. Secundâ pastoralis curæ pastione sic pascantur agni majusculi, ut memores uxoris Loth post mundi abnegationem non respiciant retrò, neque manu in aratrum missa respicientes retrò excludi mereantur à regno Dei, sed potiùs quæ retrò sunt obliti, & in anteriora extenti ad bravium sic currant, ut B comprehendant, sicab omnibus, quæ non expediunt, abstineant, ut incorruptibilem coronam accipiant. Tertia pastione sic pascantur oves tam majusculis, quàm parvis agnellis majores, ut *non sit sterilis inter eas*, sed *omnes gemellis fœtibûs* abundent, quibus lac suum copiosè ministent. Cant. 4. 2. Quòd enim per hujusmodi oves in Ecclesia significentur perfectissimi & fortissimi, ex hoc agnoscimus, quòd in Canticis Ibidem 6. 5. Canticorum Sponsæ suæ dicit Sponsus: *Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascendunt de lavacro omnes gemellis fœtibûs, & sterilis non est inter eas.* Cùm ergo dentibus, quorum officiô totum corpus pascitur, assimilantur oves, vel dentes ovibus: planè cognoscimus nomine ovium significari magnos Magistros nutritores gemellorum fœtuum, qui cum Paulo valeant esse C omnibus omnia præpollentes geminâ virtute sapientiæ, & prudentiæ Mariæ, & Marthæ, vitæ ac doctrinæ, quibus tanquam geminis uberibûs gemellos fœtus nutriant imperfectos & perfectos, mundô utentes, & mundum contemnentes, agnellos & agnos, activos & contemplativos.

Ibidem 7. 3. Istarum ovium *duo ubera sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur in liliis, donec aspiret dies, & inclinentur umbræ*, pascuis uberrimis ac delitiosis impinguanda sunt, quoniam sæpè suguntur à suis gemellis fœtibus, vel spiritualia, vel etiam corporalia nutrimenta exigentibus, & quadam pia inoportunitate sugendo extorquentibus ab ipsis maternis uberibus lac suave ac D dulce; quod si non invenerint, balatus emittunt querulosæ murmurationis præ nimio defectu in alimoniis vel mentis vel corporis. Et cùm trahuntur ad mulctram ista ubera, nisi ubertas lactis in eis inveniatur, hi qui ea mulgent, cùm nimis fortiter premunt ipsa macra ubera, eliciunt sanguinem pro lacte.

Crudelis hæc tortura uberum usque ad sanguinem eliciendum pene contigerat magnis Act. 6. 1. ovibus, id est, Apostolis, quando factus est murmur Græcorum, eò, quòd non benè procurarentur in ministerio cottidiano viduæ eorum. Sic enim pro tali murmure sedando Apostoli, ut quidam volebant, relictô verbô in ministerio mensarum fuissent angariati, tanquam laceratis & nimium pressis uberibus non lac, sed sanguis fuisset expressus: quia neglectô in tanta multitudine verbô Dei corporalium necessitatum quantumlibet studiosa providentia minimè Deo fuisset accepta, & his tamen fuisset onerosa, quibus importunè fuisset extorta: nec expectaretur inde præmium, sed pœna propter melioris & potioris boni negligentiam. Sed quia Petrus Apostolus erat à Principe Pastorum constitutus non solùm super agnos, sed etiam super oves, utrisque sapienter & prudenter providit, quando & multitudini agnorum, sive agnarum præposuit minores ministros mensarum, & sibi ac cæteris Apostolis tanquam grandibus, & lactuosis ovibus in pascuis uberrimis elegit campos latissimos liliis plenos, quia tales oves pascuntur in liliis, *donec aspiret dies, & inclinentur umbræ.* Cant. 2. 17. Dixit ergo ipse Apostolus Petrus: *Non est æquum derelinquere nos verbum Dei, & ministrare mensis. Eligite in vobis viros plenos Sapientia, quos constituamus super hoc opus. Nos autem orationi, & ministerio verbi instantes erimus.* Act. 6. 2. & 3. Revera namque oratio, & prædicatio Apostolorum erant pascua uberrima, de quibus ipsi tanquam oves agnorum matres habuerunt ubera de cœlo plena, gemellis fœtibus nutriendis abundanter sufficientia, tam in corporibus, quàm in animabus fovendis & pascendis. Nam de Spirituali pastu dictum est: Quod *virtute magna reddebant Apostoli testimonium Resurrectionis Jesu Christi, & gratia magna erat in omnibus illis.* Act. 4. 33. Omni autem die in templo, & circa domos non cessabant docentes & evangelizantes Christum Jesum. Et verbum Domini crescebat, & multiplicabatur numerus discipulorum in Jerusalem valde. De corporali etiam pastu scriptum est, quòd *non erat quisquam egens inter eos. Quotquot enim possessores agrorum, aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, & posuerunt ante pedes Apostolorum. Dividebatur autem singulis, prout cuique opus erat.* Ibidem v. 34. & 35. Tunc oves magnæ pascebantur in liliis, quoniam Sancti Apostoli delectabantur & in Spiritualibus orationum, & prædicationum deliciis, & in bonis Filiis tanquam in pulchris liliis, & ipsi eorum Filii tanquam fœtus gemelli perfecti & imperfecti habuerunt lactis alimoniam geminam per sanam Apostolorum doctrinam, & largam divitum eleemosynam, quorum copia pauperum Christi tunc supplevit inopiam juxta Pauli Apostoli doctrinam. 2. Cor. 8. 14.

Sine dubio tunc fuisti memor *miserationum tuarum, Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt. Delicta* quoque *juventutis, & ignorantias* tuorum quasi nesciens dissimulâsti propter pœnitentiam. Et ideo pastoribus, & ovibus pascuæ tuæ in illa primitiva Ecclesia rorabant cœli desuper

desuper, & nubes pluebant justum: Aperiebatur terra, & germinabat Salvatorem. Nunc autem cœlorum & aëris intemperies, qualis erat vel per nimias pluvias imminente diluvio, vel per nimiam siccitatem in temporibus Heliæ, terrarum quoque olim fertilium nimia sterilitas indicio sunt nobis iræ tuæ imminentis pro delictis juventutis & ignorantiis nostris. Ampliùs autem fames verbi, & doctrinæ salutaris, & magna penuria dignè docentium, & dignè audientium sanctum Evangelium cœlestis iræ certa sunt indicia. Nam etsi sunt alicubi, qui Verbum Dei libenter audiant, desunt, qui dicant. Item si sunt alicubi, qui Verbum Dei libenter erogent, non habent eos, qui dignè auscultent. Nam soli
Cant. 8. 13. *amici auscultant*; inimici verò, quorum major est numerus, insultant. Et si sunt, quibus abundent charismata spiritalia, desunt eis corporalia sustentamenta, quorum nimia defectio vel murmurationis, vel alterius exordinationis plerumque fit occasio, dum & infirmi sive contra Deum sive contra magistros suos murmurant, vel quod pejus est, clamant, & firmiores necessariis destituti, dum ante januas divitum purpuratorum cum Lazaro mendicant, canum linguis tanguntur, quoniam caninis detractionibus malignorum quasi de crimine avaritiæ arguuntur. Iterum si sunt, quibus abundent corporalia sustentamenta de facultatibus aut suis aut Ecclesiasticis, destituti virtutibus & spiritalibus rectoribus vivunt in deliciis, vacant otiis, & impudicitiis.

Quibus desolationibus, aliisque similibus malis jam penè ubique grassantibus *miserationum tuarum Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt*, videris oblitus. Ideo, quæso, perveniat ad te clamor Ecclesiæ dicentis: *Reminiscere miserationum tuarum Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt. Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris. Secundùm misericordiam tuam memento mei tu propter bonitatem tuam Domine.* Qui Petrum lachrymantem respexisti, imò, qui eum ante lachrymas, ut ei dares lachrymas, respexisti: *Tu*, qui eidem Petro, & Mariæ Magdalenæ pœnitentibus & dolentibus priùs quàm cæteris minùs dolentibus, minùsque desolatis in die Resurrectionis apparuisti: *Tu* qui secundùm misericordiam tuam latronem serò pœnitentem suscepisti, *memento mei*, qui etiam sum latro, aut certè crudelior factus latrone in propriæ animæ seu fraternæ animæ homicidio: quia cùm non animas, sed corpora occidat latro, ego animas occidi pravô exemplô. Sciens autem, quia dixit tibi pœnitens latro in
Luc. 23. v. 42. cruce pendenti; *Memento mei, dum veneris in regnum tuum*, & ego pœnitens latro jam nunc in cœlo tibi regnanti dico: Domine *secundùm misericordiam memento mei tu* faciens me hodie tecum esse in paradiso. Cùm enim sit paradisus
Genes. 2. v. 9. hortus deliciarum, in quo plantatum est *omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suave*, talis paradisus est Ecclesia, seu congregatio Religiosa, per hoc deliciosa quasi hortus delitiarum, quòd est plena virtutum, & virtuosarum personarum tanquam habens omne *lignum pulchrum*

A *visu, & ad vescendum suave*, quoniam bonorum bona exempla & visu pulchra, & imitantibus dulcia, & suavia sunt. De tali paradiso mihi opto dicentem te Christe audire: *Amen dico tibi: hodie mecum eris in paradiso.* Hodie, hoc est, quamdiu dicitur hodie. Fac me Christe in tali paradiso esse tecum, quoniam nec in paradiso bene mihi esset absque te. Ideò *secundum misericordiam tuam memento mei tu*, ut totum dicas mihi pœnitenti latroni, quod in cruce dixisti latroni, & te in veritate jubente, dum dicitur *hodie*, sim ego tecum in paradiso.

Est & paradisus, & quasi hortus deliciosus unus homo sanctus quatuor cardinalibus virtutibus quasi quatuor paradisi fluminibus irrigatus
B habens in se omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suave in bona moralitate, quando speciosa morum honestas quasi lignum pulchrum visu aspicientes delectat, & eorundem morum pretiosa utilitas per imitationem vescentibus dulcis est, & suavis. In tali paradiso habitat homo etiam solitarius & tacitus, quando, nequaquam sparsus extra semetipsum, deliciatur tecum O æterna sapientia! intrinsecus tanquam cum sponsa sua in paradiso illi sociata fœdere nuptiali Domino benedicente, ac dicente: *Crescite, &* Gen. 1. v. 28.
multiplicamini, & replete terram. Hæc est illa sapiens mulier, quam serpens non potest fallere, quæque in conjugio spiritûs rationalis filios gignit condignos paradisiaca terra, propter quod dicitur: *Crescite, & multiplicamini, & replete terram.* Sit ergo mihi optabile de tali etiam pa-
C radiso te Christe mihi latroni pœnitenti dicentem audire: *Amen dico tibi: hodie mecum eris in paradiso.*

Me miserum! quotiens projectus extra hujusmodi paradisum foris vagatus extra me ipsum incidi ego latro *in latrones*, qui etiam *despoliaverunt* me, *& plagis impositis abierunt semivivô relictô*! sed nunc Domine *secundùm misericordiam tuam memento mei tu*, & fac me *hodie*, id est, quamdiu dicitur *hodie*, tecum esse in paradiso. *Memento mei* non secundùm iram pro meritis meis mihi debitam, *sed secundùm misericordiam tuam* indebitam. Ego sum dignus recipere, ac sustinere iram, quasi vas iræ aptum in interitum. Tu dignus es gloria & honore, qui de vasis iræ facis vasa misericordiæ *secundùm misericordiam tu-*
D *am*. Ergo *memento mei secundùm misericordiam tuam*, ut de me, qui sum vas iræ *atque* contumeliæ, facias vas misericordiæ & gloriæ *propter bonitatem tuam* tibi naturaliter insitam quasi causam præcedentem, & effectivam omnium, quæ facta sunt.

Nam priusquam aliquid faceres vidisti, quòd esset bonum fieri hoc vel illud, & factum est ita! Verbi gratiâ vidisti, quòd esset bonum, & dixisti: *Germinet terra herbam virentem, & afferentem* Gen. 1. v. 11.
semen, lignumque pomiferum faciens fructum juxta genus suum, cujus semen in semetipso sit super terram, & factum est ita. Item vidisti, quòd esset bonum fieri luminaria in firmamento cœli, & factum est ita. Tandem vidisti, quòd esset bonum formari hominem de limo terræ, & factum est ita. Quia ergo prædicante, ac præapprobante

bonitate tua facta sunt omnia, novissimè vidisti A cuncta, quæ feceras, & erant valde bona. Nec mirum, si postquam perfecti sunt cœli, & terra & omnis ornatus eorum, bona sunt inventa, quæ priusquam fierent, visa sunt bona, & ob hoc ipsum, quia visa sunt bona, ex tuæ bonitatis quasi materna vulva in lucem sunt producta, ut de non esse venirent ad esse, nec solùm ad esse, sed ad bonum esse, ita videlicet, ut & singula essent bona, & cuncta simul essent valde bona.

Specialiùs autem, & quasi familiariùs inter cætera bona vidisti lucem, quòd esset bona, quoniam rationalis, & angelica natura in quantum capax tuæ bonitatis, tuæque claritatis existens per amorem tui est illuminata, in tantum claruit, B & apparuit bona, & ideo lucem bonam à tenebris malis, id est, à malis angelis divisisti. Ne autem ruentibus angelis malis numerus bonorum à tua bonitate prædestinatus esset imminutus, ipsa bonitas tua tibi suggessit hominem de terra creari, & sic multiplicari, ut repleret terram, idest, illam cœlestem patriam, quam bonitas tua sic dilatavit, ut homines cum Angelis capere possit. Si ergo non peccasset homo ad hoc factus & benedictus, ut cresceret & multiplicaretur super terram, citò electorum numerus fuisset consummatus, & in terra viventium bonis
Psal. 26. 13. multiplicatis non esset, qui dicere posset: *Credo videre bona Domini in terra viventium*, cum omnes boni, & soli boni essent in terra viventium, neque crederent, sed præsentialiter viderent bona Domini in terra viventium, nec esset utique in C illa terra viventium ulla miseria, cui necessaria foret misericordia, sed quia homo peccans non pervenit in terram viventium lapsus in hanc ter-
Job. 14. 1. ram morientium, in qua *brevi vivens tempore repletur multis miseriis*, non ei sufficit bonitas creatrix & formatrix, nisi adsit etiam Divina misericordia recreatrix & reformatrix. Ideo creator, & Salvator meus tibi dico: *Secundùm misericordiam tuam memento mei tu: propter bonitatem tuam Domine. Propter bonitatem tuam*, qua dictante, ac suggerente produxisti me de non esse ad esse, fac me per misericordiam tuam de misero esse pervenire ad beatum esse. Vidisti per *bonitatem tuam*, quòd bonum esset me creari, & factum est ita, nam creatus sum in Adam. Vide me nunc in D miseria mea, & *memento mei secundùm misericordiam tuam*, ut facias me recreari in te, qui melior & secundus es Adam. Ille factus est ad imaginem Dei, in quo & ego factus sum per bonitatem tuam. Tu es ipsa imago Dei. Ut ergo transformer ego Ecclesia, vel ego David, vel ego pœnitens in eandem imaginem à claritate in claritatem tanquam à tuo spiritu, *secundum misericordiam tuam memento mei tu propter bonitatem tuam Domine*. Bonitas tua claritas est, & misericordia tua claritas est. Nam in conditione creaturarum claruit bonitas tua, quando vidisti cuncta quæ feceras, & erant valde bona. Sed in restauratione perditarum creaturarum claret misericordia tua, non minor bonitate tua. Tu es ergo A & Ω Principium, & Finis. A sive Principium *per bonitatem tuam*, cujus fœcunditas procreavit causas rerum primordiales. Ω sive finis *per misericordiam tuam*, cujus materna benignitas format rerum causas finales. Et sicut ipsa *bonitas* tua est omnium causarum primordialium causa primordialissima: sic *misericordia tua* est omnium causarum finalium causa finalissima. Unde & ego misericordias tuas
in æternum cantabo, quoniam dixisti: *In æternum misericordia ædificabitur in cœlis, præparabitur veritas tua in eis.* Psal. 88. 3.
Postquam hæc misericordia tua fuerit de lapidibus, à luto miseriæ tractis, ædificata in cœlis, & ad plenum consummata, deinde finis, cùm tradideris regnum Deo, & Patri. Et quidem non solùm misericordia tua ædificabitur in cœlis, dum salvas perditos homines, sed etiam *præparabitur veritas tua in eis*, cùm de projectis inde angelis nullum recolligis, & stantes angelos ibi conservas. Atque ideo tu es

Dulcis, & rectus Dominus. VERS. VIII.

Dulcis per misericordiam: *Rectus* per veritatem. At ego infixus in limo profundi, & mersus in locum miseriæ confugio ad solum sinum misericordiæ tuæ dicens tibi: *Secundùm misericordiam tuam memento mei tu propter bonitatem tuam Domine*, ut videlicet super bonitatis creatricis immobile fundamentum construens æternum ædificium tuæ misericordiæ sis memor mei, faciasque me tibi exhiberi lapidem tali ædificio congruentem, & consummes, atque perficias in me, de me, ac mecum tuam misericordiam finalem *propter bonitatem tuam Domine* primordialem. Licèt enim prænoveris ante mundi constitutionem, quòd ego futurus prodigus filius tuus à te discessurus essem, tamen mihi æquè ut angelo dedisti portionem substantiæ, quæ me contingit. Sum enim rationalis, & intellectualis creatura æquè ut angelus, liberò arbitriò æquè ut ille nobilitatus. Et cùm tu prænosses me à te discessurum in regionem longinquam, tamen suggerente bonitate tua dedisti mihi largam substantiam, quam quia dissipavi totam luxuriosè vivendo, nunc recolente memoria mea primordialem tuam bonitatem, quæro à te misericordiam finalem dicens tibi: *Secundùm misericordiam tuam memento mei tu propter bonitatem tuam Domine.* Nisi enim esses bonus, non dimisses me paratum discedere à te. *Propter* hanc ergo *bonitatem tuam* nunc *memento mei*. Et licèt non sim dignus vocari filius tuus, tu tamen *secundùm misericordiam tuam memento mei*, nunc in magna miseria
vehementer anxiati: quia *fodere non valeo, mendicare erubesco*, & nimia fame tabesco, ac deficio. Luc. 16. 3.
Sed considerans, quia multi *mercenarii* in domo Ibid. 15. 17.
tua *abundant panibus*, ego miser, & famelicus
ad te confugio, per quem, *si quis introierit, sal-* Joan. 10. 10.
vabitur, & pascua inveniet ingrediens & egrediens. Nam corporis, ac sanguinis tui cibo quasi vituli saginati edulio refectus, & ingrediens pascua inveniet sapidæ contemplationis, & egrediens pascua inveniet sapidæ actionis. Ideoque dum hic talis misericordias tuas in æternum cantabit,

& altos

& alios ad easdem misericordias cantandas suô exemplô invitabit, symphonia & chorus longè audietur, & inde frater senior, id est, Judaicus populus, & quilibet invidus torquebitur cum Diabolo. Illi fratri seniori tandem iratus petenti hædum dabis, hædum, id est, Antichristum secundùm iram tuam. At ego non hædum, sed agnum, seu vitulum saginatum quærens dico tibi O Pater: *secundùm misericordiam tuam memento mei*, ut des mihi agnum tollentem peccata secundùm misericordiam. Dico tibi O DEUS Fili, ut des mihi sic manducare corpus, & sanguinem tuum, ne mihi proveniat ad judicium, sed ad misericordiam consequendam. Et quia bonitas tua & misericordia non est aliud, quàm spiritus tuus bonus, ita *secundùm misericordiam tuam memento mei tu propter bonitatem tuam Domine, ut spiritus tuus bonus deducat me in terram rectam.* *Psal.* 142. 10.

Sed dicit mihi frater invidus non grandis culpæ, ùt æstimat, sibi conscius: Tu homo peccator, qui substantiam tuam dissipasti vivendo luxuriosè, qua fiducia petis tam magna beneficia? sic mihi Publicano loquitur Pharisæus, & ego respondebo: Ideo cùm sim peccator, & indignus dignatione Divinæ misericordiæ, præsumo petere misericordiam, quoniam *dulcis, & rectus Dominus. Dulcis*, quia per gratiam sinè meritis peccata omnia dimittit. Sed *rectus*, quia etiam peccatis omnino dimissis quasdam pœnas peccatorum permittit inesse, non obesse. *Rectus* planè, quia etiam baptizatis, vel pœnitentia mundatis quasdam pœnas dimittit inesse. *Dulcis* verò: quia non sinit eas obesse, sed facit eas prodesse, vel ad custodiam sanctæ humilitatis, vel ad exercitium vitæ mortalis, vel ad acquisitionem virtutis.

Psal. 83. 7. Aliter: *Benedictionem dabit legislator*, quia qui dedit legem, dabit benedictionem: qui jussit humilitatem, perducet ad veritatem. Quis verò hic est legislator, nisi *dulcis, & rectus Dominus*, qui Legem dabit delinquentibus in via? *In via* quippe *delinquunt*, qui veritatem derelinquunt. Sed nunquid vel sic à dulci Domino derelinquentur? Ipse est ergo *dulcis, & rectus Dominus*, qui legem dat viam humilitatis, per quam redeant ad cognitionem veritatis. Dat occasionem recuperandæ salutis, quia *dulcis* est: non tamen absque disciplina legis, quia *rectus* est. *Dulcis*, quia perire non patitur: *Rectus*, quia punire non obliviscitur.

Aliter: *Dulcis, & rectus Dominus. Dulcis*, quia gratiæ suæ gratis largitur dona: *Rectus*, quia ipsa dona distinguit in merita, & præmia, ita ut merita bona prærogentur *in via* ex gratuita dulcedine gratiæ, & præmia sempiterna dentur in patria ex gratuita rectitudine. Vel *dulcis*, quia prærogat merita: *Rectus*, quia pro qualitate meritorum unusquisque ab eo propriam mercedem accipiet secundùm suum laborem: *Dulcis*, quia gratis dat bona merita: *Rectus*, quia in judicio requirit eadem merita. Nec tamen ejus dulcedo caret rectitudine, nec re-

A ctitudo ejus vacat à dulcedine, quoniam in largitate meritorum distribuendo decemmnas unicuiq; secundùm propriam virtutem servat rectitudinem, & in judicio lucra meritorum non ex crudelitate requirens piam servat dulcedinem. Propterea, quia *dulcis, & rectus* est *Dominus legem dabit delinquentibus in via*. In hoc enim claret ejus dulcedo, quòd ex proprio & libero arbitrio, non ex impulsu necessitatis aliquo *peccantibus dabit Dominus legem* corrigentem *in via* hujus vitæ, ponens eos *in via* disciplinæ, quæ *via* hinc inde habet septa præceptorum bona jubentium & mala prohibentium.

Dabit etiam *legem delinquentibus in via*, qui quamvis delinquant in excessibus humanis, B tamen à via fidei Catholicæ non recedunt, neque malum bonum, vel bonum malum esse dicunt aut credunt. Nam si hoc dicerent, aut ita dicentibus aliis crederent, à via veritatis exorbitarent. Nunc autem, quia delinquunt in via credentes, atque dicentes bona bona, & mala mala, quamquam & in malis cavendis, & in bonis exequendis multa sutrepant humana delicta, propter hoc ipsum, quia delinquunt *in via, ipse Dominus dulcis, & rectus legem dabit delinquentibus in via*, dum non pereunt per malorum suorum defensionem pertinacem, sed salvantur per confessionem veracem Domino illis dante *legem*, id est, charitatem. *Plenitudo* enim *legis est dilectio*, *Rom.* 13. 10. qua solum, totumque bonum diligunt, qui sunt C *in via* divinorum præceptorum, & ideo *charitas* 1. *Petr.* 4. 8. in eis *operit multitudinem peccatorum. Charitas* hæc *patiens est, benigna est*. Et ideo *dulcis & rectus Dominus* ex charitativa patientia ipsos *mansuetos* effectos, qui priùs erant feri & indomiti

VERS. IX. Diriget in judicio: & ex charitativa benignitate mites effectos, qui priùs erant immites, Docebit vias suas, id est, præcepta, pro quorum neglectu facit eos intelligere sibi evenisse flagella *in judicio*. Mansuetos ad meliora diriget, quorum vox est: *Si nosmetipsos judicaremus, non utique judicaremur. Cùm judicamur autem, à Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.* 1. *Cor.* 11. 31. & 32. *Nunc judicium est* *Ioan.* 12. 31. D *mundi, nunc princeps mundi hujus ejicietur foras.* Et *in hoc judicio* neque ipse Princeps mundi, neque hic mundus in maligno positus dirigetur ad meliora: quia non est mansuetus inter verbera. Et quia omnis homo immansuetus per injustitiam distortus non est ita flexibilis, ut manu judicis dirigatur, necesse est, ut frangatur.

Dulcis, & Rectus Dominus volens omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, cùm distortos à sua rectitudine tangit virgâ directionis, in præsenti vitâ per judicium nunc occultum, nunc manifestum, sed semper justum, quos *mansuetos*, & ad pœnitentiam flexibiles invenit, hos in judicio suo dirigit: immansuetos verò atque in sua fortitudine penitus induratos frangit. Sicut enim lignum curvatum, si non fuerit in sua curvitate induratum,

tum, siccatum, & inveteratum, potest emolliri & dirigi, alioquin frangitur, cùm ad rectitudinem cogitur manente illius duritia, & ariditate: sic inter homines mansuetorum & immansuetorum tanta est differentia, ut *in judicio* Divino illi dirigantur, isti frangantur.

Mansuetos propriè dicimus eos, qui cùm priùs essent intractabiles, posteà edomiti fiunt mansueti, quasi manusueti, cùm ex consuetudine patientiæ manum gratiæ flagellantis aut blandientis æquanimiter sciunt ferre, qui priùs ut equus indomitus recalcitrare, ut canis oblatrare, ut singularis ferus remordere soliti erant. *Mites* autem propriè illos vocamus, quibus est naturaliter suavis, & lenis animus. Immansueti adhuc erant Apostoli Filii Zebedæi, filii tonitrui, cùm dicerent Christo à Galilæis non recepto:
Joan. 9. 54. *Vis dicimus, ut descendat ignis de cœlo, & consumat eos*, sicut & Helias fecit? sed pius Dominus, *dulcis* & *rectus* eos ad mansuetudinem pro-
Ibid. 55. & 56. vocavit dicens: *Nescitis, cujus spiritûs estis. Filius hominis non venit animas perdere sed salvare.* Item Petrus Apostolus adhuc immansuetus ait:
Luc. 22. 49. *Domine si percutimus in gladio?* Neque hoc dicere contentus evaginavit gladium, & amputavit auriculam servi Principis sacerdotum. *Dulcis* autem, & *rectus Dominus* ex insita sibi dulcedine sanavit inflictum vulnus, & ex insita sibi rectitudine dedit legem Petro *delinquenti in via* sic
Matth. 26. 52. dicens: *Converte gladium tuum in locum suum. Omnis enim, qui acceperit gladium, gladiô peribit.* Unde omni homini zelum Petri habenti expedit hanc *legem in via* fidei tenere, ut convertat gladium suum in locum suum. Si enim spiritalem gladium habet, utique debet illum convertere in locum suum, videlicet suo loco illum invaginando, suo loco etiam evaginando secundùm causarum qualitatem nunc tacendi nunc loquendi tempus admittentem. Item: si Dei Minister est gladium portans materialem, convertere illum debet in locum suum, videlicet ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum, illos reprimendo, istos defendendo.

Summa igitur cautela est adhibenda, ne propter hanc legem vel spiritalis, vel materialis gladius accipiatur, id est, rapiatur. *Accipere* namque interdum ponitur pro rapere. Unde quasdam aves rapaces dicimus accipitres, &
2. Cor. 11. 20. Apostolus ad Corinthios ait: *Sustinetis enim, si quis devorat, si quis accipit*, id est, rapit. Sunt itaque raptores gladiorum, qui contra justitiam & misericordiam vel spiritalem vel mundanum exercent judicium innocentes opprimendo & noxios dimittendo. Ibi quippe gladium evaginant, ubi esset invaginandus, & invaginant, ubi esset evaginandus. Et tales procul dubio nisi *legem* accipiant *in via*, nisi pœniteant in hac præsenti vita, gladiô sententiæ judicialis peribunt in die illa, quando cum Domino soli sancti erunt
Psal. 149. 6. & 7. judices, *& gladii ancipites in manibus eorum ad faciendam vindictam in nationibus*, & gladius utraque parte acutus de ore Christi tunc in throno sedentis procedet. Nunc in emendatorio judicio *diriget mansuetos in via*, id est, in præsenti vita: tunc in extremo judicio immansueti, qui gladium sine misericordiæ ac veritatis judicio acceperunt, gladiô peribunt misericordia, & veritate judicium finale dictante, quando his, qui à dextris erunt per misericordiam dicetur: *Venite benedicti Patris mei percipite regnum*: & Matth. 25. 34.
his, qui à sinistris erunt per veritatis æquitatem dicetur: *Ite maledicti in ignem æternum.* Ibid. v. 41.

Aliter: *Dulcis, & rectus Dominus: propter hoc legem dabit Dominus delinquentibus in via. Propter hoc*, id est, secundùm hoc, quòd *dulcis & rectus est*, *Dominus legem dabit*, id est, legem datam distinguet. Etenim in via egressionis ex Ægypto populo delinquenti tanquam *dulcis Dominus* valde bona præcepta in tabulis digitô suô scripta dedit, in quibus nihil aliud à vero Israëlita exigit, nisi ut timeat, vel diligat Deum, & ambulet in viis ejus. At ubi idem Israël in reatu vituli deliquit, dedit eis, ut ipse per Prophetam loquitur, *præcepta non bona* de ritu ceremoniarum. Et secundùm hoc *rectus Dominus*, qui Ezech. 20. 25.
per talia exercitationis præcepta populum eundem mansuefaciens direxit, deinde mansuetos *in judicio*, nimirum punitionum, qualia sunt hæc: qui hoc, vel hoc fecerit, occidatur, lapidetur, aut comburatur, & per hæc omnia mites effectos docuit disciplinatè vias suas ingredi ad terram promissionis. Sic verò & in nobis æstimandum est, quos eodem penè introductionis modo ad veram promissionis terram viarum suarum dociles perducet. *Dulcis* igitur, *& rectus* etiam in nobis *Dominus*. Propter hoc enim & nobis dabit *legem* charitatis *delinquentibus in via* justitiæ, ut *charitas* in nobis *operiat multitudinem peccatorum*, quos & *diriget mansuetos*, ac mansuefactos per Sacramenta exercitationum, *diriget*, inquam, in judicio Ecclesiasticarum punitionum, quale est illud Apostoli: *quid vultis? in virga veniam ad vos, an in charitate, ac spiritu mansuetudinis?* sicque mites, dociles scilicet, ac benivolos effectos docebit vias suas. Etenim 1. Petr. 4. 8. 1. Cor. 4. 21.

VERS X.

Universæ viæ Domini misericordia, & veritas.

Infinitæ quidem sunt & investigabiles viæ judiciorum ejus incomprehensibilium, sed in his duobus includuntur, *misericordiâ* scilicet, & *veritate*. *Misericordia* est, qua placabilis in primo adventu non sine justitia peccata dimittit. *Veritas* est, qua incorruptus Judex in futuro adventu non sine misericordia judicat merita. Tenet autem vias istas, cautéque incedit per eas, qui videns se nullis suis meritis, sed per solam misericordiam liberatum deponit superbiam, deinde & severitatem veritatis, & iram veracis judicis cavet. Hæ viæ, etsi notæ non sint aliis, quibus interdum videtur vel misericordia carere veritate, vel veritas esse absque misericordia: tamen quòd *universæ viæ Domini* sint *misericordia & veritas*, patet

Requirentibus testamentum ejus, & testimonia ejus. *Testamentum* ejus Evangelium de cœlesti hæreditate conscriptum & firmatum his, qui sunt per adoptionem gratiæ matris hæredes quidem Dei, cohæredes

redes autem Christi. Hoc *testamentum* sanguine A ac morte testatoris confirmatum, veritate ac misericordia est plenum, quoniam Christus Jesus verus Deus, verus homo se hominibus exhibuit plenum gratia & veritate. Idipsum confirmant ejus testimonia in Moyse ac Prophetis, qui misericordiæ & veritatis, quæ in testamento continentur, testes fuerunt. Similiter Apostolorum & Apostolicorum Patrum prædicationes vel scripta seu miracula per Martyres aliosque sanctos exhibita, quid aliud sunt, quàm *veritas*, & gratiæ manifesta testimonia? quæ omnia testimonia *requirentibus* clarum est & evidens, quòd *universæ viæ Domini* sunt *misericordia & veritas*. Qui verò hæc testimonia vel non recipiunt ut pagani, vel depravant ut Judæi & hæretici, vel contemnunt ut falsi Christiani, neque veritatem in- B venient matrem initialis & servilis timoris, neque misericordiam matrem filialis amoris.

Libet hìc paulisper investigare in *testamento* Dei, ac *testimoniis ejus*, an aliquando sola misericordia sine veritate, aut veritas absque misericordia operetur. Sic enim plerisque videtur, apud quos hæc sententia est vulgata, qua Sancti Patres affirmant universas quidem Domini vias simul consideratas misericordia & veritate plenas, cùm alii per veritatem damnentur, alii per misericordiam salventur: Sed si easdem vias ita distinguas, ut seorsum de iniquorum perditione, ac seorsum de bonorum salvatione agas, affirmant solius esse veritatis, quòd impii damnantur, & solius misericordiæ, quòd boni salvantur. Ideoque de universitate viarum Do- C mini ajunt rectè simul misericordiam, & veritatem prædicari: de quadam verò parte solam misericordiam, & de quadam solam prædicant veritatem. Et est planè catholica; & non contemnenda hæc sententia, qua damnationi æternæ impiorum sola veritas & justitia: salvationi autem sanctorum sola coaptatur & assignatur gratia & misericordia Dei. Veruntamen *requirentibus testimonium ejus, & testimonia ejus* apparet non sine causa dictum esse, quòd *universæ viæ Domini* sint *misericordia, & veritas*, cùm secundùm supra dictum sensum convenientiùs videretur dicendum, quòd *universæ viæ Domini* sint *misericordia*, aut *veritas*. *Misericordiam, & veritatem* Spiritus Sanctus per *Et* copulativam conjunctionem conjunxit in omnibus viis Do- D mini: non disjunxit per *Aut* conjunctionem disjunctivam. *Quod* ergo *Deus conjunxit, homo non separet.* (Matt. 19. 6.) In judicio humano divinitus ordinato non est pretiosa misericordia sine justitia; neque justitia sine misericordia: quoniam justitia sine misericordia crudelitas nominatur: & misericordia sine justitia seu veritate fatuitas dici potest. Quantò magis ergo in Divino judicio misericordiam *justitia seu veritas, & veritatem justitiæ commendat misericordia?

Cùm enim simplex natura Divinitatis nullius unquam sit susceptibilis divisionis; non est in ea aliud misericordia & aliud veritas; sed sicut unus idemque radius solis in se ipso sibi indissimilis, dissimiles tamen effectus operatur, dum uno eodemque calore ceram emollit, lutum indurat, dum uno eodemque splendore sanos oculos delectat, & lippos cruciat: sic una eademque virtus Divinitatis in semetipsa omnino simplex una eademque operatione alios emollit, & alios indurat, sicut in Ægypto una eademque signorum clarificatione benivola corda filiorum Israel emollivit, invida corda Pharaonis, & Ægyptiorum induravit. Est enim talis natura invidiæ, ut corda, quæ præoccupat beneficiis, deliniri non sinat; imò contra benivolentiam sibi vel aliis exhibitam vehementiùs indurescit, & quasi lippiente mentis oculo præclaræ benignitatis fulgorem vertit sibi in cruciatum, quem benivola mens habet sibi in oblectamentum cùm adest, eumque vehementer desiderat, cùm abest.

Quod ergo dicit Dominus: *Ego indurabo* (Exod. 4. 21.) cor Pharaonis, tale est, ac si dicat: Ego beneficia clarissima populo meo in terra Ægypti exhibebo, quorum claro fulgore torquebitur & indurabitur invidum, ac superbum cor Pharaonis. Item quod dicit ad Pharaonem: Ego in hoc ipsum excitavi te, *ut ostendam in te fortitudinem* (Ibid. 9. 16.) *meam, & narretur nomen meum in universa terra*, idem est, ac si dicat: Ego te non feci invidum, sed cùm ex libero arbitrio tuo scirem te superbum, & invidum, Ego in hoc ipsum excitavi te, ut invidia, & superbia, quæ in te fuit sopita, quasi evigilaret repercussa fulgore beneficiorum meorum. Quando enim tibimetipsi benefeci, faciens te regem totius Ægypti, ex claro fulgore beneficii tanti magis ac magis elatus contra me superbiebas; cui gratias agere debuisti, & populo meo in regno tuo exulanti crudelis fuisti. Quando autem eidem populo meo benefeci consolans eum per signa & portenta in terra tua ostensa, tu ex fulgore tanti beneficii præ invidia tua torquebaris, & magis ac magis in malitia tua induruisti. Itaque non per aliud ego te induravi; nisi quòd & tibi benefeci, ac tu inde superbiebas, ita ut haberes cor tumidum: & populo meo benefeci, cui tu sic invidebas, ut ex hac ipsa invidia cor haberes induratum. Quid ergo tibi facerem, quem & propria felicitas extollebat, & aliena torquebat? Nihil aliud restabat, nisi ut in quo tantam ostendi benignitatem, cùm tu eadem benignitate abutereris, in te quoque tantam ostenderem fortitudinem meam, ut ex hac fortitudine ostensa cantaret mihi populus meus: *Quis similis tui in fortibus Domine? Quis* (Exod. 15. 11. 12. 13.) *similis tui, magnificus in sanctitate, terribilis, atque laudabilis, & faciens mirabilia? Extendisti manum tuam, & devoravit eos terra. Dux fuisti in misericordia tua populo, quem redemisti, & portasti eum in fortitudine tua ad habitaculum sanctum tuum.* Ecce quomodo hic populus Dei misericordiam, & judicium cantat, misericordiam pariter & fortitudinem laudat! Cantatio misericordiæ illud est, quòd dicit: *Dux fuisti in misericordia tua populo, quem redemisti.* Cantatio judicii, seu veritatis atque fortitudinis est, quòd dicit: *Portasti eum in fortitudine tua ad habitaculum sanctum tuum.* Sicut ergo in hac historia tanquam in

 brevi

brevi tabella conspicitur, quòd viæ Domini sunt A misericordia & veritas: sic in tota universitate judiciorum ejus *Universæ viæ Domini* misericordia & veritas esse inveniuntur à fidelibus *requirentibus testamentum ejus & testimonia ejus.* Nam de veritate, sive justitia judiciorum Dei erga Pharaonem
Exod. 9. 27. testimonium perhibet ipse Pharao dicens: *Deus justus: ego & populus meus impii.* De misericordia verò illud est pro evidenti testimonio, quòd eidem Pharaoni ac populo ejus plagæ per justitiam immissæ, per misericordiam divinam toties remissæ, vel intermissæ sunt quotiens pro eo Moyses, & Aaron intercesserunt.

In populo autem Dei *Misericordia, & veritas* manifestè conspiciuntur ab omnibus *requirentibus testamentum ejus, & testimonia ejus* cantante, ut supra texavimus, ipso Moyse: *Dux fuisti in mi-* B *sericordia tua populo quem redemisti*, & portasti eum in fortitudine tua. Misericordia quippe fuit, quòd gratis absque omni merito præcedente ad Abraham & Isaac, & Jacob loquens populo ex eis nascituro & fidem ipsorum suscepturo, benedictiones in semine ipsius Abrahæ gratis promisit. Veritas autem fortis, & fortitudo vera fuit, quòd multis peccatis Hebræorum irritatus non cessavit illis benè facere usque ad omnimodam completionem veracissimæ promissionis suæ se-
Luc. 1. 73. cundùm *jusjurandum, quod juravit ad Abraham Patrem nostrum daturum* se illis terram promissio-
Deut 6. 3. nis, *terram lacte, & melle manantem.*

Ampliùs autem spiritalis & universalis Pharao, Diabolus, rex totius Ægypti, princeps mundi hujus, judicatur per misericordiam & verita- C tem, non per ullam crudelitatem, quam etiam cogitare in Domino nefas est. Nonne illud magnæ Dei misericordiæ in illo fuit evidentia, quòd
Ezech. 28. 12. speciosum illum fecit, ita ut esset *signaculum similitudinis* Dei, *perfectus decore, plenus sapientia*, cujus altitudinem cedri non adæquaverunt in paradiso cœlesti? sed quia per liberum arbitrium superbus & invidus contra suum plasmatorem tumuit, sibique connaturales angelos noluit habere conservos, projectus est de medio ignitorum lapidum, id est, Angelorum sancto igne Divinæ charitatis ardentium & lucentium.

Verùm quia non propriè dicitur misericordia, ubi non præcedit miseria: dicamus hoc fuisse Divinæ bonitatis, quòd & spiritalem Pharaonem in cœlo cæteris Angelis clariorem, & in D Ægypto carnalem Pharaonem cæteris Ægyptiis nobiliorem condidit. Ex qua claritate, seu nobilitate, quoniam illi magis superbire, quàm Deo gratias agere maluerunt, peste superbiæ tumescentes miseri esse cœperunt, sed se miseros esse non senserunt. Adfuit ergo miseris Divina misericordia tale illis apponens malagma, unde cogerentur aliquantulum detumescere. Nam benefaciendo in cœlo humilibus Angelis & in Ægypto Hebræis humiliatis, provocavit superbos ad humilitatis gratiam, dum sentirent suæ superbiæ resisti, & humilibus gratiam dari. At illi magis, ac magis indurescentes, & præ invidia tabescentes misericordia Dei sunt abusi, dum ex beneficiis à Deo sibi collatis contra Deum superbierunt, & ex beneficio aliis collato per invidiam indurati sunt.

Quid ergo restat, nisi ut ostendat Deus in eis fortitudinem judicii, qui non receperunt medicinam sui beneficii, ut etiam in impiorum damnatione misericordia & veritas obvient sibi, dum illis misericordiam respuentibus veritatem ostendet judex justus. Ideo dicet in judicio: *Ite maledicti in* *Matth. 25. 41.*
ignem æternum. Quare? Quia misericordia mea temporali fuistis abusi, æterna misericordia estis indigni. Propter hoc obviabit vobis veritas judicans justè non sine commemoratione misericordiæ, ut Propheta meus fidelis inveniatur, qui de me dixit: *Cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis.* *Habac. 3. 2.*
En ego in judicio iræ justæ memor sum vobis exhibitæ misericordiæ. An non fuit misericordiæ, quòd vos divites feci, & ego inter vos egenus fui, ut ex mea paupertate ad misericordiam emolliti benignè mihi faceretis, atque sic justitia mea dictante pro temporalibus æterna bona recipere possetis? At illi Domine inquiunt: *quando te vidimus* *Matth. 25. 44. & 45.*
egentem, *& non ministravimus tibi?* Respondebitur illis: *Quamdiu non benè fecistis uni* ex minimis meis, *mihi non fecistis.* Possetis vos apud vos causari, quòd sola justitia sine misericordia vobis in judicio meo sit intentata, nisi quòd isti minimi mei, qui inter vos fuerunt pauperes, contra vos in testimonio sunt, quòd misericordiam vobis oblatam respuistis, dum noluistis illis vestra misericordia indigentibus esse misericordes, cùm illi essent inopes, & vos divites. Ampliùs autem, & illud fuit misericordiæ, quòd nec minima bona remanserunt vobis inremunerata: quia recepistis bona in vita vestra, sicut & isti minimi pro minimis malis mala receperunt in vita sua. Si ergo nunc vos unà cum illis vellem recipere in æterna tabernacula, hæc esset injusta misericordia, ac proinde nec misericordia, siquidem misericordia absque justitia fatuitas est potiùs, quàm misericordia. Item si eos in mundo afflictos, & pro suis peccatis castigatos mitterem vobiscum in ignem æternum, hæc esset nimia immisericordia carens omni justitia. Sufficiat, quòd isti minimi eos recipient secum in æterna tabernacula, qui de mammona iniquitatis eos fecerunt sibi amicos. *Matth. 25. 34. & 35.*
Talibus ego nunc dico: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis promissum est. Esurivi enim, & dedistis mihi manducare: quod enim fecistis uni ex minimis meis, mihi fecistis.* Igitur quòd hic dicitur: *Venite benedicti Patris mei* pertinet ad misericordiam: quod subjungitur: *esurivi enim, & dedistis mihi manducare*, meritum justitiæ commendat. Item quòd dicitur impiis: *Ite maledicti in ignem æternum*, sententia est justitiæ: quod additur: *Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare*, commemoratio est misericordiæ, qua illis Deus prior benefecit, & mala recipiens ab eis patienter sustinuit.

Nonne tibi hæc omnia diligenter consideranti, etsi non clarè, tamen quasi per speculum & in ænigmate apparet, quòd *universæ viæ Domini misericordia & veritas*, quando nec impiis denegata est misericordia, qua præventi sunt: nec piis defuit justitia, qua castigati sunt? Justa est ergo sententia Patriarchæ Abrahæ dicentis ad divitem: *Luc. 16. 25.*
Fili recordare, quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala; Nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris. Expertus est ille dives misericordiam,

diam, quando recepit bona in vita sua: expertus est quoque justitiam, quando pro sua immisericordia sine misericordia cruciabatur, in quo cruciatu misericordia divina cum justitia pariter operabatur: quia sicut pertinuit ad justitiam, quòd dives puniebatur: sic pertinuit ad misericordiam, quòd ex illius pœna requies & consolatio pauperis visa est magis dulcis. Item pauper expertus est justitiam, quando in hac vita recepit mala: expertus est quoque misericordiam, quando in sinu Abrahæ accepit consolationem, in qua consolatione justitia mixtim cum misericordia Divina operabatur: quia & misericordiæ fuit, quòd pauper consolationem accepit, & justitiæ, quòd ex conspecta illius gloria cruciatus divitis vehementiùs inarsit.

Quod de duobus personis diximus, de universitate piorum, & impiorum dici convenit: quia ex omnium impiorum pœna justissima clarescet misericordia piis exhibita, & ex omnium piorum gloria gratiosa clarescet justitia etiam in impiorum pœnis observata. Nam *omnes, qui volunt piè vivere in Christo Jesu*, vel censu vel affectu pauperes, *persecutionem patiuntur*, & in futuro consolabuntur cum Lazaro: & via impiorum prosperatur in hoc mundo, quia mundus, quod suum est diligit, sed in futuro torquebuntur cum divite impio, cui omnes alligabuntur in uno fasciculo ad comburendum, qui vel censu vel affectu divites erga pios pauperes non erant misericordes. (2.Tim. 3. 12.)

In ipsis quoque infantibus ante baptismum de hac luce subtractis non operatur justitia sine misericordia: quia eorum pœna erit mitissima, ut ex justitia de originali peccato puniantur, sed ex misericordia fit ipsa pœna mitissima omnium, qui erunt extra Dei regnum. Baptizati etiam infantes, licèt remissa culpa non hinc transeunt absque infirmitatis & mortis pœna justissima, quam brevem & levem pœnam sequetur æterna Divinæ misericordiæ consolatio. Itaque si Deus flagellat omnem filium, quem recipit, sive parvulum, sive magnum, & flagellat quidem per justitiam, recipit verò per misericordiam: Itemque si nihil odit eorum, quæ in impiis ipse fecit, sed miseretur omnium per misericordiam quæ ipse fecit, puniens tamen per justitiam in impiis peccata, quæ ipse non fecit: manifestum est, quòd in omnibus operibus Dei misericordia & veritas obviant sibi, siquidem & in his, quos justitia judicis condemnat, misericordia naturam conservat, & in his, quos misericordia salvat, veritas promissionum Dei manifesta est. Liceat ergo nobis concludere, quòd *universæ viæ Domini sint misericordia & veritas.* Hoc etsi non comparet omnibus, attamen omnino elucet *requirentibus testamentum ejus, & testimonia ejus.*

VERS. XI.

Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo: multum est enim.

Dixi paulò superiùs: *quia tu es Deus Salvator meus*, & hoc nomen, quod est *Salvator*, dulce est mihi super mel & favum. Nam cùm inter misericordiam & veritatem constitutus timeam veritatis judicium: in hoc solo est mihi solatium, quòd misericordia superexaltat judicium *propter nomen tuum*, quod est *Jesus*, Græcè, *Salvator* Latinè. Ideò dico in magna spe miserationis: *Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo*: quia ego ipse peccatum meum non defendo vel extenuo, sed accuso & magnipendo, sicut jure debeo.

Multum est enim. Videbatur quidem aliquando mihi peccatum meum parvum: quia *cùm essem parvulus, loquebar ut parvulus, cogitabam ut parvulus*, & quilibet cogitationis, locutionis, vel operationis excessus videbatur mihi parvulus. Nunc autem consideranti, quòd in conspectu judicis cuncta cernentis in multis multùm offendi, peccatum meum nimis grande mihi apparet, non falsa æstimatione sed vera veritatis discussione. Sciens enim, quòd universæ viæ tuæ Deus sunt misericordia & veritas, nunc ago cum veritate, discutiens judice veritate me ipsum sine palpatione, atque hoc faciens invenio me multa damnatione dignum propter peccatum meum: *multum est enim.* Reverà *multùm* peccavi, si numerum peccatorum meorum respiciam. Valdè multa sunt: quia multoties, & *multùm* peccavi super numerum arenæ maris, & multiplicata sunt peccata mea, & non sum dignus videre altitudinem iniquitatis meæ, quoniam irritavi iram tuam, & malum coram te feci, non solùm ante agnitionem justitiæ, sed quod magis iram tuam irritavit, etiam post acceptam veritatis & justitiæ notitiam. Si verò diuturnitatem peccati mei respicias, *multùm*, diu peccavi ab ineunte infantia usque in hanc horam. Si qualitatem peccati mei appendas in statera veritatis, *multùm* malè feci, qui tibi Deus meus bona mihi facienti pro bonis tuis mala rependi. Si quantitatem peccati pensas, non sunt condignæ passiones hujus temporis ad expurgationem peccati mei, *multum est enim.* Passiones infernales, non hujus temporis ego metui. Passiones æternas, non transitorias ego mihi secundùm duritiam meam & impœnitens cor meum thesaurizavi. Et ideò præter nomen tuum nulla est competens aut sufficiens medicina peccato meo, *multum est enim.* (1.Cor. 13. 11.)

Sed econtra multa spes medicantis gratiæ redundat in tuo nomine, quod est Jesus, cujus nominis rationem Angelus exponens dixit ad Joseph: *Et vocabis nomen ejus Jesus: ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum. Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo, multum est enim*: quia ego pœnitens David, ego pœnitens Psalmista de populo tuo sum. Et ego pœnitens Ecclesia sum populus tuus in multis meis infirmis multas habens iniquitates & peccata, neque in majoribus meis ita carens omni macula, ut de se jactant hæretici Novatiani, qui se Catharos, id est, mundos nominant. Auctor istorum fuit Novatus Presbyter Ecclesiæ Romanæ, qui contra Cornelium Papam disceptans negabat lapsos posse reparari per pœnitentiam, quique sibi suisque sectatoribus tantam vendicavit munditiam, ut non viderentur habere necessariam pœnitentiæ medicinam. Sed cùm sancta Ecclesia recepisset per pœnitentiam emundatos, qui priùs lapsi fuerant, iste Novatus, & sui consentanei recesserunt ab Ecclesia quasi per talium susceptionem polluta, & se nominabant Catharos, id est, mundos quasi nulla pœnitentia indigentes, & munditiam de Baptismo acceptam custodientes, & custodire valentes, ac proinde nullum in Ecclesia locum pœnitentiæ relinquentes. Istis ergo Catharis propter suam contentionem anathematizatis ego (Matth. 1. 21.)

Ecclesia

Ecclesia Catholica sciens me habere inter membra mea multos peccatores & peccatrices, pœnitentiæ remedium non abnuo, sed tibi Domine Jesu, qui es verus medicus, dico: *Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo, multum est enim.* Nam & multæ personæ intra sinum meum foventur multis peccatis obnoxiæ, adhuc emendandæ per veram pœnitentiam: & ipsis perfectis membris meis scio tam multas inesse maculas, ut ipsi de se

1. Joan. 1. 8. & 9. veraciter dicant: *si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* Si autem confessi fuerimus, *fidelis est* Deus, *ut remittat peccata nostra.* Item: *In multis offendimus,* inquiunt, *omnes.* Ideo & perfectorum est

Matth. 6. 12. ista vox in oratione Dominica: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Ergo quia ego Ecclesia dimitto debitoribus meis, & oro pro eis, tu, qui dixisti: *dimittite, & dimittetur vobis,* ut justificeris in sermonibus tuis, *propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo,* quod non defendo, vel excuso, aut extenuo, quia non valeo, etsi volo excusare peccatum meum, *multum est enim.*

Aliter: *Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo, multum est enim.* Quia *universæ viæ tuæ Domine sunt misericordia, & veritas,* ego quoque in oratione mea misericordiam & veritatem socians intuitu misericordiæ tuæ dico: *propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo:* & intuitu veritatis dico: *multum est enim.* Reverà enim hoc pertinet ad magnam misericordiam, quòd *propitiaberis peccato meo:* & hoc sonat magnam veritatem, quod dico, *multum* esse peccatum meum. Sed quia veritatem veræ confessionis nunquam deserit misericordia vel propitiatio indulgentiæ, ac remissionis, inde constanter peto, & affirmo mihi exhibendam propitiationem, quia non fictam profero confessionem de peccato meo, quod *multum* & magnum esse confiteor: in hoc non mentior, *multum est enim.*

VERS. XII. *Quis est homo, qui timet Dominum?*

Scio peccatum meum præteritum valdè multiplex esse ac magnum & si adhuc de cætero semper de die in diem viventi mihi in carne crescet cumulus peccatorum, quæ mihi spes esse poterit futurorum bonorum, cui cottidie augescit pondus malorum? sed quare tristis es anima mea, & quare conturbas me, quasi non sit ullum certum solatium seu firmum repagulum contra irruens in me peccatum? Nonne Deus posuit mari terminum, vectem, & ostium, & dixit hucusque venies, & hic confringes tumentes fluctus tuos? Vectis mari procelloso, & tumultuanti oppositus est ille timor Domini sanctus permanens in sæculum sæculi, de quo

Psal. 111. 1. scriptum est: *Beatus vir, qui timet Dominum, in*

Psal. 127. 1. *mandatis ejus cupit nimis.* Item: *Beati omnes, qui*

Eccl. 1. 13. *timent Dominum.* Item: *Timenti Dominum benè erit in extremis.* Iste timor, cùm sit initium sapientiæ, finis est procul dubio insipientiæ, atque ideo quasi fortissimum repagulum, quasi vectis fortissimus veteri vitæ opponitur, & ab eo vita nova inchoatur, in qua etsi absque peccato non vivatur, tamen peccatum in ea non damnatur: quia timore Domini homo innovatus jam legi Dei consentit secundùm interiorem hominem, adeo ut non regnet peccatum in ejus mortali corpore, licèt gravato sub lege membrorum. Sic sic omnis homo timoratus timore sancto est infrenatus, ut si peccare libeat, peccare non audeat. Nam *quis est homo, qui timet Dominum,* & audeat aliquid facere contra Dominum? Planè si eo timore, qui est initium sapientiæ, finisque stultitiæ, quis timet Dominum, non audet audacter offendere Dominum.

Et dæmones quidem credunt, & contremiscunt, ac pessimi homines timore servili gravantur sociique dæmonum in tali timore in pœna quoque illis consociabuntur, nisi pœnitentia liberentur. Sed *quis est homo? Quis est homo* rationalis? *Quis est homo* à dæmonibus, dæmonumque sociis longè disjunctus? *Quis est* rationalis, ac minimè dicendus pecualis? vis audire quis? certè ille, *qui timet Dominum.* Nam & alia scriptura sic dicit: *Deum time, & mandata ejus observa, hoc est omnis homo.* Eccle. 12. 13. Si in hoc est omnis homo, quòd Deum timet, & mandata ejus observat, consequens est eum non esse hominem, qui Deum non timet, nec mandata ejus observat. Nam si Deum timere, atque mandata ipsius observare perficit hominis beatum & verum esse: constat illos nec beatè, nec veraciter homines esse, qui Deum non timent, nec mandata ipsius observant. Quærenti ergo, quis verè sit homo, aptè respondetur: *Qui timet Dominum.*

Ne autem putes huic tali timori peccatum dominari, audi quod sequitur: *Legem statuit ei in via, quam elegit.* *In via* fidei & rectitudinis, *quam* ex propria liberi arbitrii destinatione sibi tenendam *elegit* ipse Dominus, quem timet, *legem statuit ei,* quæ dicitur lex mentis, cui etsi repugnet alia lex, quæ est in membris carnalibus, tamen sic firmiter *statuit* ei Dominus *legem* interiorem proposito mentis firmissimo, quod elegit, ut etsi legem peccati sentiat, eidem tamen sponte non consentiat, sed etsi præoccupatus fuerit in aliquo delicto ut Petrus, & ego David, ille ad negandum, ego ad fornicandum, *legem* boni propositi à Domino intus in mente statutam non penitus abjicit, vel deserit abjectam, sed amarè flendo, & pœnitendo reformat ex parte deformatam. Et ideo

Anima ejus in bonis demorabitur. VERS. XIII

In malis quidem tentatur, & interdum sauciatur, sed in eis non *demoratur:* citò vel Christo respiciente, vel Spiritu veritatis redarguente resurgit à malis, in quibus ei longa mora dulcis non est. Hic talis *homo, qui timet Dominum,* & cui ipse Dominus *legem statuit in via quam elegit.* Sed & *anima ejus in bonis demorabitur.* Majoribus enim studiis potiora & majora tempora impendet, sanctæque religionis exercitium, quia in hac mortali, & mutabili vita non potest jugiter servare, breviter illud aliquando intermissum sic studet reparare, ut quod non potest esse omnino continuum, sit saltem per longiores moras extensum. Non ita redibit ad ollas carnium in Ægyptum, ut diligat magis tenebras, quàm lucem: sed ultro venit ad lucem per agnitionem & confessionem peccati, sicut ego David redargutus per Nathan Prophetam veni ad lucem benignè audiens arguentem, nec abscondi peccatum, quod à lumine veritatis arguentis fuit manifestatum.

Non

Non sic fecit Adam, qui fugit ad latebras A in medio ligni paradisi, cupiens latere absconditus. Unde anima ipsius in bonis paradisi deliciis non diu demorata fuit: quia ejecit eum Dominus de paradiso voluptatis in terram spinis, ac tribulis plenam. Qui autem facit veritatem non suis mendaciis excusans peccatum, sed vera confessione accusans illud, venit ad lucem, hic etsi ad breve tempus conscientiæ accusantis pungitur spinis ac tribulis: tamen audiet sibi Christum dicentem: *Amen dico tibi, hodie meum eris in paradiso.* Et quisquis tali promisso jucundabitur, *Anima ejus in bonis* paradisiacis *demorabitur*: quia & in præsenti vita quasi quatuor flumina paradisi Evangelica documenta, pœnitentibus regnum DEI promittentia, ipsius animam in bonis demorantem irri- B gant, & spe futurorum bonorum lætificant, *in* quibus *bonis* tunc perfectissimè *demorabitur*, cùm ad matutinumDominicæ Resurrectionis gaudium admissus perfruetur lætitiâ. Priùs tamen *ad vesperum demorabitur fletus*, quando cum Petro amarè flebit, *& ad matutitinum lætitiâ* fruens cum eodem Petro sentiet, quàm verè anima ipsius in bonis demoretur inter eos, qui gavisi sunt viso ipso Domino, & gaudebat cor eorum, & gaudium illorum nemo tulit, vel tollere potuit ab eis.

Luc. 23. 43.

Ps. 29. 6.

Aliter: *Quis est homo, qui timet Dominum? legem statuit ei in via, quam elegit.* Multi sunt, qui se putant, vel jactant habere timorem Domini, sed pauci sunt verè timentes C Dominum. Ideo res digna est inquisitione, quis verè Dominum timeat. Nam est timor, qui timidos, & est timor, qui timoratos facit, quorum duorum timorum differentia ex ipsa eorum dignoscitur efficientia: quoniam timidus fugit à Domino, timoratus ad Dominum. Timidus adhuc fuit Petrus, cum viso miraculo magnæ captionis piscium dixit: *Exi à me Domine, quia homo peccator sum.* Multi huic Petro similes in perturbatione consilium non habent, dum moriuntur, & vitam timent adeò timidi, ut non audeant vias rectas aggredi, licèt in invio sint pavidi. Tu autem, qui cum eodem Petro habente conscientiam testem grandis fiduciæ audes dicere: *Domine, si tu es, jube me venire ad te super aquas*, cùm non fugis à D Domino, sed ad Dominum per multas procellas tentationum seu tribulationum, scito te jam non timidum, sed timoratum. Talis timoratus fuit ille Simeon justus, qui exspectabat cum desiderio, non pavebat cum timore anxio, Christi adventum. Talis timoratus hic inquiritur, cùm dicitur: *Quis est homo, qui timet Dominum?* Vis nosse, quis est homo timens Dominum? Is procul dubio, qui constrictus timore Domini viam rectæ conversationis elegit, & cui ipse Dominus *legem statuit in* hac ipsa *via, quam elegit.* Legem scilicet firmissimi propositi, sive legem disciplinæ, cujus virga flagellat omnem filium quem recipit, ut eruditus per flagella non semel experta sciat sibi tutum non esse, si deviet à semel accepta lege *in via, quam elegit.*

Luc. 5. 8.

Matth. 14. 18.

Potest etiam hic versiculus continuari ad proximum antecedentem secundùm Hebraicam veritatem, quæ sic habet: *Propter nomen tuum, Domine, propitiare iniquitati meæ, quoniam gravis est.* Hac oratione ac peccati confessione audita sequitur admiratio similis illi admirationi, quæ dicitur: *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum* Cant. 3. 6. *sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & universi pulveris pigmentarii?* Nam sicut illud dictum est in admiratione animæ innocentis cum fragrantia virtutum de hoc mundo sursum ascendentis: ita nunc de anima veraciter pœnitente, ac regno cœlorum vim faciente, atque dicente: *Propter nomen tuum, Domine, propitiare iniquitati meæ, quoniam gravis est*, Spiritus Sanctus admiratur, & dicit: *Quis est iste vir timens Dominum*, quem docebit in via, quam elegerit? ac si dicatur: Quis est? quàm magnus, quàm admirandus est iste vir timens Dominum, qui quasi alter Jacob luctatur cum Domino in timore sancto? Nam sicut ille dixit: *non dimittam te, nisi benedixeris mihi*: sic iste dicit: non Gen. 32. 26. dimittam te, nisi propitieris peccato meo. Et sicut illi fortissimè secundùm nomen Jacob luctanti ascendente aurora dictum est: *nequaquam* Ibid. v. 28. *ultra vocaberis Jacob, sed Israel erit nomen tuum:* sic & huic viriliter pœnitentiam agenti, indulgentiamque petenti promittitur, quòd *anima ejus in bonis demoretur, & semen ejus hæreditet terram.* Reverà *Semen ejus*, id est, bonum opus ejus, quod facit ratio, dum vomere disciplinæ terram, id est, carnem sibi subjectam diligenter excolit, illud, inquam, semen *hæreditabit terram*, id est: causa erit, ut hæreditate possideat terram viventium.

Aliter: *Anima ejus* separata à corpore, quamvis absque ipso corpore non habeat illam geminæ lætitiæ plenitudinem, quam exspectat post corporis resurrectionem, tamen interim *in bonis demorabitur* conjuncta spiritibus angelicis, & tandem in resurrectione *semen ejus*, id est, opus ejus *hæreditabit terram*, id est, erit causa, quare corpus ejus, quod est terra, restauretur ad solidam hæreditatem possidendam. Quia enim sancti *euntes ibant, & flebant mittentes se-* Ps. 125. 6. *mina sua* cum nonnulla difficultate corporis, justum profectò est, ut quando venerint *cum exultatione portantes manipulos suos*, ipsum quoque corpus, quod seminatum est animale, surgat spirituale; quod seminatum est in infirmitate, surgat in virtute; quod seminatum est in contumelia, surgat in gloria; quod seminatum est in corruptione, surgat in incorruptione. Interim verò

Firmamentum est Dominus timentibus eum. VERS. XIV.

Dominus immutabilis, non homo mutabilis est *firmamentum timentibus eum*, timoratis videlicet fugientibus ad eum, non timidis fugientibus ab eo. *Timentibus eum* timore Divino divinitus inspirato est ipse *Dominus firmamentum*: Timidis autem, & incredulis timore humano nullum est *firmamentum.*

Timor enim Domini dat firmitatem, humanus diffidentiam. Et sicut, antequam positum esset firmamentum in medio aquarum, nulla fuit aquarum discretio vel distinctio, sed posito firmamento divisæ sunt aquæ superiores ab aquis inferioribus: Ita priusquam timor Domini sit in hominibus, est in eis magna confusio, sed ***firmamentum est Dominus timentibus eum***, ita ut in eis fiat magna distinctio desideriorum, velut aquarum superiorum & inferiorum. Nam desideria, quæ secundùm DEUM sunt, ut verbi gratiâ desiderium sapientiæ, honestatis, aliarumque virtutum, sunt velut aquæ superiores in supremis Angelis jam versæ in crystallum, quod Ezechiel vidit supra firmamentum: quia non est illis jam timendum, utpote confirmatis, & supra firmamentum timoris Domini consolidatis. Homo autem adhuc in carne positus quasi cum uxore est, quæ nimirum uxor caro est, ad hoc spiritui rationali conjuncta & subjuncta vel subjecta, ut rationabile obsequium pariat. Atque ideo ipse interior homo, qui sic est cum uxore, quantumlibet sit fidelis, tamen divisus est, sollicitus videlicet, quomodo placeat DEO, reddendo illi debitum famulatum, & quomodo placeat uxori suæ, accipiendo & exigendo ab ea debitum subjectionis obsequium, & reddendo illi debitum gubernationis & procurationis officium. Proinde in uno, eodemque homine, cùm sint aquæ multæ variorum desideriorum, necessarium est firmamentum Dominici timoris, ne aquæ illæ, quæ debent esse divisæ, sint confusæ; neve, quæ debent esse suprà, sint subtus, & quæ subtus debent esse, sint supra, id est; ne vel caro spiritui, vel spiritus fiat rebellis Domino, sed caro cum suis desideriis, quæ sunt in appetitibus quinque sensuum, sub timore Domini conclusa maneat, & ratio cum suis desideriis, quæ sunt in appetitu virtutum, super timoris Domini firmamentum & fundamentum solidetur, atque ita sit firmamentum in medio aquarum dividens aquas ab aquis ipse timor Domini, quo sancta desideria fulciuntur, & carnalia comprimuntur, atque in unum locum congregantur, ita ut appareat arida caro humana, neque sit nimiùm aquosa, sed sit germinans herbam virentem & afferentem semen, lignumque pomiferum, id est, omnia genera & species fructuosarum virtutum. Quod totum, ut fiat ***firmamentum est Dominus timentibus eum.***

Gen. 1. 6.

Et quia ipse Dominus & timor ipsius omnino sunt in secreto propter quod sic habet Hebraica veritas: *secretum Domini timentibus eum*: pro eo, quod nos habemus: *Firmamentum est Dominus timentibus eum*,) rectè sequitur:

Et testamentum ipsius, ut manifestetur illis.

Testamentum namque vetus, & novum timentibus Dominum est *firmamentum* firmissimè illis promittens esse futurum, ut manifestetur illis ipse Dominus, qui nunc est in secreto suo absconditus. Unde ipse testator in veteri testamento posteriora sua Moysi videnda exhibens: *Facies*, inquit, *mea non videbitur tibi.* Sed in novo testamento eidem Moysi, & Heliæ loquens in monte transfiguratus etiam faciem suam illis exhibuit, atque omni dilectori suo promisit id ipsum dicens: *Et ego diligam eum, & manifestabo ei me ipsum.*

Exod. 33. 23.

Joan. 14. 21.

A

Etiam per hoc ***firmamentum est Dominus timentibus eum***, quòd eos ita illuminat in scripturis, ut ***testamentum ipsius manifestetur illis.*** Hunc sensum probat Hebraica veritas, in qua sic legitur: ***Secretum Domini timentibus eum, & pactum suum ostendit ei.*** Quo pacto, vel testamento illis ostenso firmantur timentes Dominum, quoniam in eo discunt, quòd non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente, qui timet Deum, & operatur justitiam, acceptus est illi. Propter hoc ego pœnitens David laqueos diaboli non timeo, nec pro eisdem laqueis præcavendis terram inspicere volo, sed

B

Oculi mei semper ad Dominum: quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos. VERS XVI.

Et cùm soleant in laqueos, & foveas cadere, qui non intuentur ante pedes suos, ego tamen sursum ***ad Dominum*** spectans, quem solum timeo, in omni via conversationis vel actionis meæ non tam hominum quàm ipsius offensam cavere intendo. Neque hoc faciens humanæ, vel Diabolicæ deceptionis laqueos timeo Deo me protegente, ne incidam in laqueos. Et si incidero, dum timori & amori ejus intendo, dum in vultu ejus voluntatem ipsius exquiro, tamen securus ero: ***quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos.*** Ideo ipsius vultum vel in scripturis vel in Christo libet inspicere, ut fiam sapiens, de quo dicatur: *Oculi sapientis in capite ejus*, id est, in corde, quod est animæ quasi caput, sursumque debet elevari ad excelsius caput, id est, ad Christum. ***Caput enim mulieris vir, & caput viri Christus, caput autem Christi DEUS***, ad quem levanda esse corda insinuat ipsa veritas Evangelica dicens: *Respicite, & levate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra.* Itaque in bona spe ***oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos. Pedes meos***, id est, affectiones, quibus terram tango, dum afficitur oculus in videndi delectatione, gustus in delectatione sapiendi, auditus in delectatione audiendi, & cùm suavia delectant olfactum vel tactum, affectiones, inquam, tales laqueis delectationum captas ***ipse*** Dominus ***evellet*** eripiens me de luto, ut non infigar, neque inhæream, sed adjuvante ac sustentante me dextera sua cum Petro gradiar super fluctus marinos, quibus etsi incipiam immergi, cùm delectatio mundana valido tentationis vento imminente affectiones meas tenet, tamen ***ipse evellet de laqueo pedes meos.***

C

Eccles. 2. 14.

Eph. 5. 23.

Luc. 21. 28.

D

Est enim aqua delectationis mundanæ laqueis, & retibus plena piscante diabolo in hoc mari magno, in quo sunt ***reptilia, quorum non est numerus, animalia pusilla cum magnis.*** Et hæc aqua totiens nobis transvadenda est, quotiens aliquid incumbit nobis agendum, quod sine delectatione agi non potest, verbi gratiâ sine delectamento somni convenientis non possumus dormire, sine delectatione comedendi, & bibendi non possumus corpus reficere, atque iter hujus vitæ agere non possumus nisi per talium delectationum aquas transeamus:

Ps. 103. 25. & 26.

ut

ut cùm de defectu esuriei vel sitis ad satietatis A portum transvadamus, transitus ille mollis, & delectabilis est in ipsa refectione: sed ipsa talis mollities habet in se laqueos & retia plura, quibus implicantur facilè nostræ affectiones. Atque inde fit, ut cùm portui appropinquamus, laqueis, & retibus delectationum capti viam ipsam finiri doleamus, ac plùs nos delectet viæ suavitas, quàm in portu expleta necessitas.

Prov. 1. 17. Hebraica veritas habet: *quoniam ipse educet de rete pedes meos. Frustra autem jacitur rete ante oculos pennatorum*, ait sapientia, & ideo retia, sive laquei tentationum non ante oculos pennatorum in evidentia tenduntur, sed callidè absconduntur, ita ut sub velamine virtutis aut necessitatis obumbret interdum laqueus pravitatis aut voluptatis, sicut verbi gratiâ, dum verbum DEI benè dicitur, seu eleemosyna distribuitur, vana gloria insidiatur: & cùm corpus cibo necessario sustentatur, sæpè sub umbra necessitatis peragitur negotium voluptatis: quia sæpe voluptas edendi, quæ velut pedissequa debet sequi necessitatem, quasi Domina illam præire gestiens ultra metas eidem necessitati debitas trahit animam sponte captivatam, libenter illaqueatam, voluntariè irretitam, quæ interdum se gaudet deceptam. Sic anima mea misera, & miserabilis multotiens gavisa est se deceptam cogitationibus inter se accusantibus aut etiam defendentibus actum, qui videbatur ambiguus. Verumtamen laqueo pedum se arctiùs contrahente, ac duro nodo constringente miseram conscientiam, ita ut dissimilare * non posset culpam contractam, ut verbi gratiâ cùm indisciplinatus ructus, ac tortura ventris, vel triduana cruditas, & longa indigeries testabatur in edendo modum supergressum, tum demum levatis oculis ad Dominum persensi verissimè dictum: *Quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos.* Nisi enim fortissima evulsione fuissem expeditus laqueo gulæ, jam essem perditus, & adhuc ero perdendus, nisi oculi mei sint ad Dominum, qui solus potens est *evellere de laqueo pedes meos*, ut me honestè, ac virtuosè agentem aut non capiat, aut si ceperit, non teneat rete superbiæ, me laudabiliter viventem non teneat appetitus laudis vanæ, me comedentem, bibentem, dormientem, seu aliis modis naturæ necessitates explentem aut non capiat, aut si ceperit, non teneat laqueus voluptatis, latens nimirum sub velamine ipsius necessitatis. Ergo, istud mihi sit firmum consilium, fixumque propositum, ut *oculi mei semper* sint ad *Dominum, quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos.* Hærent quidem ipsi pedes miserabiliter, sed ipse Dominus *evellet* eos misericorditer, & mirabiliter: hærent crebrò, sed *evellet* eos continuò, si ab illo contuendo non deflectatur oculorum meorum jugis intentio. Igitur *oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos.* Oculis verò meis elevatis, & intentis ad Dominum sic orabo:

* dissimulare.

VERS. XVI. *Respice in me, & miserere mei, quia unicus, & pauper sum ego.*

Respice in me. Qui facis, ut oculi mei sint ad te, sint quoque oculi tui ad me. Quondam in Adam creando me nobilem creaturam vidisti, quando cuncta, quæ in homine ac propter hominem feceras, vidisti, *& erant valde bona*, Gen. 1. 31. utpote à malitia peccatorum & miseriarum aliena. Sed emergente malitia, & miseria in natura humana diabolico suasu decepta, justo judicio me despexisti: quem priùs inter cætera bona vidisti, justè avertisti à me oculos misericordiæ tuæ. Sed nunc per veram pœnitentiam placatus oculos jamdiu aversos reduc super me. Qui offensus per inobedientiam primi Adam despexisti me prolem ipsius, nunc placatus per obedientiam secundi Adam *respice me* redemptum ipsius. Post longam despectionem citò *respice* B *in me: In me*, dico, non in peccata mea, quia si hæc aspexeris, consequens est, ut tu justus justè irascaris. Nunc autem *averte faciem tuam* Ps. 50. 11. *à peccatis meis* quæ feci, & *respice in me*, quem tu fecisti.

Atque ipsum tuum respectum comprobans, & manifestans *miserere mei*, miserias meas onerosas levigando, pestilentiosas curando ac plenè miserando, ut gaudium meum sit plenum, cui nihil desit necessarium, nihil redundet superfluum. Habes quidem tu DEUS Pater misericordiarum, & DEUS totius consolationis in temetipso causas miserendi, quando vides tempus miserendi. Sed in me quoque sunt magnæ ac multæ causæ, quæ misericordiam tuam valeant provocare: *quia unicus, & pauper sum ego.* C Solet *unicus* plùs amari, & de paupere major dolor haberi. Populus autem Christianus *unicus* est, non per hæreses, aut schismata distractus, *& pauper*, à divitiis ac deliciis mundi abstractus.

Ego quoque David pœnitens *unicus, & pauper sum*: quoniam fratres mei dereliquerunt, & despexerunt me, quorum unus dixit mihi: *Quare dimisisti pauculas oves in deserto? Ego novi superbiam cordis tui, quia, ut videres prælium, descendisti.* 1. Reg. 17. 28. Itaque licèt fratres septem habuerim, tamen *unicus* fui: quia indignum fraternitate sua reputaverunt, qui me despexerunt, & quasi nullum reputaverunt. Unde me in consortio suo Samueli non repræsentaverunt, D quem vix illo compellente quasi abortivum novissimè ad ipsius præsentiam admiserunt. Non solùm verò inter eos *unicus*, verùm *& pauper sum* computatus, & nullius probitatis, quem dedignabantur descendisse ad castra quasi indignum, ut viderem castra.

Similiter ego quilibet pœnitens *unicus & pauper sum*: quia omnes, qui me lascivientem dilexerunt, nunc seria tractantem deserunt ac despiciunt: & hoc est mihi cumulus miseriæ, quòd inter ipsos divites *pauper sum*, cogorque interdum petere auxilium etiam ab inimicis epulantibus cottidie splendidè, indutis purpurâ, quæ est vestis regalis, & bysso, quæ est vestis pontificalis & sacerdotalis. Nam & quasi reges dominantur, & quasi pontifices vel sacerdotes de

sanctitatis imagine gloriantur, dum & per gladios tyrannizant, & officia Divina tanquam sancti celebrant. Ego autem quasi Lazarus *pauper*, & ulcerosus canum linguis expositus, quia peccatorum meorum purulentia per confessionem foras erupit, tegmen qualecunque peccatis meis quæro, ut sim de numero illorum, de quibus

Ps. 31.1. dicitur: *Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.* Non ego quæro vel desidero purpuram & byssum divitis epulantis cottidie splendidè. Video infantem pannis involutum, & reclinatum in præsepio. De his pannis tegmen desidero, & de fœno illius præsepis pasci opto. Nam cùm omnis caro sit fœnum, & licet contemptibile sit *fœnum, quod*

Luc. 12. 28. *hodie est, & cras in clibanum mittitur*, tamen illius præsepis fœnum talis est caro, quæ non solùm ipsa non vidit corruptionem, sed & confert se participantibus tantam, ac talem incorruptionem, ut maneant in æternum: quia

Isa. 40. 8. ipsa caro est Verbum, & *verbum Domini manet in æternum*: poteritque se participantibus conferre in æternum manere. Et *plures quidem facti sunt sacerdotes* secundùm legem bysso vestiti, quorum aliis alii succedebant, sicut fœno desecto succedit aliud fœnum, *idcirco quòd morte prohiberentur permanere*: *JESUS autem eò, quòd maneat in æternum, sempiternum habet sacerdo-*

Hebr. 7. 24. & 25. *tium. Unde & salvare potest in perpetuum accedens per semetipsum ad DEUM semper vivens ad interpellandum pro nobis. Non ergo habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus* cujusque *unici*, *& pauperis*. Nam & ipse cùm dives esset, pro nobis pauper factus est, & ipse *unicus* filius Patri suo in cœlis & matri suæ in terris, talis nobis est exhibitus, qui condolere possit his, qui ignorant, & errant, quoniam ipse circumdatus fuit nostra infirmitate, non nostra iniquitate. Sed Pharisæorum cœtus purpura & bysso indutus contemnebat illum quasi

Isa. 53. 5. leprosum & percussum à DEO. *Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras.* Ad istum *unicum & pauperem* confugio: *quia unicus, & pauper sum ego*, &

VERS. XVII. *Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt* abundante iniquitate, & refrigescente charitate multorum, inter quos multos tribulatur cor meum: quia illis compellor admisceri occasione multarum necessitatum ad vitam præsentem pertinentium. *De his necessitatibus meis eripe me Domine*, ut rarò, vel nunquam sit mihi necesse ad talium januas mendicare, vel eorum etiam copiosis epulis interesse, in quibus non audiuntur lectiones Divinæ, aut sermones ædificationum, sed fabulæ ac næniæ scurrarum & mimorum.

Aliter: Natura humana benè condita, sed ad infirmitatem vitio propriæ voluntatis lapsa in calamitatem cecidit: quia pressa innumeris necessitatibus nihil in hac vita, nisi unde affligeretur, invenit. Sed cùm eisdem naturæ nostræ necessitatibus plerumque plusquam expedit,

A deservimus, mentisque curam negligimus, ex miseria negligentiæ infirmitati nostræ addimus squalorem culpæ. Necessitates namque naturales hoc habere valde periculosum solent, quòd sæpè in eis minimè discernitur, quid circa illas per utilitatis studium, & quid per voluptatis vitium agatur. Crebrò enim occasione seductionis invecta, dum necessitati debita reddimus, voluptatis vitio deservimus, & infirmitatis velamine ante oculos discretionis excusatio nostra se palliat, ac quasi sub patrocinio explendæ utilitatis occultat. Infirmitates namque naturæ nostræ per negligentiam relaxare nihil est aliud, quàm calamitati miseriam addere, ac vitiorum squalorem ex eadem miseria multiplicare. Unde sancti viri id omne, quod agunt,

B studiosa intentione discernunt, ne quid plus ab eis naturæ suæ infirmitas, quàm sibi debetur, exigat, ne sub necessitatis tegmine in eis voluptas excrescat. Aliud enim ex infirmitate, aliud ex tentationis suggestione sustinent, & quasi quidam rectissimi arbitres inter necessitatem voluptatemque constituti hanc consulendo sublevant, illam premendo frenant. Unde fit, ut etsi infirmitatis suæ calamitatem tolerant, tamen ad squalorem miseriæ per negligentiam non descendant. Hoc ipsum enim esse in calamitate est necessitatis naturæ, & carnis adhuc corruptibilis infirmitatem sustinere. Quas videlicet necessitates cupiebat evadere, qui dicebat: *De necessitatibus meis eripe*

C *me.* Sciebat enim plerumque voluptatum culpas ex necessitatum occasione prorumpere, & ne quid sponte illicitum admitteret hoc ipsum satagebat evelli, quod nolens ex radice tolerabat.

At contra pravi gaudent in his corruptionis suæ necessitatibus, quia nimirum eas ad usum voluptatum retorquent. Cùm enim reficiendis cibo corporibus naturæ serviunt, per delectationem gulæ in voluptatis ingluviem distenduntur: cùm tegendis membris vestimenta quærunt, non solùm, quæ tegant, sed etiam, quæ extollant, expetunt, & contra torporem frigoris non solùm, quæ per pinguedinem muniant, sed etiam quæ per mollitiem delectent: non solùm quæ per mollitiei tactum mulceant, sed etiam, quæ per colorem oculos seducant. Necessitatis

D igitur causam in usum voluptatis vertere quid est aliud, quàm calamitatis suæ squalorem miseriæ sociare?

His consideratis ego pœnitens, ac dolens de malis præteritis, & libenter volens cavere de futuris in recognitione præteritorum dico: *Tribulationes cordis mei multiplicata sunt*: quia cor meum tot vulneribus est sauciatum, quot voluptatibus invenitur superatum. Item in præcautione, ac timore futurorum dico: *De necessitatibus meis eripe me Domine*, ut rara, vel nulla sit occasio necessitatis, per quam expleatur pravitas voluptatis. Scio quidem, quòd me necesse est comedere, bibere, dormire, vestiri, si volo vivere, sed ut caream vinculis istarum necessitudinum, mihi mori est lucrum & ideo cupiens dissolvi, & esse cum Christo, Beatam mortem peto dicens tibi DEUS meus: *De necessitatibus meis eripe me Domine.*

Dives

Dives ille, qui malè mortuus est, & sepultus est in infernum, non evasit passiones harum necessitatum, quoniam sitivit guttam aquæ ardens in flammis. At ego taliter mori cupio, ut sim cum Christo. Nam si Lazarus in sinu Abrahæ, ante adventum Christi fuit liber ab istis necessitatibus, quantò magis ego, si dissolutus ero cum Christo, à talibus omnino liber ero? Et hoc ipsum peto dicens: *De necessitatibus meis eripe me Domine.* Si autem in carne manere propter aliquos est necessarium, & hinc mihi fructus operis est augendus, si sic vivam, ut mihi vivere Christus sit in causa. O Domine! sic de necessitatibus meis eripe me, ut quæ non possunt mihi viventi deesse, non possint obesse. Sic insint, ut non obsint: serviant, non dominentur: sint mihi ad usum, non ad abusionem, ut liberatus ab earum dominio, servus autem factus Deo, habeam nunc fructum bonum in sanctificatione vivendo sobriè, justè ac piè, finem verò vitam æternam certissimâ exspectatione sperans, & spe gaudens felici experimento cognoscam, quòd non solùm finalis remuneratio, sed etiam exspectatio justorum lætitia est, quando benè viventes exspectant, quod benè morientes accipiant.

Sunt etiam necessitates, quas faciunt sibi homines, ut ille, qui dixit: *Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illam.* Item alius dixit: *Juga boum emi quinque, & eo probare illa:* quasi probatio illa esset adeo necessaria, ut per illam deberet, ac posset excusari. Et alius: *Uxorem*, inquit, *duxi, & ideo non possum venire.* Aliquando etiam perversi, vel incauti tales incidunt necessitates, de quibus nulla sit evasio sine peccato, ut verbi gratiâ Herodes, qui puellæ juraverat, ex eodem juramento postulatus dare caput Joannis necessitate constringebatur, aut homicidium crudele perpetrare, aut perjurium incidere. Sed ille, si sapuisset, inter duo crimina, minus & levius elegisset. Beatior autem, & sapientior fuisset, si ab hac necessitate sibi præcavisset. *De necessitatibus* talibus *erue me Domine*, ita ut eas nunquam incidam, aut si, quod absit, incidero, majus malum per minus evadam, exemplo militum, qui hostilibus muris clausi, necessitate compulsi, ut supra murum saliendo se mittant in casum, ibi eligunt exsilire, ubi existente muro breviore casus minor putatur. Verùm quia etiam casibus minimis periclitari cognoscitur claudus & fragilis quisque ac debilis, ita peto eripi de talibus necessitatibus, ut ab eis omnino liber maneam, neque per eas unquam excusationem prætendam, quò minùs veniam ad nuptias, quibus ne desim, potiùs opto compelli per aliquas necessitates intrare, quàm per necessitates excusatus foris manere. Sic efficaciter peto liberari à malis necessitatibus, ut ad nuptias compellar intrare constrictus bonis necessitatibus, ut ille, qui dixit: *Coarctor è duobus cupiens dissolvi, & esse cum Christo, multò enim meliùs: manere autem in carne necessarium propter vos.* Item necessitate constrictus ad bonum opus ait: *Væ mihi, si non evangelizavero, necessitas enim mihi incumbit.* Et quia sub talibus necessitatibus aliquis ad bonum opus angariatus amittit operis fructum, sic admittit has necessitates, ut excludat angarias tristes, imò ut hilarem datorem vel operatorem diligat Deus, dicit: *Eadem vobis scribere mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium.* Item: *Si volens hoc ago, mercedem habeo: si autem nolens, dispensatio mihi credita est.* Exemplo illius, qui hæc dixit, cupio liberari à malis necessitatibus, & ad bonum bonis necessitatibus constringi constrictione charitatis fortiter me urgentis, ut possim dicere: *Charitas Christi urget me*, id est, quibusdam fortibus necessitatum manibus trahit me.

(Luc. 14. v. 18. & 19. — Ibid. v. 20. — Philip. 1. 23. — 1. Cor. 9. 16. — Philip. 3. 1. — 1. Cor. 9. 17. — 2. Cor. 5. 14.)

Aliter: Sic fuit creatus homo, ut pro velle suo posset peccare ac non peccare, turbari & non turbari, mori & non mori, quod erat magna hominis libertas, in qua nulla fuit necessitas, qui si diabolo tentanti non consensisset ad peccandum prima tentatione superata, sic ab omni tentatione fuisset liberatus, ut non posset peccare, non posset turbari, non posset mori, quæ fuisset hominis Angelica beatitudo. Nunc autem, quia spontè peccavit, in tantam foveam peccati & miseriæ cecidit, ut non possit non peccare, non possit non turbari, non possit non mori, & istæ sunt miseræ necessitates hominis in carne viventis, & secundùm carnem ambulantis. Sed quia nihil damnationis est his, qui licèt in carne vivant, tamen non secundùm carnem ambulant, neque secundùm carnem militant: ita peto de necessitatibus meis liberari, ut quando carnis expleo necessitatem, non secundùm carnem ambulem, neque secundùm carnem militem, tantam videlicet habendo charitatem, quæ operiat multitudinem peccatorum & excessuum, in quibus non possum non peccare, quæque sit fortis ut mors contra periculum mortis, quia non possum non mori, quæque mihi turbato erga plurima sit unum & unicum solatium, de quo dicitur: *Porro unum est necessarium.* Cùm ergo in hoc sensu dico: *De necessitatibus meis eripe me Domine*, idem est, ac si dicam: Domine da mihi perfectam charitatem, quæ mihi poterit esse solatium copiosum contra omnem hujus miseræ vitæ necessitatem. Ut autem non super inane sed super solidum fundamentum ponatur magnum magnæ charitatis ædificium, similis esse cupio homini sapienti ædificanti domum, qui fodit in altum, & ponit fundamenta supra petram. Propterea humiliavi me ipsum per pœnitentiam & confessionem peccatorum præteritorum, ut super profundam meam humilitatem adhuc superexcellentem accipiam charitatis ædificationem. Verumtamen quia mihimetipsi adhuc suspecta est mea humilitas, neque enim me ipsum judico, Tu

(Luc. 10. 42.)

Vide humilitatem meam, Tu VER. XVIII.

examina, tu proba, tu videndo, & probando primitùs consolida in me fundamentum veræ humilitatis, cui dignè supponi valeat ædificium perfectæ charitatis, cujus tegmine protectus *de necessitatibus meis* nihil damnationis habeam: & si non habeam exinde laboris, propter hunc ipsum laborem dico: *Vide humilitatem meam,* *Et laborem meum.* Vide per misericordiæ tuæ visitationem, quantum sustineo miseriarum laborem, *& dimitte*

omnia peccata mea provocatus ad clementiam per consideratam miseriam, *& laborem meum.*

Aliter. *Vide*, id est, gratam habe *humilitatem meam*, quoniam per jactantiam justitiæ meæ non me ab unitate Ecclesiæ abrumpo, atque inter malos vivendo graviter laboro subjectus omni humanæ creaturæ propter te, sive Regi, quasi præcellenti, sive Ducibus tanquam ab eo missis. Et esset quidem mihi hæc humilitas & subjectio absque labore, si solos dignos in dignitatibus positos super me haberem. Nunc autem, quia subjicior dominis, non solùm bonis, & modestis, sed etiam discolis, magnum sustineo pondus diei & æstûs. Atque ut tuis Domine verbis utar: *Laboravi sustinens, iniqui sunt* enim *cœtus* eorum. Ergo tu *vide* non solùm *humilitatem meam*, in qua bonis hominibus non solùm mihi prælatis, sed B etiam coæquatis vel etiam suppositis judicio humano libenter me humilio, & subjaceo, arbitrans illos me meliores & majores in judicio tuo: Vide, inquam, non solùm talem *meam humilitatem*, sed etiam *laborem meum*, quo indisciplinatos mihi superpositos, vel appositos patienter suffero. *Vide* hanc *humilitatem* meam, & hunc *laborem* meum quasi gratum sacrificium, & placatus hoc sacrificio *dimitte universa delicta mea.* Superiùs oravi dicens: *Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris.* Nunc autem sacrificio humilitatis & laboris mei præsentato ante oculos tuos Domine præsumo plùs orare dicens: *Vide humilitatem meam, & laborem meum, & dimitte universa delicta mea*, sive omnia peccata mea non tantùm in juventute C contracta per ignorantiam vel surreptionem, sed etiam, quæ commisi usque in hanc horam sive ignoranter, sive scienter, sive per subitaneam tentationem, sive per industriosam deliberationem.

Isai. 1. v. 13. & 14.

Hebraica veritas habet: *Vide afflictionem meam, & laborem meum, & porta omnia peccata mea.* Tu es enim, de quo scriptum est: *Verè languores nostros ipse abstulit, & infirmitates nostras ipse portavit.* Tu es agnus, qui tollis peccata mundi. Sic ergo peccata mea omnia porta, ut ea tollas, tu, qui portas, & tollis peccata mundi. Nolo ea sic portes, ut me peccantem supportes, quomodo portas illos, de quibus dicis: *Laboravi sustinens*, sed ita porta peccata mea, ut ea tollas, & exportes, aut projicias in profundum maris, ut quondam currus Pharaonis & exercitum ejus projecisti in mare, me autem li- D beres ab omni dominio peccatorum, ut liberasti de manu Pharaonis populum tuum: & sicut tunc respexisti castra Ægyptiorum, ita nunc

Isai. 53. 4.

Isa. 1. 14.

VERS. XIX. *Respice inimicos meos, quoniam multiplicati sunt, & odio iniquo oderunt me.*

Respice dæmones tanquam Pharaonis milites, *respice* turbas malignorum hominum tanquam currus, & equos ipsorum dæmonum, *respice* concupiscentias carni meæ ac sensibus insitas, *respice* illarum indisciplinatos motus, de quibus dici convenit: & *inimici hominis domestici ejus.* *Respice* hos omnes *inimicos meos.* Et quia nescio, quid optem singulis, quoniam sicut ait Apostolus tuus: *Quid oremus, nescimus, sed ipse spiritus postulat pro nobis*

Mat. 10, 36.

Rom. 8, 26.

A *gemitibus inenarrabilibus*, ipse te spiritus bonus & benignus doceat, quid singulis oporteat inimicis meis fieri, sive dæmonibus, ut avertantur, sive hominibus, ut convertantur, sive concupiscentiis carnalibus, ut extinguantur, sive his hominibus, qui converti nolunt, & in sua malitia sicut Pharao indurati sunt, ut à suis pravis conatibus impediantur, ne populum tuum de Ægypto exeuntem ultra modum persequantur.

Paulò superiùs dixi: *Respice in me, & miserere mei, quia unicus, & pauper sum ego.* Et nunc dico: *Respice inimicos meos quoniam multiplicati sunt, & odio iniquo oderunt me.* Tu ergo me *respice*, & illos: me *respice unicum*, illos multiplicatos: me *pauperem*, illos *odio iniquo* inflammatos contra me. *Multiplicati sunt* enim valde, cùm non solùm foris patior infidelium, sed & intùs falsorum fratrum *odia iniqua.* Nihil est enim iniquius odio illo, quo redduntur mala pro bonis. Odium verò illud utcunque dici potest justum & non iniquum, quo redditur malum pro malo. Sed hoc est *odium iniquum*, cùm quis odit diligentem se, persequitur orantem pro se. Tali odio retribuebant mihi mala pro bonis. Tu autem Domine Sabaoth, qui judicas justè, qui probas renes, & corda,

Custodi animam meam servando VERS. XX. & consummando in ea charitatem, quam habet, & habere cupit, etiam erga eos, qui oderunt pacem. *Custodi animam meam*, ne declinet ad imitationem perversorum, & sicubi vides eam declinasse post malos & irretitam per illos, tu erue illam. Sicubi me vides circumventum perplexitatibus eorum, *erue me* de medio nationis pravæ, & perversæ: si me vides tempestate jactatum, & in ventre ceti coarctatum, erue me, dic ceto, qui me devoravit propter meam incautelam sive inobedientiam, ut evomat me in aridam propter meam pœnitentiam. Si me vides in fornace ignis Babylonici, quem nutriunt prava desideria, *erue me* de ipso igne mittendo mihi Angelum, qui faciat mihi quasi ventum roris flantem, ne ignis iræ, superbiæ, aut luxuriæ, seu alterius nequitiæ involvat vel exurat me. Si vides me in lacu leonum, mitte Angelum tuum, qui concludat ora leonum, & erue me de ore ipsorum.

Non erubescam, quoniam speravi in te.

Propter hoc ipsum *erue me, ut non erubescam, quoniam speravi in te*, non in mea virtute. Hoc etiam in principio Psalmi rogavi dicens: *Ad te Domine levavi animam meam, Deus meus in te confido, non erubescam.* Et quia vultus mei non sunt ampliùs in diversa mutati, etiam nunc circa finem Psalmi id ipsum rogo, quod rogavi in principio, scilicet ut *non erubescam, quoniam speravi in te.* Valde autem erubescerem, si spes mea frustrata me confunderet, si quod spero, non eveniret, si spes mea periret. *Spes autem* *Rom. 5. 5.* *non confundit*, ait Apostolus tuus. Unde hoc? Ideo sanè, quia *charitas Dei diffusa est in cordibus nostris*: ideo illa non confundit, quoniam ista infundit. Quid infundit charitas Dei diffusa *in cordi-*

in cordibus nostris? Certitudinem utique conso- A latationis, quæ in hoc mihi certissimè constat, quantùm in hac vita potest homo certificari, quòd

VERS. XXI. *Innocentes, & recti adhæserunt mihi*, quando adversabantur nocentes, & iniqui. Quare autem Innocentes, & recti adhæserunt mihi? Ideo scilicet: *Quia sustinui te. Innocentes*, qui nec sibi, nec aliis nocere volunt, *& recti*, qui etiam distorta libenter corrigunt per cordis consensionem, ideo *adhæserunt mihi* inter malos posito, quia non defeci, ut sequerer illos ad malum: *sed sustinui te* patienter exspectans judicium tuum, quo spero separari ab eis. Ergo isti quoque *innocentes & recti* non erubescant, sed

VERS. XXII. *O DEUS libera* totum *Israël*, id est populum, quem præparasti ad visionem tuam, *ex omnibus tribulationibus suis*, quas intus, & foris patitur, dum foris pugnæ, intus timores tribulant, sicut fuit ille Israël tribulatus, qui primus hoc nomine fuit appellatus.

Genes. 27. 41. Ille namque multas angustias passus est persequente illum fratre suo Esau, & in exilium co-
Ibid. 34. 2. gente, defraudante illum avunculo suo Laban,
Ibid. 35. 22. lasciviente filia sua Dina, fornicante Ruben pri-
Ibid. 37. 28. mogenito suo, vendito Joseph dilectissimo suo, in cujus venditione pariter illum cruciavit ignorantia gestæ rei, & certa notitia de fratrum invidia contra eundem Joseph diu habita. Sed tandem liberatus est ex omnibus tribulationibus suis ille Israël, quia tu eum peregrinantem deduxisti per vias rectas, ut transiret per locum,
Genes. 28. qui priùs dictus est Bethel, & nunc dicitur Bethlehem, in quo loco super lapidem quiescenti ostendisti illi regnum Dei per visionem scalæ, cujus culmen pertingebat usque ad cœlos, per quam Angeli ascendentes & descendentes honorabant Dominum innixum scalæ. Ne autem parum consolationis haberet in ista visione sicut
Genes. 41. Pharao bis septem boves, & bis septem spicas videns non est lætificatus hâc visione, quam ignoravit: Ne, inquam, iste Israël similiter ignorans mysterium visionis parum inde haberet consolationis, tu dedisti ei scientiam Sanctorum, pandens ei mysteria in eodem loco faciendorum mirabilium tuo-
Genes. 28. v. 16. & 17. rum. Unde cùm evigilasset de somno ait: *Verè Dominus est in loco isto, pavensque, quàm terribilis est, inquit, locus iste, non est hic aliud, nisi domus Dei, & porta cœli*: ac si apertè diceret: Verè Dominus, qui mihi apparuit in scala, hic nasciturus est. In cujus typo erexit lapidem in titulum, fundensque oleum desuper, significans apertè illic na-
Isa. 5. 1. sciturum Christum *filium olei*, sicut dicit Isaias: *Vinea facta est dilecto in cornu filio olei*, qui est perunctus & perfusus oleo lætitiæ. Nimirum talis visio, talisque visionis manifestatio Jacob exulanti magna fuit consolatio. Sed nondum fuit de omnibus tribulationibus suis liberatus: quia postmodum veniens ad Laban avunculum suum, cùm serviret ei pro filia sua Rachel, multùm laboravit. Sed tu Deus honestasti illum in laboribus, & complesti labores illius, atque in fraude circumvenientium illum affuisti, & honestum eum fecisti, potitum videlicet nuptiis optatæ dilectæ sibi Rachelis, natisque illi probis filiis de duabus uxoribus, & earum ancillis, atque amplificatis illi gregibus ovium, cæterisque divitiis, quibus in terra perigrinationis factus est homo inclytus. Attamen per hæc multa commoda Israël ille non fuit liberatus de omnibus angustiis, ac tribulationibus suis. Nam revertentem illum in terram Patrum suorum persequebantur inimici sui, Laban scilicet cum suis. Et tu custodisti eum ab inimicis, & à seductoribus tutasti eum comportato acervo lapidum in pacis ac fœderis testimonium inter ipsum & socerum. Sed nondum fuit illi plena liberatio ex omnibus tribulationibus, Nam juxta Jaboc luctabatur contra illum Angelus, in B qua luctatione flendo, & rogando fuit anxiatus. Sed tu certamen hoc fortissimum dedisti illi, ut vinceret, & extortâ benedictione ab Angelo sciret, quoniam omnium potentior est sapientia. Post hæc venditum filium suum justum non dereliquisti in vinculis, cui clementer affuisti, donec afferres illi sceptrum regni, & potentiam adversùs eos, qui eum deprimebant. Quo audito, quia viveret atque dominaretur in tota terra Ægypti, tunc primò dixit Israël: *Sufficit mihi: vadam, & videbo eum.* Viso ergo filio Genes. 45. 28.
suo Joseph in gloria magna sufficiens illi tunc primùm fuit consolatio: quia tunc liberatus fuit ille Israël ex omnibus tribulationibus suis.

Ita nunc libera Deus totum Israël deducendo eum per vias rectas, & ostendendo illi regnum Dei, & dando illi scientiam Sancto- C rum, honestando illum in laboribus, & complendo labores illius, in fraude circumvenientium illum assistendo, & honestum eum faciendo, custodiendo eum ab inimicis, & à seductoribus tutando illum. Et certamine forti luctantem in precibus, & fletibus fac illum vincere, atque benedictionem gratam obtinere, ut sciat, quoniam omnium potentior est sapientia. Sic enim testante Osea Propheta ille primus Israël *in fortitudine sua directus est, & invaluit ad An-* Ose. 12. v. 3.
gelum. Atque ut clarescat, quo genere luctandi & 4.
invaluit ad Angelum: *Flevit*, inquit, *& rogavit eum.* Tali precum, lachrymarumque luctamine superatus Angelus benedixit eum in eodem loco appellando eum Israël, qui ante dictus est Jacob. Eodem ergo modo tu Deus, D qui liberasti illum Israël, totum nunc *libera Israël*, nec desistas illum consolari ostendendo ei claritatem veri Joseph dominantis in tota hujus mundi Ægypto, quoadusque illius gloria comperta & experta per gratiosa ipsius munera dicat: *Sufficit mihi: vadam, & videbo eum, antequam moriar.* Et videbo eum nunc per speculum & in ænigmate, antequam moriar: facie verò ad faciem, postquam moriar: Nunc videbo illum dominantem in tota terra Ægypti: tunc videbo eum regnantem in cœlo destructo regno Ægypti. Nunc videbo eum in Ægypto fratres pascentem, cunctisque populis frumenta distribuentem, Regiæque servituti omnia subdentem: tunc autem videbo eum panem Angelorum existentem, deque sua gloriosa visione Angelos & homines pascentem, atque in paternæ

paternæ majestatis claritate fulgentem. Ut ergo libera, & lætâ mente talia possit fari omnis Israël, tu *Deus libera* omnem *Israël ex omnibus tribulationibus suis.* Memores nunc in fine illius versiculi, qui Psalmo præsenti coinsertus, ubi dictum est: *Universæ viæ Domini misericordia, & veritas*, dicimus:

Gloria Patri Domino. *Gloria Filio* Veritati. *Gloria Spiritui Sancto* Misericordiæ. Gloria Uni Domino Veraci, & Misericordi: Metuendo propter Veritatem, diligendo propter Misericordiam. AMEN.

PSALMUS XXV.

Judica me, Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum.

Titulus Notus est, qui talis est:

VERS. I. *Psalmus David.* *

Non Christo Mediatori vero David Psalmus iste attribuitur, sed cuilibet perfecto, de quo hoc modo agitur. Primò commixtus malis ostendit se ab eis morum qualitate divisum. Secundò petit ab eisdem in judicio etiam localiter separari: Intentio est, ut moneat vitare consortia malorum, & adhærere justis, quia mores ex convictu formantur.

Potest antem congruentissimè hic *Psalmus* assignari eidem David pœnitenti, qui in persona pœnitentis Ecclesiæ, vel etiam cujuslibet unius hominis pœnitentis loquitur in *Psalmo* præmisso. Nam pœnitens *David*, pœnitens Ecclesia, & unaquæque pœnitens persona post confessionem veritatis & misericordiæ præmissam convenienter orat, ut per eandem misericordiam & veritatem Domini tandem discernatur ab impiis. *Judica me*, inquit, *Domine*, *quoniam ego in innocentia mea ingressus sum.* Et ut merito in futuro discernatur ab impiis, discernit se in præsenti, & dicit: *Non sedi cum concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo.* Nunc latiùs prosequenda sunt verba *Psalmi.*

Judica me Domine. Cùm interdum ponatur *judicium* pro *damnatione*, ut ibi: *Joan. 3. 18.* *Qui non credit, jam judicatus est*: Interdum pro *Psal. 42. 1.* discretione, ut illic: *Judica me Deus, & discerne causam meam de gente non sancta*: Non rogo judicium damnationis, sed judicium discretionis. Nunc enim sum in magna confusione, in magna Babylonia, in magna perturbatione videns bonos cum malis, grana cum paleis, zizania in medio tritici, ita ut vix aliqua discretio inter has diversitates possit notari, cùm sit magna differentia inter duos Dominos, quibus duobus nemo potest pariter servire, interque ultima eorum præmia. Ut ergo sicut inter ipsos duos Dominos, & eorum extrema præmia, sic etiam inter eorum diversos ministros manifesta sit differentia, tu melior, Domine, cui ego elegi adhærere, *judica me*, id est, discerne me à ministris alterius Domini, ut non simus in una massa confusi, licèt in unum vas amplum *Cant. 1. 3.* mundi istius infusi. *Oleum effusum nomen tuum*: quia tibi, Domine Jesu Christe, datum est nomen, quod est super omne nomen. Sicut oleum superat omnem liquorem, cujus etiamsi una gutta esset in fundo maris, naturali motu ad superficiem emergeret, & toti mari supernataret. Multò magis in parvo vase aliis liquoribus commixtum oleum semper tenet summum, neque cum eis infusum patitur se pariter cum illis esse confusum: Sic, ô Domine, cui è duobus Dominis elegi servire, tuum nomen est super omne nomen. Nec mirum: quia tu es perunctus oleo lætitiæ, tu es conceptus Spiritu Sancto, qui in principio tanquam oleum ferebatur super aquas, jam tunc præsignando, quod id conferat sua unctio, ut quisque inde perfusus aquis abyssi non deberet esse confusus. Et tu quidem, Domine Jesu Christe, habes in te hujus olei lenitudinem, & de plenitudine tua cæteri electi tui accipiunt, unde confusionem hujus abyssi, super quam tenebræ sunt, evadunt.

Et ego pœnitens Ecclesia, vel ego pœnitens Psalmista, qui in superiori Psalmo lamentatione usus væ sempiternum desideravi evadere, vellem nunc tanquam de percepta venia exultare in carmine lætitiæ, secundùm quod illa tria sunt visa in libro, *lamentationes* scilicet, & *carmen & væ*. Sed *Ezech. 2. 10.* quomodo cantabo canticum, vel carmen in terra aliena, permaximè in tanta Babylonicæ confusionis perturbatione, ubi nescio, utrum odio, an amore dignus sim? propterea in hoc Psalmo discerni desidero, ut in subsequenti Psalmo discretus ab impiis læto carmine concelebrem, quòd Dominus illuminatio mea sit, & salus mea, & protector vitæ meæ. Quamdiu enim perversis ita sum confusus atque commixtus, ut mihi nullatenus appareat, utrùm oleo illo sim perunctus, quod est, effusum nomen tuum, cùm tamen dicar Christianus ex nomine tuo denominatus: non audeo ex fiducia solius nominis vendicare mihi vocem carminis, ut dicam: *Dominus illuminatio mea, & salus mea.* *Psal. 26. 1.* Hoc ergo, ut ex bona fiducia conscientiæ audeam, tu Domine *judica me*, discerne me, fac ut sit differentia evidens, certa, & aperta in mea, & malorum conversatione, quibus etsi non renuam in area una conjungi per corporalem communionem & localem interdum commansionem: tamen desidero differentem ab eis conversationem, & conversationis intentionem, per quam discretus ab eis inveniar, & nunc secundùm judicia diversorum meritorum, & in futuro secundùm judicia diversorum præmiorum. Propterea clamo, & dico: *Judica me Domine*, provo-

* Vulgata: *In finem, Psalmus David.*

provocatus etsi non ex merito bonorum operum meorum, tamen ex merito fidei, per quam de nocente innocens factus sum.

Quoniam ego in innocentia mea ingressus sum. Etsi nocens de utero matris egressus sum propter peccatum Adæ, in quo omnes peccaverunt, in quo & ego peccavi; etsi, inquam, nocens sum egressus de utero matris, de vulva gratiæ paradisiacæ, tamen *in innocentia mea ingressus sum* in uterum gratiæ per Baptismum, in quo eos, quos aut sexus in corpore, aut ætas discernit in tempore, omnes in unam parit gratia mater infantiam, ità ut omnes hoc lavacro absoluti in novam innocentiam renascantur, & qui filius peccati est immersus, proles cœlestis * nergat. Sic ego ad Baptismum *ingressus sum in innocentia mea,* non quam illuc attulerim, sed quam illic acceperim. Quid enim habeo boni, quod non acceperim: Si autem accepi, nolo gloriari, quasi non acceperim quærens meam gloriam. Sed volo gloriari in te Domine, per quem accepi hanc innocentiam, de qua nunc dico: *quoniam ego in innocentia mea ingressus sum.*

Sic dicimus *panem nostrum cottidianum,* non quòd ex nostro merito noster sit ille panis Angelorum, sed ex dono gratiæ: Sie dicimus: *Pater noster, à qui es in cœlis, non quòd simus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis,* unde ille sit Pater noster, sed quòd sufficientia nostra ex ipso sit, qui nos in filios adoptavit. Ita & ego nunc dico: *Quoniam ego in innocentia mea ingressus sum,* non quòd ex me mihi sit ulla innocentia, sed ille, ùt agnus innocens pro me passus est, qui primitùs in Baptismo aquæ, & Spiritûs, deinde in Baptismo veræ pœnitentiæ vellere me vestivit suæ innocentiæ. Ideo ex confidentia fidei nunc dico: *Judica me, Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum.* Primitùs ad Baptismum, deinde iterum perdita innocentia mea *ingressus sum ad pœnitentiam in innocentia mea.* Verè *mea*: quia mihi per gratiam data: non quia per merita comparata fuit hæc innocentia.

2. Cor. 3. 5.

Duobus etenim gressibus ad Dominum tendimus, Intentionis videlicet, & Actionis. Per intentionem ingredimur, per actionem egredimur. Et fieri potuit, quòd egressus meus alicui nocuit, qui in actione mea offendiculum invenit. Sed ingressus meus, quantum ad intentionem, nullius hominis machinatur læsionem, sed correctionem, sed emendationem, sed meliorationem, sed vitiorum prohibitionem vel cohibitionem atque virtutum ædificationem. Ideo dico, quòd *in innocentia* mea ingressus sum: quia intentione mea nullius malignitatis mihi conscius sum, etiam cùm de meo per actionem egressu alicui aliquod evenit nocumentum.

Hebraica veritas habet: *Judica me, DEUS, quia ego in simplicitate mea ambulavi.* Cui sensui satis congruit, quòd de innocentia intentionis meæ dixi, quæ intelligitur ille simplex oculus, qui totum corpus lucidum reddit, cùm ipse in simplicitate sua opus dirigit. In hujus oculi simplicitate ambulavi, cum intentionis innocentiam servare curavi, etiam in illis operationum gressibus, de quibus aliquis est offensus. De illo sanè tempore hoc dictum volo accipi, quo me, vel post Baptismum in innocentia & simplicitate servari, vel eandem innocentiæ simplicitatem per pœnitentiam recuperare studui eo meliorationis, & emendationis studio, in quo usque ad mortem perseverare volo cum Divino adjutorio. Nam si in me confiderem, scio quòd deficerem. Nunc autem in Domino confido, *& in Domino sperans non infirmabor.* Quoniam *qui sperant in Domino, mutabunt, & habebunt fortitudinem, current, & non lassabuntur, assument pennas, ùt aquila volabunt, & non deficient.* Ideò & ego *sperans in Domino non infirmabor*, aut movebor ùt hypocritæ, aut schismatici, qui ut videantur justi & sancti, nolunt esse inter malos, cùm sint ipsi pejores, qui tanquam leves paleæ jam ante ventilationem à vento superbiæ rapiuntur. Ego autem non tanquam superbus rogo sequestrari à malis per ventum elationis, ut appaream sanctior illis in conspectu hominum, sed ut inveniar innocens in conspectu tuo, Domine. Licèt enim dixerim, quòd *in innocentia mea ingressus sim*: tamen quia delicta nullus intelligit, Isa. 40. 31.

Proba me, Domine, & tenta me. VERS. II.

Id est, probando, non reprobando *tenta me,* sicut tentâsti Abraham. Probationibûs, & tentationibûs ostende me, non tibi, sed me mihi, ut & ego puniam mala per secretum pœnitentiæ remedium, & non inveniar aliis pravitatis exemplum. Non sinas me tentari ab illo tentatore, qui non tentat, nisi ut seducat. Sed tu ipse, qui tentas, ut probes, *proba me, & tenta me.* Atque si quid æruginis invenis apud me, *ne tradas bestiis animam confitentem tibi.* Sed tu ipse Psal. 73. 19.

Ure renes meos, & cor meum.

In *renibus* delectationes: in *corde* regnant cogitationes. Tu ergo *renes meos,* ne quid mali delectet me, *& cor meum,* ne quid mali cogitem, vehementer *ure* igne illo, quem misisti in terram, & voluisti vehementer accendi. Scio, quia *fortis est ùt mors dilectio, dura velut infernus æmulatio. Lampades ejus lampades ignis atque flammarum. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem.* Hujus ergo inextinguibili ardore *ure renes meos, & cor meum,* ut nihil me delectet cogitare, nisi quòd ignis charitatis examinando probaverit, ita ut de me dici possit: *dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Sed si igne tribulationis urendum judicas *cor meum, & renes meos,* non me sinas tentari supra id, quod possum ferre, sed priùs *proba me* clementer pensando, quid valeam patienter & utiliter ferre in tentatione tribulationis, & *tenta me* præmissa videlicet misericordi probatione, ne fortè reprobus inveniar, si nimiis tribulationibûs oppressus fuero, quas ferre non potero cum patientia. Magis autem rogo probari, tentari, & uri per ignem purificantis dilectionis, quàm per ignem purgatoriæ tribulationis, quoniam in altero est opus misericordiæ, in altero opus justitiæ, quorum cùm sit utrumque laudabile, Cant. 8. 6. 7. Luc. 7. 47.

bile, opus misericordiæ plus est amabile ac desiderabile; ideò præcipuè in igne charitatis rogo uri secundùm misericordiam tuam:

VERS. III. *Quoniam misericordia tua ante oculos meos est*, & hæc magis desiderabilis est. Verumtamen si necesse fuerit, etiam per ignem tribulationis aliquas maculas meas emundari, non recuso etiam per hunc ignem probari, quod est opus veritatis & justitiæ, quoniam placet mihi veritas, quæ tibi DEUS placet.

Et complacui in veritate tua.

Quamdiu mihi veritas justitiæ displicuit, ego quoque displicui. Sed quàm citò mihi ve- B ritas placuit, quæ tibi placet, ego pariter *complacui* tibi cum ipsa *veritate*, in qua velut in speculo prælucido mihi displicui deformatus peccato & mendacio. Sed *complacui* mihi *in veritate* detersîs maculîs mendaciorum à facie mentis meæ per veram confessionem peccatorum, & veram conversionem à vanitate ad veritatem. Vultis scire, quàm fuerim amicus veritatis? At priùs audite, quàm fuerim inimicus vanitatis. Cùm enim vanitas, & veritas inter se contraria sint; priùs congruit odisse vanitatem, deinde amare veritatem: nam vanitatis & veritatis amor in eodem corde se non capit.

Atque ut utriusque rei habeas cognitionem, accipe utriusque descriptionem. Vanitas est, quod ita, ùt videtur, non permanet, sed videntium intuitus deludit, atque inter oculos videntium & videre cupientium subito evanescit. Veritas est, quod ita, ut creditur aut videtur, permanet in æternum. Sed inter multas vanitates in mundo sub sole tumultuantes una est vanitas, quæ dicitur Vanitas vanitatum, diabolicum scilicet mendacium, quod non ita est, ùt videtur, dum ipse Diabolus, qui mendax est, & pater ejusdem mendacii, vel se ipsum fingit similem altissimo, vel eandem similitudinem Divinæ altitudinis promittit hominibus malè sibi credulis. Licèt enim An- Ezech.28.12 gelo dictum sit: *tu signaculum similitudinis* Genes.1,27. *Dei*: & licèt homo sit creatus ad imaginem, & similitudinem Dei: tamen sic appetenda est utrique similitudo Divinæ bonitatis, ut neuter sibi vendicare præsumat similitudinem Divinæ altitudinis: quàm quia principalis Angelus vana & falsa gloriatione sibi usurpavit, jure dejectus ab altitudine cœli tenetur ligatus rudentibus inferni, quoadusque in extremo judicio præcipitetur in profundum inferni: & tunc apparebit, quàm verè sit vanitas vanitatum sive falsitas falsitatum illud ipsius mendacium, quo vel sibi altitudinem Dei arrogavit, vel eandem fallaciter homini promisit; Nunc interim, licèt rudentibûs inferni detractus de cœlo sit ligatus in hoc aëre caliginoso, adhuc fallaciter sibi vendicat similitudinem Divinæ altitudinis, cùm se suadet quasi Deum adorari, & coli vel apud Paganos in simulacris manu factis aliisque creaturis, vel apud Christianos in simulacris Missarum, quas cantant hæretici cæterique anathemizati, aut officiis privati. Sicut enim

A Pagani Diabolum honorant, & Deum verum inhonorant reverentiam Deitatis exhibendo simulacris non habentibus Spiritum (*neque enim est Spiritus in ore ipsorum*) sic etiam perversi, & falsi Psal.134.17 Christiani Christum verum Deum, & Spiritum Sanctum inhonorant reverentiam Divinam exhibendo interdictis hæreticorum ac Schismaticorum officiis, habentibus quidem speciem pietatis in Sacramentalibus consignationibus, quæ fiunt ritu Ecclesiastico, sed virtutem pietatis, quæ Spiritus Sanctus est, abnegantibus. Hujus rei testes sunt Leo Papa, Gregorius Papa, Pelagius Papa, Cyprianus Martyr, Augustinus Episcopus, & illustris Vir Hieronymus cum aliis Patribus Orthodoxis, quorum ex parte subnectimus testimonia, ne videamur sine auctoritate interdicta Hæreticorum vel schismaticorum reprobrare officia.

Leo Papa Leoni Augusto in Epistola, quæ sic incipit: *Litteras Clementiæ tuæ, plenas virtute fidei & lumine veritatis venerabiliter accepi. Apud Christianissimum*, inquit, *Principem, & inter Christi prædicatores digno honore numerandum utor Catholicæ fidei libertate, & ad consortium te Prophetarum & Apostolorum securus exhortor, ut constanter despicias ac repellas eos, qui se ipsos Christiano nomine privaverunt.*

Et post pauca: *Nonne perspicuum est, quibus pietas vestra succurrere, & quibus debeat obviare, ne Alexandrina Ecclesia, quæ semper fuit domus orationis, spelunca nunc sit latronum? Manifestum quippe est per crudelissimam immanissimamque vesaniam omne illic cœlestium Sacramentorum lu-* C *men extinctum, intercepta est sacrificii oblatio, defecit chrismatis sanctificatio, & parricidialibus manibus impiorum omnia subtraxêre mysteria. Magnum ergo vobis est, ut diademati vestro etiam fidei corona addatur de hostibus Ecclesiæ triumphatis. Sacerdotale namque & Apostolicum tuæ pietatis animum etiam hoc ad justitiam ultionis accendere debet, quòd Constantinopolitanæ Ecclesiæ puritatem pestilentes obscurant, in qua inveniuntur quidam Clerici hæreticorum sensui consonantes, & intra ipsa Catholicorum viscera assertionibûs suis hæreticos adjuvantes. In quibus deturbandis, si frater meus Anatolius, cùm nimis benignè parcit, segnior invenitur; dignemini per fidem vestram, & istam Ecclesiæ præstare medicinam, ut tales non solùm ab ordine Clericatûs, sed etiam ab* D *Urbis habitatione pellantur, ne ulteriùs Sanctus DEI populus perversorum hominum contagiò polluatur.*

Gregorius Papa in moralibus, libro XXXV. *Notandum magnopere est, quòd conversionis suæ sacrificium amici Job Domino non per se, sed per Job jubentur offerre. Ait enim:* Job autem servus meus orabit pro vobis, faciem ejus suscipiam, ut non vobis imputetur stultitia: *ac si apertè hæreticis dicat: sacrificia vestra non suscipio, petitionum vestrarum verba non audio, nisi per intercessionem illius, cujus professionis verba de me veracia recognosco.*

Et post pauca: *Salutem vestram per Catholicam Ecclesiam, quam diligo, postulate. Ipsi enim volo dimittere id, quod mihi in ipsa deliquistis, ut hac*

hac vestram incolumitatem obtineat, qua ex vestro A *languore laborabat. Sola quippe est, per quam sacrificium Dominus libenter accipiat, sola, qua pro errantibus fiducialiter intercedat. Unde etiam de agni hostia Dominus pracepit dicens:* in una domo comedetur, nec efferetur de carnibus ejus foras. *In una verò domo agnus comeditur; quia in una Catholica Ecclesia vera hostia Redemptoris immolatur. De cujus carnibus Divina lex efferri foras prohibet, quia dari Sanctum canibus vetat.*

Pelagius Papa Joanni Patritio. *Noli Catholicam semper mentem aliqua schismaticorum communione polluere. Unum CHRISTI corpus, unam constat esse Ecclesiam. Divisus ab unitate veritatem co[...]s CHRISTI non potest consecrare.* B *Ab Ecclesia visceribus divisus, & ab Apostolicis sedibus separatus dissecrat potiùs, non consecrat. Noli ergo quasi nulla schismaticorum, aut Ecclesia sit differentia, velle indifferenter utrorumq; sacrificiis sociari. Non est enim Christi Corpus, quod schismaticus conficit, si veritate duce dirigimur.*

Cyprianus ad Magnum Presbyterum. *Invenimus in tali facinore non solùm duces & auctores, sed & participes pœnis destinari, nisi se à communione malorum separaverint, pracipiente Domino per Moysen*: separamini à tabernaculis istorum hominum durissimorum,& nolite tangere ab omnibus, quæ sunt eis, ne simul pereatis in peccato eorum. *Et quæ criminatus Dominus fuerat, per Moysen implevit, ut quisquis se ab Achore & Dathan & Abiron non separâsset, pœnas statim pro impia communione persolveret.* C *Quo exemplo ostenditur, & probatur obnoxios omnes culpa & pœna futuros, qui se schismaticis contra prapositos, & Sacerdotes irreligiosâ temeritate miscuerint: sicut etiam per Osee Prophetam Spiritus Sanctus attestatur, & dicit*: sacrificia eorum tanquam panis luctûs: Omnes manducant eam, contaminantur, *docens scilicet & ostendens omnes omnino cum auctoribus supplicio conjugi, qui fuerint peccato eorum contaminati.*

Augustinus in sermone de blasphemia Spiritûs Sancti. *Potest esse visibilis forma palmitis, etiam prater vitem: sed invisibilem vitam radicis habere non potest, nisi in vite. Proinde corporalia Sacramenta, qua portant, & celebrant etiam segregati ab unitate corporis Christi, formam possunt exhibere pietatis; virtus verò pietatis invisibilis* D *& spiritualis ità in eis non potest esse, quemadmodum sensus non sequitur hominis membrum, quando amputatur.*

Hieronymus in sermone de Agno Paschali: *Non putemus Agnum istum ubique posse comedi. Pracipitur nobis, ut in una eum comedamus domo, id est, ne extra Ecclesiam immolari putemus. Ex quo manifestum est, quòd Judai, & haretici, & omnia conventicula dogmatum perversorum, quia in Ecclesia non comedunt, non eos Agni carnes, sed draconis comedere, qui datus est in escam populis Æthiopum. Nos verò comedimus azyma sinceritatis & veritatis.*

Hìs testimoniis munitus ego amator veritatis, ex quo *complacui in veritate*, separavi me à vanitate, atque amicus veritatis,

Non sedi cum Concilio vanitatis VERS. IV.

illius, præcipuè vanitatis, quæ est vanitas vanitatum propter excellens diaboli mendacium, quo se fingit Altissimo assimilatum. Cùm enim teste Samuële sit *quasi scelus idolatria non obedire, & quasi peccatum ariolandi nolle acquiescere*, quis non facilè animadvertat, quòd omnis Clericus, qui contra Sedis Apostolicæ obedientiam sacrificare præsumit, abnegata virtute pietatis operatur mysterium iniquitatis, in quo signis mendacibus ita simplex seducitur populus, ut propter signorum, id est, visibilium Sacramentorum indifferentiam nullam putet esse differentiam inter Missas Catholicorum, quæ canuntur per obedientiam, & missas conductiorum, Simoniacorum publicorum, & manifestè incestuosorum Presbyterorum, quæ canuntur contra Ecclesiæ interdicentis obedientiam? Est autem permaxima differentia; quia in Missis Catholicorum recognoscitur veritas veritatum, quæ dicit: *hoc facite in meam commemorationem.* Cui dicenti: *hoc facite*, salubriter obeditur ab eis, quibus illud dicitur. Dicitur autem hoc discipulis veritatis; non sedentibus *in concilio vanitatis*, in quo sedent super cathedras pestilentiæ, qui celebrant Sacramentum summæ obedientiæ cum crimine pertinacis inobedientiæ, in quorum sub anathemate vel excommunicatione interdictis missis recognosci potest vanitas vanitatum mentiente Antichristo, quòd sit ipse similis Christo, mentiente Diabolo, quòd sit ipse similis Altissimo. Sicut enim Pharao per suos Magos in similitudine signorum certans contra Moysen & Aaron contendebat videri similis Domino; sic modò Antichristus vel Diabolus per suos Clericos in Ecclesia negotiantes cum Simone Mago, & fornicantes cum Nicolao, atque insuper interdicta officia præsumentes contendit contra veritatem per Sacramentorum similitudinem, in quibus tamen non magìs operatur digitus Dei, Spiritus veritatis, quàm in falsis signis Magorum Pharaonis, excepto sanè Baptismi Sacramento, quod etiam per quemlibet laicum ritu Ecclesiastico celebratum sine dubio ratum est.

1. Reg. 15. 23.

Luc. 22. 19.

Huc accedit, quod hujusmodi Pseudo-Clericis non est interdictum nisi altaris officium, & Ecclesiasticum beneficium Altaris Ministris debitum. Tolerando ergo illos baptizantes, aut alia officia minora quædam administrantes, in interdicto illis Altaris ministerio eis nolo communicare, ne inveniar sedens *in concilio vanitatis* contra obedientiam veritatis, quæ in Sedis Apostolicæ Præsulibus docet abstinendum à talibus.

Utrum verò conficiatur Christi corpus in eorum Missis nec ne, superfluum est investigare, cùm sine dubio illud constet, quòd ipsæ tales missæ sub excommunicatione sunt interdictæ à Nono Leone & à Papa Nicolao, sicut Successor eorum Alexander Papa contestatur dicens: *Pracipiendo mandamus, ut nullus Missam audiat Presbyteri, quem scit indubitanter concubinam habere, aut subintroductam mulierem. Unde etiam Sancta Synodus hac à capite sub excommunicatione statuit dicens: Quicunque Sacerdotum, Diaconorum,*

rum, & Sub-Diaconorum post constitutum beatæ memoriæ Prædecessoris nostri Sanctissimi Papæ Leonis, aut Nicolai de castitate Clericorum concubinam palam duxerit, vel ductam non reliquit, ex parte Omnipotentis DEI auctoritate Beatorum Apostolorum Principum Petri & Pauli præcipimus, & omnino contradicimus, ut Missam non cantet, neque Evangelium, aut Epistolam ad Missam legat, neque in Presbyterio cum his ad Divina officia, qui præfata constitutioni obedientes fuerint, maneat, neque partem ab Ecclesia suscipiat.

Hæc de incestuosis dicta sufficiant, ne quis dubitet sub excommunicatione interdicta esse illorum officia, & omnino respuenda sacrificia. Nunc de conductitiis, eorumque conductoribus, & omnibus in domo Dei negotiantibus: quod anathemati subjaceant, assertio nostra posset requiri. Sed non est necessaria, cùm hoc plenissimè confirmet Paschalis Papæ decretalis Epistola Mediolanensibus directa, in qua sic dicit: *Æternæ mortis crimen incurrit, quisquis, dum potest, fratrem à morte minimè defendit. Nos quoque qui Excellentiæ Vestræ Summum discrimen audivimus, Summi reatûs pœnam incurrimus, si tacemus Domino prophetante, quia profectò sanguinem fundit, qui iniquitatem impiorum tacendo dissimulat. Audivimus enim, quod valde miramur, quòd sacri apud vos Ordines pecuniis distrahuntur, dum quicunque tale aliquid acceptaverint, omnino hæretici comprobentur Spiritu Sancto per Gregorium intonante, quia quisquis per pecuniam ordinatur, ad hoc, ut fiat hæreticus, promovetur. Et ut nostræ paginulæ hujus non præsumptionis, sed timoris causam fuisse monstremus, Beatus idem prosequitur:* Quisquis contra Simoniacam, & Neophytorum hæresim pro officii sui loco vehementer non arserit, cum eo non se dubitet habere portionem, qui priùs hoc piaculare commisit flagitium. *Quibus in verbis cùm Simoniaca, & Neophytorum hæresis exprimatur, quia æterna morte dignissimum crimen sit, apertissimè declaratur protestante per Augustinum Divino Oraculo, ac dicente:* Firmissimè tene, & nullatenus dubites, omnem hæreticum, vel schismaticum, quamvis multas Eleemosynas faciat, vel etiam pro Christo sanguinem fundat, cum Diabolo & Angelis ejus æterni ignis incendiis mancipandum, nisi ante finem hujus vitæ Catholicæ incorporatus, & redintegratus fuerit Ecclesiæ. *Hinc est, quòd Dominus vendentes, & ementes de templo ejecit. Dathan & Abiron viventes terra deglutivit. Simonem quoque Magum tentantem Petrus damnavit, omnesque Simoniacos Ecclesiasticis jaculis perpetuo anathemate damnavit. Et turpe nimis est, ut in plenissimo jam vigore confirmata Ecclesia tam ferali inimico succumbat, de quo in primordio suæ infantiæ tanta virtute triumphabat. Si quis autem objecerit non consecrationes, sed res ipsas, quæ ex consecratione proveniunt, vendi, videtur quidem aliquid dicere, nihil autem penitus sapere. Nam cum Ecclesia aut Episcopus aut Abbas, aut tale aliquid sine rebus corporalibus & exterioribus in nullo proficiat, sicut nec anima sine corpore temporaliter vivit, quisquis eorum alterum vendit, sine quo alterum eorum haberi non provenit, neutrum invenditum derelinquit. Quam tamen objectionem sacer penitus Canon exterminat, cùm Procuratorem, vel Defensorem Ecclesiæ, vel Regulæ subjectum à Deo per pecunias ordinari prohibet, ut interventores quoque tanti sceleris anathematis mucrone succidat. Quid plura? si anathemizati, & excommunicati, & ut verè hæretici, Simoniaci, & Neophyti à numero sunt fidelium, & Ecclesia separati, quis non videat, quòd hujusmodi Sacerdotum, vel Clericorum Missæ & orationes Deum ad iracundiam super populum provocent, quem placari talibus credebamus? Scriptum est enim: Omne, quod non est ex fide, peccatum est.* Rom. 14. 23. *Et iterum: Veri Sacrificii locus extra Catholicam Ecclesiam non est. Unde dicitur: Hæreticum hominem post primam, & secundam correptionem devita. Q[illegible]do ergo tales Episcopos, vel Abbates, vel reliquos Clericos devitamus, si eorum Missas audimus, cum quibus si vel oramus, excommunicationem subimus? Quos quidem Sacerdotes esse saltem credere omnino errare est, cùm Petrus Simoni dicat; Pecunia tua tecum sit in perditione, quoniam donum Dei existimâsti pecunia possideri.* Act. 8. 20. *Ubi cum: existimasti dicitur, patet, quia non pro eo, quod fecerat, sed quia se facere posse crediderat, condemnatur. Et nos sub anathemate interdicimus id ipsum de hæresi Simoniaca, sicut Sancta decrevit Synodus, nullum aut Ecclesiarum consecrationem, aut Archipresbyteratum, aut commendationes Altarium, aut traditiones Ecclesiarum vendere: quisquis conduxerit, aut vendiderit, aut emerit anathema sit, Amen. Et responderunt omnes tertiò: Fiat, fiat.*

Audiant ista conductitii, & conductores Clerici, atque ex his, quæ dicta sunt patenter animadvertant se subjacere anathemati, ac proinde in suis interdictis officiis jure debere contemni unà cum incestuosis Nicolaitis. Illud sanè volumus non ignorari, quod occultæ negotiationes, & fornicationes Clericorum servandæ sunt in judicium futurum. Quorum verò peccata manifesta sunt præcedentia ad judicium, & de quibus, ùt jam præmonstratum est, jam factum est judicium, sic sunt cavendi in suis interdictis officiis, ne dum per eorum interdicta sacrificia operatur mysterium iniquitatis Diabolus vel Antichristus, injurietur Deus Christus, qui cùm sit Altissimus, & filius Altissimi vocetur, atque solus mysterium justitiæ ac pietatis in officiis licitis, & non interdictis operetur, quisquis interdictus, & officiò privatus præsumit sacrificare Sancta Ecclesia Romana per suos Pontifices contradicente, imò in ipsis Domino Jesu Christo prohibente, in eadem invenitur vanitate vanitatum se Altissimo parificare, seu præferre, in qua Diabolus est locutus? *Ero similis Altissimo.* Nempe dum interdictæ Isa. 14. 14. Missæ non interdictis parificantur & assimilantur, vanis, & falsis assertionibus vanitas vanitatum, seu falsitas falsitatum invenitur in ore fabricantium tale mendacium, quod cum primo Diaboli mendacio rectè censetur execrandum, licèt in monte testamenti, in lateribus aquilonis conflatum inveniatur, dum quasi de novo, & veteri Testamento videtur quibusdam quasi auctoritatibus communitum.

Non

Non enim ignoramus multos valenter litteratos hoc affirmare, quòd Missæ interdictæ, quamdiu eas Episcopus quilibet in suo Episcopatu tolerat, sint indifferenter audiendæ, licèt Ecclesiâ Romanâ prohibente. Atque ista litteratorum Clericorum assertio in tantum convaluit, *ut in errorem ducantur, si fieri potest, etiam electi.* (Matth. 24. 24.) Verùm qui verè sunt electi, si fuerint in hunc errorem inducti, in hac vita resipiscunt, aut in futuro purgatorias pœnas tolerabunt pro eo, quòd contra Ecclesiam Romanam sentiunt. Mihi autem absit contra Sanctam Romanam Ecclesiam credere alicui, etiamsi linguis hominum loquatur & Angelorum, etiamsi fulgeat virtutibus miraculorum; quoniam qualiscunque meriti sit, qui contra fidem Petri sentit, quique successoribus ipsius legitimis in ratione fidei Catholicæ non consentit, portabit judicium, quicunque est ille, etiamsi de numero fuerit electorum. Sic Beatus Gregorius in Dialogo de quodam Paschasio Romanæ Ecclesiæ Diacono scribit, qui cum esset insignis Dei famulus, cultor pauperum, contemptor sui, & luculentissimos de Spiritu Sancto libros ediderit, adeò sanctus, ut attactu feretri, in quo ipse defunctus ferebatur, dæmoniacus fuerit liberatus, tamen post mortem gravissimas pœnas exsolvit pro eo, quòd contra Symmachum Papam cum Laurentio sensit, non in summo negotio fidei, sed in ipsius Papæ Symmachi electione, cui prædictus Paschasius voluisset, si salva pace Ecclesiæ potuisset, Laurentium prætulisse. Quantò magis ergo in summo fidei Sacramento periculosa & perniciosa est dissensio, periculosa electis in errorem ductis, perniciosa malis in eundem errorem, quos possunt, inducentibus, & ipsum errorem pertinaciter defendentibus? Nam reverà errantes, & in errorem, quos possunt, mittentes, nisi resipiscant, æternaliter damnabuntur. Boni autem per eos decepti, sicut prædictus Paschasius, qui culpam suam in hac vita non deflevit, quam nec culpam esse credidit, si de hac vita in hac deceptione rapiuntur, in alia purgabuntur.

Ego autem pauper David pauper & pœnitens arbitratus multò melius in hac vita emendari, quàm in alia cruciari, ne fortè reprobus inveniar, hoc oro, ut in hac vita probes me: ideò dico tibi Deus meus, qui es veritas veritatum, cui displicet omnis vanitas, maximè vanitas vanitatum, Tibi, inquam, dico: *Proba me* in hac vita, *& tenta me; ure renes meos,* ne me delectent vana: *Ure cor meum*, ne libenter cogitem vana, vel credam illa esse vera, quæ vana sunt, maximè officia & sacrificia interdicta, in quibus deprehensa est vanitas vanitatum à Sanctis Patribus, quorum testimonia supra posuimus, in quibus testimoniis vanitatem reprobantibus, misericordiam verò, & veritatem commendantibus *misericordia tua ante oculos meos est, & complacui in veritate tua,* quam sonant prædicta testimonia. Ideo acquiescens testimoniis veritatis, ex quo ea patienter intellexi, *non sedi cum concilio vanitatis* cavens interesse illorum conventiculis, in quorum Sacrificiis, & officiis interdictis non mysterium veritatis & misericordiæ, sed mysterium est iniquitatis & vanitatis.

Nam etsi, ùt plures valenter litterati, contra Ecclesiam Romanam sentientes, contendunt, ibidem conficiatur corpus Christi, non est aliter in manibus eorum, quàm fuit in manibus Judæorum crucifigentium, & ideo sunt rei sanguinis & corporis Domini. Attamen sanius hoc inde sentitur, quod Ecclesia Romana inde sentit, quæ conductitios & incestuosos Ecclesiastico pariter officio & beneficio abjudicavit, neve illorum officia in Ecclesia Dei sustineantur, mandavit. In cujus mandatis exequendis, licèt segnes inveniantur Episcopi nonnulli, ego tamen non *sedi cum concilio vanitatis*, vel sicut in Hebræo habetur, *cum viris vanitatis, qui odientes veritatem diligunt vanitatem,* cum his non placet mihi consessio, id est, consensio in eorum concilio. Nam etsi eis corporaliter aliquando commiscear, non eis consentiam, neque cum eis approbabo, quod approbant, qui se in temporalibus & vanis rebus beatos putant, quando pro commodis temporalibus & vanis officia interdicta celebrant, vel alia faciunt, quæ videntur bona, & non sunt. Et quoniam vanitas ista omnium vanitatum, vanitas & radix est iniquitatum, quamvis interdum sim cum gerentibus iniqua in area Dominica, in qua cum granis palea est ferenda, tamen

Cum iniqua gerentibus non introibo.

Quoniam ad ea gerenda nec initium consensionis adhibebo, atque cavebo adjuvante Divina gratia, ut non prævaleant apud me portæ inferi adversus illam fidem, quam à Petro & successoribus ejus didici, quorum testimonia ex parte superiùs memoravi. Ideo per illas portas inferi, quas aperuerunt Hæretici, vel aperiunt, cùm Sedis Apostolicæ interdicta contemnunt, *ego cum iniqua gerentibus non introibo.* Sed

Odivi Ecclesiam malignantium, VERS. V.

id est, malignitatis consilia contra proximos machinantium. Nam si quis non dederit eis munera, vel si quis non diligit eorum facta, sanctificant super eum bellum cupientes de cætu Ecclesiæ separare omnes, qui malignitatibus eorum vel solo verbo audent obviare. Propterea *odivi Ecclesiam malignantium.* Non dico simpliciter *odivi Ecclesiam*; nec dico, quòd oderim ipsos malignantes: quia licèt aliàs non improbabiliter dixerim: *Iniquos odio habui, & legem tuam dilexi*: (Psal. 118.) tamen hac vice non dico ipsos malignantes me odio habere, quia non esset bonum tale odium, præsertim si contra malignos esset malignum: sed *odivi Ecclesiam malignantium*, id est: odivi hanc oppositionem in adjecto, hanc pugnam in vocabulo contra se diviso, quo illi dicuntur, Ecclesia, qui non sunt Ecclesia, sed sunt malignantes. Cùm enim rectè dicatur Ecclesia convocatio justorum; Synagoga Sathanæ indigna est hoc nomine, ut dicatur Ecclesia. Verum cum dicitur *Ecclesia malignantium*, tale est, ac si dicatur: animal mortuum, quod si est animal, non est mortuum; si est mortuum, non est animal. Similiter *Ecclesia malignantium*, quia est *malignantium*, non est *Ecclesia*, & ideò res est odio digna, quod dicitur Ecclesia. Propterea *odivi Ecclesiam malignan-*

tium cupiens ita dici Ecclesiam, ut non sit malignantium, sed vocatio justorum.

Etiam de manufacta Ecclesia eadem stabit sententia, si per Simoniam fuerit consecrata, consonante nobis Alexandro Papa, & dicente in suis decretis: *Ecclesia, quæ per pactionem pretii claruerit esse consecrata, & ut verius dicatur, execrata, nullo modo pro Ecclesia habeatur.* Hæc dicente Romano Pontifice nos quoque licenter dicere possumus, quòd Simoniacè consecratas Ecclesias malignantium, vel etiam Ecclesias à Schismaticis consecratas dignô elogiô percutiat istud præconium, quo dicit quisque Catholicorum: *Odivi Ecclesiam malignantium.*

Et cum impiis non sedebo. Qui sunt *malignantes*, ipsi sunt *impii*. *Malignantes* contra proximum: *impii* contra Deum. *Malignantes* non tenendo fraternam dilectionem: *impii* sentiendo contra veritatem & fidei sinceritatem. In altero schismatica perversitas, in altero hæretica paret impietas. Et reverà *Beatus Vir, qui non abiit in consilio impiorum*, beatior efficitur, si *cum* eisdem *impiis non sedebit* saltem ad audienda eorum consilia: quia corrumpunt mores bonos confabulationes pessimæ. Ideo hæreticum hominem post primam & secundam correptionem devitans *cum impiis non sedebo*, ne fortè in periculum vertatur talis confessio, & eorum sermo, qui ut cancer serpit, etsi non possit me facere impietati consentaneum, faciat saltem contentiosum ad subversionem audientium. Propterea segregatus à cœtu malignantium & impiorum, *Psal. 1. 1*

VERS. VI. *Lavabo inter innocentes manus meas, & circumdabo altare tuum, Domine.*

Ordo bonus, primùm declinare à malo, dein facere bonum. Nam cum ipsis non sedere, quid est nisi à malo declinare? Bonum verò quis esse dubitet, quòd *lavabo inter innocentes manus meas*? In hac fide, quando manus in præparatione Divinæ servitutis lavo, dicere soleo: Largire sensibus nostris, omnipotens Pater, ut sicut exteriùs abluuntur inquinamenta manuum: sic à te mundentur interiùs pollutiones mentium, & crescat in nobis augmentum omnium Sanctarum virtutum. Et sicut ablutus, vestibûsque sacrìs indutus *circumdabo altare tuum, Domine*, ut in sacris officiis *audiam vocem laudis tuæ, & enarrem universa mirabilia tua*, id est, misericordiam & veritatem, quæ sunt universæ viæ tuæ: Istarum viarum grandia & mirabilia miracula enarrabo libenter audientibus, non in Ecclesia malignantium, sed in domo tuâ, & in loco habitationis gloriæ tuæ. Nam sicut *odivi Ecclesiam malignantium*: sic, ô Domine! *dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ.* Ideò *ne perdas cum impiis, Deus, animam meam, & cum viris sanguinum vitam meam.* Impios dico: *in quorum manibus iniquitates sunt*, præcipuè avaritia, existimantibus illis quæstum esse pietatem, dum de Divino servitio, quod pro æterna vita faciendum est, quæstum sæcularem quærunt: *Et dextera eorum repleta est muneribus*, pro quibus ab eis venditur & ipsa Divina servitus, quæ pro sola dextera & æterna mercede facienda est. *Ego autem in innocentia mea ingressus sum*, sicut in principio Psalmi dixi.

In Hebræo habetur: Ego *autem in simplicitate gradiar* maximè ingressu meo ad contemplationem. Nam egrediens ad actionem sollicitus ero, & turbatus erga plurima. Ut ergo à pluribus perturbantibus liberatus ingrediar in locum *habitationis gloriæ tuæ, in innocentia & simplicitate mea* optimam partem capessendo, & unum, quod est necessarium, simpliciter diligendo, & ejus dulcedine fruendo, *Tu redime me, & miserere mei.* unum, quod est necessarium & optimum, tribuendo, & hoc nunquam auferendo, ut dicas mihi: *Optimam partem elegit sibi, quæ non auferetur ab eo.* *Luc. 10. 42.* *Pes enim meus stetit in via recta. Pes meus*, id est, affectio, quæ facilè solet labi, quamvis concuteretur scandalis, tamen *stetit in directo*, id est, non recessit à justitia tua servata dilectione tua, Domine Deus. Atque ut eandem dilectionem proximis insinuem: *In Ecclesiis benedicam te, Domine.*

Aliter: *Lavabo inter innocentes manus meas*, pollutas *manus meas*, id est opera mea, *lavabo* per pœnitentiam, quæ si fuerit perfecta, par est innocentiæ. Nam *inter innocentes* regnum DEI possidebunt veri pœnitentes: *Qui purus est, & innocens, non indiget, nisi ut pedes lavet, sed & mundus totus.* *Joan. 13. 10.* Ego autem totus pollutus, quia Vir pollutus labiîs, & manibûs in medio populi polluta labia habentis habito, non solùm pedes lavandos offero, sed & manus, & caput. Lavando enim per lachrymas *manus*, id est, opera mea, etsi non innocens, tamen ero *inter innocentes*, & obtinebo regnum Dei violentus per pœnitentiam vim faciendo: quia *regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*, quod innocentes non rapiunt, sed quasi hæreditarium sine violentia intrabunt. *Matth. 11. 12.*

Atque ut possim perfectiùs lavare *manus meas*, ero semotus à nocentibus, & conjunctus innocentibus. Nam sicut Petrus inter nocentes negavit, nec inter ipsos positus legitur flevisse, sed *egressus foras flevit amarè*: sic ego, qui nocens inter nocentes pollui *manus meas*, egressus ab eis, & positus *inter innocentes* amarè flebo, & *lavabo manus meas*, dum intuitu alienæ innocentiæ mihi displicebit pollutio manuum mearum: Et sic *lavabo* eas inundatione lachrymarum, & *circumdabo altare tuum, Domine*, id est, mentem meam fidelem vel ipsam cordis fidem circumdabo amictu virtutum perornando, vel *altare* cæleste, id est, humanam naturam Christi, quam ipse Christus vetus Pontifex *erexit in titulum fundens oleum desuper*; *Altare*, inquam, tale *circumdabo* associando me illorum numero, quibus dicit Apostolus: *Omnes, qui in Christo baptizati estis, Christum induistis. His omnibûs velut ornamento vestieris*, ait Propheta. Et ego post lavationem manuum mearum velut ornamentum *circumdabo altare tuum, Domine.* Altare de terra factum super omnes cœlos erectum, in cujus typo erexit Jacob lapidem in titulum fundens oleum desuper. *Matth. 26. 75.* *Genes. 28. 18.* *Galat. 3. 27.* *Isai. 49. 18.*

Hoc altare, id est, hanc altam terram *circumdabo, ut audiam vocem laudis tuæ*, quâ videlicet laude tu laudaris ab Angelis & hominibus. Nam & in cœlis juxta aram templi habens thuribulum aureum in manu sua stat Princeps militiæ

militiæ cœlestis exercitus, qui exercitus clamat A *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth, plena est omnis terra gloria tua.* Et in terra similiter stante juxta aram templi Sacerdote Catholico Chorus Ecclesiastici exercitûs clamat: *Sanctus Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth, pleni sunt cæli & terra gloria tua: Osanna in excelsis? Benedictus, qui venit in nomine Domini, Osanna in excelsis!* Concentus in cœlo angelicus totus est unisonus, totus consonus: quia projectus est inde antiquus ille disturbator cœlestis harmoniæ, qui reliquis Angelis Trinitatem Sanctam pari laude concelebrantibus dicendo: *Sanctus, Sanctus, Sanctus,* voluit esse quartus, ita similis Altissimo, ut jam non Trinitas in cœlo, sed Quaternitas laudaretur, in qua laude ipse par & similis Altissimo prædicaretur. Sed Angelis beatis in Trinitatis laude perseverantibus, & illum quartum repudiantibus ille Trinitatis inimicus de cœlo est projectus. Eodem modo, qui in Sancta Ecclesia Trinitatis laudem tenet, firmiter eam teneat, donec de medio fiat ille quartus, qui vocatur Antichristus, eò quòd Christo sit contrarius, cùm tamen eidem Christo cupiat videri similis in signis mendacibus, quibus deluditur Pharao & tota Ægyptus usque ad plenilunium Paschale, in quo completo jam numero electorum Ecclesia integra, & sicut luna perfecta erit. Tunc apparebit, quòd non nisi in una domo comeditur Paschalis Agnus. Tunc Israëlitæ discernentur ab Ægyptiis. Tunc apparebit, quanta vanitas vanitatum est in signis Magorum Pharaonis. Tunc in una consonantia
Exod. 15, 1. licebit dicere populo Dei: *Cantemus Domino, gloriosè enim magnificatus est, equum, & ascensorem*
Ibid. v. 11. *projecit in mare.* Item: *Quis similis tui in fortibus, Domine? Quis similis tui, magnificus in Sanctitate tua, terribilis, atque laudabilis faciens mirabilia?* Quæ mirabilia? *Equum, & ascensorem*
Ibid. v. 4. *dejecit in mare. Currus Pharaonis, & exercitum ejus projecit in mari. Electi Principes ejus submersi sunt in mare* rubro. Obsecro, Domine, mitte, quem missurus es, vide afflictionem populi tui in Ægypto, vide quoque afflictionem meam in Ægypto inter Magos Pharaonis. Judica, & discerne me ab illis, ut sanguine Agni Paschalis consignatus

VERS. VII. *Audiam vocem laudis* tuæ inter veros Hebræos te laudans, & tuæ quoque laudis vicissitudinem certa spe exspectans. Nam & laudabiliter laudantes tu in fine laudabis dicens: *Ve-* D
Matth. 25. 34. & seqq. *nite benedicti Patris mei, possidete regnum, quod vobis paratum est à constitutione mundi,* scilicet per gratiam prævenientem; non tamen sine meritorum justitia: *Esurivi enim, & dedistis mihi manducare; sitivi, & dedistis mihi bibere,* nudum operuistis me, hospitem collegistis me: Infirmum, & in carcere visitastis me. Nam *quamdiu hæc fecistis uni ex minimis meis, mihi fecistis.* Jucunda est hæc vox laudis tuæ, quam tu laudabis & charissimos tibi tuos minimos, & eorum ministros,

Igitur non pro terreno quæstu *circumdabo altari* tuum celebrans Divinum officium, sed *ut audiam vocem laudis tuæ* in cœlo, & in Ecclesia Trinitatem concelebrantis, & vocem tuæ laudis in die judicii; quem diem desiderans dico: *Judica me, Domine, ut audiam vocem laudis* tuæ inter duos minimos, vel eorum laudabiles ministros. Et quia tu unus es Magister, qui doces hominem scientiam, fac, ut apud tuum *Altare audiam vocem laudis* tuæ inter eos, qui sunt docibiles Dei, & ego à te instructus absque invidia in studio charitatis ædificantis non me, sed te laudem,

Et enarrem universa mirabilia tua.

Tua, inquam, non mea *mirabilia*: quia si quid laudabile, ac mirabile per me agitur, tibi, non mihi est ascribendum, à quo est omne bonum. Me miserum! quid ago, cur mihi hoc officium assigno, ut ego miser homunculus *enarrem universa mirabilia tua,* Domine? Revera da- B mnandus essem propter hujusmodi præsumptionis peccata multa, nisi quod charitas operit multitudinem peccatorum, quoniam nimirum charitas mihi testimonium perhibet, quòd in laudis tuæ narratione, & mirabilium tuorum prædicatione non meam gloriam, vel terrenum quæstum ambivi, sed

O Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. VERS. VIII.

Non dico simpliciter, me dilexisse domum tuam, sed *decorem domûs tuæ*: nec dico me dilexisse *locum habitationis tuæ*, sed *habitationis gloriæ tuæ.* Licèt enim sit multum laudabile pectoris mundi, vel etiam Ecclesiæ habitaculum sanctum, in quo tanquam in domo tua tu Deus habitas: ta- C men amanti non sufficit, o Domine, ut *domus tua* sit firmiter ædificata, nisi etiam sit glorioso *decore* perornata. Unde in Canticis Canticorum Sponsæ amantis te vocem talem audivimus: *Lectulus noster floridus, tigna domorum nostrarum cedrina: Laquearia nostra cypressina.* Epithalamium canit, cubile & thalamum pulchro sermone describens sponsum invitat ad requiem: hoc est enim melius, quiescere & cum Christo esse: Necessarium autem exire ad lucra propter salvandos. Verumtamen nunc opportunitate, ùt putat, inventa ornatum thalamum nuntiat, lectulumque digito demonstrans dilectum, ut dixi, invitat ad requiem, & cum euntibus Emaus cordis ardorem non sustinens ad mentis attrahit hospitium, secum pernoctare compellit, & cum Petro loquitur: *Domine, bonum est nos hîc esse.* Jam quid spiritualiter ista contineant, requiramus. Cant. 1, 16. Matth. 17, 4.

Et in Ecclesia quidem lectum, in quo quiescitur, claustra existimo esse & monasteria, in quibus quietè à curis vivitur sæculi & sollicitudinibus vitæ. Atque is lectus floridus demonstratur, cum exemplis, & institutis Patrum tanquam quibusdam benè olentibus respersa floribus fratrum conversatio & vita refulget. Porrò domos populares conventus intellige Christianorum, quos hi, qui in sublimitate positi sunt, Christiani utique utriusque ordinis Principes quasi tigna parietes, justis impositis legibus fortiter stringunt, ne sua quique lege vel voluntate viventes tanquam inclinati parietes, & maceriæ depulsæ dissideant à semetipsis,

à semetipsis, & sic omnis structura ædificii corruens dissipetur. Laquearia, quæ à tignis firmiter pendent, & domos insigniter ornant, puto benè instituti Cleri mansuetos & disciplinatos mores, ritèque administrata officia designare. Quomodo namque stabunt Ordines Clericorum & administrationes eorum, si non Principum tanquam tignorum beneficio, & munificentia sustententur, & potentia protegantur?

Quod autem tigna cedrina, & laquearia cypressina describuntur, natura absque dubio habet in his speciebus lignorum, quid congruat præfatis Ordinibus. Et Cedrus quidem, quoniam imputribile est, nec non & odoriferum, altæque proceritatis lignum, satis indicat, quales oporteat assumi viros in vices tignorum. Ergo validos, & constantes necesse est eos esse, qui super B alios ordinantur, nec non & longanimes in spe, atque in superna mentis verticem attollentes, qui etiam bonum fidei suæ, & conversationis ubique odorem spargentes dicere cum Apostolo possunt: 2. Cor. 2. 15. *Christi enim bonus odor sumus Deo in omni loco.* Cypressus item boni æquè odoris, & imputribile similiter lignum incorruptæ vitæ & fidei etiam quemvis de Clero debere esse demonstrat, ut meritò decori domus, & laquearium ornatui de- Psal. 92. 5. deputetur. Scriptum est enim: *Domum tuam decet Sanctitudo, Domine, in longitudinem dierum.* Ubi sanè & Sanctimoniæ decus, & indeficientis gratiæ expressa perseverantia est. Oportet ergo virum, qui ad ornatum, & decorem assumitur domûs, bonis ornatum moribus esse, & quamvis semper sit intus, bonum tamen testimonium habere, & ab his qui foris sunt. Sunt & alia in C natura lignorum horum competentia his quæ spiritualiter disseruntur, sed brevitatis caussa prætereo.

Notandum verò, pulchrè omnem Ecclesiæ statum brevi unô versiculô comprehensum, Auctoritatem scilicèt Prælatorum, Cleri decus, Populi disciplinam, Monachorum, sive Canonicorum quietem. In horum prorsus, cùm rectè sunt omnia, Sancta Mater Ecclesia consideratione lætatur, & tunc ea quoque offert intuenda dilecto, cùm ad ejus tanquam omnium auctoris refert omnia bonitatem, nihil sibi ex omnibus tribuens. Nam quod ait *noster*, & *nostrarum* non usurpationis signum est, sed dilectionis, quod nimiæ videlicèt fiducia dilectionis nihil ejus, quem valde diligit, à se æstimet alienum. Nec enim Sponsi se contubernio, aut quietis ejus putat arcendam consor- D tio, quæ semper non quæ sua, sed quæ illius sunt, quærere consuevit. Et hæc est causa, cur sibi & Sponso simul sive lectulum, sive domos ausa sit pronuntiare communes. Dixit enim: *Lectulus noster, & tigna domorum nostrarum, & laquearia nostra*, audacter se comprehensione associans, cui juncta non dubitat in amore. Non ita illa, quæ propriæ voluntati nondum abrenuntiavit, sed per se jacet, per se habitat, magìs autem non per se, sed cum meretricibus luxuriosè vivendo conversatur, concupiscentias loquor carnis, cum quibus dissipat bona sua, & portionem substantiæ, quam sibi dividi postulavit.

Cæterùm tu, qui has Spiritûs Sancti voces audis, vel legis, putasne aliqua horum, quæ dicuntur, valeas tibi applicare, & de felicitate Sponsæ, quæ hoc amoris carmine ab ipso Spiritu canitur, aliquid recognoscere in temetipso, ne dicatur & tibi, quia *vocem ejus audis, & nescis unde veniat, aut* Joh. 3. 8. *quo vadat*? En fortè appetis & ipse contemplationis quietem, & benè facis, tantum ne obliviscaris flores, quibus lectulum Sponsæ legis aspersum. Ergo cura & tu tuum circumdare similiter bonorum floribus operum, virtutum exercitio tanquam flore fructum Sanctum otium prævenire. Alioquin delicato satis otio dormitare voles, si non exercitatus quiescere appetas, & Liæ fœcunditate neglecta solis cupias Rachelis amplexibus oblectari. Sed & præposterus ordo est ante meritum præmium exigere, & ante laborem sumere cibum, cùm Apostolus dicat: *Qui non vult laborare, nec mandu-* 2. Thess. 3. 10. *cet. A mandatis tuis intellexi*, inquit, ut scias, nisi obedientiæ mandatorum contemplationis gustum penitus non deberi. Non igitur putes de propriæ amore quietis Sanctæ obedientiæ actibus, Seniorumve traditioni præjudicium ullatenus faciendum. Alioquin non dormiet tecum Sponsus in lecto uno, illo præsertim, quem tibi pro obedientiæ floribus cicutis atque urticis inobedientiæ aspersisti. Propter quod non exaudiet Orationes tuas vocatusque non veniet; nec enim dabit inobedienti copiam sui tantus obedientiæ amator, ut mori quàm non obedire maluerit. Sed neque approbat tuæ contemplationis inane otium, qui dicit per Prophetam: *Laboravi sustinens*, significans Isa. 1. 14. tempus, quo exul cœlo & patria summæ quietis *operatus est in medio terræ.* Magis autem vereor, ne te quoque involvat illa sententia formidolosa ita intonans in perfidiam Judæorum: *Neome-* Ose. 2. 11. *nias vestras, & Sabbathum, & festivitates alias non feram.* Item: *Kalendas vestras, & solennitates ve-* Isa. 1. 14. *stras odit anima mea, facta sunt mihi molesta*, & lugebit super te Propheta, & dicet: *Viderunt eam ho-* Thren. 1. 7. *stes, & deriserunt Sabbatha ejus.* Cur enim, quod dilectus repudiat, non irrideat inimicus?

Miror valde impudentiam aliquorum, qui inter nos sunt, qui cùm omnes nos sua singularitate turbaverint, sua impatientia irritaverint, sua inobedientia coinquinaverint, audent nihilominus ad tam fœdum conscientiæ suæ lectulum omni orationum instantia totius puritatis Dominum invitare. At *cùm extenderitis*, ait, *manus vestras, avertam oculos meos,* Isa. 1. 15. *& cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam.* Quid enim? Lectulus non est floridus, magis & putidus est, & tu illuc Regem gloriæ trahis? Ad pausandum hoc facis, an ad causandum? Cen- Luc. 7. 6. turio vetat illum intrare sub tectum suum propter suam indignitatem, cujus tamen fides redolet in Universo Israële: & tu ad te compellis intrare tantorum sordens spurcitiâ vitiorum? Clamat Princeps Apostolorum: *exi à me, Domine, quia ho-* Luc. 5. 8. *mo peccator sum*: & tu dicis: intra Domine ad me, quoniam sanctus sum? *Omnes*, inquit, *una-* 1 Petr. 3. 17. *nimes in oratione estote, fraternitatem diligite.* Et Vas electionis: *Levantes puras manus*, ait, *sine ira,* 1. Tim. 2. 8. *& disceptatione.* Videsne, quomodo sibi concordent & eodem Spiritu de pace, & tranquillitate animi, quam habere debet ille qui orat, loquantur Princeps Apostolorum & Doctor Gentium? Perge, totâ die expande ad DEUM manus tuas, qui fratres

fratres totâ die molestas, unanimitatem impugnas, ab unitate te separat. Et quid me vis facere, inquis? Profectò, ut primò quidem emundes conscientiam ab omni inquinamento iræ & disceptationis & murmuris & livoris, & quicquid omnino adversari cognoscitur aut paci fratrum, aut obedientiæ seniorum, de cordis habitaculo eliminare festines. Deinde & circumdare tibi flores quorumque bonorum actuum, & laudabilium studiorum, atque odoramenta virtutum, id est, quæcunque sunt vera, quæcunque justa; quæcunque sancta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ, si qua laus disciplinæ, si qua virtus, hæc cogitare, in his exerceri curato. Ad istiusmodi securè vocabis Sponsum, quem cùm introduxeris, cùm veraciter dicere poteris & tu: *Lectulus noster floridus* redolente nimirum conscientia pietatem: Sed pacem, sed mansuetudinem, sed justitiam, sed obedientiam, sed hilaritatem, sed humilitatem. Et de lectulo quidem sic.

Domum verò Dei Spiritalem se ipsum quisque agnoscat, qui tamen jam non in carne
1.Cor.3.17. ambulat, sed in Spiritu. *Templum enim Dei*, ait, *sanctum est, quod estis vos.* Curate ergo fratres spiritali huic ædificio, quod vos estis, ne fortè cùm in superiora proficere cœperit, vacillet, & corruat, si lignis fortibus non fuerit subnixum, & colligatum: curate, inquam, illi tigna dare imputribilia & immobilia, timorem videlicet Domini illum, qui permanet in sæculum sæculi. Patientiam, de qua scriptum est:
Ps.9.19. *Patientia pauperum non peribit in finem.* Longanimitatem quoque, quæ sub quovis structuræ pondere inflexibilis perseverans in infinita sæcula vitæ beatæ protenditur Salvatore loquente in
Marc.10.22. Evangelio: *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Magis autem super omnia cha-
Cant.8.6. ritatem, quæ nunquam excidet, quia *fortis est*, inquit, *ut mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio.* Studete deinde his tignis substernere & alligare alia lingua æquè pretiosa & pulchra, cui tamen illa ad manum fuerint in opus laqueatium ad decorem domus, sermonem scilicet sapientiæ, sive scientiæ, Prophetiam, gratiam curationum, interpretationem sermonum, & cætera talia, quæ magis noscuntur sanè apta ornatui, quam necessaria esse saluti. De his præceptum non habeo; consilium autem do, Quoniam quidem istiusmodi ligna constat & laboriosè requiri, & difficillimè inveniri, & periculosè elaborari (Nam & rara ea, præsertim his temporibus, terra nostra producere reperitur) consulo sanè, & moneo, non multopere ista requiri, magis autem ex lignis aliis laquearia præparari, quæ etsi minùs appareant splendida, non minùs tamen valida esse probantur, insuper, & faciliùs possidentur, & tutiùs. Utinam mihi illorum suppetat copia lignorum, quibus hortus Sponsi Ecclesia copiosè densatur, Pax, Bonitas, Benignitas, gaudium in Spiritu Sancto, misereri in hilaritate, tribuere in simplicitate, gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus! An non tu illam domum, quod ad laquearia spectat, satis abundeque ornatam censeas, quam talibus lignis inspexeris sufficienter, compositeque ornatam, & tabulatam? *Domine dilexi decorem domûs tuæ.* Semper da mihi hæc ligna, quæso, quibus tibi semper ornatum exhibeam conscientiæ thalamum; conscientiæ dico meæ, & alterius. His contentus ero: erunt, & qui meo in hac re consilio acquiescere volunt: quia & te puto esse contentum, præsertim in his temporibus novissimis, in quibus abundante iniquitate refrigescit charitas multorum.

Cæterùm in Sanctis Apostolis, & viris Apostolicis majorem *domus tuæ decorem* per multas virtutes, & miracula clarescentem sufficit mihi admirari, & venerari, quia non valeo imitari; sufficit mihi diligere in illis magnum *decorem domus tuæ*: quia gloriam, & magnum *decorem* imposuisti super eos, dum ex illis quosdam fecisti ascensum purpureum coronando eos par Martyrium: quosdam columnas argenteas in Confessione veritatis illustrando per eloquia tua, quæ sunt argentum igne examinatum: quosdam reclinatorium aureum per optimam partem, quam sibi elegerunt. Media vero charitate sunt Cant 3.10.
constrata propter filias Jerusalem, quæ licèt pro infirmitate sui non possint accedere ad Martyrium per ascensum purpureum nimis altum, & arduum, ne valeant esse columnæ argenteæ vel reclinatorium aureum, possunt tamen charitate mediante in ascensu purpureo columnis argenteis atque reclinatorio aureo venerari & diligere. Magnum *decorem domus tuæ*, quem non habent in se, sed habent in aliis per charitatem, non quæ sua sunt quærentem, sed quæ aliorum sunt, bona quasi sua diligentem. In hac ipsa charitate, *o Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Dilexi*, valdeque gratum habeo, ut in tota Ecclesia, in qualibet congregatione Monasticam, seu Canonicam Religionem profitente atque in mea, & alterius conscientia Christiani sint ad *decorem domûs tuæ* tigna cedrina, laquearia cypressina, lectulus floridus, ascensus purpureus, columnæ argenteæ, reclinatorium aureum, pavimentum charitate constratum sicut decet *locum habitationis gloriæ tuæ*, in quo tibi sit gloriosum requiescere tanquam in lectulo florido, seu reclinatorio aureo.

Hunc *decorem* etsi non recognosco in me, tamen ô *Domine*, in aliis *dilexi decorem domûs tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ*, cupiens domum tuam non solum firmiter ædificatam esse super te firmam petram; sed decenter ornatam. Propter quod etiam zelus domus tuæ comedit me multis dehonestantibus domum tuam per negotiationem Simoniacam, & alias multas indisciplinationes, & exordinationes, quas in domo tua vidi, & video dominante Anti-Christo & exercitu suo, universo scilicet collegio impiorum, in domo tua vel cum Balthasar concubinis potantium, vel cum Juda latrocinantium, & cum Simone Mago negotiantium, vel cum Diabolo gloriantium, quasi unusquisque illorum non debeat esse subditus Deo, sed similis Altissimo. Impiis istis mihi indignantibus, & contra me malignantibus, quia nolo illis esse consentiens in sua malitia, multa contraria sum passus, & adhuc multa timeo, illud præcipuè, ne peream cum impiorum turba, cui sum admixtus in area Dominica. Sed ô piissime,

VERS. IX. *Ne perdas cum impiis animam meam, & cum viris sanguinum vitam meam.*

Duobus modis perduntur impii, dum & in præsenti vita incorporantur Filio perditionis, & in futuro judicio cum eodem perdendi præcipitabuntur in infernum. Ego autem, qui Salvatoris membrum esse desidero, & ipsum Salvatorem in judicio præmium exspecto, in timore perditionis & spe Salvationis dico: *Ne perdas cum impiis Deus animam meam, & cum viris sanguinum vitam meam.* Etiamsi terra tradatur in manus impii non cruciantis in corpore, aut etiam spoliantis in subsidiis terrenis; tamen tu custodi animam meam à perditione duplici, qua perduntur *impii* contra Deum, & *viri sanguinum* rabidi contra proximum.

VERS. X. *In quorum manibus iniquitates sunt:* quia opera eorum sunt iniqua, & *dextera eorum repleta est muneribus*, ùt jam supra exposuimus.

VERS. XI. *Ego autem in innocentia mea ingressus sum*, ùt jam supra expositum est. *Redime me, & miserere mei.* Duo sunt, quæ me premunt, videlicet peccatum, & pœna peccati. In peccato agnosco meam culpam, in pœna peccati agnosco meam miseriam. In peccato sum venundatus, ut non possim non peccare: in miseria sum ligatus, ut non possim A non turbari. Tu ergo Salvator meus *redime me, & miserere mei*, ut aut redemptio sit mihi remedium contra peccatum, ne per illud efficiar membrum Filii perditionis: Et tua mihi subveniat miseratio, ne cum illo sim perdendus in æterna miseria, sed etsi quid peccavero, advocatum te habeam apud Patrem justum & pium, & tu sis propitiatio pro peccatis meis: & si miserias patior, te consolatorem sentiam, sicut & sensi multoties, quando impulsus & eversus sum, ut caderem, & tamen non cecidi: quia etsi fui aliquatenus inclinatus & incurvatus ad illicitos excessus in loquendo, comedendo, bibendo, cæterisque talibus; tamen

Pes meus ita *stetit in directo*, VERS. XII. ita firmus fuit in tenenda via recta, ut post actam B de criminibus pœnitentiam in præcedenti Psalmo expressam, nulla mihi ulterius fuerit voluntatis mobilitas: imò tanta fuit & est immobilitas, ut malim occidi, quàm denuo criminibus implicari, vel etiam ipsis venialibus culpis ex deliberatione inquinari. Et hoc ipsum cæteris custodiendum prædicans *in Ecclesiis benedicam te Domine*: Quia non meæ, sed tuæ virtuti attribuo, quod in via recta sto.

Gloria Patri Domino, cui dictum est: *Judica me, Domine.* *Gloria Filio* Domino, qui est veritas, de qua dictum est in Psalmo: *Complacui in veritate tua.* *Gloria Spiritui Sancto*, qui est Misericordia, de qua dictum est: *quoniam misericordia tua ante oculos meos est.* Gloria C *Uni ac Trino Domino* Veraci, & Misericordi Amen.

PSALMUS XXVI.

Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo?

Titulus Psalmi est:

VERS. I. *In Finem, Psalmus David, priusquàm liniretur.**

Hic titulus mittit nos ad historiam. Legitur in libris Regum *David* ter fuisse unctum. Primò adhuc puerulus in Bethleem à Samuele in domo Patris sui Isai in designationem Regni futuri, à qua unctione Spiritus Domini directus est in eum. Secundo mortuo Saule unctus est in Hebron, & regnavit super domum Juda septem annis, & septem mensibus. Postea verò tertiò unctus est, quando totius Israëlitici populi provinciam accepit, ut regnaret super Israël universum, & ascendit in Jerusalem, & regnavit triginta tribus annis dejectâ tunc à spe regnandi omni domo Saul.

Quæ unctiones mysticant nobis aliquid. Nam in isto quasi speculo tota unctionis Christi præfulget forma. Ille namque tertiò unctus est. Primò videlicet, ubi Spiritu Sancto conceptus est, qua unctione acceptâ ipse puer David non statim exercuit Regale officium, sed quasi parvulus apud se latuit. Secundò, ubi cùm baptiza- D retur veniente super illum Spiritu Sancto in specie columbæ demonstratus est, qua secunda unctione cœpit regnare super tribum Juda. Nam ex tunc miracula faciens in Judæa manifestavit se Regem esse Judæorum, quod Pilatus licèt minimè intelligens in titulo crucis expressit. Tertiò, ubi resurgens ex mortuis tantam unctionis suæ gratiam in suos fideles transfudit, quantam hic idem unctus Rex, futurus pater illius, commendare cupit his verbis: *Ecce quam bonum, & quàm jucundum habitare fratres in unum, sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron, quod descendit in oram vestimenti ejus.* Psalm. 132. 1. 2. Ubi enim resurrexit, ipsa die stans in medio discipulorum suorum, dicensque: *Pax vobis*, *insufflavit*, &, *accipite*, inquit,

* Vulgata: *Psalmus David, priusquam liniretur.*

inquit, *Spiritum Sanctum*. Et postmodum sedens à dextris Dei misit eundem, & iteratò dedit Spiritum Sanctum. Ita unguentum verum de capite in barbam Aaron, & in oram vestimenti ejus descendit idem Spiritus Sanctus de Christo, qui caput nostrum est. Primo in illos fortes, ac perfectos viros Apostolos Christi, ac deinde per ministerium illorum in totam Ecclesiam descendit.

Non solùm autem in Christo præ suis participibus uncto, celebrata est hæc trimoda unctio, sed etiam in quolibet Christiano est idem specialiter considerandum. Sicut enim tertiò unctus est David: sic quique fideles participes debent esse trinæ unctionis. Priùs in Baptismo, ubi Spiritûs Sancti gratia innovantur. Secundò, quando per impositionem manuum Episcopi donis ejusdem Spiritûs Sancti augmentantur. Tertiò in die Judicii, quando ejusdem Spiritualis gratiæ perfectam dulcedinem adipiscentur. Non est credendum *David* hunc *Psalmum*, antequàm in domo Patris liniretur; sed an post illam unctionem statim, an post secundam fecerit, incertum est.

Solent autem non solum Reges, sed & Sacerdotes ungi, ut Aaron in figura unius Christi, qui futurus erat Sacerdos & Rex; qui & fecit nos membra sua. Unde ad nos quoque pertinet tam Sacerdotalis quàm Regalis unctio, qui & in illo sumus Christi, & cum illo sumus unus Christus; caput, & membra. Sicut autem David in figuram futuri regni apud patrem unctus est: ita nos in domo Diaboli existentes ungimur in Sacramentum futuræ impassibilitatis; in qua sicut David ante regnum laborabat sub hostibus, & desiderabat regnum: ita & nos interim laboramus & gemimus adoptionem filiorum exspectantes, qua secundò liniamur in regno. Unde removens ab historia dicit *In finem*. Finis iste consummationis est, in quem dirigens *Psalmus* iste attribuitur *David*, seu cuilibet fideli agens de his, quæ pertinent ad ea, quæ fecit, priusquàm secundò liniretur susceptus in regnum.

In prima autem parte ostenditur, qualiter post primam unctionem inter adversa sæculi laborans speret in Dominum certus de secunda unctione. In altera verò parte exponitur labor, gemitus, oratio, ut secunda unctio possit haberi; ibi: *Exaudi Domine vocem meam, qua clamavi ad te*, quam etiam per Spiritum Prophetiæ promittit, ibi: *Credo videre &c.* Ultimus versus intentionem aperit, ne quis post primam torpeat unctionem, sed longanimiter expectando secundam, vel tertiam viriliter agat. Sed nunc redeamus ad principium Psalmi, quod continuatur fini præcedentis. Ibi enim dixit: *In Ecclesiis benedicam te, Domine*: hìc autem ostendit, quis sit modus illius benedictionis. Hoc modo dixi ego David: *In Ecclesiis benedicam te Domine*. Quod vovi, persolvo te Dominum benedicens, ac dicens:

Dominus illuminatio mea, & salus mea; quem timebo?

In duobus malis præoccupaverunt me laquei mortis in primis parentibus, quibus dum oculi carnis aperti fuerunt ad videndum, & concupiscendum lignum vetitum, quod erat pulchrum visu, aspectuque delectabile, omne genus humanum per concupiscentiam ac eis generandum in ipsa radice vitiosæ originis ac ærumnosæ propagationis percussum est pariter cæcitate & infirmitate: cæcitate, ut bonum non videat: infirmitate, ut malum concupiscat. Unde cùm ego David in iniquitatibus conceptus, omnino cæcus & infirmus natus fuerim, cæcus per ignorantiam boni, & infirmus per concupiscentiam mali; cæcus non videndo veritatem, infirmus appetendo vanitatem: Cæcus nesciendo æterna, infirmus concupiscendo temporalia: Dominus misit Samuelem Angelum, id est, nuntium suum, & tulit me de ovibus Patris mei, & unxit me unctione misericordiæ suæ, & directus est Spiritus Domini in me à die illo, & in reliquum. O quantum habet pulchritudinis & gratiæ verbum istud, quo sic dicitur, & *directus est* 1.Reg.16.13.
Spiritus Domini. Non sic dictum est, nec sic dici debuit de Saul æmulo meo, à quo Spiritus Domini erat recessurus, nec de alio quocunque, cujus animam fictam, aut duplicem ille Spiritus amoris recto nusquam osculo dignatur; fictionem ejus post levem attactum statim effugiturus. In me verò per Sacramentum visibilis unctionis invisibilis unctio Sancti Spiritûs directa est quasi ab ore Domini non me obliquè respicientis, imò recto & fideli osculo oris sui os meum demulcentis.

Quibusnam putas ab effectibus claruit mihi, quòd in me Spiritus Domini esset directus, & in Saulem non esset directus? In hoc scilicet: quia ego illum licèt me odientem, & persequentem rectis oculis aspexi, & non diligentem dilexi, atque milites meos compescui, ne illum dormientem interficerent, quibus dixi: *Absit à me, ut manum meam* 1.Reg.26.23.
mittam in Christum Domini. Ita rectis, ac serenis oculis illum aspexit quia rectus, & directus fuerat in me Spiritus Domini, qui me non sinebat invidere honori persequentis me inimici. At ille non rectis oculis me aspexit, ex quo audierat mulieres decantantes: *Saul percussit mille, & David decem millia in millibus suis*.

Aliis quoque ab effectibus evidenter enituit, quòd post primam unctionem Spiritus Domini fuerit in me directus. Primùm à gratia prophetali, deinde & ab opere fortitudinis. Nam ex tunc mente serenatus & illuminatus Psaltes inclytus factus sum prophetans, & cytharizans magnalia Dei, Psalmosque componens mysteria continentes Filii Dei, ejusdemque secundùm carnem futuri Filii mei: & fortitudine simul, ac salute secundum corpus inductus sum per eandem unctionem, quemadmodum dixi ad Saul: *Pascebat servus tuus* 1.Reg.17.34.
patris sui gregem, & veniebat leo, vel ursus, tollebatque arietem de medio gregis, & persequebar eos, & & seqq.
percutiebam, eruebamque de ore eorum. Et illi consurgebant adversum me, & apprehendebam mentum eorum, & suffocabam, interficiebamque eos: Nam & leonem, & ursum interfeci ego servus tuus. Erit igitur & Philistæus hic incircumcisus quasi unus ex eis, qui ausus est maledicere exercitum Dei viventis. Per hoc igitur effectus patuit, quòd directus fuerat in me Spiritus Domini, qui me secundùm veritatem nominis mei fecit & dictis

desiderabilem, & factis *manufortem*, in typum videlicet Christi Filii mei verè manufortis & desiderabilis Regis futuri, & super solium meum sessuri. Ille sic prædicabit delectabiliter docendo, ut ei dicat fidelis discipulus: *Verba vitæ æternæ habes*, & admirantes dicant ipsius adversarii: Nunquam sic locutus est homo sicut hic homo. Ille nihilominus in domo paterna unctus procedet de thalamo uteri virginalis pariter & sponsus desiderabilis, & gigas fortis atque desiderabilis. Ille suas oves desiderabiliter fovendo, leonem verò Diabolum sive ursum AntiChristum fortiter superando suffocabit, & ovem vel arietem de ore ipsorum eruet. Jure igitur ego David psallens *in finem*, psallendo videlicet prospiciens in ipsum Christum, qui est finis legis ad justitiam, in Ecclesiis benedicam Domino, dicens: *Dominus illuminatio mea, & salus mea.* — Job 6.68.

Hebr. 7.19. Scriptum est, quia *lex neminem ad perfectum adduxit.* Lex enim ignorantiam docere potuit, infirmitatem adjuvare non potuit. Duo hæc mala in homine fuerunt, & ex his cætera mala hominis processerunt. Unum fuit ignorantia, aliud concupiscentia. Ignorantia boni, concupiscentia mali. Ex ignorantia venit delictum, ex concupiscentia peccatum. Hæc igitur duo in homine ab initio fuerunt. Sed ut agnosceret homo morbum suum, dimissus est totus sibi, ne fortè gratiam superfluam judicaret, si priùs infirmitatis suæ defectum non agnosceret. Positum ergo est tempus naturalis legis, ut natura per se operaretur, non quia per se quicquam posset, sed ut se non posse agnosceret. Illa ergo sibi relicta errare cœpit à veritate, per ignorantiam, & convicta est de cæcitate, postmodùm etiam convincenda de infirmitate. Data est lex scripta, ut ignorantiam illuminaret, sed infirmitatem non corroboraret, ut in ea parte homo, qua defectum suum agnovit, juvaretur: ubi autem per se stare putavit, derelinqueretur. Accepta ergo scientia veritatis per legem conari cœpit, ut perficeretur, sed pressus concupiscentiâ, quia adjuvantem non habuit, ab opere virtutis defecit. Convictus ergo est in utroque, quia videlicet per se nec veritatem potest agnoscere, nec bonum perficere. Post hoc itaque convenienter gratia data est, quæ & illuminaret cæcum, & sanaret infirmum: illuminaret ignorantiam, refrigeraret concupiscentiam: illuminaret ad cognitionem veritatis, inflamaret ad amorem virtutis. Propterea Spiritus Sanctus in igne datus est, ut lumen haberet & flammam: lumen ad cognitionem, & flammam ad dilectionem.

Igitur ego David per unctionem primam illuminatus ad cognitionem veritatis, & inflammatus ad amorem virtutis propter lumen scientiæ dico: *Dominus illuminatio mea*, & propter virtutis amorem adjungo: *Et salus mea.* Sic, inquam dicam in Ecclesiis usque in finem sæculi resonante hoc Psalmo per ora multorum fidelium, tam in mea, quàm in sua persona dicentium: *Dominus illuminatio mea, & salus mea.* Non ego me ipsum illuminare valeo, sed Dominus habitans in me, qui lutum fecit ex sputo, & linivit oculos meos per fidem incarnationis, quam ego David futuram credidi, & ego quilibet fidelis jam transactam credo, ipse est *illuminatio mea* contra tenebras ignorantiæ, ut jam discernere possim inter bonum & malum: *& salus mea* contra infirmitatem, ut jam possim resistere peccato, nimirum libero in me arbitrio per adjuvantem & inhabitantem in me gratiam illuminato, & confirmato, quod priùs in tota humana natura cæcum jacebat, & languidum.

Firmus igitur, & illuminatus, ut sciam, & possim hostem cavere, aut superare, *quem timebo?* Nullum utique præter ipsum. Qui enim primâ unctione me illuminavit, & sanavit, ipse me secunda vel tertia unctione sic proteget contra hostes, ut ipse, qui est *Illuminatio mea & salus mea*, sit etiam defensor meus, cui in gratiarum actione dico:

Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo?

A quo visibilium hostium *trepidabo?* Dominus ipse, qui me illuminat, & sanat, ipse quoque me protegit, ne donum illuminationis & salvationis in me pereat. Nam ipse Dominus est *protector vitæ meæ.* Licèt magnas illi gratias debeam, quod protegit res meas, & corpus meum, prout vult: attamen inde majores gratias ago, quòd est *protector vitæ meæ.* Si enim *justus ex fide vivit*, quisquis homini tollit justitiam & fidem, ipse illi tollit vitam. Sed *Dominus est protector vitæ meæ*, ne adversarius meus Saul, vel Sauli similis etiamsi mihi tollit exteriorem substantiam, tollere possit fidem sive justitiam. *A quo* ergo *trepidabo?* Inimici mei *illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor*, putantes me intentum ad eos lædendum. Timebat enim Saul per me amittere Israeliticum Regnum, timebant ejus amici ac mei inimici ejus regno finito incidere damnum: Ideo trepidaverunt, quia res perituras perdere timuerunt, quæ ab invitis auferri potuerunt. Ego autem, quia justitiam, seu fidem quasi vitam, imò verè vitam meam diligo, quæ ab invito auferri non potest, *à quo* vel dæmone vel homine *trepidabo?* Quare trepidem, cùm Dominum sciam *Protectorem vitæ meæ?* Justus est ipse non accidentali dono, sed essentiali bono, & justitia, quæ vita mea est, mihi est ab ipso fonte justitiæ, ideo ipse est *Protector vitæ meæ.* Etiam, qui caput mihi abstulerit, vitam hanc mihi auferre non poterit: Quia *Dominus est protector hujus vitæ meæ* non solum ante mortem carnis undique latronibus infestantibus, ne perdam justitiam, sed etiam in ipsa carnis morte ne perdam justitiæ palmam. Palma quippe debetur justitiæ, quia *justus ut palma florebit.* Cùm ergo sit omnipotens *Protector vitæ meæ, à quo trepidabo?* — Rom. 1.17. — Psal. 13.5. — Psal. 91. 13.

VERS. II. *Dum appropiant super me nocentes, ut edant carnes meas.*

Inde est: quod quidam meorum commilitonum David magni Martyr, milesque fortis insultat

sultat adversario dicens: *Affatus sum, jam versa, & manduca*: quoniam sic *appropiant super me nocentes*, quasi lupi cupientes edere *carnes meas*. *Appropiant* ergo: quia nihil mihi magis prope est, quam caro mea. Quasi enim à longè me infestarent, si sola exteriora bona mea diriperent; nunc autem non his contenti *appropiant, ut edant carnes meas*: Vel quia delectantur in afflictione carnis meæ, vel quia machinationes eorum ad nocendum dispositas Deus convertit in melius, quoniam quamvis non secundùm intentionem, tamen secundùm effectum ad hoc *appropiant, ut edant carnes meas*, id est, carnalia desideria in me consumant, & carnalia peccata mea, quæ mihi exprobrando, vel derogando quasi dentibus laniant, omnino edant, & absumant, quibus consumptis caro mea fit Spiritus. Potens enim est Deus maledictiones eorum vertere mihi in

Malach. 2. 2. benedictiones, sicut ipse talibus dicit: *Maledicam benedictionibus vestris, & benedicam maledictionibus vestris*, Potiùs igitur eligo talium maledictiones portare, quàm benedictiones captare: quia si de mundo essem, mundus quod suum erat, diligeret. Nunc verò istius mundi odium est mihi magnum testimonium, quod ipse, qui me per primam unctionem designavit ac præaptavit in Regale Sacerdotium, per secundam quoque vel tertiam confirmet, & consummet in me gratiam bene cœptam. Confirmet, inquam, in me David puero suo, ut sim Rex inclytus, Regis æterni Pater temporalis: vel confirmet in me

1. Petr. 2. 9. Sancta Catholica Ecclesia, ut sim *genus electum, regale Sacerdotium, gens Sancta, populus acquisitionis*, annuntians virtutes ejus, qui de tenebris vocavit me in admirabile lumen suum. Unde in hujus luminis dono illustrata dico: *Dominus illuminatio* mea.

Vel certè confirmet in me persona Ecclesiastica gratiam benè in Baptismo cœptam per unam unctionem, qua mihi contulit remissionem peccatorum, de cætero per secundam unctionem daturus in profectu virtutum bona merita, & per tertiam æternæ beatitudinis præmia sempiterna. Ad hæc bona consequenda omnia cooperantur mihi in bonum, quæ Domino juvante, vel permittente sustineo, *dum appropiant super me nocentes, ut edant carnes meas*. Quod enim pro sola carnalitate mea consumenda sint admissi, inde patet: quia quasi devoratis carnibus meis, peccatis videlicet ministerio eorum consumptis, etiam dum *appropiant super me*, qui scilicet se mihi præferunt, *infirmati sunt* paulatim cassata, & debilitata fortitudine illorum, secundùm

2. Reg. 3. 1. quod scriptum est: *Eratque longa concertatio inter domum Saul, & domum David*, David proficiens, & semper se ipso robustior; domus autem Saul decrescens cottidie. Sic, sic *infirmati sunt*, & tandem omnino *ceciderunt* non tantùm amici simulati, qui blanditiis volunt seducere, sed & inimici mei, qui ex odio aperto tribulant me, *ipsi infirmati sunt*, & ceciderunt, tam maligni Spiritus, quàm maligni homines, vel ipsæ vitiorum malignitates, quibus, dum consensi ad malum, non sensi tribulationes eorum. Sed ubi eis disposui, ac firmissimè proposui non consentire, quotiescunque mihi contingit eorum tentamenta sentire, continuò quæ priùs mihi erant ad delectationem, versa sunt mihi in tribulationem & dolorem, & in his, quæ prius dilexi, tribulationem, & dolorem inveni. Tribulatio autem hæc patientiam operabatur, patientia probationem, probatio verò spem; spes autem non confundit: quia charitas Dei diffusa est in corde meo per primam unctionem tam copiosè, ut etiam ipsos inimicos tribulantes diligam, eisque pro malis bona cupiam. Propterea *infirmati sunt, & ceciderunt* malo casu, quo cecidit maximus inimicorum meorum Saul, & filii ejus in monte Gelboë, quos ego plangens dixi: *Quomodo ceciderunt fortes in bello, aquilis velociores, leonibus fortiores. Montes Gelboë, nec ros, nec pluvia veniat super vos*, ubi ceciderunt fortes Israël. 2. Reg. 1. 23. & 25.
Considera tu quisque sapienter psallens hunc sapientis David planctum super casu inimicorum suorum. Non enim insultat illis cadentibus, imò jam per unctionem primam doctus gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus per hoc se dignum exhibuit secundæ ac tertiæ unctionis, quòd ex radice dilectionis condolendo illis, & hîc in Psalmo plangit dicens:

Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt, & ceciderunt!

Et aliàs dicit plorans: *quomodo ceciderunt fortes in bello?* Plangit quisque carnalis cadentibus charis & amicis, atque gaudet in ruina inimicorum, qui etsi prima unctione in Baptismo sit unctus, per tale gaudium nisi pœnitentia purgetur, justo judicio Dei secunda & tertia unctione privabitur, ne videlicet vel in præsenti vita bonis meritis, vel in futura bonis præmiis ditatus computetur inter filios Regni, sed sit filius iræ, filius gehennæ, quibus dicitur: *Væ nobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis, & flebitis.* Tu fortassè cadentibus inimicis tuis in monte Gelboë, in alto videlicet superbiæ gaudens in eorum casu cantas, & dicis: Luc. 6. 25.
Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? dum appropiant super me nocentes, ut edant carnes meas. Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt, & ceciderunt. Sic psallendo sicut David putas te habere bonum sensum, ut sit Psalmus tuus David: sed nescis te esse de numero illorum, de quibus Amos Propheta loquitur: *Sicut David putabant se habere vasa cantici, & nihil patiebantur super contritionem Joseph.* Contritio Joseph in hoc loco ponitur pro contritione cujusque fratris mala patientis, qualia ille passus est primò à fratribus, deinde à Domina sua Ægyptiaca. Qui talia vel pejora patientibus ipsis quoque inimicis suis non compatitur, non ei congruit hic Psalmus David, in quo cadentes inimicos plangit dicens in cordis sui contritione: *Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt, & ceciderunt!* Item alibi: *Quomodo ceciderunt fortes in bello?* Amos. 6. 5.

Ut autem hunc ejus planctum diligentiùs consideratum in hoc Psalmo ante oculos tuos habeas, tu qui cum David psallere ac plangere desideras,

sideras, animadverte pleniùs, quod de planctu A ejus in libro Regum continetur, ubi dicitur: 2.Reg.1.17. & 18. *Planxit autem David planctum hujusmodi super Saul, & Jonathan filium ejus, & præcepit, ut doceret filios Juda arcum, sicut scriptum est in libro justorum. Inclyti Israël super montes tuos interfecti sunt &c.* Quis planxerit, quid, vel quare planxerit, amplius autem quid mysticum signet, si ritè consideres: Planctus iste rationabilis, & de thesauro sapientis prolatus est. Quis planxit? Rex unctus electionis suæ non inscius, qui non ignoraret per mortem Saul vacuum factum sibi esse Thronum Regium, ut qui profugerat, jam repatriaret, qui exulaverat, jam regnaret. Mira ergo innocentia, mira adversùs ambitionem temperantia! Parum fuerat manibus temperâsse dicendo: *Propitius sit mihi Dominus, ne extendam manum meam in Christum Domini.* Nam poterat & hæc dicens optare, ut aut dies mortis ejus veniret, aut in prælium descendens periret. Sed ecce, occulta cordis manifestus justitiæ actus defendit, dum & ipse plangit, & per pœnam vel mortem ejus, qui nuntiaverat, nemini suorum exultandum esse decernit. Rectè igitur canat, securè canat David fortis & dicat: Psal.7.4. & 5. *Domine Deus meus, si feci istud, si est iniquitas in manibus meis. Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis.*

Quid autem planxit? Illud videlicet: quod Saul, cùm esset Christus Domini, propter superbiam suam hoc commeruit, ut & ipse projiceretur à facie Domini, & cum illo cunctus Israël caderet coram hostibus suis, inclytis suis interfectis. C Hoc planè viro sapienti plangendum erat, qui sciret in summa sibi humilitate cavendum esse exemplum ejus, qui cùm esset Christus Domini, superbiendo Spiritui maligno mancipari meruit, & eò usque devolutus est, ut consulto Spiritu Pythonico plena prævaricatione damnabilis vitam præsentem miserabili fine concluderet.

Et quare planxit? *Ut docerent*, inquit, *Filiis Juda arcum, sicut scriptum est in libro justorum.* Arcum, id est, belli fortitudinem, qui profectò arcus, vel quæ fortitudo belli non est alia, quàm manus vel auxilium Domini. Et rectè hoc loco per arcum tota fortitudo belli significatur: quia videlicet maximè per arcum perierat Saul, sicut supra scriptum est: quia secuti sunt eum viri sagittarii, & vulneratus est vehementer à sagittariis, quod utique non evenisset, si suum & ipse tenere arcum, vel intendere voluisset, id D est, si suam in Deo spem posuisset, sine quo nunquam vicit, aut fortiter fecit Israël, *sicut scriptum est*, inquit, *in libro justorum.* Liber justorum quamvis quidam liber possit intelligi, qui hodie nusquam inveniri possit, constantiùs tamen liber idem hic intelligitur, de quo scriptum est in Numeris: Num.21.14 *Unde dicitur in libro bellorum Domini: Sicut fecit in Mari Rubro, sic faciet in torrentibus Arnon &c.* Liber autem bellorum Domini, quis est nisi omnis Scriptura sacra, ex qua sine dubio docemur bellare bella Domini? Nec enim ante Moysen, qui illud dixit, scriptum fuerat quidpiam hujusmodi. Igitur *ut docerent*, inquit, *Filios Juda arcum, sicut scriptum est in libro justorum*, id est: quia malè pugnaverant Filii Israël ob culpam suam, discerent saltem Filii Juda contribules sui ponere Deum adjutorem suum, sicut omnes justi fecerunt, quorum omnes victoriæ Deo mirabiliter cooperante sunt peractæ, sicut testantur Scripturæ, quæ etsi pluribus libris distinctæ, uno tamen Spiritu conscriptæ sunt, & idcirco rectè in unum reputantur librum, juxta illud; *Et vidi in dextera sedentis super thronum librum scriptum intus, & foris signatum sigillis septem.* Apoc.5.1.

Quomodo verò per hujusmodi planctum dicendo: *inclyti Israël super montes tuos interfecti sunt, quomodo ceciderunt fortes in bello aquilis velociores, leonibus fortiores, Jonathas in excelsis tuis occisus est!* quomodo, inquam, per hujusmodi planctum discunt Filii Juda arcum præ- B dictum? videlicet, ut sit subaudiendum: ab hoc experimento discant quicunque pugnant, quod etsi fortes sint & inclyti multum, etsi velocitatem aquilarum, atque fortitudinem habeant leonum, nullatenus tamen victoriam adversante Deo perficere poterunt: Ab hoc, inquam, experimento istud discant. Nam ecce super montes tuos, o Saul, super montes, inquam, tuos, id est, propter superbiam tuam inclyti Israël interfecti sunt, fortes ceciderunt tecum. Sed & Jonathas in excelsis tuis, tuis, inquam, non suis occisus est. Nam non propter suam, sed propter patris superbiam filius hic meliori patre dignus mortuus est. Repugnat namque quod dicitur: *Sagitta Jonathæ nunquam abiit retrorsum.* Sagitta Jonathæ fides fuit Jonathæ, qua cum ipso David fœdus iniit: & *nunquam retrorsum abiit*, nunquam enim fœdus illud irritum fecit. Dicendo autem: *sagitta Jonathæ* pro eo ut diceret: Fides Jonathæ, pulchrè ad rem gestam respexit. Supra namque scriptum est: *Pepigit ergo Jonathas fœdus cum David. Et addidit Jonathas dejerare David, eò quòd diligeret illum: sicut enim animam suam, ita diligebat eum. Dixitque ad eum Jonathas: Cras calendæ sunt, & requireris: requiretur enim sessio tua usque perendie. Descendes ergo festinus, & venies in locum, ubi celandus es in die, quo operari licet, & sedebis juxta lapidem, cui nomen est Ezel. Et ego tres sagittas mittam. Si dixero puero: ecce sagitta intra te sunt, tolle eas: tu veni ad me, quia pax tibi est &c.* 1.Reg.20.16. & seqq. Ergo sagitta Jonathæ nunquam abiit retrorsum. Id est, fœdus, in quo sagittarum signo usus est Jonathas, nunquam fecit irritum.

Hæc dicens, & planctum hujusmodi plangens confortat tamen, & suadet Israël opportunam à Deo sperare consolationem. Ait enim: *Nolite nuntiare in Geth, neque annuntietis in compitis Ascalonis, ne fortè lætentur Filii Philistiim, ne exultent filiæ incircumcisorum.* 2.Reg.1.20. Quod est dicere: quamvis inclyti Israël interfecti sint, quamvis ceciderint fortes, & arma bellica perierint, citiùs resumite arcum vestrumque bona spe roborate brachium, ut non vacet hostibus æstimare, quod plenum de vobis egerunt triumphum, ut annuntient illis, quamvis fortes ceciderint, vos adhuc Deum tamen habere fortissimum.

Quare autem *montes*, inquit, *Gelboë nec ros, nec pluvia veniat super vos, neque* 2.Reg.1.21. *sint*

sint agri primitiarum? Videlicet, ut ipsa montis ariditas perpetua permanens posteris sit necessariæ rei documentum, ut semper præ oculis habeant, unde commoneantur futuri Reges *Ibid. v. 21.* cavere superbiæ vitium, propter quod ibi *abjectus* sit *clypeus fortium*, *clypeus Saul*, tam ignobiliter, ac si *non esset unctus oleo*, ac si nunquam efficax rediisset à sanguine interfectorum, ab adi- *Ibid. v. 24.* pe fortium. *Filiæ*, inquit, *Israël super Saul flete*: flendus est enim: quia *qui vestiebat vos coccino in deliciis, qui præbebat ornamenta aurea cultui vestro*, subauditur: de prædis hostium, quas agebat, nunc ipse nudus jacet, nunc ipse hostium visibilium, atque invisibilium præda factus est.

Quid tandem planctus iste Mysticum signat, nisi lamentum veri David, id est, manufortis Christi, quo gentis suæ, gentis Judaicæ *Luc. 19. 41.* flevit ruinas? Ille namque per semetipsum *videns civitatem flevit super illam dicens*: *quia si cognovisses & tu*. Et per Apostolum suum jam peractam defleт ruinam dicente illo, in quo sine *Rom. 9. 1, & seqq.* dubio ipse loquitur Christus: *Veritatem dico in Christo, non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu Sancto: quoniam tristitia magna est mihi, & continuus dolor cordi meo: optabam enim ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis &c.* Plangit ergo David Saul, & eos, qui ceciderant, fortes & inclytos Israël: plangit manufortis sive desiderabilis Christus superbiam carnalis Israël, falsamque Israëlitarum fortitudinem, de qua ipse in Psalmo: *Et irruerunt*, inquit, *in me fortes*, suam videlicet justitiam statuere volentes, & non in gratia Dei, sed in operibus legis, quasi inclyti gloriantes. Et væ illis, qui planctum hujus David nequaquam pœnitentiæ suæ prævenerunt lamentis! Plangendo autem & hoc *præcipit, ut docerent Filios Juda arcum*, ut docerent Filios confessionis suæ, scilicet Christianum de gentibus populum non gloriari quasi de suis meritis, sed subjiciendo se gratiæ Dei, verum & constantem tenere supernæ fortitudinis arcum. Quod præceptum docendi Apostolus sagaci- *Rom. 11. 17, & seqq.* ter exequens: *Quod*, inquit, *si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem, cùm oleaster esses, insertus es in illis, & socius radicis factus es, & pinguedinis olivæ: Noli gloriari adversùs ramos. Quod si gloriaris, non tu radicem portas, sed radix te. Noli altum sapere, sed time. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat.* Hæc, & cætera cùm dicit, profectò docet Filios Juda arcum, ut scilicet, si fortiter agere velint, non glorientur, sed humiliter stent in gratia Dei.

Nam *inclyti*, inquit, *Israël super montes tuos interfecti sunt, & ceciderunt fortes*. Incly- *Rom. 9. 4. & 5.* ti videlicet, *qui sunt secundùm carnem Israëlitæ, quorum adoptio est filiorum, & gloria, & testamentum, & legis latio, & obsequium, & promissa, quorum patres, & ex quibus Christus secundùm carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, Amen.* Itaque secundùm hæc verè quidem inclyti sunt; sed de his superbiendo falsò fortes sunt. Idcirco interfecti sunt, idcirco ceciderunt, maximè ob culpam Sacerdotum, deceptam plebem devorantium. Propter quod dicit: *Montes Gelboë, nec ros, nec pluvia veniat super vos, neque sint agri primitiarum. Gelboë namque devoratio*, sive *decursus* interpretatur, quo nomine non incongruè Pharisæi, sive Sacerdotes illi denotantur, quos in domo Patris latrocinantes: & prædam de populo facientes Salvator cum flagello ejecit, *devoratores*, & voraces, juxta illud propheticum: *Peccata populi mei comedunt.* *Osee 4. 8.* Igitur, *montes*, inquit, *Gelboë, nec ros, nec pluvia veniat super vos, nec sint agri primitiarum*, id est, universa valle gentium humilium supernè irrorata & compluta, ut abundet frumento, ut edant pauperes, & saturentur & laudent Dominum, vos alti & superbi neque rorem, id est, Spiritum Sanctum, neque pluviam accipiatis, id est, salutaris doctrinæ verbum. Nam *& nubibus meis* *Isa. 5. 6.* *mandabo, ne pluant super vos imbrem.* Nubibus, inquam, meis, id est, Apostolis meis mandabo, ut vestræ superbiæ se subtrahant, pluantque gentibus Evangelii prædicationem. Itaque non eritis agri primitiarum, non eritis primitiva messis, quæ deportetur hoc tempore de vobis in illud cæleste horreum, donec subintret plenitudo gentium. Tunc enim reliquiæ salvæ fient ex vobis, eritque non jam primitiva, sed serotina messis. Quare? quia *ibi abjectus est clypeus fortium, clypeus Saul, quasi non esset unctus oleo.* Ibi, inquam, id est, in superbia vestra ego abjectus sum, qui solus clypeus sum fortium, qui esse debueram clypeus Saul, id est, defensio, vel protectio furiosi vel arreptitii populi hujus. Vestro namque suasu negavit me ante faciem Pilati, negavit, inquam, dicens: *Non habemus Regem, nisi Cæsarem.* Quid *Joh. 19. 15.* hac negatione, nisi clypeum suum, clypeum fortium abjecit, quasi non esset unctus oleo, quasi non essem ego Messias, non essem Christus, non essem unctus Spiritu Sancto testimonium habens à sanguine interfectorum, ab adipe fortium, scilicet malignorum Spirituum, vel impiorum hominum, quasi nullam omnino prædam tollere possem de manibus inimicorum meorum.

Igitur post hæc consuluit David Dominum *2. Reg. 2. 1.* *dicens: Num ascendam in unam de civitatibus Juda? Et ait Dominus ad eum: Ascende. Et dixit David: Quò ascendam? Et respondens ait, in Hebron.* Hactenus profugus, hactenus exul ploravit, & flevit multa amaritudine inebriatus: nunc autem repatriare, & regnare obedienter paratus in tabernaculo Dei sui cantare & psallere vult, videlicet in exemplum ejus, cujus in persona ipse loquitur: *Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum, cantabo & psallam in gloria mea.* *Psal. 107. 2.* Nempe & huic consulenti, num ascendam in unam de civitatibus Juda? Ascende, inquit, in Hebron: & illi in sepulchro velut responsum patris præstolanti, quippe qui non à semetipso venit, sed obedienter omnia fecit: *Exurge*, inquit, *gloria mea, exurge* *Psal. 56. 9.* *psalterium, & cythara.* Et ille protinus: *Exurgam*, inquit, *diluculo*: & quasi jussus in Hebron ascendere libenter hoc accipiens: *Confitebor*, inquit, *in populis, Domine, & psallam tibi in nationibus.*

bus. Hebron namque civitas sepulchrum erat A Abraham, Isaac, & Jacob, & maximi Adæ, sicut in libro Jesu Nave scribitur. Unde, & Cariath-Arbe dicebatur. *Nomen*, inquit, *Hebron antea vocabatur Cariath-Arbe*, quod interpretabatur *civitas quatuor. Adam maximus ibi inter Enacim situs est.* Hebron itaque Davidici regni principium propter Abraham quidem & Isaac, & Jacob ibi sepultos populum significat Judaicum: propter Adam autem maximum ibidem situm universum designat genus humanum. Proinde David rectè & in persona sua in Hebron ascendere jubetur, ubi secundò erat ungendus in Regem super tribum Juda, quod interpretatur *confitens*, & in persona Christi cantare docetur: *Confitebor tibi*, inquiens, *in populis, Domine, & psallam tibi in nationibus.* At tamen consulens *in unam* tantum quærit ascendere *de civitatibus Juda*: quia videlicèt non nisi in una unius fidei Ecclesia Christus regnat. B Et hic in Psalmo isto: *Unam*, inquit, *petii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ.* Quasi dicat: Rectè unam petii à Domino, qui mihi conscius fui tantæ charitatis & unanimitatis, ut etiam inimicos diligerem, ac de ruina illorum plangerem tam unanimi compassione, & tanta condolendi affectione, quanta expressa est in planctu meo, de quo jam dictum est, & adhuc dicendum est. Non enim frustra post planctus mei completionem statim unam petii, & accepi, unam videlicet de civitatibus Juda, in qua secundam & tertiam suscepi linitionem, sive unctionem in planctûs & luctus mei consolationem. Sed ideo certa ratione, cautâque Dei ordinatione factum est hoc in me C David, vel potius in Filio, & Deo meo vero David flente super civitatem Jerusalem, & plangente inimicos suos ante exaltationem sui, ut tu, quicunque cupis benè psallere hunc Psalmum David ad obtinendam secundam & tertiam linitionem in meritis virtutum & præmiis beatitudinum, scias tibi priùs esse plangendum in charitativa compassione pereuntium inimicorum tuorum, & sic ascendendum in unam civitatum, in qua divina gratia largiente accipias regalem unctionem.

Job. 14. 15.

Noli ergo similis esse Sauli superbo & invido, qui arcum suum, divinum scilicet non habens auxilium, vehementer à sagittariis vulneratus, tandem super gladium irruit, ac periit. Habeas itaque tu arcum tuum, dilectionem videlicet veritatis rigidam quasi lignum in arcu, & charita- D tem fraternitatis quasi chordam de carneis visceribus confectam, qua rigor veritatis temperetur, & flectatur ad compassionem. De hoc arcu mitte sagittas contra inimicos tuos orando, & preces assiduas fundendo pro eorum salute. *Sint sagittæ tuæ acutæ*, & tunc *populi sub te cadent*: non in carnali morte, sed *in corde inimicorum Regis*, ut videlicet corde humiliato ex inimicis Regis fiant amici Regis, & cuilibet parvulo in regem uncto non invideant regnum, quomodo Saul invidit mihi parvulo David uncto in Regem. Si autem te pro illis orante non cadent in corde inimicorum Regis, sed cadent in monte Gelboë, tu eos ita plange, ut tuo planctu doceas Filios Juda arcum sicut scriptum est in libro Justorum: quia omnis Scriptura divinitùs inspirata hoc docet, ut & amicos in Deo, & inimicos diligamus propter Deum. Cùm tibi hujus charitatis conscius fueris, cùm tu non ut Saul sagittis inimicorum vulneraris, quia in improperiis, & conviciis eorum non ita sauciaris, ut sanitatem charitatis perdas, imo ejusdem geminæ charitatis arcu preces assiduas velut sagittas acutas emittis pro salvandis inimicis, cùmque in talis charitatis compassione videns inimicos tuos cecidisse dixeris: *Qui tribulant me inimici mei ipsi infirmati sunt, & ceciderunt*: Tunc ex magna fiducia poteris psallere in finem & dicere:

Psal. 44. 6.

Si consistant adversùm me castra, non timebit cor meum. Si exurgat adversùm me prælium, in hoc ego sperabo. VERS. III.

Unam petii à Domino, hanc requiram. VERS. IV.

Igitur ego David exul, & profugus à facie Saul ego semel unctus in Regem, sed expulsus à regno mihi destinato, & habitans in Siceleg parvula sub Rege alienigena: Ego, inquam, David conscius mihi & magnæ congratulationis in prosperis inimicorum, & magnæ compassionis in eorum adversis, non credo me coram inimicis ruiturum, sicut ruit Saul: *Sed credo me videre bona Domini in terra viventium.* Ideo *si consistant adversùm me castra* Philisthinorum, id est molimina quorumlibet seu visibilium seu invisibilium inimicorum, *non timebit cor meum*, charitatis fraternæ sibi conscium, quod neque sagittis alienis per opprobria malignorum sauciatur, neque proprio gladio per iram suam confoditur in monte Gelboë, quia non est in altitudine Sathanæ. Et si non tantùm molimina conspirationum adversum me consistant, sed etiam *exurgat adversùm me prælium*, id est, manifestus conflictus impugnantium allophylorum, *In hoc ego sperabo*, sciens, *quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Infra v. 13. Rom. 8. 28.

Sic mihi David contigit, historialiter ante secundam linitionem plerumque, ut exercitatus assiduis præliis idoneus inveniret ad secundam & tertiam unctionem. Novissimè autem consurrexit adversum me prælium, quando succensa civitate Siceleg hostes abduxerant uxores meas duas, & omnem prædam captis mulieribus, & parvulis, tunc ego consului Dominum dicens: *Persequar latrunculos istos an non? Et ait: Persequere. Sine dubio enim comprehendes eos, & excuties prædam.* Tali responso Domini confortatus dixi: *Si consistant adversùm me castra, non timebuntur meum: si exurgat adversùm me prælium, in hoc ego sperabo.* Nec frustratus sum in hac spe mea: nam & hostes victoriosè superavi, & multam prædam tuli, de qua dicebatur: *Hæc est præda David.* Hac igitur prædâ ditatus, cùm subitò audissem cecidisse Saul Regem in prælio æmulum meum, multarum civitatum Dominum, 1. Reg. 30. 8. & seqq.

Dominum; ego *unam petii à Domino*, unam tantum civitatem petii dicens: *Num ascendam in unam de civitatibus Juda?* Et *hanc* unam *requiram*, ut ultra non compellar exulare inter gentes idola colentes, & euntes ad simulacra muta, prout ducuntur; sed *inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ, ut videam voluptatem Domini, & visitem templum ejus.*

Aliter: Ego Christus verus David persequente me Saule, id est, morte in ea nocte, qua tradendus eram ad mortem, superaturus ipsam mortem, unam petii à Domini, & hanc requiram, semper interpellans ego Unitas pro meorum perficienda unione usque in finem sæculi. Nempe vox mea

Joan. 17. 21. hæc est: *Pater, quos dedisti mihi, volo, ut omnes unum sint, sicut & nos unum sumus, ego in eis, & tu in me, ut sint consummati in unum.* Sic *unam petii à Domino* tunc moriturus pro gente, & non tantum pro gente, sed ut filios Dei, qui erant dispersi, congregarem in unum, ita ut fiat unum ovile, & unus pastor. Hanc *unam*, hanc videlicet unionem tunc *petii* semel moriendo: *& hanc requiram* cottidiano mortis meæ Sacramento Sacerdotibus meis illud celebrantibus & orantibus pro Ecclesia sancta, quam *pacificari, custodiri, adunari, & gubernari* optantes unam petunt, & requirunt. Imò ego, qui *hanc unam* in mea persona petii, ego idem ipse per ora Sacerdotum *hanc requiram*, dum in Sacramento Altaris annuntiabitur mors mea, donec veniam in fine sæculi, *ut inhabitem in domo Domini* cum pace bellis undique sedatis, & membris meis perfectè mihi capiti adunatis, ac diversis lapidibus super me angulare fundamentum coædificatis, atque Deo Patri conciliatis per me lapidem angularem, ac mediatorem.

Gal. 3. 20. Apostolus dicit: *Mediator unius non est, Deus autem unus est.* Duo enim erant, Deus, & homo, diversi, & adversi. Deus erat justus, homo erat injustus: in hoc nota adversos. Homo erat miser, Deus bonus: in hoc nota diversos. Sic igitur homo & adversus Deo erat per injustitiam, & diversus à Deo per miseriam, propter hoc necesse habuit homo primum quidem justificari à culpa, ut reconciliaretur: postea verò liberari à miseria, ut reformaretur. In hoc ergo mediatore eguit homo ad Deum, ut reconciliaretur illi, & reduceretur ad illum. Sed causam dissidentium agendam convenienter suscipere non posset, qui non aliqua societatis ac pacis amicitia utrimque familiaris, atque propinquus existeret. Propter hoc ergo Filius Dei factus est homo, ut inter Deum, & hominem reconciliationis & pacis mediator esse possit. Suscepit humanitatem, per quam hominibus appropinquaret: retinuit Divinitatem, per quam à Deo non recederet. Factus homo sustinuit pœnam, ut demonstraret affectum: servavit justitiam, ut conferret remedium. Verbum quidem, quod cum Deo Patre unum erat per ineffabilem unitatem, cum homine assumpto unum factum est per admirabilem unionem. Unitas in natura, unio in persona, cum Patre Deo unum in natura, non in persona, cum homine assumpto unum in persona, non in natura. Quid magis unum, quam unitas? Quod unitate unum est, sum-

A mè unum est. Verbum & Pater unitate unum erant, quia natura unum erant. Et voluit ipsum Verbum unum nobiscum fieri, ut nos in se, & per se unum faceret etiam cum illo, cum quo ipsum unum erat. Assumpsit ergo ex nobis nostram naturam, ut eam sibi sociaret per unionem in persona, quæ sociata non erat per unitatem in natura, ut per id quidem, quod de nostro unum secum faceret, nos sibi uniret, ut cum ipso unum essemus per id, quod nostrum sibi unitum erat, & per ipsum unum essemus cum Patre, qui cum ipso unum erat. *Pater,* inquit, Joh. 17. 20. & seqq.
Sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut & nos. Non pro eis autem rogo tantùm, sed pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut & ipsi in nobis sint unum, & mundus credat, quia tu me misisti. Et ego claritatem, quam dedisti
B *mihi, dedi eis, ut sint unum, sicut & nos unum sumus. Ego in eis, & tu in me, ut sint consummati in unum, & cognoscat mundus, quia tu me misisti.* Rogat unitas pro unione, verbum cum Patre unum in natura, homo cum Verbo unum in persona, membra cum capite unum primùm in justitia, postea in gloria. Ut enim in justitia unum sint, *cognoscat mundus, quia tu me misisti.* Ut autem in gloria unum sint, *volo, ut ubi ego sum, & illi sint mecum, ut videant claritatem meam, quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante constitutionem mundi.*

Hanc *unam petii à Domino, hanc requiram,* hanc *petii* semel oblatus ad multorum exhaurienda peccata per crucem & sanguinem cum aqua de latere meo exeunte delens chirographum, paci & unitati contrarium. *Hanc requiram* cottidiè interpellans apud Patrem pro meis uniendis nunc in
C una justitia, post hac in una gloria, ut videlicet in vita temporali sit eis unus Dominus, cui *serviant omnes humero uno,* sicut in Isaia legitur. Sit quoque Sophon. 3. 9.
illis una fides, unum Baptisma, sicut vocati sunt in una spe vocationis, ut habentes cor unum & animam unam in bono, unum denarium unanimiter exspectent nunc in vinea laborantes, post hac verò in vita æterna sint consummati in unum in societate Sanctorum Angelorum, quæ societas cottidiè ascendentibus illuc ædificatur ut civitas, cujus participatio ejus in idipsum, id est, in unum. Primò sint unum, ut se diligant invicem, & non sint in eis schismata, sed id ipsum dicant, & sapiant omnes. Deinde mortalitatis tunica exuti adhærentes Patri Spirituum, sint unus Spiritus: quoniam *qui adhæ-* 1. Cor. 6. 17.
D *ret Domino unus Spiritus est.* Adhærentes Patri luminum sint quoque ipsi lux una in Domino; sicut ex diversis lampadibus in una domo lucentibus una claritas perficitur, ut ipsi clari videant claritatem meam, quam dedisti mihi Pater, quia dilexisti me ante constitutionem mundi, priusquam linitus essem vel in Regem, vel in Sacerdotem. Etenim totam linitionem hujusmodi ad naturam assumptæ humanitatis pertinentem præcessit æternalis claritas Divinitatis meæ, in qua dilexisti me ante constitutionem mundi.

Ne autem in me uno Dei & hominum mediatore Divinitas & humanitas haberet claritatem diversam, ego *unam petii* claritatem meæ humanitati, quam in Divinitate mea semper habui. Dixi ergo: *Clarifica me tu Pater apud temetipsum claritate, quam habui, prius, quàm mundus fieret.* Joh. 17. 5.
Sic *unam* claritatem mihi homini petii, quam

ego DEUS DEI Verbum semper habui: *hanc* A *requiram* in membris meis desiderio desiderantibus, ut videant ipsam claritatem meam, eamque videndo sint una clara domus, de qua nunc
Apoc. 21. 3. dico: *ut inhabitem in domo Domini*, & de qua dicitur aliàs: *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis.*

Aliter. Ego David, ego fidelis cum fideli David, ego pœnitens cum pœnitente David, Ego persecutionem ferens cum David, ego deperditionem inimicorum plangens cum David, ego humilis cum humili David, Ego, inquam, talis & talis existens inter perfectos, aut certè saltem inter imperfectos adhuc positus talis esse concupiscens, habens talem concupiscentiam, quasi linitionem primam, ut habeam linitionem secundam, & tertiam in virtute meritorum, & beatitudine præmiorum, B *Unam petii à Domino.* Qui in hac vita volunt esse felices, petunt multa, & multiplicia. Ego verò qui post hanc vitam beatus esse desidero, unam petii, unam petitionem feci, unius tantum rei videlicet: *ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ*, *ut videam voluptatem Domini, & visitem templum ejus.*

Quæ una res, quoniam indesinenter petenda est, *hanc requiram* omnibus diebus vitæ meæ: omnibus diebus vitæ mortalis requiram, ut inhabitem
Psal. 83. 11. in domo Domini omnibus diebus vitæ immortalis, in qua licet sit sola *dies una melior super millia*, tamen pro una die interminabilis æternitatis, pluralitet dico *diebus*, ut inexhaustam æternitatem quam aliter non possum, saltem humana nominum pluralitate designem. Sive dicatur *unum* neutraliter, ut in Evangelio, ubi dicitur: *porro*
Philipp. 3. 14. *unum est necessarium.* Et in Apostolo *unum supernæ vocationis* postpositis multis, *quæ retro sunt*, proponitur *bravium*: sive dicatur fœminino genere: *unam petii*, non differt in sensu, quia ego David fastidiens multa quæ retro sunt, quia temporalia sunt, in quibus turbatus erga plurima sollicitor, unum illud peto, quod est necessarium, unam petitionem petii, quam præ omnibus petitionibus meis cupio exaudiri, videlicet, *ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ, ut videam voluptatem Domini, & visitem templum ejus.* Quamdiu luteam domum fragilem ego fragilis inhabito, longe sum ab D illo uno, quod persequor, ab illa una, quam
Job. 14. petii: quia *homo natus de muliere brevi vivens tempore repletur multis miseriis, qui quasi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut umbra, & nunquam in eodem statu permanet.* Ideo contra multitudines miseriarum *unam* beatitudinem, contra instabilitatem vitæ umbraticæ *unam* vitæ permanentis æternalem identitatem *petii, & hanc requiram*, ut à multis miseriis liberatus, & una beatitudine sempiterna ditatus, atque deposita mortalitatis variabilitate unitati semper invariabili configuratus *habitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ*, in domo non manufacta, æterna in cœlis.

Ut videam voluntatem Domini omnibus diebus vitæ meæ, illa petitione pleniter exaudita, qua tibi Deus Pater dicimus: *Fiat voluntas tua sicut in cœlo, & in terra.* Hic enim, dum ab uno separati A periclitamur inter multa, nos multiplices unam simplicis Divinæ voluntatis identitatem videre non possumus: quia sicut homo, qui est in motu, turres & montes immobiles putat moveri: sic nos variabiles Divinam voluntatem putantes mutari & variari, ut nunc hoc, nunc illud velit, non possumus clarè videre, quid Deus velit, quisve mortalium in ejus judiciaria sententia odio an amore dignus sit. Ideo illius domus inhabitationem peto, in qua *videam voluntatem Domini* plenè, quam nunc ex parte cognosco. Scio enim, quod sim vocatus, nescio tamen, utrum sim electus & ad beatitudinem prædestinatus. Una unctione jam unctus sum, quoniam ad fidem vocatus *credo videre bona Domini in terra viventium*: Infr. v. 13. Sed quoniam adhuc ignoro, utrum odio, an amore dignus sim, adhuc B *unam* unctionem *petii, & hanc requiram*, ut videlicet per charitatis unanimitatem fidei adjunctam sic *inhabitem in domo Domini*, ut possim cantare: *Ecce quam bonum, & quàm jucundum habitare* Psal. 132. 1. & 2. *fratres in unum: sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron. Hanc* unctionem de tali unguento peragendam *petii, & hanc requiram*, ut ex hac de beneplacito Dei, erga me certificatus *videam voluntatem Dei, & visitem templum ejus. Visitem*, id est, cum desiderio, & jugi frequentia inspiciam templum ejus, id est, cœlestem Jerusalem, vel humanam ejus naturam, quæ est templum Divinitatis.

Alia translatio habet: *ut contempler delectationem Domini, & protegar à templo ejus.* Idem sensus est, quasi dicat: Inhabitem in domo eo C utique fine, ut contempler delectationem Domini, id est, facie ad faciem appareat mihi desiderabilis species Dei, & protegar, id est, absorpta morte induar immortalitate non aliunde data, sed ab ipso protectore templi ejus, in quo habitat. Simulacra gentium proteguntur à suis templis; sed Deus noster in ipso templo manens protegit templum suum. Hæc autem hac fiducia peto;

Quoniam abscondit me in tabernaculo suo. VERS. V.

Ego David persequente me Saule ad *tabernaculum* fugi, atque ibi Sacerdote Abimelech donante panes accepi, quos non licebat edere, nisi solis Sacerdotibus, insuper & gladium Goliath Philistæi 1. Reg. 21. D reconditum in tabernaculo accepi ad mei defensionem, & protectionem: Sic *Protexit me* Dominus *in abscondito tabernaculi sui.*

Item Ego verus David persequente me morte *in abscondito tabernaculi* sum protectus per Divinitatem latentem *in abscondito tabernaculi*, id est, carnis meæ.

Similiter ego quicumque vel innocens cum puero David, vel pœnitens cum peccatore David, confidens in Deo protectus sum *in abscondito tabernaculi sui.* Tabernaculum Deitatis est caro Christi, in qua per fidem & spem me occultat, ne videar à quærentibus me, sicut figuraliter David, cum fugeret Saul, absconditus est in latibulis, ne videretur. *Abscondit*, dico, *in die malorum*, meorum, id est, tempore tentationum, quod est dies vitæ, vel *in die malorum*, quo soli mali florent.

Et

Et *protexit me in abscondito tabernaculi sui.* *In abscondito* dicit, quasi aliæ partes ejus sint forinsecæ, & intus sit penetrale, quod utique ita est. Nos enim forinseci sumus, in quibus per gratiam habitat. Ipse verò Sacerdos est *in abscondito tabernaculi* Dei, quia Divinitas de nostro tabernaculo carnem sibi personaliter univit, in qua latuit. Qui verò in eum credit corde ad justitiam, admittitur in absconditum tabernaculi. Unde Apostolus: *Vita nostra abscondita est cum Christo in Deo.*

Potest etiam dici: *ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ*, id est, quamdiu vivo, non excludar aliqua adversitate ab unitate fidelium, ad hoc, ut *videam voluntatem Domini*, id est, ut præcepta intelligam, & si non oculis, saltem mente *visitem templum ejus*, id est, corpus Christi, vel me faciam templum ejus, quod utique potero, *quoniam abscondit me in tabernaculo suo.* Inde panis mihi datur sacerdotalis per sacramentum Altaris. Inde mihi gladius, quod est Verbum Dei absconditum in panis & vini Sacramento, atque tali pane satiatus, & tali gladio munitus persequente me Saule, id est, peccato fortiter ascendam ego David super abruptissimas petras quasi caprea, quasi cervorum hinnulus, & dicam in laudibus Dei:

VERS. VI. *In petra exaltavit me, & nunc exaltavit caput meum super inimicos meos.*

1. Cor. 10. 4. *Petra enim Christus*, in quem ego David Propheta credidi venturum, & ego quicunque David innocens, vel pœnitens in Ecclesia credo eum venisse in mundum, & iterum relicto mundo ivisse ad Patrem tracturum post se & ad se omnia. In hac petra, in hujus fidei soliditate *nunc exaltavit*

Matt. 16. 18. *me*, quia *super hanc*, inquit, *petram*, id est, *super me ipsum ædificabo Ecclesiam meam*, *& nunc* etiam in tempore peregrinationis meæ, dum fugio Saulem, id est, peccatum, *exaltavit caput meum super inimicos meos.* In eo enim, quod ipso donante corde credidi ad justitiam *abscondit me in abscondito tabernaculi sui*: in eo verò, quod ore confessus sum ad salutem, *nunc exaltavit caput meum in petra.* Dixit enim ipsa Petra uni Petro

Matt. 16. 18. confitenti, & in ipso cuilibet confitenti: *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.* Sic *In petra exaltavit me*, *& nunc exaltavit caput meum super inimicos meos*, qui sunt portæ inferi, de quibus promittitur firmissimæ fidei, quia *portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Neque enim Dæmones, neque maligni homines, neque vitiosi motus carnalium cupiditatum, qui omnes inimici, & portæ inferi possunt intelligi, super hanc Petram fundatam Ecclesiam, vel mentem cujusque fidelis poterunt movere, quia etsi illisum fuerit flumen do-

Matth. 7. 25. mui tali, non poterit eam movere, *fundata enim est supra firmam petram.* *In tali petra exaltavit me* ponens me in fidei ac virtutum firmitate.

Decreverat enim Saul persequi me etiam super abruptissimas petras, quæ solis ibicibus perviæ sunt. Et ego quidem levavi oculos meos in mon-

A tes multos & petras multas, unde venit auxilium mihi à facie Saulis, id est, consensu peccati criminalis fugienti, cujus manus incidissem, si peccato mortali consensissem. Unde in alio loco dixi: *Si est iniquitas in manibus meis: Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam meritò ab inimicis meis inanis. Persequatur inimicus animam meam, & comprehendat.* Sed inter omnes montes unus est mons montium, unde venit auxilium mihi. Una est *Petra* petrarum, in qua *refugium est herinaciis*, in qua & ego David quasi parvus herinacius refugium habui, & habeo, qui licet peccatorum spinis minutis, & cottidianis totus inveniar coopertus ut herinacius, vel ericius, tamen in foraminibus Petræ, id est, in vulneribus Christi, qui est agnus tollens pec- Psal. 7. 5. & 6. Psal. 103. 18.

B cata mundi, spe firmissima requiesco, dum sicut ipse in cruce, ita ego quoque pro inimicis oro, atque illis cadentibus in monte Gelboë compassionis planctum persolvo.

Ideo non solum futuram spero exaltationem post ultimam regalem unctionem, quæ beatis reposita est in finem, quando in resurrectione percipient Sancti Spiritus plenam dulcedinem, ut gaudium eorum fit plenum, sed etiam *nunc exaltavit caput meum*, nunc, licet corpus mortuum, id est, absque dubio moriturum sit propter peccatum, tamen *super inimicos meos exaltavit caput meum*, id est, mentem, quæ condelectatur, & servit legi Dei, licet captiva teneatur in carne serviente legi peccati. Hanc exaltavit *super omnes inimicos meos*, id est, super vitiosos appetitus, ut non caro

C Spiritui, sed Spiritus dominetur carni. Vel *caput meum*, id est, Christum, qui est caput viri, sicut vir caput est mulieris, exaltavit super omnes cœlos, quod ego David Propheta sine dubio futurum sciens enuncio quasi præteritum. Ego autem quilibet Ecclesiasticus cum David fideli fidelis jam sciens præteritum confidenter dico: *& nunc exaltavit caput meum*, id est, Christum totius Ecclesiæ caput, *super omnes inimicos meos*, Judæos, hæreticos, Paganos & falsos Christianos vel Spiritus malignos. Pro his omnibus beneficiis

Circuibo, & immolabo in tabernaculo ejus hostiam jubilationis* in gratiarum actione. Et quia ipse se mihi ducem præbet, ego me illi exhibebo militem, & ipso duce

D quasi miles *circuibo* in castris ejus consociatus illis, de quibus aliàs dicitur: *Convertentur ad vesperam, famem patientur ut canes, & circuibunt civitatem.* Psal. 58. 7.

In Hebræo sic legitur: *Unam petivi à Domino, hoc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ, ut videam pulchritudinem Domini, & attendam templum ejus. Abscondit enim me in umbra sua, in die pessima abscondit me in secreto tabernaculi sui, in petra exaltavit me. Nunc quoque exaltabit caput meum super inimicos meos, qui sunt in circuitu meo.* Sensus hujus Hebraicæ veritatis in ante dictis explanatus est, excepto, quod nunc dicitur: *de inimicis, qui sunt in circuitu meo.* Quod nimirum rectè dicitur: *De inimicis*; quia *in circuitu impii ambulant.* Et Psalm. 11. 9. ideo quanta differentia est inter centrum simpli-

M m 2 cissimum

* Vulgata: *Circuivi, & immolavi,*

cissimum & multitudinem seu amplitudinem circulorum, centrum quidem circumdantium, sed ipsum centrum nusquam contingentium: Tanta est differentia inter meum desiderium, & illorum. Nam ego *unam* petii, illi multa petunt. Laborant illi in circuitu quasi rota nunc elati prosperis, nunc depressi adversis. Ego verò quasi centro unitatis cohærens tam prospera hujus mundi, quàm adversa despiciens in uno semper desiderio fui, & semper *unam petii, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ.*

Omnes qui illicita appetunt, vel in hoc mundo videri aliquid volunt, densis cogitationum tumultibus in corde premuntur, dumque desideriorum turbas intra se excitant, prostratam mentem pede miseræ frequentationis calcant. At contra Sancti viri, quia nihil hujus mundi appetunt, nullis procul dubio in corde tumultibus premuntur. Omnes quippe inordinatos desideriorum motus à cubili cordis manu sanctæ considerationis ejiciunt. Et quia transitoria cuncta despiciunt, ex his nasci cogitationum insolentias non patiuntur. Solam namque æternam patriam appetunt: & quia nulla mundi hujus diligunt; magna mentis tranquillitate perfruuntur. An non cunctos à se cogitationum tumultus expulerat, qui dicebat: *Unam petii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini?* A frequentia quippe terrenorum desideriorum fugerat ad magnam solitudinem, videlicet intra semetipsum, ubi eò tutiùs nihil extraneum conspiceret, quò incompetens nil amaret. A tumultu rerum temporalium magnum quendam secessum petierat quietam mentem, in qua tantò puriùs Deum cerneret, quantò hunc solus solum inveniret.

Et quidem sæculares hoc volubile sæculum diligentes cum ipso volvuntur, & in ipso, atque cum ipso circumeunt. Ego autem David semel unctus unctione Divinæ misericordiæ per Samuelem, vel ego quilibet innocens, aut pœnitens cum David suscepta unctione prima, quæ est peccatorum indulgentia, & secundam exspectans, quæ est in virtute meritorum, ac tertiam, quæ est in beatitudine præmiorum, Deo gratias agens pro unctione jam suscepta etiam preces offerens pro unctione adhuc suscipienda, *circuibo in tabernaculo ejus.* Si enim in lectulo meo per noctem quærens dilectum non invenio, *surgam, & circuibo civitatem quærens, quem diligit anima mea.* Cant. 3. 2. Nam ipsa civitas tabernaculum ejus est, in quo circuibo mente, & inquisitione cunctos Ordines beatorum percurrens, vel etiam Litanias canens incipiendo à Sanctuario, ab ipso videlicet Sancto Sanctorum Christo, totius Trinitatis oraculo. Hunc primò invocans dico: *Salvator mundi adjuva nos.* Deinde per omnes Ordines electorum factis invocationibus, ut in id ipsum redeat meus circuitus, circa finem Litaniæ revertar ad ipsum Christum, qui est A & Ω, Principium, & Finis, atque in ipso tali Sanctuario, scilicet Incarnationis ejus mysterio circuibo dicens: *Per nativitatem tuam libera nos Domine. Per Baptismum, & jejunium tuum libera nos Domine. Per crucem, & passionem tuam libera nos Domine.* Sic per obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro cunctis Ecclesiasticis Ordinibus exhibitas *circuibo & immolabo in tabernaculo* Incarnationis Dominicæ, vel totius Ecclesiæ *hostiam* jubilationis in laudibus, & precibus, quibus tandem succedit mentis tanta jubilatio, quæ verbis non potest exprimi, licèt non possit omnino sileri.

Non *circuibo* cum hoc volubili mundo, ut ejus adversis premar, vel prosperis extollar in modum rotæ currentis in luto. Magis *circuibo in tabernaculo ejus*, id est, in tota Ecclesia gaudendo cum gaudentibus, & flendo cum flentibus, ascendens per alienæ ac fraternæ felicitatis congratulationem, descendens per fraternæ miseriæ compassionem, in motum rotarum currentium, non in hujus mundi cœno, sed *in tabernaculo*, vel potius in cœlo: quia de his ita scriptum est: *cùm elevarentur animalia, elevabantur pariter & rotæ, cum euntibus ibant, & cum stantibus stabant, & cum elevatis à terra pariter elevabantur. Spiritus enim vitæ erat in rotis.* Ezech. 1. 19. *Itaque* in modum rotarum spiritualium *circuibo in tabernaculo ejus.*

Vel sicut Martha satagebat circa frequens ministerium, & sicut Paulus ab Jerusalem usque ad Illyricum in circuitu replevit Evangelium: vel certè in contemplatione veritatis, principio & fine in modum rotarum cœlestium carentis, & omnia circumplectentis: Quicquid enim verè est, in veritate est, & hoc solum est. Quicquid autem nec verè, nec in veritate subsistit, falsò est, imò nihil est. Atque ideò quæcunque intra veritatis circulum non comprehenduntur, quia verè non sunt, nihil sunt. Unde qui à veritate fugiunt, ad nihilum tendunt, dum mentitur iniquitas sibi, aut etiam mentitur aliis dicendo bonum malum, vel malum bonum. Ego autem intra veritatis circulum constitutus veritatis luce monstrante bonum bonum, & malum malum dico, atque in tali veritatis judicio *circuibo in tabernaculo Dei* omne bonum approbans, & omne malum improbans primitus in mea propria persona, deinde in aliis, qui sunt in tabernaculo ejus. Nam de his, qui foris sunt prohibemur judicare dicente Apostolo: *Nonne de his, qui intus sunt, vos judicatis? Quid enim mihi de his judicare, qui foris sunt? Nam de his, qui foris sunt, Dominus judicabit.* 1. Cor. 5. 12. De his ergo, qui intus sunt, licitè judicamus. Itaque verum judicans *circuibo in tabernaculo ejus, & immolabo in tabernaculo ejus Hostiam vociferationis*, vel jubilationis, id est, laudis consideratione bonorum, quæ verè bona sunt.

Aliter. *Circuivi, & immolavi in tabernaculo ejus hostiam vociferationis.* Attendi exempla Sanctorum, circumspexi omnia creata per diversas pulchritudinum species quasi per diversas voces Creatorem suum laudantia. Consideravi fidem orbis terrarum, per quam Ecclesia cum capite suo exaltata est. Pertractavi beneficia Divina mihi specialiter, & Ecclesiæ universaliter exhibita, & propter hæc omnia *in tabernaculo ejus*, id est, in tota mundi fabrica immolavi *hostiam vociferationis* omnes creaturas invitans ad laudandum, & benedicendum Creatorem suum, sicut

sicut fit in Hymno trium puerorum & in ultimis tribus Psalmis.

Item in tota Ecclesia, quæ tabernaculum Dei est, vel consideratione tabernaculi, id est, Incarnationis Christi, qua pro nobis immolatus est, immolavi *hostiam vociferationis* in hymnis, & canticis spiritalibus, vel hostiam jubilationis in sanctis meditationibus, ubi deficiente, vel quiescente sermone sola jubilatio restat. Nam tali hostia jubilationis pro veris Dei beneficiis ipsa æterna veritas delectatur, quæ non falsò, sed verè laudabilis est per omnia, quæ *in tabernaculo* totius mundanæ fabricæ vel ipsius benignitate agente perficiuntur, vel ipsius justitia disponente fieri permittuntur, cujus & operatio semper bona, & permissio semper justa est. Unde super hujus æternæ veritatis misericordia

Cantabo, & Psalmum dicam Domino. *Misericordiam* scilicet, & *judicium cantabo* credens, & ore confitens Dominum misericordem misericordibus, & Judicem sine misericordia immisericordibus. Hoc non solum fide ac voce *cantabo*. Etiam in hac fide *psallam Domino* per operis evidentiam demonstrans fidem meam. Nam quia hoc verum credidi, etiam inimicis meis per misericordiam compassus ego David planxi eos planctu magno, qui planctus magnus quasi *hostia vociferationis* acceptabilis fuit in conspectu veri David suos inimicos plangentis non solùm in lamentationibus Jeremiæ, aliorumque Prophetarum, sed etiam in sua persona. *Videns* enim *civitatem* sibi rebellem *flevit super illam dicens; quia si cognovisses & tu.* Tandem post hujusmodi planctus ego Christus verus David pendens in cruce, ac pro inimicis reconciliandis moriens *hostiam vociferationis* & jubilationis immolavi sanguine meo vociferante vel clamante melius, quam sanguis Abel. Nam sanguis Abel clamans de terra postulavit vindictam: Sanguis verò meus in ora fidelium fusus clamat de terra, de tota videlicet sancta Ecclesia postulans non vindictam, sed misericordiam, sed indulgentiam, sed gratiam, sed pacem. Propterea dico:

Psal. 100. 1.

Luc. 19. 41.

VERS. VII. *Exaudi Domine vocem meam, qua clamavi ad te.*

Sanguine meo clamante ad te de terra, id est, de tota Ecclesia, quæ per fidei confessionem aperuit os suum, & suscepit, atque cottidie suscipit sanguinem meum clamantem & orantem pro illa una impetranda, quam petii semel oblatus ad multorum exhaurienda peccata, & adhuc peto eandem *unam, quam petii*, peto in sacramentis mysticis, peto in membris meis, ideo dico: *Exaudi Domine vocem meam, qua clamavi ad te.* Vocem meam plenam gemitibus inenarrabilibus pro unctione secunda, & tertia *exaudi Domine.*

Et est quidem inter has duas unctiones una, quæ in virtute meritorum consistit, antecedens, quam præcedentem altera, quæ in beatitudine præmiorum æternorum consistit, ita inevitabiliter consequitur, ut ex una præcedente alterius consequentis indubitabilis certitudo teneatur. Unde quidam de duabus istis unctionibus unam tenens de altera se certificatum profitetur dicens: *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. De reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex.* Consummatio boni certaminis una unctio: Corona justitiæ altera intelligitur. Sed quia de una pendet altera quasi de antecedente inevitabile consequens, rectè non duas unctiones ego David, sed *unam petii à Domino*: quia si una, quæ in virtute meritorum consistit, quasi *datum optimum desursum descendens à Patre luminum* prædonata fuerit, sine dubio altera, quæ in beatitudine præmiorum consistit, quasi *donum perfectum* subsequetur. *Opera enim illorum sequuntur illos* inevitabiliter, *ut requiescant à laboribus suis, qui* fide servata, & cursu consummato *in Domino moriuntur. Beati enim mortui, qui in Domino moriuntur.* Ideo ego David semel unctus in perceptione Sacramentorum fidei, & adhuc exspectans geminam in meritis & prœmiis unctionem regalem rectè solummodò *unam petii, & hanc requiram*, quoniam per unam sine dubio spero alteram. *Credo enim videre bona Domini in terra viventium*, si primitus fuero de hac una petitione auditus in terra morientium. Ideo dico: *Exaudi Domine vocem meam, qua clamavi ad te* pro illa una, vocem interiorem, quæ non in strepitu verborum, sed in vehementia desideriorum clamat ad te, qui audis intentionem & cogitationem, *quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi: & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi*, etiam lingua tacente, sed corde clamante, ac dicente:

2. Tim. 4. 7.

Jac. 1. 17.

Apoc. 14. 13.

Psal. 75. 11.

Miserere mei, & exaudi me. *Miserere mei*, qui miser sum, quamdiu careo illa una, quam petii, & ideo tu misericors *exaudi me* dando illam unam, quam petii. Dico: *Exaudi, Miserere*; iterum dico: *Exaudi.* Nec sufficit mihi petitio una pro illa unctione, quam petii, quoniam desideria dilata crescunt, & augescunt, quæ si decrescerent, desideria non essent. Nunc autem quantò plus oro, tantò plus accendor ad orandum intus in corde, ubi tu audis, & credo, jam audisti, hoc scilicet, quod

Tibi dixit cor meum. Quid tibi dixit cor meum? Hoc scilicet: *Quæsivit * facies mea faciem tuam.* *Cor* humanum sive mens rationalis, quæ significatur nomine *cordis*, habet *faciem*, & hæc *facies* habet genas, de quibus dicitur ad Sponsam Verbi, mentem scilicet rationalem: *Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis.* Putasne invisibilis, & incorporea substantia mentis, nec corporeis distincta membris, nec visibilibus fucata coloribus visibiles habet genas? Hoc delirabat hæreticus Tertullus, qui animæ formam dogmatizabat visibilem, atque in modum corporis circumscriptam. Tu verò spiritalem essentiam spiritali, si potes, attinge intuitu, & ad coaptandum propositæ similitudinis schema cogita animæ faciem mentis intentionem, ex qua nimirum

VERS VIII.

Cant. 1. 10.

* Vulgata: *Exquisivit te facies mea, faciem tuam, Domine &c.*

mirum rectitudo operis sicut ex facie pulchritudo corporis æstimatur. Porro inverecundiam intellige tanquam colorem in facie, quòd hæc potissimum virtus & venustatem ingerat, & augeat gratiam. *Pulchra ergo sunt gena tua sicut turturis.* Poterat usitatiùs faciem ponere & describere pulchram, sicut solet, cujus pulchritudo laudatur, pulchra facie, seu decora facie dici. Sed nescio quid sibi voluerit, ut magis *genas* pluraliter dicendum putaverit, nisi quod minimè id putaverim otiosum. Spiritus namque sapientiæ loquitur, cui non est fas, vel modicum quid omnino adscribere otiosum, aut secus dictum, quam oportuerit. Est itaque sine dubio causa, quæcunque illa sit, cur pluraliter *genas* maluerit, quàm singulariter faciem dicere. Et si tu melius non habes, ego, quod mihi videtur aperio.

Duo quædam in intentione, quam faciem animæ esse diximus, necessariè requiruntur: Res & causa, id est: quid intendas, & propter quid. Ex his sanè duobus animæ vel decor vel deformitas judicatur: Ut verbi causâ anima, quæ ambo ista recta atque pudica habuerit, illi meritò, veraciterque dicatur: *Pulchra sunt gena tua sicut turturis.* Quæ verò altero horum caruerit, non poterit dici de ea: *Pulchra sunt gena tua sicut turturis* propter eam, quæ adhuc ex parte erit, deformitatem. Multò autem minùs, illi hoc poterit convenire, quæ neutrum horum habere laudabile invenitur.

At id totum fiet planius in exemplis. Si verbi causa intendat quis animum inquirendæ veritati, atque id solo veritatis amore: nonne is tibi videtur, & rem & causam habere honestam, meritóque sibi vendicare, quod dicitur: *Pulchra sunt gena tua sicut turturis.* Quippe cui in neutra genarum nævus repræhensionis appareat. Quod si minimè quidem veritatis desiderio, sed aut inanis gloriæ, aut alterius qualiscunque commodi temporalis obtentu in veritatem intenderit, jam etsi unam genarum videatur habere formosam, non tamen, ut arbitror, dubitabis judicare, vel ex parte deformem, cujus alteram genam causæ turpitudo fœdaverit. Si autem videris hominem nullis honestis studiis intendentem, sed carnis irretitum illecebris, ventri, & luxuriæ deditum, quales sunt illi, quorum Deus venter est, & gloria in confusione, qui terrena sapiunt, quid istud? Nonne ex utraque parte fœdissimum judicabis, in cujus utique intentione res, & causa reproba invenitur? Ergo intendere non in Deum, sed in sæculum sæcularis animæ est, nec ullam prorsus genarum speciosam habentis. Intendere autem quasi in Deum, sed non propter Deum hypocritæ planè animæ est, cujus etsi facies in hoc decora videtur, quòd ad Deum qualicunque intentione respiciat, ipsa tamen simulatio omne decorum in ea exterminat, & magis per totum ingerit fœditatem. Si autem vel solum, vel maximè ob vitæ præsentis necessaria ad Deum converterit intentionem, non quidem fœce hypocrisis putridam, pusillanimitatis tamen vitio dicimus subobscuram, & minùs acceptam.

Porro è contrario intendere in aliud, quàm in Deum, tamen propter Deum, non otium Mariæ, sed Marthæ negotium est. Absit autem, ut de illa, quæ hujusmodi est, quidquam dixerim deforme. Nec tamen ad perfectum affirmaverim pervenisse decoris: quippe quæ adhuc sollicita est, & turbatur erga plurima, non potest terrenorum actuum, vel tenui pulvere non respergi. Quem tamen cito, faciléque deterget, vel in hora sanctæ obdormitionis cassa intentio, & bonæ conscientiæ interrogatio ad Deum. Ergo solum inquirere Deum propter ipsum solum, hoc plane est utramque bipartitæ intentionis faciem habere pulcherrimam, atque id proprium, ac speciale sponsæ est, cui meritò singulari prærogativa audire conveniat: *Pulchra sunt gena tua sicut turturis.* Ut ergo facies cordis mei tota sit pulchra, pulchras utrasque habens genas, tibi Deus meus, qui es vera & æterna pulchritudo supernorum civium, Angelorum, & hominum, cujus gloria, & pulchritudine pleni sunt cœli, & terra, id est, Angelica, & humana in electis natura, *Tibi*, inquam, speciosо formâ præ filiis hominum *dixit cor meum, quæsivit facies mea faciem tuam*, & in hac inquisitione perseverabo. Nam

Faciem tuam, sive *vultum tuum*, *Domine, requiram*, ut *de vultu tuo judicium meum prodeat*, faciesque mea faciei tuæ conformetur in eo, quod sicut tu nihil facis, nisi bonum, & propter bonum: ita intentio mea coram facie tua semper dirigatur ad bonum propter bonum, fulgens & lucens gemina pulchritudine genarum, de quarum pulchritudine supra jam dictum est. Vidisti enim tu cuncta, quæ feceras in principio, & erant valde bona, utpote à te Creatore bono propter bonitatem tuam creata, quibus bonis tu summe bonus es A & Ω. Principium & Finis. Itaque tibi facienti bonum propter bonum, scio esse *vultum* bonum, cui conformari desidero vultum meum, ut & ego facie tua faciem meam illuminante, sibi quoque conformante omnimoda cordis intentione ad faciendum bonum propter bonum directus & intensus obtineam pro modulo meo similitudinem vultus tui, Domine, ita ut dicere possim cum omnibus Sanctis: *Signatum est super nos lumen vultûs tui, Domine.* Sicut enim regale sigillum plumbo, vel auro impressum format in eo vultum seu faciem Regis: ita tibi omnipotenti est possibile per impressionem tuæ formæ faciem meam faciei tuæ conformare. Vel sicut facies pulchra in speculum purum intenta format in eo pulchritudinis suæ conformitatem: sic te videmus nunc per speculum, si mentis nostræ faciem benè detersam tibi exhibebis ut speculum purum, in quo appareat vultus tuus formosus. Tu es enim verus Helisæus, & ego sum puer mortuus, neque suscitari possum à morte, nisi tu, qui vita es, venias ad me, & me tibi conformando spiraculum vitæ mihi mortuo conferas. Fiet hoc te applicante vultum tuum vivum vultui meo mortuo, cùm tu verus Helisæus posueris oculos tuos super oculos meos, & os tuum super os meum, & manus tuas super manus meas, quod ego David Propheta per Incarnationis tuæ mysterium credens futurum in hoc ipso *Psalmo* dico: *Credo videre bona Domini in terra viventium.*

Ego

Marginal references: Psal. 16. 2. — Psal. 4. 7.

Ego autem David pœnitens jam in Ecclesia A post Incarnationis accepta sacramenta post vitalem in Baptismo unctionem iterum peccando mortuus, jam secundam quærens unctionem, *vultum tuum, Domine*, id est, Filium tuum præ participibus suis unctum *requiro*, id est, iterum quæro, ut oculos suos oculis meis, & os suum ori meo, & manus suas manibus meis imponendo faciat me vivere verâ vitâ, quæ est ipse, ita ut possim di-
Gal. 2. 20. cere: *Vivo autem jam non ego, vivit verò in me Christus.* Hactenus dominante mihi morte impudicus, malus, & superbus oculus meus impudici, mali, & superbi cordis mei fuit nuntius. Amodo jam dicit spiritus, ut requiescant à laboribus suis oculi mei cum sensibus reliquis, & sit pudicus, benignus, & humilis oculus meus, pudici, benigni, & humilis cordis nuntius, ut ex hoc tali aspectu resplendeat in vultu meo vultus B tuus, Domine. Similiter quia diffusa est gratia in labiis tuis ore vultûs tui super os meum posito abundet gratia in labiis meis, ut nunquam inutiliter, sed semper utiliter aperiantur ad te laudandum, & proximum ædificandum. Tuæ quoque manus in manibus meis operentur, ut per opera bona fiat evidens ac manifestum sanctæ Matri Ecclesiæ, quod vultus tuus vultui meo superpositus me fecerit vivere. In hac fide & spe cùm signaculum crucis vultui meo imprimo, vultum tuum in ipsa cruce cogito, quem vultui meo applicari desidero, & dico: *Vultum tuum, Domine, requiram.* Tali desiderio æstuabo crebrò in ore
Psal. 66. 1. crebrius in corde habens hunc versiculum: *Deus misereatur nostri, & benedicat nobis, illuminet vultum suum super nos, & misereatur nostri.* Item: C *Illustra faciem tuam super servum tuum.* Item:
Psal. 118. 135. *Faciem tuam illumina super servum tuum, & doce me justificationes tuas.* Verùm quantumlibet sit clarum speculum de facie formosa informatum, tamen erit informe aversa inde formosa facie. Sic rogo tibi, o æterna Sapientia & Pulchritudo, conformari, & vultui bonitatis tuæ assimilari, ut in hac faciei tuæ conformitate permaneam in æternum, non ad horam exultans in luce tua, sed usque in finem fine carentem.

Nunquid verò à semetipsa mens humana potest habere hanc interioris faciei, & genarum invisibilium pulchritudinem? Contradicit Apostolus,
1. Cor. 4. 7. & dicit: *Quid enim habes, quod non accepisti:* Et D
Joh. 3. 27. Joannes: *Non potest homo*, inquit, *à semetipso accipere quicquam, nisi fuerit ei datum desuper.* Et
Jacob. 1. 17. alius testis veritatis ait: *Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est descendens à Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.* Ego enim creatus ad imaginem, & similitudinem tuam secundùm creationis quidem nobilem conditionem sum speculum, sed peccato, & miseria nimis obscurum: ideo contra peccati æruginem peto justificationes tuas, quibus clarificatum cor meum sit quasi purum speculum capax tuæ pulchritudinis tuæque dilectionis, qua non solum pulchras, verùm etiam fœdas mentes adamas, ut pulchras facias. Ut autem possim obtinere, quod peto,

VERS. IX. *Ne avertas faciem tuã à me.*

Et si avertis aliquando per id, quod es incomprehensibilis, & dicis mihi, quod dixisti Moy-
si: *Facies mea non videbitur tibi: non enim videbit me homo, & vivere potest:* Hoc obnixè rogo, Exod. 33. 23.
Ne declines in ira à servo tuo. Sicut enim, qui bona temporalia petit à te largitore bonorum, non te sibi putat iratum, nisi cùm negas, vel tollis ea: sic ego, qui *unam petii*, qui vultum tuum quæsivi, tunc te mihi puto, & sentio iratum, cùm avertis à me vultum tuum desiderabilem, *in quem desiderant Angeli prospicere.* Ita- 1. Petr. 1. 12.
que in aliis bonis interdum præsentari, interdum absentari concedo, dum ea præstando tuam ostendis præsentiam, eandemque tollendo, vel denegando quandam tuæ clementiæ indicas absentiam, ut probes Job servum tuum, vel Tobiam, sive alium talem: sed in absentatione vultûs tui, vel faciei tuæ iram tuam formido. Ideo dico: *Ne declines in ira à servo tuo.*

Declinas enim non *in ira*, cùm avertis faciem tuam à peccatis meis, ut deleas ea, sicut ego David soleo tibi dicere: *Averte faciem tuam à* Psal. 50.
peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele; sive cùm labi permittis hominem, ut cautior fiat post lapsum. Sed sicut dictum est, *in ira* tunc declinas, cùm vultum tuum Sanctis & piis desiderabilem retro inimicitiarum parietem de peccatis constructum sic abscondis ab homine vel ab anima rationali, Sponsa tua, ut non saltem per *cancellos*, Cant. 2. 9.
aut *fenestras* prospiciendo tuam faciem etsi non deosculandam, attamen breviter contuendam & in confessionibus, vel orationibus de voluntate tua consulendam exhibeas. Cancelli ad ornatum domus quasi forinsecus domui adhærent, & de domo, vel in domum prospiciendi arcuatis interiùs columnis aptitudinem præbent. Fenestræ autem domui sic inhærent, ut eam illuminent lumine solis per se intromisso. Congruè itaque per cancellos veteris testamenti Patres, vel etiam sub lege naturali Patriarchas, & justos accipimus, & per fenestras Apostolos, aliosque viros Apostolicos, quorum doctrina fulget Ecclesia, ut sole fulget luna. Cùm ergo tam densus est paries peccatorum nostrorum, ut exigentibus culpis omnino simus in tenebris, intercluso aspectu nostro à facie veræ lucis, tunc nobis Litanias canentibus, & Sanctos antiquos & novos, ut pro nobis rogent, rogantibus interdum quasi per cancellos & fenestras facies Divinæ clementiæ datur inspicienda, ut ex ipsius aspectu remotâ irâ super nos rutilet misericordia. Quam misericordiam ego David, ego innocens, aut pœnitens ùt David semper desiderans dico tibi, Deus meus, misericordia mea, illuminatio mea, & salus mea: *Ne declines in ira à servo tuo.* Sed potiùs

Adjutor meus esto: quia licèt contuleris mihi liberum arbitrium, tamen ipsum arbitrium sicut est ab omnimoda necessitate penitus liberum, ita ut neque fatalis dispositionis, neque constellationis, neque ullius alterius rei constringatur necessitate ad inevitabilitatem pecca-

candi: sic est omnimoda miseria miserum & infirmum, ita ut ei etiam ad minimum quodlibet bonum cogitandum, volendum, agendum, tuum adjutorium sit necessarium, cui nunc dico: *Adjutor meus esto*: Et quia cessante adjutorio tuo statim totius humanæ virtutis conatus aut nullus, aut cassus invenitur, sicut propter boni operis inchoationem, & provectionem tibi dico: *Adjutor meus esto*, sic propter ejusdem perseverantiam, & consummationem dico: *Ne derelinquas me*, id est: non intermittas, vel dimittas inceptum.

Neque despicias me, id est, non contemnas, quòd ego mortalis æternum, infirmus fortissimum te Adjutorem audeo invocare, quoniam ad hanc fiduciam non præsumptio, sed fides animat: quia firmissimè credo, ac nullatenus B dubito, *quia tu es Deus salvator meus*. Tu, qui es creator meus, etiam salvator meus es. Tu creator fecisti mihi arbitrium liberum ab omni necessitate ad peccatum cogente. Sed quia per abusionem libertatis incidi laqueum culpæ ac miseriæ, contigitque mihi per peccatum & pœnam peccati langdor fortissimus, tu factus es mihi Salvator, qui eras creator, ut arbitrii libertatem sui quidem conditione satis nobilem, sed in peccato & pœna languentem salves ab utroque, in hac vita dando remissionem peccatorum, in futuro verò beatitudinem gaudiorum æternorum. Gemina est hæc unctio: sed ego *unam petii*, vel, sicut supra dictum est, unam illam, quæ antecedit in virtute meritorum, quorum inchoatio & consummatio est remissio peccatorum primitus originalium, deinde actualium: vel certè alteram unam unctionem petii, quæ in fine subsequetur, qua peracta fidelis anima quasi David perducetur in Jerusalem civitatem regalem, & sanctam sempiternæ pacis visione beatam.

Psal. 24. 5.

Sic enim sunt contiguæ sibi istæ duæ unctiones, ut unâ qualibet earum impetrata necessariò habeatur altera. Sanè infantibus, quibus nunquam fuit operandi tempus, prior unctio est Originalis peccati remissio. Nam præveniente morte sine mediante unctione meritorum tales perveniunt ad unctionem sempiternorum gaudiorum. Hujus unctionis adhuc ignari Apostoli audierunt veritatem sibi dicentem: *Usque modo non petistis quicquam. Petite, ut gaudium vestrum plenum sit*. Ac si diceret: Nisi hanc *unam* petitionem faciatis, qua per unctionem Sancti Spiritus ad plenum gaudium perveniatis, nihil est, quod petitis: & ideo usque modo non petistis quicquam: quia non petistis hanc unam actionem, qua gaudium vestrum sit plenum. O quàm pulchrum, & jucundum est in omnibus orationibus hanc unam petitionem subaudire, vel subintelligere, ut gaudium nostrum sit plenum, verbi gratia cùm oramus: *Pater noster, qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum: fiat voluntas tua sicut in cœlo, & in terra &c.* Pulchrè subintelligimus ad singulas septem petitiones, ut gaudium nostrum plenum sit. Quid enim prodest nobis, quòd sine dubio sanctificatur nomen Dei, & adveniet regnum Dei, fiet-

Joan. 16. 24.

A que voluntas Dei sicut in cœlo, & in terra, nisi hanc unam petitionem accipiamus, ut gaudium nostrum sit plenum, plenè gaudentibus nobis in adimpletione talium petitionum? Porro dæmones, & maligni homines adveniente regno Dei, in quo sanctificatur nomen ejus, & fit voluntas ejus, non habent congratulationis gaudium, sed invidiæ tormentum. Nos ergo ne talibus annumeremur, in omnibus petitionibus nostris hanc unam petitionem subintelligamus, ut gaudium nostrum plenum sit, non admittens ullum tormentum malitiæ, secundùm quod scriptum est de Sanctis: *Et non tanget illos tormentum malitia.* Nequam Spiritus Angelici, & humani tanguntur, & anguntur nimio tormento malitiæ, & invidiæ: Malitia in sua nequitia, invidiæ de felicitate aliena. Omnes iracundi, & superbi torquentur nimio tormento impatientiæ, cùm fit aliquid contra ipsorum velle. Charitas autem, quæ *non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati*, à multis tormentis liberat, & gaudium plenum serenis mentibus confert. Hanc unam petamus, ut gaudium nostrum sit plenum. *Hanc unam petii à Domino, hanc requiram*, ut gaudium meum sit plenum. Quod gaudium, ut nemo tollat àme, *Adjutor meus esto, Domine, ne derelinquas me, neque despicias me Deus Salutaris meus*. Tu *ne derelinquas me*,

Sap. 3. 1.

1. ad Cor. 13. 6.

Quoniam Pater meus, & mater mea dereliquerunt me. VERS. 10.

Exaggeratio miseriæ humanæ affectum provocat misericordiæ Divinæ. Nam qui suam agnoscit, & confitetur miseriam, per ipsius miseriæ C confessionem promeretur Dei miserationem.

Est autem non nova, sed antiqua miseria, quam sustineo ego David: *Quoniam pater meus, & mater mea derelinquunt me? Pater meus Adam, & mater mea* Eva fuerunt benedicti à Deo dicente illis: *Crescite, & multiplicamini, & replete terram, & subjicite eam, & dominabimini piscibus maris, & volatilibus cœli, & universis animantibus, quæ moventur super terram.* Sic benedicti parentes mei si permansissent in fide, & obedientia, omnis posteritas eorum de benedictionibus Divinæ gratiæ & virtute multiplicata esset benedicta, in qua & ego essem benedictus. Peccato verò emergente dictum est patri meo Adæ: *Maledicta terra in opere tuo. Cùm operatus fueris* D *terram, non dabit fructus suos; sed spinas, & tribulos germinabit tibi.* Ad matrem quoque meam Evam dictum est à Deo: *Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos; in dolore paries filios tuos.* Ex hujusmodi maledictione sunt spinæ peccatorum, ac tribuli pœnarum in humano genere, in quo multiplicatis ærumnis, & conceptibus mulieris multiplicati sunt super numerum prædestinatorum filii hominum. Tunc ergo *pater meus, & mater mea dereliquerunt me*, quando primi parentes mei exposuerunt me peccatis, & miseriis.

Gen. 1. 28.

Gen. 3. 17. & 18.

Gen. 3. 16.

Dominus autem assumpsit me assumendo carnem pro me de sancta Virgine. Quod jam tunc erat in prædestinatione divina ordina-

ordinatum, quando dictum est ad serpentem :
Gen. 3. 15. *Ponam inimicitias inter te, & mulierem, & inter semen tuum, & semen illius. Ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo illius.*

Etiam ad litteram *pater meus, & mater mea dereliquerunt me* parvulum David: quia minimus fratrum meorum vilis & abjectus fui coram eis, ita ut requirente me Samuele vix admissus fuerim in numero fratrum meorum. *Dominus autem assumpsit me*, quoniam septem fratribus meis me majoribus contemptis per Samuelem unxit me unctione primâ, unctione misericordiæ suæ in domo paterna videntibus, & invidentibus ipsis fratribus meis. Illam primam unctionem ego David non petii: quia nec petentem, nec opinantem prævenit me Dominus in be- B nedictionibus dulcedinis, & assumpsit me in Regem super Israël. Postea verò *unam petii* mortuo Saule dicens: *Num ascendam in unam de civitatibus Juda. Et Dominus assumpsit me.* Vocans, ut ascenderem in Hebron, ubi denuo unctus in Regem glorior in Deo, & dico : *Dominus assumpsit me.*

Aliter. *Pater* diabolus, & *mater* Babylonia, ex quibus in infidelitate natus sum, *dereliquerunt me* quærentem te, & contemnentem se. Omnibus quippe in peccato per diabolum invento conceptis
Joan. 8. 44. & natis dicere potest veritas: *Vos ex patre diabolo estis. Dominus autem assumpsit me* in sua Ecclesia:
Psal. 44. 11. cui dicit: *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviscere populum tuum, & domum patris tui.* Hâc vocatione factâ ex ore Dei San- C ctam Ecclesiam filiam appellantis, & se Patrem ipsius filiæ suæ recognoscentis ego David parvulus, ego qualiscunque ipsius Ecclesiæ Matris filius audeo dicere : *Quoniam pater meus* diabolus, pater superborum, imò Rex eorum, *dereliquit me* humilem factum, & in filiationem Dei adoptatum, *& mater mea* Babylonia civitas, & genitrix impiorum dereliquit me derelinquentem se. *Dominus autem assumpsit me* adoptando in filium per unum hominem assumptum sibi in naturalem filium. *Dominus*, inquam, *assumpsit me* factus mihi pater bonus pro malo patre, quia tanquam pater virgâ disciplinæ castigat me, sicut castigat omnem filium, quem recipit. Idem quoque Dominus mihi est mater fovendo, & nutriendo maternis consolationibus, deficiam fractus paternis correptionibus.

Aliter. Ego Christus verus David habens patrem Judaicum populum, de quo carnaliter D propagatus sum, & matrem Synagogam, cujus adhuc puer tenui observantiam circumcisus octavâ die, & oblatus in templo cum legali sacrificio, cùm cœpissem jam adultus legales traditiones contemnere, in Sabbatho curans infirmos, à tali patre, ac matre derelictus sum dicentibus contra me Scri-
Joan. 9. 16. bis, & Pharisæis: *Non est hic homo à Deo, qui Sabbathum non custodit.* Novissimè nimis crudeliter *pater meus, & mater mea dereliquerunt me*, quando
Joan. 19. 15. tradentes me ad mortem dixerunt: *Non habemus Regem, nisi Cæsarem. Dominus autem*, Dei Verbum *assumpsit me*, quoniam qui in conceptione assumpserat in unitatem personæ suæ, ut ego David verus homo essem, & verus Deus, ipse me in Resurrectione *assumpsit* in identitatem regalis gloriæ, ita

A ut victor mortis gloriâ & honore coronatus tanquam Rex inclytus possem dicere: *Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra.* Mat. 28. 18. Hoc ante mortem meam non dixi, quando adhuc non solùm Deo Patre, sed & Angelis minor extiti. At postquam triumphatâ morte gloriâ & honore coronatus conscendi ad dexteram Patris, Regis cuncta regentis, & ubique dominantis, rectè possum per ora meorum psallere, ac dicere : *Quoniam pater meus, & mater mea dereliquerunt me; Dominus autem assumpsit me. Dominus*, inquam, *assumpsit me*, ut ego assumptus homo in Dominum sim Dominus, Domino Deo me hominem assimente jam non solùm in persona, sed etiam in omni dominio unitus: quia data est mihi non particulariter quædam potestas, sed universaliter, *omnis potestas*, id est, in cælo, & in terra. Potestatem hanc in Divinitate mea ego verus David semper habui, sed in humanitate mea usque ad mortem crucis humiliter se inclinante data est mihi hæc omnis potestas, quàm semper una cum Patre meo omnipotente habuit mea Divina Majestas. Ego enim, & Pater meus non sumus duo Domini, sed unus Dominus. Item ego verus homo, idemque Filius hominis, ita sum unus Dominus, ut in duabus meis naturis nulla sit omninò dualitas dominationis. Rectè itaque dico: *Dominus assumpsit me.* Huic Domino me assumenti in naturalem filiationem, & per me meos assumenti in filiorum adoptionem, ego verus David psallens dico:

Legem pone mihi, Domine, in via tua. VERS. XI.

Mihi, id est, meis *legem pone in via tua*, id est, in me, qui *sum via, & veritas, & vita.* *Et dirige* Joan. 14. 6. *me*, id est, meos, *in semita recta*, per angustias tribulationum *propter inimicos meos*, nomen meum blasphemantes in meis, ubi à via & semita recta exorbitaverunt. Ideò non solùm propter bonitatem tuam, sed etiam *propter inimicos meos* mihi & meis insidiantes *ne tradideris me*, id est, meos, *in animas tribulantium me.* Si tradideris exteriorem substantiam, vel etiam corpora meorum in manus tribulantium, tamen ne tradideris me, id est, meos, *in animas tribulantium*, ita ut animæ meorum conformentur animabus inimicorum tribulantium, quod utique fieret, si Martyr me Veritatem negando ad voluntatem & animam persecutoris tribulantis transiret. Scio ego verus David, quàm sint proni ad blasphemandum parvulos meos inimici mei. Nam & ego talia passus sum: *Quoniam insurrexerunt in me testes iniqui, & mentita est iniquitas sibi.* Psal. 26. 12. Sibi quippe satis conscii fuerunt, quod mendaciter locuti sunt contra me dicentes : *In Beelzebub* Luc. 11. 15. *Principe dæmoniorum ejicit dæmonia.* Item : *Dæmonium habet, & insanit, quid eum auditis?* Joan. 10. 20. Novissimè autem cùm duo falsi testes contra me stetissent dicentes : *Hic dicit: Possum destruere Templum hoc manufactum, & in tribus diebus aliud reædificabo.* Tunc planè *mentita est iniquitas sibi*, quia *non erat conveniens testimonium eorum.* Marc. 14. 59. Ego enim non dixeram de templo manufacto,

quamvis hoc destruere, atque in momento reædi- A
ficare mihi possibile esset: sed dicebam de templo corporis mei: *Solvite templum hoc, & post triduum reædificabo illud.* Postremò etiam tunc *mentita est iniquitas sibi*, quando à militibus
Mat. 28.13. mendacium ementes dixerunt: *Dicite, quia discipuli ejus nocte venerunt, & furati sunt eum nobis dormientibus.*

Talia orante vero David, qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus, ego peccator David confidens in tali talis David oratione factâ pro me peccatore, *credo videre bona Domini in terra viventium. Credo* me per virtutem orationis ejus exaudiri orantem, & in ipso, atque cum ipso dicentem: *Legem pone mihi Domine in via tua.* Tu legem posuisti rebus, quando certâ lege, & gyro valla- B
bas abyssos, & legem ponebas aquis, & mari, ne transeant fines suos. Hac lege posita inter medium montium pertransibunt aquæ, & mare
Job. 38. 11. sentit sibi legem positam te dicente: *Huc usque venies, & non procedes ampliùs, & hic confringes tumentes fluctus tuos.* Tibi ergo est possibile mihi quoque legem ponere *in via tua*, id est, in Christo, qui est via, ne transeam terminos ambulantibus in via illa constitutos. *Et dirige me in semita recta*, ut sive ambulem in latitudine vitæ activæ tanquam *in via*, sive gradiar in angusta *semita* vitæ contemplativæ non aberrem à justitia, seu veritate, neque inveniar
Psal. 106. 40. aliquando extra viam justæ actionis & *semitam* veræ contemplationis *errans in invio, & non in via.*

Sic dirige ad anteriora semper extendendo C
me obliviscentem, quæ retro sunt, *propter inimicos meos* à tergo sequentes, & retro in Ægyptum retrahere volentes. *Dirige me in via* di-
Exod. 13. 21. cente ipso, qui est via, & qui est *columna ignis* propter fortitudinem, & rectitudinem lucentis & ardentis divinitatis, & *columna nubis* propter fortitudinem, & rectitudinem candidæ ac blandæ humanitatis. Vel est *columna ignis* propter zelum veritatis, & justitiæ: *columna nubis* propter mansuetudinem gratiæ ac misericordiæ. Sic
Joan. 1. 14. enim *vidimus eum plenum gratia, & veritate*, credamus ejus ducatum sufficere nobis per diem prosperitatis, & per noctem adversitatis. *Dirige me*, ne apprehenso aratro aliquando retro respiciens non sim aptus regno Dei. *Dirige me*, ne de Sodomis egressus retro respiciam sicut uxor D
Loth. *Dirige me*, ne imitator sim eorum, qui
Joan. 6. 61. & 67. dixerunt in Evangelio: *Durus est hic sermo, & abierunt retro jam nolentes ambulare* in via per directum *cum ipso*, qui est via. *Dirige me in semita recta*, ne vadam per anfractus, ut serpens tortuosus, & lubricus, neque incedam per labyrintheos circuitus curarum sæcularium.

Legem pone mihi Domine in via tua, quam demonstrant præcepta tua, *& dirige me in semita recta*, quam demonstrant consilia tua, ne à rectitudine viæ vel semitæ ullatenus declinem, sive ad dexteram, sive ad sinistram: Ad dexteram per malum specie boni opertum: ad sinistram per malum nudum & apertum. *Dirige me*, ut per cursum directum festinem pervenire ad bravium, sic currens, ut comprehendam. *Dirige me* semper in anteriora *propter inimicos meos* à tergo sequentes & persequentes, à dextris & à sinistris insidiantes, & juxta iter scandalum ponentes, unde si vel modicum deviavero à *rectitudine via*, vel *semita* incidam in latrones, ut homo ille, qui descendebat ab Je- Luc. 10. 30.
rusalem in Jericho. Latrones illi parati sunt spoliare, ac vulnerare, vel necare omnem hominem descendentem ab Jerusalem. Spoliant auferendo munera gratiæ, ut est fides, spes, & charitas, ac cætera dona perfecta naturæ superaddita: plagis verò impositis vulnerant, quæ auferre non possunt, optima data naturalia, ut est memoria, ratio, voluntas. Et hoc faciunt homini descendenti ab Jerusalem in Jericho. Sed ego David unctus in Regem, sciensque Jerusalem civitatem esse Regalem, quam Rex Melchisedech antea inhabitavit, quæro ascendere in Jerusalem, ut illic *inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ*, qui persequente me Saule inter gentes idola colentes diu exulavi. Volentem ergo ascendere in Jerusalem, non descendere ab Jerusalem in Jericho tu *dirige me in semita recta*, & omnino sursum versus Jerusalem directa, inter eos, quibus dicit verus
David: *Ecce ascendimus Jerosolymam, & con-* Luc. 18. 31.
summabuntur omnia, quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis. Et si tradendus sum gentibus ad illudendum, & conspuendum, & flagellandum, cùm sic ascendo in Jerusalem, tunc oro:

Ne tradideris me in animas tribulantium me: Ut quod desiderat malignitas eorum, perficiant in me. VERS. XII. & XIII.

Quoniam insurrexerunt in me testes iniqui Doëg Idumæus & alii menda- 1. Reg. 22. 9. & 10.
ces, qui mentiti sunt, cùm dixerunt, Achimelech Sacerdotem dedisse mihi consilia contra Saulem, & Sacerdotes alios conjurasse mecum contra ipsum.

In Hebræo legitur: *Ostende mihi Domine viam tuam, & deduc me in semita recta propter insidiatores meos. Ne tradas me Domine animæ tribulantium me, quoniam surrexerunt contra me testes falsi, & apertum mendacium. Ego autem credam, quod videbo bona Domini in terra viventium.* Ergo per apertum mendacium *mentita est iniquitas sibi* contra suam conscientiam: *sibi*, non mihi, quem non movit. Unde major mihi spes, & fides, qua *credo* me visurum vera *bona Domini in terra viventium* pro malis falsis mihi objectis & improperatis in terra morientium. Si falsas objectiones, & detractiones, & iniquitatem sibi mentientem impatienter sustinuissem, nihil inde boni sperarem. Nunc autem quia patienter sustinui, ex merito patientiæ inter mendacia servatæ veraci fide *credo videre bona Domini in terra viventium*, ubi locum non habet iniquitas, aut mendacium. In terra autem morientium, quia locum habet menda-

mendacium, & iniquitas, ipsa ***iniquitas mentita est sibi***, quia suo mendacio iniquus delectatur, & cruciatur. Delectatur, cùm sui similibus pro vero persuadet mendacium. Cruciatur, dum à bonis deprehenditur apertum mendacium, quòd mentita est iniquitas sibi: quia omne peccatum in suum auctorem redit, eumque potius, quàm innocentem proximum lædit. Sed ego David, ego pœnitens ut David, inter tot & tanta pericula favente mihi bona conscientia de conservata patientia, vel etiam sequente pœnitentia de non servata patientia fretus aut bonæ conscientiæ aut veræ pœnitentiæ testimonio ***credo videre bona Domini*** non in terra morientium, in qua granorum bonorum paucitas latet sub multitudine malarum palearum, in qua dies mali sunt multi, & paucitas dierum bonorum finitur brevi: Sed ***in terra*** B ***viventium***, in qua melior est dies una super millia, paleis ac zizaniis de area Dominica ventilatis, & bonis granis in horreum Domini congregatis.

Ego David semel quidem unctus in domo Patris mei, priusquam linitus essem secundò, vel tertiò, cùm essem in Siceleg peregrinus, & ejectus de terra Israël nullam habens civitatem regni mei, ***unam petii*** dicens ad Dominum: *Num ascendam in unam de civitatibus Juda?* Et jussus ascendere in Hebron, diu sum dilatus ab introitu civitatis Jerusalem, in qua solium regni eram habiturus. Fuit enim longa concertatio inter domum meam, & inter domum Saul, neque mihi concessum est regnare in Jerusalem super universum Israël filio Saulis Isboseth regnante super Israël. In tanta verò dilatione, qua vivente Saule aut filio ejus C prohibitus sum regnare in regno totius Israël mihi destinato, non sum fractus per vitium pusillanimitatis à longanimi exspectatione divinæ promissionis, qua dictum erat de me per Samuelem, quòd abjecto Saule deberem regnare. Hoc certissimè credens futurum longanimiter, & patienter exspectavi Dominum sua promissa completurum sciens in suis prædictionibus, & promissionibus nullum esse mendacium, quia quæcunque promittit, hæc & facit. Ideo diu militans ego David, vel in servitio militari sub Saule Rege me mittente ad multa pericula, vel eodem me ejiciente de terra Israël non defeci per diffidentiam, sed viriliter egi magnam habens fidei certitudinem de promisso Dei. Propterea, ut dictum est, viriliter egi, & confortatum est cor meum: cogitavi mihi veracem, & potentem esse promissorem, & sui promissi debitorem Deum, quem sustinui longanimiter,

A humiliter, & patienter, quoadusque adimplevit mihi, quæ promisit non modicè, sed ita magnificè, ut non solùm mihi regnum stabiliret, sed etiam in futurum genus mihi successurum se juramento constringeret, quod de fructu ventris mei super solium meum talem Regem suscitaret, qui sine fine regnaret, cujus thronus esset permansurus in sæculum sæculi, & virga æquitatis virga regni ejus. Exemplum dedi tibi, quicunque in Baptismo es linitus in regale Sacerdotium, & non statim liberaris ab omni violentia Saulis, id est, mortis. Noli deficere à disciplina Domini, neque fatigeris, cùm eo argueris, & castigaris etiam per ministros impii Saulis, id est, mortis, quibus te affligentibus, & interdum de regno tibi debito expellentibus, ita ut vix locum invenias, ubi tutâ exspectatione maneas, tamen

Exspecta Dominum, qui non fallit, VERS. XIV.
& in exspectatione tua non segniter, sed *viriliter age* non in fortitudine carnali, quia sunt fortes, qui contra te dimicant, sed in fortitudine cordis boni, & optimi. Nam qui in corde bono, & optimo verbum Dei retinent, quæ præcepit amando, quæque promisit exspectando, illorum laudabilis est fortitudo spiritalis. Hanc ut habere valeas, etsi caro lassescat, tamen magìs, ac magìs de die in diem per fidem, & spem *confortetur cor tuum, & sustine Dominum.* Non putes negatum, quod sentis dilatum. Non deficias desperatione, sed longanimiter exspecta quod credis, & patienter sustine quod pateris. Esto unus de turba sustinente Dominum triduo, ut merearis audire Dominum, aut si non audis carnali auditu, persentias in divinæ miserationis effectu de te dicentem: *Misereor* super istum pauperem, *quia jam triduo sustinet me.* Sustine Dominum Marc. 8. 2.
castigantem, & sine dubio senties quandoque consolantem.

Gloria Patri, qui verum David plenissimè unxit, ut regnet super universum Israël. Sit ipsi gloria in talis regni providentia. *Gloria Filio* vero David præ suis consortibus uncto. Sit ipse gloriosus non solùm in se, sed etiam in suis consortibus, ac participibus. *Gloria Spiritui Sancto*, qui est Regalis ac Sacerdotalis unctio. Sit ipsi gloria in Sancta & uncta Ecclesia nunc & in sæcula,
AMEN.

 PSAL-

PSALMUS XXVII.

AD te Domine clamabo. Deus meus ne sileas à me: ne quando taceas &c.

Ab isto Psalmo vicesimo septimo jam quinta Periocha fit, cùm ad caput reditur, ad summum fidei quam de Christi Passione, & Resurrectione constare credimus, & scimus. Ad te, inquit, *Domine clamabo, Deus meus ne sileas à me &c.* Voces quippe capitis nostri sunt orantis pro Resurrectione sua, ut non sit *similis descendentibus in lacum*, simulque interponentis damnationem inimicorum sub concessione, qua dicit: *Da illis secundùm opera, & secundùm adinventionum ipsorum &c.* Nam quòd ait: *Dominus adjutor meus & protector meus, & in ipso speravit cor meum, & adjutus sum, & refloruit caro mea,* certissima post orationem Resurrectionis enuntiatio est, in qua videlicet refloruit caro ejus, quæ cùm de radice Jesse floruisset, sub flagellis, opprobriis visa fuerat defloruisse. Est autem titulus:

VERS. I. *Psalmus huic David.*

Certum est, quòd per David intelligitur Christus in persona capitis aut membrorum. Sed quando titulus habet: *huic*, vel *ipsi*, tunc attribuitur Christo, sicut hìc, ubi per totum Psalmum loquitur Christus. Est autem hic Psalmus tertius eorum, qui breviter de Passione & Resurrectione commemorant.

Primò precatur exaudiri se tempore passionis & persecutorum, quibus pœnas, quas optare videtur, potius indicat, non studio malevolentiæ, sed contestatione vindictæ. Secundò de sua glorificatione gratias agit ibi: *Benedictus Dominus.* Et salutem credentium asserit ibi: *Dominus fortitudo.* Intentione monet eos adversa tolerare, qui glorificari cum Christo desiderant. Se autem proponit justis exemplum confidendo in Deo, cùm ipse à Deo dignus totum petit à Deo, & ait:

O Domine DEUS meus ego homo *clamabo ad te:* tu verò *ne sileas,* ita ut *à me*, id est, ab eo, quod homo sum, verbum tuum separes. *Ne quando taceas à me, & assimilabor descendentibus in lacum.* Passio mea clamor est, quia clamans exspiro, & cum clamore valido preces supplicationesque offero exaudiendus pro mea reverentia. Tu igitur Deus Pater *ne sileas à me*; sed responde mihi per evidentiam tuæ protectionis in Passione, custodiens me à crurifragio, & aliis, quæ non oportet fieri de me, neque scripta sunt de me. *Ne quando taceas à me*, sed loquere mihi posito in sepulchro: *Exurge gloria mea, exurge psalterium, & cythara.* Psal. 107.3. Nisi enim sic loquaris mihi per evidentiam resuscitationis de sepulchro, dum ego psalterium tuum jacens in sepulchro, non ero sonorum de verbo tuo, quod licèt non separetur, tamen silebit in corpore meo mortuo, & sepulto. Ego ex nimiùm longo tali silentio *assimilabor* aliis hominibus *descendentibus in lacum*, quorum nullus habet corpus verbo tuo unitum, licèt plurimi eorum, ut Patriarchæ, & Prophetæ, ad quos factum est verbum tuum, Dii vocati sint. Attamen quando mortui sunt, ipsum verbum, quod ed eos viventes factum est, ita siluit in eis, ut originali culpa obstricti per mortem descenderent in infernum, tenerentque eorum ora in sepulchro longum silentium. His dixisti: *Dii estis, & filii excelsi omnes.* Si ergo dixisti Psal. 81. 6. eos Deos, ad quos sermo tuus factus est, & ex nomine Deitatis dedisti eis fidem, & spem Divinæ immortalitatis: quantò magis me, quem tu Pater sanctificasti, & misisti in mundum, sic te decet glorificare veloci & festinatâ resurrectione, ut ego psalterium tuum valde sonorum, ego verbum tuum incarnatum, ego psalterium jucundum cum cithara, ego verbum tuum cum natura humana mihi per Sancti Spiritûs plectrum & operationem contemperata non diu habeam silentium in sepulchro sub lapide, militumque custodia? jubentibus enim hostibus meis custodiri sepulchrum usque in diem tertium, nisi die tertiâ manifestata fiat mea resurrectio, ab ipsis inimicis, & fortassis etiam ab amicis *assimilabor* aliis hominibus *descendentibus in lacum.* Itaque ô Pater *ne sileas à me.*

Tu es enim leo fortissimus, & ego sum catulus leonis filius tuus. Est autem natura leonis, ut per vocem rugitûs catulos suos mortuos vivificet. Cùm ergo sim ego leo leonis catulus tu leo Pater meus *ne sileas à me* in sepulchro jacente, sed rugitu verbi tui suscita me hominem ipsi verbo tuo sic unitum, ut ego ipse sim verbum tuum, sapientia tua, filius tuus, de quo dicitur in benedictionibus Judæ: *Catulus leonis Juda, ad prædam ascendisti fili mi, requiescens accubuisti ut leo, & quasi leæna. Quis suscitabit eum?* Gen. 49. 9. Ecce ista benedictio, ut me distinguat ab aliis mortuis *descendentibus in lacum*, dicit mihi ex voce tua Pater: *Ad prædam ascendisti fili mi.* Et revera juxta hujus benedictionis vaticinium ego ipse, qui descendi ad deprædandum infernum, cum ipsa præda victor ascendi de inferno in paradisum, de quo dixi latroni: *Hodie mecum eris in paradiso.* Sed licèt ego in anima mea victor de inferno in paradisum ascenderim, tamen nisi corpus meum resurgat in die tertia secundùm Scripturas, ego *assimilabor descendentibus in lacum.* Ergo tu Pater *ne sileas à me,* sed

sed citò de sepulchro voca me, & respondebo tibi. Voca tu me dicens: *Exurge gloria mea, exurge psalterium & cithara*, & ego respondebo tibi. *Exurgam diluculo.*

In Hebræo legitur: *Ad te Domine clamabo, fortis meus ne obsurdescas mihi, ne forte tacente me comparer his, qui descendunt in lacum.* Propriè *fortis* dicitur leo leonis pater, cui dico ego leo filius ejus: *Ad te Domine clamabo fortis meus, ne obsurdescas mihi*, quasi non audiens me, vel ne obsurdescas propter sordes peccatorum, quæ ego innocens agnus tuli super me. Surdus enim dicitur, qui propter sordes in aurium foraminibus collectas non habet aures patulas. Et ego licèt peccatum non fecerim, nec inventus sit dolus in ore meo, tamen habeo super me peccata, & languores eorum, qui de

Isa.53.4.5. & 6. me dicunt: *Et nos putavimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo, & humiliatum. Ipse autem venundatus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra, & Dominus posuit in eo iniquitates omnium nostrum.* Ne autem putetur violentia paternæ jussionis potiùs, quàm benivolentiâ mea spontanea hoc factum,

Isa.53.7. verissimè item dicitur de me: *Oblatus est, quia ipse voluit, & peccata nostra ipse portavit.* Igitur ego fortis filius ad te clamabo fortis Pater meus, ne obsurdescas mihi, ne propter sordes peccatorum alienorum tanquam surdus mihi sis tardus exauditor: imò per linteum Passionis, qua sum præcinctus, quo, & tersi pedes discipulorum purgans eos à sordibus, volo jam sordes peccatorum, quibus aures tuæ ab exauditione impediebantur, de medio esse sublatas, ne me clamante sive in mea persona sive in membris meis ulla sit mora exauditionis. Esto mihi, & meis ammodo exauditor promptus, & in quacunque die invocavero te, velociter exaudi me; neque sis memor sordium, quas de auribus tuis ego tollo, qui tollo peccata mundi. Neque obsurdescas mihi. Et ego quidem sciebam, quòd semper me audis. Verum propter meos dico: *ne obsurdescas mihi*, quia quamdiu obsurdescis uni de minimis meis, mihi obsurdescis. Ergo ne obsurdescas mihi Pater, ne fortè me jacente in sepulchro comparer his, qui descendunt in lacum, sicut supra expositum est.

Aliter. Solet evenire, ut pusillamines oratores nisi citò exaudiantur, conticescant ab oratione in quodam velut sepulchro diffidentiæ. Non igitur ego Christus pro meis fortibus rogo tantùm, qui, ut in præcedenti Psalmo suasum est, sustinent me triduo velut in sepulchro jacentem, & non eis per manifesta beneficia apparentem, quoadusque *stans in medio eorum* di-

Joan.20.19. cam eis: *Pax vobis:* sed etiam pro his rogo, qui crediturì per verbum eorum non sunt ita fortes, ut ipsi discipuli mei, quos ore proprio instruxi ad perseverantiam orandi. Nam etiamsi cuiquam talium media nocte ostium amici pul-

Luc.11.7. santi dicat ipse amicus: *Noli mihi molestus esse, non possum surgere, & dare tibi*, ille tamen perseverabit pulsans, donec accipiat panes quotquot habet necessarios. Pusillanimes autem quasi cum mulieribus plangentes ad monumentum, A quando sibi denegatis beneficiis per me mediatorem à te Patre speratis contristantur, quasi ego sim eis mortuus, & tu surdus, ipsi tales indigent hac oratione, qua in hoc Psalmo dico: *Ad te clamabo fortis meus, ne obsurdescas mihi, ne fortè me tacente comparer his, qui descendunt in lacum.* Ipsi enim per me suas preces ad te mittunt Pater, cui dicunt: Exaudi Pater *per Dominum nostrum JESUM Christum Filium tuum*: & ideo, nisi tu eos citò audias, & exaudias, me mutum & te surdum putabunt. Me mutum, qui non valeam pro eis interpellare: te verò surdum, qui non audias preces tibi oblatas per me. Tali diffidentia, & mœrore confecti de me dicunt in cordibus suis: *Nos autem* Luc. 24. 21.

B *sperabamus, quòd ipse esset redempturus Israel.* 25. & 26.

O stulti, & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti sunt Prophetæ. Sperabatis in præterito, & non speratis in præsenti? *Nonne sic oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam* ad tempus disparendo, & iterum suis apparendo? Nonne sic etiam usque in finem sæculi oportet probari fideles, an sint in fide, ac spe longanimes per modicum non videndo, & iterum per modicum videndo Christum? Modicum enim non videtis eum, ut sit fides de illo, quod non vides. Si enim vides, jam non est fides. Et iterum modicum, & vident eum per aliquod manifestum gratiæ suæ beneficium, ut fides habeat meritum, cui non humana ratio, sed Divina manifestatio præbet experimentum. *O stulti, & tardi corde ad credendum!*

C dicendo: *sperabamus*, id significatis per verbum præteriti imperfecti temporis, quia nondum ex toto defecerit spes vestra, quæ si omnino defecisset, non vos dicerem habere *cor stultum, & tardum*, sed incredulum, vel perfidum. Nunc autem *ambulate, dum lucem habetis* aliquantulæ spei, *ut non tenebræ* perfidiæ *vos comprehendant.* Dicite luci vobiscum sermocinanti, & ambulanti: *Mane nobiscum quia advesperascit.* Planè tunc in corde vestro advesperascit, quando fidei ac spei lumen ad defectum vergit. Joan.12. 35. Luc.24.29.

Sicsic increpatis discipulis dubitantibus, ac penè desperantibus ego David fungens mediatoris officio inter discipulos & te Patrem post illorum illisque similium increpationem denuo

D pro illis orationem fundo, & dico:

Exaudi Domine vocem deprecationis meæ. VERS. II.

Priùs dixi: Ne obsurdescas mihi, nunc dico: *Exaudi Domine vocem deprecationis meæ.* Hæc nempe fuit deprecatio gemina: *Ne sileas à me, & ne quando taceas à me*, sive ut Hebraica veritas habet: ne obsurdescas mihi, ne fortè tacente me mihi comparer his, qui descendunt in lacum. *Ne*, inquam, *tacente me mihi.* Contingit enim, ut tacente me non mihi, qui æternum verbum sum, nullumque apud me admitto silentium, taceam aliis, præcipuè inimicis, ut Herodi, & Pilato, qui mihi dixit: *Mihi non loqueris?* Hoc itaque silentium non abnuo, quo inimicis taceo usque in illum diem, Joan. 19. 10.

 de

Ps.49.3. de quo dicitur: *DEUS manifestè veniet, & non silebit.* Hoc silentium concedo, quo huic mundo taceo, qui me mutum, & te Patrem surdum putat, sic irreverenter in conspectu meo peccans & in auditu tuo blasphemans, quasi verum sit,
Ps.9.11. quod dixit in corde suo. Quid dixit? *Oblitus est DEUS, avertit faciem suam, ne videat in finem.* Sic dicit insipiens hic mundus. Et ego
Joan.17.9. *non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi de mundo*, ne fortè tacente me mihi, id est, apud me, vel meos ab oratione, vel interpellatione, qua oro, & interpello pro eis apud te, tu, dum tarde audis, compareris gentium simulacris manufactis, aures habentibus, & non audientibus, & ego assimiler descendentibus in lacum cultoribus ipsorum simulacrorum, quorum oratio, & sacrificium nullum habent salutis effectum. Ne hoc malum eveniat, *Exaudi Domine vocem deprecationis meæ.* Non sileas, non taceas, non obsurdescas, sed velociter exaudi Domine vocem deprecationis meæ, *dum oro* ante traditionem in monte oliveti, *dum extollo manus meas* in cruce.

Quæ sit differentia *deprecationis*, & *orationis*, jam ante dictum est. Christus dum orat, levat manus suas, ut significet, orantium opera non debere esse depressa, sed elevata sursum
Ps.140.2. juxta illud: *Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum.* Loquitur autem secundùm consuetudinem Judæorum, qui ubicunque essent, versùs templum Jerosolymitanum orabant; sicut Daniel in Babylone, cùm tamen ipsius tempore vix residuæ fuissent exiguæ civitatis ruinæ, ac fundamentorum templi parvæ reliquiæ: Hoc significante Spiritu Sancto, quia licèt Christianæ fidei cultu penè penitus annihilato, & templo, quod est Christus, in cordibus multorum destructo, regnante, imò tyrannizante Rege Babylonico, id est, Diabolo, vel Antichristo, adhuc tamen *ad Templum Sanctum* debet fieri oratio, ut dicat quisque fidelis cum Daniele: *Exaudi Domine preces servi tui, illumina faciem tuam super Sanctuarium tuum, quod desertum est.*

Amplius autem ipse Christus videns templum corporis sui morte dissolvendum, & clavis in cruce suffossum, quod ipse promiserat in tri-
Dan.9.17. duo reædificaturum; rectè in cruce orans dicit: *Exaudi Domine vocem deprecationis meæ, dum oro ad te, dum* in brachiis crucis *extollo manus meas ad Templum Sanctum tuum,* poscens ego adhuc mortalis, & jam citò moriturus homo à te Patre, à tua & mea Divinitate auxilium *ad Templum Sanctum tuum* citò reædificandum, templum videlicet corporis mei, quod morte dissolutum, nisi post triduum reædificetur, meus sermo, quod absit, falsus invenietur, quo Ju-
Joh.2.19. dæis dixi: *Solvite templum hoc, & post triduum readificabo illud.* Hoc enim dicebam de templo corporis mei.

Similiter si quando abundante iniquitate, & refrigescente charitate multorum vix in paucis remanentibus parvis reliquiis de fundamento fidei abominatio desolationis erit in loco sancto

A vastato, annihilato, desolato, hæc sit meis pusillis tunc magna consolatio, quòd nunc orans *extollo manus meas ad Templum Sanctum tuum*, toti videlicet Ecclesiæ usque in finem sæculi in toto mundo permansuræ hoc optans, hoc obtinens elevatione manuum mearum, ut sit ipsa *Templum Sanctum tuum.* Sicut enim hoc templum corporis mei dissolvetur, sed citò reædificabitur, cùm per acceleratam Resurrectionem non dabis Sanctum tuum videre corruptionem in carne moriente, sed minimè putrescente: sic tota Ecclesia, & ipsa *templum* existens, aliquotiens invalescente persecutione, vel abundante iniquitate à decore sui statûs videbitur imminuta, & quasi parietum compage dissoluta per schismata, & hæreses putabitur destructa:
B sed quia ego nunc in cruce pro meis rogans levo manus meas *ad Templum Sanctum* tuum, ut videlicet ipsi mei sint una domus, unum ovile, unum corpus, unum *Templum Sanctum tuum*, super me Petram solidam fundatum, portæ inferi non prævalebunt ad ejus omnimodam destructionem: quia ego illud in triduo reædificabo, dum fide, spe, atque charitate meos, ne omnino deficiant, confortabo. Ego enim nunc orans, & extollens in cruce *manus meas ad Templum Sanctum tuum*, rogo non solùm pro Petro, ut non deficiat fides ejus, sed etiam pro tota Ecclesia, & pro unoquoque fideli in Ecclesia, ut fides ejus non deficiat, sed proficiat, ita ut fundamento fidei addatur altitudo spei, & hæc altitudo consummetur in latitudine charitatis.
C Hæc enim tria, scilicet Fides, Spes, & Charitas est illud triduum, in quo reædificatur Templum Sanctum, dum DEUS & creditur omnipotens ad faciendum quod vult, & speratur verax ad persolvendum quod promittit, & amatur pro eo, quod in suis electis opera bona facit gratis, quibus æterna beatitudinis præmia gratis promisit. In factis suis agnosce Deum omnipotentem, & habeto ad eum timorem, contra cujus iram non invenis protectorem ipso potentiorem. In promissis suis crede illum veracem, & tu respuens vanas mundi promissiones, imò seductiones tene solam Divinæ promissionis veritatem. In beneficiis suis scias ipsum esse gratuitum, & pro spontanea gratia dilige illum. Sic Timor, Veritas & Dilectio quasi lux trium
D dierum illuminabit cor tuum, ut triduo sustineas Dominum, ut exeas de Ægypto per viam trium dierum, ut expectes reædificationem templi Dominici post triduum.

Item si consideres totam hujus mundi fabricam propter hominem conditam, liquidò apparet, quòd homo sic debuit servire Creatori suo in hoc mundo tanquam Sacerdos in templo, rectè utendo creaturis ad servitium Creatoris. Primus quippe homo est ille Sacerdos, de quo dicitur in lege: *Si peccaverit Sacerdos delinquere faciens populum, offeret vitulum pro peccato.* Revera iste Sacerdos in Lev.4.3. suo peccato derelinquere fecit populum: quia peccatum ipsius actuale factum est originale omni populo de ipso nato, & nascituro, excepto solo illo, qui tanquam

vitu-

vitulus erat offerendus pro eodem peccato abolendo, cujus est hæc vox: *Ad te Domine clamabo, DEUS meus ne sileas à me, ne quando taceas à me, & assimilabor descendentibus in lacum. Exaudi Domine vocem deprecationis meæ, dum oro ad te, dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum.* Si enim primus homo cum tota sua posteritate permansisset in DEI servitio, totus mundus fuisset ei pro templo, purumque obsequium acceptabile DEO fuisset sacrificium in hoc templo Divina potentia firmiter fundato, Divinâ sapientia per varias formas ornato, Divina bonitate ad multas utilitates aptato, ac dedicato ad longam festivitatem Sabbathi celebrandi sine vespere, sine fine in hujus mundi amplissimo templo. Nunc autem quia sacerdos hujus templi peccavit, ac delinquere faciens populum violavit totum templum, ut regnet peccatum per totum hoc templum, id est, per totum mundum, Ego Christus vitulus immaculatùs pro eodem peccato abolendo, proque ipso templo instaurando, & purgando nunc *extollo manus meas ad templum sanctum tuum* DEUS Pater: Ut qui per me Verbum creasti Mundum, nunc per me hominem crucifixum, per me vitulum immolatum restaures Mundum, ita ut ipse Mundus fiat, & permaneat *templum sanctum tuum.*

Nunc pensemus, quàm late patet sensus orationis hujus, qua dicit Patri æterno Filius coæternus homo factus. *Ad te Domine clamabo, DEUS meus ne sileas à me: ne quando taceas à me, & assimilabor descendentibus in lacum. Exaudi Domine vocem deprecationis meæ, dum oro ad te, dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum.* Non enim solummodo in verbis istis intelligitur vox Filii Patrem orantis, verùm etiam hominis assumpti suam Divinitatem interpellantis, ut sit sensus: Ego assumptus homo *ad te clamabo DEUS meus, ne sileas à me*, id est: Tu Deitas mea, in qua ego Filius David, Filius DEI sum DEUS æquè ut Pater DEUS & Spiritus Sanctus DEUS: Tu DEItas mea, cùm sis Verbum Patris, *ne sileas à me* homine, quem tu Verbum tibi personaliter univisti. Tu Verbum DEUS, *ne sileas à me* jam à duodecimo anno ætatis meæ, secundùm quod homo natus sum de Virgine, tu DEUS Verbum sonuisti per me: Tunc enim inventus sum in templo in medio Doctorum audiens, & interrogans illos, atque respondens ita sapienter, ut stuperent, qui audiebant super prudentia, & responsis meis. Postea cœpi facere, & docere usque in hanc horam Passionis & crucifixionis, in qua hora tanta est potestas tenebrarum, ut non solùm discipulus meus præcipuus in hac nocte sit me ter negaturus, verùm ego ipse quoque sicut agnus coram tondente obmutescens non aperiam os meum coram iniquis judicibus, qui non haberent potestatem in me, nisi esset illis datum desuper. Sed licèt terra data sit in manus impii, cui est permissa potestas carnem meam crucifigendi: tu tamen Verbum DEUS mihi homini personaliter unitum *ne sileas à me: ne quando taceas à me.* Tunc etiam quando putabunt Judices iniqui tibi Verbo DEO impositum esse silentium, propterea quia non sonabis per os meum, illorum prædamnatione, vel ipsa mea morte obclusum, *ne sileas à me: nequando taceas à me*, sed per vocem sanguinis mei clamantis de terra tu Verbum tunc maximè sona, ita ut etiam in inferno audiaris, anima mea illuc descendente, atque talia illic dicente ac faciente, quibus manifestum fiat principibus tenebrarum, quòd ego *non assimilabor descendentibus in lacum*, quos illuc trahit pondus peccatorum vel originalium, vel actualium. Ego enim carens omni peccato sic ero in inferno solus *inter mortuos liber*, ut alios quoque possim inde liberare, atque ipsi morti insultare Ps. 87. 5.
B dicens: *Ubi est mors victoria tua, ubi est mors aculeus tuus?* Ecce venit princeps & præpositus tuus quærens in me aliquid tuum vel suum, & in me non habet quicquam. 1. Cor. 15. 55.

Jure igitur ego injuriosè à te o mors morsus, & quasi alter Jonas huc in ventrem tuum glutitus ero mors tua. Licèt enim te mordente factum sit, ut & corpus meum sepultum jaceat in ventre terræ tribus diebus, & tribus noctibus, atque anima mea sit in ventre inferi tanquam in ventre ceti: tamen o mors ero mors tua, quia sic ero revomendus à te, ut sauciatis, & mortificatis tuis vitalibus per meam doctrinam convertatur Ninnive, id est, mundus, ad quem convertendum priùs ire volui, cùm dicerem discipulis meis: *In viam gentium ne abieritis.* Item: *Non sum missus, nisi ad oves, quæ perierunt domûs Israel.* Talia dicendo velut alter Jonas fugiebam de via civitatis Ninnive: sed in ipsa fuga tempestate Judaicæ persecutionis propter me sæviente gravi sopore mortis obdormivi secundùm corpus, & secundùm animam descendi in infernum tanquam in ventrem ceti. Tertia ergo die resuscitatus à mortuis juxta quod impossibile est teneri me in ventre ceti sive inferi, dicam Apostolis meis: *Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra: euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ.* Illi autem profecti prædicabunt ubique in tota Ninive me cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis, atque ita ego, qui in propria persona mea recusavi prædicare in Ninive, imò in omnibus civitatibus gentium, ego ipse in Apostolis meis loquens, & operans prædicabo in toto mundo pœnitentiam.

C Matt. 15. 24. Matt. 28. 18. & 19.

D Si humana voce mea silente, dum ero in sepulchro, Verbum quoque humanitati meæ unitum pariter sileret, non tanta utilitas de morte mea fieret. Ideo ego moriens homo dico tibi immortali DEO Verbo mihi unito: *Ne sileas à me, ne quando taceas à me.* Fac ut promisisti dicens in Propheta: *Propter Sion non tacebo, & propter Jerusalem non quiescam, donec egrediatur ut splendor justus ejus, & salvator ejus ut lampas accendatur.* Ecce cùm sim homo *justus*, & confitente ac dicente centurione: *verè hic homo justus erat*: & ipso traditore id ipsum fatente cùm dicit: Isa. 62. 1. 2. Luc. 23. 47.

pecca-

Matt.27.4. *Peccavi tradens sanguinem justum* : consonante
Matt.27.24. quoque Pilato, ac dicente : *Innocens ego sum à*
Matt.27.19. *sanguine hujus justi* : cui uxor dixerat : *Nihil tibi, & justo illi* : Cùm, inquam, sic homo *justus* sim ego, ut etiam ab injustis justitia mea testimonium habeat, claudendus tamen sum in sepulchro sub sepulchrali lapide magno & signato. Item cùm sim ego *lampas*, de qua dici-
Job.12.5. tur in Job : *Lampas contempta apud cogitationes divitum parata ad tempus statutum* à divitibus Principibus Sacerdotum me contemnentibus : ecce jam in morte mea sic ero extinguendus, ut non habeam speciem, neque decorem, & aspectus meus in me non sit, qui quasi lampas aliis aspectum dedi, quando cœcos illuminavi, & alia opera spectabilia feci. Tu autem Verbum DEI Patris, mihi homini unitum, priusquam in carnem descenderes, prænoscens tuæ carnis passiones dixisti, quod
Isa.62.1. & 2. supra est positum : *Propter Sion non tacebo, & propter Jerusalem non quiescam, donec egrediatur ut splendor Justus ejus, & Salvator ejus ut lampas accendatur.* Ut ergo justificeris in sermonibus tuis, ut justus, & verax appareas, tu DEUS Verbum mihi humanæ naturæ unitum *ne sileas à me*, donec ego justus egrediar de clausura sepulchri : *ne quando taceas à me*, donec ego lampas per mortem extincta iterum accendar in Resurrectionis gloria, & per Ascensionem meam ponas super candelabrum totius Ecclesiæ tam in cœlo regnantis, quàm in terra peregrinantis, super Thronos, super Cherubim, & super omnes Principatus, & Virtutes.

Ne sileas à me, neque taceas à me, sed in clamore sanguinis mei tu Verbum clama de terra, & in clamore animæ meæ clama de ventre inferi quasi de ventre ceti, *neque sileas*, vel taceas ab hoc gemino clamore, donec me resuscites, & per gloriam Resurrectionis evidentissimè notum facias, quod *non assimilabor descendentibus in lacum*, sed potiùs ascendam in cœlum, nullum de cœtero silentium habiturus, ut cupit hic mundus in maligno positus. Nam de hoc mundo illi sunt, qui discipulis meis di-
Act.5.28. cunt : *Præcipiendo præcepimus vobis, ne loqueremini in nomine isto, & ecce replêstis Jerusalem doctrina vestra.* Itane, o Judæi, vestra invidia vos torquet, quòd Verbum incarnatum, cui vos putâstis carneum os morte clausum, per Apostolorum ora sonat in Jerusalem? Paululum expectate citò visuri, unde ampliùs torqueamini,
Rom.10.18. quando *in omnem terram* exibit *sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Sic ad æmulationem ducendi, & in terram mittendi estis, ut sanguis ejus, quem imprecati estis vobis &
Matt.27.25. filiis vestris dicendo : *Sanguis ejus super nos, & super filios nostros*, usque in finem sæculi clamet de terra, id est, de sancta Ecclesia contra vos imitatores Cain fratricidæ. Neque iste clamor aliquando admittet silentium, donec de vobis vestrisque similibus omnibus impiis, odio fraterno tabescentibus, plenum fiat judicium, in quo judicio apparebit, quòd Christus filius David, idemque filius DEI æterno Patri

A omnino consimilis falsò à vobis est assimilatus *descendentibus in lacum*, quando cum iniquis reputâstis eum tali astutia, ne ipsius magis, quàm hominis iniqui doctrina esset authentica. Sic machinati estis intra vos dicendo : *quando morietur, & peribit nomen ejus?* Ps.40.6.
Nam ut moreretur ipse manente bona fama nominis ejus, parum fuit vobis, à quibus ideo cum iniquis reputatus est, ut periret nomen, & fama ejus.

Habetis in hac astutia suppares multos vestræ nequitiæ imitatores, ora justorum volentes, & studentes obcludere machinando, & diffamando multa opprobria, & vituperia contra veritatis assertores, unde vel illi obmutescant, vel illis loquentibus nulla sit eis
B auctoritas. O Judæi, & vos & sequaces vestri vano furore agitamini putantes possibile, ut accidat silentium Verbo æterno, & ut perdat nomen is, cui *datum est nomen, quod est super omne nomen.* Phil.2.9.
Etsi ad horam tacuerit os carnis ejus in sepulchro, tamen ejus in Passione agonizantis exaudita est oratio, qua dixit homo mortalis de Verbo sibi insito : *DEUS meus, ne sileas à me, ne quando taceas à me, & assimilabor descendentibus in lacum.* Et utique tanta est virtus hujus orationis, ut non solùm in se ipso æternaliter, sed etiam in suis organis, electis scilicet hominibus, perpetualiter sit sonorum DEI Verbum, & non solùm in se ipso DEUS Homo, sed etiam in suis membris dissimilis inveniatur
C descendentibus in lacum : quoniam palam est, & ipsum ad cœlos, imò super cœlos cœlorum ascendisse, suaque membra omnia trahere ad se, juxta quod ipse dixit : *Ego si ex-* Joan.12.32.
altatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum. Item : *Volo, Pater, ut ubi ego sum, ibi sit & minister meus.* Joan.17.24.

Redeamus nunc ad ejus orationem, qua post invocationem Patris, & Verbi sibi uniti Spiritum Sanctum quoque invocat in Christo humana natura dicens : *Exaudi, Domine, vocem deprecationis meæ, dum oro ad te, dum extollo manus meas ad Templum Sanctum tuum.* Ego Verus David Patrem meum orans dixi : *Ad te Domine clamabo.* Divinitatem quoque
D insiti, & uniti mihi Verbi æterni orans dixi : *DEUS meus, ne sileas à me, nequando taceas à me, & assimilabor descendentibus in lacum.* Nunc ut oratio mea trina Trinitatem totam naturæ humanæ reddat placatam, & propitiatam dico ad Spiritum Sanctum : *Exaudi Domine* Sancte Spiritus vocem *deprecationis meæ, dum oro ad te*, dum scilicet oro Patrem ad obtinendum te, non mihi, qui semper habeo te : quia tu sempiterna statione requiescis in me, cùm ego sim flos egressus de virga Jesse, super quem sempiternâ requiescis requie tu Spiritus Domini, qui hactenus in tota sylva generis humani tutam requiem non invenisti. Non, inquam, *oro ad te* mihi obtinendum, sed meis, qui-
bus

bus tu Paraclitus es necessarius in remissionem peccatorum, & acquisitionem Virtutum, quorum neutrum mihi est necessarium, cùm ego peccatum non fecerim, nec inventus sit dolus in ore meo, cui necessaria sit remissio. Cùmque sim ego ipse non tam homo virtuosus, quàm ipsa Dei virtus dicenda, cui virtuti ad sui majorationem nulla est virtus adjicienda. Quando enim Spiritus Sanctus supervenit in Virginem Matrem, & Virtus Altissimi obumbravit ei, tunc ego novus homo ita sum conceptus, ut de Adam naturam, non culpam trahentem, & indutus fortitudine, ac præcinctus virtute Divinitatis possim â peccatis liberare, & virtutibus ornare credentes in me, & confitentes
1. Cor. 1. 24. me *Christum DEI virtutem & Dei Sapientiam.* Proinde non propter me, sed propter meos dico tibi Sancte Spiritus: *Exaudi, Domine, vocem deprecationis meæ* liberando meos à peccatis, & pœnis. *Dum oro ad te* pro virtutibus, & aliis bonis obtinendis non mihi, sed meis, *Exaudi me* pro meis orantem, & deprecantem.

Atque ut vocem deprecationis, vel orationis exaudibilem faciat virtus operationis, opus magnæ obedientiæ, magnæ humilitatis, patientiæ, atque charitatis: Operor, *dum extollo manus meas* in cruce. Sic enim expiabitur peccatum Adæ suas manus extendentis ad pomum de ligno vetito comedendum, dum ego novus Adam fortis homo pro vetere homine decrepito & debili satis faciens *extollo manus meas.* Lex naturalis hoc admittit, ut pro decrepito & infirmo Patre filius fortis duellum faciat. Et ego secundùm hujus legis justitiam pro infirmante genere humano, cujus ego sum filius, qui sum filius hominis, viriliter contra mortis Principem pugno, *dum extollo manus meas* in cruce. Quò extollo? *Ad templum Sanctum tuum.* O! tota Sancta Trinitas.

Principaliter namque templum corporis mei templum totius Trinitatis est, in quo habitat omnis plenitudo Divinitatis corpora-
Joan. 14. 10. & 11. liter, quia *ego in Patre, & Pater in me est*, & in ambobus est unus Spiritus, una charitas, una bonitas, una voluntas. Ego quippe sum æterna Dei sapientia, cui æterna, & Paterna inest omnipotentia cum benignitate, quæ Spiritus Dei est. Quocirca templum corporis mei templum totius Trinitatis est, in quo templo,
Joan. 14. 9. *qui videt me, videt & Patrem meum*, pariterque Spiritum Sanctum. Et licèt quodammodo specialiter ego Sapientia ædificaverim mihi domum sive templum hoc non manufactum, dum solummodo ego Dei Sapientia sim incarnata, non Pater, aut Spiritus Sanctus: tamen dum mihi æternæ Sapientiæ consubstantialis creditur æterna potentia & æterna bonitas, id est, Pater, & Spiritus Sanctus, templum corporis mei, quod ego Sapientia, ego Verbum, ego Filius inhabito per susceptionem Incarnationis Pater quoque ac Spiritus Sanctus inhabitant per plenitudinem Divinitatis suæ, ac meæ, omnem quidem creaturam complectentis, continentis, gubernantis, & sustentantis, attamen templum corporis mei corporaliter inhabitantis, non quòd corporalis sit æterna Trinitas & Trina Divinitas, sed quòd incorporata vel incarnata sim ego Sapientia una in Trinitate persona, non in carnem mutata, sed carni adunata.

Proinde *dum extollo manus meas ad templum* sanctum tuum O æterna Trinitas, ego unus de numero trium, qui *tres unum sunt*, ego, inquam, 1. Joan. 5. 7.
unus, & *Templum* sum & Sacerdos templi & Sacrificium, & DEUS factor, & auctor Templi. Templum sum, extra quod nullum est acceptabile sacrificium: Sacerdos sum, Sacrificium sempiternum sum, per quod solum fit remissio peccatorum. DEUS ego sum, cui sola una cum DEO Patre, ac Spiritu Sancto debet offerri sacrificium. Contingit ergo, dum offero me ipsum Sacrificium vespertinum, ut solvatur templum, in quo fit Sacrificium. Ideo non solum de templo jam ædificato nunc oro, & *extollo manus meas*, sed etiam ad *templum* denuo reædificandum intendit hæc oratio mea, *dum extollo manus meas ad templum Sanctum tuum*, id est, ad hoc resuscitatum de morte corpus meum sit *templum* vivum deinceps nulla morte dissolvendum. Sit *sanctum* dedicatione illa sanctificatum, de qua dico mentione meorum præmissa: *Et pro eis ego sanctifico me ipsum, ut sint & ipsi sancti* Joan. 17. 19.
ficati in veritate. Sit etiam *tuum*, secundùm quod dico tibi Pater: *Et mea omnia tua sunt, & tua mea*, vel potius eo modo, quo tu dicis mihi: *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Item in Psal. 2. 7.
Evangelio dicis de me: *Hic est Filius meus dilectus,* Matth. 3. 17.
in quo mihi complacui. Sic enim vocas me Filium tuum, & ego voco te Patrem meum, ut hoc Possessivum pronomen ab omnibus adoptatis filiis omnino sit alienum, quos etiam ego â me tuo unigenito distinguo dicens: *Ascendo ad Pa-* Joan. 20. 17.
trem meum, & Patrem vestrum, Deum meum & Deum vestrum. Non dico: Asceudo ad Patrem nostrum: quia singulariter ego sum tuus filius Unigenitus consubstantialis, quod dici non convenit de aliis Filiis. Neque dico: Deum nostrum, sed cautè distinguens dico: *Deum meum, & Deum vestrum.* Sic enim es Deus meorum, Deus videlicet Abraham, DEUS Isaac, DEUS Jacob, sive DEUS Israël, ut eis hoc sit magnum & plenum gaudium, quod tu post labores certaminum bonorum dabis te ipsum eis in præmium Beatitudinis, quibus priùs dedisti te in adjutorium laboris. *Deus* verò *meus* es, quia homo sum tuus filius, tibi consubstantialis propter meam Divinitatem, sicut Matri Virgini consubstantialis sum propter meam humanitatem. Sic tuus, ut tu sis in me, & ego in te. Nam ego, & tu sumus unus Deus. Neque tu inveniris extra me *tem-* Exod. 15. 17.
plum tuum Filium tuum, *Sanctuarium tuum, quod firmaverunt manus tuæ*; neque ego invenior extra te Patrem meum. Judæi quærunt te extra me, ideoque non inveniunt te. Ariani secernunt me â te, ideoque non inveniunt neque me, neque te.

Vis autem tu, Lector benevole, admittere A quantulamcunque digressionem, qua tibi demonstretur, in templo, quod Christus est, habitare totam Trinitatem, id est, æternam Potentiam, æternam Sapientiam, æternam Bonitatem, quibus tribus vocabulis jam supra notavimus æternam Trinitatem, non quòd Pater solus sit Potentia, vel solus Filius Sapientia, vel solus Spiritus Sanctus Benignitas aut Bonitas: sed cùm quisque trium substantialiter, & æqualiter sit potens, sapiens, & benignus, tamen hæc differentia notatur in tribus, ut in fide Catholica solum Patrem confiteamur Omnipotentem, cùm æquè constet Filium Spiritum Sanctum Omnipotentem, nec tres Omnipotentes, sed unum Omnipotentem esse sciamus in tribus personis Deum. Ideo verò, ut arbitror, fatemur B nos credere in Deum Patrem omnipotentem, ne subintret humana cogitatio, putans æternum Patrem jam debilitatum præ nimio senio, ex quo dicitur *Antiquus dierum* in Daniele apparens cum cano, & senili capite. *Dan. 7. 9.* Filius autem hominis, qui narratur ibidem usque ad antiquum dierum venisse, ne pro juventute sua putetur minus aliquid sapere suo antiquo Patre, rectè dicitur sapientia, cùm tamen & Pater atque Spiritus Sanctus non minus sit sapientia. Spiritum verò Sanctum poterat humana cogitatio fingere quasi nimis austerum: quia solet austeritas timeri etiam hominum Spiritualium. Ne Dei Spiritus putetur austerus, dicitur benignus, & in his tribus, videlicet æternâ Potentiâ, æternâ Sapientiâ, æternâ Benignitate intelligitur, vel si non potest in- C telligi, sanè creditur tota Sancta Trinitas, quæ sic habitat in CHRISTO tanquam in templo suo non manufacto; ut nulla sit trium confusio, vel divisio. Nam Pater diligit Filium non extra se, sed in se. Quis enim sapientiam suam non diligit in se, quam videt & habet in se? similiter Filius diligit Patrem in se, quia videt se potentem & sapientem in Patre Omnipotente. Dilectio verò, qua se mutuò diligunt Pater, & Filius, ipsa rectè intelligitur Spiritus Sanctus.

Matth. 3. 17. Audi, utrum vox Patris huic, quod loquimur concordet: *Hic est*, inquit, *Filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* Non separatim dixit: ego mihi complacui, neque dixit separatim: ille mihi complacuit; nec verò simul dixit: ego mihi complacui, & ille mihi complacuit; D sed dixit: ego *mihi complacui in ipso.* Hoc est, quod de me mihi placet, in ipso est, extra ipsum non est: qui quod ego sum, ipse est: quia enim aliud, quàm quod ipse est, non sum, extra ipsum mihi placere non possum. *Hic est* ergo *Filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* Quicquid mihi placet, in ipso, & per ipsum placet. Ipse enim est Sapientia, per quam feci omnia, in ipso æternaliter disposui, quicquid temporaliter feci. Et tantò amplius unum quodque opus meum diligo, quantò perfectiùs illud primæ dispositioni concordare video. Nolite putare, quod ipse tantum sit mediator in reconciliatione hominum: quia per ipsum & commendabilis & placita sit aspectui meo conditio omnium creaturarum. In ipso amo cuncta opera mea, quæ facio, & non amare nequeo, quod intueor simile illi, quem amo. Solus ille mei offendit, qui ab ejus similitudine recedit.

Si ergo vultis mihi placere, ei similes estote, *ipsum audite*, & si forte ab ejus similitudine malè agendo recessistis, ipsum imitando, redite: & in ipso datur præceptum, & in ipso datur consilium: Præceptum, ut persistatis; Consilium, ut redeatis. Utinam tenuissetis præceptum! sed quia hoc transgressi estis, saltem audite consilium, *Ipsum audite.* Magni Consilii Angelus vobis mittitur, ut qui conditis datus fuit ad gloriam, idem veniat perditis ad medelam. *Ipsum audite.* Ipse est Conditor, ipse est Redemptor, ipse Deus vos mecum condidit, qui vobiscum solus homo advenit. *Ipsum audite*, ipse est forma, ipse est medicina, ipse est exemplum, ipse est remedium, *ipsum audite.* Felicius fuisset semper tenuisse ejus similitudinem; sed jam non minus erit gloriosum ad ejus redire imitationem. *Ipsum audite.* Recognosce homo in illo Paternam omnipotentiam, qua de nihilo factus es, venerare in illo Verbi sapientiam, per quod factus es, & de cujus imagine rationalis formatus es. Cole in illo uno Salvatore tuo totam Trinitatem. Cole potentiam filiali, & casto timore. Cole sapientiam veritatis casta inquisitione, ac falsitatis forti abdicatione. Cole benignitatem voluntariâ, & promptâ imitatione. Sicut enim Divina benignitas omnia fecit, & facit ad utilitatem: sic etiam *unicuique datur Spiritus ad utilitatem.* *1. ad Cor. 12. 7.* Noli esse protervus, ac superbus, ne offendas Christi potentiam; noli esse fatuus, ne offendas ejus sapientiam. Noli esse malignus vel inutilis, ne offendas ejus bonitatem. Esto humilis, prudens & benignus cultor ipsius, & sic non ad judicium tuum vocaris ab ipso Christo Christianus. *Ipsum audite*, ô Christiani, Trinitatis cultum vos docentem. Nam ut sitis humiles Patri Altissimo subditi, & non dicat quis vestrûm in corde suo: similis ero Altissimo, *ipsum audite* dicentem: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* *Matth. 11. 29.* Ut sitis prudentes ad honorem vos illustrantis Divinæ sapientiæ, sitisque benigni per imitationem bonitatis ipsius; *ipsum audite* dicentem: *Estote prudentes, sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.* *Matth. 10. 16.* In humilitate vestra cultores eritis Patris Altissimi, cui superbus angelus noluit submitti dicens in corde suo: *Similis ero Altissimo.* *Isa. 14. 14.* In serpentina prudentia cultores eritis Filii, qui sicut serpens exaltatus est in eremo, ita exaltatus est in ligno, *ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* *Joan. 3. 16.* In columbina simplicitate cultores eritis Spiritûs Sancti, qui apparuit in specie columbæ, ubi vox Patris audita est dicens, Hic est *Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite.* Qui habet aures audiendi audiat, quod vox Patris de cœlo super Christum clamat: *Ipsum audite. Deum nemo vidit unquam, sed unigenitus, qui est in sinu Patris, ipse enarravit*, *Joan. 1. 18.* ipsum audite, Ipsum audite vos instruentem per manifesta opera & verba, quæ *cœpit facere, & docere à* Baptismo *Act. 1. 1.* Joannis

Joannis usque in diem, quo præcipiens Apostolis per Spiritum Sanctum, quos elegit, assumptus est. Ipsum audite vos docentem per Sancti Spiritûs emissionem, quo inflammati Apostoli loquebantur variis linguis magnalia DEI. Ipsum audite loquentem vobis in Sancto Evangelio, in

2. Cor. 13. 3. quolibet suo Apostolo. *An experimentum ejus quæritis, qui in me loquitur Christus*, ait unus Apostolorum. Loquitur veritas omne verbum veritatis. Etiam in suis inimicis vera loquentibus, loquitur veritas Christus, ipsum audite. Per omnia, quæ verè sunt veritas, Christus insinuat se ipsum sicut artificiosum ingenium per opus

Matth. 23. 2. & 3. mirificum se ipsum insinuat. *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisæi, quæ dicunt facite, quæ autem faciunt nolite facere*, ait Christus. Ipsum audite. Ipse veritas, ipse veritatis ostium, ipse Ostiarius, ipse se ipsum aperit, & nemo claudit, ipsum audite.

O homo quid causaris ignorantiam tuam? Ecce ipsa tua natura te arguit, ipsa convincit. Nôsti qualis sis, unde venias, quem factorem habeas, quo mediatore egeas, & tu adhuc impudenter te defendendo contra Deum clamas? Nôsti, quia malus es, & quia à bono opifice malus factus non es, & cessas, & non clamas ad eum, qui fecit te, ut veniat & reficiat, qui creavit, ut redimat? Noli dubitare de potentia ejus, vide opera ejus, quanta sint? Noli dubitare de sapientia; vide opera ejus, quàm pulchra sint, Noli dubitare de benivolentia; vide opera ejus; quomodo ad utilitatem tibi serviunt. Monstrat ergo tibi in suo opere, quantum possit in tua Redemptione. Monstrat tibi idem, quàm formidandum possis expectare judicem, si nolueris habere Redemptorem. Nemo ei resistere potest, quia Omnipotens est. Nemo eum fallere potest, quia sapientissimus est. Nemo eum corrumpere potest, quia omnibus bonus est. Nemo eum declinare potest, quia ubique est. Nemo eum iratum tolerare potest, quia æternus est. Nemo eum flectere potest, quia immutabilis est.

Si ergo nolumus talem sentire Judicem, ipsum amemus pro nobis orantem, & dicentem; *Ad te Domine clamabo, Deus meus, ne sileas à me, ne quando taceas à me, & assimilabor descendentibus in lacum. Exaudi vocem deprecationis meæ, dum oro ad te, dum extollo manus meas ad templum Sanctum tuum.* Non enim pro culpa mea, sed pro aliis *extollo manus meas* in cruce, ad hoc scilicet, ut fiant *templum Sanctum tuum* mihi coædificati, & concorporati, qui sum *templum Sanctum tuum*. Ad hoc *extollo manus meas ad templum Sanctum tuum*, ut simul tota Ecclesia super me petram firmiter ædificata, & benè fundata sit *templum Sanctum tuum*. Sit etiam quælibet specialis Ecclesiâ, verbi gratia Romana, vel Antiochena, seu Jerosolymitana, vel altera qualiscunque manens in Catholica fide *templum Sanctum tuum*, neque fiat spelunca latronum, sed vocetur domus Dei habens titulum

Gen. 28. 17. hunc superliminari suo inscriptum: *Terribilis est locus iste, hic domus Dei est, & porta cœli, & vocabitur aula DEI.* Item; *O quàm metuendus est locus iste, verè non est hic aliud nisi domus Dei, & porta cœli.*

Ad hoc etiam *extollo manus meas* in cruce, ut quilibet unus Catholicus cruce mea signatus, & cum omnibus Sanctis comprehendens, quæ sit ipsius crucis latitudo, longitudo, sublimitas, & profundum, sit *templum Sanctum tuum*, latum, longum, sublime, ac profundum: *Latum* per charitatem, *longum* per fidei longanimitatem, *altum* per spei celsitudinem, *profundum* per judiciorum Divinorum profundum timorem, qui hominem reddit justum, & timoratum.

Postremò etiam ad hoc *extollo manus meas* non in templo manufacto, Judæorum sceleribus polluto, sed extra portam sub dio, ut crux mea non unius templi Jerosolymitani, sed totiùs mundi sit ara, & ipse mundus, in quo idolatria grassante immolabatur Dæmoniis amodo sit *Templum*, non Idolium. Sit *templum*, in quo ab ortu solis usque ad occasum laudent pueri nomen Domini. Sit templum, in quo abjectis Idolorum sordibus oblatio munda offeratur, non Diis multis. de quibus dicitur: *Omnes Dii gentium dæmonia.* Psal. 95. 5.
sed uni Deo sit templum, Divinâ potentiâ firmiter ædificatum, Divinâ sapientiâ per varias rerum figuras quasi per multas picturas & sculpturas ornatum Divinæ benignitatis gratiâ per *omne datum optimum, & omne donum perfectum* Jacobi 1. 16.
desursum descendens à Patre luminum, sic illuminatum, ut *gaudeat tellus tantis irradiata fulgoribus, & æterni regis splendore illustrata totius orbis se sentiat amisisse caliginem. Lætetur & Mater Ecclesia tanti luminis adornata fulgoribus*, ubique in toto mundo electis fulgentibus, quos expavescentes Principes tenebrarum fugiant in abyssum, nunc sigillatim ac particulariter, sed in judicio universali universaliter, quando cœperint; fulgere justi sicut sol in Regno Patris eorum, quando *docti fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.* Quando æterna lux Beata Trinitas, & Principalis Unitas, quæ nunc videtur quasi per speculum & in ænigmate videbitur manifestè. (Eccl. in Benedictione cerei Paschalis.) (Dan. 12. 3.)

Antequam ara crucis esset erecta in mundi hujus templo, densissimæ tenebræ fuerunt, quoniam per creatorem creaturas adoraverunt, & coluerunt, etiam qui sapientiores in hoc mundo visi sunt. Nam gentiles Philosophi pro magna cœli fabrica laudaverunt Jovem, pro temporum dispositione laudaverunt Saturnum, pro maris tempestate placanda supplicaverunt Neptuno, Pro abundantia frugum Cereri obtulerunt sacrificium. Quando vinum à Deo creatum lætificabat corda hominum, ipsum non vini Deum creatorem, sed vinitorem quendam Bacchum laudabant. Rhetores Mercurium, bellatores Martem, pugiles Herculem, Medici Asclepium, * venatores Dianam, fornicatores Venerem, sive Beelphegor adoraverunt, & coluerunt, quibus Idolatriæ sordibus etiam polluerunt *templum Sanctum tuum*, Domine, quod erat in Jerusalem, ut non esset * *Æsculapium*

 vel

vel unum templum in toto mundo, in quo purè A sacrificaretur tibi DEO vero. Sed ego Christus verus Pontifex nunc in cruce *extollo manus meas ad templum Sanctum tuum*, id est, ad hoc, ut mundus iste ab Idolorum sordibus purgatus fiat *templum Sanctum tuum*, nunc ubique crescente vera Religione, posthac autem subsequente per ignem tanta mundi purgatione, ut in novo cœlo & nova terra fulgeat claritas Divina, sitque sancta, & munda tota mundi fabrica quasi *templum Sanctum tuum*, in quod nihil ulterius inquinatum introibit, sed immundis de mundo exterminatis tunc sola munditia in mundo regnabit, & in toto mundo tunc innovato tanquam in templo reædificato Trina Divinitas ita clarescet, ut regnanti Dei Potentiæ nulla fiat rebellio, regnanti Sapientiæ nulla fiat contradictio, regnanti Boni- B tati nihil mali obsistens appareat. Nunc verò ante hanc universalem *templi*, id est, totius Ecclesiæ purgationem tantum proficiet, quod *extollo manus meas ad templum Sanctum tuum*, ut sit ipse mundus *templum Sanctum tuum*, in quo etsi Potentia tua inveniat rebellionem, Sapientia contradictionem, Bonitatem offendat impietas, tamen potens, & benigna Sapientia tua vincat malitiam attingens à fine ad finem fortiter, & disponens omnia suaviter, ita ut non regnet peccatum Idolatriæ, vel alterius nequitiæ in eorum mortali corpore, qui per totum mundum fiunt
Luc. 22. 19. *Templum Sanctum tuum* per hoc meum Sacrificium, quod ego nunc offero, quod meis offerendum instituo dicens illis: *Hoc facite in meam commemorationem*.

Faciant hoc igitur illi, quibus ego dixi: *Hoc facite*. Dixi autem hoc discipulis meis, & in C illis ipsorum sequacibus Catholicis fidelibus: Faciant illi, & non alii. Nam si alii in schismate, vel in hæresi aliqua manentes præsumunt hoc facere, cum Nadab & Abiu ignem alienum offerentibus, sive cùm ducentis quinquaginta viris in contradictione Chore contra Moysen, & Aaron thurificantibus peribunt, nisi pœnitentiam egerint, & ritum legitimè sacrificandi per me ac meos institutum tenuerint. Quem ritum fideles Catholici observantes, & quanta valent munditia mundum corporis ac sanguinis mei sacrificium litantes, dum hoc faciunt, non in lucri terreni acquisitionem, sed *in meam commemorationem* ego in ipsis & per ipsos me ipsum sacrifico, ego per ipsos D & in ipsis populum benedico, & sanctifico, ego in ipsis & per ipsos *manus extollo ad templum Sanctum tuum*. Etiamsi tales erunt, qui me in altari Sancto immolabunt, quales isti lanistæ sunt, qui ex officio sibi desuper dato me in ara crucis mactant, licèt ipsi sibimet judicium manducent, & bibant, non desino tamen per eorum ministeria populum meum sanctificare ea sanctificatione, quam confert virtus sacrificii, non meritum ministri.

At si ex aliquo legitimo interdicto privati sunt officio, ut manifesti Simoniaci, & manifestè incestuosi, non ego per eos *extollo manus ad templum Sanctum tuum*, quia pollutum, & à me penitus alienum est eorum omne sacrificium, quod offerunt contra interdictum, præsertim si fuerit ipsum interdictum sub excommunicatione, vel anathemate promulgatum, sicut supra in alio Psalmo de interdictione Simoniacorum, & Nicolaitarum planè demonstratum est. Talium præambulus est Judas pessimus mercator, qui me tradit Scribis ac Pharisæis & Principibus Sacerdotum. Ipsi quoque cùm sint latrones, qui domum meam fecerant speluncam latronum, palliantes quodammodo suum latrocinium dicunt: *Nobis non licet interficere quemquam* tradentes me Pilato Præsidi, ut Joh. 18. 31. illo me judicante ipsi videantur innoxii, cùm sint latrones pessimi. Ad hoc verò me tradunt cum iniquis reputandum, & inter latrones crucifigendum, ut deleatur nomen meum. Sed tu Domine DEUS Pater, qui mihi proprio Filio tuo non parcis, sed pro peccatoribus liberandis tradis me,

*Ne simul tradas * me cum peccatoribus.* VERS. III.

Ne me tradas eâ intentione, quâ illi me tradunt. Et quia illi tradentes me perdere cogitant me: Tu *cum operantibus iniquitatem ne perdas me.* Nonne isti operantur iniquitatem, *qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum,* quando per osculum, quod est pacis signum, adimplent homicidium, etiam cùm dicerent mihi: *Magister, scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces?* sic *loquentes pacem* in ore, *mala* cogitabant *in cordibus suis* contra me, qui eram *proximus* eorum, natus de genere ipsorum, & qui non pertransivi sicut Sacerdos & Levita, sed ut verè *proximus* misericordia motus ap- Luc. 10. 31 & 32. propiavi, ut in eum, qui erat latronibus vulneratus, misericordiam facerem. *Mala autem in cordibus eorum*, quia odium voluntarium fuit in intentionibus eorum. *Si non venissem, & locutus non* Joan. 15. 22. & 24. *fuissem eis, peccatum non haberent. Nunc autem excusationem non habent de peccatis suis. Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Nunc autem & viderunt, & oderunt me* veritatem, & *Patrem meum* veracem, me veritatem peccata sua redarguentem, Patrem verò me gignentem, qui sum veritas, veracis Patris filius, qui sicut audio, veraciter judico bonum bonum, & malum malum, neque ut falsi, & fallentes Doctores, vel bonum malum, vel malum bonum dico, aut judico. Veritate itaque per me cognitâ par fuit, ut veritati acquiescerent, & de malis per me redargutis pœnitentiam agerent.

Et hoc revera facerent, si mala in manibus, vel in operibus tantùm haberent, & non *in cordibus*, id est, in intentionibus. Matthæus, & Zachæus publicani, Maria Magdalena, & Mulier Chananæa non habentes mala *in cordibus suis*, quæ tamen habuerant in operibus, citò auditâ veritate pœnituerunt, & veritatem se redarguentem dilexerunt: exempli gratia; cùm audisset mulier Chananæa propter gentilitatis errorem se canibus comparatam,

* *Vulgata: Trabas.*

tam, gratanter accepit veritatem auditam. Unde audire meruit: *O mulier magna est fides tua.* (Matth. 15. 28.) *Mala autem in cordibus eorum* sunt, qui de suis peccatis veritatem loquentem magis eligunt odire, quam audire, sicut isti, qui non per ignorantiam peccant, sed odio boni tabescentes diligunt *mala*, quæ sunt *in cordibus suis*, quia eis placent in corde mala perpetrata, vel adhuc perpetranda. Tam longè sunt à vera pœnitentia, qua planguntur admissa mala, nec admittuntur iterum plangenda, ut ipsi è contrario exultent in rebus pessimis jam perpetratis, & gaudeant, cum mala fecerint. In tali gaudio dicunt mihi: *Vah qui destruit templum Dei, & in triduo illud reædificat!* (Matth. 27. 40.) In tali gaudio dicent & ipsi, & sequaces eorum famulis meis: *Ubi est Deus eorum?* Quia enim gaudent, me tanquam sepulchrum non comparere, cùm permitto servos meos anxiari prosperantibus servis Mammonæ, ipsi servi Mammonæ visibiliter ostendentes Dominum suum Mammon servis meis in hoc mundo angustiatis & afflictis insultant dicentes: *Ubi est Deus eorum?* Quia ergo mali sunt, & *mala* sunt in *cordibus eorum*, ideo consentiens tuæ justitiæ, Deus Pater, dico:

VERS. IV. *Da illis secundùm opera eorum,* quæ fecerunt, *& secundùm nequitiam adinventionum ipsorum,* quam in cordibus gerunt. Ideò dico: *Secundùm opera, & secundùm nequitiam,* quia ego veritas etiam in ipsis pœnis veram diligo justitiam. Est autem justitia, ut eorum mala opera, manifesta manifestam accipiant vindictam, ut cæteri timorem habeant, & occulta nequitia puniatur occulta pœna. Erit autem *secundùm opera ipsorum* congrua pœna, ut quia me quasi propter locum, & gentem crucifigunt per ministros impii Romani, veniant Romani, & tollant ipsorum & locum & gentem non relinquentes lapidem super lapidem, qui non destruatur. Tunc propter opera, & *secundùm opera ipsorum* forinseca & manifesta foris manifestè vastabit eos gladius, & intus pavor cruciabit conscientiam secundùm intrinsecam *nequitiam adinventionum ipsorum.* Neque enim verè timuerunt, sed illic trepidantes, imò trepidationem simulantes, ubi non erat timor, dixerunt: *Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent nostrum & locum, & gentem.* (Joan. 11. 48.) Hunc timorem sibi adinvenerunt callidè machinantes, ut simplex populus hoc timore audito consentiret eorum nequitiæ contra me. Ergo Pater justè, *da illis secundùm opera ipsorum, & secundùm nequitiam adinventionum ipsorum.*

Et quidem licèt sit mala intentio eorum, tamen multis bona est & erit actio ipsorum. Ideo tu non secundùm bonum proventum, sed *secundùm opera manuum eorum tribue illis;* in ipsa retributione operum non pensans, quæ inde bona provenerunt, sed quæ ipsi mala intenderunt. Quamvis aliis ex facto illorum salus provenerit, tu tamen *secundùm opera manuum eorum tribue illis.* Nam in passionibus meis aliud est *opus eorum*, aliud est opus Divinum. *Opus eorum* hoc reputatur, quod ab eis malè intenditur, cùm dicunt in corde suo de me: *Quando morietur, & peribit nomen ejus?* (Psal. 40. 6.) Opus verò Divinum est, quod inde crescet nomen meum, unde ipsi putabant esse delendum. *Opus eorum* est, quod ego granum frumenti per homicidales manus eorum degustata morte in terram cado: sed opus Divinum est, quod resurgens à mortuis multum fructum affero. Tu ergo, qui judicas justè, & discernis opus eorum pessimum, & opus meum sive tuum bonum, *redde retributionem eorum ipsis.* Ego pro malis retribuo eis bona: sed illi *retribuebant mihi mala pro bonis.* (Psal. 34. 12.) Ergo tu, qui judicas justè, *redde retributionem eorum ipsis*, ut sua fallacia, qua putant fallere, ipsi fallantur & in astutia sua comprehendantur *secundùm opera manuum eorum.* Opera mala in me commissa voco propter hoc *opera manuum eorum*, quia studiosè, quod cœperant fecerunt, vel ne per gentiles milites excusent se, quibus me crucifigentibus ipsi ab homicidio in me commisso volunt videri tanquam innocentes, cùm sint ipsi auctores criminis, quod fit per milites, in quo facto retribuunt mala pro bonis mihi auctori totius humanæ salutis. Itaque tu Judex justè *redde retributionem eorum ipsis.*

Quoniam non intellexerunt opera Domini. VERS. V. Esto, ut ipsis mala facientibus de malis operibus eorum proveniat operante Domino utile opus humanæ salutis, quòd licèt non intenderint faciendum, poterant saltem intelligere, ac diligere jam factum, & Apostolis prædicantibus contestatum. Ait enim Petrus: *Jesum, quem vos interemistis suspendentes in ligno, hunc Principem & Salvatorem Deus exaltavit dextera sua ad dandam pœnitentiam Israeli, & remissionem peccatorum.* (Act. 5. 30.) *Et nunc fratres scio, quia per ignorantiam fecistis, sicut & Principes vestri. Deus autem, quæ prænuntiavit per os omnium Prophetarum, pati Christum suum, sic implevit. Pœnitemini igitur, & convertimini, ut deleantur peccata vestra.* (Ib. 3. 17. & seq.) Hæc dicente Petro & annuntiante opera Domini bona provenisse de Judæorum operibus malis, quidam eorum opera Domini bona *intellexerunt*, & de suis malis operibus pœnitentiam egerunt, atque per opera Domini bona de suis operibus malis liberati sunt. Illi verò, qui opera sua mala dilexerunt, *opera Domini* bona *non intellexerunt* magis diligentes tenebras, quam lucem. Unde apparet, quòd in operibus malis, quæ pertinaciter dilexerunt pertinaciter quoque permanserunt, ideoque lucem oderunt. *Omnis enim, qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus.* (Joh. 3. 20.) *Nam omne, quod arguitur à lumine, manifestatur.* (Ephes. 5. 13.) Non dico: Omnis, qui mala egit, odit lucem; quia multi tam de numero Judæo-

dæorum Christi sanguine pollutorum, quàm de numerosa multitudine gentium idola colentium, seu voluptates carnis facientium mala egerunt, & de malis suis redarguti à lumine veritatis ipsam lucem, quæ veritas est, dilexerunt, suaque mala per lucem redarguta recognoverunt, & oderunt. Nec rursum dico: Omnis, qui mala agit, odit lucem; sed dico, quòd *omnis, qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem.* Non enim vult argui à luce. Notanda est enim cautè verborum distinctio. Nam omnis quidem, qui malè facit, mala facit, sed non è converso: Omnis qui *mala* facit, *malè* facit. Etenim Dominus ipse, qui nihil malè facit, multa, quæ multis mala sunt, facit. *Isa. 45. 7.* Unde legitur: *Ego Dominus faciens bona, & creans mala; faciens lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans bellum.* Similiter etiam boni homines faciunt multa, quæ malis mala sunt, nec tamen ipsi malè faciunt, cum bona intentione faciunt, quod faciunt, etiamsi alicui malum est, quod faciunt. *Matth. 6. 22.* Nam si *oculus* intentionis *fuerit simplex, totum corpus* actionis *lucidum erit.* Maria Magdalena bonum opus benè operata est ungendo Christum bona intentione, ac sancta devotione. *Matth. 26. 8.* Sed illud bonum opus illi fuit malum, qui dixit: *Ut quid perditio hæc?*

Similiter Judæi malum opus malè operati sunt crucifigendo Christum maligna intentione. Sed illud opus malum credentibus est bonum, & ipsis quoque bonum fieret, si malignitas, qua malè operati sunt, finem haberet. Nam propter malignitatem permanentem in malefactoribus impœnitentibus non dicitur: *Omnis, qui mala egit*, sed *omnis, qui malè agit, odit lucem.* Tanta est virtus intentionis, ut ipsa mutata de malo in bonum faciat illud opus tibi bonum, quod tibi priùs erat malum. Similiter si dedisti eleemosynam, jejunâsti, orâsti hac intentione, ut acquiras vitam æternam, si mutata, & variata intentione captabis inde humanam gloriam, bonum opus tibi fit malum. Si ergo lumen boni operis per malam intentionem tenebrescit, & tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ erunt, quando mali mala intentione malum opus faciunt? Non dico: *fecerunt* secundùm præteritum tempus, sed dico: *faciunt* secundùm præsens tempus: quia propter malam intentionem in sua malitia permanentem ipsum opus malum, quod actu est præteritum, reatu præsens est.

Tale fuit peccatum Judæorum, qui maligna intentione Christum occiderunt, ejusque doctrinam reprobaverunt, qui tanquam mali coloni hæredem interfecerunt, ut haberent ipsi ejus hæreditatem vendicando sibi docendi & judicandi auctoritatem. De qua nimirum auctoritate secundùm legem illis a DEO propromissa debuerant facere hunc fructum, quasi boni agricolæ, ut prædicante veritate judicarent bonum bonum, & malum malum. At illi tam pertinaciter judicaverunt malum bonum, & bonum malum, ut Barrabam latronem quasi bonum dimitti peterent: Jesum verò quasi malum occiderent. De hoc scelere post adventum Sancti Spiritûs mundum de peccato, & de justitia arguentis per Sanctos Apostolos, quidam Judæi pœnitentiam egerunt, quidam verò in sua malitia perstiterunt, suumque opus malum dilexerunt, sed opus DEI bonum, quod inde provenit, nec intelligere, nec diligere voluerunt.

De his eorumque sequacibus nunc dicitur in Psalmo: *Secundùm opera manuum eorum tribue illis, redde retributionem eorum ipsis, quoniam non intellexerunt opera Domini.* Etiam cum inter eos, & in eis mirabilia opera fierent suscitatis mortuis, leprosis mundatis, claudis curatis, cæcis illuminatis, & aliis multis miraculis perpetratis, ipsi *non intellexerunt opera Domini* testimonium CHRISTO perhibentia, sicut ipse dixit: *Pater in me manens, ipse facit opera.* *Joan. 14. 10.* Item; *Opera, quæ ego facio in nomine Patris mei, illa testimonium perhibent de me.* *Joan. 10. 25.* Item: *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* *Joan. 15. 24.* Item: *Pater meus usque modo operatur, & ego operor.* *Joan. 5. 17.* Item: *Si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis, & credatis, quia ego in Patre meo sum, & Pater in me est.* *Joan. 10. 38.* At illi *non intellexerunt opera Dei*: *non*, inquam, *intellexerunt*, quæ tamen per rationem sibi datam intelligere debuerunt, & potuerunt, si opera Dei quasi litteras verè significativas legere, & animadvertere voluissent. *Rom. 1. 20.* *Invisibilia enim ipsius à creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque virtus ejus, & Divinitas, ita ut sint inexcusabiles,* quicunque per opera visibilia noluerunt intelligere illa invisibilia Dei, quæ per ipsa visibilia facta sunt intelligibilia. Cœli eum Dominum suum indicaverunt, quando gloriam ejus enarraverunt per stellam in oriente Magis lucidam visam, & intellectam. Terra se opus ejus esse indicavit, quando ipso moriente vel resurgente contremuit. Ventis, & mari tanquam Dominus & Creator eorum imperavit, & obedierunt ei sicut suo factori. Nemo alius talia opera fecit imperando, sed sicut Moyses, & Helias, in elementis mundi operati sunt mirabilia orando, non imperando. Sic alii multi fecerunt. Iste autem tanquam Dominus imperavit ventis, & mari, & obedierunt ei tanquam Domino suo, & ideo ejus opera fuerunt opera Domini talia, & taliter facta, qualia & qualiter non possunt operari servi ejus quantumlibet Sancti. Nullus enim illorum sua propria virtute operatur miracula, sed oratione invocatus ille operatur ea per eos, qui facit mirabilia magna solus.

Nonne, inquis, & ipse JESUS oravit, quando Lazarum suscitavit? Verum est; sed cum hoc animadvertisti, hoc pariter debueras attendere, quod inter orandum dicit: *Pater gratias ago tibi, quoniam semper me audis: ego autem sciebam, quoniam semper me audis; sed propter populum, qui circumstat, dixi, ut credat, quia tu me misisti.* *Joan. 11. 41. & 42.* Si gratias agebat, vel orabat propter populum circumstantem, non hoc fecit pro-

propter se ipsum. Non necessitate sui, sed charitate nostri oravit, & gratias egit, ut nos instrueret, aliam personam esse patris, aliam sui: Atque ut nos magna facere cogitantes præmittamus per ipsum ad Patrem orationes, quando etiam ipsum cognoscimus oràsse, qui potuit facere magna, si voluisset, absque oratione, solo suæ virtutis imperio, sicut mare, ventosque solo sedavit imperio. Solo imperio lepram mundavit dicens: *volo mundare*. Et sicut eundem Lazarum de sepulchro exire imperavit dicens: *Lazare veni foras*, & sicut discipulis piscantibus dixit: *Mittite in dextram navigii rete, & invenietis*. Quid dicam de imperio? Etiam solo tacito nutu fecit mirabilia iste Dominus, qui dicitur Jesus. Nam cùm in nuptiis præcepisset aquam hauriri pro vino, tacitum ejus nutum sentiens natura exhibuit aquam in vinum factam. Talia sunt opera Domini, qualia nemo alius fecit, & qualiter nemo alius fecit, aut facere potuit. Ex quibus operibus poterat ipse cognosci creaturarum Dominus. At illi *non intellexerunt opera Domini*, qui erant servi pessimi, quia talis *servus nescit, quid faciat Dominus ejus*.

Matth. 8. 3. Joan. 11. 43. Joan. 21. 6. Joan. 15. 15.

Et in opera manuum ejus.

Aliud est intelligere *opera*, & aliud intelligere *in opera*. *Opera* Domini intelligit, qui hæc Dominum operari intelligit, & qui ex ipsis operibus operantem Dominum intelligit, & diligit. Sed *in opera manuum ejus intelligit*, qui internas, ac mysticas operum causas intelligit, ut verbi gratia: per lutum de sputo Dominici oris & pulvere terræ factum intelligitur Dominicæ Incarnationis mysterium, quo sapientia ex ore Altissimi prodiens pulveream generis humani naturam sibi univit ad medicandam humani generis cæcitatem per Incarnationis Dominicæ fidem, & dilectionem. Ex hoc luto suavissimè liniuntur interiores catechumenorum oculi, & sic mittuntur ad natatoriam Siloë, id est, ad Baptismum. Similiter per tactum fimbriæ mulier sanatam de profluvio sanguinis Ecclesiam ex gentibus significat à sordibus Idolatriæ sanatam per Incarnationis Dominicæ prædicatorem Apostolum Paulum, qui se quasi fimbriam fatetur *minimum Apostolorum*, cùm sint ipsi Apostoli quasi Domini vestimentum, cui vestimento Apostolus Paulus æstimat se quasi appendentem fimbriam parvam dicens: *Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus*. Qui sic mysticè intelligit, ipse non solùm *intelligit opera Domini*, sed etiam intelligit *in opera* Domini, id est, in operibus exterioribus interiora *opera Domini*, quæ sunt *opera manuum ejus*, quia his perficiendis impendit se diligentiùs quasi propriis suis manibus. Nam ista visibilia, & exteriora miracula, quibus Ecclesiæ hortus plantatur, & rigatur, etiam per manus ministrorum, & servorum facit Dominus: sed illa interiora miracula, quibus incrementum datur, non nisi per se ipsum suis manibus operatur. Unde Apostolus: *Ego*, inquit, *plantavi, Apollo rigavit, Deus autem incrementum dedit*. Per illa exteriora Sanctitas interdum manifestatur: per ista interiora Sanctitas inchoatur, incrementatur, & consummatur. Hæc sunt interiora *opera manuum Domini*, quæ longè superexcedunt non solùm humanam, sed etiam Angelicam possibilitatem, & non pertinent, nisi ad Agricolam Trinitatem. In *hac opera manuum Domini* per visibilia opera non suos intellectus intenderunt, qui me Christum Jesum operatorem talium operum occiderunt, & me occiso, ac de morte resuscitato discipulos talium operum meorum testificatores, & prædicatores persecuti sunt.

1. Corinth. 15. 9. 1. Corinth. 3. 6.

Habent usque in finem sæculi utrique suos successores, videlicet tam Judæi operum Divinorum negatores, quàm Apostoli eorumdem operum prædicatores, & laudatores, & illi istos persequuntur, quia sibi invicem adversantur. Illis inimicis & contradictoribus operum Domini, primitivis primitivæ Ecclesiæ persecutoribus, non solùm Dæmones & maligni homines, verùm etiam carnales motus connumerantur: quia hi pariter operibus Domini adversantur. Tu ergo Deus Judex juste *destrues illos, & non ædificabis eos*. Si dicerem *destrue illos, & non ædifica illos*, poteram videri hæc dicere optantis voto, & orantis desiderio. Nunc autem non tam oro, vel opto, quàm prædico enuntians pœnam, quâ digni sunt, & dico: *Destrues illos, & non ædificabis eos*. Hoc dignum & justum est ex vero veritatis judicio, ut quia ipsi templum corporis mei per mortem solventes destruxerunt, & illud in triduo, sicut prædixeram, reædificari posse non crediderunt, imò quantum in ipsis fuit, ejus reædificationem jam factam credi dissuaserunt ementes à militibus mendacium, ut dicerent, me à discipulis furtim ablatum, ne quis crederet templum corporis mei reædificatum: & ipsi sic destruantur per Romanos & Dæmones corpora & animas eorum vastantes, ut ulterius non reædificentur, sicut quondam per Babylonios destructi post septuaginta annos iterum sunt reædificati. Non ita nunc fiet illis post finem belli Romani, statuta desolatio non sinet eos reædificari ad cultum Judaismi, ne fortè illis in loco Sancto in Jerusalem Judaizantibus impediatur Christianitatis Religio munda & immaculata, ad quam reliquiæ illorum sunt convertendæ juxta vaticinium Isaiæ: Ipsi verò, qui permanentes indurati non convertentur, in destructione, ac desolatione permanebunt: quia & in hac vita *tradentur in manus gladii* Psal. 62. 11. Romani, & post hanc vitam *partes vulpium*, id est, malignorum spirituum *erunt*. Vel *tradentur in manus gladii* de corpore videlicet Patriarcharum decisi, & *erunt partes vulpium*, id est, malignorum Principum, qualium unus fuit Herodes, de quo dixi: *Ite, dicite vulpi illi: quia non capit Prophetam perire extra Jerusalem*. Per tales vulpes *destrues illos*, quia per Romanos Principes captivi ducentur in omnes gentes, neque unquam rehabebunt civitatem, & templum ad exercendum Judaismum, vel consuetum latrocinium, quo domum meam fecerunt speluncam latronum.

Luc. 13. 32. & 33.

Benedictus Dominus, quoniam exaudivit vocem deprecationis meæ. VERS. VI.

Post orationes rectè sequitur gratiarum actio

actio, maximè ubi certa est exauditio. Et ego Filius Dei unigenitus benè scio, quòd Pater meus me semper audit, & exaudit, ideo exauditus in mea oratione, quam non ex diffidentia, sed ex certa futurorum præscientia fudi secundùm humanitatem, & cum Patre audivi, & exaudivi secundum Divinitatem. Nunc ergo verus homo vero Deo Patri gratias ago & dico: *Benedictus Dominus, quoniam exaudivit vocem deprecationis meæ.* Quæ sit differentia benedictionis, qua homo Deum laudans benedicit, & Deus hominem salvans benedicit, in alio Psalmo dictum est. Sed quia hic Homo-Deus Dei Filius Patrem benedicit, Specialis est ista benedictio specialiter conveniens huic David, cujus mentio fuit in Titulo Psalmi. Est ergo hic sensus in hoc Psalmo, qui & in Evangelio, ubi dicit hic David: *Pater, clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te.* (Joan. 17. 1.) Sed ego Filius me scio exauditum, atque, út oravi, per Resurrectionis gloriam tanta gloria Divinitatis clarificandum, ut *non assimiler descendentibus in lacum*, sed potius videntibus discipulis in magna claritate ascendam in cœlum regnaturus in æternum, & regnum meum erit benedictum, secundum quod ex ore infantium, & lactentium perfectè me laudantium dictum est: *Benedictus qui venit in nomine Domini, & benedictum, quod venit regnum Patris nostri David.* (Marc. 11. 9. 10.) Sic ego clarificatus, & benedictus versa vice clarifico, & benedico Deum Patrem meum, sicut aliàs dixi: *Pater clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te.* (Joan. 17. 1.) Ecce jam exauditus, & de mea clarificatione certissimus Patrem clarifico, & benedico, magnifico, & laudo dicens: *Benedictus Dominus, quoniam exaudivit vocem deprecationis meæ.* Per hoc me scio exauditum à Deo Patre meo, quoniam ipse

VERS. VII. *Dominus adjutor meus, & protector meus.*

Adjutor in bonis faciendis, & consummandis, ita, ut possim verè dicere ad ipsum: *Ego te clarificavi super terram, opus consummavi, quod dedisti mihi, ut faciam.* (Joan. 17. 4.) Ad hoc est ipse *Adjutor meus*, & ipse idem est *Protector meus* à malis omnibus: & ideo *In ipso speravit cor meum, & adjutus sum, & sic refloruit caro mea* immunis à peccato, quæ defloruit in Adam ex peccato. Vel quæ priùs floruit peccati immunitate, *refloruit*, id est, iterum floruit in Resurrectione. Propter quod metu mortis consumpto confitebuntur ei illi, in quibus ego sum, & ideo *Confitebor ei*, & hoc *ex voluntate mea*, non ex timore sub lege, sed liberè cum lege.

VERS. VIII. *Dominus*, de quo dictum est, quod *Adjutor & Protector meus* est, idem est contra Diabolum *Fortitudo plebis suæ*, quæ confidens in eo non ostendit, vel jactat suam justitiam: & post pugnam ejus *Protector salvationum Christi sui est*, id est, quas facit Christus, hoc est, post pugnam salvos factos per Christum in immortalitate proteget.

VERS. IX. *Salvum fac* Domine *populum* à malis sæculi. *Populum Tuum* dico: quia omnia mea tua sunt: *& benedic hæreditati tuæ*, id est, numero, & virtutibus auge: *& Rege eos* in temporali vita, ne declinent ad prava: *& extolle eos* super totum sæculum, *usque in æternum* in intellectu Scripturarum, & in opere, vel à desiderio terrenorum. **Extolle illos usque in æternum*, id est, ad appetenda, & percipienda æterna.

Aliter. *Salvum fac populum tuum, Domine, & benedic hæreditati tuæ*, quamvis ipse populus tuus sit hæreditas tua & mea, juxta quod alibi dicis mihi; *Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam*, (Psal. 2. 8.) tamen rectè potest intelligi populus tuus totus grex eorum, qui dicunt: *Nos autem populus ejus, & oves pascuæ ejus.* (Psal. 78. 13.) Illi verò propriè, ac speciali quadam gratiâ sunt hæreditas tua, quibus & tu eris hæreditas dicens ad Moysen: *Filiis Levi non dabis hæreditatem, ego enim ero hæreditas eorum.* (Deut. 18. 2.) Horum sectatores Apostoli, & Apostolici viri noluerunt habere in terra hæreditatem, ut & ipsi tua, & tu eorum sis hæreditas. Secundùm hanc distinctionem populi tui, & hæreditatis tuæ in primordio Ecclesiæ duæ conspiciuntur vitæ, una, qua infirmorum debilitas retinetur; altera, quæ fortiorum virtus beata perficitur. Una remanens in Segor parvula: altera ad montis altiora conscendens. Una lachrymis, & eleemosynis peccata cottidiana redimens: altera cottidiana instantia spiritualis exercitii merita æterna conquirens. Una inferior, altera superior. Inferiorem tenentes rebus terrenis utuntur: Superiorem sectantes terrena despiciunt. Illi sunt populus Domini, isti hæreditas. De illis dicitur: *Laudabilis populus, quem Dominus exercituum benedixit dicens: opus manuum mearum tu es:* De illis dicitur: *Hæreditas autem mea Israel.* (Isa. 19. 25.) Tu ergo Deus Pater exaudi Filium tuum in eo, quod salvum facias populum tuum.

Et benedic hæreditati tuæ. Populum tuum salva salute plena, & sempiterna: *Hereditatem benedic*, & sanctifica, ut illi, qui propter te non habentes in terra hæreditatem, sunt hæreditas tua, sint benedicti, & sanctificati tali benedictione, quæ omnem excludat maledictionem, & tali sanctificatione, quæ omnem fugans pollutionem, sanctam, & benedictam tibi exhibeat ipsam tuam hæreditatem.

De hoc populo, & de hac hæreditate tu mihi olim dixisti: *In Jacob inhabita, & in Israel hæreditare.* (Eccli. 24. 13.) Igitur Jacob luctans in actione ipse est populus tuus, quem rogo salvari. Israel quiescens in Dei visione ipse est hæreditas tua, quam rogo benedici. *Et ego radicavi in populo honorificato*, de quo dico: *Salvum fac populum tuum. Et in parte Dei mei hæreditas illius*, de qua dico: *Benedic hæreditati tuæ.* Tu quondam benedixisti filios Noë dicens: *Crescite, & multiplicamini, & replete terram, sitque terror vester, ac tremor* (Gen. 9. 1. & seq.)

super

super cuncta animantia terræ, & super omnes volucres cæli cum universis, quæ moventur in terra. Ita ergo, quoniam ego verus Noë per lignum crucis diluvium inundantium peccatorum superavi, & de latere meo, quasi de latere arcæ ôstio aperto per aquam & sanguinem regeneratos exhibui alios pusillos, alios magnos: Pusillos tu salva quasi munda jumenta de arca egressa magnos benedic, ut crescant merito, multiplicentur numero, sitque terror auctoritatis eorum super cuncta animantia, & bestias terræ, id est, super omnes homines terrenos, vel brutos, & insensatos more animantium terræ, vel furiosos, & rabidos more bestiarum terræ, ut eorum terrore vel comprimantur, ne possint malum, quod volunt, vel regantur, ut declinent à malo, & faciant bonum. Super omnes quoque volucres cæli sic terror ac tremor eorum sit, ut spiritales nequitiæ in cælestibus gementes, ac trementes fugiant vulneratæ à sagittis orationum, territæ vexillo crucis, quo insigniti sunt isti Filii mei benedicti, & exaltati super universa, quæ moventur in terra, ut eis auctoritate regiminis præsideant.

Quia verò per eos etiam hæc sunt regenda, tu Rex omnium sæculorum *rege eos, & extolle illos usque in æternum. Rege* in Sanctis actionibus, *& extolle* in Sancta contemplatione. *Rege*, ut declinent à malo, *& extolle*, ut faciant bonum. *Rege* in præsenti vita, *& extolle* post hanc vitam *usque in æternum. Rege*, ut eant, *extolle*, ut fructum afferant, & fructus eorum maneat in æternum. Sic *rege eos, & extolle illos usque in æternum*, de præsenti vita usque in vitam æternam. Ecce qualiter interpellat resuscitatus!

Gloria Patri, quem in hoc Psalmo Filius orat. *Gloria Filio*, qui orat dicens: *Ad te Domine clamabo. Gloria Spiritui Sancto*, qui est illa salus, & benedictio, quæ operatur Dei populo, ubi dicitur: *Salvum fac populum tuum, Domine, & benedic hæreditati tuæ.*

Hoc clamore ejus audito Propheta repente Psalmo subsequente vicesimo octavo conclamat: *Afferte Domino Filii Dei, afferte Domino Filii arietum* &c. Hæc enim dicendo communiter omnes fideles adhortatur, ut imitando illum semetipsos Deo offerant, admonens perfectos velut arietes, ut perseverent & augmententur, alios verò, ut vel Filii arietum benè operando ad oblationem ejusdem sacrificii citò promoveantur. Inscribitur autem sic: *Psalmus David in consummatione tabernaculi.* Mittitque nos ad historiam: quia sicut David post receptionem Arcæ sublatæ à Philistæis tabernaculum Domino ad orandum & sacrificandum instituit: sic quique fideles post fidei Catholicæ perceptionem semetipsos præparare debent tabernaculum sanctificationis, in quo Deo offerant sacrificium laudis, videlicet fidem, spem, & dilectionem.

PSALMUS XXVIII.

Afferte Domino &c.

Titulus est:

VERS. I. *Psalmus David in consummatione tabernaculi.*

Lib. 1. Reg. 5. Legitur in libris Regum, quod tempore Heli Sacerdotis Philistæi tulerunt arcam Domini à loco, qui dicitur lapis adjutorii, in Azotum, & posuerunt eam juxta Idolum, quod dicitur Dagon. In crastino vero invenerunt Dagon ante arcam Domini prostratum, & erexerunt, & similiter in crastino invenerunt prostratum, quem & iterum erexerunt, & tertiò invenerunt quoque ante arcam prostratum abscisso capite, & palmis manuum. Fuit autem in regionibus Philistinorum arca septem mensibus, & percussi sunt plaga vehementi: ebullierunt enim mures in terra, & demoliebantur eos, & computruerunt prominentes extales, id est, podices eorum. Hac igitur plaga percussi tandem retulerunt arcam in Gabaa anno vicesimo: & pro peccato miserunt cum arca juxta numerum Provinciarum quinque annos, & totidem mures aureo.

Cùm autem David mortuo Saule, & Filio ejus Isboseth prosperè regnaret, tulit arcam de Gabaa in Domum Obed-Edom Gethei, ubi cùm fuisset tribus mensibus, adduxit eam David in Jerusalem, & introduxit eam in locum suum in medium tabernaculi, quod tetenderat ei David, & obtulit holocausta. *2. Reg. 6.*

Huic igitur Historiæ Propheta alludens de significato potius tabernaculo agit, quod Dominus septiformi gratia consummavit, Ecclesia videlicet reducta à jure Diaboli. Etenim iste Psalmus convenit David Prophetæ, qui loquitur de consummatione tabernaculi, id est, in consideratione Ecclesiæ consummatæ, in qua in hoc sæculo contra Diabolum militatur.

Primo monet de sacrificiis offerentis. Secundò agit de constitutione tabernaculi, ubi virtutes Spiritûs Sancti enumerat ibi: *Vox Domini super aquas.* Tertiò ostendit, quid faciat Ecclesiæ constitutæ, secundùm quod confirmat, promovet, pòst remunerabit, ibi: *Dominus diluvium inhabitare facit.*

In primis autem versibus aperit, quod intendit, ubi fideles admonet, ut tali consummatori se offerant, dicens: *Afferte Domino Filii Dei, afferte Domino Filios arietum.* Sed antequam ingrediamur textum

textum Psalmi de consummatione tabernaculi, prius videtur aliquid agendum, & inquirendum de causa ædificandi, & consummandi tabernaculi.

Bis namque legimus Domino ædificatum tabernaculum, semel per Moysen in deserto. Secundò per David in monte Sion. Sed illud antiquius tabernaculum positum in Silo Dominus repulit in figura Synagogæ abiiciendæ, ac repellendæ. Posterius verò tabernaculum per David fabricatum de pellibus non legitur à Deo repulsum, licèt eidem successerit magnum templum, quod Salomon Filius David ædificavit, quodque dedicavit, quando arca Domini, propter quam fuerat utrumque tabernaculum factum, in illud introduxit. Causa namque fuit utriusque tabernaculi, & templi ædificandi, Arca Domini, arca fœderis, in qua erat urna aurea habens manna, & virga Aaron, quæ fronduerat, & duæ tabulæ testamenti.

Arca hæc significabat Christum, vel Christi Corpus de Virgine assumptum, in qua erat urna aurea, id est, anima rationalis purissima & Divinissima, habens manna, id est, illam dulcedinem Divinitatis, quam insatiabiliter gustando vivunt Angeli, de qua etiam vivit homo, quando panem Angelorum manducat in Sacro-Sancto Altaris Mysterio. Hæc arca fuit posita in priori tabernaculo per Moysen ædificato, quando secundùm legem Moysi fides Dominicæ Incarnationis observabatur in populo Judæorum sub velamento litteræ. Sed hoc tabernaculum Dominus repulit, quando Synagoga Dominum repellens, & ipsa repelli meruit. Quia enim Dominum repellentes Judæi dixerunt: *Non habemus Regem, nisi Cæsarem*, (Joan. 19. 15.) justè repellente illos Domino traditi sunt in manum Cæsaris, in potestatem scilicet Romanorum, quibus quasi placere volentes crucifixerunt Christum tanquam legibus Romanis contrarium, & tanquam prohibentem tributa dari Cæsari. Tunc Romanis populum Judæorum vastantibus & captivantibus, ipse Dominus in manus militum Romanorum ab eis traditus, tradidit versa vice in captivitatem *virtutem eorum, & pulchritudinem eorum in manus inimici, & conclusit in gladio populum suum*, (Psal. 77. 61. 62.) *& Arca Dei capta est* à Philistæis, (1. Reg. 4. 11. & 17.) id est, ab ipsis Romanis. Nam Romani, qui Synagogam quasi tabernaculum Silo dissipaverunt, & in hoc Ministri Dei fuerunt, ipsi quoque Arcam Dei captivaverunt Christum persequendo, atque suis edictis prohibendo prædicari fidem Christi. Plurimi tamen Romanorum & aliorum gentilium sic acquiescebant ad suscipiendum Christi cultum, ut pariter, cùm eo staret in hoc mundo cultus Idolorum, quod erat statuisse arcam Domini juxta Dagon in templo. Sed coram arca Domini Dagon cecidit: quia Christi fide in toto terrarum orbe recepta Dagon excidit, cultus Idolorum periit. Ecce ante arcam Domini Dagon jacet prostratus abscisso capite, & palmis manuum: quia florente cultu Christi periit Idolatria non habens caput, id est, Principem aliquem sui defensorem, non habens palmas manuum, quia omnis palma victoriæ Christo, non Idolis militat, & ipse Christus non solùm per fideles, sed etiam per infideles Principes ubique triumphat.

Fuit autem arca in Regione Philistinorum capta, quamdiu Romanis, & paganis Principibus Ecclesiam Dei persequentibus non fuit pax, & libertas Christianæ fidei cultoribus, & prædicatoribus. Sed captivatores arcæ percussi sunt plaga vehementi, cùm eos vastarent mures, id est, maligni & immundi Spiritus, atque computrescerent *prominentes extales* eorum, palam (1. Reg. 5.) apparente turpitudine ipsorum, quos Deus tradidit in reprobum sensum, ut facerent peccata ignominiosa, & naturali honestati contraria. Hac plaga percussi tandem dimiserunt arcam liberam trahentibus eam vaccis, id est, prædicatoribus in plaustro novo de quatuor rotis Evangeliorum composito. Quod autem ipsi Philistæi *anos aureos, & mures aureos* pro peccato (1. Reg. 5.) suo dederunt, significat, multos impiorum post fœditates, & nequitias perpetratas per condignos & præclaros fructus pœnitentiæ suas turpitudines cooperuisse, vel cottidie operire, de quibus dicitur: *Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.* (Psal. 31. 1.) Ex tunc non est arca Dei inventa in Silo, cujus tabernaculum dissipatum est. Non enim ad Judaismum Christi fide suscepta est redeundum, sed eidem arcæ per verum David novum tabernaculum fabricatur, in quo arca ipsa collocatur cum tanta solemnitate, ac lætitia, quantam significari decet per verba Psalmi, quem versamus, & per facta David Mystica eandem solemnitatem præfigurantia.

Consummato enim tabernaculo *congregavit Rex David omnes electos ex Israël triginta millia, surrexitque, & abiit, & universus populus, qui erat cum eo, de viris Juda, ut adducerent Arcam Dei, super quam invocatum est nomen Dei exercituum sedentis in Cherubin super eam. Et imposuerunt arcam Dei super plaustrum novum &c.* (2. Reg. 6. 1. 2.) Quæ ista festivitas fuit, Prophetæ dicamus, an Regis? Imò melius Prophetæ simul & Regis. Ipse namque, qui in illum directus est, Spiritus Domini, priùs illum Prophetam quàm Regem effecit, priusque illi mysteria futuri Domini & Filii sui, magni Regis, Christi ostendit, quàm thronum ascendere concederet præsentis Regni Israëlitici. Quæ ergo fuit illa solemnitas tanta Prophetæ, & Regis in deductione arcæ Domini? *Iverunt*, ùt in Paralipomenon locupletiùs scriptum est, *ad portandam arcam fœderis Domini de domo Obed-Edom cum lætitia. Cúmque adjuvisset Dominus Levitas, qui portabant arcam fœderis Domini, immolabantur septem tauri, & septem arietes. David autem indutus erat Ephod lineo, universusque Israel deducebat arcam fœderis Domini in jubilo & sonitu buccinæ & tubis & cymbalis & cytharis concrepantes &c.* (1. Paralip. 15. 25. & seq.) Num hæc frustra, vel absente Sancto Prophetiæ Spiritu facta sunt? Si ad cantum unius Psaltæ Sanctum Prophetiæ Spiritum Helisæus in pectore suo suscitavit, sicut

4. Reg. 3. 15. & seq. sicut scriptum est: *Nunc autem adducite mihi Psalten. Cumque caneret Psaltes, facta est super eum manus Domini, & ait: Hæc dicit Dominus: Facite in alveo torrentis hujus fossas*: Quantò magis in illo tanto jubilo, tantoque buccinæ sonitu, tubarum quoque, & cymbalorum, atque cithararum crepitu evigilasse credendus est idem, qui & in isto erat, Spiritus, præsertim cùm ipse Rex quasi regalis oblitus fastigii luderet, ac totis viribus saltaret ante arcam Domini in tantum, ut uxori suæ Michol videretur despicabilis. Num lasciviente juvenili sanguine, & non potiùs confringente cor humile magna Spiritûs Dei fortitudine sic lusit, & sic saltavit Rex magnus, Rex manufortis, tantò magnus & fortis, quantò parvus & vilis in oculis suis.

Igitur quòd confirmato regno David super populum Israël tanto totius regni tripudio deducitur arca fœderis Domini, ejus rei typus est, pro qua hodie totus tripudiat orbis: quia videlicet resuscitato à mortuis Rege manuforti, & desiderabili, Christo, postquam gloria & honore coronatus constitutus est super opera manuum Patris, continuò per mundum universum resurrectio prædicata est ejusdem Regis victoriosi. Etenim, sicut alibi pleniùs scriptum est, arca mirabilis, arca totos in se retinens thesauros universæ Divinitatis fabrica est humani Corporis, quod Dei Filio Spiritus Sanctus de virginali utero compegit, & hujus arca illa typus extitit. Nam revera super hanc arcam invocatum est nomen Domini exercituum sedentis super Cherubim super eam. Imò ipsa vocatur Dominus exercituum propter plenitudinem scientiæ totiusque Divinitatis corporaliter inhabitantis in ea. Decantabat itaque populus in Israël, & universa multitudine Israël canticum laudis: David quoque cum cantoribus citharam percutiente sonus Ps. 18. 4. cantantium in toto mundo auditus est. *Nam non sunt, inquit, loquelæ, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum. In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*, subauditur dicentium: *In sole posuit tabernaculum suum* &c. *Cæli*, qui *enarrant gloriam Dei*, scilicet Apostoli, ipsi sunt juxta præsentis loci mysterium Asaph, Idithun, He- Paral. 1. 15. man, & Ethan, id est, *congregantes*, & *transilientes*, *robusti*, & *fortes*. Congregantes spiritalia, transilientes carnalia, robusti ad mala toleranda, fortes ad bona peragenda, & omni studio in cithara canentes pro octava, id est, in omnimoda mortificatione carnis resurrectionem testificantes, quæ dicitur octava. Juxta litteram pro octava canebant: quia à sexto Psalmo, qui hoc habet in titulo, incipiebant. Pro octava Judæi putabant pro circumcisione: nos autem pro illa, qua innovandi sumus, meliori circumcisione, id est, carnis resurrectione. In medio eorum stabat David tenens & ipse Psalterium, citharamque percutiens, ac totis viribus subsiliens. Ipse namque qui dixit: Joan. 15. 5. Matth. ult. 20. *sine me nihil potestis facere*: Et: *ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*, pulchris digitis suis, id est, Spiritûs Sancti donis pectora concutiebat Apostolorum, ut non tacerent, aut de-

A ficerent, quodammodo subsiliens, id est, mira, quibus adjuvarentur, & sermo illorum confirmaretur, opera per ipsos faciens.

Et imposuerunt arcam Dei, inquit, *super plaustrum novum, tuleruntque eam de domo Aminadab.* 1. Paral. 13. 7. Plaustrum novum, quo portabatur arca hæc fœderis Domini, novum est Christi Evangelium, quo resurrectio ejus, ùt prædictum est, in toto mundo annuntiatur. Nam quatuor plaustri rotæ sunt Evangelistæ. Domus autem Aminadab, quod interpretatur *populi mei spontaneus*, Domus, inquam, Aminadab, id est, Christi, qui pro populo suo sponte semetipsum dedit, quondam Synagoga fuit. Nunc autem domus ejusdem Ecclesia est, quæ illa invidente fidem B suscepit resurrectionis Christi. Et nunc quidem ludentem, atque subsilientem illa irridet nostrum David blasphemo non parcens ori, quemadmodum hîc Michol filia Saul prospiciens per fenestram subsilientem, atque saltantem coram Domino despexit in corde suo David, futurum autem, ut dicat: *Nescivi, anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab.* Cant. 6. 11. Nescivi, inquam. Nam anima mea inopinata rerum mutatione conturbata est, & non intellexi quadrigas Evangelii portantes arcam Dei Aminadab. Cùm enim introierit plenitudo gentium, tunc ista Michol non jam prospiciendo per fenestram despiciet gloriosum Regem David, sed ipsa sequetur, imò & suscipiet arcam Domini, id est, fidem resurrectionis Christi. Nunc interim quasi C per fenestram prospicit: quia tantis interesse nolens gaudiis, velut in abscondito insidians machinatur, quid, vel unde blasphemare possit. Sed nos contra insidias ejus Divinum habentes adjutorium, & munimen Regem David cum cantoribus citharizantem Divina favente gratia subsequamur, pariterque cum illo canamus.

Afferte Domino filii Dei, afferte Domino filios arietum.

O *Filii Dei*, non Filii iræ, non Filii gehennæ, non Filii perditionis, sed Filii gratiæ, Filii D hominum prævaricantium per naturam, quos in iniquitatibus concepit mater carnalis & genuit in peccato; sed Filii Dei Patris per adoptionem, per gratiam regenerantem: Vos *Filii Dei afferte Domino, afferte Domino Filios arietum.*

Alia oblatio exigebatur, quando tabernaculi ædificatio incepta est in primordio nascentis Ecclesiæ, & alia nunc exigitur in consummatione tabernaculi circa finem sæculi. Tunc enim non *Filii arietum* parvuli, tenelli, sed arietes fortes utroque testamento cornuti fundaverunt Ecclesiam sanguine suo, per cornua fortitudinis eorum dirutis idolis, ventilatis hæresibus, dejectis Judaicis & Pharisaicis traditionibus, & superstitionibus. Nunc autem fundata firmiter Ecclesia supra firmam petram, neque ullatenus

 nutante

nutante fundamento tabernaculi ad consummationem ipsius tabernaculi, in quo locanda est arca Dei, id est, CorpusChristi, non jam quæruntur arietes, qui videlicet sint Apostolis coæquales, ad Martyria toleranda fortes, ad destruendam Idolatriam robusti, sed *Filii* tantùm *arietum* subpares Apostolorum, quos per Evangelium genuerunt Apostoli duces gregum, ut sint agni novelli. Tales quæruntur in consummatione tabernaculi, ut in ipso tabernaculo conveniant in unum, & sit eis unus Spiritus & una fides, unum corpus, cor unum, & anima una in Deo. De his à Christo dictum est
Joan.21.15. & 17. Pastori præcipuo: *Pasce agnos meos.* Et quia bis dictum est ei: Pasce agnos meos: Et tertiò, *Pasce oves meas*: Nos quoque cantores veri David bis dicimus *Afferte Filii Dei, afferte Domino Filios arietum* propter tenellos & parvos agnellos, & tertiò dicimus: *Afferte Domino gloriam & honorem* propter oves magnas, propter gregem tonsarum ovium, quæ velleribus rerum suarum depositis ascendunt de lavacro
Cant.4.2. pœnitentiæ vel innocentiæ, *omnes fœta gemellis fœtibus, & sterilis non est inter eas.* Gemellis fœtibus, inquam: quia non sunt contentæ oves istæ servasse præceptum, sed insuper admiserunt perfectionis consilium dicente
Matth.19.17. fabricatore hujus tabernaculi vero David: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Hoc est
ibid.v.21. præceptum. Item: *Si vis perfectus esse, vade, & vende, quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me.* Hoc est consilium, *O Filii Dei*, si tales oves offertis, immò, si vos metipsos tales oves exhibetis, verè gloriam, & honorem offertis. Propter quod dico:

VERS.II. *Afferte Domino gloriam, & honorem.* Et ne in ista gloria quicquam vobis adscribatis, iterum dico: *Afferte gloriam nomini ejus*, in consummatione tabernaculi, in consummatione cujuscunque operis boni, & perfecti, unde gloria, & honor
Ps.113.1. potest haberi. Dicite illi: *Non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam.* Sic *Afferte Domino gloriam, & honorem*: Sic *Afferte gloriam nomini ejus*, ut sive filios arietum parvos, & imperfectos in observatione præceptorum vos, vel alios Deo afferatis, sive oves fœtas in gloriam & honorem Dei per observantiam consilii vos, vel alios exhibeatis, omnia in gloriam Dei, & non vestram faciatis. In fine cujusque Psalmi, & magis in fine, vel consummatione tabernaculi militantes Deo in hoc ipso tabernaculo, quod est Ecclesia, vel munda caro cujusque vestrûm dicite frequenter, dicite libenter, & ex corde: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto.* Sic *Afferte gloriam nomini ejus.* Non dico: Nominibus, quasi multis, sed quasi uni, immo verè uni Trinitatis nomini: sicut babtizati estis non in nominibus, sed in *nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Afferte gloriam nomini ejus.*

Aliter. O *Filii Dei* per Spiritum Sanctum regenerati, atque in adoptionem Filiorum vocati, eidem Domino scilicet Spiritui Sancto, per cujus operationem factum est, ut sitis Filii Dei, *Afferte Filios arietum* sicut supra est expositum, & *Afferte illi gloriam, & honorem. Gloriam*, ut credatis, & dicatis eum non esse creaturam sicut Arius & Macedonius blasphemabant. Sed unà cum Patre, ac Filio Creatorem increatum immensum, æternum, & omnipotentem. *Honorem* quoque in hoc illi afferatis, ut corde credentes ad justitiam, & ore confitentes ad salutem prædicetis eum æquali honore unà cum Patre ac Filio ab omnibus creaturis honorandum, ab Angelis & hominibus adorandum. Atque ut operibus comprobetis, verum esse, quod docetis, vos, qui eum adorandum prædicatis,

Adorate Dominum in atrio Sancto ejus vel: *In aula sancta ejus.* id est, in corde per charitatem dilatato, & sanctificato, quod est regalis *aula ejus*, in qua *veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu, &* Joan.4.23.
veritate: In Spiritu credendo corde ad justitiam: In veritate ore confitendo ipsam veritatem ad salutem audientium. Et si quidem volumus distinguere opera Trinitatis, quæ licèt sint inseparabilia, tamen proprietates personarum indicant, alia est præparatio ad ædificandum tabernaculum, alia ipsius tabernaculi ædificatio; atque alia consummatio. Sicut enim pater David filio suo Salomoni in auro, argento, ære, atque lapidibus pretiosis præparavit impensas multas ad ædificandum templum, sed ipse filius Salomon de talibus impensis ædificavit ipsum templum: Sic Deus Pater creando rationalem creaturam per Verbum suum propter bonitatem suam, grandes præparaverat impensas, nobilemque fecit materiam, de qua Filius suus Christus Rex pacificus unam fecit, & facit Ecclesiam factus ipse angularis lapis, quo paries angelorum parieti hominum copulatur, quique non solùm in caput anguli est elevatus, sed etiam in fundamentum positus. Unde ipse de se petra dicit: *super hanc petram ædificabo* Matth.16.
Ecclesiam meam. Ergo Pater, qui rationalem 18.
creaturam creavit, quique Filium suum misit in hunc mundum, ipse tabernaculi, sive templi impensas, & materiam præparavit, atque immobile fundamentum posuit. *Fundamentum* 1.Corinth.3.
enim aliud nemo potest ponere præter id, quod ab 11.
ipso Patre Antiquo dierum *positum est, quod est Christus Jesus*, qui est Petra solida. Super hanc Petram, id est super semetipsum ædificat ipse Christus Ecclesiam suam, quæ tabernaculum est in Sion, & templum in Jerusalem. Tabernaculum in tempore militiæ, templum in diebus pacis. Hujus tabernaculi consummatio, quod Pater fundavit, Filius ædificavit, rectè assignatur Spiritui Sancto, sine cujus munere imperfecta est Patris, & Filii operatio. Verbi gratia: Judam Apostolum Pater creavit, Filius in Apostolum elegit: sed quia gratiam Spiritûs Sancti non accepit, de Apostolo factus est Diabolus. Ipsi etiam Apostoli supra Petram, quæ Christus est, per fidem ædificati, nisi post Resurrectionem & Ascensionem Christi Spiritum Sanctum

Sanctum accepissent, imperfecti, & inconsummati remansissent. A Caro & sanguis non revelavit Petro Petram, sed Pater, qui Petram posuit, ipse hanc Petro revelavit, atque hunc ipsum Petrum ipsa Petra in fundamento posita sibi sociavit: & tamen quia Spiritus Sanctus nondum erat datus, neque Jesus fuerat glorificatus, Petrus adhuc erat inconsummatum tabernaculum, quando ab unius ancillæ ore flantem ventum sustinere non potuit, sed quasi ruptis fidei funiculis, & spei paxillis evulsis corruit in terram, penitusque corruisset in infernum, si per donum Spiritûs Sancti, ad quem specialiter pertinet remissio peccatorum, non fuisset illi subventum. Nonne quoque in illis discipulis nutabat fidei fundamentum, & spei ædificium, qui pene desperantes dixerunt: B

Luc.24.21. *Nos autem sperabamus, quòd ipse redempturus esset Israël?* Electis etiam Apostolis prima testimonia Resurrectionis quasi deliramenta sunt visa. Adhuc autem, cùm staret Jesus in medio eorum, illis non credentibus, & mirantibus præ gaudio dixit:

Ibid.v.41.& 42. *Habetis hic aliquid, quod manducetur? At illi obtulerunt ei partem piscis assi, & favum mellis*, de quibus cùm dedisset eis reliquias, insufflavit, & dixit eis:

Joan.20.23. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis.* Et tunc Spiritûs Sancti primitiis acceptis cœperunt convalescere in fide, sed ubi ejusdem Spiritûs Sancti igne illuminati, & inflammati datum optimum, & donum perfectum de sursum acceperunt, C jam in eis, & per eos quasi tabernaculo consummato, & in omnem terram exeunte sono ipsorum vox illa septiformis est audita, de qua in hoc Psalmo dicitur:

1. *Vox Domini super aquas.* 2. *Vox Domini in virtute.* 3. *Vox Domini in magnificentia.* 4. *Vox Domini confringentis cedros.* 5. *Vox Domini intercidentis flammam ignis.* 6. *Vox Domini concutientis desertum.* 7. *Vox Domini præparantis cervos.*

Apoc.10.3. Tunc *locuta sunt septem tonitrua voces suas*, quoniam Prophetarum scripta terribilem quidem, sed minimè intelligibilem eatenus habentia sonum tunc locuta sunt voces suas, & manifestas dederunt significationes intellectuum rationabilium. Nonne Petrus Apostolus de sono D tonitrui vocem intelligibilem expressit, cùm

Act.2.14. diceret: *Viri Judæi, qui habitatis Jerusalem universi, hoc vobis notum sit, & auribus percipite verba mea. Non enim*, ait, *sicut vos æstimatis hi ebrii sunt, cùm sit hora diei tertia, sed hoc est, quod dictum est per Joël Prophetam*: Et erit in novissimis diebus dicit Dominus: effundam de Spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri, & filiæ vestræ, & juvenes vestri visiones videbunt, & seniores vestri somnia somniabunt. Et quidem super servos meos, & super ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo, & prophetabunt, & dabo prodigia in cœlo sursum, & signa in terra deorsum: sanguinem, ignem, & vaporem fumi. Sol convertetur in tenebras, & luna in sanguinem antequam veniat dies Domini magnus, & manifestus. Et erit omnis, quicunque invocaverit nomen Domini salvus erit. His, & aliis hujusmodi vocibus intelligibilibus auditis compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apostolos: *Quid faciemus viri fratres? Petrus autem ait ad illos: Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum.*

Non solùm autem per Apostolos, verùm etiam per successores eorum viros Apostolicos & Catholicos ad consummationem tabernaculi veri, quod fixit Deus, & non homo, ejusdem tabernaculi consummator *Spiritus ubi vult spirat, &* Joan.3.8.
vocem ejus audis per hominem, qualemcunque verbi Ministrum, *sed nescis, unde veniat, aut quò vadat.* Nescis prædestinationem, unde venit, nescis finem consummationis quo vadat. Verumtamen hoc verè sciens, quòd vocem ejus audis, quotiescunque per quemcunque verbum veritatis audis, noli negligenter audire vocem, per quam tabernaculum Dei consummatur, sive tota Ecclesia, sive quælibet Ecclesiastica persona. Audi principaliter ipsum verbum incarnatum Spiritûs Sancti voces in Evangelio depromens. Audi post ipsum Apostolos ejus, audi post Apostolos viros Apostolicos, & si quis tibi aliud evangelizat, quàm illi, anathema tibi sit. Quicunque autem id ipsum prædicat, quod illi, per ipsum illos audi: quia vox veritatis, non vox hominis, sed *vox Domini* est, sive illa vox insinuet timorem Domini *super aquas*, fluctivagas mentes terrentem, sive pietatis virtutem mitibus blandientem, sive scientiæ *magnificentiam*, quæ beatis lugentibus præparat consolationem magnificam, sive donum fortitudinis, *cedros*, id est, homines præsumptuosos, & altos confringentis, sive donum consilii, quo *interciditur flamma* peccati, ne, dum sentitur, eidem consentiatur, sive donum intellectûs, quo *desertum Cades concutitur*, ut quasi aratro intelligentiæ terra priùs deserta concutiatur, & fiat ager fœcundus, & sit *Cades*, quod interpretatur *Sanctum*, sive postremò donum Sapientiæ *condensa* scripturarum *revelantis, & cervos præparantis.*

Quodcunque horum Spiritalium donorum tibi vox Domini annuntiet, audi eam libenter, ut sis benivolus auditor: audi intelligenter, ut sis docilis: audi obedienter, ut sis attentus, & cautè observes, quid tibi vox Divina insinuet, quæ juxta vaticinium Isaiæ ab acutis incipiens primò Spiritum Sapientiæ posuit, deinde intellectûs, & sic descendendo usque ad timorem gravissimè sonantem benè repræsentavit Christum de summis ad ima descendentem. Tibi verò ascendendum est ab imis ad summa, id est, à timore ad sapientiam: ideo tibi à gravibus chordis initianda sunt septem discrimina vocis. Itaque primò audi vocem terrificam super aquas tonantem, & graviter sonantem: postremò mediis chordis in hoc Psalterio sive cithara ista transcensis audies vocem acutè sonantem, & condensa scripturarum revelantem, in præsenti quidem vita ex parte, quia nunc *ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus*: 1.Corinth.13.9.
In consummatione autem tabernaculi, quando Spiritus

Spiritus noster erit in consortio Spirituum angelicorum, jam non erit ultra *condensum*, aliquid imperspicuum. Interim verò, ùt dictum est, obedienter, libenter, intelligenter audiatur, quid Spiritus dicat Ecclesiis per septem voces, dona septiformis gratiæ suæ commendantes. Nam

VERS. III. *Vox Domini super aquas.* Primò de oraculo carnis Dominicæ *vox Domini* sonuit *super aquas*, id est, super Judæos, qui erant fluxi, & dissoluti. Deinde per Apostolos *Deus majestatis*, id est, Spiritus Sanctus *intonuit super aquas multas*, id est, super gentes. Nam *aquæ multæ, populi multi.* Vel ipse Christus ante Ascensionem reputatus est parvulus, postea in cœlum levatus *Deus Majestatis*, magnus, & immensus inde *intonuit*, non *super aquas* paucas in Judæa tantùm, sed in toto mundo *super aquas multas.* Ideo dico, *intonuit*: quia talibus aquis timorem incussit, sive Judæis tonando de nube carnis Christi, sive gentibus tonitrua commovendo per Apostolos, qui ut nubes volabant in toto mundo. Sic intonando immisit timorem, qui est initium, & prima gratia. Postquam verò perterruit eos, illis ad se conversis fuit habitans *super aquas multas.* Non autem destitit intonare, donec illa

VERS. IV. *Vox tonitrui Domini facta est in virtute.* Quod tunc factum est, cùm adjuncta Pietate timori Domini, quem timet, coluit creatura creatorem, quod est virtus, scilicet cultus erga Deum. Huic additur *Vox Domini in magnificentia* operum, vel etiam miraculorum, in quibus Spiritus scientiæ datur, ut scilicèt, qui in cultu Dei est, sciat, qualiter se agat in præsenti; & addit etiam Deus *magnificentiam*, quæ magnificos facit. Hæc est etiam

VERS. V. *Vox Domini confringentis cedros*, id est, in contritione cordis humilians superbos de gentibus: *& cedros Libani*, id est, magìs proceros, id est, superbos Judæos in ultimis temporibus, quando reliquiæ fiunt salvæ, *confringet*, per pœnitentiam ad patienda etiam quæcunque adversa humiliabit, ut in his, qua Spiritu scientiæ cognoscunt, fortes sunt dato Spiritu fortitudinis. Cedrus est altissima arbor, quæ non est utilis, nisi succisa, quia manens in sua radice non facit utiles fructus. Similiter succisa superbia, quæ amaros fructus peccati facit, humilitas facit dulces. Sequitur enim: & deposita altitudine

VERS. VI. *Comminuet eos tanquam vitulus Libani.*

In Libano solent impinguari vituli ad sacrificia. Quia mons pascualis est irriguus fontibus. Huic comparantur humiliati superbi, qui *tanquam vitulus* parati sunt pati pro Christo. Vel ita *comminuet eos, ut vitulus Libani*, ramos eorum & virgulta confringens, calcibus verberans, id est, excisa superbia, ac petulantia adducet eos ad humilitatis suæ imitationem, qui *tanquam vitulus* immolatus est. Et iste est *vitulus* saginatus occisus pro salute mundi, qui etiam candidatus dicitur, quia *Libanus* interpretatur *candidatio.* Et quia dixit: *confringet, & comminuet Dominus*, & non determinaverat, quis Dominus, addit: *Et Dilectus*, de quo Pater: *Hic est Filius meus dilectus.* Luc. 9. 35. *Et comminuet eos*, id est, humiliabit exemplo sui, qui cùm in forma Dei esset altior omnibus, exinanivit se, ut esset *Quemadmodum filius unicornium*, id est, ut esset homo, Filius Judæorum secundùm carnem, in qua sicut *vitulus* passus est: Quoniam Judæi dicuntur *unicornes*, qui unum erigunt cornu, dum vel in una lege superbiunt, vel suam singularem justitiam jactant. Vel ita: non mirum, si ita confringuntur, & comminuuntur sicut *vitulus.* Nam & *dilectus* etiam *comminuetur* ipse quoque factus *vitulus Libani*, id est, ductus in victimam per principes sæculi, quos Libanus, qui *candidatio* interpretatur, significat. Unde alibi: *Astiterunt Reges terræ, & principes convenerunt in unum adversus Christum Domini.* Ps. 2. 2. Ipse igitur passus non quidem quemadmodum Deus, secundùm quod videri non posset, sed *quemadmodum Filius unicornium*, id est, secundùm quod homo, Filius Judæorum.

Vox Domini intercidentis flammam ignis. VERS. VII.

Ignis est fomes peccati. *Flamma* consensus, actus, consuetudo. Hanc *flammam* Dominus non ex toto aufert, sed dato Spiritu consilii *intercidit*, ut consensus non veniat usque ad actum, vel actus non consuescat. Hos etiam quoslibet lapsus pœnitentia interrumpit, cùm justus cadit, & resurgit. *Interciditur* etiam *flamma*, cùm fortes ex Spiritu consilii agunt, ne per otium *ignis* fomitis erumpat in *flammam.* Potest etiam hoc præter seriem lectionis de Domino accipi ita: *Vox Domini intercidentis flammam ignis*, id est sine læsione ardorem persequentium transeuntis. Vel *intercidentis flammam*, id est dividentis iram illorum, ut illos converteret ad se, alios in malitia sua relinqueret.

Vox Domini concutientis desertum &c. VERS. VIII.

Desertum simpliciter vocat gentes, quæ sine lege, sine Deo, sine Prophetis erant. *Desertum Cades* vocat Judæos. *Cades*, sicut in Exodo legitur, est locus in deserto, ubi fluxit aqua de petra. Num. 20. 1. & seqq. Interpretatur autem *Cades* sanctum legis, in quo erant Judæi, qui legem quidem sanctam & bonam spiritaliter non intelligebant, sed eam tamen

tamen in littera per ceremonias observabant. A Hos ergo omnes tam gentes quàm Judæos dato Spiritu intelligentiæ concutit sicut agricola sterilem terram, ut fructificet, & secundùm anagogen, id est, Spiritalem intelligentiam intelligentes in Scripturis Dominum credant. Hic autem intellectus convenit eis, quibus est mens benè placata consilio. Sequitur:

VERS. IX. *Vox Domini* per hunc intellectum *præparantis cervos* ad montem sapientiæ, quæ est de Divina essentia. Non solùm autem gentibus nunc, sed etiam Judæis in fine revelabit ea, quæ sunt de Divinitate condensa, scilicet umbracula mysteriorum, ut liberè pascantur, aperiet.

In Hebraica veritate legitur: *Vox Domini* B *dividens flammam ignis. Vox Domini parturire faciens desertum: parturire faciet Dominus desertum Cades. Vox Domini obstetricans cervis, & revelans saltus, in templo ejus omnis loquetur gloriam. Dominus diluvium inhabitat, & sedebit Dominus Rex in æternum.* Hæc est armilla, qua perforatur maxilla Leviathan, quo circulus per nares ejus transiens circumflectitur in se ipsum, dum vox Domini super aquas primò intonans ad hoc tonitrua sua deduxit, ut super aquas inhabitet, vel inhabitare faciat Dominus. In prima namque sæculi ætate *vox Domini* super *aquas intonuit*, quando famulo suo Noë timorato, & justo venturas diluvii aquas prædixit. In secunda ætate *Vox Domini in virtute* sonuit ad Abraham præcipiens illi exire de terra, & de cognatione sua, quæ vox C virtutis vocavit illum ad cultum veræ pietatis, educens eum de medio impiorum Idola colentium. In tertia ætate *vox Domini in magnificentia*, sive, ùt in Hebræo legitur, *in decore* audita est in monte Syna, ubi per legis scientiam data est cognitio peccati, manifestatâ ibidem gloriâ Dei magnificâ super verticem montis Syna. In quarta ætate *vox Domini confringentis Cedros* intonuit, quando factum est verbum Domini ad Samuelem Prophetam primùm de confringenda elatione Filiorum Heli in præfiguratione veteris Sacerdotii reprobandi, & novi substituendi: Secundò de confringenda superbia Saulis per humilem David, qui *tanquam vitulus Libani* de locis pascualibus est as- D sumptus in Regem, verè Filius unicornium, id est, Patriarcharum fortium, & unum Deum colentium. Quinta ætate *vox Domini intercidentis flammam ignis* in camino tribus pueris personuit, quando Angelus Domini dividens

Dan. 3. 50. flammam ignis *fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem*; illos autem non tetigit omnino ignis, quibus affuerat Divinum consilium, ne adorarent statuam auream. In sexta tandem ætate *vox Domini concutientis desertum*, vel sicut in Hebræo legitur: *parturire faciens*

Isa. 54. 1. *desertum*, facit, ut sint *multi Filii magis deserta, quàm ejus, quæ habet virum.* Nam & virginalis terra nullo conjugalis copulæ aratro culta, sed Spiritu intellectûs per fidem illustrata dedit fructum plurimum pariendo Christum, & gentilitas eatenus inculta, & deserta fructificavit faciendo dignos fructus pœnitentiæ, illustrata per donum Divinæ intelligentiæ. Ad ultimum *vox Domini præparantis cervos*, vel sicut in Hebræo legitur: *obstetricans cervis*, illa est vox Divinæ sapientiæ, qua montes excelsi cervis præparantur in pascua, dum Sanctis, qui serpentes consumunt, qui cornua elationis deponunt, qui pilos veteres projiciunt, & aquas vivas vehementer sitiunt, *revelantur condensa* Scripturarum, de quibus obstetricante manu Domini ejicitur coluber tortuosus, ab ipsis voratus, dum peccati venenum de serpente antiquo conceptum à se projiciunt per confessionem, & postea pariunt prolem sanctam per bonam operationem. Et quidem in hac sexta ætate isti cervi ingrediuntur in tabernaculum, sive templum Domini, sed egredientur in septima ætate corporum mortalitatem exuentes, & pascua invenient modò & tunc. Nam & modò *Dominus diluvium inhabitat*, qui animalia sua pascit in arca per donum intelligentiæ quasi alter & verus Noë, arcæ gubernator, & diluvii inhabitator, & post hanc mortalem vitam suos cervos perducet ad pascua sapientiæ, ubi *sedet ipse Rex in æternum.* Vide ut Charitatem enumeratis septem donis sociam intelligas; Ipsa est enim totius tabernaculi fundamentum.

Et in templo ejus omnes dicent gloriam.

Hìc vocat templum, quod in titulo *tabernaculum.* In hoc igitur tabernaculo ita consummato *dicet gloriam* Deo, non sòlùm perfectus, sed *omnis*, id est, unusquisque secundùm donum suum. Vis nôsse, fidelis auditor, quid suo *tabernaculo*, suo templo ita consummato faciat Dominus? Audi quod sequitur:

Dominus diluvium inhabitare facit. VERS. X.

Verè ita est. Nam sicut quondam per Noë arcam fabricatam, & consummatam fecit habitare, id est, manere super diluvium, ne, vel unum periret animalium, quæ intra eam fuerunt; ita nunc Ecclesiam septem Sancti Spiritûs donis consummatam *facit inhabitare diluvium*, ne procellæ tentationum vel persecutionum valeant perdere quemquam, qui modò fideliter permanserit in Ecclesiasticæ pacis unitate. Tu autem cave, ne aut foris maneas ùt Ethnicus, aut foras exeas ùt hæreticus, & quasi corvus ad arcam non reversurus. Etiam illud caveto, ne corpore intus manendo Spiritu sis extraneus ab Ecclesia, ut illi, de quibus dicitur: *Animales, se ipsos segregantes, Spiritum non habentes.* De his erant, quibus veritas dixit: *Quid au-* Judæ. v. 19. Luc. 6. 46.

tem

tem vocatis me Domine, Domine, & non facitis, quæ dico? Intus in arca in tabernaculo, sive in templo illi esse dicendi sunt, qui exteriores, mundanasque delicias contemnendo interna, & æterna gaudia quærunt. De talibus quasi de lignis levigatis arcam fabricatam & consummatam *Dominus diluvium inhabitare facit*, ut sine læsione sint inter pericula inundantis diluvii, sive tentationum, sive persecutionum.

Facit etiam suam arcam, suam videlicet sanctam Ecclesiam *inhabitare diluvium* Baptismi, ut sicut octo animæ salvatæ sunt in diluvio, sic salventur in Baptismo, illi, ad quos pertinet octo beatitudinum promissio, ubi dicitur in Ev-
Matth. 5. 3. angelio: *Beati pauperes Spiritu. Beati qui lugent &c.*

Et sedebit Dominus Rex in æternum. Cessante namque diluvio, cùm nulla erit ulterius tentatio vel persecutio, neque ulterius egebit aliquis Baptismo, ex tunc *sedebit Dominus Rex in æternum.* Sessionis hujus magnifica erit manifestatio, quando in fine sæculi videntibus bonis & malis hominibus, & Angelis
Matth. 19. 28. *Rex* gloriæ *sedebit in sede Majestatis suæ.* Tunc

VERS. XI. *Dabit virtutem populo suo*, Tunc *Benedicet populo suo in pace.* Et erit tunc distinctio inter populum, & populum, tam in electis, quàm in reprobis. Nam inter ipsos reprobos erit populus minimè in judicio arguendus: quia pro manife-
C sta infidelitate, *qui non credit, jam judicatus est*: (Joan. 3. 18.)
& erit populus taliter judicandus, ut ei dicat (Matth. 25. 41.)
Dominus: *Ite maledicti in ignem æternum*, non quia fidem non habuistis, sed quia fidei opera facere noluistis. *Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare: sitivi, & non dedistis mihi bibere.* Similiter inter electos erit populus minimè judicandus, eorum videlicet, qui sedebunt super sedes duodecim judicantes duodecim tribus Israël: & erit populus taliter judicandus, ut ei
Matth. 25. 34. dicat Dominus: *Venite Benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ante constitutionem mundi. Esurivi enim, & dedistis mihi manducare. Sitivi, & dedistis mihi bibere. Quamdiu enim fecistis uni de his minimis fratribus meis, mihi fecistis.* O quantam *virtutem*
D *dabit* tunc Dominus *populo* minimorum suorum, in quibus esurientibus, sitientibus, nudis, hospitibus, infirmis, incarceratis ipse se ipsum confitebitur esuriisse, sitivisse, nudum, hospitem, infirmum, & incarceratum fuisse! Qui verò tales, immo in talibus Dominum ipsum paverunt, potaverunt, vestierunt, collegerunt, visitaverunt, magnifica benedictione pacis donabuntur dicente illis Domino: *Venite benedicti Patris mei.* Cùm ergo & populus perfectorum, & populus imperfectorum sit populus Domini, *Dominus dabit virtutem populo suo* perfecto, in quo ipse honoratur, vel
2. Corinth. 9. 6. injuriatur, & *benedicet populo suo* imperfecto, qui & hic *seminat in benedictionibus* eleemosynas mundas, & in judicio *de benedictionibus metet vitam* æternam dicente illis ipso Domino: *Venite Benedicti &c.*

Aliter: *Dominus dabit virtutem populo suo*, nunc in prælio, & posthac cessante prælio *benedicet populo suo in pace*, quando *absterget omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, nec ullus dolor erit ultra, quia prima abierunt*, quando *multiplicabitur ejus imperium, & pacis non erit finis.* (Apoc. 21. 4.; Isa. 9. 7.)

Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto.

Uni Domino, cujus est hoc nomen, de quo
B dicitur in *Psalmo*: *Afferte Domino gloriam nomini ejus.* Hoc nomen, quod est *Pater, & Filius & Spiritus Sanctus*, per cujus invocationem in Baptismo ædificatur & consummatur tabernaculum, nulli unquàm fuit attributum inter Deos vel falsos vel adoptivos. Et quidem vario errore delusa gentilitas quælibet falsorum deorum dicebat omnipotentem ùt Jovem, seu terribilem ùt Plutonem, & aliud quodcunque veri Dei nomen transtulit ad suos falsos Deos. Istud verò solum nomen trini, & unius Dei, quod est *Pater & Filius & Spiritus Sanctus*, nulli unquam Deorum fuit attributum, neque unquam fuit in hoc mundo auditum, antequam *Vox Domini super aquas intonuit* dicens discipulis: *Ite, docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti.* Quia ergo dictum est in Psalmo: *Afferte Domino gloriam nomini ejus*, nos huic potissimum *nomini*, cujus notitia *intonuit super aquas multas*, per septem voces in hoc Psalmo depromptas gloriam afferimus dicendo in fine Psalmi: *Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto.* (Matth. 28. 19.)

Aliter: *Gloria Patri*, qui *super aquas intonuit*: *Gloria Verbo*, per quod intonuit, quòdque nubem carnis assumpsit, ut de ipsa nube tonitrua sonarent. *Gloria* Spiritui Sancto septiformi septies voces suas enuntianti ad consummationem tabernaculi, sive templi, cujus mox in sequenti Psalmo sequitur dedicatio. Habet enim in titulo sic: *Psalmus Cantici in dedicatione domûs David.* Hic titulus mittit nos ad historiam, quia sicut David impensa & apparatu suo templum Domino ædificavit, & postea cum jucunditate, & solennibus verbis ad laudem Domini dedicavit: sic Corpus Christi secundùm singularem nativitatem sine peccato ædificatum & per Resurrectionem in æterna impassibilitatis, & immortalitatis gloria est dedicatum. Dedicatæ Domûs, immutati, & ultra jam non morituri hominis Deifici voces istæ sunt: *Domine Deus meus clamavi ad te, & sanâsti me.* Item: *Domine in voluntate tua præstitisti decori meo virtutem*, ac deinceps: *Concidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitiam.*

Et notandum, quod Septena vox Prophetæ invitandis ad Dedicationem rectè interposita est media inter duos Psalmos, quorum prior de Passione, sequens agit de Resurrectione, quoniam ipsa Dominica Passio templi quidem solutio visa est Judæis lapidem angularem reprobantibus. Attamen per ipsam Passionem domus Dei, quæ est Ecclesia, firmiter est ædificata de latere Christi profluente materia in sanguine & aqua, de qua materia fabricata est Ecclesia, ut de costa viri facta est fœmina. Sic nimirum per Passionem Christi ædificato *tabernaculo* sive A templo sive domo (una enim res & *tabernaculum* dicitur, in quo militatur, & *templum*, in quo sacrificatur, & *domus*, quæ inhabitatur) ædificato, inquam, taliter tabernaculo, templo, domo antequam ponatur ei dedicatio, clamor insonuit Psalmistæ dicentis: Afferte *Domino filii Dei, afferte Domino filios arietum.* Tali clamore vocem interrupit Christi clamantis in præcedenti Psalmo pro sui corporis templo reædificando, & ejusdem clamantis in sequenti Psalmo pro eodem templo dedicando, cùm dicit:

PSALMUS XXIX.

E*Xaltabo te, Domine, quoniam suscepisti me.* B

Agit enim hic ipsum caput Ecclesiæ Christus de sua operatione & æterna remuneratione. Hortatur etiam suos fideles, ut suo exemplo psallentes Domino, & confitentes ad eandem lætitiam pervenire mereantur. Licèt autem in titulo habeatur:

VERS. I. *Psalmus Cantici in dedicatione domus David;*

Tamen David non legitur fecisse, vel dedicasse domum Domino, nisi fortè intelligas de tabernaculo in Paralipomenon, cui diversorum officiorum constituisse ministros invenitur. De significato igitur potiùs intelligendum est. Totus Christus una domus Dei est; quia & in capite, quod est Christus plenitudo Divinitatis habitat, & per aliquas gratias, quas de plenitudine accipit, est Ecclesia templum ejus. Hæc autem domus, quantum ad Christum, fabricata est in ejus conceptione: quantum verò ad Ecclesiam, semper fabricatur, dum in hac vita laborat. Dedicatio verò ejus jam in capite tanquam in fundamento facta est, quia Christus resurgens in immortalitate confirmatus est: Quantum ad Ecclesiam, fiet in futuro, quando *justi* suo capiti sociati *stabunt in magna constantia.* Sap. 5. 1. Cùm autem in superiore Psalmo ageretur de consummatione tabernaculi tempore belli, rectè sequitur hic *Psalmus Cantici*, id est, exultationis habitæ pro dedicatione, id est, confirmatione domûs David in æterna pace corpore innovato.

Loquitur autem totus Christus, & primò ponit canticum pro dedicatione sua, quæ in capite facta est, & aperit quod intendit, cùm in eadem parte Sanctos psallere jubet. Secundò ostendit, quomodo dedicari meruit, ibi: *Ego autem.* Tertiò quomodo accepit Dedicationis gloriam ibi: *Audivit Dominus.* Est autem brevis Psalmus de Resurrectione commemorans & de Passione, ut non terreat Passio, quos spes Resurrectionis lætificat. Præmittit ergo canticum pro dedicatione, & ait:

O Domine exaltabo te, id est, altitudinem tuam laudabo, *Quoniam suscepisti me* dedicando in gloria impassibilitatis. VERS. II. Hanc dedicationem intelligimus etiam domus futuræ. Quod enim nunc ex persona fundamenti dicitur. *Suscepisti me*, ex persona universæ domus dicetur. Sequitur:

Nec delectâsti, id est, non delectari permisisti in dedicatione, quamvis ante permiseris, *super me inimicos meos* Judæos, qui me resurgente confusi sunt, Diabolum etiam & Angelos ejus: à quibus apud inferos teneri non potui, & quoscunque, qui variis persecutionibus per orbem me conati sunt opprimere.

C *Domine Deus meus* (exponit susceptionem) *clamavi ad te, & sanasti me* tollendo infirmitatem passibilitatis. Et VERS. III.

O Domine eduxisti virtute tua *ab inferno animam meam.* Hoc expositione non indiget. VERS. IV.

Salvasti me à descendentibus in lacum. *Lacus* est profunda conditio corruptibilis carnis: *descendentes in lacum* sunt, qui terrenis libidinibus se immergunt. Tales persecuti sunt Christum, à quibus salvatus est & remotus. Immunis etiam à peccato salvatus est à conditione profundæ cæcitatis carnis.

D Videtur contrarium vel Deum orare, vel super hominem inimicos non posse delectari. Ad quod dicendum, quod Christus Deus-homo non secundùm quod Deus, sed secundùm quod homo & infirmus est, orat, & est mediator non inter Patrem & homines, sed inter Deum Trinitatem, & homines peccatores. In eo enim, quòd infirmus est, appropinquat nobis: in eo verò, quòd non est iniquus, jungitur Deo. Non tantùm verò secundùm Divinitatem, sed in eo etiam, quod homo est, præest nobis sicut caput, quod quamvis cum cæteris membris unum corpus fiat, tamen quia in eo sunt omnes sensus, dignius est cæteris membris, in quibus est solus tactus. Sic ergo caput Ecclesiæ

Ecclesiæ Christus secundùm hominem mediator plenus gratia major est membris, quæ de plenitudine ejus accipiunt. Super hoc in Passione jucundati sunt inimici, sed in dedicatione salvatus est ab eis.

VERS. V. *Psallite Domino Sancti ejus.*

Vos qui Psalmi hujus titulum notâstis; qui est *Psalmus Cantici in dedicatione domûs David*, quique ipsam dedicationem jam scitis in fundamento, quod Christus est, impletam, & eandem speratis implendam in vobis, *Psallite Domino* benè operando, *Et confitemini* illi in Canticis per exercitia contemplationis, ut expleatis *Psalmum Cantici*, quo *Psalmo*, vel *Cantico* & laudetur Dominus pro *dedicatione* jam facta in fundamento, B & exoretur pro dedicatione adhuc facienda in vobis, qui estis in fide *Sancti ejus*, non in falsi-
Matth. 25. 1. & seqq. tate *Sancti ejus*, ut quinque fatuæ Virgines, quæ habentur sanctæ propter virginitatem & ardentes lampades. Attamen, quia veniente Sponso inveniuntur oleum non habere in vasis, non erunt inter Sanctos ejus.

Vis nosse fidelis anima Christo desponsata, quibus ulnis te amplectatur in vera sanctitate ornatam, non solùm in thalamum futuræ beatitudinis, sed etiam modo commendatam paranymphis Angelis, ac Prælatis bonis? Certè ut omit-
Cant. 2. 6. tam, quod *leva ejus sub capite tuo est*, *& dextera illius te amplexabitur*, dum tibi & in præsenti vita per manum lævam auxiliantem cumulat merita bona, & in futura per manum dexteram te beatificantem conservat præmia bona bonis meritis non solum condigna, sed etiam superexcellentia: Ut, inquam, talia nunc tractare omittam, ipse Christus, ipse Sponsus tuus est veritas, & quasi duabus ulnis te vult amplecti demonstrando tibi se ac te. Seipsum ac te ipsam tibi Veritas Christus demonstrat, cùm te in veritate illuminat, cùm se veritatem tibi sic manifestat, ut primò te veraciter cognoscas, quale tu te fecisti, cùm in mendaciis à veritate defecisti, ac deinde per miseriam tuam recognitam cognoscere incipias ipsius veram misericordiam, & misericordem veritatem Sanctis ejus amabilem. De inspectione tui concipe timorem: de inspectione Dei concipe spem. Si te terret tua miseria, consoletur illius misericordia. Sed ut sis capax misericordiæ, dilige veritatem demonstratricem tuæ D miseriæ. Undecunque tibi sonet veritas arguens te, tu habeto charitatem ad ipsam veritatem, atque inde tibi sit gloria testimonium conscientiæ, quod tu ipse tibi sis conscius veritatis, etiam te arguentis amicum te semper inveniri. Gloria hæc est omnibus Sanctis ejus, quibus nunc dicitur: *Psallite Domino Sancti ejus.*

Quàm multi aliter! Nam plus gloriantur, cum falsò putantur & dicuntur *Sancti*, quàm cùm verè creduntur & dicuntur, quòd sint, videlicet injusti, indigni. Nonnunquam tamen iidem ipsi non amore veritatis, sed quasi fuco fictæ humilitatis etiam ipsi de se confitentur quid sint, non negando se indignos omni dignitate vel sæculari vel Ecclesiastica. Sed si veritas ista A sonuerit ab ore alieno, videres continuò supercilia corrugari, aspectum obliquari, suspiria trahi, anhelitus frequentari. Quod si tibi paterent interiora pectoris, videres in eo tanquam in Idolio quodam grande simulacrum Diaboli, vel potius ipsum Diabolum dicentem in corde suo, id est, in corde humano, quod jam suum est factum: Quid dicit? *Super astra Dei sedebo, & ero similis Altissimo.* Super astra enim Isa. 14. 13 & 14.
Dei sedem collocat, qui hominibus bonis præesse affectat, à qua sede cùm repellitur, quasi flamma infernalis invidiæ zelus illum torquebit, cùm se digniorem exaltari videbit. Etiam bonus homo imperfectus uritur interdum hoc zelo, cùm dignitate fuerit judicatus indignus, & alter quasi dignior illo fuerit electus. Contingit verò nonnunquam, ut sibi talis homo talem affectet repulsam, quæ nonnullam redolet superbiam, videlicet, ut quasi digniori dignitati servandus minore non sit occupandus, quam & ipse dedignatur accipere arbitrans ipsa dignitate se digniorem. Nonne iste habet simulacrum Dianæ in corde suo venando & aucupando altiora se? Dianam quippe quasi Deam venationis colebant gentiles: & iste ipsius Dianæ colit simulacrum fovendo apud se talis ambitionis affectum. Non est ergo tale pectus *memoria Sanctitatis*, imò est memoria vanitatis. Solet vocari memoria cujusque Martyris domus vel Ecclesia, in qua requiescit corpus ejus, vel reliquiæ. Similiter vocatur *memoria Sanctitatis* domus, in qua requiescit Sanctitas, aut ejus C reliquiæ. In domo autem, seu templo corporis Dominici tota Sanctitas requievit, in cæteris verò electis nonnisi quædam sunt reliquiæ Sanctitatis ejus. Inde est, quod cùm comedisset coram discipulis favum mellis, *reliquias* dedit Luc. 24. 42. & 43.
illis: quia nimirum benè agitur cum Christianis, qui saltem reliquias accipiunt Sanctitatis, & dulcedinis, & fiunt memoria Sanctitatis ejus digna dedicatione, quam hic Psalmus insinuat dicens:

Psallite Domino Sancti ejus, & confitemini memoriæ Sanctitatis ejus. O Sancti ejus, & humiles corde, qui verè soli estis in numero Sanctorum ejus, vos *Confitemini memoria Sanctitatis ejus. Confitemini* vos injustos & indignos ante *memoriam Sanctitatis* ejus. Dicite *memoria Sanctitatis ejus*, corpori ejus, quod est *memoria Sanctitatis* ejus, in quo habitat omnis plenitudo *Sanctitatis* ejus: Dicite, inquam, illi *memoriæ Sanctitatis*: *Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum.* Dignatio tua est, non Matth. 8. 8
dignatio mea hoc requirit, quòd tu digneris intrare sub tectum meum, vel potius me suscipere sub tectum tuum. *O memoria Sanctitatis*, O templum sanctum celeberrimè sanctificatum & dedicatum per gloriam Resurrectionis & Ascensionis.

Aliter Dedicatio domus jam facta est in Christo, qui superius dicit Patri: *Domine Deus meus clamavi ad te, & sanâsti me, eduxisti ab inferis animam meam. Salvasti me à descendentibus in lacum*, quibus verbis dedicatio explicatur.

plicatur. Igitur o Sancti ejus, qui dedicationis hujus fidem, & spem tenetis, *psallite Domino, & confitemini memoriæ sanctitatis ejus*, ut bona operando, & mala vestra confitendo fiatis apti ad dedicationis celebritatem. Sicut enim in templo manufacto, quod fecit Salomon primitus processit ædificatio, deinde secuta est exornatio domûs, ac postremò dedicatio: sic & in templo non manufacto corporis Dominici factum est, quod primò in Virginis utero sapientia sibi ædificando septem columnas excidit: quia septiformi Spiritûs omnimoda virtute illud firmavit. Postea præclaris operibus miraculorum, & gratia sermonum, quando cœpit Jesus facere & docere, domus ipsa ornata, postremò in Resurrectione dedicata est. Ita & in vobis hæc tria requiruntur O Sancti ejus, quoniam per fidem estis jam ædificati, qui in nomine Sanctæ Trinitatis ex aqua & Spiritu Sancto renati estis: dedicationem verò in resurrectione communi poteritis certa spe expectare, si tamen inter dedicationem & ædificationem spatio vitæ intercurrente satagetis ipsam domum piis operibus, & bona confessione ornare. Ideo ne domus jam per fidem ædificata inveniatur minùs, quàm decet, ornata, *psallite Domino Sancti ejus* benè operando: & *cùm feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, confitemini*, quòd *servi inutiles sitis*. (*Luc.* 17. 10.) Etsi fex temporis hujus non vobis exhibet sanctos, præclaros virtutibus, in quorum comparatione vosmetipsos valeatis inutiles existimare, redite ad *memoriam sanctitatis ejus*, & in ejus comparatione vos humiliate, quoniam ipse, cùm sit Sanctus Sanctorum, propria virtute fecit & facit mirabilia solus, quorum non est numerus. Vos autem pauca fecistis, & facitis, neque de vestra virtute, sed de ipsius gratia benè operamini, seu loquimini. *Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri.* (*Math.* 10. 20.) Propterea quando psallitis, *psallite Domino* ad ipsius gloriam bonum opus referendo, & benè loquentes *confitemini memoriæ Sanctitatis ejus*, quoniam, ut jam dictum est, non vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Sanctus.

Attamen per talia opera, & per tales confessiones ornatur in vobis domus Dei, ut sit digna dedicatione in communi omnium resurrectione, quando mortui resurgent incorrupti. Et *omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur*, (1. *Cor.* 15. 51.) id est, non omnes dedicabimur. Nam illi solummodo tunc immutabuntur, & dedicabuntur, in quibus fidei fundamentum, & spei ædificium per opera charitatis, & confessionem veritatis invenietur adornatum, si tamen habuere tempus operandi & confitendi. Nam baptizati, & mox ante annos discretionis defuncti pueri ab hac sententia sunt excepti, qui licèt neque psallendo, neque confitendo sint ornati, sola Baptismi gratia ita sunt candidati, ut ad solennitatem dedicationis apti inveniantur. His ergo exceptis vobis dico Sanctis, qui tempus operandi, & confitendi habetis, ut si dignè vultis pertinere ad dedicationem, bene operando, & veritatem confitendo studeatis ornari, dum tempus est operandi & confitendi: quia descendentibus in lacum post mortem tempus non erit operandi dicente scriptura: *Quodcunque facere potest manus tua instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas.* (*Eccl.* 9. 10.) Et tu Deus in hac vita suscipis confessionem; *in inferno autem quis confitebitur tibi?* (*Psalm.* 6. 6.) Ecce *nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis*; (2. *Corinth.* 6. 2.) quia nunc psallendi, & confitendi tempus est. *Igitur psallite Domino Sancti ejus, & confitemini memoriæ Sanctitatis ejus.*

Si habetis Psalterium jucundum cum cithara, psallite Domino: si nondum habetis, *confitemini* saltem peccata vestra, & orate pro invicem, ut salvemini. *Confitemini* autem non Scribis, & Pharisæis, non hæreticis, vel Schismaticis, non blasphematoribus Christi sicut impius & desperatus Judas fecit, qui coram talibus dixit: *Peccavi tradens sanguinem justum.* (*Math.* 27. 4.) Si confessionem istam corde contrito fecisset *memoriæ sanctitatis ejus*, quem ipse tradiderat, sine dubio salubris illi fuisset hujusmodi confessio. Sed ipse non ivit ad *memoriam Sanctitatis*, non ivit ad Christum tunc in cruce suspensum, non confessus est illi. Latro autem, qui simul pendebat verè confessus est *memoriæ Sanctitatis ejus*, dum se nocentem, Christum verò confessus est nihil mali fecisse, cui & dixit: *Memento mei Domine, dum veneris in regnum tuum.* (*Luc.* 23. 42.) Non mirum, si multum valet deprecatio justi Abel, cùm tantum valuit deprecatio confitentis peccatoris, non assidua, sed una, ut statim audiret: *Hodie mecum eris in paradiso.* Ad illius ergo exemplum latronis *confitemini memoriæ sanctitatis ejus*, qui & tunc appropinquante suæ domûs dedicatione, imminente videlicet jàm proxima Dominica Resurrectione latronem, licèt serò pœnitentem, purificavit suæque dedicationis festivitati associavit, & nunc usque hodie facit idem peccata sua confitentibus in veritate ante memoriam sanctitatis ejus, quæ memoria, ut jam dictum est, corpus ipsius intelligitur, de quo ipse dixit: *Hoc facite in meam commemorationem.* (1. *Cor.* 11. 26.) *Quotiescunque igitur manducabitis panem hunc, aut calicem sanguinis ejus bibetis, confitemini memoriæ Sanctitatis ejus.* Et non solùm Christo summo Sacerdoti, in quo est omnis plenitudo sanctitatis, *confitemini*, sed etiam cuilibet Sacerdoti Catholico, in quo sunt reliquiæ Sanctitatis ejus, *confitemini* peccata vestra. *Confitemini* veritatem, *Confitemini* quod & latro confessus est, *confitemini* quòd vos quidem digna factis recipiatis, quantalibet mala & molesta sustineatis, hic autem nihil mali fecit, sed nostra ferens crimina crudelem mortem pertulit. *Confitemini memoriæ Sanctitatis ejus*, antequam veniat dies iræ, dies calamitatis, & miseriæ, dies magna, & amara valde.

VERS. VI.

Quoniam ira in indignatione ejus, & vita in voluntate ejus.

Antequam veniat ira indignationis ejus, *confitemini memoriæ Sanctitatis ejus*, id est: propter hoc ipsum *confitemini memoriæ Sanctitatis ejus*, quia memor fuit sanctificare vos, qui non eratis memores ejus. Nisi memor fuisset vestri, o Sancti ejus, non dixisset in oratione sua: *Et pro eis sanctifico me ipsum, ut sint & ipsi Sancti in veritate.* Item: *Pater, sanctifica eos in veritate; sermo tuus veritas est.* Quia ergo memor fuit vestri, ut sanctificaremini, vos Sancti ejus illi attribuendo quod sancti estis, *confitemini memoriæ Sanctitatis ejus*, quia *sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite*, sic nec vos poteritis à vobismetipsis habere sanctitatem, nec ullo modo verè Sancti eritis, nisi de illo accipiatis, & in illo habeatis, ut sancti sitis. Præoccupemus ergo faciem ejus in confessione, antequam veniat dies iræ. *Quoniam ira in indignatione ejus.*

Joan. 17. 19. Ibid. v. 17. Joan. 15. 4.

Ira, & *indignatio* cùm sit motus animi perturbati, nullatenus Deo creditur convenire, cui verè dicitur: *Tu autem Domine cum tranquillitate judicas, & cum magna reverentia disponis omnia: subest enim tibi, cum volueris posse.* Attamen ejus justa ultio, licèt fiat cum tranquillitate judicantis, tamen his, qui puniuntur, videtur *ira* & *indignatio*, maximè iracundis, & indignantibus: quia sicut Sancto Sanctus, & Electo electus videtur Deus, ita perverso perversus, iracundo iracundus, & indignanti videtur Deus indignans, cùm ipse (ut dictum est) in tranquillitate judicet, sine ira, sine indignatione, sine omni suæ mentis perturbatione.

Sap. 12. 18.

Vis autem tu homo non sentire Deum iratum tibi vel indignantem? Si hoc vis, cave tu tibi ab ira, quæ te reum facit judicio. Nam si non extinxeris iram, de ira longa ebullit *Racha*, quod te facit reum Concilio. Post Racha sequitur indignatio, qua indignaris fratri tuo quasi fatuo, unde cæcatus odio etiam in his, quæ fortè simpliciter agit, vel dicit, judicas, & dicis illum fatuum, per quod dictum *reus eris gehennæ ignis.* In igne gehennali senties iram, & indignationem Dei potiùs de tua, quàm de ipsius perturbatione procedentem. Sicut iratus Cain contra fratrem suum Abel ira vehementi, ita ut concideret, atque tabesceret vultus ejus, audivit sibi Deum in ira loquentem, & dicentem: *Quare iratus es, & cur concidit facies tua? peccasti, quiesce.* Opportunè dictum est homini vehementer irato: *quiesce*, quoniam longè fuit à quiete habens rixas in corde. Verùm quia noluit quiescere, vel Deo increpanti acquiescere, per iram venit usque ad fratricidium. Quo exemplo nos monemur, ut iram vel non habeamus, vel quàm celerrimè finiamus, ne ira crescat in odium, & trabem faciat de festuca, & animam nostram faciat homicidam: *Quoniam qui odit fratrem suum, homicida est.*

Matth 5. 22. Gen. 4. 6. 1. Joan. 3. 15.

Hic fortasse ad excusandas excusationes in peccatis tu mihi objicis, qui facile irasceris: Ego non irascor fratri ut Cain, sed vitio fratris: Benè dicis, si ita est, ùt dicis. Debemus enim in fratrum vitiis inveniendis, judicandis, vindi- A candis diligenter satagere cum dilectione hominum, & odio vitiorum. Sed in hoc habes testimonium conscientiæ tuæ, utrum verè movearis ex charitate, si fratri peccanti nullatenus indignaris, sed ex affectu compateris. Vera enim justitia compassionem, falsa dedignationem habet. Si ergo tu ex dedignatione moveris, falsò tibi arrogas quasi zelum justitiæ, cùm agaris zelo nequitiæ. Unde autem probabis te habere compassionem potiùs, quàm indignationem erga fratrem? In eo scilicet, si te magis delectat pro illo fundere ad Christum propitiatorem verba orationis, quàm ad hominem confabulatorem verba detractionis. Porro si te libet vituperare, temerè judicare, non orare, scias te plenum indignatione, alienum verò à compas- B sione. Ideoque quoniam tu *in ira* & *in indignatione* adversus fratrem tabescis, nisi pœnitentia corrigaris, & tu iratum atque indignantem tibi Judicem senties, *Quoniam ira in indignatione ejus.* Verùm si tu compassione afficeris erga fratrem peccantem, ita ut sit in voluntate tua erga illum bonæ vitæ desiderium; quia desideras, & cupis illum beatè, jucundè, ac prosperè vivere, tu quoque senties idem à Deo, quoniam *vita in voluntate ejus.* Ecce qualis recompensatio, Beata, & honesta vita fratris jam est in voluntate tua, neque tamen continuò, ut volueris, illi talem vitam conferre, vel à Deo poteris obtinere, qualem vis. Deus autem, quia est omnipotens, & subest ei, cùm voluerit posse, te tali mercede remunerat, ut *vita* tua sit *in vo-* C *luntate ejus*, atque ut vivas non aliter, quàm ipse vult, & tibi expedit, quoniam sola vita in ejus voluntate disposita est beata.

Caveamus ergo adversus fratres iram, & indignationem, si timemus iram, & indignationem Dei, *quoniam ira in indignatione ejus* irati, & indignantibus. In fratricida Cain dedimus exemplum iræ primitivæ, de qua ira multæ iræ derivatæ vexant quemlibet malum adversùs quemlibet bonum, dum quasi Cain adhuc tabescit adversus Abel. Et quia de ira primitiva manifestum dedimus exemplum inter homines (nam Diabolus piis fuerat iratus pro eo, quòd de cœlo erat projectus) Demus quoque de primitiva indignatione manifestum exemplum, ex qua derivationes agnoscantur multarum indignationum corda humana vexantium. D Prima inter homines invenitur Eva indignata pro eo, quòd erat prohibita comedere de ligno scientiæ. Nisi enim talis indignatio præcessisset in ejus pectore, serpens callidus non habuisset materiam tentandi eam his verbis: *Cur præcepit vobis Deus, ne comederetis ex omni ligno paradisi?* Verùm quia explorator astutus præsenserat illius indignationem propter unius ligni prohibitionem, tentando eam seduxit ad ejusdem ligni vetiti præsumptuosam degustationem in hac falsa promissione, quòd ipsa ex tunc habens scientiam boni, & mali æquè ut Deus, non haberet necessitatem quicquam à Deo discere vel ei subjacere. De hac igitur primitiva indignatione multæ indignationes derivatæ, ac multiplicatæ sunt in filiis, & filiabus Adæ, & Evæ.

Gen. 3. 1.

De

De quibus indignationibus propter cautelam suggerendam libet agere prolixiùs incipiendo à tentationibus, quibus humanum pectus ad indignationem provocatur, nisi & caput serpentis à fœmina, id est, à sensualitate conteratur, & ipse postea insidians calcaneo fœminæ subtilissimè caveatur. Quid est autem caput serpentis, nisi initium pravæ, ac seductoriæ suggestionis? Verbi gratia: Primis hominibus primò suggessit vetiti edulii cupidinosum, Divinæ scientiæ curiosum, Divinæ similitudinis præsumtuosum appetitum, qua suggestione tanquam capite serpentis fœmina, id est, humana sensualitas illecta in primis hominibus, ventre quoque serpentis ejusdem oblectata, & cauda est ligata. Victam ergo fœminam per hujusmodi suggestionis oblectationem, & consensionem quasi catenatam traxit ad indignationem. Quanta enim putas indignatione movebatur, (Gen. 3.16.) quando illa, quæ Deo subjecta dedignata fuit, dictum sibi audivit: *Sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui?* Quia enim de latere viri erat sumpta, rectè intelligitur ei socia creata. Si enim de capite viri sumpta fuisset quasi Domina: si de pede, quasi ancilla viri poterat videri. Nunc autem licèt socia creata, per culpam facta est ancilla, ita ut ei dicatur: *Sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui.*

Verum tamen est, ubi ista subjectio per humilitatem ornatur, ita ut talis humiliatio fœminæ in humilitatem convertatur; sicut in Beata Virgine Maria, quæ licet nescia viri, tamen Viro Joseph desponsata comparuit inter homines tanquam viro subdita, & erga eum fuit ita officiosa, ut ipse putaretur pater JEsu, quod putantibus usque adeo non est indignata illa fœmina beata, ut & ipsa vocaret illum patrem ejus dicens ad ipsum filium suum: *Ecce, Pater tuus & ego dolentes quærebamus te.* Notandum sanè, quod virum sub nomine *Patris* antepoluit, seque cùm esset Angelorum Domina, humiliter postposuit; usque adeo fuit penitus aliena ab omni indignationis vitio, ut ipsa licèt impolluta non dedignaretur servare disciplinam pollutis statutam matribus, quoadusque Apostolis prædicantibus comparuit, quàm excelsa non solùm supra homines, verùm etiam super Choros Angelorum existit, quod ipsum & nos prædicamus, dum canimus: *Exaltata es Sancta Dei Genitrix super Choros Angelorum ad cœlestia regna:* Hæc igitur fœmina inter fœminas benedicta, neque capite serpentis allecta est per suggestionem, neque ventre oblectata per delectationem, neque cauda est alligata per consensionem. Unde nec timuit illum suo calcaneo insidiantem.

Verùm quia in filio fœminæ hujus apparet evidentius, quomodo serpens iste sit in capite conterendus, & in cauda cavendus, per quam insidiatur calcaneo, id est, fini hominis, à quo victus, & calcatus in capite fuerit, illum aspiciamus, in quo serpens iste nihil suum inveniens, tamen præsumpsit capite suo illi per suggestionem appropinquare, quando illum tentavit primò per illecebram gulæ post jejunium quadraginta dierum, & noctium, secundò per curiositatis vitium dicens illi: *mitte te deorsum:* (Matth. 4.6.) Tertiò per ambitionem ostendens illi omnia regna mundi, & gloriam eorum. Quia verò per has tentationes capitales in Christo nihil suum invenit Princeps mundi hujus, ad contraria se convertit argumenta, & tentamenta, ligare volens illum cauda sua. Nam cui per se ipsum suggessit appetitum panis benè sapidi, huic postea per impios homines obtulit fel & acetum nimis amarum, ut super hoc indignari faceret illum: quem priùs positum super pinnaculum templi suasit miraculo superfluo spectaculum fieri curiosis Judæorum oculis, hunc postea velata facie atque tectis oculis privavit spectaculis provocans ad motum indignationis: cui priùs obtulit omnia regna mundi, & gloriam eorum alliciens eum ad dignitatem, hunc postea fecit reprobari à Judæis eligentibus magis Regem Cæsarem vel etiam Barrabam latronem, quàm illum, volens hoc modo irritare illum ad indignationem.

Sicut fecit in capite serpens malignus, ita facit etiam in membris. Quos non potest vincere per illecebrosa, ut luxurientur, tentat per amara, ut ipsi amaricentur, & aliis indignentur. Quos non potest vincere per curiosa, ut eos delectet spectaculum, tollit eis aliquotiens omne spectaculum, ut, dùm nec ipsi curiosè spectant, nec ab aliis curiosè spectantur, tædio vitæ obscuræ affecti curas habeant mordaces, & indignentur pro eo, quòd non sunt in hoc mundo spectabiles. Quos non potest vincere per ambitionem ostendendo illis omnia regna mundi, & gloriam eorum, hos irritat ad indignationem faciendo illos reprobari, & alios exaltari vel ipsis meliores, vel etiam pejores. Et quidem, quando bonis reprobatis meliores eliguntur, non magìs est illis indignandum, quàm indignatus est Joseph, qui cognominatus est justus, (Act. 1.23.) quando Barnaba electo ipse reprobatus fuit. Nisi talis indignatio in talibus caveatur, salus animæ periclitatur Deo indignante, & irascente, *quoniam ira in indignatione ejus.* Nam tali indignatione perierunt Dathan, & Abiron electo Aaron. Tali indignatione periit Saul reprobatus electo David, quem non rectis oculis aspexit indignatus, quòd ipsi Sauli mille, & David decem millia data sunt in laude mulierum. (1.Reg. 18.7.) Tali indignatione perierunt Scribæ, & Pharisæi audientes, quòd publicani, & meretrices præcederent illos in regnum Dei. Tali indignatione perierunt Judæi pridem electi, sed postea reprobati, quando repleti sunt zelo indignationis gentibus electis. Ipsi quoque Apostoli tali indignatione tacti sunt, quando adversus bonam mulierem de opere bono indignati sunt dicentes: *Ut quid perditio hæc?* (Matth. 16.8.) Sed quia Domino arguente bonum opus operatam esse mulierem recognoverunt, non perierunt. Pro tali indignatione arguitur oculus nequam illorum, qui portaverunt pondus diei, & æstûs, & indignati sunt, (Matth. 20. 12.) novissimos parùm fatigatos ipsis multùm fatigatis

Luc. 18. 11. tis pares fieri in præmio, qui non erant pares in labore. Tali periit indignatione Pharisæus contra publicanum inflatus, & arguitur alter Pharisæus mulieri peccatrici pedes Domini tangenti & ungenti indignatus, qui licèt sibimetipsi visus fuisset commotus quasi zelo justitiæ, Domino judicante motus fuerat zelo veræ malitiæ ac falsæ justitiæ: quia vera justitia compassionem, falsa dedignationem habet, quamvis & justi rectè soleant peccatoribus indignari. Sed aliud est quod agitur zelo justitiæ, aliud, quod agitur typo superbiæ. Indignantur etenim justi, sed non dedignantes, desperant, sed non desperantes: quia dum foris per increpationem sæviunt, intus per compassionem diligunt, atque ita versantur inter dilectionem hominum, & odium vitiorum, ut & hominibus charitatem, & vitiis exhibeant severitatem, videlicet pro ipsorum salvatione libenter orando, quorum vitia persequuntur increpando. At contra Pharisæorum similes absque dilectionis compassione ira, & indignatione commoti despiciunt peccatores, certè ipsis despicientibus tantò meliores, quantò fuerint in eorum despectu mansuetiores.

Tali pereunt indignatione multi nobiles eligente Deo ignobilia mundi & contemptibilia, ut confundat fortia, & ea, quæ non sunt, ut ea, quæ sunt, destruat. Etiam soror contra sororem, videlicet Martha contra Mariam cœperat indignari, eò quòd verbo Dei vacans reliquerat eam solam ministrare. Sed ubi Divino judicio laudata est pars Mariæ, quievit indignatio Marthæ. Agnoscamus igitur & nos laudabilem esse partem Mariæ, nec tamen vituperabilem esse partem sororis Marthæ. Mutuò nos invicem exhortemur, ne inflemur, aut indignemur adversùs alterutrum pro diversa dignitate officiorum sive ad actionem, sive ad contemplationem pertinentium. *Si quis loquitur quasi sermones Dei*, dum non est ipse, qui loquitur, sed Spiritus Sanctus: *Si quis ministrat tanquam ex virtute, quam administrat Deus*, ut in omnibus Deus honorificetur, & non alter adversus alterum infletur, vel indignetur. Quibus in una congregatione datum est operari opus bonum, non indignentur quieti benè vacantium. Quibus datum est vacare & videre, quoniam suavis est Dominus, non indignentur benè operantibus fratribus, aut sororibus; magis autem studeant non de sui spiritalis otii dignitate, sed de operantium fratrum & sororum societate gloriari: Et si non possunt facere opera fortia exemplo fortis mulieris, quæ manum suam misit ad fortia, sit in eis dilectio, quæ si in corpore mortali, ac fragili fortis est ut mors, nunquam erit odiosa, etiamsi per debilitatem, vel infirmitatem dissolvantur omnia membra.

Luc. 10. 40.

1. Petr. 4. 11.

Sic in homiliis Beati Gregorii Papæ legitur de quodam servulo, & de quadam Romula infirmaris gravissimè tota membrorum dissolutione, sed sicut Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam, adepti sunt repromissiones: ita & in istis per fidem ex dilectione operantem non per opus manuum, sed per opus patientiæ, victum est regnum peccati, & consummatum est regnum justitiæ, quod apertè claruit in eorum de hac vita gloriosa migratione. Ubi ergo cum fide, ac Spe fuerit charitas, ibi procul erit otiositas: quoniam amor nunquam erit otiosus. Operatur enim magna si est: Si verò operari renuit, amor non est. Operatur sine cessatione interdum, cùm valet, opus manuum, sed jugiter opus fidei, de quo Dominus in Evangelio Judæis sciscitantibus quid eis esset operandum, *hoc est*, ait, *Opus Dei, ut credatis in eum, quem misit ille*. Item: *Operamini non cibum, qui perit, sed eum, qui permanet*. Hunc cibum toties operamur, quoties in lege Domini meditamur verba Divina quasi grana electa conferendo, ventilando, molendo per aquas lachrymarum spargendo, & per ignem Divini amoris in clibano mentis coquendo. *Operamini*, inquit, *cibum, qui permanet*: quia charitas veritatis in æternum permanet, sicut ipsa veritas in æternum permanet. Quam charitatem operamur, cùm divinis verbis velut quibusdam facibus nos, & alios accendendo in amore justitiæ inflammati proficimus, ita ut ardeamus, & luceamus illius exemplo, de quo dictum est: *Ille erat lucerna ardens, & lucens*. Ardens videlicet charitate, lucens humilitate, in qua dixit non se dignum, ut solveret corrigiam calceamentorum divinorum. Sic semper ubi fuerit ardens charitas, ibi erit socia lucens humilitas, quoniam à fumo superbiæ omnino aliena flamma charitatis purissimos de se mittit radios humilitatis, quam familiariter quasi de vicino respicit Dominus, qui *alta à longè cognoscit*. Donet Dominus, ut observemus humilitatem, & charitatem, sive partim, sive multùm operemur: quia & per humilitatem alienæ dignitates fiunt nostræ, & per charitatem aliena opera fiunt nostra.

Joan. 6. 29.
ibid. 27.

Joan. 3. 5.

Ps. 137. 6.

Dum verò ab industriosè operantibus, & laborantibus nos litterati metimus temporalia commoda, dignum & justum est, ut & ipsi metant nostra spiritalia, & Mariæ otium reputetur Marthæ ad meritum: quia illa non posset otiari, & in verbo Dei delitiari sine adjumento sororis laborantis & erga multa sollicitæ ac turbatæ ad hoc, ut altera soror vacare posset absque turbatione. * *Vacate*, inquit Psalmista, *& videte quoniam suavis est Dominus*. Vacate non inquietis discursionibus, non vanis confabulationibus, aut nequissimis detractionibus, in quibus non gustatur quoniam sit suavis Dominus, sed lectionibus, orationibus, & studiosis, sanctisque meditationibus, ac aliis spiritalibus exercitationibus, maximè devotis missarum celebrationibus, & studiosis ad eas celebrandas præparationibus. Verbi gratia: in scribendis libris, concinnandis luminaribus, coaptandis sacris vestibus, & aliis utensilibus ad decorem domûs Dei sive ad necessitatem famulantium in ea pertinentibus; vel mysticas in ea significationes exprimentibus, formaque visibili gratiam invisibilem symbolizantibus, in quibus omnibus gustatur, quoniam suavis est Dominus. Verè suavis est Dominus, & dulcis,

Psal. 33. 9.

* *aliàs: Gustate.*

cis, qui per dulce ac suave charitatis vinculum facit, ut omnia membra sibi concordent in unum, ita ut uno membro glorificato congaudeant omnia membra, & si patitur unum membrum, compatiantur omnia membra.

In sancta ergo charitate confirmet nos Divina misericordia. In sancta humilitate nobis puerilem simplicitatem habentibus adsit ille Angelus, (Dan. 3. 49.) qui tribus pueris in fornace adfuit, flammamque ignis excussit, & fecit medium fornacis quasi ventum rotis flantem. Illos autem non tetigit omnino ignis, neque contristavit, aut quicquam molestiæ intulit. Sic non tangat nos ignis iræ, amaritudinis, indignationis, aut quicquam molestiæ inferat quantislibet nutrimentis illum Rex Babylonis in hujus mundi fornace adaugeat, sed sicut illi tres quasi ex uno ore laudabant, & glorificabant Deum: ita nos quoque regnante in nobis concordiâ quasi ex uno ore laudemus, & glorificemus Deum viri cum fœminis, litterati cum illiteratis, benè operantes cum benè vacantibus, unusquisque autem in suo ordine canendo hymnum trium puerorum, quem cantabant in camino ignis benedicentes Dominum. Hæc de vitio iræ, & indignationis cavendo inserta nunc sufficiant, ne irascendo, vel indignando iram, & indignationem Dei incurramus actualiter, quam de Adam contraximus originaliter. Quoniam *ira*, seu afflictio, seu pœna, qua primum peccatum Deus vindicavit, fuit *in indignatione ejus*. Quasi enim indignatus est, quoniam commi- (Gen. 2. 17.) nationem neglexerunt, qua dixerat: *In qua die, comederitis de ligno, morte moriemini.*

Et vita in voluntate, id est, in impletione voluntatis Dei est, quam solus ille perfectè implevit, qui pro nobis æterno Patri Adæ debitum solvit, & piaculi veteris cautionem pio cruore deterfit. Ira verò Dei est non sine spe gratiæ, quoniam sequitur: *& vita* æterna vobis impotentibus redire ad illam, quæ datur, *in voluntate ejus*, id est, non secundum vires vestras, vel merita.

Non tamen mox dabitur illa vita, sed *fletus demorabitur* & cœtera. Conferuntur singula singulis. Quoniam *in indignatione* ipsius est *ira*: Ideo *Ad vesperum demorabitur fletus*. Et quoniam *vita in voluntate ejus* est: ideò *Ad matutinum lætitia.*

Vesperum est, quando sol per meridiem declinat ad occasum. Tunc sapientiæ lux ab homine peccante recessit, & morte damnatus est. Ex tunc durat fletus, quam diu populus, qui natus est ex Adam, laborans expectat usque ad *matutinum* futuræ Resurrectionis: & tunc erit *lætitia*, quia tunc Dominus absterget omnem lachrymam ab oculis Sanctorum. In signum illius matutinæ lætitiæ Christus manè surrexit.

Significatur etiam prima Resurrectio animæ in eodem. Sicut enim Christus non culpâ, sed pœnâ in vespere sepultus, manè tertia die resurrexit: sic homo, qui *vespere* peccans in paradiso quasi sepultus est, quia morte damnatus est, post tempus, quod fuit ante legem, & quod sub lege, tertiâ die, id est, tempore gratiæ fidei lucem suscepit, & hoc manè à morte peccati in anima resurgit. Itaque Resurrectio manè facta, qua in Christo omnes vivificantur, est causa lætitiæ, quæ demorabitur in matutino, sicut mors, & sepultura secundùm veterem Adam facta, in quo omnes moriuntur, est causa fletûs, qui demorabitur ad vesperum.

Demorabitur enim & *fletus*, & *lætitia*: quia neque *fletus*, neque *lætitia* finitur in brevi, sed longiori mora durabit utrumque. Nam ab illa tristissima vespera, qua ejectus Adam de paradiso incidit causam plorationis, euntes ibant, & flebant omnes filii ejus primam vocem fletûs emittendo, cùm nascerentur in hunc mundum, & sic flentes exierunt de hoc mundo in infernum. In hujus autem vitæ spatio si aliquando riserunt, risus eorum dolore miscebatur, & extrema gaudii luctûs occupavit. Inde est illa vox in alio Psalmo: *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die, ac nocte.* (Psal. 41. 4.) Ubi dies & noctes in fletu continuantur, nonne ibi fletus demorabitur á vespera in vesperam? Nonne *fletus demoratur*, ubi nulla interpolatio ridenti conceditur? Nam etsi aliquando rident homines in hac vita ærumnis plena, hoc ipsum quòd rident, vel ridere possunt, flendum est. Ad remediandum hunc fletum demorantem digitus Dei scripsit legem decem præcepta continentem; quæ quia peccatorum vulnera monstravit, non sanavit, neque aliquid ad perfectum duxit, fletum demorantem non solùm non abstulit, sed auxit. Nam sicut in quinque porticibus apud piscinam probaticam languidi prodebantur, non sanabantur: ita per quinque libros Moysi peccatores arguebantur, non curabantur. Demoratus est ergo fletus usque ad Christum, qui in se ipso demonstrans, quanta sit causa flendi in hoc mundo propter mortem & mortalitatem, quam post meridiem circa vesperam incidit Adam, & ipse mortuum Lazarum ploravit humano affectu, quem fuerat resuscitaturus virtute Divina. Extendebatur enim fletus ac tristitia usque ad illam vesperam, qua propter peccata nostra mortuus ac sepultus est Christus, qui descendens ad inferna, ubi Sanctorum populus detinebatur in morte captivus, voce lachrymabili salutatus est à dicentibus: *Advenisti desiderabilis quem expectabamus in tenebris, ut educeres hac nocte vinculatos de claustris: te nostra vocant suspiria, te larga requirebant lamenta: tu factus es spes desperatis m. e. in tormentis.*

Jam tunc una inferi porta, quæ est mors animæ, destruebatur, quando Sanctorum animabus in inferno eatenus lugentibus lætitiæ aurora illuxit. *Habitantibus enim in regione umbra mortis lux orta est eis*, (Isa 9. 2.) quando Christus per animam suam descendit ad infernum vita & lux animarum. Sed nondum plena fuit lætitia, quia stabat altera inferni porta, scilicet mors corporum, quoniam adhuc nullus resurrexit non moriturus ulterius. Ergo *in matutino*, quo Christus primogenitus mortuorum surrexit à mortuis non moriturus ampliùs, multis Sanctorum corporibus cum eo resurgentibus, & via Resurrectionis patefacta est in Christo cunctis, qui moriuntur in Adam, tunc altera mortis portâ destructâ dies lætitiæ

plenè

Psal. 117. 24. plenè illuxit, de qua dicitur alias: *Hac est dies, quam fecit Dominus, exultemus: & lætemur in ea.* Exultemus corporis gestu propter Resurrectionem corporum, lætemur mentis affectu propter Resurrectionem animarum.

Sanè quidem credi potest, quod mediâ nocte surrexit verus Samson, mediaque nocte percusserit Ægyptum, id est, infernum, dum medium silentium tenerent omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet. Sed tamen usque *ad matutinum demorabatur fletus* Mariæ flentis ad monumentum, aliarumque fœminarum cum ea flentium, & ipsorum Apostolorum lugentium, & flentium. Diluculo verò imminente ad matutinum cœpit eis lux fieri lætitiæ, *cùm adhuc tenebræ essent* aliquantulæ tristitiæ. Apparentibus quippe Angelis, & viso Domino devotis mulieribus, crebrescente quoque fama Resurrectionis contestantibus Angelis, ex tunc depulsa tristitiæ caligine *ad matutinum* demoratur lætitia: quia Resurrectio in matutino ab Angelis contestata nobis in finem mundi est reservata, quando omnes, qui Christo commoriuntur, ipsi quoque conresurgentes in ipso vivificabuntur, & tunc post vesperam sæculi hujus caliginosi in sereno matutino futuri sæculi perficietur magna illa totius Domûs David dedicatio, quæ jam facta est in fundamento, Christi corpore à mortuis resuscitato. Tunc *ad Vesperum demorabitur fletus* eorum, qui tunc dolebunt mundum, quem amaverunt habere vesperum, id est, finem. Tunc *ad matutinum demorabitur lætitia* eorum, qui futurum sæculum, quod mundo spreto amaverunt, gaudentes videbunt habere initium. Utrumque *demorabitur*, & fletus, & lætitia: quia & illi semper flebunt, quibus in vespero illo dicetur: Matt. 25. 41. *Ite maledicti in ignem æternum:* & illi semper gaudebunt, quibus in illo manè dicetur: ibid. v. 34. *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi.* Unum quippe idemque judicium aliis erit vesperum, aliis matutinum. Dan. 12. 2. *Multi enim tunc de his, qui dormiunt in terra pulvere, evigilabunt, alii in vitam æternam, & alii in opprobrium, ut videant semper.* Qui *evigilabunt in vitam æternam*, illis erit resurrectio & judicium quasi matutinum & quoddam initium illius diei, de qua dicitur: Ps. 83. 11. *quia melior est dies una in atriis tuis super millia.* Qui autem evigilabunt *in opprobrium, ut videant semper*, illis erit Resurrectio, & judicium quasi vesperum nimis obscurum, initium videlicet sempiternæ noctis, & illarum tenebrarum, de quibus dicitur: 1. Reg. 2. 9. *Et impii in tenebris conticescent.*

Hæc differentia futuræ Resurrectionis trahitur de differentia dissimilis conversationis. Nam alii sic in hoc mundo conversantur, ut in hujus mundi concupiscentia statuant sibi diem suam. Talis erat Jerusalem terrena, cujus interitum videns Dominus flevit super illam dicens: Luc. 19. 42. *Quia si cognovisses & tu, & quidem in hoc die tua, quæ ad pacem tibi.* Diem suam hic habet anima infidelis, cui dulcis est mundana concupiscentia. Sed quando mundus transibit, & concupiscentia ejus, tunc erit illi vesperum, qua mittetur in tenebras exteriores, ubi erit fletus, & stridor dentium, & tunc *demorabitur fletus*, quando mora longa erit in æternis pœnis pro concupiscentiis brevissimis. Quò contra diem suam in hoc mundo non habentes, qui per noctem temporalitatis anxiæ desiderant venire in diem æternitatis, quando mundus transibit, & concupiscentia ejus, audiunt sibi Dominum dicentem: *Vos autem, cùm videritis hæc fieri, respicite, & levate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra.* Luc. 21. 28. Nonne cùm dicitur eis: *Respicite*, quasi matutinum lumen eis demonstratur, quo eorum cor exhilarabitur, quibus pereunte mundo appropinquabit redemptio? Tunc eis monstrabitur lætitia sempiterna pro temporali & brevi tristitiâ, quam in hoc mundo habuerunt, quem non dilexerunt, illucescente die æternitatis, quam suspiraverunt.

VERS. VII.

Ego autem dixi in abundantia mea, non movebor in æternum.

Illis *demorabitur fletus*, quorum Domus non dedicabitur: quia corpus eorum resuscitatum ad semper vivendum non immutabitur per gloriam ad semper gaudendum. *Ego autem* verus David per hoc mihi, & meis merui dedicationem solennem, id est corporum resuscitatorum glorificationem, quòd *Ego dixi in abundantia mea non movebor in æternum.* In aliis, qui à Deo moti sunt per pedem superbiæ, vel per manum peccatoris moventem, *demorabitur fletus*; sed in me non demorabitur fletus, quoniam ego Christus *in abundantia mea*, id est, in confidentia Divinitatis, mihi abundantis, cujus plenitudo abundat in me, dixi hoc: *Non movebor* à Deo, à quo motus est Adam; *non movebor*, dico, *in æternum*, id est, nunquam. Et hoc poteram confidenter dicere. Nam tu Domine *præstitisti decori meo virtutem.* Primò præstitisti mihi decus immunitatis à peccato, quando conceptus sum de Spiritu Sancto. Illi etiam *decori meo præstitisti virtutem* ad facienda miracula. Quod autem virtus carnis meæ fuerit *ex voluntate tua*, id est, de Spiritu Sancto, qui est Voluntas tua & mea, cujus operatione sum conceptus, inde probatur, quòd caro mea in semetipsa fuit perturbata, quando, licèt spiritu promptoad Passionem, ipsa tamen fuit infirma. Unde dixi: *Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.* Marc. 14. 38. Tunc factus sum conturbatus, non ad peccatum, sed ad pœnam carnis infirmitas turbata fuit, quando cœpi pavere, & tædere. Non habet homo, unde præsumere debeat; etiam Christus virtutem, & decorem à Domino dari confitetur. *Ad te Domine clamabo*, te averso conturbor, & ideo, o Domine, *clamabo ad te* de gloria carnis, *& ad te Deum meum deprecabor* de immortalitate dicens: *Quæ utilitas in sanguine meo* &c.

Possunt hæc etiam accipi in persona membrorum, & est causa, quare demoretur fletus, scilicet ideo:

ideo: *Ego* populus, qui loquebar in Adam *in abundantia* deliciarum positus in paradiso, cùm Dominus diceret: *Qua die comederis, morieris*, & Diabolus econtra: *Non morte morieris*, credidi potius Diabolo, & *dixi*: *non movebor* ab hoc bono *in æternam*, sed ero tanquam DEUS. Tamen o Domine, quod eram, non eram ex me, sed Tu

Gen. 2. 17.

VERS. VIII. *In voluntate tua præstitisti decori meo virtutem.* Ex te eram pulcher, & fortis. Quod ex eo didici, quòd quando *avertisti faciem tuam à me* peccante, privatus lumine notitiæ tuæ ejectus de paradiso, *factus sum conturbatus*, & qui fruens bonis in paradiso laudabam te, nunc o Domine expositus gemens *clamabo ad te*, & in me, & in capite meo, qui pro me moriturus jam dicit:

VERS. IX. *Ad te Domine clamabo.* Quod verò sequitur: *Et ad DEUM meum deprecabor*, idem est.

VERS. X. *Quæ utilitas in sanguine meo*, hoc est, in effusione sanguinis mei, qui sine culpa fusus est, *dum descendo in corruptionem?* Id est, si statim non resurgo, si putredine corpus corrumpitur, si templum corporis mei morte solutum per gloriam Resurrectionis non fuerit dedicatum, nulla erit utilitas, quia neminem potero lucrari, & ita peribit confessio tui. Ideo peto, ut non descendam in corruptionem: quia *nunquid confitebitur tibi pulvis?* Si remansero pulvis, peribit confessio. Perit etiam annunciatio. Nunquid enim pulvis *annuntiabit* ad salutem cæterorum *veritatem tuam*, quam reparationi humani generis promisisti? Vel *Pulvis*, id est, impiorum, qui justificandi sunt mea Resurrectione, mortua congeries, *nunquid confitebitur* Tibi manens *pulvis* &c.

Confessio gemina est, sine qua nunquam esse debemus, scilicet peccatorum, vel laudis. In tribulatione confiteamur peccata, in exaltatione misericordiæ DEI laudem. Utraque autem perit confessio in illis, ad quos non pertinet dedicatio domûs, id est, immutatio illa, de qua dicit Apostolus: *Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur.* Item: *Mortui*, inquit, *resurgent incorrupti, & nos immutabimur.* Omnes quidem mortui resurgent incorrupti, id est, integri, corpus habentes incorruptum, nulla videlicet naturalis integritatis parte imminutum. *Sed non omnes immutabimur* in Angelicæ beatitudinis gloriam, qua sicut privatus est Diabolus, & Angeli ejus, cùm sit natura eorum integra, sic & homines illis consociandi cùm resurgant incorrupti, id est, integri, eâdem erunt privandi. Propterea dicit Apostolus: *Omnes quidem resurgent, sed non omnes immutabuntur.* Quia autem immuta-

1. Cor. 15. 51.
Ibid. v. 52.

A buntur, ipsi dedicabuntur, ut sint aula regalis tantæ pulchritudinis, ut ipse DEUS, qui est vera pulchritudo, habitet in eis: tantæ amplitudinis, ut ipse, quem totus non capit orbis, ambulet in eis. Unde & dicit: *Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo, & ero illorum DEUS, & ipsi erunt mihi populus.* Tunc *abstergetDEUS omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus.* 2. Cor. 6. 16. Apoc. 21.

Nunc autem ante tempus dedicationis hujus, cum domus ista fabricatur, quæ tunc dedicanda erit, crebræ sunt lachrymæ, assiduique luctus, dum semper ad vesperum demoratur fletus & ad matutinum lætitia. Nam salvo altiore sensu de hoc vespero & matutino superius tractato, etiam in vicissitudine morum cot-
B tidianorum, totiens anima sentit vesperum, quotiens in charitate patitur defectum, virtusque ipsa charitas urgetur ad occasum contra consilium Apostoli dicentis: *Sol non occidat super iracundiam vestram.* Sed respirante anima per pœnitentiam sol justitiæ, cujus totus fulgor, & splendor est in charitate, quasi vespere depulso facit matutinum, quandoque ita splendidum, ut dicat homo in abundantia sua: *non movebor in æternum.* Sic ego Petrus Apostolus *dixi in abundantia mea*: *non movebor in æternum.* Cùm enim viderer mihi abundans in charitate Christi, in hac ipsa abundantia mea dixi: *Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo.* Item: *Etsi omnes scandalizati fuerint in te, ego non scandalizabor.* Item: *Paratus sum, & in carce-*
C *rem, & in mortem ire.* Si loquens *in abundantia mea*, id est, de me præsumpta dixi: *non movebor in æternum.* Veniente verò tentatione per ancillam illisum est flumen domui meæ, & potuit eam movere, quia nondum fundata erat supra firmam petram per charitatem, quæ *fortis est ut mors.* Hanc si tunc habuissem, non tam facilè motus fuissem timore mortis, quoniam hunc mortis timorem foras misisset charitas fortis ut mors. Quia verò motus fui in atrio Caiphæ inter ministros scelerum illudentium & conspuentium Dominum meum, ipso me respiciente foras egressus flevi amarè, atque tunc *ad vesperum* demorabatur mihi *fletus*, & erat mihi ploratus & ululatus magnus gravissimè invalescens *ad vesperum*, quando Do-
D minum meum cognovi mortuum, ac sepultum, & me in anima cognovi mortuum. De hac gemina mea tristitia consolans me quantulacunque lætitia in illo matutino eluxit, quando Angelus ad sepulchrum Domini commorans discipulos, me specialiter, & nominatim expressit sic dicens: *Ite, dicite discipulis ejus, & Petro: quia surrexit* Dominus. Ubi verò specialiter mihi apparuit, atque hoc verbum inter discipulos celebre fuit, ita ut dicerent: *quia surrexit Dominus verè, & apparuit Petro*, revera tunc mihi fuit *lætitia* plusquam matutina orto jam sole non solùm per Christi manifestatam mihi Resurrectionem, sed etiam per meam de me instructionem.

Eph. 4. 26.
Matt. 26. 35.
Ibid. v. 33.
Luc. 22. 33.
Cant. 8. 6.
Marc. 16. 7.
Matth. 28. 7.

Ex tunc enim eruditior factus non præsumpsi de abundantia mea ulterius dicens: *non movebor in æternum*, sed præsumptione jam transacta dixi: *Domine, in voluntate tua præstitisti decori meo virtutem*, faciens me non pro merito meo, sed pro voluntate tua de piscatore prædicatorem, & miraculorum operatorem. Sed quia de abundantia mea præsumpsi putans mihi abundare virtutem charitatis præ cæteris Apostolis, *avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus* ter negando veritatem: quia nondum perfectam habui ipsius veritatis charitatem. Habui quidem aliquantulam tunc veritatis charitatem, sed necdum abundantem. Si enim fuissem in charitate consummatus, non negâssem ullatenus.

Sunt enim tres gradus charitatis, quorum si vel unus defuerit, facilè à charitate resiliunt, qui se invicem diligere cœperunt. Exemplum istorum graduum capiamus ab ipso DEI Filio, qui ad nos venit in vera & consummata charitate. Fuit enim charitas ipsius primò dulcis, dein cauta, postremò fortis: adeò dulcis, ut assumeret causâ hominum, quos dilexit, non solùm naturam humanam, sed & miseriam. Adeo cauta, ut communicans humanæ naturæ, ac miseriæ nullatenus communicaret humanæ culpæ: quia homo quidem fuit, sed peccatum
1. Petr. 2. 22. non fecit, *nec inventus est dolus in ore ejus*, imò cùm totus arderet in dilectione hominum, tamen zelus domus DEI comedit eum propter vitia hominum. Porro cùm sic dulcis, & cauta fuerit charitas ipsius, ut totus flagraret in dilectione hominum & odio vitiorum, poterat ab hac dulci & cauta dilectione averti eorum injuriis & contumeliis irritatus, quorum naturæ amicus, & vitiis inimicus erat, nisi *fortis*
Cant. 8. 6. fuisset, *ut mors* ipsius *dilectio*. Quia verò fortis erat, ut mors dilectio, quomodo mors est languor immedicabilis, ita dilectio ipsius fuit insuperabilis, & sicut medicinæ multæ non superant mortem: sic aquæ multæ, quæ intraverunt usque ad animam ejus, non potuerunt in eo extinguere charitatem. Hinc est, quòd in
Luc. 23. 34. cruce oravit pro interfectoribus suis dicens: *Pater dimitte illis, nesciunt enim, quid faciunt.* Quorum naturam per dulcem charitatem assumpsit, quorumque stultitiam per cautam & sapientem charitatem instruere curavit, pro ipsis moriens, & ab ipsis mortem sibi illatam sciens per fortem charitatem oravit. Nonne ista charitas fortis erat ut mors? Immo dici posset fortior, quàm mors, quam non superavit mors, sed ipsa mortem superavit, nisi quod & ipsa, quæ fortior est morte corporum charitas, mors est vitiorum. Est ergo fortis ut mors: quia ipsa est fortissima mors vitiorum diligens amicum in DEO, & inimicum propter DEUM. Nisi Christus patiens pro amicis tormenta, ipsos in DEO dilexisset, nequa-
Joan. 17. 11. quam pro illis orâsset dicens: *Pater, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi.* Quia enim eos novit esse in DEO, rectè rogavit conservari eos in eo dicens: *Pater, cùm essem cum eis, ego servabam eos, quos dedisti mihi. Nunc autem*

A *ad te venio. Non rogo, ut tollas eos de mundo,* Joan. 17. 13.
sed ut serves eos à malo. Rursum nisi dilexis- 15.
sem inimicos propter DEUM, non dixissem in cruce: *Pater dimitte illis, quia nesciunt, quod faciunt.* Isti inimici nondum erant in DEO, ideo diligi non poterant in eo, sed diligebantur propter DEUM, quando sic oratum est pro illis, ut venirent in DEUM per indulgentiam peccatorum: & quia fortis charitas hoc oravit, quod voluit, impetravit. Nam plurimi eorum, qui sanguinem Christi fuderunt, eundem sanguinem postea fideliter biberunt, & qui polluti erant sanguine, purgati sunt sanguine.

Contemplati sumus dulcem, cautam, & fortem Christi charitatem in ipso tanquam in fonte. Videamus nunc eandem quasi deriva-
B tam in discipulos, quos nimirum volens ipse sibi in charitate assimilari, cùm dixisset eis: *Hoc* Joan. 15. 12.
est præceptum meum, ut diligatis invicem, adjecit dicens: *sicut dilexi vos.* Ac si diceret: sicut ego dulciter, cautè, ac fortiter dilexi vos: ita & vos diligatis invicem. Item: *Manda-* Joan. 13. 34.
tum novum do vobis, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. Et quidem in Christo tanquam in fonte hujus dilectionis tota plenitudo simul & semel de vena paternæ pietatis infusa nullam unquam habuit imminutionem, simul manens in Verbo, simul manans in hominem Verbo unitum. Sed in discipulis erat variabilis, quibus interdum affuit dulcedo charitatis, & defuit cautela. Interdum verò salvâ dulcedine charitatis, qua bonum dilexerunt, & cautela,
C qua malum oderunt, ipsa eis fortitudo defuit, qua destituta charitas titubavit. Verbi gratia: Pro magna dulcedine charitatis ait Petrus Apostolus: *Ecce, nos reliquimus omnia, & secuti su-* Matt. 19. 27.
mus te. Sed adhuc minùs cautus, & nesciens pertinere ad Christi dilectionem ipsius per omnia sequi voluntatem, volentem mori pro nobis Dominum conatus est avertere dicens: *Absit hoc* Matt. 16. 22.
à te, cùm dixisset Christus, quòd esset flagellandus, & crucifigendus. Item: Cùm lavaturus pedes discipulorum Christus venisset ad Petrum, dixit ei: *Non lavabis mihi pedes in æter-* Joan. 13. 8.
num. Dixerat hoc in dilectione jucundus, attamen incautus: quia & Christus secundùm suæ sapientiæ consilium erat moriturus, & suo sanguine cum aqua de latere suo fluente non so-
D los Petri pedes, verùm cunctos electos erat lavaturus. De qua nimirum lavatione ait ipse Petro: *si non lavero te, non habebis partem mecum.* Poterat similiter dixisse Abrahæ, Isaac, & Jacob, etiam omni homini salvando: *si non lavero te, non habebis partem mecum*: quia non est introitus in regnum cœlorum ulli hominum, nisi per lavacrum sanguinis & aquæ de latere Christi manantis. Hoc etiam lavacrum expectabant apud inferos electi eodem lavandi, & mundandi, ac liberandi. Unde ad ipsum Christum Zacharias Propheta loquens dicit: *Tu* Zach. 9. 11.
quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu, in quo non erat aqua. Hoc mysterium ignorans Petrus minùs cautè dixit: *Non lavabis mihi pedes in æternum.* Et Domi- Joan. 13. 8.
nus: *Quod ego*, inquit, *facio, tu nescis modo,* Ibid. v. 7.
scies

scies autem postea. Item: *Si non lavero te, non habebis partem mecum*, quibus verbis cautior effectus Petrus adhibuit consensum ad illum magistri actum, quem primò putaverat quasi absurdum.

Jam Petrus in dilectione dulci & cauta positus, attamen suæ infirmitatis nescius nimium fuit ultroneus, & præsumptuosus: unde mortem Christi, quam prius dissuasit, non solum sequi, etiam se præire posse putavit dicens: *Animam meam ponam pro te.* Verùm quia ejus dilectioni adhuc fortitudo defuit, quod in abundantia sua locutus fuerat, in suo defectu negavit: *Ego*, inquit, *dixi in abundantia mea non movebor in æternum.* Ego dixi: *Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo.* Propter hanc ipsam præsumptionem tu DEUS *avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus*, dum mori timui, & vitam negavi. Ergo talia dicens Petrus adhuc minimè habuit charitatis fortitudinem, cujus jam habuit dulcedinem. Postmodum verò confirmatus in ipsius charitatis pariter dulcedine, cautela, & fortitudine Domino requirenti tertiò amorem suum confessus est, tanquam ei Dominus diceret: *Petre, amas me* dulciter, *amas me* cautè vel sapienter, *amas me* fortiter? & ille responderet: *amo te* amore dulci, *amo te* amore cauto, *amo te* amore forti. Et Dominus approbans charitatis ejus fortitudinem, qua superaturus erat mortem: *Cùm esses*, inquit, *junior cingebas te, & ambulabas, ubi volebas: cùm autem senueris, alius te cinget, & ducet, quò tu non vis.*

Ibid. v. 37.

Matt. 26. 35.

Joan. 21. 18.

Quod in solo Petro est ostensum, in cæteris quoque Apostolis est manifestum: quia videlicet priùs charitatis dulcedinem, deinde sapientiam sive cautelam, postremo fortitudinem acceperunt. Nam vivente adhuc in carne mortali DEI filio audientes ejus prædicationem & videntes mirabilia opera suxerunt *mel de petra*, ipsam videlicet dulcedinem dilectionis ejus: & postquam surrexit à mortuis jam factus immortalis iterum suxerunt *oleum de saxo durissimo*, quando insufflans dedit illis Spiritum Sanctum in die Resurrectionis, & aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas. Adhuc enim caruit eorum dilectio sapientiâ, quando de Scripturis non intellexerunt, quia sic oportebat Christum pati, & ita intrare in gloriam suam, & prædicare in nomine ejus pœnitentiam in remissionem peccatorum. Sed ubi sicut dictum est: aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas, *& incipiens à Moyse, & omnibus Prophetis interpretabatur illis* Scripturas, qui prius erant stulti & tardi corde ad credendum, relicta stultitia, & accepta sapientia persenserunt se suxisse oleum de saxo durissimo, sive de petra firma, quæ priùs infirma in carnis mortalitate sola eos lactaverat mellea suæ dilectionis dulcedine. Quod enim per oleum rectè Sapientia intelligatur, inde satis apparet, quia illæ virgines dicuntur sapientes, quibus oleum in vasis abundat: fatuæ autem, quibus oleum deest in vasis, id est, in suis conscientiis.

Deut. 32. 13.

Luc. 24. 27.

Matt. 25. 4.

Vide nunc in sic ditatis Apostolis per mel, & oleum, id est, charitatis dulcedinem, & sapientiam, quàm parva sit constantia. Certè jam tunc Resurrectionis veritatem visu & tactu exploraverant Christo illis dicente: *Videte manus meas, & pedes meos.* Item: *Palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere.* Jam sicut dictum est, mel & oleum acceperunt, neque tamen ausi fuerunt publicè confiteri, aut prædicare quod noverunt. Hanc autem eorum infirmitatem ipse Dominus cognoscens dixit eis: *Vos autem sedete in civitate quoadusque induamini virtute ex alto.* Virtus ex alto Sancti Spiritûs erat fortitudo, quam Christus ascendens in altum misit in illud cænaculum, ubi erant Apostoli eatenus infirmi. Ex tunc accepto spiritu fortitudinis per charitatem dulcem, & cautam, & fortem fuerunt idonei ad contestandam veritatem per totum mundum in omnibus linguis, qui priùs nec in sola Judæa, nec in una lingua Hebraica fuerant ausi Christum confiteri.

Luc. 24. 39.

Ib. v. 49.

Fidelis Dominus in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis. Nam sicut fideliter dictum, ita fideliter factum est. Dictum est de Apostolis, *ut sugerent mel de petra, oleumque de saxo durissimo, & sanguinem uvæ biberent meracissimum.* Juxta hujus prophetiæ veritatem, sicut expositum est, melle, & oleo nutricatis, & alitis Apostolis, cùm sola defuisset fortitudo, in die Pentecostes ipse, qui petra fuderat rivos mellis & olei bibentibus Apostolis *de spiritali consequente eos petra*, factus est illis uva, cujus meracissimo sanguine inebriati putabantur, & dicebantur musto pleni. Tunc Petrus reddens rationem hujus miraculi, quo variis linguis loquentes putabantur ebrii: *Non*, inquit, *sicut vos æstimatis, hi ebrii sunt, cùm sit hora diei tertia, sed hoc est verbum, quod dictum est per Johel*: Effundam de Spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri, & filiæ vestræ. Quibus dictis non eos negavit omnino ebrios, sed ita, sicut illi æstimaverant, qui terreno eos musto plenos putabant. Erant enim revera spiritali musto Sancti Spiritûs in sanguine uvæ meracissimo sic inebriati, ut obliviscentes, & præ nimia ebrietate inmemores curam sæcularium, & quod magìs erat, injuriarum, vel contumeliarum suarum; irent *gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine DEI contumeliam pati.* Ex tunc frumento, & vino stabiliti fortes, & insuperabiles permanserunt, atque similes ebriis in suis adversitatibus gaudere potuerunt.

Deut. 32. 13.

1. Cor. 10. 4.

Act. 2. 15.

Act. 5. 41.

Post Apostolos quicunque ad perfectionem contendunt, tali necesse est ordine procedant, ut & ipsi primitus mel de petra sugant, deinde oleum, postremò frumento, vino, & oleo stabiliti accipiant panem solidum, & vinum dignum dilecto ad potandum, labiisque, & dentibus illis ad ruminandum, DEO illis inspirante primùm suæ dilectionis dulcedinem, qua

qua spernant mundanam concupiscentiam, deinde ejusdem charitatis cautelam sive sapientiam, qua spernant prudentiam carnis, quæ inimica est DEO, neque ament regi sensu proprio, sed alieno, qui tamen sit secundùm DEUM. Sic abnegando mundum & sensum suum, sequentes alienum arbitrium etiam in tali præcepto, quod sensui humano videtur absurdum, digni efficiuntur pane solido & vino forti, per quem confortentur in Domino, & in potentia virtutis ejus, ita ut & ipsi cum Petro jam dicere possint Christo: *amo te* dulciter, cautè, fortiter.

Sed antequam perveniatur ad istam charitatis dulcem, sapientem, & fortem plenitudinem, sæpe homo imperfectus arbitrans abundare se in charitate dicit in abundantia sua: B *non movebor in æternum.* Avertente autem Deo faciem suam conturbatur, & suæ charitati, aut dulcedinem, aut cautelam, aut certè fortitudinem non abundare certissimis rerum experimentis perdocetur. Nonne huic homini congruit dicere in pœnitentia sua illud quod in præsenti Psalmo versamus, ut videlicet apud se aliquid tale cogitet, & dicat: Ecce in dilectione mea non invenio tantam delectationem, vel sapientiam, vel fortitudinem, seu constantiam, qualem me habere putavi. N...i putans me aliquid esse, cùm nihil sim, ipse me seduxi dicens apud me: *In abundantia mea non movebor in æternum.* Sed tu *Domine in voluntate tua*, cùm voluisti, quamdiu voluisti, ad quod voluisti, propter quod voluisti *præstitisti decori meo* C *virtutem*, & erat virtus decoris mei non in mea potestate, sed in tua voluntate: *Ego autem dixi in abundantia mea: non movebor in æternum*, quasi vel stare, vel cadere meum esset secundùm proprium meum dispositum, & non secundum tuum propositum. *Dixi* hoc *in mea abundantia*, in mea sapientia. Sed hæc sapientia inventa est stultitia, quâ stultitiâ præsumptuosâ tu offensus *avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus.*

Ego Rex David ante peccatum commissum in uxorem Uriæ *dixi in abundantia mea: non movebor in æternum*; quia nunquam putavi tam fœdo lapsu me casurum, neque domum meam, licèt necdum dedicatam putavi patere ad illius peregrini introitum, qui sibi esset expostulatu- D rus apud me tale convivium, ut parcens ovibus meis alienam ovem raperem, & Dominum ovis occiderem. Sed tu *Domine*, qui non in mea, sed *in tua voluntate præstitisti decori meo virtutem*, videns in me tam superbam præsumptionem, *avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus* per execrabilem culpam duplicis reatus, adulterii scilicet, & homicidii. Similiter quando præcepi numerare populum, de multitudine populi gaudens *dixi in abundantia mea:* non movebor in æternum. Sed tu DEUS humiles, ac timoratos diligens, & superbis resistens à me superbo *avertisti faciem tuam, &*
2. Reg 24. 17. *factus sum conturbatus.* Dixique, cùm vidissem *Angelum cædentem populum: Ego sum, qui* A *peccavi, ego iniquè egi, isti, qui oves sunt, quid fecerunt?* Propemodum tale est, quod hic dicitur: *Ad te Domine clamabo, & ad DEUM meum deprecabor. Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem? Nunquid confitebitur tibi pulvis, aut annuntiabit veritatem tuam?* Sic me in pœnitentia mea clamantem

Audivit Dominus, & misertus est mei, Dominus factus est adjutor meus. VERS. XI.

Convertisti planctum meum in gaudium mihi, conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitiâ. XII.

Ut cantet tibi gloria mea &c. XIII.

Tibi, inquam, confitebor: quia tibi, non mihi unquam assignabo abundantiam meam, si videor abundare in aliqua virtute. Ubi autem non abundo, & hoc tibi confitebor, quasi Medico infirmitatem meam.

Aliter: Ego Christus verus David pro dedicatione domus meæ jam superiùs Patrem laudavi, & alios ad laudandum, ac psallendum in laude ipsius invitavi dicens: *Psallite Domino Sancti ejus, & confitemini memoriæ Sanctitatis ejus.* Nunc circa finem Psalmi causas explicabo, quare sit laudandus ipse Pater meus. Inde scilicet, quoniam deprecatus sum Dominum. *Dominus* autem *audivit, & misertus est mihi.* Verè tu Domine *factus es adjutor meus*, id est, non dedisti Sanctum tuum videre putredinem; quoniam *convertisti planctum meum in gaudium*, id est, dolentes pro me Apostolos gaudere fecisti, per hoc scilicet: quia *concidisti saccum meum.* Viderant illi me Magistrum & Dominum suum in sacco mortalitatis quasi frumentum electum, & propter frumentum sibi dilectum voluissent integrum permansisse saccum, ut videlicet non morerer ego, sed viverem in corpore nunquam moriturо. Ego autem dixi eis: *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet, si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Ergo contra eorum carnalem voluntatem, sicut ego volui, saccus carnis in passione scissus est, & frumentum cadens in terram mortuum est. Inde fuit *planctus* Apostolis, & mulieribus, & iste planctus fuit *meus*, id est, propter me habitus. Sed tu Pater *convertisti planctum meum in gaudium mihi.* Nam cùm inde fuisset planctus, quia tu *saccum meum conscidisti*, per hoc planctum istum convertisti in gaudium, quòd resuscitans carnem meam à mortuis *circumdedisti me lætitia*, ita *ut non compungar.* Ulterius, quemadmodum lanceâ, & clavis in cruce fui punctus pungentibus me militibus, qui tandem me judicaturum in gloria *videbunt, in quem transfixerunt.* Joan. 19. 37. Et tunc plangent super me omnes tribus terræ, & qui me pupugerunt, sive in membris meis, vel etiam in Sacramentis,

montis, quæ malè tractaverunt, ipsi tunc amplius plangent. Plangent juxta vaticinium Zachariæ, sicut doleri solet *in morte primogeniti.* Zach. 12. 10. O Judæi tunc & vos plangetis, quia me primogenitum Dei perdidistis. Unum filium primogenitum simul & unigenitum Deus Pater æternaliter habuit me in sinu suo. Sed pro salute hominum exivi à Patre meo, & veni in mundum. Vos autem reprobâstis me Dei unigenitum, & exspectâstis alium. Sed Pater meus præter me alium non habet. Primogenitus ego simul, & unicus illi sum, & hoc vos in die judicii videbitis, atque tunc super me primogenitum plangetis, quando alium frustra vos exspectâsse cognoscetis. Tunc, ut in Zacharia legitur: Zach. 12. 12. *Plangent familiæ & familiæ seorsum, & mulieres eorum seorsum.* Discipuli verò mei, & eorum similes, quorum tristitia convertetur in gaudium, sic lætabuntur, & gaudebunt gaudio consummato, sicut nunc sunt gavisi viso me Domino in die dedicationis & resurrectionis, in qua illis lætificatis tu Pater *convertisti planctum meum in gaudium mibi, & circumdedisti me lætitiâ,* cùm starem in medio eorum, & dicerem eis: *Pax vobis.* Luc. 24. 36. Sicut enim illis flentibus, & plangentibus circumdatus eram sacco tristitiæ: ita illis consolatis, & lætificatis per manifestationem Resurrectionis meæ *circumdedisti me lætitiâ* illis circa me stantibus, & gaudentibus tali gaudio, quale de illis expressum est in Evangelio, ubi dicitur: *Gavisi sunt discipuli viso Domino.* Joan. 20. 20.

Aliter: Planctum meum, quod dixi: *Tristis est anima mea usque ad mortem,* Mat. 26. 38. convertisti commutans planctum mortis in gaudium Resurrectionis. Verè nam *conscidisti saccum meum.* Saccus est vestis aspera in usum laborum, vel in signum tristitiæ. Unde Ninivitæ saccis induti pœnitentiam egerunt. Fit autem de pilis caprarum, & significat mortalitatem, quam de peccatoribus Christus accepit. Hoc sacco Divinitas tanquam frumentum occultabatur. Unde in alio Psalmo: *Ego induebar cilicio,* Psal. 34. 13. ut occulta lateret in carne Divinitas. Scissus est autem saccus moriendo, & quæ prius celabatur, manifestata est Resurrectione Divinitas, sicut saccus integer celat, scissus aperit frumentum. Quod autem pro tristitia mortalitatis accipiendum sit, quod dico: *Conscidisti saccum meum,* significo in contrario dicens: *Et circumdedisti me,* vel præcinxisti me, *lætitia* immortalitatis: ut *gloria mea cantet tibi,* id est, Resurrectio mea sit causa, quare lauderis. Et hoc ideo: quia semel passus *non compungar,* id est, non ulterius moriar.

Aliter: Cùm dixerit Christus: *Dominus est adjutor meus* suscitando me, Ecclesia primogenitum ex mortuis consecuta est, & dicit: O Domine, jam nunc in Resurrectione tua *convertisti planctum meum in gaudium* ideò: quia jam *conscidisti saccum meum* in velamentum peccatorum meorum, & tristitiam mortalitatis meæ, *& circumdedisti me lætitia,* id est, cinxisti me stolâ primâ, ut anima ante judicium frueretur beatitudine suâ, ut jam non plangat humilitas, sed *cantet tibi gloria mea.* Jam enim ex humilitate mea exaltasti me, *& non compungar* conscientia peccati, neque timore mortis, aut judicii, sciens corpus resurrecturum ad gloriam. Ergo, ô *Domine Deus meus, in æternum confitebor tibi,* id est, laudabo te. Hæc est enim gloria mea, ut confitear nihil esse mihi ex me, sed *tibi* confitendum est, quod omnia ex te, qui es Deus omnia in omnibus.

Hæc de illa dedicatione domus David dicta sufficiant, in qua fundamentum, quod est Christus dedicatum, & gloria Resurrectionis illustratum est, atque planctus ipsius in gaudium conversus est gaudente ipso, pariterque congaudentibus Apostolis in die Resurrectionis, in die solennitatis, & lætitiæ. Verùm quia universalis dedicatio totius domus David, totius scilicet Ecclesiæ futura expectatur, in qua totus planctus electorum convertetur in gaudium, quando absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum: Non ab re videtur latius explicare capitulum Zachariæ Prophetæ de planctu illius diei partim convertendo in gaudium, partim perseveraturo in æternum.

Et erit, inquit, *in die illa, quæram conterere omnes gentes, quæ veniunt contra Jerusalem.* Zach. 12. 9. & sequentibus. *Et effundam super domum David, & super habitatores Jerusalem Spiritum gratiæ, & precum: & aspicient ad me, quem confixerunt: & plangent eum planctu quasi super unigenitum, & dolebunt super eum, ut doleri solet in morte primogeniti. In die illa magnus erit planctus in Jerusalem, sicut planctus Adadremmon in campo Mageddon. Et planget terra, familiæ, & familiæ seorsum: familia domûs David seorsum, & mulieres eorum seorsum: familia domûs Nathan seorsum, & mulieres eorum seorsum: familia domûs Levi seorsum, & mulieres eorum seorsum: familia domûs Semei seorsum, & mulieres eorum seorsum. Omnes familiæ reliquæ, familiæ, & familiæ seorsum, & mulieres eorum seorsum. In die illa, dicit Dominus exercituum, disperdam nomina idolorum de terra, & non nominabuntur ultra, & Prophetas, & spiritum immundum auferam de terra.* Ibid. 13. 2.

Manifestum est, hæc dicta esse de ultima die, in qua Dominus *conteret omnes gentes, quæ veniunt contra Jerusalem,* id est, contra Ecclesiam, sive sint pagani, sive Judæi, sive sint hæretici, vel Schismatici, sive falsi Christiani, de quibus quia dubitari poterat propter nomen Christianum, quo signati sunt, quòd ipsi pertineant ad planctum illius diei tremendæ, signanter exprimit excellentiores familias, videlicet *familiam domûs David,* quæ Regalis fuit, *familiam domûs Nathan,* quæ Prophetalis extitit: *familiam domûs Levi,* quæ Sacerdotalis fuit: *familiam domûs Semei,* quæ Scribis & Doctoribus insignis extitit. *Reliquas* autem *familias* nullis dignitatibus notabiles nominatim non ponit, sed illas digniores nominavit, eisque planctum magnum assignavit, qualis fuit ad *Adadremmon in campo Mageddon* occiso ibidem Rege Josia, in cujus occisione, occisionem Christi præfigurante, planctus magnus fuit in Jeru-

Thren. 4. 20. Jerusalem. Nam & Jeremias Propheta lamentationis quadruplicis Alphabeti propter eandem occisionem edidit, in quibus de morte Christi patenter prædixit: *Spiritus oris nostri Christus Dominus captus est in peccatis nostris, cui diximus: in umbra tua vivemus in gentibus.* Sicut ergo tunc planctus magnus fuit etiam tribubus excellentioribus, eo quòd peccatis eorum exigentibus captus & occisus esset Christus Domini Rex Josias, Rex inclytus, in quo tunc pendebat Judæorum temporalis victoria & salus, cùm tamen longè superexcellat ejus personam, quod in lamentationibus dicitur: *Spiritus oris nostri Christus Dominus, cui diximus: sub umbra tua vivemus in gentibus*; neque enim spiritus oris nostri fuit ipse, aut unquam regnavit in gentibus: Sicut, inquam, tunc, ita & nunc planctus B magnus est in Jerusalem effundente Domino super domum David, & super habitatores Jerusalem *Spiritum gratiæ & precum*, & plangent in suis precibus excellentiores *familiæ seorsum, & mulieres eorum seorsum* aspicientes in eum, quem confixerunt Jesum Christum, qui captus est, atque mortuus in peccatis nostris, non suis. Atque ideo nos eum confiximus, qui causa extitimus, quare sit crucifixus. Ista consideratio totiens compungere debet corda fidelium, quotiens vel corporali intuitu per oculos, vel spiritali per cogitationes aspiciunt lignum Sanctæ crucis exaltatum quasi lignum procerum, frondosum, & fructuosum, sub cujus umbra vivimus in gentibus nos, qui credimus in Crucifixum. Tanto autem beatiùs in illo vivimus, C quantò attentiùs peccata nostra, propter quæ ille crucifixus est, plangimus.

Plangendum verò est *familiis, & familiis seorsum, & mulieribus eorum seorsum*, ita ut
Joël. 2. 16. juxta Prophetam alium *egrediatur Sponsus de cubili suo, & Sponsa de thalamo suo*, vivantque in tali continentia, qualis est in primitiva Ecclesia
Act. 4. 32. præostensa, ubi *multitudinis credentium erat cor unum, & anima una* in Domino, quibus pœnitentiam de suis peccatis agentibus plangebant familiæ, & familiæ seorsum, & mulieres eorum seorsum. Nam sicut in Actibus Apostolorum Lucas commemorat, etiam viventium virorum fœminæ tunc vixerunt in sancta viduitate *seorsum* à suis, & aliis viris separatæ. Philo quoque Historiographus refert apud Alexan- D driam sub Marco discipulo Petri Apostoli seorsum viros, & seorsum fœminas cælibem duxisse vitam in sancta conversatione. Et mundus quidem gaudebat, quoniam abscondita erant ab oculis ejus peccata sua, & peccatorum supplicia. Familiæ autem domûs David planxerunt planctu magno. Sicut enim David planxerat planctu magno super Saul Christum Domini occisum: sic multi ex Principibus, qui convenerant in unum adversùs Dominum, & adversùs Christum ejus, postea pœnitentia compuncti planxerunt planctu magno. Et *mulieres eorum* planxerunt *seorsum*: quia vel omnimodam continentiam ser-
1. Cor. 7. 40. vaverunt, vel juxta doctrinam Apostoli *habentes uxores tanquam non habentes* fuerunt. Ex his fuit Princeps Constantinus, qui quasi Rex David

A cùm esset Rex inclytus, post neces Martyrum, in quibus utique Christum Spiritum oris nostri persecutus est, per planctum pœnitentiæ salvatus est. Hic pio, & religioso aspectu aspexerat in eum, quem confixerat: Quia Crucem Dominicam suo tempore inventam per matrem suam Helenam sic honoravit omni cultu venerationis, ut per illam victor mereretur existere contra Maxentium Tyrannum, & alios hostes, quandoque magis erat gloriosum, contra ipsum diabolum.

Similiter *familiæ domûs Levi planxerunt seorsum*, qui in Clero communem vitam ducentes, & in terra hæreditatem non habentes longè seorsum à mulieribus habitaverunt, quorum Pater Augustinus informator eximius, licèt Canones permittant Clericis cohabitare fœminas propter vicinam consanguinitatem à suspicione alienas, tamen ipse neque cum sorore sua consensit sibi cohabitandum dicens: *Quæ cum sorore mea sunt, sorores meæ non sunt.* Habitavit autem soror eadem *seorsum* regens congregationem fœminarum sub regula communis vitæ ad exemplum illorum institutæ, quibus legitur in Actibus Apostolorum *cor unum, & anima una* in Deo fuisse, quibusque septem Diaconi leguntur in unum ministerium constituti ab Apostolis, ut ministrarent mensis earum. Similiter enim Beatus Augustinus prædictæ sorori suæ in sui regiminis adjutorium deputaverat Presbyterum, cujus esset major auctoritas ad regendas unà cum sorore sua ipsas Deo devotas fœminas. Si ergo hinc aspicias Beatum Augustinum cum suis Clericis communi, & religiosa vita viventem: Istinc verò sororem ipsius cum Deo devotis fœminis nihilominus religiosè conversantem, nonne tibi videtur impleri Prophetia, qua dicitur: *Familiæ domûs Levi plangent seorsum, & mulieres eorum seorsum?* Longum esset enumerare familias domus Levi in Clero communis vitæ plangentes seorsum, & mulieres eorum seorsum. Cùm autem hæc forma disciplinæ à Sanctis Apostolis ad nostra usque tempora derivata sit, ut Clericorum, & Deo devotarum fœminarum ab invicem distinctæ sint mansiones, quantò magis ab eis longè debent esse fœminæ sæculares?

Item *familiæ domûs Nathan planxerunt seorsum, & mulieres eorum seorsum.* Nathan iste Propheta fuit, qui Regem David de incæstu increpavit quique unà cum Sadoch Sacerdote Salomonem unxit in Regem. Per hunc ergo sicut per Levi potest Ordo Clericalis intelligi, cujus nimirùm est officium non solùm plebejos, sed etiam Reges increpare, atque Regibus aliis descendentibus alios ordinare. Si placet hic sensus, non alia est lex plangendi familiæ domûs Nathan seorsum, & mulieribus eorum, quam illa de familia domûs Levi exposita, quæ non est iterum exponenda, cùm æquè per Nathan sicut per Levi Clericalis continentia sit expressa in planctu eorum familiæ plangentis seorsum, & mulierum eorum seorsum. Neque verò est absurdum in unius Ordinis designatione duas personas cum suis familiis hic poni,

unam

unam Regalem, alteram Sacerdotalem, videlicèt Nathan de tribu Regali, & Levi de tribu Sacerdotali, cùm Apostolus eandem conjunctionem Regiæ, ac Sacerdotalis dignitatis commendet dicens fidelibus: *Vos estis genus electum, Regale Sacerdotium.* Nimirum in hoc Regali Sacerdotio comprehenditur etiam Ordo Monachorum, qui per Sacras Ordinationes asciti sunt in Clerum per injunctum sibi Altaris ministerium, & prædicationis officium.

1. Pet. 2, 9.

Post Nathan, & Levi sequitur: *Familia domûs Semei seorsum, & mulieres eorum seorsum*, subauditur, *plangent*. Iste Semei de tribu Benjamin existens in sua persona nulla dignitate insignis extitit, sed ideò in bonum hic assumitur ejus memoria: quia fuit de tribu electa, & quia Rex suscepit ejus pœnitentiam post maledictionem sibi ab eo illatam. Potest ergo per hunc Semei aptè significari Ordo pœnitentium, & peccata sua plangentium, ita ut *mulieres eorum plangant seorsum.* Potest etiam per familiam domûs David significari Ordo pœnitentium. Neque verò illud est in Divinis dispositionibus inconsuetum, quod familia domûs David posita est hìc ante cæteras tribus, non solùm propter dignitatis Regiæ excellentiam, sed etiam propter insignem, quam egit pœnitentiam. Sic enim & in Evangelio adolescentior filius pœnitens illi est antepositus, qui dixit Patri: *Ecce tot annis servio tibi, & nunquam mandatum tuum præterivi.* Et publicani, & meretrices pœnitentiam agentes præcedunt Pharisæos de sua justitia præsumentes, atque inter ipsos Apostolos omnes electos, omnes pios, & Sanctos illos videmus in apice collocatos ante cæteros Apostolos, Petrum videlicèt, & Paulum, quos constat esse de numero pœnitentium. Neque verò indignatur inde Joannes Apostolus, cujus Deo placuit innocentia, & munditia, quòd ei antelatus est Petrus, & Paulus, in quibus Deo placuit non tam innocentia, quàm pœnitentia. Sic etiam adhùc *erunt novissimi primi, & primi novissimi*, quando *majus gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonaginta novem justis, qui non indigent pœnitentiâ.* Est ergo magnæ dignitatis Ordo pœnitentium, qui dum plangunt seorsum, & mulieres etiam seorsum, suo planctu adaugent gaudium Angelorum. Ex his quidam junguntur cœnobiis, quidam verò extra cœnobia pœnitent sub regulis Ecclesiasticis, quibus castitas indicta est pœnitentibus de criminibus mortalibus, ita ut aut conjugio penitus careant, aut si eis jam conjugatis datur pœnitentia, simul quoque noverint injunctam sibi continentiam, quantam poterunt servare, servata pariter uxorum fragilitate, quas nisi ex consensu non debent fraudare.

Luca 15, 29.

Matt. 19. 30.
Luc. 15. 7.

Eorum verò pœnitentium, qui adjuncti fuerint societati comuniter & claustraliter viventium quanta sit habenda cura de observanda continentia, ut videlicet ipsi plangant seorsum, & mulieres eorum seorsum, docent instituta cœnobiorum, quæ cùm longum sit inserere, tamen quia de illo planctu agitur, qui adveniente Domino convertendus est in gaudium, ut tunc quisque nostrûm possit dicere: *Convertisti planctum meum in gaudium, conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitia*: non pigeat quemquam de salute sua sollicitum summatim audire legem claustralis, & cœnobialis disciplinæ, in qua penè sola nunc servatur distinctio fructuosæ pænitentiæ. Nam qui adhùc in sæculo manentes, vel odium in corde retinent, vel injustas acquisitiones habent, vel sic de uno crimine mortali pœnitent, ut in alio maneant, vel si habent uxores, non eas habent tanquam non habentes, isti non dicendi sunt agere, sed fingere pœnitentiam, neque talis est eorum planctus, ut in gaudium sit convertendus, neque talis est eorum saccus, ut illo conscisso exspectandum sit eis indumentum lætitiæ.

Quæ verò sit institutio Cœnobiorum, breviter comprehendit Isidorus Episcopus in libro de officiis ita dicens: *Inter Cœnobium autem, & Monasterium hoc interest, quòd Monasterium possit unius Monachi habitatio nuncupari; Cœnobium nonnisi plurimorum. Quorum quidem conversationem, ut Patrum docet institutio, breviter intimabo. Hi quippe contemptis primùm, atque desertis hujus mundi illecebris in communem vitam sanctissimam congregati simul agunt viventes in orationibus, in lectionibus, in disputationibus, in vigiliis, in jejuniis. Nulla superbia tumidi, nulla invidia lividi, sed modesti, verecundi, placati concordissimam vitam sectantur, cogitationes suas alterutrum revelantes invicem discutiunt, corrigunt. Nemo terrenum sorte peculium possidet. Pretiosis, ac coloratis vestibus non induuntur, sed vilissimis, atque sinceris. Lavacro nunquam utuntur delectatione corporis, sed rarò propter necessitatem languoris. Sine consultu Abbatis nunquam progrediuntur, nec aliquid ab eis sine nutu paternæ jussionis assumitur. Operantur autem manibus ea, quibus corpus pasci poscit, & mens impediri non possit. Canunt autem manibus operantes, & ipsum laborem tanquam divino celevmate consolantur. Opus autem suum tradunt eis, quos Decanos vocant, eò quòd sint denis præpositi, ut neminem illorum cura sui corporis impediat à proposito mentis neque in cibo, neque in vestimento, neque si quid aliud opus est vel cottidianæ necessitati, vel mutuæ, ut assolet, valetudini. Ipsi autem Decani tradunt ea Præposito, Præpositus autem cum magna sollicitudine omnia disponens præstò facit, quicquid illorum vita propter imbecillitatem corporis postulat: rationem tamen reddet ipse ei, quem Patrem vocant. Hi verò Patres intellectu, tolerantiâ, atque discretione insignes omnibus rebus excelsi nulla superbia consulunt his, quos filios appellant, magna sua in jubendo auctoritate, illorum in obediendo voluntate. Conveniunt autem omnes frequenter nocte, dieque dato signo festina cum properatione ad orationem solemnium horarum celebrantes fixâ intentione cordis, & usque ad consummationem Psalmorum sine fastidio persistentes. Item conveniunt diebus singulis interpositis, dum adhùc jejuni sunt, in collatione ad audiendum Patrem. Audiunt autem incredibili studio,*

studio, summo silentio affectusq; animorum suorum, prout eos provocaverint differentes, oratione, vel gemitu, vel fletu significantes per corpus. Deinde cum silentio magno reficiunt tantùm, quantùm saluti necesse est coërcente unoquoque per parsimoniam concupiscentia gulam, ne gravetur cor eorum, vel in ea ipsa, quæ præstò sunt, parcè, & vilissimè. Itaque non solùm à carnibus, & vino abstinent pro sufficientia domandarum libidinum, sed etiam ab omnibus, quæ ventris & gutturis provocant appetitum. Sanè quicquid necessario victui superest ex operibus manuum, & epularum restrictione, tanta cura egentibus distribuitur, ut nihil remaneat, quod superabundaverit. Ad cujus Sanctæ militiæ propositum veniunt non solùm liberi, sed etiam plerumque ex conditione servili, vel propter hoc potius liberandi. Veniunt quoque ex vita rustica, & opificum exercitatione, & ex plebejo labore tantò utique feliciùs, quantò fortiùs educati. Qui si non admittantur, grave delictum est. Multi enim ex eo numero viri magni, imitandiq; extiterunt. Nam propterea & infirma mundi elegit DEUS, ut confunderet fortia, & ignobilia elegit, ut confunderet sapientes, & ignobilia mundi, & ea, quæ non sunt, ut ea, quæ sunt, evacuaret; ut non glorietur omnis caro coram Deo. Simili quoque modo extant & cœnobia fœminarum Deo sollicitè, & castè servientium, quæ habitaculis suis segregatæ, ac remotæ à viris quàm longissimè piâ tantùm Sanctitatis charitate junguntur, & imitatione virtutis: ad quas nullus juvenum accessus est, neque ipsorum quamvis gravissimorum, & probatissimorum virorum, nisi usque ad vestibulum necessaria præbendi, quibus indigent, gratiâ. His, quæ præsunt, singula gravissima, ac probatissima non tantùm instituendis mentibus, componendisq; moribus, sed etiam instruendis perita, atque parata. Lanificio etiam corpus exercent, atque sustentant, vestes ipsas Monachis tradunt, ab his invicem, quod victui opus est sumentes. Hos mores, ac vitam, & hanc institutionem tenere videntur Cœnobia Virginum, sicut Monachorum.

Hæc de dictis Isidori excerpta interposuimus, ut evidens esse monstraremus, quàm verè prædictum est in Prophetia, quòd plangant familiæ virorum *seorsum, & mulieres eorum seorsum.* (Zach. 12. 12.) *Omnes*, inquit, *familiæ reliquæ: familiæ, & familiæ seorsum, & mulieres eorum seorsum.* Nimirum istud Propheticum præconium consonat Apostolo dicenti: *Reliquum est, ut & qui habent uxores, tanquam non habentes sint, & qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur, & qui gaudent, tanquam non gaudentes &c.* Ad hujusmodi planctum nos invitans ipse primogenitus, qui plangitur nunc occisus, dicit in Evangelio: *Beati, qui nunc fletis, quia ridebitis.* (Luc. 6. 21.) Item: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* (Matth. 5. 5.) Item: *Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis, & flebitis.* (Luc. 6. 25.) Est ergo necessarium super istum primogenitum, peccatis nostris exigentibus occisum, plangere nunc, ne ploremus in æternum. Qui enim rident modò, cùm tempus est flendi, flebunt sine spe consolationis, cùm venerit tempus ridendi. *Flebunt* seorsum, separati videlicet à Societate Sanctorum Angelorum & hominum: *& mulieres eorum seorsum*: quia non eis tunc vacabit in cubilibus & impudicitiis pollui, & polluere, corrumpi, & corrumpere, sed procul ab eis erunt mulieres, id est, omnes illecebræ, omnes pompæ mundanarum deliciarum, quando plangent in tenebris, ubi erit fletus, & stridor dentium. Quò contra Sancti, qui cum mulieribus non sunt coinquinati, ab illecebris videlicet carnalibus, nomine mulierum significatis, puri, & sine macula inventi, tunc in æternis, & cœlestibus deliciis jucundabuntur in thalamo cœlestium nuptiarum, ubi tota Ecclesia erit Sponsa, & Christus erit Sponsus procul inde pulsis non solùm corruptoribus, & corruptricibus in sua turpitudine inventis, verùm etiam fatuis virginibus olei defectum nimium tunc serò plangentibus. Flebunt autem, *& plangent sicut doleri solet in morte primogeniti*, qui vel nunc benè plangunt, vel in futuro pœnaliter plangent. Nam sicut primogenitus plus omnibus filiis diligitur: sic ab eis, qui nunc benè plangunt, Christus primogenitus mortuorum super omnia diligitur: & ideò planctus eorum in die resurrectionis, & dedicationis universalis *convertetur in gaudium*, & tunc *sacco* mortalitatis eorum *scisso circumdabuntur lætitiâ* immortalitatis & gloriæ, quando corpus eorum seminatum in contumelia surget in gloria. Quisque talium tunc in illa dedicatione poterit canere, quòd hìc in Psalmo de dedicatione dicitur: *Convertisti planctum meum in gaudio mihi: conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitiâ.*

Ut cantet tibi gloria mea, in qua surrexit corpus meum seminatum in contumelia: *ut non compungar*, quia *mors ultra non erit neque luctus, neque clamor*, (Apoc. 21. 4.)

Domine DEUS meus, qui corpus meum sic dedicâsti, ego in eodem corpore tanquam in templo tibi dedicato *in æternum confitebor tibi* sociatus Angelicis Choris te laudantibus, & separatus à spiritibus malignis, & hominibus plangentibus nunc nimiùm serò, quando eis ablato primogenito non erit spes de altero.

O Ariani, qui Christum Filium Dei primogenitum negâstis, cùm in illa dedicationis festivitate illum primogenitum cognoscetis inconsolabiliter super ipsum primogenitum plangetis, quia illo reprobato alterum non invenietis: neque enim est alius extra illum primogenitum Dei Filius, in quo Filiis adoptatis ulla sit salus. Deus Pater cùm introducit hunc primogenitum in orbem terræ dicit: *Et adorent eum omnes Angeli Dei.* (Hebr. 1. 6.) Vos autem prædicâstis illum esse creaturam, neque Angelis, neque hominibus adorandum sicut Pater adora-

adoratur. Vos enim dixistis eum Patre minorem, neque ab illo genitum, sed factum. Nos autem genitum, non factum, consubstantialem Patri hunc primogenitum adoramus, atque unà cum Patre adorandum, & colendum prædicamus, detestantes omnes errores Paganorum, Judæorum, hæreticorum, falsorum Christianorum, huic primogenito contradicentium, vel non obedientium. O vos omnes, qui hunc primogenitum Rachelis, cùm sitis vos Filii Liæ vel ancillarum, non amatis, qui dominationi ejus invidetis, quique illum, quantum in vobis est, impeditis, ne regnet in mundo, cùm adhuc tempus est fructuosæ pœnitentiæ, ad ipsum primogenitum redite jam dominantem in tota terra Ægypti, imò in cœlo, &
Matt. 28. 18. in terra juxta illud ipsius dictum: *Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra.* Plangite coram illo, quòd in illum peccâstis, & ille misertus vestri replebit saccos vestros frumento, ne fame pereatis, priusquam ad ipsum perveniatis. Et quidem juxta modum culpæ vestræ sinet vos aliquàmdiu plangere, donec dicatis:
Gen. 42. 21. *Meritò hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum* primogenitum. Sed tandem conscindet saccos vestros; adeò vos ditando, ut nullus vestrûm indigeat sacco, & circumdabit vos lætitia dando singulis vestrûm stolas decoras, quibus induti, & ornati, atque jam à saccorum onere liberati possitis exultare, ita ut quisque vestrûm dicat eidem primogenito: *Convertisti planctum meum in gaudium mihi: conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitiâ. Ut cantet tibi gloria mea, & non compungar.* Quandoquidem & illud versum est in bonum, quod cogitatum fuit in malum, sicut tu bone
Gen. 50. 20. Joseph dixisti fratribus: *Vos cogitâstis de me malum, & Deus vertit illud id bonum.*

Domine DEUS meus in æternum confitebor tibi. Hoc dicamus omnes, & singuli: quia non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo danda est gloria, quòd fame non perimus, quòd saccos vacuos ad te portantes eosdem frumento plenos reportamus, quando te granum frumenti mysterialiter manducamus, quoadusque saccus mortalitatis nostræ conscindatur, & jam non per mysterium in sacco habearis, sed sacco conscisso tu adeps frumenti saties in bonis desiderium nostrum.

Gloria Patri domum David festivè dedicanti, primitus in fundamento resuscitato & glorificato primogenito mortuorum, deinde universaliter in generali mortuorum resurrectione, ac bonorum glorificatione. *Gloria Filio*, qui in hoc Psalmo laudat Patrem pro suæ domûs dedicatione, in se jam dedicato, & in suis adhuc dedicandis. *Gloria Spiritui Sancto*, cujus opus est hæc ipsa dedicatio. Nam sicut Pater David in auro, argento, ære, ac lapidibus pretiosis impensas ædificandæ domûs filio suo Salomoni dedit, ac proinde ipsa domus, quam ædificavit Salomon filius, in hoc Psalmo intitulata est domus David propter materiam, & expensas ejus, quas præparavit David: sic Deus Pater de nihilo creans omnia, materiam, & impensas præparavit, unde Filius ejus, æterna videlicet Sapientia ædificavit sibi domum, cujus domûs dedicatio rectè attribuitur Spiritui Sancto, qui hanc domum septem columnis fulcit, septem lampadibus ante thronum Dei lucentibus ornat, & illuminat, ipsumque hominem Deo Verbo unitum quasi aureum candelabrum septem lucernis exhibet coruscum ad dedicandam & illustrandam totam domum David, Sanctam videlicet Ecclesiam, in qua sit *Gloria Patri*, qui materiam ejus per Verbum de nihilo creavit: *& Filio*, qui eam unà cum Patre de præordinata materia ædificavit: *& Spiritui Sancto*, qui eam nunc jam in fundamento dedicavit, & adhuc in fine totam dedicabit, sic scilicet, ut opus creationis, quod Patri est assignatum, non intelligatur à Filio & Spiritu Sancto alienum, neque opus ædificantis Filii dubitetur, & opus esse Patris & Spiritûs Sancti, nec opus Spiritûs Sancti domum dedicantis alienum putetur à Patre ac Filio: quia sicut Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti substantia est inseparabilis: ita & opus eorum est inseparabile, licèt in opere ipso discreto, ut præostensum est, notetur personarum discretio, ut in hac domûs præparatione, ædificatione, dedicatione, vel sanctificatione. In cujus consideratione dicimus: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto: Sicut erat in principio*, quando domus hæc præordinabatur, *& nunc* est, cùm ædificatur, *& erit* in sæcula sæculorum per æternum dedicationis ejus festum.

AMEN.

PSALMUS XXX.

IN te Domine speravi.

Titulus hujus Psalmi est:

VERS. I. *In finem, Psalmus David pro extasi.*

Pro *Extasi*, inquit, id est, pro consideratione profundissimi intellectûs David, id est. Christi de reparatione humani generis, quam per mortem, & resurrectionem suam disposuit, qui intellectûs omnium creaturarum intellectum excedit, ita ut *extasis* rectè dici possit. Extasis Græcè, Latinè dicitur *Excessus*. Fit autem excessus mentis duobus modis: Vel quando mens pavet terrena, vel quando cœlestibus intenta cætera obliviscitur, quæ communium negotiorum cura pertractat. In hoc autem *Psalmo Extasis* maximè accipitur pavor populi Dei de gentium persecutione, & de fidei defectu turbati.

Primò contra pavorem præmittitur spes & oratio, certitudo liberationis & gaudii. Secundò enumerantur, quæ & quanta perturbant; ibi: *Miserere*. Contra quæ sequitur oratio ibi: *Eripe*. Tertia est, in qua quid intendit, aperit, exemplo sui nos admonens benè operari cum spe, & dilectione; ibi: *Diligite*. Loquitur autem totus Christus. Et prima quidem conveniunt Redemptori. Deinde populus redemptus gratias agit; ibi: *Redemisti me*. Postea idem populus diu suam perturbationem enarrat in Secunda parte. Circa finem verò, & in fine interponitur vox Prophetæ; ibi: *Quàm magna*. Et ibi: *Diligite*.

Et attendendum; quod propter tantam varietatem personam non mutat, sed quacunque capitis, aut membrorum mutatione dicit: *Ego, mei, me, mihi*. Et maximè mirum videtur, si unitas Christi & Ecclesiæ, quam fecit charitas, attendatur. Sicut enim lingua, quamvis in corpore sit alia pars, quam pes, tamen pedis suscipit vocem, quando pes dolet, non dicens: Calcas pedem, sed calcas me: sic Christus verba membrorum dignatur transfigurare in se, ut & nos verbis ejus loquamur. Inde est, quod morituro ex nostro, scilicet ex carne, quam habebat, nostram extasin in se transformans, non in se, sed in nobis cœpit pavere. Fit igitur una persona caput & membra, Christus & Ecclesia. Sunt Sponsus, & Sponsa duo in carne una. Ergo & in voce una. Secundùm hanc unitatem dixit
Act. 9. 4. Christus: *Saule, Saule, quid me persequeris.* Non dixit: *meos*, sed *me*, cùm tamen non illum, qui erat in cœlo, sed suos persequeretur in terra. Hanc quoque Isaias commendat, in quo loquitur
Isa. 61. 10. Christus & ait: *Sicut Sponso alligavit mihi mitram, & sicut Sponsam ornavit me.* Se unum in carne una dicit Sponsum, & Sponsam voce unâ, quæ est: *mihi*, & *me*.

Iste Psalmus quartus est eorum, qui breviter de Passione, & Resurrectione commemorant, in quo & Martyrum humiliatio describitur & exaltatio, ut videns se nemo superbiat, videns misericordiam non paveat; incipit ergo in persona capitis, & ait:

In te, Domine, speravi, non confundar in æternum. VERS. II.

Nam quòd hæc illius verba sint, ipse orbi universo auditum, & notum fecit clamando voce magnâ: Pater, *in manus tuas commendo* *Luc. 23. 46.*
Spiritum meum. Ipse igitur est, qui secundùm formam servi speravit in Dominum, ut non confunderetur in æternum, quemadmodum illum inimici confundere voluerunt, juxta quorum æstimationem *factus sum*, ait, *tanquam vas perditum*, *quoniam audivi vituperationem multorum*, *Psal. 30. 13*
verbi gratia dicentium: *Vah, qui destruit templum Dei, salvum fac temetipsum*. *Marc. 15. 30.* Igitur contra hujusmodi vituperationes inimicorum volentium illum confundere orat, & dicit: *In te, Domine, speravi, non confundar in æternum*: nunquam *confundar*, dum insultabitur mihi habenti similitudinem carnis peccati.

In justitia tua libera me de morte.

Inclina ad me aurem tuam, id est, me humilem exaudi proximus mihi per verbum quod unitum est carni. *Accelera, ut eruas me*, id est, non differas usque in finem Sæculi me à peccatoribus segregare, & animas ab inferno eripere. Quod ut fit, *esto mihi in Deum protectorem*, *quoniam* tu es *fortitudo mea* ad tolerandos persecutores: *Et refugium meum* ad derelinquendos in morte? *Et propter nomen tuum*, per me innotescendum in gentibus, *educes me*, vel dux mihi eris, id est, per omnia sequar voluntatem tuam: *Et enutries me* paulatim aggregando mihi Sanctos adimplebis corpus meum. *Educes me de laqueo*, vel de muscipula, *quam absconderunt mihi*, id est, ab insidiis, quas occultaverunt mihi, *educes* suscitando, & ad superna elevando frustratis Judæorum consiliis. Unde jam ante Passionem *commendo Spiritum meum in manus tuas*, id est, tuæ potestati *commendo* citò recepturus eum. Hæc sunt verba, quæ in cruce dixit, unde docet se in hoc Psalmo locutum esse:

Redemisti me &c. Hæc verba populo Passione redempto conveniunt. Non enim Redemptori, sed populo redempto dicere congruit: *Redemisti me*.

Possunt etiam præcedentia de eodem populo accipi, qui in *extasi* pavens, à spe tamen incipit ita: *O Domine, speravi in te*, non in me.

Non

Non est pavor sine misericordia, quia sperat A humana natura: *Non confundar in æternum.* Non ait simpliciter: *Non confundar*: quia de peccatis ad horam confundi utile est; sed ait: *Non confundar in æternum*. Et quia non statuo meam justitiam, in qua damnares, *in tua justitia*, quæ est mea, à te data, *libera me.* Ecce oro

VERS. III. *Inclina ad me aurem tuam*, id est misericordiam: in mittendo Filium *accelera.* Significat se exauditum, sed moram timens in ipsius exauditionis effectu dicit: *Accelera, ut eruas me* à peccatis. *Esto mihi in DEUM protectorem*, id est: protege, *& esto in domum refugii.* Servus ab irato Domino fugit, ubi B non est Dominus suus: sed à Deo fugiens, quocunque divertat, Deum iratum invenit. Placatum verò invenit quicunque volens evadere Deum fugit ad ipsum. Ipse enim est *refugium* in domo, quæ est Ecclesia, in qua salvantur homines, sicut in arca Noe. Unde sequitur: *Ut salvum me facias.* Ideò autem te, non alium quæro:

VERS. IV. *Quoniam tu es*, non alius est *fortitudo mea, & refugium meum.* Et quidem non sum dignus ego, sed *propter* C *nomen tuum*, ut scilicet glorificeris, *deduces me*, ne aberrem à te: *& enutries me.* Unus est cibus, quem & pater & mater trajicit in carnem, & factum lac parvulus accipit, qui est accepturus in mensa. Sic Dominus ut suam sapientiam nobis faceret lac, indutus est carne, & hoc lacte nutrit nos, ut tandem escam validi, qua pascuntur Angeli, manducemus.

VERS. V. *Educes me de laqueo hoc, quem absconderunt mihi.*

Hic affirmat liberationem. *Laqueum* vocat duas portas, per quas diabolus tentat, quæ sunt cupiditas, & timor. Per cupiditatis portam priùs tentavit Dominum tribus modis, D scilicet gula, avaritia, vana gloria. Qua porta clausa tentavit per timorem Passionis. Per easdem portas tentat omnes homines, ideò totum corpus dicit: *Educes me de laqueo hoc, quem absconderunt mihi* Christo dicentes: *Magister scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces.* (Marc. 12. 14.) Talia quippe dicendo mihi *laqueum absconderunt*, ut si negarem tributa Cæsari danda, inde me accusarent quasi Cæsaris adversarium, & inimicum Romani Imperii. Si autem danda concederem, quasi contra libertatem & nobilitatem peculiaris Dei populi docens offensam incurrerem. At ego eductus sum de hoc laqueo dicens: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo.* (Ibid. v. 17.) Item cùm ad me duxissent mulierem in adulterio deprehensam, *laqueum* talem *absconderunt* mihi, ut si eam lapidandam dicerem secundùm legis austeritatem, divulgatam de me misericordiæ famam perderem. Si autem eam defenderem, quasi legis transgressor famam justitiæ perderem. Sed tu Deus Pater *eduxisti me de hoc laqueo, quem absconderunt mihi.* Dixi enim: *Qui sine peccato est vestrûm, primus in illum lapidem mittat.* (Joan. 8. 7. &c.) Et ad ipsam mulierem dixi: *Nemo te condemnavit mulier?* Et illa: *Nemo Domine. Nec ego te*, inquam, *condemnabo: vade, & amplius jam noli peccare.* Sic loquendo, & sic faciendo eductus sum de laqueo eorum, neque in Cæsarem, neque in Deum peccando, pariterque justitiam, & misericordiam servando. Nam quod dixi: *Reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari*, à Cæsaris offensa me custodivit: quod dixi: *quæ Dei sunt, Deo*, à Dei offensa liberum exhibuit. Item quod dixi ad mulierem: *Nemo te condemnavit mulier? nec ego te condemnabo*, misericordiæ præconium fuit, quæ inter me misericordem, & illam miseram mediatrix & conciliatrix erat: Quod autem dixi Judæis: *Qui sine peccato est vestrûm, primus in eam lapidem mittat*, itemque quod mulieri dixi: *Amplius noli peccare*, justitiæ fuit enuntiatio, quæ non aliter indulget peccata præterita, nisi de ipsis doleatur, & de futuris cautela teneatur. Sic *laqueus* insidiantium mihi contritus est, & ego justus comparui tam erga Cæsarem, quàm erga Deum, pariterque inventus sum justus & misericors. Nec mirum, quod ego *laqueos* eorum evasi. Si enim *frustra jacitur rete ante oculos pennatorum*, quantò magis ante oculos aquilæ acutiùs videntis? (Prov. 1, 17.) Ego autem sum aquila, & electi mei ante ac retro sunt oculati, & undique pennati. Unde tu Pater, qui *educes me* ipsum *de laqueo*, etiam eos, qui mei sunt, vel erunt, *educes de laqueo.*

In Hebræo legitur: *Et educes me de reti, quod absconderunt mihi.* Itaque sive *rete*, sive *laqueum* illi absconderunt. Sed tu, qui vides omnia, & omnia, quæ vis, potes, *educes me*, ac meos *de laqueo* sive *de reti* abscondito coram oculis humanis non coram oculis Divinis, quibus meos ita oculabis, ut scientes reddere Cæsari, quæ Cæsaris sunt, & quæ sunt Dei Deo, non admittant contra se justæ accusationis occasionem in Prætoriis, vel Conciliis: itemque scientes conservare justitiam cum misericordia prudentes ut serpentes, simplices ut columbæ inveniantur, quatenus & justam severitatem, ne crudelis fiat, misericordia condiat, & piam misericordiam, ne remissa fiat, justitiæ zelus accendat, atque ita sint liberi tam è laqueo nimiæ crudelitatis homines odientis, quàm à laqueo nimiæ pietatis vitia hominum foventis. In illis enim sicut semper parata est justa severitas ad ulciscendum, quod perperam geritur: sic pia charitas optat non inveniri, quod justè debeat puniri.

Etiam in fovendis vel castigandis propriis A corporibus illis interdum laqueus, vel rete ponitur, ut aut per nimiam austeritatem castigando carnis petulantiam debilitent ipsam carnis naturam, aut per nimiam condescensionem fovendo carnis naturam foveant quoque pariter ipsius petulantiam. Sed tu *educes me*, ac meos *de* ancipiti hoc *laqueo*, *quem absconderunt mihi* diabolus, & homines. Nam diabolus blanditiis in deserto me provocavit ad nimiam carnis condescensionem tentans de gula: postmodùm per homines tentatus sum de austeritate nimia porrecto mihi vino acido cum felle mixto. Sed ego & diaboli panem suggerentis detestatus blandimentum, & hominum fel porrigentium execratus machinamentum docui ab utroque laqueo meis cavendum, & per medium blandi- B mentorum & austeritatum sic incedendum, ut neque prosperis demulcentibus fiat homo remissus, neque amans irritantibus fiat acediosus. Taliter per victoriam tentationis meæ tu Pater placatus, & propitiatus, *quoniam tu es* in eisdem tentationibus *protector meus*, *educes* meos *de laqueo* tentationum, quarum victor ego pro eis offero tibi *Spiritum meum* dicens:

VERS. VI. *In manus tuas commendo Spiritum meum*, id est, animam meam, de qua dictum est in Prophetis: *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum. & voluntas Domini in manu ejus dirigetur.* Is. 53. 10. Igitur propter semen longævum de me grano C in terram projecto proventurum, & propter voluntatem tuam, Domine, in manu mea dirigendam, ego nunc pro peccato meorum abolendo in cruce pono animam meam, & *in manus tuas*, Pater, *commendo Spiritum meum*, id est, ipsam animam meam, sciens, quòd cum lucro longævi seminis citò ad corpus meum remittes eam, spoliatis primò per eam inferis, multisque animabus inde liberatis. Imò ego pono eam, & iterum sumo eam: pono eam nunc in tuæ commendationis sinum, & inde iterùm sumo eam peractâ Redemptione totius Ecclesiæ meæ, quæ tibi acceptâ Redemptionis gratiâ dicit in gratiarum actione: *Redemisti me Domine DEUS veritatis.* D

Psal. 50. 8. *Ecce enim, veritatem dilexisti* in eo ipso, quòd me redimisti, sicut veraciter locutus es ad Patres nostros, quibus absque mendacio promisisti, quod mihi Ecclesiæ absque dolo exhibuisti. Promisisti veraciter, exhibuisti efficaciter, propterea in ista gratiarum actione voco te *Deum veritatis*: quia nisi constans in veritate fuisses, redemptionem promissam non misisses, qui tot peccatis fuisti irritatus hominum, servorum tuorum, ut pro ipsis redimendis minimè filius dilectissimus daretur, nisi veritas promittentis ad hoc suffragaretur.

Notandum tamen, quod sic servatur ista promissionis veritas, ut ab ea destruatur contrariæ promissionis vanitas. Sicut enim verum est, quod verax Deus promisit homini obedienti dicens ad Abraham post exhibitam obedientiam: *In semine tuo benedicentur omnes tribus terræ*: Gen. 22. 18. Sic falsum est, & omninò vanum, quod diabolus ab initio mendax, & pater mendacii promisit inobedientibus dicens: *Eritis sicut Dii.* Gen. 3. 5. Hujus falsæ promissionis vanitatem usque adeo quidam observant, ut in sua licèt inobedientia permanentes tamen arbitrentur esse se æquales Diis, id est, hominibus piis, & sanctis. Multò rectius isti facerent, si cum filio prodigo à vanitate ad veritatem redirent, & veraci confessione dicerent: *Pater, peccavi in cœlum, & coram te, jam non sum dignus vocari filius tuus*, jam non dignus Luc. 15. 18. 19. associari Sanctis tuis, quibus dicis: *Ego dixi, Dii estis, & filii excelsi omnes.* Psal. 81. 6. Si sic veraci confessione dicerent, & ulteriùs obedire parati essent, veritas liberaret eos. Nunc autem nimis exosam habentes veræ confessionis, & in futurum bonæ sponsionis veritatem, diligunt vanitatem, & falsitatem vanâ spe Divinitatis illos decipientem dicente illis diabolo: Facite quod suadeo, comedite vetitum, id est, committite peccatum vobis interdictum, & per multam Dei misericordiam vos tandem circa finem vitæ conversi *eritis sicut Dii*: vel Deo dissimulante vestram iniquitatem propter insitam vobis fragilitatem *eritis sicut Dii*, Sanctis videlicèt & castis, ac religiosis hominibus assimilandi. Non enim tam crudelis est Deus, ut perdat multitudinem hominum in peccatis jacentium, & in ipsis morientium. Talia serpentis vanitatem insibilantis fallentia susurria libenter interdum accipit & observat fragilitas humana, quasi decepta fœmina. Sed novus Adam non audit eam, quia ipse est ipsa veritas, cui exosa est vanitas & falsitas. Et tu Deus verax Pater veritatis in ipso Filio tuo, & in omnibus membris ipsius eandem vanitatem respuis, eamque diligentes tu non diligis, quod probatur à contrario: quoniam cùm sint contraria odium, & dilectio, usque adeo dilectores vanitatis non diligis, ut etiam odio habeas eos. Tibi enim verè dicitur:

Odisti observantes vanitates supervacuè. VERS. VII. Poterat utcunque tolerari, si homo vanitati similis in se habens vanitatem non observaret, vel defenderet eam. Ideò non dico tibi, Deus veritatis, quòd odio habeas illos, qui habent vanitates. Quis est enim homo filius hominum, de quibus dicitur: *Universa vanitas omnis homo vivens*; Psal. 38. 6. qui non ex aliqua parte careat veritate illusus à vanitate? Verumtamen ubi *vanitati creatura subjecta est non volens*, Rom. 8. 20. ibi vanitas non observatur vel amatur, quoniam talis creatura sub vanitatis gravamine ingemiscit, & parturit fructum veritatis etiam per usum ipsius vanitatis, quâ utuntur in bonum omnes, qui ei non consentiunt ad malum.

malum. Unde adhuc illud sanè concedi potest, ut vanitatem quis observet, quam etsi malam non ignoret, usus tamen ipsius utilis, vel necessarius sibi constet: sicut stimulus carnis, cùm sit magna pars mundanæ vanitatis, tamen quoniam Paulo Apostolo fuit utilis, ipse tandem edoctus est illum observare, ac portare quoadusque quasi cauterio quodam illius vanitatis vitium sanaretur habilitatis ad extollentiam propter revelationem veritatis. Nisi datis primitiis veritatis remansissent in Apostolo adhuc adolescente quædam reliquiæ vanitatis ad custodiam
2.Cor. 12. 7. humilitatis, non utique dixisset: *Ne magnitudo revellationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus Sathanæ* &c. Vanitati ergo subjectus erat Apostolus certè non volens, neque *supervacuè*, sed exigente necessitate pro conservanda humilitate. Credendum verò est absque dubio consummatum postea in humilitate Apostolum non eguisse hoc stimulo,
Gal. 2. 20. sed in magna libertate dixisse: *Vivo autem jam non ego, vivit verò in me Christus.* Verissimè igitur, atque cautissimè dictum est tibi DEUS veritatis: *Odisti observantes vanitates supervacuè.* quoniam illi *supervacuè observant vanitatem*, qui non diligunt veritatem.

Est autem veritas in rebus, quæ manent, ut est Pater & Filius & Spiritus Sanctus, unus DEUS, & virtutes, quæ in illo tanquam in fonte stant & manent, atque inde in electam rationabilem creaturam quasi rivos, & radios extendunt, sicut ipsi fatentur, qui vera & hu-
Ps. 35. 10. mili confessione dicunt: *Domine, apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen.* Vanitas verò est in rebus, quæ non manent, sed inter manus volentium tenere penitus evanescunt, & deficiunt, ut omnes illecebræ mundanæ, quia
1. Joh. 2. 17. *mundus transibit, & concupiscentia ejus.* Cùm
Isa. 40. 6. enim sit *omnis caro fœnum, & omnis gloria carnis quasi flos fœni*, absque dubio in brevi arescet fœnum, & flos ejus cadet; *Verbum autem Domini manet in æternum.* Hoc est Verbum,
1. Joh. 1. 1. de quo ait Joannes Apostolus: *Quod vidimus, & audivimus, quod perspeximus, & manus nostræ contrectaverunt de Verbo vitæ, & vita manifestata est.* Contrectemus adjuvante gratia ipsius, & nos illud verbum quasi margaritam solidam, contrectemus meditando, legendo, discendo, docendo, & maximè orando, innitamur illi tanquam fundamento solidissimo, & nunquam casuro, quia verbum Domini manet in æternum. Videamus, quid hoc verbum promittat, & cui promittat, perspiciamus, quid promittat, & quid præcipiat, atque tunc demum firmissimè speremus promissum, cùm diligamus præceptum. Solis enim præcepti sui amatoribus ipse DEUS in præmium est promissus. Si enim præcepta ejus negligimus, & promissa speramus, frustra *vanitatem observamus.* Vanitatem, inquam, non veritatem: quia spem tenemus inanem, non de veritate verbi manentis in æternum conceptam, sed aliunde menti vanitatis amanti afflatam. Propterea tu, Domine, *odisti omnes observantes vanitates supervacuè*: quia non solùm vacuè, sed & *supervacuè* vita speratur, ubi veritas non solùm non promittit vitam, sed insuper minatur mortem æternam.

Ego autem in Domino speravi. *Ego* redemptus populus, qui nuper dixi: *Redemisti me, Domine DEUS veritatis*, Veritatem diligendo, & vanitatem illi oppositam respuendo *in Domino speravi*, quem scio non posse mentiri. Namque ut cætera ejus dicta taceam, in quibus omnibus gaudeo esse veritatem solidam, unum ejus dictum penso, in cujus veritate spem multam habeo. Dictum hoc tale est: *Dimittite, & dimittetur vobis: date, & dabitur vobis.* Luc. 6. 37. Dimittam ergo vindictam, & dabo veniam cunctis me offendentibus, & in Domini veritate spetans ero securus, quod & mihi dimittatur, sicut dimitto, & detur, sicut do. De hac fortasse aliqui dubitant: *Ego autem in Domino speravi*, qui non potest mentiri. Sed quia sine misericordia veritas mihi esset severitas, ego magis *Exultabo, & lætabor in misericordia tua*, quæ veritati comes est individua. *Exultare* est cum magna animi alacritate corporis gestu gaudium mentis prodere. *Lætari* est temperata mentis affectione mulceri. Est ergo mihi causa magna exultandi, & lætandi super misericordiam tuam.

Quoniam respexisti humilitatem meam. Magnum fuit, quòd videns vidisti afflictionem populi tui, qui erat in Ægypto, & descendisti liberare eum. Sed multò majus est, quod nunc *respexisti humilitatem meam* tali respectione, ut per illam expietur superbia veteris hominis, quem cum sua posteritate jure despexisti tu, qui superbis resistis. In eo enim, quod dico: *respexisti*, non: aspexisti, noto, faciem tuam fuisse aversam propter odiosam tibi superbiam. Sed ego Christus humiliavi me ipsum factus obediens tibi Patri usque ad mortem, mortem autem crucis, in qua pendens dixi: *In manus tuas commendo spiritum meum.* Provocavi etiam alios ad discendum à me, quia mitis sum, & humilis corde, atque expiata hominum superbia per meam humilitatem tu *respexisti humilitatem meam*, & *salvasti de necessitatibus animam meam.* Non dico: *de necessitatibus meis*; quia necessitates humanas dormiendi, comedendi, bibendi, & alia hujusmodi nulla mea necessitate, sed spontanea voluntate ac potestate sustinuit *anima mea*, id est, vita mea usque ad horam illam, qua dixi: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum*; & tu statim exaudiendo suscepisti spiritum meum, id est, *animam meam*, ita ut ex tunc omnino careat mortalis vitæ necessitatibus, quas propterea præter peccatum tulit anima mea in corpore mortali, ut eas destrueret, ne ullatenus essent in corpore immortali omnium mihi commorientium, & conresurgentium. Nam cæteri homines, qui non sunt complantati similitudini mortis & resurrectionis meæ, passiones humanarum necessitudinum habebunt etiam post mortem, sive in pœnis nondum receptis corpo-

 tibus,

ribus, ut anima divitis guttam aquæ sitiens, licèt extra corpus ardens, & illi, quorum juxta vaticiniumScripturarum in inferno post judicium vox illa est: quando rursum vina reperiam? & quibus dicitur in Evangelio: *Væ vobis, qui saturati estis nunc, quia esurietis.* Omnis autem *anima mea*, quæ animæ meæ conformata in carne mortali efficitur mea, post mortem efficitur à necessitatibus humanæ possibilitatis omnino libera, per hoc scilicet, quòd anima mea his necessitatibus erat subdita volens, cùm quæreret creaturam, quæ necessitatum, talium vanitati subjecta erat non volens. Ergo non tantum pro *anima*, & spiritu meo, quem in manus tuas commendavi, sed etiam pro qualibet anima eidem spiritui per fidem, & humilitatem, per charitatem, per mansuetudinem conformata in gratiarum actione dico: *Quoniam respexisti humilitatem meam, salvâsti de necessitatibus animam meam.*

Luc.6,25.

Aliter: Ego populus redemptus, qui superiùs dixi: *Redemisti me Domine DEUS veritatis*, etiam nunc ago gratias, quia sentio me salvatum partim in spe, partim in re, de multis necessitatibus, quibus fragilitas, humana subjacens clamat in alio Psalmo: *De necessitatibus meis eripe me Domine.* Sunt autem necessitates multæ, quas in hac vita omnino caveri est inevitabile, sicut est cor alterius suspicari non benè de bono, vel benè de non bono, nescire, qualis erit cras vita tua vel aliena, mori contra voluntatem, velle bonum quod non possis, urgeri ad malum quod nolis, difficulter ascendere ad bonæ vitæ novitatem, facile descendere, ac sequi veterem peccandi consuetudinem, ad quam si quis trahitur lege membrorum captivante, quæ legi mentis repugnat, clamet humiliter ac suppliciter: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Et sic humilis liberabitur, & salvabitur, poteritque tibi DEUS dicere in gratiarum actione: Gratias tibi ago, Domine: *Quoniam respexisti humilitatem meam, salvâsti de necessitatibus animam meam.*

Rom.7.24.

Necessitas etiam timoris cogebat animam servire sub lege, ac sustinere grave jugum cerimoniarum, *quod neque nos*, ait Petrus, *neque Patres nostri portare potuimus.* Nunc autem ab hujusmodi necessitatibus liberati audimus Apostolum Paulum nobis dicentem: *Non enim accepistis Spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis Spiritum adoptionis Filiorum, in quo clamamus, Abba Pater.* In ipso ergo Spiritu filiationis quisque nostrûm vel appropinquans ad exitum, vel etiam cùm se ponit dormitum, dicat: Pater *in manus tuas commendo Spiritum meum, redemisti me, Domine DEUS veritatis:* Qui ut servum redimeres, filium tradidisti, sicut veraciter in Scripturis promisisti: Per ipsum quoque *salvâsti de necessitatibus* legalium observationum *animam meam*, faciens eam liberam, semperque in promptu habentur sacrificia, quæ offerat, Aquæ cùm priùs non posset habere, culpis gravabatur interdum, vellet, nollet. Si enim pro peccato suo quis debuit offerre tunc hircum, & non potuit habere illum, seu vitulum, seu agnum, seu turtures, vel pullos columbarum, sive de simila coctum sacrificium, vel olei sextarium, tam diu reus tenebatur, quamdiu habere non potuit, quod pro peccato tali, vel tali offerendum fuit. Nunc autem cessantibus hujusmodi necessitatibus, post peccatum si pœnites, in omni loco, in omni tempore; sacrificium acceptabile persolvere potes, tantummodo cures habere spiritum tuum talem, de quo dicere valeas: *In manus tuas Domine commendo spiritum meum.* Hic Spiritus tuus, si fuerit innocens, & pius, acceptabilior est agno legali: si fuerit absque felle amaritudinis in dulcedine fraternæ dilectionis, acceptior est pullis columbarum: si fuerit amator castitatis, vel de castitate amissa luctuosus, acceptior est castis & luctuosis turturibus: vitulum quoque in se mactavit, si fastum cervicosæ superbiæ superavit: hircum immolavit in se mortificata omni libidine prava. Talium sacrificiorum si homo habet copiam, poterit per singula dicere: *In manus tuas Domine commendo spiritum meum*, quem tu digneris habere sacrificium acceptabile, pro innocentia quasi agnum, pro simplicitate quasi columbam, pro castitate vel pœnitentia quasi turturem, pro puritate quasi similam, pro misericordia quasi olei sextarium sex operibus misericordiæ refertum & coagitatum & supereffluentem, quando major est miserendi voluntas quàm facultas. *In manus tuas Domine commendo spiritum meum*, quoniam de necessitatibus persolvendi carnales hostias tu *salvâsti animam meam*, qui pro multis hostiis accepisti unam in crucis ara tibi Pater immolatam, quæque adhuc immolatur cottidie in Sancto altari, cujus assistens ego redemptus, & à necessitatibus legis liberatus tantummodo spiritum meum offero, & dico: *In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum*: quia *in me*, non extra me, *sunt DEUS vota tua, quæ reddam tibi* ego Ecclesia, ego populus redemptus & salvatus à legis necessitatibus, mancipatus verò sacrificiis melioribus, & facilioribus. Unde quidam tam scholastico, quàm Ecclesiastico sensu de his loquens metricè inter cætera dixit: Ps.115.14.

Act.15.10. Rom.8.15.

Quicquid enim fit in Ecclesia, tantummodo prosit
Moribus, aut fidei, victima grata DEO est.
Offerimus vitulos lingua, mactamus & hircum,
Solvimus in cineres thus, oviumque virum.
Dum canimus, vel dum legimus, quod prava refrenet,
Quod populum, quod nos ad meliora vocet:
Tunc etiam vitulus, tunc sacrificatur & hircus,
Cùm fastum calcas, luxuriamque premis.
Agnus ab innocuis, à simplicibusque columba,
Turtur ab his, qui flent, præmia summa procul.

In

In clibano coctos panes altaribus offers,
Si robur mentis nulla flagella movent.
Conspersos oleo si vis, pietas moderetur,
Inque reos infra, quam liceat, libeat.
Non fermentatos, si mens tibi purior adsit,
Excoquat & carnis fluxa supernus amor.
Offers & similam, si quos diviserat error,
Colligis, inque fidem jungis, idemque facis.
Hos catechizans molis in Baptismate mergis,
Unis informans aspera ferre coquis.
Sic eadem, moresque docent, Christumque figurant.
Sic geminos usus cætera legis habent.

Cùm ergo veterum sacrificiorum sit ablata necessitas, & sit novæ gratiæ libertas, dicant nunc, qui redempti sunt à Domino, quos redemit de manu inimici, dicant omnes, & dicant singuli suo Redemptori: *Salvâsti de necessitatibus animam meam.*

VERS. IX. Nec conclusisti me in manibus inimici, in potestate vel cupiditate vitæ illaqueantis, vel timore mortis me constringente: sed ab angustiis mortis liberando statuisti in loco spatioso pedes meos, id est, gressus justitiæ meæ. Non enim accepi Spiritum servitutis iterum in timore angustiante, sed ablato jugo timoris gressum fecisti mihi facilem in lata via charitatis, qui quandoque fuit difficilis in angustia servilis timoris, in quo erat etiam terror mortis nondum cognita gloria Resurrectionis. Nunc autem ex quo Christi Spiritus in manus Patris commendatus ab eodem Patre ad corpus reductus manifestavit gloriam Resurrectionis transactæ in Christo, futuræ autem in toto corpore suo, timor mortis non angustiat, sed spes magis dilatat viam justitiæ, qua etiam per mille pericula mortium eundum est in *locum spatiosum*, id est, in paradisum, sive in patriam virtutum, in charitatis latitudinem, quæ est regio beatorum, & liber locus à potestate Diaboli, in quo *loco spatioso statuisti pedes meos.* Illi enim in terra solida fixa est anchora spei meæ, illuc attingit funis navis meæ. Unde propter certitudinem rei futuræ dico, quod jam *statuisti in loco spatioso*, id est, in cœlesti paradiso *pedes meos.*

Ipsa quoque sancta Catholica Ecclesia per orbem terrarum dilatata est mihi *locus spatiosus* ad manendum in ea, sive currendum in ea usque ad bravium supernæ vocationis. Curritur autem in ea non gressibus pedum, sed gressibus morum ad illud bravium. Et in illo cursu sciendum est, à quo, cùm quo, ad quem curratur. *Omnes enim currunt, sed unus* ille *accipit bravium*, qui ab hoc mundo currit festinanter avertens amorem suum ab eo, & cum proximo currit socialiter copulans amorem suum cum eo, quem pariter secum recognoscit fugere de mundo. Sic autem à mundo cum proximo fugientem & currentem *in loco spatioso*, in hujus vitæ stadio, quis locus tutus accipiat, nisi ad solum DEUM charitatis cursu tendat, atque illi dicat: *Esto mihi in DEUM protectorem, & in locum munitum, & salvum me facias?* Ad quem

1. Cor. 9. 24.

A cum pervenerit veraciter, & efficaciter, cantare poterit: *Statuisti in loco spatioso pedes meos.* Nunc autem antequam ad hunc locum perveniatur, dum & mundus, à quo currens fugio, quasi alter Pharao post tergum sequitur & persequitur, & proximus, cum quo socialiter currere volo, interdum est mihi adversarius in via traditurus me judici, nisi concordem illi, præsertim benè currenti: & locus æternæ stationis, ad quem fugio, dum interdum creditur fieri propè, fit longè.

VERS. X. Miserere mei, Domine, quoniam tribulor.

Ego Ecclesia in capite quidem jam glorificato, & quibusdam membris una secum glori-
B ficatis jam sto in loco spatioso: sed in infirmis membris meis diversis angustiis *tribulor*, timens, ne mundus aut blandiens me vel meos alliciat, aut persequens comprehendat, timens etiam, ne socius viæ meæ discordans à me tradat me judici, nisi concordavero illi aut amando aut imitando illum, si bonus est, aut miserando & orationibus adjuvando, si necdum bonus est. Insuper etiam illum timeo, ad quem vado, ne fortè in ejus judicio reprobus inveniar: à tergo timor, ex latere timor, ante faciem timor. Timor mundi persequentis, timor proximi comitantis, timor DEI ad se vocantis. Timor iste tam multiplex adeo tribulat, & anxiat me, ut compellar dicere: *Miserere mei, Domine, quoniam tribulor*, maximè in infirmis meis necdum
C in charitatis pace firmatis. Pacem enim habentibus in animo suo spatiosus est locus, sed rixarum angustias habentibus arcta est via, quæ amantibus est lata. Est ergo nunc tempus miserendi, quoniam tribulor propter multas causas, quas enumerans dico: *quoniam tribulor*, non quoniam morior, quia non jam de morte, quæ in causa justitiæ optabilis esset, sed negata mihi morte de cruciatibus terreor: adeò conturbatus est in ira tua, vel mea oculus meus.

Oculus est oratio, quæ in DEUM intendit. Hic *in ira* DEI, qua permittit Sanctos affligi, turbatur. Anima mea etiam, quæ
D quasi in ventre escas, ita in memoria rerum tenet notitias, tenet etiam quanta pro nobis passus est Christus, & quæ fidelibus suis promiserit, ipsa *in ira turbatur.* Vel *anima* sensualitas est, venter caro, quæ in tribulatione turbantur. Vel *oculus*, scilicet hi, per quos alii vident: *anima*, quorum exemplo alii vivunt: *Venter* infirmi in Ecclesia, *in ira* persecutorum *turbantur.* Vel *in ira* tua, quæ per zelum de peccatis palearum est non extinctus, *sed conturbatus est oculus meus.* Vel brevis *ira* mente concussa & turbata dissipat contemplationem, quæ non est, nisi in mente quieta: quæ verò longa est, & crescit in odium, non zelum, sed judicium damnationis habet, quo mentis oculus excæcatur. Per *animam*, & *ventrem* interiora possunt accipi, quæ turbantur, quan-

quando videntes impios non posse corripi intus irascimur, palàm verò clamare non licet. Ipse etiam Christus turbatus est, ne Sancti in tribulationibus turbati desperent.

VERS. XI. *Quoniam defecit in dolore vita mea, & anni mei ingemitibus.*

Vita justorum, qui dissolvi cupiunt & esse cum Christo, nisi propter alios manere in carne necessarium esset, *vita*, inquam, illorum est profectus aliorum. Unde Apostolus: *Nunc vivimus, si vos statis in Domino.* (1. Thess. 3. 8.) His ergo non proficientibus, propter quos vivitur *vita* justorum, *deficit in dolore*, & rectè dicit quisque illorum: *Quoniam deficit in dolore vita mea.* Vel *vita* est Dominum confiteri, & confessio Domini *defecit in dolore.* Vel ad litteram: *Vita* deficit *in dolore*, id est, virtus animi infirmatur tormentis, ita ut tædeat etiam vivere: quia humana fragilitas nihil boni habet in se. *Et anni mei*, tempora vitæ hujus non morte tolluntur, sed sunt *in gemitibus* pro continuis cruciatibus, vel abundante iniquitate, cùm clamare non licet, *anni mei* sunt *in* occultis *gemitibus. Infirmata est in paupertate virtus mea*, vel in egestate vigor meus. Eget sanitate corpus, nec parcitur cruciatibus: Eget resolutione, & parcitur morti, & de hoc dico: *Infirmata est virtus mea*, id est, fiducia mea. Vel *in paupertate* aliorum: quia refrigescet charitas multorum, *infirmata est virtus mea, & ossa mea*, id est, fortes, qui persecutionibus non turbantur, conturbata sunt tantùm in iniquitatibus fratrum.

VERS. XII. *Super omnes inimicos meos*, id est, plusquam iniqui, qui justè pro sceleribus usque ad confessionem torquentur, *factus sum opprobrium*, vel factus sum opprobrium valde pro inimicis, qui sunt super omnes inimicos meos, id est, pro falsis Christianis, & hypocritis, qui sunt deteriores paganis, & Judæis, atque publicanis, quos hypocritas Ezechiel comparat sarmentis de vite præcisis, quæ deteriora sunt silvestribus lignis. (Ezech. 15. 2.) Et quidem meliora sunt sarmenta in vite manentia, & facientia fructum, sed præcisa solus ignis exspectat. Silvestria verò etiam præcisa sunt utilia, quia possunt venire in fabricam. Quibus autem propter falsos Christianos Ecclesia fiat *opprobrium* determinat dicens: *Vicinis meis*, id est, volentibus credere, & jam proximis fidei, sed deterriti sunt mala vita gravantium navem. Vel *vicinis*, parentibus. Et *factus sum* etiam *timor notis meis*, quibus exemplo horribili tribulationibus timorem incussi, vel istis, de quibus benè sperabatur, cadentibus in scelera. *Timor factus sum notis meis*, id est, in dubium veni familiaribus meis, qui timent, ne omnes mei tales sint. *Qui vident me*, id est, qui noverunt, quid sit Ecclesia, & quæ spes mea invisibilis, *Fugerunt à me* foras ad visibilia, vel ad facienda schismata, & hæreses.

VERS. XIII. *Oblivioni datus sum* ab illis, tanquam sim *mortuus à corde* eorum: vivens autem ego usibus Domini *factus sum tanquam vas perditum*, id est: visus sum mihi periisse nullum lucrifaciens, vel acquisitos non retinens. Hoc autem ideo dico: *Quoniam audivi vituperationem multorum in circuitu*, id est, in appetitu temporalium.

Aliter: *Oblivioni datus sum tanquam mortuus à corde.* Ego quidem *factus sum opprobrium vicinis meis valde, & timor notis meis*; atque inde pulsabat cor meum quædam ad tempus recordatio de me ipso, quasi non essem dignus tantis opprobriis coram *vicinis, & notis meis.* Cum sic in me ipso tabescerem, subitò visitante gratia DEI memor sui DEI, & delectatus sum, atque mei oblitus præ dulcedine memoriæ DEI, *oblivioni datus sum tanquam mortuus à corde*, id est, propria voluntate, qua mortificata in me *factus sum tanquam vas perditum* nihil esse arbitrans me ipsum, præcipuè fugiens ambitiones dignitatum, propterea

VERS. XIV. *Quoniam audivi vituperationem multorum commorantium in circuitu*, id est, in Scripturis audivi eos vituperari, qui ambiunt in terrenis ditari, & honestari, atque tali ambitione *commorantur in circuitu* ad modum rotæ volubilis in anterioribus cadentes, in posterioribus verò ascendentes, vel potiùs ascendere se somniantes. Propter tales quosdam vituperantur omnes Christiani, quorum vituperatores circumeunt Ecclesiam, & non intrant, quia & ipsi rotam temporalium amant, & dum in eo vituperio *convenerunt simul adversum me*, consiliati sunt *accipere animam* meam, ad vitam scilicet, ut non finerent mori, quod tamen magis vellem. Vel *consiliati* sunt abjicere me ab Ecclesia, & *accipere in eo*, id est, in suo circuitu, *animam meam*, id est, meum consensum.

Aliter. *Qui videbant me*, Christum, *foris*, id est, purum hominem, *fugerunt à me* non intelligentes in homine latentem Divinitatem. Ipsi *foras fugerunt à me*, & excidi ab eis tanquam mortuus excidit à corde hominum, qui cum corpore memoriam quoque sepeliunt. *Factus sum tanquam vas perditum*: quia mortuus abjiciendus existimor: quoniam audivi *vituperationem multorum* Judæorum *commorantium in circuitu*, id est, errantium extra in lege circa carnalia, & spiritualiter non intelligentium punctum veritatis. *Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.* (1. Cor. 2. 8.) Occiderunt autem ex consilio, quod est: *In eo, dum convenirent simul adversum me &c.* Ita illi *consiliati sunt.*

Ego

VERS. XV. *Ego autem* Christus sciens, quia potestas talium nulla est, *in te speravi* Pater &c. Vel ego Ecclesia intelligens non esse sperandum n homine, *sperari in te Domine, & Dixi,* quia tu, qui es immutabilis, *es Deus meus,* qui salvum facies, quem emendas, &

VERS. XVI. *In manibus tuis sortes meæ,* id est, in potestate tua, non hominum meritis sunt *sortes meæ.* Quærendum est, cur in legibus Ecclesiasticis sortibus uti prohibeamur, cùm sortibus legatur usus Josue in distributione terræ. Ad quod respondetur: Homicidium lege prohibitum est, & tamen cùm sinente Deo quis occiditur, contra legem non peccatur: quia Deus non sub lege, sed supra legem est. Similiter cum Domino permittente sortibus utebatur Josue, per sinentis auctoritatem defenditur. Apostoli quoque Spiritu Sancto latenter suggerente per sortes elegerunt Matthiam ante Pentecosten. Sed tunc pleniùs illuminati in electione Stephani, & aliorum Diaconorum non quæsierunt indicia sortium, quod eis antea quasi minùs perfectis fuerat concessum. Similiter audientes, quia Samaria recepisset verbum Dei, miserunt Petrum & Joannem non per sortium electionem, sed per Divinam auctoritatem consentiente Scriptura, quòd gentilitas esset convertenda. Quia ergo legis umbra transivit, & lumen verum jam lucet, non sortium sed Scripturarum testimoniis & indiciis dirigenda est qualitas humanæ conversationis in rebus dubiis. *Act. 1. 26.*

Hic objicitur, quòd Sanctus Augustinus dicit: *Sors non est aliquid mali, sed est gratia, quæ sine meritis, quos vult, eligit, & in humana dubitatione Divinam indicat voluntatem.* Ad quod respondemus: Nec arbor in paradiso interdicta fuit mala; sed malum fuit homini interdictum transgredi. Similiter de sortibus dicendum est. In hoc autem loco dicente Psalmista: *In manibus tuis sortes meæ,* sensus hic est: Quamvis justus, & occultus electionis ordo apud te est, tamen ego, quem hoc latet, ad tunicam Domini, id est, ad charitatem sorte perveni. Vel *Sortes meæ,* id est, tempora vitæ meæ sunt *in manibus tuis:* quia quando vis, vivimus, & morimur. Hunc sensum vult Hebraica veritas, in qua legitur: *In manu tua tempora mea.* Et alia quoque translatio habet: *In manibus tuis tempora mea.* Ideo *Eripe me de manu inimicorum meorum & à persequentibus me.* Persequentes diabolum vocat & ejus ministros. *August. in Ps. 30. v. 16. Enarrat. IV.*

VERS. XVII. XVIII. & XIX. *Illustra faciem tuam super servum tuum.* Modò enim est confusio mixtis malis cum bonis: sed appareat qui pertinent ad te, id est: notum fac illis, qui putant me negligi, quòd facies tua super me intendat, & quòd servio tibi. Unde in alio Psalmo: *Discerne causam meam de gente non sancta.* Tu quia vera salus es, ut de tua medicinali efficacia sit facies mea illustrata, *Salvum me fac* non in mea justitia, sed *in misericordia tua,* ita ut *non confundar,* id est, non commiscear impiis. *Non confundar,* non erubescam insultantibus mihi ex eo: *Quoniam invocavi te.* Te, inquam, non aliud. Vel hæc est causa, quare *non confundar, quoniam invocavi te.* Vel Christus dicit ad Patrem: *Illustra faciem tuam &c.* id est: manifesta benivolentiam tuam super me, ut sicut de moriente discipuli desperant, ita de resurgente confidant. *Ps. 42. 1.*

Impii verò potiùs, qui lapides invocant, *Erubescant,* contra quod dixi: *Non confundar. Et deducantur in infernum,* id est, umbris socientur, contra quod dixi: *Illustra.* Et *Labia dolosa,* garrula, & falsa, quæ hîc non timent judicium, manifestatis tuis in me Sacramentis *muta fiant* in pœnis, ut potiùs dicant: *Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam &c.* *Labia* dico, *Quæ loquuntur iniquitatem adversus justum,* id est: Christum, caput & membra: *in superbia,* quia creatura contra creatorem: *& in abusione* vel contemptu, quia contra usum, quo de beneficiis solent homines esse grati, fecerunt, cùm eum, qui propter salutem eorum venerat, crucifixum & hominem contempserunt, contra quos Propheta admirans exclamat: *Sap. 5. 4.*

Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, qua diligis, quos emendas! Ut autem dulcedo ipsa plus desideretur, & ne securi negligentiùs agant, *Abscondisti dulcedinem* tui amoris. Sed in futuro patebit solis *timentibus te,* non communis impiis. Hanc autem *dulcedinem perfecisti eis, qui* viventes secundùm filium Dei non timent servili timore, sed *sperant in te* usque in finem. *Sperant* dico, *in conspectu filiorum hominum* confitentes. Unde in Evangelio: *Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo.* Exponit autem perfectionem dulcedinis, & ait: VERS. XX. *Matth. 10. 32.*

Abscondes eos à conturbatione hominum, ne scilicet turbationem patiantur humanam. Vel dum mali turbabuntur, ipsi erunt *in abscondito faciei tuæ,* id est, notitiæ, videntes te. Nam electus quisque in judicio per internum visum in vultu Divinitatis absconditur, dum reproborum foris cœcitas districta animadversione justitiæ repulsa turbatur. Sancti itaque viri ab importunitate desideriorum temporalium, à tumultu inutilium curarum, à clamore perstrepentium perturbationum semetipsos sacri verbi gladio mortificare non desinunt, atque intus ante VERS. XXI.

faciem Dei in secreto mentis abscondunt. Unde rectè per Psalmistam dicitur: *Abscondes eos in abscondito vultûs tui à conturbatione hominum.* Quod quamvis perfectè post judicium fiat, & nunc ex parte magna agitur, cùm à temporalium desideriorum tumultibus delectatione in interiora rapiuntur, ut mens eorum, dum in amorem Dei tota tenditur, nulla inani perturbatione laceretur. Hinc est, quòd Paulus per contemplationem mortuos, & quasi in secreto Divinitatis absconditos discipulos viderat, quibus
Col. 3. 3. dicebat: *Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo.* Qui enim mortificare se appetit, valde ad inventam requiem contemplationis hilarescit, ut extinctus mundo lateat, & à cunctis exteriorum rerum perturbationibus intra sinum se intimi amoris abscondat. Dicente nam-
Matth. 6. 22. que veritate: *Ubi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum*, sicut cor avari pecuniam suam diligentis est reconditum juxta thesaurum suum, vel in arca reclusum, vel etiam terræ suffossum: sic nimirum cor hominis veram vitam, veramque sapientiam perfectè diligentis ibi est absconditum, ubi sapientiæ ac vitæ verum thesaurum, quem diligit, novit reconditum. Hic autem thesaurus *in abscondito* Divinæ *faciei* est occultatus. Attamen sicut sapientia hominis lucet in vultu ejus, & habitus enuntiat de illo id, quod latet in illo: sic in Scriptura Sacra, veteri, ac novo testamento quasi duabus genis vultuata Dei elucet sapientia, & actus ejus, vel habitus utroque testamento notificatus hominibus denuntiat de illo. Est ergo Sacra Scriptura secundùm historialem sensum intellecta quasi facies Dei superficietenus considerata. Mysticus verò, ac Moralis intellectus *absconditum* est hujus *faciei*. Intrabunt verò in illud *absconditum*, qui diligunt internum Scripturæ sensum, vitamque suam dirigunt secundùm illum, semper fixum habendo cor suum juxta hunc thesaurum suum. Cùmque de sua vita sic disposita, sic de hoc thesauro inaurata, & gemmata, sic murenulis aureis argento vermiculatis ornata conturbantur homines ab humo nomen trahentes, & sola terrena diligentes: ipsi ab hac hominum *conturbatione absconduntur in abscondito faciei suæ* pro maximo habentes munimine, quòd se sciunt secundùm tuam voluntatem dispositos etiam in his, quæ hominibus fiunt interdum causa conturbationis.

Absconduntur verò nunc ex parte: in futuro autem perfectè, quando nullum in se sentient motum extra tuæ Deus voluntatis beneplaci-
Gen. 4. 16. tum. De Cain verò legitur, quòd *egressus est à facie Domini*: quia secundùm ejus beneplacitum noluit disponi, sed contabuit in sua malitia, & ad illius malitiæ solatium sola trahebatur delectatione terrenorum. Ideò sibi civitatem primus in terra condidit, quia in solis terrenis munimen sibi, atque solatium posuit. Imitantur autem illum, qui prava, quæ faciunt, exemplis terrenorum sibi consimilium defendunt, & muniunt, in quorum consuetudine, ac multitudine confidentes tanquam

A in civitate munita securi existunt. O DEUS *quis deducet me in hanc civitatem munitam*, Psalm. 59. 11.
quis dabit mihi expugnare illam? *Nonne tu Deus* expugnabis illam, *qui repulisti nos* ab illius expugnatione, docens nos tantùm exire de medio ejus dicens: *Exite de illa populus meus?* Isa. 52. 11.
Doces etiam nos orare pro pace hujus civitatis, ut in ejus pace sit pax nostra. Propterea tui fideles *in abscondito faciei tuæ* requiescere cupientes, & non habentes hîc manentem civitatem, scientes, quòd in tabernaculis habitare feceris filios Israël, & quòd in casulis habitabant Sancti Patriarchæ, illorum exemplo cupiunt in tabernaculo tuo habitare potiùs, quàm in illa civitate munita materialiter, sequi exempla paucorum bonorum, de quibus habeant contextum sibi tabernaculum,
B quàm exempla multorum ad faciendum malum talium auctoritate ac multitudine munitum. Igitur quoadusque *in absconditum faciei tuæ* admittantur, te dicente singulis: *Euge serve bone,* Matth. 25. 21.
& fidelis, intra in gaudium, quod est faciei tuæ absconditum: *Proteges eos* hîc *in tabernaculo tuo*, id est, in Ecclesia præsenti, vel in umbraculo Sacramentorum & fidei *à contradictione linguarum* hæreticarum, & schismaticarum, dolosarum, iniquarum, quibus interdum clamantibus, interdum susurrantibus *audivi vituperationem multorum commorantium in circuitu. Commorantium* videlicet cum morosa deliberatione sibi concordantium *in eo, dum convenirent simul ad-*
C *versùm me.* Licèt enim in aliis causis essent inter se discordes, tamen convenientes in unum adversùs Dominum, & adversùs Christum ejus in eo consilio commorati, & concordati sunt, quod versabant, *dum convenirent simul adversùm me.* In his scilicet sibi mutuò consentientes, quæ fuerunt *adversùm me*, maximè, ubi *accipere*, id est rapere *animam meam consiliati sunt* cum illo, qui sedet in occultis, ut interficiat innocentem. *Oculi ejus in pauperem* Psal. 9. 9.
respiciunt, insidiatur in abscondito quasi leo in spelunca sua, insidiatur ut rapiat, sciens se *rapere pauperem*, *dum attrahit eum* ad suæ perversitatis consensum. Hujus isti satellites *accipere animam meam consiliati sunt*, id est, rapere, unde aves rapaces dicuntur accipitres: & Apostolus dicendo: *Si quis accipit*, vult intelligi: si quis rapit: 2. Cor. 11. 20.
D quoniam *accipere* interdum pro *rapere* ponitur, ut etiam in hoc loco, ubi ego de persecutoribus, vel insidiatoribus meis conqueror, qui dum *convenirent simul adversum me, accipere animam meam consiliati sunt.*

Aliter: Ego Christus perfectus Deus & homo ex divinitate atque anima rationali, & humana carne subsistens, verè humanam habui & habeo *animam*. Hanc Apollinaristæ mihi voluerunt *accipere*, id est, auferre dicentes, me non habere animam rationalem, sed carnem meam vivere solummodo per divinitatem. Isti, & eorum sequaces Hæretici, *dum convenirent simul adversùs me, accipere animam meam consiliati sunt.* At ego Pater, *in manus tuas commendavi Spiritum meum*,

meum, id est, hanc animam meam, ficut In hoc ipso Psalmo præmissum est. Et tu benè servans commissum veritatis Catholicæ assertores excitasti ad defensionem animæ meæ damnatis hæreticis asserentibus, quòd solam carnem humanam, non animam assumpserim.

Etiam illi, qui me crucifixerunt *accipere animam meam consiliati sunt. Ego autem in te speravi Domine, dixi: Deus meus es tu: in manibus tuis tempora mea*, quæ sic erant præordinata, ut nemo tolleret, vel acciperet, sive raperet à me animam meam: Sed ego finitis temporibus meis in manu tua dispositis posui, & deposui eam in manus tuas quasi pretiosum depositum commendando eam, & iterum de manu tua sumens eam, & habens eam non timeo illos, qui *dum convenirent simul adversùm me, accipere animam meam consiliati sunt.* B Mors enim, quæ solet separare animam à corpore, mihi ultra non dominabitur, & hæresis Apollinistarum volens accipere, id est, rapere, vel auferre mihi animam, per Catholicos Patres auctoritate Spiritûs Sancti damnata ulteriùs non resuscitabitur, gaudentibus Catholicis, quòd ego auctor Salutis humanæ, ut totum hominem sanum facerem, totum in unitatem personæ assumpsi hominem, id est, animam rationalem & carnem de Virgine acceptam de Spiritu Sancto conceptam.

Nequiùs autem cæteris Pharisæi ac scribæ voluerunt accipere animam meam, conantes eam facere consentaneam suis malis traditionibus, legi Dei repugnantibus. Ego autem nolens accommodare talibus consensum animæ meæ, dixi eis: C *quare vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? Nam Deus dixit: Honora patrem tuum, & matrem tuam. Vos autem dicitis: Donum quodcunque est ex me, tibi proderit, & irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram. Hypocritæ! Benè prophetavit de vobis Isaias Propheta dicens: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me. Sine causa autem colunt me docentes doctrinas, & mandata hominum.* Contra hujusmodi animarum raptores, qui habet aures audiat, quid Spiritus dicat Ecclesiis: *Audite, & intelligite traditiones quas Deus dedit vobis.*

Matth. 15. 5. & seqq.

Eripe me de manu inimicorum meorum, & à persequentibus me. Quia *in manibus tuis sortes meæ*, vel *tempora mea* sunt posita, & disposita, D Manibus autem tuis manus inimicorum meorum est contraria. Hoc à pietate tua exigo, ut quia ego in manus tuas commendavi Spiritum meum, & in manibus tuis sunt tempora mea, nihil in me habeat potestatis manus contraria, manus inimicorum meorum. Interdum secundùm quod scriptum est: *Terra data est in manus impii*, possunt aliquid in corpus nostrum vel etiam in terrenam substantiam nostram potestas & manus impiorum. Sed illud magno voto cordis quæro, ut ego ipse omnino ereptus & liber de manu impiorum, & à persequentibus me, sicut liberatus est quondam famulus tuus Moyses à persequente se Pharaone, ut neque illum, neque populum sibi commissum posset nocere, imò persequendo inventus est profuisse illuc fugando Moysen, primò, ubi in flamma rubi apparuisti ei: secundò, ubi super verticem montis Sinai apparuisti ei loquens ad eum quasi amicus ad amicum, & ex consortio sermonis tui, dum respiceres in eum, sic illustrasti faciem ejus, ut claritatem vultûs ejus non posset ferre mortalis oculus, imò quasi in extasi admirantes, & stupentes timuerunt valde Seniores Israël, cùm non possent intendere in faciem ejus propter gloriam vultûs ejus: quæ gloria vultûs comparata illi gloriæ, quam idem Moyses, & Helias in monte cùm Domino habuit, sic evacuatur sicut lumen lampadis in comparatione solaris luminis evacuatur. Attamen illa prior Moysi gloria sequentis & majoris fuit præparatoria, quæ hoc ordine fuit in illo completa. A filia Pharaonis puer ipse nutriebatur in delitiis, At ipse grandis effectus negavit se filium filiæ Pharaonis eligens magis affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere jucunditatem inter Ægyptios. Deinde percusso Ægyptio in defensione fratris sui, hominis Hebræi, timens Pharaonem, illò fugit, ubi effectus pastor ovium Sephoram unam de septem filiabus Sacerdotis Madian accepit uxorem, de qua duos filios genuit. In hac pastorali cura positus in flamma rubi visionem magnam vidit, & magna præcepta Dei de flamma loquentis audivit, jussus agere legationem ad ipsum suum persecutorem Pharaonem, ad quem veniens non veritus animositatem ejus, denuo eum persequente ipse cum toto populo Israël transivit mare rubrum, & venit ad montem Sinai, ubi apparente, & loquente sibi Domino resplenduit facies ejus in magna claritatis gloria, quæ gloria, & claritas fuit alterius claritatis præparatoria, & præcursoria, quam in Evangelio recognoscimus, ubi præsente ipso Moyse cum Helia transfiguratus est Jesus.

Job. 9. 24.

Nonne si ordinem istum consideramus, manifestè noscimus, quòd ad perficiendam & consummandam claritatem vultûs Moysi pariter sibi cooperabantur circa illum & inimicorum Ægyptiorum persecutiones, & inter adversa ipsa Divinæ apparitiones, ac post adversa plenæ Dei consolationes, quarum illa fuit præcipua, quòd facies ejus tam in austeræ legis acceptione, quàm in Evangelicæ gratiæ inchoatione fuit illustrata in tanta claritate, qualem nec sub lege filii Israël, nec in Evangelio Apostoli poterant intueri aspectu immediato? Hinc est, quòd in lege velamen positum est ad splendorem vultûs ejus temperandum, & in Evangelio nubes lucida obumbravit Apostolos adhuc minùs idoneos ad videndam, vel etiam referendam talem visionem. Propterea dictum est eis: *Nemini dixeritis visionem, donec filius hominis à mortuis resurgat.* Matth. 17. 9.

Itaque principaliter ego Christus, qui *non veni legem solvere, sed implere*, omnia, quæ præfigurata sunt à Moyse, rectè in hoc Psalmo pro me ipso tibi Deus, in cujus manus Spiritum meum commendo, sic loquor, ut optem de manu inimicorum, & à persequentibus me liberari exemplo quondam liberati Moysi, atque ipsis persecutionibus, tuisque consolationibus cooperantibus ita illustrari, sicut illustrata fuit facies Moysi, & tantò differentiùs præ illo, quantò differentius præ illo nomen habeo, & quantò major est Dominus servo, Deus naturalis Deo adoptato. Nam illi Matth. 5. 17.

 quidem

Exod. 7. 1. quidem dictum fuit à Deo: *Ecce constitui te Deum Pharaonis*: Mihi autem dicit Pater: *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Psalm. 2. 7. Ergo ille Deus erat per gratiam super unum regem constitutus: Ego Deus sum naturaliter à Deo genitus, & super omnia opera manuum ejus constitutus. Attamen pro servis liberandis in forma servi humiliatus, ita ut aspectus meus non sit in me, sed videant me amici & inimici non habentem speciem, neque decorem, sic oro ad te Pater: *Eripe me de manu inimicorum meorum & à persequentibus me*, qui non haberent potestatem ullam adversum me, nisi illis esset datum desuper, & nisi ego exinanita in me claritate Domini mei humiliatus essem formâ servi non habens in mea facie speciem, neque decorem. Tu ergo, in cujus mandato sic despectus appareo, ego speciosus forma præ filiis hominum, post mortis & crucis ignominiam *illustra faciem tuam super servum tuum.* Facies tua clarissima & Divinissima est illa lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Sed hæc facies per hoc fuit exinanita, quòd formæ servi est unita. Volens igitur ego Christus formam & naturam servilem, in qua despectus apparui, claritate, quam habui, priusquam mundus fieret, illustrari, & nunc dico tibi Pater in hoc Psalmo: *Illustra faciem tuam super servum tuum*, & iterum dico in Evangelio: *Clarifica me tu Pater apud temetipsum claritate, quam habui, priùs quàm mundus esset apud te.* Joan. 17. 5. Hoc est: super servum tuum hominem mihi Verbo tuo unitum, sic *illustra faciem tuam*, ut sit eadem claritas hominis assumpti, quæ est apud te ipsius æterni Verbi, quod ego sum Filius tuus, ad hanc servilem formam propterea inclinatus, ut regnet in excelso throno ad dexteram tuam sedens homo glorificatus. In hoc enim erit salus, & spes homini reo, quòd in me filio tuo conregnare & consedere tibi Deo Patri creditur humana natura Divinæ claritatis lumine splendida, plusquam facies Moysi fuerit splendida. Si enim vultus illius dignè resplenduit, ad quem factus est sermo Dei: quem ipse sermo Dei, ipsum scilicet æternum Verbum, sibi univit in unam personam clarissimæ Trinitatis quomodo lux summa Beata Trinitas, quæ non admittens quaternitatem, hominem sic admisit ad unam in Trinitate personam, ut geminando in ea naturam non geminaret personam, credenda est quæquam subtrahere de sua summa claritate humanæ naturæ sic exaltatæ?

At ego Christus adhuc in forma Servi despectus, postquam dixi, quod præmissum est: Pater *in manus tuas commendo Spiritum meum*, rectè pro clarificando etiam corpore servili consequens fuit, ut dicerem: *Eripe me de manu inimicorum meorum* custodientium sepulchrum meum, *& à persequentibus me* in me ipso, & in meis per mendacium à militibus comparatum, quo affirmare nituntur meum servile corpus furto ablatum, & nulla Resurrectionis gloria illustratum. Tu autem Pater *illustra faciem tuam super servum tuum*, virtute magna reddentibus Apostolis testimonium Resurrectionis meæ, illorum aliquo dicente: *Ecce video cœlos apertos, & filium hominis stantem à dextris virtutis Dei.* Deinde gloria illustratæ faciei

A meæ prædicetur ubique, ac manifestetur te Domine cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.

Aliter: Ego qualiscunque Christianus redemptus, cujus illa vox est superiùs: *Redemisti me Domine Deus veritatis*, adhuc in medio inimicorum positus, & eorum potestate iniqua tanquam Pharaonis tyrannide gravatus dico tibi Domine Deus veritatis, qui per immolationem Paschalis agni *redemisti* me de Ægyptiaca servitute, ut soli tibi debeam servire: Tu *respice* super castra Ægyptiorum in hac vigilia matutina, qua propinquat lux in æternum permansura. *Respice* quoque me servum tuum ad hoc dispositum, & tale habentem propositum ut & legem in claritate vultûs Moysi, & gratiam in claritate vultûs Christi coruscantem sine interpositione velaminis videam. B Sed hoc mihi est impossibile, tantumque legis, & gratiæ lumen est mihi penitus inaccessibile, nisi tu, qui redemisti me, audias, & exaudias me dicentem: *Eripe me de manu inimicorum meorum, & à persequentibus me*, illos in mari rubro submergendo, & me servum tuum in monte legis, & gratiæ statuendo. Non rogo, ut in hoc mari, quod sanguis testamenti novi rubricavit, submergas, vel extinguas homines inimicos meos me persequentes: quia non cupio aliud in eis extingui, nisi quòd sunt persequentes inimici. Salva in eis naturam, sed extingue culpam. Cura & sana in eis, quod ipse fecisti: dele, atque sanguine testamenti novi ablue, quod ipsi faciunt; nesciunt enim quid faciunt arbitrantes obsequium se præstare me persequendo, quem non judicant C esse servum tuum. Tu autem Domine, ut evidens facias me servum tuum esse, primitus me confirma in servitute tua, ne ab hac unquam possim deviare, atque hoc manifestum fac persequentibus me, ne scandalizentur in me arbitrando se tibi obsequium præstare persequendo me, quem non putant servum tuum, vel si putant, se putare dissimulant habentes inde occasionem dissimulandi, quòd tu nondum illuminasti faciem tuam super servum tuum. Hinc est, quòd etiam ego ipse interdum fluctuo in servitio tuo, nesciens utrum odio, an amore tuo dignus sim. Tu igitur Domine, qui *non dabis in æternum fluctuationem justo*, Psal. 54. 51. *illustra faciem tuam super servum tuum* sic approbando servitium meum, ut non possit magis esse dubium placere me tibi in numero servorum bo- D norum, quàm inde fuit ulla dubitatio, quin Moyses fuerit servus tuus, postquam illustrata fuit facies ejus.

Illustra similiter *faciem tuam super* quemlibet *servum tuum*, ne aliquis ignarus peccet in illum, putans obsequium se præstare tibi. *Illustra faciem tuam super* quemlibet *servum*, ut sit discretio, & manifesta distinctio inter servientem tibi & non servientem, inter Hebræos & Ægyptios, inter circumcisionem & occisionem, inter pueros Trinitatis nomine insignitos, quos non urit flamma fornacis Babylonicæ & ministros regis, qui eam incendunt, quique incendium, quod augent, pœnaliter sentiunt. Filius tuus O Deus Pater est facies tua. Hanc *Faciem tuam illustra super me servum tuum*, & super alium quemlibet servum tuum. Tu es quasi aurea substantia, & Filius tuus

tuus cùm sit splendor gloriæ & figura substantiæ tuæ, tanquam regalis aut Pontificalis imago in auro purissimo exhibet se ipsum pro incorruptibili sigillo cuilibet servo suo sibi conformando se imprimens. Tuque Pater hoc ipsum sigillationis opus per ipsum, & cum ipso, & in ipso perficis in servis tuis eidem filio configurandis.

Ut autem hoc ipsum, quod facis, facias valde velociter, non in ira, sed in misericordia tua, ideo dico: *Illustra faciem tuam super servum tuum, salvum me fac in misericordia tua.* Per *faciem tuam* intelligo Filium tuum: per *misericordiam tuam* intelligo Spiritum Sanctum. *Illustra* ergo *faciem tuam*, id est, Filium tuum super me, ut complantatus similitudini mortis & Resurrectionis ejus per veteris hominis mortificationem, & novitatem justæ vitæ inveniar in unaqualibet illius formosa facie. Habet namque formosam faciem hominis, bovis, leonis, & aquilæ volantis. Conforma me homini, bovi, leoni, & aquilæ volanti per ipsius Dominicæ Incarnationis, Passionis, Resurrectionis, & Ascensionis fidem ex dilectione operantem. Per mysterium sanctæ Incarnationis mihi sit facies hominis habenti prudentiam, quæ faciat rationabile obsequium meum. Per mysterium Dominicæ Passionis mihi sit facies vituli sive bovis, hostiæ scilicet victimalis, habenti temperantiam, qua carnem meam cum vitiis & concupiscentiis crucifigam. Per mysterium Dominicæ Resurrectionis mihi sit facies leonis habenti fortitudinem, in qua viventi mihi mors peccati ultra non dominetur. Per Mysterium Dominicæ Ascensionis mihi sit facies aquilæ volantis, habenti non meam justitiam, quæ deorsum trahit, sed justitiam Dei, quæ sursum vehit.

Ita Domino *illustra faciem tuam super me*, atque ut omnino sim tutus à quatuor contrariis faciebus, quæ sunt, aspis, basiliscus, leo, & draco, *in abscondito faciei tuæ* conserva me, & *salvum me fac in misericordia tua*, id est in Spiritu sancto Paraclito tale opus, quod operatus es in me, confirmando, ne semel distinctus à consortio perfidorum, & impiorum iterum confundar, id est, commisceat illis: non sim confusus ac simul fusus cum impiis in unum vas perditum, quale illi me autumant, in quorum oculis ego *factus sum tanquam vas perditum.* Non sim cum illis in una Babylonica confusione. Vel *non confundar*, id est, non erubescam, *quoniam invocavi te.* Non tua, sed *te invocavi*: quia te potiùs, quàm tua in me venire desideravi. Super hac invocatione confundor, quotiens non valens demonstrare te habitare in me, audio mihi dici: *Ubi est Deus tuus, dum dicitur mihi cotidie: ubi est Deus tuus?* Etiam in principio Psalmi dixi in extasi, vel in pavore meo: *In te Domine speravi, non confundar in æternum:* & nunc iterum in pavore meo dico: *non confundar, quoniam invocavi te.* Repetitio affirmatio est. In hac Oratione, qua peto tutus fieri à confusione, ita scilicet, ut neque *confundar in æternum, neque confundar, quoniam invocavi te.* Non rogo simpliciter, ut non confundar, quoniam est confusio adducens gloriam, cùm quis confunditur ad pœnitentiam, sed hoc rogo, ut *non confundar*, in æternum, & *non confundar*, id est, in eo, *quoniam invocavi te.* *Invocavi* enim te Auxiliatorem, Consolatorem, Salvatorem, & Conservatorem. Sed tu interdum subtrahis consolationis & salutis auxilium speratum & rogatum, atque per hoc absentas quodammodo te invocatum. Nonne tunc necessario confundor, cùm sic te invocans non exaudior?

Psal. 41. 4.

Sed esto sit concessum, ut non exaudiar interdum, quoniam lego Paulum Apostolum tertiò rogantem non exauditum, poteratque inde ad tempus confundi, nesciens non ad insipientiam se non exauditum. Nondum quippe scivit psallere: *Deus meus clamabo per diem, & non exaudies, & nocte, & non ad insipientiam mihi.* Psal. 21. 3. Revera hinc ad tempus Apostolus confundebatur, quòd non exaudiebatur: sed non est confusus *in æternum*, quia citò accepit responsum Divinum, quo instruebatur, non esse tunc utile, quod petebatur. In aliis verò Apostoli precibus & Orationibus, quibus petebatur æterna salus, ipse in nomine Salvatoris petens ita fuit exauditus, ut nunquam legatur inde confusus, quasi æternus adjutor in cassum fuerit invocatus. Ita & ego clamans per diem, & noctem, si non exaudiar æquanimiter fero talem confusionem, dummodo sit *non ad insipientiam mihi*, sed ad eruditionem, quòd virtus in infirmitate perficiatur, virtus scilicet firmæ humilitatis in infirmitate infirmæ Orationis, maximè ubi tale quid rogatur, per quod, si datum fuerit, salus æterna impediatur. Ubi autem tale aliquod peto beneficium, quod prodesse possit ad solatium æternum, quæso, *non confundar in æternum*, non mihi denegetur, quod negatum esse noceat in æternum. *Non confundar, quoniam invocavi te* bonorum cordium habitatorem æternum, qui si invocatus non veneris, & me vacuum dimiseris, ero confusus in æternum. Sed, quæso, *non confundar in æternum, quoniam invocavi te*, imò liberatus à tali confusione gaudeam, & exultem non ad horam in luce nocivæ mihi exauditionis, sed *in æternum* de bonis mihi profuturis ex hoc, nunc, & usque in sæculum, in æternum.

Aliter: Tu es sacerdos in æternum, tu es Pontifex futurorum bonorum: Domine JESU Christe. Itaque secundùm Officium tuum & Pontificium futurorum bonorum, quæ manent in æternum, quæso *non confundar in æternum* denegatis mihi bonis mansuris in æternum. Quòd enim scriptura vocat confusionem cujusque petitionis denegationem, locus ille pro testimonio est, ubi Bethsabee mater Salomonis ad regem ingressa dixit: *Petitionem unam ergo peto à te: quæso ne confundas faciem meam*, Ac si dicat: faciem meam confundis, nisi quod peto feceris. 3. Reg. 2. 16. Rex autem Salomon faciem tunc matris confudit, quia non sapienter petivit petens Abysag Sunamitidem dari uxorem Adoniæ, quod Rex prudens regno suo intelligens non expedire, noluit facere. Sic & modò Ecclesia, vel unaquæque fidelis anima interdum *confunditur*, cùm non exauditur, in his maximè, quæ vetus

rus Salomon scit non expedire, si fiant juxta vo- A ta petitionis alicujus ad hæc temporalia bona pertinentis. Ne autem & in his confundatur, quibus æterna beatitudo conferenda non dubitatur, dicit: *In te speravi, non confundar in æternum.* Item: *Non confundar, quoniam invocavi te.* Quod idem est, ac si dicatur: Non denegetur mihi effectus petitionum bona æterna quærentium, teque potiùs, quàm tua invocantium.

Quò contra *Erubescant impii, & deducantur in infernum, muta fiant labia dolosa, quæ loquuntur adversùs justum iniquitatem in superbia, & in abusione.* In hoc scilicet *erubescant*, ne desiderium suum obtineant cassatis eorum petitionibus, & obmutescentibus eorum labiis dolosis, B *quæ loquuntur adversùs justum iniquitatem*, petentes bona temporalia, quæ vanè consumant *in superbia, & in abusione*, quibus aliàs dicitur:
Jac. 4. 3. *Concupiscitis, & non habetis: petitis, & non accipitis, eò quòd malè petatis, ut in concupiscentiis vestris insumatis.* Concupiscentiæ autem pravæ regnant permaximè *in superbia, & in abusione*, cùm pro libidine excellendi superbit terra & cinis, atque in corruptelam corporis & mentis audet creaturis abuti, quibus in laudem creatoris debuit uti. Per hujusmodi *superbiam & abusionem* glorantur quasi exaltati super cœlum similes facti sint Altissimo, dum nullius reguntur obedientiæ jugo. Quò contra, qui reguntur sub sancta obedientia, non *in superbiam & in abusionem* vertuntur sibi vel temporalia vel spiritualia dona concessa. In talium cujusque persona supradixi: *Non confundar in æternum*, id est, non denegetur mihi quodcunque donum prodesse valens per humilitatem, & usum bonum ad obtinendum gaudium æternum. Sed *impii erubescant* sibi denegatis donis tuis, quibus corrumpi affectant *in superbia, & in abusione.*

Ne autem per obstinatam impœnitentiam hi tales pereant, *erubescant* etiam per veram pœnitentiam confusi, *& deducantur in infer-*
1. Cor. 11. 31. *num* per judicium proprium. *Si enim nosmetipsos judicaremus*, ait Apostolus, *non utique judicaremur.* Illi ergo *deducantur in infernum* per judicium proprium, ne priventur cœlo per judicium Divinum. Sic latro dignum pœnali D judicio semetipsum judicans dignus factus est paradiso.

Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine. Dulcedo fuit, quòd latro confitens au-
Luc. 23. 43. divit: *Eris in paradiso:* etiamsi hoc illi esset futurum post multa millia annorum; sed *multitudo dulcedinis* fuit, quod additum est: *Hodie. Hodie*, inquit, *mecum eris in paradiso.* *Multa* revera in his verbis *dulcedo*, sed non esset *magna* sine ipsius commanentia, qui est fons æternæ dulcedinis. Unde cùm addidit: *Mecum*, plenæ dulcedinis est enuntiatio in hoc dicto; *Amen dico tibi: hodie mecum eris in paradiso.* *Amen*, id est, ego veritas verè dico tibi: non ultra magnum tempus, sed *hodie:* non cum qualicunque Angelo meo, sed *mecum: eris in paradiso*, id est, in vero deliciarum horto, ubi *magna multitudo dulcedinis.* Quis pensare, vel satis admirari valeat: *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te* servili, ac non filiali timore. *Perfecisti autem eis, qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum.* Timidis abscondisti, quod sperantibus, & in *conspectu Filiorum hominum* confitentibus perfecisti. Quasi enim quædam est abscon-
sio dulcedinis tuæ, quod dicis: *Qui me erubuerit coram hominibus, & ego erubescam eum coram Patre meo.* Perfectio verò dulcedinis est in Luc. 9. 26.
eo, quod dicis: *Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo*, qui est in cœlis. Luc. 12. 8.

Versiculus Psalmi hujus, qui est: *In manus tuas Domine commendo spiritum meum*, fuit in cruce auditus: ideo in toto sensu Psalmi hujus libenter circa crucem versamur, dum magnam multitudinem dulcedinis in eadem cruce Latroni confitenti exhibitam, itidem in hoc Psalmo commendatam asserimus, ubi dictum est: *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine.* Solus iste Latro sit cunctis pro magno documento, *quòd magna sit multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te: Perfecisti autem eos, qui sperant in te in conspectu filiorum hominum.* Nempe iste latro fuit confessus Dominum *in conspectu filiorum hominum*, quos timentes Apostoli omnes relicto eo fugerunt. Sed & ipsi postea per Spiritum Sanctum confortati veritatem confessi sunt *in conspectu filiorum hominum* parvi pendentes terrorem humanæ formidinis præ magna multitudine dulcedinis tuæ Domine, quam *abscondisti* eisdem Apostolis adhuc *timentibus*, & timidis: *Perfecisti* autem eis jam confortatis, & sperantibus in te, atque confitentibus tibi *in conspectu filiorum hominum.*

Similiter Christianis adhuc timidis dulcedinem tuam abscondis: eisdem verò sperantibus in te, atque confitentibus te *in conspectu filiorum hominum* perficis hanc dulcedinem, imò jam in tua prædestinatione *perfecisti.* Sed ut ad eam perveniant, neque in conturbatione hominum pereant, *abscondes eos in abscondito faciei tuæ à conturbatione hominum. Proteges eos in tabernaculo tuo à contradictione linguarum.* Sensum versiculi hujus, prout potuimus, Deo donante jam superiùs exposuimus. Sequitur:

VERS. XXII.

Benedictus Dominus, quoniam mirificavit misericordiam suam mihi in civitate munita.

Ego David Propheta prænoscens, & quasi facta, & jam præterita videns tanta Dei beneficia, vel etiam ego quilibet Psalmista considerans ea jam completa, nihil inde assigno humanæ virtutis merito, sed in his omnibus gratuitam gratiam Dei magnificans dico: *Benedictus Dominus, quoniam* non pensavit merita humana secundùm justitiam, sed dato Spiritu Sancto *mirificavit*, id est, mirabilem fecit *misericordiam suam.* Quis enim ego sum, aut quæ domus Patris mei, ut mihi homini prædamnato in culpa origi-

Originali, nec justificato virtute actuali, mihi, inquam, cineri & pulveri dignaretur misereri? sed in hoc ipso est mirificata, & mirabilis facta circa me Dei misericordia, quòd eam nulla præcesserunt bona merita gratiam provocantia, sed multa mala merita iram exigentia.

Mirificavit autem hanc misericordiam primò *in civitate munita*, id est, in Jerusalem, quæ civitas erat Angelorum præsidio communita, cui nimirum juxta vaticinium Esaiæ *sepe* Dominus *circumdedit*, eamque *circumfodit*. Sepis in altum porrecta fuit Angelica protectio, quæ custodit ex alto. Circumfossio in imo fuit humilitas Patriarcharum, & Prophetarum, aliorumque justorum, sanctorum, & humilium, quibus dicitur in Hymno trium puerorum: *Benedicite sancti, & humiles Corde Domino.* Sic civitas, & gens Judæorum fuit munita, de qua per mirificatam, & mirabilem Dei misericordiam primitiva Ecclesia est electa, cujus est ista vox laudis, & gratiarum actionis. *Benedictus Dominus quoniam mirificavit misericordiam suam mihi in civitate munita.*

Isa. 34. 15. Dan. 3. 87.

Similiter Ecclesia de gentibus collecta *civitas* est *munita*, quam in alto circumsepiunt Angeli fortissimo præsidio contra potestates aëreas, contra principatus mundi, rectores tenebrarum harum, contra spiritalia nequitiæ in cœlestibus, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis per Martyrum prælia, imò per vexillum crucis in terra defixum proveniens quædam circumfossio munit hanc civitatem in imo. Et quoniam hoc est mirabile in oculis nostris, jure in laude gratiæ dicit quisque nostrum: *Benedictus Dominus, qui mirificavit misericordiam suam mihi in civitate munita*, sive ut alia translatio habet: *In civitate circumstantiæ*, id est, quam circumstant, ut jam dictum est, Angelorum, & sanctorum præsidia, ut sit *civitas munita.* Vel quia per circulum Orbis Ecclesia dilatata circumstat unumquemque fidelium quasi fortissimum præsidium, ne possit fieri præda Dæmonum, quem circumstat communio sanctorum, quam in fide Catholica profitetur unusquisque, dicant singuli Ecclesiæ filii apud se: *Benedictus Dominus, quoniam mirificavit misericordiam suam mihi in civitate munita.*

VERS XXII. *Ego autem dixi in excessu mentis meæ: Projectus sum à facie oculorum tuorum.*

In civitate quidem benè *munita*, mirificata me custodit misericordia Divina. *Ego autem David*, cùm persequeretur me Saul, *dixi in excessu mentis meæ*, sive in pavore meo: *Projectus sum à facie oculorum tuorum.* De mentis excessu in titulo Psalmi dictum est, quia duobus modis fit, videlicet, cùm mens vel in altum excedit super ista temporalia per contemplationem, vel inferiùs excedit per nimium pavorem. Quia verò in una translatione habetur: *Ego dixi in excessu mentis meæ:* in altera verò: *Ego dixi, in pavore meo*, rectè hic accipitur *excessus* ille, qui fit ex nimio pavore. Nam valde pavescentis est, quod se iste David dixisse fatetur: *Projectus sum à facie oculorum tuorum.* Videlicet cum persequente me Saule interdum desperarem posse me evadere. Tunc dixi in pavore meo: *projectus sum à facie oculorum tuorum*, sciens, & confitens non esse mihi ullum meritum tuæ faciei respectione dignum.

Ideo exaudisti vocem orationis meæ, dum clamarem ad te. *Ideo*, quia sic humiliatus ad te clamavi, *tu exaudisti vocem orationis meæ, dum clamarem ad te.* Dum clamarem non ad obtinenda ista temporalia, sed *ad te*, qui es æternus adjutor ad te clamantibus, & te ante omnia diligentibus. Propterea exemplo meo instructi *Diligite Dominum omnes sancti ejus.*

Hebraica veritas habet: Ego *autem dixi in stupore meo: Projectus sum de conspectu oculorum tuorum.* Vox ista potest convenire Petro, quando in repentina captura piscium stupor circumdederat eum, & dixit: *Exi à me Domine, quia homo peccator sum.* Igitur ego Petrus Apostolus à Domino electus *in civitate munita*, super fundamentalem petram proximo loco positus, & inde Petrus nominatus, revera electorem meum benedicens dico: *Benedictus Dominus, quoniam mirificavit misericordiam suam mihi* piscatori *in civitate munita* dicens ad me: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam, & tibi dabo claves regni cœlorum.* Nonne mirabiliter mirificata est misericordia mihi in civitate munita, dum in ea ego sum Petrus à principali petra denominatus, & tanta potestate ligandi, ac solvendi muneratus, ut quodcunque ligavero super terram, sit ligatum & in cœlo, & quodcunque solvero, sit solutum, & hoc in civitate munita contra portas inferi, quæ non prævalebunt adversùs eam sic munitam, ut fundamentum ei aliud nemo possit ponere præter id, quod positum est, quod est Christus JESUS, & Claves illi datas nulla potestas valeat frangere, vel de manu ejus extorquere. Sed cùm tantus essem ego Petrus, tamen videns ventum validum timui, & cùm cœpissem mergi, dixi in pavore vel stupore meo: *Projectus sum à facie oculorum tuorum. Ideo exaudisti vocem orationis meæ, dum* sic humiliatus *clamarem ad te* dicens: *Domine salvum me fac.* Continuò enim extendens manum apprehendisti me, sciens, quòd diligerem te, sicut postea explorasti me dicens: *Petre amas me?* Dixisti hoc tertio: quia & ego in pavore, vel stupore meo negaveram tertiò, ut negationem trinam, qua *projectus sum à facie oculorum tuorum*, purgaret in conspectu oculorum tuorum trina dilectionis confessio. Oculi tui vident omnia, sicut ego dixi tibi: *Domine tu scis omnia, tu scis, quia amo te.* Sed *à facie oculorum tuorum* omnia videntium *projectus fui* meo arbitratu, cùm tu sciens & videns, ac prædicens me te negaturum, ego è contrario dicerem: *etsi oportuerit me mori tecum, non te negabo.* Sic præsumens de mea constantia *projectus sum à facie oculorum tuorum.* Et ideo postquam ter negavi inter impios, egressus postea foras flevi amarè dicens intra me in pavore meo: Domine *projectus sum à facie*

Luc. 5. 8. Matt. 16. 18. Matt. 14. 30. Joh. 21. 17. Matt. 26. 35.

cie oculorum tuorum. Ideo exaudisti vocem orationis meæ, dum clamarem ad te flens amarè. Inde autem scio, quòd exaudisti me, quia post negationem trinam probasti me in trina dilectionis confessione. Nihil dilectione vel amore jucundius: quia quod verè, ac perfectè diligitur, nunquam in fastidium vertitur. Elegeram verò ego mihi in pavore meo flere amarè in luctu & planctu pœnitentiæ meæ. Tu autem Domine, sicut in præcedenti Psalmo cantatum est:

Vers. 12. *convertisti planctum meum in gaudium mihi, conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitiâ* post fletus amaros dando mihi dulcissimè jucundari in tua dilectione, ut jam cessante fletu amaro in magna jucundita-

Psal. 29. 13. te *Cantet tibi gloria mea, & non compungar* stimulo mordentis conscientiæ de trina negatione, cùm tu mihi sis conscius de trina in te dilectione, qua te diligo toto corde, tota anima, tota mente, seu tota virtute. Ad quam dilectionem cupiens exemplo meo agnos & & oves, quibus constitutus sum pastor, provocari, dico: *Diligite Dominum omnes sancti ejus.*

Aliter: *Ego autem dixi in excessu mentis meæ, projectus sum à facie oculorum tuorum.* In illo superiore mentis excessu, ubi conversatio sanctorum in cœlis est, ubi audiuntur arcana verba, quæ non licet homini loqui, ubi sentitur sibilus auræ lenis & tenuis, in quo est Dominus, in illo, inquam, excessu supra me ipsum levatus, me ipsum de alto respexi, & despexi, atque miseriam, & exilium meum recognoscens tibi Deus meus dixi: *Projectus sum à facie oculorum tuorum,* quia

2. Cor. 5. 6. dum *sumus in corpore, peregrinamur à Domino: Ideò exaudisti vocem Orationis meæ.* Ideo scilicet, quia in alto contemplationis memor fui humiliationis, qua in protoplasto *projectus sum à facie oculorum tuorum. Ideo exaudisti vocem Orationis meæ, dum clamarem ad te.* Non exspectasti, ut me exaudires post clamorem, sed *dum clamarem,* in ipso clamore meo exaudisti me clamantem *ad te,* id est, amantem te, quoniam qui te amat, ipse ad te clamat. Ipse namque amor est cordis non oris clamor, quem tu libenter audis, uti Moysen famulum tuum te amantem exaudisti, cui te aman-

Exod. 14. 15. ti & tacenti dixisti: *Quid clamas ad me?* Ideo quicunque vultis à Domino exaudiri,

VERS XXIV. *Diligite Dominum,* quia ipsa dilectio est efficacissima Oratio. *Diligite Dominum Omnes Sancti ejus.* Qui servi sunt mali, & serviunt ad oculum, ipsi non diligunt, sed timent Dominum. Vos autem *Diligite Dominum omnes Sancti ejus,* ita ut dulce ac dilectum habeatis ejus dominium super vos, nec ex timore, sed ex amore vestrum illi exhibeatis obsequium.

Joh. 15. 15. *Jam non dicam vos servos,* sed sanctos, & amicos ejus: *quia servus nescit quid faciat Dominus ejus.* Vos autem omnes sancti ejus benè scitis, quid in

2. Cor. 3. 5. vobis faciat Dominus. Vestra enim vox est: *Fiduciam talem habemus per Christum ad Dominum, non quòd simus sufficientes cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Quia ergo Dominus est, qui operatur in nobis & velle, & perficere pro bona voluntate, ideo non alta sapientes, quasi de vera virtute aliquid valentes, sed humilibus consentientes *Diligite Dominum omnes sancti ejus:* quia sanctitas vestra est opus ejus. Diligite Dominum veritatem loquendo, id est, mala vestra vobis, bona verò illi tribuendo: Vos accusando de malis, illum laudando de bonis. Loquimini veritatem, quoniam

Veritatem requiret Dominus, & retribuet abundanter facientibus superbiam. *Veritatem* requisivit ab Adam di-

Gen. 3. 9. cens: *Adam ubi es?* At ille non est locutus veritatem, ita ut diceret: in peccato sum Domine. Sed peccato prævaricationis addidit peccatum superbæ defensionis, & *retribuit* illi tunc Dominus *abundanter facienti superbiam,* quoniam ejecit eum de paradiso voluptatis in exilium mortalitatis & multarum miseriarum. Filiis quoque illius, & filiabus adhuc patrem suum imitantibus, & *facientibus superbiam* retribuet *abundanter.* Esset peccatum utcunque tolerabile in bona, & honesta operatione pati superbiam, eamque pulsantem sentire, sed ei minimè consentire. Nam Deus, qui neminem vult perire, dissimulat peccata hominum propter pœnitentiam, quæ pœnitentia excludit ab ipsis peccatis superbiam. Sed illi, qui faciunt superbiam, per impœnitentiam sentiunt, quàm verè dictum sit de Domino, quòd *retribuet abundanter facientibus superbiam.* Deus

Jac. 4. 6. enim, qui *superbis resistit, humilibus autem dat gratiam,* non solùm de peccato, sed etiam de virtute sua gloriantes, & superbientes humiliat; & è converso non solùm de virtute, sed etiam de peccato suo se humiliantes exaltat.

Est, qui habet in se superbiam, sed ipse non facit eam, quando eam vexantem sentit, sed ei non consentit, nec in se illam diligit. Iterum est, qui facit superbiam nutriendo illam in se, peccata sua non accusando, sed defendendo. Attamen *abundanter* non facit superbiam si citò derelinquit suorum peccatorum defensionem superbam confugiens ad humilem pœnitentiæ medicinam. Pessimum verò genus est peccantium in peccatis suis perseveranter & obstinatè superbientium. Isti *abundanter* faciunt superbiam, ideoque illis retribuetur abundanter in supplicio futuro nunquam finem habituro. Retribuit etiam hìc Deus quandoque, cùm aliquos puniendo humiliat, quod ideo facit: quia si nullum nunc humiliaret, non videretur vigilare divina providentia: Si verò omnes, non servaretur divina patientia.

VERS XXV. *Viriliter agite & conforteretur cor vestrum, omnes, qui speratis in Domino.*

Audistis, quia dictum est: *Diligite Dominum omnes Sancti ejus.* Verùm, ne sit otiosa dilectio, *viriliter agite.* Neque putetis illam esse veram dilectionem, quæ renuit operari ad fraternæ salutis ædificationem. Unde cùm dixisset Petrus Domino: *Amo te,* audivit consequenter: *Pasce agnos*

Joh. 21. 15. *meos.* Sicut ergo Petrus Dominum fideliter dilexit, & in pascendis ovibus viriliter egit: sic & vos gemina charitate ferventes Dei videlicet, & proximi, ipsum Dominum ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota virtute diligite, atque proximum sicut vosmetipsos diligendo ad ejus ædificationem, *viriliter*

viliter agite arguendo, obsecrando, increpando, A eumque in suis necessitatibus adjuvando pro viribus, & ultra vires adjuvare cupiendo, atque pro salute ejus orando. In his omnibus, ac cæteris officiosis negotiis, prout locus, tempus, & opportunitas admittit, *viriliter agite*, & inter agendum si occurrunt adversa superiùs memorata, ita ut audiatis vituperationem multorum commorantium in circuitu, *in eo, dum convenirent simul adversum vos*, in Domino confidite, *& confortetur cor vestrum*, ut bonum operantes sine defectu tempore suo metatis *omnes qui speratis in Domino*, ea spe, quam in principio Psalmi audistis, ubi dictum est: *In te Domine speravi.* Singulariter dictum est: *In te Domine speravi*: pluraliter nunc dicitur: *Omnes qui speratis in Domino*, quia granum frumenti, quod in spe messis multæ seminatum est, B ubi dicebat: *In manus tuas Domine commendo spiritum meum*, nunc fructum multum attulit, & ideo nunc multis dicit: *Viriliter agite, & confortetur cor vestrum omnes, qui speratis in Domino*, atque in ea spe cantatis: *In te Domine speravi, non confundar in æternum* &c. Sic finis Psalmi connectitur principio, ut isto quasi circulo in naribus Regis Assur posito fatuus trahatur, & retro captus ducatur ab eorum infestatione, qui sperant in Domino, & psallunt cum Christo, & in Christo dicentes: *In te Domine speravi.* Item: *In manus tuas Domine commendo Spiritum meum.* Item: *Illustra faciem tuam super Servum tuum &c.*

Gloria Patri cujus Filius dicit in hoc *Psalmo: In manus tuas Domine commendo Spiritum meum.*

Gloria Filio, qui hoc dicit: quique Redemptionem illam perfecit, de qua dicit Ecclesia: *Redemisti me Domine* DEUS *veritatis.*

Gloria Spiritui Sancto, qui est illa dilectio, & sanctitas, de qua dilectis, & Sanctis dicitur: *Diligite Dominum omnes Sancti ejus*: & etiam illa Fortitudo, de qua dicitur: *Confortetur cor vestrum omnes, qui speratis in Domino.* Sit *Gloria Patri* glorificante illum Spiritu Christi in manus ejus commendato. Sit *Gloria Filio* glorificante illum populo redempto, qui dicit: *Redemisti me Domine Deus veritatis.* Sit *Gloria Spiritui Sancto* glorificantibus illum dilectis, & Sanctis, ac confortatis in ipso, Amen.

Finis Secundæ Partis.

TRACTATUS IN PSALMOS PARS III.

PSALMUS XXXI.

Beati, quorum remissæ sunt iniquitates &c.

Hic Psalmus est secundus de VII. Pœnitentialibus, & repræsentat Spiritum pietatis, qui est secundus gradus de septem Spiritibus. Primus namq; Psalmus septem Pœnitentialium est de timore, & Spiritum timoris insinuat, per quem peccator â malo declinat. Hic autem secundus, qui est de confessione, Spiritum pietatis innuit, per quem pœnitens bonum facit.

Psalmus hic in Ordine tricesimus primus computatur, qui per senarium & quinarium multiplicatur: sive enim sexies quini, seu quinquies seni, triginta faciunt. Per senarium nova lex propter sex opera Evangelii; per quinarium accipitur vetus lex propter Pentateuchum Moysi. Cui monas additur, quia totum per cultum unius Dei completur.

Materia Psalmi est populus pœnitens & peccata confitens. Intentio est nos hortari ad Confessionem, ut per remissionem pertingamus ad beatitudinem.

Verba sumpta videntur de pœnitentia David, cui Dominus peccatum pro uxore Uriæ non imputavit, quia adversum se injustitiam suam Domino pronuntiavit. Dominum refugium posuit, quando tribulatio de Absalon circumdedit. Multa flagella peccans sustinuit; pœnitentem autem misericordia Domini circumdedit. Significat autem pœnitentem populum, cui Dominus peccatum cum carne commissum non imputat, si ipse per confessionem injustitiam suam adversum se pronuntiat, & si flagella sustinet, misericordiam â Domino inveniet. Titulus Psalmi est:

Intellectus huic David.

Hoc est: *huic* populo est *intellectus*, qui est peccata confitens, sicut David, qui hic loquitur, & est intelligens, id est, sapiens. Superior Psalmus dixit redemptionem Ecclesiæ factam ex gratia Dei. Et quia multi ex operibus legis & libero arbitrio se justos reputabant, non ex gratia Divina; convenienter supponitur iste Psalmus, qui dicit nullum justificari nisi per remissionem peccatorum, quæ non fit nisi â Deo. Unde repræsentatur hic persona Publicani in templo peccata confitentis, qui â Domino justificatur, dum jactans de meritis Pharisæus refutatur, qui exprimit vocem populi pœnitentis, & reatum suum in templo eidem confitentis, qui per Christum justificatur, dum arrogans per falsam justitiam reprobatur.

Psalmus hic quatuor modis per tria Diapsalmata distinguitur: quia corpus ex quatuor elementis constans, & anima ex tribus viribus per pœnitentiam affligitur. In prima parte est remissionis beatitudo: in secunda pœnitentis confessio: in tertia beatitudinis commendatio: in quarta indul-A toris consolatio. Est itaque sensus: dum populus ad regiam urbem properaret, quidam â recta via deviarant, qui denuo ad viam reversi adhuc errantes ad viam invitant. Ad urbem properant, qui per fidem Christi ad cœlestem Jerusalem ambulant. A recto itinere deviant, qui criminalia peccata perpetrant. Ad viam redeunt, qui peccata deserunt, & se nisi per Christum salvari diffidunt. Hi per gratiam justificati alios errantes ad justitiam invitant, quibus & clamant:

Beati quorum remissæ sunt iniquitates. VERS. I.

Beatitudo est immortalitas. Sunt ergo *beati*, qui ad immortalitatem sunt vocati. Qui sunt hi? *Quorum*
B *remissæ sunt iniquitates*. Per quid? Per Baptismum, ut scribitur: *Baptizate eos in remissionem peccatorum.* Act. 2. 38.

Et quorum tecta sunt peccata. Per quid? Per charitatis opera. *Charitas* enim *operit multitudinem peccatorum.* 1. Petr. 4. 8.

Beatus vir, cui non imputabit Dominus peccatum. VERS. II. Per quid? Per Martyrium. Qui enim sanguinis effusione pro Christo immolatur, huic peccatum non imputatur. Trinitas hic notatur. Per Spiritum Sanctum iniquitates remittuntur; per Filium peccata teguntur; â Patre non imputantur. *Iniquitates* sunt, quæ ante Baptismum geruntur: *peccata*, quæ post Baptismum committuntur. Per Confessionem & pœnitentiam re-
C mittuntur *peccata*. Nemo autem facit confessionem, nisi qui se cognoscit peccatorem. Ille autem se peccatorem agnoscit, qui non ex propriis meritis, sed per gratiam Christi se salvandum intelligit. Est ergo prima intelligentia se peccatorem agnoscere. Pura Confessio est absque humana verecundia confiteri, quæ absque divina verecundia commisisti. Vera pœnitentia est & commissa deflere, & flenda non committere. Remittuntur etiam peccata per misericordiam, si remittimus in nobis peccantibus. *Peccata* sunt fœditates animæ, quæ teguntur bona actione. Quod enim videri erubescimus, hoc superducta veste tegimus. Peccata ergo eleemosynis velentur, ne in judicio reve-
D lentur. Peccatum non imputatur, si homo gratiæ Dei confitens ex corde confitetur, etiamsi desit tempus pœnitentiæ morte spatium ei præoccupante, sicut scriptum est: *In quacunque hora ingemueris, salvus eris.*

Nec est in spiritu, vel *in ore ejus dolus*, ut in Hebræo. *In* hujus *Spiritu est dolus*, qui cùm sit coram Deo nequam, coram hominibus se justificat. Deum accusat, vel qui de justitia sua se, ut Pharisæus, jactat: vel qui se peccatorem confitetur, ut ab hominibus laudetur. *In* hujus verò *spiritu dolus non est*, qui corde & ore se peccatorem confitetur, hic gratiam Dei, ut Publicanus, promeretur. Sequitur Confessio. *Diapsalma.*

Quo-

VERS. III. *Quoniam tacui* Confessionem, *inveteraverunt ossa mea*, id est, virtutes in peccatis. Quod inveteratur, hoc vetustate consumitur. Qui peccata confiteri differunt, inveterascunt, & hi â nova vita deficiunt. *Dum clamarem tota die* prævaricando legem omni tempore. Priùs dixit: *Tacui*, nunc dicit: *clamavi*: Quia tacuit â confessione, tacuit â bona prædicatione, tacuit â bona operatione. Clamavit verò bona sua jactando, clamavit mala verbis & exemplis prædicando. Et hoc *tota die*, hoc est, tota vita sua. Cùm enim homo vivit, quasi *dies* est, quia potest bonum operari: venit nox, id est, mors, cùm nemo potest operari. Multi tacent ore, & *tota die* corde clamant, dum malum vel bonum cogitant. Unde dicit Moysi: Exod. 14. 15. *Quid clamas*? cum nihil ore diceret.

VERS. IV. *Quoniam die ac nocte gravata est super me manus tua.* Hoc est, potestas vindictæ tuæ ùt grave pondus incubuit mihi in prosperis & in adversis, & compressit me ad confessionem. Ideo *conversus sum* ad te ab errore, *in ærumna mea*, id est in miseria pœnarum, *dum configitur spina*, id est, dum pungit me conscientia peccatorum.

In alia translatione habetur: *Dum confringitur spina*. Spina dorsi, quæ totum corpus erigit, superbiam significat, quæ hominem in vanitatem elevat. Hæc *spina confringitur*, dum superba mens per terrorem judicii dejicitur. Tunc ærumnosum se intelligens convertitur ad confessionem, & mereatur peccati remissionem. Unde sequitur:

VERS. V. *Delictum meum cognitum tibi feci, & injustitiam meam non abscondi.* *Delictum* est mandatum negligere, & *injustitia* est vetitum facere. *Delictum* Deo cognitum facit, qui injunctum sibi â Deo mandatum dereliquisse se confitendo ingemiscit. *Injustitiam* non abscondit, qui comissa crimina pœnitendo punit.

Dixi, id est, in corde deliberavi: *Confitebor adversum me injustitiam meam Domino.* Hoc est, non Deum, non fatum, non stellas; sed me ipsum de injustitia mea accusabo, & ipse Judex me in malis puniens condemnabo. *Et tu remisisti impietatem peccati mei.* Cùm homo reatum punit, Deus remittit. Cùm homo erubescendo celat, Deus puniendo revelat. Magna gratia! Cùm homo confiteri adhuc deliberat, Deus peccata relaxat. *Impietas peccati* est defensio peccati. *Peccatum* fuit, quod Adam vetitum præsumpsit. *Impietas* fuit, quòd commissum superbè defendit.

In alia translatione habetur: *Cordis mei*, quod est velle abscondere, & non confiteri. Sequitur commendatio pœnitudinis. *Diapsalma*.

VERS. VI. *Pro hac orabit ad te omnis Sanctus.* Hoc est: *Pro hac* remissione, vel *pro hac* impietate *orabit ad te*, qui solus peccata remittis, *omnis*, qui voluerit esse *Sanctus*. Et hoc facit *in tempore opportuno*, hoc est, in ista vitâ, ubi est opportunum orare, & tempus acceptabile: nam in inferno nemo confitebitur Domino.

Veruntamen in diluvio aquarum multarum ad eum non approximabunt. *Diluvium aquarum multarum* est inundatio doctrinarum Philosophorum, vel Hæreticorum, in quibus homines Deo *non approximabunt*, nec Sancti esse poterunt. *Diluvium* quoque *aquarum multarum* sunt variæ purificationes Judæorum, in quibus Deo non appropinquabant, â quo longè per superstitionem recedebant. *Diluvium* etiam dicitur judicium, quia subitò veniet, sicuti diluvium insperatè venit. Et sicut illud diluvium aquarum multarum super omnes montes quindecim cubitis ascendit: ita diluvium igneorum fluviorum eodem modo excrescet. Et sicut tunc omnes perierunt præter illos, qui erant in arca: ita in die illa omnes peribunt præter eos, qui erunt in Ecclesia. Et qui hic per remissionem Sancti fuerint, tunc summa facilitate sine læsione illud igneum diluvium pertransibunt, & ad Deum se sanctificantem pervenient: impii verò pondere peccatorum gravati in igne remanebunt, *non approximabunt*.

VERS. VII. *Tu es refugium meum â tribulatione, quæ circumdedit me* sive in diluvio hæresum, sive in diluvio tentationum: vel in diluvio anxietatum, vel in diluvio tormentorum impios in judicio involventium: *Exultatio mea*, quia non gaudeo in mundo, sed in te. *Erue me â circumdantibus me* inimicis vel peccatis vel adversis. Hactenus pœnitens se accusando, & Judicem justificando peroravit; deinceps Judicis clementia respondit. *Diapsalma*.

VERS. VIII. *Intellectum tibi dabo*, ut quæ mala erga me vel erga te ipsum feceris, intelligas, & quæ bona neglexeris, quæ amodo facias, intelligas. De hoc intellectu Psalmus intitulatur, quia per intellectum anima illuminatur. *Et instruam te in via hac, qua gradieris.* Hoc est: *in via* Confessionis, quam nunc ingressus es, docebo te benè vivere, ut possis mea arcana intelligere. *Firmabo super te oculos meos.* Hoc est, firmum te faciam in lumine intelligentiæ meæ. *Occuli* Domini sunt misericordia & pietas. Hos super conversum hominem firmabit, quando eum de malis exemptum in conspectu suæ visionis locabit. Sequitur admonitio Divina ad eos, qui adhuc per devia erroris vagantur, ut quantocyus corrigantur.

VERS. IX. *Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus.* Hic exprimitur liberum arbitrium. Si enim fato vel necessitate homo coactus quicquam faceret, nequaquam Dominus, *Nolite*, diceret. Sed cùm arbitrium sit in hominis voluntate liberum ab omni necessitate, utrum Deo jubenti

benti velit obedire, an diabolo persuadenti consentire, jure dicitur ei: *noli*. Sed & Deus nihil impossibile jubet: si enim homo ita creatus esset, ut non nisi malè viveret, impossibile sibi esset malum devitare, imo necesse esset, eum peccare, & sequeretur, quòd Dominus injustus esset, si ei peccatum imputaret. Sed & nullus prohibetur ab impossibili. Nemini dicitur: Noli ab Italia in Africam volare; sed omnibus dicitur: *nolite* peccare. Illud enim est homini non impossibile, istud possibile.

Per *equum* & *mulum* intelliguntur luxuriosi. Dicitur ergo fidelibus: *Nolite fieri equus & mulus*, hoc est, sicut illi, qui non DEI voluntate, sed propriâ ad irrationabiles motus more belluino feruntur. Per *equum* quoque gentiles, per *mulum* Judæi in lege pigri denotantur. Vos B Christiani nolite esse sicut Judæi & gentiles luxuriantes, & à vero Deo fornicantes.

Cùm canis dominum suum recognoscat, & equus vel bos præsepe repetat, quæritur, quomodo dicatur: *Quibus non est intellectus?* Sed sciendum est, quod bestiæ sensum, in imaginatione memoriam habent, intellectu penitus carent. Per sensum corporis, quò magis quædam quàm homo vigent, homines recognoscunt, absentes catulos imaginantur, per memoriam aves nidos, boves præsepia repetunt, Porrò sola rationalis creatura bonum & malum per rationem discernit, virtutes & vitia per intellectum conspicit, quod nulla bestia facit. Vox conversorum ad Deum:

In chamo & freno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te. C *Chamus*, qui est ponderosior, ad mulos, *frenum* pertinet ad equos. Per mulos immundi, per equos significantur superbi. Per chamum interior exspiratio, per frenum accipitur exterior disciplina. Vel per chamum contritio, per frenum intelligitur prædicatio. Vel per chamum vehemens invectio, per frenum moderata innuitur correctio. Per *maxillas*, quibus manditur, victualis copia intelligitur. Superbi Deo non approximant, qui luxuriæ & ebrietati vacant. *In chamo & freno* DEUS *maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te*, dum superbis, luxuriosis, ebriosis copiam rerum subtrahit, adversitatibus premit, prædicationibus corripit. *Nolite* ergo *fieri sicut equus & mulus*, ne forte in chamo tribulationis & freno correptionis constringat vos Deus: quia

Multa flagella peccatoris. Verba ista tracta sunt ab indomitis animalibus, quæ chamum, frenum & *flagella* tamdiu patiuntur, donec recto tramite viam carpere consuescant. Sic vitiis indomiti, recalcitrantes Christo insessori, tamdiu adversitatibus flagellantur, donec Mundi incommodo victi rectoris imperio subdantur. *Sperantem autem in Domino misericordia circumdabit.* VERS. X.

Qui fidem & spem in Deo habent, & de meritis suis non præsumunt, hi misericordiam remissionis à Deo habebunt. In die judicii eos *misericordia circumdabit*, ac diluvium ignis eis nocere non sinet. Post correptionem errantium sequitur admonitio in justitia conversantium.

Lætamini in Domino, non in terrenis, *& exultate justi*, non ex meritis vestris, sed per gratiam justificati. *Et gloriamini* non in vestris virtutibus, sed in Domino *omnes recti corde*, hoc est: *Justi*. *Recti corde* dicuntur, quibus omnia judicia Dei placent, de peccatis se accusant, Deum in prosperis & in adversis laudant. Lætitia ad animam, exultatio pertinet ad corpus, gloria ad utrumque. *Justi* in anima lætantur, cùm in gaudio Domini deliciantur: in corpore exultant, cùm ùt sol fulgidi Angelis æquales dulci concentu de bonis Domini jubilant. In utroque gloriantur, cùm in omnimoda gloria visione Dei satiantur. Ideo hic Psalmus de Sanctis cantatur, quia eis lætitia, exultatio & gloria sempiterna præparatur. VERS. XI.

Notandum, quod decem versibus, ùt quibusdam placet, pœnitens se accusans loquitur, & quinque versibus ei à Judice respondetur; quia videlicet transgressionem decalogi delet quinquepartita passio Christi.

PSALMUS XXXII.

Exultate justi in Domino, rectos decet collaudatio &c. &c. D

Psalmus David.

Magnificæ deliciæ de promptuario hujus libri proferuntur, per quæ esurientes & sitientes justitiam abundè reficiuntur. Prior Psalmus justificatos (reficit): Hic Psalmus in trigesima secunda ordinis statione locatur, qui numerus per quater multiplicatur. Sunt enim quatuor octoni, seu octies quaterni summam hujus numeri perficiunt: quia omnes justi de quatuor partibus orbis collecti in octo beatitudines conveniunt. Titulus Psalmi est:

Hoc est: Iste hymnus canitur Christo *desiderabili* à populo fideli, contra vitia *manu forti*. Materia Psalmi est laus justorum à peccatis justificatorum. Intentio est nos invitare ad laudem Christi pro collatis beneficiis. Verba videntur sumpta de Josuë, qui & Jesus, qui populum Dei de deserto exemptum terræ repromissionis induxit, huncque in Domino exultare monuit, in cujus vociferatione Jericho corruit. Et Dominus consilia gentium dissipavit; quæ Balac Rex & Balaam Sacerdos contra eos excogitavit; cogitationes populorum, consilia Principum contra eos bellan-

bellantium reprobavit; beatam gentem Israeliticam in hereditatem sibi elegit, super quam de cœlo signis & prodigiis respexit, quando Rex Seon per multam virtutem non est salvatus, & Og gigas, Rex Basan, in multa fortitudine non est ab eis liberatus, quando aluit eos in fame per quadraginta annos cœlesti pane. Significat autem verum Jesum, qui populum de errore exemptum Ecclesiæ induxit, quem exultare monuit, quia mundi concupiscentia in ejus jubilatione corruit, consilia gentium contra Ecclesiam dissipavit, consilia Principum persecutorum eam impugnantium reprobavit, beatam gentem Christianorum sibi in hereditatem elegit, super quam de cœlo per Filium suum respexit, quando Rex superbiæ, & gigas diabolus est superatus, fidelis populus pane Angelorum cibatus. Nemo miretur, quòd de tam diversis, & præposteris historiis verba trahuntur Psalmorum, quia hîc non quæritur ordo gestorum, sed mysteriorum. Psalmus habet duas sectiones: una est *Exultate justi in Domino*, in qua est justorum conlaudatio: altera est *Beata gens*, in qua est Ecclesiæ de omnibus gentibus coadunatio. Vox est Spiritus Sancti ad justificatos.

VERS. I. *Exultate justi in Domino.* Hic Psalmus præcedenti continuatur: quia populus ab errore conversus in Sanctos per Christum commutatur. In fine illius scribitur: *Letamini in Domino, & exultate justi*; in capite istius idem repetitur: *Exultate justi in Domino.* Ibidem: *Gloriamini omnes recti corde.* Hic similiter: *Rectos decet collaudatio.* Prior versus est in sequentem mutatus, quia pœnitens populus in justificatum est translatus. Unde & Publicanus, qui in templo pœnituit, à templo justificatus descendit. *Justi* dicuntur, qui non suam, sed Dei voluntatem in omnibus sequuntur. Tales *justi exultate* vel gaudete *in Domino*, non in rebus terrenis. Nam parvorum exultatio cum caducis finitur; justorum exultatio nunquam finitur. *Recti sunt*, qui cor in regulam veritatis dirigunt. Hos *rectos decet collaudatio. Collaudatio* est multorum in Christo concordium laus. *Non* est autem *speciosa laus in ore peccatoris.* Eccli. 15. 9.

VERS. II. *Confitemini Domino in cithara, in Psalterio decem chordarum psallite illi.*

Cithara est musicum instrumentum inferius cavatum, sex chordis distentum, quæ percussæ inferiùs dulcissimum sonum reddunt superiùs. Et quædam chordæ benè cantant, quædam murmurant. Citharæ Dei sunt Sancti, qui quasi inferiùs percussi superiùs resonant, dum in terrenis laborantes superna desiderant. Sex chordæ sunt sex opera misericordiæ, esurientem pascere, sitientem potare, nudum vestire, hospitem colligere, infirmum visitare, captum redimere. Hæc in terris fiunt, sonum in cœlis reddunt. Quædam chordæ benè cantantes sunt spirituales hæc hilariter operantes: quædam murmurantes sunt sæculares hæc eadem cum aliquo scrupulo sectantes. Dicitur ergo: *Confitemini Domino in cithara*, hoc est, laudate Deum per hujuscemodi opera. Deo citharizamus, cùm carnem nostram cum vitiis & concupiscentiis crucifigimus, & Deo in prosperis & in adversis gratias agimus.

Psalterium est musicum instrumentum superiùs cavatum, decem chordis distentum inferiùs reddens sonum. Psalterium sunt Sancti de supernis edocti, qui quasi superiùs tacti inferiùs resonant, dum supernam doctrinam in terris prædicant. *Decem chordæ* sunt decem legis præcepta. Ex his tria pertinent ad dilectionem Dei, septem ad dilectionem proximi. Tria sunt hæc, Deus unus est; Non adorabis Deum alienum. Non perjurabis nomen Dei. Observa diem Sabbathi. In his Trinitas veneratur. Septem hunc hæc: Honora patrem, & matrem. Non occides. Non mœchaberis. Non furtum facies. Non falsum testimonium dices. Non concupisces rem proximi. Non uxorem & omnia, quæ illius sunt. In his proximus amatur. Hæc in duabus tabulis extant scripta: quia in duobus præceptis dilectionis universa lex pendet & Prophetæ. In hoc Psalterio decachordo Sancti Domino psallunt, dum decem præcepta in dilectione Dei & proximi perficiunt. Deo in psalterio decem chordarum psallimus, dum in quinque sensibus carnalibus & quinque spiritualibus probabiliter vivimus.

Cantate ei canticum novum. VERS. III.

Novum Canticum est nova lex, scilicet Evangelium. *Novum canticum est: Gloria in excelsis Deo*, quod Angeli novo homine nato Christo, nato cantaverunt. *Novum Canticum* cantat; qui inimicum diligit; qui omnia, quæ habet relinquit. *Benè psallite ei in vociferatione*, hoc est, in cantu laudate. In Hebræo scribitur: *Psallite in jubilo.* Jubilum est gaudium animi, quod non potest voce exprimi. Bene psallit, qui implet, quod cantat. In jubilatione psallit, qui ineffabilem Deum laudans credit.

Quia rectum est verbum Domini, VERS. IV. hoc est, justum est præceptum Domini. *Et omnia opera ejus in fide*, hoc est, *opera ejus* recta sunt, quod hi intelligunt, qui *in fide* sunt. Vel illa *opera* Dei sunt, quæ in fide fiunt, quia *justus ex fide vivit*, & fides per dilectionem operatur. ad Gal. 3. 11. Quæ sunt opera Dei?

Diligit misericordiam, & judicium, VERS. V. Deus est dilectio, ideo omnia ex dilectione facit. *Misericordiam diligit*, cùm miseris misericordiam impendit. *Judicium diligit*, cùm justos ab impiis sequestrabit. Hîc exhibet misericordiam: ibi judicium. Diligit misericordes, diligit justos judices. Misericors est, qui in se peccantibus ùt David parcit: justus, qui in Deum peccantes ùt Phinees punit. Misericordes audiant: *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequuntur.* Matth. 5. 7. Judices audiant: *In quo judicio judicaveritis, judicabimini.* Et iterum: Matth. 7. 2 *Judicium sine misericordia ei, qui non fecit misericordiam.* Jacob. 2, 13 Sequitur: *Misericordia Domini plena est terra*, hoc est, totus mundus: quia in universa Ecclesia prædicatur Evangelium, & remittuntur peccata. Et qualiter Ecclesia quasi nova creatura effulserit per novam mundi creationem, mysticè describit.

VERS. VI. *Verbô Domini cœli firmati sunt.* Hæc verba tracta sunt de historia, quando Deus dixit: *fiat testamentum in medio aquarum*, & vocavit firmamentum cœlum. *Et spiritu oris ejus omnis virtus eorum*, quando dixit: *Fiant luminaria in firmamento cœli*, & fecit Deus solem, & lunam, & stellas, & posuit eas in firmamento cœli, ut lucerent super terram.

Genes. 1. 6. Ibid. v. 14.

VERSUS VII. *Congregans sicut in utre aquas maris*, quando dixit: Congregentur aquæ in locum unum; & congregationes aquæ appellavit maria. De his involucris evolvitur Ecclesia. Imprimis Trinitas apertissimè scribitur, cum in *Domino* Pater, in *Verbo* Filius, in *Spiritu oris* Spiritus Sanctus exprimitur. *Cœli* sunt Apostoli, in quibus celantur secreta Dei. Hi *Verbo Domini firmati sunt*, quia per Filium Dei in fide solidati sunt.

Et spiritu oris ejus omnis virtus eorum. Hoc est: omnis virtus Apostolorum per Spiritum Sanctum firmata est. Quòd enim totum mundum prædicatione converterant, quòd signa, & miracula fecerant, totum â Spiritu Sancto acceperant. Os Patris est Filius: per ipsum enim dixit. quæcunque fieri voluit. Ideo dicitur *Spiritus oris*: quia Spiritus Sanctus est Patris & Filii communis Virtus.

Dico: *congregans sicut in utre aquas maris*, hoc est, littoribus circumdans mare. *Uter*, qui fit ex corio mortui animalis, est Ecclesia, quæ mortificat carnem in vitiis. *Aquæ maris* sunt populi in vitiis fluidi, in peccatis amari. Hæ aquæ in utre congregatæ sunt, dum populi in infidelitate amari per virtutem Apostolorum in unitatem Ecclesiæ confluxerunt. Non solùm est *aquas in utre congregans*; sed etiam *Ponens in thesauris abyssos.* *Abyssus* est profunditas aquarum. *Thesauri* in abysso sunt margaritæ, quæ tolluntur de conchis maris. Mysticè *abyssus* est profunditas Scripturarum. *Thesaurus* autem DEI sapientia & scientia. *Virtus* ergo Apostolorum in thesauris abyssos posuit, dum profunditatem Scripturarum per sapientiam & scientiam â Spiritu Sancto acceptam exposuit. Et quia *misericordia Domini plena est terra*,

VERS. VIII. *Timeat Dominum omnis terra.* Hoc est, omnes inhabitantes terram *Dominum* ùt servi *timeant* recedentes â malo; ùt filii patrem diligant adhærentes bono. *Ab eo autem commoveantur omnes inhabitantes orbem* de infidelitate ad fidem, de iniquitate ad justitiam. Vel *omnes* creaturæ â Deo *commoventur*, dum vel prospera vel adversa ejus nutu fiant. Vel *ab eo* commoventur *omnes inhabitantes orbem*, dum in perfectione positi per eum de virtute in virtutem ibunt. *Orbis* est etiam Ecclesia, quæ in circulo mundi est posita. Qui hunc orbem inhabitant, â Deo commoventur, dum Christiani instinctu Dei ad pœnitentiam convertuntur. Ideo timeant Deum cuncta,

VERS. IX. *Quoniam ipse dixit, & facta sunt omnia: ipse mandavit, & creata sunt universa.* *Dixit* per Filium: *mandavit* per imperium. Voluntate sua de nihilo fecit materiam informem, materiam formavit in variam speciem. Vel Christus *dixit*, quæ â Patre audivit, & *facta sunt* in Ecclesia, quæ *dixit*. *Ipse mandavit*, per Prophetas legem, per Apostolos Evangelium, *& creata sunt* scilicet Ecclesiastica instituta & fideles vasa regno Dei apta. Ideo etiam terra, id est, terreni Deum timent, quia

Dominus dissipat consilia gentium. VERS. X. & XI. Hæc verba tracta sunt de turri, quando Dominus ædificantes dissipavit, cùm in diversas linguas eos divisit. *Reprobat cogitationes populorum*, scilicet Pharisæorum & Sadducæorum, qui cogitaverunt Christum interficere. *Et reprobat consilia Principum* Annæ & Caiphæ, qui consiliati sunt, ùt Christus crucifigeretur, & in sepulchro custodiretur. Hæc omnia destruxit, dum de morte surrexit. *Consilia* etiam *gentium* contra Ecclesiam dissipavit, dum idolatriam destruens Christianæ Religioni eos subjugavit. *Cogitationes populorum* Ecclesiæ adversantium reprobavit, dum per Doctores eos fidelibus sociavit. *Consilia* Principum tyrannorum Ecclesiam impugnantium reprobavit, cùm ipsos persecutores jugo fidei, ùt Constantinum colligavit. Et quia *non est consilium contra Dominum*, *consilium autem Domini manet in æternum.* Prov. 21. 30 *Consilium Domini* erat, ut per hominem Christum Archangelus Diabolus damnaretur, & homo â paradiso seductus angelicæ dignitati adæquaretur. Hoc *consilium manet in æternum*: quia & homo redemptus gaudium, & angelus malignus habet exitium. *Cogitationes cordis ejus in generationem, & generationem.* *Cor* DEI est ejus sapientia; *cogitationes ejus* æterna prædestinatio, in qua omnia reposita sunt, quæ vel fuerunt vel adhuc futura sunt. Hæ *cogitationes ejus manent in generationem & generationem*: quia omnia, quæ de generatione rectorum vel de generatione pravorum prædestinavit, fixa manebunt. Et quia consilium Domini de salvatione humana in æternum manet.

Beata gens, cujus est Dominus Deus ejus, VERS. XII. *Gens* Christiana ex omnibus gentibus ad cœlestem Jerusalem collecta est, *Beata*, quæ ad æternam beatitudinem vocata, à qua Deus verus colitur, Dominus omnium adoratur. *Populus* fidelium beatus, *quem* Dominus *elegit* de Judæis & gentibus repulsis infidelibus *in hereditatem sibi*, ut & ipse sit hæreditas ejus. Hæc hæreditas erat amissa, sed per Christum recepta. Unde sequitur:

De cœlo respexit Dominus. Hoc est, VERSUS XIII. Pater de cœlo, id est, de Christo humanum genus clementer respexit, à quo indignanter offensus faciem avertit. *Vidit omnes filios hominum* miserando eorum.

In Hebræo habetur: *Super filios Adam & Eva*,

& Eva, hoc est, super Judæos & gentiles. Per A Christum enim utrosque visitavit, utrosque ad gratiam per pœnitentiam vocavit.

VERSUS XIV. *De præparato habitaculo suo respexit super omnes, qui habitant terram.* Corpus Dominicum est *Tabernaculum* Divinitati ab æterno *præparatum*. De hoc in cruce extenso Dominus *respexit*, quia omnibus terram inhabitantibus per Christi passionem gratiam suam tribuit. Vel *Tabernaculum* est primitiva Ecclesia, per Christum *præparatum*. De quo Deus *super omnes qui habitant terram*, *respexit*, quando per Apostolos omnes ad fidem convertit.

VERS.XV. *Qui finxit sigillatim corda eorum.* Hoc est, singulis dat proprias voluntates. Similitudo est à figulo, qui facile de molli terra fingit B formam quam vult. Sic facile est Deo fingere bonas voluntates in singulis fidelibus. Vel qui fidelibus singula dona tribuit alii sermonem sapientiæ, alii sermonem scientiæ, alii gratiam sanitatum, alii operationem virtutum. Vel *qui finxit sigillatim corda eorum*, hoc est: in singulis creat proprias animas. *Qui intelligit omnia opera eorum*, qua intentione quisque bonum faciat, an pro Deo, an pro humana laude. *Homo videt in facie, Deus autem in corde.* Et quia omnes peccaverunt, & egent Gloriâ Dei, & omnes per gratiam salvantur.

VERS.XVI *Non salvatur Rex per multam virtutem, & gigas non salvabitur in multitudine virtutis suæ.* Tria hîc ponuntur. *Rex, gigas, equus.* Per Regem sæculi potentes: Per gigantem fortes: Per equum intelliguntur veloces. *Rex* per magnam potentiam, *& gigas non salvatur* per multam fortitudinem, & miles non salvatur, per equi velocitatem, sed omnes per De-

Psal. 3.9. um salvantur, de quo scribitur: *Domini est salus. Rex* vocatur, qui carnem suam ab illicitis motibus regit. Hic si *virtute sua* præsumpserit, *non salvatur*; si gratiæ Dei confidit, salvabitur. *Et gigas non salvabitur.* Hoc videtur tractum de Golia gigante, qui in fortitudine sua non est salvatus, sed à David est prostratus. *Gigas* dicitur ille, qui est contra diabolum & vitia fortis. Hic salvatus non erit, si suæ fortitudini multum se commiserit.

VERSUS XVII. *Fallax equus ad salutem.* Qui corpus jejuniis refrenat, vigiliis castigat, *equus* est dictus, quòd possit alios vehere in virtutibus. Hic per se *fallax* est ad *salutem*, quia *vana salus hominis.* Psal. 59.13. *In abundantia autem virtutis suæ non salvabitur.* Multi Eremitæ erant plerisque virtutibus præclari; sed quia de se præsumebant, non sunt salvati. Quare? *In abundantia virtutis suæ* nemo *salvabitur*. Unde ergo erit salus, si nec Rex se ipsum regens, nec gigas fortis contra vitia militans, nec equus alios in virtutibus portans per se salvabitur? A Domino. Sequitur enim:

VERSUS XIIX. *Ecce oculi Domini super metuentes eum*, *Oculi Domini* sunt misericordia & pietas, B Hi *oculi* sunt *super timentes* Dominum & recedentes à malo. *Et in eis, qui sperant* non in meritis suis, sed *super misericordiam ejus.* Ad quid?

VERSUS XIX. *Ut eruat à morte* æterna *animas eorum, & alat eos in fame* Verbi Dei, pane vitæ. Vel esurientes & sitientes justitiam pascit intellectu spiritali, ne deficiant in via. Hæc est salus justorum. In Deum sperantes & justitiam esurientes subjungunt:

VERSUS XX. *Anima nostra sustinet Dominum* expectans misericordiam ejus, ut cibo incorruptibili vescatur. *Quoniam adjutor* noster ad bene operandum, *Et protector noster est* ab impe- C dientibus ad Deum perveniendum.

VERSUS XXI. *Quia in eo lætabitur cor nostrum.* Hoc est, anima nostra habitans in eo æterna lætitia perfruetur. *Et in nomine Sancto ejus*, hoc est, in Christo, qui est nomen Patris, *speravimus.* Sequitur oratio justorum:

VERSUS XXII. *Fiat misericordia tua, Domine, super nos, quemadmodum speravimus in te.* Hoc est: Secundùm quod spes nostra fuit in tua misericordia, fit in die judicii corporis & animæ nostræ salvatio, & cum Angelis in tua visione glorificatio.

PSALMUS XXXIII.

Benedicam Dominum in omni tempore &c. &c.

Clave janua aperitur, clausa cernuntur: Titulo Psalmus recluditur, mysteria panduntur.

Titulus hujus Psalmi est:

VERS. I. *Psalmus David, cùm immutavit vultum suum coram Abimelech, & dimisit eum, & abiit.*

Historia talis est. Saul persecutus est David, qui ad

1. Reg. 21. Achis Regem Philistinorum fugit. Quem Philistei cognoscentes dixerunt Regi, quòd ipse esset, qui Goliam Signiferum & Principem illorum occidisset. D Quem Rex jussit adduci & interfici. Quod David cognoscens ad artem confugit, epilepticum se simulavit, tympanizavit ad portam civitatis, ferebatur manibus, salivæ de ore in barbam cadebant. Quem Abimelech æstimans arreptitium, *dimisit eum, & abiit*; & *homo* * Psalmum Domino pro ereptione cecinit. Saul diabolum, David significat Christum, *Achis* dicitur *Quomodo est*. Abimelech *regnum Patris mei*, & erat commune nomen Regum Philistiim, sicut *Pharao* Ægyptiorum, & *Cæsar* Romanorum. Propter significationem ponitur in Titulo *Abimelech* commune nomen, & non proprium *Achis*. *David* venit ad *Abimelech*, quando CHRISTUS venit in Regnum Israël; quod erat *regnum Patris sui*. *Vultum suum coram Abimelech* mutavit:

* *fortè legendum: hoc modo.*

mutavit: quia cum in forma DEI esset, formam servi à Judæis accepit. *Vultum suum* mutavit, quando vetus Sacrificium Aaron Sacrificio novo Melchisedech, scilicet corpore & sanguine suo permutavit. Ergo immutatio *vultûs*, est immutatio prioris sacrificii in novum sacrificium corporis & sanguinis Christi. Agnus namque & hircus vel rufa vitula significativa erant nostri sacrificii. Et cùm Christus hæc se significâsse aperiret, & coram Judæis diceret: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, septuaginta discipuli cum multa turba Judæorum, qui priùs crediderant, dimiserunt eum dicentes: *Durus est hic sermo.* Et alii: *Nonne diximus vobis, quia insanit, & dæmonium habet?* Achis erant, qui dicebant: *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* Et Christus dimisit eos & abiit à cordibus eorum ad gentes, hoc est, gratiam suam subtraxit & contulit gentibus. David tympanizavit. Tympanum est corium in ligno extentum. Significat autem Christum in cruce extensum. Christus tympanizavit, cùm mortem suam Apostolis prænuntiavit. Et hoc ad portam civitatis fecit, quia Apostoli erant porta Ecclesiæ civitatis Dei. Porta etiam sunt corda nostra, quæ Christus tympano crucis aperuit, & per fidem ad nos intravit. Quasi ad portam civitatis catechumenis tympanizamus, dum eis ante Baptismum, quod est introitus Ecclesiæ, sacramenta passionis Christi prænuntiamus. Per salivam infirmitas carnis: Per barbam intelligitur fortitudo Divinitatis. Saliva etiam de ore erant verba ejus, quæ visa sunt infantilia, quando dixit; *Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum.* Sed saliva in barbam cadebat; quia Apostoli, qui erant robusti, verba vitæ esse dicebant. Quòd autem David manibus ferebatur, significat, quòd Christus in cœna manibus suis ineffabiliter se ipsum ferebat. David inter manus se comprehendentium concidit, & Christus inter manus crucifigentium pro nobis occubuit. Pro hoc mysterio canitur Psalmus Domino. Unde in tricesimo tertio loco computatur, quota annorum ætate Christus novum & verum sacrificium à Patre in ara crucis immolatur. Hic numerus à ternario surgens in denarium adscendit, & verum in ternario finit, significans, quod opera decalogi per Trinitatem sunt inchoanda, & per Trinitatem consummanda. Idcirco Christus hoc annorum numero completo mori voluit: quia & pro Judæis, qui sub decalogo legis erant, & pro gentibus, qui gratiam Trinitatis expectabant, occubuit.

Joan. 6. 54.

Joan. 6. 61.

Joan. 6. 57.

Materia Psalmi est laus Ecclesiæ pro susceptione novi sacrificii. Intentio est, ut Christum laudemus, quem in sacrificium suscepimus. Verba sumpta sunt de laude David, quando manus inimicorum evasit, & significat laudem fidelis populi, quòd manus persecutorum evasit. Nota, quòd Titulus est de sacrificii immutatione, & Psalmus de laude Ecclesiæ pro Christi susceptione. Christus enim Judæos *dimisit*, ad Ecclesiam *abiit*. Unde ipsa jubilans canit: *Benedicam Domino in omni tempore.* Similiter in aliis Psalmis observa: ubi Psalmus est de Resurrectione, Titulus est de Passione, ût in *Domine, quid multiplicati sunt*: ubi verò Psalmus est de Passione, ibi titulus est de Resurrectione; ût in *Deus meus.* Quæ figura dicitur Synodoche, cum per id, quod sequitur, quod * præcedit, intelligitur; ut cùm dicimus *Mane*, intelligimus noctem præcessisse.

* Ita Cod.

Hic Psalmus secundùm ordinem litterarum Alphabeti apud Hebræos scribitur, & maxima doctrina Divinæ institutionis innuitur. Sexta littera, id est, Vau deest, qui numerus perfectus est: quia quibusdam in Ecclesia perfectio non adest. Inter quatuor species distinguitur. Prima est: *Benedicam Domino in omni tempore*, in qua est Ecclesiæ laudatio, quæ quatuor litteris contexitur. Secunda: *Accedite ad Deum*, in qua est fidelium admonitio, quæ sex litteras complectitur. Tertia: *Venite filii*, in qua est adhuc errantium vocatio, quæ quatuor litteris connectitur. Quarta: *Oculi Domini*, in qua est bonorum & malorum retributio, quæ septem litteris comprehenditur. Nota diligenter singula. In Psalmo *Beati quorum* erat laus ab errore conversorum; in Psalmos. *Exultate justi*, laus à peccato justificatorum; in isto est laus justorum pro susceptione sacrificii, quo peccatores emundantur, & justitiæ præmia donantur. Vox est Ecclesiæ Deum laudantis.

Aleph.

Benedicam Domino in omni tempore. Hoc est, in prosperis & in adversis: vel accepta Christi Sacramenta laudibus instituam. VERS. II.

Semper laus ejus in ore meo. *Laus* dicitur à *Lauro*, qua victores solebant coronari. *Semper* laudabo Deum victorem *ore* interiore & exteriore: *ore* cordis, fide & devotione: *ore* corporis & confessione & jubilatione. Hæc laus in sacrificio mutato celebratur, insuper Deo sacrificium laudis ab Ecclesia sacrificatur. Semper Deum laudat, qui jugiter eum ore & mente gestat.

Beth.

In Domino laudabitur anima mea. Hoc est, laudabilis erit vita mea, & ab his, qui Domini sunt, collaudatur. Et quod ego in Domino facio vel dico: *Audiant mansueti, & lætentur.* Qui in Domino nolunt laudari, non sunt *mansueti*, sed truces, asperi, elati, superbi. *Mansueti* autem, in quibus Dominus quasi in domito jumento sedet, *audiant*, id est, addiscant sacramenta Ecclesiæ, *& lætentur* videntes salutem animæ in hoc sacrificio dignè accepto constare. Et postquam Sacramenta Ecclesiæ intellexeritis, VERS. III.

Gimel.

Magnificate Dominum mecum. Hoc est, celebrate mecum Divinum Sacrificium: vel nolite me solùm in Domino laudare, sed & ipsum *Dominum mecum* magnum prædicate. *Et exaltemus nomen ejus in idipsum.* Id est, in unum vel in invicem. Nomen Dei in unum exaltatur, cùm choris invicem alternantibus Christus laudatur. VERS. IV.

Daleth

Deleth. A

VERS. V. *Exquisivi Dominum*, non aurum, *& exaudivit me.* Sic vos eum exquirite, non spatio terrarum, nec angustia locorum; sed in corde fida dilectione: & non pecuniam, nec terrenam substantiam, sed ipsum Dominum, & exaudiet vos sicut *me*. In quo? *Ex omnibus tribulationibus meis eripuit me*, scilicet de fame, siti, mortalitate. Trinitas hic notatur? in *Magnificate Dominum* Pater, in *Exaltemus nomen* Filius, in *Exquisivi Dominum* Spiritus Sanctus intelligitur. Postquam Ecclesia laudes præmisit, choros ordinavit, nunc ad ipsam communicationem populum accedere hortatur.

He.

VERS. VI. *Accedite ad eum* fide, *& illuminamini* intelligentia, quid significet ipsum Sacramentum. Ebriosi, adulteri, superbi non accedant; sed sobrii, casti, humiles, qui conscientiam pœnitentiâ mundant. *Et facies vestræ non confundentur*; sicut illorum confusi sunt, qui non intelligentes abierunt retrorsum. Vel *accedite ad eum* non loco, sed appropinquate DEO per vitæ munditiam, & appropinquabit vobis per gratiam: *& illuminamini* ab ejus luce per sapientiam, *& facies vestra* non erubescent de peccatis jam remissis in die judicii. Dixisti, quòd te Dominus exaudierit. Unde hoc apparet? Quia

Sai.

VERS. VII. *Iste pauper*, hoc est, Christianus populus, *pauper* spiritu, *clamavit* credendo, intelligendo, magnificando. *Et Dominus exaudivit eum.* In quo? *Et ex omnibus tribulationibus ejus salvavit eum.* Hoc perfectè faciet, quando animas ex omnibus angustiis mundi redimet, & de confusa sæculi clade ad perennem securitatem transferet. Vel *Iste pauper*, Christus pro nobis pauper factus, in cruce *clamavit*, *& Dominus exaudivit eum* resuscitans eum à mortuis: *& de omnibus tribulationibus ejus salvavit eum* instituens in dextris suæ majestatis.

Heth.

VERS. VIII. *Immittet angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos.* In Hebræo habetur: *Circumdat angelus Domini in gyro timentes eum, & eruet eos.* Christus Magni Consilii *Angelus immittet* se *in circuitu timentium* se, *& eripiet eos* ab angustia. Sed & singulis fidelibus dicuntur angeli esse custodes, ne maligni angeli noceant eis, sicut scriptum est: *Angeli eorum*

Matt. 18. 10. *semper vident faciem Patris, qui in cœlis est.* Hi in gyro justos circumdant, circa DEUM diligentes se immittunt, & à dæmonibus, vel malis hominibus eruent eos. Iterum ad communicationem invitat, in qua tota salus animæ constat.

Deth.

Gustate, id est, sumite ipsum sa- VERS. IX. cramentum, *& videte*, id est, experimento probate, *quoniam suavis est Dominus.* Hoc est, jucundus cibus & salubris. *Gustate* cordis palato, *& videte* intelligentia, *quoniam suavis est Dominus* Angelis & animabus, qui amarus visus est Judæis & gentilibus.

Sciendum, quòd solis Christi dilectoribus *suavis est Dominus*, & soli crucifixi vescuntur carnibus crucifixi. *Qui* enim *Christi* Gal. 5. 24. *sunt, carnem suam cum vitiis & concupiscentiis crucifixerunt.* Hæc crucifixio non ad exteriorem, sed ad interiorem pertinet hominem. B Porro illa crux est charitas. Sicut crux duobus lignis compaginatur: sic charitas genuina dilectione copulatur. Tria cornua crucis erecta est fides Trinitatis, quartum reliqua sustinens est veneratio unitatis. In hanc crucem interior homo extenditur, dum per omnia mandatis Christi obedienter subditur. In altum crucis se extendit, dum fide & spe semper DEUM intendit tota animâ, tota virtute, tota mente eum diligit, nihil Divinæ voluntati præponit. In latum crucis se extendit, dum amicos in DEO, inimicos propter DEUM diligit; proximum suum, quod est homo, homo ut se ipsum diligit, dum nulli, quod non vult, facit pati, & omnibus, quod sibi cupit exhiberi, C impendit. In longum crucis se extendit, qui in his usque in finem pro Christo perseveraverit. Clavi pedibus affectionum infixi sunt duo serviles timores: unus, quo timet divinum judicium, quia injuncta mandata neglexit: alter, quo metuit incidere æternum supplicium, quia contra præcepta Domini mala gessit. Clavi per manus actionum transfixi, sunt duo sancti timores: unus, quo timet, ne per negligentiam seu per ignorantiam quicquam committat, unde DEUS offendatur: alter, quo metuit, ne diu à visione DEI differatur. Qui sic vitiis & concupiscentiis crucifixerit se, Christi cibo reficitur & crucifixo, cohæres Christi regno Patris inducitur. Sequitur: *Beatus* D *vir, qui sperat in eo*, & non in incerto divitiarum, quia hìc æterna beatitudine perfruatur.

Jod.

Timete Dominum omnes sancti VERS. X. *ejus.* Hoc est, omnes sanctificati per eum, *timete Dominum*, à malo recedentes, diligite eum bono adhærentes. *Quoniam non est inopia timentibus eum.* Sæpe DEO servientes magnam inopiam rerum patiuntur, substantia exterior deest, salute corporis carent, bonis suis à tyrannis proscribuntur, ipsi in exilium mittuntur. Et quomodo verum est: *nihil*

nihil deest timentibus eum? In interiori utique A homine nullam inopiam patiuntur, cùm cibo spirituali, scilicet corporis Christi, vel verbo DEI reficiuntur. In futura vita nihil eis deerit, ubi DEUS omnium bonorum abundantia præmium erit.

Caph.

VERS. XI. *Divites eguerunt & esurierunt.* Summum bonum *esurierunt*, & tamen egebunt, id est, carebunt: quia non recta via incedunt. Quinque sunt, in quibus filii hujus sæculi gloriantur: Divitiæ, gloria, dignitas, potestas, voluptas. Divitiæ, ut abundantia rerum, firma munitio ædificiorum, copia pecuniæ, frequentia familiæ, multitudo & fœcunditas animalium, ubertas agrorum, fertilitas vinearum. Gloria, ut est claritas famæ, pulchritudinis, fortitudinis, velocitatis, sapientiæ, eloquentiæ. Dignitas, ut sunt Magistratus, Præsidatus, Comitatus, Ducatus. Potestas, ut est regnum, imperium. Voluptas, ut sunt speciosæ mulieres, nati elegantes, præclaræ vestes, deliciæ cibi & potûs. Qui hæc habere sitiunt, & corpus Christi, vel verbum vitæ non esuriunt, semper egeni erunt. Nam divitiæ poterunt igne, pestilentiâ, furibus auferri: gloria infamia obscurari, senectute dilabi, dignitas imminui, potestas adimi, voluptas amaritudine inficiari. *Inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono.* Nullo bono carebunt, quando Deum, qui est omne bonum, habebunt, quem solum quærunt. Nunc autem vita illorum abscondita est cum Christo in Deo, cùm Christus gloria eorum apparuerit, similes ei in corporis claritate erunt; quoniam eum, sicuti est, in Deitate, facie ad faciem videbunt. Argumentum ex contrario sumitur. Contrarium est enim divitiæ & pauperes. Argumentum dicitur argutæ mentis judicium. Est autem argumentum ratio dubiæ rei faciens fidem. Duobus modis attrahit ad dilectionem: per præmium & per pœnam. Pauperes Deum timentes omnibus bonis abundabunt: divites Deum contemnentes omnibus bonis carebunt. Postquam dixit, quòd pauperes esu corporis Christi reficiantur, divites ab hoc edulio repellantur, convertit se Spiritus Sanctus vel Ecclesia ad filios regni adhuc deviantes, & ad salutaria sacramenta eos invitat dicens: Ego dixi: *Timete Dominum.* Et ut ostendam vobis, quid sit timor Domini,

Lameth.

VERS. XII. *Venite Filii*: quos in fide genui, per studium discendi *venite*, obedienter *audite me*, *timorem Domini docebo vos*, per quem ad sapientiam possitis pervenire, de servitute ad libertatem, de exilio ad regnum conscendere. Postquam omnes congregati sunt, omnibus intentè auscultantibus dicit:

Mem.

VERS. XIII. *Quis est homo, qui vult vitam, diligit dies videre bonos?* Hoc est, quis vestrum vult æternam vitam consequi, & omnibus bonis perfrui? Omnibus respondentibus ego, ego, ait:

Nun.

Prohibe linguam tuam à malo. VERS. XIV.
Cohibe te, ne dicas aliquod malum, *& labia tua ne loquantur dolum.* Quod dicis ore, hoc habe corde. *Mors* enim *& vita in manibus linguæ.* Prov. 18. 21. Et *qui putat se religiosum esse non refrenans linguam suam, bujus vana est religio.* Jacob. 1. 62. Custos autem justitiæ silentium.

Lameth.

Diverte à malo. Hoc est, sis innocens, *& fac bonum,* hoc est, sis justus. Destrue vitia, ædifica virtutes. Relinquas omnia, quæ diabolus instigat, fac quæ Christus mandat. VERS. XV.
Inquire pacem, & persequere, hoc est, B valde sequere *eam.* Cum omnibus hominibus habe pacem & concordiam, imitare Christum, qui est pax vera, & habebis *pacem* in æterna vita. Talia facere est Deum timere. Et quid, ajunt, consequuntur hæc agentes? Istud.

Sin.

Oculi Domini super justos, & aures ejus in preces eorum. Hoc est, misericordia & pietas super hæc facientes redundabunt, benignitas & largitas DEI super preces abundabunt. Quod est dicere: Deus semper justos aspicit quid velint, & quidquid petierint, præstabit. Quid autem fiet his, qui hæc non faciunt? Hoc quod sequitur: VERS. XVI.

The.

C *Vultus autem Domini super facientes mala.* Hoc est, vindicta cuncta cernentis veniet super peccatores. Ad quid? *Ut perdat de terra* viventium *memoriam eorum,* ut nulla mentio, nullæ preces fiant pro eis à sanctis, qui erunt ibi. Justi autem semper à DEO exaudiuntur. VERS. XVII.

Sain.

Clamaverunt justi Abraham, Moyses, Joseph, & alii in Ægypto, *& Dominus exaudivit eos, & ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos.* VERS. XVIII.

Sade.

D Porro septem Machabæi & alii Martyres quàm plurimi *clamaverunt*, & temporaliter non sunt exauditi, sed pœnis momentaneis consumpti; & tamen in oculto *exaudivit eos* Dominus ab æternæ mortis cruciatu liberando, & optata gloria coronando.

Coph.

Juxta est Dominus his, qui tribulato sunt corde. Hoc est, prope est his, qui pro ipso sunt in tribulatione, sicut fuit cum Joseph. *Et humiles spiritu salvabit* in cœlesti regno. Nam qui se hic humiliant, à Deo exaltantur. VERS. XIX.

Res.

Multæ tribulationes justorum. VERS. XX.
Qui tribulationem non patitur, justus non est. Omnes enim, qui piè volunt vivere in Christo Jesu,

Jesu, persecutionem patiuntur. Multas molestias sustinent justi in hac vita, plures etiam quàm mali. *Et de omnibus his liberabit eos Dominus* in futuro, de fame, de persecutionibus & cæteris omnibus. Tunc judicabunt nationes, & dominabuntur populis. Juxta est eis Dominus, quia

VERS. XXI. *Custodit Dominus omnia ossa eorum, unum ex his non conteretur.* Videndum quomodo hoc sit verum. Multorum namque martyrum ossa sunt confracta, & conflagrante incendio in cinerem redacta, quædam in undam sparsa injecta, quædam minutatim per campos disjecta. Hic liber spiritualis est, & per similitudines interiori homini loquitur, & nostro more non loquitur. *Ossa* Sanctorum sunt firmitates animæ, hoc est, patientia, mansuetudo & cæteræ virtutes. Hæc *ossa* Dominus in sanctis ita custodit, quòd nec unum, id est, minima virtus in eis deperit. Justos omnes Dominus in fine salvabit. Sed

Mem.

VERS. XXII. *Mors peccatorum pessima*, quàmvis videatur stultis bona, cùm viderint funera divitum purpura & serico vestiri, marmorea sepulcra auro gemmisq; insigniri; sed animæ tartareo carceri includuntur, & sulphureo profundo immerguntur. *Et qui oderunt justum, delinquunt. Qui* Christum *justum oderunt, delinquunt*, id est, peccant, & qui justos propter justitiam odio habentes persequuntur, propter hoc delictum pessima morte, scilicet æterna puniuntur. In Hebræo habetur: *Interficiet impium malitia.* Et quid erit de bonis?

Thau.

Redimet Dominus animas servorum suorum. Quos pretio sanguinis sui de potestate diaboli redemit, hos sibi servientes de potestate secundæ mortis liberabit. *Et non delinquent omnes, qui sperant in eo.* Qui justum oderunt, delinquunt; qui sperant in DEO, non delinquunt, ideo illi supplicia, isti habebunt sempiterna gaudia. In alia translatione habetur: *Non derelinquet omnes, qui sperant in eum*, scilicet bonus pastor oves, quas redemit, non relinquit, sed sedula pietate custodit, corpore suo pascit, ad promissum gloriæ præmium perducet. Hunc Psalmum ideo vendicat sibi festum Apostolicum, quia ipsi importaverunt Ecclesiæ novum Christi sacrificium. VERS. XXIII.

PSALMUS XXXIV.

Judica Domine nocentes me &c. &c.

IN hoc opere aliquando lilia albescunt, aliquando rosæ à spinis surgentes rubescunt: quia nunc læta animum diffundunt, nunc tristia mentem pungunt. Superior Psalmus tractavit de mutati sacrificii institutione, hic tractat de Ecclesiæ ejusdem sacrificii imitatione. Hujus autem Sacrificii imitatio est obedientiæ & Passionis Christi imitatio. Qui obedientiam Christi patienter imitatur, hic de Sacramentis Christi verè participat. Idcirco autem tot Psalmi de Passione Christi ad formam patientiæ fidelibus proponuntur, quia per patientiam gaudia adipiscuntur. *Si enim compatimur, & conregnabimus.* Rom. 8. 17.

Hic Psalmus in ordine trigesimus quartus locatur, & huic rei convenienter aptatur. Tricenarius surgit à ternario. Per ternarium fides Trinitatis; per quaternarium Ecclesia de quatuor plagis mundi collecta; per denarium exprimitur æternæ retributionis præmium. Si ergo Ecclesia sub quatuor Evangeliis constituta in fide Trinitatis Christi obedientiam patiendo imitatur, vitæ denario remuneratur. Per Ternarium quoque fideles in activa vita, per quaternarium designantur quatuor virtutibus prudentia, justitia, fortitudine, temperantia fundati in contemplativa vita, quibus in vinea Ecclesiæ laborantibus dabitur in præmio à Christo vitæ denarius. Titulus est:

Psalmus ipsi David.

Ubi *Ipsi* apponitur, Christi propriè persona intelligitur: ubi vero *Psalmus David* tantùm scribitur, populus fidelis accipitur. *David* interpretatur *Manufortis* vel *desiderabilis.* Ergo hic Psalmus, id est, hymnus canitur Christo manuforti & desiderabili, qui nostram mortem vicit, qui nobis vitam æternam repromisit. In hoc *manufortis*, quia mortem vicit; in hoc *desiderabilis*, quia vitam promisit. Quid fortius hac manu, quæ mundum vicit non ferro armata, sed ligno transfixa? Quid desiderabilius eo, quem non videntes Martyres mori voluerunt, ut ad illum venire & videre possent?

Materia Psalmi est oratio Dominici hominis pro Passione, pro Resurrectione, pro inimicorum conversione, pro obstinatorum damnatione. Intentio est nos exemplo Christi ad obedientiam & patientiam informare. Quotquot Psalmi sunt de Christi Passione, horum verba tracta sunt de illa, quam David à Saul, vel aliis pertulit persecutionem. David in propria terra passus est persecutionem à comprovincialibus; in terra aliena impugnatus est à gentilibus. Contra utrosque cecinit hoc carmen Domino. Christus pertulit persecutionem à Judæis & gentibus, contra quos Patri hanc orationem fudit. Ecclesia à persecutoribus & Hæreticis impugnatur, contra quos hoc carmine armatur. Quisque fidelis à proximis & fratribus falsis adversa patitur, contra quos hac oratione utitur.

Psalmus habet tres sectiones. Prima est: *Judica Domine nocentes me*, in qua est inimicis Christi imprecatio. Secunda: *Anima autem mea*, in qua est Resurrectionis gratulatio & Passionis enarratio. Tertia: *Confitebor tibi in ecclesia magna*, in qua est liberati confessio, & persecutorum confusio, & justorum exultatio. Vox est Christi in Passione desudantis, & vox Ecclesiæ in passione labo-

laborantis, & vox cujuslibet fidelis in tribulatione ad DEUM clamantis.

VERS. I. *Judica Domine nocentes.* O *Domine* Verbum vel o Trinitas *judica* per judicium, damna *nocentes* dæmones me hominem tentationibus, *expugna*, id est, repugnando subjice pœnis *impugnantes me* Pharisæos & principes sacerdotum persecutionibus.

VERS. II. *Apprehende arma, & scutum. Arma* sunt cœlestia adjutoria; *scutum* Divina protectio. *Apprehende arma*, id est, mitte mihi homini Angelica munimenta, *& scutum*, hoc est, defende me tua protectione. Hæc enim oranti, & præ angustia sanguinem sudanti apparuit ei Angelus de cœlo confortans eum. *Scutum* ei Pater perhibuit, dum quisque eum comprehendere volentium quasi umbone repulsus retrorsum corruit. Vel *apprehende* per me eos, qui erunt *arma* contra dæmones & vitia terribilia, ut Apostoli; *& scutum* alios protegens, ut Paulus. Et qui Judæis in mea Passione dormire, * expergiscere, *& exurge in adjutorium mihi.* Pater *in adjutorium* Christi surrexit, cùm homo per DEUM diabolum vicit, hominem perditum reduxit.

* supple videor.

VERS. IV. *Effunde frameam*, id est, evagina gladium, *& conclude adversus eos, qui persequuntur me*, hoc est, interfice eos. *Framea* DEI est anima Christi: hujus vagina fuit caro humana. Hæc *framea* est effusa, dum Christi anima à carne est soluta. Hac persecutores Christi sunt conclusi, dum dæmones victi, Judæi sunt confusi. Hanc *frameam* Pater extraxit, & caput malorum diabolum ab Ecclesia amputavit, & idolatriam Christianæ Religionis adversatricem trucidavit. *Dic animæ meæ*, postquam per eam pugnaveris, & hostes straveris, reconde eam in vaginam corporis resuscitans illud: *Salus tua ego sum.*

Confundantur dæmones, *& revereantur* Judæi & gentiles *quærentes animam meam*, id est consiliantes perdere vitam meam. Tunc enim sunt dæmones confusi, quando per unam animam Christi multas animas amiserunt: Judæi & gentiles reveriti, quando hominem à se occisum, & in tumulo custoditum vivere, & multa signa per eum fieri audierunt. *Avertantur* non in ante, ut proficiant, sed *retrorsum*, ut cadant, & pereant, *& confundantur* in futuro judicio *cogitantes mihi mala*, sicut Pharisæi & alii Judæi. Vel *confundantur* in pœnitentia, *& revereantur* de peccatis, *avertantur* ab idolatria *retrorsum*, id est, non præcedant in superbia, sed retro sequantur Christum in humilitate, & *confundantur* pœnitendo de priori conversatione. Sequitur:

VERS. V. *Fiant tanquam pulvis ante faciem venti.* Hoc est, sicut *pulvis* à vento spargitur: sic A hostes Christi à tentationibus dæmonum vagi in concupiscentiis circumferantur. *Et angelus Domini*, id est, diabolus *coarctans eos*, hoc est, magis instiget eos. Vel ita angelo persequente disperdantur, ut nihil prorsus ex his vel exiguum relinquatur. Et cùm sint ut pulvis aridi, & pondere bonitatis vacui, in die judicii à vento tempestatis iræ Dei tollantur, & sulphureo turbini involvantur, & tunc *Angelus Domini*, scilicet diabolus, ad vindictam Dei constitutus, fit *coarctans eos*, id est, crucians in æternis suppliciis.

In Hebræo habetur: *Et angelus Domini impellit eos, qui ejusmodi sunt.* Vel aliter: *Fiant tanquam pulvis ante faciem venti*, hoc est, ad fidem conversi vento Spiritûs Sancti à terrenis desideriis B sublevantur, & à pondere criminum leves in æthereas virtutes perducantur. *Et angelus Domini* bonus *coarctans eos*, ad pœnitentiam constringens eos adversitatibus ad sanctimoniam. Sequitur:

Fiat via illorum tenebræ & lubricum, id est, ignorantia & luxuria vel inconstantia. Lumen veritatis non cognoscant, nec firma statione consistant; sed de vitio in vitium cæci lubrico gressu labantur, qui in mea passione grassantur, atque ab Angelo claritatis Dominicæ affligantur. Qui enim in ista via graditur, hunc diabolus persequitur. Unde subditur: VERS. VI.

Et angelus Domini persequens eos æternis tormentis. Si *angelus Domini*, cur malus? si malus, cur *Domini*? *Angelus* per naturam, C *Domini* per creationem, malus per propriam voluntatem. In hoc etiam *Domini*, quia Domino servit, dum malos punit, justos in camino tribulationis, ut faber aurum à sorde excoquit.

Aliter: *Fiat* conversis *via* peccatorum *tenebræ*, scilicet per lucem veritatis tenebrosam videntes exhorreant, *& lubrica*, ut diutiùs in eadem stare nequeant. *Et angelus Domini* Christus, magni consilii angelus, id est, Patris nuntius *persequens eos* castigando & corripiendo à malis, ne hæreant in terrenis desideriis, sed festinent ad viam salutis. Hoc modo, ut dixi, persecutores mei perdantur.

Quoniam gratis, id est, sine mea culpa *absconderunt mihi interitum laquei* D *sui*, hoc est, absconsè paraverunt mihi mortem, qua illaquearer. *Laquei*, dico, *sui*, quo ipsi illaqueabuntur. Vel mea mors erat interitus *laquei sui*, quod sunt peccata, quæ per mortem meam sunt destructa. *Supervacuè exprobraverunt animam meam. Supervacuè*, id est, in vanum dicentes me blasphemum, cùm dixi Filius Dei sum; vel falsò accusantes, quod templum DEI possem destruere, & aliud non manufactum reædificare. Ideo VERS. VII.

Veniat illi laqueus, quem ignorat, scilicet illi populo eveniat illa mors, quam ignorat per meam mortem evenire. Quod ita contigit. Nam subitò venit Romanorum exercitus, & circumdedit eos congregatos ad solemnitatem. *Venire* dicitur *laqueus*, cùm aliquis se præcipitat VERS. VIII.

cipitat in laqueum. Et quia non omnes interfecti fuerunt, dicit, quid aliis contingat: *Et captio, quam abscondit, apprehendat eum*, hoc est *captio*, quam absconsè paravit mihi, sit causa suæ captionis, & hujusmodi *captio apprehendat eum*. *Et in laqueum cadat in ipso*, * id est, in Christo, repentinam, quam mihi paravit, & incidat in foveam, quam fecit.

* Al. In ipsum.

Aliter. *Veniat illi laqueus, quem ignorat*, hoc est, nexus veritatis, quem ignorat, illum astringat: *& captio, quam abscondit*, id est, mors Christi occultis insidiis machinata *apprehendat eum* à Deo fugientem: *& in laqueum cadat in ipso*, id est, in Christo, scilicet à priori vita *cadat* in vinculum dilectionis absolutus à laqueo dæmoniacæ captionis. Quia hoc est judicium discernere inter bonos & malos, ideo istud totum in bono & in malo intelligitur, & Christus verus Judex pro suis dilectoribus ante Passionem, & in Passione pro suis crucifixoribus oravit, & in cruce quasi in tribunali residens unum de latronibus sicut in judicio sinistros damnavit: alterum sicut adhuc dextros vitæ adjudicavit. Sequitur gratulatio Resurrectionis. Pro morte mea illis sic eveniet:

VERS. IX. *Anima autem mea exultabit in Domino*. Hoc est: Ego resurgam, & *anima mea* lætabitur in Resurrectione facta per Dominum: *& delectabitur super salutari suo*, id est, delectatio erit illi de salvatione, quæ per illam fiet aliis. Hoc est: *suo salutari*. Salus enim mundi erat anima Christi, vel *salutare* animæ Christi erat majestas verbi, unde salus egreditur, & vita præstatur, fons misericordiæ, supplicantium remedium, remissio peccatorum.

VERS. X. *Omnia ossa mea dicent*. Hoc est fortitudo mea & robur & omnes animæ virtutes jubilando clamant: *Domine quis similis tui?* Vel *ossa* Christi sunt Apostoli, infirma carnis, scilicet Ecclesiam adhuc in fide teneram portantes, videntes eum de morte revixisse clamaverunt præ nimia admiratione: *Domine quis similis tui?* Nullus. *Eripiens inopem de manu fortiorum ejus*. Hoc est, humanum genus de potestate diabolorum: *Egenum, & pauperem à diripientibus eum*. Hoc est, à dæmonibus in diversa vitia eum distrahentibus, deinde in diversa supplicia eum rapientibus.

Nota tria: *Inops, egenus, pauper*. Alia translatione habetur: *Mendicus* pro *pauper*. Humanum genus erat *inops*, quia mortale effectum aliunde non habebat auxilium neque à lege neque à Propheta neque ab alio. *Egenum* erat, quia in labore & sudore panem quæsivit. *Pauper* erat, quoniam de illa sapientia & puritate dejectum solam tenuem & umbratilem ratiunculam possidebat. *Mendicum* etiam erat, quia adjutorium implorabat. Dæmones ei fortiores erant, quia in omnibus ei prævalebant. Et quia eum in potestate habebant, ad quæque Deo contraria rapiebant. Vox est etiam Christi Patri gratias agentis: *Eripiens me inopem de manu fortiorum*, scilicet Judæorum. Christus pro nobis factus est *inops*, ut ejus inopia nos divites essemus. Annas, Caiphas, Pilatus & Pharisæi fortiores ei erant, qui ei mortem carnis inferebant. Ipse *egenus*, quia nullus in Passione eum juvit: Ipse *pauper*, quia ab omnibus suis derelictus: hunc diripuerunt, quando cum fustibus & gladiis tanquam latronem comprehenderunt. Quid deinde fecerint, ipse exequitur.

Surgentes testes iniqui, quæ ignorabam, interrogabant me. VERS. XI. *Testes iniqui*: id est, falsi *surgentes*, hoc est, violenter insurgentes, *quæ ignorabam* per conscientiam, id est, quæ non feceram, *interrogabant me* accusantes: *Nos audivimus, quia hic dixit: Possum destruere templum Dei, & in triduo aliud reædificare*. Matt. 26. 61. Sed Pharisæi de multis falsò accusabant eum ad Pilatum & ad Herodem. Et illi interrogabant eum: *Nihil respondes ad ea, quæ tibi objiciuntur ab his?* Marc. 14. 60. At ille quasi nescius tacuit, quia per conscientiam ignorabant, si filius Dei esset. Quod cùm diceret: *Ego sum*, sciderunt vestimenta dicentes, eum blasphemasse. Et cur hoc? Quia ignorabant, quæ eum interrogabant. Credunt enim Judæi Deum, sed Filium Dei non credunt. Ergo quod non credunt, hoc ignorant.

Retribuebant mihi mala pro bonis. VERS. XII. Pro miraculis opprobria & flagella, pro vita mortem. *Sterilitatem animæ meæ*. Ego bonum semen verbi Dei in eis seminavi, bonis operibus eos fœcundavi, ipsi *sterilitatem* reddiderunt, dum spinas malitiæ protulerunt. Vel animam meam virtutibus fœcundam nitebantur facere sterilem, dum mortuus nullum opus facerem.

Ego autem, cum mihi molesti essent, induebar cilicio. Humiliabam in jejunio animam meam. VERS. XIII. Dominus non legitur in Passione *cilicium* induisse vel jejunasse; sed quia hic liber spiritalis est, spiritaliter loquitur. Cilicium, quod solet morituris substerni, significat mortalitatem. Mors est pœna peccati. Sed quia Christus absque peccato conceptus sine peccato vixit, naturaliter immortalis fuit. Qui quasi *cilicium* induit, dum mortalis esse voluit. Si enim non moreretur, non resurgeret, & sic exemplum æternæ vitæ non præberet. *Cilicium* contexitur de pilis caprarum, & est aptum in pœnitentia & luctu positis. Sicut per oves justi, ita per capras designantur peccatores. Unde oves à dextris, hœdi statuentur in judicio à sinistris. Christus ergo *cilicium* induit, quando à peccatoribus natus mortalem carnem sum-

sumpsit, & de peccato damnavit peccatum. Dum *mihi molesti essent* sputis, colaphis, flagellis, induebam me *cilicio*, id est, mortalitate, sub qua non agnitus latebam. *Et humiliabam in jejunio animam meam.* Cibus Christi est bona operatio. Salutem illorum esuriebat. Sed cùm illi nefanda scelera patrarent, jejunus permanebat. *In* tali *jejunio* suam *animam* humiliabat, dum se illuc ad satiandam insaniam ipsorum tradebat.

Et oratio mea in sinum meum convertetur. Hoc tractum est de historia. Manus Moysi de sinu prolata apparuit leprosa, in sinum reposita inventa est sana. Manus Moysi est prophetia legis de Christo. Sinus est secretum Patris. Manus de sinu extracta leprosa apparuit, dum Christus de sinu Patris descendens infirmam carnem induit. Unde Judæi dixerunt: *Vidimus eum non habentem speciem, neque decorem, sed tanquam à DEO percussum & leprosum. Unde nec reputavimus eum.* Sed manus in sinum recepta sana est inventa: quia dum Christus ad Patrem rediit, DEUS majestatis claruit. Sinus Christi est secretum Verbi, in quo sinu est Pater, & ipse in eo. *DEUS enim erat in Christo reconcilians mundum sibi. Oratio* ergo ejus *in sinum suum* est conversa, dum oratio humanitatis intravit in secretum Paternæ Deitatis pro interpellatione humanæ liberationis.

Exod. 4. 6. & 7.

Isa. 53. 2. & seqq.

2. Cor. 5. 19.

VERS. XIV. *Quasi proximum, quasi fratrem nostrum sic complacebam.* Hoc est, quasi proximo & quasi fratri sic complacui. Alia translatio habet: *Quasi erga proximum, quasi erga fratrem nostrum, sic ambulabam apud eos.* Hoc est, ita eos diligebam, sicuti aliquis amicum & fratrem suum. Vel Judam tali affectu habebam *quasi proximum*, id est, cognatum Johannem vel Jacobum, *quasi fratrem nostrum*, scilicet Petrum vel alium Apostolum. Unitatem Deitatis ostendit, cùm dicit *nostrum:* vel unitatem Ecclesiæ propter communicationem humanitatis. Etenim secundùm Divinitatem est cum DEO DEUS, secundùm humanitatem cum Ecclesia homo. *Quasi lugens & contristatus, sic humiliabar.* Hoc est, sic dolebam de perditione eorum, sicut dolet Pater de morte filii. In Hebræo scribitur: *Quasi lugens mater & incurvata*, scilicet quando ad corpus unici filii lugens & tristis incurvatur. Hæc cuncta pertinent ad ereptionem in opus, quæ sequuntur ad mala, quæ retribuebant sibi.

VERS. XV. *Et adversùm me lætati sunt, & convenerunt. Convenerunt* quippe Judæi, ut eum caperent. Capto eo *lætati sunt*, quasi crudelem latronem, sævum hostem cepissent. *Congregata sunt super me flagella*, hoc est, simul coacervata sputa, colaphi, verbera, spinæ: *& ignoravi* per conscientiam culpam, propter quam talia solent fieri.

VERS. XVI. *Dissipati sunt, nec compuncti.* Hoc est, in malitia excæcati, à luce veritatis separati; ideo ad parcendum non sunt flexi. Vel per invidiam, & avaritiam sunt *dissipati*, & à vinculo charitatis relaxati; ideo ad misericordiam non sunt *compuncti*. Vel etiam nunc de terra sua per omnes gentes sunt *dissipati*, & tamen ad pœnitentiam *non compuncti. Tentaverunt me* dicentes: *Prophetiza, quis est, qui te percussit*: *Subsannaverunt me subsannatione.* Hoc est, irriserunt me magna irrisione, quando faciem meam relaverunt, alapas dederunt, insuper ut immundum conspuerunt. *Frenduerunt super me dentibus suis* dicentes: *Reus est mortis.*

Luc. 22. 64.

Matt. 26. 66.

VERS. XVII. *Domine quando respicies?* Hoc est, ipsi me taliter tractabant; sed tu *Domine quando respicies* me ita patientem? quamdiu toleras hæc super unigenitum tuum tibi unicè placentem? quamdiu non vindicas in gentem sic crudeliter sævientem? *Restitue animam meam à malignitate eorum*, id est, à sævitia Judæorum, & ereptam redde corpori, ut resurgam. *A leonibus*, id est, à dæmonibus rugientibus *restitue unicam meam.* Anima Christi erat *unica*, id est, singularis ab omni labe peccati immunis, & ideo receptaculum Divinitatis. Si me resuscitaveris,

VERS. XVIII. *Confitebor tibi*, id est, laudabo te *in ecclesia magna*, in toto mundo diffusa, non parva paucorum Synagoga. *In populo gravi*, scilicet *in populo* Christiano virtutibus *gravi laudabo te*, non in populo Judæorum levi in vanitatibus. His interpositis redit ad Passionem.

VERS. XIX. *Non supergaudeant mihi, qui adversantur mihi iniquè.* Hoc est, non inde gaudium habeant, quòd occidunt me injustè. In alia Translatione est: *Non insultent mihi.* Si non resurrexero, adversarii mei gaudebunt, & meis mortem meam insultabunt. *Qui oderunt me gratis*, hoc est, absque culpa, sed pro benefactis, *& annuunt oculis.* Hoc est, dolis in me usi sunt. Mecum amabiliter agebant, interim oculorum nutibus alterutrum innuebant quasi dicentes: Seductor est, magus est. Unde sequitur:

VERS. XX. *Quoniam mihi quidem pacificè loquebantur* dicentes: *Magister scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces. Et in iracundia terræ loquentes dolos cogitabant.* Hoc est, mihi irati propter terrena retinenda hæc pacificè loquentes exteriùs, *dolos* interiùs *cogitabant*, quomodo me in sermone caperent, ligarent, occiderent. Et postquam me ceperunt & ligaverunt

Matt. 22. 16.

VERS. XXI. *Dilataverunt super me os suum*, hoc est, valde latè aperuerunt quasi me devorare vellent clamantes: *Crucifige, crucifige eum. Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Si hic non esset malefactor, non tibi tradidissemus eum.* Et in cruce: *Alios salvos fecit, se ipsum non potest salvum facere. Si filius Dei est, descendat de cruce.* Insuper *dixerunt: Euge euge viderunt oculi nostri*, hoc est, benè, benè videmus oculis nostris, quod videre desideravimus, ut seductor plebis inter latrones *penderet.* Nunc vident oculi nostri, quod priùs diximus, quia signa tua magica erant. In Hebræo scribitur: *Vah, vah*, qua voce insultantes ei in cruce usi sunt.

Joan. 19. 6. & 12.

Joan 18. 30.

Matt. 27. 42.

Vidisti

VERS. XXII. *Vidisti Domine* Pater illusiones eorum & meam obedientiam: *ne sileas* à vindicta illorum, & ne differas dare sententiam in eos puniendos. Cùm Judex silet, reis parcitur: cùm sententiam profert, puniuntur. Pater quasi tacuit, dum Filium in Passione de homicidio non vindicavit: quasi Judex sententiam protulit, dum omnes per Romanos perdidit. *Domine ne discedas à me*, id est: Da mihi constantiam, ne deficiam, & tuæ dexteræ adhæream, donec digná ultione punientur.

VERS. XXIII. *Exurge* mihi in adjutorium, *& intende judicio meo*, hoc est, diligenter considera, quàm injusto judicio me inter latrones B damnaverunt. *Deus meus*, qui me creasti, *& Dominus meus*, quia formam servi indui, intende *in causam meam*, non in pœnam, quia par pœna, sed dispar culpa. Nam mea causa, propter quam judicor, est reparatio humani generis.

VERS. XXIV. *Judica me secundùm justitiam tuam Domine Deus meus.* Hoc est, *Judica me* secundùm hoc, quod justitia mea exigit à tua justitia. Fac mihi, quod mereor, & illis, quod merentur. *Et non supergaudeant mihi* in hoc, quòd ipsi bona, ego ha- C beam mala.

VERS. XXV. *Non dicant in cordibus suis: Ecce euge anima nostra*, hoc est, benè *anima nostra*, impletæ sunt voluntates nostræ in illo. *Nec dicant: Devoravimus eum.* Hoc est, postquàm ei fecimus omnia, quæ voluimus, occidimus eum. Hoc tunc dicere possent, si non resurrexisset, tunc benè *anima* eorum esset, si satisfactum esset animæ eorum, tunc gauderent super eum.

VERS. XXVI. *Erubescant* de mea Resurrectione, qui gaudent de mea occisione; sed *& omnes consentientes revereantur simul*, id est, valde timeant, *qui gratulantur malis meis.* D *Induantur confusione & reverentia*, id est, erubescentia & timore circumdentur, *qui maligna* * *loquuntur super me.* *Maligna* loquebantur, dum eo occiso & sepulto dixerunt: Seductor ille, dum adhuc viveret, se surgere repromisit. Sed quia magicâ arte apud vulgus magnus apparuit, hæc ars ei ultra prodesse non poterit. Custodite fears ei ultra prodesse non poterit. Custodite sepulchrum, ne discipuli ejus furentur eum. Post talia verba multùm coram militibus erubuerunt, quando eum de sepulchro potenter exiisse audierunt. Valdè reveriti sunt, quando eis pecuniam obtulerunt, quia mox se perituros timuerunt. *Confusione* induti sunt, quando Apostolis idiotis

* Vulg. *magna.*

A hominibus respondere non potuerunt, insuper & signa per nomen Christi fieri viderunt. *Reverentia*, id est, timore perfusi sunt, qui Romanos in suum interitum moverunt.

Aliter. *Erubescant* de hoc, quod in me fecerunt: *Et revereantur simul*, id est, ad pœnitentiam timentes convertantur. *Qui gratulantur malis meis*, Hoc est, qui lætati sunt de mea morte, contristentur pœnitendo se consensisse. In pudore & *reverentia*, scilicet cilicio pœnitentiæ quasi lugubri veste. Pudor est contra audaciam crudelitatis: *reverentia* contra impudentiam falsitatis. *Reverentia* est timor Domini cum amore permixtus. Duabus curent virtutibus, quod duobus commisere criminibus. *Qui maligna loquuntur adversùm me*, hoc est, qui superbè dixerunt contra me.

Exultent in corpore, *& lætentur* in animo Apostoli & alii fideles in Resurrectione mea, *qui volunt justitiam meam*, id est, qui volunt imitari in justitia, vel qui voluht mihi justitiam fieri de Judæis. *Et dicant* ore & corde: *Semper magnificetur Dominus*, hoc est, in æternum subdatur sibi omnis mundus, *qui volunt pacem servi ejus*, id est, qui appetunt illam *pacem*, quam ego servus tuus habiturus sum pro mercede, quod tibi in Passione carnis pro humani generis redemptione servivi, ut nullos motus sustineant in carne neque in anima. VERS. XXVII.

Et lingua mea meditabitur justitiam tuam, scilicet Prædicatores mei cum studio proferent aliis veritatem promissionis tuæ, *totâ die*, id est, jugiter proferent *laudem tuam* per bonam vitam. Hoc modò de capite, nunc videamus de corpore, & membris. VERS. XXVIII.

Ecclesiæ non est colluctatio adversùs carnem & sanguinem tantùm, id est, adversùs homines, quos videmus, sed adversùs Principes & potestates & rectores mundi, id est, diabolum & angelos ejus, quos non videmus. De his clamat:

Judica Domine nocentes me. Hoc est: O Christe *judica* per tuum judicium dæmones *nocentes me* noxiis suggestionibus: *Expugna* tua gratia *impugnantes me* tentationibus. Vel *judica nocentes me*, id est, discerne me ab infidelibus, qui me nocere cupiunt: *Expugna* per signa & virtutes ad te convertendo *impugnantes me* persecutores & hæreticos. VERS. I.

Apprehende arma & scutum. Arma dicuntur, eò quòd armos tegant, & significant virtutes, quibus animæ armantur, ne eis insidiæ dæmonum prævaleant. *Scutum* dicitur quasi sculptum, eò quòd fortium virorum gesta olim in clypeis sculperentur, & significat fidem, per quam ignea tela nequissimi, id est, ignitæ concupiscentiæ repelluntur. Dicitur ergo: *Apprehende arma & scutum*, hoc est, fac me apprehendere fidem, & virtutibus contra dæmones armari, ut possim in die malo, id est, in die tentationis vel tribulationis resistere, & vitia revincere. Et quia per me non possum hoc facere, *exurge* per gratiam *in adjutorium mihi.* VERS. II.

Effunde

VERS. III. *Effunde frameam, & conclude adversùs eos, qui persequuntur me:* hoc est, gladius iræ tuæ decidat super eos, atque concludat, ne ad nocendum evagari valeant. Vel *framea* est verbum Dei. Hoc effunditur, dum per scripturam malis resistitur. *Framea* est etiam anima justi. Hæc à Deo effunditur, & inimicus concluditur, dum per animam justi peccator plectitur, sicut per animam Petri Ananias & Saphyra sunt occlusi, & per animam Heliæ quinquagenarii consumpti. *Dic animæ meæ,* utte intelligat: *Salus tua ego sum,* à me eris post mortem vivificanda. Framea quoque effunditur, cùm sancta conversatio animæ undique per bonam famam vibratur. Tunc adversarii concluduntur, cùm de bonis operibus eis silentium imponitur, ut nihil habeant de bonis malè loqui, frameá sanctitatis illorum transfossi. Horum salus erit utique Dominus.

VERS. IV. *Confundantur & revereantur* dæmones *quærentes animam meam* ad perdendum eam. Dæmones confunduntur, cùm à Sanctis vincuntur. Tunc reverentur, cùm pro Sanctis judicio Dei torquentur. *Avertantur retrorsum* Judæi, qui perverso cursu in præcipitium eunt: *Et confundantur* gentiles in idololatria, & Hæretici in sua versutia *cogitantes mihi mala,* id est, machinantes consiliis mihi persecutiones & tribulationes.

VERS. V. *Fiant tanquam pulvis ante faciem venti.* Non dicit maledicendo; sed prædicendo. Dæmones, Judæi, persecutores, Hæretici erunt in die judicii tanquam pulvis ante faciem venti, quando à vento iræ Dei ut palea à frumento Dei, id est, à cœtu justorum tollentur, & camino æstuantis incendii involventur. Tunc *Angelus Domini,* scilicet Christus, magni consilii *Angelus* erit eos persequens, dum dicet: *Discedite à me maligni in ignem æternum, qui præparatus est diabolo & Angelis ejus.* Vel Angeli Dei eos tunc persequentur, quia per eos in stagnum ignis & sulphuris præcipitabuntur. — *Matt. 25. 41.*

VERS. VI. *Fiat via illorum tenebræ & lubricum:* quia in tenebras exteriores projicientur, & labili flammarum vertigine rotabuntur. Vel pro varietate criminum nunc ignis ardore, nunc frigoris algore cruciabuntur, ut scribitur: *Transibunt ab aquis nivium ad calorem nimium.* Ibi erit *Angelus Domini coarctans eos,* id est, districtum judicium Christi premens eos. — *Job. 24. 19.*

VERS. VII. *Quoniam gratis absconderunt mihi interitum laquei sui:* sine justa causa Judæi, Pagani & Hæretici occultis consiliis & insidiis *interitum* Christianis paraverunt, quod fuit *laqueus* illorum, quia ipsi æterna morte illaqueati sunt. In Hebræo habetur: *Absconderunt insidias retis sui,* in quo à dæmonibus ut pisces sunt capti in sulphureo torrente diabolo ad pastum coquendi. *Supervacuè exprobraverunt animam meam* dicentes: Vos magum, & pro suis magicis inter latrones damnatum adoratis, & ab hoc bona speratis?

VERS. VIII. *Veniat illi,* id est, tali populo *laqueus, quem ignorat,* hoc est, repentina perditio, quam non sperat: *& captio, quam abscondit apprehendat eum,* id est, fraude, qua decipere voluit, decipiatur: *& in laqueum cadat in ipsum,* hoc est, in foveam mortis, quam fodit, incidat, & funiculis peccatorum manibus & pedibus constringatur, & de consortio Sanctorum in ignem æternum mittatur.

VERS. IX. *Anima autem mea exultabit in Domino,* cùm eum facie ad faciem sicuti est, viderit: *& delectabitur super salutari suo,* id est, super Christum delectationem habebit, cùm ei conformis in claritate fuerit, & eum in gloria æqualem Patri conspexerit. Tunc *omnia ossa mea,* id est, omnes justi firmi corde, fortes in persecutionibus, non cedentes tentationibus dicunt gratulantes: *Domine quis similis tui?* Hic ineffabile gaudium Sanctorum exprimitur. *Domine,* quem semper desideravimus, quem semper sitivimus, *quis similis tibi* inter choros Angelorum, inter cœtus Sanctorum? *Eripiens inopem,* scilicet Christianum populum *de manu fortiorum ejus,* id est, tyrannorum, *egenum & pauperem à diripientibus eum,* hoc est, à tortoribus ad diversa supplicia distrahentibus *eum.* Populus fidelium erat inops humanâ ope, id est, auxilio destitutus, egens in rebus necessariis, & pauper spiritu pro Christo. Ideo de manibus se opprimentium & de potestatibus tenebrarum eripietur, & super omnia bona Domini constituetur. — & X.

VERS. XI. *Surgentes testes iniqui, quæ ignorabam, interrogabant me,* Sicut falsi testes in Susanna, sic multi *iniqui testes* in Ecclesiam insurgentes de multis falsis criminibus Christianos accusabant, quæ ipsi per conscientiam ignorabant.

VERS. XII. *Retribuebant mihi mala pro bonis.* Ecclesia tribuit bona temporalia, persecutores retribuebant ei supplicia. Ipsa tribuit orationes, illi retribuebant persecutiones. *Sterilitatem animæ meæ.* Ecclesia fertilitatem fidei & bonæ operationis ut oliva fructifera protulit: ipsi ut sterilis ficus sine fructu justitiæ æterno igni habiles aruerunt, insuper & justos à fœcunditate pietatis ad *sterilitatem* suam tormentis trahere studuerunt.

VERS. XIII. *Ego autem, cùm mihi molesti essent* minis, præmiis, tormentis, consiliis, *induebam me cilicio, & humiliabam in jejunio animam meam,* hoc est, ornatum sæculi abjeci, divitias contempsi, aspera in corpore & animo pertuli. *Et oratio mea in sinum meum convertetur. Sinus* Sanctorum est conscientia ipsorum. Cùm pro suis persecutoribus preces fundunt, sed ipsi semper in pejus proficiunt, tunc *oratio in sinum* eorum *convertetur,* quia bona voluntas illorum plenâ mercede attolletur. Hæc sunt arma justorum, scilicet *cilicium, jejunium, oratio,* ut Martini & Eremitarum. Vox in oratione perfectorum dicit:

VERS. XIV. *Quasi proximum, quasi fratrem nostrum sic complacebam:* hoc est, in secreto orationis Christo complacui quasi fratri cohæredi, quasi propinquo meo cognato, quasi amico consecretali. Vox verò pœnitentium in cilicio & jejunio: *Quasi lugens & contristatus sic humiliabar.* Remotus & longe positus à Deo luget, quia non habet, quod desiderat. Qui autem in corde habet, quem desiderat, gaudet, quia ei placet. Deus ubique est, & nullo loco continetur. Ideo ei per loca non appropinquamus, nec per loca ab eo removemur. Luce veritatis ei appropinquamus, nubilo carnis elongamur. Deo propinquare est illi similem fieri, recedere ab illo dissimilem fieri. Aureus nummus & argenteus in uno simul loco ponuntur, & tamen longè ab invicem specie, qualitate, genere separantur. Sic in Deo vivimus, movemur & sumus, & tamen *longè à peccatoribus salus, & prope est Dominus omnibus eum invocantibus.* — *Psal. 118. 155. Psal. 144. Et 18.*
Ego quidem jejunabam, & orabam, & contristabar.

VERS. XV. *Et adversum me lætati sunt, & convenerunt.* Persecutores adversùs Christianos congregati sunt, & cùm bona eorum diripuissent, insuper ipsos exquisitis pœnis affecissent, *lætati sunt. Congregata sunt,* hoc est, multiplicata sunt *super me flagella.* Revera super Ecclesiam *flagella congregata sunt,* dum alii in persecutione flagellati, alii membris truncati, alii incensi, alii suspensi, alii undis injecti, alii bestiis objecti, alii in rotis confracti, alii indomitis equis distracti, alii serris divisi, alii gladio sunt occisi. *Et ignoravi,* id est, non feci crimina, pro quibus inventa sunt hæc supplicia, quia causa Christi passa sum talia. Vel *ignoravi* alium Deum præter te.

VERS. XVI. *Dissipati sunt* inimici mei Judæi & Pagani & Hæretici bellis, contriti sunt multis flagellis, *nec compuncti* ad pœnitentiam; sed indurati ad malitiam *tentaverunt me* minis, terroribus, blanditiis, promissionibus. *Subsannaverunt me subsannatione* irridentes maxima irrisione, ludibrio habentes, & vitam meam ad amaritudinem perducentes. *Frenduerunt super me dentibus suis* multis modis insultantes, & ad varia tormenta damnantes.

VERS. XVII. *Domine quando respicies* me sponsam tuam tot malis laborantem, me viduam desolatam ad te justum Judicem clamantem? Quamdiu non vindicas me ab his, qui mihi propter te insultant, & tot mala super te exaggerantur? Porro justus Judex hoc audiens non tædio, sed amore differt salutem fidelium & vindictam crudelium, donec numerus electorum impleatur, & tunc omnibus simul ex justo judicio spectaculum de adversariis præbeatur. Sed Ecclesia afflicta, & anxia clamat: *Restitue animam meam à malignitate eorum,* hoc est, à sævitia persecutorum. In Hebræo habetur: *A calamitatibus suis,* hoc est ereptam ab angustiis *restitue* paradisi gaudiis. *A leonibus unicam meam,* scilicet Ecclesiam, non hæresibus multiplicem, sed fidei integritatem *unicam,* à dæmonibus sive à sævientibus potestatibus erue, & regno tuo *restitue.* Si hoc feceris,

VERS. XIIX. *Confitebor tibi in ecclesia magna.* In cœlesti Jerusalem, ubi erit magna congregatio Angelorum & Sanctorum: ibi *in populo gravi* virtutum *laudabo te.* Populus fidelium, qui hic non fuit levis moribus tanquam pulvis, quem ventus tentationum per concupiscentias spargit, hunc ventus iræ Dei, ut paleam in judicio à granis ignem non projiciet, sed potiùs ut grave triticum recondet in cœleste horreum. Subsequitur Ecclesia plorans, Divinum auxilium implorans.

VERS. XIX. *Non supergaudeant mihi, qui adversantur mihi iniquè.* Impii *supergaudent* bonis, dum se viderint diffluere divitiarum copia, istos autem angustiari omnium rerum inopia. Cùm hoc sit in ista vita dispositione tua ordinatissima, in illa vita *non supergaudeant mihi,* ut illis sit bene, mihi autem malè. *Qui adversantur mihi iniquè,* id est injustè, quia propter justitiam me persequuntur: *qui oderunt me gratis,* hoc est, quibus nihil nocui: *& annuunt oculis,* hoc est hypocritæ simulati, qui aliud vultu, aliud corde innuunt: aliud nutibus, aliud operibus gerunt.

VERS. XX. *Quoniam mihi quidem pacificè loquebantur* Hæretici vel falsi fratres ad decipiendum, *& in iracundia terræ,* hoc est, mihi irati propter terrena tantùm adipiscenda hoc *loquentes dolos* in corde *cogitabant* quomodo me perderent. Et postquam mihi prævaluerunt,

VERS. XXI. *Dilataverunt super me os suum,* hoc est, magno cachinno insultaverunt mihi. *Dixerunt: Euge euge,* id est, *benè benè: viderunt oculi nostri,* quod desideraverunt te affligi, te tribulari, te cruciari, qui mortuum pro Deo adorasti, qui magum cum latronibus crucifixum ut Deum coluisti, & ab eo tibi omnia bona promisisti, mihi autem immortales Deos exprobrasti, æternas pœnas intentasti. Præ dolore exclamat:

VERS. XXII. *Vidisti Domine,* & illorum insultationem & meam afflictionem, *ne sileas* à judicio, quin potiùs profer celeriùs in eos sententiam damnationis, & meæ liberationis. Et donec judicium veniat, *Domine ne discedas à me,* sicut promisisti: *Ecce ego vobiscum sum usque in consummationem sæculi.* Matth. 28. 20. Deus à justis lapsis recedit, & non discedit: recedit, dum miracula per eos non facit, vel ab adversariis tribulari sinit: non discedit, dum eos flagellis ut filios castigat, & purgando à sorde vasa misericordiæ & heredes regni præparat.

VERS. XXIII. *Exurge* Domine ad judicium, qui tamdiu patienter vidisti meum injustum exitium. *Et intende judicio meo,* quàm injustè ab eis morti adjudicatus sum, non pro sceleribus, sed pro justitia, sed pro æquitate, sed pro tui cultura. *Deus meus,* quem ego colo, *& Dominus meus,* cui obedienter deservio, *in causam meam intende,* non in pœnam meam. Eadem quippe patior, quæ fures, quæ latrones. Pœna est similis, sed causa dissimilis: illi pro injustitia, ego pro justitia.

VERS. XXIV. *Judica me secundum justitiam tuam Domine Deus meus.* Judicare est bonos à malis discernere, id est, segregare. *Judica me,* id est, discerne ab his, qui similia patiuntur pro sceleribus, qualia ego patior pro sanctis moribus. Et hoc *secundum justitiam tuam,* qua malis mala, bonis retribuis bona. *Et non supergaudeant mihi,* ut ipsi ibi, sicut hîc, bonis perfruantur; ego autem malis ibi sicut hîc afficiar.

VERS. XXV. *Non dicant in cordibus suis: Euge, euge, anima nostra.* Hoc est persecutores non insultent mihi dicentes sibi: *Anima nostra* gaudete, voluntates vestræ sunt impletæ: Illis maleficis Christianis prævaluistis, despoliastis, omnibus pœnis affecistis. *Nec dicant devoravimus eum:* hoc est, in consensum nostrum eos pertraximus, aut non consentientes occidimus, de terra memoriam eorum tulimus. Ostende per meum præmium & illorum exitium, quòd sibi nocuerunt, mihi autem profuerunt. Hæc verba tracta sunt de aureo vitulo, quem populus in eremo adoravit, quem Moyses comminuit, combussit, in aqua populo potandum tribuit. Exod. 32. 20. Vitulus factus in idolum est corpus impiorum colens diabolum. Moyses, quod sonat *De aqua sumptus,* est Christianus populus de Baptismate in regnum Dei sumptus. Hic vitulum comminuit, comburit, in aquam potandum porrigit, dum corpus diaboli, scilicet malos pulsibus prædicationis conterit, igne dilectionis excoquit, aqua Baptismatis, vel lacrymis pœnitentiæ tinctum in corpus Ecclesiæ devorandum trajicit. Quid malis contingat, prosequitur:

VERS. XXVI. *Erubescant* in die judicii, *& revereantur simul, qui gratulantur malis meis.* Vel sicut in Hebræo scribitur: *Qui lætantur in afflictione mea* dæmones, Ju-

dæi, persecutores, Hæretici, & non solùm, qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. *Induantur confusione* æterna, *& reverentia*, id est, timore, cùm dices: *Discedite à me maledicti in ignem æternum.* Matth.25. 41. *Qui maligna loquuntur super me* post mortem meam dicentes: Ecce periit vana spes illorum, cum Christo mago exterminati sunt, ultra non resurgent, ut sibi falso promiserunt. Sed quid bonis contingat, subjungitur:

VERS. XXVII. *Exultent* in mortali corpore, *& lætentur* in anima perenni felicitate, *qui volunt* justitiam meam, hoc est, qui diligunt præmium pro justitia mihi repositum. *Et dicant* lætantes: *semper magnificetur Dominus*, id est, in æternum glorificetur Deus, *qui volunt pacem servi ejus*, id est, qui nihil aliud quærunt, quàm *pacem* Christiano populo, Deo in hoc mundo servienti, præparatam.

Et lingua mea meditabitur justitiam tuam. Hoc est, lingua cordis mei jugi cogitatione te benedicens apud se volvet, quàm justus tu sis, & quàm justè justos coronaveris. *Tota die* jubilans *laudem tuam*, illa, quæ non habet vesperum, scilicet *tota* æternitate sine fine laudans te cum Angelis cantabit, & hymnum jubilationis resonabit. VERSUS XXVIII.

PSALMUS XXXV.

Dixit injustus, ut delinquat in semetipso &c.

Titulus Psalmi hujus de fine præcedentis sumitur, ubi: *Qui volunt pacem Servi ejus* scribitur. Titulus namque hujus est:

VERS. I. * *In finem servo Domini Psalmus David.*

* Vulgata: *In finem Servo Domini ipsi David.*

Psalmus est bona operatio, *Servus Domini* Christianus populus serviens Domino, qui populus est *David*, id est, *manu fortis* ad benè operandum & vitiis resistendum, *in finem* perseverans in bono pro hoc, quod in fine mundi dabitur, vitæ præmio. Hic ergo hymnus bonæ operationis attribuitur populo, Deo servienti usque *in finem.*

Hic Psalmus est de libero arbitrio & gratia Dei, de impiis & justis: de impiis, qui erubescent & confusione induentur, de justis qui exultent & lætentur. Utraque pars in hoc Psalmo describitur, sed titulus meliori parti adscribitur. Per liberum arbitrium & justitiam Dei tendunt illi ad æternam confusionem: per gratiam Dei & voluntatis libertatem pertingunt isti ad perennem exultationem. Per liberæ voluntatis arbitrium impii iniquitatem operantur; per justitiam Dei in malitia excæcantur, ut de vitio in vitium, in profundum peccatorum, ut rota de alto in imum præcipiti saltu devolvantur. Per gratiam verò justi ad bonum velle excitantur, & ipsi huic gratiæ per liberum arbitrium cooperantur. Illi proprio arbitrio à sacrificio Dei se elongant, isti per gratiam ei appropinquant. Unde & congruè hic Psalmus de libero arbitrio illi continuatur, in quo de sacrificii mutati non in mutatione tractatur.

In tricesimo quinto loco calculum ponit, qui per quinarium & septenarium multiplicatus crescit. Sive enim quinquies septem, seu septies quini summam hujus numeri restituunt. Quinarius carnalem populum sub Pentatheuco servientem exprimit, qui quinque sensibus corporis libera voluntate à Deo recessit. Septenarius verò spiritualem populum, qui per septiformis Spiritûs gratiam ad fidem accessit. Unde iste fonte vitæ regeneratur, ille à vero lumine obtenebratur.

Materia hujus Psalmi est populus libero arbitrio ad malum declinans, & populus per gratiam bono adhærens. Intentio est, ut bonum facientes non deficiamus, quatenus fonte vitæ inebriati in lumine lumen videamus. Verba sumpta videntur de Achitophel, qui iniquitatem in cubili suo est meditatus, dum exitium David est consiliatus. Qui malitiam
B non odivit, & ideo laqueo vitam finivit. Davidi autem Deus misericordiam prætendit, quem de hostibus eripuit, dum eum impugnantes in bello ceciderunt, & contra eum stare non potuerunt. Significat autem Judam, qui iniquitatem in cubili cordis est meditatus, dum mortem Christi est consiliatus. Qui malitiam non odivit, & ideo animam laqueo extorsit. Deus autem misericordiam Christo prætendit, quem de Judæis persequentibus in Resurrectione eruit, & operantes iniquitatem à Romanis victoribus ceciderunt, & coram eis stare non potuerunt. Significat autem omnes impios, qui contra justos mala meditantur, & ideò à fonte & à vero lumine sequestrantur. Psalmus habet duas partes. Unam: *Dixit injustus*, in qua populus impiorum: alteram: *Domine in cœlo*, in qua exprimitur
C populus Beatorum. Vox Spiritûs Sancti est:

Dixit injustus, ut delinquat in semetipso. VERS. II. Justitia est Deum diligere & proximum. Hanc justitiam habere est justum esse. *Injustus est*, qui hanc sponte deserit & mandata Dei, ac proximum odit & iniquitatem diligit. Hic talis *injustus dixit in semetipso*, hoc est, statuit in propriæ voluntatis arbitrio: *ut delinquat*, id est, ut malè faciat. Idcirco hic *in semetipso*, id est, in corde deliberat, quia non Deum, sed homines formidat, unde sequitur:

Non est timor Dei ante oculos ejus. Deum ubique præsentem oculis cordis non attendit, & ideo judicium legis prævaricatoribus futurum contemnit.

Quoniam dolosè egit in conspectu ejus, VERS. III.
D *ut inveniatur iniquitas ejus ad odium.* In Hebræo habetur: *Quia dolosè egit adversùs eum in oculis suis, ut inveniret iniquitatem ejus ad odiendum. In conspectu* Dei *dolosè egit*, qui inquirit, quid *iniquitas* sit, quasi eam habere odio velit, & hoc est inveniri *ad odium*, qui tamen inventam non odit, sed diligit: & hoc est *dolosè* agere, quia dissimulat se, quid bonum quidve malum sit, scire. Vel *iniquitas* illi *ad odium* invenitur, quæ à Deo punitur. Illa non invenitur *ad odium*, quæ deletur per pœnitentiæ remedium. Sequitur:

Verba oris ejus iniquitas, & dolus. VERS. IV. *Iniquitas* est, quòd in corde dixit, ut delinquat. *Dolus* est, quòd bonum se scire, & malum nescire dissimulat. *Noluit intelligere, ut bene ageret.* Non dicit: non potuit, sed *noluit*, quia homo

homo non coactè, sed sponte malum facit. Deus homini intellectum dedit, quo Creatorem intelligere possit. Sed ipse libero arbitrio bonum in malum commutat, dum terrenis inhians bonum
Ierem. 4. 22. scire recusat. De his dicitur: *Sapientes sunt, ut faciant mala, benè autem facere nescierunt.* Quidam bonum *intelligere* cupiunt; sed præ carnis
Sap. 9, 15. fragilitate non possunt: quia *corpus corruptibile aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem.* Quidam acri ingenio pollentes Poëtarum figmenta, Philosophorum deliramenta summopere inquirunt, Divinæ legis Sacramenta, æternæ vitæ instrumenta intelligere nolunt. Quidam etiam ipsis verbis dicunt: Melius est nos bona ignorare, quàm scienter peccare. Hi sicut in Job scribitur, Domino Deo dicunt:
Iob. 21. 14. *Recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus.* Et quia Deum à se repellunt, à Deo repellentur, ac duplici pœna plectentur, quoniam malum liberè faciunt, & bonum scire superbè despiciunt.

VERS. V. *Iniquitatem meditatus est in cubili suo*, hoc est, in corde suo longa meditatione cogitavit malum perficere. Quidam etiam meditati sunt libros contra veritatem componere, & non solùm præsentes exemplo, sed etiam absentes & adhuc futuros conati sunt scripto perdere. *Astitit omni viæ non bonæ, malitiam autem non odivit.* Hoc est, omnem viam iniquam meditando, consiliando, operando ambulavit, alios verbo & exemplo malo attraxit, & in hoc studio firmiter usque in finem perseveravit; insuper bonum in aliis odio habuit, malitiam dilexit.

Nota corpus impiorum per quinque membra distinctum, per quinarium in Titulo expressum, quòd sunt injusti, Deum non timentes, dolosi, iniquitatem se nescire dissimulantes, iniqui, bonum intelligere nolentes, perversi, iniquitatem ad peragendam jugiter in lecto meditantes, malevoli, in pravitate durantes, insuper malitiam amplexantes. In malis est, ut ex se peccent: justi autem non per se, sed per gratiam bonum habent. Quidam contra vitia pugnant, & quia de propriis viribus diffidunt, gratiæ Dei se committunt, adversarium vincunt. Quidam verò pugnare incipiunt; sed quia propriis viribus præsumunt, in hora tentationis victi succumbunt, & propria voluntate ad vomitum redeunt. Quidam non pugnant, sed desideriis trahuntur, & ipsa per omnia sequuntur. Quidam nec trahuntur, sed potius incantationibus vel maleficiis dæmones invitant, & pro adipiscendis terrenis vel desideriis carnis explendis se dominio illorum mancipant. Hoc totum arbitrio adscribitur. De gratia autem sequitur:

VERS. VI. *Domine in cœlo misericordia tua.* Ex arbitrii libertate quidam Angeli in cœlo corruerunt, ex gratia autem Dei alii firmati non ceciderunt. *In cœlo* ergo est *misericordia* Domini, per quam Sancti corroborati sunt Angeli. *Cœlum* etiam Ecclesia vocatur, in qua mysterium Christi celatur. *Misericordia* autem *Domini* est Christus, per quem miseris est misertus. *Misericordia* ergo Domini est *in cœlo*, id est, Christus in Ecclesia, cujus gratia justi dæmones vincunt, qui de *misericordia* ejus præsumunt. Hic describitur multiplex gratia pere-

A grinanti Ecclesiæ prærogata, & ineffabilis gloria, quæ regnaturæ est præparata, quòd videlicet *oculus* 1. Cor. 2. 9.
non vidit, quia non est color, ut videri possit; *nec auris audivit*, quia non est sonus, ut audiri possit; *nec in cor hominis ascendit*, quia non est forma, ut imaginari possit, *quæ præparavit Deus diligentibus se*, quæ sunt pax, & gaudium, quæ sola mente intelliguntur. Sequitur:

Et veritas tua usque ad nubes. Subauditur: constituendas, id est, Doctores. *Veritas* est Christus, *Nubes* Doctores: quia sicut de nubibus pluit pluvia: sic de illis fluit doctrina. *Veritas* ergo Dei *usque ad nubes* esse dicitur, quia Christus misericorditer homini subvenisse per Doctores cognoscitur. Vel sicut in cœlo misericordia Domini in Angelis confirmatis apparuit: sic in Ecclesia veritas Dei olim repromissa per Prophetas &
B Apostolos claruit.

Justitia tua sicut montes Dei. VERS. VII.
In Hebræo scribitur: *Justitia tua sicut montes Domine.* Christus est Dei misericordia, quia per eum Angeli confirmantur in gloria, per ipsum etiam liberantur homines à miseria. Ipse quoque Veritas Dei: quia quidquid per Prophetas est repromissum, per Christum constat completum. Ipse etiam *Dei Justitia*, quia per illum justi justa præmia, injusti justa torquentur supplicia. *Justitia* hic nominantur Apostoli, qui per Christum justi facti sunt, & Justitiam Dei mundo innotuerunt. Hi erant sicut *montes* alti in virtutibus, quos oriens sol justitiæ irradiavit, & per eos convalles, id est, humiles illustravit. Hoc totum ad commendandam gratiam dicitur. Imprimis misericordia Dei voluntatem hominis prævenit, ut bonum velit. Volentes bonum veritas
C illustrat, ac arbitrium ejus esse liberum demonstrat. Quo cùm libere utitur, justitia perfunditur. In hac perseverans salvabitur. Et quia multi nullis præcedentibus meritis per solam gratiam, ut Paulus, vocantur; quidam verò per occultam justitiam, ut ille in Evangelio volens sequi Dominum, reprobantur, sequitur:

Judicia tua abyssus multa. *Abyssus* est profunditas aquarum, quæ nec metiri nec perviderí possit. Tres abyssi scribuntur. Una abyssus altitudo Dei judiciorum, altera profunditas peccatorum, tertia infinitas suppliciorum. De prima dicitur: *Judicia tua abyssus multa*, quia nimis occulta. De secunda scribitur: *Peccator, cùm in profundum* Prov. 18. 3.
malorum venerit, contemnit. De tertia rogaverunt Luc. 8. 31.
D dæmones, ne eos Dominus mitteret *in abyssum.* Qui in unum mediæ abyssi sponte descendit, hunc pondus desuper pendentis abyssi premit, & in profundum subter patentis abyssi demergit. Meritò dicuntur, *Judicia Dei abyssus multa*: quia sicut magni pelagi interna minimè perspicere, nec latissima ejus spatia possumus comprehendere: sic divina judicia nec mente complecti, nec ratione diffinire prævalemus, cur illum sequi volentem non permittat, istum nolentem attrahat: illum in malis inveteratum ad vitam assumat, istum in bonis decrepitum abjiciat: infidelis infantem eligat, fidelis verò respuat: duos in malitia æquales unum ad bonum convertat, alterum in malo relinquat. Ergo quidam misericordia præventi, veritate illustrati in montem justitiæ conscendunt;

quidam per justitiam deserti occulto Dei judicio A in profundum abyssum descendunt. Et cùm sint omnes ejus factura, providit omnibus hujus vitæ necessaria. Ideo subditur:

VERS. VIII. *Homines & jumenta salvabis Domine.* Hoc est, intellectuales & bestiales corporali salvatione, qua pluis super justos & injustos. Unde cum admiratione exclamat. *Quem ad modum*, hoc est, quàm mirificè *multiplicasti misericordiam tuam Deus*, qui peccatoribus promittis veniam, & justis præparas coronam! Sed jumenta tantùm appetunt corporalem salutem: *Filii autem hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt.* B *Homines* absolutè dicuntur peccatores. *Filii hominum* justificati. Adam homo erat, sed non filius hominis. Hujus imitatores dicti sunt *homines*. Christus autem erat *filius hominis*. Apostoli & fideles *filii hominum*, quia per gratiam renascuntur. Tegmen Dei alarum est protectio Scripturarum. Duæ alæ sunt duo testamenta. Similitudo tracta est ab avibus, quarum pulli sub alis matris se tegunt. Dei sapientia est nostra gallina, cujus pulli omnes fideles: duæ alæ misericordia & pietas. *Filii* ergo *hominum in tegmine alarum* Dei *sperabunt*, dum fideles non in meritis suis confidunt, sed spem suam in misericordiam & pietatem Christi ponunt, à milvis Hæreticis sub alas geminæ legis confugiunt, à milvis dæmonibus alas geminæ dilectionis petunt, & crucis alis se tegunt. Hi tales

VERS. IX. *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ.* *Domus* Dei est Ecclesia, cujus ubertas est Sacræ Scripturæ affluentia. De hac *ubertate inebriabuntur*, quia fideles in Ecclesia de redundantia Scripturæ replebuntur. *Et torrente voluptatis tuæ potabis eos*, hoc est, inundantia Spiritûs Sancti, qui irrigat omnem animam spiritualibus fluentis, ut fructum exhibeant Sanctitatis. Unde scribitur: *Spiritus tanquam torrens replevit totam domum.* Tu dabis fidelibus Spiritum Sanctum,

Isa. 30. 28. & Act. 2. 2.

VERS. X. *Quoniam apud te est fons vitæ.* Hoc est, tu es *fons* & origo omnium bonorum, tu das fontem Baptismatis, qui est *fons vitæ*, per quem datur vita æterna. Vel *Fons vitæ* est doctrina Dei, animæ vita. Hæc verba tracta sunt de paradiso, ubi est lignum *vitæ* & *fons* quasi *torrens* de loco *voluptatis* profluit, qui nemus paradisi irrigat. Paradisus est Ecclesia, lignum vitæ Christus, locus *voluptatis* Pater, *fons* inde fluens paradisum irrigans Spiritus Sanctus à Patre procedens, Ecclesiam fœcundans. De hac Trinitate sequitur: *Et in lumine tuo videbimus lumen.* Hoc est, O Pater æternum *lumen in tuo lumine* Christo *videbimus lumen* Spiritum Sanctum.

Nota corpus piorum per septem virtutes descriptum in Titulo per Septenarium numerum expressum. In his namque regnat misericordia, veritas, justitia, judicium, spes, sapientia, Spiritûs Sancti abundantia. Hæc faciunt eos misericordes, veraces, justos, justè judicantes, in Deo sperantes, in Scriptura sapientes, dulcedine Spiritûs Sancti redundantes. Hi tales *inebriabuntur ab ubertate domûs tuæ.* Similitudo trahitur ab his, qui nimio vino ingurgitantur, & inebriati afflictionum obliviscuntur. *Domus* Dei est cœlestis Jerusalem. Hujus ubertas est affluentia omnimodæ gloriæ. Qui hac ubertate inebriantur, omnium malorum obliviscuntur. *Et torrente voluptatis tuæ potabis eos. Torrens voluptatis* est vehemens inundantia claritatis Divinæ visionis. Hoc *torrente* potantur, qui in pleno gaudio redundantia omnimodæ voluptatis deliciantur. *Quoniam apud te est fons vitæ.* Hoc est, O Pater apud te est Christus in Deitate tibi coæternus, sapientia, & *Fons vitæ*, de cujus profluentia profundis Verbum, omnium bonorum dulcedinem & gaudiorum plenitudinem. De hoc fonte vitæ & lucis justi lætabundi subjungunt: *Et in lumine tuo videbimus lumen.* Hoc est in Christo, qui est splendor æternæ lucis, *videbimus lumen* ineffabile Patrem & Spiritum, non oculis corporis, sed mentis. Nam alia lux est animæ, alia corporis; sicut alia aqua sapientiæ manans de fonte vitæ, alia necessaria huic vitæ. Lux corporalis per noctem mundo subducitur, clausis oculis subtrahitur, ab aliquibus animantibus, ut ab aquilis & lyncibus plùs quàm ab hominibus cernitur: illa verò, quæ lux vera vel veritas vel sapientia dicitur, à solis mundis cordibus intuitu intellectûs conspicitur. Hìc est aliud *fons*, aliud *lux*. Nam *fons* C sitim, lux tenebras fugat: *lux* algorem, *fons* ardorem mitigat. Apud Deum verò idem est *lux*, quod *fons*. Ipse est *fons* plenitudinis gaudiorum, cujus voluptatis impetu sitientes justitiam *inebriabuntur*. Ipse *lux* æternæ claritatis, cujus fulgore mundi corde illuminabuntur. Hæc est promissio beatorum. Pro hac spe Sancti labores vitæ subeunt, pro hac gloria adipiscenda carnem à desideriis restringunt, dura pati non refugiunt. Sequitur Oratio justorum, ut illuc perveniamus.

Prætende Domine misericordiam tuam scientibus te, & justitiam tuam his, qui recto sunt corde. VERS. XI. *Scientes* D Deum sunt contemplativi, qui Deum & spiritualia intelligunt. *Recti corde* sunt activi, qui in mandatis Domini voluntatem ejus implere satagunt. *Prætende misericordiam tuam scientibus te.* Hoc est, cùm per te bonum sciamus, & futura gaudia intelligamus, præveni voluntatem nostram misericordia tua, ut bonum velimus, & subsequere, ut libero arbitrio implere possimus: quia sic recti corde, id est, recta voluntate erimus, quando nihil nisi quod tu vis volumus. Hanc rectitudinem præveni tua justitia, hoc est, arbitrium meum in bono corrobora, ne de me præsumens ut Adam repromissa amittam præmia. Misericordia ad gratiam, justitia pertinet ad liberum arbitrium. Igitur *Prætende* nobis *Domine misericordiam*, ut per bonam voluntatem pertingamus ad

ad gratiam, & per liberæ actionis justitiam percipiamus coronam. Et ne perdam merita justitiæ,

VERS. XII. *Non veniat mihi pes superbiæ*, id est, affectus malitiæ: *& manus peccatoris non moveat me à bono*, id est, mala actio non dejiciat me à statu meo. *Superbia* est amor privatus. Hic est superbus, qui sibimet nimis placet, & Deum contemnit, & proximum despicit. *Pes superbiæ* est mali affectus, quo homo per illicita graditur, dum scienter præcepta Dei transgreditur. *Pes superbiæ* est Diaboli investigatio, *Manus peccatoris* Adæ prævaricantis operatio. Ergo in bono me confirma per gratiam, ne à proposito sanctitatis decidam per superbiam, sicut diabolus de libertate superbiens de cœlo corruit, & homo de libero arbitrio glorians de paradiso cecidit. Unde sequitur:

VERS. XIII. *Ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatem*, scilicet in via superbiæ angeli & homines, *qui* nunc *operantur iniquitatem*. Quisquis exteriùs malè agit, priùs interiùs per superbiam cecidit. Nam initium omnis peccati superbia. Magna quippe est superbia servum Dominum, creaturam Creatorem in mandatis ejus spernere, & ejus judicium peccantibus propositum contemnere. Diabolus namque superbivit, cùm similis Altissimo esse, scilicet Deus adorari voluit, & hoc pede claudicans cecidit, quia stare non potuit. Homo superbivit, cùm ut Deus esse concupivit, & similiter in hoc pede nutans corruit. De his sequitur: *Expulsi sunt* à gloria dæmones, à voluptate homines, *nec potuerunt stare* post lapsum. Prior ille, qui in veritate non stetit, deinde illi, quos de paradiso dejecit. Per se cadere potuerunt, per se resurgere non potuerunt.

Videndum, quid hìc dicat *stare*. *Stare* est in quieto statu manere. Sicut terra est lapidis locus: sic Deus est animæ locus. Et sicut lapis ab alto dimissus non habet requiem, sed est semper cadens, donec ad locum suum terram perveniat: Sic anima vel angelus à Deo dimissus nullam habet requiem, sed semper est cadens scilicet in infinitam abyssum, nisi manus Dei cadentem excipiat, & in proprium locum restituens requiescat. Ideo solemus dicere pro defunctis: *Requiescant in pace*, hoc est, in cœlo, & ideo, cùm sit Deus summum bonum, Deus regnum cœlorum, pax & gaudium, quia nisi anima in illa pace requiescat, semper in abysso multa cadens laborat.

Summam Psalmi breviter concludamus. Imprimis Angelus & homo per liberum arbitrium ad injustitiam declinasse demonstratur, & corpus impiorum quinquepartitum denotatur. Deinde stantes Angeli per misericordiam in cœlo firmati, & homines non ex meritis, sed per gratiam reparati. Promissa Dei per Prophetas, per Christum, qui est veritas, impleta, & præmia bonis ac malis per Christum, qui est justitia, adhuc reddenda, & multi vocati, pauci verò electi occulto Dei judicio, commemorantur. Homines & jumenta, id est, sapientes & insipientes per misericordiam Dei necessaria vitæ habere; filii autem hominum, id est, justi futura bona sperare narrantur; quorum corpus septiforme denotatur, cui ineffabile bonum præparatur, scilicet ubertas domûs Dei, torrens voluptatis, fons vitæ, lumen luminis. Ad extremum oratio, ut tantum bonum per misericordiam gratiæ, & per justitiam proprii arbitrii obtineat; nec illud per superbiam de propriis præsumendo, vel quicquam malè agendo amittat, dum & diabolus & angeli ejus, & Adam & posteri ejus per superbiam ceciderunt, & nonnisi homines per gratiam redire potuerunt. Nota quatuor, quæ justis in regno promittuntur: ubertas, voluptas, fons, lumen. Per ubertatem & voluptatem ineffabile gaudium corporis, per fontem vitæ & lumen inenarrabilis gloria animæ exprimitur, quibus semper Beatorum cœtus feliciter perfruitur.

PSALMUS XXXVI.

Noli malignari in malignantibus &c.

Hujus Psalmi Titulus est:

* Vulg. Ipsi. *Psalmus ipsius * David.*

VERS. I. Hoc est: Hic hymnus adscribitur Christo, Angelis & sanctis *desiderabili*. Attribuitur etiam populo fideli contra vitia *Manufortis*. Materia Psalmi est correctio eorum, qui de malis divitibus scandalizantur. Intentio est nos ab hujus modi scandalo avocare, ne velimus malos propter bona mundi adipiscenda imitari. Verba sumpta putantur de Saul & David. David in animo scandalizatus, quòd Saul superbus & malignus gloria & divitiis floruit, ipse verò humilis & benignus ipsis etiam vitæ necessariis eguit, à Spiritu Sancto corrigitur, & Saulis dejectio, sua verò erectio prædicitur. Nam gladius cor Saulis intravit, dum proprio ense occubuit. Salus autem David à Domino fuit, qui eum in tempore tribulationis protexit. Saul significat populum Babyloniæ hujus mundi, David populum fidelem Jerusalem. In priori Psalmo lectum est, quia Deus homines & jumenta salvat, dum bonis & malis bona mundi subministrat, & quia sicut quædam bestiæ aliis fortiores infirmiores invadunt, lacerant, devorant: sic quidam bestiales homines aliis potentiores inferiores opprimunt, bona illorum diripiunt, & in malitia grassantes rebus sæculi florent, justi autem inedia, penuria, egestate languent, imperfecti in Ecclesia de hac confusa permutatione scandalizantur, se infelices, se miseros, illos felices, illos beatos, imò imitandos arbitrantur. Qui à perfectis in hoc carmine Spiritûs Sancti corrigantur, & supplicia malorum, atque gaudia bonorum eis prædicentur.

Psalmus hic in tricesimo sexto loco gressum A figit, qui numerus à ternario surgens in duodenarium conscendit. Ter enim duodeni, duodecies terni triginta sex fiunt. Ternarius tres partes mundi Asiam, Africam & Europam innuit, quas duodena Apostolorum vel totidem Prophetarum doctrina de gloria mundana ad superna sectanda corrigit. Vel etiam per ternarium tres Ordines Ecclesiæ, scilicet Virgines, Viduæ, conjugati exprimuntur, qui per duodecim Apostolos, sæculi Judices, in cœlestem Jerusalem introducuntur. Hic numerus sexies in se replicatur, quia ad perfectionem hortatur. Sexies enim seni eundem numerum consummant, & utriusque hominis perfectionem intimant. Secundùm Ordinem litterarum Alphabethi distinguitur, & sedecima *Ain*, quæ *Fons* vel *oculus* sonat, deesse deprehenditur: quia ad fontem vitæ non perveniunt, nec lumen in lumine videbunt, qui magis terrena, quàm æterna appetunt.

Tres sectiones habet. Prima, *Noli æmulari*, in qua prohibetur malorum imitatio, quæ sex litteras complectitur. Secunda: *Observabit peccator justum*, in qua malorum invidiosa cruciatio, septem litteris contexitur. Tertia: *Junior fui*, in qua malorum damnatio & bonorum remuneratio, octo litteris connectitur. Vox perfectæ Ecclesiæ:

Aleph.

Noli æmulari in malignantibus. Per *noli* notatur liberæ voluntatis arbitrium: *æmulari* est imitari vel indignari vel inimicari. *Malignantes*, qui & mala faciunt, & bona oderunt. *Zelare* est invidere. *Facientes iniquitatem* sunt, qui lucris, rapinis, fraudibus insistunt. Per *malignantes* intelliguntur potentiores, per *facientes iniquitatem* inferiores. Dicitur ergo: *Noli æmulari in malignantibus*, hoc est, non velis imitari divites malignos: *Neque zelaveris facientes iniquitatem*, hoc est, non invideas iniquis, si abundent in divitiis. Quare?

VERS. II. *Quoniam tanquam fœnum velociter arescent: & quemadmodum olera herbarum citò decident.* Per *Fœnum* flores prati, per *olera* agrestes herbas vult intelligi. *Flores* designant divites, qui hic gloria, & divitiis ad tempus florent; sed cùm per malitiam sibi iram in die iræ Dei thesaurizent, *velociter arescent*, cùm repentinus, & inopinatus eis interitus superveniet & sicut dolor in utero habentis, & non effugient. *Olera* verò designant pauperiores iniquitatem facientes, qui *citò decident*, quando subita & inspecta mors eos rapiet. Herbarum radices magis in hyeme virent, in æstate verò solis ardore marcent. Arbores autem in hyeme quasi aridæ visuntur, in æstate floribus & fructu vestiuntur. Hyems est præsens vita, æstas futura. Herbæ sunt sæculi amatores hic radicati, hic virentes, sed in futura æstate ardore æterni ignis arescentes. Arbores sunt Christi dilectores in bonis mundi aridi, in radice charitatis solidi, in futura æstate gloria & honore

ad Coloss. 3. 3. floridi. De his scribitur: *Mortui estis*, hoc est, in hac vita aridi estis, *& vita vestra*, id est, viriditas gloriæ, *abscondita est cum Christo in Deo*. Et quando florebit? Cùm post hyemem hujus mundi Christus vita vestra quasi æstas apparuerit, & tunc vos apparebitis cum illo in gloria. Ergo *noli æmulari malignantes* divites, *iniquitatem facientes*, qui sperant in incerto divitiarum, qui erunt quasi ligna arida pabulum flammarum. Sed

Spera in Domino, non in divitiis, *& fac bonitatem*, non malitiam, quam respicis in malè florentibus: *& inhabita terram*, id est, Ecclesiam, quam Pater agricola colit, ut sis Arbor fructifera, fide, spe & charitatis opere, *& pasceris in divitiis ejus*, hoc est, delicieris in omnibus bonis Domini. *Pasceris* pertinet ad saturitatem, & ad perennem suavitatem. *Divitiæ* Ecclesiæ sunt hic Sacræ Scripturæ, & æterna spes vitæ futuræ. *Divitiæ ejus* est beata animæ immor- VERS. III. & IV.
B talitas, corporis incorruptibilitas, ut solis claritas, Angelorum æqualitas, præsens Dei visio, omnium bonorum perfruitio. In his divitiis pascetur ad saturitatem, qui hic pro Christo patitur egestatem. Ideo *delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui.* Non delecteris in caducis, in transitoriis, sed *in Domino*: ipsius recordatio sit tibi suavis, non concupiscentia carnalis. *Et dabit tibi petitiones cordis, non carnis*, scilicet sapientiam, intellectum, & quam dixi divitiarum saturitatem.

Revela Domino viam tuam. Velamen quoddam est densitas peccatorum, quorum via, id est, vita nostra quasi tenebroso amictu vestitur. Hanc revelamus, dum peccata confitendo VERS. V.
C denudamus. *Revela Domino viam tuam*, id est, confitere peccata Domino, *& spera in eo*, non in merita tua, & ipse faciet tibi veniam. Vel *revela Domino viam tuam*, id est, indica illi quid patiaris, aperi ei quid velis. Quid pateris? Caro concupiscit adversùs spiritum. Quid vis? *Infelix ego homo, quis liberabit me de corpore mortis hujus?* ad Rom. 7. 24. *Spera in eo*, quia ipse faciet hoc: *gratia Dei per Christum Jesum.* Et quid ampliùs faciet?

Et educet quasi lumen justitiam tuam, hoc est, vitam tuam justam faciet cunctis imitabilem, ut luceat lux tua coram hominibus, ut videant opera tua bona & glorificent Deum. VERS. VI. *Et judicium tuum tanquam meridiem.* Meridies est clarum lumen. *Judicium* Christiani est magis eligere pauperem Christum sequi,
D quàm malos in divitiis imitari. Hoc *Judicium* Dominus *tanquam meridiem educet*, cùm hoc aliis quasi puram lucem in exemplum proponet. *Educere* est aliquid de tenebris ad lumen trahere. Justitia est, quòd in Domino speras, quòd bonitatem facis, quòd in Domino delecteris, quòd bona æterna ab eo petis, quòd ei peccata revelas, quòd veniam postulas. Hanc Dominus de caligine istius sæculi *quasi lumen educet*, cùm ad futuri judicii claritatem perducet, ubi te de fonte vitæ satiabit, & in lumine Filio lumen Patrem demonstrabit. Et judicium tuum, quo judicasti melius esse cum Christi pauperibus inopiam sustinere, quàm cùm malignantibus copia rerum florere, *tanquam meridiem Dominus educet*, cùm te ut solem in meridie fulgentem,

tem, perspicuum & Angelis coæqualem faciet. Pro hac spe

VERS. VII. *Subditus esto Domino*, hoc est, obedi præceptis ejus, *& ora eum* pro delictis præsentibus & antiquis, *& ora*, ut hæc bona consequaris. *Noli æmulari in eo, qui prosperatur in via sua.* Hoc est, noli indignari ei, cui arridet prosperitas in malis, *in via sua*, id est, in injustitia, quæ est *sua via*: & noli imitari hominem facientem injustitias. In via Dei, id est, in dilectione labora, quia ver peccatorum peribit. Ideo

VERS. VIII. *Desine ab ira, & derelinque furorem.* *Ira* est brevis animi commotio, *furor* magna indignatio. *Desine ab ira*, qui contra Deum murmuras, *& derelinque furorem*, quo Deum blasphemas, quasi injustè faciat, quòd malos hic permittit divitiis abundare, & bonos inedia squallere. *Noli æmulari in malignantibus*, hoc est, noli eos imitari, ut malè facias, quasi tunc cum illis ad tempus floreas.

VERS. IX. *Quoniam qui malignantur exterminabuntur.* Duplex causa, scilicet timoris & muneris proponitur, ut pessimos imitari nolimus. *Exterminari* est extra terminos projici, id est, exheredari, scilicet à civitate Dei fraudari. Ergo qui malignantur, exterminabuntur; id est maligni, qui mala operantur, à regno Dei exheredirantur. *Sustinentes autem Dominum*, hoc est, in paupertate patientiam habentes, & Domini Salvatoris adventum perseveranter sustinentes, *ipsi hereditabunt terram* cœlestis Jerusalem, *terram* fluentem lacte & melle, hoc est, omni dulcedine refertam. Hoc trahitur de his, qui in eremo per malitiam exterminati sunt, & de his, qui terram repromissionis possederunt.

VERS. X. *Et adhuc pusillum, & non erit peccator.* *Pusillum* dicitur exiguum, quod pugillo clauditur. Sustinentiam longissimam putas? sustine modicum, & accipies sine fine quod sustines. *Pusillum* tempus, quod adhuc futurum est, sic transiet, quemadmodum totum, quod præteritum est. *Et non erit peccator*: quia nullus tunc peccabit. Et qui hic divitiis elatus peccavit, quem tu imitari noluisti, tecum *non erit*, sed in pœnis erit. *Quæres locum ejus, & non invenies.* In domo magna habent suum locum vasa aurea, habent suum fictilia. Aurea sunt in loco honoris, fictilia in loco laboris. In Dei republica habent suum locum justi, suum injusti. Justi sunt in loco filiorum Dei, impii in loco servorum. Filii hîc à pio Patre flagellantur, heredes regni disciplinæ moribus informantur. Servi Domino serviunt, dum vasa misericordiæ ipsi fabri Dei ut aurum in camino tribulationis excoquunt. In hoc loco nunc necessarii sunt, dum electis per adversa serviunt. Sed quia ibi necessarii non erunt, locum inter electos non habebunt. Igitur qui *locum* peccatoris in regno Dei quæret, non inveniet, quia aurum excoctum igne non indiget. Maligni ab hereditate expellentur.

VERS. XI. *Mansueti autem hereditabunt terram* viventium cœlestis Jerusalem. *Mansueti* dicuntur quasi manu consueti, & sunt mites & patientes, qui alienam iniquitatem tolerant & neminem suâ gravant. Hi quia terrena despiciunt, *terram* supernæ patriæ *hereditabunt*. *Et delectabuntur in multitudine pacis.* Delectatio eorum erit frui summa pace, summa quiete, ubi nullus furor exagitat, nulla concupiscentia inflammat, nil adversum, nil no[illegible] contrarium, sed [illegible]ceptum suavissimè perseverat gaudium. Et quia torquet malos vita justorum, sequitur.

VERS. XII. *Observabit peccator justum.* Cùm viderit scelestus justum honestis moribus pollere, timet se ejus collatione vilescere. *Observat* ergo eum, si in aliquo dicto vel facto possit eum reprehendere, quo suam vitam valeat defendere, quia æstimat sibi omnia jam licere, si in minimo viderit eum delinquere. Et si non invenerit, *stridebit super eum dentibus suis*: quia cujus non potest mores subvertere, vitam ipsam protinus conatur auferre.

VERS. XIII. *Dominus autem irridebit eum*, per Sanctos scilicet, qui irrident minas impiorum ut Laurentius Decii. *Quoniam prospicit, quòd veniet dies ejus*, videlicet *dies* vindictæ, quo reddet unicuique secundùm opera sua. Et quid fecerunt impii Sanctis?

VERS. XIV. *Gladium evaginaverunt peccatores*, id est, persecutionem in eos excitaverunt: *Intenderunt arcum suum*, id est, insidias paraverunt eis. *Gladii* namque *evaginatio* est aperta oppugnatio, *Arcûs intentio* sunt occultæ insidiæ. Ad quid? *Ut decipiant* insidiis vel consiliis *pauperem, & inopem*, id est justum, spiritu pauperem & ope hujus mundi egentem. *Ut trucident rectos corde*, hoc est, innocentes diversis pœnis occidant. Sequitur sententia Judicis:

VERS. XV. *Gladius eorum intret in corda ipsorum*, hoc est, vindicta *intret in animas eorum*: *& arcus eorum confringatur*, id est, insidiæ eorum frustrentur. Impii gladiis suis tunicas tantùm carnis in Sanctis sciderunt, imò à vinculis carceris eos absolverunt, animas ad cœli palatium transmiserunt, sibimet verò mortem animæ intulerunt, & claustris inferni immerserunt. Vel *Gladius eorum intret in corda eorum*, hoc est, mors justorum exterior sit mors interior: *& arcus eorum confringatur*, hoc est, dolus eorum annihiletur. Peccatores arescent, exterminabuntur, occidentur, justi autem hereditabunt terram. Idcirco

VERS. XVI. *Melius modicum justo* in hac vita *super divitias peccatorum multas* per iniquitatem acquisitas. *Modicum* etiam justi est humilitas: *divitiæ peccatorum multæ* criminum & abundantia delictorum. Illud *modicum* perducit ad regna cœlorum, istud autem pondus demergit in tartarum.

Quoniam

VERS. XVII. *Quoniam brachia peccatorum conterentur,* hoc est diviti r, per quas fortes sunt, annihilabuntur, & superbæ actiones comminuuntur. *Confirmat autem justos Dominus* dicens: Ad tempus laboras, in æternum requiesces. Brevis est molestia tua, æterna erit beatitudo tua.

VERS. XVIII. *Novit Dominus dies immaculatorum*, hoc est, præscit quam lucem eis præparavit in tabernaculis justorum. *Immaculatos* vocat innocentes, qui impiis nec minis nec præmiis flexi consentiunt. Horum *dies*, quæ non habent vesperum, *novit Dominus*, id est, disposuit eis dare æternitatem. Unde sequitur: *Et hereditas eorum in æternum erit*, id est, cœlestis Jerusalem De modico enim pervenient ad æternum gaudium.

VERS. XIX. *Non confundentur in tempore malo.* *Malum* tempus est dies judicii, quando mala malis occurrent. In hoc tempore immaculati non confundentur, cùm impii malis subacti æterna confusione plectentur. *Et in diebus famis saturabuntur.* *Dies famis* justorum sunt nunc: quia sæpe corporaliter esuriunt, dum eis necessaria desunt; sed tamen pane cœli vel exemplis Sanctorum vel scripturis vel spe futuræ promissionis *saturabuntur.* *Dies* etiam *famis* nunc sunt: quia justitiam esuriunt, sed quandoque visione ejus *saturabuntur.* *Dies* autem *famis* malorum tunc erunt, quando gaudia esurient, quæ habere non poterunt, quibus tunc justi sine fine satiabuntur:

VERS. XX. *Quia peccatores peribunt* quando in ignem æternum ibunt. *Inimici verò Domini mox ut honorificati fuerint, & exaltati: Deficientes, quemadmodum fumus deficient.* *Inimici Domini* sunt omnes, qui resistunt veritati. Qui ut ab hominibus *fuerint honorificati*, & dignitatibus *exaltati*, *mox ut fumus* interiùs *deficient*, & à luce veritatis decident. *Fumus* oculis caliginem inducit, in altum surgens evanescit. Sic honores & dignitates mundi visum mentis obscurant, à luce Dei alienant, & quanto altiùs ascendunt, tantò magis à vero bono evanescunt. Et quæ causa pereant, subjungit.

VERS. XXI. *Mutuabitur peccator, & non solvet:* quia mutuò accepit à Domino rationem, liberum arbitrium, bona temporalia: *& non reddet*, id est, non expendet ad honorem. Tunc etiam *mutuatur*, quando verbum Dei audit, *& non solvit*, cùm illud bonis operibus non repræsentat. *Mutuatur* quando diversa beneficia accipit, *& non solvit*, cum nullam gratiarum actionem reddit. *Justus autem miseretur & tribuet.* *Miseretur* sibi benè vivendo, *tribuit* aliis benè docendo. *Miseretur* etiam pauperum & *tribuit* necessaria. Hoc ideo facit,

VERS. XXII. *Quia benedicentes ei hereditabunt terram*, id est, pro acceptis beneficiis laudantes Dominum possidebunt *terram* viventium.

A *Maledicentes autem ei disperibunt.* Id est, blasphemantes Deum malè vivendo ab illa patria peribunt corpore & anima.

In Hebræo sic legitur: *Fænus accipit impius, & non reddit, justus autem donat & tribuit.* Quia qui benedicti fuerint ab eo *hereditabunt terram*, & qui maledicti, interibunt. Ibi manifestè describitur ultimum judicium. Justi enim hic pauperibus tribuentes tunc ab eo benedicentur, quando dicet: *Venite benedicti Patris mei*: & tunc *hereditabunt terram* viventium, quando ibunt in vitam æternam. Impii autem, qui bona mundi quasi pro fœnore à Domino accipiunt & eleemosynas non reddunt, tunc maledicti ab eo peribunt, quando audient: *Discedite à me maledicti in ignem æternum.* Et quia justi *terram hereditabunt*, ne quis Matth. 25. 34.

B putaret ex proprio merito sine gratia hoc se adepturum, subjungit:

VERS. XXIII. *Apud Dominum gressus hominis dirigentur.* Hoc est, per Dominum, non per se dirigitur homo ad bonum opus, scilicet misereri & tribuere. *Et* cùm per gratiam ad bonum directus fuerit, tunc *viam ejus volet*, hoc est, per liberum arbitrium justitiam, quæ est *via* Domini, *volens* faciet. Vel *apud Dominum gressus hominis dirigentur*, id est, Deus diriget affectiones hominum, & sic homo *volet viam* Domini, id est, diliget virtutes. Hunc non permittit Dominus deficere in tribulatione. Quia,

VERS. XXIV. *Cùm ceciderit* in aliquam tribulationem vel angustiam exteriùs, *Dominus supponit*

C *manum suam*, id est, auxilium præbet, solatio sustentat, ne cadat. In alia translatione est, *Cùm ceciderit, non conturbabitur, quia Dominus firmat manum ejus*, id est, confirmat eum. Vel *Cùm ceciderit* fragilitate carnis, quia septies in die justus cadit, non collidetur; sed resurget, *quia Dominus supponit manum suam*, id est, pœnitentiam agenti manum misericordiæ, sicut dedit & Petro, porrigit. Et quòd justi à Deo non deserantur, subdit:

VERS. XXV. *Junior fui* ego Ecclesia primis temporibus sæculi, *etenim senui* novissimis temporibus mundi, *& non vidi justum derelictum* in anima, *nec semen ejus*, id est, imitantes eum, *quærens panem*, hoc est, verbum Dei. Porro

D juxta litteram multi justi à Deo corporaliter derelicti sunt, qui ab impiis diversis tormentis, ut Machabæi consumpti sunt. Multi etiam panem in magna fame, ut Abraham quæsierunt, plurimi quoque ut Martyres fame interierunt. Sequitur:

VERS. XXVI. *Tota die*, hoc est, omni tempore *miseretur* eleemosynas pauperibus erogando, *& commodat* mutuò petentibus præstando, *et semen ejus in benedictione*, id est, progenies ejus, in abundantia *erit*. Hoc secundùm litteram nullo modo potest esse, ut homo omni tempore aliis gratìs det, aliis mutuò comodet, & tamen abundet. Justus *tota die*, scilicet toto vitæ tempore *miseretur* animæ suæ justè vivendo, *& commodat* doctrinam proximis impen-

impendendo requirens mutuum, videlicet opus bonum, *& semen ejus*, id est, operatio ejus *in benedictione erit*, quando per illud: *Venite benedicti* benedictionem hereditate possidebunt. Sed *& semen* ejus imitatores ipsius sunt, qui *in* æterna *benedictione* erunt. Qualiter benedictio consequenda sit, subinfert.

VERS. XXVII. *Declina à malo, & fac bonum*, id est, diverte ab omni malo, & fac bona opera: *& inhabita in sæculum sæculi*, id est, per bonum quod facis, in æternum cum Deo regnabis.

VERS. XXVIII. *Quia Dominus amat judicium*, hoc est videlicet, quo* malum reprobas, bonum eligis: *& non derelinquet sanctos suos* in malis mundi, vel in futuris pœnis, *in æternum conservabuntur* à malo in vita æterna. Idcirco declinandum est à malo, quia *Injusti punientur* in futuro judicio: *& semen impiorum peribit*, sequaces eorum vel opera eorum dicent: *Quid nobis profuit superbia, vel quid divitiarum jactantia contulit nobis? Transierunt omnia tanquam umbra.* (Sap. 5. 8.) Justorum semen in benedictione erit: *Semen* autem *impiorum peribit.* Ideo faciendum est bonum: quia

* Cod. qui.

VERS. XXIX. *Justi autem hereditabunt terram* viventium: *& inhabitabunt in sæculum sæculi super eam*, hoc est, sine fine in vita regnabunt. Istud cœlum, & ista terra transibunt: novum autem cœlum & nova terra in æternum stabunt, quæ justi novis corporibus immortalibus & incorruptibilibus *in sæculum sæculi inhabitabunt.* Non dicit *habitabunt in ea*, sed *super eam*: quia corpora tunc levia, ut puta, spiritualia erunt, & non gravi mole, ut nunc, terræ inhærebunt. Quid Sancti in illa terra acturi sint, sequitur:

VERS. XXX. *Os justi meditabitur sapientiam. Os*, cordis cogitatio hic accipitur: non enim lectione, sed purissima cordis visione sapientia ibi colligitur, & omnia Deum in sapientia fecisse manifestè cognoscitur. *Et lingua ejus loquetur judicium. Judicium* dicitur quasi *juridicum*, id est, justè dictum. *Justi lingua* tunc *judicium loquetur*, quia per omnia justitiam in judiciis Dei comprobans cum Angelis eum laudans collætatur. Tunc enim clarè videbunt, quàm justè quosdam hic Deus exaltavit, quosdam humiliavit, quosdam ditavit, quosdam pauperie castigavit, quosdam vocavit, quosdam reprobavit.

VERS. XXXI. *Lex Dei ejus in corde ipsius. Dei ejus* dicit, quia eum de mundi istius clade liberavit. *Lex Dei* est dilectio. Hæc *in corde*, id est, in anima justi semper erit, qui Deum pro omnibus judiciis & beneficiis tota intentione diligit, & in hac dilectione dulciter gaudebit. *Et non supplantabuntur gressus ejus. Supplantare* est plantis foveas prætendere. Ibi gressus justi nemo supplantare prævalebit; quando & originale peccatum desinet, & Diabolus decipiendi licentiam non habebit. Ergo *justi*, qui hic *sapientiam* corde meditantur, *judicium* rectum ore loquuntur, & quorum *gressus*, id est, affectiones à vitiis non supplantantur, hi terram novam in sæculum sæculi habitabunt. Sed qui velint eos supplantare, subditur:

VERS. XXXII. *Considerat peccator justum*, id est, inspicit bonam vitam ejus, & ex dolore, & invidia *quærit, ut mortificet* * *eum*, id est, cogitat quomodo occidat eum interiùs in anima, vel exteriùs in corpore.

* Vulgata Mortificare.

VERS. XXXIII. *Dominus autem non derelinquet eum in manibus ejus*, id est, non permittet eum in potestate sua, ut conformet eum sibi: *Nec damnabit eum, cùm judicabitur illi.* Stulti putant, quòd hi damnentur, qui hic flagellantur. Sed Dominus in judicio *non damnabit eum*, cui hic *judicabitur*, id est, qui ex judicio Dei hic flagellabitur. Vel justum Dominus in judicio non damnabit, cùm illi de impio judicabitur: quia justum beatitudo suscipiet, impium debita pœna torquebit. Et quia videtur longum esse in tribulatione, confortat eum:

VERS. XXXIV. *Expecta Dominum* ad judicium venturum patienter. *Et custodi viam ejus*, id est, observa præcepta ejus: *Et veniens exaltabit te* à terra ad cœlum, *ut hæreditate capias terram* viventium. *Cùm perierint peccatores, videbis* illam terram & tuam exaltationem & adversariorum tuorum perditionem. Vel *videbis*, quod tibi placet, te ereptum à suppliciis. Vel cùm peccatores damnati fuerint, *videbis*, quem expectasti Deum, pro qua visione viam ejus custodisti, adversa sustinuisti. Quòd autem impii perituri sint, probat.

VERS. XXXV. & XXXVI. *Vidi impium superexaltatum*, id est, multùm exaltatum, ùt Neronem, *& elevatum sicut Cedros Libani*, id est, super alios impios elevatum, ùt Antiochum. *Et transivi* mente ad ultima ejus, *& ecce non erat* exaltatus. Et si iste non, multò minùs alii. *Quæsivi eum* ratione, si haberet locum exaltandi, *& non est inventus locus ejus* exaltationis. *Libanus* dicitur *nitor*. *Cedri* sunt proceræ arbores, quas ventus facile dejicit. *Cedri Libani* sunt sæculi potentes, gloria & divitiis hic nitentes, quos ventus tentationis facilè de monte virtutum evellit, & ad terram cupiditatum prosternit. Hos transibit, qui ad culmen virtutum tendit. Hos quoque in itinere hujus vitæ deviantes justus transibit, cùm pelagus mundi transiens ad judicium Dei pervenerit. Ibi peccator *non erit* in gloriæ

Z z bravio,

bravio, qui hîc non cucurrit in stadio. Ibi *quæretur*, id est, ad memoriam reducetur; & *locus ejus non invenietur*, hoc est, ordo, quem habet in rebus humanis, videlicet, ut multi ei obsequantur, ut jubeat, ut audiatur; sed hæc potestas illo pereunte non invenietur. Vel *locus* peccatorum est iste mundus, in quo scelera perficiunt, in quo divitiis affluunt. Sed *locus* iste cum eorum prosperitate dissolvitur, quando totius orbis corruptibilis gloria terminatur. Cùm ita impio sit futurum,

VERS. XXXVII. *Custodi innocentiam*, id est, ne irascaris contra te tribulantes, ne odio habeas, non invitus patiaris, *& vide æquitatem*, hoc est, *vide* hoc æquum esse, cùm Dominus jubeat diligere inimicos. Vel *vide æquitatem* Dei, qui justis gaudia, impiis irrogabit supplicia. *Quoniam sunt reliquiæ homini pacifico*, hoc est, inimicum diligenti erit vita æterna. *Reliquiæ* vocantur corpora & corporis bona, quæ ab anima relinquentur. *Pacificus* est, qui discordantes concordat, & cum omnibus hominibus, quantum in ipso est, pacem habere desiderat. His *reliquiæ*, id est, bona corporis & animæ esse dicuntur, quoniam *Pacifici Filii Dei vocabuntur*. Matth. 5. 9.

VERS. XXXVIII. *Injusti autem disperibunt* in corpore, & anima *simul: Reliquiæ impiorum interibunt* cum eis, temporalia bona, quæ noluerunt spernere, ut reciperent æterna. *Reliquiæ* etiam sunt memoria & laus post mortem posteriùs relictæ. Hæc justis permanebunt, qui in memoria æterna erunt; impii autem peribunt, cùm æternam confusionem subibunt. Unde in Hebræo habetur: *Novissima ipsorum peribunt.*

VERS. XXXIX. *Salus autem justorum à Domino* & hunc per Redemptionem Corporis & sanguinis sui, & generalem resurrectionem, cùm corpora vestimento salutis & immortalitatis vestientur, & animæ indumento justitiæ & stola jucunditatis induentur. *Et protector eorum in tempore tribulationis*, id est, in die Judicii, B quando tribulatio & angustia impios involvet, tunc eos Dominus à malo proteget.

VERS. XL. *Et adjuvabit eos Dominus* in bonis operibus & in judicio contra adversarios, *& liberabit eos* tunc à Diabolo & suppliciis; *& eruet à peccatoribus*, quando grana à paleis, frumentum à zizaniis, agnos ab hœdis segregabit, *& salvabit eos* perducens in æternæ salvationis perennitatem: *quia speraverunt in eo*, non in mundo. Ideo mundo pereunte cum suis amatoribus hereditabunt ipsi cœlum, imò Deum cum suis dilectoribus.

PSALMUS XXXVII.

D*omine ne in furore tuo arguas me &c. &c.* C

Superior Psalmus tractavit de correctione scandalizatorum ob prosperitatem malorum: hic verò agit de pœnitentia, quam correcti agunt, quia propter caduca & transitoria scandalizati sunt. Ideo hic Psalmus est unus de septem pœnitentialibus, in quibus notantur septem dona Sancti Spiritûs. In primo pro Spiritu timoris à malo declinant: in secundo pro Spiritu pietatis bona facere non cessant, in isto per Spiritum scientiæ scandala devitant & pro peccato suo cogitant. In hoc Psalmo commemoratur pœnitentium afflictio, per quam dabitur peccatorum remissio. Titulus est:

VERS. I. *Psalmus David in rememorationem diei Sabbathi.**

* Vulgata: de Sabbatho.

Psalmus est bonum opus, *David* dicitur *Manufortis*, *Sabbathum requies:* quia illa die requievit Deus à mundi operibus, & præfigurat illam requiem, quam habitura erit Ecclesia post judicium ab hujus vitæ operibus. In hujus *Sabbathi* recordatione canitur hic Psalmus, id est, pro hujus requiei expectatione facit fidelis populus in laudem Dei bonum opus.

Materia Psalmi oratio & afflictio pœnitentium. Intentio, ut per pœnitentiam à ventura ira fugiamus. Verba sumpta sunt de Job, cui sagittæ, id est, plagæ Domini sunt infixæ, nec sanitas est in ejus carne, non fuit pax ejus ossibus, anima ejus impleta est illusionibus, amici sui & proximi adversùs eum steterunt, vanitatem locuti sunt. Ipse verò in flagella erat paratus, & dolor ejus in conspectu ejus. Quem Deus non dereliquit, sed sanato omnia duplicia restituit. Significat autem Christum, cui infixæ sunt peccatorum nostrorum sagittæ, quando pro nobis vulneratus est. Unde *Job* dicitur *dolens*: quia Christus pro nobis doluit, in cujus carne non erat sanitas, quæ est flagris dilacerata & clavis transfixa. Amici sui Judas & alii D falsi amici & proximi ejus Judæi adversùs eum cum gladiis & fustibus appropinquaverunt & vim faciebant, quando eum comprehendentes ligaverunt. Et qui juxta eum erant Apostoli, de longè steterunt, quando fugerunt. Qui quærebant animam suam, id est, vitam auferre, & quærebant mala sibi, id est, mortis supplicia. Dolos tota die meditabantur, quando eum crucifigere consiliabantur. Ipse autem tanquam mutus non aperuit os suum, sed in flagella paratus pro nobis siluit. Super quem inimici gavisi sunt, magna locuti sunt dicentes: Si hic est Christus, descendat de cruce. Post mortem verò sibi detrahebant, qui ei mala pro bonis retribuebant seductorem dicentes, & se-

& sepulchrum mortui custodiri præcipientes; sed Deus eum non dereliquit, quia eum suscitavit, & salutem per eum hominibus donavit. Significat etiam fidelem populum, qui hic aut ad purgationem aut ad probationem flagellatur, & multis doloribus ut Job atteritur. Ergo pro inquietudine, quam habet in laboris afflictione, canit hunc *Psalmum* in illius *Sabbathi*, æternæ requiei commemorationem.

Psalmus tricesimum septimum locum occupat, & præsentem rem nobis mysticat. Quater enim noveni cum monade hunc numerum restituunt. Quaternarius Ecclesiam hominum de quatuor mundi plagis collectam, novenarius Angelorum multitudinem in novem ordinibus distinctam exprimit, quæ utrorumque societas in uno Deo gaudium & requiem habebunt.

Quadrifaria est hujus Psalmi divisio. Prima est: *Domine ne in furore*, in qua notatur pœnitentis exoratio. Secunda: *Putruerunt & corrupta sunt*, in qua est bipertitæ calamitatis corporis & animæ narratio. Tertia: *Quoniam in te Domine speravi*, in qua habetur medicinalis consolatio. Quarta: *Non derelinquas me Domine* in qua est exultativa conclusio. Totus Christus hic loquitur: Imprimis corpus peccatis & ærumnis involutum, deinde caput nostris miseriis indutum.

VERS. II. *Domine ne in furore tuo arguas me: neque in ira tua corripias me.* *Furor* intelligitur hic horribile judicium, *Ira* extrema damnatio. *Arguere* est verbis, *corripere* flagellis. Populus fidelium futurum judicium intelligens, & magni *Sabbathi*, quod judicium sequitur, recordans se de felicitate malorum scandalizatum, expavescens clamat: *Domine ne in furore tuo arguas me.* Hoc est, In judicio cum his, quibus dices: *Esurivi, & non dedistis mihi manducare*, &c. *Neque in ira tua corripias me* cum his, quibus dices: *Ite in ignem æternum.* (Matth. 25. 42.) *Argue* me hic in misericordia, ut emendes, *corripe* flagellis, ut purges, ne postea opus sit purgatorio igne, qui quamvis multum differat ab illo æterno igne, in quo in æternum cruciandi sunt impii, tamen gravior erit, quàm quidquid homo potest pati in hac vita.

VERS. III. *Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi.* *Sagittæ* Dei sunt verba doctrinæ. In priori namque Psalmo sunt Dei sagittæ divinitus missæ, quæ cordi pœnitentis sunt infixæ. Sunt autem hæ: *Adhuc pusillum, & non erit peccator. Brachia peccatorum conterentur. Peccatores peribunt. Injusti disperibunt simul, reliquiæ impiorum interibunt.* Hæ sagittæ sibi inhæserant, ideo se peccasse dolebunt. Sagitta erat: *Morte morieris*; alia: *In sudore vesceris pane*; alia: *In dolore paries filios.* (Gen. 3. 16. & 19.) *Sagittæ* ergo sunt mortalitas & corruptibilitas, quas sibi humanum genus gemit infixas. *Et confirmasti super me manum tuam.* *Manus* Dei est vindicta. Quæ super hominem confirmatur, dum multis miseriis & ærumnis gravatur.

VERS. IV. *Non est sanitas in carne mea à facie iræ tuæ.* *Ira* Dei est peccatorum offensio; ab hac *non est in* hominis *carne sanitas*, quam tot morborum jugiter vastat immanitas. Morbi etenim sunt fames, sitis, labor, frigus, æstus: medicamenta verò cibus, potus, somnus, vestes. Inter hæc medicamenta est semper deficiens & ad interitum tendens. *Non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum.* Hoc est, vires meæ debilitate & senio deficiunt, quia hanc pœnam peccando incurrerunt.

Aliter: *Non est sanitas in carne mea à facie iræ tuæ*, hoc est, *iram tuam* in Scripturis comminantem peccatoribus intellexi, & ideo carnem meam graviter affligo, adversis subjicio. *Non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum*, id est, nullam quietem *ossibus* vel membris indulsi, donec pœnitendo purgarem, quæ peccavi.

Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, quia invalescentibus flagitiis anima victa succumbit. VERS. V. *Caput* animæ est ratio. *Iniquitates super caput* elevant se, cùm amplius sibi vendicant quàm ratio vel justitia patiatur, cùm anima irrationabilibus motibus subjacet, & concupiscentiæ rationem vincunt. *Sicut onus grave gravatæ super me*, quoniam peccata velut plumbum deorsum deprimunt ac demergunt. Qui enim *iniquitatibus* elevatur, onere afflictionum *gravatur*. Sequitur vox eorum, qui post pœnitentiam ad vomitum relapsi sunt.

Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ. VERS. VI. Per quinque versus describuntur hic pœnæ corporis per quinque passiones animæ. *Cicatrix* dicitur, quòd in se cæcum vulnus ostendat. *Cicatrices itaque* præcedentium vulnerum sancta vestigia sunt, quas graviùs constat affligere, quando eas contigerit ad transacta pericula remeare. Peccata sunt animæ vulnera. Hæc vulnera sanantur, dum peccata emendantur. *Cicatrix* apparet, dum commissi memoria remanet. *Cicatrices* putrescunt, dum concupiscentiæ in memoria recudescunt. Quæ corrumpuntur, dum iterum crimina committuntur. *A facie insipientiæ meæ.* *Insipientia* est quemquam periculum sponte repetere, quod constat eum vix evasisse. Hanc *insipientiam* homo incurrit, dum veram sapientiam in paradiso amisit. Unde sequitur:

Miser factus sum, quia sapientiam & VERS. VII. scientiam amittens insipientiâ & miseria repletus sum. *Et curvatus sum usque in finem.* Id est, dolore trahor in mortem: quia enim per superbiam fui erectus volens esse ut Deus, ideo *sum* in mortem *curvatus*. Corpus enim, quod corrumpitur, aggravat animam. *Tota die*, hoc est, tota vita *contristatus ingrediebar* & de peccatis quæ feci, & de malis quæ patior.

Quoniam anima mea impleta est VERS. VIII. *illusionibus: & non est sanitas in carne mea*, hoc est, *in anima* & in corpore affligor: *in anima illusiones*, in corpore patior *infirmitates*. *Illusiones*,

lusiones sunt variæ phantasmatum imaginationes, quæ animam pro veris illudunt, sicut qui supernam Jerusalem quandam urbem, in qua Deum quasi Regem, Angelos quasi milites forma conspicuos, veste splendidos in animo fingunt, vel qui formas mulierum delectando in mente concipiunt. *Infirmitates* verò sunt varii defectus & diversi dolores, qui carnem consumunt. In alia translatione habetur: *Lumbi mei impleti sunt illusionibus.* Per *lumbos* intelligitur carnalis delectatio, quam multimoda illudit carnis titillatio.

VERS. IX. *Afflictus sum* in animo, *& humiliatus sum nimis* in cinere & cilicio. *Afflictus sum* malis mundi, *& humiliatus sum* ab alta gloria cœli: idcirco *Rugiebam à gemitu cordis mei.* *A gemitu cordis*, non corporis rugit, qui vehementiam doloris non valens voce proferre lacrymis tabescit, & interdum vocem inconditam emittit. *Gemitus* dicitur quasi *geminus luctus*. *Gemitus* corporis est pro terrenis, pro morte gemere; *Gemitus cordis* pro peccatis propriis vel aliorum fletus Ecclesiæ. Cùm pœnitens ingemit, aliquis dicit: Forsitan hoc vel hoc ei accidit, ideo subditur:

VERS. X. *Domine ante te omne desiderium meum.* Non ante homines, non terrena, sed cœlestia desidero, te videre concupisco. Non cum impiis in mundo divitiis florere, sed in illo *Sabbatho* desidero requiescere. *Et gemitus meus ante te non est absconditus*, licèt sit ab hominibus *absconditus*. Ille *gemitus* à Deo non absconditur, qui pro animæ liberatione effunditur. Corporeis ærumnis flebiliter decursis, animi quoque gravissimos dolores prosequitur.

VERS. XI. *Cor meum conturbatum est*, quia in Adam corrrui: *Dereliquit me virtus mea*, quam in libero arbitrio habui: *Et lumen oculorum meorum* id est, lumen sapientiæ illuminans rationem & intellectum: *& ipsum non est mecum* propter originale & actuale peccatum.

VERS. XII. & XIII. *Amici mei & proximi mei*, scilicet Angeli mihi familiares quasi *amici & proximi*, in gaudio quasi vicini *adversùm me appropinquaverunt*, cùm Dominus super me lugubrem sententiam protulit. Adversùm me *steterunt*, cùm me de paradiso expulit. *Et qui juxta me erant* in loco voluptatis & deliciarum *de longè steterunt* cum Angelo, qui accepit flammeum gladium, ut intercluderet mihi redeundi aditum. *Et vim faciebant* dæmones in vitia & in desideria noxia me impellentes, *qui quærebant animam meam*, ut perderent eam. *Et qui inquirebant mala mihi*, præsentia & futura supplicia, *locuti sunt vanitates*, id est, vana & superstitiosa, docentes se pro Deo coli, æterna obliviscì, transitoria amplecti instigantes, *& dolos tota die meditabantur*, hoc est, omni tempore dolis me circumveniebant, *dolos* docebant, quibus me ad dolorem pertrahebant.

Ego autem tanquam surdus non audiebam, hoc est, à laudibus Angelorum obsurdui, *& sicut mutus non aperiens os suum*, id est, à Divinis laudibus obmutui. VERS. XIV.

Et factus sum sicut homo non audiens concentum Angelorum, *& non habens in ore suo redargutiones*, id est, excusationes, quia dignus eram. Hæc quoque ad caput referuntur cujus patientia afflicto corpori proponitur. Qui *miser factus est*, quando pro miseris in cruce inter latrones pependit. *Incurvatus* est usque *in finem*, quando pro nobis levandis se in mortem curvavit. *Tota die contristatus* est ingressus, quando à cœna egressus dixit: *Tristis est anima mea usque ad mortem. Anima* ejus *completa est illusionibus*, quando ei in domo Caiphæ velata facie ùt Prophetæ & quando apud Herodem alba veste induto ùt Pontifici illudebant, & quando in Prætorio spinea corona, purpurea chlamide, arundine pro sceptro ùt Regem ludentes salutabant. Et sanitas in carne ejus non fuit quando crudelitas impiorum flagellis & clavis dilaceravit. Afflictus erat secundùm humanitatem, quando sensit imminere passionem. Humiliatus erat nimis, quando pedes lavit discipulis. A gemitu cordis rugiebat, quando in cœna turbatus Spiritu dicebat: Amen amen dico vobis, unus vestrûm me tradet. Ante Patrem omne desiderium suum fuit, quando dixit: *Pater, si vis, transfer à me calicem hunc: verumtamen non mea, sed tua voluntas fiat.* Desiderium suum erat, ut per se hominem diabolus vinceretur, & homo perditus redimeretur. Suum desiderium erat, ut à morte resurgeret, & exul homo paradisum reciperet. Gemitus ejus à Deo non erat absconditus, qui in monte gemens oravit, quòd humana natura tantæ calamitati subjacuit, pro qua ipsum mori necesse fuit. Cor ejus conturbatum est, quando cœpit pavere & tædere. Virtus ejus dereliquit eum, quando in agonia factus sanguinem sudavit, & Angelus eum confortavit. Vel virtus, id est, potentia sua eum dereliquit, quando nil adversi furentibus contigit. Lumen oculorum, hoc est, clari-

VERS. XV. — Matth. 26. 38. — Luc. 22. 42.

claritas Deitatis quasi secum non fuit, dum tot indigna ùt peccator pertulit. Amici ejus, scilicet Judas & alii simulatorii amici, & proximi, hoc est, Judæi ejus cognati adversùs eum appropinquaverunt, cùm facibus & laternis ad comprehendendum adversùs eum steterunt cum gladiis & fustibus tanquam ad latronem perdendum. Et qui juxta eum erant Apostoli, de longè steterunt, quia eo relicto fugerunt. Et vim faciebant, qui quærebant animam, hoc est, vitam ejus perdere violenter ùt furem vincientes & ùt reum ad Judicem pertrahentes. Et qui inquirebant sibi mala, id est, mortis supplicia, locuti sunt vanitates, hoc est falsa testimonia. Et dolos tota die illa meditabantur, quibus possent eum accusare & neci tradere. Ipse autem tanquam surdus non audiebat, quia nihil respondebat. Sicut mutus os non aperuit, sed sicut agnus coram tondente obmutuit. Et factus est sicut homo non audiens, quia accusantibus, blasphemantibus nihil respondit. In ore suo redargutiones non habuit, quia se falsò criminantes non redarguit. Talia pro hominibus suis participibus sustinuit; de gloria verò Resurrectionis subjungit:

VERS. XVI. *Quoniam in te speravi Domine*, ut me resuscitares: *Tu exaudies Domine Deus meus humilitatem meam* ★ pro resurrectione mea & meorum redemptione.

* Vulgata: *Quoniam in te Domine speravi: Tu exaudies me Domine Deus meus.*

VERS. XVII. *Quia dixi* in oratione: *Nequando supergaudeant mihi inimici mei.* Supergauderent, si ipse non resurgeret. Gavisi quidem sunt, quando eum occiderunt. Sed supergavisi non sunt, quando eum resurrexisse audierunt. *Et dum commoventur pedes mei* de terra in crucem, *super me magna locuti sunt* dicentes: *Si Filius Dei est, descendat de cruce. Alios salvos fecit, se ipsum non potest salvum facere.* (Matth. 27. 42.) In Hebræo scribitur: *Dum vacillaverunt pedes mei, non magnificentur super me.* hoc est, non inde diu glorientur, quòd Apostoli pedes mei in Passione mea titubaverint. Sed hæc omnia patienter sustinui:

Quoniam ego in flagella paratus, hoc est, ad hoc natus *sum*, ut flagella sustinerem & crucem, lanceam, fel, acetum. *Et dolor meus in conspectu meo semper. Dolor in conspectu* ejus fuit, quando Matrem conspexit plorantem, turbam impiorum sibi insultantem, latronem improperantem. Subsequitur vox Ecclesiæ. Hæc omnia passus es pro me,

VERS. XIX. *Quoniam iniquitatem meam annuntiabo, & cogitabo pro peccato meo.* Hæc vox centurionis expressit, quæ in confessionem Dei erupit. Post resurrectionem Christi iniquitatem suam populus jam fidelis annuntiabat, quando per Apostolos credidit in illum, quem occidit. *Pro peccato* hoc gravi cogitavit, quando pœnitentiam de Christi occisione egit. Subjungitur vox capitis: Tu quidem ad pœnitentiam converteris:

Inimici autem mei vivunt, VERS. XX. quia non statim puniti sunt, sed florent, *& confirmati sunt super me*, hoc est, prævaluerunt mihi, *& multiplicati sunt, qui oderunt me iniquè*, scilicet pro bono, pro doctrina, pro sanitate: multi, quia Judæi Pharisæi, Saducæi, Pagani. Et post mortem meam

Qui retribuunt mala pro bonis, VERS. XXI. hoc est Judæi, qui mihi mortem pro vita reddiderunt, *detrahebant mihi* dicentes: *Seductor ille, dum adhuc viveret dixit: post tres dies resurgam. Jube ergo custodire sepulchrum, ne forte veniant discipuli eius & furentur eum.* (Matth. 27. 63. & 64.) Hoc ideo factum est: *Quoniam sequebar bonitatem*, id est, in dilectione perseverabam.

Non derelinquas me Domine VERS. XXII. & XXIII. *Deus meus* in morte: *Ne discesseris à me* in inferno. *Intende in adjutorium meum*, dum infernum despoliavero. *Deus salutis meæ* resuscitans me à mortuis, & dans per me salutem hominibus.

Hoc etiam Ecclesiæ congruit, cujus amici, & proximi adversùs eam in persecutione appropiaverunt, & contra eam in accusatione steterunt. Et qui juxta illam erant, de longè steterunt: quia ejus familiares ab ea recesserunt. Et vim faciebant persecutores animam ejus querentes. Et qui inquirebant sibi mala, locuti sunt vanitates, id est, mendacia objicientes ei falsa crimina. Et dolos tota die, hoc est, toto tempore meditabantur vel Pagani vel Hæretici, quomodo Christianos perderent, bona eorum diriperent. Populus autem Christianus tanquam surdus non audiebat, quia futuram spem intendebat. Sicut mutus os non aperuit, quia conviciis & contumeliis non respondit.

A Et factus est sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones, quia cùm posset redarguere veris criminibus se fallaciter criminantes, non fecit, sed patienter exemplo Christi siluit. Quare? Quia in te Domine, non in terrenis speravi. Tu exaudies Domine Deus meus dans mihi promissum præmium, perducens me à labore in *Sabbathum*. Quia dixi orans: *Ne quando*, id est, nunquam *supergaudeant mihi inimici mei*. Inimici Ecclesiæ sunt dæmones. Hi super eam gaudent, si fideles in peccatis comprehenderint. Inimici quoque ejus sunt persecutores & Hæretici. Hi gaudent, si fideles in consensum suum pertraxerint. *Et dum commoventur pedes mei, super me magna locuti sunt.* Pedes Ecclesiæ sunt affectiones. Si qui fideles de statu rectitudinis in carnales affectus moti fuerint, mox inimici magna loquuntur super ruina ejus exultantes. B Hic est ille Sanctus, ille prædicator, ille abstinens, ille totum populum convertens! Talia insultant lapsis. Sed hæc pœnitens patienter tolerat dicens: *Quoniam ego in flagella paratus.* Flagella persecutionum, verba detrahentium, maledicentium, blasphemantium, insultantium suffero, quoniam *Deus flagellat omnem filium, quem recipit*, subaudi: pœnitentem. (*Hebr.* 12. 6.) *Et dolor meus in conspectu meo semper*, quem habeo, quia de gaudiis paradisi expulsus sum, & quia in multis Deum meum offendi, & quia recordor illius *Sabbathi*. *Quoniam iniquitatem meam annuntiabo* humili confessione *& cogitabo pro peccato meo* faciens eleemosynas, fundam lachrymas, dimittam in me peccantibus, obsistam errantibus. *Inimici autem mei vivunt*, id est, bonis mundi florent, Pagani & Hæretici, & me oppressum malis deridunt. *Et confirmati sunt super me* potentiâ & divitiis: *& multiplicati sunt, qui oderunt me iniquè*, quia propter justitiam.

Vel aliter: Ego in flagellis & doloribus consumor, quia mortalis sum. *Inimici autem mei* dæmones *vivunt*, quia immortales sunt, *& super me confirmantur*, quia Dii immortales vocantur: *& multiplicati sunt, qui oderunt me iniquè* propter te dicentes, quòd mortuum adorem, immortales non colam. *Qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi*, scilicet Hæretici. Ecclesia dat spiritualia charismata, Hæretici retribuunt schismata: Ecclesia virtutes, ipsi Hæreses: Ecclesia dilectionem, ipsi detractionem. *Quoniam sequebar bonitatem* imitans te per charitatem. *Ne derelinquas me Domine* in adversitatibus, *Deus meus*, quem colo, *ne discesseris à me* propter quæ commisi. *Intende in adjutorium meum*, ut dignè ea pœniteam, & dignè pro eis satisfaciam. *Domine Deus salutis meæ*, quia tu es Salvator, & non est aliud nomen datum sub cœlo hominibus, in quo oporteat salvari.

FINIS Tertiæ Partis.

INCI-